De Huisvriend. Nieuwe serie. Jaargang 2

bron
De Huisvriend. Nieuwe serie. Jaargang 2. H.A.M. Roelants, Schiedam 1900

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_hui002190001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

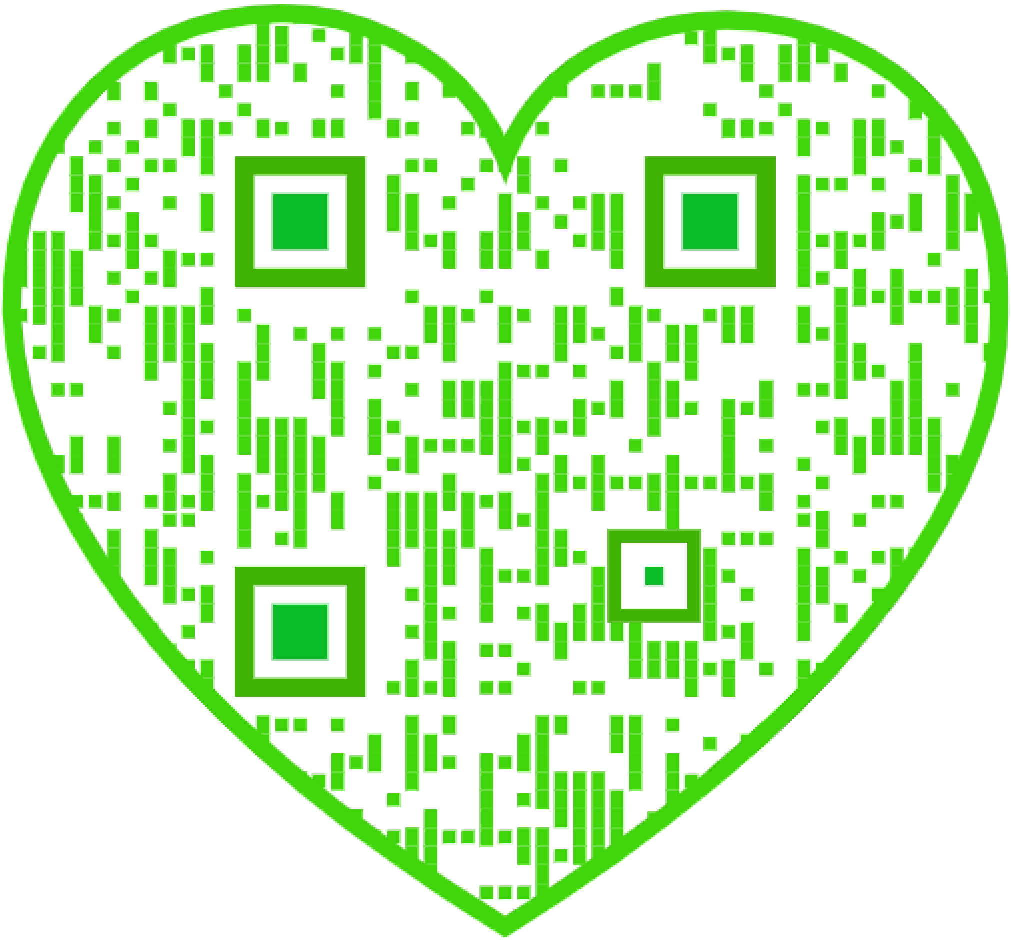

INHOUD.

De met een * geteekende stukken zijn geïllustreerd

ROMANS, NOVELLEN.

	Bladz.
Melati van Java. Colibri	1, 9, 17, 29, 33, 41, 49, 57, 66, 73, 81, 89, 101, 110
A. de Morèl. Hereenigd	6, 15
Ellen Forest. Gertrude	22, 26
Nina. Op het strand van Le Portel	54, 63
B. Triphook Hayward. Om moeders wil	62
Thérèse van Arendsberg. Het heilige moeten	70
Ellen Forest. Het kerkhof in Vinje	86, 94, 98
Th.A. Quanjer. Maasdorp	113, 121, 129, 137, 145, 153, 161
B. Triphook Hayward. De schuwe Tine	134
Nina. Kismet	143, 149, 159
J. Herderscheê. Op de Meuthe	169, 177, 187, 193, 201
B. Triphook Haijward. In zee begraven	174
M. de Vries. Bij de familie Protest.	191, 197
Suze Salomons. Slapeloos	199
Ellen Forest. Uren aan zee	207
Luitenant G.W. Fris. Haar geheim	230
F.J. Dun. Het diamanten stel	233, 241, 249, 257
Thérèse van Arendsberg. Zijn examen	240
Wijnanda Namstrofd. Eerzucht	247, 254
Vergeven	266, 274, 281, 289
M. de Vries Kennismaking	271, 279
Tho. Rijkdom	288
Th.A. Quanjer. Mooi Maartje	297, 305, 313, 321, 329
Isabelle Kaijser. Zijn laatste wil	303
Ed. Thorn Prikker. Een spookgeschiedenis	309, 319
M. de Vries. Het merkteeken	337, 345, 353, 361, 369, 377

Rudolf Lindau. Zwijgen	350, 358, 365, 373, 381
Th.A. Quanjer. Hoe Jaqueline Jaepie werd	385, 393, 401
Thérèse van Arendsberg. Overwonnen	390
M. de Vries. Een ongelukkig tijdstip	396
Hoe ik de rijke baronesse van Weelen tot Weeland werd	400
Zoo'n oude tante	406

BIOGRAPHIËN.

	Bladz.
*Paul Krüger	12
Segantini	16
Catharina Beersmans	25
*Leoncavallo	48
*Generaal Cronjé	56
*Alma Tadema	88
*Dr. L.A.J. Burgersdijk, door P. v. Groningen	97
Luitenant-Generaal K. van der Heijden	105
*Generaal Joubert	120
*Mevrouw Pauwels - van Biene	144
*De Koning van Spanje en zijn zusters	160
Paul Heijse	167
*Dr. Leijds	192
*William Booth	272
*Mevrouw Draga Maschim	320
*De Shah van Perzië	343
*Gustav Adolf Heinze	379
Prins Hohenlohe	407

PLAATS- EN REISBESCHRIJVINGEN.

	Bladz.
*In en om Middachten, door G.S. de Clercq	4
*Een Historisch Eiland	36
*De Oranje-Vrijstaat	44

*Een reis naar Spitsbergen	68
*Het land der Zwarte Bergen	76
*Schiedam	92, 99
*Een nieuw villa-park te Haarlem, door G.S. de Clercq	132
*Een Hollandsche Kolonie in Engeland	148
*A. v.d. Laan. De restauratie der kerk te Ter Aa en eenige historische herinneringen	180, 188
J.M. Ente van Gils. St. Helena	183
*Oud-Parijs	196

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE ARTIKELEN OVER KUNST, VAN GESCHIED-, NATUURKUNDIGEN EN ANDEREN AARD.

	Bladz.
*De gepantserde trein der Engelschen	16
*A.J. Morks. Het hoofdcursusgebouw te Kampen	20, 27
*Zuid-Afrikaansche kiekjes	8, 24, 32, 64, 80, 96, 104, 152, 168, 200, 208, 216
Toen en Nu	37, 166, 238, 294
*De ontwikkeling van het moderne oorlogsschip	52
*Rembrandt en iets van zijn werk	61
Nervositeit	106, 119
*W. Knottnerus. De diaconessenhuizen in Nederland	107, 116, 124
*P.J. Wichers. Een blijgeëindigd treurspel	140
*J. Woltman. De catacomben van Palermo	155
Het proza van muziek	156
*Nederlanders en Engelschen	164
*La Fronde. Het eerste dagblad voor vrouwen door vrouwen	172
*Het Mausergeweer	175
De maan op één meter afstand op de Parijsche Wereldtentoonstelling	204

A.J. Servaas van Rooyen. Margaretha van Oostenrijk	209, 217, 225
*Wouter Cool Jr. Een en ander over Rotterdam en zijn havenwerken	211, 219, 228, 236, 244, 252, 260
*J.M. Ente van Gils. Het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord	268, 276, 284
*G. Maathuis. Gezondheidskoloniën	292, 300
*Het nieuwe observatorium op den sneeuwkop	296
*Suse Salomons. Het vegetarisch restaurant-hotel ‘Pomona’	308
*Thérèse Hoven. Parijsche sprokkelingen	316, 323
J.M. Ente van Gils. De visschersvlootschouw	326, 334
*C. Nobel. Het tegenwoordige standpunt der luchtscheepvaart	332, 340
*Melati van Java. Oberammergau en zijn Passiespel	348, 356
Een en ander uit Perzië	351
*Pompeï in den tegenwoordigen tijd	364, 372
*Een schoonheids-fabriek	379
*De beroemdste bibliotheken der wereld	387
*De hertog van de Abruzzen	396
De zijdespin van Madagascar	399
*Tiflis	403

VERSCHEIDENHEDEN.

	Bladz.
Een Wonderlijk reiziger	39
Tommy Atkins als oorlogscorrespondent	48
Oorlogscorrespondenten	112
Beroemde Athleten die Kruger bevechten	119
De Engelsche soldaat	127, 135
Gewonden in den oorlog	136
De schipbreukelingen van Terschelling	152
Paul Kruger als Sportsman	229
De Wereldtaal	389
In een opiumroes	395

BIJSCHRIFTEN.

	Bladz.
In een Amsterdamsche Melkinrichting	39
Een merkwaardige Illustratie	71
Een trouwpartij in de Zuid-Afrikaansche Republiek	136
Een nieuwe brandspuit	165
Het huwelijk der Prinses van Waldeck	224
Domenico Trentacoste	256
*Gevederde Acrobaten	280
*De fiets in dienst der New-Yorker Politie	312
*Het nieuwe Italiaansche Koningspaar	328
*Een Kafferhuwelijk	352
Hebt ge me lief?	360

Kunstplaten.

	Bladz.
Een voetbalwedstrijd	9
Giovanni Segantini (Door hem zelven)	16
Het theeuurtje	18
Catharina Beersmans. Naar een fotografie	25
Van de Markt	33
In een Amsterdamsche Melkinrichting. Naar C.H. Küchler	40
Kinderen aan het Strand	41
Meisjesportret. Naar een pastel van A. Perrot	49
De kruisiging. Email Eplaque, door Nardo Penicaud	57
Een jaarwisseling	65
Een merkwaardige Illustratie	72
Een aardige Passage. Naar madame Consuelo Fould	73
Jezus in den Tempel. Door F. de Herrera	82
Op roof uit. Naar Jos Brandt	84-85
Wintergenoegens. Naar een fotografie	89
Luitenant-Generaal K. van der Heijden	105
Windmolen. Naar een teekening van Maurice Detmold	113
Heerlijk winterweer. Naar een fotografie	129
Een Trouwpartij in de Zuid-Afrikaansche Republiek	136
Menscheneters van een der Zuidzee-Eilanden	137
Brandweer te New-York. Naar E. Limmer	141
Reverie	145
In het vroege voorjaar	153
Automobiel-brandspuit te Parijs	161
Stadsgezicht te Gent	170
Aprilavond	177

Karton voor een altaarstuk, door G. Wooliscroft Rhead	186
Christus aan het kruis	193
Arabische meisjes	201
Zondagmorgen. Naar L. von Löfftz	205
De Deensche koninklijke familie	209
Graaf Alexander van Erbach-Schoenberg en Prinses Elisabeth van Waldeck-Pyrmont	224
Erfprins Friedrich zu Wied met vrouw en kind	225
Hollandsch landschap. Naar Gabriël	232
Kinderkopje. Naar een pastel van A. Perrot	233
De dorpsschoenmaker. Naar C.T. Insted	241
Een ossenwagen. Naar R.M.G. Coventry	249
Domenico Trentacoste	256
Een receptiezaal in het Koninklijk Paleis te Soestdijk	257
Reisplannen. Naar Max. Volkhart	264
Een kattenfamilie	265
Een in den vorm van een schip kunstig gevormde boom in China	273
Kerkgang in Holland	281
De Grensbrug tusschen Frankrijk en Italië bij Mentone	289
Haringschuiten. Naar H.W. Mesdag	298
Groote Waschdag. Naar eene fotografie	304
Een jeugdig dierenliefhebster. Naar eene fotografie	305
Het nieuwe Italiaansche koningspaar	328
Een dier van gewicht. Naar Richard Stredel	329
Spelende kinderen	337
Een aardig vijftal	345
Een kafferhuwelijk. Naar een fotografie	352
De genadestoot. Naar Cogche	353
‘Hebt ge me lief’. Naar Edmund Blume	360

Goede kameraden. Naar een fotografie	361
Eene doublette. Naar een teekening van E. Sellmer	368
Jong gewend, oud gedaan. Naar D. Piltz	369
Samen in zee. Naar een fotografie	376
Buiten. Naar een fotografie	384
Een lekker hapje. Naar Carl Zewh	385
Een belangrijke vondst. Naar J. Eisela	393
In het duin	400

[De Huisvriend 1900]

Colibri
door Melati van Java.

Eerste gedeelte. I.

‘Groote gunst, wat zijn ze daar boven weer aan den gang! Niet genoeg dat de ouwe krast zoodra hij maar even over den vloer is, nu laat hij die kwaje meid van hem ook nog strijken. 't Is niet uit

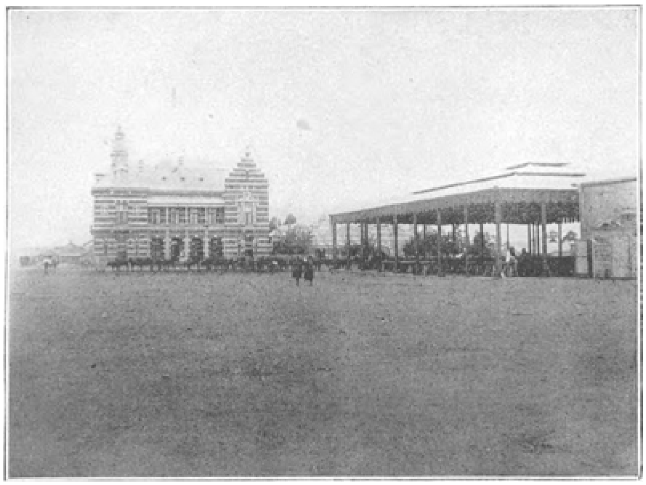

BLOEMFONTEIN. MARKTPLEIN MET STADHUIS. (Zie blz. 8.)

te houden; als de huisbaas hun niet opzegt, dan trekken wij er van door!’

't Was de flodderige juffrouw van één hoog, die tegen haar dienstmeisje op den overloop 't hart lucht gaf, over die van twee hoog.

‘Ja, als je van dat muziekvolk boven je hoofd krijgt dan ben je goed af!’ kreeg ze tot echo. ‘Zijn ze er al lang?’

Het dagmeisje was er twee dagen.

‘Neen, zij zijn er voor een maand ingetrokken. 't Is anders een nette boel, de vrouw is kraakzindelijk en dan hebben zij drie meisjes, die zien er keurig uit, maar de eene speelt mij waarachtig ook op de viool. Verbeeld je, wie heeft dat nu ooit gezien: een meisje op de viool?’

‘Ja, dat heb ik nooit op de viool hooren spelen!’ riep de jongeheer binnen uit de kamer, een geestigheid, die Ant een onbedaarlijke lachbui kostte, waarop de juffrouw haar aanried maar voort te maken en te zorgen dat de aschbak naar beneden kwam.

‘Duurt dat zoo den godganschelijken dag?’ vroeg de jongeheer, die voor een dag of wat over was - hij leerde voor beeldhouwer in België en had onlangs een extra-prijs gewonnen, die hem in staat zou stellen zijn studiën hoogerop voort te zetten.

‘Neen, Goddank niet! De ouwe heeft zijn lessen buitenshuis, en dat kind helpt in het huishouden. 't Is alleen maar vóór het ontbijt en tusschen koffietijd en dan 's avonds, dan schijnt die zwarte meid te studeeren.’

‘Een zwarte meid?’

‘Ja, de anderen zien er heel fatsoenlijk uit, blond als vlas en netjes 't haar opgestoken of in vlechten, maar deze ziet er uit als een Zigeunerin, altijd met

verwaaide krullen in 't gezicht en bruine wangen en dan iets opzichtigs om den hals. Ik geloof nooit dat het hun kind is.'

'Hoe heeten ze?'

'Dirksma, geloof ik. Hoor, daar bromt mevrouw - want zij laat zich waarlijk mevrouw noemen, de vrouw van zoo'n muziekfrik - zij heeft haar op de tanden hoor! en zij schijnt dat vreemde kind ook niet uit te kunnen staan. 't Is altijd maar hakken op haar als zij thuis is. Ik geloof ook dat zij niets voor 't huishouden deugt.'

'Hé.'

De jonge man, die in de kleine kamer erg op zijn gemak over twee stoelen hing - een canapé hield moeder er niet op na, of liever, deze stond op de voorkamer, die met de alkoof verhuurd was aan een kantoorheer. De jonge man richtte zich op en luisterde.

'Dat is geen gekras - zoo'n streek.'

Zijn oogen schitterden, zijn jong gezicht stond in verrukking, hij luisterde niet naar moeder, die maar voortratelde; alleen toen het te erg werd riep hij haar toe: 'Stil!'

't Was een tarantelle, die over de viool trilde en danste; vlug, elegant, meesleepend, betooverend, nu eens lachend, dan weer spottend, om dan even te klagen of te peinzen en het dan weer uit te schateren van levenslust en genot, in een geestig staccato. 'Dat is een temperament, meer nog een ziel. Ik moet dat meisje zien,' riep Max, toen de viool even zweeg.

'Nou, maak zoo'n drukte niet, er is niemendal aan te zien,' zei juffrouw Wirthmuller, die van zoo'n plotseling opkomende geestdrift niets hebben moest. 'Wat zeg je, Ant, de groenteboer? Ja ik kom, wat heppie zoo al?'

De boodschap van den groenteboer was door een dubbele schel ook op twee hoog aangeland, en werd door mevrouw Dirksma op haar manier aangenomen.

'Veerke! Veerke!' riep zij met een echt Friesch accent 'ga jij eens even naar beneden en zien wat de snijboonen kosten. Ik ben al drie keer de trappen afgeweest en Taakje is om een boodschap.'

Juist was de viool in de achterkamer weer begonnen met een lied van Grieg, toen de schelle stem van de moeder tusschenbeide kwam.

'Ga maar even,' zei de vader, die voor de piano zat, ''t is ook erg vermoeiend voor moeder.'

De zwarte meid, zooals de juffrouw van één hoog haar noemde, legde de viool neer, streek met de hand door de wilde haren, die echter door zoo'n met enkel primitieve kleuren bekende juffrouw voor zwart konden uitgemaakt worden. Ze waren goudbruin; als de zon er doorheen scheen, dan stonden zij een en al in vuur; in de schaduw schenen zij eenvoudig op de grens tusschen donkerblond en lichtbruin; haar gelaatskleur was mat, niet ongezond, maar om haar lippen en onder de oogen las men toch duidelijk dat zij niet vrij was van de algemeene jongemeisjeskwaal, bloedarmoede.

Zij drukte even de handen in den rug terwijl zij in de keuken het boodschapmandje haalde; zij had een poos gestaan, en zoolang zij speelde wist zij van geen vermoeienis, maar nu voelde zij weer de onaangename, verlammende pijn.

'Heb je weer pijn? Dat is altijd als je voor mij wat moet doen,' pruttelde haar moeder, een flinke, vrij gezette vrouw, helder gekleed in een eenvoudige katoenen morgenjapon - met gezonde kleur, breede handen en krachtige armen, die alles durfden aanpakken.

'Ik kan er niet voor,' antwoordde Vera. 'Hoeveel snijboonen moet ik nemen?'

'Dat weet je toch wel. Liefst honderdvijftig, maar als zij 15 centen kosten de honderd, neem er dan maar 125. - Nou ja, je hoeft zoo'n gezicht niet te zetten, elke cent is er eentje en als ik er niet op paste, zaten jelui al lang ergens in de Jordaan met al je gefiedel.'

'Van vaders gefiedel moet het toch komen,' zeide het kind halfluid.

'Maak voort meid en praat niet tegen!'

Beneden had men dit praatje juist kunnen opvangen.

'Is zij dat?' vroeg Max, toen het meisje langzaam de trap afging, wat haar moeder haar weer deed toeschreeuwen:

'Verslijt je beenen toch niet met dat kruipen over de trap.'

Max zette zijn hoed op, verruilde zijn pantoffels met zijn schoenen, vloog de trap af, en kwam bijna tegelijk met haar voor de deur staan. Hij groette en zij zag hem even aan. Zij had mooie viooltjesoogen met een lichtje er in, dat trilde op maat als de tarantelle van daareven, en zij merkte dat hij er goed en eenvoudig uitzag, maar met een hooge welving van het voorhoofd, dat al het gewone en banale aan zijn verschijning ontnam.

Zij groette terug en keerde zich dadelijk weer naar den groenteboer, die 12½ cent voor de honderd boonen vroeg; zij nam er dus maar 150, moeder had maar van 15 centen gesproken; zij moest nu naar zijn tellen kijken en zij deed het ook, maar ondertusschen speelde zij in den geest haar tarantelle over en dacht er aan hoe vervelend het was dat er snijboonen op de wereld waren, en dat nu spoedig weer de

inmaaktijd moest komen en dan werd de hoop snijboonen zoo hoog, zoo hoog, en aan het snijden kwam geen einde en in geen dagen kon zij de viool ter hand nemen.

Wat moest dat toch een leven zijn waarin men alles kon doen en laten wat men op 't oogenblik 't liefste deed. Hoe zou men toch moeten doen om zoo'n leven te kunnen leiden?

Aan den overkant zag zij een juffrouw in een brutaal roode blouse, met een opzichtig wit gezicht, het haar nog in krulpennen, die door het raam keek en bij den vruchtenjood naar de druiven informeerde. Moeder had aan de meisjes gezegd, dat zij niet naar dat mensch mochten kijken, omdat zij niet fatsoenlijk was; maar waar zouden de meisjes anders naar kijken als zij in 't voorkamertje aan het raam zaten, met een hoop kousen en ander kapot goed vóór zich om te stoppen? Er werd daar altijd allerlei ingedragen van den banketbakker en mooie bloemstukken van den bloemist, en de naaister kwam er bijna alle weken passen of kostumes brengen. Als zij op straat liep, dan scheen zij niet opvallend maar door en door chic, en door de ramen zag men mooie meubels, heel iets anders dan op de andere bovenhuizen.

Waarom mochten zij en haar zusjes daar niet naar kijken, en waarom was zij niet fatsoenlijk; omdat zij zoo'n aangenaam leven had? Zou dit jongmensch van beneden alles kunnen doen wat hij wou?

Veronica's gedachten, als die eens los waren, leken een hoop losgelaten vogels; die fladderden en fladderden altijd maar door en zij waren moeilijk weer in de kooi te krijgen.

Zoo nam zij automatisch het geld van den groenteboer aan, liet eenige snijboonen vallen, ging de helderwit geboende trap langzaam op, bleef op den overloop van één hoog even staan om tot adem te komen en liep toen iets vlugger haar eigen trap op.

‘Zij zeggen wel, vlugge moeders hebben luie dochters, maar hierboven is 't wel zoo,’ zei juffrouw Wirthmuller tot zichzelf, want Ant was nog niet terug van beneden; ‘ik zou 't haar van boven niet nadoen, twee hoog en geen meissie en ook niet meer van de jongste, want zij heeft bepaald Abraham reeds gezien.’

‘Kom je eindelijk?’ zoo werd Veronica door haar moeder begroet. ‘Hoeveel heb je er genomen?’

‘Honderd vijftig.’

‘Dus dan heb je een dubbeltje teruggekregen?’

‘Neen, ze kosten 12½ cent, dus dat is, dat is, 19 cent.’

En zij legde 6 centen neer.

‘Heb je van mijn leven. Heb ik je niet gezegd als zij een dubbeltje kosten, dan mocht je er honderd vijftig nemen, anders maar honderd vijf en twintig.’

‘Neen, u zei als zij 15 cent kosten.’

‘Zoo moet je een kind om een boodschap sturen. Dat begrijp je toch wel zelf. En had je ze nu maar voor 18 cent gekregen, ik wed dat je niet eens afgedongen hebt?’

‘Och dat pingelen!’

‘Nu zie je maar hoe rijk je wordt zonder pingelen, als je de lui maar alles geeft waar ze om vragen.’

‘Heeft u nog wat te doen, Moeke?’

‘Neen, Goddank niet! Ik hoor Taakje al, die heeft van koopen meer idee in d'r pink, als jij in je heele lijf.’

Zij schoof weg in de achterkamer; 't smalle gezichtje een beetje hooger gekleurd van het trappen loopen en door de ergernis van Moeke's gegrom. Voor de piano zat haar vader, de muziekmeester en vioolspeler, Tom Dirksma, in zijn hemdsmouwen, een mager, klein mannetje met een ìn-wit, goed besneden gezicht, waarin zorg en

kommer echter onbarmhartig hadden gekorven. Zijn dochter had een duidelijken familietrek met hem. Hij zat in een muziekblad verdiept.

'Vadertje, zullen wij weer beginnen?'

'Kind! 't Is de moeite niet waard. Ik moet weg.'

'Vader,' en 't meisje hield hem aan, 'waarom maakt u er geen werk van, mij geregeld naar de muziekschool te zenden - zoo gaat het toch niet; al waren wij met zeven meisjes dan had Moeke nog werk voor ieder, en als ik eens les kan geven of op concerten speel, is het toch veel voordeeliger voor 't huishouden dan als ik den heelen dag trap op, trap af klim, kousen stop en boodschappen loop. Dat kunnen Taakje en Jetske ook.'

'Ja, maar Moeke zegt dat zij je niet missen kan.'

'Maar u is toch de baas!'

'Ja, dat ben ik - dat ben ik - maar je moeder, zie je, die staat er voor en zij doet alles zelf.'

‘Als ik geld er bij verdien dan kan moeder er een meid voor nemen en hoeft niet zelf zoo te werken en ons van de muziek af te houden.’

Hij zag haar aan en 't viel hem op hoe moe en mat haar uitzicht was.

‘Ben je niet wel?’

Zij glimlachte treurig.

‘Ik ben nooit ziek en nooit wel! Als ik een trap opklim dan ben ik doodaf, maar als ik een morgen gestudeerd heb, dan voel ik me zoo heel anders.’

De vader zag haar hulpeloos aan.

‘Ja, als het goed was moest je naar het conservatoire. Ik heb je geleerd wat ik kon en nu...’

‘Veerke, kom je de snijboonen snijden. Ik kan het niet wachten.’

‘Daar heb je 't weer,’ en zij legde de viool, die zij zoo juist had opgenomen, neer. ‘Studeer nu maar, al wil je nog zoo graag. 't Geeft niets als ik er niet heelemaal uit ben.’

‘Ja, maar dan zit Moeke ook zonder hulp. Jetske naar den knipcursus en Taakje telkens voor boodschappen uit en voor het zware werk. Ik wou dat ik er wat op vinden kon.’

En terwijl hij onrustig zijn fluweelen kapje over de grijze haren verschoof, zat Vera reeds in het keukentje met de mand snijboonen op den schoot en sneed ijverig voort, bezield door de gedachte:

‘Had ik er maar 25 minder genomen, dan was ik gauwer klaar geweest en kon mijn viool eerder opnemen!’

Moeke kwam eens kijken.

‘Mijn hemel! Is me dat snijden? Kijk nou eens aan! De heele stukken hangen er bij. 't Is schande! Alles wat een meisje past, dat kan je niet; alleen dingen goed voor mannen, als fiedelen op de viool, dat kan ze. Was 't nu maar een piano! Dat is ten minste meisjesmode, maar viool!’

De oudste dochter kwam boven, Taakje, een bleek, blond, sproeterig kind, houterig en stijf.

‘Goddank dat je terug bent, Taak,’ zei Moeke, haar met welgevallen aanziende; ‘snijd jij verder die snijboonen, want zij maakt er niets van, We krijgen anders hooi te eten. Daar heeft ze mij nu ook waarlijk 150 boonen gekocht en ze kosten liefst 12½ cent. Dan hadden wij er toch ook met 125 toegekund.’

Vera wierp de mand met boonen, gesneden en ongesneden, op de keukentafel en het gezicht in den boezelaar verbergend, begon zij luid te snikken.

‘Ondeugende meid,’ riep moeder verontwaardigd, ‘moet je nu nog gaan grienen als een klein kind! Wat heb ik je gedaan? Ben je van beter komaf dan je moeder en zusters, dat je met luieren door 't leven komen wilt!’

En hardhandig greep zij 't meisje bij de schouders, duwde haar de keuken uit en gaf haar nog een klinkenden klap om de ooren. Moeke geneerde zich niet dit opvoedingsmiddel toe te passen bij haar kinderen. 't Was dus niets bijzonders, Taakje draaide er zich niet eens voor om.

‘Dat kind lijkt wel gek. Alleen te huilen om die snijboonen!’ zeide zij in zichzelf lachend.

Vera ging naar het voorste kabinetje, een slaapkamer die zij met haar beide zusjes deelde. Zij kon maar niet tot bedaren komen; 't was hier alles zoo vervelend; zoo vervelend, zoo - zoo - zij zocht naar een woord, zoo naar beneden trekkend.

Die duw en die klap van haar moeder konden haar weinig schelen; 't was het gezeur, het gejaag, het gevit van Moeke, het telkens tusschenbeide komen als zij zich met hart en ziel aan haar kunst overgaf.

Hoe zij haar best ook deed, zij was er niet bij, en kon er niet bij zijn, bij al dat kleine huishoudelijke gedoe, en zij wist ook, met een beetje goeden wil zouden Moeke met Taakje alles in het kleine huishouden makkelijk af kunnen redderen. Het was niet om uit te houden, dat eeuwige rustelooze plagen, dat werkaanhalen zonder noodzakelijkheid - en dan ook nog zekere kwaadaardige pret om Vera, die zoo weinig haar dochter scheen, altijd te contrarieeren.

Vader zag het, maar ach! wat had vader te zeggen? Hij pijnigde zich om voor het huishoudgeld te zorgen met zijn lessen en zijn avonden in een orkest, maar verder ging alles buiten hem om.

Zij droogde haar tranen af en trachtte diep adem te halen, maar zij stikte haast, zij kon geen lucht krijgen. Zij voelde zich nog lang niet uitgeschreid en begon weer opnieuw, toen haar moeder riep:

‘Er wordt gescheld! Taakje is met de snijboonen bezig.

Ga kijken wie er is.’

‘Och moeder,’ en Vera kwam met haar behuild gezicht naar buiten, ‘ik zie er zoo uit!’

‘En wiens schuld is dit? Als je gaat dreinen en drenzen, marsch! naar beneden!’

Vera veegde zich het gezicht af en liep snel naar beneden met diep gebogen hoofd; het was de aardappelboer, die met een mand aardappelen kwam aandragen. Vera mocht die naar boven sjouwen; zij bezweek onder den last en moest telkens onder het trappenklimmen rusten.

‘Mag ik u helpen?’ vroeg een stem achter haar.

‘O, neem u mij niet kwalijk,’ stotterde zij.

Het was Max Wirthmuller; hij nam de mand in zijn stevige armen op en droeg haar de eerste en toen de tweede trap op; zij kwam hem langzaam na. Een vroolijk lachje was op haar rood behuild gezichtje doorgebroken, en toen hij de mand boven op het portaal had neergezet en zich omkeerde, zag hij de sporen der oude tranen met het nieuwe lachje.

‘Ik zal, zoolang ik hier ben, alle boodschappen aan de deur voor u doen,’ zeide hij, ‘maar dan moet u vioolspelen, als van morgen.’

‘Als moeder het maar niet hoort;’ weer een lachje: ‘ik dank u zoo...’

‘Ja, maar u moet - u moet uw tranen bewaren voor uw spel, en uw lachjes - o, die kan u niet te veel hebben - voor uw gezicht.’

Hij gaf haar de hand en zij drukte die dankbaar en eenvoudig als van een kameraad.

Boven was het natuurlijk weer:

‘Wel, wel, houdt de jongejuffrouw er een knechtje op na? Je zoudt zeggen, zij kan geen mand opdragen en moet er nog hulp voor hebben. Die kale Wirthmullers kijken ons anders niet aan. Als zij hun voorkamer niet verhuurd hadden, woonden zij ook niet één hoog, en toch hebben zij een verbeelding. Ik begrijp niet wat dien jongen bezielt, zoo voor je kruier te spelen.’

‘Laatst liet hij me de geheele trap opsjouwen met het vuilnisvat, 't was hem nog te veel te groeten,’ pruttelde Taakje.

‘Ja, je moet er barones voor zijn, om door de heeren bediend te worden,’ zei de moeder weer.

Vera had haar viool opgenomen en was er nu spoedig heel ‘in’. De ontmoeting op de trap had haar bepaald opgeknapt.

(*Wordt vervolgd.*)

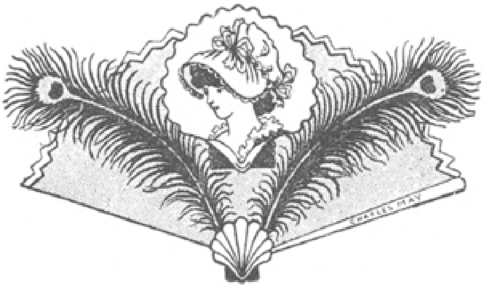

Om en in middachten
door G.S. de Clercq.
Met illustratiën.

Als bronzen kerkpijlers schieten ze op, de honderdjarige woudreuzen van de Middachterlaan. En hoog in de lucht vlechten zij hun kroontakken tot een eindeloos kruisgewelf van groen.

Hoeden af! Hier staat ge in Gods woning, in zijn tempel van ongekorven hout. Voelt ge niets in u rijzen, opwaarts langs die gladde stammen naar omhoog?

Dat onuitsprekelijke gevoel hadden onze voorvaderen, de oude Germanen, ook en toen men tempels ging bouwen van steen poogden de bouwmeesters in hun pilaren dat hemelstrevende karakter te leggen, dat ons in de hooge beukenlanen der bosschen zoo treft. Zij deden dit door den druk der gewelven over te brengen op de uitwendig aangebrachte schraagpijlers en schoorbogen, waardoor de kerkpijler in plaats van drager zielenheffer werd.

Is het niet heerlijk rusten hier 's zomers, als ge t'huiskomt van een wandeling over de zonnige, droge hei; in deze laan waar het felle licht getemperd wordt door groene jalouzieën van levend beukeblad en de warme atmosfeer door eene frischheid, die er nog is nagebleven uit den dauwrijken,

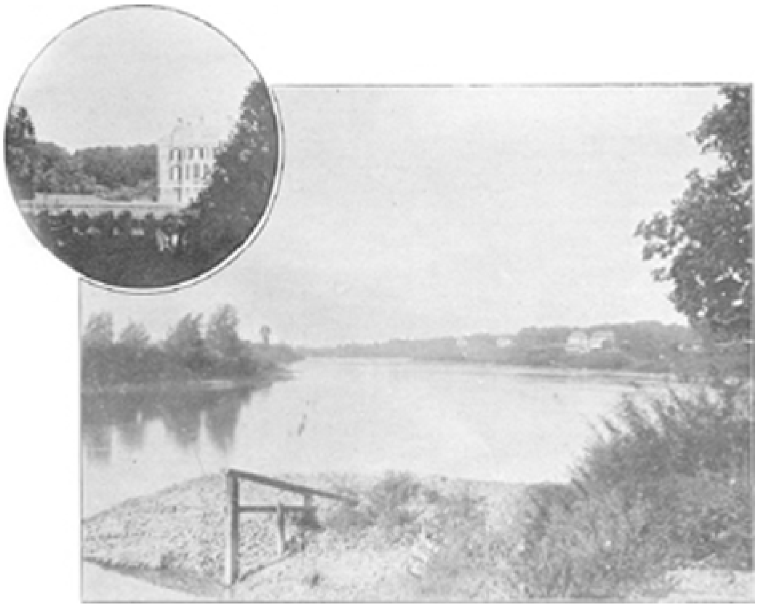

KASTEEL MIDDACHTEN. ZUIDGEVEL EN PARK. DE IJSEL BIJ DE STEEG.

vochtigen nacht? De beukestammen kunnen zulke opwekkende zomerlandschappen omlijsten: gouden roggeakkers waarboven de warme lucht trilt; roomkleurige boekweitvelden waarover bijen zwermen en vlinders kleurschitteren. Ge mist er nu de gele postwagens van weleer met den goedgehumeurden postiljon, die zoo lustig de trompet kon steken aan tollen en pleisterplaatsen, en ge vindt de stoomtram, die 't zelfde werk vlugger en beter doet, een slechte vergoeding voor het oog. En daarin hebt ge gelijk, want zoo'n tram is een banaal, leelijk ding. Bederven kan zij de laan echter niet, eer verhoogt zij nog het effect, want de wegzinkende nietigheid van de tram, die tusschen de lage huisjes van De Steeg toch heel wat vertoont, is een bewijs te meer voor de majestueuze grootheid van onze beukenlaan. En dan... de postwagen

is verdwenen; maar nu brengen de snelle fietsers onder de statige gewelven lichtglimpjes en kleur en beweeglijkheid, en soms als toekomstmuziek teuftteuft er een motorwagen voorbij, welks berijder blij is op dezen breeden, gladden, rechten weg eens even te kunnen uitkijken naar de mooie natuur waardoor hij voortstuift.

De wandelaar laat hem voorbijvliegen zonder ijverzucht. Er zijn hier aangename verrassingen bewaard voor wie den breeden weg afslaat en ronddoolt langs zijpaden. Tusschen de boomen, aan het einde eener zijlaan, doemt het kasteel van Middachten op, een zwaar, massief gebouw, zelfbewust en machtig, achter zijn grachten, waarover een steenen brug toegang geeft tot een voorplein omringd door de stallingen en nevengebouwen en overhuifd door wijdvertakte linden.

Vroeger kostte het den vreemdeling niet veel moeite tot

OPRIJLAAN NAAR HET KASTEEL MIDDACHTEN.

het kasteel toegelaten te worden, maar tegenwoordig is dat anders; onbescheidenheden van allerlei aard hebben een beslist verbod uitgelokt. Wanneer zullen de menschen toch eens begrijpen dat de beleefdheid van eigenaars om parken of huizen ter bezichtiging te stellen de tegenbeleefdheid eischt van met groote bescheidenheid van dit voorrecht gebruik te maken? De botheid van ons publiek is op dit punt weergaloos. Op het buitengoed Mariendaal tusschen Arnhem en Oosterbeek staan tal van gemakkelijke banken; in beleefde termen wordt verzocht in banken en boomen geen namen te snijden, en toch vindt men vlak onder dat verzoek de versch gesneden harten en voorletters van individuen, die uit de mooie natuur als eenige inspiratie de domme begeerte putten om hun onbeduidende initialen in het hout te kerven. Waarlijk men moet er zich over verwonderen dat er nog zooveel voor den wandelaar openstaat, waar den eigenaars zoo vaak reden gegeven wordt in arren moede de hekken voorgoed te sluiten.

Eenige jaren geleden had ik het voorrecht eens een kijkje te nemen in het oude kasteel. Mijn indruk van toen kan ik hier met te meer gerustheid weergeven, daar er, naar ik vernam, weinig veranderd is in die jaren.

Gewoonlijk munten paleizen en kasteelen niet uit door gezelligheid. Men verwacht er pracht en weelde, maar zelden dat ‘ik-en-weet-niet-wat’ dat, afgescheiden van grondstof en stijl, iets zeer persoonlijks geeft aan een woning. De meeste paleizen doen dan ook denken aan die kostbare hotels, waar de eene hooge gast den andere opvolgt, zonder iets anders achter te laten dan een naam in het vreemde lingenboek.

Geheel anders Middachten. Eén blik in de ruime, rijk gestoffeerde *hall* geworpen, doet u dit reeds vermoeden, en een wandeling door de zalen, die rondom die *hall* gelegen zijn, en allen een heerlijk uitzicht bieden op het park, overtuigen u geheel en al.

Men vindt er natuurlijk de zaken, die in geen kasteel kunnen of mogen ontbreken: parketvloeren en zware gordijnen, rijk gebeeldhouwde meubelen en tallooze geschilderde portretten van familieleden, koperen en kristallen luchters en kostbaar

aardewerk; maar men vindt er ook gezellige hoekjes met divans en lage stoeltjes; hoekjes die tot een intiem gesprek als uitnoodigen; schrijftafels met boeken, een openstaande vleugelpiano met muziekbladen en verder overal *ces riens charmants*, waardoor de vrouw van smaak zich verraadt, 't zij ze woont in een nederig huisje of in een paleis haar zijden kleed doet ruischen over de parketvloeren. Maar bovenal werd mijn oog aangenaam getroffen door den overvloed van bloemen. In vazen en schotels, op tafels en consoles, waar de blik zich wendt, mengen de frissche kleuren der levende bloemen zich met de wondere tinten der oude voorwerpen en stoffen. Ge voelt het: hier heeft eene persoonlijkheid haar stempel gedrukt op hare omgeving, en menige karaktertrek der bewoonster zou hier uit kleur en lijn en schikking van voorwerpen zijn op te maken.

Die hooge vrouwe, de oude gravinne Bentinck, is echter niet meer. Kort geleden werd zij opgeroepen. Haar begrafenis was een evenement in onze hooge, adellijke wereld, want de gravin was een geboren gravin van Waldeck en dus een oud-tante onzer Koningin.

Thans wordt het kasteel door een zoon en dochter der gravin bewoond.

Het gebouw werd door een Amsterdamsch bouwkundige, Jacob Vennecool, in 1697 ontworpen en kunstenaars uit alle landen hebben aan den bouw en versiering hun krachten verleend.

Godard van Reede, *par droit de conquète* - hij vocht met onzen prins Willem den Derde in Ierland - graaf van Athlone en baron van Aughrim, was de stichter. Prachtig vooral is het trappenhuis, dat gedekt wordt door een rijk gestukadoorden koepel. De trap zelve, die naar een rond-

KASTEEL MIDDACHTEN. - DE STEEG.

gaande galerij voert, toegang gevende tot een reeks van slaapvertrekken, bevat meesterlijk snijwerk en is een van de smaakvolste versieringen van het kasteel. Onwillekeurig bevolkte ik de trap met al de hooge personages, die mij van de wanden hadden aangestaard en waarvan velen hier in den loop der twee eeuwen de gast zijn geweest. Want de Bentinck's en de Reede's kwamen steeds met de aanzienlijksten van hun tijd in aanraking.

Om het wonen op Middachten ten volle te apprecieeren moet men historisch gevoel hebben; de moderne eischen van comfort komen in zoo'n oud gebouw natuurlijk niet volkomen tot hun recht. Wie meer gesteld is op centrale verwarming, waterleiding met badgelegenheden en electrische verlichting dan op geheimzinnige hoekjes, waarin de schimmen van een voorgeslacht huizen, zal de bewoners van Middachten niet benijden. Evenmin wie bang is voor malaria, want huis en park liggen beide, naar ouderwetschen trant: ‘met graften omgraven’.

Voor den wandelaar, die om het kasteel heenwandelt, vormen die grachten echter een groote bekoring. Ik denk hier voornamelijk aan een punt aan de zuidzijde, waar de buitenste gracht zich verbreedt tot een vijver, dien ik op een eersten zomerdag van dit jaar gevat zag liggen in een krans van paarse rhododendrums en goudgele irissen. Van geheel Middachten was dit wellicht het schoonste plekje. Het oude kasteel met zijn verweerde kleuren lag daar zoo sprookjesachtig tusschen dien zinbedwelmenden opbloei van nieuw, jong leven, dat afstraalde en afgeurde van de goudenregens en meidoorns, van de kastanjes en seringen, en achter ons opschitterde uit de goudgestippelde weiden, omzoomd door het grijze geschemer van de wilgen en popels van den IJsel.

Dat is een zwak beeld van wat het oog zag. Wie beschrijft de onzichtbare genietingen van alle zintuigen op zoo'n eersten, warmen, zondoorgloeiden zomerdag buiten, van al die wonderzoete geuren die in de lucht zweven en zich mengen, van al die wondervolle geluiden der in liefdegloed ontstoken vogels of van die zachte streeling van de nauwelijks bewegende lucht....

Wie over dit bevoorrecht hoekje van Gelderland schrijft, is met het kasteel en de laan van Middachten nog verre van uitgepraat. Er is hier groote verscheidenheid van natuurgenot; De Steeg is het uitgangspunt voor een aantal wandelingen en rijtoeren, die bij groot verschil van omgeving in één opzicht overeenstemmen, n.l. van alle in hun soort volmaakt te zijn.

Of zaagt ge ooit zulke heerlijke boomen als in het park van Rhederoord? Van meer boomen dan waarvan ge de namen kent, vindt ge hier prachtexemplaren. Boomen, wier groeiwijze door geen neuswijze tuinmansjongen besnoeid werd, en nu deze verstandige zorgeloosheid beloonen door al hun schoonheid van tak en blad voor u uit te spreiden. Hier beseft men wat er aan onze boomen gewoonlijk misdaan wordt. Elke jongen, die pootig genoeg is om bijl of hakmes te hanteeren, meent het snoeien te verstaan; ‘snoeien is geen kunst,’ zeggen ze en zoo maken ze van mooie boomen bezemstelen.

En wat dunkt u van die met dennen en sparren begroeide heuvels achter het park, van dien aromatischen geur daar en dat frisch groene zomerkleed, dat de kleine myrtillus er bezig is te spreiden? Opgetogen volgt ge de slingerpaden naar omhoog, tot ge op de hei staat en u tusschen bremstruiken en kattendoorns een weg baant naar dat blinkende gulle spoor, dat tusschen twee heideheuvels verdwijnt en u schijnt mee

te lokken naar het geheimzinnige onbekende. Volgt die lokstem maar eens. Kiest daartoe een zonnigen dag, als de wind uit het noorden witte wolken als groote zeilschepen drijven doet door het blauw en zware slagschaduwen over de ericavelden beneden als sloepen hen volgen. Dan is het op zijn mooist in de hei, dan is het er ook frisch en is de atmosfeer helder voor de uitzichten. En huurt dan in De Steeg een hutselkarretje, zoo'n klein tweewielig wagentje met een sterken Gelderschen hit er voor, dien ge zelf besturen moogt en waarmeê ge langs de zandsporen van hei en bosschen diep kunt doordringen tot in het hart der Veluwe, waar alle teekenen van menschen en beschaving ophouden en ge u eens een oogenblik kunt inleven in de natuur zooals zij was en is en wezen zal. En zoo ge kunt, neemt dan ‘de liefste’ mee - anders zoudt ge u licht wat eenzaam voelen op die eindelooze hei. En bloeit de erica, plukt u dan een kar vol van die liefelijke paarse bloemen... dan valt de liefste zacht, als zij bij het wilde afrennen van de heuvels in het hotsende hutselkarretje eens mocht afglijden van het gladde bankje....

Verrassend zijn de uitzichten die ge van de hooge heitoppen genieten zult. En voor wie tegen het gehutsel over ongebaande wegen mocht opzien, wijs ik op een nog al te weinig bekenden rijweg, die de verrukkelijkste vergezichten opent over het lage land van den IJsel, mijlenver in het rond, tot waar de bergen van Kleef en de heuvels van Elten en Monferland met een blauwen rand den horizon afsluiten. Die rijweg begint in de oprijlaan van het buitengoed Heuven en leidt dwars door dat schoone goed naar de hooge hei er achter, om over den Zypenberg naar Beekhuizen af te dalen.

Ook Monferland is een bezoek ten volle waard en voor fietsers gemakkelijk uit De Steeg te bereiken. Men moet zich dan bij het witte veerhuis over den IJsel laten zetten om den grintweg naar Bingerden te kunnen volgen.

Dat witte veerhuis is een mijner lievelingspunten. Hoe dikwijls gingen wij daarheen op mooie, stille avonden, om te zien hoe de laatste zonnestralen de hooge populieren en grijsblauwe wilgen vergulden... als de koeien aan den overkant aan de rivier kwamen drinken, de melksters den dijk afkwamen en het geknars van den ketting der veerboot, die de hooiwagens van den overkant overgierde, het eenige geluid was dat de stilte van dit heilige, gouden avonduur verbrak.

Hereenigd.
Oorspronkelijke schets naar het leven
door A. de Morèl.

Met een klein, trillend beweginkje werd één der gordijnen der bedstede weggeschoven en kwam er door de opening een smal, uitgemagerd gezichtje kijken van een vrouw van omstreeks vijftigjarigen leeftijd. De gordijnen geheel openmakend en toen met inspanning van alle krachten zich in zittende houding oprichtend, keek ze, als met groote moeite, het hoofd even buiten de bedsteê-deuren houdend, het kamertje rond.

Het was knapjes, maar uiterst eenvoudig gemeubeld. Een ouderwetsche tafel met drie stoelen vóór het éene raam, een kokosmat op den grond, en tegenover de bedsteê een latafel, donkerrood geverfd, waarop een oude familiebijbel lag, in kalfsleer gebonden, aan beide zijden geflankeerd door papieren bloemen onder glas, en daarboven een mansportret en een verbleekte photografie, een groep voorstellend, man, vrouw en vier kinderen. En naast de bedstede op nog geen meter afstand, een lage, even uitgebouwde, houten schoorsteenmantel, waarop eenige pullen van blauw glas met roode bloemen beschilderd, en daaronder een strijkkacheltje.

Een kleine opening in een der slecht sluitende luiken liet een waterachtig zonnetje doorschemeren. Het mooie zomerweer van Juli en Augustus was verdwenen, en had in de laatste dagen van September plaats gemaakt voor een natte kou, die overal doordrong, en vooral in de huizen der armen, onvoldoende als zij gebouwd zijn, dubbel gevoelig was.

Vrouw Smits, zoo was de naam van de bewoonster der kamer, had zich weder in het kussen laten terugvallen. Die vroeg invallende koude voorspelde haar niet veel goeds, voor den langen, langen komenden winter.

En na zoo een minuut of vijf heel stil gelegen te hebben, lichtte zij nog even het zieke, zwakke hoofd op, om te zien naar een hoek der kamer, die werd ingenomen door een klein ijzeren ledikant, waarop een meisje van ongeveer veertienjarigen leeftijd rustig te slapen lag. Het kleine wekkerklokje op een stoel naast haar bedsteê wees zeven uur, en het hoofd een weinig vooruitbuigend in de richting van het ledikantje, riep ze met zwakke stem: ‘Marie! Marie! het is zeven uur, kind!’ En Marie ontwaakt uit haar door niets onderbroken gezonden slaap en lacht haar moeder vriendelijk toe. Haar kleine kinderbeenen één voor één buiten bed stekend, wipt zij met een sprongetje op den vloer; zich even uitrekkend en den slaap uit de oogen wrijvend begint ze zich langzaam aan te kleeden, wascht zich onder de pomp in de kleine keuken, kamt het roodbruine haar voor den spiegel boven den schoorsteen uit, en verschijnt na tien minuten, heel zacht op de teenen loopend, voor het bed harer moeder in een stijf gestreken blauw katoentje gekleed en met een strooien hoed met bruin lint op het dikke, lang in den nek neerhangende haar. Voor zij echter van moeder afscheid neemt, even de kamer in orde gebracht, het kleine kacheltje aangemaakt en gezorgd voor een kopje dampende koffie, dat zij de zieke op bed brengt. Na moeder goed toegedekt en haar hartelijk tot afscheid gekust te hebben, gaat zij zacht loopend, geen geruisch makend, door de kamer, de deur behoedzaam achter zich sluitend, de trap af, de straat op naar de fabriek. De kleine beenen met vlugge stapjes snel voortbewegend, loopt zij door de straten om toch vooral te zorgen, dien eersten morgen dat ze aan het werk zal gaan, niet te laat te komen.

Het is heel stil in het kamertje. De zon, die door de thans geheel geopende luiken naar binnen valt, geeft er eenige vroolijkheid aan en is het of de meubels niet meer zóó oud, de geheele omgeving er niet zóó armoedig uitziet als in het halfdonker van daareven.

Vrouw Smits ligt heel stil met de oogleden gesloten en de armen over de borst gevouwen. Zij slaapt echter niet, want zoo nu en dan wordt de knokige, beenige hand over het voorhoofd gestreken als om treurige gedachten te verdrijven. Voor haar geest verschijnen beelden uit het verleden, vroolijke en treurige gebeurtenissen uit haar kort huwelijksleven, en uit de lange jaren van armoede en ontbering van haar weduwe-zijn.

Zij ziet in gedachten haar man vóór zich, den knappen drukkersgezel, die waar het er op aankwam om vlug en goed te werken zijns gelijke niet vond, die hoog stond aangeschreven bij zijn patroon en die door zijn makkers geacht werd om zijn degelijk werkman-zijn. De van uiterlijk knappe man, met roodbruine krulharen en verstandige, ernstige gelaatsuitdrukking, die haar geregeld iederen Zaterdag, met een glimlach van zelfvoldoening op de lippen, het hooge weekloon thuisbracht, waardoor zij in staat gesteld waren, in hun eenvoudigen werkmansstand een onbezorgd leven te leiden, de toekomst blijde tegemoet te zien. En zij zelf, een ordelievende knappe vrouw, altijd proper, het kleine huishouden met veel overleg besturend, en onder haars gelijken van stand ‘een dame’, altijd met zorg, schoon hoogst eenvoudig gekleed.

Zoo was het eerste jaar van hun huwelijk. Beiden huiselijk van aard, hij geen uitgaander, die het bijzijn van zijn vrouw verre verkoos boven het koffiehuisleven

van velen zijner kennissen, en zij, alles doende om hun klein huisje zoo gezellig mogelijk te maken en het leven voor beiden zoo aantrekkelijk te doen zijn, als het zijn kon. Toen werd hun eersteling geboren, een baas van een jongen, de ijverzucht opwekkend der buurvrouwen die niet het voorrecht hadden zoo'n flinken wereldburger de hunne te mogen noemen, en daarna in een tijdsverloop van tien jaren de drie anderen, allen meisjes, waarvan Marie de jongste was.

Dat waren jaren van geluk. Smits steeds de flinke, knappe werkman, en zij, met al de zorg eener goede moeder de kinderen opvoedende, de moeilijkheden daaraan verbonden, licht achtend.

Het was echter voorbeschikt, dat dit huiselijk geluk niet van langen duur zou zijn. Op een middag, nu ruim dertien jaar geleden, toen de kleine Marie ruim één jaar oud was, kwam haar man thuis, klagende over een hevige pijn in den rug, tusschen de schouderbladen en op de borst, gepaard gaande met een drogen, hollen hoest, zich ziek gevoelend, koortsig, het werk, dat hem anders zoo vlug afging, slechts met moeite kunnend verrichten. Zij, als verstandige, liefhebbende vrouw, wist hem moed in te spreken, zeggende dat het was ten gevolge van een gevatte koude, en dat alles wel spoedig over en beter zou zijn.

Maar het was niet spoedig beter. De pijnen in borst en rug werden steeds erger, en het hoesten nam toe, en toen na een paar weken haar man verklaarde dat het hem niet mogelijk was naar zijn werk te gaan, toen werd de dokter geroepen, die een hevige longaandoening constateerde, ontstaan door gevatte koude, maar aanmerkelijk verergerd door allerlei omstandigheden.

Smits stierf spoedig en zij bleef geheel onverzorgd met de vier kinderen achter. Zij herinnert zich den dag nog goed, toen al die in het zwart gekleede mannen kwamen, allen medearbeiders van haar man, die den doode kwamen halen om dien aan den schoot der aarde toe te vertrouwen. En ze hoorde nog de woorden van bemoediging, van troost, door den patroon, die de plechtigheid had bijgewoond, na de begrafenis tot haar gesproken, en bleef hem altijd dankbaar voor den flinken steun, dien zij tot een halfjaar ná den dood van haar man had ontvangen.

Toen brak de moeilijke tijd voor haar aan. Door uit werken te gaan en de kinderen voor die enkele dagen aan de goede zorgen van een buurvrouw toe te vertrouwen, trachtte zij in de behoeften van haar en haar kinderen te voorzien. De medelijdende dames waar zij werkzaam was, zorgden dat ook 's avonds bij haar heengaan om de kinderen gedacht werd, en zoo kon zij, de eindjes aan elkaar bindend, van week tot week, van dag tot dag voortscharrelend, in de kleine behoeften van haar gezin voorzien.

Haar oudste, haar jongen, koos het vak van zijn vader, en was, toen hij twintig jaar oud was, reeds een volleerd werkman. Haar beide dochters gingen op twaalfjarigen leeftijd naar de fabriek en brachten ook wat in, om de zorgen van moeder te verzachten.

De moeilijkheden waren nu grootendeels overwonnen, en had de familie weer iets van de verloren welvaart teruggevonden, maar ook dit was van korten duur. De beide dochters gingen, nauw de kinderschoenen ontwassen, ‘den breeden weg’ op, geen weerstand kunnende bieden aan de verlokkingen en verleidingen haar geboden, oneer brengend over de overblijvende moeder, zuster en broeder.

En de jongen, haar hoop voor de toekomst, stierf op drie-en-twintigjarigen leeftijd, door eigen wil, door zelfmoord.

Al die ellende doorleefde ze weder. Als spookbeelden stonden te voor haar, al die verschrikkelijke gebeurtenissen, elkaâr snel opvolgend.

Nu bleef haar niets meer over dan de kleine Marie, die ook heden was geleverd aan, wat zij beschouwde erger dan een 'demon', aan 'de fabriek'.

Zou ook zij ondergaan, evenals haar zusters vóór haar? zorg, kommer en verdriet brengend over het hoofd der arme zieke moeder, en zelve gedoemd zijnde, een leven van verachting en oneer voort te slepen....

Zij ligt nu heel stil, vrouw Smits, met de oogen half open, kijkend naar de zonnestraaltjes die door de reten der gor-

dijnen naar binnen vallen en als het ware spelend hoogtij vieren met de duizenden stofdeeltjes die in de kamer ronddansen.

Zij denkt nu ook aan haar zelf, aan haar ziekte, die ook

PRESIDENT KRUGER'S ACHTERKLEINZOON FRITZ ELOF, vier jaar oud. (De kleine luitenant.)

evenals bij haar man begonnen is met een zware verkoudheid en pijnen in rug en borst, maar zij gevoelde het, zij wist het bij intuïtie, dat dezelfde ziekte die haar man ten grave sleepte, ook haar deel was geworden, en met kleine hoofdbeweginkjes, om als het ware in te stemmen met de beschikking die haar Groote Schepper met haar genomen had, sliep ze in, de eerste rustige slaap, die sinds uren haar oogen had beroerd.

Het kleine wekkerklokje naast haar bed had reeds lang het tiende morgenuur aangewezen, toen vrouw Smits door een kort, haastig klopje op de deur wakker schrikt. Op haar 'binnen' treedt een geheel in het zwart gekleede, nog jonge vrouw het vertrekje binnen. Zij moest van ruim dertigjarigen leeftijd zijn, niet mooi, maar met een sympathiek, goed gevormd gelaat, met heel hoog, mooi voorhoofd, waaronder een paar blauwe, vrijmoedig rondkijkende oogen, en op het hoofd glanzend zwart haar, dat op streng puriteinsche wijze strak naar achteren is gekamd. De type van een knappe, hoogst elegante vrouw, die door haar rouwkleeding blijk geeft van kortelings een groot verlies te hebben geleden.

Met snellen, zeer veerkrachtigen stap, doorloopt zij de kleine ruimte tusschen deur en bedsteê, en vraagt vrouw Smits, terwijl zij haar zeer vriendschappelijk de hand toesteekt, 'hoe het haar vandaag gaat', of 'ze voldoende voor haar en de kleine Marie heeft', of 'ze nog bouillon wilde hebben' en 'dat ze haar weer een fleschje wijn zou laten brengen'. Innig bewogen hoort vrouw Smits haar aan. Zij weet wel dat ze

voortkomen uit het goede hart der ‘juffer’, het jonge meisje dat in de laatste jaren zoo onnoemelijk veel leed gehad heeft, en die tracht, om door aan minder bevoorrechten haar steun en liefde te geven, haar eigen ellende te vergeten. Zij had het zoo goed leeren kennen, dat karaktervolle vrouwengelaat, met eenigszins scherp geteekende trekken om neus en mond, en die mooie zwarte haren, opblinkend in staalblauwe kleur in den kouden schijn van het najaarszonnetje. En ze had haar liefgekregen, de welopgevoede jonge vrouw, die in het lot van de armen zulk een groote belangstelling toonde.

En met een kort handgebaar noodigt zij haar uit naast haar te komen zitten, maar dan ook heel dichtbij, op een stoel naast de bedsteê. Ze wilde van morgen eens vertrouwelijk met ‘de juffer’ praten. Zij gevoelde het wel, vrouw Smits, dat zij niet lang meer te leven had. Zij vertelde van de gelukkige eerste jaren van haar huwelijk met Smits, van de groote welvaart die toen in het gezin geheerscht had en van den besten goeden man, die haar nu dertien jaren geleden ontnomen was. Met een door tranen bewogen stem vertelde zij van haar beide dochters, die reeds op jeugdigen leeftijd slecht waren geworden en die oneer over den fatsoenlijken naam der familie brachten. Zij sprak van haar lieven jongen, die op drie-en-twintigjarigen leeftijd een even knappe werkman in zijn vak geworden was als zijn vader, die door zijn patroon werd hooggeschat en door zijn kameraden geëerd. En toen kwam het ongeluk. De jongen had verkeering gekregen

WAPEN VAN TRANSVAAL.

met een net, fatsoenlijk meisje, een naaistertje, dat over dag bij de menschen uit verstellen ging en 's avonds na afgedane dagtaak, thuis, voor die en gene ook nog wat werkte. Het was een ‘beste goede deern’, zeide vrouw Smits, en de jongelui schenen het zeer goed samen te kunnen vinden, totdat op zekeren dag, door kwaadsprekerij, door allerlei leelijke verhalen die zij over haar aanstaande gehoord had, eensklaps, op bruuske wijze, het engagement door het meisje werd afgebroken.

(*Slot volgt.*)

De Zuid-Afrikaansche oorlog. (Bij de platen op blz. 1 en 8.)

Wij hebben bij de platen, die in deze aflevering herinneren aan den oorlog, die onze stamverwanten in Zuid-Afrika voeren, al heel weinig te zeggen.

Op de eerste bladzijde vindt men een kijkje in Bloemfontein, de hoofdplaats van Oranje-Vrijstaat; als platen dezer bladzijde treft men een portret van het vierjarige ‘luitenantje’ Elof, achterkleinzoon van Paul Kruger, en eene reproductie van het Transvaalsche wapen.

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 3.)

(Vervolg van blz. 3.)

II.

De moeders van twee en drie hoog waren niets gerust over hun kinderen. Men hield geen conversatie met elkander; mevrouw Dirksma keek een beetje neer op juffrouw Wirthmuller, wier man een kruideniers-affaire had gehad en wier zoon op rekening van een oom studeerde voor iets als fijne stukadoor, zooals zij 't minachtend omschreef, en die in zoo'n fatsoenlijke buurt als de G.H.-straat alleen kon wonen omdat zij haar voorkamer verhuurde en daarvan ook een meid bekostigde.

Juffrouw Wirthmuller

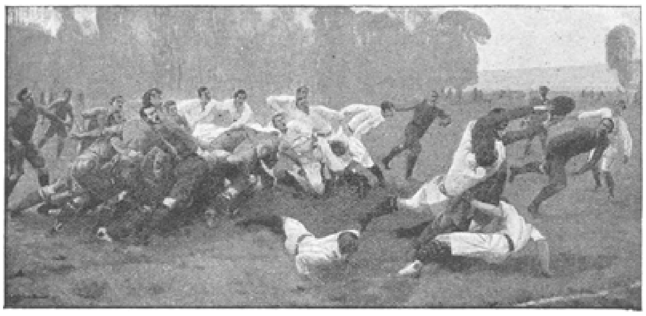

EEN VOETBAL-WEDSTRIJD.

daarentegen had het altijd over de koude drukte van dat muziekvolk; de dames zagen er op straat uit als pauwen, en ze hadden niet eens een meid en zelfs niet alle weken een werkster, en het was een beproeving altijd die vioolkrasserij boven het hoofd.

Mijnheer van vóór had reeds gedreigd met heengedreigd met heengaan als er aan dat spektakel geen einde kwam, maar dan moest zij den huisbaas eerst spreken.

Kwam men elkaar tegen op trap of overloop, dan werd er even gegroet, soms een woordje gezegd over het vuile weer, over het lastige van het aanschellen der negotiemenschen, maar anders bleef men op een afstand; en nu plotseling kwam die wonderlijke sympathie tusschen Max en Vera daar op de trap groeien.

Waaruit ze bestond wisten de beide moeders niet recht, maar Max zat altijd te luisteren als Vera speelde, wat zij vooral 's avonds nogal deed. Wanneer zij uitscheidde, dan ging hij pas uit, want voor een jongmensch die in het buitenland studeerde en nu vacantie had, was er in de achterkamer van moeder, uitkijkende op een stuk braak terrein, met hier en daar huizengeraamten, hoopen zand, steen, kalk en spichtige boomen, niet veel aantrekkelijks.

Nu ja, luisteren kon geen kwaad, maar als zij er niet op lette, dan loerde hij werkelijk of zij niet naar beneden kwam, en dan wist hij het altijd zoo te maken dat hij iets te doen had tusschen zijn voorkamertje en de achterkamer, om haar tegen te komen. Spreken deden zij niet met elkander, 't was een groet, soms van haar een vriendelijk lachje, maar meer niet.

Moeder Dirksma viel 't alleen op dat Veerke nu meer haast had naar de schel te loopen dan vroeger; toen liep zij als 't eenigszins kon liever eens dan twee keer de trap af en liet Taakje of zelfs Moeke maar loopen, nu echter was zij in een wip

beneden en dikwijls keek de moeder over het hekje, luisterde scherp, maar geen klank van een woord kwam naar boven.

Max zag wel in dat tusschen de spied-oogen van de beide moeders geen nadere kennismaking mogelijk was. Aan een praatje op neutraal terrein viel niet te denken; een visite boven maken zou zijn moeder met ergernis vervuld hebben; hij hoopte dus maar op een ontmoeting op straat, en vervuld door het idee van dien tref stond hij er mee op en liep er den geheelen dag mee rond.

Maar het scheen of zij niet uitging. Eindelijk op zekeren Septembermiddag kon men duidelijk boven hooren dat er sprake was van uitgaan voor Vera; moeke Dirksma hield er niet van haar zaken achter gesloten deuren te behandelen. 't Betrof een boodschap, iets wat verkeerd bezorgd was, een domheid van den vader, want aan het gepruttel kwam geen einde zonder eenige prikkeling door een woord van andere zijde.

Vera bood zich aan de boodschap te doen; het was een mooie herfstdag, de zon scheen zoo guitig in de straat en op het bouwterrein. Zoodra Max het hoorde vloog hij de trap af, liep de straat door en bleef toen staan, zoo dat hij het

gezicht had op de huisdeur; daar kwam zij er uit, een vlug slank figuurtje, met een schotsche blouse en een zwarten rok en een matrozenhoedje op het kroeshaar. Hij liet haar passeeren.

'Juffrouw Dirksma!'

Zij zag hem even aan en lachte vriendelijk toen zij hem herkende; hij vond haar hier in de volle zon nog veel aardiger dan op den donkeren overloop met een mand aardappelen in de hand.

Ze was zoo heel iets anders dan de meisjes die hij kende; wat het was kon hij niet zeggen, maar 't lag in haar manier van het hoofd te dragen, van de handen te houden, van te loopen, van iemand aan te zien; zij was zoo eenvoudig gekleed en toch zoo geheel verschillend van de opgeschikte meisjes die bij moeder aan huis kwamen of op de dansles, en ook heel wat anders dan zijn medestudenten in haar dikwijls nonchalant, slordig optreden en vrije manieren.

'Mag ik u iets vragen?'

'Nu?'

'Was dat niet Abendlied van Brahms wat u gisteravond speelde.'

'Neen, 't was van Dvorak.'

'O, van Dvorak!'

Hij liep een paar stappen met haar mede.

'Van den zomer in 't Kurhaus van Scheveningen heb ik Dvorak gehoord, maar 't stond me niet duidelijk voor.'

'In 't Kurhaus, is u daar geweest? O, dat had ik ook zoo graag gedaan, maar er is niets van gekomen.'

'Is u nooit in Scheveningen geweest?'

'Ja, 't vorige jaar, met den goedkoopen trein, maar van 't Kurhaus kwam natuurlijk niets. Dat kostte bijna evenveel als de heele reis en dit jaar zijn we verhuisd, dus toen kon 't ook niet.'

Zij hield een pakje in de hand en hep zonder parasol, als deed de zon haar goed.

'Moet u de stad in?'

'Even in de Leidschestraat.'

'En gaat u dan naar huis?'

Zij schudde het hoofd van neen; alles in haar gezichtje tintelde en straalde van ondeugd.

'U moet mij niet verklappen.'

'Ik?...'

'Ik was van plan heel hard te loopen en dan nog eventjes door het park naar huis te wandelen; bij den vijver op eer bank zitten, dat is zoo'n traktatie voor mij. Ik ben zoo dol op zon en op groen en op water. Ik zou altijd buiten willen zijn.'

'Dan houd ik u niet langer op, juffrouw Dirksma, ik dank u voor de inlichting.'

Hij groette even en ging heen.

'Wat doet hij raar,' dacht Vera; 'is 't hem werkelijk te doen om een praatje of - alleen om Brahms?' Zij had in een wip haar boodschap gedaan en liep nu vlug het park in.

Alles wat zij zag en hoorde zette zich om in muziek; altijd zong het in haar hoofd en speelde het in haar vingers; zij vroeg zich dikwijls af of 't ieder zoo ging, elk schijntje van de zon op de bladeren, elk perkje bloemen, elk groepje kinderen, scheen

haar het onderdeel van een symphonie, die zij alleen hoorde en die zij gemakkelijk op de viool zou kunnen spelen.

Zoo kwam zij aan den eersten vijver bij het Paviljoen, maar daar was het zoo vol burgerjuffrouwen en kinderen en kinderwagens, telkens moest zij voor fietsen uit den weg gaan, en zij liep verder, eerst vlugger, toen langzamer. Die massa's groen, afstekend tegen de blauwe lucht, de gazons glooiend naar den vijver, gaven aan het punt een indruk van bosch.

‘Als ik nu maar alleen kon zijn, heel alleen,’ dacht zij.

‘Wat heeft u gauw uw boodschap gedaan!’

Zij keek op, Max stond naast haar.

‘Ik wist wel dat u hier zou komen. 't Is zoo'n bijzonder mooi plekje,’ ging hij voort.

Zijn oogen zochten een bank, maar zij zeide haastig, nog vóór hij iets gevonden had:

‘Neen, niet zitten! 't Wordt al laat en Moeke zou mij vergeefs wachten als ik te lang wegbleef.’

‘Maar u moet toch in de lucht komen.’

‘Dat vindt Moeke onnoodig! Zij deed het ook niet in haar tijd.’

‘O, die ouderwetsche menschen. Mijn mama denkt precies zoo.’

‘Wij hebben zooveel meer behoeften, niet alleen voor ons lichaam, maar ook voor onzen geest.’

‘U ook?’ vroeg hij verrast.

‘Ach! ik zou zooveel gelukkiger zijn als ik wat minder had. Maar ik ben zoo vol verlangens, zoo vol illusiën. Ik vind het leven zoo heerlijk, zoo mooi en - ik moet kousen stoppen!’

‘Ja, om dat mooie te kunnen hebben, of ten minste te zien, zouden wij het er voor overhebben met kapotte kousen te loopen, maar dat begrijpen onze moeders niet.’

‘Maar toch kousen moeten heel zijn; alleen er zou zooveel tijd nog overschieten, zelfs al zijn ze gestopt, voor allerlei mooie dingen.’

‘'t Geld is er niet altijd.’

Zij haalde de schouders op.

‘Och, 't hangt er van af, waarvoor men 't overheeft.’

Zij liepen langzaam voort; hij vertelde van zijn studiën, hij ging werken voor den Prix de Rome, en als hij dien kreeg en hij mocht naar Italië, dan stond de wereld voor hem open, de zonnige, schitterende, groote wereld.

Haar oogen schitterden en zij sloeg de handen tegen elkander.

‘Ik zou er van duizelen, als ik er heen mocht!’

Een elegante victoria reed langs, geruischloos op de guttaperchabanden, koetsier en palfrenier zaten bewegingloos op den bok, de prachtige vossen in hun glinsterend tuig trippelden in een hoog gevoel van waardigheid en deden den lossen grond van het park even daveren. Een heer en dame zaten er in, beiden in het elegantste laatste toilet; haar rose kanten parasol opende zich als een reusachtige roos om haar gevoileerd, lelieblank gezichtje.

Max zag naar den goed gesoigneerden baard, de licht chamois-handschoenen en grijzen hoed van den heer, en plotseling viel 't hem in:

‘Als wij daar eens zoo reden in plaats van hier in 't stof uit den weg te moeten gaan.’ Toen doortrilde een groote vreugde zijn hart.

Dat was de moeite waard er voor te werken en naar te streven; zoo'n bestaan en dan met haar, die nu naast hem hep en ook met oogen dorstend naar genot de victoria nazag.

‘Ja, die hebben 't mooiste van het leven in alles; wij zien maar toe.’

‘Maar wij zijn jong, wij zijn sterk, wij hebben talent; zouden wij ook niet daar kunnen komen, waar zij reeds staan!’

Zij glimlachte ontkennend.

‘Neen, ik zie er geen kans op! Ik heb geen steun en geen eigen wil en ik ben maar een meisje. Als vader durfde, - maar och! als hij gedurfd had of kon durven, dan zou hij niet zoo'n arme tobber zijn.’

‘Wij hebben de toekomst - waarlijk u moet uw tijd niet verliezen met al dat huiswerk. Dat kan iedereen, maar zoo Dvorak spelen als u....!’

Zij lachte nu vroolijk.

‘Ik mag u niet in 't idee laten, 't was geen Dvorak en ook geen Brahms, het was een fantasietje van mijzelf, anders niets!’

‘Maar dat is nog knapper!’

‘Och, ik weet het niet! 't Zingt hier altijd in mijn hoofd, en als ik de viool in handen heb dan glijdt het mij vanzelf uit de vingers.’

‘Neen, niet uit uw vingers, uit uw ziel, diep uit uw ziel. Speelt u van avond weer? Daar blijf ik voor thuis.’

‘Ik geloof dat wij zuurkool moeten inmaken,’ schertste

zij, en toen plotseling zich omkeerend voor een snellen blik op de kerkklok: ‘ik moet weg, tot ziens, mijnheer! Ik zal mijn best doen te studeeren en te werken voor de victoria.’

Max zag haar, zoo gracieus, zoo elastiek, zoo vlug; nu wist hij 't woord wat haar geheele optreden uitdrukte.

‘Distinctie!’

‘Ja, dat is zij, een dame, heel en al. Maar hoe komt zij in die omgeving? De vader een wouldbe-artist van den zooveelsten rang, de moeder een kurassier en de zusters huismuschjes. En zij - zij is een colibri.’

III.

Na dezen dag ontmoetten Max en Vera elkander dikwijls in 't Park; eerst ging het zonder afspraak, later ontstak men wel eens een lichtje onder het passeeren in de gang of op de trap, een enkel woordje was voldoende; dan wist Vera een boodschap te vinden; als er geen was, dan had zij altijd iets te doen voor vader, dien kon zij goed aan het verstand brengen dat zij noodzakelijk voor hem naar deze of gene moest, en al pruttelde moeder ook, Vera kwam er wel uit, als het haar beliefde.

Eerst had zij wel gewetensbezwaren uit te gaan, alleen om in het Park een paar vijvertjes om te wandelen met een jongmensch, maar later suste zij het geweten wel. Zij had immers zoo weinig in haar leven; wat voor kwaad stak er in een vijvertje om te wandelen, al pratend met iemand die evenzoo dacht en voelde als zij!

Niemand kende haar hier; 't kon evengoed haar neef of broer zijn, dan stak er niets in. Taakje had ook een vriend; eigenlijk was zij stil geëngageerd met een apothekers-bediende in Sneek. Moeder wist er niets van, maar daar hij nog in de familie was, lette niemand er op, als hij eens overkwam, dat hij de nichtjes vroeg mee te wandelen; dan liepen Jet en zij tezamen en die twee konden naar hartelust praten. Taakje correspondeerde ook met hem, maar al wisten de zusters er alles van, verklappen zouden zij niets.

Toch nam Vera haar zusters niet in haar geheimpje. Over een paar dagen, als Max weer naar de Academie moest, dan was het toch gedaan met die wandelingetjes en toevallige ontmoetingen; aan alles wat prettig was kwam een eind, alleen het vervelende, eentonige duurde altijd.

Maar als Vera nog een beetje wijzer was geweest, zou 't haar opgevallen zijn dat de vrijheid, die men haar in de laatste dagen liet, wat al te groot was. Zij bleef langer uit dan anders en Moeke vroeg niets; alle dagen wist zij een voorwendsel te vinden om uit te komen en Moeke liet haar grif begaan.

't Ware was dat Moeke reeds lang achterdocht had opgevat, maar zij wilde niets zeggen of doen vóór zij zekerheid had; instinctmatig voelde zij het dat de meisjes één lijn trokken, en dat, zoo zij Taakje of Jet uitzond om Veerke te spionneeren, deze toch haar zuster niet zouden verraden, maar wel waarschuwen.

Zij nam dus een groot besluit, en toen Vera 's middags vroeg of Moeke nog wat te bestellen had, want zij moest snaren voor vader gaan koopen - de snaren sprongen tegenwoordig opvallend veel - droeg mevrouw Dirksma haar op een ons koekjes mede te brengen, liefst bij Jamin, want daar waren zij goedkooper.

Vera ging heen; om den hoek stond Max te wachten. Zij groette met een vroolijk gezichtje, zij gaven elkander de hand en hielden die iets langer vast dan noodig was; de boodschappen werden gauw afgedaan en toen ging het door 't Weteringsplantsoen. Dit was niet zoo ver als het Park en niemand kende hen hier; toen stak Max zijn arm onder den hare en fluisterde:

‘Overmorgen ga ik aan mijn werk. Ik heb zoo'n mooi idee voor den wedstrijd, 't is dezen keer Nausicäa aan de rivier door Ulysses aangesproken; ik weet nu hoe een prinses er uit moet zien. Zeg Vera, zal ik mijn uiterste best doen en is 't de moeite waard?’

‘'t Is altijd de moeite waard,’ antwoordde zij schalks lachende en hem van ter zijde aanziende, zooals zij dat zoo eigenaardig doen kon.

't Bloed steeg hem naar het hoofd.

‘O, Vera, Vera, natuurlijk meen je het!’

En hij drukte haar arm tusschen zijn vingers.

‘Zullen wij samen ons best doen, om hoog, heel hoog te stijgen, zoo hoog als wij het kunnen?’

‘'t Zal me wat zijn,’ spotte zij, ‘'t is nog de vraag wat wij eigenlijk kunnen! We hebben nog zoo weinig geleerd.’

‘Nu, je moet moed houden, gelooven aan jezelf, aan je talent. Wij zullen beiden werken, ons ontwikkelen, niet waar Vera? En daarna mekaar steunen - tot wij eindelijk heerlijk kunnen genieten - samen....’

En toen fluisterend aan haar oor:

‘Als man en vrouw!’

Een vreemd gevoel doortintelde Vera; zij had altijd gehoord dat arme meisjes geen kans hadden ooit tot een huwelijk te komen; een man, een eigen huishouden was een weelde-artikel, geheel onbruikbaar voor zulke kinderen als zij en haar zusters. Taakje's vrijage had haar nooit den indruk gegeven van iets ernstigs, iets waarvan het einde zou zijn een bruiloft, een tocht in koetsen door de stad en later eeuwige ellende, kleinzielig bekrimpen. Daar kon Vera niet aan denken, zij werd er benauwd en wee van; wel droomde zij van iets heel moois, iets heel schitterends dat in haar leven zou komen en dat gedurende haar omgang met Max meer bepaalde vormen verkreeg.

Lichte zalen, vol menschen. Zij alleen boven hen in het wit, haar viool in de hand; zij voelde hen allen verbonden aan haar spel, zooals zij tegenwoordig de ziel van Max altijd beneden zich in de kamer tot haar opgeheven voelde, in de hare versmeltend, en zij speelde altijd door, alles vergetend, alles tot zich trekkend; die menschen bestonden niet meer, zij leefden allen in haar, door haar - en dan met haar laatste streek - brak de betoovering. Alles barstte los in gejuich en gejubel, getrappel en geklap. Zij stond tusschen bloemen en nog verdoofd, nog verblind door die tweespraak van daareven, strekte zij de armen naar hen uit alsof zij zich nog steeds één voelde met hen, wier namen zij niet eens kende, wier gelaatstrekken in den gloed van licht rondom hen verdwenen en verglommen.

En nu vroeg hij haar zijn vrouw te worden.

‘Is dit niet wat gauw, Max?’ vroeg zij.

‘Gauw!’ Een bittere glimlach trok zijn lippen samen. ‘Denk je dat het morgen zal zijn, of de volgende maand, of het volgende jaar? Ik bedoel later, veel later - als ik naam heb gemaakt als beeldhouwer en jij als violiste.’

‘Zal ik ooit naam maken?’

‘Dan zonder naam. Ik zal wel werken voor jou en mij. Zeg Vera, wil je? Dan zijn wij geëngageerd; onze ouders hoeven het niet te weten. Die vinden het in hunne

hooge wijsheid toch maar gek en zouden ons van mekaar afhouden. Vera, Veronica, zeg nu ja! Och toe! Wij kunnen zoo goed samen! Ik heb nooit iemand aangetroffen zooals jij Vind je mij niet te eenvoudig...'

'We zijn nog zoo jong!'

'Worden wij niet alle dagen ouder? Is dat niet de echte liefde, die groeit met de jaren? Och, Vera, je durft wel, zeg toch ja, lieveling!'

En hij nam haar vingers in de zijne en drukte ze tot brekens toe; zij trok ze met een coquet gebaar van pijn terug.

(*Wordt vervolgd.*)

Paul Kruger.
Met Illustratiën.

Bij herhaling hebben wij in dit tijdschrift het laatste jaar gesproken over den President der Zuid-Afrikaansche Republiek,

'OOM' KRUGER.

den heer S.J.P. Kruger, in de wandeling bekend onder den naam van 'oom Paul'.

Veel nieuws over dezen merkwaardigen man te vertellen is schier onmogelijk en zoo kunnen wij dan ook veilig te gast gaan bij wat mannen, die een bijzondere studie van Kruger's leven hebben gemaakt, ons mededeelen.

Een aardige beschrijving werd dezer dagen over hem o.a. in 'De Tijd' geleverd, waaraan wij het volgende ontleenen willen.

Stephanus Johannes Paulus Kruger is geboren den 10^{den} October 1825 op eene hoeve bij het nu pas weer door de Boeren veroverde Colesberg, welke stad ligt aan de noordelijke grens van Kaapland nabij den Oranje-Vrijstaat. Zijn uiterlijk is van dien aard, dat al de portretten, welke van hem in omloop zijn, als geflatteerd mogen beschouwd worden, want hij heeft een puistig, rimpelig en onregelmatig gelaat, en men zou hem een leelijk man kunnen noemen.

Men ziet van dat leelijke evenwel niets, als men tegenover hem staat; ten minste meer dan ééns heb ik gehoord en gelezen, dat in zijn blik iets overweldigends moet liggen, waardoor aan zijn woord zulk een breedte en diepte wordt gegeven, dat het overdondert en wegsleept. In elk geval hij beheerscht met zijn ietwat krijschende stem den Volksraad te Pretoria volkomen, niet als een redenaar of woordkunstenaar, maar als een reservoir van gezond verstand, als houder en verkondiger van waarheid en eerlijkheid, als bezitter van een ijzeren, onbuigzamen Boeren-wil.

Van ontzettend veel beteekenis voor dezen leider, in wien thans gansch het Hollandsch-Afrikaansche volk gelooft, is zijn verleden, waarop de felste haat zijner

vijanden geen blaam heeft durven werpen. Zijn particulier zedelijk leven als jongeling, man, echtgenoot en vader is onaangetast gebleven, en zijn eerlijkheid en onomkoopbaarheid zijn onbesmet. Op dit oogenblik is Kruger een welgesteld man, maar iedereen in Transvaal kan nagaan, waar zijn rijkdom vandaan is gekomen; men weet, dat hij enkele zijner bezittingen voordeelig heeft kunnen verkoopen aan goudmijn-exploitanten, welke op hun beurt evenwel veel meer aan zijn grond verdiend hebben dan Kruger, die niet voor geldspeculant in de wieg is gelegd.

Toch is hij een afstammeling van een der vele Krugers, die in de vorige en in de voorlaatste eeuw uit het Moederland naar de Afrikaansche Zuidkaap trokken, om geld te verdienen en zaken te doen. De stamvader van het tegenwoordige geslacht der Krugers was zekere Jacob Kruger, een factorist van de Oost-Indische Compagnie, die er in 1713 voet aan wal zette, 5 jaar later trouwde met juffrouw Johanna Kemp en te Stellenbosch bij Kaapstad zijn verblijf hield. Toen hij eenige jaren dienst had gedaan, werd hij daarvoor verder ongeschikt, maar keerde niet naar Nederland terug. De Compagnie gaf hem het Kaapsche burgerrecht en een groot stuk woesten grond, waarop hij en zijn familie zich nu maar moesten installeeren. Zoo werden de Krugers boeren, en ze zijn het allen nog. Over het algemeen is de familie vrijgebleven van Engelsch bloed, daar de Krugers steeds huwelijken sloten met Hollandsche vrouwen, wat niet van alle Boeren gezegd kan worden, vooral niet voor zoover zij in Natal, Kaapland en den Vrijstaat wonen.

De vader van Oom Paul heette Caspar Jan Hendrik, zijn moeder Elisabeth Steijn; deze laatste was reeds gestorven vóór den grooten ‘trek’ over de Vaal, die in 1836 aanving, en waaraan de familie Kruger mededeed. Vader Caspar overleed in 1852 en ligt begraven op een hoeve te Magalies- of Magdalisberg in Transvaal, dus in 't nieuw bezette land.

Toen de algemeene ‘trek’ der Boeren begon, n.l. den 1sten Januari 1836, was Paul een knaap van 11 jaar. De geheele familie Kruger nam deel in de beweging, die vier jaar duurde, tot groote ergernis der Engelschen, welke het evenwel niet konden verhinderen, al peinsde de Regeering te Londen voortdurend op middelen om de Boeren binnen haar grenzen te houden. Maar de vernederingen der Engelsche ambtenaren, die hen wel uitzogen, maar niet beschermden tegen de Kaffers, waren te groot, de vrijheidszucht zat te veel in het bloed dier oude Hollanders. Paul heeft gedurende den vierjarigen ‘trek’ de helden en aanvoerders der Boeren persoonlijk gekend. De ‘Verklaring’ van Piet Retief, uitgevaardigd vóór zij Kaapland verlieten, schijnt Oom Paul als model te hebben genomen voor zijn parlementaire speechen en diplomatieke correspondenties.

‘Wij verlaten - aldus besluit dit Boeren-document, hetwelk men niet kan lezen zonder getroffen te worden - wij verlaten het land onzer maagschap, de vruchtbare landouwen, waar wij verbazende verliezen en eindelooze kwellingen hebben geleden en doorstaan, en trekken in een vreemd land vol gevaren, in volkomen vertrouwen op een alziend, rechtvaardig God, vol genade en goedertierenheid, Dien wij steeds zullen vreezen en Wien wij in allen ootmoed zullen trachten te gehoorzamen.’

Hoe sterk de Boeren toen in aantal waren, heb ik nergens

HUIS VAN PRESIDENT KRUGER IN PRETORIA.

vermeld gevonden. Wellicht hebben zij ook geen telling gehouden, daar vaak ieder 'trok' op eigen gelegenheid of in 'klompies'. Kruger-zelf was reeds als 13-jarige knaap getuige van een der hevigste gevechten met de Kaffers en nam het jaar daarop deel aan den oorlog tegen de Matabelen, die wel 150 dooden op het slagveld achterlieten, maar wier overschot in zijn vlucht al het vee der bijeengetrokken Boeren wegvoerde. De familie Kruger werd toen van den hongerdood gered door de mannen van Pieter Maritz. In 1838 werd een 'klompie' Boeren, onder aanvoering van Piet Retief, door een groote horde Kaffers overvallen en vermoord, wat ook den Engelschen de schrik om het hart deed slaan, vooral toen daarop de slag volgde aan de Bloedrivier, waar 500 Boeren streden tegen 12.000 Kaffers, die de nederlaag leden. Kruger was daarbij geweest, en op die wijze, steeds vechtend tegen wilden, steeds strijdend tegen het woudgedierte, doorliep hij een leerschool, die hem in later leven uitmuntend te stade kwam.

Geen wonder dat deze man, zooals trouwens al zijn stamgenooten, ook

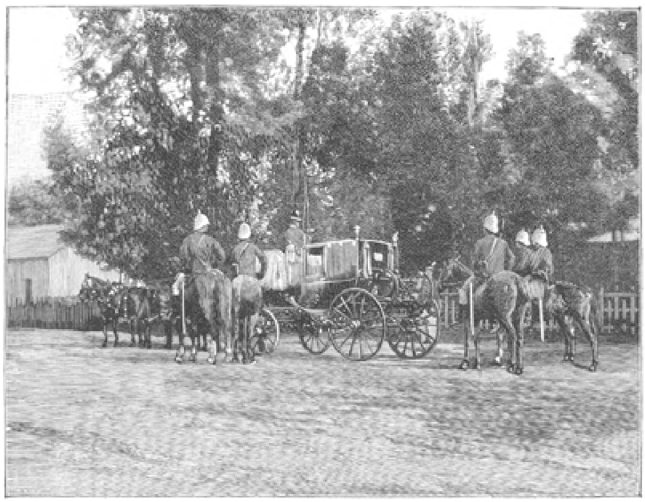

GALARIJTUIG VAN PRESIDENT KRUGER.

een bijzonder godsdienstig leven leidde. Daar in de woeste wildernissen werd steeds gebeden en gezongen. Het oude Dordtsche Calvinisme, dat de Boeren van huis hadden medegebracht, kon er, waar men als 't ware steeds in doodsgevaar verkeerde, niet ontaarden in los ongeloof en lichtzinnigen twijfel. De stem van het woud zoo goed als het geluid der golven spreekt te luide van een hoogere Macht boven den nietigen mensch.

Hier gevoelde men dagelijks en elk uur van den dag, hoe weinig de mensch beteekent, als hij aan zichzelven en aan de natuurkrachten is overgelaten. Daar, bij de wachtvuren in de wildernissen neergezeten, met vrouw en kinderen om zich heen, kon iedere Boer zich voorstellen, hoe de Aartsvaders geleefd hebben, van wie zij lazen in hun Bijbel. En men moet zich niet verwonderen, dat de Transvalers van heden zich eenigermate vergelijken met het uitverkoren volk Gods, dat op bijzondere wijze uit de macht der Egyptenaren is geraakt en door Gods wil is voorbeschikt tot groote dingen, ook om het geweld, de in hun oog onrechtmatige heerschappij der Britten te weerstaan.

De jonge Paul werd al strijdend in 1842 benoemd tot onderveldkornet en drie jaar later tot veldkornet en hoogste ambtenaar in zijn district. Toen is er iets met hem gebeurd, wat nooit werd opgehelderd; want plotseling was hij verdwenen, om in de

bosschen een eenzaam kluizenaarsleven te leiden. Men zag hem eerst terug, toen er onder de verschillende Boerenhoofden oneenigheid was uitgebroken, waarbij hij de partij koos van Pretorius tegen Potgieter. Immers - ook hierin verloochende het Bataafsche karakter zich niet - zoodra het gevaar voor Engelschen en Kaffers wat begon te luwen, kwam er onrust in Kerk en Staat, en onderling krakeel verhitte de gemoederen, als in de tijden der Arminianen en Gomaristen in het Moederland.

Zeer veel heeft Kruger in die dagen gedaan om de eenheid te herstellen. Door zijn toedoen werd ook Pretoria gebouwd en als hoofdvestiging van het gezag aangewezen. Reeds toen, terwijl hij eenvoudig militair bevelhebber was, streefde hij naar een samensmelting der drie Republieken, Lijdenburg, Transvaal en Vrijstaat, maar zijn arbeid had niet het gewenschte gevolg. De vestiging der republiek Transvaal kan op die wijze gerekend worden te zijn geschied in 1852, terwijl de Oranje-Vrijstaat eerst na de ontruiming door de Engelschen, dus van 1854 dateert.

Alhoewel verdediger van het gezag, koesterde Kruger een onverwinlijke haat tegen dwingelandij en eerzucht en aarzelde niet, zich aan het hoofd der Boeren te stellen, die in 1864 President Schoeman afzetten en Pretorius in zijn plaats benoemden. Toen vooral heerschten groote verwarring en anarchie in Transvaal en scheen het dappere volk door zijn onbegrijpelijke twistziekte rijp voor een ondergang. In dit opzicht vooral kan Kruger als de grondvester van den Staat worden beschouwd, wijl hij in een 35-tal jaren zoodanig heeft gemanoeuvreerd, dat er langzamerhand orde is gekomen in den chaos en dat men thans als één man rondom zijn President staat, bereid om met hem te overwinnen of onder te gaan.

Kruger, eerst ondercommandant en toch leider van den ‘coup d'état’ tegen Schoeman, werd onder Pretorius opperbevelhebber, zoo dikwijls en overal waar er gestreden moest worden. En dat deed hij met de onversaagdheid van 'n Macchabeeër. Steeds vooraan, nooit ontbrekend op het gevaarlijkste punt, nooit ziek, nooit gewond, vaak strijdend met de geweerkolf te midden eener troep zwarten, die wel zijn kleederen, maar nooit zijn huid met hun assegaaien konden beschadigen, kreeg hij den schrik onder de inboorlingen, die hem vreesden als een duivel, maar hem ook weldra achtten als een edelmoedig en zachtaardig man, omdat hij nimmer een druppel bloed vergoot, als hij niet werd aangevallen, en ten strengste alle wreedheden van zijn onderhebbenden te keer ging. In hun oog was deze blanke een wonderlijk wezen, niet van deze aarde. Kruger moet van dit bijgeloof vaak gebruik hebben gemaakt, maar nooit tot schade van de arme ‘schepsels’. Een en ander gaf hem intusschen ook groot overwicht op de Boeren, terwijl de Engelschen in het Kaapland den indruk ondergingen

van zijn superioriteit boven hun eigen regeerders en ambtenaren.

Aan de gebeurtenissen die nu volgden nam Kruger slechts in zooverre deel, dat hij te allen tijde het gezag hielp handhaven, totdat hij in 1876 tot vice-President der Republiek werd gekozen. Er was evenwel een sterke partij in de Republiek, die Burgers een te zwak regent oordeelde en die Paul noopte, zich in '77 candidaat te stellen voor het presidium. Kruger zag het oppergezag langzaam naar zich toekomen, maar oefende geduld, want eerst in 't volgend jaar, nadat hij de ziel was geweest van het verzet tegen de annexatie der Transvaal onder Shepstone, werd hij tot President gekozen. De nederlaag der Engelschen onder Chelmsford was het sein tot den vrijheidsoorlog, die in 1884 eindigde met de conventie van Pretoria, waarover, of liever waaromheen nu weer de strijd is ontbrand.

Hoe heeft Kruger het zoo ver gekregen, dat er als ware het een electrische stroom is opgewekt in heel het Hollandsche element aan de Kaap? De haat der Engelschen spreekt van heerschzucht, van huichelarij. Natuurlijk tegen hen, die zich de geboren heerschers achten, is elk wederstreven een onrechtmatige daad. Het begrip, dat ook andere volken hun aandeel w i l l e n en k u n n e n hebben in het beschaven en organiseeren van nieuwe Staten, is nog niet tot de Britsche hersenkas doorgedrongen, en dat deze Boer zijn eisch daadwerkelijk heeft getoond en geratificeerd, schijnt een gruwel der gruwelen. Bovendien is voor een Engelschman geen andere godsdienst denkbaar dan waarin hij wordt voorgegaan door een ‘clergyman’ van Harer Majesteits ‘Hooge Kerk’. En Kruger wil daarvan niets weten. Hij is houder ook van eenig kerkelijk leergezag; hij preekt zelf voor zijn volk. Dapper veldoverste, wakker en wijs staatsman en.... godsdienstleraar die, na Cromwell, in zijn historie nooit zelfs twee dezer functies in één persoon vereenigd heeft gezien. Die godsdienstzin vooral moet huichelarij wezen. En aan zulke liên geeft zoowel de oude Weller als zijn jonge spruit Sam gaarne den bloedneus!

Reeds in den aanvang heb ik doen uitkomen, dat het vooral zijn groote kennis is van de middenstof en de elementen waarin hij leeft, die hem in deze den weg heeft gewezen. Kruger kent al de Boeren, en hij kent ook al de Engelschen van de Kaap, en hij weet dat hetgeen komen gaat, komt omdat het moest. Zich eraan onttrekken k a n noch w i l hij, en een Engel uit den Hemel zou noodig wezen om hem te zeggen dat hij zich moest gewonnen geven. Die onverzettelijkheid heeft hij echter ook geput uit zijn volk zelf.

Kruger toch heeft, zoo lang hij President der Transvaal is, niet opgehouden te leven met zijn volk. Hij heeft zich niet boven den gewonen Boer gesteld. Hoewel een schatrijk man, bewoont hij een eenvoudig landhuis en vertoont alleen eenige staatsie wanneer zijn ambt het vordert. Want dat het gezag met eenigen luister moet worden omkleed, ook dat heeft hij in zijn Bijbel gelezen. Maar overigens is hij de meest genaakbare man van al de Vrijboeren, zonder dat hij er ooit een vleit of zich verlaagt tot een laf opzitter en pootjesgever. Zijn huis staat voor ieder open, die hem in zijn vrije uren wat te vragen heeft. En zoo druk wordt daarvan gebruik gemaakt, dat de Volksraad den President 300 pond sterling toestaat voor koffiegeld, daar mevrouw Kruger het nooit van zich kan verkrijgen, de gasten op een droogje te laten zitten, en een kop koffie met een versch gestopte pijp minstens dienen gepresenteerd te worden. De Boeren beschouwen dien kop koffie dan ook als een Staats-onthaal, dat de burger er wel van nemen mag. Doch op die wijze hoort en weet Oom Paul, die een scherp gehoor, een helderen kijk op de menschen en een goed geheugen

heeft, verbazend veel en is in de gelegenheid om stemming te vernemen, maar ook om stemming te maken.

Maar behalve bij het huisbezoek moeide Oom zich ook nog op andere wijze in allerlei aangelegenheden, hoewel zijn exacte kennis, zijn geleerdheid, zooals men het noemt, niet boven de tuinboonen uitgroeit en zijn ruwe knuist nauwelijks geschikt is om zijn gedachten neer te schrijven met wat hanepooten. De merkwaardige man heeft n.l. de gewoonte of liever het is een door hem zelf gemaakt bestel, om op gezette tijden het land rond te reizen. Dan trekt hij per spoor of per rijtuig met paarden of ossen van dorp tot dorp en houdt open gerecht. Daar de Boeren geen vergaderzalen hebben en ook geen herbergen, en zij hun kerkjes niet willen bezigen voor deze open landdagen, gaat Oom Paul gewoonlijk onder een boom zitten of in de schaduw van een boerenhofstee of steenkluit; en dan begint een echte oud-Bataafsche morgenspraak, waarbij over koetjes en kalfjes, over den oogst, over de wegen en paden, over de belangen der streek, over zaken en personen, over verkeerdheden en wenschelijke, nuttige en noodzakelijke openbare werken, over alle mogelijke en onmogelijke dingen geredekaveld wordt, waarbij een ieder zich het recht voorbehoudt om met den Staatspresident van gevoelen te verschillen of hem vragen te stellen, die hij moet oplossen als ware hij een alwetend orakel.

Op zulke buurtvergaderingen gaat het vaak vroolijk toe. De Boeren zijn er dol op. Oom Paul is de ziel van het gezelschap, en hij leeft telkens op, als hij nuchtere, leuke en verstandige dingen hoort. Onwijze praat maakt hem eenigszins wrevelig, maar toch blijft hij het antwoord nooit schuldig, ook al ondervindt hij dikwijls, dat één gek meer kan vragen dan zeven wijzen kunnen beantwoorden. Lastige of domme vragers onthaalt hij meest op brommige en soms op ruwe scherts, waarbij hij de lachers aan zijn zijde krijgt, en zelfs bij vragen, die hij niet beantwoorden wil, weet hij nog iets te zeggen, dat op een antwoord lijkt en waarmede de patiënt tevreden naar huis gaat. Grappenmakers willen hem wel eens een val openzetten, maar het is hoogst zeldzaam, dat hij erin loopt. Een snoeshaan van een Boer had eens een vraag bedacht, die hij met medeweten van zijn dorpsgenooten Oom Paul zou voorleggen. ‘Ik zou wel eens willen weten,’ zoo sprak de oolijkerd, ‘wat er gebeurt met de 300,000 gulden, die alle jaren op de begrooting worden uitgetrokken voor het geheime fonds?’ De geheele Boerenklomp spitste zich op het antwoord, maar Oompie keek den vrager heel goedmoedig aan, knipte even met de oogen en sprak: ‘Waarde neef, als ik u dat zou vertellen, dan zou het geen geheim fonds meer zijn.’ Een schaterlach galmde door het loover van den dingboom, en toen Kruger later vernam, dat de heele klomp van de vraag wist, had hij er zelf den meesten schik in.

Ook in het openbaar debat in den Volksraad komen zijn natuurlijke slimheid, zijn geslepenheid en gevatheid telkens aan den dag en verbaast hij vaak zijn tegensprekers door de eenvoudigste vergelijkingen, zijn aan de Bijbeltaal ontleende leeringen en zijn zelfgevonden beelden en spreuken; maar hij blijft bij alles open, goedig, eerlijk rond en vergevensgezind. Dit maakt, dat men den ouden Paul thans liefheeft als ware hij aller vader, en het is daarom te begrijpen, dat nu zelfs de vrouwen en meisjes van Pretoria bereid zijn zich voor hem dood te vechten.

Ziedaar eenige losse trekken, waaruit men den man kan leeren kennen, die thans een belangrijke bladzijde in's werelds historieboek zal vullen. Hij-zelf heeft gezegd dat, hoe ook de afloop zijn zal, de wereld erdoor zal geschokt worden, en wie de spartaansche ernst kent, waarmee dit Hoofd van hoogstens 50,000 gewapende burgers gewoon is te spreken, beseft levendig, dat er groote dingen op het spel staan.

Hereenigd.
Oorspronkelijke schets naar het leven
door A. de Morèl.
(*Vervolg en slot van blz.* 8.)

Alle pogingen zijnerzijds, om weer tot overeenstemming te komen, mislukten. Ook een briefje, dat hij aan haar had geschreven en waarin hij alle booze praatjes trachtte te weêrleggen, bleef onbeantwoord, en toen hij, na acht dagen wachtens geen bericht op dit laatste epistel ontvangen had, ging hij op een avond de deur uit, voorgevend een luchtje te gaan scheppen. Hij kwam niet weêr dien avond, en ook niet den volgenden dag, maar op den derden dag werd zijn lijk gevonden drijvende in de rivier. Op hem vond men een briefje aan zijn moeder, waarin hij haar vergiffenis vroeg voor zijn wanhoopsdaad, zeggende dat het hem niet mogelijk zijn zou verder te leven zonder de zekerheid te hebben, dat het meisje, dat hij zoo zielslief had, ook zijn vrouw zou worden.

Met horten en stooten was het laatste deel van haar verhaal gedaan, telkens onderbroken door zacht snikken der ongelukkige moeder, die thans weer die vreeselijke uren in gedachten doorleefde. En toen de grootste smart een weinig geweken was, nam zij de hand harer bezoekster vertrouwelijk tusschen de hare, en haar hoofd dicht bij dat der jonge vrouw brengend fluisterde zij: ‘het is gebleken dat al die leelijke verhalen over mijn jongen leugens waren, uitgedacht door werkmakkers die ijverzuchtig waren,’ en haar hoofd nog dichter vooroverbuigend zei ze als in een zucht: ‘die deern heeft mijn jongen vermoord.’

Als vermoeid door zooveel inspanning, viel het hoofd terug in het kussen. De oogleden gesloten, de handen op de borst gevouwen en van haar dunne lippen vier-, vijfmaal achteréén, heel zacht: ‘Moordenaarster’, ‘Moordenaarster’.

Het licht brandde hoog in het kleine, eenvoudig gemeubelde vertrek. Zoo'n gasvlam, eenige uren achteréén gebrand, was voldoende om de kille, vochtige lucht uit de kamer te verdrijven, en het er aangenaam warm te maken. Zij had het dien dag druk gehad, Nellie Pietersen, de jonge vrouw, die bij vrouw Smits op ziekenbezoek kwam. Zij had er nog velen bezocht, en hier en daar een bemoedigend woord gesproken, maar overal gezorgd dat er in bestaande behoeften werd voorzien.

Hoed en mantel werden afgedaan en zorgvuldig in een kast geborgen. Het dikke, zwarte haar, nat geworden door de vochtige avondlucht, werd met enkele streken naar achteren gladgekamd, en daarna den kleinen, zwarten hond, die reeds eenige malen ongeduldig tegen ‘de vrouw’ was opgesprongen, eenige vriendelijke tikjes op den kop gegeven, met de verzekering ‘dat hij de beste hond van “de vrouw” was.’

Vergenoegd keek zij haar kleine kamer rond. Het zag er gezellig, echt huiselijk uit. Een mooi, laag fauteuiltje bij het raam, een langwerpig ronde tafel, met vier eenvoudige stoelen in het midden onder de lamp, een klein schrijfbureau aan den eenen, en een groote boekenkast vol bandjes aan den anderen wand. Op den schoorsteen, tusschen de pendule en een paar groote vazen, de portretten van een man van omstreeks zestigjarigen leeftijd, een mooie, vriéndelijke kop, met zwaar krullend haar en langen vollen baard, en van een even oude dame, wie men het kon aanzien dat zij in haar jeugd schoon geweest moest zijn.

Aan den wand een paar oude staalplaten van Engelsche meesters, en nog eens dezelfde portretten, maar in grooter formaat en breeder lijst.

De temperatuur was er nu goed, behaaglijk warm, een groote tegenstelling met de vochtige kou van buiten. De kleine zwarte hond draaide zich om en om, in zijn nestje van wit flanel, met één oog kijkend naar 'de vrouw', al haar bewegingen volgend.

Het kleine bureautje wordt opengetrokken, een stoel er voor gezet en van de tafel de courant en twee, drie brieven die er lagen, genomen en op het groene laken der schrijftafel gelegd. De courant wordt haastig ingezien; daarna kwam de beurt aan de brieven. De eerste betreft een verzoek om zedelijken en financieelen steun voor een verarmde familie, de tweede een circulaire van een nieuw opgerichte afdeeling van 'Armenzorg', de derde kwam niet uit de stad harer inwoning maar droeg een vreemd postmerk.

Met één oogopslag, wist ze van waar, van wien die brief kwam. Zij herkende dat loopend, eenigszins zwaar mannenschrift onmiddellijk, en in plaats van hem te openen, bleef ze met één hand onder het hoofd geleund in gepeins naar het adres zitten kijken. Wat zou er in staan? Wat zou hij te schrijven hebben na zooveel jaren van scheiding?

En ze dacht zich vele jaren terug, toen zij op twintigjarigen leeftijd zich engageerde met Albert van Hagen, slechts twee jaar haar oudere, en hoe, door gestook van verschillende zijden, en door kwaadsprekerij aan hun verbintenis een einde gemaakt werd. Na het eindigen van hun engagement hoorde zij niets meer van hem, en nu eensklaps een brief van hem. Wat kan de reden zijn, die hem noopt na zulk een lang tijdsverloop, zich tot haar te wenden?

En nu eerst opent zij den brief en leest de vier dicht opeen geschreven pagina's snel door. Zoo nu en dan rimpelt het hooge voorhoofd zich even, en als zij aan het einde van den brief gekomen is, glinstert er iets vochtigs in haar oog en maakt ze onwillekeurig met de hand een gebaar om een traan weg te pinken.

Het was een brief van Albert, één lange, aanhoudende smeekbede, om het verleden, het gebeurde van weerszijden te vergeven en te vergeten, en den op jeugdigen leeftijd zoo lichtzinnig verbroken band weder te herstellen. Een hoogst ernstige brief, eerlijk en openhartig, alle schuld van het gebeurde voor zich zelf nemend, haar vrij pleitend van alle verantwoordelijkheid. En aan het eind van het lange epistel een ernstige vermaning, om toch vooral geen weigerend antwoord te zenden, want dat de gevolgen daarvan niet te overzien zouden zijn.

Met de handen voor het gelaat, de ellebogen steunend op het groene laken, zit zij in ernstig nadenken verzonken. Het schrijven kwam zoo geheel onverwacht, zoo op eens haar kalm leven verstoren. Het woelde en suisde in die anders zoo kalme hersens.

Op eens springt ze van haar stoel op en loopt eenige malen met snelle zenuwachtige passen de kamer op en neer. Zij denkt aan haar bezoek van dien ochtend, en aan het vertrouwelijk verhaal van vrouw Smits. Het treurig einde van dien armen jongen, die ook een laatste poging deed om oude veeten tusschen hem en de vrouw die hij liefhad goed te maken. Zij stelde zich voor dat het slot van zijn brief hetzelfde dringende verzoek, dezelfde stille bedreiging bevat kon hebben als die, welken zij zoo juist ontvangen had.

En luid snikkend valt zij op een stoel neer. Haar Albert zou hetzelfde kunnen overkomen als dien ongelukkigen jongen Smits. God! neen, dat nooit, dat nooit, daar kwam haar geheele brave vrouwenziel tegen in opstand. Hij door haar schuld, door haar toedoen ongelukkig zijn, zijn heele leven lang. Neen, dat mocht, dat kon niet, en uit haar schrijfcassette een velletje papier nemend schreef ze:

Beste Albert,

Je langen brief heb ik ontvangen, en wilde je voorstellen om op een middag die je het beste schikt (liefst Zondag) mij een visite te komen maken. We kunnen dan een uurtje on-

gestoord praten en zien hoe voor de toekomst te handelen.
Mijn beste groeten.
NELLIE.

Toen zij 's avonds, vóór zich ter ruste te begeven, zooals

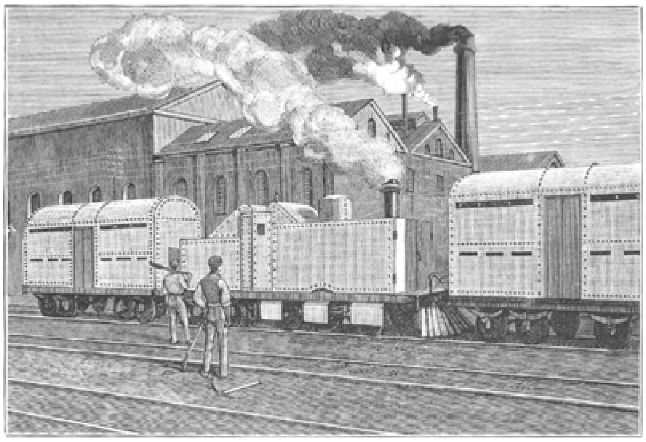

GEPANTSERDE TREIN, IN DE CONSTRUCTIEWERKPLAATSEN TE KAAPSTAD GEMAAKT.

gewoonlijk, een welgemeend dankgebed opzond, toen dankte zij God, dat Hij haar de kracht had gegeven dit besluit te nemen. Zij had de overtuiging, dien dag grooter weldaad gedaan te hebben dan in al die lange maanden en jaren van ziekenbezoek en armenzorg te zamen, want zij wist dat zij door haar daad aan een mensch den moed en de kracht had weêrgegeven voor een nieuw leven.

* * *

Het is twee jaar later. Vrouw Smits is reeds lang heengegaan. Maar zij is gerust gestorven, wetende dat de goede ‘juffer’, die tijdens haar ziekte zoo goed voor haar geweest was, ook haar kleine Marie niet zal vergeten.

Marie is nu niet klein meer, maar een groote, van gezondheid blozende meid van zestien jaar. Zij is na den dood van haar moeder onmiddellijk van de fabriek genomen, en thans als tweede meid werkzaam bij Nellie Pietersen, die sinds een halfjaar de gelukkige echtgenoote is van Albert van Hagen.

De gepantserde trein der Engelschen.
(Bij de plaat.)

Omtrent de wonderen door de gepantserde treinen in den oorlog tegen de Zuid-Afrikaansche Boerenrepublieken tot stand gebracht, hebben wij in de laatste dagen heel wat kunnen lezen.

Wij willen het ons niet ontveinzen; wij hadden al bitter weinig vertrouwen in dit soort oorlogsmiddel tegen een bevolking, die zich zoo wel te weer weet te stellen ook met behulp van meer modern oorlogstuig en oorlogsmiddelen.

Toch schijnen een enkele maal deze gepantserde treinen, waar de Boeren geen gelegenheid hadden hun zwaar geschut te doen aanrukken, van dienst te zijn geweest en de Transvalers en Vrijstaters wat afbreuk te hebben gedaan.

Segantini. †
(Bij het portret.)

Gestorven is dezer dagen, 41 jaar oud, Giovanni Segantini, de beroemde Italiaansche schilder. Hij was geboren te Arco in het jaar 1858; reeds in zijn jeugd neigde zijn hart naar de kunst.

Als knaap kwam hij al naar Milaan, waar hij de schilderderschool bezocht en zijn onderhoud vond in het schilderen van portretten enz.

In 1883 verwierf hij in Amsterdam de gouden medaille met zijn 'Ave Maria'; ook te Parijs in 1889 en Turijn in 1892 werd hij met goud bekroond.

Millet had op zijn werk grooten invloed, vooral in den eersten tijd; later wendde hij zich meer tot de symboliek.

Onder de Italiaansche schilders van dezen tijd was hij de grootste een.

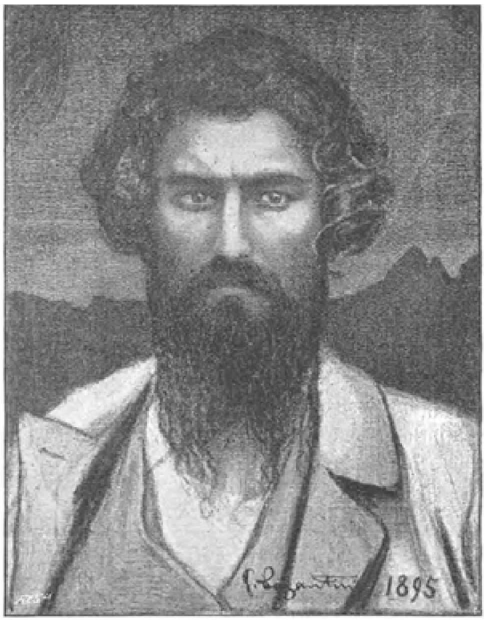

GIOVANNI SEGANTINI.
(Door hem zelven.)

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 11.)

‘Heusch, wil je dat zoo graag? Maar vind je het niet onvoorzichtig ons nu reeds te binden? Wij zijn nog zoo bitter jong en wij weten niets van het leven!’

Hij stampvoette in zijn jong ongeduld.

‘Wees toch zoo wijs niet, Veroni; 't lijkt wel of ik onze Moekes hoor praten. 't Is juist het grootste voorrecht van jong te zijn, dat

HET THEEUURTJE.

men durft onnadenkend en onvoorzichtig te zijn. Oude menschen hebben al zooveel leergeld betaald. Die durven niet meer! Houd je dan niets van mij?’

Hij boog zich tot haar neer, maar zij trok zich onwillekeurig terug.

‘Neen Max! Neen! Wees verstandig!...’

‘Ik kan, ik wil niet verstandig zijn.’

‘Dan moet ik het wezen voor twee. Wij kennen mekaar haast niet; wij hebben prettig gepraat, je weet niet hoe prettig het was voor mij. Jij hebt nog vrienden, nog kameraden - misschien zelfs vriendinnen.’ Hij plukte driftig aan haar mouw. ‘Nu ja, je moeder krijgt dikwijls genoeg visite van aardige meisjes, dat hoor ik wel, die komen niet alleen voor haar, geloof ik - maar, dat is tot daaraantoe; en ik heb niemand dan mijn goeien, besten vader, en die is ook - ook zoo-zoo geworden door den langen dreun; alleen als hij zijn viool in de hand heeft is hij weer de oude.’

‘Nu ja, maar dat wou je toch niet zeggen.’

‘Ja, ik wil 't wel zeggen, ik wil je bedanken voor al het plezier dat je mij hebt gegeven in deze weken.’

‘En daarom zendt je mij naar huis?’

‘Neen, wij zullen mekaar later wel eens spreken.’

‘Beloof je dan...?’

‘Engageeren doe ik mij niet! We moeten eerst meer weten van het leven, en valt dat mee of tegen, zooals je dat noemen wilt, dan kunnen wij immers altijd nog - er ons aan houden.’

‘O Vera, je houdt niet van mij!’

‘Juist wel, ik houd van je, maar ik zie niet in, waarvoor wij nu reeds dadelijk aan trouwen moeten denken. Laat ons eerst probeeren onzen weg te maken; jij kent je richting, ik zie de mijne ook wel; maar ik zie nog geen kans er op te komen en later - later...’

‘Wat zou dat! Als wij 't eens zijn, dan kunnen wij mekaar schrijven, en als wij elkaar zien...’

‘Dan wil je doen als mijn aanstaande, en dat wil ik niet. Ik wil een vriend hebben, een goed kameraad, maar niet iemand die mij zoenen mag en verliefd doet. Daar houd ik niets van.’

‘Zie je wel, je geeft niets om mij en je moest eens weten hoe ik mij inhoud, ik ben dol op je; je weet niet hoe ik verlang jou te zoenen en je tegen mij aan te drukken.’

Zij wilde zich losrukken, maar hij hield haar met geweld vast.

‘Dan is 't hoog tijd dat wij ophouden met die prettige wandelingen. Dat wil ik juist niet en ik vond het zoo prettig, zoo veilig, dat je er ook niet om scheen te geven; maar de jongens zijn allen 't zelfde.’

'Niet om te geven' - en hij bracht haar vingers aan zijn lippen; 'je moest eens weten.'

Juist kwam er een tram langs; in hun onvoorzichtigheid hadden zij de paadjes verlaten en liepen midden over den grooten weg; zij zagen niet een vollemaansgezicht, stijf tegen de raampjes gedrukt, en dat zoo lang mogelijk hen in 't wegrijden nakeek.

'Te denken dat ik dit nooit mag doen, o Vera! Ik durf alles wanneer je mij een woordje geeft van hoop, en anders - anders - dan gooi ik er alles bij neer en neem dienst naar de Oost, - weet het nu zelf!'

'Foei, wat praat je dwaas?'

''t Is jou eigen schuld. Had dan niet met mij begonnen als je toch niet van plan bent van mij te houden.'

'Ik wou dat je mij begreep,' zuchtte Vera, 'ik heb zoo ver niet gedacht. Ik vond het aardig dat je mijn aardappelen droeg en mij opwachtte om een praatje te maken; maar om nu reeds zoo te beschikken over mij en jou toekomst - neen, dat kan ik niet.'

'Wie weet of jij niet iets beter vindt.'

'En jij ook! Maar ik moet naar huis. Kom, wees niet zoo vervelend. Wij spreken mekaar nog wel. Doe je best, je uiterste best - en - en...'

'Nu, wat dan?'

'Misschien rijden wij dan nog samen eens in zoo'n mooie victoria!'

'Colibri!' riep hij verrukt, meer nog om den toon van haar stem en den eigenaardigen blik van haar oogen, dan om haar woorden, 'moet ik daarop leven?'

'Is dat niet genoeg?'

'Genoeg, neen; maar ik wil tevreden zijn. Je bent zoo'n echte colibri, zoo vlug, zoo rank; zoo meent men je te hebben, zoo ben je ontsnapt, maar ik houd je, mijn vogeltje, mijn lief, mooi colibrietje.'

Nog geen uur later lag Vera op haar bed in het kabinetje, het gezicht diep gedrukt in de kussens, bevend over haar geheele lichaam, te snikken en te huilen.

En in de achterkamer liep Moeke met hoogrood gezicht en trillende lippen, nu en dan luchtgevend aan haar verontwaardiging tegen Taakje en Jetske, die diep over haar naaiwerk gebogen zich niet durfden verroeren.

't Was me een thuiskomst geweest voor Vera! Niets vermoedend kwam zij boven, koekjes en snaren in de hand, vroolijk, opgewekt, met een frissche kleur.

Moeke had juist hoed en mantel afgedaan; zij deed de deur achter Vera dicht en toen ging het tusschen klappen en duwen door:

'Jij, kwaje meid, ik zal je leeren, mij te bedriegen. Ga je nu al op slechte wegen? Is dat jou boodschappen doen? Denk je dat ik het niet weet, hoe jij alle dagen die God ons geeft met dien kwajongen aan het vrijen bent? Daarvoor moest je uit! Ik had het al lang in de gaten, maar zekerheid moest ik hebben. Ik zag het wel hoe schandalig jelui daar liep. Schande, dat is me nog nooit van mijn kinderen overkomen. Neen, Taakje en Jet zullen zich niet zoo vergeten - maar jij bent altijd zoo'n buitenmodel schepsel geweest; de appel valt niet ver van den boom. Er komt niets van je terecht!'

De schelle stem, dat wist Vera, deed alles beneden woord voor woord hooren; zij beet zich op de lippen om niet te huilen, hoewel moeders handen vrij hard op haar hoofd neerkwamen; het manteltje lag op den grond en met van woede sidderende handen bleef Moeke haar maar schudden en stompen, totdat zij zich moest losrukken en met gedempte stem zei:

'Ik laat mij niet langer slaan; zelfs niet door mijn moeder!'

‘Maar zeg dan iets, ontken het als je durft. Ik heb het zelf gezien met mijn eigen oogen.’

En alsof niemand wist, waar die groote met bloed beloopen, uitpuilende oogen zich verscholen, sloeg zij er met de hand op.

‘Ik ontken ook niet. 't Is waar, ik heb met Max Wirthmuller geloopen.’

‘Niet geloopen - gevrejen heb je. En wie weet hoe dikwijls al. Je hebt mij bedrogen. Jij bent een schandalig schepsel, een...’

‘Moeder, zeg dat niet! Er zijn woorden die nog erger aankomen dan klappen. Zeg dat dus niet, want u weet niet, hoe hard het is!’

‘Nog brutaal op den koop toe! Je vader zal het weten! Ik zal je de oogen uitkrassen! Daar, daar!’

En zij gaf haar klappen om de ooren, die eindelijk de maat vol deden loopen; zij kon het niet meer uithouden niet te kermen. Maar Max mocht haar niet hooren huilen als een kind dat geslagen werd. Zij stikte haast van de inspanning.

‘Weg, uit mijn oogen! Je hoort hier niet thuis bij fatsoenlijke lui!’

Zij opende de deur, greep het kind bij den schouder en duwde haar naar buiten.

‘Je blijft op je kamer. Je komt niet eten; droog brood en water kan je krijgen.’

Vera voelde zich gelukkig, stil in haar kamertje te mogen zijn; nu behoefde zij zich niet te bedwingen, maar er kwamen geen tranen, niets dan zenuwachtige snikken, en een enkele gedachte vervulde haar maar.

‘Kon ik maar vioolspelen! Mijn viool zou wel voor mij huilen, mijn viool zou haar wel zeggen dat ik - dat ik zoo slecht niet ben - al deed ik ook verkeerd. - O God, mijn hoofd! - 't Barst, 't barst! Altijd ook dat slaan; wij zijn reeds zoo groot. Ik zou moeten schreeuwen, maar ik kan niet, ik wil niet. Wat zal Max nu denken - zijn Colibri!’

En dat woord maakte de tranen los, en zij begon te schreien niet alleen van schaamte, woede en pijn, maar van diep medelijden met zichzelf. O, als Max er nu geweest was, wat had het haar dan weinig moeite gekost, zich door hem te laten troosten, zoenen en liefkoozen; dan zou zij hem wel het woord gegeven hebben, dat hij haar vroeg om hoe spoediger hoe beter uit deze hel verlost te worden, ver van dat mensch, dat zich haar moeder noemde en die haar mishandelde als was zij een wijf uit de achterbuurt, en niet Vaders vrouw.

IV.

‘Maar kindjelief, hoe heb je dat kunnen doen! Ik had het nooit van je verwacht!’

Vera sprong in de hoogte, zij was eindelijk al snikkend en bevend eventjes weggeraakt, nu werd zij wakker en zag onthutst rond.

Aan haar bed stond haar vader, met zijn bleeke, goeie gezicht en zijn lange grijze haren; 't was al schemerdonker, maar zij onderscheidde het toch goed.

‘O papa, lieve paatje!’

En gewonde Colibri die zij was, verborg zij haar bevend, gloeiend hoofdje tegen zijn borst. Hij drukte er zijn blanke, magere vingers op.

‘Kind, hoe kwam je er toe!’

‘O, 't spijt me zoo! Ik had het niet moeten doen, maar ik zag er niets kwaads in! Vandaag voor 't eerst heeft hij zijn arm door den mijne gestoken, wij praatten zoo gezellig.’

‘Ja, ja, ik weet het wel, je zult geen kwaad bedoelen en geen kwaad gedaan hebben, dat begrijp ik wel - maar een meisje moet voorzichtig zijn. Je kent dat jongmensch

zoo weinig - een spatje bederft een naam voor altijd en je goeie moeder is op dat punt zoo streng...'

Zenuwachtig snikkend nestelde zij zich steeds vaster aan haar vaders borst; haar geheele gezicht, haar armen en rug deden nog pijn van de mishandeling en haar zenuwen werden hoe langer hoe wilder.

‘Blijf maar stil liggen, wij praten er later over,’ zeide hij, haar verwarde haren streelend. ‘Heb je in niets trek? Niet, ga je dan uitkleeden en blijf stil op je kamer. Kom Moeke voorloopig maar niet onder de oogen.’

‘Neen,’ riep het kind angstig, ‘neen! Vandaag niet!’

‘Man, kom je eten, de hutspot wordt koud. Blijf daar toch niet zeuren!’

Vergeefs had zij op de gang geluisterd of zij geen woordje kon opvangen van het gesprek tusschen vader en dochter, maar 't ging zoo doodstil toe, dat het haast scheen of zij niet spraken.

‘Ja, ja, ik kom,’ riep Dirksma en toen kuste hij zijn dochter op het voorhoofd.

‘Wees nu kalm, doe je best te slapen; morgen, dan zullen wij zien wat je doet!’

Vera klemde zich nog vaster aan haar vader, en wat haar zooeven voor alles ter wereld niet tegenover haar moeder van de lippen kon komen, herhaalde zij telkens al snikkend.

‘Och vadertje, 't spijt me zoo, vergeef me!’

‘Ja kind! Ik vertrouw je, 't zal nooit meer gebeuren. Morgen maak je het met Moeke goed en tracht nu je te kalmeeren.’

‘Dirksma, waar blijf je toch!’ klonk de schelle stem weer uit de achterkamer; ‘ik geloof waarlijk,’ werd er zachter gezegd, ‘dat hij die kwaje meid nog vertroetelt.’

‘Nu, nacht Vera, nacht mijn arm kind,’ en haar nog eens kussend, fluisterde hij haar toe: ‘Je bent mijn zonnetje, mijn eenige troost, dat ben je altijd geweest. Zou je me nu verdriet doen? Kom, wees verstandig en niet verbitterd tegen je Moeke! 't Zijn haar zenuwen, zij kan er niets aan doen.’

‘Vraag je haar misschien nog vergiffenis omdat ik te streng was?’ vroeg Moeke hem bits toen hij binnenkwam, 't hoofd nog dieper gedoken tusschen de hoekige schouders, de kleur nog grauwer en de oogen nog doffer.

Dat hij er zoo uitzag maakte haar nog vinniger, 't was of het een verwijt was aan haar.

‘Wat heeft zij gezegd? Wat heeft zij beloofd?’

Dirksma zeide niets, hij knikte maar herhaaldelijk met het hoofd, ging zitten, spreidde het servet op zijn knieën en vroeg als alle dagen:

‘Zullen wij een goed woord spreken?’

Of dit goed woord mevrouw Dirksma van de lippen rolde zonder verstrooiing, bleef een open vraag; toch werd zij er door gedwongen een oogenblik stil te zitten en haar gedachten te verzamelen, al was 't ook niet om zegen over het eten te vragen.

Dirksma had weinig in het huishouden te zeggen - zij alles; maar door niets te antwoorden op sommige oogenblikken als de golf van haar bazigheid te hoog steeg, won hij zeker overwicht op haar. Zij stuitte dan tegen iets wat zij gewoonlijk aanduidde als Dirksma's Frieschen kop, en zij begreep dat hoe zij ook raasde, tierde, haar handen zelfs gebruikte, niets hem er toe brengen kon een woord terug te zeggen.

‘Komt ze niet aan tafel?’ vroeg zij.

‘Je hebt het haar immers verboden.’

‘Nu ja, maar zij moet toch eten!’

‘Zij belieft niets. Laat haar stil begaan, 't is voor vandaag genoeg geweest!’

‘Nou vraag ik je! Ben ik misschien tegen jou lieveling, jou schat te hardhandig? Had ik de freule met lieve woordjes moeten ontvangen nadat zij zich zoo schandalig heeft gedragen? Had ik haar misschien moeten troetelen, zooals jij zeker gedaan hebt? Zie je, dat is mijn gewoonte niet. Jij leeft altijd tusschen muziekmakers en

comedianten, maar ik ben een gewone burgervrouw, die bij ongeluk, ik weet niet op wat voor manier, aan zoo'n fiedelaar van een man gekomen ben, en ik heb mijn begrippen van fatsoen en deugd, en als mijn eigen dochter overdag met een vreemden jongen onder de boomen loopt te vrijen, dan krijgt ze ook een pak slaag dat haar heugen zal haar leven lang!'

'Taakje, geef je mij het peperbusje eens aan?' vroeg de vader doodkalm.

'Je zoudt er een ongeluk van krijgen. Jij en je dochter, je bent aan mekaar gewaagd. Goddank dat...'

Hij sloeg zijn doffe oogen op, even bleven zij op de kijvende feeks rusten; toen zweeg zij of zij zich getemd voelde. Als gehypnotiseerd keek zij hem even aan; toen wendde zij zich tot Jetske en vroeg bedaard of zij er aan gedacht had een paar appels in den oven te leggen.

Verder werd er onder het eten niets meer gepraat; de meisjes aten met smaak, ook moeder deed goed mee, maar vader had moeite de brokken er door te krijgen. Hij was reeds op de hoogte geweest van de heele geschiedenis, toen hij iets later dan anders thuiskwam.

In de straat kwam Max Wirthmuller hem tegen, hij zag er bleek en ontdaan uit; met een dollen kop was hij 't huis uitgeloopen.

Tot tergens toe had zijn moeder hem gevraagd, wat er toch boven te doen was; 't scheen wel dat er één een pak slaag kreeg, want zoo had zij dat wijf van daar boven nog niet hooren aangaan.

'Mijnheer Dirksma,' begon hij, 'u kent mij toch?'

'Ja, is u niet dat jongmensch van onder ons, een beeldhouwer meen ik?'

'Max Wirthmuller heet ik en ik zou u graag even willen spreken!'

'Nu dan, jongmensch, ik luister toe!'

'Ik moet beginnen met u mijn excuus te maken. 't Is misschien heel verkeerd wat ik gedaan heb - maar - och - u moet denken wij zijn jong...'

'Wat is er dan?'

'Ik heb een paar keer gewandeld met uw dochter, met juffrouw Vera!'

'Met Vera!'

'Och ja! U moet weten dat zij mij alle dagen zoo doet genieten door haar heerlijk, geniaal spel; ik had er behoefte aan haar mijn compliment er over te maken en toen ben ik met haar opgeloopen - en ik vond haar zoo allerliefst en verstandig - en - en...'

'Wat verder?'

De violist zag hem strak en streng in de oogen, maar Max doorstond flink den blik.

'Verder niets! Vandaag ben ik voor 't eerst zoo brutaal geweest haar arm vast te houden, en dat schijnt uw vrouw gezien te hebben en nu' - hij had moeite het niet uit te snikken - 'en nu, o mijnheer! 't is zoo verschrikkelijk. Nu wordt zij door uw vrouw zoo geslagen en gestompt. Je kon het beneden hooren en zij geeft geen geluid...'

Hij kon niet verder en eerst na een oogenblik vond hij weer stem.

'En nu wilde ik u vragen of u haar niet te hard wilde vallen. 't Is alles mijn schuld, zij was te beleefd om mij weg te zenden - en ik had het niet moeten doen - maar och! zij is zoo iets heel bijzonders; ik zou niets liever willen dan haar tot vrouwtje te hebben, maar dat kan nog niet. We moeten wachten totdat wij beiden naam hebben gemaakt!'

'Dan heb je nog den tijd,' zeide Dirksma zuchtend. 'Je hebt me ondertusschen daar een mooien boel gebracht dunkt mij, jongmensch, in mijn huis!'

‘Is u boos op mij, u heeft groot gelijk. Ik zal alles doen wat u wil, excuus maken bij mevrouw - beloven dat - dat -’

‘Wat gedaan is, maak je niet weer ongedaan. Je hebt onverantwoordelijk lichtzinnig gehandeld en mijn dochter ook. Ik had het van haar nooit verwacht.’

(*Wordt vervolgd.*)

HOOFDCURSUS-GEBOUW (VOORFRONT) TE KAMPEN.
Naar eene photographie van den Heer BLAD aldaar.

Het Hoofdcursusgebouw te Kampen
door A.J. Morks.
Met illustratiën.

Toen in het jaar 1884 de hoogere burgerschool aan de Koornmarkt te Kampen door leeraren en leerlingen verlaten werd, om met gejuich het schitterend paleis in het stadsplantsoen binnen te gaan, huurde de minister van Oorlog de leege school voor een groot aantal jaren van de gemeente, liet er het een en ander aan vertimmeren en veranderen en bestemde het tot gebouw voor den hoofdcursus.

Reeds op 1 October van hetzelfde jaar verhuisden de toenmalige leerlingen van den op den zolder der kazerne van het Instructie-bataljon gevestigden hoofdcursus naar hunne nieuwe salons aan de Koornmarkt en openden deze met een seven-o-clock-tea!

Had men reeds op 1 Juli 1877 den hoofdcursus te Maastricht opgeheven en de leerlingen over de klassen in Kampen verdeeld, den 1sten October 1890 werd ook het doodvonnis aan de te 's Hertogenbosch in de citadel Papenbril gevestigde inrichting voltrokken en bracht men de vele leerlingen eveneens naar Kampen over.

Ten slotte werden op 1 October 1891 een bij ministerieel besluit vastgesteld aantal onderofficieren, die in Indië aan het hoofdcursus-examen voldaan hadden, ter voltooiing hunner studiën op dezelfde stad gedirigeerd.[1)]

Die uitbreiding van het aantal leerlingen had het bijbouwen van een vleugel aan de bestaande inrichting ten gevolge, waardoor het gebouw zóó van stukje tot beetje hare tegenwoordige gedaante verkreeg.

Als wij het gebouw naderen, zien wij, dat het door een schildwacht bewaakt wordt, die - o ongekende weelde! - over twee schilderhuizen beschikt, om het veege lijf bij noodweer te kunnen bergen. Zou het met hem ook zijn: Entre ces deux, mon coeur balance!?

Wij gaan de drietredige stoep vóór den hoofdingang op, openen de deur, zonder sleutel voor den dag te moeten halen, en treden binnen, wat de soldaat op post

1) Het onderwijs aan de militaire school te Meester-Cornelis werd dientengevolge gewijzigd.

ongehinderd toelaat, daar wij in uniform onze lezers rondleiden. Wee echter, als vreemden het zouden wagen zoo maar pardoes het heilige der heiligen te willen binnengaan. Hij zou hen onverbiddelijk terugzenden en naar eene andere buitendeur om den hoek van het gebouw verwijzen, die slechts, na flink aan den schelknop te hebben getrokken, door den sergeantplanton, 't is een leerling van den hoofdcursus, zou worden opengemaakt.

Komaan, laten wij liever hier onzen tocht aanvangen en het nederig vertrekje aan het begin van de lange gang, dat de sergeant gedurende 24 uur met een paar niet op post staande soldaten bewoont, eens binnengaan. Hij wijst ons op twee deuren die toegang geven tot nog somberder hokjes, waarin zondaren tegen de krijgstucht ter volkomen bekeering tijdelijk worden opgeborgen.

Hier ist 's nicht gut sein, lass uns gehen! en wij gaan

verder de gang door, loopen langs verscheidene deuren tot studiezalen toegang gevende, om een lokaal aan onze linkerhand, de officierswachtkamer genaamd, binnen te treden.

In het midden eene groote tafel waarover een groen kleed,

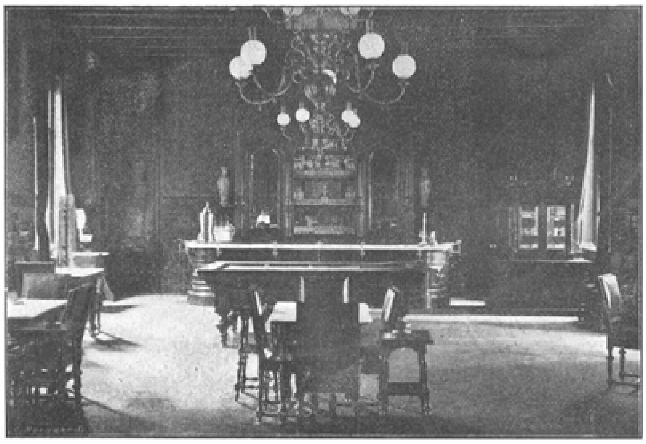

UITSPANNINGSZAAL VAN DE LEERLINGEN.

er omheen massieve stoelen; hier en daar tegen de wanden noodzakelijke meubelen.

Aan de muren beeltenissen van Hunne Majesteiten de Koningen Willem I, II en III, geschenken van de Koningin-Moeder; portretten van vijf verschillende gewezen inspecteurs van het militair onderwijs en verder nog twee prachtige kaarten achter glas - *één* topographisch geteekend en *één* en relief -, een gedeelte van Sumatra's westkust ter hoogte van Padang voorstellende; terwijl drie ramen vroolijk licht naar binnen en een prettig kijkje op de Koornmarkt naar buiten geven.

Deze kamer door eene andere deur dan die wij binnengekomen zijn, verlatend, komen wij in een marmeren gang, vlak hij de hoofddeur en tegenover het klein, maar doelmatig ingericht bureel van den kapitein compagnies-commandant tevens leeraar.

Een hoek om, een donker eindje gang

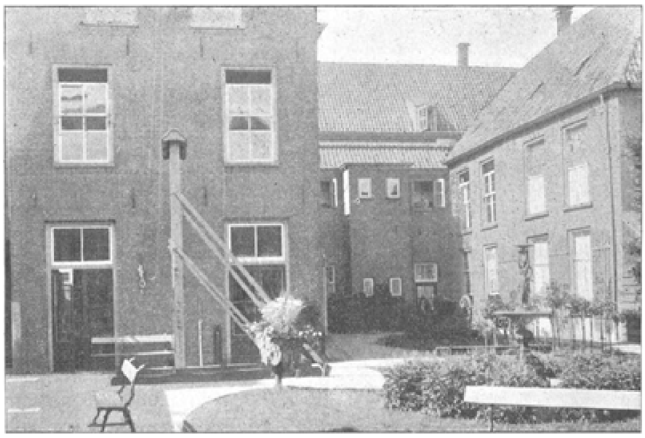

TUINGEZICHT (OOSTFRONT).

door en wij treden de officiersbibliotheek binnen waar, achter glazen deuren, een rijke boekenschat tot studeeren en overpeinzen uitnoodigt. Onwillekeurig komen ons hier de volgende schoone woorden van Jules Janin in de gedachte: ‘O mes livres! Ils sont ma force et ma gloire, ils sont le guide éternel de ma causerie et de mon

ambition. Absens, je les pleure et je les salue à mon retour. O mes amis, mes confidens, ma cohorte et mon cortége!'

Vervuld van de gedachte aan het groot voorrecht dat de mensch geniet, die zich geheel aan de wetenschap kan wijden, verlaten wij 'diese heilige Halle', keeren op onze schreden terug, gaan nu achtereenvolgens langs de woning van den gehuwden adjudant-onderofficier - de bescheidenheid verbiedt ons binnen te treden -; langs de werkkamer van een der aan den hoofdcursus verbonden onderofficieren, en langs de teekenzaal die wij even binnentreden en daardoor gelegenheid hebben eene groote ruimte te zien, vol teekentafels met rechtopstaande houten hekjes, afgesloten door kale muren, hier en daar versierd (?) met bedrieglijk nagebootst klimop, waartusschen de veelvuldig herhaalde letters E en W en wonderlijk geschilderde, als naar beneden tuimelende wapenschilden het gezicht op die lange slingerdeslangen verbreken.

Nog één paar stappen, linksom eene meestal openstaande glazen deur door en een tuintje - neen 'de tuin' ligt voor u. De plek gronds moge niet groot zijn, maar welk eene verkwikking biedt het den dikwijls naar lichaam en geest vermoeiden leerling niet!

Hier en daar staan banken die tot rusten uitnoodigen; een gymnastiektoestel biedt gelegenheid tot krachtsontwikkeling; eene fontein zendt nu en dan hare fijne verkwikkende stralen omhoog en rondom; een leuke serre naast de cantine is kweekplaats van bloemen en planten voor huis en hof - een kanon, schrikt niet, een heusch kanon, den mond gericht op de voorgalerij der cantine, staat als een stoute schooljongen in een afgelegen hoekje van den tuin.

Het is een zoogenaamd 12 c.M. kanon, alleen nog maar dienstdoend bij het onderwijs in de Indische artillerie-bewapening en overigens een onschadelijke Zweedsche lucifer, goed voor sigarendomper en wijnkelder.

Als wij den tuin rondgaan, staan wij spoedig voor de glazen veranda der cantine, gaan binnen, wenden onze schreden nog een weinig verder en... He, wat zegt gij nu hiervan?

Wat het hart is voor het menschelijk lichaam, dat is de cantine voor den hoofdcursus; het neusje van den zalm, het slagwerk van de militaire pendule! Cantine! O meester Koenen, hoe kondt gij dit woord omschrijven met soldatenbierhuis! Waart gij nu maar bij ons, gij zoudt het voortaan wel uit uw hart laten, zoo schoon eene zaal met dien minnen naam te betitelen!

Denkt u zich de cantine weg en 'tout est triste comme un bataillon sans musique!'

Stijlvolle gaskronen, prachtige eikenhouten meubileering,

tafels met marmeren bladen, schitterend buffet met japansche vazen, een tweetal kasten met leesboeken in alle moderne talen, pianino's en biljart en over dit alles een eigenaardig mat licht, zooals men het meestal in die deftige op oud-Hollandsche wijze gemeubileerde salons aantreft.

Een leestafel met vele tijdschriften en couranten ontbreekt niet - de ‘Witte’ in 't klein! Juist, juist, zoo moet het zijn! Verpoozing na studie in eene omgeving die de oogen aangenaam aandoet en den trek naar het zoo verleidelijk, hoewel in Kampen zoo weinig genotgevend koffiehuisleven, doet verdwijnen!

Konden de wanden spreken, zij zouden u verhalen doen van schitterende festijnen op onderscheidene Zaterdagavonden hier gegeven, waarvoor dan in eenen hoek een allerliefst tooneeltje als uit den grond oprees en een uit eigen krachten gevormd orchest er lustig op los streek, blies - en sloeg, en hoe er dan gezongen, voorgedragen en gespeecht werd. Nergens in Nederland wordt de St.-Nicolaasavond eigenaardiger gevierd dan hier, waar men van den goeden Sint vergt, dat hij tegelijk is moralist, humorist, satiricus en alweter, met de eene hand straffend, met de andere beloonend. Hoe angstig hoorde men soms zijnen naam afroepen met de uitnoodiging op het tooneel te verschijnen.

‘Excelsior!’ ‘Immer hooger zij ons streven!’ is de aanvang van hun korpslied, dat steeds bij alle feesten met stijgend enthousiasme gezongen wordt - straks vliegen zij uit naar Oost en West, zien elkander soms nimmer weder, maar herinnering aan deze plek houdt hen saamverbonden! Il y a dans la vie quelque chose de bizarre et cruelle!

(*Slot volgt.*)

Gertrude.
Oorspronkelijke Novelle door Ellen Forest.

Tusschen twee dicht bij elkander staande hooge, groote eiken in den achtertuin van ‘Villa Agneta’ lag Lizzy Verhagen in een hangmat, genietende van een zalig *dolce far niente*

In het hooge gras er naast lag Ferdinand Baldesperger, lui, lang uitgestrekt, spelende met de zijden franje van haar sjerp. 't Was een aardig tafereeltje: de groote tuin, de zwaargebladerde naar elkaar gebogen boomtakken, vormend als 't ware een warande van levend, jong groen, soms even in goudglans flikkerend, als er een zonnestraal op viel. Dan ginds, door de bladeren, hier en daar een tipje van het huis, met de vreemde torentjes en ouderwetsche ruitjes, en daarvoor de groote bedden helroode geraniums, de geel en zwarte violen en groote Nice-rozen, in rose, rood en vreemd oranje-geel.

‘Fer!’

‘Ja vrouwtje!?’

‘Kom, malle jongen, schei uit, ik ben je vrouw nog lang niet. Nog in geen zes weken. Zeg, Fer, over veertien dagen komt Trude.’

‘Dat man-vrouwmensch?’

‘Hè, wat ben je naar! Ze is heusch erg knap, en toch o! zoo lief. Je moet heel vriendelijk en aardig tegen haar zijn.’

‘Ik hoop maar, dat ze niet zal probeeren om mijn vrouwtje te emancipeeren. Ik vind zulke vrouwen ondingen en onuitstaanbare elementen.’

‘Daar hoef je, wat mij aangaat, waarlijk niet bang voor te zijn, Fer. Ik ben er veel te dom voor; ik houd niet van dat wurmen in boeken. 't Is erg genoeg, dat je op school zooveel te leeren hebt, en waar dient het voor? Als je getrouwd bent heb je er niets aan!’

‘Bravo! Lizz! Zóó mag ik 't hooren! Verbeeld je, dat je daar nu zat met een bril op je neus, die je mooie bruine kijkers half onzichtbaar maakte, een zwarte baret op je hoofd, die je er zou doen uitzien als een doodgraver in functie, en dan een groot, zwaarlijvig boek op je knie! De gedachte alleen ergert me al.’

‘Nu, wees dan maar blij, dat ik niet zoo ben!’

‘Ik haat geleerde vrouwen, en hoop maar één ding, dat jou knappe vriendin mij met rust laat en niet vetmest met haar theorieën.’

‘Maar daarom wil je mij toch wel beloven dat je lief tegen haar zijn zult?’

‘Zoo lief als je maar wilt. Ik zal haar naampjes geven, zoenen en pakken - -’

‘O, je bent een draak, dáár, nou weet je 't, ik bedoel natuurlijk gewoon vriendelijk en lief.’

‘Nu je me zoo uitgescholden hebt, trek ik mijn woorden weer in, en beloof ik niets eer je me afgezoend hebt.’

Hij richtte zich half op, zij boog zich voorover, en hun lippen raakten elkaar.

‘Nu, beloof je me nu?’

‘Ik beloof -’

‘Wat?’

‘Al wat je maar wilt, Lizz. Ik zal gewoon vriendelijk en lief voor haar zijn etc. etc., onder voorwaarde dat ik geen paedagogische lessen behoef te verwerken, en kom nu uit je mat naast mij rollen.

Eindelijk was de trein binnengestoomd. Ferdinand, Lizzy en neef Wim, een fatterig jongmensch, die iederen zomer eenige weken kwam uitrusten van zijn inspannende (?) studie aan de universiteit, wachtten Lizzy's vriendin op. Spoedig lagen de beide jonge meisjes in elkaars armen, en toen de eerste begroeting en wederzijdsche voorstelling voorbij was, zei Lizzy met een plagenden blik naar Fer: “Nu jelui mekaars naam kennen, laat ik jelui eens een poosje samen om wat nader kennis met elkaar te maken; de weg van hier naar huis is zoo wat een uurtje. Neef Wim, hier! Jij bent mijn geleide, wij loopen vóór. Dag!”

Is u hier meer geweest, juffrouw De Waal?’

‘Neen, nooit. Het gebeurt niet dikwijls dat ik vacantie neem, en dan ga ik nog meestal naar huis. Het is niet dan na grooten strijd dat ik voor de verleiding bezweken ben om mijn lief vriendinnetje eens op te zoeken.’

‘U studeert voor dokter, niet waar? Vindt u het geen vreeselijk vak? Ik vind het voor een man reeds naar, laat staan voor een vrouw.’

‘Een vreeselijk vak? Het is een heerlijk, een prachtig vak! En ik vind, dat er veel meer vrouwelijke doctoren moesten zijn.’

‘Ik heb er niet erg meê op, in mijn oog moet de vrouw, vrouw blijven.’

Zij zag hem aan, met haar zacht gelaat, met de groote blauwe oogen, en antwoordde toen kalm:

‘Dàt ben ik met u eens, volkomen, maar ik geloof, dat “vrouw”-zijn niet bestaat in het lezen van romannetjes, het vervaardigen van allerlei mogelijke, en nog veel

meer onmogelijke handwerkjes, piano spelen, uitgaan en flirten. Ik voor mij geloof dat wij geboren zijn tot troosten, tot helpen, tot het lenigen van pijn en verdriet.'

'U is zeker tegen het huwelijk?'

'Waarom? Dat is onze bestemming. Neen, daar ben ik volstrekt niet tegen.'

'Dweept u met Tolstoï?'

'Zijne ideëen vind ik zeer zeker mooi, alleen ze zijn niet uitvoerbaar zoolang onze maatschappij niet geheel omgekeerd is. Wij menschen zijn nog niet rijp voor zulke toestanden.'

Hij zag op haar neer. Zij was een mooie verschijning, haar gelaat was fijn besneden, de oogen donkerblauw, en het goudblonde haar, in een groote wrong achter op het hoofd

samengebonden, scheen een te zware vracht voor het fijne, fraaie kopje.

Zij was in een eenvoudig grijs reisjaponnetje gekleed, een zwarte matelot dekte haar hoofd. Haar stem, kalm en ernstig, klonk als muziek. Neen, voor zóó'n vrouw-dokter was hij niet bang.

Zij spraken verder over Nordau, Büchner en Zangwill, en Ferdinand Baldesperger vond het heerlijk om hare opinie over alles te hooren, ten laatste minder luisterend naar de woorden dan naar de heerlijke, kalme stem.

Hij, die zoo had uitgevaren tegen die onbekende vriendin, hij vond haar nu een verkwikkende uitzondering op de gewone soort meisjes met hare niets beduidende gesprekken.

‘Lizz, ik wilde, dat je je wat minder met neef Wim, en wat meer met mij bemoeide!’

‘Gut, Fer, wat scheelt je? Je ziet er de laatste dagen als een geest uit, ben je zoo jaloersch? Ik dacht dat jij en Trude het goed kondet vinden, daarom liet ik jelui maar scharrelen en hield ik dien eenzamen Wim wat gezelschap.’

‘Nu, je weet wat ik je gevraagd heb, en ik hoop dat je het doen zult. Ik heb evenmin iets tegen Trude als tegen Wim, ik vraag je alleen maar of jij mij wat minder aan mijn lot wilt overlaten.’

‘Niets liever, schat, maar ga nu naar huis.’

Zij kuste den geliefde op beide wangen en hij, in een ingeving, nam haar in zijn armen en drukte vurige kussen op hare roode lippen - - voor 't eerst sedert de laatste tien dagen! Toen liet hij haar los en spoedde zich weg.

't Was een eenzame weg van de villa naar zijn kamers in het naastbijliggende kleine stadje, en Fer had vaak 't land aan deze wandeling gehad. Heden niet. Langzaam liep hij voort. De zwarte boomen staken als sombere spoken tegen de lichtgrijze lucht af; de rivier stroomde effen grijs, met eenige zwarte vlekken waar schaduw van boschjes of knotwilgen haar verduisterde, kalm en met regelmatig geklots voort. Alles was somber en doodsch, geheel in overeenstemming met de ziel van den eenzamen wandelaar.

Drie weken was zij er nu reeds, Gertrude, en bijkans voortdurend waren hij en zij samen geweest. Eerst was het plagerij van Lizzy, die hen steeds bij elkaar bracht, en daarna - o, God!.... Ja, hij wist het maar al te goed, hij beminde Gertrude. - En Lizzy? Die aardige, speelsche Lizzy? - O, hoe had hij ooit datgene, wat hij voor haar gevoelde, voor liefde kunnen houden! Ja, die rozenlippen, hij had ze gekust en gedacht dat hartstocht liefde was. Ha! nu wist hij beter, nu - - nu het te laat was! Te laat! - Dat vreeselijk woord speelt de hoofdrol in bijkans alle menschenlevens.

Voor Lizzy in haar fladderend neteldoeksch kleedje, met de ravenzwarte lokken en aanhalige maniertjes, had hij nog steeds hetzelfde gevoel. Maar Gertrude. Neen, haar waagde hij het niet beet te pakken en te kussen. Zij was heel anders. Een godin, een priesteresse gelijk had hij met haar kunnen wandelen door dichte bosschen, over eenzame heidevelden, zonder haar aan te raken, alleen luisterend, gretig naar de duidelijke, kalme, lieve stem.

Lizzy was een speelpopje - *zij* een vrouw!.... Te laat!

Heden had Gertrude het gemerkt. Hij gevoelde het, en zij had het getoond door eensklaps te vertellen dat zij wegens onverwacht drukke bezigheden tot haar spijt haar verblijf op ‘Villa Agneta’ moest bekorten, en onmogelijk tot aan de bruiloft blijven kon.

Zij handelde goed. Hij was immers niet vrij. - Over een kleine drie weken zou hij zich immers voor altijd verbinden met.... Lizzy.

En zwarter nog schenen de boomen, waarvan de lange, knokkige armen hem schenen te willen wurgen. Hij voelde reeds zijn keel als toegesnoerd.

Met Lizzy! - En Gertrude... weg, alleen haar levenspad bewandelend, vechtende tegen het vooroordeel der ruwe, koude, haar niet begrijpende wereld.

‘Ik rijd met neef Wim! Ik ben boos op Trude. Het is heel leelijk van haar om mij in den steek te laten en mijn bruidsmeisje niet te willen wezen, nadat ze 't mij eerst beloofd had! 't Staat haar heel leelijk om zoo ineens weg te gaan, en ik ben blij, dat ik niet van die uit den grond oprijzende plichten heb, die mij op stel en sprong uit al mijn genoegens wegroepen,’ zeide Lizzy pruttelend den volgenden morgen.

‘Ik rijd heel graag met juffrouw De Waal, maar je zult nu voor dit keer eens niet je zin hebben,’ antwoordde Ferdinand lachend.

‘Dat zal ik wèl. Vooruit Wim, stap in!’

Wim gehoorzaamde, en nu bleef Ferdinand niets anders over dan in de andere dogcart bij Gertrude plaats te nemen.

Hij beet zich op de lippen. ‘O Lizzy, waarom maak je 't mij zóó moeielijk!’

Eerst zaten ze zwijgend naast elkaar. Hij hield de teugels en zag slechts nu en dan even tersluiks haar aan.

Eensklaps greep hij een harer handen, met de andere de teugels houdend.

‘Gertrude.’ Zij schrikte op. ‘Gertrude, ik moet je wat zeggen.’

‘Neen, zeg het *niet*, ik weet wat je zeggen wilt. Het is daarom dat ik heenga. Ik heb het gevoeld en zal je helpen je plicht te vervullen. Kom uw eenmaal gegeven woord na; trouw Lizzy, zij is een lieve, beste meid, en vergeet dan die korte liefde voor mij, zooals ik ook de mijne voor....’

‘Je hebt mij dus ook lief!!’ jubelde hij. De anderen waren ver vooruit, een hoek om.

Zij keek hem vlak in 't gelaat: ‘Ja!’

‘En je gaat weg?’

‘Ik ga, juist omdat ik je liefheb. Er zijn twee factoren hier: liefde - en - plicht. - De laatste gaat voor.’

Als onder een zware veroordeeling liet hij het hoofd hangen, toen - eensklaps, trok hij haar tot zich en voor 't eerst en 't laatst kusten zij elkaar.

Toen Gertrude heengegaan was, en Ferdinand en Lizzy weder alleen waren, schenen hem de drie verloopen weken een schoone droom, en langzamerhand geraakte hij weder onder de bekoring zijner dartele, speelsche bruid. Maar hoewel uiterlijk schijnbaar dezelfde, had er toch innerlijk een groote ommekeer in hem plaats gegrepen.

Na de eerste weken van hun huwelijk, die in Noorwegen doorgebracht waren, begon Ferdinand zich geheel in boeken en studie te verdiepen. Hij had met Gertrude gesproken over godsdienst, en nu las hij theologische werken, moderne en orthodoxe. Hij las over realisme, atheïsme etc. en vormde zich ten laatste een eigen opinie over alles. Uitgaan naar soirées, diners, opera enz., had geen bekoring meer voor hem. Hoe langer hoe meer trok hij zich van alles terug en Lizzy, die vast besloten was niet als een non opgesloten te zitten, begon alleen de invitaties aan te nemen. Zij verveelde zich thuis; zij had behoefte aan afleiding, aan variatie. Zij begreep er toch niets van als Ferdinand haar voorlas. Waarom was zij ook niet met Wim getrouwd? Wim was

een vroolijke, gezellige vent, die zag er niet tegen op om met haar naar den schouwburg of naar een concert te gaan, of haar van partijtjes en avondjes te komen halen.

Soms kwam Wim al om zes uur, dan bleef hij eten en theedrinken, en rookte - terwijl Lizzy zich kleedde - met Ferdinand een sigaar.

Dan, als Lizzy terugkwam, gingen zij samen heen, en bleef Fer alleen achter bij zijn boeken.

Op die lange avonden, als de lamp haar zacht schijnsel door de kamer wierp, en het vuur in den haard was uitgegaan, zat hij over zijn boeken en... las - ja, soms, want

heel dikwijls sloot hij de oogen en leunde achterover in zijn stoel. Dan zag hij weer den zonnigen tuin waar hij zulke gelukkige uren gesleten had. En naast hem - een blonde vrouw, met lieve stem, sprekend over dingen die hem interesseerden.

CHAMBERLAIN.

De wind speelde met haar zijden lokken, en de blanke, kleine hand streek de speelsche krulletjes terug.

't Werd koud in den tuin en donker; hij trok den arm zijner vriendin door den zijne en beiden gingen naar binnen.

Hij slaapt. 't Is werkelijk koud in de kamer. Hij rilt even.

Hij ziet haar zitten voor 't vuur op een laag stoeltje; de roode vlammen spreiden hun warmen gloed over haar lief gelaat. En die zachte en toch zoo klankvolle stem spreekt door, altijd maar door, geen woorden, maar klanken, soms even zijn naam!

De lamp werpt haar rood schijnsel over de tafel, waarop een opengesneden boek: ‘Naar het Groote Licht’.

Een klop op de deur. - 't Is de meid die goedennacht komt zeggen.

‘Dank je, Jans, wel te rusten!’

Hij steunt het hoofd op de hand. ‘Naar het Groote Licht’, ja dáárheen - met haar! Maar dan... liefhebben en verliefd zijn is niet hetzelfde. Frits had Marie lief, en zij konden hun weg naar het Groote Licht ondernemen! Hun liefde was niet van deze wereld, het was liefde der onsterfelijke ziel, die de liefde van het lichaam buitensloot, en hij - - neen, hij wilde Gertrude bezitten, geheel voor zich alleen.

't Was mooi, dat leven van Marie en Frits, samen leven naar de ziel - een geheel zieleleven als voorbereiding voor dat nog hoogere leven - maar hìj kon het niet.

‘Gertrude!’ hij schrikte van het kreunend geluid zijner stem. Krampachtig woelde hij met de handen in het haar. ‘Gertrude, de plicht is zwaar, dien gij mij hebt opgelegd!’

Hij zag op de klok. Twaalf uur! en Lizzy nog niet thuis. - Halféén... eindelijk hoort hij praten en lachen buiten.

‘Nacht Wim, tot morgen. Je weet het, morgen gaan wij naar Van Santen; kom maar eten, dan ben je vast niet te laat. - Nacht!’

‘Nacht Lizz, tot morgen!’

‘Adie!’

Zij opent de deur en treedt binnen.

‘Goeien avond. Hemel, Fer, ben je wel wijs om de kachel uit te laten gaan! Roep Jans eens!’

‘Jans is om elf uur naar bed gegaan.’

‘Nu, dan ga ik maar ineens naar boven. Goedennacht.’

De gewoonte elkaar een nachtkus te geven is sedert lang afgeschaft.

‘Lizzy!’

‘Ja?’

‘Ga je morgenavond weer uit?’

‘Ja, ik moet naar mevrouw Van Santen.’

‘Ik vind het erg ongezellig, dat je altijd uitgaat!’

‘Lieve hemel, wat wil je dan toch? Ik begrijp niet dat je zoo onredelijk kunt zijn om te eischen dat ik thuis zal blijven, omdat jij nu eenmaal niet uit wilt gaan. Ik bedank er voor.’

‘Ik eisch volstrekt niet, dat je *altijd* thuisblijft, maar tusschen twee uitersten is een middelweg, en drie weken lang ben je nu nog niet één avond thuis geweest. Kan je je nu morgen niet eens van die invitatie afmaken? Al dat uitgaan is volstrekt niet goed voor je, vooral in je tegenwoordige omstandigheden. Toe, blijf eens thuis, dan lees ik je voor; er is juist een nieuw boek uitgekomen: “Naar 't Groote Licht”, 't is een uitstekend stuk werk, een prachtige illusie en....’

‘Kan ik gaan?’ Lizzy was wit van drift. ‘Je preeken vervelen mij, ik heb nu eenmaal geen smaak in lezen, dat heb ik je voor ons trouwen al gezegd - had Gertrude getrouwd!’

‘Lizzy!’ 't Was een kreet als van pijn, als had een slang hem gebeten; toen viel hij achterover in den stoel en sloot de oogen; een diepe lijn van smart lag om den mond, en de neus trilde.

(*Slot volgt.*)

Zuid-Afrikaansche kiekjes.

Wij geven heden de portretten van de heeren Chamberlain en Conyngham Greene, de eerste Minister van Koloniën in Engeland, of liever Staats-Secretaris van dat departement, gelijk men het in Engeland noemt, de tweede vertegenwoordiger van Groot-Brittannië te Pretoria.

Wat men ook op Chamberlain moge aanmerken, de verdienste van een figuur te zijn zal men hem niet ontzeggen. Al keurt men de middelen, die deze politicus aanwendt, allerminst goed, een feit blijft het, dat Chamberlain een man minst goed, een feit blijft het, dat Chamberlain een man is die weet wat hij wil en

CONYNGHAM GREENE.

vast het doel voor oogen heeft, waarop hij aanstuurt. En één ding verlieze men niet uit het oog, de eenvoudige burger kent de wegen der diplomatie niet, - misschien gelukkig - en ziet in veel gewetensbezwaar, waar de staatsman overheenstapt.

Dat Chamberlain als mensch een verachtelijk man zou zijn, is bijna niet aan te nemen; groote mannen zijn zelden als mensch klein.

De heer Conyngham Greene was de niet onbekwame vertegenwoordiger der Engelsche regeering te Pretoria, en als zoodanig wel in de eerste plaats de handlanger van den Britschen buitenlandschen Staats-Secretaris.

Bij het uitbreken van den oorlog heeft hij Pretoria verlaten. Of hij er ooit zal terugkeeren en in welke positie dan, zal de tijd moeten leeren.

Catharina Beersmans. †

In den nacht van Zondag op Maandag, van 18 op 19 November is zij eindelijk bezweken, de groote vrouw, wier verscheiden maanden al werd voorzien en gevreesd. Veertien jaren is het geleden, dat in ditzelfde blad de tooneelkenner de heer M. Horn haar huldigde, veertien lange jaren; toen stond ze op het toppunt van haar

CATHARINA BEERSMANS. †

roem.

Het fraaie portret, dat wij toen van haar gaven, toen zij was een veertigjarige krachtige vrouw, bloeiend niet minder van schoonheid dan van talent, versiere ook dit korte bijschrift.

Mevrouw Beersmans was 30 Augustus 1845 te Turnhout geboren. Zij is begonnen aan het Vlaamsch tooneel. Eerst zestien jaar oud debuteerde zij te Brussel in den Vlaamschen Schouwburg. Spoedig ging zij over naar Antwerpen, waar zij ongeveer veertien jaar lang in een ontzaglijk aantal rollen van allerlei soort is opgetreden. Van alles te spelen heeft zij daar wel geleerd.

In dien tijd gaf zij echter ook eenige malen gastvoorstellingen in Nederland. En aan deze hebben wij het te danken dat mevr. Beersmans een Nederlandsche actrice is geworden en dat wij zoo dikwijls, zij het, vooral in de laatste jaren door ziekte, lang niet dikwijls genoeg van haar spel hebben kunnen genieten. In 1877 toch engageerde de directie Le Gras, Van Zuylen en Haspels haar. Met de meeste leden van dit gezelschap ging zij in 1881 over naar Het Nederlandsch Tooneel, afdeeling Rotterdam; met hen vereenigde zij zich weer tot een gezelschap toen in 1884 Het Nederlandsch Tooneel zich weer uit Rotterdam terugtrok. Toen was mevr. Beersmans zelfs zoozeer een der voornaamsten onder hare confrères geworden, dat zij met de heeren Haspels, Le Gras en Rosier Faassen sociétaire werd van het gezelschap. Zij is dit tot haar dood gebleven.

Nu in deze dagen, nu het stoffelijk overschot der groote kunstenares juist is uitgedragen, zijn er vele vrienden, die met kleine, beminnelijke verhalen komen om ons te doen zien, hoe veelbeteekenend zij was en hoe goed. En vooral ook haar groote ijver en haar waardigheid, bij alles wat zij deed, worden geschetst. Wil men haar goed leeren kennen, men kan niet beter doen dan te luisteren naar wat zij, die uit den aard hunner betrekking de ontslapene wèl kenden, omtrent haar zeggen. En dan luisteren wij gaarne naar wat de fijnversneden pen van een der bekende tooneelschrijvers van dezen tijd, Giovanni, van haar zegt.

Haar geest, aldus zijn woord, ik weet niet of mevr. Beersmans veel in aanraking geweest is met mevr. Kleine - Gartman, ik vermoed van niet, maar de raad door deze altijd gegeven aan haar leerlingen en haar omgeving, haar 'wees d i g n e ', scheen mevr. Beersmans zich wel terdege in het oor geknoopt te hebben. Er was een groote d i g n i t e i t in haar altijd, een waardigheid die haar niet toeliet een rol, zelfs die in een laffe klucht als 'De Verzoendag' of 'Een ontaard Vader', te behandelen alsof zij beneden haar waardigheid was, wat toch feitelijk wel het geval was. Ook in die rollen speelde mevr. Beersmans met ernst en toewijding, die toewijding waarvan zij in haar toespraak tot mevr. Theo Bouwmeester op haar 25-jarig jubilé gezegd heeft, dat zij noodig is voor een actrice, wil zij voortgaan zich steeds verder te ontwikkelen, en alles te geven wat in haar is.

Die waardigheid was het zeker ook, die haar aanwezigheid op het tooneel tot iets zeer aangenaams maakte, voor vele, zoo niet alle toeschouwers. Zonder dat zij zich eenigszins op den voorgrond drong, vulde zij toch het tooneel; men voelde dat zoolang zij er was, alles goed zou gaan, er was een waasje van iets beters op de voorstelling. Zij imponeerde, natuurlijk de toeschouwers, maar deed zij het haar medespelers misschien ook niet? Het heeft mij wel eens geschenen alsof zij ze meenam, alsof hun spel door het hare beter werd. Als van haar geest van ernst, toewijding en waardigheid maar iets blijft bij het gezelschap, waartoe zij zoolang behoord heeft, dan zal mevr. Beersmans dit ook na haar dood nog ten goede komen.

Haar kracht was moeilijker te verkrijgen, of aan te leeren, dan haar geest. Zij was wat de groote tooneelspeelster maakte,

zij was een gave der natuur. Mevr. Beersmans bezat in hooge mate de kracht van uitbeelding, van weergeven wat zij in een figuur voelde. Dat voelde men dadelijk mee: het kwam uit haar tot den toeschouwer. De electrische strooming, zooals men het wel eens genoemd heeft, tusschen artist en toehoorder of toeschouwer kwam bij haar altijd dadelijk tot stand. Daar was een sterke persoonlijkheid op het tooneel, dat gevoelde men oogenblikkelijk; mevr. Beersmans, men kon het met haar opvatting eens zijn of niet, pakte.

En men was het wel eens niet eens; mevr. Beersmans deed wel eens het eene sterker uitkomen dan het ander, meer dan men naar den tekst wel verwacht had. Zij was misschien een te sterk karakter om zich geheel te buigen naar een haar vreemd karakter. Maar de eigenschappen, die zij gemeen had met de figuur, welke zij moest uitbeelden, kwamen er te sterker door uit. Daaruit leide men niet af, dat ik mevr. Beersmans, omdat zij bijv. in ‘De slechte herders’ aan den haat van de oude werkmansvrouw en werkmansmoeder jegens de rijke patroons en hun aanhang zulk een sterke uitdrukking heeft gegeven, daarom gehouden heb voor een vrouw die sterk haat gevoelde. Maar zij zal wel hebben kunnen haten, zooals bijna alle sterke karakters haat en liefde kunnen voelen.

Het best was mevr. Beersmans trouwens in krachtige figuren, met sterke gevoelens, van die menschen uit één stuk. Mevr. Beersmans heeft veel gespeeld in melodrama's, haar eerste rol van beteekenis was Jaquinet, de kleine kunstemaker in ‘Paljas’, en in België werden destijds nog meer drama's gespeeld dan nu. Dat was aan haar spel wel eens te bemerken. In modern werk was zij daardoor wel eens niet sober genoeg: bij deze sterke vrouw liep het gevoel wel eens over.

Als het dat mocht, als kracht vereischte was, zooals in Legouvé's ‘Medea’, dan was mevr. Beersmans heerlijk: als Medea heeft zij bij mij een zeer sterken indruk nagelaten. Was er ooit een vrouw trouwens sterker geslingerd door haar passies: liefde voor haar man, wraakzucht tevens jegens hem omdat hij haar, de trotsche vorstendochter, heeft verlaten voor een andere, jaloerschheid op die andere, teederheid jegens haar kinderen - vooral de beide laatste gevoelens heeft mevr. Beersmans zeer sterk uitgedrukt. En men schrikte terug, zooals Kreüsa terugdeinsde voor dien hartstochtelijken stroom van woorden, die bewees wat de mededingster van deze furie van haar te wachten had.

Maar ook als er meer hersenwerk te doen viel voor de compositie eener rol, als gevoel alleen niet de wijze van spelen kon aangeven, heeft mevr. Beersmans groot werk geleverd. Zoo bijv. haar Madame Guichard in Dumas fils' ‘Monsieur Alphonse’. Deze ruwe, eerlijke maar achterdochtige en slimme burgervrouw heeft mevr. Beersmans zeer mooi gespeeld. Zij domineerde ook daarin, zij was de kracht van het stuk, meer dan de nobele figuur van den commandant Montaiglin, en daar heeft haar kracht misschien wel meer toe afgedaan dan Dumas' tekst.

Rollen van krachtige vrouwen, met sterk gevoel waren haar f o r t trouwens: ik herinner mij haar in ‘De zoon van Coralie’, ook als mevr. Desvarennes, de rijk geworden molenaarsvrouw, indien ik mij niet vergis uit ‘Serge Panine’, die haar adellijken schoonzoon ten slotte kalm, met voorbedachten rade, doodschiet.

Meer spel, meer variatie, meer nuance kwam te pas in rollen als de barones De Vaubert in ‘Jonkvrouw de la Seiglière’, in de markiezin De Rio Zarès in ‘Dora’, als mevr. D'Alain in ‘De Hinderpaal’, enz. En ook hier wist mevr. Beersmans, geholpen door haar groote routine en haar waardigheid, te geven wat er noodig was. Ofschoon

zij noch groot noch slank was, wist zij imposant te zijn en een zekere gratie te toonen, en die ook in haar waardige, eenigszins sleepende dictie te leggen.

Haar stem, met het mooie volle geluid, waarin het gevoel zoo goed doorklonk, was het best geschikt voor verheven gedragen taal - ik herinner aan haar tirade in het laatste bedrijf van 'De Zwerver', maar ook in andere, eenvoudige rollen, wist zij haar uitnemend te gebruiken.

Gertrude.
Oorspronkelijke Novelle door Ellen Forest.
(*Vervolg en slot van blz.* 24.)

Lizzy keerde zich om en smeet de deur achter zich dicht, mompelende: 'Hij is gek!'

En daar binnen in de koude kamer zat hij en streed zijn zwaren strijd. - Blijven of gaan - en weer hoorde hij een lieve stem smeekend zeggen: 'Blijf! Blijf - vooral nu! Denk aan Lizzy, denk aan je kind!'

'Fer!'

'Ja, Lizzy, wat is er, kindje?'

'Fer, kan je me alles vergeven wat ik je die twee jaar van ons trouwen misdaan heb?'

'Stil nu, Lizz, houd je kalm!'

'Waar is onze jongen, ons kind? Slaapt hij?'

'Ja, wijfje, maar slaap nu ook. Toe, dan kom ik bij je zitten.'

'Och, laat me wakker blijven, ik zal spoedig den langen slaap ingaan.'

'Toe, wees nu stil, en zeg geen dwaze dingen!'

'Fer, ik voel het zoo goed, en 't is gelukkig. Ik zou nooit een goede moeder zijn geweest voor onzen jongen.... en Fer?' zij zocht even zijn hand.

'Ja, vrouwtje!'

'Ik woû zoo graag dat je Trude schreef om te komen, dan zal het sterven mij zooveel gemakkelijker vallen. Maar spoedig! Telegrafeer om haar!'

'O, God, ook dàt nog,' maar hij antwoordde kalm: 'Ja, vrouwtje.'

Nog dienzelfden avond kwam Gertrude. Ferdinand ontving haar. Een handdruk was de eenige groet. Toen, gejaagd, vertelde hij haar alles. Gertrude antwoordde niets, maar ging regelrecht naar de slaapkamer.

'Trude!'

'Lieve, beste Lizzy!'

't Was reeds lang duister, en nog zat Gertrude bij het bed. Toen de baker binnenkwam met licht, ging Gertrude heen, om zich wat te verfrisschen en te verkleeden.

Drie weken gingen voorbij. Gertrude zag Ferdinand nooit dan in de ziekenkamer.

't Was een koude avond, voetstappen kraakten op de hardbevroren steenen. De gasvlammen flikkerden beverig en verlichtten grillig de lange straten.

In de ziekenkamer zat Gertrude bij het bed.

'Trude!'

'Hier ben ik!'

'Roep Fer, gauw, heel gauw! 't Is nu haast voorbij.'

‘Ik zal hem roepen, als je die dwaze gedachten laat varen.’ Uiterlijk kalm, maar inwendig diep bewogen ging Gertrude naar de deur. Zoo gauw zij deze achter zich dicht had, vloog zij naar Ferdinand's kamer op de eerste verdieping.

Hij zat met gebogen hoofd en staarde in het vuur. Toen de deur kraakte zag hij op.

‘Gertude!’ hij wilde haar hand grijpen, doch zij weerde hem af en zeide kalm:

‘Kom!’

Toen verdween zij weder, maar hij wist wat nu volgen zou.

Hij stond op en volgde haar.

'Wil ik den dokter laten roepen?' vroeg hij verlegen.

'Daar zal ik voor zorgen, ga nu, spoedig!'

Ja, daar lag ze, de eens zoo vroolijke Lizzy. Bleek, doodsbleek, met dat vreemde licht in haar oogen, dat hij ook eens gezien had in die zijner moeder, kort voor zij stierf.

Lizzy stamelde een bede om vergeving, doch hij legde haar de hand op den mond en nam haar in zijn armen. Toen kuste hij haar voorhoofd en haar bleeke wangen en drogen koortsigen mond, en twee groote tranen welden in zijn oogen.

'O - vergeef me!' Hij kuste haar weer den mond dicht.

'Haal - Gertrude!'

Hij belde en beval de meid de juffrouw te halen. Trude kwam en vatte Lizzy's hand.

'Wil je goed voor Dietrich zorgen?' vroeg zij zacht snikkend.

Trude drukte haar de hand. Toen nam Lizzy de rechterhand van Ferdinand en legde die van Trude er in. 'En - voor - hem. Ik was - een slechte vrouw - God - vergeve - mij - om Jezus' - - - wille - - het kind -'

Men legde de kleine naast haar - 'om - - - Jezus' - - wille!'

'Amen!' fluisterden de beide anderen.

Toen sloop een koude in de kamer, en het duister viel sneller, een straal wierp de lantaarn van buiten als een stralenkrans om het hoofd der doode.

'Mama! Mama!'

'Jongen, wat is er aan de hand? Je bent heelemaal bezweet.'

'Ma, er is een blaadje aan den treurwilg, dien we op het graf van die andere Moetje geplant hebben, die nu in den Hemel is, nu zal hij gauw tot in de wolken groeien, en dan kan Moetje hem zien, hè Ma?'

'Ja jongen, ja Dietrich!'

Gertrude kuste den flinken knaap van zes jaar, háár kind!

Het Hoofdcursusgebouw te Kampen
door A.J. Morks.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 22.)

Wij zouden wel willen, dat het bedienend personeel een vroolijker pakje aanhad, halt - geen op- en aanmerkingen, maar kijken, vragen, opmerken.

Wenden wij liever den blik naar de door Thérèse Schwartze geschilderde portretten van Hare Majesteiten de Koningin Wilhelmina en de Koningin-Moeder, het eerste een geschenk van Kampen's burgerij ter gelegenheid van het zilveren hoofdcursusfeest, het tweede door de instelling uit de cantine-fondsen aangekocht.

Ziet naar die levensgroote, door den heer Belmer, teekenleeraar te Kampen, geschilderde portretten van prins Willem van Oranje en van Koning Willem III; hoe uitstekend hangen al deze beeltenissen van onze meest illustre vorsten hier op hunne plaats, hier waar de liefde voor den geboortegrond zoo dikwijls in heerlijke taal wordt in herinnering gebracht. Naar rechts en links groetend, de bezoekers zijn allen

opgestaan, verlaten wij langs de ruime veranda de cantine, komen weder in den tuin, gaan nu linksom, openen eene deur waarop *eetzaal*[1)] staat en treden deze binnen. Laten wij even zitten gaan en de zaal eens op ons gemak bekijken, het is de moeite waard en - al dat kijken trekt ook in de beenen.

Tafels met stoelen er omheen geschaard, ferm eikenhouten buffet voor de bediening, sierlijke gaskronen, dit alles zeer fraai, maar nu liever gelet op den wand tegenover het buffet. Onwillekeurig trekken de oogen er al bij het binnenkomen heen, neemt het alle zien en denken in beslag; wat rondom is, wordt vergeten.

Welk een artistieke schoorsteen met heerlijk tegeltableau, een gezicht op het hoofdcursusgebouw met zijne omgeving voorstellende; hoe beteekenisvol zijn die reusachtige allegorische tableau's, door den kapitein IJseldijk, oud-leeraar in de Nederlandsch-Indische Krijgswetenschappen, ontworpen en geschilderd, en door de zorg van den hoofdcursus van prachtige eikenhouten lijsten voorzien!

In den benedenrand der lijst van het tableau dat links van den schoorsteen hangt - een allegorische voorstelling van den oorlog met de stedelijke wapens van Maastricht, 's Hertogenbosch en Kampen - leest men: ‘Oud-Leerlingen ridders der Militaire Willemsorde,’ en op het tableau zelf zijn hunne namen met gulden letters aangebracht, helder verlicht door de stralen die van het ridderkruis der Militaire Willemsorde uitgaan.

Op het tableau rechts van den schoorsteen staat, met vergulde letteren diep in het hout van den benedenrand der lijst weggesneden: ‘Oud-Leerlingen, gesneuveld of aan voor den vijand bekomen wonden overleden,’ en helaas reeds vele namen zijn door den schilder met eerbiedige hand in gouden letters op het doek gebracht. Het tableau zelf stelt eene afgeknotte, wit marmeren zuil onder waaierpalmen voor.

Stil zijn wij even in weemoedig herdenken, maar het leven en woelen en werken om ons heen en het geluid der groote bel, waarvan de klepel door de hand van den wachtcommandant krachtig heen en weer bewogen wordt, verkondigend met schellen klank, dat de lessen weder een aanvang nemen[1)], brengen ons tot de werkelijkheid terug. Wij staan op, loopen achtereenvolgens de ruime, met talrijke glazen kasten voorziene, keuken door, maken den kok ons compliment over de voorbeeldige orde, hoewel wij zonder ons bezoek vooraf te hebben aangekondigd, binnentraden, zien twee schillenvrouwen en een drietal bijkoks druk aan den arbeid[2)], bekijken het van 6 celletjes voorziene badhuis - vooral op *huis* drukken, - en gaan wederom den tuin door, eene gang in en de trap op naar de eerste verdieping.

Lange gangen met talrijke deuren, toegang gevende tot evenzoovele studie- en leerzalen, waarin zwarte borden, tafeltjes, inktpotten en bergkastjes; tot de bureelen voor directeur, adjudant-onderofficier, sergeant-majoor en sergeant-

1) De gedetacheerde soldaten krijgen op de zolderkamers het eten, dat in de keukens van het Instructie-bataljon gereedgemaakt en daar afgehaald wordt. Zij hebben noch eetzaal, noch cantine.

1) Hoornsignalen zijn voor oefeningen, appels enz.; kloksignalen geven begin en einde der lessen aan.

2) Menu van 21 tot en met 27 Mei.
Aardappelen, kalfsbout, doperwten, pudding.
Aardappelen, rundvleesch, andijvie, palingsoep.
Aardappelen, varkensschijf, gedroogde peren, rijst.
Aardappelen, roastbeef, postelein, groentesoep.
Aardappelen, runderlappen, prinsessenboontjes, pudding.
Aardappelen, runderhaas, ossetong, kropsalade met havermout.
Aardappelen, karbonade, gedroogde appelen, kalfssoep.

schrijver en tot de slaapzalen; meer biedt deze étage niet te zien aan. Wat u bij alles treft is de weergalooze, haast nijdig makende zindelijkheid, regelmaat en orde.

Ziet gij wel die geribt ijzeren bakjes naast de deuren,

HOOFDCURSUSGEBOUW (ZIJFRONT).

om eindjes sigaar op te leggen; die wasch- en toiletbenoodigdheden, als voor eene parade gericht en opgesteld; die meetkunstig zuivere plaatsing van tafeltjes en inktpotten. Het jonge, jolige, doorelkaargooierige, het studentikooze ontbreekt geheel en al.

Doet maar gerust eene kast open. Ha, ha, ha, violen mijnheer, strijk- en blaasinstrumenten! Hoe komen die hier? vraagt gij met verbazing. Wij weten het ook niet, maar vinden het leuk en bijzonder interessant en neuriën met De Génestet:

Poëzie schuilt overal,
  Overal, mijn vrinden!
't Is de vraag maar wie haar al,
  Wie ze niet kan vinden!

Nu nog eenmaal de gang door, even een kijkje in de talrijke kasten langs de wanden, waar geweersoorten uit alle tijdperken en van velerlei constructie ten dienste van het onderwijs bewaard worden; waar in een

TUINGEZICHT (WESTFRONT).

bescheiden hoekje, 5 in 1894 op de Lombokkers veroverde handvuurwapenen achter glas zijn gezet en waarin men tal van voorwerpen opgeborgen heeft, die bij het

onderwijs in de artillerie-wetenschap, bij krijgsspeloefeningen en ten dienste van het landmeten en waterpassen gebruikt worden. Er zou een geheele cursus in de wapenleer noodig zijn, zoo gij eene verklaring verlangde te hebben van de honderden voorwerpen in de diverse kasten bewaard.

Maar verder moeten wij, nog is 'excelsior' in dit gebouw onze leuze en dus moedig vele trappen beklommen, om te komen op de wapenkamer, waar de geheele uitrusting der ruim 100 leerlingen bewaard en schoongemaakt wordt.

Nu een donker portaal over en wij staan voor eene deur met het opschrift 'Modellenzaal'. Als een andere sesam is een korporaal met een sleutel aangesneld en heeft ons den toegang mogelijk gemaakt. Que diable allait cela faire dans cette galère? zult ge met ons uitroepen, want werkelijk die keurige verzameling voorwerpen op onze Nederlandsch-Indische krijgsmacht betrekking hebbende, verdiende eene betere plaats. En toch moeten wij eerlijk bekennen, dat men wonderen heeft gedaan, met dien kalen, lagen zolder in zoo aardig eene leer- en tentoonstellingszaal te herscheppen. Onder het meest leerzame en bezienswaardige rekenen wij de twee miniatuur Indische bentings, tot in de kleinste onderdeden nagebootst.

Op de overige zolders van het gebouw zijn de gedetacheerde militairen, ter sterkte van 2 korporaals, 2 tamboers en 30 soldaten, zoo goed zoo kwaad gehuisvest, en slaapt een gedeelte der leerlingen.

Zooals het mahoniehouten hoofd van kapitein Bunsby propvol wetenschap zat, zoo propvol menschen is dit gebouw.

Wij hebben het nu in zijn geheel gezien, klimmen dankbaar en bijna voldaan de vele trappen af, gaan bij het wachthuis naar buiten en staan spoedig weder op straat, om ons te begeven naar het manège-gebouw, waar de jongelieden van het 2DE studiejaar en een gedeelte der officieren van het garnizoen, van 1 October tot 1 April in het edele paardrijden geoefend worden.

Het eenvoudige gebouw werd door de gemeente voor eene som van *f* 30,000 opgericht en aan het rijk voor 40 jaar in bruikleen afgestaan. Het bevat ruimte voor het stallen van 30 paarden en het geven van onderricht aan 14 personen sterke klassen. Er valt over dit gebouw weinig meer mee te deelen; het grootste gedeelte van het jaar staat het bijna ledig, alleen 2 paarden der hoofdofficieren van het garnizoen met hunne oppassers zijn er altijddoor te vinden.[1)]

Onzen indruk van al het geziene en opgemerkte in 't kort samenvattende, doen wij dit in de volgende bewoordingen: De netheid en de orde zijn voorbeeldig, de voorkomendheid, de beleefdheid en het militair voorkomen van leerlingen en

1) De onderhoudskosten komen voor rekening van het rijk.

personeel vallen vakman en leek bijzonder in 't oog; met de ruimte is gewoekerd, zijn wonderen verricht.

Hulde aan hoog en laag, die zoo de belangen van personen en zaken behartigen!

Lezers, gij die in gedachten ons gevolgd zijt op den tocht door de gebouwen, waar het personeel van het Instructiebataljon en den hoofdcursus gehuisvest is, gij wordt vriendijk dank gezegd voor uwe belangstelling. Wij hopen, dat it geschrevene aanleiding moge geven tot een persoonlijk bezoek aan ons stedeke Kampen en onze militaire instellingen daar.

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 19.)

‘O, maar 't is mijn schuld. Zij zelf zou nooit...’

‘Ieder komt op voor zijn eigen daden! Je hadt moeten

EETZAAL MET OP DEN ACHTERGROND TWEE ALLEGORISCHE SCHILDERIJEN.

bedenken, waartoe je onvoorzichtigheid niet alleen jou maar ook een onervaren meisje leidde. Had je kennismaking met - met mijn familie verlangd, dan had je

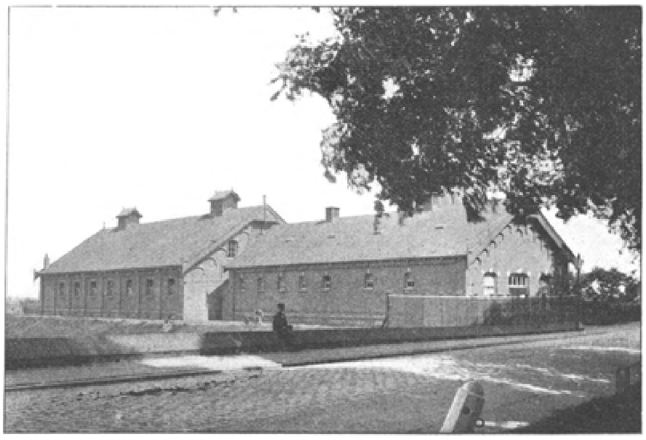

MANÈGE-GEBOUWEN.

den ruiterweg moeten volgen. De trap op, en belet gevraagd, maar door zoo achter ons om te doen, heb je de rust bij mij in huis verstoord, mijn kind misschien het hoofd op hol gebracht....’

‘O neen!’ riep hij uit de volheid van zijn hart. ‘Dat niet. Zij is zoo verstandig, zoo wijs, geen oogenblik is zij zichzelf niet.’

‘'t Doet me plezier dat te hooren. 't Is een geluk voor jullie beiden.’

Zij stonden voor de deur; hij stak den sleutel in het gat, en hem strak aanziende vroeg hij:

‘Ik kan er dus op rekenen dat het uit is...’

‘Ja, ten minste - u begrijpt mijn gevoel is niet uit. Ik heb uw dochter innig lief en zoodra ik kan zal ik komen - maar langs den ruiterweg!’

‘Best! En tot dien tijd laat je ons - laat je haar met rust, anders dwing je ons te verhuizen.’

‘En u zal haar niet hard vallen?’

‘Ik val nooit iemand hard!’

‘Dat geloof ik graag!’ riep Max in vervoering. ‘O mijnheer Dirksma, ik dank u!’

‘Er valt niets te danken...’

‘En te vergeven?’

‘Dat kan ik nog niet zeggen, ik moet eerst meer weten en onderzoeken.’

Toen hij boven kwam liet hij den woordenvloed zijner vrouw kalm over zijn hoofd gaan, en 't eenige wat hij tusschen twee kleine pauzen vroeg, was:

‘Ligt het kind op bed of is ze in de voorkamer?’

‘Weet ik het! Zoek haar maar als je er op gesteld bent.’

‘Veertje is in onze kamer,’ zei Taakje haastig.

Dien avond toen Vera na een onrustige sluimering met een schok wakker werd, zag zij haar zuster bij het flikkerende kaarsje druk schrijven.

‘Hoe laat is 't, Taak?’ vroeg zij nog slaapdronken.

‘Over tienen. Vader is naar het concertgebouw en zij - Vera dacht er even aan dat zij nooit haar moeder zoo betitelde, zelfs niet als zij het meest over haar te klagen had - zij is ook met hoofdpijn naar bed en Jetske maakt haar blouse af!’

En toen stil fluisterend:
‘Ik schrijf maar voor de voorzichtigheid heel gauw aan Obbe, dat hij geen brieven meer moet zenden aan ons adres hier. Verbeeld je dat zoo'n brief in haar vingers kwam. Wij weten met ons drieën wel als die aankomt, maar het kan aan zoo'n kleinigheid liggen en dan heb je de poppen aan 't dansen. Ik laat ze hem maar adresseeren bij Jetske op haar atelier!’
Vera antwoordde niet en bleef stil liggen met gesloten oogen.
‘Hoe is het, heb je nog pijn?’
‘Och, wat doet die pijn! Maar ik schaam me zoo, ze hebben beneden zeker alles gehoord, al heb ik ook geen kik gegeven!’
‘Ja, ik begreep het niet dat jij je zoo stilhieldt; ik had geschreeuwd als een mager varken, dan was zij bang geworden voor burengerucht en had wel een toontje lager gezongen. Maar dat je ons er geen woord van gezegd hebt.’
‘'t Is toch zoo beter, nu staan jullie er heelemaal buiten en Moeke kan niets op je verhalen.’
‘Ja, dat is wel zoo, want zij begon eerst tegen ons uit te varen toen zij thuiskwam, dat vat je, of wij er alles van wisten! Maar ik heb ze een brutalen mond gegeven, daar kun je op aan. Jij bent veel te zacht en te stil!’
‘Ik kan niet tegen dat schelden!’
‘Hoelang heeft het geduurd met jullie?’
‘Een week of drie!’
‘En - en houd je veel van hem?’
‘Van middag wist ik het niet - maar nu wel - heel - heel veel.’
‘'t Is geen mooie jongen, maar toch wel iets à parts. Je houdt daarvan. Ik niet, ik heb graag zoo iets nets, gewoon en bedaards als Obbe. Als zij dat toch wist!’
‘Spiegel je maar aan mij!’
‘Heeft hij ook iets ernstigs gevraagd?’
‘Wat bedoel je?’
‘Wel van trouwen gepraat?’
‘Ja, maar dat is natuurlijk nonsens!’
‘Ik wou dat wij alle drie een man hadden. 't Is toch maar tobben je zoo door de wereld te slaan voor meisjes zonder geld.’
En zij begon haar nachtkwartier klaar te maken. Dit bestond in een veldbed, dat overdag als een stoel in een hoek der smalle kamer stond en allerlei toiletbenoodigdheden droeg; 's nachts werd het opgemaakt en elk der gezusters had de beurt er een week op te slapen, de beide anderen lagen dan in het smalle bed.
‘'t Is nu wel jou beurt,’ zei Taakje, ‘maar blijf maar liggen, stakkerd! Je hebt vandaag je portie wel gehad.’

V.

Den volgenden morgen, toen Vera binnenkwam, zag zij er armzalig flets uit; de oogen gezwollen en met bloed beloopen, de huid vlekkerig, hier en daar bekrast door moeders liefkoozingen en overigens wasbleek.
't Was een koude, gure morgen en zij had een verschoten rose doekje omgeslagen, wat haar treurig voorkomen nog verhoogde.

Moeke keek als een donderbui. Zij liep, zooals gewoonlijk 's morgens, nog in haar paars nachtjak rond en had een doek om het hoofd gebonden als bewijs van hoofdpijn.

Vader was nog niet bij de hand; Jetske at haastig haar boterham en dronk haar melk om maar zoo spoedig mogelijk naar het atelier te kunnen komen, want de zoele dampkring hier binnen drukte haar zwaar. Taakje zat lusteloos haar brood te kauwen en keek tersluiks naar Vera wat die tegen Moeke zou zeggen.

Maar Vera zeide niets, dronk haar melk en liet het brood onaangeroerd; toen haar vader binnenkwam stond zij op en stak hem haar wang toe voor een morgenzoen.

Hij zag haar droevig aan en op dien blik ging het meisje naar haar moeder en stotterde:

‘Wil u weer goed worden, Moeke, ik - ik zal het nooit weer doen!’

Als bij afspraak begonnen Taakje en Jetske op eens hardop te huilen. Moeke keek haar verontwaardigd aan en duwde Vera van zich af.

‘Je bent mijn kind niet, Goddank! Ik zou ook niet weten hoe ik aan zoo'n perceel gekomen was.’

‘Vrouw!’

Langgerekt, verwijtend klonk Dirksma's stem.

‘Dat hadden wij niet afgesproken. Zoo had het niet tot hun moeten komen.’

‘Jullie hoeft niet om haar te huilen, je bent maar haar hafzusjes,’ ging Moeke boos voort; ‘'t heeft me al lang genoeg op de tong gebrand, nu moet het er uit. Ik heb altijd mijn best gedaan voor dat vreemde kind een goede moeder te zijn, nooit onderscheid tusschen haar en mijn eigen kinderen te maken, al trekt d'r vader haar ook nog zoo schandelijk voor; maar nu men mij behandelt als een heks omdat ik haar op haar plaats zette, en dat schepsel als martelares, nu houd ik mijn mond niet langer en jullie zult het allemaal weten: Vera is mijn kind niet!’

Onthutst luisterden de meisjes naar de booze woorden die haar van de witte lippen rolden, terwijl vader er nog ellendiger, nog bleeker, nog hulpeloozer dan anders uitzag, met zijn ineengewrongen handen en zijn smeekende oogen, die zij echter met opzet ontweek.

‘En wiens kind ben ik dan?’ vroeg Vera toonloos.

‘Weet ik het, van wat voor deftige dame, die je vader liet zitten, toen zij hem moe was!’

‘Dora!’ riep Dirksma, zich oprichtend en met de vuist op de tafel slaande, ‘'t is wel geweest. Je hebt je hart gelucht, nu zullen de kinderen alles weten en onmiddellijk! Ze zijn er trouwens oud en wijs genoeg voor! Er moet verandering komen, zoo gaat het niet langer. Hoort dan, meisjes! Ik ben in mijn jeugd getrouwd geweest met een dame - van hoogen stand...’

De woorden kwamen hem hortend met moeite uit de keel; hij hield nu de oogen weer neergeslagen en zijn handen speelden zenuwachtig met het mes.

‘Zij zag in mij een groot artist. Wij trouwden in Engeland, zij onder een anderen naam; zij was nog zeer jong. Een tijdlang zwierven wij rond, ons geld was spoedig verteerd, mijn kunst bracht niet genoeg op, zij kon geen ellende verdragen. Vera werd geboren, zij was zwak en ziekelijk; haar familie vond ons en - en beloofde haar te helpen, als zij mij wilde verlaten. Ik zelf ben toen heengegaan met mijn kind, en zij is teruggekeerd naar haar ouders; het werd uitgemaakt dat het huwelijk onwettig was, wij waren beiden vrij weer te trouwen. Ziek en gebroken kwam ik in Holland terug. Of ik ooit een groot kunstenaar geworden zou zijn weet ik niet, maar door de ontberingen en de aandoeningen der laatste jaren had ik een zenuwachtige trilling in

mijn arm gekregen, waardoor mijn streek alle vastheid miste; ik kon mijn leven lang niets anders blijven dan een gewoon muzikant.'

'En door wie werd je opgenomen, toen je vleugellam in je geboorteplaats terugkwam? Zeg dat nu ook als je belieft!'

'Zeker, Dora, zeker! Ik zal niets vergeten van datgene, waarvoor ik je eeuwig dankbaar moet zijn. Ik keerde dan met mijn kind van vier maanden terug naar "huis", want dat was Storkum nog altijd voor mij. Ik had daar een broer wonen, een huisschilder, die in vrij goeden doen verkeerde en wiens vrouw een winkeltje van verfwaren hield. Bij hem werd ik liefderijk opgenomen met mijn kind. Mijn schoonzuster verzorgde het arme, zwakke schaap als haar eigen. Dag en nacht trok zij er mee op!'

Nu was het de beurt van Moeke luid te snikken.

'Ja, dat kan ik zeggen - zooveel ik voor het wurm deed, kon ik niet meer doen voor mijn eigen kind.'

‘Ik bleef daar,’ ging Dirksma voort, ‘tot ik heel genezen was; toen kreeg ik ergens anders een kleinen post en kwam nu en dan zien naar mijn kleine meid, die zich heerlijk ontwikkelde onder de zorgen van haar tante. Toen zij nog geen anderhalf jaar oud was, viel mijn broer van een steiger en werd dood thuisgebracht. Zijn vrouw bleef met twee kinderen achter, en daar ik toch vrij was, ben ik met haar hertrouwd; haar zoontje is later gestorven, maar Jetske is ons beider kind. Daardoor heet jullie allemaal gelijk. Taakje is mijn nicht en stiefdochter; ik heb gedaan wat ik kon ook voor haar een goed vader te zijn. Dat is de geschiedenis, kinderen, die jullie recht hadden te weten; en geef nu je moeder een zoen, Vera, je hebt haar veel, heel veel te danken!’

Vera vloog met een hartelijkheid, die zij nooit getoond of gevoeld had, haar stiefmoeder om den hals; 't kostte haar geen moeite meer nu tegen die vrouw goed en hartelijk te zijn, nu zij wist dat geen vaste band haar meer hechtte aan haar burgerlijke bekrompenheid. Zij was van andere stof gemaakt. Nu begreep zij, waarom Max haar een Colibri noemde tusschen de huismusschen; zij behoorde tot een andere wereld, haar instinct had haar niet bedrogen; nu nog maar de vleugels uitgeslagen en dan hoog, hoog boven deze omgeving stijgen.

Ook Moeke Dirksma stiet haar niet meer terug; zij zelf huilde tranen met tuiten.

‘Ik heb je behandeld als mijn dochter. Wanneer ik Taakje of Jetske op 't zelfde had betrapt, ik zou ze even hard hebben bestraft!’

De beide meisjes keken mekaar aan als om te zeggen:

‘Daar twijfelen wij niet aan!’

‘Als ik niet evenveel van jou hield als van hun, zou ik veel onverschilliger zijn.’

‘God beware ons voor zoo'n liefde,’ dachten de twee meisjes.

Op Taakje maakte het niet den minsten indruk, dat haar vader eigenlijk maar haar oom was. Zij voelde niets voor die verandering. Vader was altijd gewoon goed voor haar geweest, waarom zou hij het nu niet meer zijn?

Alleen zagen zij Vera aan als hadden zij haar nog nooit te voren gezien; zij was in hun oog een heel ander persoontje geworden, de dochter van een deftige dame. Zij hadden veel te vragen, maar durfden niet.

Jetske stond op, zij had krap tijd om nog bijtijds op het atelier te komen en zeide als gewoonlijk goedendag. Taakje begon den ontbijtboel weg te ruimen en Moeke vertelde op klagenden toon dat zij maar weer naar bed ging, want haar hoofd barstte van de pijn.

Terwijl Taakje in de keuken bezig was, bleven vader en dochter alleen. Vera wierp zich om haar vaders hals en snikte tegen zijn schouder.

‘Begrijp je nu waarom je mijn alles bent?’ vroeg hij, ‘waarom ik voor je heel anders voelde als voor je zusjes? Ik zag het reeds spoedig en Dora voelde ook dat je zoo heel anders je ontwikkelde dan haar kinderen. 't Maakte haar kregel, want werkelijk zij hield veel van je; later kon zij er geen hoogte meer van krijgen, zij voelde zich zoo vreemd tegenover je.’

Wat kon het Vera schelen hoe ‘tante’ Dirksma van haar dacht of voor haar voelde; iets anders brandde haar op het hart en de lippen.

‘Vader - hoe heette zij - leeft zij nog?...’

‘Ja, zij leeft nog, maar zij heeft ons vergeten...’

Zijn handen en zijn stem trilden.

‘Zij was nog zoo jong. 't Heeft haar leven niet gebroken - gelukkig.’

‘En u heeft veel van haar gehouden...?’

‘Zou ik anders zoo dwaas zijn geweest?’

‘Mag ik haar naam niet weten?’

‘Ik zal je alles later wel eens vertellen, als wij niet gestoord kunnen worden; neem nu maar gauw je viool en laat je phantasie niet te wild vliegen. Er is niets veranderd dan alleen dat je het weet.’

‘Ja, dat ik het weet.... Mijn moeder een groote dame, mijn vader een kunstenaar! Wat zal er van mij nog worden,’ jubelde het in haar, ‘daarom haatte ik zoo kousenstoppen en snijboonen inmaken, en mij bekrimpen en mij schikken in allerlei burgerlijke nesterijen. Maar zij heeft den moed niet gehad van haar liefde - ten minste niet tot het einde. Zou ik dien hebben - bijvoorbeeld voor Max!’

Och, wat scheen Max nu reeds ver van haar af te staan, zoo ver als behoorde hij tot een andere wereld - een wereld die zij was ontvlogen!

Zij speelde een phantasie, zoo heerlijk, zoo jubelend, zoo vol gloed en dartelheid en leven, zoo vol overwinnend en bevrijd geluk, zoo vol van alles wat haar ziel had bewogen sinds gisteren - dat Max beneden stil in extase nederzat en dat zelfs haar vader haar bewonderend aanzag en zich afvroeg wat hij doen moest om haar talent recht te doen, - langer dralen was plichtsverzuim.

En Moeke tikte tegen de alkoofdeur en vroeg met huilende stem:

‘Kan jelui niet een dag dat gefiedel laten? Ik kan geen oogenblik rusten en mijn hoofd gloeit van de pijn.’

Als bij tooverslag zweeg de viool.

Tweede Gedeelte. I.

Freule Richmonda van Westringa de Mouchy zat in haar kabinet, - een ander zou het misschien een boudoir hebben genoemd, maar zij zeide zelf nooit iets anders dan mijn kabinet of mijn bureau, - om er al het nufferige en nesterige uit te verwijderen.

Freule Richmonda's naam was algemeen bekend op philanthropisch gebied, zij deed veel, ontzaglijk veel goed. Op haar uitgestrekte gronden in Drenthe had zij landbouwkoloniën gesticht; heidegrond werd op haar kosten ontgonnen; zij gaf aan ieder, die voor een weldadig doeleinde bij haar kwam, met ruime hand; zij leefde zelf doodeenvoudig, zonder behoeften, zonder ooit te verschijnen in de groote wereld, waar zij om haar stand en geboorte toch recht had op een eerste plaats.

Behalve de enkele weken, die zij voor haar gezondheid op een buitenlandsche badplaats doorbracht, woonde zij gewoonlijk des zomers op haar kasteel op de Overijsselsche en Drentsche grenzen en bracht haar tijd door met het administreeren harer uitgebreide zaken, of wel zij woonde, zooals nu, gedurende de zes eerste weken van het jaar in een deftig maar eenvoudig pension in Den Haag.

Daar ook had zij haar ‘kabinet’, een eenvoudig, streng gemeubeld vertrek, met niets opvallends dan de groote met kasboeken en beschreven papieren overladen lessenaar; vóór haar hing een fraai schilderij dat steeds haar kabinet versierde, een voorstelling van de Heilige Elisabeth van Hongarije, volgens de bekende voorstelling met de in rozen veranderde spijzen in haar kleed.

Een beroemd Duitsch meester had het geschilderd op bestelling der freule; de goudgrond waartegen het naar middeleeuwsche manier uitkwam wierp alleen glans en gloed door de doffe atmosfeer van het kleine vertrek.

De freule zat in haar met leder bekleeden stoel; alle comfort was haar vreemd, een bont gekleurd tapisseriekleedje lag onder haar voeten op de kokosmat. Ook dit kleedje vergezelde haar overal; een arm stervend kind had het voor haar gemaakt uit dankbaarheid.

Hoe oud de freule was kon niemand zeggen; als zij eenvoudig, ofschoon nooit ouderwetsch gekleed met een voilette voor het gezicht op straat liep, dan kon men haar gerust nog geen dertig jaren geven; zooals zij daar zat, terwijl het volle licht op haar bleeke blondine-teint viel, scheen zij wel

tien jaar ouder, maar haar fijne, nog gracieuse gestalte, haar klein hoofd, door het glad naar achter gestreken haar nog kleiner schijnend, gaven haar iets jongs, zelfs kinderlijks, waarmede echter het hoog ernstige in haar donkere oogen en de vastberaden, scherpe trek om haar mond in voortdurende tegenspraak waren. Uit haar heele optreden sprak beslistheid en aristocratie; niemand die zich in haar vergissen kon; hoe klein van gestalte en hoe eenvoudig gekleed zij kon zijn, alles bewees dat men een vrouw van geboorte en rang tegenover zich had. De kleine handen konden een pen of potlood hanteeren of het een schepter was. Haar hoofd hield zij meestal een weinig achterover, als drukte het nog grootere zwaarte dan den last van haar dikke vlechten, die eens vlasblond waren geweest maar nu iets warmer gekleurd waren in den loop der jaren.

Zij was een merkwaardige persoonlijkheid, met wie velen te rekenen hadden. Of zij bemind was ondanks het ontzaglijke goed door haar gedaan, kwam nooit ter sprake, misschien juist omdat zij zelf er geheel onverschillig voor scheen. Gevreesd was zij misschien minder dan ontzien; vertrouwen beproefde zij niet op te wekken, zij voelde er de behoefte niet aan; zij had daar haar tusschenpersonen voor, en als men iets van haar verlangde, dan schonk men haar dikwijls meer vertrouwen dan haar lief was.

Weldoen was haar liefhebberij, haar sport, zooals van anderen dierenbescherming, strijd tegen de vivisectie, feminisme, vegetarisme en welke andere stokpaardjes in onzen tijd er nog mogen zijn.

De grootste heldinnen der naastenliefde nam zij gaarne tot voorbeeld, zij verdiepte zich dikwijls in haar levensverhalen; maar één zaak verzuimde zij op te merken, of liever haar geestelijk oog drong zoo diep niet door, dat zij het geheim van het zieleleven dier vrouwen vond, - zij voelde het onderscheid niet dat deze zichzelf en haar schatten gaven uit liefde tot God en de menschheid, terwijl zij haar leven wijdde aan liefdadige werken enkel en alleen omdat dit soort van arbeid haar persoonlijken smaak meer bevredigde dan iets anders, en het haar door het leven heen hielp, dat zich anders dor en eenzaam voor haar zou uitspreiden.

Zij zou zich verwonderd hebben als men haar dit had gezegd; zij was godsdienstig, haar lippen plooiden zich telkens tot een gebed, zelfs al was haar hart er niet altijd bij, al was haar hoofd te druk bezig met andere zaken. Het ‘Martha, Martha, gij zijt bezorgd om vele dingen; alleen het eene noodige wordt door u verwaarloosd,’ was de tekst dien zij het minst gaarne hoorde. In haar oog was Martha door den Meester bitter verongelijkt tegenover de altijd biddende Maria's.

(*Wordt vervolgd.*)

Transvaalsche Kiekjes.

Ditmaal de portretten van een Transvaalsch aanvoerder - reeds gesneuveld - en van den Engelschen opperbevelhebber.

Generaal Kock viel bij Elandslaagte, in het eerste groote gevecht, dat tusschen Engelschen en Transvalere geleverd werd. Juist zijn deze week de nadere bijzonderheden omtrent dezen strijd bekend geworden.

Een Engelsch berichtgever schrijft o.a.:

‘Het was een vreeselijk gevecht en de slachting te erg; maar het moest. De Engelschen stormden prachtig. De granaten barstten vlak bij hen. Met de bajonet namen de Gordons de kanonnen van den vijand. De Boeren waren zeer dapper. Zij riepen ons toe: “Komt op!” en bleven tot het laatste staan. Ik zag Ben Viljoen zwaar gewond en kapitein Schiel. Ik zag Kock en Piennaer, beiden dood, en dr. Coster met een kogel in het hoofd.’

Een ander bericht meldt, hoe generaal Kock, de oude Kock, gelijk hij genoemd werd, lid van den Uitvoerenden Raad, boven op den heuvel lag, een witgebaarde patriarch in een zwart gekleede jas. Met krachtige stem riep hij: ‘Breng mij den heuvel af en leg mij in een tent; ik ben door drie kogels getroffen.’ Vier van de familie Kock waren dien dag in het vuur en allen werden getroffen, waarvan de oude Kock, zooals wij al

GENERAAL KOCK.

zeiden, ten slotte aan zijn wonden overleed.

Wat Sir Redvers Buller betreft, de Engelsche opperbevelhebber thans over de Zuid-Afrikaansche troepen, naar men weet is hij in het begin van October, opzettelijk voor den oorlog naar de Boerenrepublieken vertrokken, gevolgd door een machtig escorte van troepen. Het zou een zegetocht zijn naar Pretoria en weldra zou de opperbevelhebber lord Buller van Pretoria kunnen heeten, juichten de Engelschen. Voorloopig lijkt het er niet veel op en is er nu, na 14 dagen dat Buller aan de Kaap voet aan land heeft gezet, nog bitter weinig van den triumftocht gekomen, integendeel men hoort over de operatiën van Buller bijzonder weinig.

Men wil dit aldus uitleggen, dat de meeste stilzwijgendheid omtrent de plannen wordt in acht genomen, ten einde den vijand niet in te lichten; daarom zou alles wat op die plannen betrekking heeft, door de censuur in de telegrammen geschrapt worden.

Hoe het zij, in elk geval schijnt de Engelsche opperbevelhebber zijn oorspronkelijk plan de campagne te hebben opgegeven. Immers wij lezen in een Engelsch blad - en nu zou het nog kunnen zijn, dat dit onjuist is - dat Sir Redvers Buller blijkbaar door de omstandigheden gedwongen is, de drie divisiën van zijn legermacht anders te organiseeren dan voorgenomen was. Zijn plan was, de 1e divisie onder Methuen uit Kaapstad te laten oprukken, de 2e onder Clery, uit Port Elizabeth, en de 3e onder Gatacre, uit Oost-Londen.

De 1e divisie wordt nu verdeeld. Lord Methuen's 1e brigade, onder Sir H.E. Cilville, voer het oorspronkelijke plan

LUITENANT-GENERAAL SIR REDVERS BULLER.

uit in de richting van Kimberley, terwijl de 2e brigade, onder Hildyard, naar Natal gezonden is om Ladysmith te ontzetten. Bij deze strijdmacht zijn gevoegd drie batterijen veldartillerie en twee compagnieën genie van de 1e divisie. Voorts is ook de 3e divisie verdeeld. De 6e brigade, onder generaal-majoor Barton, is naar Durban doorgereisd, in plaats van te Oost-Londen te landen.

Blijkbaar zijn nog andere wijzigingen beraamd, want een deel van Clery's 2e divisie, die te Port Elizabeth aan wal zou gaan, is evenzoo naar Natal gezonden, en van groote beteekenis is het feit dat luitenant-generaal Sir C.F. Clery zich thans naar Natal begeven heeft, om het opperbevel te aanvaarden over al de troepen ten zuiden van Ladysmith. Hij zal daar tot brigadiers hebben de generaals Hildyard en (waarschijnlijk) Barton.

Wat hiervan ook zij, binnen een dag of tien zal vermoedelijk wel een voorname beslissing vallen.

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 32.)

Daarom trok de figuur van Elisabeth haar zoo aan; een koningsdochter, zelf vorstin, alle familiebanden verbrekend om zich aan armen en zieken te wijden, dat was een gestalte, waarmee Richmonda van Westringa zonder vrees van haarzelf te compromitteeren zich kon vergelijken.

Was het om onwillekeurig zulk een vergelijking te doen ontstaan, dat het beeld der middeleeuwsche heilige steeds haar schrijftafel versierde?

Richmonda had geen tijd de diepste diepten van haar hart te peilen, daar lag zooveel veilig verborgen. Zij kon nooit den steen afwentelen die het heiligdom

VAN DE MARKT.

afsloot voor anderen, maar vooral voor haarzelf.

De zes weken, die zij jaarlijks in Den Haag doorbracht, waren bestemd voor haar persoonlijk verkeer met verschillende gezaghebbende mannen en vrouwen op het gebied der philanthropie, voor het bijwonen van tooneelvoorstellingen en lezingen, de eenige wereldsche afleiding die zij zich veroorloofde. Muziekuitvoeringen woonde zij nooit bij. Zij had geen verstand van muziek, beweerde zij. Volle zes weken bleef zij in Den Haag, nooit een dag langer of vroeger; twee- of driemalen had zij het voorjaar in Italië of aan de Riviera doorgebracht met haar juffrouw van gezelschap, een bedaarde, zich weinig opdringende, handige vrouw, die Richmonda's huishoudster en tegelijk aalmoezenierster was en die met haar koetsier, palfrenier tegelijk tuinier, en twee of drie meiden en werksters haar hofhouding uitmaakten op Westringen.

Richmonda was druk bezig het stapeltje brieven, dat naast haar lag, te openen, te lezen en met een paar woorden de antwoorden aan te teekenen, toen er aan de deur getikt werd.

‘Ja,’ antwoordde zij er nog niet heel bij.

't Was juffrouw Greivers, de gezelschapsdame.

‘Er is een soort van heer beneden, die mij verzocht u dit briefje af te geven.’

‘Heeft u gezegd, dat ik niet te spreken ben?’

‘Ja, maar hij drong zoo aan, hij kwam van buiten de stad en van middag kon hij niet terugkomen.’

‘Is 't iemand om hier binnen te laten?’

De stem van freule Richmonda klonk kort zakelijk, als had zij geen tijd veel woorden en veel stem te verspillen.

‘Ja, mij dunkt van wel, doodeenvoudig, maar netjes, een in-fatsoenlijk gezicht.’

Zij las:

‘Een behoeftig vader wenscht u te spreken over het lot van zijn gebreklijdend kind.’

‘Hè, geen handteekening! Nu, laat hem binnenkomen.’

Nog even had zij den tijd een brief te lezen en te annoteeren, toen er weer, maar nu bevend en onzeker, aan de deur werd geklopt.

‘Ja.’

Zij keerde zich nog niet dadelijk om; de brief moest nog eerst bij het afgedane hoopje, en toen wendde zij zich, zooals zij meer deed, half om op haar ronden bureaustoel.

Een man stond onder de bruinroode portière; het flauwe winterlicht viel geel door de lancaster gordijnen opzijn van de doodsche bleekte vaal krijtgezicht, door de dunne grijze haren in een lijst gezet; onder de borstelwenkbrauwen flonkerden echter de blauwgrijze oogen, strak en koel.

Richmonda staarde hem aan; toen veranderde haar koud aristocratische, bloedlooze kleur; de handen nog met het roode potlood tusschen de vingers knepen in het leder van den stoel. Alles stond eensklaps als in vuur; haar lippen bleven half geopend, en konden geen geluid doorlaten. Zoo moet het beeld van Medusa aangegrijnsd zijn door allen, die het versteenen zou.

Beiden bleven onbeweeglijk tegenover elkander staan; toen strekte de man zijn hand uit.

‘Monda!’

En ook bij haar brak de ban:

‘O God! Hoe kan 't! Ben jij - het - Tom!’

‘Je had me toch steeds kunnen wachten. Ieder heeft toegang tot je, die arm en noodlijdend is, waarom ik niet...’

‘Ik verwachtte je niet, ik wist niet dat je hulp noodig had of dat je die zou zoeken bij mij!’

‘Juist bij jou! Kan ik ze vinden?’

‘Als ieder ander!’

Dat klonk weer op den ouden, ieder bekenden freuletoon; zij was opgestaan fier als een kleine koningin, en nu in het volle licht kon hij zien hoe de jaren, die zoo streng tegen hem waren geweest, zich meedoogend hadden getoond bij haar. Alleen de bloei, de frischheid der jeugd hadden zij van haar gezicht weggenomen, de trekken waren even regelmatig, de huid even glad en rimpelloos, de oogen even helder en diep gebleven; alleen de lippen, die konden niet meer lachen, daar pasten de twee scherpe lijnen aan weerskanten voor, die ze onbarmhartig naar beneden schenen te trekken. Het kuiltje in de wangen, dat vroeger zoo geestig en vroolijk kon gaan en komen, dat meesprak met de oogen en lippen, was zeker ook verdwenen of had nooit meer gelegenheid zich te vertoonen.

‘Ga zitten, nu je toch hier bent - maar ik begrijp niet waartoe het dient - die geestverschijning!’

‘Ik moest je spreken.’

‘Je hadt kunnen schrijven. 't Is zoo moeilijk den geest van het verledene te bannen; als je hem oproept, dan verlaat hij je niet meer!’

‘Ja - ik weet het!’

Hij veegde zijn voorhoofd af, dat nat was van koude zweetdroppels; toen wankelde hij naar een stoel en ook zij zette zich weer neer.

‘Zie, hoe wij beiden beven. 't Verleden is niet dood, het laat zich niet dooden!’ sprak zij.

‘En jij zou het willen dooden, ten koste van alles wat je bezit.’

‘Wat doe ik anders dag en nacht? Ik meende ook dat het niet meer zou verrijzen, maar nu voel ik het, 't staat tusschen ons, al heb jij ook nog meer gedaan dan ik om het van je af te werpen.’

‘Jij bedoelt mijn huwelijk? Och, je moest eens weten hoe weinig dat voor mij beteekent, nu het verleden, waarvan je spreekt, weer dagelijks voor mij opbloeit, voor mij schittert, zoo jong en zoo mooi of het 't tegenwoordige was.’

Zij zag hem aan, nog bleeker, nog bloedloozer dan anders; als de adem zoo zacht kwam het over haar lippen:

‘Dus zij leeft!’

‘Het tegendeel had je gehoord of je het gewild hadt of niet!’

Zij keerde zich om en speelde met het breede, platte ivoren vouwbeen.

‘Je komt om je gebreklijdend kind?’ vroeg zij zonder hem aan te zien. ‘Natuurlijk, ik zal je helpen en haar ook - vóór ieder ander!’

‘Bepaald gebrek, materieel, hebben wij niet, maar geestelijk lijdt zij honger! En daarom richt ik mij tot je, om je te vragen wat moet ik doen?’

‘Je hebt het nooit eer gevraagd. Je hebt mij haar ontnomen!’

‘Moest ik niet toen ik zag dat je weifelde, dat je aarzelde; ik heb je de keus gemakkelijk gemaakt. Je kreegt alles terug wat je verlaten hadt voor mij; je ouders, je naam, je geld, je eer! Ik behield niets dan mijn kind!’

‘Je hadt mij moeten laten kiezen.’

‘Ik heb je de keus bespaard!’

‘En mij alleen gelaten.’

‘'t Was tot je geluk, dacht ik!’

‘Mijn geluk! Denk je dat ik gelukkig kon zijn met mijn harden vader? Voor de wereld heeft hij mijn naam gespaard, maar zijn genegenheid had ik verloren,

voorgoed! Misschien had hij mij kunnen vergeven als ik zijn wil had gedaan en getrouwd was volgens zijn keuze.'

'En - waarom...'

'Vraag jij dat, jij! O Tom! Als ons huwelijk voor jou niet geldig schijnt te zijn, voor mij is het 't wel. Ik zou aan mijn heiligste ik een moord plegen, als ik, mijn man levend, met een ander was getrouwd.'

'Dus je hebt mijn tweede huwelijk veroordeeld?'

'Ik veroordeel niemand!'

'Mijn vrouw was mij niets; zij zorgde goed voor mijn kind. Ik hoopte vooral een afgrond te stellen tusschen ons beiden door je de volle vrijheid te geven.'

'Die vrijheid kon jij mij niet geven, dat kon alleen God! Maar 't deed er niet toe, ik kon toch niet meer beminnen, mijn hart is dood, dood!'

Zij zag er nu uit zoo koud, zoo passieloos, zoo ijsbleek; alle bloed weggetrokken uit haar gezicht, haar lippen, haar vingers; een schaduw van wat eens een vrouw was geweest.

'Door mij?'

'Och! door alles, misschien het meest door het ontwaken! O die armoede, die armoede! Ik weet niet hoe ik de armoede zal verlichten, omdat ik weet wat het zeggen wil arm te zijn! Dat heeft mijn leven een geheel andere richting gegeven! Ik verwijt je niets, ik was zoo blij omdat je mij liefhadt en ik vond dat vluchten zoo romanesk! Maar 't wakker worden...'

'Ja, wij waren domme kinderen; het leven heeft ons vreeselijk streng gestraft, in vollen ernst; 't ergste is dat nu het kind den last dragen moet van onze dwaasheid!'

'Waarom dan gescheiden wat God vereenigd heeft?'

'Heb ik alleen dat gedaan?'

'Ik was zwak, ziek, ellendig, mijzelf niet meer. Had ik toen kunnen denken; maar och, waarom ook! Het verledene is het verledene. Daar helpt geen napraten aan!'

'En vraag je niets over haar, over Veronica. Zegt je moederhart je niets?'

'Neen, ik voel niets voor haar. Niets, het spijt me - ik zou 't willen - als ik mij voor haar interesseerde, zou 't alleen zijn uit plicht.'

'Je hebt haar niet gezien, als je haar zag...'

'Lijkt zij op mij?'

'In mijn oog ja, maar nu vind ik het niet, en een vreemde zal nog minder er iets van zien. 't Is zoo wonderlijk. Ik was een gewoon burgerkind; de president der Harmonie in G. vond dat ik talent had, die heeft mij laten studeeren, en eens kwam mijn tijd van roem, mijn middaguurtje vol zonneschijn, toen de freules in de stad met mij dweepten en één zich verbeeldde mij lief te hebben, maar al maakte zij mij ook rijk door haar liefde, toch ben ik gebleven wat ik was. Ik keerde terug naar mijn eigen stand; ook mijn hart was dood. Toen ik zag dat mijn broers weduwe mij gaarne getrouwd had, deed ik haar wensch, maar toen brak ik met al het ideale, al het artistieke dat in mijn leven was gekomen. De eenige herinnering was Vera, die liet zich niet verburgeren; zij is een orchidée onder de klaprozen, een colibri onder de musschen. Ik zag het van jongs af, hoe gewoon haar stiefmoeder haar ook kleedde, haar haar knipte; de distinctie, het exotische, schitterde uit alles. Men bleef staan op straat om haar na te zien, en nu, nu kan zij niet meer blijven in deze omgeving. Zij schittert er te veel in. En daarom kom ik je vragen, wat wil je dat ik doe met ons kind?'

''t Is wat laat dat nu aan mij te vragen, nu je haar aan mij hebt ontnomen, nu je tweede huwelijk ons meer heeft gescheiden dan alle wetsuitleggingen.'

‘Bedoel je dan, Monda, dat als ik vrij was geweest en jij onafhankelijk, dat je dan nog...’

‘Natuurlijk! Waarvoor waren wij anders man en vrouw? Ik had niet gevraagd naar mijn doode liefde, alleen naar mijn plicht!’

Hij zakte ineen, bleek, slap; een oogenblik dacht zij dat hij bewusteloos was geraakt, maar toen hief hij zich weer op en zijn stem klonk metaalachtig, zijn oogen blonken koud en scherp als staal.

‘En nu, Richmonde, vraag ik nog eens, wat moet er met ons kind?’

‘Wil je geld hebben, hoeveel? Ik zal je onbepaald krediet geven op mijn bankier... Je wilt geen geld aannemen van mij, maar voor haar is het iets anders. Zij heeft rechten.’

‘Ja, dat heeft zij. Ik zou het ook van je aannemen, maar

eerst moet je alles weten. 't Kind is niet alleen mooi er gedistingeerd, maar zij heeft genie.'

De freule zag hem bijna ontzet aan.

'Genie!'

'Schrik je er van?'

'Ja, 't is de gevaarlijkste gave die God een mensch schenken kan, die waarvoor wij het meeste moeten betalen, Muziek?'

Hij knikte.

'Mijn talentje is er niets bij, niets! Zij is een groote kunstenares, àlles is muziek in haar, alles zet zich bij haar om in muziek. Daarom zeg ik dat zij gebrek lijdt. Ik heb haar geleerd wat ik kon; nu moet zij verderop, hoogere studiën maken, wil zij werkelijk iets worden!'

Richmonda zuchtte diep:

'En dan, wat dan... O die muziek, die ellendige muziek, wat heeft zij al niet op haar geweten!'

'Of men begaat veel misdaden in haar naam!'

'Dus moet mijn geld dienen die noodlottige gave in haar te ontwikkelen, haar ongelukkig te maken, voor tijd en eeuwigheid?'

Hij zag haar een weinig spottend aan.

'In het Evangelie staat, dat van het kleinste talent ons rekenschap zal worden gevraagd, maar niet dat talenten bestemd zijn ons ongelukkig te maken. Mij heeft mijn talent niet verdorven, wel misschien mijn gemis daaraan!'

'En als ik het geld niet geef?'

'Dan zal toch haar gave worden ontwikkeld. Er is maar een middel waardoor haar moeder invloed kan uitoefenen op haar lot...'

'Nu, wat dan?'

'Door zelf haar ontwikkeling te leiden.'

'Wat, je wilt mij haar nu geven? Nu geen band ons meer bindt, want aan den band van het bloed geloof ik niet.'

'Ik ook niet, anders zou mijn tweede dochter mij even lief zijn als Vera.'

'En, en wat moet ik met dat kind doen? Zij is mij vreemd en ik ben haar vreemd!'

'En wat zullen de menschen zeggen, niet waar?'

'In geen geval mogen de menschen iets weten. Ik zou haar ontvangen als een onbekende en ook zij mag niet weten wie ik ben, versta je Tom?'

'Ja, ik begrijp het, je wilt haar desnoods aannemen als - gezelschapsdame.'

'Ik weet niet, ik moet eerst nadenken.'

Zij keek gejaagd naar de pendule, het was halftwaalf.

'Ik moet weg, ik moest iemand spreken om elf uur. Nu Tom! 't heeft mij vreeselijk aangegrepen deze ontmoeting, maar 't is nu wel geweest. Ik zal je schrijven. Geef mij je adres.'

Hij gaf haar een kaartje.

'Goed, ga nu heen! God zegen je en vergeve ons beiden! Wij waren schuldig, ik doe boete, zooveel ik kan!'

'En ik dan, wandel ik op rozen?'

'Je hadt moeten vertrouwen!'

Hij zag haar aan met een blik van diepe droefheid, maar zeide niets en zij sloeg den blik neer voor zijn wanhoopsoogen.

‘Als je iets noodig hebt voor je zelf, voor je gezin, schrijf maar een letter. Je gaat voor.’

‘Voor je andere armen! Dank je, Richmonda.’

En toen met een zucht, die haar 't bloed even naar de wassen wangen joeg:

‘O, als ik had kunnen vertrouwen, als ik geweten had, dat, dat je...’

‘Dat ik mij altijd je vrouw voelde... ja, Tom, 't is toch zoo geweest, en nog...’

‘Een woord van je en ik zou nooit, nooit de op een na ongelukkigste daad van mijn leven gedaan hebben.’

‘Ja, op één na! Maar nu is het onherroepelijk te laat! Ik zal je schrijven!’

Zij belde. Haar knecht tikte aan de deur onder de portière.

‘Laat mijnheer uit!’

Hij boog zich diep, zijn hoed in beide handen.

‘Ik zal er voor zorgen, mijnheer...’

De naam, dien zij eens gemeend had te moeten dragen, kwam haar niet over de lippen.

II.

Moeder en dochter stonden tegenover elkander in de gele schemering der pensionkamer.

Freule Richmonda zou daags daarna vertrekken naar haar landgoed, en zij had per telegram naar Amsterdam bericht dat zij over drie dagen Vera wenschte mee te nemen als haar secretaris.

Het meisje had al dien tijd geleefd als in een tooversprookje. Moeder en zusters behandelden haar nu als een geheel ander wezen; 't was of zij Asschepoetster was maar reeds veranderd door den staf der fee, en toch had vader verboden iets nieuws te koopen; zij moest eenvoudig vertrekken met haar gewoon goed.

Moeke sprak van opknappen, bijkoopen, maar vader had er op gestaan niets van dit alles meer te doen, de tijd was te kort en hij had er geen geld voor.

Dat Vera bij het vertrek haar beste blouse aandeed, een, waarmede zij heel mooi was geweest - een kunststuk van Jetske - toen zij op een uitvoering van D.I.G. viool gespeeld had, merkte de goede man niet eens op.

't Was den heelen dag jagen en haasten. Moeke, erg zenuwachtig, bromde, kommandeerde, liep heen en weer zonder veel uit te voeren, sprak er van dat zij nu een dagmeisje er bij moest hebben, riep telkens dat zij blijde zou zijn wanneer alles voorbij was, vroeg Veerke telkens op huilerigen toon of zij dan niet altijd goed voor haar was geweest.

Vera had moeite zich bedaard te houden; zij vond het verrukkelijk de gedachte naar haar onbekende moeder te gaan, een groote dame in haar omgeving te zien en weg te komen van hier van al dit nauwe, bekrompene, neerdrukkend burgerlijks. Aan haar vader deed zij haar best niet te denken. 't Kon immers niet anders. Zij moest hem verlaten als zij vrij wilde zijn, want wat haar nu wachtte noemde zij in haar eenvoud vrijheid; de poorten van haar Ghetto zouden neervallen, nu zij de groote, schitterende wereld intrad.

Haar vader had haar verteld van de eigenaardige levenswijze van freule Richmonda. 't Maakte weinig impressie op haar, wijzigde haar illusiën niet; hier binnen was het dof, kleurloos, benauwd, daar buiten in licht en gloed en vrijheid zou zij eerst opademen, zou zij eerst leven.

't Stond haar nu vrij in en uit te gaan, wat na het tooneel met Max niet meer mocht. Zoo kon zij dan ook Max ontmoeten en hem vertellen dat zij heenging.

‘Max, de Colibri vliegt uit,’ zeide zij met schitterende oogen.

‘Wat! Ga je heen? Naar een conservatoire?’

‘Neen,’ en plotseling voelde zij iets beklemmends, ‘dat nog niet. Ik ga in betrekking,’ en als een van buiten geleerd lesje dreunde zij op: ‘ik word secretaris bij een rijke dame!’

‘Wat, ga je onder de menschen? O Colibri, dan was het de moeite niet waard je vader en mij te berooven van je spel!’

‘O, maar dat zal wel later komen! 't Is pas de eerste stap. Ik kan je niet alles zeggen, maar ik ben zoo blij, zoo blij, dat ik kan uitvliegen de wereld in.’

‘Om misschien van kooitje te verwisselen. Colibri, als het je maar niet teleurstelt.’

‘O neen! Je weet het niet, 't is alles zoo mooi. Ik word zoo gelukkig, zoo...’

‘Zoo rijk,’ wilde zij zeggen, maar hield gelukkig het woord nog in.

(*Wordt vervolgd.*)

Een historisch eiland.
Napoleon's laatste tehuis, gelijk het heden ten dage is.
Met illustratiën.

Van Kaapstad heeft men met een der uitnemende stoomschepen van de Castle- of Unionlijn ongeveer een week

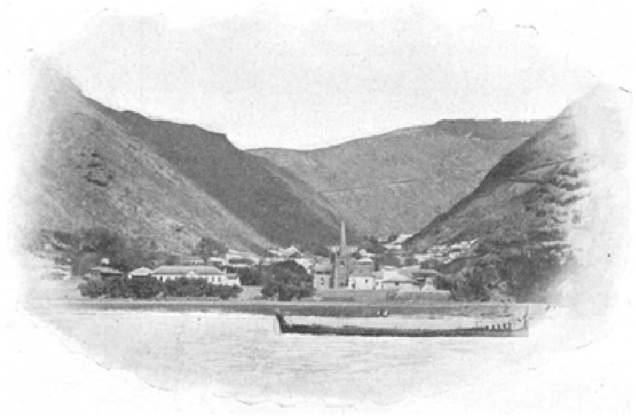

Jamestown, de hoofdstad van St. Helena, van de reede gezien.

stoomen naar het midden in den Atlantischen Oceaan verloren liggende eiland St. Helena.

Als de stoomboot nadert ziet men het onduidelijk opdoemen aan den horizon, de vroegere eiland-gevangenis van Napoleon, en als de lijnen zich wat scherper afteekenen, kan men nauwelijks meer verbaasd zijn over het gevoel van verlatenheid, dat zich hier van den keizerlijken gevangene meester maakte.

Recht rijst het eiland uit zee op, daarmede zijn vulkanischen oorsprong toonend, en niet voor de rotsspleet zichtbaar wordt, waarin de hoofdplaats gebouwd is, schijnt dit eiland wel het meest troostelooze van alle woonplaatsen.

Zoodra het kanon de aankomst van de mailboot heeft aangekondigd en het anker gevallen is, wordt het schip omringd door een heirleger schreeuwende en gesticuleerende bootslieden, die, als ze hun passagiers aan boord hebben,

Het kasteel van Jamestown, thans gebruikt voor residentie des gouverneurs in de stad.

lieden, die, als ze nun passagiers aan boord hebben, langzaam naar den wal roeien en niet vergeten - liefst midden onderweg - aan hun hulpelooze slachtoffers het dubbele van het gewone loon te vragen.

Welk een veranderingen heeft dit eiland medegemaakt.

In 1501 ontdekten de Portugeezen het, doch de Nederlanders, de groote volkplanters van die dagen, namen het eerst voorgoed in bezit. Engeland, spoedig daarna het belang van dit eiland inziende als station voor zijn Indische handelsschepen, zorgde er daarna voor het in bezit te krijgen, en hoewel gedwongen het tijdelijk aan de oorspronkelijke eigenaars af te staan, kreeg het dit eiland voorgoed in eigendom bij verdrag van koning Karel II.

In verband met den bloei van den Indischen handel gedijde ook het kleine eiland. In die dagen telde het menig goed bezoldigd ambtenaar en menig welgesteld handelaar onder zijn inwoners. Geen dag ging er schier voorbij of een schip deed de haven aan en gaf het vreemde scheepsvolk heel wat vertier langs de kaden en in de herbergen.

En de bewoners profiteerden er van; het gaf heel wat drukte. Versch water moest worden ingeladen; koffie, fruit, vleesch en andere mondbehoeften werden aan boord genomen en gekocht tot prijzen, die ook den meest winzuchtige voldeden. En thans?

Men is blijde als er vijf schepen per maand het eiland aandoen. Door de opening van het Suez-kanaal kregen handel en welvaart een plotselingen en gevoeligen slag, daar bijna geen schip van eenig belang de Helena-route meer neemt.

Het groote belang van St. Helena voor de meesten ligt echter hierin, dat zes jaren lang na den slag van Waterloo hier Napoleon werd gevangengezet.

De keizer, die in 1821 stierf, werd dicht bij Longwood begraven, het kleine buitenverblijf hem door de Engelsche regeering toegewezen, waar hij zes jaren lang een kommervol bestaan voortsleepte onder het waakzaam oog van Sir Hudson Lowe en diens soldaten.

Naderhand werd het stoffelijk overschot van den keizer naar Parijs overgebracht en bijgezet in de prachtige tombe, die daarvoor opzettelijk is gebouwd achter het Hotel des Invalides. Het huis werd later aan de Fransche natie verkocht, wier vertegenwoordiger daar nu zetelt als de bewaker van al wat herinnert aan de droeve dagen van ballingschap van den grooten held.

Dinizoeloe en diens ooms, opperhoofden der Zoeloe's, die der Engelsche regeering zooveel moeite berokkenden, werden eveneens op St. Helena eenigen tijd geïnterneerd. Eerst voor korten tijd werd hun vergund weder naar hun voorvaderlijk land terug te keeren.

Jamestown, de hoofdstad van het eiland, bevat ongeveer de helft van het zielental van het geheele eiland. Het plaatsje bestaat in hoofdzaak uit een lange, kromme straat met onaanzienlijk uitziende woningen, wier uiterlijk voorkomen

droevig afsteekt bij de herinnering aan vroegere welvaart der bewoners.

De bevolking bestaat uit een goedaardig soort menschen,

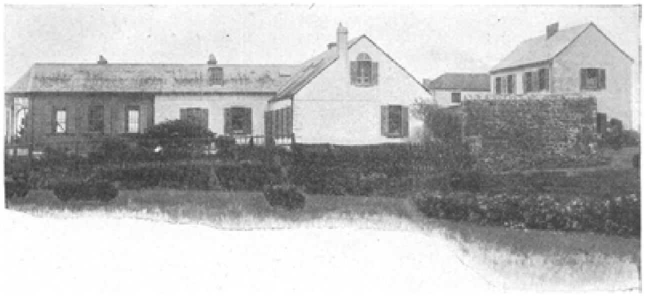

'Longwood', Napoleon's verblijf op St. Helena.

een mengeling van Hollanders, Engelschen, Negers, kortom van alle rassen, die in den loop der tijden op het eiland hebben gewoond. Ze zijn altijd hartelijk en welgemoed, ofschoon verschrikkelijk lui; hun zwaarste bezigheid in den tegenwoordigen tijd bestaat dan ook bijna hierin, dat zij den reizigers photografieën van de grafstede des keizers en halssnoeren van de gedroogde pitten van den watermeloen ten verkoop aanbieden.

Wegens het heerlijke klimaat is het geen wonder, dat het eiland een aantrekkingspunt is geworden voor velen, die hun gezondheid trachten te herwinnen; inderdaad meer menschen dan men oppervlakkig zou meenen, hebben goede reden om de gedachte te zegenen, die hen op St. Helena deed landen. Menig reiziger met zwakke longen is van dit zonnige Zuid-Atlantische eiland genezen teruggekeerd.

De gebeurtenissen der laatste jaren schijnen er op te wijzen dat de Engelsche regeering ten laatste de potentiëele

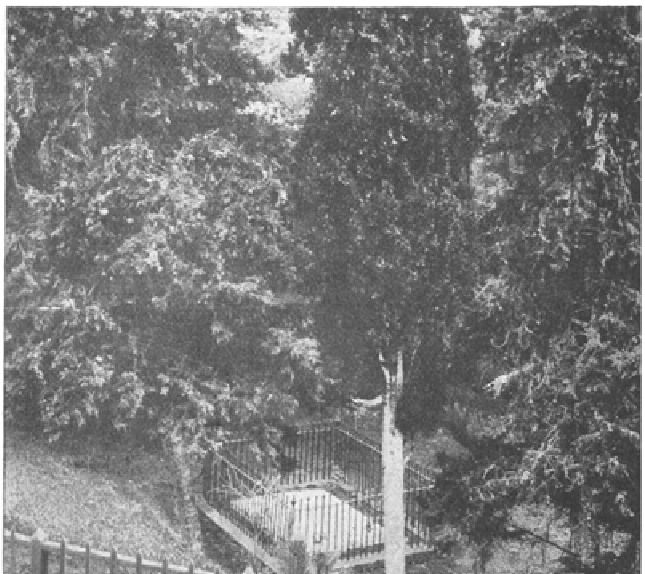

Napoleon's graftombe te St. Helena.

waarde van St. Helena heeft ingezien als vluchthaven en kolenstation. Men behoeft zich hierbij slechts voor te stellen, dat het Suezkanaal is geblokkeerd - geen onmogelijk geval bij een Europeeschen oorlog - om de waarde dezer halte voor Engeland op de route naar de uitgebreide Indische bezittingen in te zien.

Het eiland is niet onbeschermd; moderne fortificatiën met zware kanonnen zijn in de rotsen om de haven aangebracht en worden voortdurend op de hoogte van den tijd gehouden.

Het schijnt in de bedoeling der admiraliteit te liggen hier een opslagplaats van kolen en mondbehoeften te maken.

De bezetting van St. Helena bestaat uit eenige compagnieën van het West-Indische regiment, benevens uit een detachement genie.

Een telegraafkabel zal vermoedelijk binnen afzienbaren tijd rechtstreeks naar Engeland en Kaapstad worden aangelegd. Nu ook door den Transvaalschen oorlog de behoefte aan meer telegrafische verbinding overal gevoeld is geworden, zal de tijd wel niet verre meer zijn dat de oogen weder op dit eiland worden gevestigd.

Toen en nu.
St. Jacobs-Kapel. - Paddemoes. - Nieuwe Kerk.

'De derde Hoofd-Kerk, - aldus De Riemer in zijn *Beschrijving van 's Gravenhage*, - welke tans in den Hage gevonden werd, bekent met den naam van de *Nieuwe Kerk*, is gelegen aan de westzijde van het Spui, ter plaatze, of immers daarontrent, daar voorheen het St. Jacobskapelleke gestaan heeft.

Deze kerke hebben de Heeren van de Societeit[1)], vermits de andere kerken door den grooten aanwasch en 't vermenigvuldigen der Ledemaaten, - (thans zeggen we lidmaten), - ontrent vier duizend, en ook wel inzonderheid tot gemak en gerief van de daaromheen woonende burgers, in den jaare 1649 gedaan stigten, en is na verloop van zes jaaren voltrokken.

De onkosten van den ganschen opbouw met den inkoop van den grond, en huizen daaropstaande, daaronder ook begrepen het gestoelte en banken in dezelve, hebben bedragen de somme van vier hondert een en veertig duizend zes hondert veertig guldens en zeven stuivers, zoo als ons uit de originele rekeningen welke bij den heer Pieter Stalpert van der Wiele, ter zelver tijd Ontfanger van gemelde Societeit, daar van separatelijk zijn gehouden en overgelevert, is gebleken.'

Dit korte, bondige bericht verdient wel eenige nadere toelichting, voornamelijk omdat dit kerkgebouw behoort gebracht te worden onder de eerste proeven van kerkbouw ten behoeve van den Protestantschen eeredienst.

Want, al behoeft men niet mede te gaan met het voor-

1) De Societeit was een college, opgericht tot regeling van de belastingen, aan de ingezetenen van 's Gravenhage opgelegd, door de verschillende autoriteiten. Zij was saamgesteld uit leden van den Magistraat, de Rekenkamer, het Hof v. Holland en den H. Raad, Nadat in 1728 de Rekenkamer was opgeheven, werd het getal vertegenwoordigers uit het bestuur der stad van 2 op 4 gebracht. Voor een deel behoorde haar de armenzorg.

stel van een Leidsch predikant, die onze kerken, na de Hervorming in handen der Protestanten gekomen, wilde teruggeven of verkoopen aan de Roomsch Katholieken, toch moet men erkennen, dat de aard der godsdienstoefening, bij de Nederduitsche Hervormde gemeenten in zwang, niet overeenkomstig is met de inrichting der oude kerkgebouwen, welke wel pasklaar zijn gemaakt voor den Protestantschen eeredienst, maar in geen geval daaraan kunnen voldoen.

Dit zag men reeds in de 17de eeuw zeer goed in.

De Katholieke kerk, gebouwd voor de behoeften van een zoo geheel anderen eeredienst, eigende zich niet voor dien der Protestanten. Wat had de Protestantsche kerk aan een priesterkoor, aan een transept of dwarsschip, aan die zijbeuken door zware pijlers van het middenschip gescheiden? Betrekkelijk niets, want voor een priesterkoor had zij geen altaar en geen priesters; en slechts het middenschip kon gelegenheid geven om ongehinderd den spreker, den dominee, te zien en te verstaan.

Men sloot wel in de meeste gevallen die overtollige ruimten af, waarvan de Domkerk te Utrecht, en de Groote kerk te 's Gravenhage, om maar een paar voorbeelden te noemen, treurige proeven geven, maar ondoelmatig bleven de kerkgebouwen, zelfs bij de grootste verminkingen, welke zij ondergingen. Geen wonder dan ook, dat men er op bedacht was tot het stichten van *eigen* kerkgebouwen.

Amsterdam ging daarin voor. Op 22 Augustus 1603 werd aldaar de eerste steen van de Zuiderkerk gelegd, voor welk gebouw Hendrick de Keyzer het ontwerp had geleverd.

Het was, - zoo zegt de Rijksbouwmeester Peters, wiens opstel over de Nieuwe kerk te 's Gravenhage[1)] we gaarne volgen, - het was de *eerste* Protestantsche kerk van eenige beteekenis, die in de Vereenigde Provinciën gebouwd zou worden. De Keyzer stond dus voor een geheel *nieuw* vraagstuk, en hoe 'n bekwaam architect hij ook was, zijn geest was nog te veel vervuld met het Katholieke kerktype om het eigenaardige Protestantsche kerktype te *kunnen* scheppen.

De Keyzer's tweede kerkgebouw was de Westerkerk. Beide echter, hoewel Protestantsche kerkgebouwen genoemd, waren in hoofdzaak toch nog naar het Katholieke kerktype ontworpen.

De derde, terzelfder tijd te Amsterdam ontworpen kerk, bekend als de Noorder- of Kruiskerk, was het eerste karakteristieke Protestantsche kerkgebouw van eenige beteekenis in ons land.

‘Haar plan heeft den vorm van een vierkant met afgeschuinde hoeken, waarbinnen, met behulp van een viertal gekoppelde zuilen met halfronde bogen, een hoog opgaand en met een houten tongewelf overdekt Grieksch kruis is gevormd, welks gelijke armen hun tegendruk ontvangen van de driehoekige en met een gemetseld kwartdeelig koepelgewelf overdekte gedeelten. Op het midden van het gebouw staat een achtzijdig koepeltorentje.’

Die kerk voornamelijk bracht onzen Protestantschen bouwmeesters ‘tot den centraalvorm, tot het Byzantijnsche plan, den trouwens voor den Protestantschen eeredienst meest geëigenden grondplanvorm’, wijl in de Protestantsche kerk de plaatsing van het spreekgestoelte, den preekstoel, den kansel, of liever den voor allen zicht- en hoorbaren prediker, hoofdzaak is.

1) Haagsch Jaarb. voor 1893.

De Noorderkerk heeft tot model gediend van tal van andere kerken in ons land, zij het ook, dat vele ervan afwijkingen vertoonen. Zoo voornamelijk de Nieuwe Kerk te 's Gravenhage.

Het plan van die kerk namelijk werd geïnspireerd òf door de Grieksche kruiskerk, en wel door samenvoeging van twee dier kruiskerken, òf door het plan der Westerkerk van Amsterdam, met weglating der lage zijbeuken.

'Hoe eenvoudig ook in beginsel, onderscheidt dit plan zich toch van alle bovengenoemde door het zeldzaam ruimte groepeerend talent van zijn ontwerper. Ontegenzeggelijk is dan ook de Nieuwe Kerk te 's Gravenhage in planvorm, afmeting, proportie, constructie en dakgroepeering, ja, bijna in elk opzicht, éénig onder onze Protestantsche kerken, en komt haren bouwmeester eene eereplaats toe naast Jacob van Campen en naast Hendrik de Keyzer, en zelfs *de* eereplaats onder de architecten onzer Protestantsche kerken.'

Pieter Arendszoon Noorwits, 'contrarolleur' van het Hof, komt de eer toe de bouwmeester geweest te zijn van de Nieuwe Kerk. Hij, en Bartholt van Bassen, fabriekmeester van 's Gravenhage, waren uitgenoodigd plannen en teekeningen op te maken.

21 Juni 1649 kwamen de stukken in, en op den 30sten daaraanvolgende was het plan van Noorwits gekozen, waarop reeds 2 Juli de Hooge Raad en de Heeren van de Rekening hun fiat gaven.

Er zat gang in die zaak. Immers 22 Februari, dus weinige maanden te voren, was tot den bouw van een kerk besloten, en op 28 Augustus werd de eerste steen gelegd.

De opbouw ging echtèr langzamer dan het besluit er toe en het opmaken en goedkeuren van het plan, want eerst 3 Mei 1656 was het gebouw voltooid, en kon het worden ingewijd; de predikant E. Lotius verrichtte deze plechtigheid, waarvoor hem een som van 200 gulden werd vereerd.

Karakteristiek is het, dat de bouwmeester, boven zijn honorarium, werd benoemd 'tot *coster* ende *grafmaecker*' van de nieuw gebouwde kerk, 'op een tractement van één hondert guldens ende de emolumenten daertoe gestatueert, en dat uit inzigt van de goede diensten bij hem in 't fabriceeren van de voorz. kercke gedaen.'

12 Februari 1669 overleed hij; zijn gebeente rust in het kerkgebouw door hem gesticht.

Spreekt de hoogst bekwame technicus bij Peters, De Riemer laat zich aldus hooren:

'Deze kerke, schoon van geen buitengewoone grootte, is een voortreffelyk werk, zoo door derzelver gestalte, schikkinge en byzondere bouwwyze, en overzulks waardig van alle liefhebbers met een opmerkend en naauwkeurig oog beschouwt te werden. Men zoude met regt in twyffel mogen trekken of zy rond, langwerpig dan ovaal zy; zynde dezelve zoo danig geschikt dat ze voor het waardigste van allen bestaat hierinne, dat zy zonder een eenige pylaar of steunzel van binnen te hebben, al vry hoog is opgebouwt, zynde de daken met groote schranderheid zoodanig jegens elkanderen vervangen, dat, onaangezien geene pilaaren in de kerke werden gevonden, dezelve egter, na 't gevoelen der Bouwkundigen, haaren tyd, zoo wel als andere kerken met pilaaren voorzien zynde, zal konnen uithouwen en verduuren.'

De Riemer vermeldt nog in een noot, dat van een dergelijken bouw nog hier en daar voorbeelden te vinden zijn, zoo o.m. 'de hoofdkerk te Brux of Bria, voor dezen genaamt Guevin, een oude en tamelijke stad in Boheme, gelegen in den Saltzer Kreits, twee mijlen van Toplitz en tien van Praag aan de rivier de Bila.'

In gelijken geest spreekt Gijsbert de Cretser[1)] zich uit.

1) Beschrijvinge van 's Gravenhage, 1711.

Evenals De Riemer spreekt hij ook van het orgel, dat eerst in 1702 werd aangebracht.

De heer Peters betreurt die plaatsing, wijl het westelijk eindpaviljoen van de zes, welke om het middengebouw zijn gegroepeerd, daartoe moest worden ingericht. De drie raamopeningen werden toen gedicht, wat schadelijk was voor het lichteffect, dat met de diepte verloren ging.

Noorwits zou dan ook stellig nimmer aan het orgel die plaats hebben aangewezen. Hoe sierlijk het orgel ook is, met zijn, door Theodorus van de Schuer, geschilderde vleugeldeuren, toch zou de bouwmeester die plaats zeker nooit als plaats hebben aangewezen. Het is voor het volledig archi-

tectonisch effect van het gebouw een sta-in-den weg, een misplaatst meubelstuk.

Ook uitwendig maakt de kerk een waardigen indruk. Het dak, waarop de toren zich verheft, is een meesterstuk, ‘een meesterstuk,’ - zegt Peters, - ‘te grooter, daar het de logische afdekking vormt van dat zoo eigenaardige plan.’ Niets valt er van af te nemen; men kan niet een vlak, of zelfs een enkele keper veranderen, zonder de harmonie te verbreken.

Het gebouw verdient meer dan eenig ander te 'sGravenhage een bezoek, en zelfs een herhaald bezoek, om ten volle de architectonische waarde te genieten en te begrijpen.

Een gedeelte van den grond door de *Nieuwe Kerk* ingenomen werd Padmoes, of *Padmos* genoemd, en werd naderhand, in verband met het St. Jacobskapelleke, St. Jacobsstraat genoemd.

Dit blijkt o.a. uit een keur van 1614, waarbij verordineerd werd, dat de wagens en paarden van de huisluiden die ter weekmarkt kwamen, moesten opgesteld worden in het Zuideinde van Den Haag (nu Wagenstraat), tusschen de Wagenbrug en ‘de St. Jacobsstraet, van ouds genoemd 't Padmoes.’

Een Pathmos werd het nadat het een Padmoes was geweest.

Men was namelijk gewoon een stadsgedeelte Padmoes te noemen, indien de bewoners in kwaden reuk stonden; bij overdracht van de eerste beteekenis een vuile, moerassige plaats.

Thans is het een Jodenbuurt, waarin de kleine kooplui van allerlei te koop bieden, en gaarne verkoopen.

Tot eer van de Joodsche natie moet echter vermeld worden, dat van het jaar 1470 tot den jare 1680 in die wijk geen Joden woonden.

De minachtende beteekenis heeft de wijk dus niet door hen verkregen.

Dominee Johannes van Vollenhove heeft de tegenstelling van Padmoes en Pathmos eigenaardig doen uitkomen. Hij dichtte:

‘Weleer stont Padmoes hier, een slijknest nutst vergeten,
Nu straalt er hemels licht: en 't mag wel Patmos heten;
Nu klinkt hier Godts bazuin: men diende er 's afgronts standert;
Zoo wort een wildernis in Eden zelf verandert.
Verniewt Godts Geest het hart, zo leit zijn dienaers stem
U in dees Niewe Kerk naar 't nieu Jerusalem.
Men moest om 't groot gehoor dees Nieuwe Kerk noch bouwen:
Nam zo de Godtsdienst toe, de Kerk zou 't Lant behouwen.
De ziel, die wijs, hier op een rots, geen zantgront, bout,
Verwacht een Godtshuis dat nooit instort, noch verout.
Niew leven eischt hier Godt naer d'oude kerkgeboden,
Dies past aan Christus kruis den ouden mensch te doden.
Geen niewe kerk blijft niew, men luistre naer Godts mont,
Hij biedt ons ewig heil in 't niew genaverbont.
Geen pijler ondersteunt dit gantsche kerkgebou:
Geloof en liefde zijn kerkpijlers, ruim zo trou.’

Van de St. Jacobskapel valt niet veel te zeggen. Zij was aan St. Jacob, den minderen, gewijd.

Vergeten mogen we echter niet, dat, behalve de bouwmeester, in de Nieuwe Kerk ook hun rustplaats hebben gevonden de gebroeders Jan en Cornelis de Witt, zoo

doldriftig op 20 Augustus 1672 vermoord, alsmede Benedictus Spinoza. Hunne graven zijn bekend[1]. Hun stoffelijk overschot zal wel niet meer te vinden zijn, zij het ook nog dat hun geest voortleeft, en nog bij velen sympathie vindt.

A.J.S.v.R.

Den Haag.

Een wonderlijke reiziger.

Generaal Nicolls uit Nieuw-Orleans in Noord-Amerika, een oude vechtgeneraal, die een oog, een been en een arm bij verschillende gelegenheden in den krijg had verloren, hield veel van een grapje. En zoo vertelde hij graag de volgende geschiedenis:

Toen ik eens in een hotel te Mobile was, was een negerjongen aangewezen om mij als kamerknecht te dienen. Toen mijn bagage was uitgepakt en de bediende mij had geholpen bij het ontkleeden, zeide ik:

'Nu, Sam, doe mijn been af.'

Sprakeloos staarde Sam mij aan, maar deed niets.

Ik schroefde daarop het kunstbeen los en legde het heel voorzichtig weg in het lederen foudraal.

'Doe mijn arm af,' vervolgde ik.

'Genade, genade,' gilde Sam; 'ik heb nog nooit in mijn leven den arm van een heer afgedaan,' gilde hij, bleek van schrik.

'Je bent een handig bediende,' zeide ik. 'Niets is gemakkelijker dan te doen wat ik je vraag.' Meteen deed ik den arm af en legde dien bij het been. Daarop stapte ik in bed om te gaan slapen.

'Wacht even, doe nog even mijn oog uit, dat is gemakkelijker voor me.'

Maar Sam bleef hulpeloos met zijn rug tegen de deur staan, in doodsangst voor dezen vreeselijken gast.

'Sam, neem mijn hoofd af,' zeide ik ten slotte.

Dat was te veel.

De ongelukkige Sam rende de trappen af naar het kantoor, niet anders dan voortdurend roepende:

'Help, help! De mijnheer van No. 48 neemt zich heelemaal uit elkaar.'

In een Amsterdamsche melkinrichting.
(Bij de plaat.)

Als men de Amsterdamsche melkinrichtingen in haar vollen fleur wil zien, dan moet men er in deze dagen heengaan, nu St. Nicolaas over de daken rijdt.

Mag het er op gewone middagen al eens druk zijn, dit loopt toch af binnen enkele uurtjes, en de drukte wordt veroorzaakt door de bijna vaste klanten, want, zooals ieder herberg en café, zoo heeft ook iedere melkinrichting haar stamgasten.

Maar in de dagen vóór St. Nicolaas dan komen er ook nog eens 'vreemde eenden' in de bijt.

Al zijn de beide bezoekers, die op onze plaat op den voorgrond staan, in Amsterdam ook niet van zoo vreemd ras, dat ze als andere vreemdelingen worden nagegluurd - de buffetjuffrouw, die rustig met haar werk doorgaat, en de dames, die in haar gesprek

1) Zie Haagsch Jaarb. voor 1889.

verdiept blijven, bewijzen het - toch tot de gewone klanten behooren ons Volendammer visschersmeisje met haren vrijer, den Markener visschersman, niet.

Of ze zich zouden moeten schamen, als ze steeds naast de stadsche jonge menschen moesten concurreeren? Wij zouden het niet willen toegeven en zeker evenmin de meesten onzer lezers, als ze het aardige bekje van ons visschersmeisje onder haar coquet mutsje zien.

Ze hebben eens even in de melkinrichting aangelegd, nu ze, om de drukte van de St.-Nicolaasdagen in de Kalverstraat eens te zien, samen 'in stad' waren. Wie weet of de jonge visschersman niet even gelegenheid gehad heeft een klein presentje te koopen; in zijn wijde 'inexpressibles' kan hij het veilig wegbergen.

EEN MELKINRICHTING IN DE KALVERSTRAAT TE AMSTERDAM. Naar een schilderij van C.H. Kuchler.

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 35.)

'En ik, verdwijn ik uit je leven? Als een schaduw, als een pijnlijke herinnering?'

'Dat hangt van jou af. Je weet wat wij afspraken hé? Denk je aan de victoria in het Vondelpark?'

En haar oogen tintelden van geest bij de gedachte hoe spoedig zij zeker in zulk een victoria zou zitten, al was het niet naast hem, dan toch naast haar moeder.

'Ik vergeet niets, dat weet je wel. Dus je wacht mij tot ik je kom halen met de victoria. Of mag ik vroeger komen?'

'Komen kun je altijd, maar of ik je zal wachten dat moet je maar eens afwachten. Ik weet

KINDEREN AAN HET STRAND.

het nog niet!'

En weg was zij; schraalder troost kon zij hem niet als spijze meegeven voor de volgende jaren.

Het vertrek zou plaats hebben na de koffie; het maal had zwijgend plaats, vader deed niets dan drinken om de brokken door de keel te krijgen. De meisjes aten met neergeslagen oogen, dik van tranen. Vera vond de chicoreikoffie afschuwelijk en dacht aan het heerlijk kopje, door haar eens in 'Polen' gedronken, en vroeg zich af of zij nu voortaan alle dagen 'mokka' zou krijgen.

Moeke at evenveel en met evenveel smaak als altijd, hoewel zij altijd beweerde een kleine eetster te zijn. Toen zij haar portie ophad, achtte zij het haar plicht een kleine redevoering te houden, waarvan de hoofdinhoud was dat zij nooit verlangd had naar Vera's vertrek, dat zij haar nooit anders had behandeld dan haar eigen kinderen. 't Was nooit in haar opgekomen onderscheid te maken, en dat moest Vera iedereen zeggen, en hier bleef in elk geval haar ouderlijk huis.

Toen barstten de sluisdeuren der tranen; er werd bitter gegriend en zelfs vader drukte zijn servet tegen de oogen. Vera huilde 't hardst mee, maar toen werd er op de pendule gezien dat het hoog tijd werd om te vertrekken. Even vloog zij weg en kleedde zich aan; 't afscheid miste elke aandoening, want juist toen het zoenen en snikken zou beginnen, riep Jetske dat de tram aankwam, en als zij deze niet pakten dan haalden zij nooit den trein.

Pa alleen zou haar wegbrengen; 't afscheid werd wat gehaast. De kussen vielen wat verstrooid neer en toen holden allen, op Moeke na, de trap af. Jetske gaf Vera

haar handkoffertje aan - vader en zij verdwenen in de tram, die voortrolde in den gelen mist van den wintermiddag.

Zij zaten alleen, naast elkander, vader en dochter, en toen gaf de vader haar zijn laatste wenken voor de toekomst.

‘Laat de freule niet vermoeden dat je weet wat voor geheim er tusschen je bestaat. Zij heeft mij niet gevraagd of je het wist en dus heb ik 't ook niet gezegd. Je begrijpt die episode van haar jeugd is voorgoed begraven.’

Vera knikte zonder iets te zeggen.

‘En zij vreest opspraak, daarom wil zij ook dat jij je Dirx noemt. Doe geen stap uit je eigen, wacht alles af hoe zij doet, wat zij vraagt.’

‘Vadertje,’ vroeg Vera eensklaps, ‘zal u zich niet erg verlaten en eenzaam voelen als ik weg ben?’

‘Och kind,’ antwoordde hij toonloos, ‘wat doet dat er toe!’

Een kwartier later en 't zwaarste afscheid was genomen. Vera snelde haar toekomst tegemoet en haar vader vluchtte uit het verleden het grauwe, kille heden in, dat niet eens meer tot toekomst kon gedijen.

In Den Haag stond juffrouw Greivers haar op te wachten, en bracht haar in de stoomtram van het Hollandsche spoor. Zij had haar moeten herkennen aan een zakdoek in de hand, dus de coupé, die Vera zich had voorgesteld om mee door Den Haag te rijden, verscheen niet.

Aan de halte van de Groot Hertoginnelaan stapte juffrouw Greivers, die zeer weinig sprak, met haar uit en na eenige stappen waren zij aan het Pension.

Freule Richmonda had in het laatste kwartier, dat verloopen moest vóór het meisje kon aankomen, zich de weelde veroorloofd niets te doen en - te droomen. Zij zat werkeloos met de handen op den schoot voor het raam en zag strak naar buiten.

Boven de bladerlooze bosschen van Zorgvliet roosde de

winterhemel na een dag van natten mist, eensklaps in een laten gloed. In de verte teekenden de duinen zich geel en scherp af tegen de vurige lucht, een zonnestraal drong naar binnen en glomde in het koper van den open haard, na even nog in het voorbijgaan hier een vaas, daar een inktkoker of koperen beslag mede te hebben aangestoken.

Het was een wonderlijk vreemd licht, dat de geheele kamer doorvloeide en de gestalte der freule in een soort van vergulde nis zette. Zij moest naar het verledene terug of zij wilde of niet; zij vroeg zich af of zij het wel geweest was, eens vuur en vlam voor den bleeken violist met zijn interessant gezicht en lange haren en zijn spel, dat haar betooverde, bedwelmde, buiten zichzelf bracht.

'De rattenvanger van Hamelen,' dacht zij nu spottend, als eenige verklaring van haar dwaasheid van toen, en doorleefde alles nog eens: haar ontmoetingen met hem op de singels van Groningen, zijn hartstocht, zijn aanzoek om haar hand, vaders koelen spot, hun radeloosheid, het dolle besluit van hun vlucht, het huwelijk in Londen op het Registrary-Office, de eerste dagen van verrukking, toen zij zich niets ontzeiden, toen zij meenden dat er geen einde kwam aan hun klein kapitaal, toen zij zich elke weelde veroorloofden, en toch in die dagen van betoovering reeds die kleine schemertjes van de werkelijkheid, nog niet in woorden om te schrijven, onbeduidende teleurstellingen, ontgoochelingen, verschillen van opvoeding, denkwijze, opvattingen, manieren zelfs, kleine haakjes in den sluier van schoonheid rondom hun jonge liefde, die langzamerhand tot scheuren werden, onmogelijk te verstellen.

Eindelijk de bittere brieven van huis, het snel wegsmelten van het geld, het zoeken naar een betrekking, den nuchteren strijd om brood alleen zonder de lekkernijen, waaraan zij nog meer verwend was, het langzame afdalen van de ladder, steeds lager in kale pensions, nieuwe stuitende dagelijksche teleurstellingen, de spijt, de wroeging, de wederzijdsche verwijten, het bittere lichamelijke lijden, het gemis aan alle comfort, alle kleine luxen van het leven, juist toen zij er het meeste behoefte aan had, de nachten zonder slaap, de dagen vol ergernis en pijn, eindelijk het gasthuis, het vernederende van de nabijheid van verloren vrouwen in de gemeenschappelijke zaal, en toen de verleidende stem van huis...

Niets was verloren, niemand vermoedde iets van een gemeenschappelijke vlucht. Zij heette in een buitenlandsch pensionaat te zijn, aan hem dacht niemand meer. Hun laatste poging om het huwelijksleven - nu met drie - te redden, stuitte af op armoede, gebrek, werkloosheid, op hun gemis aan liefde, nu de realiteit te zware eischen stelde; eindelijk ging hij heen met het kind, en snel volgden elkander op haar ontmoeting met haar vader, de terugkeer tot haar wereld, tot rijkdom, tot licht, tot leven...

Was zij 't die dat alles had ondervonden? Hoe kon het zijn, en zij wrong de handen in machtelooze wanhoop bij die herinneringen vol bitterheid. Hoe had zij zelf 't over zich kunnen brengen? Wat was zij toch dwaas, romanesk geweest, een onnoozele kalverliefde te maken tot zoo iets tragisch, tot den vloek van drie levens.

Was er wel liefde zoo groot, zoo sterk, dat zij bestand kon zijn tegen een ontwaken zoo banaal, zoo pijnlijk, zoo vulgair?

Zij geloofde het niet; na dien tijd was het haar gemakkelijk geweest te leven zonder liefde, en zij was er wel bij gevaren. Als er nu maar weer geen liefde kwam opbloeien in haar hart, met de komst van dat kind!

Neen, zij onderzocht haar hart, haar geest, niets voelde zij er in dan haar weerzin om herinnerd te worden aan die sombere zwarte periode van haar leven. Zij was bang

voor Vera; toen zij de fluit hoorde der stoomtram kromp zij ineen. Wat was zij begonnen, waarom niet in geld haar plicht vervuld; haar halve inkomen had zij met gerust hart kunnen geven, beter dan...

Er werd zacht getikt, nu al - zij riep met inspanning, luider dan anders:

'Kom binnen!' Nog gloeide het rossige licht, nog stond zij in haar nimbus, afstekend tegen het zwart van het kale bosch aan gene zijde der straat. Zoo zag Vera voor het eerst haar moeder, een ondeelbaar oogenblik slechts; het licht verdween en de matte winterdag bleekte door de kamer.

'Juffrouw Dirx,' vroeg de harde metaalachtige stem, 'heeft u een goede reis gehad?'

Haar blik monsterde Vera van boven tot beneden, en toen, misschien tegen haar wil, in elk geval meer als een teleurstelling dan als een voldoening, werd het haar helder en bekende zij het zich zelf:

'Zij is van mijn ras en van het zijne: aristocrate van geboorte en van talent.'

III.

Westringen, het landgoed van freule Richmonda, lag tusschen Drenthe en Overijssel in een uitgestrekt heideland, maar het eenvoudige, witte huis met zijn twee hoektorentjes, die er het kasteelachtige aanzien moesten bijzetten, was omringd door uitgestrekt bosch, aan welks uiteinde zich de ontginningsonderneming bevond, die freule Richmonda in binnen- en buitenland zooveel eer en roem bezorgde.

De straatweg, midden door het bosch aangelegd, ging vlak langs het simpele ijzeren hek, waarachter het huis Westringen achter een vijvertje, tamelijk diep in een tuin met hooge boomen bijna verscholen lag.

Rechts van den ingang stonden de kassen, omringd door den grooten moestuin; links begon een zacht glooiend dennenbosch, dat ook als achtergrond van het huis diende.

Nu, in den winter, zag het er minder somber uit dan 's zomers; door de ontbladerde takken kon men van uit de ramen op den weg zien waar eenmaal daags de diligence heen en weer reed, of nu en dan een boerenkar of een enkele fiets.

's Zomers, als er uit de naaste stad familiën kwamen om in het bosch te pic-nicken of belangstellende bezoekers voor Heide-oord, dan was het bijna onmogelijk door het dikke bladgordijn naar buiten te zien en voelde men er zich nog eenzamer, nog meer van de buitenwereld afgesloten dan des winters.

Behalve Heide-oord met zijn vijf-en-twintig of dertig boerenhuisjes was er een uur in de rondte geen andere woning dan een uitspanning dicht bij Westringen en 'Joujou', een klein paviljoen of jachthuis, met een stukje tuin en bosch, dat vroeger ook aan de Westringa's had toebehoord, maar door erfrecht was overgegaan in een zijtak.

De oude baron had eens jaren met den vader van den tegenwoordigen eigenaar in proces gelegen over dit stukje grond, maar hij had het pleit verloren en freule Richmonda vermeed steeds dien kant uit te gaan, alleen om niet aan het onaangename verzet herinnerd te worden.

Het paviljoen zou haar uitstekend te pas zijn gekomen omdat het juist aan Heide-oord paalde, en wanneer de werkzaamheden zich daar uitbreidden zou het gevaar loopen een soort van enclave te worden, dat haar zeer hinderlijk was.

De eigenaar, Ryno de Mouchy, consul in het buitenland, kwam er alleen eenige weken in den jachttijd en dan nog niet eens alle jaren; hij bevond zich meest ver van Europa en freule Richmonda bemoeide zich niets met hem. Hij bestond eenvoudig

niet voor haar, als hadden zij geen gemeenschappelijken over- of bet-overgrootvader gehad.

'T Was in het begin van Maart, een koude, vriezende dag met een heldere lucht, door den Noordenwind scherp en zuiver rein gevaagd; in het bosch knapten de droge dennenaalden op den harden grond onder de voeten van Vera, die met een boodschap van Heide-oord door het bosch terugkeerde.

Zij zag er veel gezonder uit dan een paar maanden geleden in Amsterdam; het buitenleven in al zijn eentonigheid beviel haar wel, want hoe eenvoudig het huishouden van freule Richmonda ook geschoeid was, het bleef een deftig interieur en het miste al het burgerlijke wat haar bij Moeke zoo bitter tegenstond. Haar verhouding tot de freule was en bleef vormelijk en stijf. Nooit een onvriendelijk woord, nooit snauwen, kibbelen, pruttelen als bij Moeke, altijd een even bedaarde, afgemeten toon, en alle kleine comforts van een leven uit de hooge standen. Gelukkig was Vera in haar vroegeren huiselijken kring niet verwend door liefkoozingen of overdreven hartelijkheden, zoodat zij er hier ook het gemis niet van betreurde.

Het was een bedaard groepje, dat met hun drieën om de tafel in de ruime hal vereenigd was onder, en 's avonds na het eten.

Deze hal liep over de geheele diepte van het huis en was door portières in gezellige hoekjes verdeeld. Een daarvan was het kabinet van de freule, waarin zij met Vera gedurende de morgenuren zat te werken; een ander diende voor eetkamer, als men onder elkander was; een derde kwam in de met groene planten gevulde serre uit, en was bestemd om er den Zondagmiddag in door te brengen. Het licht viel door een lantaarn van boven in de middenvertrekken; de vestibule bevond zich aan de eene zijde, de halfcirkelvormige serre, daartegenover; naar buiten kon men niet zien; een breede trap met kunstvol gesneden houten leuning leidde naar de bovenvertrekken, terwijl de benedenkamers allen op de hal uitkwamen.

Het was Richmonda, die het oude huis zoo had laten verbouwen; die afgeslotenheid van de buitenwereld was haar boven alles aangenaam.

Vera voelde er zich soms benauwd, en het was een genot voor haar in de middaguren bij wind en weer door het bosch te wandelen; zij was gaarne alleen, dan kon zij ten minste de muziek hooren, die haar geheele wezen doortrilde en dikwijls haar vingers deed beven en haar oogen vochtig maakte van smachtend verlangen naar haar viool.

Maar de viool was in Amsterdam gebleven; freule Richmonda haatte muziek; zoo zij in de verte Duitsche muzikanten hoorde, dan moest een der bedienden hun onmiddellijk haar gift ter hand stellen met bevel binnen bereik van het ‘Huis’ niet te spelen.

‘Geen muziek in huis, tot geen prijs. Tegen alles ben ik bestand, maar niet tegen dat gestrijk en geblaas,’ zeide zij met een heftigheid, sterk afstekend tegen het stil deftige van haar gewone uitingen.

Vera leed honger naar haar muziek; in haar brieven aan haar vader klaagde zij echter nooit. Haar vader had haar gezegd:

‘Wacht maar! De tijd zal wel komen dat de freule je toestaat je talent te ontwikkelen.’

En zij wachtte, wachtte zonder veel ongeduld. Nu echter voelde zij op den klaren winterdag, ondanks de koude, toch iets onverklaarbaars. Kwam het van de kortere schaduwen der zon, blies het haar in het gezicht koesterend in weerwil van den Noordenwind?

Maar er was toch een ver, ver voorgevoel van de komende lente, het deed haar bloed sneller jagen, het steeg haar in harmonieën naar het hoofd; hoe heerlijk! Had zij nu maar een piano, een viool. Wat zij dan haar hart zou kunnen verlichten, en het liefst hier in het bosch, waar niemand haar hoorde dan de vogeltjes die voor haar

voeten sprongen, nog huiverend van de kou, maar toch met iets herlevends, als voelden zij ook dat de grimmige winter ten einde liep.

Zij zag er aardig uit in haar kort jaquetje van krulwol, nog een koopsel uit Amsterdam, van Moeke; het bontmutsje op de kroesende haren, de oogen schitterend van levenslust en nog iets meer - de bezieling, die dichters maakt en kunstenaars, die meesterstukken schept.

Eindelijk werd het haar te machtig en zij begon te zingen; zij had een goede stem, maar daar lag haar talent niet. Nu was zij met dit natuurlijk instrument tevreden en zij zong zooals de vogels zingen, zonder woorden, zonder bedoeling, niets als klanken vol melodie, fantastisch alsof zij haar viool onder haar handen had.

En terwijl zij zong dacht zij aan Max, aan haar wandelingen met hem door het Vondelpark. Als hij hier naast haar liep, wat zou hij haar bewonderen; ja, hij zag hoog tegen haar op reeds toen zij nog een huismusch was en niet beter wist, nu was zij een colibri, een bloemvogeltje in een verguld kooitje, drinkend uit een kristallen bakje, maar toch gevangen, zou hij zeggen.

Wat zou hij boos zijn, als hij wist hoe haar kunst met geweld onderdrukt werd; zou hij niet raden:

'Werp alles weg, al dat klatergoud, koop het eene noodige....'

Maar wat kon zij beginnen! Haar harde jeugd onder de strenge hand van haar stiefmoeder had haar practisch gesteund. Hoe haar toekomst zou zijn wist zij niet; zij vertrouwde op haar vader, hij had haar beloofd dat alles tot zijn recht zou komen, mits zij het zich waardig maakte en zij haar plicht deed, elken dag wachtend of nu eindelijk niet het mooie, het lang verwachte en toch onverwachte in haar leven zou komen.

En zij zong steeds luider, steeds met meer vuur en met meer ziel, zij trilde en joedelde haar hoogste lied. Eensklaps zweeg zij verschrikt stil: een groote jachthond sprong uit het kreupelhout op haar aan en onwillekeurig ging zij een stap achteruit.

Een fluitje klonk door het bosch, takken en bladeren kraakten, de hond wipte weer weg, zij hoorde een sussend 'ksst, Hector' en toen stond - zij wist zelf niet hoe hij daar kwam - een jager voor haar.

Een slank man in grijs pak met groene opslagen, een weitasch om, grijs en groen schotsche kousen, geweer op schouder.

'Is u het boschvogeltje, dat alle andere vogels doet zwijgen?' vroeg hij, en een vriendelijke lach maakte zijn mooi besneden, gebruind gezicht, dat anders somber stond, aangenaam en helder.

'Bedoelt u of ik het ben, die daar zong?' antwoordde Vera. 'Ja, maar ik wist niet dat iemand behalve de hazen en konijnen mij beluisterden.'

'O, maar u begrijpt, dat ik alleen er meer aan heb dan zij allen bij elkander.'

Zij haalde haar schouders op.

''t Is me wat moois zoo'n zingen!'

'Boschzang, maar een en al muziek.'

Haar oogen tintelden van blijde verrassing.

'Hoort u dat? Kan men dat hooren?'

'Wat bedoelt u?'

'Wel, ik zelf ben één en al muziek, het zit mij hier,' zij drukte de hand op het voorhoofd, op het hart, overal, 'ik moet het uiten, al is het dan ook niet op mijn gewone manier, op mijn lievelingsinstrument.'

'En dat is, mag ik vragen?'

'De viool!'

‘Niet alledaagsch voor een dame. U is zeker logée op het Huis.’

‘Ja, eeuwige logée, ik ben de nieuwe secretaris!’

En zij lachte kinderlijk om den deftigen titel.

‘Het secretarisje wel, en muziek is daar verbannen, niet waar?’

‘Weet u dat ook reeds?’

‘Wie zou dat niet weten? Freule Richmonda is beroemd genoeg om er alom bekende eigenaardigheden op na te mogen houden.’

(*Wordt vervolgd.*)

De Oranje-vrijstaat.
Met illustratiën.

De geschiedenis van den Oranje-Vrijstaat is tot in de dertiger jaren dezelfde als die van de Zuid-Afrikaansche Republiek. De stichters van den eersten zijn het geweest van de tweede, althans hun broeders en neven. Van de uit de Kaapkolonie 'getrokkenen' ontving zoo de eene als de andere staat zijn oorsprong.

Omstreeks het jaar 1836, het begin van den 'grooten trek', bevatte de tegenwoordige Oranje-Vrijstaat een aantal Griqua's, Hottentotten, Kaffers van verschillende stammen en halfbloeden; ten Oosten en ten Noorden van de Kaapkolonie lag het land onbewoond, ten Westen woonden te Matabelen.

Het ligt niet op onzen weg hier uiteen te zetten, wat wel de juiste oorzaken waren van het 'trekken' der Kaapsche

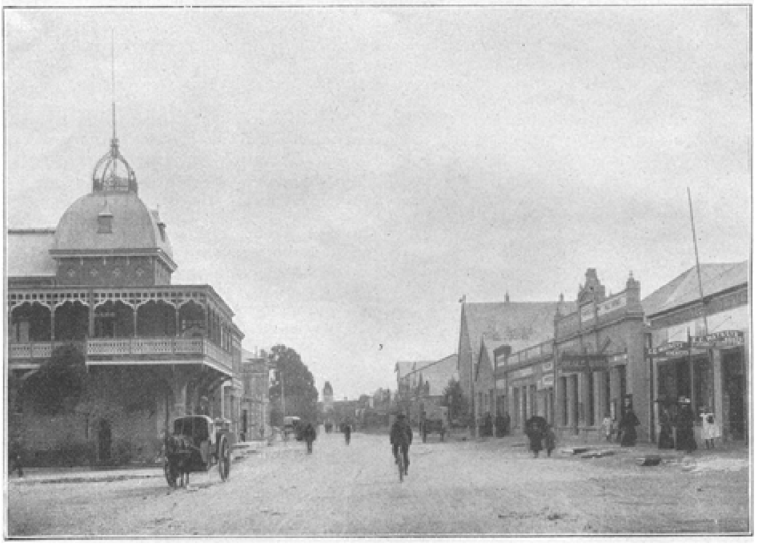

MAITLANDSTRAAT TE BLOEMFONTEIN (LINKS DE SOCIETEIT).

Boeren, genoeg zij het te herinneren, dat Engelsche overheerschingszucht en knevelarij een groot aantal Kapenaars er toe bracht naar het noorden uit te wijken.

Elk gezelschap bestond gewoonlijk uit familiebetrekkingen, en de man die den meesten invloed had werd tot aanvoerder gekozen met den titel van commandant. Het hoornvee, en de paarden, schapen en bokken werden langzaam voortgedreven en dikwijls als het weiveld goed was rustten de karavanen weken achtereen uit. Zij reisden van de met gras bedekte heuvelen langs de kust verder landwaarts in, tot dat zij aan een of anderen steilen bergpas kwamen, ingang gevende tot de hooggelegen kom, die het stroomgebied van den Oranjerivier en hare talrijke takken uitmaakt. Met twintig of dertig ossen voor elken wagen klommen zij naar boven, en daalden daarna zonder moeite de lange helling af naar de rivier en trokken over de breede vlakten van den tegenwoordigen Oranje-Vrijstaat.

Aan de noordzijde van de Oranjerivier beschouwden de emigranten zich buiten Britsch gebied, want herhaaldelijk was het officieel aangekondigd dat Groot-Brittanië hare bezittingen in Zuid-Afrika niet wilde uitbreiden.

Het eerste gezelschap dat de kolonie verliet bestond uit een klein aantal familieën uit het district Albany, onder Louis Triechard en telde 8 mannen, 7 vrouwen en 34

kinderen. Bij dit gezelschap sloot zich, vóór het over de koloniale grenzen trok, een even groot aan onder Jan van Rensburg, bestaande uit 10 mannen, 9 vrouwen en 30 kinderen.

Langzaam noordwaarts reizende, bereikten zij in Mei 1836 den Zoutpansberg, waar zij een tijdlang stil hielden. Na een kort oponthoud, ging Rensburg's gezelschap verder, en ontmoette kort daarna een Bantu-stam, door welken allen vermoord werden, uitgenomen twee kinderen die gespaard bleven en onder de zwarten opgroeiden. Eenige maanden later verliet Triechard's gezelschap ook den Zoutpansberg, maar met het voornemen om terug te keeren en zich daar voor goed te vestigen. De koorts echter tastte hen aan en sleepte velen hunner weg, en de tsetevlieg doodde bijna al hun vee. In April 1838 bereikten zij Delagoabaai, waar zij meer dan een jaar bleven, terwijl hun getal steeds afnam door ziekte. Eindelijk zonden hunne vrienden een klein vaartuig, dat hen die in het leven gebleven waren naar Natal bracht, zoodat uit de 98 personen die het eerste gezelschap emigranten uitmaakten, allen omkwamen, uitgenomen zes en twintig die Natal geheel verarmd bereikten en twee kinderen, die onder de zwarten woonden.

Het tweede gezelschap was veel grooter. Het stond onder kommandant Andries Hendrik Potgieter, een man van groote bekwaamheid en op weg sloot zich bij hen aan een groot aantal burgers uit den omtrek van het dorp Colesberg onder Karel Cilliers. Zij reisden langzaam voort totdat zij bereikten de oevers van de Vetrivier, een tak van de Vaal. Potgieter

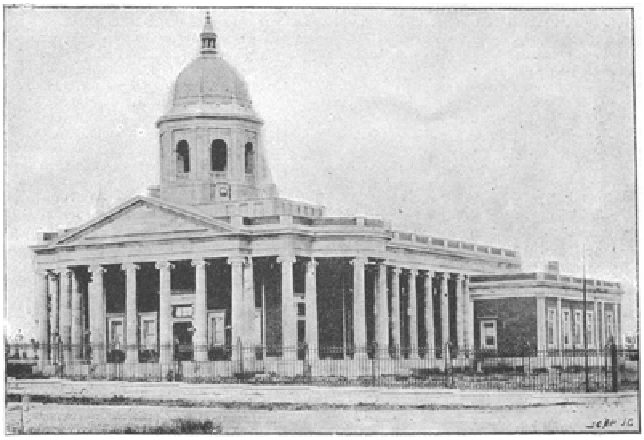

HET VOLKSRAADGEBOUW TE BLOEMFONTEIN.

kocht hier van een Kaffer, kapitein Makwana, het land tusschen Vet en Vaal voor een troep vee en de belofte hem bij een eventueelen aanval hulp te verleenen.

Sommige kolonisten trokken zelfs over de Vaal.

Op 6 Juni '37 werd door Hollandsche emigranten te Winburg een vergadering belegd, waar zij een voorloopige constitutie ontwierpen; Pieter Retief werd onder den titel van gouverneur en kommandant-generaal met de uitvoerende macht bekleed en

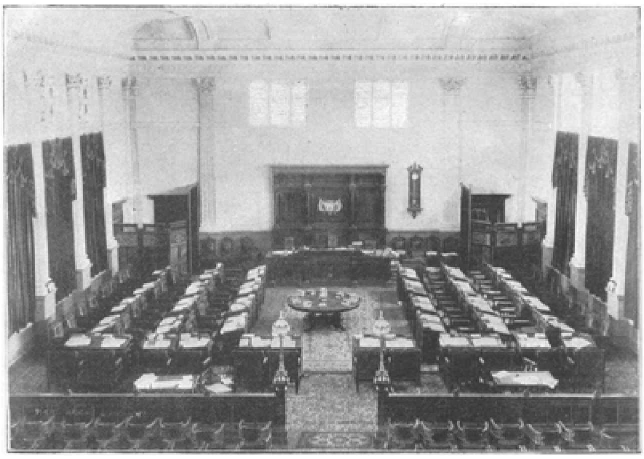

DE VERGADERZAAL VAN DEN VOLKSRAAD TE BLOEMFONTEIN.

een Volksraad werd als wetgevend college met Maritz als voorzitter gekozen. Helaas kwam er twist tusschen Potgieter en Maritz waarin bijna alle emigranten betrokken werden en alle pogingen, om dezen twist op den duur bij te leggen, mislukten. Eindelijk besloot de partij van Maritz, Uijs en Retief een andere woonplaats te zoeken en wel in Natal, een naar aller getuigenis schoon en vruchtbaar land met een gezond klimaat.

Hier bleef deze Boerentak in aanhoudende schermutseling met inboorlingen wonen, doch nadat deze ten onder gebracht waren, vooral door toedoen van Andries Pretorius, kwam er rust in het land.

Natal begon zich nu onder het bestuur der emigranten, al liet het administratief hier en daar wel eens wat te wenschen over, langzaam te ontwikkelen.

Door Port Natal (Durban) werd verkeer met de buitenwereld geopend en vreemde schepen begonnen er gebruik van te maken.

Maar nu begonnen de Engelsche kooplieden te Kaapstad en elders in de Kaapkolonie, die belang hadden bij den Afrikaanschen handel, over deze concurrentie verstoord te worden en verzochten daarom het zochten daarom het gouvernement Port Natal in bezit te nemen en werkelijk kwam de gouverneur van de Kaapkolonie Sir George Napier, tusschenbeide.

Eerst trachtte men den Natalschen boeren den toevoer, vooral van munitie af te snijden, maar toen dit niet lukte werd kapitein Thomas Smith met een troepenmacht van bijna 300 man over land naar Durban gezonden. De Volksraad zond een protest in en toen daarop geen acht werd geslagen, ver-

zamelde Pretorius ook een strijdmacht. Smith trok tegen hem op, maar met een verlies van 19 dooden en 30 gewonden werd hij naar zijn kamp terug geslagen, zijn kanonnen in de handen der Boeren achterlatende.

Pretorius sommeerde hem nu nogmaals te vertrekken en Smith verzocht een wapenstilstand onder voorwendsel de zaak te overwegen, maar met het oogmerk tijd te winnen. De Boeren stemden toe en inmiddels zonden de Engelschen een bode naar Grahamstown om hulp.

Na het verstrijken van den wapenstilstand werd het kamp belegerd en met batterijen van kleine kanonnen beschoten, doch - merkwaardige overeenkomst tusschen verleden en heden - niettegenstaande in de 26 dagen die het beleg duurde, 650 kanonkogels op het kamp gevuurd waren, werden slechts 8 Engelschen gedood en 8 gewond. Toch zou Smith zich bij gebrek aan levensmiddelen hebben moeten overgeven, indien niet eenige schepen met een talrijke Engelsche strijdmacht tot ontzet waren komen opdagen.

De Boeren zagen nu geen kans meer zich tegen de overstelpende macht die Brittannië tegen hen kon uitzenden te verdedigen. Het burgercommando ging uiteen en Natal werd een Britsche kolonie verklaard (25 Juni 1842). Sommige Boeren bleven er in en hun afstammelingen vindt men er nog heden ten dage, maar de meesten pakten hun goederen op de wagens bij elkaar en trokken over de Drakensbergen terug naar de binnenlanden. Zij vestigden zich in het land tusschen den Magalisberg en de Vaalrivier, dat vroeger bewoond was door de aanhangers van commandant Potgieter. Dezen trokken nu naar het noordoosten, in de hoop communicatie met de buitenwereld te kunnen openen door Delagoabaai, die, een Portugeesche bezitting zijnde, door hen veilig beschouwd werd tegen een aanval door Groot Brittannië.

Zij hielden stil nabij de bronnen van eenige stroomen, die in de baai vloeiden, en bouwden een dorp, dat zij Ohringstad noemden, ter eere van een Amsterdammer die warm belang stelde in hun welzijn, en die een der voornaamste leden was van eene maatschappij, die opgericht was om met hen handel te drijven. Daar leden zij echter veel door koorts, zoodat zij verplicht waren te verhuizen. Zij verdeelden zich toen in twee gezelschappen, waarvan een het dorp Lijdenburg stichtte, zoo genoemd wegens het lijden, dat zij hadden verduurd, en het andere onder Potgieter zelven, ging noordwaarts naar den Zoutpansberg en vestigde zich daar.

In Engeland werd het gedrag der emigranten, die zoo voortdurend het Britsch gezag ontweken, zeer laakbaar geacht. Men was algemeen van oordeel, dat er iets gedaan moest worden, niet alleen om de zwervelingen te dwingen naar hunne oude woonplaatsen terug te keeren, maar ook om anderen te beletten de kolonie te verlaten en zich bij hen aan te sluiten. Het plan om een scheidsmuur langs de koloniale grenzen te maken, door stichting van een reeks van groote inboorlingenstaten, was reeds eenigen tijd lang voorgestaan door de groote genootschappen en thans besloot men het ten uitvoer te leggen. Men meende, dat zulk een scheidsmuur het handelsverkeer met de emigranten zou afsnijden, en hun geen andere keus zou laten dan terug te keeren.

De toenmalige gouverneur van de Kaapkolonie, Sir George Napier, stichtte nu in 1843 drie inboorlingenstaten met door het Engelsch gouvernement gesalarieerde opperhoofden. Moshesh het opperhoofd der Basoeto's te Thaba Bosio werd de chef van het gebied ten oosten van den tegenwoordigen Oranje-Vrijstaat (langs de Caledonrivier) en een Griqua kapitein, Adam Kok genaamd, die met 1500 à 2000

volgelingen te Philippolis woonde, werd met het bestuur over een gebied ten zuiden en westen van dien staat belast en aan zijn terrein sloot zich weer aan het rijkje van den bekenden Andries Waterboer.

Maar het bleek al spoedig, dat voor het beoogde doel die papieren verdragsstaten nutteloos waren. De Hollandsche emigranten staken den gek met de Kafferkoningen en verklaarden, dat indien deze zich met hunne zaken bemoeiden, zij hen dit met de wapenen zouden beletten.

Toen korten tijd daarna Adam Kok een boer gevangen liet nemen, die zijn gouvernement ignoreerde, vormden de kolonisten een lager te Touwfontein, vijf uur te paard van Philippolis en trokken uit, doch Sir Peregrine Maitland, die Napier als gouverneur van Kaapkolonie was opgevolgd, kwam Kok met een flinke strijdmacht van infanterie, artillerie en cavalerie te hulp en voor de Boeren wisten, dat er Europeanen tegen hen in het veld waren, zagen zij zich door een Engelsche overmacht omsingeld en genoodzaakt zich gevangen te geven. De bevelhebber der Engelsche troepen, kolonel Richardson, eischte nu, dat zij een eed van trouw aan de koningin zouden afleggen. Eenigen, die later en onder andere omstandigheden de Kaapkolonie hadden verlaten, dan vroegere trekkers en als niet vijandig aan het Britsche gouvernement werden beschouwd, lieten zich daartoe overhalen, maar de rest bedankte er voor en trok naar Winburg buiten het gebied van Kok.

Den 3^den^ Februari 1848 vaardigde Sir Harry Smith een proclamatie uit waarin de souvereiniteit der Koningin verklaard werd over het geheele land tusschen de Oranjeen Vaalrivier oostwaarts tot aan den Drakenberg, onder den naam van de Oranje-Rivier Souvereiniteit.

Doch de Boeren te Winburg wilden zich daarmede niet vereenigen en kozen den heer Andries Pretorius als commandant generaal, namen het kleine garnizoen te Bloemfontein gevangen en joegen alle Engelsche ambtenaren over de rivier. Sir Harry Smith, die zich toen deze gebeurtenissen plaats vonden, reeds weder te Kaapstad bevond, verzamelde een groote strijdmacht, en den 29 Augustus 1848 had bij Boomplaats een gevecht plaats, waarbij de Boeren werden verslagen.

Allen, die een ingewortelden afkeer hadden van Britsche heerschappij trokken nu haastig over de Vaalrivier, en geene poging werd aangewend om hen te achtervolgen. Het Souvereiniteits-gouvernement werd opnieuw opgericht, en een veel grooter garnizoen dan vroeger werd te Bloemfontein gelaten.

De plaatsen van de blanken, die vertrokken waren, werden ingenomen door nieuwe emigranten uit de Kaapkolonie, waarvan velen Engelschen waren, zoodat sedert dien tijd het souvereiniteitsgebied uit personen bestond, die òf vriendschappelijk gezind waren jegens het Britsche gouvernement òf althans daarop niet zeer verbitterd waren.

Aldus was aan de onafhankelijkheid van den Oranje-Vrijstaat een einde gekomen en zes jaren zou nu de Britsche overheersching weder duren.

De gevluchte Boeren trokken na de annexatie van Vrijstaat over de Vaal, waar zij zich met de daar reeds wonende kolonisten vereenigden; een groot deel bleef echter in het land wonen. Zooals wij boven reeds zeiden duurde de Britsche overheersching in Vrijstaat slechts zes jaren.

Nadat in 1852 met Pretorius en zijn over de Vaal uitgeweken mannen het Tractaat van Zandrivier gesloten was, waarbij de Transvaal onafhankelijk werd verklaard, volgde in 1854 de onafhankelijkheidsverklaring van Oranje-Vrijstaat tengevolge van eene gewijzigde Engelsche politiek, die thans onafhankelijke staten wenschte tusschen de Kaapkolonie en de inboorlingen.

Ongeveer een millioen gulden betaalde Engeland als vergoeding voor geleden verliezen.

Toen zoo de twisten tegen een buitenlandschen vijand uit den weg waren geruimd, kwamen de onderlinge weder aan den dag.

Pretorius streefde er n.l. bij voortduring naar den Vrijstaat bij de Transvaal in te lijven, en wel baseerde hij dit op wegens aan de Vrijstaatsche Boeren bewezen diensten.

Toen hij in 1856 in persoon zijne eischen aan den Vrijstaatschen Volksraad voorlegde, dreigde deze hem gevangen te nemen, indien hij niet binnen 24 uren de stad verliet.

Hierop verzamelde hij in zijn land een commando om de Vrijstaters met geweld naar zijn wil te zetten; eene schikking voorkwam echter bloedvergieten. Bij tractaat van 1 Juni 1857 werd de verhouding tusschen de beide republieken geregeld.

Dat de verhouding tusschen Vrijstaat en Zuid-Afrikaansche Republiek verder aangenaam bleef na het zooeven genoemde tractaat, blijkt wel het best hieruit, dat in April 1859 Pretorius, die toen president was der Zuid-Afrikaansche Republiek, als opvolger gekozen werd van Boshof, president van den Vrijstaat.

Deze benoeming kwam den heer Pretorius zeer wel gelegen, daar hij nog steeds het denkbeeld om *alle Boeren* onder ééne regeering te vereenigen, tot verwezenlijking streefde te brengen.

In de Zuid-Afrikaansche Republiek was men echter zoo weinig gunstig gezind aan dit plan, dat de Volksraad Pretorius verbood gelijktijdig president der beide gemeenebesten te zijn. Slechts in zooverre kreeg Pretorius zijn zin, dat op zijn verzoek een waarnemende president der Z.A.R. werd benoemd, n.l. de heer J.H. Grobler, die in functie zou zijn gedurende den tijd, dat Pretorius in den Vrijstaat zou verblijven. Doch ook deze beslissing droeg volstrekt niet aller goedkeuring weg, daar er eene partij was, die meende dat volgens de Grondwet het oudste lid van den Uitvoerenden Raad, de heer S. Scholman, als waarnemend president moest fungeeren. Een burgeroorlog was van dit verschil in zienswijze het gevolg, die eerst werd beëindigd toen in 1864 Pretorius opnieuw tot president der Z.A.R. werd gekozen.

Even nadat in 1869 Pretorius opnieuw was gekozen, rezen er moeilijkheden met den Oranje-Vrijstaat over de grensregeling tusschen de beide republieken. Als arbiter werd toen door beide partijen gekozen de heer R.W. Keate, luitenant-gouverneur van Natal, die in 1870 als grensscheiding de Klip- en Vaalrivieren aanwees. Ook over de Westergrens ontstond verschil; de heer Keate trad ook in deze zaak als scheidsrechter op en vatte zijne beslissing samen in de ‘arbitrage van Bloemhof’, ook wel Keate-Award - beslissing van Keate - geheeten.

Over deze beslissing ontstonden in den Z.A.R. groote oneenigheden, voornamelijk, daar aan den Vrijstaat rijke diamantvelden waren toegewezen. Van een en ander was zelf het aftreden van Pretorius het gevolg; wij hebben hiermede echter in dit bestek niet te maken.

De Vrijstaat was aldus volkomen onafhankelijk geworden van Engeland zoowel als van de zuster-republiek. Vele jaren achtereen had het land nu rust en herstelde zich van zijn rampen.

De zwarte bevolking - voornamelijk als stootkussen tusschen deze en de Kaapkolonie had Engeland toegestemd in de onafhankelijkheid der beide Boerenrepublieken - hield zich rustig.

Zoo werd als het ware Engeland's verwachting overtroffen en aan velen werd langzamerhand het ontbreken van elke inmenging in de binnenlandsche toestanden niet zeer aangenaam.

Een ongewachte gelegenheid bood zich weldra aan om tusschenbeide te komen.

Bij hun vertrek uit den Oranje-Vrijstaat lieten de Engelschen een geschil tusschen de Vrijstaatsche Boeren en de Basoeto's onbeslecht achter. Ten gevolge hiervan brak er in 1865 een oorlog uit met de Basoeto's, die ongeveer vier jaar duurde en eindigde met de nederlaag der inboorlingen. Deze stelden zich toen onder Britsche bescherming; ondanks het feit, dat het Basoeto-gebied binnen de vroeger aan den Vrijstaat toegewezen gronden lag, aanvaardde Engeland het protectoraat.

Desondanks, de non-interventie-politiek van Engeland bleef overigens gehandhaafd en de onafhankelijkheid werd bij het verdrag van Aliwal-Noord in 1869 bekrachtigd.

En vermoedelijk zou Engeland's gedrag nu in de eerste jaren correct zijn gebleven, ware het niet, dat weldra na deze gebeurtenissen de diamantvelden aan de Westgrens waren ontdekt.

In zijn aardig boekje zegt de heer Kolstee omtrent dit laatste incident, dat de onafhankelijkheid van den Vrijstaat bedreigde:

De inkt van het verdrag van Aliwal North was nauwelijks droog of er werden diamanten in groote hoeveelheden ontdekt in een district, dat de Engelschen zelf als een deel van den Oranje-Vrijstaat beschouwd hadden en dat door ambtenaren van dien staat bestuurd werd. Van alle kanten stroomden delvers toe. Fabelachtige schatten vond men in den bodem en als bij tooverslag verrees een uitgestrekte en goed bevolkte stad. Maar ook werd Albion's hebzucht in hooge mate opgewekt: ‘De wijze, waarop de inbezitneming plaats had,’ zegt Tromp scherp, ‘joeg zelfs tal van Britten het bloed naar het aangezicht’.

Er bestond vrees, dat de Boeren niet in staat zouden zijn, den troep gieren meester te blijven, die zich op zulk een rijke prooi wierp. Ook bedacht men, dat de schoonste diamantmijn ter wereld niet voor het Britsche rijk mocht verloren gaan. En nu ontdekte men op eens, dat het land, waarin zij lag, volstrekt geen deel was van den Vrijstaat, maar dat het toebehoorde aan een Griqua-opperhoofd, genaamd Waterboer. Dit opperhoofd was in vervlogen tijden een bondgenoot der Engelschen geweest. De Boeren werden beschuldigd hem beroofd te hebben. Hij vroeg om hulp en in een ongelukkig oogenblik liet Engeland zich verleiden tot een aanval, die niet te verdedigen was. Een nieuwere nederzetting werd gevestigd, waaraan lord Kimberley, minister van Buitenlandsche Zaken in Engeland, zijn naam gaf.

De Vrijstaters werden verdreven. Zij boden geen weerstand, maar bogen onder protest voor de overmacht - en van dien dag af heeft geen Boer in Zuid-Afrika vertrouwen gesteld in de beloften der Engelschen.

Op de meest onbeschaamde wijze gingen dezen te werk. Opgetreden als kampioen voor den verdrukten Waterboer, schonken zij dezen een tiende deel van het gebied; al wat waarde had, behielden zij voor zich. Konden de Engelschen op ergerlijker wijze gehandeld hebben? Zelfs al waren Waterboer's rechten zoo onbetwistbaar geweest, als zijn vrienden beweerden, de Engelschen hadden plechtig beloofd, dat zij zich in zulke zaken niet meer zouden mengen. Men had evengoed eenvoudig kunnen verklaren, dat men de Diamantvelden wilde hebben en ze daarom in bezit nam; maar de wond werd nog vergiftigd en de daad gerechtvaardigd door voor de wereld op te treden als de beschermers van de rechten der inboorlingen, waarin, zeide men, te kort gedaan was. Later werd voor de rechtbank bewezen, dat het Griquahoofd nooit eenig recht op het gebied bezeten had.

Zoo weinig viel de annexatie in den smaak, dat ook in de Kaapkolonie, dat het Parlement aldaar weigerde lord Kimberley's geschenk aan te nemen. Het verklaarde de diamantvelden niet aan haar gebied te willen hechten, tenzij de Oranje-Vrijstaat zelf met de bezetting genoegen nam. Zoo was dus Engeland in den onaangenamen toestand, een provincie in het binnenland van Afrika te bezitten, zonder andere gemeenschap dan door den Oranje-Vrijstaat, die beroofd was, of door de Kaapkolonie, die de zwendelarij scherp afkeurde en met een gevaarlijke en woelige mijnwerkersbevolking.

Maar 't trouwelooze Albion deinst voor geen middelen, welke ook, terug. De Boeren moesten op hun knieën gebracht, gedwongen worden hun protest in te trekken

en de souvereine rechten in Groot-Britannië te erkennen. Om hiertoe te geraken werden betrekkingen aangeknoopt met de Kafferhoofden om de grenzen der beide republieken, ten einde hen over te halen, Britsche onderdanen te worden, onder belofte van bescherming tegen de Hollanders. Een groot

aantal hunner werd gezonden om in de diamantmijnen te werken, en hun loon uitbetaald in kruit en wapenen, wat in strijd was met de verdragen. Tienduizenden geweren werden op deze wijze in twee of drie jaar uitgedeeld, een bedreiging voor de Hollanders, wier land nu langs den halven omtrek omringd werd door gewapende zwarten. Groot was de verontwaardiging onder de Vrijstaters, die, arm in geld, zich met moeite van de noodige wapenen konden voorzien. Daar worden eindelijk de wagens, die de geweren vervoeren, aangehouden op hun weg, door het Hollandsch gebied. De overheid, dit doende, was in haar volle recht: de verdragen verboden, de inboorlingen van wapenen te voorzien.

Niettemin werd onmiddellijk schadeloosstelling en voldoening geëischt en een bedenktijd van 48 uren gegeven; de Volksraad betaalde het geld doch onder protest.

Kort daarna begaf zich de president van den Oranje-Vrijstaat naar Londen. En hoe moeilijk het ook viel, het ministerie moest erkennen, dat zijn optreden niet behoorlijk was geweest en een som van 90.000 £ werd beloofd.

De Vrijstaat kon natuurlijk niet anders als zich neerleggen bij den Engelschen wil. Dit voordeel had het echter hiervan, dat het sedert door Engeland met rust werd gelaten en beschouwd werd als een onafhankelijk gebied.

Hoe de Vrijstaat zich gedroeg in den

LEONCAVALLO.

Zuid-Afrikaanschen Vrijheidsoorlog en ook thans weder de zuster-republiek bijsprong, hebben wij wellicht gelegenheid later te vertellen. Thans laat onze ruimte dit niet toe.

Tommy Atkins als oorlogscorrespondent.

Er wordt in Engelsche tijdschriften op gewezen, hoezeer in de laatste jaren de ontwikkeling van den Engelschen soldaat (Tommy Atkins) moet zijn toegenomen,

hetgeen hieruit blijkt, dat tal van bladen ongevraagde oorlogscorrespondenties krijgen van eenvoudige soldaten van den troep.

In vroegere oorlogen was dit in de verste verte niet in die mate het geval. Bijna bij ieder regiment vindt men soldaten, die in staat zijn een aardigen brief te schrijven, ja zelfs vindt men per regiment gemiddeld een drie- of viertal combattanten, die de brieven aardig weten te illustreeren.

Nu laten wij daar, dat die illustraties misschien alleen 'aardig' zijn uit een Engelsch oogpunt, en dat ze wel het gruwelijke zullen hebben van die als van het 'Illustrated London News' en dergelijke, maar het feit, dat het mogelijk is uit handen van eenvoudige krijgslieden zeer leesbare oorlogsbeschrijvingen en teekeningen te krijgen, iets waaraan men vroeger niet kon denken, wijst wel op het steeds beter wordende onderwijs in Engeland.

Ook Hollandsche bladen hebben wel particuliere correspondenties van het oorlogsterrein, maar de schrijvers daarvan komen meestal uit andere kringen, dan die waaruit Engeland zijn vrijwilligers recruteert, daar meestal toch slechts de minste lagen der bevolking haar zonen hiervoor afstaan.

Men zou mogen verwachten, dat bij lieden, waarbij het peil der ontwikkeling gerezen was, ook dat der zedelijkheid en menschelijkheid evenzeer zou stijgen; de verhalen van de gevechtsterreinen wijzen hierop helaas nog niet. Indien beesten niet menschelijker waren dan menschen, zou men mogen zeggen dat het er meestal beestachtig toegaat; nu kunnen wij niet anders zeggen als dat de wijze van doen menschelijk is.

Leoncavallo.

Na Mascagni is nu Leoncavallo ons land komen bezoeken.

Wij geven in deze aflevering het portret van dezen Italiaanschen componist, die in de laatste zeven jaren zooveel van zich deed spreken.

Ruggiero Leoncavallo werd den 8sten Maart 1858 te Napels geboren, waar hij ook zijne muzikale opleiding genoot van Peri, Simonetti en Rula.

Hij had een bewogen leven en veranderde telkens van verblijfplaats. Zoo bracht hij een deel van zijn leven door in Italië, Duitschland, Frankrijk, Engeland, Egypte, enz.

Ondanks vele pogingen bleef hij een opera-componist van weinig beteekenis tot hij in 1892 in Milaan plotseling de wereld in verbazing zette door zijn één-acter 'Paljas'.

Na Mascagni's 'Cavalleria' was dit wel het meest pakkende wat in de latere jaren in opera-muziek gepraesteerd werd. Latere composities hebben echter Leoncavallo's roem niet bevestigd en feitelijk teert hij nog op den meesterlijken Paljas.

Trouwens reeds dezen gewrocht te hebben is een groote verdienste. Deze week trad Leoncavallo in ons land op, het eerst te Rotterdam met Paljas.

Over zijn optreden zegt de 'N.R.C.' - wij deelen dit hier mede om het later nog eens weer te kunnen naslaan -:

'Leoncavallo werd met hartelijk applaus en fanfares uit 't orkest begroet, en deze ingenomenheid met zijn verschijning heeft zich na den Proloog, vooral na het eerste bedrijf sterk geuit: toen rustten de toejuichingen niet vóór hij, te midden van Nedda, Sylvio, Tonio en de andere dramatische personen op het tooneel tot tweemalen toe kwam groeten. De snel beroemd geworden Italiaan ziet er zeer flink uit: zijn breede postuur en dubbele kin spreken van welvaren. Staande, heeft hij zonder zuidelijke

drukte, zonder veel warmte, natuurlijk duidelijk tot in de fijnste puntjes, de uitvoering van zijn populair werk geleid - en we voegen er aanstonds bij dat het orkest zich uitstekend heeft gehouden; vooral de tweede acte, al had de draagkracht der stemmen van Nedda en Canio eenige matiging van het instrumentenspel wenschenlijk gemaakt, klonk mooi. Zelden hebben wij van de muzikale behandeling der Pantomime zoo genoten. Over 't geheel was 't interessant Paillasse nu eens te hooren zooals de componist zelf het drama zich heeft gedacht; het aan 't eind aangebracht effect op het tooneel, een wijziging van hetgeen we gewoon zijn te zien - nu drong het volk op tegen Canio, die de gordijn halfweg dichtschuivend, met de oogen strak op de zieltogende Nedda starend, uitstoot: "la comédie est finie"... deed goed. In plaats van de terugdeinzende, werkelooze ontzetting van het publiek, nu de expressie van snel-opgekomen wraakgevoel, door Canio slap afgeweerd. Na dit slottooneel was het applaus niet buitengewoon, en Leoncavallo hebben we niet meer zien verschijnen. Hij maakt den indruk van 'n rustig en eenvoudig man: eer een nadenkende kop dan het warmbloedig talent, gelijk de hoorder den componist van Paillasse zich voorstelt; in elk geval een bekwame hand om te leiden, zoowel als om te componeeren. Is Mascagni origineeler, Leoncavallo heeft beslist meer zin voor den vorm, voor afronding van de deelen, voor de harmonische verhoudingen onderling. Een scherpe physionomie vertoont hij in de werkelijkheid evenmin als in zijne compositie. Het effectvolle zijner muziek is aan zijn uiterlijk vreemd. Er is iets Duitsch in zijn wezen: zijn snorren krullen die van keizer Wilhelm, een hoogen bewonderaar van zijn talent, vrijmoediglijk na.'

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 43.)

‘Ja, er is niets wat naar muziek zweemt in huis, en ik verga soms van verlangen iets te hooren of zelf iets te spelen.’

‘Arm kind!’

Hij liep naast haar, de hond tusschen hen beiden.

‘Kon ik u maar een viool geven!’

‘'t Hielp niets, ik heb thuis wel een viool, maar ik mag toch niet spelen.’

‘Zij berooft zich

MEISJESPORTRET. Pastel van A. Perrot.

van veel genot. Maar wat helpt dat, of wij 't genot noemen, als het voor haar 't niet is? 't Schijnt een idée fixe, evenals, als...’

‘Als wat?’

‘Als haar doodvijandschap met mij, want als ik mij aan u voorstel, dan is het als haar doodsvijand!’

‘O Ryno, ik wil zeggen mijnheer de Mouchy!’

‘Een flinke secretaris, die naam en toenaam kent van de vijanden van zijn patroon!’

‘Na muziek haat zij u misschien het meest. Of dat mag ik niet zeggen, dit is te sterk; ik bedoel anti-pathiek zijn u en muziek haar het meest!’

‘Ik heb haar nooit iets misdaan; mijn vader en de hare harrewarden over dit lapje grond; zij heeft mij nooit gevraagd het haar af te staan.’

‘Zou u het willen doen?’

‘Och ja! Ik ben er niet bijzonder aan gehecht, ik kom hier maar om eens rusten.’

‘Heeft u zoo druk werk?’

‘Vreeselijk!’

Hij lachte weer spottend.

‘Is u geen Noordpoolreiziger?’

‘Als ik minste geen Afrikareiziger ben.’

‘Dan komt u hier zeker opschrijven wat u gezien en ondervonden heeft.’

‘Neen, juist niet. Ik kom hier als ik moe ben van schrijven.’

Hij zag haar van ter zijde aan.

‘Een frisch, mooi kind! Waar heeft zij haar opgedaan?’ en toen hardop zeide hij:

‘'t Laatst was ik consul in Archangel. Ik wou dat u mijn secretaris was.’

‘O, ik schrijf niets mooi, alleen erg vlug en ik kan goed rekenen, al zeg ik het zelf.’

‘Nu, aan mooiheid zelfs van schrift heeft de freule niet veel; rekenen is voor haar alles.’

‘En wat doet zij veel goed!’

‘Denkt u dat?’

‘U dan niet?’

‘Zeker, maar ieder heeft zijn eigen manier van goed te doen.’

Hij zweeg een oogenblik, en toen met een

stem als trillend van ingehouden aandoening zeide hij opeens:

'U weet niet wat u goed doet of gedaan heeft met uw zingen of liever uw muziek!'

'Ik...?'

Zij zag hem verbaasd aan. Zij kende zijn physionomie nog niet, anders zou het haar opgevallen zijn hoe hij tegen een heftige ontroering streed; toch voelde zij dat hier iets meer werd gezegd dan een banaal compliment.

'Ja, er zijn weldaden, die men met geen geld bewijst, niet bewijzen kan - aalmoezen, niet onder bereik van een spoorwegkoning.'

'Aan wat voor armen geeft men die?'

'Aan armen, ellendiger dan de armste die op Heide-oord zijn brood aan de heide moet ontworstelen.'

'Dat begrijp ik niet!'

'Gelukkig kind! Als u mijn secretaris was moest u niets voor mij doen dan zingen en spelen. Hier is de grens tusschen het Montechi en Capulotti-terrein; weet u wat dat beteekent?'

'O ja, Romeo en Julia!'

'Kent u ook Shakespeare?'

'Ten minste Gounod. Wij hebben de heele partituur doorgespeeld, vader en ik!'

'Dus dan begrijpt u waarom wij moeten scheiden. Vertelt u uw patrones van deze ontmoeting?'

Vera dacht even na; eigenlijk vond zij het onnoodig, maar toen dacht zij aan haar ontmoeting met Max Wirthmuller en de onaangename gevolgen daarna, en zij besloot nu voorzichtiger te zijn, al behoefde zij niet voor klappen te vreezen.

'Ja, ik denk het wel.'

'Zeg dan aan freule Richmonda of zij mij eens ontvangen wil om over den verkoop van "Joujou" te spreken. Wil u het doen?'

'En nu, u weet mijn naam, mag ik den uwe weten!'

'Och, daar is niets aan, Veronica Dirksma, neen Vera Dirx... zoo is het hier!'

Hij stak haar de hand toe; eenvoudig legde zij haar handje, dat ongehandschoend in de zakken van haar jaquet stak, in de zijne, maar hij bracht ze aan de lippen.

'Nog eens, ik dank u,' zeide hij met iets hoffelijks, als ware zij de meesteres, hij de dienaar.

IV.

Vera kwam opgewonden thuis; daar had zij nu iets bijzonders, iets heel bijzonders doorleefd. Zou dat iets nieuws brengen in haar leven?

De levendige phantasie ging aan het werk. Zij stelde zich den eigenaar van 'Joujou' voor, haar eenzame avonden opvroolijkend door zijn verhalen uit verre landen, het verbod om muziek te maken opgeheven, de freule, juffrouw Greivers en De Mouchy in een der gezellige hoekjes van de serre doodstil en zij verzonken in de muziek van haar eigen viool. En dan, als zij gedaan had, zou hij haar hand nemen als daar even en drukken met een beweging vol dankbare bewondering, een gevoel dat haar een trilling door ziel en lichaam zond, een trilling zooals zij vroeger alleen even gevoeld had, maar veel flauwer, toen zij aan Max Wirthmuller's arm gewandeld had.

Zoodra zij in de sombere hal kwam, bij den hoogen lessenaar harer moeder, scheen het of zon en lente binnentraden; zelfs het koude, strakke gelaat van freule Richmonda scheen er een afschijnsel van te ontvangen.

‘Wat is zij mooi en jong, jonger en mooier dan ik ooit geweest ben. O, dat die jeugd en schoonheid niet zoo bedorven worden als de mijne!’ bad zij in stilte.

Er lag zeker iets van die sympathie in Richmonda's anders zoo kille oogen, waarvan de pupil nooit grooter of kleiner scheen te worden, want plotseling overviel Colibri een heftig verlangen haar armen te slaan om haar moeders hals en uit te roepen:

‘Waarom mag ik u niet beminnen, u niet liefkoozen, zooals ik het soms vader kon doen?’

Anders was haar gevoelsleven niet erg ontwikkeld; de atmosfeer van moeder Dirksma was er niet bijzonder geschikt voor, maar hier uitten zich haar instincten gemakkelijker in sterke impulsiën. Zij zag met haar schitterende oogen de freule aan en sloot toen vast haar handen ineen om aan de bekoring weerstand te bieden.

‘Heb je mijn boodschap gedaan?’ vroeg Richmonda, en haar stem, die nu weer gewoon en kleurloos klonk, verbrak de betoovering en bracht haar geheel tot bezinning.

Zij gaf verslag van de opdracht, altijd staande, zooals haar paste tegenover haar ‘meesteres’, kort en zakelijk als haar geleerd was en toen, op heel anderen toon:

‘En verbeeld u freule! wien ik onderweg ontmoette en mij aansprak?’

‘Nu?’

‘Mijnheer de Mouchy.’

‘Wat, mijn neef Ryno? Hoe kwam die er toe?’

Zij kreeg een kleur; voor geen prijs zou zij de aanleiding er toe vertellen, dus moest zij voorzichtig zijn.

‘Zijn hond maakte mij aan het schrikken; hij scheen te jagen.’

‘En de jachttijd is gesloten. Ik wist niet eens dat hij nu op Joujou was. Wat bezielde hem u aan te spreken?’

‘Hij vroeg of ik een logée was op Westringe.’

‘En toen antwoordde je?’

‘Dat ik uw secretaris was.’

‘Verder?’

‘Toen vroeg hij mij òf ik u wilde vragen of u hem ontvangen zou als hij u een bezoek bracht.’

‘Mij een bezoek brengen? Wat durft hij...?’

‘Hij wilde u spreken over het verkoopen van zijn huis, Joujou!’

Richmonda's bleeke trekken kleurden op en het scheen Vera toe dat de kleine, zwarte bal in de hardblauwe oogen iets grooter werd.

Na de ontmoeting met den echtgenoot van haar jeugd, had haar niets zoo aangegrepen, maar de emotie was nu aangenaam; een gevoel van triomf, van trots vervulde haar.

‘Eindelijk, eindelijk! Ze geven toe!’ juichte het in haar.

Maar dadelijk weer werd zij gewoon; en terwijl zij de papieren vóór haar verschikte, antwoordde zij zoo onverschillig mogelijk.

‘Nu, als hij mij spreken wil, ben ik alle dagen thuis. Heeft u dat niet gezegd, juffrouw Dirx?’

‘Neen, dat durfde ik natuurlijk niet.’

‘Dan moet hij belet vragen, ik zal geen stap doen om hem het goedmaken van dit langjarige onrecht te vergemakkelijken.’

En toen heel uit de hoogte:

'Wil u zich maar aan het tafeltje zetten, juffrouw Dirx? Deze staten zijn weer bijzonder slecht geschreven. Er zijn ook eenige fouten in. Ik wilde dat u zich wat meer tijd gunde om alles netjes af te werken. Zoo gaat het niet. Ik heb naar de stad geschreven om een typre-writer te bestellen en meteen iemand om u die kunst te leeren.'

'Dat zou heerlijk zijn!' riep Vera uit.

'Ja, dat zal u aan de piano herinneren!'

Het moest een aardigheid beteekenen, maar als alle aardigheden van freule Richmonda klonk het veel te mooi en ernstig en Vera kreeg er eer de tranen van in de oogen dan dat zij er om lachen kon.

Zij begon met allen ijver te werken, maar onophoudelijk zong en trilde het in haar ooren.

Freule Richmonda deed ook of zij verdiept was in haar werk maar eigenlijk was zij er volstrekt niet meer in. Zij moest aan het verleden denken. Ryno de Mouchy was iets

jonger dan zij. Ze hadden als kinderen voordat het proces begon veel samen gespeeld; de ouders hadden toen misschien reeds plan gehad van hen een paartje te maken, maar ongelukkig kwam de strijd over het land er tusschen; een oogenblik scheen het of verzoening mogelijk was. Ryno's vader minder onverzoenlijk dan de oude heer Van Westringa, had hoop dat nu nog de verbintenis aan alle twisten een einde zou maken. Ryno, toen student in Groningen, maakte op Westringe een visite; beide jongelui mochten elkander wél lijden, maar toen kwamen er weer nieuwe verwikkelingen, gevolgd door nieuwe grieven en nieuwe wrok. De verwijdering werd grooter; toen volgde de schipbreuk in Richmonda's leven.

Later toen zij terug was gekomen, keerden de rollen om en was het haar vader, die trachtte een verzoening te bewerken, maar nu hielden de De Mouchy's hen op een afstand.

Na zijn doctoraat in de rechten en examen voor de diplomatie te hebben gedaan, ging Ryno buitenslands; de veete kreeg nieuw voedsel en scheen nu onherstelbaar. Verzoening scheen niet meer mogelijk, men berustte van weerskanten of liever de Mouchy's hadden hun zin gekregen en weigerden in iets de Westringa's te gemoet te komen.

Richmonda erfde de grieven van haar vader, en hoezeer zij ook met begeerige oogen Joujou aanzag, zij deed geen moeite meer het te koopen; de jaren vergingen en men moest de vasthoudendheid bezitten van freule Richmonda om nog steeds de vijandschap te voeden.

En nu zou zij tegenover hem staan evenals ruim twintig jaren geleden in Westringe, toen zij beiden nog bijna kinderen waren. Ware het plan der ouders gelukt, hoe heel anders zou haar leven geweest zijn - gelukkiger?

In elk geval zij had dan niet de herinnering gehad aan dat ellendige tusschenspel van haar leven met dien in-banalen burgerlijken afloop, waarvan de zwaarte haar nog steeds drukte en waaraan zij thans nog dagelijks herinnerd werd - al was het maar om zich af te vragen òf dat kind met haar sprekende oogen en oprecht gezicht wist welk geheim haar hier had gebracht.

Zij had het zooeven wel gezien welk een bekoring haar had bezield, hoe zij zich bedwingen moest, neen, zij wilde het volstrekt niet gelooven, zij wilde het niet weten, zij wilde zich niet schamen voor het meisje, dat zij van uit haar hoogte arristocratisch behandelde als een veel mindere. En toen eensklaps, de pen beefde in haar vingers, viel het haar in, zou Ryno de oude betrekking weer willen aanknoopen, zou hij moe van het zwerven hier in Westringa rust zoeken en den ouden twist beslechten, op de wijze eens door hun ouders besloten?

En ondertusschen dacht Vera:

‘Wat is zij toch altijd kalm en bedaard; nooit een gevoel dat haar het bloed wat driftiger doet jagen, altijd in de plooi, altijd in evenwicht, terwijl ik door zoo'n kleinigheid als die ontmoeting geheel in beweging ben.’

En zij vermoedde niet hoe haar moeder terwijl zij daar rustig scheen voort te schrijven, inwendig kromp van schaamte, bij de gedachte hoe weinig de vriend harer jeugd vermoedde van haar droevig verleden, van den band, die haar nog steeds hechtte aan een ander, van het geheim van Vera's geboorte. Zou het dan alles vergeefs zijn, het hooge standpunt dat zij had ingenomen, de ongenaakbaarheid waarin zij zich hulde? Zou iemand het nog wagen die te doordringen?

Zeker, zij kon het bezoek weigeren, de vijandschap laten voortduren, maar was dit niet laf, niet voorbarig nu misschien niets haar buurman bezielde dan wezenlijk verlangen om den twistappel door te snijden?

Haar verbeelding was haar te machtig, die verbeelding was zoo groot en sterk, dat zij haar in den afgrond had geworpen inplaats van haar op te voeren naar de zon. Zij meende haar de vleugels voorgoed gekort te hebben, wat maakte haar dan nu zoo onrustig, zoo angstig? O ja, het was een adem der lente, *une bouffée de jeunesse*, zij had het woord eens gelezen en zich toen spottend afgevraagd òf iets die *bouffée* uit haar jeugd omhoog kon zenden.

Het was de jeugd vóór de crisis, niet de jeugd uit den tijd van Tom. Met een huivering dacht zij aan zijn bezoek in Den Haag en meteen viel haar oog op het door de zon beschenen kopje van haar kind, trillend en schitterend als goudmos; haar wangen rooskleurig van de inspanning, haar lippen met hun mooie teekening vastgesloten en toen overviel het haar met geweld:

‘O, als mijn leven normaal geweest was, als ik haar voor God en de menschen als mijn kind kon erkennen hoe veel beter zou mijn leven dan zijn geweest, zelfs nu mijn lafheid niet de gevolgen durft dragen van mijn daad.’

En eensklaps met een stem, die Vera niet kende, en die haar de oogen verwonderd deed opslaan, zeide zij:

‘Vera, 't is zulk mooi weer. Zeg aan Maarten dat hij inspant. Wij zullen een ritje maken.’

V.

Ryno de Mouchy zat tegenover haar in de groote zaal, die slechts bij zeer deftige gelegenheden gebruikt werd en er dan ook met zijn wit verlakte, goud ingelegde Empiremeubels en de goudgele zijden damasten overtrekken niet uitzag als geschikt voor dagelijksch gebruik.

Van de muren zagen de portretten der voorouders van het geslacht Westringa in geschilderde deftigheid neder op hun twee afstammelingen, die bijna verloren gingen in de groote ruimte.

Ryno had de zaal herkend; het was hem of hij pas gisteren hier was geweest met het vlugge, levendige nichtje dat hij met grage oogen aanzag. Nu was het nichtje een ijsjonkvrouw geworden, stemmig gekleed met starre oogen, kleurloos haar, afgemeten gebaren en bleeke stem.

Hij was nog altijd de slanke jonker, wat forscher, wat gebruinder; zag men hem beter aan, dan viel het op dat de lippen onder den dikken donkeren snorbaard soms onrustig trilden, en dat er nu en dan in de opene, heldere grijze oogen iets gejaagds, bijna angstigs steeg, dan trokken de wenkbrauwen zich zenuwachtig samen en de neusvleugels sidderden.

Overigens was hij minder verouderd dan zij, ofschoon zijn hoofdhaar zilverwit was in sterke tegenstelling met zijn zwarte knevels, die geheel anders was geworden van hetgeen haar jeugd voorspelde.

‘'t Kan niet anders. Iets moet haar in de diepste diepten van haar wezen hebben geschokt,’ dacht Ryno, ‘jaren alleen kunnen een mensch niet zoo uit zijn voegen rukken. Zij is nooit dezelfde geweest na haar schooltijd in Engeland van waar zij ziek en bloedarmoedig terugkeerde en toen met haar vader de baden bezocht.’

Hun begroeting was van zijn kant hartelijk en natuurlijk; van de hare koud en afwachtend.

'Nicht,' zoo sprak hij, 'wij zijn lang genoeg boos op elkander geweest. Vindt u niet dat het tijd wordt als goede buren en verwanten naast elkander te leven? Wij worden beiden oud, u is te ver boven die bagatellen verheven om dit niet te begrijpen, en laten wij ons restje jaren niet meer bederven door familietwisten, waarvan wij zelf eigenlijk heel weinig meer weten.'

Zij wees hem met een deftig gebaar een fauteuil aan terwijl zij zelf op den rand der canapé ging zitten.

'Ik vind uw voornemen hoogst louabel,' antwoordde zij, 'maar zoo gaarne zou ik willen weten, wat u aanleiding geeft dezen stap te doen, juist nu en niet vroeger!'

Hij haalde de schouders op en lachte.

(*Wordt vervolgd.*)

De ontwikkeling van het moderne Oorlogsschip. Met illustratiën.

Gedurende den Spaansch-Amerikaanschen oorlog werd in een der Bostonsche salons gesproken over de vloot in het

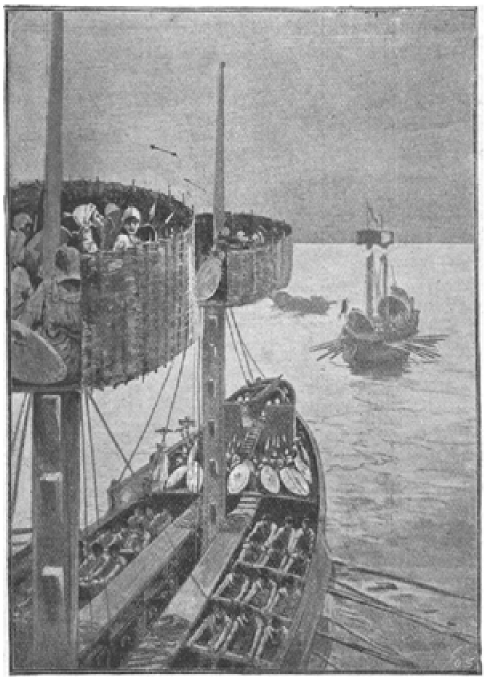

ANTIEKE GEVECHTSMAST.

algemeen en sommige schepen der Amerikaansche marine in het bijzonder. Toen een der aanwezigen vroeg waarom men deze een 'smaldeel der ontwikkeling' noemde, antwoordde de gastvrouw, dat dit hierom geschiedde, wijl eerst na eeuwen van onderzoek het oorlogsschip zich ontwikkeld had tot den tegenwoordigen vorm van volkomenheid, en dat is het nu, ging zij voort, wat men 'ontwikkeling' noemt.

Wellicht zullen de meesten onzers lezers de verklaring der schoone Bostonsche niet als de juiste erkennen, hoewel het volkomen waar is, dat het tegenwoordige gevechtsschip inderdaad het product is van een ontwikkelingsproces, dat loopt vanaf het oogenblik dat het eerste oorlogsschip der wereld zee koos. En wat nog sterker is, het vechtschip van den tegenwoordigen tijd, laat in de verschillende onderdeelen van zijn bouw, nog zeer duidelijk den ontwikkelingsgang zien, die het van de vroegste periode af heeft doorgemaakt.

Er zijn vanaf dat oogenblik drie soorten oorlogsschepen geweest. In de eerste plaats de door roeiriemen voortbewogen, zich vrij bewegende oorlogsgalei van lichten bouw en ongeschikt voor ruw werk of oceaandienst.

Ten tweede het zeilschip, geheel afhankelijk van den wind, maar van zwaren bouw en met hooge gangboorden om in elk weer zeewaardig te zijn.

Als derde soort sluit zich hierbij aan het moderne door stoom voortbewogen oorlogsschip, dat naar alle kanten kan wenden en in elke richting zich kan voortbewegen. Het eerste soort schepen vocht alleen aan den steven, het tweede alleen aan langszij met de batterijen, het derde naar welken kant men ook verkiest door de draaibare geschuttorens.

Het verschil tusschen de krijgsvaartuigen van een twintig eeuwen geleden en de moderne pantserschepen is inderdaad van minder wijde strekking dan men oppervlakkig wel zou willen gelooven en op onze illustraties komt het aardig uit.

Let men op twee voorname punten dan springt dit wel het best in het oog, beide hebben n.l. een vechtmast en een ram.

De vechtmast komt het eerst voor op een groot relief op de muren van den tempel te Medinet Abu in Egypte, welke door Ramses III van de XX^{ste} dynastie gebouwd is en welk relief een scheepsgevecht voorstelt, omstreeks 1000 v. C. Vermoedelijk is de geschiedenis dezer scheepsmasten de volgende: De oorlogsgaleien welke in de vroegste tijden gebruikt werden, waren open roeibooten, welker roeiers zich gemeenlijk bedienden van korte roeiriemen en gezeten waren vlak aan de boorden der schepen. Boogschutters en slingeraars stonden naast hen. In het gevecht slingerden dezen steenen naar den vijand en beschoten hem met pijlen. Had dan een der partijen de overwinning behaald dan trokken de winners hun korte messen en doodden de verslagenen of wierpen hen overboord, waarna zij het vijandelijke schip meevoerden.

Een volgende generatie bouwde om de roeiers te beschermen over hen heen een teenen afdekking, terwijl een opvolgend scheepsbouwmeester een toestel aan den mast verzon van vlechtwerk vervaardigd, van waar een paar scherpschutters hun pijlen over de teenen bescherming der roeiers heen konden schieten. De vechtmast verwierf zoo langzamerhand burgerrecht. Van de Egyptenaren ging hij over tot de Phoe-

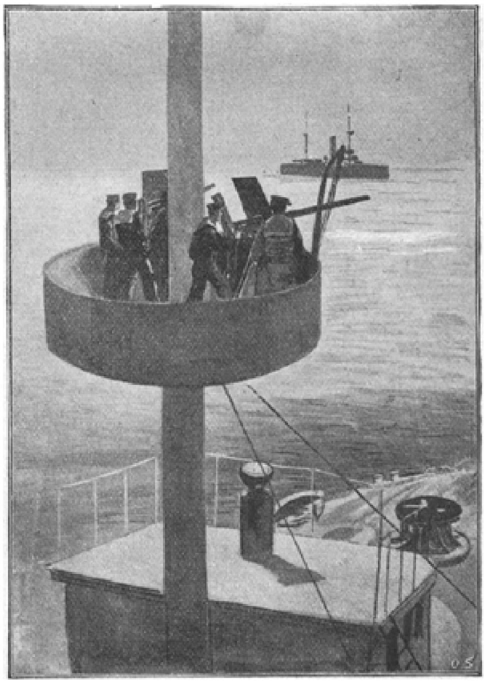

MODERNE GEVECHTSMAST.

niciers en tot de Grieken, die zich er van bedienden vóór zij de beroemde driedekkers hadden.

Daarna verdween de vechtmast een duizendtal jaren van

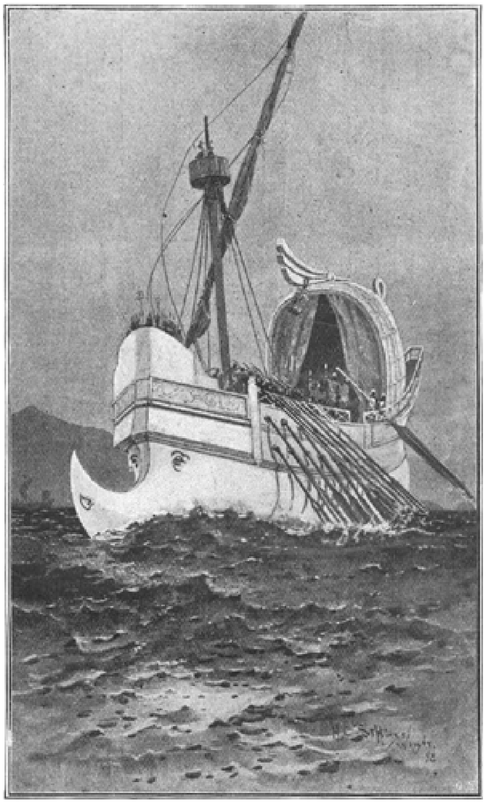

ANTIEKE RAM.

het tooneel; de ram nam de plaats in van dezen en het nieuwe vechtsysteem dat zich aan het rammen aansluit.

Omstreeks 700 v. C. voerden de Phoeniciers uit het oude Tyre deze nieuwe uitvinding in; een eeuw later vinden wij den ram ook bij de Grieken.

Het is wel toevallig, dat bij den modernen vorm van den ram - zooals men dien kan waarnemen bij de nieuwste ramschepen der verschillende landen - de origineele gedaante weder is teruggekeerd, n.l. van een massieve, scherpe punt, op of even beneden de waterlijn liggend. Dit was de oorspronkelijke ram van de Phoeniciers, van welke de Assyriërs in de eerste plaats, zooals blijkt uit een opschrift van omstreeks het jaar 700 v. C. in het paleis van Konijunjik, door Sennacherib gebouwd, hetwelk in Layard's ‘Monumenten van Ninive’ is gereproduceerd.

De Grieken hielden vast aan het idee en langzamerhand, nimmer op één punt bij wat ook, blijvend stilstaan, begonnen zij het te wijzigen.

Bij de Atheensche driedekkers in den Perzischen oorlog vinden wij bij negen van de tien dezer schepen den driehoekigen wigvorm van den ram.

In den grooten Griekschen burgeroorlog, welks geschiedenis Thycydides heeft geschreven, den zoogenaamden Peloponnesischen oorlog, treffen wij bij ongeveer ieder schip den driehoekigen ram onder water, benevens twee rammen boven water, als hulprammen, met twee punten aan.

Om een gat in het vijandelijke schip te boren onder de waterlijn en het getroffen schip aldus langzaam en langs natuurlijken weg te doen zinken, daartoe was de

oorspronkelijke methode van zaken doen met een ram ongetwijfeld te langzaam voor de vernuftig aangelegde tijdgenooten van Pericles en den Spartaan Lysander. Zij verkozen een aangenamer vorm van uit den weg ruiming en een sneller wijze. Dit was om den vijand naar den bodem der zee te zenden op de plaats zelve door den romp open te splijten met een groote scheur van den voor- tot den achtersteven. Binnen een minuut was aldus alles afgeloopen.

Met den veeltandigen ram kwam er tevens eene verandering in het algemeene systeem van vechttaktiek. Ram-taktiek zooals die eerst werd toegepast, strekte alleen om den vijand in verwarring te brengen en hem het richtig gebruik van zijn roer te ontnemen. Bij een vijand, die op zijn hoede en wel toegerust was vorderde echter deze wijze van vechten eer de overwinning behaald was, dikwijls een ganschen dag en wat vooral bij de Atheners gewicht in de schaal legde, het was geen hooge kunst. Daarbij kwam nog een ander bezwaar. Het gebeurde wel, dat het rammende schip in het aangevallene bleef vastzitten, en dat bij het naar den grond zenden van den vijand ook het eigen schip mede zonk.

De Atheensche vlootvoogden uit den Peloponnesischen oorlog waren dus ook op eene methode bedacht, die veiliger en aangenamer was.

Dit was de vermaarde Di-ekplous, zooals zij het noemden, en voor het nieuwe aanvalsplan was het veelarmige ramschip het best te gebruiken.

Zoodra de vijand in zicht was kwamen de driedekkers on-

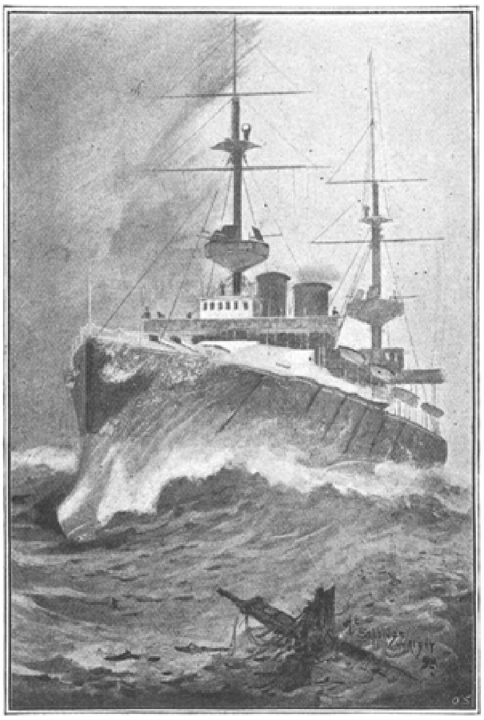

MODERNE RAM.

middellijk tot den aanval aanvaren, boord aan boord, ieder schip met den ram in de richting van den vijandelijken ram; tot vlak bij werd gevaren. Dan maakten de schepen een plotselinge wending en *full speed* voortgeroeid, scheerden zij langs de vijandelijke roeiriemen en roerriemen, die bij die gelegenheid voor het grootste deel afbraken, de vijandelijke roeiers tevens zwaar wondend door de kracht, waarmede ze uit hun handen en tegen hun lichamen werden geslagen. Waren aldus de roeiers in verwarring gebracht, een deel der roeiriemen, soms ook het roer onbruikbaar geworden, dan wendden de aanvallende schepen opnieuw den steven en met één geweldigen ramstoot aan langszijde, waar de ram geen kans liep af te breken of te blijven zitten, deden zij het vijandelijke schip zinken.

Natuurlijk veronderstelt deze wijze van aanvallen bij de eene partij meer behendigheid dan bij de andere, doch buiten kijf is het dat de Atheners hun tijdgenooten verre overtroffen in taktische volleerdheid en vlugheid.

De volgelingen van koningin Dido brachten den Phoenuischen wigvormigen ram over naar Carthago. Naderhand namen zij door middel van de Syracusers den Attischen drietand over. Dit geschiedde eenigen tijd voor den eersten Perzischen oorlog met Rome, waarin de Carthagers het overwicht van den ram behielden tot het groote scheepsgevecht van Mylae, toen de Romeinsche consul Duilius - naar wien het tegenwoordige Italiaansche oorlogsschip *Duilio* genoemd is - zijn tijdgenooten in verbazing bracht door zijn stoutmoedige vernieuwing van de oorlogstaktiek ter zee.

Voor het eerst zag Duilius af van het systeem om de vijandelijke schepen op den voet in hunne manoeuvres te volgen. Ten eerste waren de Romeinsche matrozen, die nimmer of slechts kort ter zee gediend hadden, volkomen onbedreven om in het gezicht van den vijand op voldoende wijze te manoeuvreeren en ten tweede bestond de behoefte daaraan voor hen niet.

Immers de zware slagschepen, die de Carthagers in den strijd voerden waren te zwaar om te rammen. Duilius zeide, dat hij de risico op zich durfde nemen van in het gevecht te worden in den grond geboord. Achtervolgd te worden door een moeilijk voortbewogen en betrekkelijk langzaam varend schip als de Carthaagsche vijfdekker, was een zeer verscheiden iets van een treffen met een licht gebouwd Attisch driedrekker-oorlogsschip. De zwaarwichtige aanval der Punische schepen behoefde niet uit den aard der zaak noodlottig te zijn, daar de Carthaagsche vlootvoogden bovendien al hun stuurmanskunst noodig hadden ten einde hun eigen schepen niet te telescopeeren.

De Romeinsche taktiek bracht een gansche omwenteling te weeg in het zeegevecht van dien tijd en bleef in stand tot de galei als oorlogsbodem voorgoed van het water verdween. De ram bleef echter voortbestaan aan de boegen van alle gevechtsschepen en wel met drie, vier, vijf of zelfs meer punten, naar gelang van het type van het schip. De zeestrijd ontaardde onder de Romeinen in een gevecht van man tegen man, gevoerd door de legioensoldaten, die zich als mariniers aan boord der schepen bevonden, en die zoodra twee schepen boord aan boord lagen, met het zwaard de zaak beslechtten.

Aldus keerde de strijdmethode weder tot zijn alleroudsten vorm terug, zooals ook de Egyptenaren die hadden aangewend, in den tijd dat de pyramiden nog werden gebouwd.

Een onmiddellijk gevolg hiervan was dat de oude gevechtsmast, die door Thenistocles in den ban was gedaan, weder in eere werd hersteld.

Bij een Grieksch oorlogsschip werd volstrekt geen mast gevoerd; de lichte masten, die bij het kruisen, als hulp van de roeiers, zeil voeren, werden in het gevecht weggenomen, zoodat niets boven de boorden uitstak. Ook de vijfdekkers van Carthago en de tweedekkers uit den tijd van den Romeinschen keizer Augustus hadden in het gevecht geen masten, waarschijnlijk vooral hierom, wijl ze een getrouwe copie waren van de Attische schepen.

Maar, zooals gezegd, in den lateren tijd van het Romeinsche keizerrijk werd de gevechtsmast weder in eere hersteld en zoo bleef het den geheelen Byzantijnschen tijd tot de galei als oorlogsschip verdwenen was.

Het Romeinsche gevechtsplan leidde voorts nog tot het invoeren van een bovenbouw op het dek, een gevechtstoren met artilleristische doeleinden. De Romeinen ter zee, waren eigenlijk niet anders dan landkrijgslieden te water en hun geheele systeem richtte zich ook te water naar militaire voorschriften. Hun oorlogsschip was niet anders dan een transportschip, een gevechts-platform en voertuig, slechts strekkende om de soldaten zoo gauw mogelijk te brengen naar de kwartieren van den vijand. En als hulpmiddelen in den krijg werden steeds medegevoerd de zware menschendoodende oorlogsmachines, die ieder Romeinsch legioen steeds met zich voerde, n.l. de katapulten en werpwerktuigen, die dienstig waren om zware stukken ijzer, steen enz. weg te slingeren.

Aan boord der schepen geplaatst, hielpen deze het werk der matrozen zeer, daar zij een overweldigenden regen van projectielen wierpen op den vijand; om deze zware artillerie bij te staan, waren er bovendien afdeelingen slingeraars aan boord.

De moeilijkheid om voor deze allen plaats aan boord der schepen te vinden, bleef bestaan; door het oprichten van gevechtstorens trachtte men hieraan te gemoet te komen. Het waren hooge gevaarten, soms zeven meter hoog, waarop de katapulten geplaatst waren en waaromheen de slingeraars op eene omheining stonden; zoowel aan den voor- als aan den achtersteven bracht men ze aan.

Het idee van ons modern oorlogsschip is eigenlijk geen ander dan de galei ten tijde van Hadrianus of Constantinus; de artilleristische inrichting is dezelfde gebleven.

De zware werpwapens werden vooruit en achter opgesteld, terwijl de lichte werpwerktuigen tusschen beiden in een plaats vinden. Zoo wij daarbij nog voegen de andere gevechtsdetails, den ram en den gevechtsmast en op de mogelijkheid om zich in ieder gewenschte richting te bewegen, dan kunnen wij deze beide typen van schepen, waartusschen een tijdruimte ligt van bijna 2000 jaren, in het algemeen gelijk stellen. Zoo is van het oorlogsschip uit den klassieken tijd het tegenwoordige oorlogsschip geboren na achtereenvolgens den Egyptischen gevechtsmast, den Phenicischen ram en den Romeinschen schiettoren te hebben overgenomen.

Op het strand van Le Portel.
Oorspronkelijke Novelle door Nina.

Als eene glanzende zeeschelp, door de klotsende golven op het strand gespoeld, waar het ruischen van de zee voortdurend door heen gonst, zoo ligt het zonnige Boulogne aan Frankrijks kust. Rondom liggen kleinere, minder aanzienlijke schelpjes, die de meesten voorbij loopen, omdat men, aangetrokken door het blinkend email, te licht vergeet dat er nog anderen op het strand geworpen zijn die haar misschien in waarde overtreffen of door haar eenvoud door sommigen 't meest gewaardeerd worden.

Le Portel is een eenvoudig visschersdorp op een uur afstands van Boulogne gelegen.

Wie naar een badplaats gaan om te zien en gezien te worden, kiezen Boulogne of Vimereux tot verblijf; maar zij, die onopgemerkt en rustig van de zeelucht willen genieten, verkiezen dit plaatsje.

Toch was het geen vergissing dat op zekeren dag een jong vrouwelijk passagiertje, in elegant reiskostuum op den bok van den postwagen naar deze eenvoudige badplaats reed, en, al pratend met den postiljon, wiens paarden droomerig den welbekenden weg aflegden, inlichtingen vroeg en kreeg omtrent alles wat zij voorbij ging en de plek die zij te gemoet reed.

Zij glimlachte bij de gedachte dat iemand, die haar den vorigen avond gezien had haar nu had kunnen gadeslaan.

Toen, in kostbaar satijn, toegejuicht door een goedkeurend publiek, gevierd door de ‘jeunesse dorée’ van Parijs, en deze hulde op het oogenblik dankbaar beantwoordend, alhoewel zij in haar hart walgde van de menigte, die de kunstenares als eene speelpop beschouwde, en snakte naar het aanbreken van den morgen, waarop zij, zonder dat iemand het wist Parijs zou ontvluchten. Thans schertsend met den voerman van dezen rammelenden ouderwetschen wagen, blij in het besef van weldra als een zilvervleugelige zeemeeuw, op het zilte schuim te dobberen en te fladderen over het stille strand van Le Portel.

Daar had zij als kind, met hare moeder, zonnige zomerdagen doorgebracht en de herinnering aan dien tijd was haar, zooals voorvallen uit onze jeugd dat doen, als iets idealisch bijgebleven. Dikwijls, als zij voor de luisterende menigte hare zielvolle liederen zong, beving haar een onwederstaanbaar verlangen om nog eenmaal over de glibberige rotsen naar het oude fort te waden waar, naar hare moeder haar vertelde, de groote Napoleon getoefd had.

Zij vergat dat het hare moeder was die aan de plek al de liefelijkheid had gegeven die zij zich herinnerde en dat Le Portel zonder haar even verlaten en dor zou zijn als elke andere plaats. Gabriëlle Laurent zocht wat zij nergens vinden zou: de blauwe bloem waarvan zij had gedroomd en die haar vurigste aanbidder haar nog niet had toegeworpen.

Dacht zij die dan nu tusschen het zeewier te vinden, nadat haar was gebleken dat de warme atmosfeer der weelderige stadswereld ze niet kon kweeken?

Zij had, door bemiddeling van den geestelijke een eenvoudig pension bij eene nette visschersfamilie gevonden, waarheen zij zich thans begaf.

Mme Bourgain, hare hospita, was eene onaantrekkelijke, ruwe vrouw. Haar zoon en dochter, die niet op haar geleken, waren stil en ernstig, en hadden beiden van hunnen vader een paar prachtige donkere oogen geërfd, die Gabriëlle als kostbare karbonkelsteenen tegenflonkerden en aantrokken, omdat zij de waarde en de kracht van zulk gesteente op het tooneel had leeren kennen.

Toen zij 's avonds in haar eenzaam kamertje, in een rieten leunstoel voor het venster gezeten, over de kale duinen staarde, en de zon, als de corypheeën van het ballet, langzaam in de diepte zag verdwijnen, overviel haar een gevoel alsof zware benauwende wolken over haar hoofd waren weggedreven en alles lichter werd rondom haar.

In werkelijkheid werd het duisterder, want de avond viel en de kerkklok luidde voor de vesper.

Opgewekt door de frissche koelte, welke door het open venster in het ongezellige vertrekje woei, wierp zij een zwarten doek over het hoofd en ging naar buiten, in de richting van het strand om van hare vrijheid te genieten.

Op dat uur, waarop bijna alle inwoners van het dorp zich ter kerke hadden begeven, was het daar leeg en verlaten.

De groote zandige vlakte, welke een halven cirkel tusschen de waterkeering en de ver in zee zich uitstrekkende rotsen vormde, lag als een groot tooneel voor haar, waarop zij zich verbeeldde dat zij hare rol vervullen moest. Zij stond daar als eene aan de rotsen geketende Andromeda, luisterend naar het gesnuif van het gevleugelde paard, waarop Perseus aangereden komt.

> 'Haar rosse lokken schudt ze als manen, trotsch;
> De meeuwen zwermen krijschend om de rots;
> Doch zij staat roerloos zonder lach of traan.'

De klotsende golven die telkens ontstuimig kwamen aanrollen, waren de toejuichende menigte waarvoor zij glimlachte en boog. Als deze wit-schuimend aan hare voeten spoelden trad zij coquet achteruit totdat ze haar eindelijk al te na kwamen en zij, vroolijk lachend, ze den rug toekeerde en vluchtte naar de steenen helling van waar zij gekomen was, niet weinig verbaasd te zien dat iemand, met de armen over elkander tegen den muur geleund, haar had gadegeslagen.

Thuis gekomen wierp zij zich, gekleed als zij was, op het gordijnlooze bedje, dat, om plaats te winnen, vlak voor het venster stond. Zoo zag zij niets dan het topje van den vuurtoren en de duistere lucht waar naar zij tuurde tot alles grauw en donker werd en zij in een diepen slaap viel tot den volgenden morgen.

Gabriëlle schikte zich, met kinderlijke liefde voor het nieuwe, in hare eenvoudige omgeving en babbelde soms uren achtereen met Marie en Mme Bourgain, als dezen bezig waren de vischnetten te boeten, welke Pierre, deerlijk gehavend, thuis had gebracht.

Hij zelf, door Gabriëlle's onderhoudend vertellen geboeid, bleef luisteren, en sloeg nu en dan de handen mee aan het werk om niet weggezonden te worden. Want er lag eene sterke bekoring voor den eenvoudigen visscher in de levendige wijze waarop het meisje hare wonderlijke verhalen deed. Zij sloeg al pratende de bedrijvige handen gade en het duurde niet lang of ook zij toog aan 't werk, bewerende dat zij het beter deed dan Pierre, die met zijne grove vingers de mazen veel te groot maakte.

Vaak als het plechtig vespergelui door de avondstilte klonk, voelde zij zich door de liefelijke tonen geroepen mêe ter kerk te gaan om hare stem in 't koor te mengen. In rustige onbekendheid, onopgemerkt in een donker hoekje de flikkerende altaarlichtjes en bonte versieringen aanstarend, vergat zij dat zij niet als Marguérite zich op het tooneel bewoog, vervuld met de gedachte aan Faust, maar begreep dat er in werkelijkheid een eenvoudig geluk in het leven bestond dat zij tot nu toe niet gekend had.

Zoo helder klonk haar geoefende stem in het schoone Ave Maria, dat menigeen het hoofd omwendde om te zien van wie die onbekende zang kon zijn; maar onder al de aanwezigen was er slechts één die het wist, één die altijd in hare nabijheid achter een pilaar gezeten was en, van en naar huis gaande, als een trouwe hond over haar de wacht hield. Hij volgde haar als zij nog even in het avondduister door liep naar het stille strand, om de wierookwalmen van haar af te laten waaien door den zilten zeewind.

Pierre was door haar als betooverd. Zonder dat zij er zich van bewust was, oefende zij een onwederstaanbare macht op den eenvoudigen visscher uit; hij wist altijd waar zij was, op het strand, op de duinen of in de kerk; hij trachtte haar altijd te ontmoeten en een eind wegs mee te loopen. Voor Gabriëlle lag er niets vernederends in de

vriendschap van den knappen visscher, want zij vond elk kostuum slechts een verkleedpak dat aangetrokken werd om een rol te vervullen.

Eens dat hij haar weder op de duinen tegenkwam, vertelde hij haar dat zijn nieuwe pink den volgenden Zondag zou gedoopt worden.

‘'t Zal heel plechtig zijn,’ vervolgde hij; ‘als u er belang in stelt onze gewoonten te leeren kennen, neem u dan deel aan 't feest!’

‘O zeker! Ik wil de plechtigheid graag bijwonen; hoe laat moet ik komen?’

‘Ik zal u waarschuwen als wij gaan,’ antwoordde Pierre; ‘mag ik haar “Gabriëlle” noemen?’

‘Gabriëlle?’ lachte zij vroolijk.

‘Dan word ik “marraine” en neem daarmee een groote verantwoordelijkheid op mij.’

‘Neen, ik neem alle verantwoordelijkheid op mij. Doch,’ vervolgde Pierre, haar half verlegen, half guitig van terzijde aanziende, ‘'t is bij ons de gewoonte om een nieuw vaartuig den naam van zijnen beschermheilige te geven en... mijn beschermheilige is Gabriël.’

‘Dan behoeft ge mijne toestemming niet te vragen; 't moet zoo wezen,’ antwoordde zij.

Toen het Zondag was en zij Mme Bourgain en Marie in haar keurig kostuum zag verschijnen, met de aureool van wit geplooide kant om het hoofd zooals de visschersvrouwen van Boulogne het dragen, bekroop haar op eens de lust om ook zoo uitgedost op het doopfeest te verschijnen. Vleiend haalde zij de beide vrouwen over om haar van hare kleederen en sieraden te leenen. Moeder en dochter van haar kant, schepten er vermaak in de stapels gekleurde rokken en doeken ten toon te spreiden, die in de oude linnenkast keurig opgestapeld lagen. Gabriëlle zag er in hare vermomming allerliefst uit, en schoon deze en gene zich omkeerde om te zien wie de vreemdelinge was die met de Bourgains door het dorp liep, verried geen enkele trek op haar gelaat iets ongewoons of gedwongens. Want het viel haar niet moeielijk eene zoo kleine rol te vervullen,

GENERAAL CRONJÉ.

voor een publiek dat haar niet kende.

Op het strand gekomen moesten zij door het warme mulle zand waden om het vaartuig te bereiken dat met zeildoek was omspannen tegen nieuwsgierige blikken.

De curé en een jong priester in fijn wit baptist, benevens de mede-eigenaren van de pink, waren reeds aanwezig.

Een klein trapje voerde hen aan boord, en het jonge dametje vervulde hare rol zoo natuurlijk dat iemand met een schalksch lachje vroeg in welke betrekking deze jonge Boulogneesche tot de nieuwe doopelinge stond?

Het was eene korte ceremonie. De curé besprenkelde elk deel der pink met wijwater en prevelde eenige latijnsche zinnen, welke de aanwezigen met gevouwen handen nazegden. Daarna werden de genoodigden op wijn en brioche onthaald en, onder het nuttigen daarvan wijdde de pastoor zijne bijzondere aandacht aan het meisje, terwijl de jonge priester blozend, zich aan de goede gaven te goed deed.

Toen de plechtigheid was afgeloopen, sprak Gabriëlle op luchthartigen toon tot Pierre: ‘Ik wensch u geluk met uwe Gabriëlle.’

‘Mijne Gabriëlle!’ herhaalde hij. ‘Zij behoort mij niet alleen; ik moet haar deelen met anderen: O! als zij mij alleen behoorde....’ Zijne oogen straalden.

‘Wat deedt gij dan?’ vroeg zij naïef.

‘Dan ging ik met haar over 't blauwe water, ver, ver van hier.’

‘Om eindelijk, na een langen zwerftocht met haar naar de diepte te gaan? Dat zou een poëtisch einde zijn! Daar is 't in elk geval beter dan onder de zwarte aarde. Als ik sterf, Pierre, dan zou ik willen dat zij mijn lijk in zee lieten zinken. Ik werd liefst in een biezen korf door deze zelfde “Gabriëlle” weggebracht; doch er moeten bloemen om mij heen gelegd worden; ik heb altijd van bloemen en kransen gehouden. Gij en uwe makkers mogen mij een eind in zee roeien op de maat van een geliefd visscherslied, en dan, zoo gij wilt, als ge mij aan de diepte hebt toevertrouwd, kunt ge als lijkzang het Ave Maria zingen, dat mij nu zoo liefelijk klinkt. Later, als gij met uwe boot voorbij diezelfde plek gaat zou mijn zang uit de diepte, als het gezang der syrene u nader lokken en u wellicht eenmaal ook daarheen voeren, naar de onderzeesche wereld waar ik tusschen schelpen en zeewier u wachten zou.’

Gabriëlle schertste, maar Pierre was ernstig en ontstemd geworden.

't Was drukkend heet. Toen zij thuis gekomen waren bleef het jonge meisje geruimen tijd in haar eigenaardig kostuum in de huiskamer der Bourgains praten; zoo, in deze kleederen, voelde Pierre haar als 't ware nader tot hem en redeneerde vrijer en onbevangener met haar dan hij nog ooit gedaan had.

Soms zweeg hij plotseling stil want dan voelde hij dat de afstand tusschen hem en haar te groot was, maar Gabriëlle die in haar veelbewogen leven meer menschenkennis had opgedaan, begreep dat zwijgen en peilde de diepte van de kloof die tusschen hen bestond, om tot de overtuiging te komen dat die afstand in den beginne veel grooter leek dan nu.

Hare vroolijke uitvallen werden nu vaak vervangen door een vaag gevoel van melancholie, als zij peinzend zoekend de kleine regelmatige voren volgde, welke de golven op het glinsterende zand hadden achtergelaten.

Er was iets prikkelends in de zeldzame verhouding tusschen Pierre en haar, en zij zou heel graag haar vorig bestaan laten varen om als eenvoudig visschersmeisje in het eigenaardige kostuum dat haar zoo goed stond, dit rustig, weinig omvangrijk leven te leiden. Maar als zij aan eene nauwere verbintenis dacht met den knappen visscher, dan schudde zij 't hoofdje, alsof zij iemand antwoord geven moest op de gewichtige vraag, en zuchtte ‘dat kan niet’. Haar bleef niet anders over dan maar weer terug te gaan naar hare vergulde kooi.

Op een Zondag van dien warmen Augustusmaand ging zij naar Boulogne om een processie te zien, waaraan Pierre en Marie zouden deelnemen. Honderden geloovigen uit de stad en omliggende dorpen, bij de kathedraal te zaam gekomen, bewogen zich in optocht door de hellende straten om de blijde terugkomst van de pelgrims uit Lourdes te vieren.

(*Slot volgt.*)

Generaal Cronjé.

Cronjé is een van de Transvaalsche vechtgeneraals van den ouden stempel. Hij was commandant in den Vrijheidsoorlog en nam deel aan het beleg van Potchefstroom; hij commandeerde het leger in 1885 bij den opstand van den stam der Koraunas, in wier gebied later gesticht werd de stad Schroeizerrenneke, geheel in 't westen, ten zuiden der Molopo in het district Bloemhof. Later volgde hij als superintendant der naturellen Pieter Joubert op; hij staat bekend als een groot aanhanger van president

Kruger. Bij den inval van dr. Jameson heeft hij getoond een vastberaden en krachtdadig aanvoerder te zijn. Bij die gelegenheid sneuvelde zijn zoon.

Daarom heeft hij gevraagd in dezen oorlog te staan daar waar hij Jameson zou kunnen vinden, om Kimberley.

Maar de vogel schijnt naar Londen ontsnapt te zijn, al zijn er ook die beweren, dat Jameson zich noch altijd in Kimberley ophoudt.

Gelijk men weet was de oude Pieter Cronjé een dergenen, die genoemd werden als Joubert's opvolgers, toen de Engelschen Joubert hadden laten sneuvelen.

Gelukkig is het nog niet noodig geweest diens functie over te nemen.

Colibri
door Melati van Java.
(Vervolg van blz. 51.)

‘Maar lieve nicht, is de reden die ik aangaf niet voldoende? Een wijs mensch regelt bij het klimmen der jaren zijn zaken opdat de dood

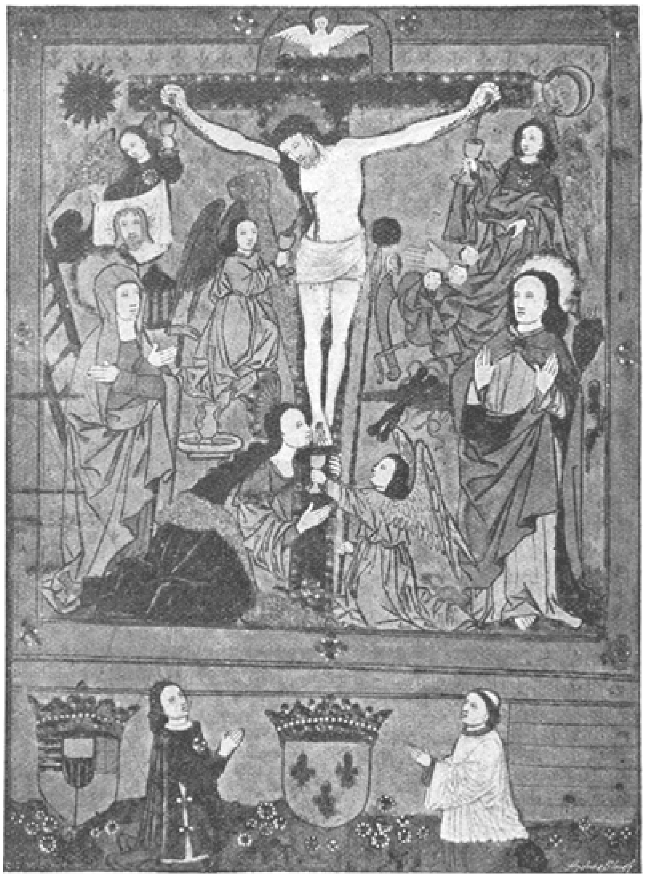

DE KRUISIGING.
Email plaque door NARDO PENICAUD in het Hotel Clury.

hem niet overvalt.’

Nu was het haar beurt te glimlachen, zoo'n effen vluchtig glimlachje.

‘U spreekt of u reeds een zeventiger is, neef! En u is maar goed de helft voorbij.’

‘Toch klimmen wij de ladder haast af, nicht! In elk geval ik begreep dat er hier alleen sprake kon zijn niet van een ingewortelde familiegrief, maar eenvoudig van een misverstand dat niet uit den weg wordt geruimd omdat geen van beiden de eerste stap wilde doen. Ik als man heb die nu gedaan, Van u hangt het af òf het bij dien eenen stap zal blijven, maar u is te christelijk en te vroom om haatdragend te zijn.’

‘Ik voel geen haat jegens u, maar mijne rechten kon ik niet laten varen omdat zij die zijn van mijn geslacht.’

‘U hoeft geen rechten te laten varen, en kan ze laten gelden zooveel u wil.’

‘En Joujou dan? Hebben wij hier niet genoeg over geprocedeerd en genoeg over getwist en gewrokt?’

‘Ik kom u Joujou aanbieden als een geringe bijdrage in het groote maatschappelijke en philantropische werk door u ondernomen.’

Freule Richmonda staarde hem verbaasd aan; zij vertrouwde haar ooren en oogen niet.

Was dat de zoon van neef Egbert, die hier voor haar zat en haar het land, waarover zooveel te doen was geweest, dat haar vader zooveel ergernis, haar moeder zooveel tranen had gekost, dat haar steeds als een doorn in het vleesch had gestoken, zoo eenvoudig ten geschenke afstond? Wat school hier achter dacht zij wantrouwend.

‘En u verlangt er niets voor terug, neef? U geeft er mij vrije beschikking over?’

‘U kan met Joujou alles doen wat u wil, zooals het u uitkomt het verbouwen of naar den grond halen.’

‘Voor niets, zegt u voor niets.’

‘Zeker nicht! Dat zei ik en herhaal het nog eens.’

En hij lachte hartelijk, met zijn armen op de knieën voorovergebogen en zich verkneukelend in haar verwarring.

‘Maar dat kan ik niet accepteeren. Onmogelijk?’

‘Waarom niet? Het heele proces was toch om dat stukje grond met het paviljoen?’

‘Erkent u dan dit - dat wij recht hadden en het proces onrechtmatig hebben verloren?’

‘O nicht!’ en hij richtte zich op en leunde achter tegen zijn stoel, en sloeg de oogen naar het fijne stuc van het plafond, ‘vraag me nu niet te veel! Ik heb mij nooit ernstig met het proces bemoeid. Ik liet het aan vader over. Laat het eenvoudig rusten. Joujou is van u - wat wil u meer!’

‘U stapelt mij gloeiende kolen op het hoofd en dat is zoo'n vreemde gewaarwording. Ik ben 't niet gewoon.’

'Het zal wel wennen en dan zal u inzien dat het niet zoo onaangenaam is - integendeel het verwarmt.'

'Maar ik kan zoo'n geschenk niet aannemen!'

''t Is geen geschenk, 't is immers uw recht!'

Weer die spottende uitdrukking in zijn oogen, die haar vervoerde en deed twijfelen aan den ernst zijner bedoelingen.

'Als u dat erkent, dan is het geen cadeau.'

'Dan zijn de kolen weg, wil u zeggen! Kom nicht, zoek geen spijkers op laag water. Joujou is voor u, de notaris zal de akte van schenking opmaken en daarmede uit. Laten wij de familie veete begraven en weg doen klinken onder een glas champagne òf - ik vergat het, u is zeker geheel-onthoudster?'

'Hoe weet u dat?'

''t Past zoo in uw levenssysteem.

Ja 't is waar, maar dat moet u niet beletten in uw plan!'

'Neen, alleen geldt niet. Geef mij uw hand maar en zeg dat alles vergeten en vergeven is en wij voortaan als goede vrienden en als neef en nicht zullen leven.'

Zij gaf hem nog steeds min of meer aarzelend en ontwijkend haar zachte, blanke hand die hij tot brekens drukte in zijn krachtige, beenige vingers.

'Maar nu komt u zeker ook nooit meer hier,' zeide zij na een poosje van nadenken, 'als Joujou weg zal zijn?'

'Waarom; als ik wil jagen, heeft vrouw Kool van de herberg altijd nog een kamer voor mij over.'

'O dat is niet noodig! U heeft hier uw thuis.'

'Nicht Richmonda, denk niet dat ik van de gloeiende kolen, waarvan u sprak, maar die ik niet op uw hoofd gelegd hebt, wil profiteeren. Uw vriendschap, uw handdruk, die aan alle twist een einde maakt zijn me genoeg. Ik stel hoogen prijs op den familieband met u, want ik acht u hoog!'

Zij voelde zich weer slecht op haar gemak onder zijn doordringenden blik, die toch zoo vriendelijk scheen.

'Zegt u mij dan welkom, in het huis van onze voorouders? Die oude heeren zien met welgevallen op ons neder nu wij weer vrienden zijn.'

'Welkom Ryno!' sprak de freule iets warmer dan anders en nu eindelijk gewonnen, 'in ons huis! Kom je nu ook deelnemen aan het vredemaal, dat wil zeggen, heel prozaïsch mijn lunch!'

'Nu nicht! Dat eerste verzoek mag ik niet weigeren.'

'Laten wij dan uit deze ongezellige kamer gaan naar de hal, 't eten zal ons wel gauw wachten.'

Zij ging hem vóór en nu traden zij de eetkamer binnen of liever de groote hal, waar in de eetkamerafdeeling juffrouw Greivers reeds met Vera op de freule zat te wachten.

'Mijn neef Ryno de Mouchy,' zeide freule Richmonda eenvoudig en beval den knecht nog een couvert bij te zetten. Ryno groette beleefd, maar op Vera bleven zijn oogen langer rusten dan op juffrouw Greivers. Zij zag hem aan met haar schitterend, lachend gezicht en toen viel het Ryno voor 't eerst op dat zij geleek op de Richmonda van vroeger, niet in de trekken, maar in den lach, in de flikkering der oogen, en de oude geschiedenis kwam in zijn herinnering op alsof de jaren daartusschen waren weggevallen met al hun ellende, en woeling en strijd. Een groote kalmte viel over

hem, iets alsof hij een plicht had vervuld waartegen hij lang had opgezien en of nu kalmte en geluk voor hem konden beginnen.

Het dejeuner verliep stil en rustig. Noch juffrouw Greivers, noch Vera zeiden iets als men niet tot haar sprak; de juffrouw bediende zwijgend, sneed het vleesch, trancheerde het gevogelte, schonk den wijn in, Vera liet alleen haar oogen spelen, die oogen, tintelend van levenslust en speelschheid.

‘Dat kan zij alles omzetten in muziek,’ dacht hij, ‘ik moet haar hooren, ik moet, hoe spoediger, hoe liever. “Joujou” is dat feest waard!’

Sedert jaren voelde hij iets, waarnaar hij, de levensmoede, vurig verlangde, iets dat hem vervulde dag en nacht. Alle emotiën meende hij te hebben geproefd, en nu, onverwacht in het bosch had de stem van het kind, meer nog de muzikale gave, die zij er in had doen klinken, hem nieuwe verborgen bronnen van genot geopend.

Hij moest zich geweld aandoen om met de freule kalm over familiezaken te praten en beleefd en belangstellend naar haar te luisteren. Het liefst had hij Vera maar aangezien, genoten van het rhytme harer bewegingen, haar blikken, haar lachjes.

Zij gevoelde die bewondering als een warmen gloed haar koesteren en doortintelen; alles om haar heen scheen veranderd; wat was het leven heerlijk!

De zon schitterde in het kristal op tafel, de jonge hyacinthen in de serre geurden als de lente, ô, dat zij het had kunnen uitjubelen op haar viool. Hoe mooi kon zij dan in haar fantasie de burgerlijke kamer van Moeke Dirksma maken, wat zou het hier dan een paradijs worden, en die man tegenover haar, met de lange blikken die hij haar toewierp, scheen te lezen in haar ziel; hij kende zeker de melodiën, die zongen in haar hoofd, die trilden aan de toppen harer vingers.

Hij dorstte naar de gave van haar innerlijk zijn, die zij hem scheen te beloven; zonder te spreken verstonden zij elkander, uit haar oogen dronk hij de muziek, begeerig als kon niets zijn lust stillen.

En ondertusschen sprak Richmonda op haar koelen, effen toon over neef die en barones zóó, over hun lotgevallen, hun kinderen, hun ups en downs, en voelde niets van den magnetischen stroom, die langs haar heentrok.

‘Veronica,’ zeide zij tegen het dessert, ‘Wil u zoo vriendelijk zijn de sigaren te halen en het rookgereedschap voor mijnheer De Mouchy?’

‘Wel nicht! Wat staat u hoog boven die vrouwenantipathiën, dat u ons, armen mannen, onze troost in droefheid en zorg gunt!’

‘In de serre kan u rooken als u mij excuseert. Ik heb een boerenvrouwtje van Heideoord tegen half twee hier besteld. Dadelijk ben ik weer tot uw beschikking, maar tegen twee uur moet ik uitrijden.’

‘Wat 'n streng geregeld leven! Ik zal veel van u moeten leeren; ik, kind van impulsie en impressie! Nooit weet ik het eene oogenblik wat het volgende mij zal zien doen.’

‘Een vaste regeling van het leven geeft ons steun en kracht.’

‘Heeft u die noodig nicht, u, zoo krachtig, zoo wijs? Heeft u wel ooit gehandeld onder den druk van een oogenblikkelijk, sterk gevoel!’

Hij schrikte van de doodsbleekte van haar gezicht, waaruit het weinige licht en de weinige kleur terugweken, om er niets achter te laten dan een koud, gevoelloos masker.

‘Neef, u vraagt meer dan ik antwoorden kan,’ hernam zij met een poging tot een glimlach, die pijn deed om te zien.

‘Ik verlang geen antwoord, nicht! Het was meer een opmerking, die ik hardop maakte. Wij zijn beiden onzen eigen weg door het leven gegaan, wij hebben niets van elkander gezien of gehoord in die lange jaren, en nu wij elkaar terugvinden, zijn

we beiden door het leven mishandeld of getroeteld, maar wij weten niet het hoe van elkaar.'

'Gelooft u dat?' vroeg zij peinzend.

'Er is een geheim in haar leven, dat zij tot elken prijs verbergt, maar dat nog steeds als een open wonde schrijnt,' dacht Ryno.

Vera kwam terug, met een wenk beduidde haar de freule dat zij het gerei moest neerzetten in de serre en met een enkel woord waarschuwde haar het meisje dat vrouw Dieze in het kleine kabinet wachtte.

'U excuseert mij neef! Ik laat u tot vergoeding van mijn gezelschap een sigaar. Ik denk dat u zich dien ruil niet zal beklagen.'

Hij boog hoffelijk en terwijl juffrouw Greivers met den

knecht den boel begon weg te ruimen, liep hij langzaam naar de serre, waar Vera druk bezig was met hier een stoel, daar een tafeltje te verzetten, een paar slingers der klimplanten weg te steken.

Zij stonden tegenover elkander, zwijgend maar met stralende oogen.

'Vera,' zeide hij en drukte haar handen in de zijne, 'morgen dan zal ik het hooren, wat ik nu zie, wat ik nu alleen genieten kan door mijn oogen.'

'Ik begrijp u niet, ik begrijp mijzelf niet!' fluisterde Vera, ''t is of u hoort, wat ik denk, wat ik voel.'

'Morgen zal ik het werkelijk hooren, ik heb een Amativiool, ik rijd naar de stad om ze in orde te laten brengen.'

'Maar hoe kan het morgen!'

'Laat het mij over. O Vera, als je wist, wat je mij nu al goed doet!'

Zij zag hem aan terwijl hij nog steeds haar handen in de zijne drukte en zijn blik in den hare deed verzinken.

'Ik ben je zoo dankbaar!' het klonk haastig, maar zoo warm, zoo innig; haar handen werden koud in de zijne, zij sloeg haar oogen neer onder de liefkoozing van zijn blik, 'kon ik je meenemen ver van hier, waar je altijd voor mij spelen kon en zingen....'

Zij rukte zich los.

'O neen! U spreekt zoo vreemd, zoo heeft niemand tot mij gesproken. Ik mag niet naar u luisteren. Eenmaal heb ik geluisterd en - en - 't is mij zoo slecht gevaren - nu nooit meer!'

Zij was heen en hij zag haar na in pijnlijke teleurstelling en bittere ontgoocheling. Wat bedoelde zij! Haar kinderachtig geheim nam in zijn verbeelding onbegrijpelijke, groote verhoudingen aan, het drukte hem neer, het doofde het vroolijke licht, zoo pas in zijn ziel ontstoken uit, het maakte weer de banden los die wantrouwen en levenservaring voor eenigen tijd hadden vastgeketend, het zette hem weer voor raadselen, hij, die meende in haar ziel te kunnen lezen.

Toen freule Richmonda in de serre kwam stond hij met den rug naar den ingang te zien naar een kostbare orchidée, zonder een sigaar te hebben aangestoken.

'Wel neef! Is u hier achtergebleven zonder troost?'

Hij zag haar moe en lusteloos aan, geheel verschillend van zooeven toen hij zoo opgewekt en levendig twee gesprekken tegelijk voerde in woorden met haar, in blikken met Vera.

Al zijn oude weifelingen, zijn aarzelingen waren teruggekomen - zal ik heengaan, zal ik niet verder een avontuur voortzetten, dat de hemel weet hoe eindigen zal? Maar de begeerte naar het hooren van Vera's spel werd hem te machtig, misschien zou zij haar geheim verraden door haar muziek, 't was de moeite nog waard.

'Nicht,' vroeg hij, 'mag ik u morgenavond met uw eeredames wachten op Joujou, om daar de blijde verzoening te vieren?'

Zij kon nog geen ja zeggen, zij begreep hem niet; had hij het zooeven gevraagd, misschien had zij nog geweigerd maar hij zag er nu zoo bedaard, zoo stil, zoo veel ouder uit, dat zij geen reden zag het verzoek af te slaan.

'Morgenavond, zegt u! Tegen acht uur?'

'Of vroeger, hoe langer de avond hoe liever!'

'Maar spreekt u eerst met mijn notaris!'

Hij maakte een afwerend gebaar.

‘Eerst het genoegen, dan de zaken. Er dringt immers niets, Joujou is van u en nu zal ik u niet langer ophouden, uw dagen zijn zoo gevuld als de mijne leeg zijn.’

‘O,’ en nu scheen zij werkelijk weer veel meer op Vera te lijken, want haar stem klonk vroolijk, zelfs schalks, ‘als u werk belieft.’

‘Dan kan u het mij geven. Maar dat zijn ook zaken, die komen later!’

En hij vertrok; uit haar kamer zag Vera hem gaan.

VII.

De groote zaal van ‘Joujou’ die niet veel meer was dan een stads-huiskamer, straalde in het licht van bougies. De meubels waren ouderwetsch met verbleekte overtrekken, niet meer dan het hoog noodige, zooals het in een jachthuis paste, met veel hertekoppen en geweren aan de muren die beschilderd waren met jachttafereelen; de kristallen kroon waarin de bougies brandden, hing van het eveneens beschilderde plafond. Aan de muur brandden ook in kristallen lustres de kaarsen, toch was het er nog half donker en somber. Groene portières scheidden de groote kamer van een kleinere, die hij gedurende zijn kort verblijf dagelijks bewoonde.

Hij was gejaagd, rusteloos, telkens zag hij naar de kleine *boulé* pendule; verlokkend lag op een mozaïktafeltje de Amati-viool.

Hij sloeg de portière open en zag of alles goed was in de kleine kamer, waar voor het avondeten de tafel gedekt stond, aantrekkelijk door oud porcelein en oud glaswerk, met de champagne en bourgogneflesschen op een dientafeltje.

Evert zijn knecht liep heen en weer, hij gaf hem nog een paar aanwijzingen, toen rolden wielen over het grint van den weg, die langs het ijzeren hek leidde.

Ryno vloog de ruime vestibule in, bijna zoo breed als de beide achterkamers, want in de zijvlakken van den zeshoek bevonden zich de slaapkamers en alle deuren kwamen in de vestibule uit; de keuken en bediendenvertrekken bevonden zich in het sousterrain dat tamelijk hoog door een breed bordes met een fraaie trap in den voortuin afdaalde.

In een oogenblik stond Ryno aan het hek, waar de zware koets met de twee vossen van freule Richmonda stil stond; hij hielp eerst juffrouw Greivers er uit, toen haar meesteres, hij keek nog eens in de donkere diepte van het rijtuig, en de duisternis belette het teleurgestelde, verslagen gezicht van den gastheer op te merken.

‘Met u tweën maar, nicht? Uw gevolg is toch grooter?’ zeide hij altijd nog rondziende of Vera misschien nog ergens zou opduiken.

‘Ja, maar dat kind is toch niet in de familie-reunie begrepen,’ antwoordde de freule spottend.

‘Hoe meer zielen, hoe meer vreugd!’ hernam Ryno en dacht tegelijk hoe juist om haar en om haar alleen hij alles begonnen was, en nu zat hij ingerekend met die twee oude juffers!

‘U zal het wel goed vinden nicht,’ ging hij hoffelijk maar vastberaden voort, ‘dat de koets dadelijk teruggaat om juffrouw, juffrouw, ik weet haar v a n niet eens, juffrouw Veronika af te halen.’

‘Maar neef, dat zal niet gaan, zij, zij heeft werk.’

‘Waarvoor heeft men werk als het niet is om uit te stellen tot morgen? Koetsier, rijd dadelijk naar het Huis terug en verzoek juffrouw Veronika uit naam van de familie onmiddellijk mee te rijden, daar de dames en ik haar verwachten!’

Freule Richmonda kon hem geen dénienti geven, maar haar achterdocht werd grooter; het koude zweet parelde op haar voorhoofd.

‘Zou het dit zijn? Dat zij er niet eens om dacht.’ En voor het eerst voelde zij zich verheugd over haar recht om Vera te kunnen beschermen, tegen iedereen, zelfs tegen haar familie.

Zij sprak niet tegen, zij nam zwijgend den arm aan dien Ryno haar aanbood, terwijl de koets in draf wegreed.

‘Hoe durft hij, hoe durft hij?’ vroeg zij zich af.

Zij kwamen in de helder verlichte vestibule en zij zag dat zijn gelaat strak en koud stond; hij was nog niet over het belachelijke heen van het figuur dat hij daar straks had gemaakt.

(*Wordt vervolgd.*)

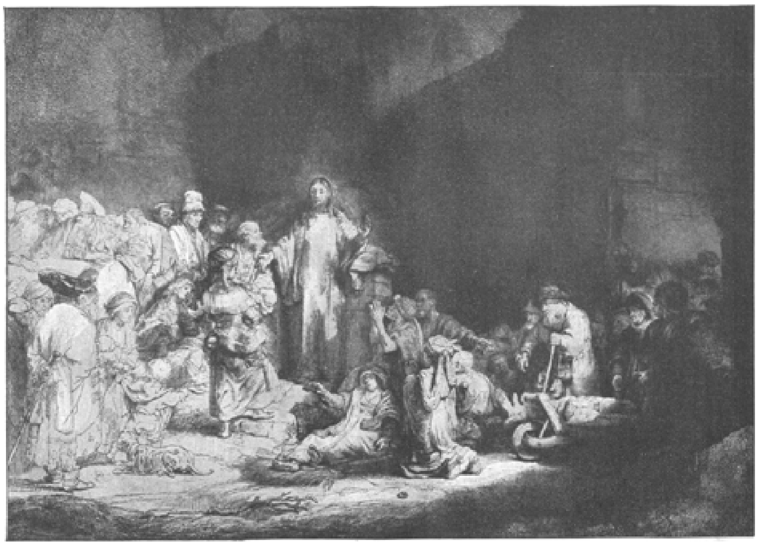

CHRISTUS ZIEKEN GENEZENDE. Naar een ets van Rembrandt.

Rembrandt en iets van zijn werk Met illustratiën.

Er is in ons land en in het buitenland slechts één roep geweest over de superieure tentoonstellingen van Rembrandt's Werk, in het Inhuldigingsjaar in Amsterdam en in dit jaar in Londen in het Britsch Museum gehouden.

Voor dien was er nimmer eene verzameling bijeen geweest, zoo compleet, zoo belangwekkend van den meester. Rembrandt is veelzijdig als schilder, etser en naturalist; men heeft hem sedert zijn dood bestudeerd en nagegaan als wellicht geen der grootmeesters. Zijn arbeid als etser is verheven gebleven door alle periodes, die de kunst doormaakte, uit technisch en uit kunst-oogpunt; men heeft zijn leven nagegaan, het bezien uit elken ooghoek; toch aan zelfs de meest ingewijden is het niet gegeven onmiddellijk en vóór alles Rembrandt te herkennen in zijn arbeid, ook al werd hij nimmer overtroffen, geëvenaard zelfs.

Een reeks leerlingen, jongeren die om hem en met hem leefden en arbeidden, die zijn wijze van werken zijn etsprocédés kenden, zijn om hem heen gegroeid, hun arbeid is door tal van omstandigheden vermengd geworden met die van den meester tot onherkenbaar wordens

REMBRANDT. (Zelfportret.)

toe.

Dit houde men in het oog, wanneer men op Rembrandt's werk een blik werpt; hierdoor wordt veel critiek afgesneden.

Zooals men weet werd Rembrandt Harmenz. van Rijn den 15 Juli 1606 als zoon van den molenaar Harmen Gerritsz. die, naar zijn aan den Rijn gelegen molen, van Rijn genoemd werd, geboren. In October 1669 stierf hij in Amsterdam.

Op een-en-twintig-jarigen leeftijd maakte hij zijn eerste schilderij ‘Paulus in de gevangenis’, dat thans in Stuttgart is; deze arbeid draagt nog in zeer veel het karakter van zijn onderwijzers.

In het laatst van 1631 of het begin van 1632 verhuisde Rembrandt naar Amsterdam. Hij had het hier uit een finantieel oogpunt in den eersten tijd uitstekend; hij kreeg vele bestellingen, en reeds in 1634 mocht hij als echtgenoot de schoone Saskia van Uylenburg naar zijn huis voeren. Er volgde voor Rembrandt een reeks gelukkige jaren; hij arbeidde verbazend, werd goed betaald en kon daardoor voldoen aan zijn lust om schilderijen en artistieke voorwerpen te verzamelen.

In 1642 stierf zijn vrouw, een geweldige slag voor den schilder. Reeds een paar jaren vroeger schenen zijn finantieele omstandigheden er niet beter op geworden te zijn, zoodat hij in schulden geraakte; sommige levensbeschrijvers hebben dit willen wijten aan zijn liederlijken levenswandel, maar veeleer hebben de veranderde smaak en de politieke toestand er toe geleid, dat het getal bestellingen belangrijk inkromp.

In 1656 vermaakte Rembrandt voorzichtigheidshalve zijn huis aan zijn zoon Titus; in hetzelfde jaar nog werd hij failliet verklaard en in 1657 werd zijn uitgebreide kunstverzameling voor den geringen prijs van f 5000 verkocht, terwijl in 1658 zijn huis voor f 10,000 wegging.

Van dien tijd af leefde Rembrandt in stille teruggetrokkenheid bij zijn geliefde en huishoudster Hendrikje Jagers, met zijne zoon Titus, die eehter nog voor hem kwam te overlijden. Den 8den October 1669 werd Rembrandt te Amsterdam begraven.

Rembrandt is stellig een der oorspronkelijkste schilders; zonder wetenschappelijke opleiding, zonder aanschouwing van de werken van groote kunstenaars, bereikte hij een buitengewone hoogte. Zijn stof is meestal aan het dagelijksch leven ontleend; de grofste figuur uit zijn werk krijgt onder zijn hand een machtige uitdrukking van karakteristieke realiteit, die door een poetisch waas wordt verzacht. Hij benutte zijn studiën naar het leven echter ook wanneer hij tafereelen uit het Oude en Nieuwe Testament maalde, die hij in het licht van zijn tijd zag zonder te letten op historische getrouwheid, iets wat daardoor een des te sterkeren indruk wekt, omdat zij de geestelijke en materieele atmospheer, waarin Rembrandt leefde en dacht, met de waarheid van een zede-schilderij weergeven.

Zijn hoofdmiddel om een kunstindruk in het leven te roepen is het halfduister; uit schaduw en donker laat hij de karakteristieke plaatsen in het licht uitkomen. Hij laat de vormen meer vermoeden dan dat hij ze aangeeft; alleen op de koppen wordt alle aandacht gevestigd; de juistheid der overige deelen en de schoonheid der juiste verhoudingen geraken wel eens op den achtergrond. Niettemin verwaarloost hij het kleine en onbelangrijke niet; integendeel zelfs doet hij daarop een zeer bijzonder licht vallen en geeft er een ongewone bekoring aan.

Zijne wijze van werken heeft in den loop der tijden groote verandering ondergaan; in het eerst schilderde hij met subtiel penseel en met hel licht. Tot deze eerste periode behooren behalve de Paulus ook de Geldwisselaar, nu in het museum te Berlijn, de Gevangenneming van Simson (koninklijk slot te Berlijn) de Verloochening van Petrus en andere in particuliere verzamelingen zich bevindende schilderijen van klein formaat, die zich onderscheiden door scherpe accentueering der kleuren en schelle belichting.

Den overgang tot zijn tweede periode vormt de Heilige Familie met levensgroote figuren, die in de Munchener Pinakotheek zich bevindt. Het eerste hoofdwerk uit deze periode, waarbij hij zich aan Th. de Keyser aansluit, is de Anatomische les, in het Mauritshuis te 's Gravenhage. In dezen tijd ontstonden ook de meeste zelfportretten, waarvan wij er in deze aflevering een geven, en de portretten zijner echtgenoote Saskia.

Tusschen de jaren 1637 en 1642 komt er over zijn werk een gouden licht, hetwelk zich spoedig tot het clair-obscuur ontwikkelde, dat zijn periode tot ongeveer 1654 beheerscht. Aan de spits van dit tijdperk staat zijn tweede hoofdwerk, de z.g. Nachtwacht (1642, in het Rijksmuseum), in werkelijkheid geen avond- of nachttafereel, doch het uittrekken van het Amsterdamsche schuttersgilde overdag, het toppunt van zijn clair-obscuur schilderkunst; zijn wijze van behandeling is hier evenver van uitvoerigheid als van schetsvorm verwijderd.

Aan de Nachtwacht vooraf is zijn tweede hoofdwerk uit dezen tijd gegaan, de beeltenis van den Menisten prediker Claasz Ansloo en eene vrouw, die hij troost toespreekt.

Zijn methode werd hoe langer hoe koener en kreeg iets meer decoratief, zijn kleur wordt iets donkerder. Zijn voornaamste werk uit dezen tijd is, de Staalmeesters (Rijksmuseum).

Rembrandt ontleende een groot deel van zijn stof aan het Nieuwe Testament. Hij schilderde de Heilige Familie op haar rust, gedurende de vlucht uit Aegypte (Berlijn), of die van Joseph den timmerman, de Verzoeking, Christus in Emmaus, de Barmhartige Samaritaan.

Van buitengewone machtigheid en diep aangrijpend zijn de schilderijen die zich van Rembrandt in de Munchener Pinakotheek bevinden: de Afneming van het Kruis, een der schoonste werken, vol van heerlijk lichteffect, Christus' Hemelvaart en Graflegging.

In zijn tafereelen uit het Oude Testament heerscht een merkwaardige phantastische trek; modellen uit. het Amsterdamsche Ghetto, in kleurige costuums gestoken, moeten het Oostersche leven voorstellen. Tot deze groep behooren Jacob zijn kleinzonen zegenend (Museum te Kassel), Simson zijn schoonvader dreigend (Berlijn), en het schilderij, dat zich te Dresden bevindt (Simson op zijn bruiloft raadsels opgevend), een doek van buitengemeene levendigheid, en de Blindmaking van Simson, Met bijzondere voorliefde behandelde Rembrandt de geschiedenis van Jozeph, Daniël en Suzanna.

Tot zijn zuiver geschiedkundige werken behoort de Samenzwering van de Batavieren onder Claudius Civilis (in het Nationale Museum te Stockholm). Aan de mythologie ontleende hij menigmaal zijn stof, hoewel zijne opvatting volkomen in strijd is met die van de antieken en van groote zelfstandigheid getuigt. Tot de doeken van deze soort behooren de Roof van Ganymedes (Dresden), de Roof van Prosezpina enz.

Er is een gebied, waarop Rembrandt beslist onovertroffen is, dat is dat van het portret. Niemand vóór hem heeft de kunst verstaan den menschelijken kop een zoo individueel stempel te geven. Meesterlijke werken op dit gebied bevinden zich in de Eremitage te St. Petersburg, in de musea te Londen, Parijs, Berlijn, Kassel en in vele Engelsche en Fransche particuliere verzamelingen. Hij schilderde zijn modellen in alle mogelijke houdingen en costuums, bij voorkeur koppen van grijsaards, Joden met dicht haar en vollen baard.

Eene bijzondere voorliefde had hij voor het maken van zijn eigen portret; zoo vinden wij er een van 1634, een uit iets lateren tijd, verschillende in Londen, en in Florence; op een zich te Dresden bevindend beroemd schilderij, stelde hij zich zelven voor met een wijnglas in de hand, met zijne echtgenoote op den schoot. Deze laatste vinden wij op een buitengewoon groot aantal doeken, waarvan de voornaamste zijn een teekening in Berlijn, een buitengewoon mooi schilderij in Kassel en een niet minder uitnemend doek in Dresden.

Tot Rembrandt's beste werk als portrettist behooren de schutters- en regentenstukken. De meest bekende van dit soort zijn de reeds gemelde Nachtwacht en de Staalmeesters, de Overheden van het Weversgilde enz. Ondanks zijn getrouwheid in het schilderen van het portret heeft Rembrandt bij dezen arbeid nimmer uit het oog verloren welken algemeenen indruk hij wilde bereiken.

Ook als landschapsschilder is Rembrandt beroemd; hij ontleende hier zijn stof aan den omtrek van zijn woonplaatsen en bereikte hierbij een zeldzame keurigheid van compositie en poëtisch gevoel.

Als etser heeft deze zeldzame man niet minder grooten naam gemaakt dan als schilder. In deze aflevering vindt men er een heerlijk voorbeeld van wat hij op dit gebied presteerde, de z.g. Honderd gulden prent, de Genezing der Kranken.

Hij heeft o.a. nog eene Afname van het Kruis geëtst, die wereld beroemd is, voorts tal van portretten o.a. van Six, landschappen enz. enz. De schoonste verzameling hiervan vindt men in Amsterdam, maar ook naar Londen, Parijs, Weenen enz. zijn zeer vele etsen van Rembrandt's hand overgebracht. Men schat het aantal etsen van den meester op 1000.

Om moeders wil
door B. Triphook Hayward.

Een barre Decembernacht. Felle Zuidweststorm, door hevige regen en sneeuwbuien vergezeld, teistert de Noordzeekust. De wind doet het zilte element schuimspattend omhoog stijgen. Dof brult de zee als een getergd roofdier, en de kerktorenklok van het nabijgelegen visschersdorp doet het vierde morgenuur door het voortgezwiepte luchtruim weergalmen.

'T Is noodweer!....

In het dorp, anders 's nachts zoo rustig, is bijna elk venstertje verlicht, een teeken dat men op zijn hoede is.

Ginds, aan den breeden strandweg - de hoofdstraat van het dorp - in Krelis' huisje, maken de woedende elementen weinig indruk op de bewoners. Dat is te vergeven. Stil! Stoor hen niet, die in de achterkamer van het nederig huisje, hunne angstige blikken onafgewend naar de bedstede hebben gericht.

Krelis' jonge vrouw, 't roosje van het dorp, ligt daar ter neer in ijlende koorts.

Krelis' moeder steunt het brandend gloeiende hoofd der zieke met beide handen, en de stevig gebouwde visscher woelt met vertwijfelenden angst in de haren, ten einde raad, hoe hij den onverbiddelijken dood van deze legerstede zal weren.

Een zinspeling van moeder om een tweeden arts, doet haar zoon het huisje verlaten om hulp te zoeken voor zijn jonge gade.

'T Is hartverscheurend om aan te hooren, hoe de arme zieke in de ijlende koorts phantaseert. De medicijnen, die moeder haar reikt, slaat ze deze uit de handen, - ze woelt de dekens van zich, als zoekt ze verkoeling tegen de hitte der koorts. Meermalen roept ze uit: ‘Arie! Arie!’ en herinnert moeder op nieuw met smart aan haar jongsten zoon, die het slachtoffer der Noordzee geworden is, evenals zijn vader.

Het kleine kamervenster dreunt in zijn hengsels bij elken windstoot, die door den schoorsteen huilt.

Tegen zeven uur in den morgen - de storm had zijn toppunt bereikt - werd de angst der dorpbewoners nog verdubbeld, toen plotseling het geluid van een kanonschot uit zee tot hen doordrong. Allen wisten wat dit te beduiden had en van mond tot mond klonk de droeve mare, ‘schip in nood’, terwijl mannen, vrouwen en kinderen, slechts half beschut tegen het noodweer, naar het strand ijlden.

Ongeveer een halve kwart mijl van de kust was een schip gestrand, reddeloos verloren. De bemanning, in de masten gevlucht, had zich in het touwwerk vastgeklampt, om niet door de omhooggezwiepte golven weggespoeld te worden. Dit alles was door het nauwelijks ingetreden daglicht, zelfs voor het geoefend visschersoog met moeite op te merken.

‘Reddingsboot klaar!’ - luidde het commando, en terstond daarop werd de sloep door vereende krachten naar buiten gebracht en vlot gemaakt. Doch de voortreffelijke stuurman, Krelis ontbrak.

Toen het bekend werd dat hij naar stad was gegaan om hulp voor zijne doodzieke vrouw te zoeken, was men eenparig van meening onmogelijk op hem te kunnen

wachten; elk oogenblik toch dreigde het schip in stukken te worden geslagen. Een kloek besluit werd genomen, acht man roeiden door de branding naar buiten in den hevigen orkaan. Nu en dan scheen het, als waren reddingsboot en manschap verdwenen, zóó bruisten de voortgezwiepte golven schuimspattend omhoog. Toch werd het wrak bereikt en redde men de schipbreukelingen. Eén echter bleef terug. Hoog boven in den mast hing hij, zwaar en stijf van doorstane koude,

en men waagde het niet hern omlaag te halen, want de boot was overladen. Toen men geland was stond Krelis daar en vroeg of men ze allen had - en toen hij vernam van den in den mast achtergeblevene, riep hij: ‘Ik zal hem halen, wie gaat meê?’ Maar zij wilden niet, zij meenden 't was onmogelijk.

Krelis sprong in de boot: ‘dan ga ik alleen!’

Op dit oogenblik verscheen zijn moeder aan het strand. Smeekend klampte zij zich aan hem vast. ‘Ga nipt Krelis! Vader verdronk ook - en.... Arie!’

Arie! haar jongste zoon, van wien zij sedert jaren niets meer gehoord had.

‘Ga niet Krelis! om moeders wil!’

‘En hij daar!.... zijt ge zoo zeker, dat niet ook hij nog een moeder heeft?’

Het wrak stond reeds onder water, naar bakboord overhellend: het kostte de grootste inspanning het schip te naderen.

Eindelijk gelukt het. Krelis kloutert in het want, om den half bevroren makker te redden. Nu ligt hij in de boot en het gaat landwaarts. Krelis verbleekt bij den aanblik van den bewustelooze. En als hij zoo dicht het strand genaderd is, dat zijn krachtige stem door storm en branding dringen kan, zwaait hij zijn zuidwester en roept: ‘Moeder! 't is Arie!’

Eenige oogenblikken later wordt de geredde in de ziek enkamer van Krelis' huisje binnen gedragen. De zon dringt door de aschgrauwe wolken en werpt hare stralen in de bedstede van het kleine vertrek; daar richt 't roosje van het dorp zich op en lispelt voor de eerste maal bij kennis: ‘Arie, Arie!’

En klinkt 't uit dokters mond: ‘de crisis is voorbij.’

Moeder valt haar oudsten zoon snikkend om den hals, stamelend, ‘Vergiffenis Krelis, om moeders wil!’

Op het strand van Le Portel
Oorspronkelijke Novelle door Nina.
(*Vervolg en slot van blz.* 56.)

De gevels der huizen waren achter draperiën van H. Maagdelijk blauw en wit verscholen; langs de nieuwsgierigen die rij aan rij op het voetpad geschaard stonden, kronkelde zich langzaam de fantastische menschenketen, in gemengd godsdienstige stemming. Tusschen de bewoners der verschillende visschersdorpen, die zich elk door hunne eigenaardige kleederdracht onderscheidden, droegen meisjes in het wit de sieraden der kerk en ‘Notre Dame de Boulogne’ nu en dan guitig omziende naar de flinke matrozen die de banieren omhoog hielden.

Waar elders bij wedrennen en regatta's de elegantjes hare toiletjes ten toon spreiden, daar pronken de visschersmeisjes van Vimereux en Le Portel met haar roode rokken en gouden sieraden bij de herhaalde processiën, welke de eenige afleiding zijn in haar eentoonig bestaan.

Inplaats dat dit bonte gewemel haar vroolijk stemde, ergerde het haar dat Pierre en al die flinke mannen met devote gezichten aan die vertooning deelnamen. Zij zette zelve ook wel zoo'n vroom gezichtje als zij op het tooneel zulke rollen moest vervullen, maar dan wist iedereen dat het comediespel was. Zou Pierre dan werkelijk zoo onnoozel zijn dat hij aan die wonderen geloofde en meende dat God gediend werd door 't offeren van geld en ten toon spreiden van kerksieraden. Bestond daarin

het vroom-zijn dat hare moeder haar geleerd had? Alles ontstemde haar in den laatsten tijd. De tranen kwamen haar in de oogen. Zij keerde zich af van die menigte en liep zoo snel zij kon naar Portel terug en toen door het dorp naar 't stille strand.

De zee had zich tot ver voorbij het fort teruggetrokken, zoodat nu al de grillige rotsachtige steenvormingen boven het zand zichtbaar waren, en men, van de eene op de andere stappend, de steenmassa bereiken kon, die meestal uittartend te midden van de schuimende golven stond. Die eenzame ruïne, die hare verbeelding prikkelde als het tooverpaleis in een sprookje, lokte haar aan.

Vlug stappend, zooals zij vaak bij 't garnalen visschen, met haar schepnet gewapend, de visschersmeisjes had zien doen, wendde zij haar luchtigen tred van de eene rots op de andere; of tusschen de gleuven door over het natte zand, en kwam behouden aan hare bestemming.

Toen sloop zij over de afgebrokkelde steenen naar den achterkant van het fort, en dáár, waar niemand haar van het strand bespieden kon, zette zij zich tegen den muur geleund neder om eenige oogenblikken van de eenzaamheid te genieten.

't Was grootsche eenzaamheid! Met haren rug naar 't land gekeerd, zag zij niets dan de eindelooze vlakte! hoorde zij niets dan golfgeklots om zich heen, en van verre het ruischen van de zee, dat bij 't eentonig deinen 't vermoeide meisje in slaap wiegde. De avond viel. Het laatste goud van de ondergaande zon, was in het zilte water weggezonken; de schemering spreidde eenen dunnen sluier over al wat zij omvatten kon.

Als door deze lichte aanraking gewekt, schrikte Gabriëlle plotseling op en staarde verbaasd om zich heen.

Rondom de rots, waarop zij had gezeten, stond alles blank; er was geen droog plekje meer waarop zij hare voeten zetten kon; zij zag slechts wit schuimende koppen die haar tergend naderden.. Zij rilde van angst! Zich vastklemmend aan den harden steenen muur, kroop zij voorbij den hoek van het fort, en bemerkte dat hooge golven tusschen haar en het strand spoelden, en van de rotspunten hier en daar nog slechts enkelen, hooger dan de anderen, werden aangeduid door het schuim dat er spattend tegen aan klotste. Wanhopig wrong zij de handen en gilde zoo hard zij kon ‘Pierre!’ maar Pierre hoorde haar niet. Geen gevleugelde liefde kwam Andromeda verlossen. Eindelijk besloot zij er doorheen te worstelen: Zij kon daar toch den geheelen nacht alleen niet blijven; 't werd al donker en niemand bekommerde zich om haar. Zij zag hier en daar nog een zwarte stip boven water die zij bereiken kon, zoodat zij op eens al hare krachten inspande en den eersten sprong waagde, vlug ijlend over de naaste glibberige rotsen en dan weer in 't water dat hoog om haar heen plaste.

Eindelijk, toen het jonge verlaten schepseltje weder een stevig punt had bereikt, en van daar op een nabijzijnde steenmassa wilde overspringen, gleed haar voetje over het gladde zeewier, dat in lange ranken er omheen dreef, en viel zij met haar teere hoofdje voorover op de scherpe steenen, die onder het water, als snijdende wapenen verborgen lagen. Zij uitte een schrillen kreet.

Het bloed sijpelde uit den gewonden slaap en teekende roodachtige aren op het grauwe water. Met het bloed vlood langzaam het leven weg zonder dat één hand naar haar werd uitgestoken. Bleek en koud lag zij op het eenzame strand.

Donkere wolken versnelden het avondduister en heel de omgeving verloor in éénzelfde wasige tint hare duidelijke lijnen.

In ongedurige ongerustheid over Gabriëlle's afwezigheid her- en derwaarts slenterend, verstoord om de onverschilligheid van moeder en zuster over hare late tehuiskomst, was Pierre zeewaarts geloopen en stond blootshoofds, met de armen

over elkaar geslagen tegen de pas gedoopte schuit geleund, turend of hij ergens iets kon ontwaren.

Hij liep eindelijk over de rotsen, welke rondom het fort boven water staken; kroop door de nauwe bogen van de waterkeering, angstig zoekend naar het eenige kostbare dat hij ooit in zijn leven had bezeten en dat hij nu op eens verloren had. Hij kon niet huiswaarts keeren zonder dat te hebben teruggevonden: hij had een voorgevoel dat het ergens dáár moest zijn.

De vloed stuwde de golven schuimend tegen de rotsen en liet van het strand niets meer begaanbaar dan de ruwe glibberige steenen, waarover Pierre wankelend van den eenen op den anderen stapte, instinktmatig voortgedreven naar de plek waar de gewonden zangvogel stom, koud en roerloos aan zijne voeten lag.

Hij wist, al was het duister om hem heen, al was de natte gedaante onkenbaar, hij wist dat het Gabriëlle was. Hij nam haar in zijn armen, legde het hoofdje liefkozend tegen zijn schouder aan en torste haar langs den moeielijken weg, altijd in den waan dat zij nog leefde en dat hij zorgde voor het schoone kind dat hij beschermend tegen zich aandrukte, verlangend om haar thuis te koesteren en te verwarmen. Maar de afstand was groot. Zij was zoo zwaar, zoo loodzwaar, en geen enkele beweging, geen enkel geluid gaf hem moed, tot hij eindelijk met moeite de visschersboot bereikte en met eene laatste poging

AANKOMST TE JOHANNESBURG VAN EEN REISWAGEN,

zijne armen steunend op de plecht, met zijnen dooden last aan boord kon komen om, naast het lijk, bewusteloos op den bodem neer te zinken. Toen, door een rooskleurigen gloed omgeven, de schitterende morgenzon als uit de rippelende golven oprees en de dauwdruppels droogde, welke als dikke tranen waren neergevallen, opende Pierre de oogen en bewoog de armen die nog altijd Gabriëlle's koud lichaam omvat hielden.

Eenige mannen stonden om hem heen, trouwe visschersgezellen, die bij het eerste morgenschemeren opweg waren gegaan om de angstige moeder, in het zoeken naar de twee vermisten bij te staan. Het duurde lang eer Pierre ten volle tot bewustzijn was gekomen, waarom en hoe hij, torsend met zijn zwaren last, dien nacht de pink bereikt had.

Nu bleef hem niets meer over dan één harer wenschen te vervullen, en het verlangen, om door dat éene zijne toewijding te toonen, staalde zijne zenuwen en gaf hem kracht Hij liet de ‘Gabriëlle’ weer met het zeildoek van der vorigen Zondag omspannen en door den strandwachter bewaken. Toen begaf hij zich naar de overheid van de gemeente, om toestemming tot eene buitengewone begrafenis te bekomen. Hij bekommerde zich niet om de smalende opmerkingen van enkelen zijner makkers; hij wilde aan haren wensch voldoen, alsof hij door eene gelofte gebonden was.

Grauwe nevel omfloerste den volgenden morgen het strand van Le Portel, en droef, eentonig klotsten en rolden de golven nader naar het kleine vaartuig dat zeewaarts gestuurd en getrokken werd door sombere mannen. Wat vreugde hadden zij zich voorgesteld van dien eersten zeetocht, en plagend hadden Marie's vriendinnen Pierre beloofd dat zij allen zouden helpen om de boot in zee te sleepen.

En thans? Die bontgekleurde bloemen en frissche kransen bedekten eene doode en zij bleven huiverend op eene afstand staan, nieuwsgierig doch niet mêe-lijdend.

De trouwe, jonge visscher was op zijne post met een paar kloeke gezellen. Het gold hier één hunner makkers en zij gevoelden dat er iets was waardoor dit vreemde schepseltje aanspraak op deze plechtige vereering had gekregen, en dat Pierre's diep gevoeld verdriet deze zending wettigde.

Zwijgend staken zij van wal. Regelmatig klonken de riemslagen in de ochtendstilte; sprakeloos stonden allen op het strand, starend naar de zwarte hulk die zich langzaam verwijderde.

Op eens, nauw hoorbaar over het ruischende water, klonk een zacht gezongen Ave Maria, en mengden zwakke vrouwenstemmen zich onwillekeurig tot een koor, als een plechtige lijkzang over de deinende golven.

Transvaalsche Kiekjes.

In de laatste tien jaren is het reizigersvervoer in de Zuid-Afrikaansche Republiek ontzaglijk gemoderniseerd. Het is nog niet zooveel jaren geleden, dat men in Transvaal reizende, verplicht was van den met vele ossen bespannen reiswagen gebruik te maken, zooals ook de voortrekkers gebruikt hadden, toen zij de Vaalrivier waren overgetrokken. Maar langzamerhand deden moderne begrippen hun intocht in de afgelegen republiek, en de nieuwerwetsche stoomwagen langs vaste rails deed ook hier zijn intrede, waarbij dankbaar de energie van Hollandsche kapitalisten en Hollandsche werkkrachten mag worden herdacht.

Doch men kan niet overal sporen aanleggen, en voorloopig zullen deze wel beperkt blijven tot de meest rendabele lijnen en tot de minst moeilijk aan te leggen trajekten. Zoo heeft men in het binnenland en op alle niet aan de groote lijn liggende wegen de ouderwetsche vervoermiddelen moeten handhaven. Wel is men in zooverre met den tijd meegegaan, dat de moderne mailcoach de plaats heeft ingenomen van de oude Kaffer-ossenwagen, maar tot stoomtrams, automobielen of electrische vervoermiddelen is men nog niet gekomen.

Nu, te ontkennen valt niet, dat de mailcaoch zooals die op onze gravure is afgebeeld, die juist aan de pleisterplaats te Johannesburg arriveert er heel wat romantischer uitziet dàn de logge stoomtramlocomotief, of de motoren met de leverworstbanden.

Zoo mogen de meer moderne vervoermiddelen hun eigenaardige groote voordeelen hebben, wat zij aan practisch nut winnen, verliezen zij aan poëzie.

Helaas in onzen tijd gaat althans in het gewone leven de poëzie schuil voor de eischen der praktijk.

Colibri
Door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 59.)

Hij deed zijn best hoffelijk te zijn, maar wat waren hem deze twee vrouwen. Juffrouw Greivers in de correcte terughouding van haar ondergeschikte rol, kleurloos en onbeduidend, freule Richmonda vervuld van haar eigen hooge waarde - ô, dat hij het kleine ding niet zag met de muziek van haar stem, van haar gebaren, van haar lach.

En ondertusschen zat Vera met het hoofd voorover op de tafel van de schrijfkamer te snikken,

EEN JAARWISSELING.

zooals zij hier nog niet had gesnikt. Deze teleurstelling was ook voor haar zoo groot, zoo bitter geweest.

Sedert gisteren had zij in een droom, een extase van geluk en vreugd geleefd; al haar gedachten waren gevestigd op den avond van morgen, te kunnen spelen na zulk lang vasten en wachten, terwijl hij de tonen van haar instrument indronk, terwijl zijn oogen als gespannen op haar rustten.

Zij had er niet van geslapen, met geweld had zij zich tegenover de freule en de juffrouw tot kalmte gedwongen, haar werk zoo accuraat en bedaard mogelijk afgewerkt, terwijl in haar ooren, in haar hoofd de melodiën haar hoogste lied zongen. Zij wachtte na het eten op het bevel om zich aan te kleeden, maar inplaats daarvan riep de freule haar in het schrijfvertrek en gaf haar werk op, dood gewoon, als gold het een dagelijksche taak. Er scheen geen sprake van te zijn dat zij meemocht.

'Wil u klaar zijn tegen half acht, juffrouw Greivers,' vroeg zij, 'ik heb het rijtuig tegen dat uur besteld?'

'Heel goed, freule.'

En tegen haar niets, niets! Zij durfde niets vragen. Zij voelde zich als Asschepoetster verlaten in haar donkere keuken, terwijl de anderen wegreden naar licht, naar gloed, naar vreugd, naar muziek. Zij maakten zich klaar, zij sloegen haar doeken om het hoofd, trokken de handschoenen aan, wikkelden zich in de avondmantels; het rijtuig reed voor en zij gingen heen met een koel, wreed:

'Wel te rusten, Vera!'

Zij bleef achter in de stille, eenzame hal, en het rollen der wielen was nog niet verstorven of zij lag daar hartstochtelijk te huilen, het hoofd op de tafel, haar voeten stampend op den grond, haar handjes zich ballend en telkens vroeg zij zich af:

'Wie is er beter! Moeke of zij? Beiden misgunnen mij dat beetje levensvreugd, dat beetje geluk. O, als ik mijn lieven vader maar hier had. Hij alleen heeft mij lief!'

Zij bedwelmde zich aan haar tranen tot zij niet meer kon schreien en niet hoorde hoe het rijtuig weer voor den hoofdingang stilhield en hoe na herhaald kloppen Wiebe de palfrenier binnen kwam en op teemenden toon haar riep:

'Juffrouw, juffrouw!'

Verward sprong zij overeind, haar gloeiend gezicht hier zij naar den knecht op, haar haar hing in wilde lussen om haar hoofd.

'De freule verzoekt u ook te komen. Mijnheer de Mouchy heeft het rijtuig teruggezonden.'

Zij staarde hem verbaasd aan.

'Maar ik kan niet, ik ben niet wel!'

'De jonker heeft het gezegd en de freule vond het goed.'

Wat zou zij doen? O die domme tranen! Was zij maar rustig aan het werk gegaan zonder zich zoo aan te stellen als een ondeugend kind. Nu kon alles nog goed komen, maar haar gezicht, de aardigheid was er toch af, zij zou daar staan als een gestraft meisje met behuilde oogen en gezwollen wangen - wat zou hij wel van haar denken. Zij moest maar niet gaan, dat was het beste!'

'Span maar uit Wiebe,' zeide zij, 'ik ben ziek van de hoofdpijn. De freule weet het wel, daarom ging ik niet dadelijk mee. Ga maar terug als je wilt en zeg dat ik niet komen kan!'

De knecht haalde de schouders op.

'De juffer moet het weten, maar de jonker keek of de

aardigheid er af was dat de juffrouw niet meekwam!'

Zij schaamde zich voor den knecht, wat zou die denken, wat zou die begrijpen? 't Was een schande, maar wiens schuld was het, van de freule, nu zij mocht het wel zien, hoe zij bedroefd was geweest en hij, ô, hij was zoo goed, zoo hartelijk, als zij nog niemand had aangetroffen, behalve haar vader.

'Ik zal mij kleeden, Wiebe, anders wordt de freule boos, maar ik ben zoo ziek.'

De knecht glimlachte. Hij begreep wel wat die ziekte beteekende, en zou er beneden in de keuken aan zijn kameraden het zijne van zeggen.

Zij ging naar haar kamer en waschte haar brandende oogen - wat staken en gloeiden zij toch - tevergeefs bette zij ze met eau de cologne. Zij had moeite niet opnieuw te schreien, bij het denken hoe heel anders zij zich een uur vroeger zou hebben aangekleed, hoe gelukkig en hoe licht van hart; dan was het nog de moeite waard geweest zich mooi te maken, maar nu, wat hielp het wat zij aantrok, zij was en bleef afschuwelijk.

Mismoedig en walgend van zichzelf keerde zij zich af van den spiegel en trok haar zalm-rose blouse aan, nog altijd haar beste, want de freule bekommerde zich niet om haar garderobe. Zij deed geen mantel om, zette geen hoed op, hoe meer de koele avondlucht haar gezicht verfrisschen zou, hoe beter. En toen ging zij naar beneden, steeg in het rijtuig en reed weg. Zoodra het rijtuig zich in beweging zette, voelde zij zich iets beter; haar opgewektheid keerde terug en zij lachte om zich zelf.

''t Lijkt nu heelemaal Asschepoetster. Maar zou die zich ook zoo mal hebben aangesteld als ik en er zoo behuild hebben uitgezien, toen de fée zich over haar ontfermde?'

Binnen vijf minuten stond het rijtuig voor Joujou. Zij sprong het portier uit en was de trappen reeds op, toen de deur zich opende en Evert zich vertoonde. Ryno had het hem overgelaten haar te ontvangen, hij durfde zijn gasten niet verlaten.

Vera zegende het zachte schemerlicht der bougies toen zij binnenkwam. Electrisch of gaslicht zou al te brutaal een schijn hebben geworpen op haar misvormd gezicht.

Ryno stond op om haar te groeten en bracht haar bij de andere dames.

'Juffrouw Veronika,' zeide hij op zijn eigenaardige losse manier. 'De freule vreesde onbescheiden te zijn met u mee te nemen, maar ik had vast op een klaverblad van vier gerekend. Uw gewichtig werk zal u morgen wel kunnen afmaken. Met vieren zullen wij beter op de gezondheid drinken van Joujou, en van de verzoening der Westringa's dan met drie!'

Zij antwoordde niets, zij voelde de stekende blikken der freule op haar gericht; zij en juffrouw Greivers bleven even stom als gisteren bij de lunch.

Ryno en Richmonda hadden het weer over de familie, en Vera bleef stom; zij hield de oogen strak gevestigd op haar met benzine gewasschen handschoenen, totdat de freule droog zeide:

'Nu je hier toch bent Veronica, zal mijn neef verstandig doen je te verzoeken de eer op te houden van de theetafel.'

'U zal mij gelukkig maken,' zeide Ryno.

Zij stond automatisch op, hij volgde haar in de richting van het raam, waar vlak tegenover de Amati het theeblad op een laag trimeau met koperen belegsels, wachtte.

Eindelijk kon hij haar iets zeggen.

'Arm, arm kind! Hoe afschuwelijk van haar!'

'Ja, maar hoe kinderachtig van mij. Ik heb zoo gehuild.'

‘Geen wonder, ik had ook zoo'n moeite niet te huilen, toen ik juffrouw Greivers uit de koets tilde.’

Daar trilde het weer vroolijk en licht in haar gezicht, de zon brak door en zijn hart jubelde.

‘Straks, Vera, straks. Je bent in de echte stemming, vibreerend tusschen lachjes en tranen’

En zijn oogen wezen naar de viool; haar vingers dansten terwijl zij inschonk en hij de kopjes aan de dames bracht.

Richmonda verliet haar geen oogenblik met haar aandacht.

‘Zij ziet er gauche, provinciale uit. Ik moet voor haar toilet zorgen, maar waar dient het voor? Zij loeren toch op haar. Ik weet zoo weinig af van Ryno en zijn plannen, ik kan maar vermoeden, niets meer.’

Vera presenteerde den oud-kristallen schaal met Friesche drabbelkoek, en voor het eerst maakte juffrouw Greivers de verstandige opmerking ‘dat het haar zoo vreemd viel niets te doen te hebben,’ waarop de freule zeer genadig antwoordde ‘dat zij zich nu maar eens door de jongelui moest laten bedienen.’

Ryno ging bij het gezelschap zitten, Vera schoof wat verder af om toch vooral niet door het licht te worden beschenen.

De freule had het over Heide-oord; zij sprak zooals meestal met half gesloten oogen, de handen onbewegelijk in den schoot. Zij redeneerde met veel zaakkennis, heel verstandig, menig econoom zou verbaasd hebben gestaan over de wijsheid en het gezond verstand dezer oogenschijnlijk zoo eenvoudige vrouw, maar al die groote, bewonderenswaardige eigenschappen gingen Ryno's bewondering voorbij; één vraag alleen hield hem voortdurend bezig.

‘Hoe breng ik haar af van haar wereldhervormende plannen om het kind de viool in handen te spelen.’

Eindelijk toen er een afwisseling in het gesprek moest komen omdat Vera het tweede kopje thee inschonk, vroeg hij eensklaps zonder voorbereiding:

‘Wel nicht, hoe staat het met de muziek? U deed er vroeger zooveel aan!’

Vera hoorde het en stond verbaasd; zij deed zeker wel van schrik een paar lepeltjes teveel suiker in een kopje; zij zag niet hoe Richmonda's gezicht weer zijn eigenaardige uitdrukking verkreeg; de trekken schenen te verslappen, alle energie, alle licht trok er uit. Het was of zij zich demasqueerde en nu meer leek op de Richmonda van vroeger, normaal oud geworden; niet de Richmonda, waartoe zij met onvermoeide energie zich zelf kunstmatig had gemaakt.

‘'t Is de tweede keer dat ik haar betrap; zou de groote verandering in haar misschien met muziek in verband staan,’ dacht Ryno, ‘of misschien met een musicus?’

‘Ik haat muziek,’ zeide zij afbijtend, ‘ik wil geen muziek meer maken en ook geen muziek meer hooren.’

‘Och nicht, hoe jammer! Ik had mij juist zoo voorgesteld u eens weer te hooren...’

Hij wees op de piano.

‘Als in de dagen van heel, heel lang geleden; en dan had ik u ook laten hooren wat ik geleerd heb in die jaren.’

En hij streelde zijn Amati.

‘Het spel beteekent niets maar die viool is een Amati; zij heeft steeds hier gelegen; om u waardig te ontvangen heb ik ze nieuw laten opmaken - en nu weigert u alles zoo kortweg.’

‘'t Is niet noodig, men kan mij niet meer straffen dan door muziek.’

‘De freule heeft een zenuwachtigen angst voor alles wat naar muziek zweemt,’ verzekerde juffrouw Greivers.

Vera's handen beefden toen zij voor de tweede maal de kopjes op het zilveren blaadje ronddiende; wat hielp het nu? Hij zelf met al zijn behendigheid zou toch niets bij de freule kunnen gedaan krijgen.

Ryno stond inwendig ook verlegen, al liet hij het niet merken; hij voelde hier te staan voor het geheim van Richmonda's leven; hij durfde niet doordringen uit vrees onridderlijk te zijn, maar zijn verlangen om Vera te hooren werd steeds grooter; alles, alles zou vergeefs worden, als hij niet slaagde.

Maar terwijl zij haar thee dronk namen Richmonda's trekken langzamerhand weer hun masker aan; al haar kracht, haar energie riep zij te hulp.

‘De juffrouw heeft gelijk,’ zeide zij eindelijk koud en

hortend, ''t is een ziekelijke tegenzin dien ik overwinnen moet. Zelf spelen kan niemand van mij vergen, maar ik wil uw viool wel hooren, neef, dan moet juffrouw Dirx er ook op spelen. Men heeft mij gezegd dat zij aanleg heeft!'

Vera had moeite het niet uit te jubelen; met geweld dwong zij zich tot kalmte, het kopje in haar vingers moest zij neerzetten, daar het haar anders ontvallen zou.

Ryno was niet minder opgetogen.

'Vertrouwt u dat kind uw instrument toe, neef?' vroeg Richmonda min of meer spottend.

Met een gebaar vol liefkoozing nam Ryno de viool en legde ze in Vera's armen.

'Zij verlangt al zoo lang naar u,' fluisterde hij haar toe. Alleen juffrouw Greivers maakte zich ongerust dat Vera geen muziek bij zich had.

'O, ik heb muziek genoeg,' antwoordde zij en toen begon zij te spelen.

Richmonda leunde achterover, spelend met haar face-à main. Wat ging in haar om, sneed elke streek van Tom's dochter haar door de ziel? Vervloekte zij die tonen als het ongeluk en de verborgen schande van haar leven, of leefde zij de korte stormachtige lente van haar eenige liefde nog eens door?

Was het smart of geluk, of beide te gelijk, die haar de ziel verscheurde? Maar zij dwong zich tot kalmte, tot zelfbeheersching; de face à main was haar op den schoot gevallen, haar vingers waren zenuwachtig in elkander gewrongen, haar lippen vast opeengeperst, haar oogen hield zij gesloten, alleen haar borst ging hijgend op en neer, haar hart tikte zoo hard of het de muziek zou kunnen verdooven; in jaren had zij zulk een aandoening niet gevoeld.

Juffrouw Greivers zat stijf rechtop als altijd met glazerige oogen voor zich uitstarend, alsof daar niet de heerlijkste stortvloed van muzikale tonen op haar nederviel.

Vera speelde wat haar door het hoofd ging, herinneringen van Wagner, van Liszt, van Berlioz, Hongaarsche dansen, rhapsodiën door haar zelve vereenigd. Zij hoorde, zij zag niets meer rondom haar; na zoovele maanden genoot zij van het oogenblik en trachtte aan alles wat in dien tijd door haar ziel was gevaren, een stem te geven.

De bedwelmende warme gloed stroomde uit haar hart naar haar vingers; haar zieleleven dat anders bijna sliep, werd gewekt. Het barstte los, het juichte, jubelde, zong, al haar droomen uit het verledene, al haar illusiën voor de toekomst, al het schitterende van het onbekende, groote leven, dat vóór haar lag, dat zij soms met geweld wilde ontsluieren, en dat zoo lang wachtte met zich te vertoonen, vereenigde zich met het verlangen haar moeder te toonen, welk een gave zij in haar verwaarloosde en zelfs minachtte, en aan den man die haar talent had geraden er de volle kracht van te doen voelen.

Hij luisterde ademloos, alles vergetend, zijn blik onafgewend van haar gestalte, om toch vooral geen noot, geen streek te verliezen; hij verstond alles wat zij te zeggen had, zij liet hem leven in het vroegere, zij wekte de diepste diepten van zijn ziel, zij liet hem inwendig schreien van wroeging en spijt over zooveel door eigen schuld verloren geluk en onschuld, zij het hem juichen over nieuw verworven kracht en moed, zij deed hem trillen van hartstocht en geestdrift voor de toekomst, zij liet hem bidden om een nieuw, een beter leven.

'Nu is het genoeg!'

De freule had zich opgericht en wenkte met haar face à main, als een soort van dirigeerstok, waarmede zij de muziek midden in een hooglied van vreugde het zwijgen oplegde.

In een dissonant scheidde Vera uit; het duurde een poos vóórdat zij en Ryno tot het leven terugkeerden.

'Hoe jammer, dat gebroken accoord!' zeide hij, verwijtend zijn nicht aanziende.

'Ik heb het lang genoeg verdragen, ik kan niet meer!'

'Verdragen?' Hij zag haar bijna boos aan. 'Wat wij gehoord hebben is iets dat slechts uitverkorenen kunnen geven, in een eenig feest. 't Is een hemelsgave.'

Toen ging hij naar Vera, die nog onbewegelijk op haar plaats stond - de viool in handen.

'Maar weinigen zijn bevoorrecht als u, kunstenares door God gewijd!'

Hij nam haar vingers en kuste ze.

'Mag ik ze kussen, die heilige, die gehoorzame dienaressen van zulk een genie!'

'Wie had dat kunnen denken?' zei juffrouw Greivers mechanisch.

''t Is heiligschennis, zoo'n stem te laten zwijgen,' zeide hij tot freule Richmonda, 'ik weet de voorwaarden niet waarop het meisje aan u verbonden is, maar secretarissen zijn er genoeg, zoo'n genie behoort door de hoogsten nog te worden ontwikkeld en beschaafd.'

'Waarom?' vroeg Richmonda koud, 'zij speelt goed, ik beken het, maar waarvoor zal zij nog meer leeren? Om haar eigen gevoel uit te drukken kent zij genoeg en om zich te doen hooren aan het publiek, daarvoor moet haar gave haar te heilig zijn.'

'Maar geeft God ons geen talenten om daarmede anderen gelukkig te maken en goed. En zij heeft meer, veel meer dan talent.'

'Gelukkig, goed! Wie gaf haar die roeping? Maar spreken wij er niet meer over. Ik heb mijzelf overwonnen, ik heb naar haar geluisterd, hoeveel het mij kostte, zal niemand ooit weten!'

Die laatste woorden klonken dof en toonloos.

Bijtijds had Richmonda de betoovering verbroken, zij had zich een onmacht nabij gevoeld.

Hij greep beide handen van zijn nicht en op warmen, innigen toon smeekte hij:

'O, nicht, laat haar hier terugkeeren, laat zij nog eens hier spelen, met juffrouw Greivers tot gezelschap, of in uw huis wanneer u weg is, als het u te veel aandoet; ge weet niet hoe ongelukkig, hoe ellendig ik kan zijn, en hoe zij mij troost, misschien redt!'

Richmonda trok haar handen terug.

'U overrompelt mij, neef! Ik kan niet beslissen, hier niet; in Joujou.'

'O,' zeide hij verschrikt, 'dat doet er niets toe. Wat ik vraag is een weldaad, die u uit vrijen wil mij moet geven, geen gunst, die ik van te voren heb gekocht.'

'Ik moet nadenken, ik weet het nog niet!'

En toen rondziende:

'Hoe laat is het? Nog geen tijd voor ons rijtuig, juffrouw Greivers?'

'O neen, het souper wacht! We moeten nu, nadat de ziel zooveel genoten heeft, ook denken om het lichaam.'

'Ik heb geen eetlust,' zeide Richmonda.

'Wie van ons soort heeft er nu ook eetlust?' spotte hij, langzamerhand zijne ontroering meester wordend, en zich schikkend in zijn gewone plooi, 'men eet om gezellig bijeen te zijn, niet om eetlust te bevredigen.'

Hij belde en beval Evert voor te dienen, meteen bood hij zijn nicht den arm en bracht haar in de eetkamer met zijn schitterend gedekte tafel - maar de stemming bleef, ondanks de fijne gerechten, de uitgezochte wijnen en champagne stil en gedrukt.

Vera leefde nog in haar wereld van tonen, een en al stille verrukking en blijdschap, Ryno voelde en leefde met haar mede. Richmonda worstelde om kracht ten einde niet te bezwijken voor de macht harer aandoeningen.

(*Wordt vervolgd.*)

Een reis naar Spitsbergen.
Met illustratiën.

Het is nog volstrekt niet sedert zoo heel lang, dat een steeds krachtiger wordende stroom van touristen uit alle deelen der wereld het doel van zijn reis richt naar de streken van noordelijk Europa. Nu is dit niet zoozeer een modegril

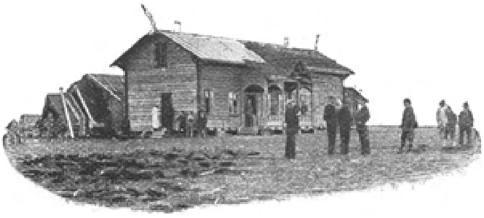

Het noordelijkste Hotel der wereld.

als wel een gevolg hiervan dat eerst de moderne verkeersmiddelen de mogelijkheid hebben geopend om ook die oorden te bezoeken, wier heerlijke grootsche natuur tot nu toe slechts door enkelen was aanschouwd en die daarom des te dieper indruk maken. Omdat dit gebied nog niet is gepopulariseerd, d.w.z. nog niet bij wijze van sport door gelegenheidstouristen is afgewandeld, doet de natuur daar zich als een *terra incognita* voor met grootsche, gigantische vormen en prikkelt zij de phantasie. Zoo is het met Noorwegen en Zweden tot aan de Noordkaap.

Wie echter reeds tot Hammerfest is voortgedrongen, die vermag den machtigen drang niet te weerstaan om ook de Poolzee tot aan de grens van het eeuwige ijs door te dringen, wier wonderbare verhevenheid niet achterstaat bij het Scandinavische schiereiland. Dat dit doel n.l. Spitsbergen, heden ten dage vrij gemakkelijk is te bereiken, is ten deele te danken aan wetenschappelijke expedities maar ten deele ook aan de moderne verkeersmiddelen.

Tegenwoordig gaan jaarlijks in den zomer een drietal stoomschepen naar Spitsbergen, twee uit Hamburg, de booten van kapitein Bade en een van de Hamburg-Amerikaansche Stoombootmaatschappij, terwijl een stoomboot van de Vesteraalenmaatschappij, de Noorwegen bezoekende reizigers van Hammerfest uit, in twee dagen naar de

Tempelbergen.

Adventbaai op Spitsbergen overvoert.

De afstand van de Noordkaap naar Spitsbergen is ongeveer die van Amsterdam naar Bazel. De tocht is heerlijk. Reeds na een paar uur is de Noordkaap en de noordkust van Noorwegen aan het gezicht onttrokken en door de spiegelgladheid der zee en het diepblauwe van den hemel, die zonder een wolkje zich welft, gelooft men nauwelijks in de ongastvrije poolstreken te zijn maar eer een zeetocht te maken in het Zuiden. Daarbij komt de van het eind van April tot aan het midden van Augustus, derhalve gedurende 124 dagen niet ondergaande zon, het zachte klimaat, de wonderlijk reine lucht en het steeds levendiger wordende tooneel dat de zee biedt!

Hoe meer men noordwaarts vaart, hoe veelvuldiger men eenzaam levende walvisschen ontmoet; langzamerhand ziet men gansche scholen, die zich behagelijk koesteren in de stralen van de zon en voortdurend groote waterzuilen opspuiten, die bij het neervallen in een bonten stofregen uiteen spatten.

Op den tweeden dag komt het Bereneiland in het gezicht; de uit drie verdiepingen bestaande Jammerberg doemt in de verte op, om de klippen en rotsen zwemmen reusachtige scharen krijschende meeuwen, die hier nestelen. Men gaat hier eenige uren aan land om te jagen op eenden en ganzen, en voort gaat het weer.

Den volgenden dag komt dan de zuidpunt van Spitsbergen in zicht: reusachtige gletscherketens, een bijna onafgebroken ijsplateau, van waar de gletschers bijna overal tot in zee afdalen - een overweldigend grootsche aanblik!

Spitsbergen - welks naam voor zich zelven spreekt - bestaat uit drie grootere en verscheiden kleinere eilanden, die alle door machtige fjorden en bochten worden doorsneden. De hoogste top van dit eiland is de 1390 M. hooge Hornsundspits in Westelijk-Spitsbergen.

Het klimaat is dat van de pool; slechts in den zomer smelt de sneeuw tot op 400-500 M. boven de oppervlakte der zee; de lucht is buitengewoon zuiver.

Men vindt op de eilanden steen- en bruinkool, ijzererts, graphiet, marmer enz. In groote mate komen magnetische steenen voor en maken Spitsbergen volkomen ongeschikt tot het doen van onderzoekingen.

De flora telt 122 soorten van planten; boomen vindt men er niet. Het rendier is zeer verbreid, bovendien treft men op Spitsbergen ijsbeeren en poolvossen aan benevens acht-entwintig diverse vogelsoorten.

De kusten leenen zich uitstekend voor reede, de vloed gaat niet zeer hoog, hoewel deze heftige stroomingen in de baaien en zeestraten veroorzaakt.

In den zomer is het eiland door drijvende ijsschotsen om, geven, in den winter is het volkomen door het ijs ingesloten; de Oostkust is bijna nimmer voor schepen toegankelijk. Zelfs des zomers kan men bij het Bereneiland moeilijk door het drijfijs komen.

Door de ronddrijvende ijsbergen wordt de zee buitengewoon mooi gemaakt; men treft de meest grillige vormen aan, dan vazen, dan bekers, plafonds met boetseerwerk, ja vormen uit de plantenwereld.

De massieve ijsschotsen gelijken niet zelden op rotsblokken of ruwe altaren uit de Odin- of Druidentijden. Bij de oppervlakte van het water blank en doorschijnend als albast, schitteren zij naar boven in de spleten als smaragd en lazuur.

Deze drijvende ijsbergen bestaan gewoonlijk uit een massieven voet onder water en een min of meer plateauvormig gedeelte er boven. De in de holten binnendringende golven maken

een donderend geraas en veroorzaken door holten in het ijs niet zelden sierlijke fonteinen.

Een waardig pendant vindt dit tafereel in de grootsche

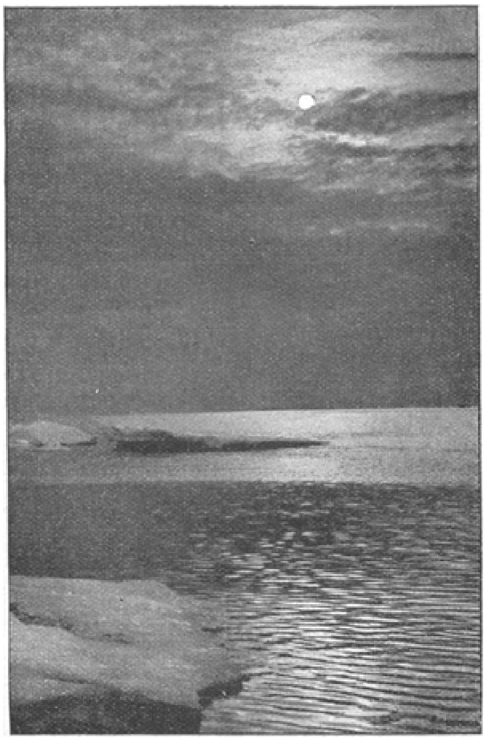

Middernachtszon.

ijsfjord, die gevormd wordt door de het verst in het land doordringende en meest vertakte fjord van Spitsbergen, rechts van kaap Staratchin, aldus genoemd naar een Russischen pelsjager, die hier negenendertig winters doorbracht en links van Danmanden (doode man).

Men vindt hier een overweldigende

De eerste bewoners van het noordelijkste Hotel.

natuur, die den aanschouwer in stilheid doet verzonken staan.

De dichtstbijzijnde fjord aan de westzijde is de Adventbaai, waar zich ook het in 1896 door de Vesteraalenmaatschappij gebouwde touristenhotel, het noordelijkste

van de aarde, bevindt. Het is van hout opgetrokken op een kunstmatig uit rotsblokken gevormd plateau, dat is aangebracht op een landtong, die een toendra-achtigen plantengroei heeft. Nergens krijgt men een zoo volledigen indruk van het karakter en den rijkdom van de noordpoolbloemen en dwergplanten als juist hier, waar zich in een klein bestek alles samendringt.

In de nabijheid der 'touristenhytten' liggen de overblijfselen eener hut in welke in 1895 op 1896 eenige Noorsche walvischvaarders, die hier schipbreuk geleden hadden, overwinterden en van welke er twee, die stierven, hier begraven liggen.

Hoe vredig de natuur hier moge schijnen, zij heeft hare gevaren en verschrikkingen. Bij de jacht op walrussen, die al evenzeer verminderd zijn als de walvisschen, zoodat het niet meer gelukt als vroeger, er in enkele uren een paar honderd te dooden, verliest menig jager het leven. Zoo verongelukten in 1896 ten gevolge van het aangrijpen door een geharpoeneerden walrus in een boot, die tot twee malen toe het onderst boven werd geworpen, tegelijk drie lieden, vader, zoon en een matroos, terwijl een vierde met moeite kon worden gered.

Zooals reeds werd gezegd, behoort de jacht op walvisschen, zeehonden, walrussen, meer nog op een hier verblijvende soort van haai, en van tijd tot tijd in het noordelijk en oostelijk deel op ijsbeeren; tot de avontuurlijkste en intersantsche ondernemingen. In de buurt van de Adventbaai wachten de reizigers grootsche tochten te water en te land.

Reeds van uit het hotel kan men den reusachtigeu gletscher van het eenige uren verwijderde Augusta-Victoriagebergte zien, terwijl op den top van den 700 à 800 M. hoogen Nordenskjöldberg een blik mogelijk is over de ijsvelden van het binnenland en over het daar beneden liggende plateau met fossiele overblijfselen van een sub-tropischen plantengroei.

Vaart men verder naar het Noorden, dan komt men in de Dicksonbaai, die ten Oosten door een in kaap Thordsen uitloopend schiereiland wordt begrensd.

Hier staat ook het door Nordenskjöld gestichte vluchthuis waarin, in 1872 op 1873, de bemanning van eenige door het ijs ingesloten Noorsche visschersschepen overwinterde en ten gronden ging.

Van hieruit, zoowel als van den 500 M. hoogen Tempelberg aan de op de Klaas Billowbaai volgende Sassenbaai, geniet het oog een heerlijken blik over het met drijvende ijsbergen en schollen bedekte fjord, zoowel als over de daartegenover liggenden gletscher-keten.

Alle hier genoemde baaien liggen in de ijsfjord, die het schip nu verlaat om verder noordelijk langs de westkust het door een ondiep kanaal van het hoofdeiland gescheiden Prins-Karels-Voorland-eiland voorbij te varen.

Reusachtige gletschervelden in het verschiet glijden nu aan het oog voorbij, dan volgen de Zeven IJsbergen en het Deneneiland.

Hier aan de Virgo-haven had Andrée van 1896 tot 1897 zijn ballonhut en van hieruit steeg hij den 11 Juli 1897 met zijn ballon de 'Adelaar' op, naar de onbekende Noordpoolstreken, vanwaar hij, naar men thans wel met zekerheid kan aannemen, wel nimmer zal terugkeeren.

Door een ondiepe straat, het Denengat, komen wij aan Amsterdam-eiland, dat in de 17de eeuw het hoofdstation der Hollandsche walvischjagers was, die hier een stadje Smeerenburg bouwden, hetwelk iederen zomer door omstreeks 300 schepen en 12.000 man bezocht werd, en waaraan op dit oogenblik nog eenige grafsteden en overblijfselen van traankokerijen herinneren.

West-Spitsbergen eindigt met de eilanden Vogelzang en Norskören, welke, gelijk trouwens de geheele noordkust door groote massa's drijfhout worden omspoeld.

In het Noord-Oosten, gescheiden door de Hinlopenstraat, is dan het Noord-Oostland, Oostelijk liggen koning Karelsland, de Barends- en Duizend-eilanden daar waar de zee bijna nimmer vrij van ijs is en waarheen dan ook geen der touristenbooten gaat.

De groep der Spitsbergen werd in 1596 door de Hollanders, die ze voor een deel van Groenland hielden, ontdekt, en Nieuwland genoemd. Zij stichtten hier een vast station. In de 17de en 18de eeuw streden Hollanders, Engelschen, Denen en Franschen hier, dikwijls onder bloedigen strijd om den voorrang, Thans behoort het aan niemand en het eiland is dan ook slechts des zomers door enkele touristen bewoond.

Het heilige moeten
door Thérèse van Arendsberg.

‘Maar, Mine, nu begrijp ik totaal niets meer van je, hoe kom jij nu zoo in eens in ons “Haagje”?’

Met deze woorden betreedt mevrouw Clarkson haar elegant boudoir, waar hare bezoekster reeds heeft plaats genomen.

‘Ik dacht, dat je na 't overlijden van je lieve Moeder in Zwolle waart gebleven, en was zeer verbaasd gisteravond uit je briefje te zien, dat ge hier in betrekking zijt, als huishoudster bij den ex-resident Verloopen. Gij, de vroolijkste van allen op school, en daarna de gevierde freule De Bellefroi, de “reine” van alle feestjes, hoe kondet gij zoo in eens uwe jeugd en vrijheid aan banden leggen door de zorg op u te nemen van een talrijk gezin en de opvoeding te leiden van Indische, zeker in vrijheid gedresseerde, lastige kinderen?’

Dof en somber staarde het jonge, in zwaren rouw gekleede meisje voor zich uit, terwijl mevrouw Clarkson deze woorden tot haar richtte. Ze hoorde alles aan als in een droom, want nu ze zich tegenover hare vroegere vriendin geplaatst zag, doemde plotseling voor haar geest op de herinnering aan lang vervlogen jaren. Ze keerde terug tot hare kennismaking en haar verblijf op de kostschool van Mme. Vincent en herdacht haar beider toekomstdroomen bij het verlaten dier inrichting. Zij stelde zich haar toekomstig leven als zeer zonnig voor: immers hare moeder had een aanzienlijk pensioen en een groote lijfrente, behalve haar eigen fortuin, en al hare broeders en zusters waren reeds gevestigd. Henriëtte van Eck daarentegen, die de oudste dochter van een predikant op een klein dorpje was, geloofde, dat haar volgend leven arm aan afwisseling zou zijn en dat zij zich zou moeten vergenoegen met huiselijke bezigheden en de zorg over hare kleinere broertjes en zusjes.

En nu, zes jaar later!... Mevrouw De Bellefroi stierf op 't onverwachtst op 56-jarigen leeftijd, haar rente en pensioen met zich in 't graf nemend, terwijl haar fortuin onder hare acht kinderen gelijkmatig moest verdeeld worden, en zij, Mine, daardoor jaarlijks

slechts f 800 revenu zou bezitten. Met één oogopslag had zij den toestand overzien en wist zij, dat zij genoodzaakt was eene betrekking te zoeken, zij, het kind der weelde! En Henriette van Eck? Die had op een zendingsfeest, waarheen zij haren vader vergezelde, den schatrijken advocaat Clarkson leeren kennen en werd spoedig daarna diens door velen benijde echtgenoote.

Eindelijk bemerkt Mine, dat hare vriendin heeft opgehouden met spreken, en keeren hare gedachten tot de werkelijkheid terug, nu zij bespeurt, dat Henriëtte haar antwoord verwacht.

'Vergeef me,' fluistert ze zacht, 'mijne gedachten waren een oogenblik afgedwaald.' En dan plotseling onstuimig, als overstelpt door gevoel: 'Jet, je vraagt me, wat mij er toe gedreven heeft, om mijn heerlijk eigen tehuis op te geven om het juk der dienstbaarheid te gaan torsen? Hebt ge dan nooit gehoord van "het heilige moeten", waarover uw goede Vader zoo verheven kon spreken, als hij afgemat en zwak toch nog de kracht in zich gevoelde, om voor zijne gemeente op te treden? Welnu, iets van dat heilige moeten heeft ook mijne ziel doortrild en ik heb de kracht gehad, die roepstem te volgen. Ik kan van mijne rente niet leven en ben te fier om mijn broeders of zusters om een tehuis te bedelen. Daarom greep ik met beide handen het voorstel aan, dat mij namens den heer Verloopen werd gedaan. Ik weet dat mijne taak zwaar zal wezen, doch ik zal pogen pal te staan, en indien ik kracht mag erlangen van Boven, dan zal ik zeker slagen. Henriëtte, bid voor me, wilt ge? Het gebed der rechtvaardige vermag veel, en gij, die zoo rijk en gezegend zijt, moet vanzelf wel goed en rechtvaardig wezen.'

En dan een traan wegpinkend staat ze haastig op en vervolgt: 'Over eenige maanden zult ge me pas terugzien. Voor ik andermaal onder uwe oogen treed, moet ik beslist weten, of ik overwonnen heb of verslagen ben. Nog eens, bid voor mij en vergeet me niet!'

'Arme Mine,' fluistert Henriette Clarkson aangedaan, 'arm kind, waarom kwaamt ge niet tot ons? Ge weet mijn ma is rijk, hij zou je wel geholpen hebben.'

'Neen, Henriette,' herneemt Mine de Bellefroi, 'geen hulp van anderen verlang ik. Zelf wil ik mij er doorslaan, alléén wil ik strijden, met de woorden van uwen Vader voor oogen: "het heilige moeten"!'

En vóor mevrouw Clarkson haar iets kon toevoegen was freule De Bellefroi reeds de trap afgesneld, hare vriendin nog van beneden toeroepend:

'Vergeef mij mijn kort bezoek, maar gij weet, ik heb nu geen vrije beschikking meer over mijn tijd!'

Nog een wijle staat mevrouw Clarkson voor het venster van haar boudoir, als de vertrekkende reeds lang is verdwenen.

Het is nu schemerduister geworden, de lantaarns zijn hier en daar reeds opgestoken en de sterren verschijnen aan het uitspansel. Het is het mystieke uur, waarin men alles voelt wegzinken, wat banaal en alledaagsch is, en onwillekeurig vlieden hare gedachten naar den tijd, toen zij verre van de wereld zulke groote plannen koesterde van den Heer te dienen en den menschen ten zegen te zijn.

En thans... ze voelt een knagende pijn, nu zij inziet, hoe de omstandigheden van haar niets anders hebben gemaakt dan een vrouw van de wereld, die haar man, als hij thuiskomt, met een glimlach ontvangt, maar verder haar eigen leven leidt - evenals hij het zijne: twee zielen niet gemengd, maar ook niet vereenigd! Ze is mevrouw Clarkson, niet Clarkson's vrouw, zijne hulp en troost, en met tranen van weemoed

en teleurstelling vraagt ze zich af of Mine's leven niet reiner, waardiger en verhevener is, dan het hare.

Drie maanden later, op een guren najaarsdag, als mevrouw Clarkson bezig is met hare modiste de regeling van hare wintertoiletten te bespreken, komt de dienstbode haar een visitekaartje overhandigen. Toen zij daarop den naam ‘Mine de Bellefroi’ (zonder kroon of titel) leest, haast ze zich naar de ontvangkamer, waar hare vriendin haar wacht.

Met beide handen uitgestoken, treedt deze haar tegemoet en als een juichkreet klinkt het van haar lippen:

'Henriëtte, ik heb het gevonden, eindelijk gevonden, wat ik van mijne jeugd af tevergeefs heb gezocht: het waarachtige geluk! Ik heb een moeilijken tijd gehad, toen ik voor 't eerst geplaatst werd aan 't hoofd eener verwaarloosde huishouding. Maar ik heb gezegevierd en nu benijd ik niemand meer - zelfs jou niet! In den beginne heb ik menigen nacht slapeloos doorgebracht, ik vreesde, dat mijne krachten zouden falen, maar eindelijk heb ik liefde kunnen wekken in 't hart der moederlooze kinderen, ik heb de dienstboden ontzag kunnen inboezemen en van toen af volgde alles als vanzelf. Zoo gij mij nu eens wilt bezoeken, zult gij in een gewoon, Hollandsch, ordelijk gezin komen en de kinderen zullen u flinke, gezonde kleuters toeschijnen. En mijnheer Verloopen, die vroeger somber en hoogst onaangenaam was, is thans ook als 't ware herboren, nu er weder orde, netheid en opgewektheid in zijne woning heerschen. Hij gevoelt, dat hij een trouwe kameraad bezit, die zij aan zij met hem strijdt voor 't geluk van zijne kinderen, en hij acht en waardeert mij wellicht meer dan sommige mannen het hunne vrouwen doen. Ja, Henriëtte, ik voel het nu, het leven kan nog schoon zijn, zelfs voor haar aan wie het hoogste geluk der vrouw is ontzegd. En wanneer het heilige moeten in ons werkt, zijn we reeds in de voorportalen der hemelsche gelukzaligheid!'

En lang nog nadat Mine de Bellefroi de weelderige woning op 't Bezuidenhout verlaten heeft, zit de rijke, gevierde vrouw des huizes op dezelfde plaats, waar hare vriendin haar verliet.

Droef en wezenloos staart ze in de verte, als onbewust, in diep gepeins verzonken, en in plaats van 'Arme Mine' klinkt het nu van hare lippen:

'Mine, rijke Mine, *ik* benijd *u!* Gij hebt het ééne, ware geluk gevonden door anderen gelukkig te maken. Mijn leven is doelloos, het uwe rijk aan zegen. Het "heilige moeten" is uw reddingsboei geweest. Ware dat woord niet in uw hart doorgedrongen, wellicht ware dan uw leven - evenals het mijne - gestrand op de klippen van schijngeluk en wereldzin.'

Een merkwaardige illustratie.
(Bij de plaat op blz. 72).

Het is veelal voor een liefhebber een aardig werk om in archieven te snuffelen, waarbij men herhaaldelijk tot de aangename ontdekking komt van typische bijzonderheden.

Wij dwaalden dezer dagen nog weer eens rond in het boek onzer illustratiën, en kwamen ook bij die, welke tien jaar geleden in *De Huisvriend* geplaatst waren; wat wonder dat wij een oogenblik verbaasd stonden, toen wij de hierachter opgenomen plaat in handen kregen, die in deze dagen weer zoo luide tot ons spreekt.

Want hoe typisch. Op één plaat de beide aanvoerders, die in dezen oorlog van 1899 allicht de beide kranigste zijn, Baden-Powell en Joubert.

Slim Piet weet waarschijnlijk zelf niet, dat hij met den flinken bevelhebber van Mafeking op één plaat vereeuwigd is geworden. Misschien stuurt deze of gene onzer lezers hem wel deze aflevering, dan kan de kommandant-generaal na den oorlog die

bij zijn krijgsherinneringen leggen; wij onzerzijds zullen hem voor zijn verjaardag deze kleine, maar zoo typische verrassing doen toekomen.

Maar - zoo vraagt menigeen allicht - hoe komen Joubert en Smit, en Schreiner, Powell en Winton op één kiekje? En dat nog wel zoo vreedzaam. Om een oplossing voor dat probleem te vinden, kunnen wij niet beter doen dan het woord te geven aan onzen voorganger in dit tijdschrift voor tien jaren, want heusch, zonder diens inlichting, zouden wij het zelf niet hebben vermogen te verklaren.

Hij meldt dan hoe na den oorlog van 1881, onder aanvoering van Paul Kruger, 'vechtgeneraal' Smit en den niet minder dapperen generaal Piet Joubert, de Boeren in den Vrijheidsoorlog de overwinning hadden behaald, niet het minst door de roemruchte zegen op Majubaheuvel, waar, op den gedenkwaardigen 27 Februari 1881, een klein troepje Boeren het onderstonden, de Engelschen, die den Spitskop hadden bezet onder aanvoering van generaal Colley, in hun schier onneembare positie aan te vallen.

Wij kunnen hem in de levendige beschrijving van dat eenige gevecht hier niet volgen èn om de plaatsruimte èn omdat in deze dagen bij verschillende gelegenheden dat verhaal telkens weder in de herinnering teruggeroepen is.

Wat voor ons thans van belang is, wat hij laat volgen; het betreft de vredesonderhandelingen, die nogal lang traineerden, in 't bijzonder wat de afbakening der grenzen van de naturellen betreft.

Zoo verliepen er verscheiden jaren voor en aleer men het eens kon worden over de juiste grenzen, al werden de onderhandelingen ook in vrede en vriendschap gevoerd, en al gaven ze geen aanleiding tot nieuwe twisten.

Op onze plaat nu worden we, negen jaar na den oorlog, verplaatst naar Swaziland, een aan den Transvaal palend gewest. De leden der grenscommissie, benoemd door het Britsche Gouvernement en door de Regeering van den Transvaal of 'de Zuid-Afrikaansche Republiek', om het grondgebied der Szwasi's te bezoeken en een onderzoek in te stellen naar de beste wijze tot regeling der wederzijdsche belangen, doen eendrachtig en vriendschappelijk een rondreis door dat land. De Commissie bestaat uit: kolonel Sir Francis De Winton, vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin van Engeland, generaal Joubert, Vice-President der Zuid-Afrikaansche Republiek, en den Vechtgeneraal Nicolaas Smit ('een voornaam legerhoofd der Boeren', zooals wij hem, negen jaar na den Spitskop, met groote onpartijdigheid in een Engelsch blad genoemd vinden), met hunne adjunctsecretarissen en wederzijdsche rechtsgeleerde adviseurs. Op de plek waar wij de heeren bijeen vinden, hebben zij een poosje van de vermoeienissen hunner reis uitgerust en eenige ververschingen gebruikt. Onder het praten is men op den inval gekomen, voor aardigheid eens een schietwedstrijd te houden, waarbij een ledige wijnflesch, op een mierenhoop geplaatst, als schijf zou dienst doen. Beurtelings beproefden zij nu hunne bedrevenheid in dezen wedstrijd met het geweer; of er echter op een-, twee- of driehonderd passen geschoten werd, wist de berichtgever van het Engelsche blad niet te zeggen. Maar des te beter wist hij te vertellen, dat generaal Joubert en generaal Smit, 'die als goede schutters onder de Boeren bekend staan en eene nationale reputatie genieten als geoefende mikkers', - adres aan Langnek, Amajuba en den Spitskop, zouden wij er kunnen bijvoegen, - tot tweemaal toe de ledige flesch misten. Maar Sir Francis De Winton, die platuit op den grond was gaan liggen, deed reeds met zijn eerste schot de flesch aan scherven uiteenvliegen.

Smit en Joubert zullen, evenals wij, bij dat schot van den Engelschman nog wel eens aan den Spitskop gedacht hebben. Welk een verschil tusschen toen en hier

verbood niets hun, den overwonnen vijand een kiesche beleefdheid te bewijzen. Of zou Sir Winton werkelijk geloofd hebben, dat generaal Smit zelfs op driehonderd pas een ledige flesch niet van een mierenhoop af kan blazen? Ons kan da' nie denk nie!

Baden-Powell. Dr. Krause. Gen. Smit. Gen. Joubert. Schreiner.
Sir F. de Winton.

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 67.)

(*Vervolg van blz.* 67.)

VII.

Freule Richmonda zat laat in den nacht op haar slaapkamer. Het lange, blonde haar hing over haar nachtgewaad neer; zij kon maar niet besluiten te gaan slapen, nu eens draaide zij haar lamp hoog op, zoodat door de geheele kamer het volle licht stroomde, dan weer maakte zij het geheel duister en staarde naar buiten.

De lentelucht was koel, maar

EEN AARDIGE PASSAGE.
Naar een schilderij van Madame CONSUELO FOULD.

kalm en stil, een fijne, blauwe nevel hing over den tuin. De sterren flikkerden door den dampkring heen, een frissche geur van jonge bladeren en versch doorwoelde aarde steeg tot haar op. Het nieuwe leven scheen zich uit de aarde los te maken, men voelde het stille werk der opstijgende sappen, den onzichtbaren maar onvermoeiden arbeid van de naderende lente.

Zij liet de koelte den brand van haar voorhoofd blusschen, hijgend naar frischheid ademde zij de geurige lucht in.

'Alles vergeefs! Al het werk van drie jaren. Zij heeft de geesten wakker gemaakt. Ik heb zoovele maanden naast haar geleefd en ik moest mij geweld aandoen om in

haar iets meer te zien dan een vreemde, en nu, nu... het verleden laat zoo luid zijn eischen hooren.'

En toen keerde zij weer in haar kamer terug, het raam wijd open latend.

'Wat wil Ryno? Ik moet haar tegen hem verdedigen. Ziet hij in haar alleen de kunstenares? Dat nooit! Daarvoor is zij te goed. Zij mag haar ziel niet verkoopen, niet ontblooten voor onverschilligen, voor schaamtelooze critici; maar ik kan dat talent niet aan banden leggen. Haar vader begreep het wel, en wat heeft hij mij ook gezegd? O! waarom zijn die menschen weer teruggekeerd in mijn leven? Ik heb met zooveel moeite de kalmte en zielevrede teruggekocht; nu sta ik weer midden in den stroom!'

Zij wierp zich op haar chaise-longue en trachtte te slapen of ten minste tot kalmte te komen, maar zij kon niet, onophoudelijk ruischten haar de klanken der viool voorbij.

Vervolgde haar het vizioen van Vera, haar ziel in tonen uitzeggend? Zij hoorde nog elke noot, zij voelde weer elke aandoening van zooeven, alles doorleefde zij met vrees aanjagende intensiteit, en het was niet Vera maar Tom die voor haar speelde, de rattenvanger van Hameln, die haar had gelokt uit de veilige haven van haar tehuis, de wijde wereld in, waar niets dan ellende haar wachtte, en die man, die banale man, de afgod tegen wien zij eens hoog had opgezien en die bleek van gewoon hout te zijn, had haar dit kind opgedrongen, dat haar opnieuw uit haar heroverde wereld wegrukte naar de sfeer, die zij verachtte, vervloekte.

Maar zij kon het niet weerstaan, de lente stroomde de kamer in met iets als de ziel van bloemen en groen, de maan was hooger gestegen en wierp een blauw licht door de donkerheid.

Zij sprong op, zij liet het kunstlicht weer stroomen, zij kon zich niet weerhouden, zij moest haar zien; de kaars aanstekend ging zij de kamer uit, den smallen gang door naar het vertrekje aan het einde, waar Vera sliep. Zij lag daar zoo rustig en vermoedde niet dat haar moeder voor haar stond, verzonken in bewondering voor het liefelijke beeld, dat daar neerlag, met een glimlach op de lippen als luisterde zij naar de harmoniën, die de engelen haar toefluisterden.

'Mijn kind! Ieder moeder zou

trotsch zijn zoo'n dochter, zulk een door God begenadigd schepsel de hare te mogen noemen en ik - ik - mag het niet. Ik heb afstand van haar gedaan, ik heb haar verstooten, ik heb gespot met de stem van het bloed en nu wreekt zich de natuur, nu straft mij God! Anderen heb ik welgedaan, mijn eigen kind, mijn eigen man zijn mij vreemden geworden.'

Zij kon haar eigen oogen niet afhouden van het slapende kind; nog nooit had zij Vera gekust. Welke meesteres kust ooit haar ondergeschikte? Nu werd de bekoring haar te machtig, haar voorhoofd was zoo blank en rein, haar lippen zoo rozig, haar handjes zoo klein en aristocratisch; ô dat zij haar liefkozen mocht - zij zou wakker worden, zij zou haar zien, vermoedde zij de waarheid of wist zij die?

Maar in geen geval mocht zij, de ongenaakbare freule, iets weten of vermoeden - neen, ook dat zelfs was haar ontzegd, haar kind te kussen, al was het in den slaap.

En brandende tranen, de eerste in zoovele jaren, verschroeiden haar de oogen; zij blies haar kaars uit en keerde in den donker, al tastend, naar haar kamer terug. Daar was het licht en tusschen de voorwerpen, die zoo lang haar hadden omringd, dat zij met haar waren samengegroeid en een deel van haar-zelf geworden, kreeg zij haar bezinning terug.

Zij zag alles niet meer zooals daareven door een tooverfloers; zij maakte het raam dicht en sloot de lente buiten; nu was zij weer zichzelf, nu kon zij het verleden en het heden vergeten en alleen denken aan de toekomst.

Zou Ryno haar tot vrouw wenschen, dan moest zij hem alles zeggen, welnu, het zij zoo! Zij zou moed vinden voor die bekentenis, als het Vera's geluk gold, maar een andere vraag drong zich in haar op, wat had hij bedoeld met zijn verzoek?

Waarom noemde hij zich ellendig, ongelukkig? Zij was geheel van hem vervreemd; zij wist ook niet wat hij al die jaren had gedaan, waar hij geweest was, wat hij op zijn geweten had misschien; zou hij haar wel waardig zijn, haar onschuldig, rein, geniaal kind?

Als hij haar trouwen wilde, dan was het een oplossing, die zij gisteren nog met blijdschap als een uitkomst had begroet, nu rilde zij er voor, zij vreesde zelfs zijn macht op haar jonge verbeelding - neen, zij moest haar beschermen, zooals zij zelf niet beschermd was geworden, zij die geen moeder meer had gehad, niets dan een stiefmoeder, erger dan een heel vreemde.

Hoe klein, hoe nietig schenen haar nu al haar bemoeiingen, haar zorgen, haar hoofdbrekens met de zaken van anderen, naast den nieuwen plicht, waarvan zij nu eerst de volle verantwoordelijkheid voelde en ook de volle zwaarte.

Was het werkelijk haar plicht de wonderbare gave aan het kind geschonken te ontwikkelen? Haar vader had het haar overgelaten te doen, wat hij niet kon.

'Het kind lijdt gebrek,' had hij gezegd, 'niet lichamelijk maar geestelijk,' en zij had niets gedaan om dit gebrek te doen ophouden, en toch zij had nu kunnen zien hoe groot haar honger geweest was naar muziek, hoe zij alleen ten volle leefde als zij haar viool kon laten zeggen, wat in haar omging.

En hoe rijk was haar zieleleven, hoe vol haar hart; zij zou niets liever willen dan haar moederliefde geven, maar zij had den afstand tusschen haar dadelijk zoo groot gemaakt dat aan geen overbruggen meer te denken viel; en toch hoevelen zouden haar het bezit van zulk een kind benijd hebben. 'Talent en ras!'

Uiterlijk stond zij gelijk met welke jonkvrouw van hooge geboorte ook, maar wie onder haar gelijken was de dochter van freule Van Westringa, zoo hoog begaafd?

O, wat zou zij niet geven om haar dochter den rang te geven, die haar toekwam; als zij vroeger den moed had gehad de gevolgen te dragen van haar dwaasheid, dan was haar ook het recht gebleven zich mevrouw Dirksma te noemen, en haar dochter te brengen in haar kring, dien zij nu uit eigen beweging verlaten had. Maar het was nu te laat!

Zij kon haar kind niet meer den stand geven, waaruit zij haar ontrukt had. Zij moest haar tevreden doen zijn met de bescheiden levensomstandigheden waarin haar vader verkeerde, maar haar andere voorrechten kon zij nog recht doen wedervaren; het was haar gelukt ten minste iets te doen voor haar kind.

Dat zij hier bij haar woonde, verhoogde haar eigen levensgeluk niet, integendeel, Vera's tegenwoordigheid was haar een gedurige kwelling, een herinnering aan het verleden, dat zij met geweld had willen dooden, wat haar bijna gelukt was, naar zij meende.

Het meisje dagelijks te hooren spelen, daarvoor schoten haar krachten te kort; zij moest haar weg zenden naar het conservatoire van Amsterdam, naar haar vaders familie terug - neen, dat kon niet. Onwillekeurig kwam haar moeder-jalouzie in opstand tegen het feit, dat Vera een andere vrouw moeder kon en moest noemen terwijl zij nog leefde - naar Brussel, naar Leipzig - maar hoe kon zij haar dan alleen zenden met haar rein hart, haar gloeiend artisten-temperament.

Eén ding was alleen mogelijk, zij moest haar vergezellen, maar dat beteekende breken met haar lievelingsgewoonten, haar zaken verlaten, haar weldadigheidssport opgeven; het viel haar hard, zeer hard, maar sedert Richmonda haar leven naar bepaalde grondbeginselen regelde, week zij niet terug zoodra zij haar plicht duidelijk afgebakend zag.

Voor haar dochter was het niet noodig in het publiek op te treden; zij kon haar talent ontwikkelen voor zichzelf, zij kon genieten van haar kunst en van de kunst van anderen. Dat moest zij haar moeder danken.

En na dit te hebben vastgesteld, ging freule Richmonda na dezen ongewonen dag eindelijk ter ruste.

VIII.

Het verkeer tusschen Westringen en Joujou werd na dezen avond veel drukker; Ryno kwam bijna alle middagen en avonden op het huis, en als het dan gebeurde, dat de freule uit was, hetzij naar Heide-oord, hetzij naar de naaste stad, dan speelde Vera voor hem op de viool, die hij haar nu voor goed had gebracht.

De freule stond het oogluikend toe, maar zij had juffrouw Greivers opgedragen nooit te ontbreken als die twee bij elkander waren, maar er viel niets op te merken. Zij spraken haast niets met elkander, zeide zij haar meesteres.

Van een taal, die uit iets anders dan woorden bestond, had het goeie mensch geen begrip, dat er een toespraak plaats had tusschen het spel van het meisje en den blik van den aandachtig luisterenden man, vermoedde zij niet, terwijl zij rustig over haar naaiwerk gebogen zat.

Als Vera met gloeiende wangen en schitterende oogen eindigde, dan kwam hij naar haar toe, vroeg iets over muziek of een componist en drukte intusschen haar handen warm in de zijne, en fluisterde haar toe:

'Mijn weldoenster, hoe kan ik je danken!'

Zij begreep niet in hoeverre zij hem weldeed en waarin, maar het vervulde haar met trots en voldoening te weten dat hij haar dankbaar was, dat zij op een man, die zooveel van de wereld had gezien en genoten, zulk een invloed had.

Hij kwam gewoonlijk binnen, bleek, vermoeid, met holle oogen, maar nauwelijks begon zij voor hem te spelen of de slappe trekken spanden zich weer, er kwam leven in zijn oogen, rust om zijn mond; hij leunde achterover en scheen de betoovering te ondergaan door haar tooverviool op hem uitgeoefend.

's Avonds als de freule thuis was, kwam hij vertellen van zijn reizen en zwerftochten, meest bracht hij boeken en plaatwerken mede, die hij Evert had laten halen uit zijn kwartier in Brussel, en die hij aan de dames uitlegde.

Of de freule op deze afwisseling gesteld was, bleek uit niets; zij noodigde hem niet uit te komen, maar stiet hem ook niet terug.

Vera leefde geheel op; dat was het juist waarnaar zij in de benauwde omgeving van Moeke Dirksma zoo dikwijls had gezucht; te weten wat de wereld voor moois en heerlijks bevatte, wat de menschen er in deden, wat men moest doen om gerekend te worden onder de meest ontwikkelde. Haar opvoeding was hoogst eenvoudig geweest, zij kende niets dan wat men op de lagere school leert, geen vreemde talen, zelfs geen Fransch; haar vader had er niet aan gedacht haar meer te laten leeren dan haar zusters en Moeke zou het als een groote onbillijkheid hebben beschouwd dat het vreemde vogeltje meer voorrechten zou genieten dan haar eigen dochters.

In haar gewilde onverschilligheid voor het haar opgedrongen kind, had freule Richmonda niet eens onderzoek gedaan naar haar kundigheden. Zij liet haar schrijven, zonder op haar minder mooie hand te letten; verder haar rekenen of brieven copieeren. Zij liet haar optellen en knorde soms als zij fouten van onoplettendheid maakte, maar zij dacht er niet aan haar meer te laten leeren of zelfs door lectuur haar geest te ontwikkelen.

Door Ryno begon zij in te zien hoe het kind naar kennis dorstte en naïf haar blijdschap te kennen gaf als zij weer wat nieuws had geleerd. Zij genoot van zijn verhalen, zooals hij genoot van haar spel. Het was een geheel andere Vera die zich openbaarde als Ryno er was, een levendig kind, belangstellend in alles, ongekunsteld, natuurlijk, onbedreven. Nu en dan kwam zij tot bezinning, voelde dat zij hier niets was dan een ondergeschikte, als juffrouw Greivers, zonder eenige rechten met niets anders dan verplichtingen, en zij trachtte weer te worden zooals zij haar best deed te zijn wanneer hij er niet bij was, een tweede juffrouw Greivers, bescheiden, stil, gedwongen, zich met geweld op den achtergrond houdend.

Met haar helder verstand zag Richmonda wel in dat Ryno noch voor haar, noch voor juffrouw Greivers zoolang talmde op Joujou en zijn avonden in haar huiselijken kring doorbracht. Zij vergenoegde zich echter met toezien en in de grootst mogelijke stilte haar opmerkingen te maken, die niet altijd even aangenaam waren.

Het begon haar te hinderen dat Ryno's wegblijven of komen bij Vera regen of mooi weer te voorschijn riepen, dat het meisje, als zij met hem sprak of zelfs maar toeluisterde, zich zelf geheel scheen te zijn, terwijl zij in haar aanwezigheid altijd zich min of meer teruggetrokken en schuwer toonde.

Nooit glansden haar oogen zoo, nooit straalde haar lach, al was het dan maar in een kort onbemerkt oogenblik, zoo, dan wanneer Ryno binnenkwam of iets vertelde; zij ontwikkelde ook in schoonheid en gezondheid buitengewoon.

Richmonda kon haar niet genoeg aanzien; in deze laatste weken was zij van kind geheel en al jonkvrouw geworden, al het teere, spichtige, bloedarmoedige, dat haar vroeger had onderscheiden, was verdwenen en maakte plaats voor veerkracht en bloeiende jeugd.

Haar kleederen pasten haar niet meer en Richmonda moest met haar naar de stad gaan om haar een nieuw costuum te laten aanmaken, een heel eenvoudig kleurloos grijsje. Maar van haar eigen spaarpenningen kocht Vera wat kant, wat linten, een lapje blauwe surah, en 's avonds in haar kamer maakte zij er iets van zoo elegant, dat én de freule èn juffrouw Greivers toen zij er voor 't eerst mede aan tafel kwam, uitriepen:

‘Maar wat bezielt je toch, kind! Wat 'n toilet! Moet je naar een bal?’

‘En dat kost, dat kost nog geen 2 gulden,’ riep zij bijna juichend van plezier.

‘Me dunkt, het geld doet er niets toe,’ merkte de freule ijskoud op, ‘maar 't ding staat veel te opgeschikt voor dagelijksch gebruik. Houd het nu maar aan, maar anders wil ik het niet hebben dat ge je zoo opdirkt voor de boeren.’

Vera beet zich op de lippen en trachtte over die vinnigheid heen te komen; zij vermoedde niet hoe diezelfde strenge vrouw haar oogen niet van haar kon afhouden, zoo onuitsprekelijk lief en bekoorlijk zag zij er uit, en daarbij zoo echt gedistingeerd. Zij kon niet begrijpen wat een storm opstak in het kille hart der freule, hoe alles in haar luide riep van trots en bewondering voor haar mooi, geniaal kind, hoe zij er naar smachtte haar te kussen, als elke gewone moeder haar kind, haar liefkozingen te ontvangen, haar voor iedereen te doen bewonderen als haar kind, haar dochter, en zij mocht het niet.

Zij droeg de gevolgen van haar groote zonde - haar stand, haar rijkdom, haar adelijken naam had zij verkozen boven man en kind.

En nu was het een andere, een vreemde, want die verre familiebetrekking rekende zij niet eens, die haar wekte tot een nieuw leven, die haar al het eenvoudige en burgerlijke van haar eerste opvoeding deed afschudden om van haar een vrouw te maken volgens haar eigen rang.

Zij kon er Ryno om haten; hij ontstal haar hare dochter. Met of zonder bedoeling, zij kon het niet zeggen want zij zag hem nooit als Vera speelde; zij ontvluchtte nog steeds de macht en bekoring der muziek, dat maakte haar te week en zij voelde zich bij den dag zwakker van hart en zelfs van karakter worden. De gedachte aan Vera verliet haar geen oogenblik; als zij haar in eenige uren niet had gezien dan begon zij naar haar te verlangen.

‘De stem des bloeds is een dwaasheid,’ zeide zij dan tot zichzelf, ‘maanden lang heb ik naast dit kind geleefd en alleen mijn verstand zeide mij dat zij mijn kind was, nu leer ik haar beter kennen en ik krijg haar daarom lief.’ Zij kon het niet langer ontkennen, zij kon niet meer buiten de tegenwoordigheid van haar kind.

Toen na het eten Ryno kwam, zag hij haar ook verbaasd aan.

‘Concert-costuum!’ riep hij. ‘Nicht, dan zal u toch van avond de artiste willen zien niet alleen maar ook hooren! Och, breng dit kleine offer, u zal het ondervinden dat het beloond wordt.’

En zij gaf haar toestemming en Vera speelde, zooals zij misschien nog nooit had gespeeld, maar dien nacht toen zij rustig sliep en droomde van alles wat schitterde en mooi was in de haar nog onbekende wereld, waren er twee die geen oog sloten: freule Richmonda en Ryno.

IX.

Den volgenden morgen heel vroeg wandelde Vera door het park; het was zoo'n heerlijke lentemorgen, de lucht vol zilveren wolkjes, het gras een en al madeliefjes, de struiken reeds groen als smaragd; de hooge boomen nog kaal, maar rossig, vol sappige knoppen, een fijne blauwachtige damp zwevend tusschen het bosch, en al het felle der zonnestralen dampend, een morgen voor een jong hart om het uit te jubelen van vreugde, evenals de vogels die druk en jolig elkander vertelden hoe heerlijk de zomer was die kwam en hoe ellendig de winter, die heenging.

Vera liep voort, de handen gevouwen en tegen haar voorhoofd gedrukt, de oogen heel, de lippen half geopend om toch vooral niets te verliezen van alle lenteweelde, de eerste gedurende haar jonge leven in haar volheid genoten.

(*Wordt vervolgd.*)

Het Land der Zwarte Bergen.
Met illustratiën.

Montenegro! Wie luistert niet bij het hooren van dit woord, welke lezer kijkt niet aandachtig op het papier, wanneer er

CATARRO.

over Montenegro gesproken wordt? Er zijn woorden en namen, die een eigenaardigen klank bezitten, waarbij men onwillekeurig zich iets voor den geest roept.

Dat gebeurt bij het noemen van het kleine land aan de Adriatische zee, Montenegro, waarvan men zich onwillekeurig een voorstelling maakt van

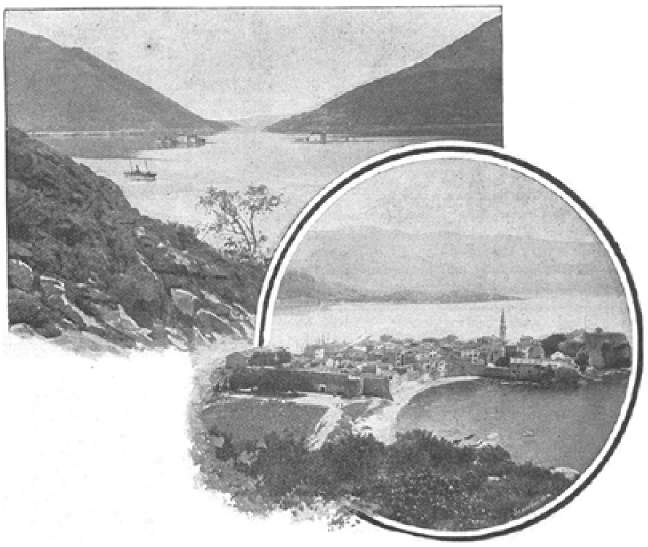

BUDUA.

een onrustig landje met een half wilde bevolking, wier eenige bezigheid bestaat in roofuitvallen in het naburig gebied.

Verreweg de meeste menschen kennen van Montenegro niet anders als de schilderachtige kleeding van de landbewoners en voorts nog deze omstandigheid, dat het vorstenhuis door den huwlijksband verbonden is met de eerste Europeesche dynastiën.

De oudste dochter van den tegenwoordigen vorst, prinses Milica, is met grootvorst Peter Michaelowitch van Rusland getrouwd, de tweede, prinses Stana, is hertogin

van Leuchtenberg, prinses Helene wordt koningin van Italië, terwijl door het huwlijk van den tweeden zoon, Nikolaas, met prinses Jutta van Mecklenburg-Strelitz - wij gaven onlangs bij het huwlijk beider portretten - vorst Nikolaas ook met een Duitsch vorstenhuis in familiebetrekking is getreden.

Buiten kijf een deftige rij van machtige relatiën, en het zou dan ook niet te verwonderen zijn als de eerzuchtige vorst op deze zijn hoop gevestigd had ter bereiking van zijn vèrstrekkende plannen. De nabuurschap van het machtige Oostenrijk en van den zeer talrijken krijgshaftigen stam der Albaneezen, geeft aan die verwachtingen evenwel weinig ruimte.

Wij willen echter te dezer plaatse niet over politiek spreken, doch den lezer slechts een aanschouwelijk beeld van het belangwekkende en eigenaardige land en zijn bewoners voor oogen voeren.

Om aan Montenegro een bezoek te brengen, heeft men slechts den weg over Cattaro, de laatste aanzienlijke plaats van Zuid-Dalmatië. Tweemaal per week vaart een stoomschip van de Dalmatische Lloyd, dat alle kustplaatsen aandoet, naar deze stad. Reeds het invaren van de Bocche di Catarro maakt een verrassenden indruk. Uit de verte doemen tegen een achtergrond de groene wouden, de huizen en torens van Castelnuovo op. Budua, het zuidelijk van Catarro schilderachtig in een bocht gelegen plaatsje, ziet men eerst op de terugreis. Het stoomschip glijdt de wijde bocht van Teodo binnen, wier oevers een breede, groene vlakte vormen, waarop talrijke kapellen ter herinnering van verongelukte zeelieden en landhuizen verspreid liggen. Gewoonlijk treft men een vaartuig van de Oostenrijksche oorlogsmarine in deze bocht aan. Door een engen, Catene genoemden doorgang, komt men in het binnenste gedeelte der Bocche. Geen taal of kunst vermag de ernstige en majestueuze schoonheid te schilderen, die hier aan het oog verschijnen. Alles is zoo grootsch, zoo verheven, dat men zich in een droomwereld verplaatst acht. De stille zee vult een reusachtigen

ketel, waaromheen diep ingaande bochten en groene vlakten liggen en hoog oprijzende bergen zich verheffen.

Rechts vormt de Bocche een spitse bocht, in wier uitersten hoek de grotten van Kistac en Catarro liggen, overwelfd

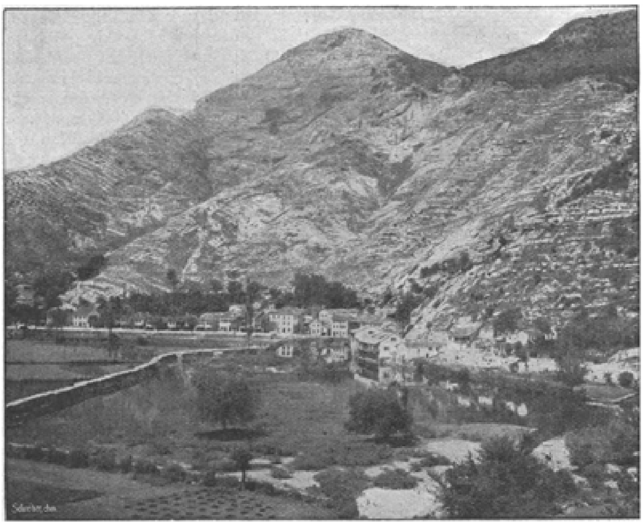

RJEKA.

door den 1600 M. hoogen Lovcen; links ziet men de breedere bocht van Risano.

De stoomboot ligt nu aan de kade van Catarro, waar op elk uur van den dag een bont gewemel van kleederdrachten en een gewirwar van talen op te merken zijn op de markt, die ook de Montenegrijnen bezoeken.

Catarro is een klein stadje, dat voor een goed deel nog het uiterlijk van het Venetiaansche tijdperk heeft behouden. Door een poort met den Marcusleeuw komt men op een pleintje, vanwaar de straten naar de binnenstad voeren. Aan de huisjes vindt men nog overblijfselen van vroegere versieringen. Op dit oogenblik heeft Catarro slechts als garnizoensplaats van Oostenrijk en sterke voorpost tegen Montenegro eenige beteekenis.

In Catarro moet men nu een gids nemen, die voor rijpaarden

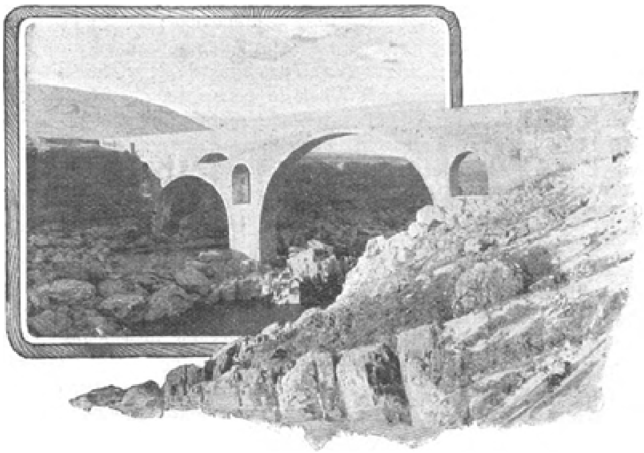

BRUG OVER DE MORACA.

en een lastdier voor de bagage zorgt. Men gaat naar Cetinje langs een breeden, goed onderhouden weg, die echter om de geweldige stijging alleen te paard kan worden

begaan. In het eerst rijdt men door een kaal land, door ravijnen doorsneden, waarover steenen boogbruggen gebouwd zijn; naarmate de weg hooger stijgt wordt de omgeving steeds woester en rotsachtiger; geen boom heeft het oog om uit te rusten en slechts een zeer spaarzame plantengroei getuigt van eenig leven. Hoe hooger men komt, hoe ruimer de blik wordt zoowel naar beneden als naar beide zijden, men krijgt een vergezicht over de Bocche en over de zee. Op een hoogte van 900 M. betreedt men het Montenegrijnsch gebied. Het stijgen wordt nu hoe langer hoe moeilijker; ongeveer op het midden van den af te leggen weg opent zich het groene dal van Njegus, waarin verspreid een paar dorpen liggen. Een daarvan, Petrowic genaamd, is de bakermat van het tegenwoordig heerschende geslacht, dat zich Petrowic Njegus noemt.

Hier neemt men een korte rust; dan heeft men nog een uur van moeitevol stijgen en men bereikt het hoogste punt van den Lovcen, tevens de hoogste spits van Montenegro.

De verrukkelijke aanblik op het als een zilveren lint chijnende meer van Skutari, op de met sneeuw bedekte toppen van de Albaansche Alpen en op het woeste kustgebergte, stelt den reiziger rijkelijk schadeloos voor de doorstane moeite. Weldra verdwijnt het tafereel, men rijdt nog een tijdlang door rotsravijnen, dan wordt het dal breeder en te midden van een laagte, door groene velden en bosschen omgeven, ligt het witte Cetinje.

Cetinje is meermalen beschreven en men komt er dan ook niet met hooggespannen verwachtingen. Desniettemin wordt men door den eersten aanblik verrast, want het lijkt meer op een dorp dan op een stad en telt dan ook niet eens 2000 inwoners.

Het is echter de vorstelijke residentie en de zetel der regeering; het herbergt een twaalftal gezantschappen, welke in de kleine, lage huisjes met de mikroscopische venstertjes, de vooruitspringende daken en het voorliggende tuintje onder dak zijn gebracht, welke het type zijn van de woonhuizen in Cetinje.

De stad bestaat hoofdzakelijk uit een breede hoofdstraat, van welke korte zijstraten uitgaan. In de hoofdstraat bevindt zich een uitstekend ingericht hotel en een jongemeisjes-instituut; de breede zijstraat voert naar het ruime marktplein, terwijl aan de tegenovergestelde zijde de residentie ligt, een lang, eigenaardig uitziend gebouw, waarin alle regeeringsambtenaren gehuisvest zijn.

Cetinje bevat geen bezienswaardigheden, tenzij men het oude, uit de 15de eeuw stammende klooster, waaromheen de stad oorspronkelijk gebouwd is, of de Kula, een torenvormig gebouw, waarop de hoofden van overwonnen Turken werden geplaatst, als zoodanig wil beschouwen.

Buiten de stad, in de richting van den Lovcen, verheft zich een wit, massief gebouw, de kazerne van de militaire academie.

Interessant is ook de eeuwenoude olm, de geheiligde boom der Slaven, onder wiens bladerkroon de Vorst naar patriarchaal gebruik recht spreekt.

Veel meer dan de stad zelve trekt het uiterlijk der be-

woners, die zich op straat bewegen en levendige gesprekken voeren door gebaren ondersteund, en van de op den grom zittende koopvrouwen, de aandacht van den vreemdeling In 't bijzonder vallen de mannengestalten op; van den 15-jarigen jongeling tot den 75-jarigen grijsaard lijken ze allen op elkaar; ze zien er uit als naar één model gegoten. Groot van bouw met breede borst, gespierde armen en beenen en een gelaat, waaraan de bijna steeds zwarte oogen het korte, zwarte haar, de scherp geteekende neus, de zware knevel en de gebruinde wangen een krijgshaftige uitdrukking geven, laten het zuiverste type van het Zuid-Slavische ras zien. De schilderachtige kleederdracht is te bekend dar dat het noodig zou zijn hier eene beschrijving te geven. In den jongsten tijd wordt de aloude opanke steeds meer door den lederen schoen verdrongen en uit den onvermijdelijken gordel blikt in plaats van de kolf van het met zilver beslagen pistool, de nuchtere greep van een revolver te voorschijn. Tot voor weinige tientallen jaren, ja zelfs nog in de zeventiger jaren, verliet de Montenegrijn nimmer ongewapend zijn huis. Het geweer was zijn onafscheidelijk gezelschap op reis, bij het gaan naar de kerk, bij de bruiloft en zelfs bij het vredegerecht, als het er op aankwam door bloedwraak gescheiden families tot verzoening te brengen. De nieuwere tijd heeft de zeden verzacht en daarenboven vervangt de revolver nu zeer voldoende het geweer.

In een bijzonder schrille, men zouden kunnen zeggen medelijden opwekkende tegenstelling, staat tegenover het krijgshaftige, krachtige uiterlijk van de mannen, de Montenegrijnsche vrouw. Tengevolge van de ondergeschiktheid en afhankelijkheid niet alleen van haar eigen echtgenoot, maar van al de mannelijke leden van den ganschen stam, is de vrouw in Montenegro lichamelijk en geestelijk achter gebleven.

De vrouwen worden spoedig oud; daarbij komt nog de weinig voordeelige kleederdracht, die bestaat uit een langen zwarten rok en een tuniekachtig gesneden bovenkleed, dat rug en zijden bedekt, van voren echter open is, zoodat de slechts met een hemd bedekte borst vrij blijft.

De gehuwden dragen op het hoofd een op de wijze van een sluier gebonden doek, die naar achteren neervalt; de meisjes hebben als hoofdversiering het inheemsche kapje met goudborduursel. Dit is het algemeene beeld van de vrouw uit het volk; onder de voornamen, bij de vrouwen der geestelijken, vindt men vrouwengestalten van echt zuidelijke schoonheid.

Om de rol, die Montenegro in de laatste honderd vijftig jaar gespeeld heeft en nog speelt, wel te verstaan en te kunnen schatten op hare waarde, is een korte terugblik op de tegenwoordige toestanden noodig; vóór alles dient men echter het volkskarakter te leeren kennen. Twee eigenschap pen kenmerken in hooge mate den Montenegrijn: eene ongelooflijke aan het bovennatuurlijke grenzende dapperheid, die schier tot doodsverachting wordt en een bijna ziekelijk, kunstmatig opgewonden eergevoel. Voor de eerste deugd spreekt het feit, dat dit kleine land gedurende zijn vijftienhonderdjarig bestaan nooit duurzaam door een vreemde macht bezet werd. De bewoners namen aan alle oorlogen in de periode van de eerste Slavische volksverhuizing deel, zij stonden nu eens als vijanden tegenover, dan weer als verbondenen aan de zijde van de eene of andere partij in de eeuwenlange krijgen, die het Servische rijk in beroering brachten; na den val van de Servische macht en tot in den laatsten tijd moesten zij hun land en hun onafhankelijkheid verdedigen tegen de steeds meer aanstormende Turksche overmacht. En zoo ook de natuurlijke gesteldheid van het land, die het tot een bijna onneembare vesting maakt, veel er toe

heeft bijgedragen dat Montenegro zijn onafhankelijkheid kon behouden, zoo wordt hierdoor toch niet de moreele waarde verkleind van de heldendaden, die ter beveiliging dier onafhankelijkheid werden volbracht, en door de grootte der daarbij ontwikkelde heldendeugd, die herinnert aan de kampvechters uit de oudheid.

Aan de geschiedenis der dynastieën Balsic en Ernojevic, maar ook aan de van 1615 tot 1797 geduurd hebbende periode van geestelijke heerschappij en aan die van onzen tijd, knoopt zich de herinnering vast aan krijgsdaden en gevechten, bij welke vaak een slechts gebrekkig gewapend hoopje van 8000 of 10000 Montenegrijnen het hoofd bood aan de Turksche reuzenlegers en de Venetiaansche Armada's, soms zelfs aan de vereenigde Turksche en Venetiaansche strijdkrachten. Als men hoort, dat een 100,000 man sterk Turksch leger, dat vernielend en alles verbrandend het land binnendrong en de hoofdstad verwoestte, zich slechts enkele weken kon staande houden en bij den terugtocht voor de helft vernield werd, dan is dit meer dan ongewone dapperheid, het is een alles opofferende toewijding aan het vaderland.

Het sterk ontwikkelde eergevoel uit zich in de begrippen van moraal en zedelijkheid en vindt zijn treurige openbaring in de bloedwraak, waarbij het heet: eer om eer, hoofd om hoofd. Dat zulk een klein volkje zulke op den voorgrond tredende deugden maar daartegenover ook zulke gebreken kan hebben, ligt hieraan, dat het de oud-Slavische organisatie in stammen en families heeft bewaard. Hierdoor wordt het gevoel van vaderlandsliefde tot de grootste hoogte opgevoerd. De familie, de stam, blijft de krijgskundige eenheid der Montenegrijnen; zij noemen zich naar de streek, die zij bewonen en volgen een gekozen aanvoerder (woiwode, hertog), aan wien een vaandeldrager (bajrakdar) is toegevoegd.

Nog in de zestiger jaren onderscheidde men zes groote, naar het gebied gescheiden stammen, waarvan de sterkste met 5000 geweren in het veld kon komen. Thans bestaan de stammen in hoofdzaak nog slechts in naam en is de keuze van een woiwode nog slechts eene formaliteit, daar deze steeds naar den wensch en wil van den vorst geschiedt.

Dit voortbestaan der oorspronkelijke sociale inrichting heeft zijn goede en zijn verkeerde zijde. Het te zamen leven van stammen, die dikwijls tot 200 mannen tellen, doet de oude zeden en gebruiken ongewijzigd voortduren en er wordt daardoor een buitengewoon strenge opvatting van de plichten der moraliteit en het begrip van eer geboren, die zich bij alles wat den omgang der beide geslachten betreft op overdreven en bijna onnatuurlijke wijze uit.

De gevoelens van liefde der bruid en echtgenoote en van rouw ingeval van sterfgeval, worden kunstmatig onderdrukt; zij hebben weinig waarde en moeten op den achtergrond treden voor de plichten, die men ouders en broeders en zusters verschuldigd is. Daarbij hecht men aan uiterlijkheden buitengewoon veel gewicht. Het meisje, dat met een jongman, die niet tot de bloedverwanten behoort, spreekt of blikken wisselt, wordt voor schaamteloos gehouden, een gehuwde vrouw aan te zien acht men smadelijk, haar te slaan een halsmisdaad. De bruid mag hem met wien ze verloofd wordt, volstrekt niet kennen; vallen echtgenoot en zoon of broeder in den strijd dan moet de vrouw om deze treuren en het gelaat sluieren; rouwt zij echter sterker voor den geliefde dan wordt zij uit het dorp gebannen.

Ook in andere dingen komen deze zeldzame begrippen van eer en wraak uit; ze zijn de oorzaak, dat de aan een lid eener zelfde familie aangedane beleediging, beschouwd wordt als aan den geheelen stam aangedaan; ze zijn de oorzaak van solidariteit in vreugde en leed. De verschrikkelijke ontwikkeling van het beginsel der bloedwraak, die in vroegere eeuwen en tot in het midden dezer eeuw onder de

regeering van zwakke regenten, de verschillende stammen in voortdurende vijandschap hield en de oorzaak was van veel bloedvergieten, waardoor dikwijls de staat op den rand van het verderf werd gebracht, sproten hieruit voort.

Bij geen enkele gelegenheid is de Montenegrijn meer ge-

voelig voor persoonlijke eer en nergens is er zoo gereede aanleiding tot bloedvergieten als bij het vieren eener bruiloft, omdat dan stam tegenover stam staat. De Montenegrijnsche bruiloft sluit zich aan het oude gebruik van den bruidroof aan en wordt ook uiterlijk aldus vertoond. Het aanzoek geschiedt in het geheim door een derde; de verloofden weten niets van elkaar af; verloving en bruiloft worden door de ouders van het jonge paar vastgesteld. In plechtigen optocht, bewapend en bereden, de vaandeldrager voorop, de bruidvrager als laatste, begeeft zich de stam van den bruidegom onder gezang en voortdurend schieten naar de woning der bruid, wier stam, eveneens tot de tanden gewapend, staande de bruiloftsgasten ontvangt. Als eersten moeten de broeders van den bruidegom het huis binnengaan, daarmede symbolisch het inbreken in het tehuis der bruid voorstellend.

Ook de kerkelijke plechtigheid vindt onder schieten en vreugdegeroep plaats en eerst gedurende het bruiloftsmaal worden de wapens afgelegd. Loopt de bruiloft in goede orde af, dan wordt de bruid in het midden genomen en vertrekt men onder het afschieten der geweren, waarvan het geluid honderdvoud weerkaatst wordt en onder luidruchtig gezang, bij welke gelegenheid de bruidegom voor het eerst zijne vrouw ziet. Een enkel woord is echter bij zulke gelegenheden in staat de ergste vechtpartijen te doen ontbranden.

Om diep in dit interessante land, dat nog half wild is en toch zulke verfijnde begrippen van moraliteit heeft, door te dringen, is voor een reiziger een dankbaar werk. De moeilijkheden echter, die men daarbij ondervindt en de onmogelijkheid om van Cetinje den tocht voort te zetten, houden echter velen van een nader bezoek af.

Bovendien zou de toerist zich zeer teleurgesteld voelen, terwijl hij op den hem alleen openstaanden weg over Rjeka het zuidelijke deel van Montenegro leert kennen, dat hem door zijn buitengewoone schoonheid van het landschap, door de afwisselende tooneelen, rijkelijk voor zijn moeite beloont.

In Cetinje moeten weder paarden en een gids worden gehuurd; men vindt hier gidsen die Italiaansch verstaan; men verzuime niet rijkelijk mondkost en drank mede te nemen want het hangt van het toeval af of men iets genietbaars voor een mensch onderweg kan krijgen.

Van Cetinje voert een prachtige weg in drie uren naar Rjeka; wegens de sterke stijging, die soms 25% bedraagt en het belangrijke verschil in hoogte van 600 M. kan men niet per as gaan. Aanvankelijk gaat men door een komvormige streek, in welker diepte zich water opzamelt; daarom is het land hier goed gecultiveerd en groeit er de aardappel, die tot een der voornaamste voedingsmiddelen van het land geworden is.

Daar, waar de weg het hoogste punt bereikt, verheft zich een toren, belvédère genaamd, vanwaar men een zeer ruim vergezicht heeft, ruimer nog dan van den top van den Lovcen, daar men het gansche meer van Skutari overziet, waarover een lichte nevel licht uitgebreid, verder den reuzenkrans van de Alpen en het kustgebergte.

De Rjeka is een echte rivier van dit land: 's zomers droog, in het voorjaar en in den herfst een woeste bergstroom. In het dal ziet men een klein kasteeltje liggen, waarheen de vorstelijke familie den winter uit Cetinje ontvlucht.

Rjeka is een klein stadje, welks huizen het Dalmatische type hebben; groene luiken, uitspringende erkers, galerijen en een vooruitspringend dak. Dicht bij de stad verbreedt zich de Rjeka, langzaam stroomt zij verder, meer als een arm van het meer van Skutari

dan als een eigenlijke rivier. De stad heeft eene gemengde bevolking van Montenegrijnen en Albaneezen; de eersten vertegenwoordigen meer het landbouwende element, terwijl de Albaneezen en Turken het nijvere en handeldrijvende deel der bevolking uitmaken.

Omdat een langer verblijf in dit stadje in geen enkel opzicht de moeite loont, moet de reiziger spoedig beslissen over den weg, dien hij vandaar wil maken. Van beide tochten is de havenstad Antivari het doel en tevens het einde van het verblijf in Montenegro.

De eene weg, dien men kiezen kan, gaat over Virbazar naar Antivari en kan in één dag worden afgelegd; de andere gaat van Rjeka naar Podgoricza en dan terug over Bjelopolje en Zabljack ook naar Virbazar; deze vordert echter vier of vijf dagen, echter verdient het warme aanbeveling het kleine tijdverlies en de te nemen moeite over het hoofd te zien, omdat op dezen tocht een typisch stuk van Montenegro te zien is en men de volkrijkste en bedrijvigste stad van het land daarbij bezoekt.

Van Rjeka naar Podgoricza heeft men omstreeks twaalf uur noodig; de eerste helft van den weg voert door een ongelooflijk ledige, woeste streek; slechts één punt, vanwaar men een vergezicht heeft op Zabljack en Wranina en het schitteren van eene groene watervlakte rechts, geven hier de eenige afwisseling aan de eenvormigheid van het landschap; als men den halven weg heeft afgelegd, komt men aan eene kerk, die op eene hoogte van 200 M. ligt. Daar eindigt de woestenij en als door een tooverslag verandert het tafereel. Een uitgestrekte, groene vlakte opent zich beneden voor het oog, doorsneden in de lengte door een breede rivier, die door talrijke zijstroomen wordt gevoed. In de verte ziet men de minarets van Podgoricza.

Vóór ons ligt de Moraca, de voornaamste rivier van het land, met welke de tweede levensader van het land, de Zeta, zich vereenigt. De drie belangrijkste steden Spusz, Denilovgrado en Niskiki liggen aan deze rivier, die meer dan duizend jaren lang aan dit land den naam gaf. Eerst in de 16de eeuw, onder de dynastie der Ernojevic kwam de naam Ernagora op.

Hoewel het landschap een weelderigen plantengroei vertoont, is toch het uren lange reizen daarin niet minder eentonig dan in de woestenij.

Podgoricza's huizencomplex ontdekt men eerst als men zeer dichtbij is, want de weg maakt vlak bij de stad een scherpe bocht.

De huizen liggen verspreid tusschen tuinen, men merkt vijf moskee-torens op en komt weldra in het midden van de stad, de marktplaats, waar men een goed hotel vindt.

Podgoricza werd naar het besluit van het Berlijnsche Congres met een aanzienlijk gebied aan Montenegro toegewezen, dat hierom jarenlang met Turkije heeft geoorloogd, waardoor een groot deel der stad in puin lag. Dank zij de zorgzaamheid van Montenegro is een nieuw stadsgedeelte ontstaan met heldere, ruime straten, die op het marktplein uitloopen. Een steenen brug voert naar het oude Turksche kwartier, dat nog overal de sporen van verwoesting draagt en eenzaam daar ligt. Slechts de oproep tot gebed van de moskee herinnert er aan, dat er nog leven is. Een eindweegs van Podgoricza bevinden zich de overblijfselen van Dioclea, de hoofdstad van de Romeinsche provincie van dien naam en de geboorteplaats van keizer Diocletianus.

Nadat men in deze interessante stad een dag heeft vertoefd, neemt men den terugweg aan, allereerst naar Bjelopolje, die een derde deel korter is dan die naar Rjeka en even afwisselend, nog afgezien hiervan, dat hij door een der vruchtbaarste streken loopt, die men zich denken kan. De bevolking behoort hier voor het grootste deel tot het Albaneesche ras. Halverwege gaat men over een steenen brug over de

Moraca, die hier zeer breed is. Na een tocht van drie uren komt men in Bjelopolje, eigenlijk slechts een gehucht, waar men den meegenomen mondkost opmaakt en even rust neemt; overnachten kan men hier niet. Daarenboven heeft men tot het naaste station Zabljack slechts twee uur af te leggen door een ruig terrein, zoodat men den rotspunt met de rotsvesting eerst op het allerlaatste oogenblik opmerkt. Wie niet opziet tegen de moeite om

deze te beklimmen, heeft vandaar het heerlijkste vergezicht dat gansch Montenegro biedt. Zabljack is een klein stadje van Turksche bouworde, vuil en ongezond; men kan in een der beide logementen het nachtkwartier opslaan.

Men vaart op een der kleine stoomschepen naar Virbazar, het laatste station voor Antivari. Aan boord ziet men de inheemsche bevolking vreedzaam met elkaar omgaan. De vaart gaat door den door de Rjeka gevormden arm van het meer van Skutari en door den noordwestelijken boezem van het eigenlijke meer, aan welks reusachtige oppervlakte men aan de tegenoverliggende zijde het Turksche Skutari ziet liggen.

Van Virbazar leidt een goede landweg in vier uur naar Antivari. Deze snijdt het gebergte bij den Sutarmanpas, en van hier heeft men een heerlijken blik rechts op de Adriatische zee, links op het meer van Skutari.

Antivari is een oude Turksche vesting, die na een langdurig

HET VERLATEN TELEGRAAFKANTOOR TE JOHANNESBURG.

bombardement evenals Dulcinjo en Spizza in handen van de Montenegrijnen viel.

Eer men de stad bereikt, herinneren eenige in puinhoopen geschoten forten aan hare nabijheid; daklooze, kale muren, zwartbewolkte woonhuizen, minarets, van welke nog slechts de ruïnes zichtbaar zijn, vormen een toonbeeld van verwoesting.

Een muur omsluit deze plaats des doods. Het nieuw gebouwde en behouden gebleven deel sluit zich hierbij aan; in hoofdzaak bestaat dit uit een straat met winkels en werkplaatsen. Antivari telt hoogstens 1500 inwoners, bijna uitsluitend Albaneezen en Turken. Het ligt vijf kilometer het land in; de bocht waaraan de haven van Antivari ligt, wordt door een gebergte omsloten aan welks voet een met olijven beplante vlakte ligt.

Aan de haven staan slechts enkele huizen; hier woont ook de Oostenrijksche havencommissaris, want Oostenrijk-Hongarije heeft volgens verdrag het toezicht over het Montenegrijnsche kustgebied. Met het stoomschip, dat tweemaal per week hier binnenvaart, kan de reiziger hetzij aan Dulcinjo een bezoek brengen en in dit schilderachtig gelegen plaatsje de sporen der verwoestingen, welke het geschut der mogendheden aan de vesting en aan het oude stadsdeel heeft aangebracht, bezichtigen, of ook het levendige bedrijf dat zich in het nieuwe stadsdeel op alle wijzen uit, aanschouwen, tenzij hij er de voorkeur aan geeft het landje, waarvan hij duurzame

en aangename indrukken moge medenemen, vaarwel te zeggen en huiswaarts te keeren.

Transvaalsche Kiekjes.

Het telegraafkantoor te Johannesburg! Heel druk schijnt het op het kantoor niet te zijn; geen wonder, de oorlog heeft alle zaken stil gezet. Toch absoluut stil staat het Johannesburgsche telegraafkantoor nog niet, althans een goede maand na het uitbreken van den oorlog nog niet, toen van een der ambtenaren hier te lande bericht ontvangen werd.

Ziehier wat hij den 17 November uit Johannesburg schreef:

‘Ik zit nog hier met 17 andere collega's en 15 klerken, zijnde het overschot van een personeel van 65 telegrafisten en 44 klerken. De rest is heengezonden naar de grenskantoren en om de kantoren in de veroverde plaatsen te bezetten, want tot zoo dicht mogelijk nabij het Hoofdlaager worden de kantoren geopend. En Johannesburg! Een reuzenstad, zonder menschen, zonder trams, zonder handel, winkels van boven tot onder dichtgespijkerd met zink of hout, bars gesloten en waar thans ook in weekdagen de stilte van den Zondag heerscht, ziedaar wat is overgebleven van een stad, eenige maanden geleden nog vol leven en beweging en waaruit thans meer dan 120,000 menschen zijn weggevlucht en waarheen? Meest naar de Kaapkolonie en Natal, en ach, ze zijn daar zoo te beklagen.’

Is het wonder dat bij zoo groote verlatenheid het telegraafkantoor bijna tot den winterslaap is gedoemd?

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 75.)

Ach, ach, hoe armzalig en bleek schenen haar nu de wandelingen toe in het Amsterdamsche Vondelpark of in de plantsoenen, of vroeger op de singels van het Friesche stadje, in vergelijking met die heerlijke zoete geuren, die frissche nevels, die trillende zonnestralen over het malsche jonge groen.

Zij was een en al verrukking, één en al vreugde; hoe ver lag haar vroeger leven achter haar, zelfs haar vader - soms verweet zij zich dat zij zoo weinig aan haar vader dacht, die in den laatsten tijd nog al sukkelde, zoo onbeduidend aan haar schreef, maar zij had ook zooveel te denken.

Een enkele keer dan vloog het haar wel in het hoofd hoeveel aangenamer haar lot

JEZUS IN DEN TEMPEL. Door F. de Herrera.
(Onlangs aangekocht voor de National Gallery te Londen.

zou geweest zijn als vader en moeder niet gescheiden waren en hier samen leefden met haar, zij, hun aangebeden lieveling, inplaats van nu zulk een ondergeschikte betrekking te vervullen, maar slechts even hield zij zich bij deze gedachte op, zij was te blijde met haar lot, om zich te vermoeien met de gedachten wat had kunnen zijn en niet was; het verleden zou zonder haar vader in het geheel niet meer voor haar bestaan, het stond reeds zoo verre.

Moeke en de zusjes waren nog maar nevelbeelden, aan Max Wirthmuller dacht zij in het geheel niet meer dan alleen om zich te verheugen, dat zij toen zoo wijs en verstandig was geweest om niets te willen weten van iets ernstigs tusschen hen.

Verbeeld je dat hij haar hier schreef, dat hij haar aan haar belofte hield, dat hij haar vervolgde met zijn liefdesbetuigingen; zij lachte er nu om, zij vond hem en haar zulke kinderen. Moeke had eigenlijk gelijk gehad zoo hardhandig aan hun spel een einde te maken.

‘Vera!’

Zij schrikte terug, maar toen snelde zij lachend Ryno met vooruitgestrekte handen tegemoet.

Dit werd hem te machtig, den heelen nacht was hij met haar en haar spel bezig geweest; in de vroegte was hij uitgegaan om in een lange wandeling na den slapeloozen nacht opwekking en verfrissching te zoeken, en plotseling kwam zij naar hem toe als een jonge godin, de handen vol goede gaven.

Nog voor dat hij 't wist had hij haar in zijn armen gesloten en fluisterde tusschen zijn kussen vol hartstocht, snikend van aandoening:

‘Eindelijk, eindelijk, ô lieveling, als je wist hoe ik verangde naar dit oogenblik om je te zeggen hoe ik je dankbaar ben, hoe je mij een nieuw leven teruggeeft.’

Even gaf zij zich over aan de bekoring van zijn liefkoozing, van zijn door hevige ontroering gebroken stem, maar toen maakte zij zich los.

‘O mijnheer! Dat moet u niet doen - ik - ik...’

‘Ik moest het ook niet,’ ging hij voort, maar ik kon niet anders, je bent zoo lief, zoo mooi en, ik mag nooit vrij met je spreken, dan alleen in muziek en in oogentaal. Ga met mij mee, ik zal mij niet meer vergeten als daarstraks; kom in Joujou en laat ons daar vrij spreken als twee goede vrienden.’

Hij liep met zijn arm om haar heen geslagen en plotseling dacht zij aan die laatste wandeling met Max in het plantsoen en wat er toen gevolgd was.

‘Neen, neen,’ zeide zij, aan den anderen kant van den weg vluchtend en angstig rond ziende, ‘ik durf niet!’

‘Je hebt leergeld betaald, zei je laatst. Wat bedoelde je daarmede? Of is 't een geheim?’

‘Och neen,’ antwoordde zij in haar lieve ongekunstelde naïviteit, die op hem, den man der wereld, neerdaalde, als een verkoelende dauw, ‘ik wil het u wel zeggen. Ik heb een paar keer gewandeld met een buurjongen, van één-hoog, een leerling-beeldhouwer, en voor 't eerst liep hij met zijn arm in de mijne, en toen reed Moeke, in de tram, langs ons heen, en 's avonds had zij mij haast lam geslagen.’

‘Foei, schande! mijn nachtegaaltje, lam te slaan - en - en - hield je veel van den jongen?’

‘Toen misschien wel, onder dat slaan vooral, maar nu denk ik nooit meer aan hem. Hij wilde dat ik mij met hem zou engageeren. Verbeeld u eens, twee zulke kinderen als wij. Ik wilde het niet en nu ben ik zoo blij nu ik weet hoe

weinig ik om hem scheen te geven. Hij noemde mij “Colibri”,’ voegde zij er lachend bij.

‘Colibri!’ herhaalde hij. ‘Hoe kwam hij er aan! Neen, je bent veel te eenvoudig, veel te muzikaal om te gelijken op dit ijdele, domme vogeltje. Hij kende je niet zooals ik je ken. En voor wie zou je nu vreezen. Voor de freule?’

Zij knikte van ja, maar zeer flauw.

‘En voor wie nog meer? Toch niet voor mij?’

Zij schudde het hoofd.

‘Voor wie dan?’

‘Voor mijzelf,’ fluisterde zij, ‘ik ben te bang dat ik te veel van u zal houden!’

Hij werd doodsbleek; zijn lippen klemden zich vast op elkander onder zijn baard, en het duurde een poos vóór hij antwoorden kon met iets dat op zijn gewone stem geleek.

‘Meer dan van den beeldhouwer in spé?’

‘O, hoe kan u dat vragen?’

Hij zag haar aan, bedwelmd door haar morgenschoonheid, door de onschuld in haar oogen - nooit, nooit was hem zulk een geschenk aangeboden als nu in haar leefde - 't kostte hem maar één woord, en zij zou de zijne worden, zij zou hem volgen waarheen hij ging, ô met haar reizen, haar steeds bij zich hebben, haar en haar viool, om de booze machten te verdrijven.

Hij reikte haar de hand.

‘Vera! Je bent wijzer geweest dan die jongen, je bent nu ook wijzer dan ik, ja, je hebt gelijk, gevaarlijker dan de klappen van je Moeke, dan de boosheid van de freule, gevaarlijker zelf dan ik, die je eerbiedig als mijn zuster, als mijn kind, is het voor jou van mij te houden. Ga naar huis en vergeet deze ontmoeting, waarin ik mij zoo dwaas heb aangesteld.’

Hij sloeg de laan rechts in. Vera stond onbewegelijk en zag hem na Dat hij zoo spoedig verstandig werd en haar verstandig noemde, was haar een teleurstelling; even dacht zij er over haar gevoel te volgen, hem na te vliegen en hem te zeggen dat zij niets bang voor hem was, dat zij graag met hem medeging, als hij maar niet zoo bedroefd keek en sprak. Zij wilde alles doen om hem te troosten, al kende zij ook zijn verdriet niet, maar haar jonkvrouwelijke schuchterheid hield haar tegen; langzaam met hangende armen en neergeslagen oogen keerde zij naar het Huis terug, terwijl Ryno vlak voor de deur van Joujou Wiebe ontmoette die hem een briefje overreikte van de freule.

‘Waarde Neef!

Zoo juist brengt me een expres-bode een telegram uit Amsterdam met het bericht dat Vera's vader ernstig ongesteld is. Ik breng haar onmiddellijk naar het station, dan kan zij nog den trein van 9.15 halen; als ge van avond hier komt, zoo als het in den laatsten tijd uw gewoonte was, zou ik u gaarne afzonderlijk willen spreken.

Na morgengroete

UW RICHMONDA.’

‘Arm kind! Daar eindigt haar morgen mee, haar mooie lentemorgen! En ook mijn lente is gedaan; onzinnig wie van den herfst een lente wil maken!’

In de verte hoorde hij nog geen uur later de wielen rollen van Richmonda's koets, en hij stelde zich voor Vera een en al tranen, maar hij zag Richmonda niet, stijf, strak

en onbewegelijk de wanhoop aanziende van het arme kind, zonder zelfs door woord, blik of liefkoozing haar deelneming te betuigen, terwijl Vera zoo gaarne zich aan haar borst had verscholen en geroepen:

'Moeder, lieve moeder, ga met mij mede! Zeg vader een hartelijk woord. Laat hem niet zoo uit het leven gaan, mijn arme vader....!'

Maar nog even zoo ongenaakbaar zat de freule daar, verdiept in haar eigen gedachten, waarin zij slechts duidelijk een jubelkreet hoorde, die zij met alle geweld wilde smoren, daar zij er zich voor schaamde als voor een misdaad in dit uur.

'Nu wordt zij de mijne, geheel en al de mijne.'

X.

Het was doodsch, stil, uitgestorven in de groote hal; alleen in het studeergedeelte was de groote schemerlamp, met zalmkleurige kap, opgestoken en wierp mysterieus licht over den lessenaar en over de freule, die daar in haar hoogen gebeeldhouwden stoel zat, doodsbleek in haar donkerste toilet, de handen wit en gevoelloos in den schoot gevouwen. Tegenover haar had zij Ryno gewenkt plaats te nemen en hij wachtte af, wat zij zeggen zou.

Eindelijk begon zij met kleurlooze, bleeke stem:

'Vera's vader is een uur na haar aankomst overleden.'

'Heeft zij u getelegrafeerd?'

Zij reikte hem het telegram over en hij zeide om iets te zeggen:

'Arm kind. Zij heeft immers nog maar een stiefmoeder?'

'Heeft zij u dat gezegd?'

'Misschien - ik verbeeld het mij zoo - eigenlijk weet ik het niet!'

Zij zweeg een oogenblik en sprak toen als tot zichzelf:

''t Zou mij veel waard zijn te weten wat zij over haar eigenaardigen familietoestand vermoedt of weet.'

Hij bleef haar weer afwachtend aanzien, toen zag zij hem strak in het gezicht en zeide kort en beslist:

'En ik ben weduwe geworden!'

Zij verwachtte een uitroep of ten minste een gebaar van verbazing, maar Ryno bleef onbewegelijk en zijn gelaat vertrok zich niet, terwijl hij antwoordde zonder eenige ontroering:

'Ik vermoedde het!'

'Wat vermoedde je?'

Als een albasten vaas, waarin men een licht plaatst, zacht rood kleurde zich haar gelaat en glansden haar oogen.

'Dat Vera uw dochter was!'

'En haar vader mijn man?'

'Zoo ver heb ik niet gedacht! Ik hoor het nu en 't verwondert mij niets als ik alle omstandigheden samenvat.'

'Wij zijn toen gevlucht naar Engeland, iedereen dacht dat ik er op een pensionaat was. Ik was nog zoo bitter jong en zijn viool had mij bekoord, daarom haat ik muziek en vooral haar muziek.'

Hij luisterde gespannen.

'Wij zijn daar getrouwd, zoo maar in een Registry, ik onder een valschen naam, zonder te onderzoeken of dit huwelijk wettig was in Holland of niet - echte kinderen die wij waren. Ik had geld meegenomen, wat mij nog toekwam van moeders erfdeel,

zoolang wij 't hadden, waren wij tamelijk gelukkig, maar toen kwam de ontgoocheling, Vera's geboorte, en het voorstel van vader alles als ongedaan te beschouwen mits ik mijn man en ons kind verliet.'

'Schande!' riep hij vol verontwaardiging.

'Ik was arm en verbitterd, en de stem van het bloed sprak niet in mijn kinderachtige romaneske liefde, maar toch, ik heb niet gekozen. Tom verliet mij met het kind en toen keerde ik naar vader terug. Later is Dirksma hertrouwd, ik heb mij beschouwd als aan hem verbonden tot vandaag, nu God zelf den band verbreekt.'

'En ge hebt hem verlaten!'

'Ik hoorde niets meer van hem, ik heb getracht dit jaar van mijn leven te vergeten, totdat hij het vorige jaar onverwacht verscheen en mij de zorg voor ons kind opdroeg. Ik voelde dat het mijn plicht was haar te onttrekken aan die omgeving, en daarom heb ik ze hier gebracht.'

'En haar behandeld als een loontrekkende, een kind waarop een koningin jaloersch kan zijn!'

Zij haalde de schouders op, in gemaakte onverschilligheid, maar Ryno merkte op hoe haar wenkbrauwen zich fronsden en hoe haar stem verdacht trilde.

‘Ik kon, ik mocht niet anders, na die eerste groote trouweloosheid aan eigen plicht. 't Was in haar belang vooral.’

‘Maar nu verandert alles!’

‘Ik weet niet hoe hij de zaak geregeld heeft, aan wie hij haar toevertrouwde. Een stiefmoeder mag geen voogdes zijn, dus in geen geval aan die vrouw. Dirksma sukkelde al lang, hij leed aan bloedspuwingen, in zoo iets is hij zeker ook gebleven...’

Het was of in die sombere ruimte een dubbele schaduw van den dood hing, van Tom Dirksma en van haar doode liefde.

Ryno huiverde. Welk verschil met haar zonnige levenslust, haar dartelheid van jonge godin van dezen morgen - nu zat zij te weenen in een sombere Amsterdamsche sterfkamer inplaats van te juichen in de lentevreugde - en hier sprak haar moeder koud en onverschillig over den geliefde van haar jeugd.

Die atmosfeer van koude en trots, dat verschil tusschen zon en dood, wierp zich met geweld op zijn ziel en nog vóór dat hij zich beheerschen kon, liet hij het hoofd op zijn handen vallen en barstte in luide snikken los.

‘Ryno,’ riep zij verschrikt een weinig uit haar rustende houding oprijzend: ‘wat scheelt er aan? Je doet mij schrikken.’

't Duurde eenige oogenblikken vóór hij zijn aandoening genoeg meester was om te antwoorden.

‘Niets, niets, laat mij begaan! 't Kwam zoo plotseling over mij, zonder dat ik er iets aan doen kon. 't Is zoo diep treurig wat wij van ons leven hebben gemaakt, Richmonda. 't Had zoo anders kunnen zijn als, als...’

‘Je hoeft niet om mij te schreien,’ zeide zij bijna spottend, ‘ik doe het ook niet.’

‘En dat vind ik juist zoo diep, zoo bitter treurig dat een gevoel zoo sterven kan als dat waaraan jij je toekomst, je leven en dat van nog twee anderen ten offer bracht.’

‘'t Is voorbij, 't is dood!’

Maar tegelijk was het of zij Tom hoorde:

‘Neen het verleden is niet dood. Het leeft op tusschen ons, vol kracht en schoonheid!’

‘Ik zal alles voor Vera doen, wat mijn plicht is,’ ging zij voort, ‘en daarom juist wilde ik je spreken.’

Hij was geheel weer zichzelf geworden, alleen trilden zijn neusvleugels en zijn handen nog.

‘Ik luister, want ik stel veel, heel veel belang in haar.’

‘Dat weet ik, dat heb ik reeds lang geraden. Maar van welken aard is die belangstelling?’

Hij stond op en liep eenige keeren op en neer, toen antwoordde hij vastbesloten:

‘Ik zou niets liever willen dan je in plaats van de hand van de moeder, die je mij eens niet in de gelegenheid stelde te vragen, die te vragen van de dochter, maar ik mag niet.’

‘Wie wil het niet?’

‘Ik-zelf, het zou een misdaad zijn als ik haar frissche jeugd, haar heerlijke onschuld en groot talent verbond aan mijn ellende...’

Zij zag hem ademloos, bijna angstig aan.

‘Ik ben morphinist!’ zeide hij.

‘O,’ riep zij vol afschuw, de handen tegen hem afwerend, ‘maar dat is schrikkelijk. En je wilt, je kunt je niet overwinnen, je niet beteren?’

‘Sedert ik haar dien morgen ontmoette in het bosch, haar zang hoorde, heb ik geen enkelen keer mij schuldig gemaakt aan mijn hartstocht, maar vandaag ben ik er weer in vervallen, dat is mijn zwakheid, mijn ellende!’

‘En hoe ben je er toe gekomen?’

‘Van jongs af heb ik geleden aan vlagen van melancholie, er zijn dagen dat niets mij daaraan onttrekken kan, dat ik vervolgd word door de zucht tot zelfmoord. Om dien duivel van spleen te ontgaan heb ik emoties gezocht, reisde ik de wereld door, heb ik in kloosters den vrede gezocht, heb ik gewerkt als gewoon werkman, mij verkleed als bedelaar; als detective, heb ik het avontuurlijkste leven geleid dat maar mogelijk was. Zoodra het een poos geduurd had en de opwinding der nieuwigheid verdween, verviel ik weer in die buien van hopeloosheid. Toen heb ik in China voor 't eerst de verboden vrucht gegeten en na dien tijd was ik verloren; eerst gebruikte ik het spuitje alleen in die oogenblikken van vertwijfeling, later werd het mijn dagelijksche behoefte. Om ongestoord mij daaraan over te geven, vluchtte ik soms hierheen als de bekoring te onweerstaanbaar werd, en nog vóór ik mij de eerste inspuiting had gegeven, ontmoette ik Vera, en toen was mijn besluit genomen; ik wilde hier blijven, van haar spel genieten, dat op mij werkt als de harp van David op Saul; en nu weet je ook waarom ik je Joujou heb gegeven.’

Zij had onbewegelijk geluisterd met iets als sympathie in de metaalkoude oogen.

‘Nu begin ik alles te begrijpen. Maar wat zijn je plannen?’

‘Heengaan nog vóór dat zij terug is, ik hoop vóór dat het al te laat is. Of ik haar hart heb gewonnen weet ik niet, maar haar verbeelding is reeds getroffen. Hoe minder zij mij ziet en hoort hoe beter, want ik mag niet blijven, vind je ook niet, Richmonda, je durft immers je kind niet aan mij vertrouwen.’

‘Ten minste als je zelf niet durft!’

‘O, neen! Ik ben zoo bang dat de verzoeking, die wegvlucht als zij bij mij is, vooral wanneer zij voor mij speelt, weldra zal verdwijnen, als ik haar steeds naast mij heb, en is 't dan geen misdaad haar te hebben misleid, kan dan al mijn geld goedmaken, wat ik aan haar zondigde?’

Nu sprongen eindelijk de tranen in Richmonda's oogen, er was iets in haar gesmolten, zij reikte hem de hand en zeide:

‘Je doet goed Ryno. Ik dank je in naam van mijn kind.’

Hij rilde onder haar blik en wendde de oogen af; hij verdiende haar lof niet en herinnerde zich het tooneel van dezen morgen uit het bosch, toen hij te ver was gegaan, te ver misschien om zich nu nog te kunnen terugtrekken.

‘Ja, 't is goed gedaan; als ik het moet rekenen naar de pijn die ik er van voel, dan is het heel goed. Sedert van morgen was het ondragelijk wat ik leed; mijn geheele ziel dorst naar haar. Ik zou het liefst haar in mijn armen willen nemen, haar wegdragen ver van hier, alleen voor haar leven, haar altijd zien en niets anders dan haar, haar alles geven wat zij wenscht, maar wat zou het baten. Het einde van alles is toch bittere ontgoocheling, onherstelbare ellende! En nu weet je Richmonda, waarom ik zoo even in tranen uitbarstte om jou ongeluk en om het mijne.’

Haar stem klonk nu hopeloos treurig.

‘Ik kan je niet troosten en raden, Ryno. Ik geloof ook dat zij op het oogenblik innig van je houdt of het zich verbeeldt ten minste, dit komt op hetzelfde neer wanneer men achttien jaar is. Later weet men het eerst en dan is het te laat!’

‘Onherstelbaar te laat!’

‘Dus Ryno, dat weet ik nu: Van u heeft Vera's toekomst niets te wachten, maar wat moet ik nu doen?’

‘Laat haar het geluk zoeken in hetgeen niet voorbijgaat, in de gave die God haar schonk, in haar kunst.’

‘En ik moet haar die laten ontwikkelen?’

‘Ja, dat is voor 't oogenblik je eerste plicht.’

Zij haalde diep adem.

‘'t Is een zwaar offer!’

‘Wees blijde dat je het haar brengen kunt, dat je iets moogt doen voor haar geluk. Ik kan niets, ik moet toezien en mijzelf zeggen dat hoe minder zij mij ontmoet, hoe beter het is voor haar.’

Zij stond op en zeide op haar toon van jong meisje, die hem even deed schrikken en zoo geheel verschilde van haar aangeleerde stem, vol zakelijkheid en energie:

‘Ik dank je, Ryno. Je wijst mij den weg. Ik zal dien

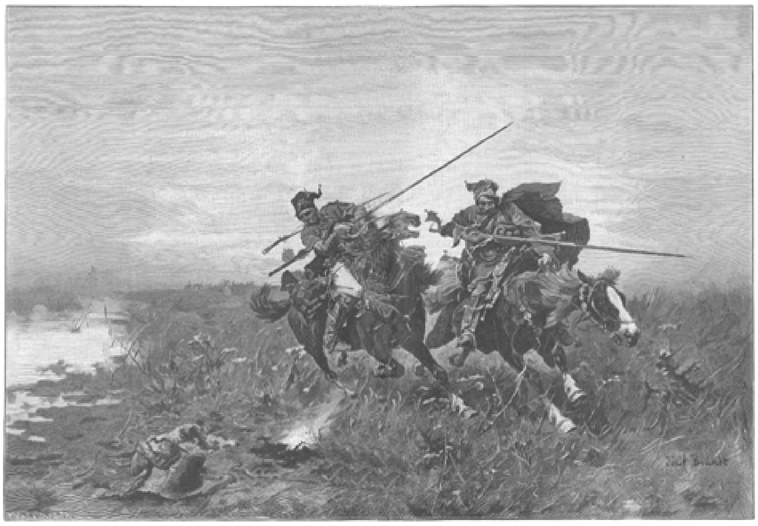

OP ROOF UIT. Naar een schilderij van Jos. Brandt.

volgen. God zegen je en geve je sterkte. Misschien kan je het nog overwinnen door Zijn hulp.'

Hij schudde treurig het hoofd.

'Ik twijfel aan mijzelf, en daarom is er geen redding mogelijk! Vaarwel, Richmonda, wij zien mekaar misschien nooit weer! Als je wist hoe ik je je levenstaak benijd!'

En zoo scheidden zij.

(*Wordt vervolgd.*)

't Kerkhof in Vinje.
Oorspronkelijke novelle door Ellen Forest.
(Uit het Leven. Noorwegen 1895.)

't Was halfduister in de groote, ruime kamer, met zijn eikenhouten meubilair. En het halfduister paste bij het somber antieke van het geheel, en bij de sombere stemming van vader en dochter, die daar tegenover elkander stonden.

Een theeblad, het theelichtje nog brandend, heel flauw van schijn, door 't melkwit van 't glas er omheen.

Heel somber 't gelaat van den ouden man, de linkervuist gebald op tafel, de rechterhand aan 't voorhoofd. Groot, breedgeschouderd, met sneeuwwitten baard. Bruine oogen, zonder gloed, onder de borstelige wenkbrauwen. Om den mond een trek van wilskracht en onwrikbare vastberadenheid.

Somber de stilte, die zwaar hangt in 't vaal-duister, met alleen dat ééne lijntje mat-licht van 't komfoortje.

En somber het tikken van de oude klok in dat doffe stilduister.

Somber niet, maar vol wanhoop, het jonge meisje tegenover hem.

Een fijn gelaat, een fijnheid van Venus, zonder dat bolwangige ervan; omringd door een dof goud van kleine krullokjes.

De oortjes doorschijnend, ook de neusvleugels, rosig in hun nerveus trillen.

De oogen blauw en groot, en er omheen, als een fluweelen schaduw, de fijne wimpers, lang, even gekruld.

De wenkbrauwen, een mooie boog, mooi zwart tegen 't witte zwanenwit van de huid.

Een lange stilte... dan:

'Dus je hadt verwacht dat ik "ja" zou zeggen? Dat ik voor mijn eenige dochter een j o o d zou willen, als echtgenoot, hè?'

Het donderde door de doffe stilte, als een dreigement van vreemde, harde klanken.

Ine hief 't hoofd op - ze begreep niet - die stem, die stem, was dat de stem van haar vader? Die woorden -?

't Was haar als 't gebrul van een wild dier, van een groot monster; ze voelde 't naderen, de klauwen uitslaan, dicht bij haar, en ze huiverde, en zweeg. Nu was 't wèg, maar de echo van dat brullen hing nog in de hoeken, zwaar.

'Antwoord me!'

Ha, daar was 't weer, 't monster dat brulde, en naar haar toe wilde. - En ze durfde niet opzien, uit angst, te zien het monster dat sprak.

En weer was 't wèg, en hing de echo op de vorige, zwaar in de hoeken der kamer....

Ze zag rond, angstig.

Niets, alleen daar vóór haar de grijsaard, haar vader, maar, maar -

Ze zag hem aan, en huiverde weer.

Dat was niet haar vader - ja toch, natuurlijk, maar iets was er niet als altijd, iets, iets, maar wat dan toch? En er overviel haar een angst door niet te weten wàt er veranderd was, en door te begrijpen, dat die stem was, niet van een monster, maar van haar - haar - va... Maar 't woord kon er niet uit, zelfs niet in gedachten.

Haar vader had ze lief, zielslief, maar dezen man vóór haar...

‘Je bent besloten me niet te antwoorden? Ook goed! Alleen dus nog dit: je kunt alle hoop op dien jood gerust opgeven, want nooit geef ik mijn toestemming! Nooit!’

Hij zweeg.

Toestemming, toestemming! Het woord galmde terug tot haar; vreemd, ze voelde niet de beteekenis, ze voelde alleen en beleediging, een niet erkend worden als individu, het niet erkend worden van een eigen-wil-hebben. En woest golfde 't in haar op, dat ze mensch was, zelf, mensch met en wil en denkvermogen; en wie had het recht haar een geluk te weigeren voor haar eigen ‘later’? Wie? Die man?

Alles stormde in haar, woest. Wàt wist ze niet, maar ze voelde 't onrechtvaardige, iets onwaars, en tegelijk een vreemden moed, toen, ineens -

‘Vader, ik heb Alfred lief, en zal hem nooit opgeven. Wat verschil is er tusschen de ziel van een jood en die van een christen? Hij is mensch, en als mensch heb ik hem lief!’

Toen, moe door dien moed, viel ze in haar stoel.

't Was nu duister, akelig duister, met spokig-wit één glansplek op 't gelaat van den ouden man, over de tafel, op en grond, waar het danste en bewoog in den afdruk van de fluisterende, sidderende blaadjes buiten voor 't ééne hooge raam.

Ine staarde voor zich uit, op dat spookgelaat, met den witten, langen baard... Eindelijk opende de mond, een zwarte holte in 't al-wit van gelaat en baard en maan.

‘Kies dan tusschen hem en mij! Ik ken geen dochter die zich zoover vergeet, dat ze de familie onteert om een gril, en trouwt met een jóód!’

Ieder woord sneed haar door 't vleesch, en rood bloed vloeide er uit. 't Liep samen op den grond, en vormde een grooten plas, tusschen haar en dien man, altijd grooter, grooter, grooter -

Een gril! Haar liefde een gril! En in haar ziel hoorde ze een hoonlach, vol satanischen spot, haar liefde een gril! En dat zei haar v a d e r ? Neen, neen, niet haar vader, die man, alleen die man.

Kiezen, tusschen Alfred en dien man?

Was er dan keus? En ze lachte nu luid, als een weergalm van dien lach in haar ziel, vol helsche ironie.

En de tonen werden van haar lippen alle duiveltjes, kleine, grijnzende duiveltjes, die dwarrelden voor haar oogen en riepen: ‘een gril, gril, gril,’ en ‘kies dan, kom, kies!’

Ze wilde hen verjagen, met een handstreek, maar ze wilden niet weg, en bleven roepen, tergend: ‘kies dan, kies.’

En ineens besloten:

‘Er is geen k e u z e , wanneer l i e f d e roept!’

De grijsaard, met gebogen hoofd, even denkend, want 't was onverwacht dat besliste in Ine. In hem 't opbruisen van een haat tegen dien jood, die hem ontroofde zijn eenige dochter, en een zichzelf-opwinden, en zeggen in zichzelf, niet te willen aannemen dien j ó ó d .

Dan tot Ine, 't hoofd weer omhoog, wit in dien maanstraal, als een zwarte lijn van haat:

‘Ga dan, ik vervloek je!’

Het meisje in den stoel had niet gehoord, want ver waren haar gedachten, ver, terug naar de dagen toen zij hem pas kende, haar Alfred, naar die dagen van angst, of hij ook zóó zou liefhebben - haar - als zij hem had!

Die dagen van soms hopen, soms vreezen, sidderen bij de gedachte aan een einde van 't geluk, en een weten 't zóó niet te kunnen houden, want voelen den angst om meer lief te hebben hem, als hij haar niet liefhad.

En toen die zomerdag, in 't bosch. De groote boomen, hel tegen 't blauwwazige der lucht.

Een hoorbare stilte, en een warmte die trilde in den fijnen

ether, en droeg den geur der bloemen, samen in 't bosch, zwijgend.
Hij opeens: ‘Ben je moe? Laten we even zitten.’
Zacht neervleien zich in 't hooge gras, naast elkaar.
Twee menschenzielen in het eenzame bosch.
Een vogel tjilpt, een ander antwoordt. Dan weer stilte. Een blaadje viel bij haar hand.
Hij 't oprapen.
‘Ine.’
‘Ja?’
‘Mag ik je wat vragen?’
‘Wat?’
‘Ine, over eenige weken ga, moet ik weg!’ Hij wachtte, doch zij zweeg. Toen zachter nog. ‘Je wist het niet? Naar Noorwegen - en - Ine, wil je meegaan?’
Nog geen woord.
Maar Ine had gevoeld een groote vreugde, die dreigde haar te verstikken, want die haar vulde, geheel, geheel, die grooter was dan zij.
En hij, vol vrees zich vergist te hebben, bang haar te verliezen voor immer: ‘Ine, om Godswil, vergeef me, ik had het moeten weten, een jood!’
En toen zij, met vreugdeparels in de oogen:
‘Alfred!’
Niets meer, maar in dat ‘Alfred’ een wereld vol liefde. Een woeste vreugdekreet.
‘O, God! Dus tòch? Ine, mijn Ine!’
Op den geur der bloemen, den adem der kussen, kleine liefde-engeltjes, dansend van haar fijne rozenlippen naar de zijne, onder het zwart-zware haar van zijn snor.
In hun, een groot licht, uitstralend ver om hen, zwevend op de trillingen van de lucht, naar de vogels en de bloemen, hen bezielend tot fijner geur, tot mooier leed.
Een exquis gevoel van hooge reinheid, en éénheid.
En ineens, tusschen dat overleven, droomen opnieuw van dat exquis geluk, voelend opnieuw zijn kussen, nogmaals:
‘Versta je me niet? Ik v e r v l o e k je!’
Nu hoorde ze - vervloek je -.
Een zwarte plek in 't zacht-wazig-rose van haar droomgeluk.
En toen, een haat, heel groot, tegen dien man, die verstoorde haar visioen.
‘Vervloek je’, nu weer al de vreeselijkheid van dat woord. Vervloek je!
Kou, kou om haar hart, heel koud, en in een opwelling van naamloos verdriet klonk 't zacht: ‘vader!’
Maar de man over haar, driftig, met zware stem, riep: ‘G a !’
En waarom niet? Die man had haar beleedigd, Alfred beleedigd, Alfred afgewezen, omdat hij een j o o d was!
Ha, ha, ha! Weer dien satan-lach, vol hoon en haat. Een jood! Die ander was een christen!
Christen.
Christen, volger van Christus.
Christus, Zoon van God.
God, een God van Liefde.
Christus, God van Liefde, enkel Liefde, in Liefde geboren, in Liefde gestorven.
Liefde...

En een volger van die groote Liefde, Christus, beleedigt een ziel, omdat zijn aardsche vader en moeder zijn hersens leerden den joodschen godsdienst. Bah! Leugen, alles leugen! Christen zijn, de grootste leugen!

Wat een Liefdeweken, die laatste drie, en nu, den dag voor zijn vertrek had hij willen maken, Ine de zijne, om dan heen te gaan en haar over een jaar te komen halen als zijn vrouw.

En nu: Vervloek je! Ga!

En waarom niet, ze zou gaan, waar Liefde riep.

'Goed dan! Vaarwel, vader!'

'Ik ken geen dochter meer!'

Onverschillig was 't haar, wat die man zei.

Snel liep ze de trappen op naar haar kamer.

Morgenavond zes, uit Rotterdam.

Nu negen uur.

'Anna, pak één koffer, vlug, stuur de anderen later, als ik je een adres stuur.'

De meid wonderend kijken.

'Vanavond nog, juffrouw Ine? U gaat toch vanavond niet meer weg?'

'Ja, ja, vlug nu maar, hier, dit en dat, hier, nog wat.'

Toen bellen. Om den hoek 'n gemutst meidenhoofd, met brutale vraag-oogen.

'Belt u, juffrouw?'

'Line, ga om een rijtuig, dadelijk voorkomen, en een kruier, vlug, sta daar nu niet, en ga, vlug wat!'

'O!' 't Gemutste vraaghoofd weg.

'Is dat alles, juffrouw?'

'Ja, Anna, zoowat, morgen pak je de twee grijze koffers en stuur je me alles maar naar Hotel Coomans in Rotterdam.'

'Ja, juffrouw! Hier is de sleutel van dezen!'

'De kruier is er, en het rijtuig ook, juffrouw!' kwam Line om 't hoekje.

'Laat de kruier dien koffer naar 't station brengen en wachten, ik kom dadelijk!'

Dan de trappen af. Ine, met een vreemd gevoel. Waren dàt de trappen, die ze zoo honderdmaal op- en afgeloopen had? Neen, 't was niets meer voor haar, die trap, die kamer, die man, alles vreemd, vreemd.

Met kleine stapjes liep zij de lange gang door naar moeders kamer.

De deur open, met één stoot, en snikkend, in korte zenuwsnikjes: 'Moeder, moeder, zegen me! U weet het, ja, ik zie het, moeder, God vergeve me, ik kàn niet anders, 'k heb hem lief, zegen me!'

Twee oude handen zegenen 't dofgoude hoofd, en twee moedertranen, kostbaar, vallen op 't bleeke gelaat.

'God zegen je, en ik zegen je. Vaarwel!'

In Ine 't opkomen van een weemoed, zóó groot, en een vrees te blijven in dit vreemde huis, met dien vreemden man; alleen moeder was dezelfde, en dan in de emotie van weemoed en angst, wegijlen, de trappen af, als achtervolgde 'r 'n spook.

Weg van moeder! Alleen nog haar hoed. Dan weg!

Eén klap van de zware deur, die afsloot voor haar 't ouderlijk huis, dat nu vreemd was voor haar.

Die deurslag was 't slot van 't begin. Die deur stond tusschen haar en dat blonde kind, dat kind vol geluk, van eenige weken geleden; tusschen haar en haar moeder, en tusschen haar en haar vader, die achter die deur nu was als een vreemde man. Even stond ze stil; toen:

‘Station, koetsier, trein 10.23.’

Aan 't station, allerlei menschen, veel soldaten; daar wemelen de stations altijd van 's Zondags, in Holland.

Juffrouwen met spoormandjes, die hingen aan grof vuile vingers van dik, rood vleesch, met groenige hoeden, versierd met onmogelijke bloemen en vogels, in jammerkleuren.

Zorgen voor haar koffer, toen een biljet eerste klas nemen en wachten op den trein, in dof niet-zijn en droomsoesen.

‘Delft, Schiedam, Rotterdam!!’

Een akelige krijschstem, met halve klanken. Een scherpe fluit, instappen.

En toen, voort, in woeste vaart, voort door 't alduister, met het licht van boven in de coupé, flauw-moe schitterend; alleen nu en dan voorbijholde een zwarte boom, als groote spoken, snel, al maar sneller.

Ze sloot de oogen om niet te zien die angstig-vlugge vaart.

‘Delft!’ Weer die nare stem, als de kreet van een uil.

Een dikke juffrouw stapt in, hijgend en langzaam-sekuur.

‘Hè, hè, uwé ook naar Rotterdam?’

Ine zag op. Wat deed dat mensch hier in de eerste klasse?

Dan, in lust om alleen te zijn: ‘Is u niet verkeerd? Dit is eerste klasse?’

‘O, jeremia, neen. Arie zegt altijd: As je reist, reis goed, of blijf thuis; ikke ga altijd heerste klasse. Uwes ook naar Rotterdam?’

‘Ja!’

‘Zoo, zool 'n Mooie stad hè? 'k woon der weet-je! Maar wat 'n groote hè! 't Is kullesaal! Da's maar bouwen, bouwen, bouwen, dat 'n mensch den weg in z'n eigen stad niet meer kent.’

Ine luisterde niet. Wat was 't haar of Rotterdam groot was, en of die dikke juffrouw den weg er niet wist. Ze volgde haar eigen gedachten, en antwoordde niet. En de juffrouw met den praatlust van een burgervrouw:

‘M'n man 's slager op de Visschersdijk, 'n goeie zaak, koopt ieder jaar 'n huis, maar mijn drie dochters, die mot je zien! Dames hoor, dames, en m'n zoon, 'n echte mesjeu! In mijn tijd was dat zoo niet, wij moesten werken thuis, maar 't jongere geslacht speelt perjano en stedeert! En wat is uwes vader, as 'k vragen mag?’

‘Mijn vader? O, ja - mijn vader? O, die is dood. Ik heb geen ouders meer.’

‘Och gut, een wees! 'k Wou dat m'n

SIR LAWRENCE ALMA TADEMA.

Arie 't wist, ie zou zeggen: laat ze bij ons komen, brood genoeg voor eentje meer.’

Maar Ine hoorde niet, in haar was weer losgebroken de vreeselijke storm bij 't hooren van dat woord ‘vader’.

‘Schiedam! Schiedàm!’

In Ine een hopen dat een ander zou instappen, die met de slagersvrouw kon praten, want 't dof-eentonige van de stem reeds hinderde haar.

't Portier sloeg dicht, en weer voort, voort, alleen in de coupé met dat burger-praatmensch.

Maar eindelijk - Rotterdam!

Vlug riep ze een dienstman, gaf haar bagagebiljet en zei: ‘*Olaf Kyrre*, Parkhaven;’ toen riep ze een rijtuig aan: ‘Hotel Coomans, direct -.’

De man, in eerbied voor haar deftig voorkomen, sprong van den bok en opende 't portier. Zij stapte in, en viel met weerzin in de vuil-gele kussens die muf riekten.

't Geluid van de wielen tergde haar, 't waren duivelskreten weer, die riepen: vervloekt, vervloekt, vervloekt!

In Hotel Coomans.

De portier ziet op bij 't stilhouden van 't rijtuig voor den ingang, en gaat de dame uithelpen.

‘Portier, is mijnheer Alfred van Beek er reeds?’

‘Zooeven gekomen, mevrouw, kamer 34. Wenschte u mijnheer te spreken?’

‘Breng me naar zijn kamer.’

De portier, beleefd vóór haar de trap op, twee trappen, een lange gang, dan kort tikken op de deur, de portier weer weg. De deur wordt geopend.

‘Ine!?’

‘Ja, ik! Alfred, ik ga met je mee naar Noorwegen, morgen!’

Hij zag haar aan, met zijn mooie mannenoogen, groot en donker, trok haar tot zich, naast zich op de sofa.

‘Ine, 't kan niet - mijn God, wàt is er gebeurd?’

Nu viel hem op de doodenbleekheid, en 't nerveus trillen der neusvleugeltjes en der mondhoeken.

't Mag niet, kind, 't mag niet. Verleid me niet. Ga, Ine ga nu!’

‘Neen, ik ga niet, ik blijf en ga met je; mijn plaats is bij jou, jij bent m'n leven!’

Hij, 't hoofd in de handen, dacht na. Als jood, was hem gehoorzaamheid aan de ouders een groot gebod.

‘Maar Ine?! Om Godswil, ga, gauw, anders kàn ik mijn plicht niet doen. Ine! voel je niet mijn strijd, mijn liefde tegen mijn plicht. Ik heb je lief, je bent 't Licht, 't groote Licht in mijn leven, maar ik heb geen recht je je ouders, familie en kennissen te ontnemen - ga Ine, om Gods wil.’

(*Wordt vervolgd.*)

Alma Tadema.

In het einde des vorigen jaars heeft men in Londen onzen grooten vroegeren landgenoot gehuldigd, in een kring van artisten en vrienden.

Den 4^den^ November vereenigde zich een breede schare van bewonderaars in Whitehall om den grooten schilder, die ons land jaren geleden aan Engeland afstond, zonder dat hij daarom het vaderland geheel vergat, de hulde te brengen, waarop zijn talent aanspraak heeft. En menig hartelijk en warm woord werd er bij die gelegenheid gesproken, waarop niet minder hartelijk door den Engelschen ridder werd geantwoord, ook namens zijne vrouw.

Laurens Alma Tadema werd den 8sten Januari 1836 te Dronrijp in ons land geboren. Te Leeuwarden bezocht hij het gymnasium, waarna hij zich op nog zeer jeugdigen leeftijd aan de schilderkunst wijdde, korten tijd in Amsterdam en te 's Gravenhage doorbracht, om zich dan weldra naar Antwerpen te begeven en zich te stellen onder leiding van Hendrik Leys, wiens archaïstische richting een beslissenden invloed kreeg op zijn verderen arbeid.

Zijn zelfstandige werkzaamheid opende hij in 1861 met een genrebeeld ‘de opvoeding der zonen van Clothilde’ en het succes, dat hij met dezen arbeid had, was in in latere jaren nog dikwijls oorzaak, dat hij zijn motieven aan de Frankische

geschiedenis ontleende, waarbij hij blijk gaf van een veelomvattende kennis der oudheid. Deze kennis springt niet minder onmiddelijk in het oog bij zijn ethnographische genrebeelden uit de Aegyptische, Grieksche en Romeinsche geschiedenis. Hiervan begon hij eene reeks in 1863 met ‘hoe men zich voor 3000 jaren in Aegypte onderhield.’ In 1864 volgde ‘Fredegonde en Praetextatus,’ in 1865 ‘Gallo-Romeinsche vrouwen’ en ‘Catullus bij Lesbia’; in 1866 ‘de ingang van een Romeinsch theater,’ ‘Romeinsche dans,’ ‘Agrippina bij de asch van Germanicus’ enz. enz.

Bij deze werken zocht hij zijn kracht vooral in het uitbeelden van de stof, marmer, brons, mozaiek, waarbij hij een groote virtuositeit ontwikkelde.

Zooals de oud-Vlaamsche meesters houdt Alma Tadema van helle, klare tonen en een vol, gelijkmatig licht zonder sterke schaduwen.

In 1870 verhuisde hij van Brussel, waar hij tot dat oogenblik had gewoond naar Londen, waar hij zich als Engelsch burger liet naturaliseeren. Van af dat oogenblik schilderde hij voornamelijk tafereelen uit de Romeinsche oudheid.

Zoowel Alma Tadema's echtgenoote als zijne dochter beoefenen de edele schilderkunst.

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 86.)

Derde gedeelte. I.

Freule Richmonda ging met Colibri op reis. Na den dood van haar vader, dien Vera heftig betreurde, was zij weer op Westringen teruggekeerd

WINTERGE NOEGENS. (Naar een photographie.)

en reikte een brief van den doode over aan haar, die zoo kort zijn vrouw was geweest.

Welken indruk deze brief op de freule gemaakt had kon het meisje niet nagaan; zij had hem, natuurlijk alleen zijnde, gelezen, en toen Vera haar eenige uren later weer aan tafel zag, verried niets, noch aan haar uiterlijk, noch aan haar woorden of bewegingen, dat hij eenigen indruk had gemaakt.

Zij vroeg het meisje geen bijzonderheden naar de laatste oogenblikken van den dood van Dirksma; zij had haar gecondoleerd zooals zij het juffrouw Greivers in zoo'n geval zou hebben gedaan en verder bleef zij even koud en op een afstand en veinsde Vera's bleek gelaat en roode oogen niet te zien.

Vera stikte haast van aandoening en benauwdheid; zij had er behoefte aan haar hart uit te storten, en zoodra zij kon, wandelde zij in het Park, naar den kant van Joujou, maar het pavilloen zag er leeg en ontruimd uit. De meubels waren weg en de blinden half gesloten; door de gordijnlooze ramen, liet zich een blik werpen in de

leege kamers met niets anders op den vloer dan stukken pakpapier, oude couranten, stukken tapijt.

Bitter schreiend viel Colibri op de trappen van het bordes neer; alles ontviel haar nu ook. Bij haar stiefmoeder en zusters voelde zij zich niet meer thuis, haar eigen moeder behandelde haar erger dan een vreemde, haar vader had zij niet eens meer mogen spreken, hij had haar de hand gedrukt en in zijn oogen lag een dringende bede, die zij niet verstond; hij was heengegaan zonder een laatsten groet, zonder een laatste vermaning, en haar vriend, wien zij zoo gaarne haar geheele vertrouwen had gegeven, was vertrokken ook zonder een groet, zonder vaarwel! Alles om haar heen bleef stom en dood.

Zij kwam thuis, moe, koud, moedeloos; alles was haar onverschillig, zij had de kracht niet meer opnieuw haar leven op te nemen en voort te gaan, zij wist niet waarheen, als een blinde geleid door haar moeder, wie zij niets durfde vragen.

‘Is mijnheer De Mouchy vertrokken?’ vroeg zij juffrouw Greivers. ‘Joujou ziet er zoo verlaten uit.’

‘'t Moet tegen het voorjaar worden afgebroken, dat heb ik ge-

hoord ten minste,' zei juffrouw Greivers, zonder van haar naaiwerk op te zien.

'En waar is mijnheer naar toe?'

'Hoe kan ik dat weten? Ik denk naar zijn huis in Brussel of Parijs; misschien is hij ook weer naar Afrika of de Noordpool.'

Juist kwam Richmonda binnen.

'Juffrouw Greivers en u ook, Vera, kom ik zeggen uw koffers van avond in te pakken. Wij gaan morgen op reis.'

Beiden zagen haar verbaasd aan, maar geen durfde vragen: 'Waarheen?'

Eindelijk waagde het juffrouw Greivers:

'Voor lang?'

'Voor onbepaalden tijd.'

'Ja maar, ik ben er niet op voorbereid, mijn kleeren...'

'Dat doet er niets toe! Wij reizen naar geen wildernis. Waar wij heen gaan, zullen wij kleeren in overvloed kunnen koopen als het noodig is.'

Zij waren 't eerst gegaan naar Parijs; de nieuwe indrukken, de schittering der wereldstad, het ongewone leven in wagons, hotels, restaurants, hadden weldra Colibri nieuwen levensmoed en nieuwe levenskracht geschonken.

Maar wat haar eensklaps al het oude van zich liet afschudden als een versleten kleed, dat was het bezoek door de freule en haar gebracht aan een professor van het conservatoire; als gewoonlijk had Richmonda niets vooruit gezegd van haar plannen en het was dus onvoorbereid dat de beroemde man Vera een viool in de handen gaf; maar zooals gewoonlijk, nauwelijks had zij het instrument in handen, of de bezieling kwam over haar en zij speelde zoo, dat de professor opstond, eerbiedig haar hand kuste en verklaarde dat slechts enkele lessen van techniek voldoende waren om van haar een kunstenares van den eersten rang te maken.

Richmonda luisterde met een gelaat, waarop angst ep vreugde geteekend stonden.

Colibri zag haar smeekend aan, maar zij sprak niets; zij moest eerst nadenken, en den volgenden morgen pas gaf zij in afgemeten termen, kort als altijd, haar beslissing aan.

Zij wilde terugkeeren naar Holland, maar juffrouw Greivers met Vera achterlaten in Parijs; er moest een goed pension voor haar beiden gezocht worden, en toen zij hierin geslaagd was, regelde zij alles voor de lessen, zocht een andere huishoudster voor zich zelf en hernam haar oude leven weer op Westringen, waar door de afbraak van Joujou veel nieuwe bezigheden haar wachtten.

Er gingen drie jaren voorbij. Reeds dikwijls was Vera in kleine gezelschappen opgetreden, overal haar toehoorders in verrukking brengend. Haar vacantiën had zij in Westringen doorgebracht, met uitzondering van eenige dagen, die zij aan haar stiefmoeder en zusters wijdde.

Mevrouw de weduwe Dirksma bevond zich nu, dank de hulp van freule Richmonda, in zeer goeden doen. Zij kreeg een voldoend jaargeld van haar. Taakje stond op het trouwen met haar Obbe, voor wien de freule een apotheek had gekocht, en Jetske woonde met moeder in een Friesche stad van den tweeden rang en had er een atelier opgezet.

In Amsterdam zou zij misschien moeite hebben gehad in de klanten te komen, want zij had geen bijzonderen smaak en begrip van chic, maar hier in deze eenigszins stijve omgeving verwierf zij om haar degelijk, sekuur werken spoedig ook reputatie om haar elegante coupe en kreeg weldra een flinke klandizie.

Vera was haar eigen moeder in al die jaren nog niets nader gekomen; steeds bleef de freule op een afstand van haar. Zij vroeg weinig of niets naar haar studiën en bleef alleen door haar correspondentie met Vera's leeraar op de hoogte.

Nu eerst kwam het meisje tot volle ontwikkeling; het was haar talent niet alleen, maar haar geheele persoonlijkheid die zich heerlijk ontplooide.

Alles wat achter haar lag, scheen een droom, die haar soms onaangename of zoete herinneringen gaf, maar verder geen invloed uitoefende op haar denken en doen van heden.

Eén ding bestond slechts voor haar: haar kunst. Als zij de viool in de hand had en de macht voelde, die haar gegeven was op de zielen harer toehoorders, dan werd zij geheel en al zichzelf, dan kon zij zich geven, dan kon zij haar ziel verlossen uit alle banden, dan dacht zij er niet meer aan hoe eenzaam, hoe liefdeloos haar leven eigenlijk was; zonder vader, zonder moeder of zusters, zelfs zonder vriendin, want Vera kon zich niet met haar mede-leerlingen, artistieke Parissiennes, met een wat al te vrije opvatting van het leven, vereenigen.

Zij kwam hier leeren voor de muziek; muziek alleen, daar dorstte haar ziel naar, die vervulde haar geheel, dat was de koningin die zij diende en die haar beheerschte, en slechts in enkele oogenblikken van gedwongen rust kwam in haar een smachtend verlangen naar haar vaders goedkeurenden kus, naar zijn blikken van bewondering en waardeering.

Hoe zou hij nu haar spel vinden, nu het geen wildzang meer was, maar de hoogste uiting van kunst?

En bijna onmiddellijk dacht zij dan aan haar eerste kennismaking met Ryno de Mouchy; waarom was hij zoo plotseling uit haar leven verdwenen? Zóó had niemand nog geluisterd naar haar spel, zoo dankbaar was niemand haar ooit geweest, en zij dacht weer aan dien morgen in het bosch, waarvan de weemoedig zoete herinnering plotseling was weggevaagd door de pijnlijke herinneringen van vaders ziekte en dood. Waarom was hij toen heengegaan zonder een groet, zonder een woord van deelneming?

En hoe verder Vera steeg in haar roem, hoe meer zij verlangde, nu zij niet meer kon spelen voor haar vader, dat hij haar eens hooren mocht; zij wilde voor hem zoo goed, zoo diep mogelijk haar ziel uitstorten; zijn blik van innige, van dankbare vreugde zou haar meer waard zijn dan die van een geheel publiek.

Het verleden bestond nog slechts vaag voor haar, maar deze ééne schakel reikte over het tegenwoordige en hechtte zich aan de toekomst.

Zij had spoedig slechts één doel, nadat deze gedachte zich bij haar had vastgezet: haar nieuwe kunst weer beproeven op hem, die haar voor 't eerst had doen vermoeden hoe groot de gave was, haar geschonken.

Maar waar was hij? Leefde hij nog of was hij gestorven?

Niemand kon haar antwoord geven; juffrouw Greivers wist het niet en gaf er ook niets om het te weten. Freule Richmonda, wie zij na lang aarzelen en tongbijten er naar vroeg, antwoordde onverschillig dat zij het niet precies wist. Hij was weer op reis gegaan, maar of het was naar Japan of naar Canada wist zij niet.

Maar toch leefde in haar de hoop dat eens het oogenblik komen zou waarop zij opnieuw haar toovermacht zou kunnen uitoefenen op zijn gecompliceerde ziel.

II.

In het Concertgebouw van Amsterdam was de jonge Hollandsche violiste, Mariette Colbri, opgetreden; zij had op verlangen van freule Richmonda haar naam zoo moeten veranderen. De *i* was uit *Colibri* weggevallen en het vormde nu met haar tweeden voornaam een tamelijk goed klinkenden tooneelnaam. Zij had van Dirksma niet willen weten en Vera's impressario had dan ook zulk buitenlandsch klinkend pseudoniem beter gevonden dan dien doodgewonen Frieschen naam.

Zij had gespeeld en als overal de zaal in verrukking gebracht; haar eenvoudig optreden en elegante verschijning, die iets kinderlijks en reins niet buitensloot, hadden haar de harten, niet alleen van de mannen, maar ook van de vrouwen, veroverd. Geen meisje zoo modern of het dweepte met haar.

Zij reed naar het hotel in de met bloemen en kransen gevulde coupé. Naast haar zat juffrouw Greivers, impassible als altijd.

Met hetzelfde gezicht zou deze kinderen naar den speeltuin vergezellen, bij een ouden heer het huishouden waarnemen, als de rechterhand eener philanthropische freule of wel als de chaperon van een leerling van het conservatoire optreden.

Nu begeleidde zij een ster op haar triomftocht door Europa, maar het maakte voor haar geen verschil uit, niets kon haar veranderen, niets uit de plooi brengen. Colibri was aan haar gewoon geraakt, zij vond haar gemakkelijk en rustig, zij verwachtte van haar geen ingaan in haar belangen, geen deelnemen in haar leed of vreugd, en zij gaf juffrouw Greivers nooit aanleiding tot aanmerkingen.

Haar ziel was te vervuld van muziek om de hulde, die haar gebracht werd, de eerbewijzingen, die haar overstroomden en die evengoed de vrouw golden als de artiste, veel aandacht te schenken; zij ontving liefdesbekentenissen en huwelijksaanvragen, maar las ze nauwelijks.

Zij had slechts één wensch, één verlangen: Ryno de Mouchy terug te zien en hem te toonen hoe hoog zij zich had opgewerkt.

En vooral na zulk een avond van succes bleef een leegte achter in haar hart; niemand verheugde zich over haar bloemen, over het donderend applaudissement van gehandschoende vingers, of over den eenstemmigen lof van muziekrecensenten, die om haar voor een oogenblik hun onderlinge grieven en bitteren haat vergaten, en verzuimden naast hun lof een schaduwtje bij te zetten door den een of anderen blaam; neen, wat zij verlangde was te weten of één ten minste onder die honderden haar begreep, voelde wat zij voelde, wier ziel de hare aan kon raken.

Zij zag naar de ramen der huizen waarlangs zij reed en naar de lichten der coupélantaarns, zich weerkaatsend in de ruiten, en door de P.C. Hooftstraat rijdend dacht zij aan haar oude woning in die straat van twee-hoog en aan de juffrouw van één-hoog, en aan - Max.

He, ja, Max! Hoe was zijn familienaam ook? Zij herinnerde zich dien niet meer. Iets Duitsch. Het ‘mullerde’ wel, maar wat stond er ook voor: Wies, Wijs, Wirth? Och ja! Wirthmuller. Wat was zij toen nog een kind en hoe hadden zij ernstig over trouwen gesproken in hun jonge wijsheid, als zij beiden naam zouden hebben.

Zij glimlachte. Ja, nu had zij naam en hij - hij met zijn Prix de Rome; zou hij al iets van beteekenis hebben gemaakt? Och, och, wat was haar toestand veranderd! Thuiskomend geslagen te worden als een kleine meid. Wie zou het kunnen gelooven van Mariette Colbri, de groote violiste?

Zij logeerde in het ‘Hotel de l'Europe’, en daar aankomend, ging zij met haar chaperon naar de groote zaal om te soupeeren. Zooals zij daar langs de gasten ging in haar wit satijnen kleed, de oud-rose pluche sortie, met wit bont, half afgegleden van haar schouders; in het donkere haar niets dan een diamanten aigrette, geschenk van de freule, scheen zij niet te vermoeden hoe links en rechts van haar aan de tafeltjes naar haar werd op- en omgezien.

Zij zette zich neer tegenover juffrouw Greivers, trok de sortie hooger op om haar hals en wenkte den kellner voor het souper.

De Ober bracht haar op een zilveren bord een kaartje; zij nam het, maar vóór zij het gelezen had, zeide de man:

‘Mijnheer vraagt of hij u spreken mag?’

Even fronste zij de wenkbrauwen, toen kwam een herinnering in haar oogen en een glimlach op haar lippen.

‘Verzoek mijnheer even te wachten in mijn klein salon, ik kom dadelijk.’

Juffrouw Greivers vroeg niets, noch met haar stem, noch met haar oogen, maar at zwijgend voort.

Vera haastte zich niets, maar toen zij gedaan had, stond zij op en schreed als een jonge koningin, door haar hofdame gevolgd, de zaal door, de trap op naar haar appartementen.

In het kleine salon stond hij te wachten, een slank jongmensch, goed gekleed, zonder een spoor van excentriciteit in snit en kleur, met gewoon kort geknipt haar.

Zij wenschte juffrouw Greivers goeden nacht aan de deur en kwam alleen binnen.

'Vera,' riep hij haar tegemoet komend, 'herinnert ge je mij nog? Je bent zoo'n groote, beroemde vrouw geworden, en ik...'

'Max Wirthmuller!' Zij lachte. 'Wat ligt dat verachter ons, toen wij kinderen waren.'

'Ik voelde mij toen niet meer als kind. Voor mij was het geen kinderspel, zooals voor jou, ik bedoel voor u.'

Zij wees hem een stoel aan en zette zich op de canapé.

'Vertel mij nu eens wat van jezelf! Heb je ook reeds je weg gemaakt?'

'Weet u dan niets? Heeft u mij niet gevolgd? Mijn naam niet gelezen in de couranten?'

Zij bloosde.

'Och, neem mij niet kwalijk! Ik ben veel in het buitenland geweest, ik heb weinig Hollandsche couranten gelezen, en daarom ben ik zeker zoo slecht op de hoogte.'

'Mijn naam heb ik ten minste niet veranderd. Ik wist niets van u. Toevallig ging ik van avond naar het concertgebouw. De naam van Mariette Colbri zei mij niets, en ik had u nog niet herkend toen ik u zag in die ongewone kleeding, maar nauwelijks had ik uw eerste streek gehoord, of ik dacht aan vroeger, aan één- en twee-hoog; toen begreep ik ook uw naam Colibri, Colbri. Heb ik u dien niet gegeven?'

'Maar vertel toch van jezelf! Ik stel zoo'n belang in mijn oude - kennissen.'

'Ja, meer ben ik je niet gebleven of geworden, en ik, ik heb alleen gewerkt voor dit oogenblik. Ik heb een atelier in Parijs, mijn laatste groep is in den "Salon" bekroond. Ik moet voor de tentoonstelling een fontein maken.'

Er was iets in zijn stem en zijn manieren dat Vera met geheimen angst vervulde, en ook in zijn oogen glansde een verontrustend licht.

En toen zich over haar buigend en haar hand in de zijne nemend, fluisterde hij:

'Ik zal je komen halen, Vera, in de victoria. Weet je nog? Mag ik?'

Zij maakte verschrikt haar hand los.

'O Max! Hoe kan je dat vragen nu? Je weet, dat ik het hoogste, waar ik naar streefde, heb bereikt. Met mijn kunst invloed uitoefenen op hen die mij hooren! Ik zou dat opgeven? En waarom?'

'Je hebt mij niet lief, Vera! Je hebt nooit van mij gehouden. Die korte episode van onze jeugd is spoorloos aan je voorbijgegaan en voor mij werd zij alles. Hoe dikwijls was ik niet moedeloos, hoe dikwijls verveelde mij het werk, hoe dikwijls kwam de verleiding tot mij in alle vormen; als ik kracht vond ze te weerstaan, 't was door de herinnering aan mijn Colibri, aan jou, Vera!'

'En je hoorde, je zag niets meer van mij?'

'Wat zou dat? Ik wist dat dit oogenblik zou komen.'

Weer die dreigende, onrustige blik.

'En denk je dat ik mijn kunst, mijn succes zou opofferen alleen...'

'Omdat ik je liefheb? Neen, Vera, dat heb ik niet gehoopt, maar ik heb je gezien, ik heb weer nieuwen moed gekregen. 't Is je alles nog zoo nieuw, dit succes, die

bloemen, dit geven van jezelf aan een publiek, dat je in sympathie met je voelt, dat reizen, die afwisseling van emotiën en impressiën, maar er zal een oogenblik komen dat dit alles je niet meer voldoet, en dan Colibri, dan...'

'Dan wil je mij troosten. Max, wat ben je goed. Ik dank je.'

(*Wordt vervolgd.*)

Schiedam.
Met illustratiën.

Indien men zou willen beweren, dat Schiedam onder de grootere steden van ons land een buitengewoon aangenamen

DE WATERTOREN TE SCHIEDAM. (Naar een photo van den heer J. v. Diggelen, aldaar.)

klank heeft, dan zoude men daarbij iets mededeelen, wat stellig door de meesten onzer landgenooten, die deze wereldvermaarde stad kennen, niet zal worden toegegeven.

Inderdaad is de roep, waarin Schiedam zich mag verheugen, niet van zoo gunstigen aard. Of dit te wijten is aan die industrie, waardoor deze gemeente haar wereldnaam heeft erlangd, of het te wijten

HAVEN VAN SCHIEDAM (HOOFD) VAN UIT DE MAAS. (Naar een photo van den heer J. v. Diggelen, aldaar.)

is aan het weinig bevallige, dat deze zwartgerookte fabrieksstad heeft, of het absoluut gebrek aan wandelingen daar ter stede er de oorzaak van is, dan of, wat men wel eens heeft beweerd, de algemeene geaardheid der inwoners, die een paar eeuwen lang geleefd hebben met een hoofdbedrijf, dat door bijkomstige en directe omstandigheden noodzakelijk demoraliseerend moet werken, wij weten het niet, en willen die vragen te dezer plaatse niet trachten op te lossen, omdat zij op dit oogenblik buiten ons bestek vallen. Bovendien zullen wij wellicht ter gelegenertijd, wanneer

wij het jeneverstokersbedrijf eens van naderbij zullen beschouwen, gelegenheid hebben om de laatste vraag nog eens nader onder oogen te zien.

Wat wij op dit oogenblik willen doen is niet anders dan met onze lezers een wandeling maken door Schiedam's straten, hier en daar een oogenblik stilstaand, waar daartoe aanleiding is, opdat de beschrijving dezer stad aansluite aan die, welke van andere steden vroeger in dit tijdschrift verschenen zijn en deze weder een schakel vorme aan de groote keten.

Een korte terugblik op Schiedam's verleden zij ons daartoe vergund.

Gaan wij omstreeks zeven eeuwen in de geschiedenis van ons vaderland terug, tot het jaar 1200 n.l., dan vinden wij in dien tijd op de plaats waar nu de zwarte fabrieksmuren van Schiedam oprijzen, niets nog dan een kasteel, ja misschien zelfs stond het er in den aanvang van genoemde eeuw nog niet. Hoe het zij, in elk geval kort daarna werd deze burcht, ‘het Huis te Riviere’, gebouwd, ongeveer halverwege de tegenwoordige bedding van de Maas en het thans bestaande station der Hollandsche Spoorwegmaatschappij.

Dat dit station in het jaar 1200 zich daar ter plaatse nog niet bevond, behoeven wij nauwelijks hier te boekstaven, wèl echter dat de bedding der Maas evenmin was op de plaats waar zij nu is, integendeel veel meer noordelijk, zoodat ‘het Huis te Riviere’ dan ook stond vlak bij de uitwatering van de Schie in de Maas.

Van het eeuwenoude kasteel, dat naar de stichtersfamilie, het hoogadellijk geslacht van Matenesse (reeds sedert ruim 2 eeuwen geheel uitgestorven), ook wel het ‘Huis te Matenesse’ genoemd werd, is op dit oogenblik nog eene interessante ruïne over, die men niet verzuime bij een eventueel bezoek aan Schiedam te gaan zien en die men vinden kan achter de Hoogere Burgerschool. Inderdaad ziet dit overblijfsel van vroegere grootheid er vooral in den zomer schilderachtig genoeg uit en heeft het niet zeldzaam dichters - zij het ook niet van groote vermaardheid -

geïnspireerd tot verzen, waarin de jonkvrouwen en ridderfestijnen van vroeger bezongen werden.

Maar voorbij is de glorie die er van dezen burcht uitging

DE LANGE HAVEN TE SCHIEDAM. (Naar een photo van den heer J. v. Diggelen, aldaar.)

en een kwijnend bestaan slijt hij nu in de nabijheid van de plaats des doods, de algemeene begraafplaats, die men zonderlingerwijze te Schiedam midden in de stad vindt, zonder dat dit echter (het zij hierbij vermeld) een schadelijken invloed schijnt uit te oefenen op het sterftecijfer der inwoners.

Nog in de 10de eeuw stichtte men aan den 'Schie-dam' een kapel, waarmede tevens de grondslag gelegd was voor de stad, die in de 17e eeuw tot de grootste koopsteden van ons land zou behooren.

DE PLANTAGE TE SCHIEDAM. (Naar een photo van den heer J. v. Diggelen, aldaar.)

Vindt Schiedam in dezen tijd zijn voornaamste bron van inkomsten in het bedrijf van het jeneverstoken - euphemistisch alcoholfabricage genoemd -, kort na de stichting der stad was dit allerminst het geval en vonden de bewoners vooral hun brood in het nobeler en stalender werk, dat scheepvaart en vischvangst noodig maken.

In het jaar 1270 was de handel, dien Schiedam op gansch ons land dreef, reeds zeer belangrijk, vooral, omdat de stad van den graaf van Holland vrijdom wist te erlangen van een aantal tollen in het grafelijk gebied, waardoor de Schiedamsche kooplieden ongehinderd en onbezwaard hun waren tot de gewenschte afzetplaatsen konden brengen. Verbazing mag het dan ook wekken, dat men in volgende eeuwen de goede handelsrelatiën heeft laten varen en zijn kracht heeft gezocht in eene

industrie, die, gelijk men reeds bij voorbaat kon aannemen, geen duurzaam voordeel zou vermogen te brengen.

In de 16e en 17e eeuwen voer er van Schiedam een trotsche vloot uit ter walvischvangst; talrijk zijn de namen van straten enz., die aan dit glorieuse tijdperk uit Schiedam's geschiedenis herinneren, en de grond voor menig fortuin werd er gelegd, waaruit de nakomelingen de deftige koopmanshuizingen zouden stichten, die men thans nog vindt aan de Lange Haven, de Plantage en elders.

In de tijden der Hoeksche en Kabeljauwsche twisten heerschte er in Schiedam, doordat de grafelijke legers en scheepsmacht zich hier om de gunstige ligging der stad dikwijls verzamelden, groote welvaart, ook al bleven de bewoners niet vrij van de oorlogsellende. Maar wat deerde dit, zoo slechts het gewin niet uitbleef; de tijd van eenen algemeenen wereldvrede, voorbereid door Conferenties, was nog

niet gekomen; niemand die er aan dacht dat men de zwaarden tot sikkelen mocht omsmeden.

Dat men bij de welvaart de barmhartigheid niet verwaarloosde, blijkt wel hieruit, dat zeer kort na de stichting der stad reeds eene inrichting bestond voor oude nooddruftigen, het Sint Jacobs Gasthuis, hetwelk op dit oogenblik nog aanwezig is.

Omstreeks het midden der 14e eeuw werd Schiedam van grachten en wallen (vesten, gelijk men die in Holland noemt) voorzien en omstreeks dien tijd werden ook de vier stadspoorten, de Rotterdamsche, de Overschiesche, de Vlaardingsche en de Kethelpoort gebouwd, die alle in deze eeuw werden gesloopt, zonder dat er ook maar eenige herinnering ter plaatse van overbleef.

Wij zullen hier Schiedam's geschiedenis gedurende de Middeleeuwen niet schetsen, noch hoe het in voortdurenden strijd om den voorrang gewikkeld was met Delft en Rotterdam.

Tegen het einde der 16e eeuw werden in Schiedam voor het eerst de korenwijnstokerijen opgericht, die naderhand de stad over de gansche wereld bekend zouden maken; in het jaar 1700 bestonden er echter nog slechts een twaalftal; het verbod van invoer van Franschen brandewijn, in de oorlogen van 1672-1697, deed evenwel het aantal snel stijgen, te meer daar sedert het gebruik van jenever algemeen werd. Vanaf dien tijd breidde zich het aantal jeneverstokerijen dan ook voortdurend uit, zoodat destijds Schiedam door den handel in gedistilleerd, en den daaraan gepaarden uitgebraden omzet van granen en brandstoffen, voor de derde koopstad des lands werd gehouden.

Naderhand echter ging de bloei van Schiedam er niet op vooruit, ook al kwam er niet onmiddellijk een terugslag als waarvan de laatste twee tientallen jaren getuigen en die vermoedelijk wel onherstelbaar zal blijken, totdat het naburige Rotterdam in zijn vangarmen ook deze stad zal hebben gegrepen.

(*Slot volgt*).

't Kerkhof in Vinje.
Oorspronkelijke novelle door Ellen Forest.
(Uit het Leven. Noorwegen 1895.)
(*Vervolg van bladz.* 88.)

‘Neen! Wat zijn mij allen zonder jou? Neen, ik ga mee; alleen als je me zegt, dat je me niet liefhebt, dàn zal ik gaan.’

In antwoord trok hij haar tot zich, en met kussen overdekte hij 't bleeke gelaat, kussen van reine, hooge liefde.

Maar toen kwam 't weer op, al de bitterheid van dat onderhoud van Ine's vader, en onder den indruk daarvan liet hij haar even los, en bitter:

‘Neen, ga, ik ben een jood, Ine.’

‘Jij bent Alfred, mijn Alfred, mijn Liefde!’

Nu was zij 't die hem tot zich trok en hem kuste in wilde passie van liefde.

‘Maar vertel me nu eens hoe...’

‘Later, later, aan boord! Alleen dit, ik ben je vrouw. Mevrouw Van Beek!’

‘We kunnen in Noorwegen trouwen, denk je niet, Ine?’

‘'t Kan me niets schelen, totaal niets. Wat beteekent dat briefje van 't stadhuis? Hebben we elkaar niet lief? Liever dan velen die getrouwd zijn? Is onze liefde zondig omdat de ambtenaar van den burgerlijken stand ons geen permissie gegeven heeft om samen te leven? Wie is hij, dat wij zijn permissie zouden vragen?’

Hij kuste haar, doch zei niets.

‘Kom Alfred, man, laten we gaan slapen; morgenavond gaat de boot, dan hebben we morgen nog een laatsten dag in Holland samen...’

Den volgenden dag, een grauwe mistdag, doch tegen twaalf uur trok de mist op, en viel een fijne motregen, heel fijn eerst.

‘Willen we thuisblijven, Alfred? 't Regent, en 't weer is naar, of...’

‘Wil je niet nog voor 't laatst eens naar-'t Park, je hield altijd zooveel van 't Rotterdamsche Park. De regen is niet zoo erg, we nemen de tram.’

‘All right, 'k ben in twee minuten klaar.’ Zij de kamer uit, en hij haar nazien en denken waarom alles zóó was.

Was dat nu God, die het zoo wilde? En waarom juist zoo? Ine, en hij, ver in Noorwegen, boos met allen. Die vader? Groote God! Wat een verachting had hij geuit met dat ééne woord: ‘Jood!’ Waarom toch? Noemden de christenen zelf hen niet 't uitverkoren volk? En dan die verachting! Verachten zij dan wat hun groote God verkoos boven anderen? Was dat hun Geloof? Waarom was hij een jood? Omdat hij niet geloofde dat Christus Gods Zoon was? Maar dat geloofde hij wèl, want Christus was mensch, en alle menschen zijn Gods kinderen, de een in mindere, de ander in meerdere mate, naar hun leven beter of minder goed geweest is. Natuurlijk was ook Christus Gods zoon, en wel bij uitnemendheid, want hij was een rechtvaardig mensch en wandelde met God. Wat geloofden de christenen dan meer? O, ja. Jezus Gods zoon in 't vleesch. Maar dan, zou God zich verlagen, zooals de mensch dat doet in de uiting van hoogste Liefde?

Ine komt terug, maar hij hoort het niet, hij denkt, ver terug, naar den tijd van Jezus' geboorte. 't Is toch poëzie, mooie poëzie, dat kind, vlekkeloos rein, geboren onder engelengejuich en hemelzangkoren, geboren om te zijn 't zoenoffer voor allen bij God.

En die Jezus, groot en rein, in zijn Leven van weldoen, ja, 't is poëzie!

Dan Ine, de armen om zijn hals: ‘Kom, man!’ En samen de trappen af. In de tram begint de regen harder te vallen, zware stralen regen. Als ze in 't Park zijn is 't weer even droog.

‘Alfred, waar dacht je aan, toen ik je straks overviel?’

Even stilte. Alfred denken, zou hij 't zeggen? Dan: ‘Aan jelui Jezus. 't Kind-Verlosser. 't Poëtische van dien nacht in Bethlehem.’

‘Alfred, je gelooft niet, ik wèl. Ik geloof aan dien Christus die mijn zonden op zich nam op Golgotha, die de harten kent; omdat ik geloof in Hem en Zijn genade, verliet ik alles om je te volgen want mijn Verlosser kent mijn hart.’

Ze gaan zitten op een bank, en hij vertelt haar de groote poëzie die hij vindt in 't kindeke Jezus. De regen valt, als een grauw gordijn, in stroomen, maar ze geven er niet om. Hij spreekt, zij luistert, stil, vol innig genot.

‘'t Leven, ha! Wat is het? Wat wij 't maken! Wie bestuurt het? Een Fatum, woest roert hij in den grooten pot erwtensoep, wat kan 't hem schelen wat boven komt? Niets. Alleen als er blaasjes breken, lacht de grijnzende oude, dat is een menschenleven verloren, te niet gedaan, verwoest!

En hij lacht dikwijls, Ine, want veler leven is een ruïne; niet velen leven 't leven zóó dat het waarde heeft. Geluk? 't Is als een vlinder, mooi, schitterend, maar 't sterft spoedig, 't is geen olifant. 't Grootste geluk, te sterven als de vlinder, terwijl de zon schijnt, in Geluk...'

Statig sneed de voorsteven 't water van de Maas. Zooeven was de *Olaf Kyrre* van wal gestoken. Bij de open bruggen waar zij doorging, stond een menigte, nieuwsgierig om te zien 't van wal gaan van de groote boot, en óók, uit een vreemd gevoel van broederschap om te zien wie weggingen van 't vaderland, en toe te wuiven een laatst vaarwel aan

die onbekende landgenooten, voor wie spoedig 't vaderland zou wegzinken in de golven van den oceaan, om op te duiken daaruit, wanneer? Nooit weer?

Ine en Alfred stonden geleund over de verschansing, vol weemoed, vol liefde voor dat land dat ze verlaten gingen. Daar, die heuvel, daarachter lag 't Park, de heuvel verborg het. Dàt Park was een oude getuige van geleefde liefdedroomen. Dan Delfshaven, met zijn zwarte fabrieken en stille oud-Hollandsche huizen, met zijn trotschen Piet Hein!

Dan, het duister daalt, ver in 't westen, één lijn van bloed, in 't oosten groen-blauw-geel... dan weer rood in 't westen, en in de ramen der dorpshuizen een vreemd goudlicht, enkel goud.

Vlaardingen, nu - den Hoek.

Een kleine sloep komt dansend op de golven, en 't laatste punt van Holland is bereikt, lief Holland.

De loods gaat van boord.

Nog de lichten slechts, flauwer en flauwer, en dan, alleen de oceaan. Iedere schroefslag brengt hen verder van 't vaderland, dichter bij de vreemde kust.

‘Vaarwel!’ mompelt Ine, ‘vaarwel!’

‘Vaarwel!’ Alfred ook.

Ze keert zich om. ‘Alfred, nu zijn we alleen, jij mij, ik jou, geen anderen die met ons meeleven zullen, alleen.’

‘Ja liefste, jij mij, ik jou, is dat niet genoeg? Hebben we meer noodig? Kom...’

Maar nu bemerkt hij de groote tranen in de zachtblauwe oogen.

‘Ine, heb je berouw?’

‘Berouw? Neen! Alleen mijn land, ik heb 't zoo lief, maar ik heb jou liever! Nu zal ik je alles zeggen, luister.’

De armen om elkaars schouders vertelt ze dien avond in de eetzaal, en wat ze voelde, alles, alles.

‘Vaders vloek - was 't niet, Alfred! Dat was vader niet, 't was een vreemde, niet waar? Zeg 't, zeg 't dan dat 't een vreemde was, dat 't vader niet was, zeg 't dan!’

‘Ja, ja, je hebt gelijk, 't was je vader niet, die had je immers lief?’

Een zucht van verlichting. ‘Ik wist het, Goddank. Alfred, waarheen gaan we, maar neen, zeg 't me niet, 't kan me niet schelen, 't is me alles 't zelfde, waarheen - zoolang 't bij jou is.’

‘Lief vrouwtje, ben je gelukkig? Gelukkig zooals ik? Een zijn zonder anderen wensch dan - dasz es ewig, ewig so bliebe! - Een zijn zonder andere vrees dan die voor een Noodlot, dat altijd dáár ingrijpt waar 't Geluk 't mooiste is? Ben je ook zóó hoog gestemd, zóó gelukkig?’

‘Vraag je dat nog? Wéét je dat dan niet? Ja, ik heb ook niets dan die ééne vrees, omdat mijn geluk zoo mooi, zoo hoog is. Maar Alfred, als we 't voelen aankomen, het eind onzer liefde, willen we dan sterven in 't Geluk?’

‘Dàt willen we, leven en sterven samen in geluk!’

Toen stilte. In haar een groote vreugde, te weten dat ze niet zou voelen een desillusie van dit liefhebben, dat ook hij wilde sterven in geluk, en dan een warm gevoel van innig liefdegloeien. De Liefde, voor háár, 't grootste en hoogste, 't eenig waardige om voor te leven. En nu was 't gevonden! Eén zucht, die meenam al den angst voor een overleven, het geluk, en na dien zucht voelde ze zich licht, heel licht, als zonder gewicht, alleen liefde, niets dan liefde, het hoogste begrip.

En hij dacht, haar aanziend, hoe hij haar liefhad dat fijne wezentje, met den aureool van mat-goud, met den lichtkring van liefde om-haar-henen, en de opoffering, zóo groot, geheiligd door haar Liefde. Hij voelde zich vol van een groot geluk; alleen heel diep, op den bodem van zijn denken, lag een vrees voor de groote verantwoordelijkheid. 't Drong naar boven, telkens, doch hij wilde er niet aan denken, alleen genieten van 't Geluk!

In Stavanger...

Reeds een uur te voren doemde 't op, in blauw-wazig verschiet, 't zacht-groen der begroeide fjiëlden.

Nader en nader de vreemde kust, die als een tooverland scheen toen de mist optrok en dunner werd, het blauwe waas.

Toen de fjord in, de groene fjord, met 't water zoo helder, dat de steentjes op den bodem zichtbaar waren.

Hier en daar, tusschen 't groen en de rotsen een klein huisje, als in een mooi sprookje, heel klein, met rieten dak, begroeid met viooltjes en erica. De ramen met kleine vakjes, en er voor één groote bloempot, hel-rood, blinkend in de zon.

Uit een deurtje, frisch in 't nationaal kostuum van rood, zwart en wit, met helblonde vlechten, en groote droomoogen, een meisje, een emmer op 't hoofd. Voorzichtig stapt ze over de ruwe steenblokken naar de fjord; om water gaat ze.

In de stilte van den pas ontwaakten dag klinkt het helder:

‘Goeden morgen,’ en dan: ‘Vhardan gaâr De?’ (Waarheen ga jij?) tegen den langen, vlasblonden herder, die zijn koeien brengt aan de fjord om te drinken.

't Zacht geklingel der koebelletjes in den helderen ether, de fijne, hoorbare stilte, met niets dan dat zilveren klingklang, was alles als een sprookje of een droom.

Aan den ingang der haven legde de *Olaf Kyrre* aan, toen voorzichtig van de ladder, in de kleine sloep, want de haven lag vol schepen, er was geen plaats voor de groote boot, en dus gingen de passagiers in sloepen aan wal.

Alles sliep nog, alles rustte, en in de stilte klonken als vleugelslagen iedere riemslag, die kliefde het helder, blauw water.

In Stavanger zelve alles gesloten. Een vreemde stad van meest houten huizen, de straten helder geschrobd.

In 't Grand Hotel, een slaperige portier, de oogen rood en gezwollen, met een nauw bedwongen geeuw, leidde hen naar boven, vaerelse 20, een groote, ruime kamer, toen in slecht Engelsch, want alle toeristen of vreemden schijnen portiers Engelschen:

‘Moet mijnheer naar Bergen, en met de boot?’

‘Neen, wanneer is er een boot naar -’ even zoeken welke plaats eerst kwam in de voorgenomen route -‘Osen?’

‘Há, eerst naar Höra, van middag halftwee. Zal ik de bagage daarheen laten brengen?’

Nog een en ander geregeld, en dan de man weg.

Op de boot naar Höra waren niet veel passagiers.

Eenige Engelsche meisjes, die alles sweetly pretty vonden, een Française, en twee dikke moffen, die lange pijpen rookten, en zacht samen spraken over Noorwegen, goed land - exploiteeren - heel makkelijk enz.

De fjorden van Stavanger, Höra naar Osen, zijn één goddelijk mooi.

Tusschen reuzenfjiëlden, hoog, dichtbegroeid, met kleine huisjes en boerderijen aan hun voet, het diep-blauwe, zacht rimpelende water, een witte roeiboot, als een

zwaan, hier en daar, en erin, als een goede fee, een Noorsche, in dun wit, de haren helgoud, fladderend, in grillige beweginkjes, op 't zoele windje.

De groene velden, met de lange hekken van ruwe takken, waarop 't beuken- en berkenloof droogt, of de boonen hangen voor den winter, gescheiden, de één van den ander, door steenrijen, herinneren aan verhalen van oude veten, geschillen over de grens van 't erf.

Voorbij Höra zijn de fjiëlden kaal en hoog, en somber de rotsen, en doen de reizigers denken aan de Fritjofsage.

Zoo reisden ze door, steeds in een liefdesdroom, hand in hand, soms per boot, soms per cariool of stolekjaerre, altijd tusschen de hooge rotsreuzen, en langs 't blauwe water.

Eindelijk waren ze er toch, in Stahlheim, daar zouden ze blijven, en dáár zou Van Beek zien te krijgen een praktijk.

In hun geluksroes vlogen de maanden om, drie maanden, vier maanden, en de winter kwam, doch geen praktijk.

Maar Alfred had wel geld genoeg om 't een jaar uit te zingen.

De winter ook vlood, en eindelijk één patiënt, een dominee's-vrouw uit Grave.

Ze was den heelen winter alleen geweest, jonge vrouw, zonder kinderen, in Grave, hoog, heel hoog op de Saenes, de wolken onder haar, en om haar, alles een grijze nevel.

Haar echtgenoot was predikant en schoolmeester, en reisde van dorp tot dorp, soms drie, soms vier maanden van huis. En dan in den winter, altijd dien grijzen nevel, maanden lang, had haar gegeven een melancholie.

Eerst had ze gehoopt, iederen dag, dat de zon zou komen, dat ze op zouden trekken, die grauw-grijze sluiers, die lagen als een doodenkleed, over een doodenland, vol groote zwarte spoken, de dennenboomen, dof zwart afstekend tegen al het grauw-grijs.

Ze was blijven hopen, eindelijk eens te hooren een geluid, in die grafstilte; zelfs dat van een raaf of een kraai was welkom geweest, zelfs van een vos of een rendier, maar die kwamen daar niet, waarom ook? 't Was er dor en kaal, er groeide niet zooals in Vinje, en Ulwik, en Seljestadt, 't lange wit-groene rendiermos; ook voor de vossen was er geen prooi.

Haar naaste buurvrouw in

BOERENFAMILIE UIT TRANSVAAL.

Ulwik woonde 8 mijlen ver, en de mist was zoo dik en 't was te koud om met den cariool te gaan.

Eindelijk had ze gehoopt op 't laatste, den dood.

't Was haar altijd een groote troost geweest te weten dat ze, als ze niet meer gelukkig was, 't leven af kon werpen. En nu, nu alle hoop verging in groote melancholie, hoopte ze op den dood, en dacht aan wat haar een troost was geweest, en huiverde.

Ze durfde nog niet, want haar man...

Soms ging ze naar buiten, en keek naar die grijze wolken, die onder haar hingen in 't dal, en Ulwik voor haar oog verborgen, en toen, ééns, voelde ze 't te sterk worden, dat willen weg zijn, weg van hier, weg uit dien nevel en stilte.

Weer beheerschte ze zich, om hèm.

Maar een nieuwe dag bracht nieuwe melancholie, nieuw verlangen, verlangen naar nièt zijn.

Toen, woest, één sprong in den nevel, er door, en op de steenen rotsen, te pletter.

Men vond haar, een oude man met takkebossen, op weg naar huis, en een jonge vrouw, met een pakje naaiwerk. In een huis aan den weg had men haar binnengedragen en toen, naar den dokter, in Stahlheim, om hulp, want dichterbij was er geen.

Dat was zijn eerste patiënt, een kostelooze, een ongeneeselijke, hij kon niets doen dan den dood constateeren.

En weer vlogen maanden van enkel geluk; alleen op 't mooi rose van hun leven één grijze plek van angst: wàt zou de toekomst zijn? Geen praktijk nog, nu na acht maanden!

't Was zomer.

In de groote vestibule van 't hotel speelde Ine met eenige kinderen, allen hielden van haar, de mooie Hollandsche, ook van hem, maar met die aversie tegen zijn jood-zijn.

't Was nog te vroeg in 't seizoen voor vreemden, 't waren nu allen Noren, die een reis maakten door hun land, en halt hielden in Stahlheim. Alleen éène Hollandsche was er juist gekomen, een jong meisje, 17 jaar.

Ze reisde naar Bergen, doch bleef een week in 't mooie Stahlheim.

Leelijk was ze, maar met 't blonde haar en de groote, donkerblauwe oogen, heel wijd open, van 't Hollandsche ras.

Ine en zij waren elkaar sympathiek, dien eersten dag, want beiden voelden voor 't zelfde vaderland, met die liefde, die komt na 't scheiden ervan.

Ze staken elkaar de hand toe, en spraken Hollandsch, over hun land, hun Koningin, hun liefde er voor, toen over de steden die beiden kenden, en over wederzijdsche vrienden.

Ine kwam terug van een wandeling met de nieuwe landgenoote, den weg af naar 't dal.

De avond was mooi, de zwarte rotsen staken scherp af tegen de avondlucht. Hoog in den Jordalsknut slingerde zich een witte wolk als een geeste-vrouw in wapperend wit gewaad.

Beiden waren onder den indruk van 't schoone, en spraken niet, ze genoten.

Toen Ine zacht de deur hunner kamer opende, vond ze Alfred, diep in gedachten, 't. hoofd in de handen.

Vóór hem, op tafel, eenige goudstukken. Hij had haar niet hooren komen, en wilde haastig het geld opstrijken.

Zij overzag in één seconde, ze wist het immers ook.

De armen om zijn hals, haar wang tegen de zijne, vroeg ze:

‘Lieveling, is dat 't laatste geld?’

Hij zag haar aan, in de mooie, trouwe oogen, dan hartstochtelijk:

‘Ja, 't laatste geld! Wat dan? Wat hierna? Mijn God, wat ben ik begonnen, schurk die ik ben! Lafaard! Zelf had ik 't kunnen verdragen, armoede, alles. Maar ik heb er jou ingesleept, jou, mijn tengere, moedige Ine! Dàt is de belooning voor je liefde, Ine! Doodhongeren, of bedelen! *Ik* durfde vergeten dat ik een jóód was! Een jóód! Een verachte, verguisde, ik dunde vergeten, en jou meêsleuren in den afgrond. Mijn God! O, mijn God! Wat heb ik gedaan?!’

Dan, iets kalmer:

‘Ine, schrijf je vader; vraag om vergiffenis, en ga terug in 't weelderige leven waaruit ik je gerukt heb. Laat me alleen werken, en trachten je een goed thuis te bezorgen. God! dit is dus 't einde!’

(*Slot volgt.*)

Transvaalsche Kiekjes.

Ditmaal een Boerenfamilie uit het Noordelijk deel van de Zuid-Afrikaansche Republiek. Als men het niet beter wist zou men het er voor houden, dat wij hier te doen hebben met een kinderschooltje, maar de climax, die er is in het zevental spruiten, waarmede het echtpaar gezegend is, wijst er inderdaad op, dat men hier leden eener zelfde familie ziet. Die kleine Boertjes hebben wel aardige gezichtjes onder hun flaphoeden.

Dr. L.A.J. Burgersdijk †
door P. van Groningen.

Den 15den van Louwmaand overleed in het vriendelijk Apeldoorn Prof. Dr. L.A.J. Burgersdijk, een zeldzaam man, zoo van gave als van arbeid.

Wie hem kenden bewaren van hem de aangenaamste herinnering, en dat zijn er velen, met wie hij in zijn betrekkelijk lang leven in zijn velerlei bezigheid in aanraking kwam. Want hij was een universeel man, geen specialist, daarbij uitmuntend in het vele wat hij aanvatte: een type van den ouderwetschen, degelijken

DR. L.A.J. BURGERSDIJK. †

en practischen geleerde.

Practisch was hij in het groote vooral, waarvan zijn arbeid, die blijft, getuigt; bespiegelende geleerdheid die niet voortbrengt - ook al was zijn geest voor bespiegeling, gelijk voor alles, bereid - had op hem geen vat.

Burgersdijk heeft ontzettend veel gewerkt. In 1828 geboren volgde hij in Leiden het gymnasium, bezocht daar de Hoogeschool en promoveerde daar in 1852 als doctor in de natuurphilosophie met eene dissertatie ‘de quibusdam crustacaeis indigenis’, een proefschrift over schaaldieren, nadat hij in den aanvang van zijn universitaire loopbaan ook de colleges in de medicijnen gevolgd had en, bedriegt ons geheugen ons niet, zelfs den candidaatstitel bij die faculteit verwierf.

Spoedig na zijn promotie tot leeraar, later hoogleeraar aan de Kon. Militaire Academie benoemd, verhuisde hij, eene beroeping naar Deventer tot hoogleeraar aan het toenmalige Atheneum aldaar volgend, naar die stad, waar hij, na opheffing der illustre school, naderhand als leeraar in de natuurlijke historie aan Gymnasium en H.B.S. tot zijn eervol ontslag, aan het einde van den cursus 1896/'97, woonde, om ten slotte naar Apeldoorn over te huizen, waar de dood hem nu vrij plotseling heeft overvallen te midden van zijn werk.

Veel gearbeid heeft hij - daarvan getuigen zijn werken op zijn speciaal gebied o.a. een boek in drie forsche deelen ‘De Dieren’, zijn ‘Atlas der Natuurlijke Historie’, zijn ‘Ontwikkeling der lagere dieren’. Maar meer nog getuigt daarvan het

standaardwerk, dat zijn naam zal doen voortleven, zijn vertaling van Shakespeare's compleete werken. Want dat is een reuzenarbeid. Twintig jaren werkte hij daaraan, staag door, schier elken dag en een goed deel van den nacht, onvermoeid, bijna geen rust behoevend. Dat zijn arbeid zulk een volstrekt onverwacht succes had is stellig een blijde belooning geweest voor dit ijzeren werken.

Toen hij met Shakespeare gereed was begon Burgersdijk aan Aeschylus; en met niet minder gave wist hij van dezen eeuwigen dramaturg het beste over te brengen in gespierd en vloeiend Nederlandsch, de 'Prometheus', de 'Agamemnon'.

Wij kunnen hier op Burgersdijks arbeid van philologischen en natuurphilosophischen aard niet nader ingaan; bijzondere periodieken zullen dien, ieder voor zijn bijzonder deel, wel herinneren. Maar nog op één punt laten wij hier het licht vallen.

Burgersdijk was een goed mensch; daarvan heeft hij zijn gansche leven getuigd. Wij zijn zoo pessimistisch te meenen, dat het getal goede menschen klein is - wellicht is het beter, dat het zoo is; - onder die vrij weinigen behoorde Burgersdijk. En hij was goed, al had hij geen kerkgeloof; hij kende het niet goede niet, omdat het volstrekt viel buiten zijn aesthetischen aanleg. Misschien zelfs dat zijn gebrek aan kijk op der menschen kleine boosheid hem wel eens in het kleine onpractisch deed zijn. Daaraan knoopen zich voor wie 'den professor' van nabij kenden, allerlei herinneringen vast.

Het aantal dergenen, die hij in zijn altijd-bereidheid om voort te helpen, van dienst is geweest, is aanzienlijk. Tot in onze Oost-Indische bezittingen zijn er zeer velen, die met diep leedwezen den dood van dezen voortreffelijken mensch, die hun een levensweg opende, zullen vernemen. Door zijn relaties, ook met invloedrijke mannen, al zocht hij die niet, is hij menigeen van zeer grooten dienst geweest.

Uit Burgersdijks huwelijk met vrouwe J.G.S. van Nieuwkuijk ontsproten een aantal kinderen, die allen eervolle betrekkingen in de maatschappij bekleeden. In het uitgebreide, gastvrije gezin, heerschte onder invloed van den familievader iets patriarchaals, ondanks den niet ruim toegemeten tijd, die aan het familieleven door hem kon gege-

ven worden. De dood der moeder, nu een aantal jaren geleden, was een groote slag, dien Burgersdijk nimmer geheel te boven kwam.

In deze aflevering vindt men het portret van den overledene, die op elk gebied - was hij zijn jaren ten spijt b.v. niet een kranig ruiter en schaatsenrijder? - uitmuntte, een universeel man, gelijk wij zeiden, 'singulier in alles', zooals eens van Oldenbarneveldt werd geschreven, groot in kennis maar vooral ook in wat den mensch het meest siert, in trouw en in braafheid.

R.I.P.

'T kerkhof in Vinje.
Oorspronkelijke novelle door Ellen Forest.
(Uit het Leven. Noorwegen 1895.)
(*Vervolg en slot van blz.* 96.)

Als gebroken liet hij 't hoofd op de tafel vallen.

Ine antwoordde niet. Zij dacht.

Was dàt 't einde? Zóó? Een scheiding? Hij den eenen kant, zij den anderen?

Hij honger lijden, zij in weelde leven, en beiden gekweld door de scheiding?

Dàt wàs 't einde!

En onwillekeurig dacht ze aan 't begin.

Ze dacht alles over. Nu zag ze 't duidelijk. Alles was háár schuld, ze was hem een last geweest, 't blok aan zijn been.

Zonder haar had hij zich vrijer kunnen bewegen, had hij kunnen gaan, van plaats tot plaats.

Zonder haar ook was 't leven hem niet zoo duur geweest. Zij had hem bestolen, zijn vrijheid, zijn geld, zijn toekomst, in haar liefde.

'Alfred,' de woorden kwamen in lange reeksen van zelfbeschuldiging, van berouw, en 't eind één excuus slechts, de liefde.

Hij had niet de kracht haar tegen te spreken, hij voelde er iets waars in, maar dan, ook hij had haar zoo lief, dat zonder haar 't leven hem niets waard was.

Hij kuste haar alleen, lange kussen, meer zeggend dan woorden, kussen vol groote liefde.

Weer dacht ze aan vroeger, aan dien regenmiddag in 't Park, aan hun gesprek over 't hoogste geluk, en als in zich zelf herhaalde ze, te sterven als een vlinder, terwijl de zon schijnt, te sterven in 't geluk, 't geluk niet overleven.

Zooals toen kwam ook nu over haar een groote vreugde van te sterven vóór 't einde van den droom.

Maar ze waren nog zoo gelukkig, zoo erg gelukkig, waarom kwam 't eind zoo gauw?

Alfred zuchtte. Een zucht die inhield vrees voor de toekomst, en dank voor 't genoten geluk.

'Alfred, weet je nog wat je ééns zei dat 't hoogste geluk was?'

Hij zag op; als een bliksemschicht vloog de gedachte hem door 't hoofd: *stèrven.* Vóór hem stond Ine, 't gelaat vol mooien moed, vol liefde.

En in hem woedde de begeerte te behouden die engel, te blijven leven, als dit jaar, in een geluksdroom.

Maar 't kon niet, 't kon niet! Geluk is immers een vlinder.

Hardop.

‘Je bedoelt, wat ik zei in 't Park, over sterven terwijl de zon schijnt?’

Ze ging naar een kast, en kwam terug.

‘Meende je dat, Alfred; 't hoogste geluk is sterven voor 't eind ervan?’

Ze drukte zich tegen hem aan. ‘Alfred, ben je nu gelukkig? Kus me dan, één lange kus.’

Hij trok haar tot zich, hun lippen ontmoetten elkaar in een lang oogenblik van geluk, dan heft ze de hand op.... ‘Vaarwel, Alfred!’

Een schot, nog één.

De galm schoot in de hoeken, door de gangen.

De jonge Hollandsche, in de kamer er tegenover, vloog op; bij instinct opende ze de deur van Ine's kamer, om te vragen van waar dat schot kon komen.

Op den drempel bleef ze staan.

Daar lagen ze, beiden.

Hulp kwam spoedig.

De dokters kwamen, doch er was niets aan te doen, hij was dood. Zij ademde nog en riep: Alfred, Alfred... vaarwel.

‘Neem mijn kamer,’ zei de Hollandsche, ‘ik ken haar, geef haar mijn bed.’

Den geheelen nacht zat ze daar, de jonge Hollandsche, en legde koele compressen op 't voorhoofd der stervende, en luisterde in den stillen nacht, naar de zwakke stem, murmelend: ‘Alfred, 't is 't einde, 't grootste geluk, sterven, als de zon schijnt, vervloekt, een jood! Jood, jood, jood, vader, vader, moeder, 't is 't einde, als de vlinder, moeder...’

Op 't stille kerkhof te Vinje twee steenen, wit.

Er op: Alfred, Ine; niets meer. Wàt was er meer te zeggen?

Iederen morgen, langs den dorpsweg, oud, gebogen, een man en vrouw arm in arm...

Het telegram was gekomen, op een avond. Ze zaten, als voor een jaar, in de eetzaal, met de sombere meubelen en 't theelichtje nog brandend.

De oude grijsaard scheurde 't open, en las 't.

‘Mijn God!’

De oude vrouw sprong op, en belde.

‘Een dokter, Jan, gauw, een dokter, en licht.’

De dokter kwam. 't Was niets, alleen een sterke aandoening. Wat was er gebeurd?

‘Niets bijzonders, een telegram, hier was 't.’

De dokter vouwt het open, en met een haastige beweging:

‘Laat u ons even alleen, mevrouw. Mijnheer zal wel spoedig bijkomen.’

De deur viel achter de oude dame in 't slot, en even daarna opende de grijsaard de oogen.

‘Mijn God! O, dokter, dokter, ik ben een moordenaar, van haar en van hem. O, Ine! Ine! mijn kind.’

Dan rondziend, in angstig vragen:

‘Waar is mijn vrouw?’

‘Boven, ze weet 't nog niet.’
‘O, dokter, zeg 't haar, zeg 't haar!’

De dokter ging en vervulde zijn moeielijke taak.

De oude vrouw schreide niet, geen traan; alleen in haar oogen iets dofs, even, dan een gloed van haat. Haat tegen dien trotschen man, die moordenaar van zijn kind geworden was door zijn trots.

Langzaam volgde ze den dokter, terug naar de eetzaal, vol haat tegen dien man, haar man, de vader van haar kind, de moordenaar van haar kind!

Ze trad binnen, nog vol haat; maar één blik op dat door smart gebogen figuur, dat marmerwit gelaat, deed haar alles vergeten, uit meêlij, uit eerbied voor dat lijden, grooter dan 't hare, door schuldbesef.

Den volgenden dag hadden ze de reis ondernomen, en vijf dagen daarna waren ze in Vinje, waar hun kind begraven lag. - Twee dagen kon men hen zien gaan, samen, 's morgens, 's middags, 's avonds, samen naar 't graf van die twee die elkaar zoo lief hadden gehad.

Den derden dag ging een kleine zwarte stoet. Niets dan een lijkkist en de dragers, en achter hen de oude vrouw, geleund op den arm der jonge Hollandsche.

En den vierden dag daarna, weer een stoet - nu zonder de oude vrouw.

En op 't kerkhof vier witte steenen, met Hollandsche namen:

‘Vader, Moeder, Ine, Alfred.’

Hereend in den dood, allen, onder den vriendelijken Noorderhemel.

De oude doodgraver neemt de pet af, vol eerbied bij die vier steenen, klein en wit.

Een maand later.

De Hollandsche teruggekomen van Bergen. 't Is een mooie morgen, vol geuren van zomer, vol geluk, vol liefde, zomer, liefde, en geluk, overal.

Op 't kerkhof, bij de steenen van Vader, Moeder, Ine en Alfred, brengt de Hollandsche haar laatsten groet in bloemen, en een traan.

Schiedam.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 94.)

Wie in onzen tijd Schiedam bezoekt, wordt reeds bij een vluchtig bezien getroffen door een zekere mate van pooverheid en gebrekkigheid, die schier alles kenmerkt, en die des te meer opvalt bij deze naar het inwonergetal niet onaanzienlijke stad, liggende in het hartje van Zuid-Holland, tusschen de residentie en de tweede stad des Rijks.

Een vergelijking met steden van ongeveer gelijke grootte: Deventer, Zutphen, Zwolle, Delft, Gouda, Middelburg enz. valt zeer beslist ten nadeele van Schiedam uit. Men zou zeggen, dat men hier, afgezonderd van de wereld, een halve eeuw heeft voortgeleefd, niet merkende hoe andere steden voor hare verfraaiing wisten te zorgen, sedert voor twintig jaren de algemeene uitbreiding der steden een aan vang nam. Dat men eene begraafplaats heeft blijven dulden midden in de stad - ook al heeft dit geen hygienisch bezwaar - is een teekenend voorbeeld van de indolentie, die schier in alles merkbaar is.

Ons, een vluchtig kijkje in Schiedam nemend, deert die begraafplaats niet; integendeel, wij ontkennen niet, dat de aanblik des zomers, als de omringende boomen in vollen bladerdos staan, en men van buitenaf het doel van dezen tuin des doods niet opmerkt, iets liefelijks heeft, en de omliggende huizen als om een park gebouwd schijnen.

Doch laten wij ons voorstellen, dat wij de stad vanaf het station der Hollandsche Spoor binnenkomen.

Het station, een nieuwerwetsch eilandstation, behoort tot Schiedam's meest comfortable en toonbare openbare gebouwen en wekt een indruk van aangenaamheid, die een wandeling naar de binnenstad langs

DE TUIN DER OFFICIEREN-VEREENIGING TE SCHIEDAM.
(Naar een photo van den heer J. van Diggelen, aldaar.)

den stationsweg, eigenaardig Singel genaamd, niet bevestigt; immers er heerscht langs dezen weg een waar bouw-anarchisme, dat heeft toegelaten, dat allerlei soort woningen aan elkaar zijn geregen tot een onregelmatige straat, die door eindelooze sloppen, meestal ongeplaveid, worden onderbroken.

Gelukkig dat in den laatsten tijd aan de vrijbuiterij in het bouwen van onze voorvaderen zooveel mogelijk een eind schijnt gemaakt te zullen worden, zoodat over een eeuw deze Singel, die zeer breed is, een prachtige stations-avenue kan worden.

Bij de begraafplaats krijgt men een blik op Schiedam, zooals het voor een paar eeuwen was. Slanke molens, uit een aesthetisch oogpunt buitengewoon fraai, maar voor de omwonenden min aangenaam, rijzen hier op en wijzen aan, waar vroeger de vestinggrachten waren. Zij sluiten aan bij een reeks, die een cordon vormt om de geheele stad, doch uit welk cordon enkele manschappen al zijn gesneuveld, die de concurrentie met de nieuwerwetsche stoommolens niet konden volhouden.

Begeeft men zich in de richting van de Maas, dan bereikt men deze langs Schiedam's oase, de Plantage, een lustoord, zoowel des winters als des zomers. Het is een smal park, tusschen twee straten zich uitstrekkend, welke bebouwd zijn ten deele met zeer flinke en patricische woningen, ten deele echter met wat de niet door verordeningen gebreidelde wil van den grondbezitter er heeft willen neerzetten.

Bij het begin treft het postkantoor het oog, een oude heerenhuizing, waartegenaan de rijksbouwmeester voor eenige jaren, toen hot postkantoor hier gevestigd werd, een onsmakelijke arbeiderswoning als dependence geplakt heeft.

Oneindig sierlijker, zij het ietwat somber, is het gebouw, waarvan men in deze aflevering een afbeelding vindt, eveneens aan de Plantage gelegen, het tegenwoordige gymnasium, het Blauwhuis geheeten, en eertijds een Vrouwen-verbeterhuis (hoe optimistisch waren onze voorouders toch!), daarna, vóór het gymnasium werd, tot allerhand doel ingericht.

Wandelt men de Plantage verder naar de Maaszijde door, dan treft in het midden eene in 1898 ter eere van de Inhuldiging der Koningin daar door de burgerij gestichte fontein, een flink monumentaal stuk, op een rotswerk in een vijvertje geplaatst en die in dit milieu een niet onaangenamen indruk maakt, wij zouden willen zeggen tegen verwachting bijna, omdat het steeds een hard werk is, de rust van een park te verstoren door monumentale fonteinen.

Van de Plantage bereikt men de Hoofdstraat, die naar de Maas leidt. Wie hier niet getroffen wordt, op elk uur van den dag, door het overweldigende van het landschap met zijn breede rivier, zijn heerlijke Hollandsche weiden aan de overzijde, zijn vergezicht op

Rotterdam ter linker- en op de zich in de richting naar Vlaardingen verliezende rivier ter rechterzijde, heeft stellig geen

HET 'BLAUHUIS' TE SCHIEDAM, THANS GYMNASIUM. (Naar een photo van den heer J. van Diggelen, aldaar.)

oog voor wat Zuid-Holland zoo bekoorlijk maakt van wazigen weemoed.

Vlak bij den havenmond rijzen de hooge schoorsteenen van de kaarsenfabriek 'Apollo' op, een zeldzame onderneming, die men niet vergete te bezoeken, wanneer men daartoe het verlof kan bekomen.

Wij keeren nu op onze schreden terug en gaan de Nieuwe Haven langs, weer hetzelfde gemêleerde aspect

DE NIEUWE HAVEN TE SCHIEDAM. (Naar een photo van den heer J. van Diggelen, aldaar.)

van alle straten in Schiedam toonend; fraaie heerenhuizen wisselen hier af met rookuitbrakende jeneverstokerijen, welke laatste geen vreemdeling onbezocht late om daar het typische, primitieve bedrijf te zien, dat den naam van Schiedam wereldbekend heeft gemaakt.

Onder de belangwekkende gebouwen, die wij passeeren, wijzen wij op de R.K. kerk aldaar, waarin een gedeelte bewaard wordt van eene door de Katholieke Kerk heilig verklaarde inwoonster van Schiedam, Liduina, om wier wonderbaarlijk leven en werken Schiedam in de Middeleeuwen beroemd werd en tot op den huidigen dag bleef.

Volgen wij de Nieuwe Haven tot het einde aan den Vlaardingerdijk, die, zooals uit den naam blijkt, naar Vlaardinnen leidt, en slaan bij dien dijk rechtsom, dan bevinden wij ons weldra op een der drukste punten der stad, in den omtrek der Beurs, die juist tegenover de sluizen, die een verbinding vormen van het water der Schie met dat van de Maas, gebouwd is. Het is een flink gebouw, voor een 50 jaar geheel afgebrand en toen precies op dezelfde wijze weder opgebouwd. Wie in Schiedam bij het jeneverbedrijf geinteresseerd is, gaat elken middag naar deze Beurs, doch het verminderde aantal bezoekers in de laatste jaren wijst onmiskenbaar op een achteruitgang in dat bedrijf.

Van de Beurs naar de Markt is niet ver, en dat is maar goed ook, wijl anders de wandeling de moeite wel eens niet zoude hebben kunnen loonen.

Het Stadhuis, dat midden op de Markt staat, werpt geen gunstig licht op den kunstzin van Schiedam's inwoners voor een paar honderd jaar en staat dan ook in geen vergelijking met de stadhuizen, die men uit dien tijd in zeer vele plaatsen van ons land vindt; het is een onkunstzinnig stuk bouwwerk, dat niet de minste artistieke of historische waarde bezit.

Gaan wij van de Markt door de Boterstraat rechtstreeks naar het station, dan hebben wij aldus een kringloop gemaakt om de stad.

Doch bij enkele gebouwen willen wij nog even stilstaan.

HET 'ZAKKENDKAGERSHUISJE' TE SCHIEDAM. (Naar een photo van den heer J. van Diggelen, aldaar.)

en wel in de eerste plaats bij het St. Jacobsgasthuis aan de Hoogstraat, een verplegingsgesticht van oude mannen en vrouwen, waarvan het front den indruk maakt van tot verblijf te dienen van een potentaat uit een klein vorstendommetje. Het gesticht heeft een eigen kerk, die door enkele Protestanten wordt gebruikt.

Een aardig gebouwtje, maar verwaarloosd, is het Zakkendragershuisje, waarvan deze aflevering eene afbeelding geeft. Het typisch ouderwetsche geveltje met het sprekende torentje komt zoo aardig tegen het watertje er voor uit; maar ook hier komt alweer de opmerking boven: hoe weinig lief moeten de inwoners hun stad toch wel gehad hebben, dat zij zulk een aardig historisch gebouwtje tot een stadium van verwaarloozing deden komen, als waarin het nu verkeert.

Wij passeerden op onze wandeling den Vlaardingerdijk. Even keeren wij daarheen nog terug, daarmede tevens onze omwandeling beëindigend. Aan den voet van den dijk, niet ver van de R.K. begraafplaats - wij merken in 't voorbijgaan op, dat de bewoners van Schiedam voor de kleine helft uit Roomsch Katholieken bestaan - vinden wij Schiedam's buitentuin, Officieren-Vereeniging geheeten, waarvan men hierbij een kiekje vindt. Onder het hooge lommer worden hier des zomers concerten gegeven en komt een deel der burgerij samen, een deel, door de malaise van het hoofdbedrijf, de laatste jaren veel geringer dan vroeger; daar ook hebben in de ruime schouwburgzaal des winters de voorstellingen plaats, die tooneelvereenigingen uit eigen stad en uit den omtrek hier komen geven.

Voor Schiedam zijn nieuwe levenwekkende kiemen vóór alles thans noodig. Laat ons hopen dat deze aan de zoo uiterst gunstig gelegen plaats weldra niet mogen ontbreken!

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 91.)

Hij stond op; de aderen op zijn voorhoofd zwollen op, zijn gelaat vertrok zich en Vera deinsde onwillekeurig achteruit.

‘Je bent niets veranderd, Colibri. 't Beste van je ziel geef je alleen aan hen die je zien en je hooren; maar ik heb mij dikwijls afgevraagd: kan je meer geven, omdat je meer bezit?’

‘Ik begrijp je niet!’

‘Des te erger! Ik dring niet verder bij je aan. Ik heb je gehoord en gezien, ik ben er voorloopig tevreden mede, ik kan daar lang op leven, totdat wij elkander nog eens terugzien, en dan eisch ik je op.’

Zij was ook opgestaan en stond nu vóór hem.

‘Max! Waarlijk, ik kan je niet meer beloven dan toen; Toen had ik niets; ik wist niet, hoe te komen waar ik zijn wilde; nu ben ik er. Als wij trouwden bleef jij dezelfde, maar ik zou mijn kunst op moeten geven. Dat kan ik niet. Wat later gebeuren zal...’

Zij haalde de schouders op.

‘Je bent een groote kunstenares geworden. Misschien de grootste op de viool onder de vrouwen, maar denk er aan, wat een beroemde vrouw eenmaal zeide: Rouw is voor de vrouwen dikwijls niets dan de grafsteen van het geluk!’

‘Voor mij is op 't oogenblik dit leven geluk.’

‘En mij ontbreekt geluk! Jij moet het mij geven, Vera.’

‘Zoek het ergens anders!’

‘Moeten wij dan zoo scheiden?’

‘We blijven toch vrienden!’

‘'t Ga je wel, Vera! Geniet nog lang van wat voor jou geluk heet!’

Zij gaven elkander de hand, die hij in zijn zenuwachtigheid bijna stuk wrong, en hij ging heen.

Zij bleef nog staan op dezelfde plaats.

‘Is het waar, kan ik geen ander geluk geven dan door mijn spel, dan door mijn uiterlijk? Heb ik niet het eenvoudige, wat zoovele andere vrouwen rijk maakt? Gevoel, liefde? Ben ik daarom ongerept door het leven gegaan, zonder ooit liefde te voelen... Ben ik het dan ook, die hem zoo zonderling maakte?’

En toen dacht zij aan Ryno.

‘Ja, toen meende ik lief te hebben en hoe spoedig was ik hem vergeten; een vage herinnering, iets warmer, iets lichter dan van Max, is alles wat mij nog overblijft van hem. Ik zou hem willen zien, hem doen hooren wat ik nu ben, invloed uitoefenen op zijn ziel. Maar is dat ook geen ijdelheid? Wat Max in zijn opgewondenheid bedoelt? Alles wat er goed in mij is stroomt weg door mijn viool. Voor het dagelijksche leven blijft mij niets meer over, niets.’

Zij huiverde.

‘En toch ik heb nog zooveel. God gaf mij groote gaven; maar is mij dit ontzegd: gelukkig zijn door gelukkig te maken? Zoo is mijn moeder ook, zij leeft voor haar weldadigheid, zooals ik voor mijn muziek, en uit zichzelf geeft zij niets, misschien omdat zij het niet bezit. Zij heeft vader ongelukkig gemaakt, uit gebrek aan liefde; ik zal ook hen, die mij liefhebben, niet gelukkig kunnen maken.’

‘Is u alleen, juffrouw Veronica?’

‘Ja, juffrouw Greivers! Ik ben alleen. Schrijft u de freule ook van avond? Ik voel mij te moede. Zeg haar dan dat ik mijn ouden vriend, Max Wirthmuller, nu een bekend beeldhouwer, heb teruggezien, en dat hij weer heen is gegaan!’

En zij ging naar haar slaapkamer.

‘Ik zal geven wat ik kan, in mijn kunst, zooals mijn moeder het geeft in geld; maar die zenuwzieke, geëscalteerde Max kan mij niets meer zijn.’

II.

Freule van Westringa zat onder de groote linde naast het ‘Huis’; ouderwetsch gebouwd als het was, had het noch veranda's, noch balkons of terrassen, niets anders dan dit aangename, koele zitje; zij breide een paar wollen sokken, een bezigheid, die tamelijk warm scheen in deze tropische hitte, maar freule Richmonda hield niet van andere handwerken, die niet in bepaalde betrekking stonden tot haar lievelingssport.

Juffrouw Greivers zat er ook met Vera; de juffrouw was druk met een haakwerkje bezig en Vera deed niets; zij zag er echt zomerachtig uit in haar wit mousselinen jurkje, met een bouquet rozen in de lila ceintuur gestoken, zoo koel, zoo frisch, zoo mooi als de echte dochter uit het deftige huis.

De freule was op 't oog niets verouderd; misschien was haar kleur geler, de plooien van haar lippen wat dieper, haar haar wat dunner geworden, en haar handen wat

doorzichtiger, maar dit was niet goed uit te maken; men zou haar en de bloeiende Vera gemakkelijk voor twee zusters kunnen houden.

''t Is toch heerlijk uitrusten,' zei het meisje, zich in haar rieten fauteuil gemakkelijk makend, 'zoo echt kalm en stil; men moet zoo'n winter door Europa getrokken hebben, in groote en kleine steden logeerend en dan nog de Londensche season op den koop toe meegemaakt, om het te waardeeren hier zoo kalm midden in de heide te zitten, met. niet eens een stoomfluit om je op te schrikken,'

''t Is nu reeds twee jaren dat die tournee van je duurt, niet waar?' sprak de freule, altijd doorbreiend en de oogen vaag ronddwalend.

'Twee en half, freule!'

'En vermoeit het je nog niet?'

'O, ik ben blij als de vacantie komt en ik kan rusten, als ik niet hoef te denken: vandaag in dit hotel slapen, morgen in den trein, overmorgen weer naar een anderen uithoek van Europa geroepen te worden voor een concert - Nu vind ik het heerlijk, maar als het langer dan een maand of drie duurt, dan begin ik weer te verlangen naar die opwinding en naar mijn concerten.'

'Nu,' zeide juffrouw Greivers, 'ik wil het wel bekennen, dat ik het vreeselijk vermoeiend vind en het niet langer kan volhouden. De freule en de juffrouw zullen zeker wel zoo goed willen zijn naar een jongere kracht uit te zien om mijn werk te doen. Ik kan het niet meer.'

Dit was gemakkelijk te gelooven, want zij zag er werkelijk oud, moe en afgetobd uit.

Vera lachte en zei plagend:

'Mijn goeie Duenna, verzaak je nu al troef? Ik dacht dat wij een wedstrijd zouden houden wie het 't eerste aflegde.'

'De kansen staan niet gelijk, ik meer dan eens zoo oud als u, en u, u heeft er bovendien het genot en de opwinding van - 't boeit u...'

'Ja, 't is mijn lust en leven. Ik kan me niet voorstellen dat er een tijd zal komen, waarop het mij verveelt. Ik ben er zeker voor geboren, het is mijn roeping en daarom verveelt en vermoeit het mij niet.'

Nu zag de freule haar met haar kalme oogen recht in het gezicht, en Vera dacht:

'Hoe kom ik toch aan mijn beweeglijke physionomie en mijn dansende oogappels? Vader en moeder kijken even staalachtig en koud - of heeft het leven hen zoo gemaakt? Met mij zou er veel kunnen gebeuren vóórdat mijn oogen verstomden.'

Intusschen zei Richmonda:

'En als je eens uit de mode raakt, Vera? Ik weet, je hebt nu succes, en groot succes ook. Je kunt nauwelijks aan alle verplichtingen voldoen. Je verdient geld en bloemen en applaus, daarom ga je voort als in een tooverdroom; maar, denk eens aan! 't Kan zoo niet duren, er komen jongere krachten, je wordt ouder en verliest de inspiratie; de menschen willen graag iets nieuws hooren en - wat dan?'

'O, als die tijd komt...'

'Je moet je voorraadschuren vullen tegen dien tijd.'

'Bedoelt u dat ik overleggen, sparen moet?'

'Daar ben je de rechte voor. Neen, Vera, dat bedoel ik niet - finantieel behoef je geen zorgen te hebben, maar moreel. Wat wil je doen als hetgeen je beschouwt als je levensdoel en roeping je ontvalt, als...'

'De menschen niet meer van mij gediend zijn, als ik hun niets nieuws meer kan zeggen? Dan doe ik als u, freule, en wijd mij aan hun materieel geluk. Nu is het hun ziel, die ik tracht te verwarmen en te voeden door mijn spel, dan...'

‘Dan wil je zorgen voor hun lichaam, hun stoffelijke nooden, zooals ik er mij tevreden mee stel.’

Haar stem klonk iets scherp. Vera begon weer te lachen, terwijl ze haar bouquet uit de ceintuur nam en er aan plukte.

‘Ik zie mij reeds, zooals u, aan het hoofd van zoovele instellingen van liefdadigheid, als de Heilige Elisabeth, brood brengen aan armen en medicijnen aan zieken. O, als ik mij met zulke vrouwen vergelijk, dan denk ik dikwijls: Wat ben je frivole, hoeveel volmaakter is haar taak; maar dan troost ik mij en denk aan hetgeen mijnheer De Mouchy mij eens zeide: “Er zijn aalmoezen die geen spoorwegkoning bewijzen kan”.’

‘Heeft hij dat gezegd?’ vroeg Richmonda.

Juffrouw Greivers stond geruischloos en onbemerkt op. Zij

had een onweerstaanbare behoefte aan slaap, en wat belette haar er aan toe te geven, nu de beide dames zoo druk aan het praten waren zonder dat zij er bij noodig bleek; 't werd trouwens reeds wat donker en zij kon niet meer zien om te haken.

‘Ja, dat zeide hij mij den eersten keer, toen hij mij ontmoette, en hij had toen nog niets anders van mij gehoord dan mijn stem, niet eens mijn beste instrument. Maar nu schijnt hij geen behoefte meer te hebben naar mij te luisteren.’

‘Ik hoor niets meer van hem; met Nieuwjaar een briefkaart, eens uit Bayreuth, eens uit San-Francisco en uit Nangasaki... Hij heeft ook zijn plaats in de wereld niet kunnen vinden.’

Vera antwoordde niet; herinneringen fladderden om haar heen. Ja, wie zij ook onder haar gehoor had mogen tellen, wie zij ook gelukkig had gemaakt door haar talent, hij ontbrak haar nog steeds, hem, door wien zij het eerst haar groote macht op menschenzielen had leeren kennen, hij, die haar had gedankt op dien morgen in het park zooals niemand haar ooit had gedankt. Zij doorleefde die emotie weer; haar wangen gloeiden, haar lippen trilden, haar oogen droomden.

‘Ik was toen een onnoozel kind,’ dacht zij, ‘ik kende mijzelf niet. Was dat liefde, of alleen maar een phantasie? Waarom is hij toen heengegaan, waarom heeft hij mij toen iet gevraagd? Ik was toen dwaas genoeg geweest hem mijn toekomst te offeren, wat ik nu misschien bitter zou betreuren - òf, òf...’

En plotseling haar denkbeeld omzettend in een vraag, vroeg zij geheel onvoorbereid:

‘Freule, 't is reeds zoo geheel oude geschiedenis. U kan het mij gerust zeggen - heeft - mijnheer De Mouchy u om mijn hand gevraagd? U weet, ik heb van hem niets meer gezien of gehoord, zoodra ik zoo onverwacht moest vertrekken naar vader's sterfbed, en ik meende toen dat ik hem niet onverschillig was.’

‘Je spel trok hem aan. Je ten huwelijk gevraagd heeft hij niet. Wel heeft hij mij doen inzien en beloven dat ik je talent moest laten ontwikkelen, zooals je vader wenschte.’

‘Mijn spel!’ zuchtte zij, ‘'t zal altijd staan tusschen mij en mijn geluk, als het tenminste niet juist mijn geluk is.’

‘Dat hoeft niet,’ ging de freule voort, ‘je kunt gelukkig zijn als je wilt. Ik heb weer een brief van een vriend van je jeugd, nu een geacht beeldhouwer. Hij schijnt je persoonlijk te hebben gevraagd en je hebt hem geweigerd. Nu vraagt hij mijn voorspraak. Ik ken hem niet, ik weet niet of je van hem houdt, en ik wil niet ingrijpen in je leven, maar toch...’

‘En ik wil hem niet het offer brengen van mijn kunst. Ik heb hem teruggezien; ik vond hem vreemd, opgewonden. Over zijn eigen succes maakte hij zich met eenige groote woorden af. Ik was bang voor hem. Maar ik denk toch niet aan trouwen, noch met hem, noch met een ander. Later misschien, later, als ik uit de mode raak...’

‘Dan is een man goed genoeg. Nu kind, blijf je vleugels uitslaan, ik zal ze niet kortwieken!’

De maan was opgekomen en het schemerde zilverachtig in den tuin; onder de linde scheen een tapijt uitgespreid van fijngeknipte bladschaduwen, donkerblauw op zilver; zacht trilden de bloemen als van geheime vreugde en suisden de bladeren in den wit-blauwen gloed. In de verte staken de bosschen donker af tegen de rose-blauwe lucht, onbeweeglijk, kalm.

Vera vouwde de handen, alles in haar zong en speelde weer. O, die weelde van harmonieën en melodieën, waarnaar zij altijd luisteren moest, zou die steeds blijven vloeien? Hoe leeg, hoe stil en doodsch zou haar leven zijn als zij die niet meer hooren mocht. Was het dan met anderen niet zoo - waarom zij dan, waarom was zij zoo hoog begenadigd?

‘O God, ik dank U, Gij hebt mij meer gegeven dan alle anderen, laat het mij gebruiken zooals Gij het 't beste vindt.’

En aan een van haar plotselinge opwellingen gehoorzamend, wierp zij zich voor haar moeder op de knieën, sloeg de handen om haar middel en fluisterde:

‘O, waarom houdt u mij altijd zoo verre van u? Ik weet immers dat ik u 't naaste ben, dat niemand het recht heeft u zoo lief te hebben als ik.’

De freule bleef onbeweeglijk; haar oogen knipten, haar handen beefden.

‘Ik vermoedde wel, dat je 't wist, dat je alles weet. 't Is nooit tusschen ons uitgesproken - laat het zoo blijven, 't is beter; ik zal mijn plicht doen tegenover jou, zoolang ik kan.’

‘Moeder! - één keer moet ik het u zeggen, en als u het dan verbiedt, nooit meer, - waarom ben ik u niet meer dan uw armen? Als mijn succes mij verlaat, dan heb ik u immers nog?’

Richmonda kuste haar vluchtig op 't voorhoofd.

‘Waarom toch te veinzen? Wij zijn er te oud en te wijs voor. Wat kunnen wij voor elkander zijn? Wij hebben ieder onze liefde, jij je kunst, ik mijn philanthropie; wij voelen voor elkanders “hobby” niets, en waarom zouden wij nu beweren voor elkander iets te voelen?’

Vera stond op en zeide verdrietig:

‘U heeft gelijk. U is niet voor liefde gemaakt, evenmin als ik. Wij mogen niemand bedriegen en beloven wat wij niet geven kunnen. Er blijft ons nog genoeg over - u uw geld, mij mijn talent; misschien is dat ook meer, misschien ook niet.’

Freule Richmonda legde haar breiwerk, dat nog steeds op haar schoot rustte, netjes in haar mandje.

‘Laat ons naar binnen gaan,’ sprak zij, ‘maneschijn is ongezond en gevaarlijk. Hij heeft al menigeen bedrogen en rampzalig gemaakt. Ik heb nog veel te schrijven; als je wilt studeeren, Vera, ga maar in het muziekkamertje.’

Dit lag zoo ver, dat de freule haar viool niet hooren kon.

III.

Vera zat in haar badstoel op het Scheveningsche strand. Den vorigen avond had zij een schitterend succes behaald in het Kurhaus; meer dan ooit had zij zich gegeven en zij voelde er zich nog moede en mat van. Zij had niet kunnen slapen en nu liet zij het gedruisch en gewoel der badplaats langs haar heen gaan en leunde achterover, de oogen gesloten, de handen op den schoot neergevallen.

Het klotsen der golven was het eenige geluid dat zij hoorde, zelfs haar melodieën, haar stemmen zwegen nu. Het was nog vroeg in den morgen en Vanity fair nog niet begonnen. Kinderen speelden bij de zee, de vloed ebde langzaam weg, hier en daar plasjes achterlatend tusschen het zand.

Een paar dames kwamen nader en na eenig beraadslagen zetten zij zich in het zand naast Vera's stoel; zij spraken over allerlei en zij luisterde niet, totdat haar aandacht getrokken werd door meer bekende woorden: ‘Kurhaus, Concert, Colbri.’

‘Wat 'n snoes, vond je niet,’ zei er een, ‘en zoo elegant! Heb je haar voetje gezien?’

‘Haar handen dan, ik heb naar niets anders gezien dan haar handen. Jacques zei ook, dat hij al haar spel er aan gaf, alleen maar als hij naar die mooie armen en handen mocht kijken.’

‘O, Jacques is gewoon doodelijk van haar, zooals alle jongelui. Maar zij moet zeer geretireerd zijn; zij beantwoordt geen brief, draagt nooit bloemen.’

‘Wie zij is? Ze zeggen de dochter van een aartshertog of van een Romeinschen prins, daar wil ik af zijn. Zij heeft uit liefde voor de kunst van al haar rechten afstand gedaan.’

‘Kom, wie gelooft dat nu? 't Publiek amuseeren, 't is me wat prettigs! Ik kan me voorstellen dat je het doet om geld of uit plezier, maar om de eer - ze moest eens weten hoe weinig de menschen eigenlijk naar haar luisteren. De meesten

adoreeren haar zoo omdat zij een lieve, gracieuse verschijning is.'

'Dat moet je niet zeggen! Ze speelt prachtig.'

'Dat weet ik niet. Ik had wel wat anders te doen. We hadden zoo'n typisch plekje gevonden, Charley en ik, daar kon je zoo leuk samen praten, zonder dat de muziek je hinderde.'

'En heb je gepraat terwijl Colbri speelde? Hoe durfde je? En het nog te bekennen!'

'Nu ja, ik ben oprecht; ik zou ze niet kunnen tellen die evenals ik niets gevat hebben van haar muziek; maar natuurlijk, die bekennen het niet. Die applaudisseeren 't hardste en roepen: goddelijk mooi! eenig! Vraag hun wat ze gehoord hebben! Colbri heeft het voorrecht dat ze mooi is, maar de andere juffrouw, die van de week zong, was foei leelijk. Wie heeft naar haar geluisterd? Toch ging ze door voor een ster.'

'Heb je dat jongmensch gezien, op een van de fauteuils? Ze zeggen dat die haar overal volgt.'

'Neen, dat is hij niet, 't is die mijnheer daar, heel achteraan, vertellen ze, met zoo'n bleek, lijdend gezicht, die reist haar overal na en spreekt

BEURS TE JOHANNESBURG.

nooit met haar. Misschien kent zij hem niet eens.'

'Nu ja, maar dat jongmensch met zijn interessanten kop is ook zeker een adorateur van haar. Je hadt moeten zien hoe hij luisterde of ten minste haar intens aankeek.'

'Ik kan mijn nieuwe blouse ook wel garneeren zooals haar corsage, vind je niet?'

'Wat heb je genomen, crêpe de chine?'

't Gesprek verliep in allerlei praatjes over toilet en kennissen, en Vera stond langzaam op om heen te gaan; zij zorgde dat de meisjes haar niet opmerkten. Langzaam ging zij het strand langs naar haar kleine villa in het Belgische park terug.

Zij voelde zich nog matter en moedeloozer dan zooeven. Zou het dan waar zijn dat roem niets is dan een zeepbel, dan de grafsteen van het geluk eener vrouw? Maar zij zocht immers geen roem; zij wilde niets anders dan geluk, dan vreugde geven door haar talent, en nu hoorde zij van deze onbeduidende schepsels hoe weinig men haar begreep, hoe weinig zij van haar ontvingen.

Eenige enkelen luisterden met genot naar haar, maar dadelijk was de indruk weer vergeten. 'Zij speelt snoezig, lief!' werd er gezegd, en waar bleef haar invloed, waar bleef haar roeping?

Hoogere gedachten, schoone idealen, edele gevoelens in haar gehoor wakker roepen, ach, kon ze dat! Was het niet beter zooals freule Richmonda, zich maar aan het practische, het uiterlijke te wijden, op deze manier den armen wel te doen?

Zou het niet 't beste zijn als zij zich bij haar aansloot en haar hielp wollen sokken te breien, plannen te maken voor heideontginning, voor het bouwen van arbeiderswoningen en het stichten van landbouwkoloniën, of, zou ze in kleiner kring trachten geluk te stichten? Neen, zij kon het niet. Zij was niets zonder haar viool. Waarom was haar die zeldzame gave geschonken, als zij die niet gebruiken mocht?

Zoo ging zij langzaam voort, de oogen neergeslagen, verdiept in haar gedachten, en schrikte hevig op toen zij naast haar haar naam hoorde noemen.

'Vera.'

Een hand had zich op haar arm gelegd en meer geschrikt dan verontwaardigd keek zij om; die haar zoo durfde aanhouden was een jongmensch met wilde oogen, bleek, verward in kleeding en uiterlijk.

'Max!' riep zij ontzet, 'wat scheelt je?'

'Wat mij scheelt? Niets, niets dan jou! O, Vera, ik kan het niet langer dragen! Zie, de victoria staat daar en wacht ons - kom, stap in, dan rijden wij heen - dan - dan worden wij man en vrouw, wij zijn beiden beroemd, wat belet je mij te volgen? 't Was immers afgesproken!'

'Max! Je vergeet waar je bent, met wie je spreekt. Ik heb je niets beloofd. Ga nu heen!'

Zij rilde, want duidelijk las zij waanzin in zijn oogen en hoorde dien in zijn stem.

'Neen, neen! Ik ga niet heen, ik blijf bij je, waar je ook gaat. Zooveel jaren heb ik gewerkt voor dit loon en nu ontzeg je het mij. Gisteravond heb ik je hooren spelen en het maakte mij dol, jou daar te zien terwijl ieder over je spreekt en ieder je bewondert en prijst en, en - dingen zegt die, die - O, ik had ze kunnen doodslaan.'

Zijn stem ging in krijschen over. Vera keek angstig rond of niemand hen volgde, maar zij stonden alleen op eenigen afstand van de badstoelen; het angstzweet druppelde haar op het voorhoofd.

'Je moet met mij mede, je moet!' ging hij voort, haar polsen als in een schroef omknellend; 'kom je, je moet, je moet! Daarvoor heb ik gewerkt, armoe en gebrek geleden al die jaren lang, alleen omdat ik de Colibri wilde vangen, en nu, nu ontsnapt zij mij toch! Je hebt gisteren gespeeld van den Erlkönig, je hebt mij geroepen, ik hoorde het duidelijk, en nu volg ik je, ik laat je niet alleen, hoor je dat?'

Zij rukte zich eindelijk los uit zijn omklemming en vluchtte weg, maar hij had haar in een oogenblik ingehaald.

(*Slot volgt.*)

Transvaalsche Kiekjes.

De Beurs te Johannesburg - eigenlijk de bron van den oorlog. Daar werden de mijnaandeelen dag aan dag verhandeld, daar zwendelden de Engelsche financiers in claims en bonds tot eindelijk hun verdrijving uit Johannesburg en de sluiting der Beurs er een einde aan maakten - voorgoed waarschijnlijk.

Luitenant-Generaal K. van der Heijden. †

Even gloorde de dageraad in het Oosten, toen hij zacht en gerust ontsliep, vredig, de grijze generaal.

En het licht week uit het eenige oog, dat hij nog had; het andere had hij zijn

LUITENANT-GENERAAL K. VAN DER HEIJDEN. †

Vaderland en zijn Koning gegeven, jaren her, in het gloeiende land ver over zee.

En de vlag daalde op het witte huis, omdat de meester was heengegaan.

En samengroepten de oude strijders, wier overste en wier vader hij was geweest; zij hadden hem verloren, wiens gelijke zij nimmer meer zouden zien; er was een stuk van hun leven gescheurd, van hun leven van oude krijgers, die onder hem hadden gestreden of die hem vereerden als hun ridder uit de heldensagen uit een tijdperk vóór hen.

En weer kwamen ze terug in hun harten die roemruchte namen Bali, Banjermassing, Samalangan, waar hij gestreden had met velen hunner, als een leeuw.

Nu was hij heengegaan, en zijn strenge mond zou geen vriendelijke woorden meerspreken, en dat ééne oog zou niet meer schitteren en doorboren wie voor hem stond.

Karel van der Heijden, gepensionneerd luitenant-generaal, commandant van het Koninklijk Militair Invalidenhuis op 'Bronbeek', heeft gelukkig gediend, opklimmende van den laagsten graad tot den hoogsten rang. Op 15jarigen leeftijd,

in 1841 - hij was den 12den Januari 1826 te Batavia geboren - nam hij dienst als soldaat, den 1sten Februari 1881 werd hij eervol gepensionneerd als luitenant-generaal. In die 40 jaren valt een tijdperk van worstelen en van verwinnen, van voorspoed, maar ook van tegenwerking.

Zijn loopbaan ligt in Indië; daar verwierf hij zijn lauweren, de eerste nog vóór hij den officiersrang had bereikt.

In 1848 en 1849 nam hij deel aan de tweede en derde expeditie tegen Bali. Wegens zijn gedrag bij die krijgsverrichtingen werd sergeant-majoor Van der Heijden benoemd tot ridder der Militaire Willemsorde 4e klasse.

In 1851 en 1852 onderscheidde de jonge officier zich weer bij de krijgsverrichtingen in het Palembangsche en van 1860 tot 1863 geeft hij herhaaldelijk bewijzen van zijn onverschrokkenheid en zijn beleid bij de krijgsverrichtingen in de Z. en O. afdeeling van Borneo. Als hebbende zich daarbij onderscheiden, werd hij reeds bevorderd tot ridder der Militaire Willemsorde 3e klasse. Ook in 1864 en 1865 zien wij hem in de gelederen der expeditionaire troepen op Borneo terug.

In 1874 - den 23n Januari - bij de 2e expeditie naar Atjeh ontvangt hij in den strijd een schampschot langs de rechterlies en den onderbuik. Hij wordt benoemd tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, als hebbende zich ook in dien veldtocht onderscheiden.

Van 1876 tot 1880 neemt Van der Heijden onafgebroken deel aan de krijgsverrichtingen tegen Atjeh. Op 26 Augustus 1877 vooraan in het gevecht bij Samalangan wordt kolonel Van der Heijden getroffen door een matten kogel tegen het

linkervoorhoofd ter hoogte van de wenkbrauw, doordringende in het linkeroog, die hem voortaan het gebruik van dat gezichtsorgaan voor altijd doet missen. Binnen een maand wordt de verwonde bevorderd tot commandeur der Militaire Willemsorde als blijk van Zr. Ms. hooge tevredenheid over de wijze waarop de held de tegen Samalangan (Noordkust Atjeh) ondernomen expeditie had aangevoerd.

En bij telegram van 20 Juni 1879 ontvangt de bevelhebber van den gouverneur-generaal de bijzondere tevredenheidsbetuiging van Z.M. den Koning wegens de vermeestering van Glei-eng.

In 1881 gewerd hem nogmaals de betuiging van waardeering en de dank der Regeering voor de krachtige leiding gedurende den tijd dat hij is belast geweest met het ambt van gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden, tevens militair bevelhebber aldaar.

Bij het nederleggen van het bestuur en commando door Van der Heijden voegt Z.M. de Koning daarbij nog als bewijs van tevredenheid het grootkruis van den Gouden Leeuw van het Huis van Nassau en in een nieuw blijk van Zr. Ms. welwillendheid en erkentelijkheid mocht Van der Heijden zich verheugen, toen hem het Grootkruis der orde van de Eikekroon werd geschonken,

Kort hierop ging Van der Heijden, op verzoek op nonactiviteit gesteld, naar Nederland terug. In 't laatst van 1881 verzocht hij zijn ontslag uit Zr. Ms. militairen dienst, hetwelk hem op de meest eervolle wijze werd verleend onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hem aan den Koning en aan den lande bewezen met toekenning van pensioen.

Slechts 5 jaren rustte hij hier te lande, en wel te 's Gravenhage, uit van zijn veelbewogen, hoogst eervolle militaire loopbaan in Oost-Indië, want den 5^{den} Nov. 1887 gaf luitenant-generaal Van der Heijden gehoor aan de roepstem des Konings om als commandant op te treden van Zr. Ms. stichting het Koninklijk Koloniaal Militair Invalidenhuis op Bronbeek.

Hier is hij den 26sten Januari j.l., 74 jaar oud, gestorven.

Nervositeit
door Dr. E. Monin.

Zoo er in den tegenwoordigen tijd eene sanitaire vraag is van algemeen belang, dan is het in ieder land stellig die omtrent de nervositeit.

De meest in het oog springende oorzaken der nervositeit zijn de erfelijke aanleg en daarnevens de voortdurende beweeglijkheid en het gebrek aan evenwicht van onze levenswijze, waarbij men zoowel wat in- als uitspanning door genot betreft te veel van het lichaam vordert, aldus als het ware het koord aan beide einden in brand stekend.

De nervositeit is het onvermijdelijke gevolg van de groote beschavingsmiddelpunten, waar politiek, industrie en finantiewezen op de spits zijn gedreven; de nervositeit is, zooals men het wel eens heeft uitgedrukt, een belasting gelegd door de goden op de al te groote beschaving en de al te verre afwijking van den oorspronkelijken eenvoud.

Het misbruik van zekere prikkels, als koffie, thee, tabak, alcohol, de zedelijke aandoeningen en zelfs de materieele gebeurtenissen, als verdriet, geldverlies, teleurgestelde liefde, te groote lichamelijke inspanning, enz. enz., leveren aan de nervositeit of zenuwziekte de meeste slachtoffers.

Neen, het is werkelijk niet ongestraft, dat de mensch het budget zijner lichaamskrachten, hem door moeder natuur geschonken, overschrijdt. Maar in den tegenwoordigen tijd doen een opgevoerde opvoeding der jeugd, met name in de groote steden, het al te vroeg gaan naar theaters, het zich overgeven aan spel, het overdreven doen aan muziek, - het lichaam al zeer spoedig rijp worden voor zenuwoverprikkeling, doordat de hersenmassa niet haar volle rijpheid schijnt te bereiken. Verliezen wij daarbij een factor niet uit het oog, de dagelijksche omgang met zenuwzieken. De zenuwbesmetting - meestal door imitatie - is verre van denkbeeldig; in de practijk komen de medici er menigmaal mede in aanraking.

De verschijnselen der zenuwziekte zijn verschillend naar gelang van de soort der aandoening. Er heerscht geen grooter verscheidenheid dan onder het heirleger van gevallen der zenuwaandoening. Hier zullen de meest voorkomende gevallen beschreven worden.

Allereerst komt een algemeene vermoeidheid, gepaard met hoofdpijn, verzwakking van het geheugen en van den wil, ongelijkmatigheid van humeur en prikkelbaarheid voor. De behoefte aan voedsel vermindert, het vermogen om de aandacht bij een bepaald punt te bepalen neemt af, de ongedurigheid vermeerdert. Het meest gewone werk valt moeilijk. De zenuwzieke klaagt over pijn in rug en lenden, over prikkeling der spieren door het geheele lichaam.

De zieke, die zijn voortdurenden achteruitgang merkt, vindt in zichzelven een overvloedige bron van zorg en zwaarmoedigheid. Hij analyseert alles, wantrouwt allen en alles; zijn achterdocht maakt hem besluiteloos, onbeslist en tot menschenhater. Meer en meer sluit hij zich in zichzelven op, hij klaagt over de ledigheid des levens en laat zich over alle levensomstandigheden met bitterheid uit. De nervositeit is een ware Nessusmantel. De zieken beklagen zich dat er voortdurend een soort nevel over hun oogen ligt, hebben last van ‘mouches volantes’, knippen met de oogleden enz., hun blik is beneveld. De maag werkt moeilijk en is zwak, de nieren zijn dikwijls aangedaan, het hart heeft last van kloppingen. Het denken wordt moeilijk, het vermogen om op te merken verzwakt en het herinneringsvermogen wordt eveneens minder; nu en dan maakt de zieke crisissen door van diepe neerslachtigheid. Het spierweefsel wordt ziekelijk en er komen daarin storingen en afwijkingen voor. De hoofdpijn neemt gedurende den tijd der digestie toe en er schijnt nu en dan iets zwaars op de hersenen te drukken.

Overigens, het zij hier nog eens herhaald, er is niets meer verscheiden dan het aantal gevallen van zenuwziekten; er is bij hun verscheidenheid maar één ding dat onverscheiden is, n.l. hun verscheidenheid.

Wat steeds treft en wat voor de zieken het meest demoraliseerend werkt, dat is hun absoluut gemis aan ‘zenuwreserve’, waardoor hun ‘belasting’ zoo velerlei vorm aanneemt, als zenuwangst, idée fixe, onweerstaanbare drang om iets te doen ondanks den wil, enz. enz. Deze abnormale verschijnselen en de zich daaraan vastknoopende gedachten, die onder het bedwang van den wil volstrekt niet vallen, verontrusten de nachten van den zenuwzieke nog bovendien en verhoogen diens prikkelbaarheid. Vanaf den dag waarop de slaap de werking van den geest niet meer tot rust vermag te brengen en de hersenwerking blijft voortduren tijdens de periode, die zenuwen en bewustzijn de noodige rust moest brengen, merkt men de verergering van de kwaal

duidelijk op. Bij de zenuwzieken is de slaap, die groote geneesmeester der gezonden, ontoereikend tot herstel van het geestelijk evenwicht, en niet zelden gebeurt het bij deze patiënten, dat zij na een paar uur zwaren en diepen slaap, de rest van den nacht in volkomen slapeloosheid doorbrengen.

Daarbij komt dat de zenuwlijder, steeds zich bewust van en steeds zich verdrietig makend over zijn toestand, den moed verliest. Het is alsof hij een zwarten bril draagt; zijn karakter, onsekuur en onstandvastig, weerspiegelt zich in zijn woorden en in wat hij schrijft. Het verdriet en de

melancholie knagen aan zijn leven; de hoop, die heerlijke levenskracht, gloort niet aan zijn horizon.

Steeds wordt hij door het eigen ik beziggehouden; het is zooals miss Call het eens uitdrukte: bij den zenuwlijder is het egoïsme tot rijpheid gekomen. Hierdoor wordt ook verklaard, dat het getal zenuwzieken niet gering is onder artisten, wier druk en woelig leven zich gewoonlijk beweegt in het nauwe kringetje van hun eigen persoonlijkheid.

De ziekte heeft zijn hoogte- en laagtepunten, in verband met de atmospherische veranderingen, den lichamelijken en geestelijken arbeid en de behandeling. Wat de eerste betreft bijv. is dikwijls opgemerkt dat bij droogheid de algemeene toestand aanmerkelijk verbetert, wellicht door een betere werking van de huid, deze veiligheidsklep van ons organisme. Daarentegen ziet men de prikkelbaarheid en de zucht tot melancholie rijzen bij daling van den barometer en bij vermeerdering van de vochtigheid der temperatuur. Voornamelijk in den herfst ziet men de veerkracht het meest verliezen en de zenuwlijders zich het meest overgeven aan de terneergedruktheid, die nerveuse menschen kenmerkt.

Des zomers verstoren de onweders het hersenweefsel dikwijls en roepen dan allerlei complicaties in het leven. Maar deze toestand is slechts van voorbijgaanden aard en wordt zelfs dikwijls gevolgd door een periode van aanmerkelijke verbetering.

Bij de behandeling van zenuwlijders speelt de voedingswijze een zeer voorname rol. Vier maaltijden per dag, twee groote en twee kleine, weinig drinken en een rust van een half uur na iederen maaltijd, langzaam kauwen en het prikkelen van den eetlust door een afwisselende voeding, ziedaar de algemeene voorschriften. Tot de beste voedingsmiddelen behooren gaar gekookte visch, gebraden vleesch, eieren, magere ham, goed doorbakken brood, vruchten, gebak. Te vermijden zijn prikkelende sausen, koffie, thee, tabak, wijn zonder water, alcohol. Het is duidelijk, dat om het zenuwstelsel voor uitputting te vrijwaren het gewenscht is zooveel mogelijk phosphaathoudende voedingsstoffen te gebruiken, als amandelen, beenderenmerg, puddingen, havermout, geparelde gerst, rauwe eieren met olie en azijn en roomkaas. Als dranken gebruikt men karnemelk of donker, veel mout houdend bier. Als prikkelende middelen kan men zich vóór het eten van een kop bouillon of magere soep, daarna van cacao of een enkele maal van een glas champagne bedienen. Men vermijde het, de lever door het eten van vette zelfstandigheden van streek te brengen; wild of gecompliceerde schotels zijn daarom ongewenscht. Men reduceert de gassen in het lichaam tot een minimum als men het gewone brood vervangt door beschuit of gezondheidsbrood.

(*Slot volgt.*)

De Diaconessenhuizen in Nederland door W. Knottnerus. Met illustratiën.

Wat is eene diacones?

Eene protestantsche liefdezuster, eene ziekenverpleegster?

Zeker. Maar het werk van de ‘dienende zuster der gemeente’ moet nog anders omschreven worden.

Men kan diacones zijn - en toch geene zieken verzorgen; men kan kranken verplegen - en toch geene diacones zijn!

Den geest, waarin deze zusters haren arbeid behooren te verrichten, leeren wij het best kennen door na te gaan, wàt haar dringen moet deze roeping te aanvaarden.

Luister slechts:

'Wat wil ik?' vraagt de diacones zich af; en het antwoord luidt, als het goed is:

'Ik wil *dienen.*'

Wien wil ik dienen?

'Den Heer Jezus, in Zijne armen en ellendigen.'

En wat is mijn loon?

'Ik dien niet om loon, noch om dank, maar uit liefde en dankbaarheid: mijn loon is.... dat ik dienen màg'

Dìenen, zich gèven: in het Moederhuis; in gezinnen der armen en der rijken; bij dag en bij nacht.... 'om des Heilands wil',.... ziedaar de levensleuze van die verzorgsters der lijdende menschheid.

De eerste Diaconesseninrichting in Nederland - het *Utrechtsche Huis* - werd ruim 55 jaren geleden gesticht.

Met tal van bezwaren ging de oprichting gepaard. Daar er geen geld genoeg beschikbaar was om eene woning te koopen, stelde men zich voorloopig tevreden met er eene te huren. Twee zusters vestigden zich hierin op 4 November 1844; zij hadden zich vrijwillig aangemeld.

Alles was klein en beknopt; van dienstpersoneel bijv. geen sprake: 'De zusters moesten zich behelpen... en... deden het gaarne.'

8 Januari 1845 bracht men de eerste zieke, een arm vrouwtje, in 'het Huis'. Ze werd met vreugde ontvangen en tot aan haar dood met de vriendelijkste zorg verpleegd.

Weldra kwamen meerderen genieten van eene zelfde toewijding, als aan deze eerste patiënte was ten deel gevallen. Het getal zusters, die, na korteren of langeren proeftijd, tot diacones gewijd werden, nam eveneens voortdurend toe.

Moeilijker was het eene Directrice te vinden. Nadat vele vergeefsche pogingen waren aangewend, verbond Jonkvrouwe A.H. Swellengrebel zich (op verzoek van het Bestuur) om aan het hoofd der Inrichting te blijven, zoolang geen andere hulp zich aanbood.

Reeds spoedig daarna moest men naar eene ruimere woning omzien.

Toen kwam er een tijd van groote beproeving... In die donkere dagen scheen het wel of de arbeid, met zooveel moed aangevangen, geheel afgebroken zou worden. Door opneming van eenige kinderen, die aan eene besmettelijke ziekte leden, werden de zusters ook aangetast, en binnen slechts acht dagen eischte de dood onder haar drie offers. Ook de geneesheer bezweek....

Zeer begrijpelijk is het, dat de overblijvenden moedelooze oogenblikken hadden. Maar 't werk werd voortgezet; biddend voortgezet....

Omstreeks 1854 schrijft men in 't Jaarverslag: 'Ons Huis wordt waarlijk te klein.' De zusters diaconessen besloten - uit eigen middelen, het gebouw te vergrooten; 't geen dan ook weldra geschiedde. O. m. werd een kerkzaal bijgebouwd en den 27^{en} Juli 1856 ingewijd.

Voorts een afzonderlijk verblijf voor lijders aan besmette-

lijke ziekten en een Kinderhuis. Dit laatste werd opgericht door Jonkvrouwe de Mey van Alkemade, die zich hierin

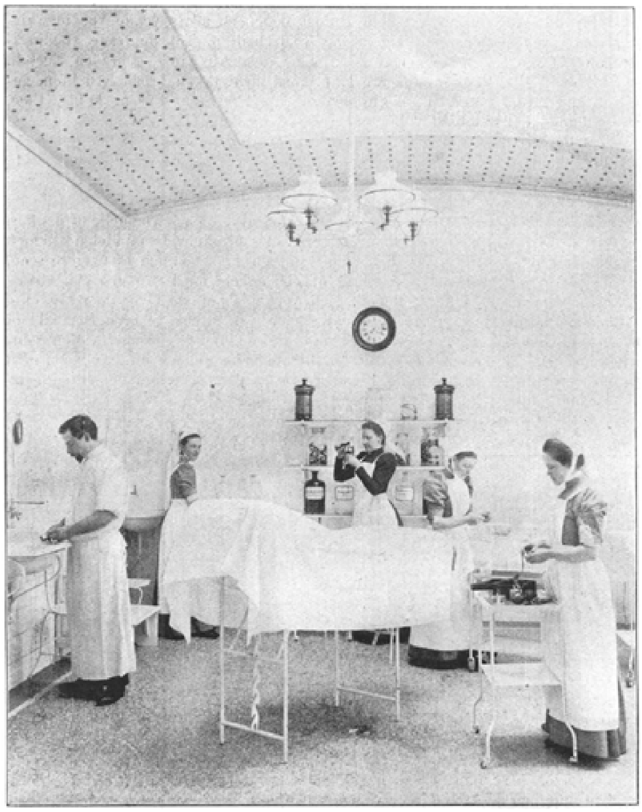

DIACONESSENHUIS TE UTRECHT. - OPERATIEKAMER.

(1860) metterwoon vestigde en kinderen om zich heen verzamelde, welke verpleging noodig hadden of van moederzorg beroofd waren.

H.M. Koningin Sophie kwam de Inrichting persoonlijk bezoeken. Eene gift, die de vorstelijke Vrouwe korten tijd daarna zond, werd gebruikt voor den bouw van een ziekenkamer 1e klasse; dit vertrek werd naar Hare Majesteit genoemd.

Een dankbare patiënt, die datzelfde jaar overleed, vermaakte een groot deel harer bezittingen aan de Stichting, o.a. een huis. Dit werd bestemd tot opneming van oude lieden; zij zouden door diaconessen verpleegd worden.

Toen het Zilveren feest gevierd werd, telde het Utrechtsche Huis 34 zusters en zeven proefzusters; deze waren niet alleen binnenshuis en in gezinnen werkzaam, maar ook in hospitalen en ziekenhuizen, waar hare hulp dringend verlangd en dankbaar genoten werd.

Tusschen de jaren 1870-1880 werden vele van de oprichters en steunpilaren der Stichting opgeroepen van hun post: ook de Besturende Zuster, wier heengaan bij allen een leegte achterliet en die nog steeds als ‘Moeder’ voortleeft, vooral in de herinnering der oudere zusters. Zij werd vervangen door hare zuster, die zes jaren deze gewichtige taak vervulde.

‘Naar de eischen der wetenschap’ - zoo lezen wij in het overzicht van 1894 - ‘werd eene nieuwe operatiezaal gebouwd en ingericht. Andere verbeteringen van verschillenden aard, met het oog op verwarming, luchtverversching en waterleiding

kwamen tot stand; terwijl een hydraulische lift de gemeenschap binnenshuis gemakkelijk maakt....'

Weder werd een vleugel bijgetrokken, waarin ruimte was voor eene grootere kerkzaal, kamers voor verschillende klinieken en zusterkamers.

De reeks gebouwtjes achter den mooien tuin met zijne schaduwrijke hoekjes onderging eene groote verandering.... Eene woning werd ingericht als 'Rusthuis' voor de zusters en zwakke dames; het bevat tevens een zaal tot het houden van lezingen, waarvan door de 'Vereeniging Ziekenverpleging' bij het onderricht van toekomstige verpleegsters wordt gebruik gemaakt.

Professor Dr. L.C. van Goudoever gar gedurende ruim 40 jaar zijne beste krachten aan het Huis; veel heeft hij tot den bloei daarvan bijgedragen.

De tegenwoordige Besturende Zuster is Jonkvrouwe Anna, Gravin von Bylandt Rheydt, zuster der Johanniterorde in Duitschland.

Begin 1898 telde 'Utrecht' 72 diaconessen en wel: 35 ingezegende - onder wie acht van haren arbeid rusten - 19 proefzusters en 16 voorproefzusters.

De aanvragen voor *Wijkverpleging* werden steeds talrijker. Het wordt meer en meer duidelijk, dat de verpleging der armen *in* de gezinnen eigenlijk *de* weg is om hen naar lichaam en ziel goed te doen.

Eene zelfde ervaring deed het *Diaconessenhuis* te '*s-Gravenhage* op.

Maar wie 'in die Haghe' noemt het welbekende Gebouw aan de Laan van Meerdervoort bij *dien* naam? In de wandeling spreekt men immers van 'Bronovo'; - of 'Diaconessenhuis Bronovo', zooals we laatst een werkman tot z'n kameraad hoorden zeggen. De man verheugde er zich klaarblijkelijk in, dat der In-

DIACONESSENHUIS TE UTRECHT. - KERKZAAL.

richting een aanzienlijk legaat was ten deel gevallen.

Weinigen in en buiten de residentie weten echter, waar deze benaming vandaan komt. Ze wijst heen naar de eerste Directrice, tevens stichtster van het Huis: Mevrouw S.K. de Bronovo.

DIACONESSENHUIS TE 'S GRAVENHAGE. - VOORGEVEL. KINDERKAMER MET BALKON.

Wanneer men per stoomtram 'Anna Paulownastraat' naar Scheveningen rijdt en weldra den uitroep: 'Halte Bronovo!' hoort, dan richt men onwillekeurig den blik naar de - aan het eind van een ruim plein gelegen - woning, welks gevel met duidelijke letters het opschrift draagt: '*Diaconessenhuis*'. En menigeen heeft stellig bij zichzelven gezegd: 'Wat ligt het daar ruim en vrij, vroolijk en gezond.'

Ja, zonlicht en zeewind kunnen ruimschoots het hunne bijdragen tot genezing; ze worden hier door geen muren tegengehouden.

De eerste stap tot het verkrijgen van een Haagsch Diaconessenhuis deed men in Augustus 1864. Met het oog hierop werd 't volgend jaar eene woning gehuurd (Kazernestraat) door eenige dames, onder welke Jonkvrouwe J. Quarles van Ufford, die nog deel uitmaakt van 't tegenwoordig comité.

Het duurde niet lang of de jeugdige Ziekeninrichting werd in de gelegenheid gesteld, om eene aangrenzende woning er bij te huren.

Tijdens de pokkenepidemie werden 36 poklijders in het Huis verpleegd. Bleek hieruit niet alleen reeds voldoende, dat de Stichting in eene dringende behoefte voorzag?

Maar ook elders werd de hulp der zusters gevraagd: Vanwege het 'Roode Kruis' kwam, in den Fransch-Duitschen oorlog, tot de Directrice een verzoek om bijstand.

Dientengevolge vertrok deze met drie zusters naar de omstreken van Sedan, waar zij ruim zeven weken, in het lazareth van Balan, de gewonden verzorgden.

Eene verbouwing van de woning in de Kazernestraat werd het jaar daarna voltooid; doch de wensch naar een eigen gebouw werd sterker en sterker... Men beraamde de kosten en besloot het 'der gemeente te zeggen'. Eene circulaire werd rondgezonden, waarin o.m. werd meêgedeeld, dat men - in navolging van het buitenland - een ziekenzaal met vrijbedden wenschte te stichten. Voor

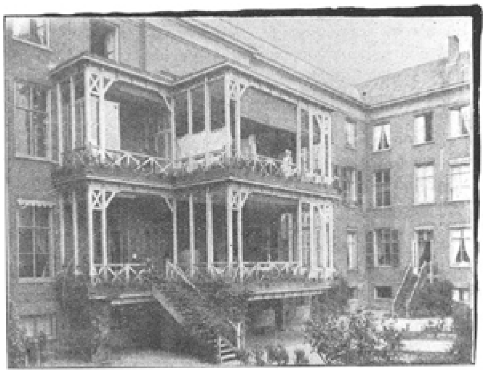

DIACONESSENHUIS TE 'S GRAVENHAGE. - ACHTERGEVEL MET GROOTE BALKONS.

een bepaalde som zou de schenker 't recht hebben het geheele jaar door een of meer patiënten te doen verplegen, altijd in overeenstemming met de regels van het Huis.[1)]

't Duurde niet lang, of de helft der benoodigde gelden voor den bouw waren bijeen. Een geschikt terrein was spoedig gevonden. De Groothertogin van Saksen-Weimar droeg een stuk grond, gelegen aan de Laan van Meerdervoort (nabij de Klaverweide) op zeer billijke voorwaarden aan het Comité over.

Hoe afgelegen en eenzaam scheen deze buurt den Hagenaars destijds toe; hoe uitgezocht bleek die plaats later te zijn!

't Nieuwe Huis was September 1879 gereed; 't werd den Heer opgedragen en in dankbare stemming door de bewoners betrokken.

De Prins van Oranje, Beschermheer der Inrichting, schonk een kerstgave van *f* 100, tot afbetaling der som, die aan 't eind van 't jaar voldaan moest worden.

Evenals het Utrechtsche ging ook 't Haagsche Diaconessenhuis van bloei tot bloei. Het aantal zusters en proefzusters bedroeg in 1884: 35. Tal van lijdenden - waaronder vele kinderen (meest gratis-patiëntjes) - werden opgenomen en verzorgd; de aanvragen om hulp buitenshuis namen steeds toe.

Na 't overlijden van Prins Alexander werd en bleef H.M. Koningin Emma Beschermvrouwe.

De 28^e^ Juni 1887 was een droevige dag voor 't Huis: Toen overleed ‘moeder’ de Bronovo.....

Zes maanden bleef de Stichting zonder hoofd.

Ter herinnering aan de eerste directrice werd de ‘Bronovokamer’ gebouwd. 't Is eene tweede ziekenzaal, aan den voorkant (dus met heerlijk uitzicht op 't oude ‘Zorgvliet’). In dit vertrek is ruimte voor een vijftal patiënten.

Op den 25^en^ verjaardag van 't Huis (4 Februari 1890) werd Jonkvrouwe A. Elout van Soeterwoude, die reeds eenige maanden de leiding der Inrichting op zich genomen had, als directrice bevestigd.

Na verloop van tijd onderging het gebouw menige noodzakelijk geworden, doeltreffende verandering. Zoo werd o.m. een nieuwe operatiekamer met onderzoekingskamer en personenlift bijgebouwd.

‘In Mei 1895 kwam het balkon gereed’... Deze woorden klinken eenvoudig genoeg; maar ze hebben groote beteekenis!

Hoe menig zwakke en vermoeide wordt hierheen gedragen, om - gemakkelijk uitgestrekt - heilzame, genezende lucht in te ademen en het opwekkend uitzicht in den tuin te genieten. De gunstige ligging van 't balkon is oorzaak, dat het reeds vroeg in 't voorjaar en tot laat in 't najaar dienst kan doen. 't Is als eene serre overdekt en de zijwanden kunnen - naar verkiezing - open- of dichtgemaakt worden. De openslaande deuren van de groote ziekenzaal loopen er op uit.

Ook de huiskamer heeft een breed balkon, waarop de zusters, als 't maar even kan, hare maaltijden gebruiken.

Wat de indeeling van het Huis betreft: de ziekenkamers, kerkzaal, spijskamers, keuken, linnenkamer enz., zijn een bezoek overwaard.

De groote, vaste kasten van dit laatste vertrek worden steeds aangevuld door 't ‘Linnenfonds’. Vóór eenige jaren opgericht, telt het ruim honderd leden. Elk jaar

1) Déze wensch is tot nu toe nog niet geheel vervuld.

wordt in 't Huis eene kleine tentoonstelling gehouden van de door deze dames nieuw aangeschafte en genaaide goederen.

De kinderkamer (ook voorzien van een balkon) is vriendelijk en doelmatig ingericht. De verpleging der kinderen geeft veel zorg.... Maar veel zonneschijn brengen ze daarvoor in de plaats, die kleine patiënten van dat groote Huis!

(*Wordt vervolgd.*)

Colibri
door Melati van Java.
(*Vervolg en slot van blz.* 104.)

‘Goedschiks of kwaadschiks! Je zult mij volgen,’ brulde hij, en haalde haar in; zijn arm greep haar om het middel, zijn andere hand wierp haar den hoed van het hoofd en boog haar achterover, tegen hem aan; hij wilde haar oplichten, en toen zij om hulp begon te gillen, drukte hij haar met kracht tegen zijn schouder.

Eenige badgasten zagen het tooneel en snelden toe; hij vluchtte den kant van de duinen op, met het meisje in de armen; beider hoeden waren door de worsteling in het zand gevallen, men zette hun na, maar de afstand bleef tusschen haar en hen, die tot redding toeschoten, nog al te groot.

‘'t Is een gek!’ riepen zij, ‘houdt hem!’

‘Man en vrouw, die twist hadden!’

‘Neen, 't is jufffrouw Colbri, de violiste!’

Wat er toen gebeurde, kon men niet goed zien, maar het scheen dat van uit den Oranjehoteltuin iemand het geheele tooneel had gezien; hij trad de twee in den weg en een oogenblik later zag men hoe de mannen tegenover elkander stonden en hoe de waanzinnige gedwongen werd zijn last te laten ontglippen.

Toen nog een worsteling - daar ging een schot af, de rook omhulde het geheele tooneel, alles vloog naar de plek en vond daar Signora Colbri, neergeknield voor hem, die haar had willen redden en die nu bebloed in het zand was gestort.

Max was na het noodlottige schot weggevlucht en stond op een der duinen, zwaaiend met zijn armen en onverstaanbare klanken uitgillend.

‘Hij is gewond, brengt hem naar Villa “Amphitrite”, hij is mijn bloed - verwant...’ stamelde Vera.

Zij was doodsbleek maar toch geheel zichzelf meester; haar lippen alleen trilden en haar handen droegen nog de sporen van het geweld daaraan gepleegd.

‘En u zelf dan?’

‘Mij deert niets. De schrik alleen. Die man is krankzinnig, maakt hem onschadelijk; maar deze is bewusteloos - o God, misschien dood!’

Een dokter, die zich onder het snel toostroomend publiek bevond, knielde neer bij den gewonde en onderzocht zijn wond; de kogel was hem door den schouder gegaan.

‘Hij leeft nog, maar overbrenging naar een ziekenhuis is noodzakelijk. U weet zijn naam?’

‘Jonkheer De Mouchy,’ antwoordde Vera, nog altijd sidderend en zich met moeite ophoudend; angstig zag zij telkens naar boven, waar Max zich nog steeds als een dolle gedroeg.

Een paar dames namen haar onder hun zorg en zij liet zich gedwee door haar medenemen.

‘Naar Villa “Amphitrite”!’ smeekte zij, ‘daar moet hij verpleegd worden. O God, alles om mij en ik heb mij toch niets te verwijten.’

Zij sloot de oogen en liep met moeite den korten weg die

haar van het Hotel scheidde, waar men haar trachtte bij te brengen, terwijl daar beneden de gewonde vervoerd werd en men den moordenaar trachtte meester te worden.

V.

Villa 'Amphitrite' lag iets verder dan de andere villa's tusschen de duinen.

In het tuintje bloeiden de late rozen tusschen de asters en de cactus-dahlia's: om de stijlen der veranda rankte klimop en gaf met zijn witte en paarse bloemen kleur aan het anders banale huurhuisje.

De glazen deuren stonden wijd open, en onder de veranda zat freule Richmonda en - breide sokken. Half in de deur stond Vera; zij was bleek, bijna doorschijnend wit, en haar ongewoon donker kleed maakte haar uitzicht nog doodscher en somberder.

'Ik wilde dat de dokter kwam; hij is van morgen zoo mat, zoo moe. Zuster zegt dat hij van nacht zeer onrustig was en niets sliep.'

De freule wierp een blik naar binnen, waar de zieke lag, en fluisterde toen:

'Ik heb mij nooit gevleid met beterschap!'

Vera, in een gebaar van wanhoop, sloeg de handen ineen.

'O God! Wat zal mij dan wachten als hij sterft - om mij!'

'Geloof je niet, dat het om ieder ander gebeurd zou zijn? Hij wist toch niet dat jij 't was die daar worstelde met een krankzinnige!'

'Maar 't is toch om mij dat alles gebeurde. Dit is het geluk, dat ik verspreid - twee mannen ongelukkig door mij!'

'Kind, kind, je overdrijft weer! Wanneer zal je toch ophouden alles door het vergrootglas te bekijken?'

'Wanneer mijn hart zoo koud en dood zal zijn als het uwe,' barstte zij los, en streek zich de brandende tranen snel uit de oogen.

Richmonda breide haastig eenige steken, liet er een paar vallen en merkte toen dat haar handen beefden.

'Je bent overspannen! Hier liggen eenige brieven, breng ze naar de bus, de wandeling zal je goeddoen.'

Gehoorzaam nam het meisje haar matelotje van den standaard, zette hem op en na nog even naar binnen te hebben gezien, groette zij de freule en liep door den tuin naar den grooten weg.

't Bleef doodstil onder de veranda, men kon de onvermoeide breipennen op en neer hooren gaan.

'Richmonda!'

Zij stond op en ging naar binnen.

'Je riep mij, Ryno?'

'Ben je alleen?'

'Ja, de zuster slaapt en Vera is even uit.'

'Ik hoorde je, ik deed of ik sliep. 't Doet mij plezier dat ik je even spreken kan, zonder dat men ons stoort...'

Hij zweeg even, doodvermoeid. Zij gaf hem te drinken.

'Dank je, Richmonda! Dank je. Ik vind het zoo lief dat jij en Vera, mijn eenige familieleden, mij zoo goed verzorgen!'

'Moeten wij dit niet? Zijn wij dit niet verplicht?'

'O, altijd die plicht!... Ik heb zoo weing plichten gehad, en ik heb ze nog meest ontloopen.'

'Misschien was dat je ongeluk.'

'Ik geloof het ook! Als het einde komt dan ziet men alles anders in. - In het licht van de nieuwe zon, die daar opgaat, neemt alles zulke geheel andere verhoudingen aan. Ik heb mijn leven verspeeld... ten minste mijn jonge jaren.'

'Praat zooveel niet - het vermoeit je...'

'Wat zou dat... Niets kan mij immers meer goed- of kwaaddoen - mijn dagen of liever mijn uren zijn geteld.'

Hij rustte even, het hoofd achterover, de oogen gesloten.

Zacht bevochtigde zij zijn hoofd met eau de cologne.

'Je hand is zacht, je stem is rustig - o Richmonda, als wij toen elkander hadden gevonden, als de dwaasheid van onze ouders ons niet had gescheiden, wie weet hoe anders ons leven was geworden...'

'Ja, 't had ten minste normaal kunnen zijn,' antwoordde zij kalm, zonder eenige ontroering, met een stem, waaruit men noch spijt noch droefheid kon onderscheiden.

'Je hebt gelijk, dat is 't woord, normaal, gewoon, gelukkig... Maar nu? Ik zal je alles zeggen, Richmonda, je dochter heeft mij gered, ik heb haar leven gered misschien, maar zij gaf mij meer: de kracht te weerstaan aan de bekoring, want nu weet ik het - ik heb haar lief, zooals niets ter wereld; misschien was ik te wantrouwend, durfde ik niet genoeg... en waren wij toch wel gelukkig geweest!'

'O, zeg het haar niet, zeg het haar niet!' riep Richmonda smeekend uit, zoo bewogen, zoo ontroerd als Ryno haar nooit te voren had gezien. 'Je zoudt haar leven bederven; ik heb haar altijd gezegd dat je niets in haar waardeerde en bewonderde dan haar talent, maar als zij dit wist nu het te laat is....'

'Wees gerust, Richmonda! Ik zal haar niets zeggen. Het mocht niet zijn. Wij zijn veroordeeld eenzaam door 't leven te gaan. 't Zij zoo!'

En na een oogenblik:

'De man - waar is hij?'

'Hij is naar een gesticht; hij leed reeds lang aan zenuwoverspanning; het was een knap beeldhouwer, maar zijn opgewonden gestel, zijn wilde zenuwen, beletten hem in den laatsten tijd te werken. 't Schijnt dat Vera zijn idée fixe was, hij volgde haar in den laatsten tijd overal.'

'Ik volgde haar ook, ik heb zoo dikwijls mij door haar laten bedaren; hem sloeg het naar het hoofd, arme kerel! Zij was mijn David.'

Hij sluimerde zachtjes in.

Ondertusschen kwam Vera binnen en Richmonda maakte een beweging om haar te beduiden dat zij voorzichtig moest zijn voor den slapende; toen keerde zij naar de veranda terug.

Stil zette zich Vera naast haar neer; zij was na het vreeselijke voorval zichzelf niet meer. Als in een droom had zij alles doorleefd - die eerste uren in Villa 'Amphitrite', waar zij met haar zuster Taakje en het zoontje van deze logeerde, toen haar haastig telegram aan de freule, die onmiddellijk overkwam, de installatie van den zieke, de benauwde uren toen zij meende dat alles gedaan was, daarna de langzame opleving, die in kwijnenden toestand inplaats van in beterschap overging, en nu het einde dat onverbiddelijk naderde.

'Vera!' hoorde zij hem roepen.

Zij stond snel op en boog zich over hem.

‘Hoe gevoelt ge u, Ryno?’

‘O zoo goed! Zoo dankbaar, dat alles nu spoedig gedaan zal zijn, Vera! Ik geloof, ik vertrouw ook dat nu een beter leven voor mij zal aanbreken, zonder strijd, zonder lijden, zonder wroeging en wanhoop... Mijn laatste jaren heb ik getracht beter te doen zijn, mij te verzetten tegen mijn kwaal; ik heb hard gewerkt, misschien ben ik nuttig geweest op mijn wijze, maar ik heb gedaan wat en zooveel ik kon; ik heb gestreden, en dat ik er kracht toe vond - ik dankte het jou, mijn lief, goed kind!’

Zij knielde voor hem neer en hij streelde zachtkens haar lokken.

‘Ik ben je dankbaar. God zond mij je gave als een boodschap van vrede en kracht, en nu mag je mijn laatste uren nog verkwikken.’

Zij barstte uit.

‘Ryno! 't Is om mij dat je sterft! O, vergeef mij, ik zal 't nooit kunnen vergeten. Was ik nooit zoo dwaas geweest om dien jongen...’

‘Stil, Vera! Stil! 't Is zoo niet. Maar al ware het zoo, is 't dan niet goed zoo, leven voor leven? Je spel is mij een redding geweest’

‘Mijn spel?’ herhaalde zij teleurgesteld, en toen zijn hand

om haar lippen drukkend, fluisterde zij: ‘O, Ryno, nu voel ik eerst hoe weinig mijn talent is, hoe gaarne ik het ten offer had gebracht - aan hem dien ik liefhad.’

Een straal van geluk lichtte even in zijn oogen.

‘Vera!...’ 't Klonk haast als een juichkreet.

Door haar bemind te worden, nu op 't laatst de bekentenis te ontvangen van haar liefde, die te beantwoorden met de zijne. Maar daar herinnerde hij zich zijn belofte; zacht maakte hij zijn hand los.

‘Nog een gunst, Vera! Geef mij een laatste aalmoes. Speel voor mij! Je weet nu wat je kunst voor mij geweest is.’

Zij stond op, met geweld haar tranen en snikken terugdringend.

‘Ik ben hem niets,’ schreide het in haar, ‘hij heeft in mij een kind gezien, neen, een instrument en meer niet! Dit is mijn straf, dat ik geen liefde kon of wilde geven, zelfs mijn vader niet!’

Zij nam haar viool en speelde, en hij luisterde; groote tranen rolden over zijn wangen, terwijl hij daar met de armen over de borst gekruist nederlag.

Hij verstond alles wat zij hem zeide, haar smart, haar liefde, haar verloren illusie; hij voelde hoe zij hongerde naar geluk, naar samengedragen leed en vreugde, naar steun en troost; hij leed en bad met haar mede. Nu verstonden zich hun zielen, beter nog dan door woorden. Hij wist nu waar voor hem en voor haar het geluk had gelegen - hij had het verzuimd, hij had haar het leven gered; maar zou het nog waarde voor haar hebben?

Alleen wanneer zij niet wist wat hem het afscheid van het leven zoo zwaar maakte, dan misschien; en onder de veranda zat ook Richmonda met gebogen hoofd en luisterde naar de tonen die welden uit het diepst van Vera's ziel. Ook haar brachten zij een boodschap, welke zij eindelijk, eindelijk begon te verstaan, een boodschap van teederheid en verzoening, van onderwerping en berusting na zwaren, bloedigen strijd - en van moederliefde.

VI.

Moeder en dochter zaten alleen in de groote hal van Westringa. Freule Richmonda schreef druk; Vera zat stil op het haardkleedje, de handen op den schoot, de oogen in het vroolijke vuur starend. Beiden waren somber gekleed, en het flauwe winterlicht liet slechts schemeringen naar binnen dringen; buiten woedde de storm, de sneeuw joeg tegen de ruiten en zware dikke wolken pakten zich meer en meer boven het huis te zamen.

‘Kind,’ vroeg de freule, ‘verveelt het je hier?’

Zij schudde het hoofd.

‘Neen, moeder, laat mij hier blijven. Ik schrik nog terug voor de wereld, mijn ziel is nog zoo pijnlijk, ik hoor niets dan doodenmarschen en treurzangen; later misschien, later zal ik moed hebben mijn weg te vervolgen - nu kan ik het nog niet.’

‘Hier is ook je plaats,’ fluisterde haar moeder, ‘ik zie het nu in. Blijf hier zoolang je wilt en kunt. Je boeit hier geen vreemden meer door je spel, maar je doet mij zoo goed, je bent mij zooveel!’

't Was of een ander sprak dan de freule met haar besliste spraak, haar zakelijk optreden; week klonk nu haar stem, of er tranen in lagen.

Vera schoof een weinig vooruit, totdat zij aan de voeten harer moeder zat; met een beweging van liefkoozing legde zij haar hoofd op Richmonda's schoot en fluisterde:

‘Moeder, zoo is het goed, laten wij elkanders leven licht maken. Ik zal u helpen in uw werk, en ik zal u geven wat ik kan van mijn talent, het beste wat in mij is. Dan nog vervul ik een mooie roeping; maar och! tracht mij lief te hebben. Ik dorst zoo naar liefde.’

En Richmonda boog zich over haar en kuste haar lang en innig, zooals zij zeker in jaren niemand ooit kuste.

‘Mijn kind, mijn lieveling! Hoe zal ik God genoeg danken dat Hij u mij geschonken heeft en nu ook eindelijk Zijn gave leerde waardeeren. Ik zocht het geluk en de voldoening op allerlei zijpaden en ik zag niet hoe heerlijk het voor mij opbloeide - zoo dichtbij.’

EINDE.

Oorlogscorrespondenten.

Het zal in deze dagen waarschijnlijk belang inboezemen, hoe en door wie het oorlogsnieuws langs particulieren weg de uitgevers bereikt van dagbladen en tijdschriften. Wij hebben hier natuurlijk niet op het oog de talrijke particuliere brieven van menschen, die het oorlogsnieuws uit de tweede hand hebben, maar wij denken hier aan de oorlogscorrespondenten die het leger te velde volgen en op het slagveld zelve als het ware hun berichten schrijven.

In 't algemeen staan oorlogscorrespondenten als zoodanig niet erg in de gratie bij de meeste aanvoerders, en geen wonder; zij zijn maar al te gemakkelijk geneigd om iets te berichten, wat men liever nog niet publiek of in 't geheel niet publiek had gezien; de Engelsche generaals weten in dit opzicht in den Transvaalschen oorlog mede te spreken.

Vandaar dat vroeger correspondenten ook niet werden toegelaten en dat hun tegenwoordige toelating slechts eene concessie is aan het publiek, dat nu eenmaal vóór alles wil ingelicht zijn. Tegenwoordig is de oorlogscorrespondent officieel bij den troep ingedeeld; hij wordt daar behandeld op voet van officier en heeft als zoodanig recht op bediening, voeding en zoo noodig zelfs op een dienstpaard. Natuurlijk is het getal correspondenten uit den aard der zaak beperkt en worden na zeer vele formaliteiten slechts correspondenten van goed bekende bladen toegelaten, op wier persoon niet de minste aanmerking kan gemaakt worden. Daartegenover staat echter dat de correspondent de verplichting op zich laadt om slechts die berichten de wereld in te zenden, welke door een speciaal daartoe aangewezen officier van den staf, die als censor optreedt, worden goedgekeurd.

Op het oogenblik worden er bij het Engelsche leger te velde - bij de Boeren is het correspondentschap, wellicht tot schade voor hen, niet geregeld - geen andere correspondenten toegelaten dan de aldus geaccrediteerde. Zeer zeker is het voor hen gewenscht, dat zij aldus een officieele plaats innemen, doch een bezwaar daartegenover is, dat zij hierdoor zeer onder contrôle staan, veel te veel zelfs naar hun zin, en dat degenen, die hen uitzenden, het nieuws slechts krijgen in zoodanigen

vorm als het genade heeft kunnen vinden in de oogen der censoren. Een tweede bezwaar is, dat alle censoren niet op gelijke wijze te werk gaan en er aldus zekere ongelijkmatigheid ontstaat in het doorlaten der berichten.

Doch hoe het ook zij, men mag bewondering hebben voor mannen als de Engelsche correspondent Winston Churchil, die bijna nog meer dan een gewoon soldaat aan de bezwaren van den oorlog onderworpen, te midden van een kogelregen, treffende beschrijvingen weet te geven van gevechten, of voor anderen, die de teekenstift hanteeren, waar de granaten boven hun hoofd springen. Trouwens, zooals wij reeds zeiden, het vak blijft gevaarlijk; in deze maand zijn er een viertal der meest bekende correspondenten als slachtoffers van hun beroep gevallen, deels door het vijandelijk lood. De bekende Steevens behoort tot de dooden.

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.

I.

't Is Zondagochtend en een der laatste dagen van Juli 188.. Geen enkel wolkje kan men waarnemen aan den helder blauwen hemel, die zich als een reusachtig koepeldak

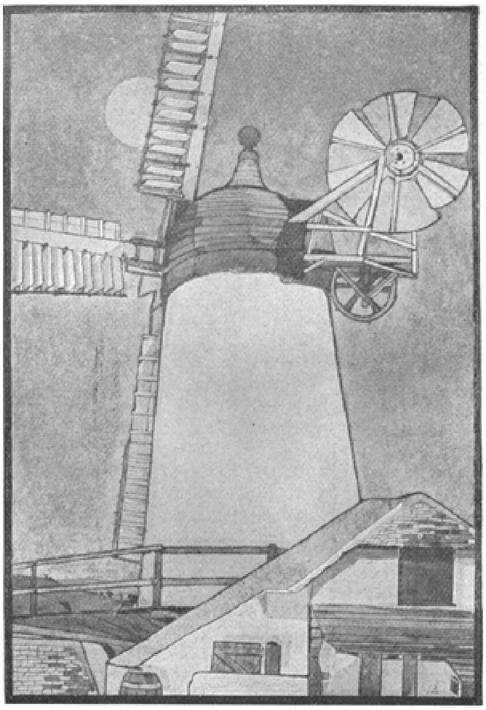

WINDMOLEN.
Naar een waterverfteekening van Maurice Detmold.

tot aan den gezichtseinder welft. Er suist een zeer zacht koeltje, eventjes voldoende om de zonnehitte ten minste draaglijk te maken.

Maasdorp, een plaatsje in Limburg, hoewel onder dien naam moeilijk te vinden in eenige aardrijkskundige beschrijving van de provincie, schittert in het helle licht; de gewitte huisjes tintelen onder de warme zonnestralen.

Het haantje op de scherpe torenspits, blinkend als in gloeihitte, verheft zich boven de toppen der oude lindeboomen, die de kleine dorpskerk omgeven.

Loopt men langs den muur, die het kerkhof en een daaraan grenzenden tuin scheidt van den dorpsweg, dan vindt men aan het einde daarvan een ouderwetsch, maar hecht en goed onderhouden gebouw. Dit huis is de pastorie der Hervormde Gemeente. De gevel komt vriendelijk te voorschijn tusschen de welige ranken van een wingerd, die zijne trosjes druiven tusschen de vensters en langs den deurpost laat afhangen, zich koesterend in den warmen zonneschijn, om eerlang te komen tot vollen wasdom en tot rijpheid. Als men veronderstelt, dat hierbij gerekend is buiten den waard, of liever buiten de Maasdorpsche straatjeugd - weet dan, dat het dominees-gezin als het ware op de handen wordt gedragen, niet alleen door de leden van zijn kerkgenootschap, maar ook door hen, die een anderen godsdienst belijden; zoodat alles wat aan

‘domineer’ en de zijnen behoort volkomen veilig is, zelfs voor ruw-moedwillige jongens- handen.

Dominee Menzel is de vriend en de raadsman van de meesten uit het dorp. Moet er een requestje worden opgesteld, wordt soms een ontvangen brief niet goed verstaan, of moet daarop een antwoord worden geschreven, dominee is altijd de vraagbaak, en hij verleent volgaarne zijne hulp aan die minder ontwikkelde menschen.

In het dorp heerscht heden eene kalme rust. Enkele personen, zoowel mannen als vrouwen, allen in Zondagskleeren gestoken, de meesten met een kerkboek in de hand, gaan op naar het huis des Heeren, daartoe uitgenoodigd door een zacht, welluidend geklep uit den toren.

De kerkdeur staat wijd open en vergunt een blik door het voorportaal, tot diep in het ruim, dat gaandeweg wordt gevuld door de geloovigen. En als men een oogenblikje later binnentreedt, dan voelt men zich onwillekeurig gestemd tot een gevoel van godsvrucht onder deze kleine, eenvoudige schare, wier aandacht onverdeeld geboeid wordt door de woorden van haren eerwaardigen voorganger.

Hij is een man van ruim vijftigjarigen leeftijd, die terstond voor zich inneemt, door zijn vriendelijken, helderen oogopslag; terwijl zijne geheele wijze van optreden den indruk geeft, dat hij een vader zijner gemeenteleden is. Hoort! Als hij zijne preek heeft ingeleid over de woorden: ‘Kinderkens, hebt elkanderen lief!’ - dan vloeien er woorden van hoop en van liefde van zijne lippen. Geen vreeslijke bedreigingen met hel en verdoemenis galmen door het gebouw, neen! - niets dan eenvoudige, bemoedigende woorden en liefderijke raadgevingen verneemt men hier van den kansel.

En als de woorden: ‘waar Liefde woont, gebiedt de Heer den zegen’ - worden aangeheven, waarbij plechtige orgeltonen den eenvoudigen zang begeleiden, dan voelt men zich onwederstaanbaar gedrongen, het lied mede te zingen, en wenscht men ook straks den zegen deelachtig te worden van den leeraar, die, door zijne vriendelijke toespraak, een geest van ware liefde en eendracht rondom zich weet te verspreiden.

Het is de gewoonte, reeds vanouds, dat enkele kerkeraadsleden, na afloop der preek, gaan koffiedrinken op de pastorie, om er, onder leiding van hunnen president, de gemeentebelangen te bespreken. Ook heden zijn ze vergaderd in ‘de zaal’ van mevrouw Menzel. Zij heeft evenwel van te voren verzocht, om de debatten ditmaal wat kort te maken, omdat zij gaarne in den namiddag wat vrijheid wenscht te hebben.

Anna, de negentienjarige, eenige dochter des huizes, heeft zich gerept, om haar zijden kostuum te verwisselen met een meer eenvoudig neteldoeksch kleedje. Daar komt zij binnen, een beeld van frisschen, gezonden levenslust, de gasten vriendelijk groetend en vervolgens hen bedienend. Het donkerblonde haar is in een dikke wrong opgebonden, en van voren glad weggestreken, waardoor een vrije blik gegund wordt op een blank, helder voorhoofd, waaronder de donkerblauwe oogen in den regel met eene blijmoedigtevreden uitdrukking in het rond zien.

Toch is het alsof er een waas van verdriet is neergestreken over die gewoonlijk zoo heldere kijkers, in welke meening men nog versterkt wordt door den bijna onmerkbaren zucht, waarmede zij den ketel neerzet, om dan een oogenblik, in gedachten verzonken, naar buiten te zien.

Het is blijkbaar voor haar eene opluchting, als de visite vertrokken is, en zij het servies kan afwasschen en opbergen in het buffet.

Ook hare moeder is tevreden met den spoedigen afloop, en zegt:

‘Ziezoo! Nu hebben we nog een heelen middag vóór ons! - Wees zoo goed, Anna-lief, het stof van de tafel te nemen. Als Carla lust heeft, kun je straks samen een uurtje gaan wandelen.’

‘Gaat u niet mee, moedertje?’

‘Neen, kind! het is mij wel een beetje te warm. Gaat samen maar uit, of, als Gustaaf medekomt, dan met je drieën. Zoodoende heb ik meteen de handen wat vrij in de keuken.’

Want mevrouw Menzel acht het niet beneden zich, maar vindt het zelfs noodig - ook op Zondag - een oogje op het middageten te houden; ‘want,’ zegt ze wel eens tot goede kennissen, ‘die Limburgsche booien zijn bijzonder goed voor het grove werk berekend, maar in de keuken beteekenen ze niet veel.’ - En toch munt hare keuken uit door voedzame, degelijk toebereide spijzen, dat zouden vele behoeftige en zieke Maasdorpers kunnen getuigen.

‘Wel, Anneke,’ herneemt hare moeder na eenige oogenblikken, ‘je zult Carla wel missen, als zij weer vertrokken is. In de laatste weken ben je zoo aan haren omgang gewend geraakt, dat je je weder moeilijk tevreden zult kunnen stellen met het gezelschap van je oude, knorrige moeder.’

‘Dat meent u niet, moedertje! U weet heel goed, dat ik volstrekt geene behoefte heb aan omgang met vreemden, en - wat uw knorren betreft -’

‘Maar kind,’ zoo mengt dominee zich in het gesprek, ‘Carla is immers geene vreemde meer voor je! Je kondt het wàt best met elkander vinden, en ook *wij* hebben haar leeren kennen als een lief en hartelijk meisje.’

‘Ja stellig, dat hebben we,’ beweert mevrouw, ‘en ik vind het jammer voor je, dat ze morgen heengaat.’

‘Ik vind haar, evenals u, een allerliefst en gezellig meisje,’ zegt Anna, ‘maar - niet waar? - door zulk een druk verkeer zou ik me gauw aan leegloopen wennen.’

‘Wat een lust is het, haar te hooren musiceeren!’ herneemt mevrouw. ‘Als onze pianino een *Erard* ware, dan had haar voortreffelijk spel zeker nog veel mooier geklonken.’

‘Nu! Ik ben anders met onzen *Bernhard* volkomen tevreden, moeder! En juist door haar kunstig en gevoelvol spel, leerde ik onze oude piano dubbel waardeeren.’

‘En dan hare handigheid in het teekenen,’ voegt dominee er aan toe: ‘met enkele trekken had ze dien drinkebroer van Teniers heel kunstig gekopieerd.’

‘Nu, nu!’ spreekt Anna, thans glimlachend; ‘wat zullen hare ooren tuiten! - Ziet! ginds komt zij juist aan - alléén.’

Dit laatste woord spreekt zij uit na eene korte pauze, met eene uitdrukking van teleurgestelde verwachting.

‘Zoo? Dan heeft Gustaaf zeker nog hoofdpijn!’ veronderstelt dominee. ‘Hij is in den laatsten tijd toch niet meer zoo'n trouw bezoeker.’

‘Hij kan immers de dames op “Schoonoord” niet al te dikwijls alleen laten,’ verontschuldigt mevrouw. ‘Hij zal zijne goede gewoonten wel weer aannemen, als de logee's zijn vertrokken.’

Nauwelijks is deze veronderstelling geuit, of zij komt binnen, de zoo geprezen vriendinne, een mooie verschijning in keurig wandeltoilet. Zij brengt de hartelijke groeten over van de dames op ‘Schoonoord’ en ook van jonker Gustaaf. Het speet moeder zeer, niet te kunnen medekomen, maar zij is vandaag nogal pijnlijk, en Gustaaf voelde zich ook niet lekker, waarom hij, met die drukkende warmte, liever thuis wilde blijven, en rustig de oudere dames gezelschap houden. Het speet moeder des te meer het genoegen van een bezoek te moeten missen, omdat zij daardoor geen afscheid kon nemen van de familie Menzel, met wie zij op zoo hoogst aangename wijze heeft kennis gemaakt.

‘Dan zal ik mevrouw straks een bezoek brengen,’ zegt dominee. ‘Ik moet in de buurt zijn, om naar Marieke's vader te gaan zien, die wegens gevatte koude verplicht is thuis te blijven.’

Nog ongeveer een half uurtje blijft Carla recht-gezellig praten, en zij neemt vervolgens een hartelijk afscheid van mevrouw en den dominee, om vóór het naar-huis-gaan met Anna voor den laatsten keer de lieve plekjes te bezoeken, waar zij samen zoo menigmaal prettig hebben vertoefd.

Uit ‘de zaal’ van de pastorie, een vertrek, dat, uitgenomen des Zondags, slechts hoogst zelden gebruikt wordt, heeft men een onbelemmerd uitzicht op een schilderachtigen hollen weg, die aan beide zijden beplant is met hakhout, waartusschen hooge varens, weelderige braamstruiken en wilde kamperfoelie een bijna ondoordringbare haag vormen.

Hier en daar is in dezen groenen muur eene opening gehakt, om den toegang vrij te maken tot een hutje daarachter, of wèl om een uitzicht te hebben over de vruchtbare akkers aan den eenen, en groene weiden en de thans paarskleurige heide in de verte, aan den anderen kant.

De jonge dames hebben dezen weg, haar geliefkoosde wandeling, ingeslagen, voorbij de school, waar de meester gewoon is, na kerktijd aan enkele leerlingen godsdienstonderwijs te geven. Die les is juist geëindigd, en zoowel meester als jongens nemen hunne petten af, terwijl een paar meisjes zoo stoutmoedig zijn, om

de dominees-dochter op zijde te treden, en, met uitgestoken handjes, te zeggen: ‘Gêndag, juffer Anneke!’

En Anna blijft een oogenblik stilstaan, om de kinderen een vriendelijk woordje toe te voegen. En verder gaan zij dan weder den hollen weg in, langs de verspreide, nederige hutjes aan weerszijden. Overal doet zich eene stem hooren: ‘dag juffrouw Anna!’ - ‘gêndag juffer Anneke!’ - En steeds is haar antwoord: ‘dag vrouwtje!’ - ‘dag Jean en Guillaume!’ - ‘dag Odilia!’ -‘dag Hubertien!’ - nu eens met een vriendelijk knikje, dan weer met eene belangstellende vraag naar de gezondheid van de ouders, of van de kindertjes.

‘Je bent een snoesje, en, zoowaar, niet weinig verwend,’ zegt Carla glimlachend, terwijl zij zelve, als eene hier vrij onbekende, zich slechts een klein gedeelte der groeten ziet toebedeeld. ‘Wat een prettig gevoel, zoo algemeen bemind te worden! Ik zou jaloersch op je kunnen wezen!’

‘Och!’ antwoordt Anna op eenvoudigen toon: ‘'t Is geen wonder dat de menschen zoo vriendelijk voor me zijn. Velen kenden reeds mijne ouders, voordat ik werd geboren, en hebben me zoodoende zien opgroeien; met anderen weer heb ik als kind gespeeld, en de kleineren - wel! die leeren het van hunne ouders.’

Weldra zijn ze voorbij het laatste huisje gekomen. Hier begint de weg, over eenen afstand van ongeveer tien minuten langzaam te stijgen, om dan op het onverwachtst, aan de linkerzijde, het uitzicht te geven op een prachtig panorama.

Een honderdtal voeten in de diepte ziet men de Maas zich kronkelen tusschen rijke korenvelden, en in zachte rimpeling zich noordwaarts bewegen. Tot de wandelaarster dringt de geur door van den witten boekweit-bloesem, die als een smetteloos sneeuwkleed afsteekt tegen de groene weiden daarachter, waar koeien zich te goed doen aan sappige klaver, lammeren ronddartelen, en enkele paarden zich rondwentelen in het zachte gras of zich rustig hebben neergevleid, om de schade in te halen van de vermoeienissen der afgeloopen werkdagen.

Het is hier alles licht, rust en vroolijkheid.

Verder in het verschiet, voorbij uitgestrekte velden, achter een heuvelachtig terrein, waar groene bosschages en rieten daken aan het oog eene aangename afwisseling bieden, geheel in de verte, rijzen torens op en hooge schoorsteenen 't Is Limburgs hoofdstad, die zich zoo schilderachtig afteekent tegen den gezichteinder.

Dan worden de oogen weer afgeleid naar de rivier, dichtbij beneden, waar een roeibootje met vroolijk lachende er zingende jongelieden het zilverblanke water doorklieft, er eenige jonge eenden uit hun nest aan den oever doet opschrikken.

Een schelle stoomfluit overstemt een oogenblik de luidruchtige zangers, en op korten afstand ziet men een spoortrein aansnellen, om even spoedig den hoek om te draaien en weer uit het gezicht te verdwijnen.

En nogmaals dwaalt de blik naar het verre verschiet: men voelt zich als vanzelve gestemd tot zacht-weemoedig gepeins, en men wenscht hier nog lang te toeven in een *dolce far niente.*

De jonge dames hebben ongedwongen zich neergevleid op het gras, door een eikenboschje beschermd tegen de felle middagzon. Anna ontdoet zich van haren stroohoed, en hangt dien achter zich aan een tak, terwijl Carla hare parasol zoodanig heeft geplaatst, dat die haar beiden eenige schaduw geeft.

Zij zijn beiden getroffen door die mooie natuur; niet alleen Carla, voor wie deze streek nog betrekkelijk nieuw is, maar ook Anna, ofschoon zij die van jongsaf kent. Haar fijngevoelig gemoed doet haar dubbel die schoonheid waardeeren, en het is aan hare stralende oogen te zien, hoe zij geniet. Naar een huis wijzende, dat rechts van den weg komt heengluren door een groepje hooge boomen, zegt zij met opgewekte stem:

‘“Schoonoord” draagt toch met recht zijn naam! Dit tooneel verschaft me altijd opnieuw een heerlijk genot! Toch heeft men uit de bovenkamers van het huis een nog mooier uitzicht; vindt je ook niet, Carla?’

‘O, ja zeker!’ is het antwoord, ‘de logeerkamer, die ik heb betrokken, heeft eene eenig prachtige ligging. Ik heb er menig uurtje zitten uitkijken al mijmerend en

droomend. Ik zal dan ook den tijd, dien ik hier op het land in de stille natuur heb doorgebracht, stellig niet spoedig vergeten.'

'Ja! maar je zult nog heel andere natuurtooneelen kunnen bewonderen, Carla, wanneer je in het najaar, zooals je me onlangs verteld hebt, met je mama zoo'n lange, prachtige reis gaat doen door België, Frankrijk en Italië.'

'Ik stel me daarvan ook niet weinig voor, dat kun je begrijpen! Moeder gunt me gaarne, dat ik zooveel mogelijk geniet, en bovendien beweert zij dat het reizen zoo ontwikkelend werkt op den geest.'

'Ja!' herneemt Anna op peinzenden toon, 'het moet wèl heerlijk wezen dat reizen - al dat moois te kunnen aanschouwen, waarover men zooveel leest. Maar, och!' vervolgt zij dan weer opgeruimd; 'ik ben tevreden met een eenvoudig uitstapje naar Maastricht of Aken. Bovendien kan ik hier in de onmmiddellijke nabijheid immers volop genieten van al *dit* schoons - en ook dàt heeft me nog nooit verveeld.'

'En met recht!' meent Carla. 'Bovendien,' voegt zij er ondeugend-glimlachend aan toe, 'kan ik dat heel goed begrijpen. Ik heb immers wel gemerkt, dat er heel veel kans is, dat je mettertijd op datzelfde "Schoonoord" als huisvrouw zult optreden.'

'Maar, lieve Carla!' antwoordt Anna half verbaasd, half verschrikt, terwijl een hoogroode blos haar gelaat overdekt, 'hoe kom je aan die gedachte?'

'Nu, nu, mijne lieve, daarvoor had ik niet veel doorzicht noodig. Mij dunkt, er was gelegenheid genoeg voor me, om op te merken, hoe Gustaaf bijna dagelijks iets bedacht, om een bezoek te gaan brengen op de pastorie. En hoe vaak liet hij ons, dames niet thuis? En - biecht eens op, Anna - je vindt het toch ook wàt prettig, hem dikwijls te zien.'

'Wel zeker, Carla! zoude ik dat niet? Reeds als kinderen waren we dagelijks bij elkaar. Hij verdeelde altijd zijn tijd tusschen zijne moeder en ons; en vader gaf hem les in het Latijn, voordat hij naar het gymnasium ging - en daarna -'

'Kom, kom, Anna-lief! neem het me niet kwalijk!' zoo valt Carla haar in de rede, terwijl zij een der veldviooltjes, waarmede de grond als bezaaid is, tusschen de lippen steekt, 'ik bemerk te laat, dat ik zoo onvoorzichtig was, een teeder punt aan te raken! Maar dat was heusch niet mijne bedoeling, hoor! - Kom, liefste, ik vraag je verschooning. - Kom, geef me een kus.'

Ofschoon de kus wordt gewisseld, keert de vorige vertrouwelijkheid niet terug. Het onderwerp van zooeven wordt wijselijk vermeden; en geen wonder, dat er spoedig een eenigszins pijnlijk stilzwijgen gaat volgen. Het duurt daarom niet lang, of zij staan op, om terug te wandelen, te meer omdat Carla beloofd heeft, tijdig thuis te zullen komen.

Zij gaan, langs den hollen weg, weer naar beneden, en nemen met nog eenige kussen en met de groeten aan de wederzijdsche families, van elkander afscheid aan een zijpad, dat rechtstreeks voert naar het buiten van mevrouw Van Sloten.

De schaduw op Anna's gelaat is meer sprekend geworden dan hedenochtend; zij voelt zich verdrietig, nu zij eenzaam haren weg vervolgt. Zij let thans nauwelijks op de herhaalde, vriendelijke groeten der menschen, die zoo even nog een opgeruimd woordje van haar ontvingen.

Langzaam en peinzend gaat zij verder, werktuiglijk den weg volgende, met neergeslagen oogen. Zij zoekt in hare gedachten naar de eigenlijke bedoeling van Carla's woorden, maar kan die niet vinden. Vervolgens maakt zij er zich een verwijt van, dat zij zoo slecht hare gevoelens heeft weten te verbergen. Want dat zij Gustaaf niet met onverschillige oogen beschouwt, dat bekende zij zichzelve reeds sedert lang; maar het spijt haar ten zeerste, dat eene vreemde dit zoo spoedig heeft opgemerkt.

En hoe zoude Carla hebben begrepen, dat ook hij haar - Anna - niet ongenegen is? Want dat hij haar wel een beetje liefheeft, dit voelde Anna als bij ingeving.

(*Wordt vervolgd.*)

De Diaconessenhuizen in Nederland
door W. Knottnerus.
Met illustratiën.
(*Vervolg van blz.* 110.)

Negen jaren later dan in Den Haag, werd te *Haarlem* een begin gemaakt met diaconessenarbeid.

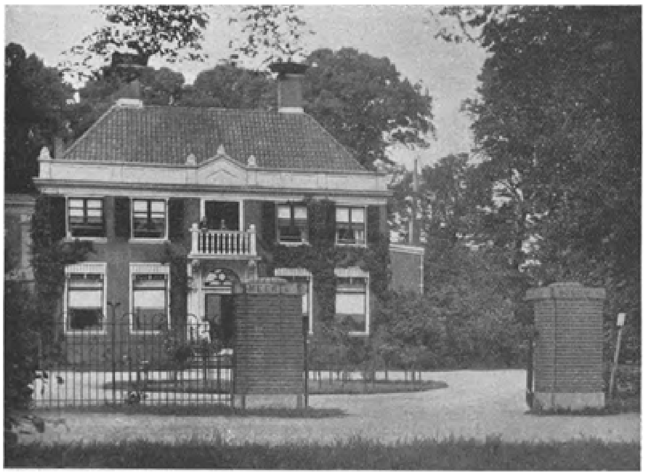

MEER EN BOSCH. - DIACONESSENHUIS VOOR VROUWELIJKE PATIËNTEN TE HAARLEM.

Jonkvrouwe A.J.M. Teding van Berkhout nam in 1874 eenige zieken op in hare eigen woning; aanvankelijk werd zij bij de verpleging geholpen door ééne zuster. Ook hier kwam weder uit het kleine het groote voort!

Tot 1882 bleef Jonkvrouwe T.v.B. directrice der 'Christelijke Ziekeninrichting', later het 'Haarlemsch

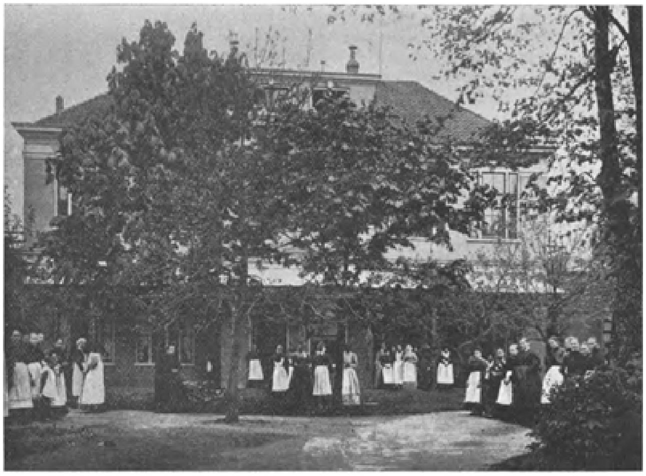

BETHESDA. - VERPLEGINGSGESTICHT VOOR EPILEPTISCHEN TE HAARLEM.

Diaconessenhuis'; toen droeg zij de leiding hiervan over aan de tegenwoordige Besturende Zuster, mej. A.L. Hoog.

De aftredende directrice bleef deel uitmaken van het Bestuur en wijdde zich verder aan de verzorging van de beklagenswaardige lijders aan vallende ziekte. Want datzelfde jaar werd de zorg voor epileptischen overgenomen door een afzonderlijk Bestuur, hoewel tot 1890 het Diaconessenhuis voor hunne verpleging zusters afstond.

Vijf jaar later werd laatstgenoemde Inrichting, wegens gebrek aan ruimte, overgeplaatst naar Hazepaterslaan 10. Het Bestuur kreeg rechtspersoonlijkheid en op 31 Augustus werd het eerste Huis - thans ‘oude Huis’ - ingewijd.

De kleine woning - rechts - moest al spoedig aangekocht worden, wilde men de zusters behoorlijk huisvesten en een deel der patiënten, die zich aanmeldden, opnemen.

Eene nieuwe operatiekamer met aangrenzende vertrekken, nog meer zusterkamers en een personenlift volgden omstreeks 1893. Nadat 2 Augustus de eerste steen was gelegd, werd 31 Augustus van 't volgend jaar het ‘nieuwe Huis’ in gebruik gesteld.

Maar nog verdere uitbreiding was noodig.

't Naburige huis ‘Prinsenerve’ werd bij de Diaconesseninrichting getrokken. Aan het eind van den lommerrijken tuin, bij die woning behoorende, plaatste men een barak. Deze was, geheel in kisten verpakt, uit Niesky (in Silezië) gekomen; ze werd, nadat eene goede fundeering was gelegd, in één dag in elkaar gezet. Gas- en waterleiding werden aangebracht en een der vertrekken tot badkamer ingericht. De barak is door middel van een ijzeren rasterwerk van den grooten tuin afgeschoten en heeft een afzonderlijken uitgang in de Meesterlottelaan (aan de achterzijde van 't Diaconessenhuis). De meubelen werden ook in Niesky besteld; eene telefonische verbinding met het hoofdgebouw kon - eveneens door een vriendelijk geschenk - weldra tot stand komen.

Den 16^{en} December 1897 werd het eerste diphteritispatiëntje in dit verblijf voor besmettelijke zieken opgenomen; 17 Januari d.a.v. vertrok het, gelukkig, hersteld.

't Haarlemsche Huis werkte bij den aanvang van 1899 met 22 ingezegende zusters, 21 proefzusters en 18 voorproefzusters; 18 daarvan arbeiden op 15 buitenposten. Twee -

later drie - harer begonnen den gemeentearbeid te Amsterdam, totdat de hoofdstad (1893) in hare eigene behoefte kon voorzien. Te Zandvoort werd in 't afgeloopen jaar door twee Haarlemsche zusters hulp verleend; verder te Hillegom,

DIACONESSENHUIS TE ARNHEM.

bij de verpleging van ouden en gebrekkigen in 't Diaconiehuis aldaar, enz.

De Inrichting is telkens vol, ja overvol met patiënten; in 1898 werden 360 kranken verpleegd. - ‘Het plan bestaat dan ook, om - zoo mogelijk - het gebouw opnieuw door aanbouw te vergrooten,’ meldt een der laatste verslagen.

't Wèrd mogelijk, want eene nieuwe huiskamer, ziekenzaal en zusterkamertjes verrezen in den tuin achter ‘Prinsenerve’. Daar de vroegere woonkamer (tevens eetzaal) der zusters voor de kranken ingeruimd was en de toestand zeer moeilijk, ja, op den duur onhoudbaar werd, kunnen wij begrijpen, dat het Bestuur met dankbare blijdschap gewaagt van deze laatste verbouwing van het

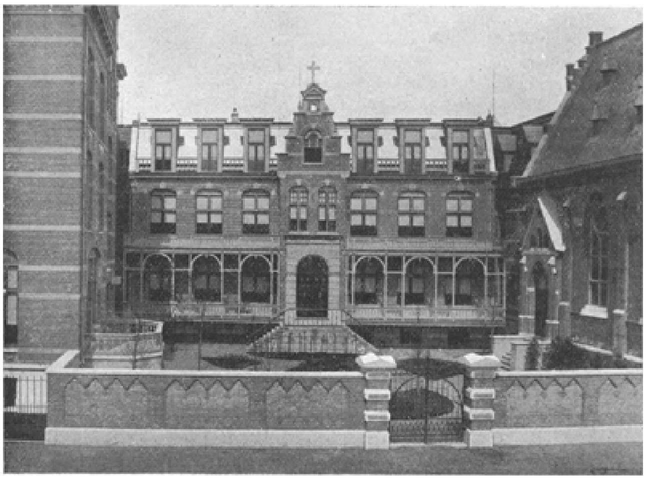

EVANGELISCH-LUTHERSCH DIACONESSENHUIS TE AMSTERDAM.

‘Haarlemsche Diaconessenhuis’.

In nauw verband met de wording van bovengenoemd gesticht staat de oprichting der ‘*Christelijke Vereeniging voor de verpleging van Lijders aan vallende ziekte*’, te Haarlem.

Jonkvrouwe Teding van Berkhout liet in 1880 in haar tuin een gebouwtje zetten, waar tien vrouwelijke lijders aan die treurige kwaal opgenomen en verzorgd konden worden.

't Was nauwelijks in gebruik, of de aanvragen om hulp verdubbelden.

Zóó kon 't op den duur niet gaan!

In December 1881 riep Jonkvrouw T.v.B. eenige belangstellenden samen en bood de woning - op nader te bepalen voorwaarden - aan een eventueel Bestuur in bruikleen aan, hopende, dat de behoefte aan eene grootere Inrichting voor deze kranken spoedig algemeen zou erkend worden. Zijzelve bleef bereid zusters uit het Diaconessenhuis voor de verpleging af te staan en voorloopig de leiding van dit werk op zich te nemen.

Ernstige besprekingen volgden, en als vrucht daarvan ontstond de straks genoemde vereeniging. Men besloot een proef van een jaar te nemen.

Deze gelukte volkomen. Niet minder dan 45 aanvragen om hulp kwamen dat eerste jaar in; eene grootere woning bleek beslist noodzakelijk.

Een ruim bouwterrein werd gezocht - en gevonden in de nabijheid van het Diaconessenhuis.

In den loop der jaren ontstonden uit dit eenvoudig begin zes flinke Inrichtingen:

‘Bethesda’ (1884); ‘Sareptha’ (1884); ‘Silo’ (1899); - deze drie huizen te *Haarlem* zijn alle uitsluitend bestemd voor vrouwelijke patiënten. Te *Heemstede* bouwde men, na aankoop van de schoone buitenplaats ‘Meer en Bosch’, de gestichten: ‘Zoar’ (1885); ‘Salem’ (1889) en ‘Eben-Haëzer’ (1895); hier worden alleen mannelijke patiënten opgenomen.

Wegens het toenemend aantal verpleegden, was men in 1890 overgegaan tot de vorming van eigen diaconen diaconessen.

De eerste directeur dezer Huizen van Barmhartigheid was Ds. L.H.F. Creuzberg. Vijf jaren wijdde hij zich met ijver en liefde aan dien veelzijdigen arbeid; toen moest hij - met het oog op zijne gezondheid - bedanken. Zijn opvolger, de zendeling-leeraar J.L. Zegers (destijds werkzaam te Indramayoe op West-Java) staat sedert October 1890 aan het hoofd der Inrichtingen voor epileptischen. Hij wordt gesteund door zijne echtgenoote, een Besturenden Broeder te Heemstede, en eene Besturende Zuster te Haarlem.

Het getal zusters-diaconessen bedroeg op 31 Maart l.l. 25; dat der broeders-diaconen 45. Van deze laatsten zijn gewoonlijk 3 à 4 werkzaam in het Wilhelmina-Gasthuis te Amsterdam en ook 3 of 4 te ‘Meerenberg’, bij Bloemendaal, waar zij worden opgeleid voor zieken- of krankzinnigenverpleger. Niet weinigen hunner bezitten één of beide deze diploma's;

sommigen hebben ook de akte van godsdienstonderwijzer in de Ned. Herv. Kerk.

222 personen werden het laatste jaar verzorgd; 44 meer dan het vorige. De vrouwenafdeeling werd belangrijk uitgebreid.

Dat de verpleging van deze kranken geen gemakkelijke zaak is, maar een aangrijpende arbeid, welke veel vraagt van de krachten dergenen die zich hieraan wijden, begrijpt ieder.

Afwisseling van werk is voor de broeders en zusters hoog noodig; de uitzending in buitenverpleging of hunne tijdelijke plaatsing in andere inrichtingen komt hieraan tegemoet.

Zonder onderscheid van gezindte, worden de lijders in de verschillende gestichten opgenomen: zij moeten echter allen deelnemen aan de huiselijke godsdienstoefening, die dagelijks, en de diensten, welke Zondags en door de week gehouden worden, en zich daarbij eerbiedig gedragen.

Tot lichamelijk en zedelijk welzijn der patiënten is noodig, dat zij regelmatig werkzaam zijn, liefst in de open lucht.

Daarom wordt getracht aan ieder arbeid te verschaffen en daarbij nauwkeurig gelet op aanleg, kunde en vroeger vak. De onlangs aangebrachte verbeteringen in de mannenafdeeling werden door het personeel der Inrichtingen aangebracht.

Veel wordt gedaan om het leven der epileptischen zoo draaglijk mogelijk te maken. Naar den jaarlijkschen rijtoer en den feestelijk versierden Kerstboom zien oud en jong verlangend uit. Door voordrachten, samenspraken en zanguitvoering, uitgaande van de broeders, worden verplegers en verpleegden menigen avond nuttig en aangenaam beziggehouden. De patiënten te Haarlem en te Heemstede hebben ook hun eigen zangavond; onder goede leiding studeeren zij tal van liederen in. De gymnastische toeren op ‘Meer en Bosch’ - waarbij een Broeder het toezicht houdt - brengen vroolijkheid en levenslust in menig verslagen hart. Een naaikrans, opgericht onder de vrouwelijke; een Christ. Jongelingsvereeniging, opgericht onder de mannelijke verpleegden, wekt bij velen 't bewustzijn, dat, ieder op zijne wijze, iets kan doen voor andere ongelukkigen.

In de Gestichten worden ook kinderen ter verpleging opgenomen.

Het *Diaconessenhuis te Arnhem* (opgericht in 1885) valt door zijne eenigszins hooge ligging, vlak bij 't station, zeer in het oog; in den trein reeds merkt men het op.

Recht vriendelijk en aantrekkelijk ziet het gebouw er uit, van buiten en van binnen. De verschillende kamers en zalen beantwoorden aan het doel, waarvoor ze bestemd zijn... De huiskamer is met recht ‘huiselijk’; de ziekenkamers zijn net en doelmatig ingericht; de kerkzaal bezit een welluidend orgel; de operatiekamer voldoet, na de laatste verbouwing, aan de eischen, door de wetenschap in onze dagen aan een dergelijk vertrek gesteld...

Een overdekte inrit, onlangs voltooid, is eene groote verbetering; de patiënten, die het Huis worden binnengebracht, zijn daardoor beter beschut tegen ongunstig weder.

Een paar balkons werden bijgebouwd: een voor de zusters en een voor de vrouwen-afdeeling derde klasse; dat deze aanbouw veel genot verschaft aan degenen, die hier een luchtkuur kunnen genieten, is eigenlijk onnoodig op te merken.

Van de 55 zusters, tot deze Stichting behoorende, zijn 48 werkzaam in het Huis; 6 in gemeenteverpleging (te Klarendal; in het Wijkgebouw Roermondsplein; te Rheden; Wilp, enz.), en 1 in de Paulinestichting, het ‘Tehuis voor dames’.

De zich steeds uitbreidende werkkring der Inrichting en het toenemend aantal zusters gaf aanleiding tot de benoeming van een predikant-directeur. Deze zal de directrice: 'Moeder' J. von Ness, steunen bij de vorming en leiding der diaconessen en mede toezien op den belangrijken arbeid, die van dit Huis uitgaat.

Binnenkort hoopt men in het aangrenzende 'Bethanië' een 'Tehuis' te openen voor gebrekkige en mismaakte kinderen. Het doel is niet alleen om ze 'onder dak' te brengen, maar ook om ze lichamelijk en geestelijk zóó te verzorgen, dat - sommigen althans - later in hun eigen onderhoud kunnen voorzien.

Daar dit alles geschieden zal in de directeurswoning, staat deze nieuwe tak van werkzaamheid onder diens onmiddellijk toezicht. De eigenaar van het naburig orthopaedisch Instituut, die zelf orthopaedische bandages en instrumenten vervaardigt, verklaarde zich bereid om den arbeid onder die beklagenswaardige kinderen krachtdadig te steunen.

17 Mei 1898 werd het 'nieuwe' *Luthersche Diaconessenhuis* te *Amsterdam* ingewijd.

Zooals vanzelf spreekt, werd bij die feestelijke gelegenheid herinnerd aan het ontstaan en den voortgang dier Ziekeninrichting.

Wij moeten hiervoor teruggaan tot October 1886, toen de eerste diacones uit Duitschland in onze hoofdstad aankwam.

Door ds. Rahn, predikant bij de Luth. gemeente aldaar, was namelijk een verzoek om hulp gericht tot het Bestuur der Bielefeldsche Stichtingen.

Nog drie zusters volgden, waarvan twee later naar haar vaderland terugkeerden; terwijl de derde, mejuffrouw Lina Krüger, nu als 'Besturende Zuster' aan het hoofd van 't Luth. Diaconessenhuis te Amsterdam staat.

Armenzorg en krankenverpleging was de dubbele taak, die op de schouders dezer 'dienende zusters' rustte.' Zij hadden voorloopig haar tehuis in een bovenwoning op het Rembrandtplein.

Een comité werd gevormd.

Daar jonge meisjes wenschten opgeleid te worden tot den diaconessenarbeid, zag men uit naar eene woning, waar proefzusters opgenomen konden worden.

Het geschenk van een huis op de Bloemgracht, door een belangstellend echtpaar aan 't Bestuur afgestaan, bleek de vervulling van een lang gekoesterden wensch, want, na verbouwing, bood het niet enkel ruimte genoeg aan om de verpleegsters te huisvesten, maar er was ook plaats voor een 12-tal kranken.

Juist in deze dagen moest ds. Rahn om gezondheidsredenen zijn ambt nederleggen; zijn heengaan was een groot verlies voor den diaconessenarbeid, waarin hij steeds het levendigst belang bleef stellen.

In 't 'oude' Moederhuis werden vele lijdenden verzorgd, meerderen verzochten om hulp; vele zusters werden opgeleid, meerderen - aan wier hulp dringend behoefte was - boden zich aan... Geen plaats! Ook ontbrak een operatiekamer. Uitbreiding, vergrooting was dus niet alleen gewenscht, doch noodzakelijk geworden.

Door een vriendelijke gift werd het Bestuur in staat gesteld met den bouw van een nieuw Diaconessenhuis te beginnen. Een plan werd ontworpen, een terrein gekocht; de fundamenten werden gelegd, de muren verrezen. De eerste steenlegging had den 21sten September 1896 plaats, en in 't voorjaar van 1898 was het schoone gebouw gereed.

Op een der beide gedenksteenen in het voorportaal van het Moederhuis staat gebeiteld:

‘De Heer, onze God, zij ons goedgunstig en bevordere het werk onzer handen bij ons.’

(*Slot volgt.*)

Nervositeit
door Dr. E. Monin.
(*Vervolg en slot van blz.* 107.)

Het is aan te bevelen het avondeten terug te brengen tot de kleinst mogelijke afmetingen, waardoor een geregelde slaap bij zenuwzieken zeer bevorderd wordt; men verwijdert daardoor uit hun hersenen nachtelijke visioenen en nachtmerriën, die bijna altijd veroorzaakt worden door een slechte spijsvertering en die overdag veelal optreden in de gedaante van kwellende gedachten.

Men zal bijna vergeefs in de pharmaceutische voorraadschuren zoeken naar geneesmiddelen voor de zenuwkranken; meestal zal men niet veel meer kunnen bereiken dan hun voedingsregel nog een beetje verder van de wijs te brengen en den toestand nog wat erger te maken. In elk geval is het goed, waar medicijnen worden voorgeschreven, precies den patiënt te bestudeeren, daar dezelfde geneesmiddelen in de verschillende gevallen volstrekt niet dezelfde uitwerking hebben.

Men heeft zich ten zeerste te wachten voor die vergiften welke het zenuwweefsel aantasten; alcohol, chloral, morphine, sulfonal enz., die tot een onvermijdelijk bankroet moeten lijden van de hersenen. Integendeel, men zal door strychnine en phosphor, die het zenuwstelsel nieuw leven schenken, de noodige verbetering moeten zien aan te brengen; men kan daardoor de werking der ingewanden lichter maken. Wat de slapeloosheid betreft, deze moet langs den natuurlijken weg overwonnen worden: het hoofd laag laten liggen, koudwaterwasschingen en door een gematigd gebruik van broomzuren.

Bij de genezing der zenuwlijders komt een eereplaats toe aan de hydrotherapie, die zich bijna steeds van koud water moet bedienen. Met name na het opstaan des ochtends werkt een koudwaterkuur uitnemend. Bij rheumatisch aangelegde personen zij men hiermede echter voorzichtig; inwrijvingen met kamfer-alcohol en het gebruik van zwavelhoudende baden zijn bij deze aanbevelenswaard.

Men mag bij zenuwlijders, die van duizelingen last hebben, nimmer de hals- en rugwervels met een douche behandelen. Tegen zwakke werking der maag en consipatie is het nuttig des ochtends en des avonds twintig minuten lang een vochtigen flanellen lap, eenige malen om het onderlijf gewikkeld, te dragen.

De krachtige werking van sommige geneeskrachtige wateren is dikwijls in staat geweest om bestaande zenuwzwakte weg te nemen. De zwavel- en chloorbaden zijn het bij uitstek geweest, die goede diensten hebben bewezen.

Wij komen thans aan de electriciteit. Het is hierbij noodig, dat een specialiteit, volkomen vertrouwd met zijn bijzonder vak, van raad dient. Vooral bij prikkelbare zenuwzwakken is de electriciteit met goed gevolg als geneesmiddel aangewend. Wij kunnen te dezer plaatse ook het nut van massage noemen, die vooral dan van dienst is gebleken als de storing van het zenuwstelsel zijn oorzaak vindt in een minder goede werking der spijsverteringsorganen.

Tot de middelen, die kunnen strekken tot verbetering van den toestand bij vele patiënten, behoort een matige en weloverwogen lichaamsoefening, waarbij men zich in acht moet nemen voor overdrijving, daar te groote vermoeienis van het lichaam de kwaal slechts kan verergeren. Tot de nuttigste oefeningen behooren wandelen, paardrijden, zwemmen, biljartspelen, roeien en fietsen. Echter zullen aan een aantal

lijders, die met nevenkwalen behept zijn, sommige dezer lichaamsoefeningen met de meeste beslistheid moeten worden afgeraden.

Duizenderlei nieuwe indrukken opwekkend, verjaagt een pleizierreis de zwartgallige gedachten, die huizen in de hersenen der zenuwpatiënten; de levenskracht en lust worden er bovendien door versterkt, de spijsvertering bevorderd. Voor wie zich de luxe van een reisje kunnen permitteeren, is dit wel bijna altijd de meest heilzame geneesmethode gebleken. Verplaatsing van het lichaam is hier bijna altijd synoniem met wegneming van kwellende gedachten en omstandigheden, ja zelfs een reis doet ons eigenlijk nog meer van indrukken wisselen dan van plaats.

De hygienische opvoeding speelt bij erfelijkheid een groote rol, om te voorkomen dat het zenuwlijden overerft, of liever dat het bij overplanting tot wasdom geraakt. Het tegenwoordige opvoedingssysteem, verkeerd en ondeugdelijk, waarbij men algemeene ideeën en pseudo-wetenschap misbruikt, voert tot de schipbreuk van het moreele en intellectueele leven. De hersenen zijn bij dit systeem tot een soort automaten geworden.

Van de wieg af moet men reeds met de hygienische behandeling van den voor zenuwlijden voorbeschikte beginnen en er van het eerste oogenblik af op bedacht zijn bij hem den wil te harden. Zoo mogelijk vermijde men het verblijf op kostscholen of in groote steden voor hen die gepredisponeerd zijn, maar zoeke men de kalme rust van het buitenleven. Voortdurende geestelijke prikkeling houde men ver, ook die op kunstgebied. Gezonde afleiding, die het den zenuwlijder onmogelijk maakt steeds allen en alles te ontleden, is het meest noodige.

Nieuw bloed maken door het inademen van zuivere lucht en het volgen van een goed systeem, ziedaar het zekerste middel om het evenwicht der zenuwen te herstellen. Het bloed is de groote regelaar van het zenuwstelsel; de bloedeloosheid is maar al te vaak de vonk die het kruit doet ontbranden in het zenuwgebouw, dat te voren is ondergraven door lichamelijk verval.

Wat te zeggen, wat te denken van de zenuwinrichtingen? Zoodra de ziekte zeer geprononceerd optreedt kunnen deze nuttig werken. Door den patiënt te onttrekken aan zijn gewoonten, dwingt men zijn gedachten in eene nieuwe richting. Bij hysterie bijv. is de huiselijke omgeving een schadelijke broeikas; de onttrekking hieruit kan hem slechts de noodige lichamelijke en geestelijke rust verschaffen. De hypochondrici worden daarentegen gewoonlijk erger wanneer men hen isoleert; zij hebben behoefte aan afleiding, die men hun kan schenken door hen spannende reizen te laten doen, vooral op zee. Bij de neurasthenici is het gewenscht voor regelmatigen en voortdurenden arbeid te zorgen; niet steeds bezig te zijn is voor hen een zeer verkeerd iets, terwijl de geregelde arbeid hunner lichamelijke en geestelijke organen hun levenskracht verhoogt.

Om een harmonisch evenwicht in het zenuwstelsel te behouden is het noodig zooveel mogelijk volgens de natuurwetten te leven. De zenuwlijders hebben daarom niets goeds te wachten van de homoeopathie, het spiritisme, het hypnotisme, het vegetarianisme, noch van dien overvloed van charlatanachtige levenswijzen, die met name in de groote steden worden aanbevolen door specialiteiten, die als paddestoelen uit den grond oprijzen.

Beroemde Athleten die Kruger bevechten.

De Engelschen zijn blijkbaar van oordeel, dat het in de eerste plaats op physieke kracht in hun oorlog tegen de beide Boerenrepublieken aankomt. Hoeveel waarde

ook aan een krachtig lichaam toe te kennen is in een oorlog met name als deze, waar de soldaat aan velerlei ontbering is blootgesteld, toch is physieke kracht niet het allereerste en bovendien weet ieder, die de Engelsche soldaten kent, hoezeer het lichaam der meesten door allerlei ziekten is ondermijnd.

In een der meest bekende Engelsche tijdschriften vonden wij het belang van lichaamskracht wel op de spits gedreven; in een artikeltje worden daar de 'beroemde' athleten opgenoemd, die tegen Kruger strijden. Gelukkig dat de zeventigjarige oude heer ook nogal kras is, en dat hij in elk geval zijn menschen heeft, die deze athleten (in Engeland verstaat men over het algemeen hieronder sportsmen, beroepssportsmen) hem voorloopig nog van het lijf weten te houden.

Maar onder die beroemde mannen dan treft men aan den heer R.F. Jackson, bekend cricketer, die altijd al pleizier in het militaire leven had. Met een zeldzame brutaliteit zegt het nummer van 3 Februari van het tijdschrift, waarop wij doelen, dat hij nu weldra de Boeren 'will bowl out'. Enfin, dat zit nog, zegt men wel eens populair. De beroemde man is officier in het 4de Royal Lancaster regiment en hij schijnt dit ambt goed te vervullen, zoodat er dan ook van hem getuigd wordt, dat indien hij in plaats van het cricketen het soldaat-zijn tot beroep had gekozen, hij het een heel eind zou gebracht hebben. Schieten moet hij althans opperbest kunnen; nu, dat kan hem te pas komen.

Majoor R.M. Poore van het actieve leger is de tweede beroemde sportsman. Hij is al in het gevecht geweest als officier der huzaren. Na van 1886 tot

GENERAAL JOUBERT.

1895 in Britsch Indië gediend te hebben, ging hij in het laatste jaar naar Zuid-Afrika, waar hij bij den opstand van de Matabelen bewees niet alleen een goed soldaat, maar ook een goed cricketer en polospeler te zijn.

Een ander bekend man op het gebied der athletiek is generaal Lyttelton, die nu aan de Tugela zijne groote krachten heeft beproefd. In elk geval is deze beroemde man door de onervaren Boeren weer teruggekaatst op de wijze, zooals Braakensiek het in de laatste groene Amsterdammer vereeuwigde en waarbij zeker onnoembaar deel van generaal Buller's lichaam zoo krachtig in aanraking kwam met een Boerenvoetzool, dat de generaal hals over kop de Tugela weer over wipte. Om echter op Lyttelton terug te komen, ondanks zijn 55 jaar moet hij nog een kranig cricketer zijn, terwijl hij als alle Lytteltons een groot liefhebber van dat spel is.

Onder hen, die op dit oogenblik nog in Zuid-Afrika dienen, behoort de Australische cricketer de heer J.J. Ferris; hij is bij de Light Horse van Buller.

W.J. Sturgess is een amateur-wandelkampioen; hij dient bij de vrijwilligers; hij maakte een twee mijls record in 13 minuten 44 seconden. Deze vlugheid zijner onderdanen kan den braven vrijwilliger stellig van groot nut zijn, vooral bij achterwaartsche concentratie. Het mag gezegd, onder de in Zuid-Afrika dienenden zijn er die met minder gelukkige antecedenten het oorlogsveld hebben betreden.

Natuurlijk is er een golfspeler ook onder de combattanten. Als zoodanig fungeert de heer John Ball jr., de amateurkampioen. Hij dient envenals de heer Sturgess bij de vrijwilligers; hij is een goed schutter en schermer en er is niet de minste twijfel aan - zegt ons tijdschrift vol vertrouwen - of hij zal de Boeren wel halfweg komen, als hij aan den dans gaat. Op dit oogenblik schijnt dit echter nog niet gebeurd te zijn, ten minste wij hebben zelfs in de Engelsche bladen nog niet van 's mans buitengewone heldendaden gehoord.

Het getal voetballers dat ten oorlog is getrokken is legio; wij zullen hier dan ook de namen van al deze beroemde mannen niet vereeuwigen, en slechts ten slotte er nog eens op wijzen van hoe grooten dienst al deze sportcapaciteiten de Engelsche strijders reeds geworden zijn bij hun verblijf - al was het niet volkomen vrijwillig - te Pretoria. De Transvaalsche regeering heeft werkelijk geen kiescher attentie kunnen bewijzen aan deze sportslieden dan door ze te interneeren op de renbaan. Dat is hun terrein.

Generaal Joubert.

De commandant-generaal van de troepenmacht der Zuid-Afrikaansche Republiek en in dezen oorlog ook van de Vrijstaatsche troepen, vierde den 20sten Januari j.l. zijn 69en verjaardag.

Naast Kruger is Joubert de merkwaardigste en invloedrijkste man van Transvaal, al dateert zijn openbaar optreden ook van veel later dan het geval is bij den Staatspresident.

De Jouberts stammen, zooals de naam doet vermoeden, af van eene Hugenotenfamilie en wel van eene, die in het einde der 17de eeuw naar Zuid-Afrika kwam. De vader van den tegenwoordigen commandant-generaal nam deel aan den ‘grooten trek’, maar behoorde tot diegenen, die het Drakengebergte overtrokken en zich in Natal vestigden, waar hij ook stierf.

Generaal Piet Joubert's wieg stond dicht bij de Natalsche grens in Transvaal.

Nu ongeveer 30 jaar geleden - Joubert was dus omstreeks 39 jaar - begon hij wat meer op den voorgrond te treden. In het jaar 1870 behoorde hij o.a. met president Pretorius tot de commissie die een tusschen Transvaal en Vrijstaat gerezen grensgeschil moest uit den weg ruimen. In 1874 werd hij tot voorzitter van den Volksraad gekozen, terwijl hij in het volgend jaar, toen president Burgers een reis ondernam naar Europa, tot waarnemend president werd benoemd.

Toen in 1876 president Burgers opnieuw gekozen zou worden en Kruger diens tegencandidaat was, stond Joubert aan Burgers' zijde, aldus voor de eerste maal tegen Kruger partij kiezend, wat daarna nog dikwijls zou gebeuren, echter niet zonder dat, als de nood aan den man kwam, ook even vaak de vrede weder werd hersteld.

Toen in 1880 de Vrijheidsoorlog uitbrak, werd Joubert tot commandant-generaal benoemd; de uitslag heeft bewezen, dat hij over uitnemende militaire capaciteiten beschikte.

Nadat Joubert wegens een hem aangedane onaangenaamheid tijdelijk het opperbevelhebberschap had neergelegd, nam hij dit weder op zich toen men hem kort daarna met groote meerderheid had herkozen, en zoo vinden wij hem ook in dezen Vrijheidsoorlog, 20 jaren later, weder aan het hoofd der nu federale troepen.

Hoe uitstekend hij voortdurend zich van zijne taak blijft kwijten, behoeft voor geen onzer lezers afzonderlijk betoog.

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 115.)

Het hinderde haar niet weinig, dat hij haar in de laatste dagen trachtte te ontwijken; hij had zich immers sedert Donderdag niet meer laten zien! ‘Waarom?’ vraagt zij zich af. ‘De hoofdpijn?’ Zou die zoo erg zijn, dat ze hem belet had te komen? Of, zou misschien Carla zelve de aanleidende oorzaak zijn? Is bij misschien verliefd op haar geworden? Dat zou zoo onmogelijk

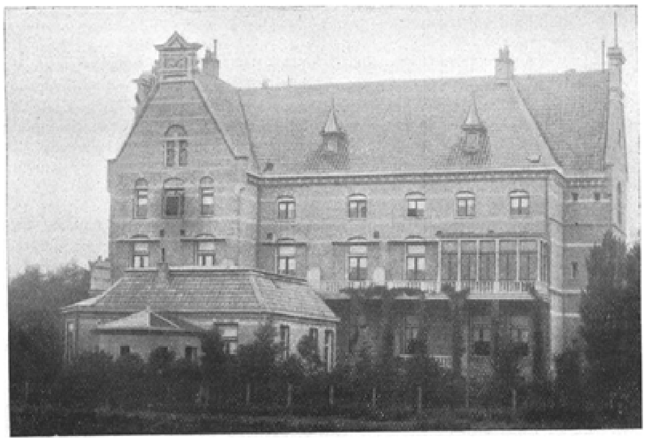

DIACONESSENHUIZEN IN NEDERLAND. - ZIEKENHUIS TE GRONINGEN.

niet zijn! Zoo'n prachtig, mooi meisje, want dat *is* Carla, ontegenzeglijk. En daarnevens *zij* - Anna - een heel gewoon, eenvoudig dorpskind; zij moet bij eene vergelijking wel ver achterstaan bij zoo'n gevierde en begaafde schoonheid. Zou het derhalve te verwonderen zijn als Gustaaf, zoovele dagen in hare onmiddellijke nabijheid vertoevende, zich tot haar voelde aangetrokken, onwederstaanbaar.... en dat hij háár, zijn vroeger speelkameraadje, zijne zuster, zoodoende gaat vergeten? Maar toch, het grieft haar ontzettend, en onwilleurig dringt zich een traan in haar oog, terwijl zij dit alles overlegt.

Geen wonder dat dominee, juist komende uit het huisje van Marieke's vader, iets ongewoons aan haar ziet, en daarom deelnemend vraagt:

‘Wat is er, mijn Anneke? Waarom ben je bedroefd? Is het afscheid van je vriendin zoo moeilijk geweest?’

‘Neen, vadertje, neen! Dat is niet de zaak.’

En zij, die ook tegenwoordig nog gewoon is hare kleine geheimen toe te vertrouwen aan hare ouders, wetende dat in hun hart hare minste verdrietelijkheden weerklank vinden, zij deelt haren vader onder het samen naar huis gaan met onafgebroken woorden mede wat geschied is, en de gevolgtrekkingen die zij daaruit meende te moeten opmaken.

‘Kom, kom, Anneke-lief!’ zegt dominee op bemoedigenden toon, nu zij de pastorie zijn genaderd. ‘Dat zal wel terecht komen, geloof me. Gelukkig dat zij morgen weggaat! Maar is dat nu mijne flinke dochter, die de zaken altijd zoo dapper weet aan te pakken? Kom, Anna, mijn kind, wees kalm nu! Maak moeder niet ongerust; zij mocht van je schrikken.’

II.

Vóór haar veertiende jaar was Carla mij gansch onbekend.

Evenals hare twee zusjes en een broertje zag zij het levenslicht onder de tropische zon, in Insulinde. Doch de verzengende hitte had evenmin schade gedaan aan hare frisch-rozige kleur, als het afmattende klimaat in staat geweest was haren aangeboren levenslust in het minst te verflauwen.

De feeën uit het sprookje hadden ook aan háár wieg gestaan en haar beschonken met een overvloed van zeer kostelijke zaken. Maar ook de booze fee was ter zijde getreden en had haar ten laatste bedeeld met *hare* gift: eene groote dosis behaagzucht. De schoonheid, de bevalligheid, de aantrekkelijkheid en de vele andere gaven der goede feeën, zij zouden altegader het middel zijn om de harten van velen te breken. Zoo wilde het die *booze.*

En met al deze gaven kwam Carla in het moederland aan.

Misschien zoude hare moeder, door verstandige leiding en goeden raad, het opschietende onkruid hebben kunnen uit-

roeien met vaste hand; doch, helaas! de arme vrouw was niet in staat tot krachtig handelen - en met reden!

Als weduwe van een Indisch hoofdambtenaar kwam zij naar Holland terug voor de opvoeding van hare vier kinderen. Reeds geruimen tijd was zij lijdende aan eene kwaal, die men in Indië voor ongeneeslijk verklaarde. Toch behield zij nog eene flauwe hoop, om in het moederland herstel te zullen vinden; het koudere klimaat zoude haar misschien ten goede kunnen komen.

Nauwelijks gevestigd in Leiden, waar zij als kind had gewoond totdat zij met haren echtgenoot naar Indië vertrok, en waar zij nu nog enkele bloedverwanten bezat, overviel haar eene ontzettende ramp, waarbij lichaamslijden niet meer geteld werd. Al hare kinderen werden aangetast door eene kwaadaardige, besmettelijke ziekte, die binnen eene enkele week twee van de meisjes en het broertje ten grave sleepte. Alleen Carla werd gespaard voor het moederharte, Goddank! om haar ten minste te behoeden voor volslagen wanhoop.

Is het wonder, dat van toen af deze moeder haren eenigen schat als een afgod ging beminnen? Dat zij ook daarna blind bleef voor de gave der booze fee, terwijl - na Carla's herstel - al het goede zich bij haar zoo buitengewoon welig ontwikkelen ging?

Het was kort na die ziekte, dat ik Carla leerde kennen: hare jeugdige leest gehuld in een zwart thibet kleedje, het mooie, guitige kopje verscholen onder een zwarten bébé-hoed, waaruit de lichtbruine, krullende lokken rondom dartel te voorschijn kwamen.

Levendige, blauwe oogen, welker leden bij eenen glimlach zich een weinig vernauwden; een aardig, niet al-te-sprekend wipneusje; een kleine mond met onberispelijke tanden, die achter de ietwat opgetrokken bovenlip dikwijls te voorschijn kwamen; een ronde, mollige kin met een kuiltje in het midden; eene gestalte, die in lijnen en vormen duidelijk aangaf, wat zij bij rijperen wasdom beloofde te worden, en dit alles te zamen den stempel dragende van eene aristocratische afkomst, zóó deed zij zich voor als een bekoorlijk veertienjarig meisje onder den bébé-hoed en in het zwart thibet kleedje.

Doch zelfs geen rouwkleed was in staat, eene schaduw te werpen op dat heerlijke beeld van jeugdige schoonheid.

Nevens haar hare moeder, zelve betrekkelijk nog jong, doch slechts met de overblijfselen van vroegere schoonheid, gebukt onder het zoo smartelijk verlies van echtgenoot en drie kinderen en lijdende aan de kwaal, die hare lichaamskrachten ondermijnde. Geen wonder dat zij niet de noodige flinkheid bezat om hare Carla met krachtige hand te leiden!

En welig tierde intusschen het onkruid, gezaaid in het harte van het beeldschoone, aanvallige meisje.

Geen gymnasiast of hoogere burgerscholier, die niet doodelijk verliefd op haar werd, wanneer hij haar ontmoette op den dagelijkschen gang naar de school, waarheen haar eene dienstbode vergezelde. En dat zij die blikken van bewondering opving met groot welgevallen niet alleen, maar dat zij steeds meer ging hunkeren naar nieuwe overwinningen, dat bewezen een eigenaardige opslag van haar oog en het optrekken van hare lip. Menig liefdes-avontuurtje werd dan ook afgespeeld in den vorm van een hoogdravend vers of van eene bloem, haar listig in handen gespeeld.

De tijd ging intusschen voorbij, ook voor háár. De bébé-hoed maakte plaats voor een Rembrand met sierlijke veder; de jonkvrouwelijke gestalte werd gehuld in een

gekleurd popelienen kleed met wit-lakensch jacquet; de handjes werden gestoken in handschoenen van licht-kleurige peau de suède; de voetjes gingen schuil in asschepoesters-schoentjes, nu en dan eventjes coquet onder den rok te voorschijn komende.

Eindelijk was zij der school ontwassen, waar zij door uitmuntenden aanleg en volhardende vlijt steeds eene der beste leerlingen geweest was. Overtuigd, en hierin door hare moeder versterkt, dat verstandelijke ontwikkeling onmisbaar is, om waardig te kunnen optreden in de maatschappij, hield zij zich voortaan onledig met het beoefenen van de nieuwere literatuur, met teekenen, handwerken en muziek.

Ondertusschen werden ook andere, meer wereldsche vermaken niet vergeten. Hare moeder leiddde hare Carla in bij sommige bloedverwanten en goede vrienden. Zij vergezelde haar nu en dan naar den schouwburg, en zelfs - lichamelijk lijden ter zijde stellend - naar het militaire casino. Natuurlijk had haar balboekje geen enkel plaatsje meer open, wanneer zij binnentrad in de feestzaal, waar men haar aanstonds tot 'reine du bal' ging verheffen. Wat werd zij daar door velen harer zusteren benijd! Wat werd zij daar door de heeren - en dat niet alleen door de jongeren - met verliefde blikken nageoogd, terwijl zij hing aan den arm van den gelukkigen door haar uitverkoren danser!

Zij nam al die hulde aan als iets, dat haar van rechtswege toekwam. De jaloersche blikken werden, onder een eigenaardig optrekken van hare lip, eenvoudig genegeerd. Mama, verrukt over de conquêtes door Carla behaald, bleef blind voor de wijze, waarop die werden aangenomen, en begreep niet, dat het voor Carla tot eene levensbehoefte werd, alom te worden gevierd en vergood, niettegenstaande de eenmaal behaalde overwinningen haar volkomen koud lieten. Ook nu nog had eene moederlijke raadgeving erger kunnen voorkomen.

Doch ongemoeid ging Carla steeds voort op haren weg, harten veroverende, doch de zege niet tellende; nooit tevreden voordat ieder jongmensch, dien zij ontmoette, den tol betaalde aan hare bekoorlijkheden. Waar één niet spoedig den cijns *vrijwillig* ten offer bracht, daar was veeltijds een enkele blik uit hare verleidelijke oogen voldoende, om hem in vuur en vlam te zetten, en hem te brengen aan de voeten der onwederstaanbare.

Onder hare aanbidders behoorde een zeker student, die zoodanig werd getroffen door hare bekoorlijkheden, dat hij niet alleen haar zijne liefde verklaarde - eene bekentenis die zij reeds zoo menigmalen onverschillig had aangehoord - maar dat hij, ondanks hare koele afwijzing, welke onmiddellijk volgde, niettemin bleef aanhouden, en het haar ging lastig maken door haar bijna steeds te volgen. Hoewel Carla hem bij dergelijke onheusche ontmoetingen duidelijk toonde, dat zij niet gediend was van zijne hulde, en dat hij haar danig verveelde, liet hij niet af van zijne vervolging en begon hij het integendeel nog erger te maken. Soms sprak hij haar aan op de straat; zij moest en zij zoude naar hem luisteren, en wanneer zij hem dan hooghartig-minachtend had aangezien, ging hij uit weerwraak er zich op beroemen bij zijne vrienden, dat hij met haar geheime samenkomsten placht te hebben.

Ten slotte begon zij in te zien, dat de handelwijze van zoo'n lastig-volhoudenden aanbidder op den duur haren naam in opspraak zoude brengen, en daarom schafte zij raad met hare moeder omtrent de beste wijze, waarop zij die vervolgingen zoude kunnen ontgaan. En bij dit overleg kwam men tot het besluit, dat het het meest verkieslijk zou wezen, eenigen tijd de stad te verlaten. In het najaar zoude eene reis naar het Zuiden plaats hebben; intusschen was *nu* pas de zomer begonnen, en - de nood begon te dringen. Gelukkig daarom, dat eene vriendin uit mama's jeugd, die

haar reeds meermalen had uitgenoodigd om met Carla op haar buiten te komen logeeren, deze invitatie nog zeer onlangs herhaalde, zoodat die thans onder dankbetuiging gretig werd aangenomen. Het was nu begin Juni; men zou er eenige weken vertoeven, en intusschen begon de vacantie aan de Academie; er werd verder gehoopt, dat de liefde van den ongewenschten aanbidder wel voldoende bekoeld zou wezen, wanneer men wellicht vóór het aanvaarden der reis nog eenigen tijd te Leiden zou moeten vertoeven.

En hiermede is verklaard, hoe Carla en hare moeder eenige weken doorbrachten te Maasdorp, als logée's van mevrouw Van Sloten.

III.

‘Schoonoord’ draagt met recht zijn naam, zooals wij hoorden uit den mond van Anna Menzel. Het is eene deftige en vrij uitgestrekte plaats, prachtig vooral in vergelijking met de overige huizen van Maasdorp, waarom het dan ook gewoonlijk ‘het huis’ genoemd wordt.

Het hoofdgebouw bestaat uit twee verdiepingen en heeft een steil oploopend leiendak, dat zich verheft boven het omringende geboomte. Een oprit, aan beide zijden beplant met eene dubbele rij tamme kastanjes, voert langs eene ruime volière, van den straatweg naar de hooge stoep, waarop een paar prachtige laurierboomen prijken. Daarvóór ligt een uitgestrekt grasperk, in welks midden eene ruime waterkom. In het heldere water, dat door middel van een duiker wordt ververscht uit een snelvlietend beekje, zwemt een zestal Kaapsche eenden lustig rond. Ter zijde en naar achteren gaat het gazon, in glooiende richting over in een boschje van meidoorn, seringen, jasmijn, ribes en ander bloemhout, waarvan geur en tinten in het voorjaar een allerliefsten indruk maken.

Een weinig verderop geeft eene laan van hooge beuken toegang tot een uitgestrekt park, waarin eeuwenoude eiken fier hunne machtige kruinen verheffen, waar breede olmen verfrisschende schaduw geven. Het beekje baant er zich een weg tusschen distels en varens, en langs en over bemoste steenbrokken, die hier en daar een waterval doen ontstaan. Frissche, krachtige heesters en jong aangelegd hakhout verrassen den wandelaar in bonte en aangename afwisseling, en geven door juist aangebrachte openingen een schoon en uitgestrekt vergezicht.

Zelfs op de meest warme Juli-dagen, zooals heden, kan men op ‘Schoonoord’ koele plekjes vinden, waar banken zijn geplaatst ten gerieve van de bewoners, en van de wandelaars, die in het park steeds vrijen toegang hebben.

Het is nu zes uur in den avond; het diner is afgeloopen en Carla komt, met een boek in de hand, uit het huis om zich te begeven naar een koepel in het park, eene haar lief geworden zitplaats, waar zij, terwijl de twee oudere dames thuis hare rust nemen, een uurtje genoeglijk hoopt door te brengen met lezen.

Met veerkrachtigen tred stapt zij de beukenlaan door en is weldra bij den koepel, waar zij een gemakkelijk plaatsje gereedmaakt, om zich in hare lectuur te gaan verdiepen.

Zij opent haar boek, een manuscript, dat volgens het titelblad eene vertaling is van Schiller's ‘Don Carlos’, en dat haar door den auteur ter lezing werd gegeven. Zij verdiept zich in het tweede bedrijf, waar prinses Van Eboli haar hartsgeheim zal gaan ontdekken aan *Carlos*, nadat zij hem eerst mededeelt hoe schandelijk men háar aan graaf Gomez meent te verkoopen. Zij leest:

‘... Vrouwengunst,
't Geluk der liefde als koopwaar te beschouwen,
Waarop *geboden* worden kan! - En zij
Is toch het eenige op dit wereldrond,
Dat juist geen kooper duldt, dan slechts zichzelf.
De liefde is prijs der liefde. Ja! Zij is
De onschatb're diamant, die òf door mij
Geschonken wordt, òf eeuwig ongebruikt
Verborgen blijft - zooals de groote koopman,
Die, niet geroerd door 't goud van den Rialto,

Ten schimp van vorsten, zijne kostb're paarlen
Teruggaf aan de rijke zee, te trotsch
Om ze *onder* hare waarde te verkoopen.'

Nu legt ze het boek geopend op de tafel, om het gelezene te overdenken en zich er over te verwonderen, hoe Carlos niet aanstonds begrepen heeft, dat het Eboli was, die hem tot zich lokte met brief en sleutel.

En van dit onderwerp dwalen hare gedachten af naar de werkelijkheid. Reeds morgen zal zij naar Leiden teruggaan. Zou die lastige aanbidder, ook een Carlos, daar weder zijn met zijne ongewenschte vervolging?

Doch neen! hoogstwaarschijnlijk niet; de vacantie is nog lang niet ten einde. Maar daarna? Och, misschien is hij nu wel bekoeld. En hoe het ook zij, laat hem maar plezier hebben, ik trek het me verder niet aan. Het duurt niet zoo heel lang, of de reis wordt aanvaard en - laat dan het ventje maar razen!

Het zoele weder, het zachte gemurmel van het beekje in de nabijheid, het lichte gesuis der bladeren, de eenzaamheid - dit alles brengt haar langzamerhand in een toestand van half waken, half droomen. Ten minste zij bemerkt niet, dat de lucht ietwat is gaan betrekken, dat er enkele witte koppen zijn verschenen aan den zooeven nog helderblauwen hemel, en dat zich heel uit de verte het zachte gerommel van den donder laat hooren.

Carla mijmert en droomt steeds voort. Zij hoort niet dat er enkele regendroppels gaan tikken op het zinken dak van den koepel, en zij ziet ze niet neervallen daarbuiten in het mulle zand, dat niet bij machte is ze op te slurpen, maar ze tot kleine plassen doet samenvloeien.

Een oogenblik hebben hare oogen zich vaster gesloten - hare gedachten staan stil. - Hoelang?

Een schelle bliksemstraal, onmiddellijk gevolgd door een kletterend-dreunenden donderslag, die den koepel doet trillen, en haar opschrikt uit den slaap, voert haar tot de werkelijkheid terug. En dáár aan den ingang van den koepel ziet zij den jonker Van Sloten, gewapend met twee paraplu's, eene natte in de hand, eene droge onder den arm, verbluft het onverwachte, rustige tooneeltje daarbinnen aanschouwend. Even moet zij half spottend glimlachen, dan laat zij hare wel-wat-al-te-ongedwongen houding varen; brengt haar toilet met een paar streekjes in orde, en als Gustaaf haar heeft toegesproken: 'Ben je niet erg geschrikt van dien slag?' dan heeft ze hare tegenwoordigheid van geest herkregen en antwoordt zij onbevangen:

'Ja, wel een beetje - dat kun je begrijpen! Ik ging straks met zulk mooi weer van huis, dat ik niet kon verwachten, zulk een....'

Een nieuwe lichtstraal en een hevige slag doen haar zwijgen. Intusschen is Gustaaf naar binnen gekomen en haar ter zijde getreden.

'Kom, Carla,' zegt hij, 'wees maar niet bang! De bui is spoedig voorbij; maar wij zullen haar den tijd moeten laten, en dus verplicht zijn, hier een poosje te schuilen. Toen ik straks zag, dat het begon te droppelen, kwam ik hierheen.'

'Erg lief van je, hoor!'

'Ik dacht wel, je hier te zullen vinden, op het plekje, waar je zoo gaarne placht te zitten.'

Weer een felle straal en een harde slag doen eene korte pauze ontstaan; dan vervolgt Gustaaf:

'Zie het eens stortregenen! We zouden niet naar huis *kunnen* gaan. Ondanks de paraplu's zouden we doornat zijn, voordat we tien passen buiten den koepel waren.'

'Maar zal men thuis niet ongerust worden, als we zoolang wegblijven?'

‘Neen, wees maar gerust! Ze zullen best begrijpen, dat we hier niet vandaan kunnen. Het middagslaapje was pas uit toen ik wegging, en ik vertelde dat ik je van hier zou gaan halen.’

‘Zoo!’ zegt Carla, hem een verleidelijk blikje toewerpende. ‘Dan weten zij ten minste dat ik onder veilige hoede ben.’

(*Wordt vervolgd.*)

De Diaconessenhuizen in Nederland
door W. Knottnerus.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 118.)

Uit het 'Asyl van zieken en zwakken', in 1873 te *Groningen* gesticht, ontstond veertien jaren later het *Diaconessenhuis* aldaar.

Eenige dames hadden zich namelijk vereenigd met het doel: aan arme zieken versterkend voedsel, kleeding en beddegoed te verschaffen; ook kocht men eene kleine woning en stelde daarin een zaal beschikbaar tot opneming van zwakken en hulpbehoevenden. Eene vrouw werd belast met het bereiden der spijzen, die viermaal per week werden uitgedeeld, en met de verdere zorg voor deze kleine Ziekeninrichting.

Al spoedig openbaarde zich echter de behoefte aan verzorging der armen *in* de gezinnen - Wijkverpleging dus -; daarbij leerde de ervaring, dat het opnemen van menschen, die niet bepaald *ziek* waren, practische bezwaren medebracht. Het Bestuur (in 1884 gevormd), dat grootendeels zelf de kosten van dit alles bestreed, besloot het aantal leden uit te breiden en in ruimeren kring hulp en sympathie te wekken voor de nieuwe richting, waarin het voortaan wilde arbeiden.

Tegen den zomer van 1887 werd het bestaande gebouwtje in het 'Diaconessenhuis' herschapen. Als directrice werd benoemd Mevrouw de Wed. Albracht - v.d. Worm.

Met twee zusters werd het werk aangevangen, onder leiding van twee doctoren: een voor uitwendige en een voor inwendige ziekten.

Alles was nog uiterst beknopt, ja, veel mocht in waarheid 'primitief' geheeten worden. Maar deze gebrekkige leerschool bleek toch een *leer*school geweest te zijn voor de zusters, toen ze reeds een jaar later in buitenverpleging gingen, en hare toewijding werd gevraagd voor de in 't Huis opgenomen kranken.

Het aantal diaconessen nam gestadig toe; echter làng niet in evenredigheid van de hulp, die verlangd werd. Ook hier zag men weder duidelijk, dat uitbreiding der Stichting - vooral tot het vormen van meerdere werkkrachten - nuttig en noodig was.

Eerst na vijf jaren wendde het Bestuur hiertoe pogingen aan. Het besluit werd genomen om een gebouw te laten zetten, dat meer voldeed aan de behoeften van den tegenwoordigen tijd... Een terrein werd

ZIEKENZAAL TE BREDA.

gezocht, gevonden en gekocht. Het werk, in Februari 1892 aanbesteed, was een jaar later voltooid.

Den 19^{den} April 1893 kon het nieuwe ‘Huis’ betrokken worden. Hierin is ruimte voor dertig zieken, welke in drie verschillende klassen kunnen worden verzorgd. De Inrichting is voor alle geneesheeren opengesteld, maar zij heeft hare vaste huisdoctoren.

Bij het tienjarig bestaan van 't ‘Groningsche Diaconessenhuis’ was 't aanmoedigend te ondervinden, hoe deze Stichting deelt in veler belangstelling. Geen wonder, als men ziet, welk een rijke zegen daarvan uitgaat.

Aan den avond van 1 Maart 1890 waren te *Breda*, in een eenvoudig huurhuisje, enkele personen bijeen, om, op voorstel van ds. Berkelbach v.d. Sprenkel, te spreken over de oprichting van een *Diaconessenhuis*... Het Haagsche Gesticht had voorloopig twee zusters afgestaan, die aan dit liefdewerk den eersten stoot zouden geven. De kleine woning, van waaruit zij haren arbeid zouden beginnen, werd weinige dagen later voor belangstellenden ter bezichtiging gesteld.

't Eerste jaar reeds genoten 30 patiënten hier hulp en werden er eenige operaties gedaan. Verder werkten de zusters zooveel mogelijk in de wijk en verpleegden zij meermalen buitenshuis.

De vereeniging werd gesteund door giften in-eens en jaarlijksche contributiën; langzaam maar zeker ging het werk vooruit.

Na het vertrek (naar Gouda) van den stichter van het Huis, nam een comité van vijf dames 't bestuur op zich.

Omstreeks 1892 kwam het plan tot rijpheid: uit te zien naar een eigen gebouw. Eerst werd rechtspersoonlijkheid aangevraagd en verkregen. Ook nu de Inrichting zelfstandig optrad, bleef Den Haag nog in de behoefte aan zusters voorzien. Dat jaar waren er minder patiënten binnenshuis te verzorgen; de buitenverpleging was eveneens niet zoo druk, - des te meer kon er in de armenwijken gearbeid worden.

15 September 1893 werden de Haagsche diaconessen door zusters uit Breda vervangen; onder leiding eener directrice, mej. P.H. Koomans, zou men voortaan met eigen krachten werken.

Maar, waar nu eene geschiktere woning te zoeken? De moeilijkheid werd weldra opgelost: Men vond een huis, dat zeer goed veranderd en verbeterd kon worden; er was ook gelegenheid om eene operatiekamer bij te bouwen.

Vijf jaar na zijn ontstaan, bezat het Diaconessenhuis te Breda een eigen woning.

Welk een heerlijke vooruitgang!

Moest men zich in 't huurhuisje steeds behelpen, hier was niet alleen ruimte voor meer ziekenkamers, ook voor eerste klasse-patiënten, maar nog iets, dat een bron van genot werd: een flinke tuin.

Tusschen 1895 en 1896 opende men een chirurgische en gynaecologische kliniek voor minvermogenden.

Naarmate het Huis meer bekend werd, begonnen de inwoners van Breda zich meer te interesseeren voor den arbeid der zusters. Eenige giften voor ‘een grooter gebouw’ zijn hiervan een sprekend bewijs.

Doch zoolang het aantal diaconessen niet toe-

neemt, durft het Bestuur aan uitbreiding van den werkkring niet denken, Worden die krachten gevonden, dan hoopt

NED. HERV. MOEDERHUIS TE AMSTERDAM.

men er eerlang toe over te gaan de Inrichting te vergrooten.

‘'t Vorig jaar werden 57 kranken verpleegd; dit jaar 81. Zij vonden allen een plaats in 't Huis. Maar niemand kan zich voorstellen, wat er - vóór hunne komst - geschikt, geplooid en gewerkt moest worden,’ zegt 't laatste verslag.

De vereeniging ‘*Ned. Herv. Diac. Inrichting* te *Amsterdam*’ bezit twee huizen: het ‘Moederhuis’, Prinsengracht 997; en het ‘Ziekenhuis’, Keizersgracht 810.

Wijkverpleging wordt door het Bestuur op den voorgrond gesteld. Een groot ziekenhuis te bezitten is het streven niet: als 't gebouw slechts groot genoeg is om tot opleidingsschool der diaconessen te dienen.

De voorproefzusters worden opgenomen in het Moederhuis (directrice: Moeder Tack); zij verleenen hier hulp in de huishouding en naaikamer. Ook krijgen zij onderwijs in verschillende vakken: Bijbelsche geschiedenis, Ned. taal, enz.

Is deze eerste opleiding geëindigd - en blijkt, dat gegronde verwachting mag gekoesterd worden van geschiktheid voor het diaconessenwerk, - dan gaat de leerlinge-zuster over naar het Ziekenhuis (directrice: zuster Titia Visser), om daar het noodige, betreffende de verpleging, enz. te leeren. Hierna wordt haar een arbeidsveld aangewezen in de gemeente, gemeentelijke instellingen, of wijk. Einde 1898 waren 18 zusters in de volgende plaatsen werkzaam: Amsterdam, Leiden, Gouda, Vlaardingen, Meppel, Angeloo en Eerbeek. Zij verzorgen niet alleen de kranken, maar houden zich ook bezig met de vorming en onderwijzing der vrouwelijke jeugd; niet zelden hebben zij ook wekelijksche samenkomsten met huismoeders en dienstboden.

De in Amsterdam wonende zusters - 9 diaconessen in 9 wijken - mogen de gezellige woning op de Prinsengracht haar ‘tehuis’ noemen; op andere plaatsen gaat haar arbeid uit van netingerichte ‘diaconessenhuisjes’.

In de Ziekeninrichting doen 11 zusters het werk der verpleging. 't Is een vriendelijk gebouw; 't draagt meer het karakter van een woonhuis dan van een gesticht.

Over drie klassen verdeeld, kunnen dertig patiënten verzorgd worden; in de eerste en tweede klasse ook mannelijke; in de derde - door plaatsgebrek - alleen vrouwelijke.

De groote ziekenzaal is bestemd voor tien lijders; de kleine voor vijf. De openslaande deuren van het eerstgenoemde vertrek geven toegang tot een ruim balkon, waar de verpleegden 's zomers kunnen zitten; het is zelfs breed genoeg om er een ledikant op te zetten.

De operatiekamer en het instrumentarium voldoen aan de eischen, daaraan gesteld; veel tijd, zorg en geld heeft dit alles gekost.

De huisbibliotheek bevat tal van boeken en plaatwerken, die druk gelezen en bezichtigd worden en dus niet renteloos ‘opgeborgen’ staan.

Menige heerlijke verkwikking werd den patiënten gebracht vanwege de ‘Vereeniging lectuur, bloemen en vruchten in de ziekenhuizen te Amsterdam’.

't Bezoek der ‘bloemendames’ wordt zeer op prijs gesteld; zij vergaten ook de kranken, door de wijkzusters verpleegd, niet.

Bij de toenemende aanvragen om hulp, is het jammer, dat slechts een beperkt getal voorproefzusters in het ‘Moederhuis’ opgeleid kunnen worden, - omdat het te klein is. Eenige families, die in den arbeid belang stellen, verschaften tot op heden aan eenige zusters nachtlogies. 't Eenvoudigst zou zijn: het pakhuis ‘Muiden’ - 't eigendom der Inrichting - bij 't Moederhuis te trekken; maar vooralsnog heeft het Bestuur geene vrijheid om tot dezen uitbouw, waaraan zulke groote kosten verbonden zijn, over te gaan.

NED. HERV. ZIEKENHUIS OP DE KEIZERSGRACHT TE AMSTERDAM.

Tot September 1893 bepaalde de diaconessenarbeid te *Rotterdam* zich tot enkele wijkzusters bij de Herv. en Luth.

ACHTERGEVEL ZIEKENHUIS TE ROTTERDAM.

kerkgenootschappen; een *Diaconessenhuis* zocht men daar tevergeefs.

In het voorjaar van 1892 werd door twee dames, die onbekend wenschten te blijven, eene dergelijke Stichting aan de stad geschonken.

De tot dit doel aangekochte villa (Westersingel 111) bevatte 22 grootere en kleinere kamers, die voor de nieuwe bestemming werden gereedgemaakt.... De verandering en verbouwing - eene operatiekamer was een eerste vereischte - vorderden meer tijd, dan men gedacht had, en niet vóór 28 September 1893 was de woning klaar en kon het Diaconessenhuis

ZIEKENZAAL TE ROTTERDAM.

geopend worden.

Tot directrice werd benoemd Mevrouw de Wed. J. Baljon - Horkel, in de Haagsche Stichting geene onbekende.

Dit Huis stond, gedurende de eerste jaren, aan Rotterdam eene hoofdzuster af, om de directrice bij de opleiding der proefzusters te steunen.

'Reeds in 1896 werd besloten tot een vrij belangrijken uitbouw, ten einde daarin een polykliniek met mannenziekenzaal 3de klasse te vestigen. Een nieuw systeem bracht men in toepassing: de wanden der operatiekamer werden geheel met glasplaten en marmer bekleed, door cement op de muren bevestigd; de vloeren werden vervaardigd van de bekende terraszo....'

't Geheele huis is verwarmd door heete lucht; de operatiekamer en enkele zalen worden electrisch verlicht. De nieuwgebouwde operatiekamer dient, behalve voor de polykliniek, ook voor aseptische operatiën.

De verpleegkosten zijn, volgens 't verlangen der stichtsters, niet hoog; zoodat geen geldelijk bezwaar de meerderheid der kranken behoeft te weerhouden, om zich hier te laten verplegen.

In 1894 werden 105 patiënten verzorgd en 61 operaties gedaan; in 1898 werden 367 kranken opgenomen en 429 kunstbewerkingen verricht.

Zeventien zusters hebben zich aan dit Huis verbonden; zij verleenen ook hulp in buitenverpleging.

Waar zoovelen in ons land het diaconessenwerk rechtstreeks of zijdelings gadeslaan, is het enkelen misschien niet onwelkom iets te vernemen, omtrent het ontstaan, het doel en het arbeidsveld van de 'Huizen', waar deze zusters onderwezen en gevormd worden.

Wij sluiten dit overzicht met een woord uit een der verslagen, die ons werden toegezonden:

'De uitoefening van den dienst der christelijke barmhartigheid breidt zich, Gode zij dank, uit; de hulp, die de christelijke vrouw op dit gebied kan schenken, is door velen erkend en dankbaar aanvaard, lang voordat het feminisme zich had doen gelden.'

Moge die hulp door steeds meerderen geschonken worden aan kranken en lijdenden, en - bij toeneming - de rechte waardeering vinden!

Erratum.

Er zijn een paar vergissingen geslopen in de onderschriften van de illustraties in aflevering 14 en 15, behoorende bij het artikel 'De Diaconessenhuizen in Nederland'.

Onder de groote illustratie op blz. 109 staat 'Diaconessenhuis te 's G r a v e n h a g e . - Voorgevel'; dit moet zijn te H a a r l e m . Het kleine ronde plaatje betreft 's Gravenhage.

Op blz. 116 van aflevering 15 leest men 'Meer en Bosch. - Diaconessenhuis voor v r o u w e l i j k e patiënten te H a a r l e m '. Dit moet zijn 'Meer en Bosch. - Inrichting voor m a n n e l i j k e patiënten te H e e m s t e d e '.

De Engelsche soldaat.

Tommy Atkins - de Engelsche soldaat - onderscheidt zich van zijn collega's in andere rijken hierdoor, dat hij

huursoldaat is. Terwijl bij alle Europeesche natiën op het vasteland de militaire dienst verplicht is en bijna overal algemeen, kan Engeland zich tevredenstellen met een effectief zeer gering leger, beveiligd als het is door zijn beroemden 'silver streak of the sea'. Met zijn suprematie ter zee neemt het land genoegen; meer op zijn vloot dan op zijn landleger heeft het zijn vertrouwen gevestigd, en indien het den vrede niet had te bewaren in Britsch-Indië en begeerige handen had terug te houden van zijn overzeesche koloniën, zou het stellig niet aarzelen het leger op non-activiteit te stellen en alles aan de vloot over te laten.

Daar Engeland er slechts een klein aantal beroepssoldaten op nahoudt, is het in staat het dezen, met name wat financieele voordeelen betreft, zoo aangenaam mogelijk te maken. Het soldaat zijn is dan ook in Engeland een formeel beroep, zelfs een goed beroep. Uit een paar aanhalingen uit het *United Service Magazine* moge het blijken. Een recruut drukt zich daar als volgt uit:

'Ik sta om zeven uur 's ochtends op, dan maak ik mijn bed op en wasch mij. Om 7¼ treed ik aan; tot 8 uur heb ik dan exercitie. Op dat uur wordt het ontbijt op de chambrée verstrekt; daarna schoonmaken van de chambrée. Van 8½ tot 10½ uur verschillende werkzaamheden (verstrekken van brandstof enz.). Hierna is er gelegenheid om een pijp te rooken of een courant te lezen in de cantine tot 1 uur. Dan wordt er gegeten. Tot twee uur volgt er nu rust, terwijl de eetzaal wordt aangeveegd. Van 2 tot 4 uur exercitie in de loods, waarna weer rust tot om 4½ uur de thee wordt verstrekt; vervolgens (maar vrijwillig) oefening in de schermzaal, daarna wandeling en om 10 uur gaan slapen.'

Dit is de dagtaak van den recruut. Voor den afgeëxerceerden soldaat is die als volgt:

Om zeven uur reveille en wasschen; om 7.50 wasschen van het lijfgoed; om 8.15 ontbijten; om 8.45 schoonmaken van de chambrée; om 9.30 in orde houden der equipementstukken; van 11 uur tot 12 uur parade; te 12.05 tweede ontbijt (warm) in de cantines, daarna een partij voetbal; om 1 uur middageten; te 1.30 schoonhouden der chambrée; van 2 tot 3 uur poetsen der wapenen, en daarna 1½ uur compagniesschool; om 4.30 thee; van 5 tot 7 uur in orde houden der militaire equipementstukken; van 7 tot 11 uur vrijaf.

Wat is er van dit alles aan? Wij zullen dit eens aan de hand van een Engelsch officier onderzoeken, die daaromtrent in *Harper's New Monthly Magazine* voor eenigen tijd - vóór den oorlog - eenige mededeelingen heeft gedaan.

Om soldaten te kunnen werven - aldus zegt hij - moet men, daar de industrie zich van goede werklieden voorziet door het aanbieden van een goed loon aan wie intelligent, krachtig, ijverig en knap is, - moet men zich richten tot dat deel der bevolking, dat het minst over al deze goede eigenschappen beschikt. Men verzekert daaraan een klein bestaantje, gemakkelijk en lui; men behandelt hen met zooveel omzichtigheid als zelfs de jongelieden uit betere kringen in landen, waar de dienstplicht bestaat, niet genieten; men went ze aan een betrekkelijk groote mate van comfort, al is dit natuurlijk niet overdreven. Maar toch is het van dien aard, dat deze soldaten, die uit kringen komen, waar men weinig verwend is, er zeer tegen opzien om zich buitengewoon in te spannen, en dat de verschrikkingen van den oorlog hen weinig aanlokken, hoewel de oorlog hun eigenlijk bestaansdoel is dat zij vrijwillig hebben aanvaard. Het beste bewijs hiervoor is de misnoegdheid, die er ontstaat in een regiment, op het oogenblik dat het wordt opgeroepen om in Britsch-Indië de acht

jaren te dienen, die hun dienstreglement voorschrijven en waarna zij gepasporteerd kunnen worden. Toch zijn er natuurlijk ook zeer velen, die met opgewektheid naar de koloniën gaan, die aangetrokken worden door het onbekende. Daarenboven weten ze, dat ze het daarginds heel wat beter hebben dan in het vaderland. Zij zijn er bijna onbeperkt vrij en de afwisseling is er groot. Er zijn geen corveeën te verrichten, het grove werk wordt door inboorlingen verricht, die zelfs hun klanten op bed komen scheren en Tommy Atkins zijn kopje thee dienen, voordat hij nog van zijn legerstede is opgestaan.

Eerst daarna besluit de voortreffelijke Tommy om zijn krib te verlaten en aan den arbeid te gaan, waaraan hij trouwens zoo kort mogelijk blijft.

Aldus vertroeteld kan hij het wel uithouden, en geen wonder dat dan ook menig jonge man, die niet opgewassen is tegen den zwaren strijd om het bestaan in het moederland, met vreugde voor de koloniën dienst neemt. Maar het gevolg ook van deze mindere gehardheid is, dat er velen spoedig in het tropische klimaat bezwijken. Men heeft dan ook reeds moeten bepalen, dat beneden den twintigjarigen leeftijd niemand mag uitgezonden worden. Maar hoe wordt hieraan de hand gehouden? De burgerlijke stand is in Engeland niet al te best ingericht en vrij zeker is het, dat er velen lang voor hun twintigste jaar worden uitgezonden.

Vanaf Wellington tot Napier en Wolseley toe hebben alle Engelsche generaals er over geklaagd, dat er reeds voor hun zeventiende jaar recruten worden aangenomen. Doch zelfs dit deel der beroepssoldaten zijn nog niet diegenen, waarop het minst te rekenen valt; zij worden althans nog door het avontuurlijke van den krijgsmansstand aangetrokken. Anders is dit echter het geval met hen, wier eenige bekoring schuilt in de premie, die de vrijwilliger bij zijn indiensttreding ontvangt. Onder deze categorie vindt men slechte werklieden, luiaards, hoofden van ongelukkige huisgezinnen, die er slechts op bedacht zijn zoo spoedig mogelijk te deserteeren en zich weer bij een ander regiment te doen inlijven, wat niet al te moeilijk is. Door dit middel weten zij tegelijkertijd een onaangenamen tijd van ballingschap te ontkomen, terwijl zij nog bovendien een extra premie verwerven. Deze omstandigheid verklaart dan ook het enorme getal deserteurs, dat het Engelsche leger elk jaar heeft in te schrijven. Allerlei voorzorgen heeft men trachten te nemen om het getal dezer lieden te verminderen. Een bewijs hiervan is wel te vinden in een boek van den heer G. Tricoche, die welingelicht is in deze materie en welke schrijft:

‘De militaire autoriteiten maken niet dan op het laatste oogenblik de definitieve lijsten openbaar van het detachement, dat moet vertrekken, hoogstens 48 uren voor de afreis. Het bataljon wordt onmiddellijk geconsigneerd, de posten verdubbeld en schildwachten worden op 20 pas afstand van elkaar geplaatst om de muren der kazerne, terwijl piketten in alle richtingen worden uitgestuurd om eventueel ontsnapten weer op te sporen. De sergeant-provoost en zijn helpers, kerels die op dat werk zijn afgericht, zoeken de slecht befaamde buurten af of er zich soms hier en daar iemand verstopt heeft.’

Aldus tracht men, als eenmaal de lijst der aangewezenen bekend is, uitingen van lafhartigheid en zwakheid, die zoo aanstekelijk werken, tegen te gaan, terwijl men eveneens hen overstelpt met inspecties, appèls, dienst enz. ‘Ik heb dat,’ schrijft de heer Tricoche, ‘alles nauwkeurig opgemerkt, daar ik toevallig bij zulk een gelegenheid korporaal van de week was. Mijn hoofd liep mij om van het rumoer van de wagens die beladen werden, van regimentskoetsiers die vloekten, van paarden die hinnikten, van vrouwen die weenden en hun pover huishoudentje inpakten, van kinderen die huilden, van signalen op de trompet en van militaire krijgsmuziek....’

In geen ander leger zal men toestanden kennen als de hier beschrevene, nergens houdt de soldaat er een getoloreerd huishouden op na als in het Engelsche. Van militairen hebben deze soldaten dan ook eigenlijk weinig en patriottisme is voor hen een vrijwel onbekend gevoel.

Toch neemt dat niet weg, dat het kranige ‘troupiers’ zijn, gelijk zij hebben bewezen op alle slagvelden, waar zij

hebben gevochten. Behoorend tot een krachtig ras, bij hetwelk lichaamsoefeningen ten allen tijde in hooge eer zijn geweest, gehard bovendien door een vasten levensregel, waaraan zij zijn onderworpen, en die hun physieke kracht tot den hoogsten graad heeft doen ontwikkelen (hun gemiddelde leeftijd overtreft dien van andere Europeesche soldaten), hebben de Britsche huursoldaten als verzamelbegrip trekken van flegma en eigenliefde, die niet te kleinachten zijn. Zij houden van hun gemak en laten zich derhalve niet haasten. Hoe vaak zijn ze in de Krim te laat gekomen op de afgesproken punten. En met welk een luxe zijn zij in hun bivouac geïnstalleerd.

Op *Trafalgar Square* in de eerste plaats werken de werfofficieren, speciale ambtenaren, die er op uit zijn, de menschen over te halen om dienst te nemen. Daar staan ze, het mutsje op een oor, de sjerp om het lijf, het stokje in de hand. Het zijn oud-onderofficieren, die bij hun pensioen deze bijverdienste nog maken; zij verdienen ongeveer *f* 1.50 per dag benevens een aanbrengpremie voor ieder soldaat, om niet te spreken van eer aantal andere kleine buitenkansjes.

Ook in hun leven is er afwisseling genoeg; soms is de oogst schaars, soms overvloedig;

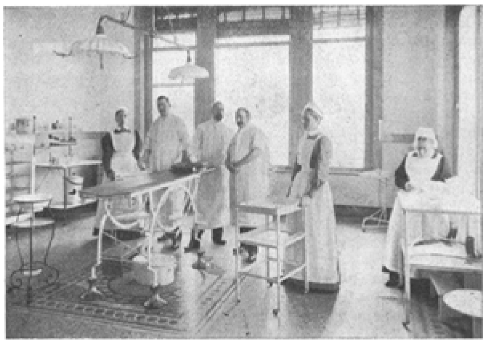

DE DIACONESSENHUIZEN IN NEDERLAND. - OPERATIEKAMER TE ROTTERDAM.

dit staat bijv. in verband met werkstakingen, wanneer er zooveel toevloed is, dat men de menschen slechts voor het kiezen heeft. In 1885 was de oogst ongeveer 40000 man meer dan andere jaren. Maar op de vette jaren volgen de magere; enkele jaren is het al heel slap en voor de wervers is dan bitter weinig te verdienen. Om weer wat leven in de brouwerij te brengen zijn zij dan verplicht uitgaven te doen; zij reizen de dorpen af om er Harer Majesteits uniform te laten zien en zij trachten bedelaars, vagebonden, declassés van allerlei soort tot dienstneming over te halen. En dit tuig wordt dan, zooals wij al zeiden, meer vertroeteld dan onze landskinderen uit de beste huisgezinnen.

Laten wij maar eens een kijkje in een der kazernes gaan nemen. Wij komen daar des ochtends aan op het uur dat de réveille geblazen wordt; de schildwacht stapt met snelle passen heen en weer om zich wat te verwarmen. Wij gaan naar een der chambrée's. Op de deur is een briefje geplakt, waarin wij lezen, hoeveel mannen daar gehuisvest zijn en op hoeveel steenkool zij per week des winters recht hebben.

In een leger uit vrijwilligers samengesteld dienen de contractanten hun rechten te kennen en te weten hoeveel brandstof hun wordt toegelegd en wat het rantsoen is van de verschillende levensmiddelen, waarop zij recht hebben. Ieder man krijgt per dag ¾ pond vleesch met been en een pond brood; daarenboven, doch eerst sedert 1898, geeft de Staat 15 cents per man voor groente, specerijen enz.

Wij werpen een blik in de zaal en zien de jongste mannen bezig met zich te kleeden, terwijl de ouderen nog wat liggen te luieren. Richten wij thans onzen blik naar de binnenplaats! Daar komen ze aan, in de eene hand een groote blikken bak, met de andere hun mouwvest toeknoopend. De gestraften zijn bezig met aanvegen of ten minste zij zijn daar aanwezig om het te doen. Om acht uur klinkt het signaal voor het ontbijt. Wij gaan de zaal binnen, die er proper en smakelijk uitziet; de bedden zijn nu opgeruimd; de lucht is ververscht en op de tafels is het ontbijtgerei neergezet. Men is bezig thee te schenken en deelt rond wat er vandaag voor extra is: boter, haring of havermout. Ieder kan bovendien, als hij daar lust en geld voor heeft, zich de weelde veroorloven van nog daarenboven iets te koopen bij een veteraan, die daartoe aangewezen is en die met kleine versnaperingen de verschillende zalen afloopt.

Het hoofdstuk der gastronomie moest hier eigenlijk een zeer ruime plaats innemen, want op dit punt heeft de Engelsche soldaat een heerenleven. Een sergeant, die de kookschool te Aldershot heeft doorloopen, is met het toezicht op de bereiding der spijzen belast. Hij heeft een kok onder zijn bevelen, benevens hulpkoks zooveel als noodig is, want Tommy Atkins heeft een goede maag en een groote ook. Met hetgeen hij in de cantine kan koopen, maakt hij zijn spijzen nog smakelijker: peper, kaneel, cayenne enz. Dit alles wordt voor zeer lagen prijs, soms zelfs beneden inkoopsprijs verkocht; het verlies wordt dan gedekt door de winst, die men maakt op de dranken, waardoor derhalve de drinkers voor de matige soldaten betalen, wat dus bovendien nog een moreel voordeel heeft.

Wij mogen hier dan ook onmiddellijk bijvoegen, dat het alcoholisme meer en meer verdwijnt uit het Engelsche leger, iets wat in de hand wordt gewerkt door het alleen maar verkrijgbaar stellen van bier in de cantines. In de koffiekamer naast de eetzaal kan men voor den matigen prijs van een stuiver een bord soep met een stuk brood, een schotel havermout of een bord met rijst en suiker krijgen of ook een kop koffie met een gesmeerd broodje.

Bij dit alles is er geen sprake van ‘dienst’. En ook mag in het algemeen gezegd, dat het ‘dienst’ doen bij den Engelschen soldaat iets is wat slechts zeer zwak is vertegenwoordigd op zijn dagstaat. Sport toch neemt een groot deel in van zijn tijd: gymnastiek, voetbal, roeien. Om kort te gaan, de soldaten vervelen zich volstrekt niet in de kazerne; zelfs is dit zoo sterk, dat er bij ieder regiment altijd een aantal mannen zijn, die nooit uitgaan en het eene jaar in, het andere uit, in de kazerne blijven en er alleen maar uitgaan, als hun dienst dit eischt.... met name als ze getrouwd zijn, welk laatste een gunst is, die slechts aan een paar mannen per honderd wordt toegestaan. De vrouwen zijn in het kwartier gehuisvest. Meestal zijn ze waschvrouwen, wat geen onwinstgevend ambt is. Te mogen trouwen is dan ook een erg begeerd iets, dat slechts aan de beste manschappen wordt toegestaan, die minstens zeven dienstjaren tellen en op zijn minst 5 pond sterling in de spaarkas hebben belegd.

De onderofficieren hebben het *recht* om te trouwen. Deze niet te hoog te schatten handlangers der bevelvoerders worden overladen met weldaden en hebben allerlei voorrechten.

(*Slot volgt.*)

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 123.)

'Meen je dat heusch, Carla?' vraagt hij, haar dichter naderend. 'Ben je dus werkelijk gerust, als ik bij je ben?'

Een nieuwe donderslag, ofschoon veel minder hevig dan de vorige, strekt haar tot voorwendsel om geen antwoord te geven.

Gustaaf herhaalt daarom zijne vraag, terwijl hij zijne hand teeder op haren

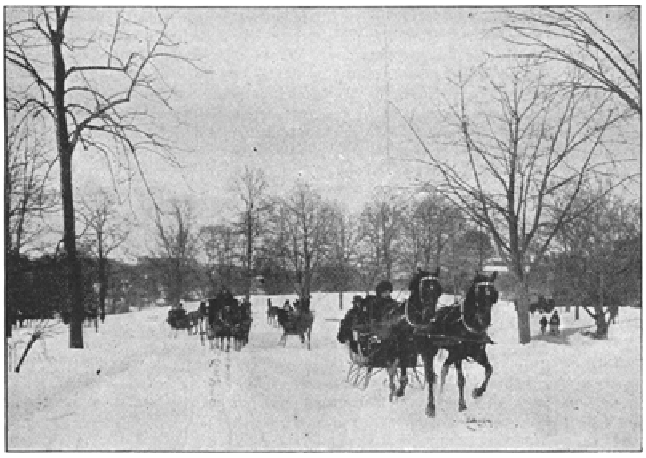

HEERLIJK WINTERWEER. (Naar eene photographie.)

schouder legt; dan antwoordt zij hem kalm:

'Zeker, waarom niet? - Maar zeg, Gustaaf! zouden we niet huiswaarts gaan? Je ziet, dat de bui aan het afdrijven is.'

'Nog een oogenblik geduld, Carla-lief! Zie eens hoe morsig het is! Dat zou je mooie schoentjes bederven. - En dan ook, er valt nog heel wat water.'

En, even haar rechtervoetje latende uitgluren onder hare japon, antwoordt zij:

'Ja! je hebt gelijk; het regent nog te veel. Anders - je hoeft niet bang te zijn, dat ik zou smelten.'

Ondertusschen heeft Gustaaf haar eenen stoel toegeschoven, en neemt hij nevens haar plaats, terwijl hij weer begint:

'Tot mijn groote spijt ga je morgen al weg. Wie weet, wanneer ik weer eens zoo rustig met je samen zal zijn!'

'Ben je daar zoo bijzonder op gesteld?'

'O, méér dan ik je kan zeggen. Carla! - Ja! - Liefste, het moet me van 't hart.'

'Me dunkt, we moesten nu maar opstappen, Gustaaf!'

'Och, liefste Carla! nog slechts een enkel oogenblik. Je hebt natuurlijk wel opgemerkt, hoe je een niet te beschrijven indruk op me gemaakt hebt, van het oogenblik af, dat je hier bent gekomen, en datje vooral in de laatste dagen...'

'Dat is, zoowaar, geloof ik, het begin van een liefdesverklaring?'

'Ja, Carla!' herneemt hij, zich tot haar overbuigend en hare hand vattend, die zij slechts zwakjes zoekt te bevrijden. 'Het *is* eene liefdesverklaring! - Ja, liefste! Ik houd veel méér van je, dan ik dacht, ooit iemand te kunnen liefhebben.'

'En Anna dan?' vraagt zij, hare hand nu zacht losmakend, ofschoon zij nog rustig blijft zitten.

'Anna?' - herhaalt hij, haperend; en dan na eene kleine pauze: 'Ik houd heel veel van Anna - o ja! - zij is eene zeer lieve - zuster, die ik reeds als kind kende en liefhad. - Maar sedert jij hier heb ik eerst recht goed leeren begrijpen, wat liefde eigenlijk is. - Neen, lieve engel!' vervolgt hij hartstochtelijk, weder hare hand vattend, en er een vurigen kus op drukkend. 'Neen! trek uwe hand niet terug! - Ik heb me in de laatste dagen zoo diep rampzalig en toch ook zoo gelukkig gevoeld. Nu eens zocht ik je te ontwijken, omdat ik bang was dat mijn gezelschap je niet beviel, en dan weer werd ik ondanks mezelven, tot je aangetrokken als door een magneet, en volgde ik je als je schaduw. - Carla! je bent zoo mooi, zoo lief en zoo goed! - Maak me gelukkig - ik smeek je! - en zeg, dat je mij ook wel een beetje moogt lijden!'

Zij heeft hem ongestoord zijne hartstochtelijke verklaring

laten uitspreken, maar staat dan op en zegt, terwijl zij hem intusschen lief-glimlachend aanziet:

'Hoor eens, Gustaaf! Ik heb je leeren kennen als een verstandig jongmensch. En je bent een gezellig-prettige, beste vriend voor me geweest, zoolang ik hier logeerde. - Maar de kennismaking is nog wat kort, en daarenboven -'

'Maar Carla!'

'Weet je wat, Gustaaf? Laat ons eenvoudig goede vrienden blijven! - Kijk! het is droog geworden. Ga je mede naar huis?'

'Eén woordje nog, Carla! - nog een enkel! - Zeg me ten minste, dat ik mag blijven hopen.'

'Hopen? Waarop? - Maar neen, kom! dat gaat niet. Ik denk er heusch niet aan, me te verbinden. - Kom je ons na de vacantie eens gauw opzoeken? Je weet nu waar we wonen - en het zal moeder zeker veel genoegen doen, je eens spoedig te zien.'

'Dus jou minder, Carla?'

'Dat heb ik toch niet gezegd. Maar komaan, dwaze vent, laten we deze gekheid heel gauw weer vergeten. Vindt je ook niet?'

Zij neemt het boek van de tafel, bladert er even in, en als zij de plaats heeft gevonden, waar de koningin spreekt tot Carlos, nadat deze haar zijne liefde beleed, dan declameert zij, terwijl zij op de trede van den koepel staat:

'Verlaat mij, Prins! Kom, wat ik bidden mag,
Voor zulk een onderhoud nooit weer terug!'

En dan ijlt ze voort, hem rakelings voorbij, den rok coquet opgenomen, de voetjes zooveel mogelijk plaatsende op de droge plekjes, en dan met een helderen lach en een plaagziek: 'je bent een goeie jongen, hoor Gustaaf! - Da-ag!' verdwijnt zij, den hoek om naar huis.

De kerkklok slaat juist acht uur, nu Gustaaf de paraplu's gedachteloos in de hand nemend, haar aan den uitgang staat na te oogen, half verbijsterd, half beschaamd. De zon staat als een rood-gloeiende bol in het Westen, en zendt nog even haar stralen langs de stammen der boomen om te weerspiegelen in de glasruiten van den koepel. De regendroppels vallen als paarlen van de frisch-groene bladeren omlaag. Een nachtegaal lept er dichtbij van het trillende vocht, om dan zijn langgerekt: tjuu - tjuu - tjuu - te doen hooren, en wordt, na zijn melodisch lied, weldra uit de verte door een makker beantwoord.

En alom die frissche, die heerlijke geur, die verkwikkende, versterkende koelte!

Van dit alles echter bemerkt Gustaaf niets, als hij langzaam den koepel verlaat, langs een pad, dat hem wegvoert van huis. Ziet! daar gaat hij het park in, peinzend, met trage schreden!

Een blik is hij waard, hij, de flink-ontwikkelde jonkman van ongeveer drie-en-twintig-jarigen leeftijd. Zijn gelaat, bruin gekleurd door de zon, getuigend van gezondheid en kracht, wordt versierd door een pas opkomend snorretje, van dezelfde donkere kleur als zijn kortgeknipt haar. Onder een middelmatig hoog, thans geplooid voorhoofd, zien een paar bruine oogen gedachteloos rond. Men zou meenen, dat hij was geboren in warmer klimaat. Toch is dit niet het geval: zijn eerste levenskreet klonk op 'Schoonoord'. Zijnen vader verloor hij, toen hij nog nauwelijks kon spreken. Ofschoon zijne moeder het plan overwoog, om het buitenleven te verwisselen met de stad, nu zij haren echtgenoot had verloren, kwam zij spoedig

terug van dat denkbeeld, hoofdzakelijk omdat men voor haar zoontje, dat oorspronkelijk een zwak, teer ventje was, het buitenleven hoogst nuttig oordeelde; daarmede vervulde zij tevens de wenschen van den vereerden afgestorvene. Het familiegoed der Van Slotens werd dientengevolge voortdurend bewoond. Gustaaf ging zich weldra voordeelig ontwikkelen; hij ontving zijne eerste opleiding op de dorpsschool, terwijl dominee Menzel na enkele jaren op zien nam, den aardigen, vluggen jongen in te wijden in de beginselen van het Latijn, zoodat hij vrijwel beslagen, op twaalfjarigen leeftijd vertrok naar het gymnasium te Maastricht. Thans is hij sedert een vijftal jaren student en sedert verleden najaar doctorandus in de rechten te Leiden. -

Onderwijl heeft Gustaaf zijne wandeling in eenzaamheid voortgezet. Hij voelt zich, na het straks voorgevallen tooneel, nog niet voldoende op zijn gemak, om reeds nu naar huis terug te keeren.

'Hoe dwaas,' denkt hij, zich bezinnende, 'daar loop ik nu heen met twee paraplu's onder den arm, terwijl er geen wolkje aan de lucht is. Die dingen opgeborgep in den koepel, en dan een fikschen loop gemaakt! Dat zal me goeddoen.'

Als hij teruggekomen is op de plaats, waar hij zooeven haar zoo vurig zijne liefde verklaarde, verraadt het trillen zijner lippen hoe hij ten minste een meer ernstig antwoord verwachtte, dan het citaat uit den Carlos en het luchtige gezegde, hem speelsch toegeroepen uit de verte.

Met een zucht gaat hij heen, om nu met haastigen stap zijne wandeling te hervatten, en intusschen te overleggen, hoe hij zich straks, bij eene weder-ontmoeting, tegenover haar zal gedragen.

Zou zij, in haren overmoed, misschien het voorgevallene, als eene kluchtige scène of als eene dwaasheid, hebben overgebracht aan hare moeder, wellicht ook aan de zijne? Of zal zij, nu zij tijd tot nadenken heeft gehad, veeleer hem schuchter begroeten, of wel hem ontwijken tot aan haar vertrek?

'Hoe vreemd,' denkt hij, 'dat hij haar, bij zijn weten, te Leiden nog nimmer ontmoet heeft, háár - een zoo eenigmooi meisje - en dat nog wel, terwijl hij dagelijks op weg naar het college voorbij hare woning kwam, onbewust van haar bestaan! Hoe geheel anders zal dat voortaan worden! Want ondanks haar ontwijkend antwoorden, heeft ze hem niet geheel afgewezen, - dien kus op hare hand liet zij niet onwillig toe, - en, bovendien, zij noodigde hem uit tot een spoedig bezoek in de stad. - Zeker! dat doet hij weldra; hij zal zich niet zoo terstond laten afschrikken; hij wil nogmaals beproeven, hare liefde te winnen, hij zal niet wachten totdat zij - Maar Anna? - de speelnoote zijner kinderjaren, de lieve, de trouwe vriendin van lateren tijd? Is zij voor hem thans niets méér dan eene zuster? En zijne heimelijk-gekoesterde plannen voor de toekomst? - Neen! - Hij weet daarvan niets nu!' - Slechts één denkbeeld verdringt alle andere: het bezit van Carla, de prachtige, aanlokkelijke schoone!

Het duurt geruimen tijd, voordat hij zijne gewone kalmte heeft terugbekomen, en het is al donker, nu hij het huis nadert, en Carla hem vanaf de stoep gemoedelijk-vriendschappelijk verwelkomt: 'Prettig gewandeld, Gustaaf? Wat heerlijke avond, hé? - Moeder vond het wàt leuk, dat je in den koepel zoo goed voor me gezorgd hebt!'

IV.

Welk een vreedzaam tooneel, hier, op de plaats achter de pastorie! Dominee heeft straks zijne studeerkamer verlaten, waar hij de eerste middaguren besteedde aan de

samenstelling der preek voor morgen, en waar hij, kort na het eten, een dutje gedaan heeft.

Nauwelijks wordt thans zijn stap in de achtergang hoorbaar, zelfs nog voordat hij door de buitendeur op de plaats verschijnt, met een bak voer in de hand, of eene menigte duiven van allerlei soort en kleur komt klapwiekend aangevlogen van alle zijden, om haar avondrantsoen te ontvangen uit de welbekende hand des meesters.

'Niet zoo gulzig, jij vaaltje!' zegt dominee tot eene zijner gevleugelde lievelingen, die brutaal, terstond is gevlogen op zijn uitgestrekten arm.

'Het vaaltje' voelt zich volkomen thuis; en - goed voorbeeld doet goed volgen - een blauwe kropper vliegt op dominee's tuinhoed, om er weldra op vrijmoedigen toon al mede haar gaaiken te lokken.

Ja! 't Is een vreedzaam tooneel, zooals Zijn WelEerwaarde zich moeite geeft, om iedereen tevreden te stellen. Doch het vaaltje krijgt het leeuwendeel, en 't is zelfs de hand van den meester, die het tegen wangunstige snavels beschermt.

'Wees jij ook maar gulzig!' zegt dominee. ''t Is niet voor je zelven, maar wel voor je jongen, die zitten te wachten op het voedsel der moeder. Straks geef ik je in het hok nog wat boekweit, om hen het pikken te leeren. Hier, pauwstaart! wees niet zoo trotsch op je veeren! Kom liever wat nader, of straks zit je portie in den krop van een ander, en dan ligt het aan je hoogmoed, als je voedsel tekort komt.'

En het vaaltje springt eindelijk van dominee's arm naar omlaag, om uit den steenen bak bij de keuken eene groote hoeveelheid water te verzwelgen, en dan van het noodige ruimschoots voorzien, te vliegen naar de nog half kale jongen in het hok, die met uitgerekten hals, ongeduldig-piepend hun moeder verbeiden.

'Wèl gulzig!' zegt dominee nogmaals bij zichzelven, terwijl hij de voedster in hare bewegingen volgt, 'doch minder voor zich, dan wel voor hare kleinen. Een beeld des levens! Het is gemakkelijker eigen hartstochten te bedwingen, dan kalm en bezadigd te blijven, waar het leven of welzijn zijner kinderen op het spel staat!'

't Is heerlijk in den tuin achter de pastorie, nu de zon wat gedaald is, en eene koele schaduw de hitte van den dag is komen vervangen. De reseda, de heliotroop en de rozen wedijveren om 't zeerst, wie hunner den meest welriekenden geur rondom weet te verspreiden. En de groote Engelsche violen, daarginds achterin bij de kerk, schijnen u vriendelijk toe te lachen, en eveneens onderling, in zachte kleurschakeering, om den eereprijs te kampen.

Daar links op die hoogte het liefelijkste van alles: Anneke in haar eenvoudig neteldoeksch kleedje. Zij is nog alleen, maar verwacht aanstonds hare ouders; hare moeder, die in de voorkamer wat uitrust van de vermoeienissen van den Zaterdag, en vader, die na het voeren der duiven, nog eerst aan zijne kippen en fazanten het noodige moet geven.

Doch al is zij alleen, dat kan voor het oogenblik niet schaden - integendeel! Wij hebben daardoor goede gelegenheid, om haar wat meer opmerkzaam te beschouwen, wat zij stellig ten volle verdient. Men kan het dat fijngevormde handje, dat den theepot vasthoudt, niet aanzien, hoe er vaak menig ruw werkje mede verricht wordt, en dat Anna bijvoorbeeld nog heden middag op zolder met Marieke, de dienstbode, de 'natte wasch' aan kant heeft gebracht.

Zij ziet er recht lief uit en aanvallig, al ontbrak haar den tijd, om de zware blonde vlechten op te steken, die haar langs den rug tot aan het middel vrij afhangen.

De hoogte, waarop de theetafel gereed staat, of het 'heuveltje', zooals de familie dit plekje noemt, ligt in het achterste gedeelte van dominee's uitlokkenden tuin. Voor vele jaren geleden werd het door dominee eigenhandig van puin en aarde opgeworpen, en aan den kant van den buitenmuur beplant met een treuresch, wier breede takken zich thans als een dak over het heuveltje uitbreiden. Dominee bracht in het loof enkele openingen aan, om, zoowel op de dorpsstraat, als op den tuin en het huis, een onbelemmerd uitzicht te hebben, terwijl, wanneer de takken aan de noordzijde een weinig vaneengeschoven worden, het oog vrij kan doordringen tot op het kleine

kerkhof, onmiddellijk daarachter, waar eene hooge theeroos telken jare opnieuw hare bloemen doet geuren boven het graf eener onvergetelijke doode.

Ja! onvergetelijk is die doode, de kleine Elize, het zusje van Anna, dat op kinderlijken leeftijd ontrukt werd aan hare ouders, die haar eene rustplaats bereidden, niet te ver uit hun oog.

Anna is eenigen tijd ijverig bezig geweest aan een handwerkje, dat zij straks een oogenblik neerlegde, om de thee te zetten, terwijl zij intusschen aan hare gedachten de voor haar zoo belangrijke gebeurtenissen der laatste dagen voorbij laat trekken. Dat Gustaaf van Sloten hierbij de eerste plaats inneemt, is niet te verwonderen. Verleden Dinsdag - den dag na het vertrek van Carla - is hij een bezoek komen brengen. Hij zag er betrokken uit en was bijzonder stil geweest. Was dit alleen een gevolg van de hoofdpijn? of was misschien het weggaan der mooie logée de reden zijner afgetrokkenheid? Iets ernstigs *moet* hem wel hinderen, hem, die in den regel zoo opgeruimd van humeur is. Immers, gewoonlijk weet hij, bij zijne menigvuldige bezoeken, hen aangenaam bezig te houden, en laat hij hen vaak lachen door hun te vertellen van koddige studentengrappen, zoodat dominee zelfs bijwijlen wordt uitgelokt, om halfvergeten anekdotes uit eigen studietijd ten beste te geven.

Na Dinsdag is Gustaaf nog tweemaal teruggekomen, beide keeren echter voor slechts enkele oogenblikken, de eerste maal in gezelschap zijner moeder, die klaarblijkelijk zelve zijne afgetrokkenheid opmerkte, en hem angstvallig aankeek; en dan eergisteren alléén, doch zeer vluchtig, omdat hij nog vóór den avond naar Maastricht moest voor financieele zaken.

Anna schrijft zijn veranderd gedrag maar al te wèl toe aan den invloed van Carla; doch gedachtig aan de woorden van haren vader: 'is dat nu mijne flinke dochter?' doet zij voortdurend haar best, zich te verzetten tegen het leed, dat haar drukt, al gaat daarmede ook eene schoone illusie verloren. Zij tracht de zaken dapper aan te pakken, en door gestadige bezigheid zoo weinig mogelijk aan die teleurstelling te denken, wat somtijds haren krachten wel te boven gaat. In ieder geval toonde zij aan Gustaaf bij zijne bezoeken telkens een opgeruimd gelaat, en zij is voor hare ouders, evenals vroeger, het zonnetje van het huis.

Terwijl zij zoo zit te peinzen, en intusschen hare handen blijft reppen, ziet zij door de opening der esschetakken aan de straatzijde, het voorwerp harer gedachten den hoek om komen. Daar zij om verschillende redenen hem bij voorkeur niet wenscht te spreken onder vier oogen, wat te verwachten is, wanneer zij hier blijft zitten en hij zoo aanstonds het heuveltje voorbijkomt - legt zij vlug het handwerkje neer, en loopt haastig naar beneden den tuin in. Zij snelt huiswaarts met eene vaart, die de kippen in den ren verschrikt doet opspringen en kakelen, terwijl de duiven, die nog zoeken naar wellicht in het zand bedolven boonen, naar alle kanten uiteenvliegen.

Het scheelt niet veel, of zij loopt tegen haren vader aan, die juist terugkomt uit de keuken, waar hij zijn Gouwenaar is gaan ontsteken aan het turfvuur, dat Marieke op het punt was van 'in te rekenen'.

'Wel, kind!' roept hij verbaasd uit. 'Je doet me verschrikken! Is dat een woest loopen!'

Doch als hij haar eventjes goed heeft aangezien: 'Wat is er, mijn kind? Zeg! scheelt er iets aan?'

'Dat niet, beste vader! Ik ben alleen maar weer een beetje kinderachtig, zooals in den laatsten tijd nogal eens dikwijls.'

'Er is toch geen dief in den tuin, zottinnetje, of iets anders om bang voor te wezen?'

‘Neen, vadertje, neen! Er is niets anders, dan dat ik, zooeven over den muur kijkende, Gustaaf zag aankomen op weg naar hier, en dat ik liever niet door hem wenschte aangesproken te worden.’

(*Wordt vervolgd.*)

Een nieuw Villa-Park: te Bloemendaal.
Door C.S. de Clercq.
Met illustratiën.

Verscholen achter eikenboschjes, bewaakt door grimmige hekken, lag het buitengoed *Duin-en-daal* als een Tantalus-kwelling

PROTESTANTSCHE KERK TE BLOEMENDAAL.

van den natuurlievenden wandelaar. Hij had het Bloemendaalsche bosch doorkruist, in het volgebouwde Park geen bevrediging gevonden en zoekend naar schoonere plekjes was zijn oog gelokt door de zonnige weiden van *Duin-en-daal* met zijn vijvers en beken en steile heuvels, waarop donkere dennekruinen wuifden.

De omwonenden noemden de plaats *Le Paradon*, naar den geheimzinnigen wondertuin uit Zola's roman, want wie er steelsgewijze een blik in had geslagen, werd dagenlang verontrust door de lokkende bekoring van dit verboden plekje, van de romantische trapjespaden die zich verloren in tunnels van groen of opwentelden tegen heuveltoppen, van waar de blik mijlen en mijlen ver over den omtrek kon weiden.

Slechts aan enkele bevoorrechten was het vergund ongestoord van dit schoons te genieten. Naar de opvatting van den eigenaar was dit lustoord niet voor menschen maar voor *konijnen* geschapen. Met angstige zorg werd gewaakt, dat toch niet één langoor ontsnappen mocht, en natuurliefhebbers barsch verdreven omdat zij de konijnen zouden verontrusten. Want wat zouden de donkere laantjes zijn zonder de wippende witte konijnenstaartjes, waarop te schieten 's menschen hoogste bestemming scheen!

Tot groote voldoening van menschen en dieren bleek het kruit van dezen schutter eindelijk verschoten en moest het buitengoed worden verkocht. Energieke mannen legden er de hand op en openden het voor het publiek.

Dát was een blijde verrassing voor den natuurvriend, want schooner nog dan men zich het buiten gedacht had, vertoonde het zich in werkelijkheid.

De nieuwe eigenaars toonden ondernemingsgeest en verbeeldingskracht te bezitten, want zij lieten mooie, breede klinkerwegen aanleggen, wier richting zoodanig werd gekozen, dat het natuurschoon er nog beter door tot zijn recht komt.

De belooning volgde de wijze daad op den voet: het aangeboden bouwterrein vindt gretig liefhebbers. En thans zijn de konijnenholen verlaten en verrijzen er villa's, op wier witte muren de schaduwen der dennen geestige lijnen teekenen en wier roode daken vroolijk gloeien tusschen het donkergroen der dennekruinen.

Wie uitstapjes maakt in de buurt van het bloemrijke Haarlem vergete *Duin-en-daal* niet. 't Is het Schwarzwald in duodecimo, maar met iets dat zelfs het Schwarzwald mist: de heerlijke, levenwekkende zeewind, die op de zonnige duinen gestoofd en vervuld van het pittig aroma zijner kruiden en dennen, een eenig longengenot biedt, dat den heelen mensch verfrischt en verjongt. Want de zee is zóó dichtbij, dat men haar ziet van de hooge uitzichtspunten als een bleek blauw lint achter de scherpe toplijnen der duinen, met de zeilen en rookpluimen der schepen die IJmuiden in- en uitvaren, en dat het lied harer branding het dennengeruisch begeleidt.

Anders ook dan in het Schwarzwald staan de dennen hier. Ginds schieten ze op als kerkzuilen, rij aan rij, alle even slank, even recht, even hoog. Maar hier in het duin zijn juist de alleenstaande de schoonste, dat zijn de worstelaars met het harde lot, met den rusteloozen zeewind, die hen beukt en buigt en wringt, die hen de appels uit de haren en de armen van het lijf scheurt, maar hen niet breken kan. Ik houd van die verwrongen reuzen, in wier karaktervolle lijnen een leven van lijden en strijd geschreven staat, van die dichters onder de boomen, in wier wijdgetakte kronen de zon blijft nagloeien te midden van de opstijgende schaduw van den nacht.

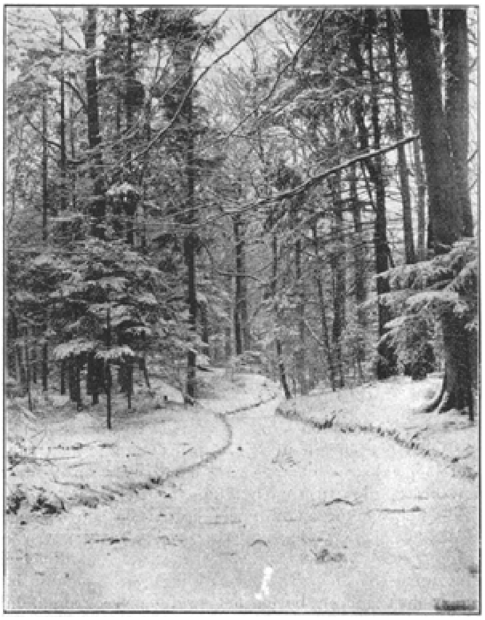

BLOEMENDAAL. - LENTESNEEUW.

De zon hult de stammen in rooden gloed;
Het windje de kruinen zacht ruischen doet;
Der dennen aroma geurt wonderzoet;
Geel stuifmeel wolkt rond er in overvloed -
O lieflijk gepoos aan der dennen voet!

Hoeveel kwaad is er toch gesproken van onzen zandgrond en hoe weinig verdient hij het! In ons klimaat van vocht en rheumatiek, van parapluies en overschoenen waardeer ik

DUIN EN DAAL. - DE EERSTE VILLA.

den zandgrond van hei en duin als de plaats, waarop het makkelijk bouwen en goed wonen is. Hadden onze voorvaderen onze hygiënische kennis bezeten, zij hadden den lagen kant van Kennemerland gelaten aan koeien en kikkers en bij voorkeur den hoogen zandgrond als woonplaats gekozen. En dat er wel wat groeien wil, bewijzen de weelderige tuinen, die dank zij kunstmest en water de nieuwe villa's omringen met rijkbloeiende heesters en fluweelen grasperken. Het is slechts een quaestie van geld, en als

DUIN EN DAAL. - HET OUDE HEERENHUIS, THANS UITSPANNING.

de waterleiding er is, zullen die besproeiingskosten niet eens zoo heel groot zijn. Trouwens het tegenwoordig geslacht durft meer geld uit te geven dan het voorafgaande. Toen meende men dat men buiten zooal niet zich behelpen dan toch

in eenvoud leven moest, terwijl tegenwoordig de verfijnde weelde van de stad tot zelfs onder de dennen is doorgedrongen. Wat zullen de schatters der personeele belasting, die aan den eenvoud van het buitenleven gewend zijn, verbaasd staan over al dat pluche en kant, dat om ramen en deuren gedrapeerd hangt, over die dikke tapijten op de vloeren, de fraai beschilderde zolderingen en de stijlvolle meubels. En niet minder over de koetshuizen, die de nieuwe villa's flankeeren. Daar is een torentje in het oude Bloemendaalsche park, van waar het oog in de naaste omgeving elf buitenhuizen met stalgebouwen voor luxepaarden ontdekt! Denk eens na: op een plekje van eenige bunders *elf* personen met eigen rijtuig. Is dat niet het land van belofte van den fiscus? En wordt hier niet een sprookje verwezenlijkt van konijnen die prinsjes werden en hun holen in paleizen herschapen zagen?

Ja, er zijn van die wonderbaarlijke hoekjes in duin en hei, waar het gele, fijne zand eensklaps stofgoud schijnt te bevatten, zóó hoog worden ze gewaardeerd. De kunst is maar ze te ontdekken.

De schatten, die in de naaste omgeving verborgen liggen, aan het daglicht te brengen... de bloemen, die voor het grijpen staan, niet te vertrappen... niet ver-weg te zoeken wat binnen het bereik ligt onzer vingertoppen... hoevelen onzer verzuimen dit in practijk te brengen.

Dat drong zich weer aan mij op toen ik heden in *Duin-en-daal* een zeldzaam genot smaakte. De Lente had bloemen van ijs en sneeuw gebracht; de glooiende weiden, alpenweiden in miniatuur, die men zich op een eersten lentedag wit van madelieven gewenscht had, waren wit van sneeuw. Van de sparren hing het sneeuwkleed als een hermelijnen mantel, de donkerste paadjes waren licht door de witte loopers, die er over het mos waren gespreid, en de duinen maakten den indruk van een Alpenland in vogelvlucht gezien: besneeuwde rotsen en dalen met gletschers. Daarboven de strakke staalblauwe koepel, waaruit het licht oogverblindend neerstraalde over deze wereld van kristal. Tegen de zuidelijke helling van een duin, door spar en den tegen den scherpen oostenwind beschut, hadden wij ons neergezet. De wind blies hoog boven onze hoofden, zonder ons te deren; de zon stoofde ons; we hadden een heerlijk gevoel van frissche warmte en we bleven zitten, geboeid door het wondere winterpanorama, en haalden de versterkende, reine lucht diep in de longen, zonder door iets anders dan door de sneeuw om ons heen aan koude te worden herinnerd. ‘Welk een plekje voor een sanatorium van longlijders!’ zeiden we. Den ganschen dag zouden ze hier in de buitenlucht kunnen doorbrengen, evenals zij dat doen te midden van de sneeuwvelden van Davos en St. Moritz.

En welk een plekje voor den stadsmensch om eens even hoofd en ziel te verfrisschen.

Maar in den omtrek was geen ander menschelijk wezen te bespeuren dan de vlijtige grondwerkers, die het duin afspitten voor den nieuwen weg. Voor den stedeling bestaat er alleen 's zomers een ‘natuur’. In de hondsdagen, liefst in Augustus, begint bij naar haar te verlangen. Dan spaart hij geld noch vermoeienis om haar te bereiken, dan slikt hij geduldig stof en laat zich als een haring gepakt in snikheete spoorwegwagens verzenden om een bergtop in Zwitserland te beklimmen, van waar hij ook sneeuw kan zien onder blauwe lucht, maar sneeuw, die reiner noch schitterender wezen kan dan de lentesneeuw op Holland's duin!

De schuwe tine.
Oorspronkelijke schets door B. Triphook Hayward.

‘De schuwe Tine’ noemde men haar, en zóó, met den duisteren, schuwen blik en het sneeuwwitte haar, dat met hare steeds zwarte kleeding een zeldzaam contrast vormde, had ik haar nog van mijne kindsheid af in herinnering.

Zij sprak nimmer, zat steeds vlijtig over haar naaiwerk gebogen, en haar gelaat had zulk een duistere uitdrukking, dat wij kinderen niet dan met een angstig gevoel het waagden haar te naderen.

Kwam tante Tine in de kinderkamer, dan hield weldra ons spel op en wierpen wij elkaar slechts achter haar rug verstaanbare blikken toe, want ook wij noemden haar, zooals wij 't zoo vaak van vreemden gehoord hadden, ‘de schuwe Tine’! 't Was op mijn twintigsten verjaardag. De ‘kinderkamer’, nu door tante Tine bewoond, had haar naam behouden, ofschoon wij allen volwassen waren en alleen nog ik, de jongste der zusters, tehuis was.

Zooals altijd sedert jaren, zat ook heden tante Tine op haar plaats aan 't venster te naaien. De vrees, welke ik als kind steeds voor haar gehad had, was geweken, en alleen nog diep medelijden vervulde mijn hart. Ik wist nu, dat tante Tine niet altijd zoo stil en schuw geweest was, dat ook zij eenmaal als een jong, levenslustig schepseltje, vol blijde hoop de toekomst tegemoet gezien had; doch wat haar levensvreugde zoo plotseling vergald, haar haren zóó had doen grijzen, dát had ik nimmer kunnen ervaren. Hoofdschuddend had zij mijne vragen steeds ontweken.

Onder de vele verjaarsgeschenken was er één dat mij bijzonder aangenaam was. Mijne oudste - sedert eenige jaren gehuwde - zuster had mij het portret van haar kind gezonden, een aardig, blond, driejarig ventje, dat met zijn groote, blauwe kijkers mij vriendelijk toelachte.

Vol blijdschap liep ik naar de ‘kinderkamer’. Tante moest het ook bewonderen, dit kleine, aanvallige schepseltje, dat wij geen van allen nog kenden.

‘Kijk toch eens, tante Tine, is 't niet eenig?’

Zij nam het portret uit mijne handen, en als ik mij tot haar vooroverboog, zag ik hoe hare oogen steeds grooter en grooter werden en haar blik scheen te verstijven. Zachtkens raakte ik haar schouder aan. ‘Wat deert u, tante Tine?’ Zij scheen 't niet te hooren. Bewegingloos en bleek zat zij daar - hare lippen vormden zich tot een glimlach maar 't was een koud, stijf lachje. Plotseling tastte zij met de rechterhand naar haar hart en zonk met een hartverscheurenden kreet terug...

Weken lang lag tante Tine stil en marmerbleek op han legerstede, waarbij ik trouw waakte.

'Mijn kind, mijn Benni,' fluisterden bij kleine tusschenpoozen hare brandend heete lippen, en daarbij zoo angstig klagend en treurig, dat 't mij door de ziel sneed.

En op zekeren dag ontdooide de ijskorst, die dat arme hart zoo lang omgeven had, en met pijnlijk bevende stem vertelde tante Tine, aan mijn herhaald smeeken gehoor gevende, van het zieleleed, dat haar haren vóór den tijd had doen grijzen, dat haar zoo stil en schuw gemaakt, en dat zij zoo vele, lange jaren zorgvuldig in haar hart verborgen gehouden had.

's Levens hoogste geluk! 's Levens grootste smart! Ze had beide doorleefd.

Eerst was 't het geluk! Het juichende, jubelende geluk, dat haar jeugdig hart zoo geheel vervuld en uit hare oogen den geliefde toegestraald had. En toen ze daarna de zijne geworden was, was zij zóó gelukkig in haar klein, gezellig huisje, alsof de wereld niets schooners bieden kon, en slechts één wensch steeg in haar hart op, dat zij dit geluk behouden mocht.

Daarna brak een tijd aan, waarin het hun beiden scheen als ware er toch nog iets waarvan zij droomden, waarnaar zij verlangden, en... als dát er was, als zij het jubelend in de armen hielden, dan keken zij elkaar zwijgend in de oogen en het was hun alsof de band der liefde hen nog vaster omstrengeld had.

Nu begeerden zij niets meer! Nu leefden zij slechts voor elkander en hoedden zorgvuldig hun beider geluk.

Zóó waren drie jaren vervlogen. De kleine Benni was een heerlijk, blondlokkig knaapje geworden, dat met zijne kleine handjes de teugels in huis scheen te voeren. Vaders 'oogappel' - moeders 'hartedief'.

Dan kwam Benni's eerste ziekte. Een lichte, ongevaarlijke kinderziekte; en toch had Tine vol bange zorg aan het bedje van haar kind gestaan. Zij had het zich niet laten ontnemen ook 's nachts te waken, om de voorschriften van den dokter met stipte nauwkeurigheid te kunnen nakomen.

Het was de derde nacht dien zij wakend doorbracht, en haar lichaam kon de behoefte aan rust nauwelijks meer weerstand bieden. Benni sliep rustig en vast; daarom sloot zij, het hoofd tegen de stoelleuning gezonken, een oogenblik de oogen.

Nu had de slaap haar toch overmand en eerst na middernacht richtte zij zich, door een onrustige beweging van haar kind gewekt, ijlings overeind. Het was reeds een uur over den tijd waarop zij den voorgeschreven drank moest ingeven, en snel greep zij naar een der kleine fleschjes, welke zijwaarts op een tafeltje stonden. Zooals steeds in de laatste dagen, goot zij Benni de afgetelde druppels in, maar het kind schreeuwde en schreeuwde, en al hare pogingen het te doen bedaren leden schipbreuk.

In haren angst wilde zij reeds haren man, die sliep, roepen, doch plotseling werd Benni stil; zij boog zich verlicht ademend over het bedje. Zij luisterde en luisterde met ingehouden adem, maar het bleef stil, akelig stil.

Was het de schemering in het slechts door een flauw nachtlicht beschenen vertrek, die haar hart opeens zoo angstig deed kloppen? Zij stak een lucifer aan, om zich door een blik in het kindergezichtje gerust te stellen. Met bevende vingers hield zij het brandende houtje vlak voor het blonde lokkenkopje; van wat zij zag voelde zij het bloed in de aderen verstijven.

Benni lag daar ter neer met blauwe lippen en vertrokken gelaatstrekken, het lieve gezichtje doodsbleek, de kleine handjes krampachtig tot vuistjes gebald.

Een ontzettend voorgevoel overviel Tine. Haar koortsachtige blik viel op het nog naast het bedje staande fleschje, en met een hartverscheurenden kreet wierp zij zich over het kleine, koude lichaam van haar kind.

En plotseling vernam zij een verdacht geknetter; 't werd lichter, steeds lichter rondom haar. De lucifer, dien zij in haar

angst weggeworpen had, had het bedgordijntje doen ontbranden, en gretig lekten de vlammen omhoog. Tine zag het ontzettende dat om haar voorviel, zij merkte het gevaar waarin zij verkeerde, en bliksemsnel vloog de gedachte haar door 't hoofd, dat het 't beste zijn zou zoo te blijven liggen en de straf af te wachten voor hare lichtzinnige handeling, waardoor zij den dood van haar kind veroorzaakt had. Zij was als verlamd, alleen een pijnlijke kreet ontsnapte hare borst.

Tine's kreet had den slapenden echtgenoot gewekt; zij zag hoe hij met ontstelden blik op haar toestortte, haar opnam en wegdroeg, om daarna nogmaals in het brandende vertrek te verdwijnen.

Hij was niet meer teruggekeerd! Half verkoold, de kleine Benni in den arm, had men hem later gevonden!

Na een lange, zware ziekte, die haar verstand bedreigde, was tante Tine daarna weder tot bezinning gekomen. Wel had zij zich zelve dikwijls jammerend van moord op man en kind beschuldigd, doch men hield dit voor hersenschimmen en trachtte haar te bedaren en te troosten.

Mijne moeder, de eenige familie die Tine bezat, had haar bij zich in huis genomen en beproefd haar treurig bestaan draaglijker te doen worden, doch zij bleef schuw en in zich zelve gekeerd. Het doorleefde had hare haren in één nacht sneeuwwit doen worden en van het jonge, vroolijke schepseltje, een levensmoede, gebogen vrouw gemaakt.

Hier op deze vreemde plaats wist niemand van het groote leed dat haar getroffen had; men zag alleen haar duister, schuw wezen, hoorde haar nooit spreken, en weldra heette zij bij jong en oud ‘de schuwe Tine’.

Vele jaren had zij zoo stil voortgeleefd, en het scheen bijna alsof zij het geledene vergeten had, tot plotseling het gezicht van het portret, dat op den gestorven Benni leek, haar uit hare apathie gerukt had.

Het raadsel was voor mij opgelost. Van nu af aan zag ik niet meer in tante Tine het schuwe, stille wezen; een nieuw wezen was voor mij ontstaan, dat mijn diepste medelijden wekte. En zij verstond mij, begreep mij ten volle. Het medelijden, dat uit mijne blikken sprak, deed haar goed. Ik wist het, ofschoon zij er nooit over sprak. Eerst later, toen zij de moede oogen ten eeuwigen slaap wilde sluiten, en ik weenend aan haar bed stond, toen vatte zij mijne hand en een vredige glimlach speelde om hare bleeke lippen.

‘Ik dank je, mijn kind,’ fluisterde zij zacht, alleen voor mij verstaanbaar, ‘God bescherme u voor alle leed!’

En dan, na minutenlange pauze: ‘Ween niet, kind, nu is 't mij weer beter!’

‘De schuwe Tine’ is ontslapen; in mijne herinnering echter leeft zij voort, de zwaar beproefde, arme tante Tine!

De Engelsche soldaat.
(*Vervolg en slot van blz.* 128.)

Zooals wij reeds zeiden hebben de onderofficieren al die voorrechten, waarop de niet gegradueerden aanspraak maken en zonder welke zij beslist zouden weigeren

in dienst te treden. Wat hun positie nog daarenboven begeerlijk maakt is het feit, dat de officieren, *grands seigneurs* als zij zijn, zich bijna niet met den inwendigen dienst bemoeien en dus er belang bij hebben de onderofficieren door vrijgevigheid en geschenken zoo aangenaam mogelijk te zijn.

De *warrant-officer*, bataljonsadjudant, is een voornaam persoon bij het regiment; niemand kan hem straffen; hij is alleen verantwoording schuldig aan den krijgsraad. Hij is de oppermachtige chef in de kazerne. Zoodra men in de verte de vier chevrons en het gouden kroontje ziet schitteren, die zijn rechtermouw versieren, is het een algemeene opwinding; de sergeant van de wacht wordt onrustig, de soldaten, met corvée-diensten belast, vegen de binnenplaats met ijver aan, de schildwachten gaan in de houding staan aan het hek der kazerne.

> Er was heden feest in het logies der onderofficieren, lezen wij in een brief van den dragonder Robin; onze sergeant-majoor ontving aan den vooravond van zijn vertrek uit het regiment een betuiging van achting en sympathie. Hij keert nu in het burgerleven terug na 30 jaren doorgebracht te hebben in South Surrey; hij is weduwnaar zonder kinderen; hij gaat naar Schotland terug, waar zijn f 1100 pensioen hem veroorloven als mijnheer te leven en een huisje te koopen. Hij zal hier zeer betreurd worden, ‘daar hij om zijn onpartijdigheid niet dan vrienden telde,’ zooals de luitenant-kolonel het in zijn dagorder van hedenochtend uitdrukte. Te twee ure hebben alle officieren, die geen dienst hadden, met een kapitein en den majoor-adjudant hem een zilveren theepot en melkkan aangeboden, waarin zijn initialen gegraveerd waren. Men moge zeggen: een echt Engelsch geschenk! Het zij zoo. Maar ik wensch u toe dikwijls in uw regiment dergelijke plechtigheden te hebben, waarbij de broederlijke omgang van de onderofficieren en de achting hunner chefs op zoo treffende wijze tot uiting komen.

Wilt ge een ander voorbeeld? Laten wij naar het bal gaan. Aan den ingang van de zaal worden wij ontvangen door een sergeant, keurig in uniform, met opgedraaide knevels, gepommadeerd, met onberispelijke handschoenen. Hij biedt zijn arm aan eene officiersvrouw en treedt als haar cavalier op bij dans en souper. Er is daardoor een aangenaamheid tusschen chef en ondergeschikte, die in andere landen niet bestaat. Bij den dienst daarentegen komt de Engelsche officier in kleinigheden minder met zijn ondergeschikten in aanraking dan in andere rijken en men ziet hem dan ook zoo weinig mogelijk in de kazerne; de eenige officier, die daar geregeld komt, is de officier van de week. Deze komt op de chambrée als de soldaten zitten te eten of liever, hij stoot de deur een eindje open en gooit snel een: ‘Geen aanmerkingen?’ naar binnen en reeds is hij de trappen weer af nog vóór iemand den tijd gehad heeft te antwoorden.

Deze officieren, wij hebben het reeds gezegd, leven als *grands seigneurs.* Onder elkaar is de omgang zeer aangenaam en men merkt er weinig van rangverschil, wat een gevolg hiervan is dat zij tot denzelfden kring en tot dezelfde caste behooren. Op een wijze, die ons eenigszins verbaast, blijkt dit: ieder op zijn beurt presideert de tafel zonder dat de hoogste in graad der aanzittenden eenig meer recht heeft dan de anderen, behalve in enkele zeer delicate gevallen en dan nog onder eigen verantwoordelijkheid.

De officieren komen uit de groote opleidingsinrichtingen als Eton of Harrow en blijven dan twee jaar op de militaire school te Sandhurst, waar, in 't voorbijgaan

gezegd, de prijs van het verblijf per jaar f 2500 bedraagt. Ook kunnen zij uit de miliciens voorkomen. Deze methode van recruteering, vroeger slechts bij uitzondering toegepast, schijnt meer en meer algemeen te worden.

Wat het luitenantsbrevet betreft, na als gemeen soldaat gediend te hebben, men behoeft daaraan niet te denken, tenzij bij speciale en minder geziene corpsen, als trein en dergelijken.

Wat te zeggen van de luxe, die door deze officieren wordt tentoongespreid en waarover men tot vervelens wordens toe heeft geschreven? Het is geen zeldzaamhid dat bijv. voor de poneys, waarop de officieren polo spelen, tot f 3000 per

stuk wordt betaald. Bekend is ook de geldverslindende wijze, waarop de corpsdiners, bij het in functie treden van jonge officieren, zijn ingericht. Toch, ondanks de verfijning hunner opvoeding en ondanks hun gebrek aan militaire en vooral tactische kennis, een gevolg van hun minder ernstige studie, mag men zeggen, dat zij behooren tot een dappere caste van lieden, gelijk ook thans weder in den Transvaalschen oorlog gebleken is; want wat men den Engelschen officier ook moge ten laste leggen, het verwijt van gebrek aan dapperheid ontgaat hij geheel.

Gewonden in den Oorlog.

De Transvaalsche oorlog doet de herinnering weder voor den dag treden aan de wijze, waarop in den loop der tijden de gewonden in de moderne oorlogen zijn behandeld geworden. En merkwaardig is, wat men van Engelsche zijde daaromtrent wel ten beste wil geven

EEN TROUWPARTIJ IN DE ZUID-AFRIKAAANSCHE REPUBLIEK.

met betrekking tot de behandeling in den nu gestreden wordenden strijd; merkwaardig vooral voor ons, die weten uit tal van brieven en verklaringen hoe o.a. de beruchte lanciers bij Elandslaagte de gewonde Boeren als vee afmaakten.

Dat de Engelschen bij hun geschrijf als opzettelijke huichelaars te werk gaan, valt niet aan te nemen, maar veeleer, dat zij òf met niet voldoende kennis van zaken zijn toegerust, òf zoodanig verblind zijn, dat hun de juiste kijk op de dingen ontbreekt.

Typisch is het bijv. te lezen, hoe een zeer veel gelezen Engelsch tijdschrift, na een aanloopje over den Boerenoorlog, er op wijst, hoe de ‘wilden’ in den oorlog in Soedan niet altijd de menschelijke bedoeling begrepen van de Engelsche soldaten, die hun wonden kwamen verbinden, en dat zij dientengevolge er zelfs wel eens toe overgingen dezen te dooden, wat er de Engelschen op hun beurt weer toe bracht om in latere gevechten een moord *en masse* op de gewonden te begaan.

Wij, die weten hoe Kitchener de graven van voor heilig gehouden inboorlingen schond, en die niet onbekend zijn met de inderdaad roerende wijze, waarop de Soedaneesche menschenslachtingen plaats vonden, voelen iets van den weerzin voor Engelsche helpers van deze eenvoudige maar dappere volksstammen. 't Is om te lachen als men leest, hoe de Engelschen de 'civilized combatants' als zij de Boeren achten, niet op dezelfde barbaarsche manier trakteeren, en weldadig doet het aan te vernemen, dat na de 'brillant victory' van Elandslaagte de beste plaatsen om de wachtvuren aan gewonde Boeren werden afgestaan. Laten wij hopen, dat er althans door enkele meedoogende Britten anders gehandeld is dan door de duivelachtige lanciers, die niets menschelijks meer in hun corpus hadden.

Maar om nog even op de behandeling der gewonden terug te komen.

In den Fransch-Duitschen oorlog zijn er heel wat gevallen geweest van treffende vijandenliefde. Bij een dier gevallen smeekte een stervend Franschman tot God hem een dronk waters toe te zenden om zijn brandenden dorst te lesschen. Op een paar meter afstand lag een Duitsch officier, gevaarlijk gewond, die deze bede hoorde, en hoewel beweging hem de gruwelijkste pijn veroorzaakte, sleepte hij zich naar den Franschman toe, en gaf hij hem uit zijn veldflesch te drinken, daarvoor een blik van oneindige dankbaarheid van den stervende ontvangend.

In den Krimoorlog deden zich soortgelijke incidenten voor. Een Engelsch officier schoot het been van een Russisch collega stuk, die op zijn beurt hem met zijn sabel neervelde. Beiden vielen vlak bij elkaar neer en uren lang waren zij bezig met het bloed te stelpen dat vloeide uit beider wonden, waarbij zij elkaar beurtelings bijstonden.

Het gedrag van een ander Russisch officier, die in dien oorlog viel, was noch dankbaar noch humaan. Hij verzocht, toen hij door een kogel gewond neerlag, een Fransch sergeant hem te willen omdraaien, opdat hij op zijn andere zijde kon liggen. De sergeant deed dit, en terwijl hij hiermede bezig was, nam de gewonde officier den geladen revolver van den sergeant en vuurde op hem, gelukkig mis.

Maar zoo iets beestachtigs komt bijna nimmer voor.

Een trouwpartij in de Zuid-Afrikaansche Republiek.

Uit de talrijke mededeelingen uit de Zuid-Afrikaansche Republiek, die wij in den laatsten tijd uit brieven en gelegenheidsgeschriften ontvangen, weten wij hoe eenvoudig en aartsvaderlijk de gewoonten bij onze stamverwanten in de Transvaalsche Republiek gebleven zijn. Niet het minst komt dit uit bij hun huwelijksgebruiken en bij alles wat met het huwelijk samenhangt.

Op onze illustratie zien wij een typischen Boer en zijn vrouw, die na de voltrekking van hun huwelijk te Barberton in de Gereformeerde kerk aldaar, op weg zijn naar hun hoeve. Het jonge paar zit op den ossenwagen, welke door zestien ossen wordt getrokken, en den langen tocht van het huis der bruid tot de boerderij waar de jonggehuwden zich zullen vestigen is deze wagen hun eenig verblijf, dat moet dienen als woonvertrek, slaapkamer en keuken. Stellig brengen er weinig jonge vrouwtjes in Europa op zoo primitieve wijze de wittebroodsweken door.

Alvorens echter de jonge Boer het tot een huwelijk gebracht heeft, heeft hij door menig zuren appel moeten heenbijten, maar gelukkig is een Transvaler Boer niet gauw uit het veld geslagen. Eigenaardig is de omgang tusschen verloofden in Zuid-Afrika. Als de jongelui des avonds bij elkaar zijn, en de aanstaande ouders van den man vinden het hun tijd om zich ter ruste te begeven, dan reikt de vader aan den

jongen minnaar een kandelaar met een stuk kaars; de bedoeling hiermede is, dat als de kaars is opgebrand, de jonge man moet opzadelen en wegrijden. Natuurlijk werden hierbij heel wat kunstjes uitgehaald en zoo gebeurt het dan ook wel, dat de gelieven de kaars uitblazen of een nieuwe opsteken om aldus den avond wat langer te doen zijn. Hieruit blijkt trouwens dat papa Boer zijn kinderen vertrouwt, een vertrouwen dat gelukkig slechts heel zelden misplaatst is.

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 131.)

‘Dus koos je het hazenpad. Nu, dat kan ik begrijpen!’

‘Ik mocht me soms, als ik alleen met hem was, iets laten ontvallen, dat me later zou kunnen spijten.’

‘Komaan! dan zullen we hem samen afwachten! Ik ben niet bang voor den deugniet! Is de thee al gezet? Ik heb trok in een kopje; en ook

MENSCHENETERS VAN EEN DER ZUIDZEE-EILANDEN.

moeder maakt aanstalten buiten te komen.’

En Anna, haren arm door dien van den dominee stekende, is weer gewoonkalm geworden, en troont hem al vleiend mede naar het heuveltje. Gustaaf volgt hen aldra, en ofschoon aanvankelijk eenigszins schroomvallig, neemt hij toch spoedig, bij de gewone vriendelijke ontvangst, zonder plichtplegingen plaats aan de theetafel.

‘Hoe maakt het uwe moeder, Gustaaf?’ vraagt dominee, hem de hand reikend.

‘Dat gaat gelukkig vrij goed. Zooals u weet, pakt, wegens die kortademigheid, de warmte haar nogal aan, maar overigens, wat u hebt kunnen zien, gevoelt zij zich tegenwoordig redelijk wel.’

‘'t Is gelukkig,’ zegt Anna, ‘dat mevrouw het zoo uitstekend heeft getroffen met de nieuwe huishoudster. Zij zal nu wel beter hare rust kunnen nemen, dan met de vorige juffrouw het geval was.’

‘Ja! Mama is bijzonder met haar ingenomen, het schijnt eene uitmuntende vrouw te zijn. Het is dubbel gelukkig, omdat zij eerstdaags weder logées te wachten heeft.’

‘Zoo? Dat is gezellig voor mevrouw.’

Onderwijl is mevrouw Menzel genaderd; en terwijl Gustaaf opstaat om haar te begroeten, neemt zij plaats op den gemakkelijken stoel, te voren door Anna gereed gezet op het meest-beschutte plekje.

‘Hoe maakt u het, mevrouw, met de warmte?’ vraagt Gustaaf,

‘Dank je wel, Gustaaf! Heel goed. Alleen een beetje moe, maar ik begin zoo zachtjesaan mijne jaren te voelen.’

‘Kom, mevrouw! dat kunt u niet meenen? Neen! als ik u bij mijne moeder vergelijk -’

‘Ja, ja! Maar uwe moeder is nog een jaartje ouder, en dan - zij sukkelt met hare borst, terwijl ik daarentegen gelukkig gezond ben.’

‘Wij spraken er zooeven over, moeder,’ laat Anna zich hooren, ‘dat mevrouw het zoo bijzonder goed heeft getroffen met de nieuwe juffrouw, die haar zooveel uit de handen kan nemen.’

‘Ja!’ herneemt Gustaaf, ‘en dat moeder het zoo uitstekend met haar kan vinden, wat haar reeds terstond te pas zal komen, omdat mama de volgende week de tantes verwacht, die belet hebben gevraagd, om eenigen tijd te komen logeeren.’

‘Dezelfden, die wij verleden jaar hebben ontmoet?’ vraagt mevrouw.

‘Ja, mevrouw, zij beiden. - En-ne- nu mama zoodoende prettig gezelschap krijgt,’ vervolgt hij eenigszins haperend, ‘heb ik het plan gemaakt, om de verdere vacantie in Leiden te gaan doorbrengen.’

Ofschoon niemand daaromtrent eene vraag doet, vervolgt hij, als hij den onderzoekenden blik van dominee ontmoet, op een zichzelven-verontschuldigenden toon:

‘Zooals u weet, dominee, ben ik in den laatsten tijd druk bezig voor mijne promotie. Ik heb nu lang genoeg geluierd, en ik heb nog heel wat aan mijne dissertatie te werken.’

Ook nu nog wordt niet veel belangstelling getoond, maar, schoon niet rechtstreeks aangemoedigd om te vervolgen, ziet Gustaaf toch de noodzakelijkheid in om zijn heengaan verder toe te lichten, en hij vertelt, dat hij des ochtends een brief ontving van zijn vriend Van Doren, met wien hij

in het laatste semester voortdurend repeteerde, en dat die vriend hem geschreven heeft, dat hij hem zoo spoedig mogelijk te Leiden wachtte, om het proefschrift te zamen nog eens duchtig te corrigeeren, alvorens het naar den drukker te zenden.

Slechts enkele onbeteekenende opmerkingen worden door de dames gemaakt, terwijl dominee bij zich zelven denkt: 'Mijn beste jongen! ik vertrouw dat je de waarheid spreekt - leugens heb je me nooit willen wijsmaken - maar je vertelt toch niet, wat er nog verder in het spel is, en het is wel bijzonder toevallig, dat je vertrek zoo spoedig op dat van Carla zal volgen.'

Het is voor allen eene opluchting als Gustaaf na een uurtje opstaat en zijn afscheid neemt, onder belofte, nog vóór zijn vertrek de familie te zullen bezoeken.

Hoe gansch anders dan vroeger, wanneer hij opgeruimd, gezellig-vroolijk, gedurende de vacanties nagenoeg dagelijks op de pastorie verscheen, om met dominee, hetzij sociale vraagstukken te behandelen en over wetenschappelijke onderwerpen te spreken, of wèl, hem somwijlen in den tuinarbeid behulpzaam te zijn, als vanouds; dan weer met Anna lachende en stoeiende, of met haar redeneerende over de literatuur van den dag; eindelijk aan mevrouw zich aangenaam makende, door haar den eenen of anderen geringen dienst te bewijzen, en belangstelling te toonen in hare bezigheden.

'Die Gustaaf, die Gustaaf!' zegt dominee weer in gedachten, als hij nog een oogenblikje alleen vertoeft in den tuin, nadat het voor mevrouw te kil is geworden op het heuveltje, en terwijl Anna het theegoed naar binnen brengt. ''t Is niet pluis met je, mijn jongen! We mogen wel een oogje in 't zeil houden!'

V.

De groote vacantie behoort tot het verledene. Leidens studeerende jongelingschap brengt weer leven in de straten, waar, gedurende de warmste zomermaanden, eene eentonige, vervelende stilte geheerscht heeft, waar in den voormiddag slechts de bakker, de slager, de melkboer en de groentevrouw, benevens de dienstmeisjes, de eenige levende wezens zijn, boven en behalve een enkelen slaperigen diender, die lusteloos staan te kijken naar het kloppen van een karpet.

Thans is er weer een beetje leven in de brouwerij gekomen. Dezelfde dienstmeisjes, die nog onlangs droomerig en suffig met den leverancier onderhandelden, wanneer hij niet toevallig een vrijer of een knappe jongen was, zien nu met tintelende oogen, vroolijk-glimlachend de straat langs.

'Kijk!' zegt Koosje uit den galanteriewinkel, terwijl zij, haren emmer en zeemen lap in den steek latende, even een buurpraatje komt maken met Jansje van den boekverkooper. 'Kijk! Daar is die lange sla-dood ook weer! Ik dacht dat die nou al wel dokter zou wezen.'

'Guns nee!' onderricht Jansje, 'in lange niet, hoor! Ik heb van Gerrit die em "oppast" gehoord, dat ie nog wel in geen twee jaar zal premeveeren. - Maar kijk is, die groentjes daar ginds, nou! vooral die eene, hè? - net nog een bakerkindje. Nou! of ze die ook zellen groenen!'

'Wel jissus-allemachtig!' zegt Koosje, 'daar gooit die Jan van den slager men emmer omver! Wacht, jou satanse rekel!'

Maar Jan loopt weg, haar een langen neus gevend, en Koosje, al weder lachende om het gebeurde, herneemt:

‘Nou, ajuus Jansie, tot venavond! Ik mot oppasse; want de juffrouw is venochtend met er verkeerde been uit er bed gestapt - en nou mocht ze is, om me te plagen, venavend geen pemissie geven. - Nou - besjour!’

Ook in de meer deftige buurten is in de laatste dagen weer eenige levendigheid gekomen. Vele neergelaten gordijnen zijn weer opgetrokken, vele biljetten; ‘Uit de stad - brieven en boodschappen te bezorgen; enz.,’ zijn weggenomen en opgeborgen tot het volgende jaar. - De reiswoede is bekoeld.

De dames gaan weer uit winkelen of hare middag-visites maken. De Groote Societeit vindt de stamgasten weer aan hun hombre- of whisttafeltje vereenigd.

En ook - het is rumoerig op ‘Minerva’, ‘de kroeg’. De Jans hebben geen handen genoeg om de heeren studenten te bedienen. De kastelein en zijn assistent in het buffet hebben werk om al de bestelde bittertjes in te schenken en op de lei aan te teekenen.

Vooral in dien eenen hoek der groote zaal is het erg rumoerig. - Geen wonder! daar zit het ‘eerste jaar’, zelf nog nauwelijks den groentijd ontwassen; maar juist om die reden te meer belust, om de pas-aangekomen, toekomstige kameraden van avond eens duchtig te ‘donderen’.

‘Ik heb er zes besteld!’ pocht een witneuzig theoloogje. ‘Ik verzoek jelui alle drie op de thee.’

‘Best!’ antwoordt een hoog blond medicus *in spe*, zijne bolle wangen vrij-hoog-gekleurd door een tweede bittertje, ‘we zullen ze *à faire* nemen, dat verzeker ik je.’

Ook de twee anderen nemen het aanbod aan, zich bij voorbaat verheugende over het genoegen, dat zij van avond zullen smaken.

Niet overal op de societeit is het evenwel zóó rumoerig als in de groote zaal. Wel heerscht in de leeskamer ook eene ongewone drukte; doch die is van iets meer bezadigden aard. De ouderen hebben er zich in clubjes vereenigd om zich te verblijden in het weerzien der vrienden.

Ook Gustaaf van Sloten bevindt zich onder hen. Hij werd indertijd opgenomen in eene club, van de élite der muzenzonen, de meesten van adel, allen van goede geboorte, en zonder uitzondering van voldoende geestesontwikkeling. Van Sloten is in den regel de ziel van het gezelschap, zoowel als er te debatteeren valt als wanneer eene rijpartij of een ander feest op touw zal worden gezet. Hij heeft zich door aangenamen, jovialen omgang onmisbaar weten te maken. Op dit oogenblik is hij in druk gesprek met twee zijner intimi, Van Doren en Waalwijk, beiden juridisch student - in hun laatste jaar. Waalwijk is eerst heden in Leiden teruggekeerd, en het is om hem te verwelkomen, dat het drietal zich hier bevindt. Waalwijk heeft dan ook het woord nagenoeg alleen, wanneer hij vertelt van de aangenaam doorgebrachte vacantie, vooral van een verblijf in den Harz, waar hij ongeveer drie weken vertoefd heeft.

Gustaaf luistert aandachtig naar het enthousiastische verhaal van zijn vriend, totdat hem onverwacht van een naburig tafeltje een woord in het oor klinkt, dat zijne aandacht afleidt, en hem even doet omzien. Immers hij hoorde den naam Carla uitspreken, en deze naam is niet zoo alledaagsch, of onwillekeurig wordt die door hem in verband gebracht met háár, aan wie hij op ‘Schoonoord’ zijne hartstochtelijke liefde beleed. Geen wonder dat hij gaat luisteren naar wat er nog verder gesproken zal worden, niettegenstaande hij zijn best doet, zijne nieuwsgierigheid zooveel mogelijk verborgen te houden. Het onderwerp wordt fluisterend gevoerd, nu en dan afgebroken door een gegrinnik of een luiden lach van de toehoorders; dan weer verneemt Gustaaf enkele woorden, en eindelijk zeer duidelijk eenen volzin, die voor

Carla niet vleiend is. Hij spitst de ooren, en als hem ten tweeden male een schandelijk beweren bereikt, staat hij op en nadert den spreker. Hij verzoekt hem, een oogenblik te willen medegaan, omdat hij hem een vraag wenscht te doen; de ander, die Van Sloten slechts oppervlakkig kent, verwondert zich wel, wat deze met hem te verhandelen mag hebben, maar volgt hem nochtans onverwijld.

Van Doren, die zich het gedrag van zijn vriend volstrekt niet weet te verklaren, en hem vol verbazing ziet heensnellen uit de zaal, gevolgd door iemand van het naaste

tafeltje, begrijpt intusschen wèl, dat er iets ernstigs op til is. Hij volgt hem daarom, en komt juist tijdig bij de kamer om te zien, hoe er een heftig dispuut wordt gevoerd.

Van Doren doet moeite, de deur te sluiten, omdat van alle kanten nieuwsgierigen komen opdagen, maar hij kan toch niet beletten, dat ook anderen zien, hoe aan Gustaaf een slag wordt toegebracht; waarop deze bleek van woede uitroept:

‘Je zult me daarvan rekenschap geven, ploert! Je zult nader van me hooren!’

Van Doren en Waalwijk tronen hem mede en verlaten met hem de societeit.

Nog denzelfden avond, als de gemoederen kalm genoeg zijn geworden om de zaak rustig te bespreken, wordt door de vrienden op Gustaafs kamer gedelibereerd, op welke wijze het gebeurde nu verder moet worden afgehandeld. Gustaaf zelf is de eerste, die er op aandringt zoo spoedig mogelijk voldoening te eischen, al gevoelt hij spijt, dat Carla's naam zoodoende op nog meer profane lippen zal komen; de anderen zijn het volkomen met hem eens, dat hij het er onmogelijk bij kan laten zitten. Wat kan hij trouwens anders doen? Hij is niet de twistzoeker geweest. Hij kon toch zulke schandelijke, logenachtige praatjes niet aanhooren zonder krachtig protest! Hoe had hij kunnen voorzien, dat zijn tegenstander, tegenover zijne bezadigde woorden, zoude stellen zulk een ruw optreden!

Het slot is, dat de twee intimi zich nog denzelfden avond begeven naar den beleediger, en hem uitnoodigen overmorgenochtend in de vroegte met twee getuigen te verschijnen op een nader aangeduide plaats buiten de stad, tot een duel op den degen.

Op het bestemde uur is het zestal ter plaatse aanwezig, en nadat eene korte bespreking heeft plaats gehad tusschen de getuigen, wordt het afgesproken sein gegeven, en neemt de strijd een aanvang. Gustaaf, die in het vorige jaar eenen schermcursus heeft gevolgd, weet met vrij-veel behendigheid het wapen zijner tegenpartij te pareeren, doch blijkt in het einde toch niet opgewassen tegen diens meerdere bedrevenheid en voortvarendheid, zoodat diens degen hem eene steekwond toebrengt aan den rechter-onderarm, waardoor hij zijn wapen moet laten vallen. Onmiddellijk wordt gelast den strijd te staken.

Een toevallig(?) voorbijkomend officier van gezondheid wordt gewaarschuwd, en deze haast zich, zijne hulp te komen verleenen. Na nauwkeurig onderzoek wordt door hem verklaard, dat de steek werd toegebracht aan den pols, gelukkig tusschen de slagaderen, die daar aan weerszijden verloopen, doch met doorsnijding eener pees, die zoo spoedig mogelijk moet worden gehecht, omdat er anders verlamming van een der vingers zou nablijven.

Maar - enfin! ten minste aan de eer werd voldaan! - niet waar? - Wel, natuurlijk! - Wanneer men de partij opneemt voor een schandelijk belasterd meisje, moet men verwachten een slag te ontvangen, en is men daarmede niet tevreden, welnu! dan krijgt men op den koop nog een degenstoot toe! - Maar dan ook is de eer volkomen gered. - Geeft daarna elkander gerust de broederhand!

Gustaaf is er betrekkelijk goed afgekomen; had hij den steek niet afgeleid door het gevest van zijn degen, allicht ware hij veel zwaarder gekwetst. Na eene vrij pijnlijke operatie moet hij, op advies van den medicus, eenige dagen thuisblijven, ten einde aan zijn arm de volstrekt noodige rust te geven.

Het is thans ongeveer zes weken geleden dat hij te Leiden terugkeerde. Al zeer spoedig na dat overhaaste vertrek uit Maasdorp bracht hij een bezoek aan Carla en hare moeder, en werd hij door beiden als een goeden bekende vriendelijk ontvangen.

Ofschoon hij nu en dan zijne bezoeken herhaalde, vond hij slechts zelden gelegenheid, Carla afzonderlijk te spreken, en wanneer dit eens een hoogst enkelen keer gebeurde, en hij kwam terug op het voorval in den koepel, dan hoorde zij hem nauwelijks aan, of maakte zij er zich lachende en met een aardigheidje af. Dit gaf hem stof tot nadenken, en hij begon haar karakter te bestudeeren. Hij merkte op, dat zij in gezelschappen voor andere heeren soms een betooverend blikje over had, terwijl zij hem onverschillig liet toezien. Langzamerhand begon hij dan ook, nu die eerste roes der bedwelming voorbij was, in te zien, dat die zelfde mooie Carla toch ook hare gebreken had, en dat eene groote mate behaagzucht hare voortreffelijke eigenschappen ontsierde. Er verdween zoodoende een groot gedeelte van het ideale, dat hij meende gevonden te hebben en dat zoo stormenderhand bezit genomen had van de plaats, die vroeger door gansch andere neigingen bezet was. Hij ontdekte een groezelig plekje op het beeld, dat hem zoo zuiver en teeder had toegeschenen.

En nog iets later begon hij zichzelven af te vragen: is het wel zuivere, volkomen reine liefde, die ik voor haar gevoel? Zijn niet veeleer mijne zinnen begoocheld geworden door die heerlijke verschijning en die uitdagend-betooverende blikken? En dan kwam op den achtergrond het beeld te voorschijn van Anna Menzel, de trouwe, lieve vriendinne. Al moet hare schoonheid onderdoen voor die van Carla, toch is ook *zij* volstrekt niet misdeeld, en zijn haar frisch, jeugdig en regelmatig gelaat en goed-ontwikkelde vormen stellig in staat, aan vrij hooge eischen te voldoen.

En Gustaaf begon zich te verwijten, zeer ernstig, hoe schandelijk hij Anna verwaarloosde, haar van wie hij zoovele jaren onafscheidelijk was geweest, die hij heeft leeren waardeeren als een wezen, hem tot goeden genius ter zijde gesteld. Háár durfde hij in den laatsten tijd niet recht in de oogen zien! Ook voelt hij een knagend zelfverwijt, dat hij dominee Menzel, wiens vaderlijken raad hij vroeger steeds inriep, nu met angst is gaan mijden, overtuigd dat die liefderijke maar scherpziende oogen hem diep in het hart zouden dringen.

En thans, nu hij, met zijn arm in een draagband, zijne kamer op en neer stapt, komt dat alles hem nogmaals en nogmaals voor den geest, en hij veroordeelt daarbij Carla een weinig, doch zichzelven véél meer. Evenwel niet zonder strijd ziet hij zijne illusie verdwijnen!

Na veel denken en tobben over het verledene, droomt hij over zijne toekomstplannen, in de uren van eenzaamheid, als zijne goede vrienden hem hebben verlaten. Het is natuurlijk, dat deze hem getrouw bezoeken, en hem op de hoogte houden van wat er zoo al over het gebeurde wordt gebabbeld in de stad. Véél is er niet uitgelekt van het duel, ten minste niet zóóveel, dat eene gerechtelijke vervolging te duchten is, nochtans voldoende, dat in verband daarmede, Carla's naam hier en daar gemompeld wordt. Gustaaf voelt zich dientengevolge verplicht, haar eenige opheldering te verschaffen. Dewijl echter zijn kamerarrest en de onmogelijkheid tot schrijven hem persoonlijk daartoe buiten staat stellen, verzoekt hij aan Van Doren, haar in zijne plaats te gaan bezoeken, om haar de beteekenis van het voorgevallene uiteen te zetten. Van Doren is aanstonds tot dezen vriendendienst bereid. Hij laat belet vragen, wordt heusch ontvangen, en licht haar de geschiedenis zeer helder toe, vermijdende ook maar de geringste toespeling op iets, dat haar zou kunnen grieven.

Als alles gezegd is, en hij op het punt is van heengaan, dan is haar kalm-overdacht antwoord:

‘Het spijt me, mijnheer, dat uw vriend Van Sloten zich zoo heeft uitgesloofd, en dat hij zulke onaangename gevolgen ondervindt van wat ik geneigd zoude zijn, zijne bemoeizucht te noemen. Wilt u wel zoo goed zijn hem uit mijnen naam dringend te

verzoeken, voortaan zijn ongemotiveerd gedrag mijwaarts een beetje te willen wijzigen?'

(*Wordt vervolgd.*)

Een blijgeëindigd Treurspel.
Een tooneel uit het zeemansleven.
Drie - en - veertig Schipbreukelingen gered!
Door P.J. Wichers.
Met illustratie.

‘Greit nur hinein ins volle Menschenleben,
Wo ihr auch greift, ist's interessant!’

Voorzeker zijn zij interessant, de tragedies, welke zoo dikwijls aan de kusten worden afgespeeld, de heldendaden, grenzende aan roekeloosheid; ze zijn zóó aangrijpend, dat zelfs de hardvochtigste een traan in de oogen voelt opwellen, als hij ze bijwoont.

Terwijl ieder tegenwoordig begeerig de dagbladen opvat, om de heldendaden te vernemen van kleine, voor hunne vrijheid strijdende volken en ieder

OEFENING MET EENE REDDINGSBOOT BIJ MOOI WEER.

ijst bij 't lezen van de vele dooden en gewonden, die in dien broedermoord vallen, werd op dit geïsoleerd plekje van Nederland een harde kamp gestreden om 43 menschen, waaronder vaders van talrijke gezinnen, aan eenen wissen dood in de woedende golven te ontrukken. Die kamp duurde ruim twee etmalen.

Laat mij trachten eene voorstelling te geven van de plaats, waar die worsteling voorviel en van de omstandigheden, waaronder zij tot een gelukkig einde werd gebracht.

De geachte lezer of lezeres stelle zich eene kale, grijze zandvlakte voor van ongeveer twee uur uitgestrektheid, waarop de zee en de wind hier en daar een heuveltje opwerpen, dat mettertijd een duin zal worden en waarop de natuur bezig is in 't midden eene nieuwe heuvelreeks te vormen. Vaste plekken worden afgewisseld met uitgestrektheden drijfzand, zoodat alleen een ervaren voerman of strandlooper (strandjutter) er veilig over rijden of loopen kan. 't Is de beruchte Noordsvaarder, aan de noordkust van dit eiland; bij gewone vloeden loopt hij reeds onder. Een breed zeegat, het Oostgast, dat echter allengs verondiept, scheidt deze vlakte van de terecht zoozeer gevreesde Buitengronden, waarvan slechts enkele zandplaten bij een zeer lagen waterstand, zichtbaar worden en die zich mijlen ver verraderlijk onder de

wateren uitstrekken, waarbij hare grenzen door groote zeetonnen worden afgebakend. Vooral bij stormweder of als het dik van mist is, zijn deze ‘Gronden’ uiterst gevaarlijk voor den zeeman, en zeer dikwijls verliest hij daar, soms totaal onopgemerkt, zoowel zijn vaartuig als zijn leven. 't Behoud van het vaartuig hangt dikwijls alleen af van de tijdige hulp van sleepbooten of van het spoedig lichten, hetzij in zeilschepen, hetzij door de lading overboord te werpen.

Het behoud van menschenlevens is doorgaans alleen te danken aan de zelfopoffering en de zeemanschap van de bemanning der reddingsbooten. Zoo hier den 24sten Januari 1900 en volgende dagen. Tegen 5 uur in den morgen van genoemden datum hoorde men in de ‘Gronden’ aanhoudend fluiten, een bewijs, dat er eene boot in nood verkeerde. De sleepboot ‘Neptunus’ maakte zich aanstonds gereed om in zee te steken. De reddingsboot van West-Terschelling was ook betrekkelijk spoedig aan den waterkant. Het gelukte haar met buitengewone inspanning door de felle branding en langs zijde der boot te komen, doch de bemanning daarvan, eene sleepboot in de nabijheid ziende, weigerde het stoomschip te verlaten.

Dit bleek te zijn de Deensche stoomboot ‘Livadia’, kapitein Jorgensen, op reis van Hamburg naar Philadelphia, met eene lading vooral uit suiker bestaande. Aan boord werd besloten door lading over boord te werpen, te trachten de boot vlot te krijgen, en een aantal sjouwerlieden werden van de ‘Neptunus’ en de inmiddels aangekomen ‘Titan’ aangenomen en bleven dien nacht toch aan boord, nadat eerst allen waren overgestapt op de ‘Neptunus’. Nu ging men krachtig aan 't werk en werd de zware sleeptros van de ‘Neptunus’ op de ‘Livadia’ overgebracht. De pogingen tot afsleepen bleven vruchteloos. Onderwijl liep de wind Noordelijk en ging over in eenen hevigen storm. De gestrande boot verloor hare ankers; ook de ‘Neptunus’ verloor de hare; de sleeptros brak en zoowel laatstgenoemde boot als de ‘Titan’ moesten vluchten. De eerste ging naar de haven, de tweede koos ruim water. Geweldig rolden de golven over de ‘Livadia’ en met elk oogenblik werd haar toestand hachelijker. Aan boord bevonden zich nog 23 man der equipage - twee waren met de ‘Neptunus’ aan wal gekomen - 13 zeelieden van Terschelling en 7 vletterlui van 't Nieuwediep; samen 43 schipbreukelingen. 't Voorschip zonk weg, het middenschip ook, doch men wist de boot, welke in hare bedding zwaaide, tegen het vaste strand van den Noordsvaarder te krijgen. Om de sleepboot ‘Hercules’ werd ook geseind. De reddingsboot van West-Terschelling werd weder naar den waterkant gereden, doch men aarzelde om in zee te steken, wijl men het onmogelijk achtte de branding te passeeren. Per telefoon werd nu de reddingsboot van het naaste station, Midsland, ontboden. Toen deze ter plaatse kwam, bood zich iemand van West-Terschelling als schipper en een ander als roeier aan voor de boot te dezer plaatse; zeelieden van Midsland boden zich ook voor haar als roeiers aan en eindelijk kon men in zee gaan, schoon ieder overtuigd was, dat men het onmogelijke ging beproeven. En al zeer spoedig bleek die onmogelijkheid. De reddingsbooten stonden soms bijna loodrecht in de branding; haken en roeiriemen braken; men moest terug. Voor de tweede maal beproefd; weer teruggeslagen! Een der roeiers valt uit de reddingsboot en mannen te paard snellen in de kokende golven om hem te redden. Een andere roeier, C. van der Ploeg, springt hem

BRANDWEER TE NEW-YORK. Naar E. Limmer.

na, neemt het paard van één der ruiters, bestijgt het dier en gaat de zee in, tot tweemaal den drenkeling, dien de stroom te pakken heeft, voorbijgaande. Eindelijk voelt zijn paard, dat hij zonder teugel berijdt, geen grond meer en begint naar steun te zoeken. Dat was een gevaarlijk oogenblik, maar Van der Ploeg blijft zijn rijdier de baas, grijpt in 't volgende oogenblik den bijna bewusteloozen drenkeling in het haar en rijdt zóó naar het vaste strand. Een ander roeier raakt verwond onder de boot; twee der aanwezigen bezwijmen van koude en uitputting; - men moet wel elke poging met de reddingsbooten opgeven. Toch blijven deze tot des avonds 9 uur aan 't strand om hulp te kunnen bieden, als er wellicht personen van de ‘Livadia’ door de aanrollende zeeën overboord slaan.

Aan boord wordt de toestand elk oogenblik gevaarlijker. Men ziet daar zeer goed, dat alle pogingen, van 't strand af, mislukken. Enkelen der opvarenden zitten in 't bazaanswant, anderen scholen samen op het achterdek en weer anderen blijven op de brug of schuilen achter de schoorsteenpijp, elk oogenblik den dood verwachtende, want het vaartuig zinkt steeds dieper in het zand. Om eene sleepboot met hulpankers wordt geseind; de ‘Neptunus’ gaat uit, doch ziet geene kans om bij het gestrande vaartuig te komen en keert halverwege terug.

Toen ieder laat in den avond begreep, dat langer verwijlen volkomen nutteloos was, trokken de honderden helpers en familieleden der schipbreukelingen huiswaarts, het strand werd eenzaam en verlaten door allen, behalve door een tiental wakers, die met brandende lantarens heen en weer liepen om aan eventueel aanspoelende drenkelingen hulp te verleenen.

Treurig was ook de toestand in het dorp. Niettegenstaande den guren, kouden mist zag men groepjes weenende vrouwen en kinderen op de toppen en tegen de hellingen der duinen; bij velen van haar ging met het, toenemend gevaar de vrees over in stille wanhoop. Den 25sten Januari 1900 zal niemand hier spoedig vergeten.

De leden der Plaatselijke Reddings-commissie ontsnapten nog aan een ernstig gevaar. In het donker reed de voerman met zijne huifkar tegen een heuveltje, het rijtuig kantelde en de inzittenden vielen over elkaar en moesten zich met veel moeite loswerken; gelukkig sloegen de paarden niet op hol. Er was door de Reddings-commissie besloten met hare booten den volgenden morgen, 26 Januari, om 4 uur weer in zee te gaan. De burgerij en eenigen van het loodswezen hadden ook plannen beraamd. De ‘Neptunus’ zou dien morgen om 4 uur ook uitgaan met twee sloepen van het loodswezen en voldoend loodspersoneel.

In den nacht zag men nu en dan de flambouwen der schipbreukelingen en op den afgesproken tijd begaf ieder zich naar zijne standplaats of naar de sleepboot. Deze kwam vrij voorspoedig bij het reeds driekwart gezonken vaartuig; de sloepen werden bemand en tegen halfzeven in den morgen hoorde men drie stooten op de stoomfluit, ten teeken, dat alle opvarenden behouden en wel aan boord waren opgenomen. Nu terug naar de haven, met de vaderlandsche driekleur in top! Bij den mond der haven hieven geredden en bemanning een driewerf hoezee! aan en op de aanwezige loodsvaartuigen werden de vlaggen geheschen als welkomstgroet. Men ontwaarde stevig gebouwde varensgasten met vochtige oogen en bevende lippen. Die aankomst aan wal is dan ook onvergetelijk. Volledigheidshalve geef ik hier de namen van de sloeproeiers van het loodswezen. In de eerste sloep zaten als roeiers: C. Schaap, P.

de Jong, K. Bierman, C. Bakker, R. Smidt en F. Bakker; in de tweede: I. Ruig, D. de Jong, F. Bloem, P. Groendijk, F. Ree en A. Stada.

Tegen 9 uur 's morgens was het strand ontruimd; wagens en paarden waren huiswaarts gekeerd; de reddingsbooten werden in de schuren gehaald, en ook een wagen met drank en levensmiddelen, door een paar burgers naar 't strand gebracht om de menschen te laven en te voeden, als ze soms door de reddingsbooten mochten worden gered, kwam in het dorp terug. Die menschen hadden daarmede eene wijze voorzorg genomen, zooals den vorigen dag reeds was gebleken. Ik releveer hier even, dat de Reddings-Maatschappij bij zulke reddingen noch voedsel, noch drinken, noch droge kleederen in voorraad houdt; ongewenscht zou zulks echter in vele gevallen niet zijn. Door de goede zorgen van den burgemeester-strandvonder werden echter alle 23 vreemdelingen spoedig in een paar logementen ter verpleging overgebracht en daarmede eindigde voor ons eilanders deze dag met een blij-eindigend treurspel.

De geredden waren eenstemmig in hunnen lof over de kranige pogingen der reddingsbooten, al konden zij duidelijk zien, dat de haast bovenmenschelijke pogingen met die booten toch niet zouden slagen.

Sleepbooten en schuiten hebben later nog een gedeelte van den scheepsinventaris aan wal gebracht, doch de prachtige Deensche boot is verloren. Gelukkig zijn alle opvarenden behouden!

Men eere en beloone de helden op het slagveld, maar vergete dan ook niet onze helden ter zee, de echte zeerobben! Mogen ook al de bemanningen der reddingsbooten niet op het geweschte succes bogen, - zeer zeker zullen onze landgenooten met ons instemmen, waar wij hun toeroepen:

‘Men rekent d' uitslag niet, maar telt het doel alleen!’

* * *

Trachtte ik in het vorenstaande een waar beeld te schetsen van een treurtooneel, zooals er nog enkele aan onze kusten voorvallen en zooals ik ze nooit weer hoop te beleven, - het komt mij voor, dat hier en daar dat beeld nog onvolledig is. Het klinkt toch zoo heel eenvoudig: De schipbreukelingen werden gered door vrijwilligers van het loodswezen, aan boord van de sleepboot ‘Neptunus’, maar die sleepboot moest die vrijwillligers eerst bij het gestrande stoomschip brengen en dat moest gebeuren in pikdonkeren winternacht, door een steeds verloopend vaarwater en voorbij de plaats, waar juist 20 jaar geleden 54 schipbreukelingen van de ‘Queen of Mistley’ werden gered, maar waarbij 8 roeiers uit de reddingsboot jammerlijk verdronken. Kapitein Veldhuizen van de ‘Neptunus’ en de tijdelijke stuurman J. van Keulen, de stuurman van de postboot ‘Terschelling’, waren blijkbaar voor huune moeilijke taak volkomen berekend, want vanaf het klokbakenschip in het gevaarlijke Schuitengat tot aan de strandingsplaats ging het, onophoudelijk loodende, langzaam maar zeker vooruit en kwam men aan het doel. Wel was de wind wat gaan liggen, doch de moeilijkheden, welke men moest bekampen, waren nog vele. Rustig stonden beiden evenwel op de brug en aan het roer, zoodat een ooggetuige aan boord zich in beiden den echten, ouderwetschen zeerob voorstelde, zooals Tollens onzen Willem Barends beschrijft:

‘Hij, rustig in 't gevaar, wat stormen om hem gieren,
Hij, grijs in kennis, jong in ijver, vast van ziel,
En zeeman in het hart, staat zeilree op de kiel.’

Op den strandingsdag had de oude, maar nog volijverige bootsman van de reddingsboot te West-Terschelling, W. van Keulen, tot ieders verwondering en voldoening, het geluk langs zijde der ‘Livadia’ te komen, zooals hiervoren reeds vermeld is, doch aan boord bedankte men toen voor de hulp der reddingsboot en kwam zij dus zonder schipbreukelingen en ook zonder averij door de gevaarlijke branding aan 't strand terug. Zijne roeiers op dien tocht waren de zeelieden: J. Zeilemaker, H. van Keulen, J. Spits, M. Schroo, D. Wortel, C. Wortel, I. Kooijman, J. Dijkstra, A. Starrenburg, J. Grol, K. Lieman en A. Ree.

Den 25 Januari scheen het onzen zeelieden toe, of men,

met de reddingsboot in zee gaande, ‘de levenden bij de ten doode gedoemden ging brengen’. Zij aarzelden, - en toch was bijstand dringend noodig, zooals men reeds weet. De reddingsboot van Midsland kwam toegesneld en de bootsman I.F. Pals, die ook al dadelijk het gevaar aan beide kanten inzag, aarzelde met de zijnen geen oogenblik. Toen voor de reddingsboot te West-Terschelling vrijwilligers werden opgeroepen, bood zich de zeeloods J. Klijn als bootsman aan en J. de Beer, beiden van dit dorp, als roeier en namen als zoodanig in deze boot plaats de wakkere Midslander zeelieden: J. Zeylemaker, J. Schaap, C. van der Ploeg, L. Groendijk, T. Dekker, T. Bloem, R. Bos, P.P. Smit, A. Stada en A. Dekker.

De reddingsboot van Midsland was bemand, behalve door den onversaagden bootsman I.F. Pals, door zijnen zoon F.I. Pals, zijnen schoonzoon W. Koen en de zeelieden P.S. Smit, A.F. Bloem, I.I. Kooijman, I. Stada, R. Smit, G. Swart, I. Kooijman en C. Stada.

De Reddings-commissie had, ten einde alle noodlottig gedrang aan boord te voorkomen, den bootslieden bevolen, te gelijk in zee te steken. Aan boord had men reeds afgesproken om te loten, wie het eerst in de booten zouden gaan, daar deze ieder slechts hoogstens 16 schipbreukelingen konden opnemen, doch de beide booten werden deerlijk gehavend, naar het strand teruggeslagen. Tegen zulke huizenhooge, met vervaarlijke snelheid aanrollende golven was het beste materiëel niet bestand; de stoutmoedigste zeeman moest zijne onmacht erkennen!

Den volgenden morgen, zeer vroeg, zou men het reddingswerk met ongeveer hetzelfde personeel opnieuw aanvangen, doch het bleek niet noodig, zich opnieuw in gevaar te begeven, wijl de ‘Neptunus’ met de 12 man van het loodspersoneel het geluk had alle schipbreukelingen behouden aan boord te nemen en aan wal te brengen.

Alle redders en roeiers hebben ongetwijfeld moed, beleid en zelfopoffering getoond. De bemanningen der reddingsbooten hebben hier eene nieuwe bladzijde beschreven van het schoone gedenkboek der Noord- en Zuidhollandsche Reddingmaatschappij. Wie gevoelt niet met den dichter het treffend weerzien van hen, die men reeds verloren waande!

> ‘'t Gejuil doorkruist de lucht, d'ellenden zijn vergeten!
> Matroos en scheepsvoogd, vriend en vreemde, knaap en man
> Omarmen zich dooreen, zoo teer de blijdschap kan!’

***

En nu, mijne landgenooten, nog een enkel woord, of liever een vriendelijk verzoek! Om oude zeelieden, die niet meer kunnen werken, of de weduwen en weezen van hen, die het leven verloren in den strijd tegen het woedende element een weinig te kunnen ondersteunen, is hier het ‘Willem Barendsfonds’ opgericht, dus genaamd naar den op dit eiland geboren, beroemden Noordpool-vaarder Willem Barends. Het wordt gevormd uit giften, schenkingen en legaten; de contributiën der leden, - 2.50 gld. per jaar - vergrooten het kapitaaltje; alleen de renten worden uitgekeerd. Het aantal onzer leden aan den vasten wal - hun onzen besten dank! - is eigenlijk nog niet zoo groot, als wij wel hadden verwacht. Mocht het mij gelukt zijn uwe sympathie op te wekken voor deze ‘stoere kinderen der zee’, gelieft dan ons fonds te steunen door eene bijdrage of door uwe contributie. De burgemeester van dit eiland is al

sedert de oprichting voorzitter, schrijver dezes van dien tijd af secretaris van dat zoo nuttige en noodzakelijke fonds; wij ontvangen gaarne uwe giften of toezeggingen.

Terschelling, Februari 1900.

Kismet.
Oorspronkelijke Novelle door Nina.

I.

Werd er gefluisterd onder dien grooten boom? Of hoorde men enkel de ritselende bladeren, die elkander in de avondschemering sprookjes vertelden en idealen voorspiegelden van den tijd, als zij niet meer aan den ouden boom zouden hangen, om enkel nu en dan door eene kleine koelte even heen en weder bewogen te worden, maar met den flinken najaarswind vrijgeschud, onbelemmerd tusschen andere afgevallen bladeren zouden voorthuppelen, dartel voortgejaagd, lustig zwierend door de lucht, her- en derwaarts dwarrelend om eindelijk samen - te verrotten? Maar dat leelijke woord spraken zij niet uit.

Werd er gefluisterd onder dien grooten boom? Of hoorde men enkel het geklapwiek van vogelvlerkjes en uitgestrek van kleine vogelnekjes, om even over den rand van het nestje heen te turen in het verlangen om er uit te kunnen vliegen, en in de wijde wereld rond te kunnen fladderen om - dan door eene of andere wreede menschenhand te worden doodgemarteld? Maar daaraan dachten zij niet.

Er werd gefluisterd onder het geurig groen. Dat overoude liedje, dat altijd weer nieuw klinkt, werd gezongen door één en aangehoord door eene andere als was het nooit te voren zóó gevoeld en zóó vertolkt.

De jonge man had nooit te voren gevoeld hoe machtig de liefde is waardoor eene reine, edele vrouw kan boeien; en zij had nooit gedacht dat zij, in haar zwervend, eenzaam leven, iemand ontmoeten zou, die om hare liefde smeeken zou alsof het eene groote weldaad ware, die haar werd afgevraagd.

't Was of op eens een hemel voor haar openging! of de moeder die zij nooit gekend, de vader dien zij nooit gezien had, haar nu in de armen voerden van een groot geluk. Had zij geweten dat zij daarvoor gewerkt en gestreden had, hare taak zou haar lichter zijn gevallen; maar tot nu toe had zij werktuiglijk haren plicht gedaan, dankbaar van enkele zonnestralen genoten welke een paar vriendelijke woorden soms op haar pad wierpen, zonder zich ooit iets beters of gelukkigers voor te spiegelen. Want zij was gouvernante en had nooit, zelfs niet als kind, het geluk van een eigen thuis gekend. Al de vriendschap die haar geschonken werd, verdiende zij omdat zij door hare lieve natuur ieder, met wie zij in aanraking kwam, voor zich innam, maar niet omdat een heiliger band die zorgen tot een zegen maakte.

In hare vroegste herinneringen bewoog zij zich in het gezelschap van twee oude dames, waarvan de eene haar pleegkind met stipte nauwgezetheid op het rechte pad hield en de andere uit overgroote goedheid haar troetelkind bedierf; beiden steeds in tegenovergestelde richting haren invloed uitoefenend, zonder met moederlijk instinct die koesterende warmte te kunnen geven, die jonge schepseltjes doet ontbotten als een bloemknop in den zonneschijn.

Haar hartje was als eene bloem in het venster eener arme; gesjouwd en verplaatst om hier of daar een lichtstraal op te vangen; van wormpjes gezuiverd doch met ijskoud pompwater begoten; en de stengel groeide ijl op, licht zoekend, naar boven,

tot er niettegenstaande al die zorg slechts een verarmde knop aan bloeide, die zich langzaam ontsloot tot eene kleine bloem.

Nu zou dat bloempje in een heerlijken lusthof worden overgeplant; in den vollen grond warme zonneschijn en malsche regendruppelen genieten; bewonderd en gekoesterd worden, ja, eindelijk voelen dat het goed is om te leven.

Zij hadden elkander reeds vaak ontmoet en gesproken, maar het meisje had nooit gemerkt dat zij dadelijk zijne gedachten en later zijn hart in beslag genomen had. Zij had

er zich nooit rekenschap van gegeven waarom zij het prettig vond als hij kwam; waarom zij iets warms op haar wangen voelde als hij met haar sprak of waarom zij meer aan hem dacht dan aan andere jongelui die zij nu en dan zag.

Zij was slechts figurante op 't wereldtooneel en zou nooit een hoofdrol behoeven te vervullen. Al dat harde studeeren en poseeren om effect te maken in des levens drama was voor haar niet noodig. Maar zij wist wèl dat zij liever hare rol, hoe klein ook, met hem samen zou spelen dan met één van de andere acteurs.

Langzamerhand was zij wijzer geworden. Er was iets in haar binnenste ontwaakt, dat tot nog toe gesluimerd had, en met dat innige bewustzijn kwam tevens de strijd tusschen gevoel en verstand, en trachtte zij haar geheim te verbergen alsof het iets kwaads ware.

Hij was de eerste die de verandering bespeurde waarop hij gehoopt had, en nu, den avond voor zijn vertrek, nu durfde hij spreken. Hij wachtte het oogenblik af waarop hij rustig en met volle teugen van die eerste liefdewoorden en liefdekussen kon genieten, in de

MEVROUW PAUWELS - VAN BIENE.

stille avondschemering, waarin hij haar eindelijk alleen vond.

Hij had er den geheelen dag over gedacht, wat hij zeggen zou en hoe hij haar ontmoeten zou, doch toen hij in het zoele lommer haren rustigen, zielvollen blik ontmoette, las hij daarin het vragende, dat haar de laatste dagen vervulde alsof zij zich verraden had; denzelfden blik waarmede wij iemand zouden aanzien die ons betrapte op het bewonderen en hanteeren van een kostbaar juweel, dat wij haastig uit de handen werpen uit vrees dat de intredende denken zou dat wij het ons wilden toeëigenen, en dan te hooren dat het kleinood voor ons bestemd is! O! dat het overgroot geluk van die eerste liefde niet kan voortduren doch altijd eindigen moet in verzadigden hartstocht.

't Was doodstil; alles rondom hen zweeg vol eerbied om naar die heiligende liefdetaal te luisteren; geen belofte, geen vragen; 't was slechts één uur van overgroote

zaligheid, dat het donker werd en dat anderen hun geheim nog niet ontdekken mochten.

Toen het meisje later alleen op hare kamer kwam, slaakte zij een zucht van onuitsprekelijke dankbaarheid; met de handen gevouwen en de oogen naar de wolken gericht, bleef zij voor het open venster staan, hare gelukkige stemming inademend met volle teugen in een droom van zoete weelde.

Omhoog blonken de flikkerende sterren, doch als zij even omhoogblikte was het of zij in een akeligen, zwarten afgrond zag. Zij dacht niet aan slapen; zij ontstak geen licht, want hare glinsterende oogen zagen het groote licht aan den hemel ontstoken en in een oogenblik van extase knielde zij voor dat licht als voor haren afgod neder, en, met de handen op het vensterkozijn gevouwen, verloor zij zich in liefelijke gedachten.

Onder het venster kraakten lichte stappen op het zand.

Bij het ruischen van een zijden kleed, hoorde zij twee vrouwenstemmen:

‘Ik ga naar binnen,’ sprak de eene, ‘'t is reeds laat en ik moet morgen vroeg op om Eric nog voor zijn vertrek te zien.’

‘Vertrekt hij toch?’ vroeg de andere; ‘ik dacht...’

‘Zeker, 't was reeds lang zijn plan; waarom zou hij niet?’

‘Ik begon juist vandaag te denken of iemand hier misschien hem boeide; hebt gij 't niet opgemerkt? 't Zou vreeselijk zijn; 't is maar goed dat hij vertrekt.’

‘Ik begrijp je niet,’ vervolgde Eric's moeder. ‘Wat zou vreeselijk zijn? Wie zou hem boeien?’

‘Vergeef me; doch ik meende voor het eerst vandaag iets te ontwaren in de manier waarop hij Muriel aanziet en met haar spreekt, dat mij vroeger nooit getroffen heeft; en schoon ik van den kant van 't jonge meisje niets bemerk dat mij kon doen denken dat zij elkaêr begrepen, vond ik 't toch beter er je opmerkzaam op te maken, opdat gij 't nog intijds zoudt kunnen tegengaan.’

‘Maar, als het zoo ware, waarom zou ik het dan tegengaan? Er is toch niets op het meisje aan te merken? Zij is allerliefst en verstandig, en schoon ik wel eene betere partij voor mijn jongen zou wenschen, toch, als 't hem gelukkig maakt...’

‘O, maar Stanie, ge weet toch dat dit nooit zou kunnen, 't zou onmogelijk zijn.... Weet ge dan niet? Ik dacht dat iedereen hare geschiedenis kende. Hebt gij nooit geweten wie zij is?’

‘Neen!’

(*Wordt vervolgd.*)

Mevrouw Pauwels-Van Biene.

Zooals men uit de dagbladen reeds zal vernomen hebben, viert mevrouw Pauwels - Van Biene een dezer dagen haar 25-jarig jubileum als tooneelspeelster.

Bij deze gelegenheid is het ons aangenaam het portret dezer gevierde actrice te kunnen geven, die een der sieraden is van de Koninklijke Vereeniging ‘Het Nederlandsch Tooneel’ te Amsterdam, van welk gezelschap zij sedert jaren deel uitmaakt.

Mevrouw Pauwels - Van Biene, de echtgenoote van den bekenden heldentenor, is eene leerlinge van de diepbetreurde mevrouw Kleine - Gartman, onze onvergelijkelijke tragedienne. Zij treedt thans meestal op als vrouw der wereld of als coquette, in welke rollen zij in het geheele land de schoonste triumfen heeft behaald. In hare jongere jaren vervulde zij met uitnemend succes ingénue-rollen.

Wat bij deze kunstenares treft, is de natuurlijkheid en waarheid, die zij aan haar karakters weet te geven, waarbij toch een nimbus van poëzie allerminst verloren gaat.

Moge zij nog jaren voor ons vaderlandsch tooneel behouden blijven.

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 139.)

'Uw dienaar, mejuffrouw!'

RÈVERIE.

'Dag, Mijnheer!'

En Van Doren, stil-lachend, zegt tot zichzelven, als hij heengaat:

'Nu! Dat is geen katje om zonder handschoenen aan te pakken, al is ze ook nog zoo fluweel-zacht!'

Hij keert met haar antwoord tot Gustaaf terug, en daarmede wordt aan diens liefde de doodsteek toegebracht. Neen! zoo koud, zoo gevoelloos beantwoord te zien zijne vurige betuigingen in den koepel op 'Schoonoord' - dat is méér dan hij lijdelijk kan verdragen! En hij rukt het goddelijke beeld zich voorgoed uit het hart. Hij zal voortaan hetgeen geschied is gaan beschouwen als een droom, die wel verleidelijk schoon is geweest, doch die bij het ontwaken niets heeft nagelaten dan eene vage herinnering aan een onbereikbaar ideaal.

VI.

Na eenige dagen heeft de verbandwisseling plaats. De hechtingsdraden der huid zijn verwijderd; de wond is, zooals de dokter verklaart, genezen, *per primam intentionem;* doch de hechtingsdraden van de pees mogen voorloopig nog niet worden verwijderd.

Niettemin krijgt de patiënt toestemming, zijne kamer te verlaten, mits de noodige voorzichtigheid betrachtende.

Wat nu te doen? Persoonlijk zich naar Carla begeven? - Neen! dat gaat niet! Zoo kort na zulk een antwoord is het onnoodig, zich verder te verontschuldigen; daarop kan hij later wel eens terugkomen.

Hij heeft bovendien genoeg van dat standje. - Zou het niet veel beter zijn, een poosje naar buiten te gaan? Voor de promotie behoeft niet veel meer te worden gedaan, en de arts wenscht de

wond eerst over eenige dagen opnieuw na te zien. Waarom zou hij derhalve dien tusschentijd hier blijven? - Zou zijne moeder niet schrikken, wanneer hij zonder voorafgaande kennisgeving op 'Schoonoord' verschijnt? Doch neen! vroeger ging hij zoo vaak op het onverwachtst, wanneer hem de lust bekroop, de lieve Maasdorpsche vrienden te verrassen. - Die drommelsche draagband echter? Ja! dat is wel lastig, maar hij zal zorgen, dat zijne moeder dien niet aanstonds bemerkt, en haar de toedracht der zaak voorzichtig weten mede te deelen.

Nog voordat het vier en twintig uren later is geworden, zit hij reeds op 'Schoonoord' zijne jongste avonturen te vertellen, waarbij zijne moeder hem beklaagt wegens de zoo ongelukkig bekomen wonde, terwijl de tantes den knappen neef beschouwen en bewonderen als een 'preux chevalier', die, alle gevaren trotseerende, zich het zwaard aangordde om eene harer sekse te wreken over eene schaamtelooze beleediging.

En nu hij in den avond zijne slaapkamer heeft betreden, gevoelt hij nog volstrekt geen lust, naar bed te gaan. Het is heerlijk-prachtige maneschijn, en nog lang zit hij te turen naar de sterren; intusschen peinst hij weder, nu over de naaste toekomst. Hoe zal de dominees-familie hem morgen ontvangen, wanneer hij zich komt aanmelden als de verloren zoon? Zal ook voor hem het gemeste kalf worden geslacht?

Doch vóór hij naar bed gaat, is ook deze strijd gestreden, en hij valt weldra in een rustigen slaap.

Dominee brengt gewoonlijk zijne ochtenduren door in zijne studeerkamer. 't Is dáár dat Gustaaf indertijd aan de vaderlijke hand van den ouderen vriend de eerste stappen heeft afgelegd op het pad, dat hem naar de universiteit moest voeren, en waar hij op die wijze voorloopig kennismaakte met Nepos en Cicero. 't Is ook van dáár uit, dat hij menigmalen door een lief, vriendelijk kopje met donkerblonde haren gelokt werd naar buiten, in den lusttuin der pastorie, om de klassieken voor eene wijl te vergeten onder balspel of vroolijk gestoei.

Als hij zich des ochtends aanmeldt en naar dominee vraagt, zegt Marieke:

'Ja, jonker! Dominee is in de studeerkamer. U zult den weg nog wel weten.'

En op een 'binnen' na zijn aankloppen treedt hij onbeschroomd op dominee toe, die van verwondering zijn Gouwenaar bijna laat vallen, en op den draagband wijzende hem toevoegt:

'Zoo, Gustaaf! Jij hier? - En dat wel geblesseerd? - Hoe komt dat, jongen? - Neen! geef me je linker maar! - en vertel eens - Maar ga toch eerst zitten - hier! - op dezen leuningstoel, dan kun je je arm een beetje steunen.'

'Och, beste dominee! die wond heeft niet veel meer te beduiden - die is zoogoed als genezen; ik moet er alleen nog maar wat voorzichtig mee zijn. Straks vertel ik u wel, hoe dat gekomen is.'

'Maar - zouden we niet eerst naar de huiskamer gaan?' stelt dominee voor. 'De dames zijn waarschijnlijk -'

Hier valt Gustaaf hem in de rede:

'Hoe ik ook verlang, de dames te begroeten, zoude ik toch gaarne eerst met *u* een onderhoud hebben - ten minste wanneer u dat goedvindt, en ik niet ongelegen kom. Ik heb juist dát uurtje gekozen, vanouds wetende dat ik u hier alléén zoude aantreffen.'

'Zooals je verkiest, Gustaaf! - Aan je toon zou ik zeggen, dat je me iets heel ernstigs hebt toe te vertrouwen, en daarbij die arm -'

‘Het *zijn* ernstige zaken, dominee! Doch, zooals in den ouden tijd, wensch ik u alles openhartig mede te deelen en uwen raad in te winnen.’

‘Wel, komaan!’ herneemt dominee, terwijl hij zijn stoel zoodanig verschuift, dat hij Gustaaf gemakkelijk in het gelaat kan zien, ‘Ik zal gaarne je bezwaren aanhooren, en je daarenboven, waar het mij mogelijk is, van dienst trachten te zijn, al ben je sedert lang mijn toezicht ontwassen!’

‘Och, dominee! ik verplaats me zoo gaarne in die goede oude dagen, toen u me steeds als vader ter zijde stondt en u me preest of beknordet, al naarmate ik uwe lessen had behartigd! - En thans, ik gevoel, dat u evenals toen mijn vaderlijke vriend nog wilt wezen.’

En nu vertelt Gustaaf hoe hij door de mooie Carla is betooverd geworden, hoe zij hem als het ware suggereerde door een enkelen blik harer verleidelijke oogen, en hij zich onwederstaanbaar voelde gedrongen om haar zijne vurige liefde te verklaren; dat zij hem echter spotziek afwees - herhaalde keeren; dat de bekoring te sterk was, ondanks de stem van zijn geweten; dat hij dientengevolge dominee, voor wien hij vroeger nooit iets verzweeg, en zijnen dames niet onder de oogen durfde komen, en dat hij daarom in den brief van Van Doren eene gereede aanleiding vond, om zoo spoedig mogelijk Maasdorp te verlaten, en bovendien ook - om in de nabijheid van Carla te zijn.

Nog deelt hij mede, hoe hij te Leiden gaandeweg leerde inzien, dat hij eigenlijk de speelbal was van eene mooie, verleidelijke coquette; en dat hij in die overtuiging vooral werd versterkt door het voorval op de societeit, en alles wat hem daarna ter oore kwam.

Bij al deze bekentenissen voert hij wèl te zijner verontschuldiging aan, hoe de verleidelijke schoonheid en de lieftallige maniertjes van Carla hem hebben verstrikt, maar daarnevens verbloemt hij in geen enkel opzicht zijne schuld tegenover zijne liefste vrienden.

Dominee heeft hem met oplettendheid en klimmende belangstelling aangehoord, zonder hem eene enkele maal in de rede te vallen. Nu Gustaaf evenwel zwijgt, neemt dominee het woord:

‘Het arme kind! Zoovele schoone gaven van lichaam en geest! Zoo'n mooi, lief en geestig meisje, zooals wij haar leerden kennen! En toch: het arme kind! - Het kwaad, dat al die voortreffelijke eigenschappen ontsiert, waardoor zij slachtoffers maakt onder de velen, die haren invloed niet kunnen ontgaan, dat kwaad kan ten slotte ook haarzelve diep rampzalig maken. Immers reeds nu wordt zij door sommigen met den vinger nagewezen, en wat kan haar de toekomst nog brengen! Op de vrouw, die als eene heilige moet tronen in haar huis, geëerd en geacht door allen in hare omgeving - op zulk eene mag niet de minste smet kleven! 't Is waar! de tegenwoordige richting weet veel af te dingen op die verheven roeping der vrouw; er wordt dagelijks al meer en meer gesproken en geschreven over hare “rechten”, over hare “gelijkstelling met den man” niet het minste door haar eigen sekse. Men ziet haar zich aangorden ten strijd tegen chimères, men hoort haar utopieën verkondigen - Maar,’ zoo breekt hij plotseling af, ‘dit heeft eigenlijk niets te maken met de onderhavige zaak. - Bovendien bemerk ik, dat je me slechts een half oor leent; wèl een bewijs, dat je nog meer op je gemoed hebt! - Raad ik dat goed?’

‘Ja, dominee! Ik heb u thans ronduit, en, naar ik hoop, duidelijk medegedeeld, wat er vreemds geweest is in mijn gedrag gedurende de paar laatste maanden; maar ik heb u daarmede nog niet geheel het doel mijner komst verklaard. Eerstens zoude ik

gaarne van u willen weten, of ik, ondanks al het gebeurde, uwe achting heb behouden?'

'Maar, Gustaaf! twijfel je daaraan? - Zie eens hier! Uit alles wat je me ongevraagd, zoo openhartig bent komen vertellen, heb ik de conclusie getrokken, dat in hoofdzaak de omstandigheden de schuld zijn geweest. Want dat je bekoord werdt door zoo'n prachtig mooi meisje is waarlijk geen wonder. Dat je hare partij hebt getrokken, toen je haar schandelijk hoordet beleedigen, strekt je niet tot oneer. Dat je vervolgens door allerlei gegevens bent gekomen tot

het inzicht, dat zij je op den duur niet zou passen, het pleit voor de deugdelijkheid van je verstand, hetwelk je ten slotte hebt gelegd op de weegschaal, tegenover hare schoonheid en de bekoring van je zinnen. - In dit alles is niets, waardoor je mijne achting verbeurd hebt. Wêl was het me hoogst onaangenaam, dat je met ons minder vertrouwelijk begont te worden, dat je ons ten minste blijkbaar zocht te vermijden. Dat is één punt, waaromtrent ik je ongelijk moet geven. En dan - het duel - dat keur ik *per se* af; dat begrijp je wel, zonder dat ik me daaromtrent verder behoef uit te laten; doch ook om *die* reden behoef je niet aan mijne achting te twijfelen.'

'Dus ik mag hieruit opmaken, dat u de pastorie weer voor mij openstelt als vanouds? Dat ik die weer mag beschouwen als mijn tweede thuis evenals vroeger?'

'Mijn beste Gustaaf! het is immers niet *onze* schuld, dat je hier minder dikwijls begont te komen! Wij hebben altijd te veel van je gehouden, om geen leedwezen te gevoelen, toen wij bemerkten hoe jij je van ons gingt vervreemden.'

'Dus - de dames?'

'Ik ben overtuigd, Gustaaf! ook uit haren naam te spreken, wanneer ik je verklaar, dat je hier altijd welkom zijt.'

'Dus dáárop ben ik weer gerust; maar - als ik ten minste niet te veel vorder van uwen tijd en uw geduld, dominee,' zoo herneemt Gustaaf, een weinig haperend, na eene korte pauze, 'dan zou ik u gaarne nog meer vertellen: er is nog iets, dat me ernstig bezwaart.'

'Zoo noodig, kun je gerust over mijn ganschen ochtend beschikken; ik heb volstrekt geene dringende bezigheden.'

Dominee staat even op, stopt een versche pijp en gaat dan weer oplettend luisteren, als Gustaaf het woord nogmaals heeft genomen, beginnende met herinneringen uit den tijd, toen hij als kleine jongen hier dagelijks kwam spelen met Anna, en hij aldus in haar een vroolijk, prettig speelkameraadje vond. Dan vervolgt hij, hoe zij hem met de jaren liever was geworden, en hij haar leerde waardeeren als eene trouwe, hartelijke zuster; hoe hij zich in het diepst van zijn hart menigmaal voorstelde, dat zij hem in de toekomst nog veel méér mocht worden; dat die gevoelens in den laatsten tijd wel tijdelijk op zijde gedrongen werden, doch nooit konden verdreven worden uit zijn hart, en dat juist die betere gevoelens hem er ten slotte toe brachten, om den zoo snel opgekomen hartstocht voor Carla bijna even zoo spoedig te onderdrukken. Dit alles vertelt hij zeer omstandig, daarnevens voegende allerlei kleine voorvallen uit zijne herinnering, om te bewijzen, hoe een diep-geworteld gevoel voor Anna hem ondanks zijne tekortkomingen toch steeds is blijven bezielen.

Dominee heeft hem geduldig aangehoord, doch nu Gustaaf zijne ontboezemingen eindigt met te vragen, mede uit naam zijner moeder, om de hand van dominees dochter, nu wordt hij als het ware gansch iets anders als de oudere vriend, die zoo goedig-oplettend heeft zitten luisteren. Hij staat op, legt zijne pijp neer, en spreekt dan op een hem geheel ongewonen toon, schoon nog altijd vaderlijk welwillend:

'Daarop kan ik moeilijk antwoorden met een enkel woordje. Ik beken je ronduit, Gustaaf, dat mijne vrouw en ik, misschien ook wel Anna, ons sedert eenigen tijd hebben voorgesteld, dat de vraag, die je nu hebt gedaan, ons wel eens kon worden voorgelegd, en, ja! - waarom het verzwegen? - het scheen ons voor Anna eene zeer gewenschte verbintenis, daar wij, als ouders, ons voorstelden, hoe wij in dat geval haar, onzen grootstee schat, gerust konden toevertrouwen aan een jonkman, dien we kenden als flink, degelijk en eerlijk, en die haar daarenboven eene positie zou kunnen

aanbieden, verre boven onzen bescheiden staat en onze middelen. Zou het wonder zijn, indien Anna misschien in jou den man harer keuze gezien heeft? Daar stelt zich onverwacht eene derde tusschen die twee, en - Neen, Gustaaf! Val me nu niet in de rede! - Een mooi, lief, verleidelijk meisje werpt door een enkelen blik een slagboom tusschen het paar. Hoe moet Anna zich daarbij hebben gevoeld? Heb je dat wel eens goed overdacht? Kan je je niet voorstellen dat, wanneer bij haar sprake geweest is van liefde, daaraan minstens een zeer gevoelige schok is toegebracht? Of is het alleen de man, die zich gevoelig mag toonen voor veronachtzaming, voor miskenning, voor trouweloosheid? - Neen, neen, Gustaaf! je hebt te licht gedacht over dat alles. - In ieder geval zullen we thans niet voor eene tweede maal overijld handelen. Zooals ik je straks gezegd heb, en wat ik je gaarne wil herhalen, je hebt mijne achting geenszins verbeurd, maar ik mag daarom de toekomst van mijn Anneken niet in handen stellen van iemand, die zoo kortelings - zij het dan ook door eene tijdelijke verblinding - zich gansch andere illusiën vormde. Het zou *kunnen* gebeuren, dat je nogmaals spijt gingt voelen.'

'Beste dominee, ik heb -'

'Zeg eens, Gustaaf! Wanneer denk je eigenlijk te promoveeren?'

'Binnen enkele weken, dominee, de dissertatie is bij den uitgever.'

'En wanneer ga je weer naar Leiden?'

'De dokter moet aanstaanden Vrijdag mijn pols nazien, en daarom -'

'Nu! dan geef ik je dezen raad: beschouw in de eerste plaats je vraag van straks als *niet* gedaan; in de gegeven omstandigheden wenschte ik, dat je haar voor mij hadt verzwegen. Ga reeds morgen terug naar de academie! Onderzoek je hart zorgvuldig, nogmaals en nogmaals! Ontwijk vooral het gezelschap van Carla *niet*; maar beproef herhaaldelijk en deugdelijk in hare nabijheid, of er nog niet wat van haren invloed op je is overgebleven. - En mocht je dan later, bijvoorbeeld over een jaar, terugkomen, en met de hand op het hart kunnen verklaren: zie, dominee! Ik heb uwen raad gevolgd, en er is me hier niets overgebleven dan trouwe liefde voor uwe dochter! - dan, Gustaaf, maar ook eerst *dan*, zal het oogenblik zijn gekomen, dat wij ons Anneken - indien zij het wenscht - aan je zullen kunnen afstaan. Intusschen, je begrijpt, dat ik haar straks ons onderhoud zal mededeelen - dat ben ik aan vrouw en kind verplicht. Want, weet! er is erg geleden, al heb je dat niet gezien! Het zoude niet goed zijn, ditmaal de dames te ontmoeten. Ga dus, Gustaaf! ga heen! Handel steeds, zooals hart, eer en plicht het je voorschrijven! Wees daarbij overtuigd, dat je in ons welmeenende vrienden achterlaat, en dat wij je te allen tijde op den levensweg het beste toewenschen!'

En een warme handdruk bezegelt dominees laatste woorden, terwijl hij Gustaaf met zacht geweld naar buiten voert.

VII.

Het is doodstil in de ziekenkamer, waar, ondanks het middaguur, slechts een gedempt licht heerscht, dat flauw afstraalt op het gelaat der kranke, daar op het gemakkelijke rustbed.

De natuur vermocht niet haren weldoenden slaap uit te storten op het afgetobde lichaam; de kunst moest haar bijstaan, om eene korte verpoozing te schenken aan het lijdensgevoel, dat zelfs nu nog trekken van smart te voorschijn roept op dat vermagerde gezicht. Toch is reeds herhaaldelijk gebleken dat ook die kunstmatige

rust der zieke ten goede kwam; dat zij na een paar uren sluimerens kalmer ontwaakte en nieuwe krachten verzameld had, om straks de zich weer verheffende pijnen beter te kunnen doorstaan.

Weest stil dus! Dat niets dezen slaap verstore! Het minste geluid zoude de arme zieke terugvoeren tot de werkelijkheid, waarin haar zoo weinig goeds meer verbeidt!

(*Wordt vervolgd.*)

Een Hollandsche Kolonie in Engeland.
Met illustratiën.

Toen voor een paar jaar Dr. Kuyper zijn bekende reis naar Amerika maakte, deed hij daarna uitkomen op hoe

EEN DER KOLONISTEN - THANS PREDIKER.

verscheiden plaatsen van het wereldrond de Hollandsche taal werd gesproken, en verbaasd kon men staan over de opgave van het aantal dag-, week- en maandbladen, hetwelk over onze geheele aarde in de Nederduitsche taal wordt uitgegeven.

Herinneren wij ons goed, dan vergat de scherpzinnige reiziger in die reeks eene opgave van de vertegenwoordiging van het Hollandsche element in Engeland zelf, voor zoover zich die uit in een boerennederzetting in Yorkshire.

Toch is het de moeite waard de geschiedenis dier nederzetting na te gaan, van welke in Engeland zelve getuigd wordt, dat het wellicht de merkwaardigste kolonie van 'uitlanders' is, die in het Vereenigd Koninkrijk wordt gevonden.

Men vindt deze 'uitlanders' in het kleine stedeke van Yorkshire, Thorne genaamd. De tegenwoordige kolonie is eigenlijk eerst vijf jaar oud, maar merkwaardig is, hoe Thorne en ons land al sedert de middeneeuwen banden hebben onderhouden. Reeds toen beproefden Hollandsche krachten deze streken te bedijken en te draineeren. Toch duurde het tot den tijd der Stuarts, eer een zekere Vermuijden, terwijl hij op de jacht was met prins Henry, het idee vormde om stelselmatig deze streek in cultuur te brengen.

Karel I, wien het jachtterrein hier toebehoorde, zag, dat er in het plan van Vermuijden wel iets zat en hij sloot volgens een oud handschrift, dat nog bestaat, met genoemden Hollander en zijn rechtverkrijgenden in het tweede jaar van zijn regeering eene overeenkomst, waarbij hij het land aan Vermuijden ter cultiveering afstond. De koning zou recht hebben op een derde deel als eigenaar van den grond, terwijl de concessionaris eveneens een derde deel zou krijgen en het resteerende zou komen aan de pachters ten bate van het algemeen. Zoo kreeg door bemiddeling van Vermuijden - later Sir Cornelius Vermuijden - Thorne zijn eerste Hollandsche kolonisten.

Ten getale van ongeveer 200 kwamen zij uit verschillende deelen der Zeventien Provinciën, sommigen met de bepaalde bedoeling om zich daar blijvend te vestigen, anderen als trekvogels om geld te verdienen, anderen eindelijk ongaarne door hunne regeeringen gezien, die tot alles bereid waren wat er van hen verlangd zou worden.

Vermuijden en zijn landgenooten slaagden, nadat zij verscheiden honderdduizenden ponden aan het moeilijke werk hadden ten koste gelegd, in hun reusachtige taak en

veranderden een uitgestrekt moeras van 70.000 morgen in het meest vruchtbare land van het Noorden van Engeland.

Zij hadden ontzettend veel moeilijkheden te overwinnen, waarvan wel de voornaamste was om de rivier de Don te regulariseeren, wat echter niet geschiedde zonder de grootste misnoegdheid op te wekken van de omwonenden. Het resultaat toch van het afleiden van het water was een overstrooming van de akkers van de naburige bewoners, die in massa oproerig werden, de werken vernielden en alles stuk sloegen wat zij konden vinden, terwijl zij bovendien nog een aantal werklieden doodden. Na veel overreding gelukte het Vermuijden om de oproerige landlieden tot rust te brengen door hen voor een hoog loon bij zijn onderneming in dienst te stellen.

Na een groot vermogen aan zijn in cultuur brengen van het land ten koste gelegd te hebben, trok Vermuijden zich in het Zuiden van Engeland terug, waar hij in groote armoede, vergeten stierf. Zij, die uit zijn handen grond hadden ontvangen, kwamen evenwel langzamerhand tot welvaart en nog wonen er in de streken afstammelingen van de eerste bewoners, die zich daar vestigden.

Dit wat betreft de eerste Hollandsche kolonie daar.

De tegenwoordige kolonie, die veel belangrijker is dan

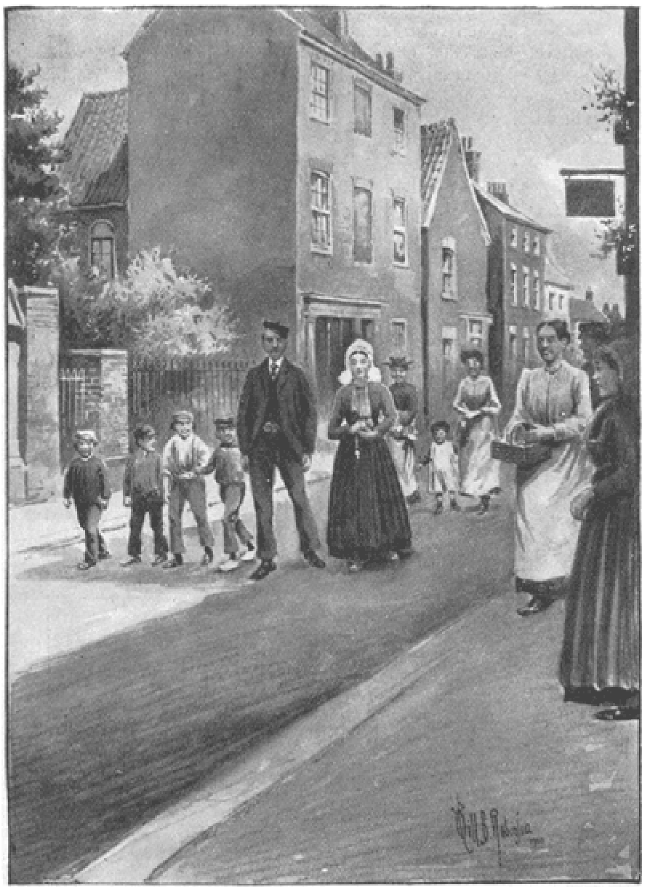

EEN TROUWPARTIJ ONDER DE KOLONISTEN.

die van 1626, werd voor een jaar of vijf daar gevestigd door een vereeniging 'Griendsveen' genaamd, die er de turfstrooisel-industrie op groote schaal uitoefende.

De aankomst van een zoo groot getal vreemdelingen wekte

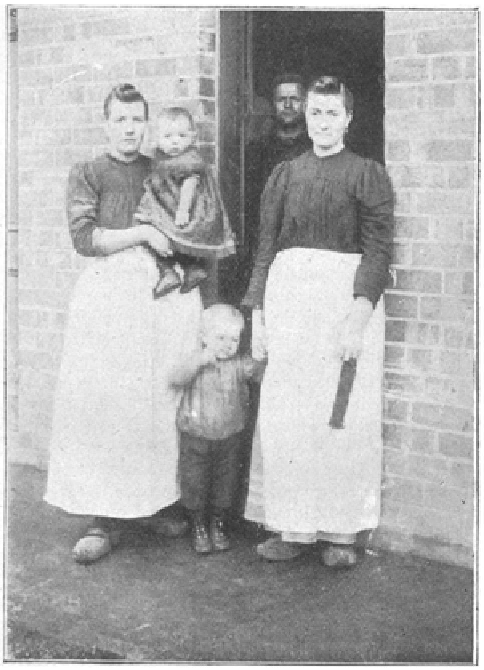

KOLONISTEN-VROUWEN EN KINDEREN.

voor een korten tijd in het kleine stadje van Yorkshire heel wat opschudding, maar weldra wende Thorne zich aan die vermeerdering van zijn inwoner-aantal, en de krachtig gebouwde Nederlander in zijn blauwen kiel en zijn wijde broek, met zijn klompen die klotsen op de straatsteenen, is nu even bekend als de gemeenteveldwachter.

Het land met zijn mijlen in den omtrek moeras, zijn dijken, zijn windmolens, zijn kanalen en rooddakige boerderijen, gelijkt volkomen op Holland.

De bevolking is zeer goedaardig; bijna nimmer hebben er vechtpartijen plaats en het mes wordt zelden getrokken. Er staat één ding slechts te vreezen, dat is, dat een voortdurend verblijf in Engeland, zonder contact met het moederland, na een paar geslachten, dezen tak van den Hollandschen stam onherkenbaar zal hebben gemaakt. De kinderen, die in den laatsten tijd veelal uit huwelijken met Engelsche burgers en burgeressen geboren worden, bezoeken Engelsche scholen, worden in Engelsche ideeën opgevoed, zoodat weldra elk Nederlandsch cachet zal afslijten, tenzij mettertijd van uit ons land invloed wordt uitgeoefend om het Nederlandsche idee in Thorne te doen voortleven.

Kismet.
Oorspronkelijke Novelle door Nina.
(*Vervolg van bladz.* 144.)

'Hare ouders waren niet getrouwd; hare moeder was een mooi meisje, van zeer goede familie, doch van een lichtzinnig karakter.... Stil! was dat akelig geluid 't gekrijsch van een nachtuil? 't Is te laat om nog buiten te blijven; maar ik zal even uitvertellen.

Die vrouw heeft het ongeluk van haar leven, van hare ouders en wellicht van dit meisje, te wijten aan eene korte kennismaking met den vader van haar kind, terwijl zij ergens logeerde waar inkwartiering was. De man was een adellijke roué, die zich verder nooit om het schepseltje heeft bekommerd, dat hij in een oogenblik van gemeenen hartstocht tot een leven van vernedering doemde. Zij werd een jaar uit haar land gebannen en toen aan een burgerman uitgehuwelijkt, en Muriel, die zonder ouders, zonder naam, de wereld werd ingestuurd, zal voor de schande harer ouders moeten boeten, want welke jonge man zou een meisje willen trouwen wier vader niet genoemd kan worden?'

''t Is afschuwelijk! Waarom heb je mij dat vroeger niet verteld?'

'Waarom zou ik het verteld hebben? Er was geen reden waarom ik de schande, die het leven van dat jonge schepseltje verduistert, publiek zou maken. Zij is zoo lief en ik ben zoozeer aan haar gehecht, dat ik niets liever wenschte dan dat dit haar tehuis mocht blijven.'

'God geve dat uwe bevinding geen waarheid zij. Ik zou nooit gedoogen dat mijn jongen...'

'Alweer dat akelige geschreeuw! Kom meê naar binnen; kom -'

Een donkere wolk gleed over de maan. In die vredige meisjeskamer, waarvan het raam nog altijd wijd openstond, lag Muriel doodsbleek op den grond. Niet snikkend, niet weenend; tweemaal was haar een bange kreet ontsnapt, omdat zij, met de handen voor het gelaat gedrukt om zich te bedwingen, het stikken nabij was; maar nu was alles stil en lag zij onmachtig, duizelend van den harden slag die haar door een vrouwenhand was toegebracht.

O, moeder, hadt ge zoo uw kind gezien, ge hadt haar, eer het te laat was, in de armen genomen om met haar te vluchten en te boeten, waar de wereld noch u, noch haar

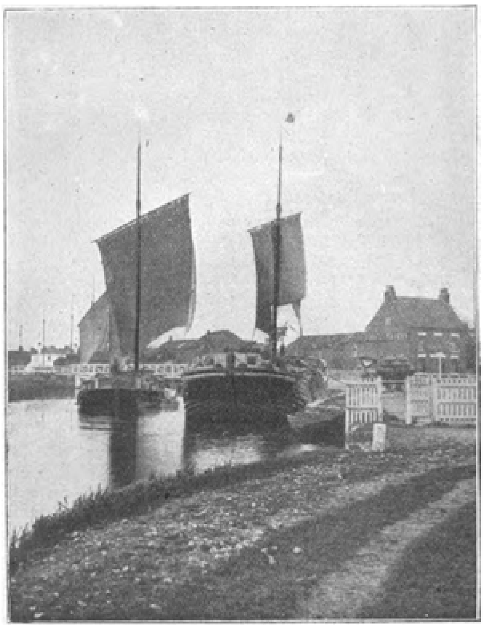

GEZICHT OP HET KOLONISTENDORP.

kon deren, ver van de plek, waar de vader van uw kind in glinsterende uniform zijne eeretitels draagt.

Eindelijk kwam ze tot bezinning. 't Was alles waar. Zij had één avond van geluk gekend en nu zouden jaren van herinnering daaraan volgen, van wreede, dorre herinnering.

In nameloos wee lag zij op den harden grond, tot het daglicht aanbrak en de duisternis, welke haar omsluierd had, haar kil en schel haren toestand duidelijk voor oogen stelde.

Had zij haar lief gezichtje in den spiegel kunnen zien, zij zou voor haar eigen beeld zijn teruggedeinsd; maar toen zij moê en afgetobd zich ophief van den grond, toen wierp zij zich op haar bed, met het gelaat in de kussens verborgen, gloeiende van koorts.

Zoodra zij genezen was en zij haar hart aan hare moederlijke vriendin had kunnen uitstorten, kon niets haar bewegen om langer daar te vertoeven, waar zij telkens herinnerd zou worden aan de vernietiging van heel hare gelukkige toekomst; geslingerd tusschen haar vast voornemen om hem, dien zij niet wilde toebehooren, nooit weer te zien, en het verlangen om zich in zijne armen te werpen en te zeggen: ‘geef mij een naam, een onbevlekten naam, in ruil voor al mijne liefde!’

Neen, zij moest weg, ver van de plek waar zij in gelukkige onwetendheid geluisterd had naar de voorspiegeling van eene heerlijke toekomst.

Zij had in de weken van afzondering op de ziekekamer hare plannen gemaakt, en hoe eer die ten uitvoer gebracht zouden worden, hoe gauwer de moeilijke stap zou gedaan zijn, die haar van allen scheiden zou, die tot nu toe wat er ruw en moeilijk in haar leven geweest was, zooveel mogelijk geëffend en voor haar verborgen hadden.

II.

Er zijn zoovele Penelope's, die voor het oog der menschen stil, gelaten voortborduren op 't weefsel dat zij tusschen de vingeren houden, doch 's daags bij het borduren en 's nachts bij het ontwarren, het knagend leed ontleden dat zij in hun binnenste omdragen.

Dag in, dag uit, zat er ééne op het middaguur in hare huiskamer, als goede moeder haar eentonig werk te verrichten. Naast haar stond eene groote mand, welke altijd gevuld bleef, hoe ijverig ze ook het eene paar kousen na het andere maasde en elk versteld stuk dadelijk op de aangewezen plaats borg.

Als de kinderen naar school waren, en haar man zich op het kantoor bevond, dan zat zij uren achtereen hare eenzaamheid te genieten, en werktuiglijk ging de naald door het weefsel, terwijl zij in 't verleden op een ander leven terugzag, eer zij gedoemd was geworden tot eenen dwangarbeid naast dengeen, aan wien zij door eigen schuld geketend was.

Dan zag zij zich als 't vroolijke, onbezonnen, zorgelooze meisje, altijd vrij rondwarrelend waar zij wilde, totdat zij in één jaar op de kostschool meer romantische ideeën, lust tot avontuur en overdreven lectuur van hare gezellinnen opdeed, dan zij, thuisgekomen, kon verwerken, waar zij in verfijnde kringen en voorname families uit den omtrek gevierd en gevleid werd. Zij was mooi, al was het niet het mooi dat ieder om zijn veredelende reinheid boeit, maar veeleer die schoonheid, die mannen

onbeschaamd durven bewonderen. Hare schitterende oogen glinsterden onstuimig en haar lach was overheerschend luid. Och, wie zou het nu gezegd hebben van die oogen die altijd staarden, van de lippen die, meestal op elkander gesloten, soms slechts gedwongen glimlachten.

Toen volgde een korte episode van schel kunstmatig licht in een donkeren nacht, gevolgd door niets dan zwarte duisternis; een roes van vreemde opgewondenheid, waarin zij zichzelve, waarin zij alles vergat, waarin zij niet willig, maar bedwelmd, als 't ware werd meegesleept naar eene vreeselijke diepte, door een macht die zij niet kon weerstaan.

Een oogenblik; doch heel het leven bestaat uit oogenblikken, uit kleine zaadkorrels, waar de wrange vrucht, of de zoete, geurig rijpen moet.

Toen zij zich wilde opheffen na die bedwelming, werd zij willoos neergedrukt, al lager en lager naar den grond; en zóó, laag bij den grond, leefde zij haar geestdoodend leven nu voort.

Die haar zagen, roemden haar als eene goede moeder, een model-huisvrouw, altijd even kalm en plichtmatig. O, mijn God, voelden zij niets van die lava-hitte daarbinnen? Konden zij weten welk een vreeselijke strijd dag en nacht werd gestreden door die vrouw, die in stilte moest boeten, door die moeder, die bij elken kus van hare kinderen, bij elke vreugde die zij hun bereidde, dacht aan den eenen kus dien zij miste, aan de ééne, wier leven van werk en afhankelijkheid zij nooit door eene enkele daad van liefde kon verhelderen. Eene op wie zij nooit haar recht mocht laten gelden en die omzwierf ver van haar af, zonder dat zij weten mocht waar. Indien zij 't hadde geweten, menigen nacht als zij slapeloos op haar leger lag, had zij kou en duisternis willen trotseeren om haar te koesteren. Maar 't was haar niet gegund.

Voor de wereld was zij de gelukkige moeder, de geachte echtgenoote; voor de wereld vlood haar leven benijdenswaardig, rustig voorbij en bleef het folterend zelfverwijt verborgen; de aanhoudende kou, waaraan zij was blootgesteld, de ijzige aanraking die haar verkilde, had haar versteend, zoodat zij slechts voor hare kinderen de ingeboren moederliefde nog even smeulende kon houden die zij soms zelfs hun misgunde.

Haar bleef niet anders over dan moedig en geduldig tot het einde toe voort te weven aan het kleed, dat haar gewond lichaam moest tooien.

Eens werd het grauw van die donkere lucht een oogenblik door een regenzonnetje verhelderd door één regel in den brief van een oude vriendin: ‘Weet ge dat Muriel in deze zelfde stad is?’

Nu zij wist dat haar kind zoo nabij was, was 't of eensklaps weer haar lust tot avontuur ontwaakte, of zij opeens weer moed en energie kreeg om het onmogelijke te beproeven om haar op te sporen.

Zou zij 't zeggen aan den man die zich had laten omkoopen om het lichtzinnige meisje als fatsoenlijke vrouw weer in de wereld te brengen? Neen, er was iets prikkelends in het geheimzinnige; zij wilde eerst trachten de woonplaats van het meisje te weten te komen en mogelijk haar heimelijk te zien.

Nu kwam er weer gloed in de doffe oogen; nu lagen de handen werkelijk over het naaiwerk gevouwen, omdat zij peinsde en plande; nu bewoog zij zich soms weer in de drukke straten, turend en zoekend of zij uit al die jeugdige gezichten zich niet door eene natuurlijke sympathie tot ééne voelde aangetrokken. Maar de donkere lucht sloot zich weer over dien eenen zonnestraal; wind en regen wisselden elkander somber af; lusteloos, huiverend schoven de lieden over de natte straten; zuchtend snakte de ontwaakte moederliefde naar één blik van haar kind.

III.

‘Moeder, ik ben gezakt! pof, gezakt. Ik dacht 't wel,’ sprak een 18-jarige jongen, terwijl hij een hoop boeken op de tafel smeet.

Moeder zag hem vragend, verdrietig aan.

‘Gezakt om ééne enkele vergissing, en het ergste is dat de meisjes er allemaal door zijn: ééne cum laude. 't Is schande dat die op de universiteit worden geduld: ze moesten aparte klassen voor de vrouwen hebben.’

‘Waarom? Als ze hetzelfde leeren en meer doorzettend

werken dan de jongelui? Waarom moet het leven eener vrouw in eene andere groeve geleid worden dan dat van den man, als zij in zich de gaven heeft om evenveel tot stand te brengen. Wie is zij?'

'Zij heet Muriel Duse; maar ze zeggen dat zij niet veel bijzonders is, dat ze nooit een vader heeft gehad. Enfin! dat is 't minst, als ze maar geen vrouw was.'

Zijn moeder was doodsbleek geworden. De lichtzinnig gesproken woorden van haren jongen hadden de zeere plek geraakt en de wonde opengereten, zonder dat een kreet haar mocht ontsnappen.

Maar van die stonde dreunde die naam haar aanhoudend in het hoofd en tikte het uurwerk onophoudelijk Mu - riel - Du - se, als zij weer stil in zichzelf gekeerd dat refrein met iederen steek harer naald herhaalde.

Weken daarna, toen zij met haren zoon was uitgegaan, fluisterde hij opeens in de drukke straten:

'Daar is zij, die juffrouw Duse; ze is een knappe meid: dáár in 't zwart.'

Zijn moeder ontstelde zoo hevig dat zij verbleekte en, zich omwendend, stil bleef staan om vluchtig naar eene lieve, slanke vrouwenfiguur te zien, waarvan zij het beeld in haar geheugen wou prenten, terwijl zij stamelde:

'Je maakte mij aan 't schrikken;' en eindelijk na een lang zwijgen: 'weet je waar zij woont?'

'Neen, er zijn wel jongens die 't weten, omdat ze verliefd op haar zijn. Maar zij is zoo trotsch als Lucifer, alsof ze heel wat was; spreekt tegen niemand en gaat en komt, alsof zij alleen op de wereld was.'

Zacht heelend troffen de laatste woorden de arme moeder, zonder dat hij, die ze sprak, zich het minst bewust was hoe hij haren trots beurtelings kwetste en streelde, of hoe nauw zij aan die vreemde was verwant.

Haar lijden was nu minder stomp; er was, na het eentonige berusten, eene nieuwe phase ingetreden; doch of die verandering ten goede of ten kwade was, daarvan kon zij zich geen rekenschap geven, want, door thans op te diepen en te wroeten, zou zij wellicht nieuw leed uit het verleden oprakelen, dat de rust in haar gezin verstoren zou.

Maar zij kon het niet weerstaan. Al hare gedachten verdrongen zich om dit eene punt: Muriel te zien en te spreken; om vergeving te smeeken van haar kind.

Velen zouden, uit vrees voor de gevolgen, het verledene liefst begraven en nu maar stil het rustige leven hebben voortgeleefd. Doch hare onstuimige natuur was te lang reeds onderdrukt geweest om niet bij de minste wrijving weer in fellen gloed te geraken, en het denkbeeld dat nog een enkele zonnestraal uit het verleden haar dor bestaan zou kunnen verlevendigen, gaf haar kracht om haar geheim te bewaren en toch ongemerkt altijd op middelen te peinzen die haar nader zouden kunnen brengen tot het eenige waarnaar zij heel haar huwelijksleven had verlangd.

In dat machteloos verlangen kropen weken en maanden voorbij: overdag hield de gewone huiselijke beslommering haar bezig, maar 's nachts lag zij slapeloos naast den man die gezond voortronkte, terwijl zij tobde en alle mogelijke middelen bedacht om haar doel te bereiken.

Hare hersenen deden haar zeer van het gedurig denken dierzelfde gedachten, die zich al vaster en vaster vormden tot een uitvoerbaar plan; iedere spier, iedere zenuw deed haar pijn, en het akelig gewirwar in haar hoofd beangstte haar, tot zij eindelijk weer met het daglicht moe en onverfrischt haar werk begon.

Eindelijk op eenen kouden ochtend voelde zij zich akelig voortgejaagd, door de vrees dat zij ziek zou worden door de ongewone overspanning, eer zij haar doel had bereikt en langer werkeloos bleef voortsuffen. Zij kleedde zich en ging op weg naar de universiteit om, daar gekomen, onvermoeid geduldig heen en weer te loopen op het uur dat de studenten huiswaarts gingen.

Werkelijk, 't allerlaatst, met nog eenige andere dames, kwam het meisje, wier trekken zij van het eerste oogenblik af in het geheugen had geprent, en dat, zonder naar rechts of links te zien, alleen haren weg vervolgde.

Geen geestverwantschap waarschuwde haar dat zij nabij de vrouw was, die haar nader was dan iemand anders op de heele wereld, en die haar hijgende, met kloppend hart, als eene die kwaad doet, achtervolgde, tot zij haar in een stille buurt in een eenvoudig, net huis zag binnengaan.

Goddank, haar doel was bereikt. Zij stond een oogenblik stil om adem te scheppen, en moest zich geweld aandoen om het niet uit te schreeuwen van blijdschap of van verlichting omdat haar pogen gelukt was. Zij toog eindelijk met snellen stap huiswaarts om opgewonden en drukker dan gewoonlijk zich in den huiselijken kring te bewegen.

Hare zenuwachtige gejaagdheid werd zelfs door haar kinderen opgemerkt, en 't meisje vroeg deelnemend of moeder niet wèl was. Die vraag trof haar als een zacht verwijt dat zij haar tekortdeed in haar hunkeren naar het moeilijk te bereikene; maar had zij de andere niet heel haar leven tekortgedaan en werd het nu niet tijd om dat verzuim te herstellen?

Men spreekt van zwakke vrouwen, doch is er één man die jaren achtereen zooveel in stilte zou kunnen verduren, als eene vrouw het kan, zonder dat de wereld iets merkt? niet één oogenblik, zooals de Spartaansche knaap, die den jongen vos onder zijnen mantel verborgen hield, terwijl het dier de tanden diep in zijn vleesch zette, zonder zich te verraden, maar die zich jaren lang voelen pijnigen zonder een enkelen kreet te uiten.

Eenige dagen na hare ontdekking in de winteravondschemering, bevond zich de beproefde vrouw voor de woning waarheen zij 't meisje was gevolgd; de schel ging luide over en op hare vraag of juffrouw Duse thuis was, wees het dienstmeisje haar naar boven, om alléén den weg te vinden. Zij tikte aan de eerste deur en hoorde terstond een beslist ‘kom binnen.’

Over hare boeken gebogen aan een tafel welke dicht bij het vuur geschoven was, wendde het meisje even het gelaat met een vragenden blik naar de deur, doch toen zij in het schemerachtige licht bemerkte dat de bezoekster eene dame was, stond zij op en deed een paar schreden voorwaarts, afwachtend om te vernemen wat dit ongewoon bezoek gold; doch niemand sprak.

Verscheiden seconden stonden zij dus tegenover elkaar; toen naderde de binnengetredene, en de handen naar haar kind uitstrekkend, als iemand die een aalmoes vraagt, sprak ze zacht, aarzelend:

‘Muriel, ik ben je moeder.’

Het meisje, in plaats van zich instinctmatig tot de moeder aangetrokken te voelen, deinsde verschrikt terug.

‘Wat? hier?’ vroeg ze driftig; en de vrouw, als eene die geslagen wordt, bleef bevend staan.

't Is een leugen,’ sprak 't meisje, ‘ik heb geen moeder! ik heb nooit eene moeder gehad. De vrouw die mij ter wereld heeft gebracht, heeft van het eerste oogenblik af haar recht op mij aan vreemden afgestaan; geen enkele band, noch van recht, noch

van liefde, heeft haar gebonden; en 't kind dat voor hare geboorte boeten moest, heeft nooit liefde voor die wreede vrouw gevoeld; heeft nooit verlangd haar te kennen: ik heb geen moeder.'

De gemartelde vrouw was onder deze woorden op hare knieën gezonken. Zij had de kracht niet om zich staande te houden en lag nu voor een stoel geknield, zacht snikkend, met de handen voor het gelaat, terwijl Muriel met de vingeren vast ineengesloten, zich verhardde uit vrees van zich een oogenblik door zwakheid te laten meeslepen en het vonnis te vernietigen dat zij voor jaren had uitgesproken.

Had zij kunnen weten, wat die vrouw, die voor haar lag geknield, geleden had en wat zij van dit weerzien had ge-

hoopt, zij zou misschien een enkel zacht woord gesproken hebben. Doch zij voelde slechts haar eigen leed en had ook jaren lang dat alleen gevoeld en gedragen, terwijl zij meende dat die vrouw, die voor haar stond, in haren kring het geluk gevonden had dat zij, arme, slechts twee uren had gesmaakt, om het daarna haar heele leven te ontberen.

'Muriel,' sprak de moeder eindelijk, 'ik kwam om vergeving smeeken en om liefde, maar ik zie dat je mij die misgunt. Ik heb maanden lang in stilte gevorscht en gezocht, tot ik je eindelijk heb gevonden; al mijn streven, sinds ik wist dat je in deze stad waart, was om je te zien, en daarvoor verzuimde ik mijn plicht en mijn huisgezin; al mijne hoop is geweest om dezen enkelen dag een woord van liefde te hooren, maar wij staan koud tegenover elkander. Ik zal geen aanspraak maken op vergeving, ik zie dat ik die niet verwachten kan, maar ik vraag je enkel om mij iets over je zelve te vertellen, want men heeft mij onkundig gelaten van alles wat je betrof en slechts bij toeval heb ik vernomen dat je in deze stad eene zoo prachtige carrière maakt.'

(*Slot volgt.*)

De Schipbreukelingen van Terschelling.

In de vorige aflevering hebben wij van de hand van den op Terschelling zoo welbekenden heer P.J. Wichers een spannende beschrijving opgenomen van eene schipbreuk, door het stoomschip 'Livadia' op 24 Januari j.l. op de banken van dat eiland geleden.

Hoewel de aard van ons tijdschrift niet meebrengt ons te bewegen in den kring der dagelijksche pers, maken wij toch eene uitzondering van een in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* voorkomend artikel, waarvan de heer A. Zandijk, te Terschelling, een en ander over genoemde schipbreuk meldt en o.a. de beëedigde verklaring daarover van kapitein Jörgensen van de 'Livadia' mededeelt.

De heer Zandijk schrijft als volgt:

De stranding der 'Livadia' op 24 Jan. jl. in de Terschellinger gronden en den gevaarvollen toestand, waarin de schipbreukelingen zich den 25en bevonden, is men nog niet vergeten. De redding, die den 26en plaats vond, is van verschillende zijden bekeken.

Enkelen vonden het een levensgevaarlijk werk, anderen daarentegen meenden dat er niets bijzonders aan die redding verbonden was. Nog wordt dit feit over en weer besproken en komt men niet tot een eindresultaat.

Thans heb ik de verklaring van den gewezen gezagvoerder der 'Livadia', den heer P.J. Jörgensen, voor mij, uit het Deensch vertaald door den translateur den heer P.N. Nieuwenhuis te Kjöbenhavn den 20 Febr. 1900, welke verklaring, die zeer zeker een eind aan den strijd maakt en het Terschellinger reddingspersoneel in een gunstig daglicht plaatst, aldus luidt:

'Bij mijn vertrek veroorloof ik mij de bevolking van Terschelling mijn dank te betuigen voor de welwillendheid en voorkomendheid, die mij en mijne manschappen na onze ongelukkige stranding met het stoomschip "Livadia" ten deel zijn geworden. Tegelijkertijd kan ik niet nalaten het plaatselijke reddingswezen en de manschappen, die met gevaar voor hun eigen leven ons ter hulp zochten te komen, mijn

welgemeenden dank en mijne volle erkentenis te brengen. Dat het hun niet mocht gelukken is noch aan gebrek van moed noch van krachtige pogingen toe te schrijven; daarvan waren wij op het wrak getuigen, maar het was voor menschelijke macht onmogelijk door de branding te komen. Wanneer er is medegedeeld, dat wij den 26en Januari onder bijzonder levensgevaarlijke verhoudingen door het loodswezen zijn gered, dan vind ik het in het belang van alle partijen juist, dit aldus te verbeteren, dat er op het tijdstip, dat wij aan boord van het stoomschip “Neptunus” werden gered, nogal zee was; het kan echter volstrekt niet gezegd worden,

LORD ROBERTS.

dat het onder bijzonder gevaarlijke verhoudingen geschiedde, omdat het weder in den loop van den nacht was bedaard. Dit vermindert toch geenszins onze dankbaarheid aan de lieden, die bereidwillig in de booten gingen; want ik gevoel mij er ten volle van overtuigd, dat zij hetzelfde gedaan zouden hebben, al was het met levensgevaar verbonden geweest.

Een dank ook aan de heeren kapitein Oepkes en kapitein H. Schroo, die zoo onvrijwillig in onze stranding moesten deelnemen en die onder de geheele gevaarlijke positie zooveel kalmte en bedaardheid aan den dag legden, alsmede ook voor de wenken, die zij met hunne kennis van de locale verhoudingen mij konden geven en die niet weinig er hebben toe bijgedragen, dat geen der menschenlevens verloren ging. Ten laatste een dank aan den heer D. Reedeker, burgemeester, voor de ons bewezen hulp en de bereidvaardigheid, waarmede hij mij tijdens mijn verblijf aldaar steeds tegemoet is gekomen.’

Waar de hoofdpersoon aldus spreekt over de uitnemende eigenschappen onzer Terschellinger redders, daar twijfelen wij niet, of de opwekking van den heer Wichers in onze vorige aflevering zal niet onvruchtbaar blijken.

Transvaalsche Kiekjes.

De laatste weken zijn allerminst fortuinlijk geweest voor de Boeren; men kan zeggen dat sedert het optreden van maarschalk Roberts als opperbevelhebber der Engelsche troepen er eene kentering gekomen is in den toestand. Of dit te wijten is aan de veldheerstalenten van dezen maarschalk, en van zijn chef van den staf generaal Kitchener, dan wel aan de groote overmacht, die langzamerhand van Engelsche zijde tegen de legertjes der Federalen kon worden gesteld,

GENERAAL FRENCH.

wij kunnen het niet uitmaken.

Stellig is het echter wel, dat maarschalk Roberts een goeden blik op den toestand moet hebben gehad en dat hij daarom voorloopig zijn krachten aan de westgrens concentreerde.

Zijn cavalerie-generaal French, wiens stoutmoedige omtrekking van het Boerenleger het ontzet van Kimberley veroorzaakte, heeft aan Roberts' succes geen gering deel. Al betreuren wij ook ten zeerste de Engelsche overwinningen, op bewondering hebben zoowel de grijze veldmaarschalk Roberts als de kranige generaal French volle aanspraak. Beider portretten gaan hiernevens.

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 147.)

(*Vervolg van blz.* 147.)

Die gedaante in den hoek, bijna in het donker, ter zijde van het rustbed, heeft eveneens een oogenblik rust gevonden na al haar waken en sloven, waarmede zij trachtte het lijden der dierbare kranke eenigszins te verlichten. Toch is haar slaap niet zeer vast, want als zij haren naam hoort fluisteren door de zieke, dan is zij onmiddellijk op de been en vraagt zij met zachte stem:

'Wilt u eens drinken, moedertje?'

IN HET VROEGE VOORJAAR.

'Ja, Carla! - een teugje - hoe laat is het nu?'

'Juist één uur geslagen. - Voelt moeder zich wat beter? - U hebt ten minste een paar uurtjes lekker geslapen.'

En de eene arm der verpleegster licht het hoofd van de zieke voorzichtig op van het kussen, om met de andere hand een glas limonade te brengen aan den mond, die met kleine teugjes slurpt van den verfrisschenden drank.

Is *dat* Carla? die stille, zorgvuldige verpleegster, die zoo handig en flink weet te helpen, en die met onhoorbare schreden zich beweegt door het vertrek, om hare bezigheden te hervatten, straks onder den slaap der moeder een oogenblik gestaakt?

Ja, ziet! nu zij dichter bij het venster is getreden, en een lichtstraaltje door de reet der gordijnen haar beschijnt, herkent men haar aanstonds als dezelfde Carla, wier schoonheid en levenslust zoovelen bekoorden, en aantrokken met magnetische kracht. Haar gelaat heeft niets van zijn schoonheid verloren, al heeft het langdurige verblijf in dit ziekenvertrek haren blos misschien een beetje verbleekt.

Het is dezelfde Carla van vroeger, en toch - in vele opzichten veranderd.

Toen zij en hare moeder, na eene lange, vermoeiende reis in het Zuiden, terugkwamen in het begin van den zomer, nam deze eindelijk het besluit - wat zij véél vroeger had moeten doen - eene specialiteit te Leiden te raadplegen over hare kwaal, die zij in het moederland had medegebracht, nu bijna zes jaren geleden, en die, vooral in den laatsten tijd, hare krachten sterk deed afnemen. Angst voor de uitspraak had haar teruggehouden, meer tijdig de hulp der wetenschap in te roepen. Doch eindelijk, door pijn en door onrust gedreven, ging zij, nu ongeveer drie maanden geleden, over tot den zoo gevreesden stap.

Na onderzoek bleek, dat de ziekte te ver was voortgeschreden, om nu nog door chirurgisch ingrijpen met vrucht te worden bestreden. En ofschoon de verstandige specialiteit zich wèl wachtte, haar den uitslag van zijn onderzoek te openbaren, integendeel! trachtte haar moed in te spreken en zelfs bij haar zinspeelde op eene niet onmogelijke, langzame beterschap, ontging het der arme kranke toch niet, dat geene krachtige behandeling werd aangevangen, waaruit zij begreep dat hare ziekte beschouwd werd als hopeloos.

In dien geest liet zij zich ook uit tegenover hare dochter. En deze nam het besluit, buiten medeweten harer moeder, zich te begeven naar den geleerde en hem dringend te verzoeken haar de volle waarheid te zeggen.

Een paar dagen na het consult der moeder bezocht zij hem op het spreekuur, en ontvouwde ze hem zonder omwegen het doel harer komst. Een onmerkbaar voorhoofd-fronsen was voor het scherpziende oog van Carla voldoende om

haar reeds terstond alle hoop te benemen; zij vroeg hem daarom op den man af:

'U ziet dus de zaak wanhopig in?'

De ander keek haar een oogenblik uitvorschend aan en antwoordde toen:

'U stelt me daar eene vraag, mejuffrouw, die niet gemakkelijk te beantwoorden is. Bovendien, u bent nog zoo jong, en hebt waarschijnlijk tot nu toe niet veel kennis gemaakt met ernstige ziekten?'

'Toch heb ik als kind zelve eene zware ziekte doorstaan, en verloor ik tegelijk twee zusjes en een broertje.'

'Dat heeft uwe moeder stellig zeer aangepakt?'

'O, ja! dat zult u begrijpen! - Vooral in den eersten tijd gevoelde zij zich allerellendigst; dat *ik* beter werd heeft haar in die dagen staande gehouden. Doch die vreeselijke gebeurtenis was de oorzaak, dat zij op eigen gezondheid veel te weinig bleef letten; terwijl zij later geneeskundigen raad steeds uitstelde, omdat zij zoo bang was voor de uitspraak en omdat -'

En Carla, door al de akelige herinneringen en door het treurige vooruitzicht overstelpt, barstte uit in snikken; dan, zich krachtig bedwingend, zeide zij na eene korte pauze:

'U vindt me natuurlijk - hoogst kinderachtig, niet waar?'

'Wel stellig niet, lieve juffrouw! Neen! - U behoeft tegenover mij uw gevoel niet te onderdrukken! - Wij, medici, dikwijls uitgemaakt voor ongevoelig, voor barbaarsch soms, omdat wij dagelijks allerlei ellende bijwonen, en, tot leniging daarvan, vaak met vaste hand het mes gebruiken - wij gevoelen toch mede het leed, dat moet worden gedragen; misschien véél meer dan men oppervlakkig denkt. Maar, komaan! Uit uw optreden heb ik de gevolgtrekking gemaakt, dat u in staat zijt, u flink te houden, voor het geval dat een onvermijdelijk noodlot dat mocht vorderen. Ik meen daarom niet verkeerd te handelen, met aan uw verzoek te voldoen, en u bekend te maken met den waren stand der zaken.'

'Ik beloof u, dat ik me goed zal houden. Het ergste heb ik toch reeds begrepen.'

En de man van wetenschap vertelde vervolgens aan zijne schoone bezoekster, hoe hij geen herstel, ook geene verbetering verwachtte van eene operatie; deze zoude zelfs waarschijnlijk het einde bespoedigen, waarom hij er in géén geval toe mocht overgaan. Misschien had een krachtig ingrijpen, enkele jaren geleden, nuttig kunnen zijn - doch thans, herhaalde hij, zeker niet. Er viel voortaan niets aan te doen, dan te beproeven, de krachten te onderhouden door een versterkend dieet, en daarnevens de pijnen zooveel mogelijk te verzachten. Hij stelde derhalve voor, indien de juffrouw het met hem eens was, te zorgen voor eene bekwame verpleegster, en hij zou zijnen assistent, een verleden jaar gepromoveerd en zeer kundig dokter, verzoeken om haar bij te staan, indien hier of daar wellicht eene geringe chirurgische of medische hulp mocht blijken noodig te zijn.

'Maar ik zou zoo gaarne zelve de verpleging mijner arme moeder op me nemen,' zoo liet Carla zich hooren.

'Dat is een hoogst loffelijk voornemen, mejuffrouw! doch niet zoo'n eenvoudige, gemakkelijke taak. Het vereischt bovenal toewijding - die is bij u natuurlijk in groote mate voorhanden! - maar bovendien zoowel tact, als bedrevenheid in het aanwenden van sommige hulpmiddelen, die de kunst aan de hand doet. Ik verzeker u, dat er heel wat vereischt wordt, om zich tot eene goede verpleegster te vormen.'

'Maar ik beloof u plechtig, mijn best te zullen doen! Ik zoude toch zoo gaarne ten minste een goed deel van de verzorging op mij nemen.'

Het slot der besprekingen was, dat Carla voorloopig, zonder hulp eener vreemde, de taak zou aanvaarden: wanneer het mocht noodig blijken, dat meer ervaren handen vereischt werden, dan zou daarvoor worden gezorgd. Intusschen zou hij zelf de patiënte eens komen bezoeken met zijnen assistent, die dan verder zijne hulp zoude verleenen.

Carla ging terug naar huis, erg bedroefd, en met weinig hoop in het harte, maar vol moed en vol kracht tot het aanvaarden en volvoeren van hare heilige taak.

Nu geen uitgaan meer naar allerlei vermakelijkheden, hoogstens eene kleine wandeling met de zieke, of voor eigen gezondheid een flinken loop met eene harer vriendinnen.

Het duurde echter slechts zeer kort of ook dit moest worden gestaakt: zooals de deskundige het voorspeld had - mevrouw werd zeer spoedig bedlegerig, ten minste verliet hare slaapkamer niet meer.

Thans begon voor Carla de tijd van beproeving; nu zou zij moeten toonen, in hoeverre zij kon voldoen aan wat zij op het spreekuur beloofd had. Geen uur ging voorbij of hare hulp werd ingeroepen.

Flink nu, Carla! al bespieden u hier geene bewonderende oogen! Uwe belooning zult ge moeten vinden in het gevoel van voldaanheid, dat ware plichtsbetrachting schenkt, en in de dankbaar erkentelijke blikken uwer hulpbehoevende moeder!

De élegante toiletjes maakten plaats voor een hoogsteenvoudig kleedje, de fijne voetjes werden gestoken in dunne pantoffeltjes, om hare schreden door de kamer onhoorbaar te maken. Van nu af aan verliet zij slechts hoogst zelden het huis.

Maar nog was het niet op het ergste!

Het duurde niet lang, of nevens Carla werd eene bekwame verpleegster hoog noodig; dag en nacht moest hulp worden verleend. Carla lette als vlijtige leerlinge op alles wat de meer ervarene verrichtte; nam behalve het voorbeeld vele goede wenken ter harte, en was daardoor berekend voor de taak, om met de verpleegster beurtelings te waken, te zorgen en zich onmisbaar te maken. De minste wenken der zieke begreep ze onmiddellijk, ja voorkwam die meestal. De dokter kwam nu dagelijks zijn bijstand verleenen, waar de vaardige hand der verpleegster en de goede wil van de dochter tekortschoten. Hij handelde en gaf zijne voorschriften met deelnemenden ernst, en had hoogstens een enkel goed woord over omtrent de wijze, waarop die orders werden uitgevoerd.

En zóó vinden wij nu Carla ijverig bezig, hare moeder, na die sluimering van een paar uurtjes, verkwikkend en helpend, met zachte hand hare kussens terechtschikkend. De verpleegster heeft zich te elf ure verwijderd om de wèlverdiende uren van rust te gaan doorbrengen op hare kamer, ten einde in den avond wederom onvermoeid haren post aan het ziekbed te kunnen aanvaarden.

Moeder en dochter zijn alleen.

'Carla.'

'Wat is er, moeder?'

'Kind, ik voel me zoo verkwikt. Ik was in vele dagen niet zoo opgewekt gestemd; kom nu - eens rustig bij me zitten.'

'Ja, moedertje! maar niet te veel praten. U weet, de dokter vindt dat niet goed. Als gij u te veel opwindt, heeft de dokter immers gezegd, dan....'

'Goed, kind, maar ik ben nu heel rustig en tevreden. Kom, liefste, kom hier nu. En hoor eens - ik heb straks - o, zoo prettig gedroomd.'

En Carla, ofschoon angstig-verbaasd over den wèl zwakken maar overigens zoo opgewekten toon der dierbare kranke, voelt eene zeer geringe hope ontwaken in haar hart, terwijl zij de verwarde haren der zieke onder het mutsje terechtschikt.

‘Lief moesje,’ vraagt zij, ‘gedroomd?’

‘Ja, kind! o, zoo heerlijk! - we waren in Indië - wij - en ook al de anderen. - En de zon scheen zoo helder, - en - 't is nu donker - niet waar?’

‘Neen, moedertje, neen! 't Is hier ook heel helder, en

de zon schijnt zoo prachtig. Ik heb de gordijnen straks gesloten omdat ik bang was, dat het licht u zou hinderen. Ik zal het verhelpen, door -'

'En ik voel me - zoo koud! - mij dunkt - in Indië was het - toch warmer - o, ja! en wij waren er samen - met al de anderen - en den - dokter - en Van - Sloten - en -'

Vooral de laatste woorden worden zeer onduidelijk-fluisterend voortgebracht, zoodat Carla, met haar oor dichtbij den mond der zieke, zich moet inspannen om de gestamelde klanken op te vangen. En wat doet moeder vreemd! Zie! hare oogen naar boven geslagen - niets zichtbaar dan het wit.

'Moesje! Lief Moesje!' roept Carla in angst.

En alsof zij door dien kreet wordt opgewekt, ziet de zieke met open oogen hare dochter pijnlijk glimlachend aan, en zegt zij nauwelijks verstaanbaar: 'nog wat - slapen - Carla.'

Zij sluit hare oogen en hare trekken ontspannen zich. Carla stopt voorzichtig de dekens in, strijkt de lakens glad, geeft heel zachtjes een kus op het klamme voorhoofd en gaat dan onhoorbaar ter zijde.

Zij voelt zich ongerust. Zij breekt ieder oogenblik hare bezigheden af om naar het rustbed te sluipen. Ja, toch! moeder slaapt. - Zij ademt. - Wèl erg langzaam en onregelmatig. - En ook hare lippen bewegen. - Kwam nu de dokter maar. - De zuster? - die slaapt nu. Toch zal ik haar roepen.

Zoo gaan Carla's gedachten, terwijl zij angstig hare moeder bespiedt, en zich al meer en meer ongerust maakt. Zij voelt zich onwederstaanbaar aangetrokken tot het rustbed, en durft voor geen oogenblik de kamer verlaten. Maar wacht! - en zij trekt voorzichtig aan het schelkoord, om eene dienstbode te waarschuwen, aan wie zij fluisterend verzoekt om de zuster te gaan wekken. Vooral spoedig! - want mevrouw is zoo vreemd - en zijzelve zoo ongerust.

De meer ervaren blik van de zuster heeft den toestand onmiddellijk overzien, en zij beantwoordt Carla's vragende oogen met een medelijdend hoofdschudden, den vinger op den mond. Zij zendt dan de dienstbode, die nog bij de deur toeft, om den dokter.

Als deze is gekomen, kan hij slechts constateeren, dat het feit is beslist.

VIII.

Gustaaf van Sloten was op den bepaalden tijd gepromoveerd *cum laude*, en vertrok spoedig daarop naar Schoonoord, hoewel hij voorloopig in Leiden zijne kamers bleef aanhouden, om nu en dan eenigen tijd met zijne studievrienden te komen doorbrengen, ingeval het hem te Maasdorp al te stil mocht worden.

Bepaalde plannen voor de toekomst had hij nog niet vastgesteld, ofschoon wel overwogen; zij waren vooralsnog afhankelijk van enkele omstandigheden. In geen enkel geval echter was hij voornemens, een leeglooper te worden, al was hij financieel ook onafhankelijk.

De bezittingen zijner moeder - na zijne meerderjarigheid gedeeltelijk de zijne geworden, werden beheerd door een rentmeester, die echter al op leeftijd begon te komen, en zou moeten vervangen worden. Het strookte zeer met de wenschen zijner moeder, dat hij zelf die administratie op zich zoude nemen, en hij was daartoe niet ongeneigd, op ééne voorwaarde evenwel: dan moest hij getrouwd zijn.

(*Slot volgt.*)

Een bezoek aan de Catacomben van Palermo.
Oorspronkelijke schets door J. Woltman.
Met illustratiën.

Na in Palermo eenige kerken, musea en het koninklijk paleis te hebben bezichtigd, besloot ik de beroemde Catacomben te bezoeken. Het was in Juli en zooals zich denken laat is de hitte in dezen tijd van het jaar in Italië groot; in het Zuiden van het land is die werkelijk verbazend te noemen. Alvorens mij naar de Catacomben te begeven, begaf ik mij naar de haven, waar de *Castor* op de reede lag, het schip, dat mij naar deze bekoorlijke stranden had gevoerd. Na mij aan boord te hebben verfrischt, ga ik weer aan land, stap in een rijtuig, deel den koetsier het doel van den rit mee en voort gaat het in snelle vaart. Langs de kaden schoone door tropische boomen overschaduwde wandelwegen, in het centrum der stad fraaie gebouwen, prachtige winkels met smaakvolle voorwerpen van Italiaansche kunstnijverheid, nauwe straatjes, vuile woningen in het minder bebouwde gedeelte der stad. Arme, oude vrouwtjes met gebogen ruggen en tanige, rimpelige gelaatstrekken vertonnen zich hier en daar. Frisch groen krijgt men niet te zien daar alles met eene witte laag stof is bedekt. Vogelgezang klinkt ons niet tegemoet, evenmin het gegons van insecten. Waar ge thans ook in het Zuiden komt, overal heerscht een diepe stilte in de natuur, eene majestueuze kalmte. We houden stil, ik stap uit het rijtuig en treed een groot, oud gebouw binnen, voor welks deuren een aantal bedelvrouwen neergehurkt zijn, die, smeekend om eene gave, de handen naar mij uitstrekken. In de gang staat een monnik. Met een zwijgend gebaar verzoekt hij mij hem te volgen. Na eene reeks van lange gangen te hebben doorgeloopen, opent mijn geleider een groote deur en dalen we eenige treden af. We zijn in de Catacomben (letterlijk: benedenholten), in de gewelven, die zich bevinden onder het klooster der Capucijnen en in lang vervlogen tijden tot begraafplaatsen gebezigd.

Zooals men weet, is 't de eigenaardige lucht, die hier de lijken tegen bederf vrijwaart, ze doet verdrogen, de huid een geel, perkamentachtig aanzien geeft en ze tot mummiën doet overgaan. Van een onaangenamen reuk geen sprake. Men ziet hier eenige duizenden lijken bijeen. Ze zijn òf in kisten nedergelegd, voorzien van een glazen deksel, zoodat de trekken goed waarneembaar zijn, âf ze zijn, tegen de muren geplaatst, allen in staande houding. Een comisch-tragischen aanblik leverde er een op: men aanschouwde een lijk tegen den muur opgesteld, de trekken waren akelig verwrongen, de kleederen hingen in lappen naar omlaag, op de borst was een naamkaartje vastgespeld en om den hals was een touw bevestigd. Men kreeg den indruk alsof men voor zich zag het cadaver van iemand, die voor tal van jaren tot den strop was veroordeeld en in dien toestand

tot den jongsten dag moest blijven verkeeren. In een kistje, op eene verhevenheid geplaatst, lag het lijk van een zeer jong meisje, de gelaatstrekken hadden nog iets zachts, terwijl de haren weelderig over de schouders golfden. Het geheel was uitnemend geconserveerd. Het kind zal ongeveer acht jaar oud geworden zijn. Alle lijken waren in eene kleeding die gedragen was geworden in den tijd, toen in die nu verdorde boezems nog een hart klopte, toen een blos van jeugd en kracht nog die thans gele, ingevallen kaken sierde, toen hoop en smart, leed en verrukking, haat en liefde die zielen vervulden.

Tusschen eenige lijken zag ik een grauwe kat, af en toe jacht makende op muizen, die hier in grooten getale aanwezig zijn.

Hoe 't komt weet ik niet, doch een gevoel van matheid, van vermoeidheid komt over me en in een der nissen zet ik me neer. Mijne oogen vallen toe. Een onwederstaanbare macht dwingt mij tot slapen. Rustig is mijn slaap evenwel niet, want ik heb een benauwenden droom. Met zwaren, somberen klank laat de kloosterklok twaalf slagen hooren.

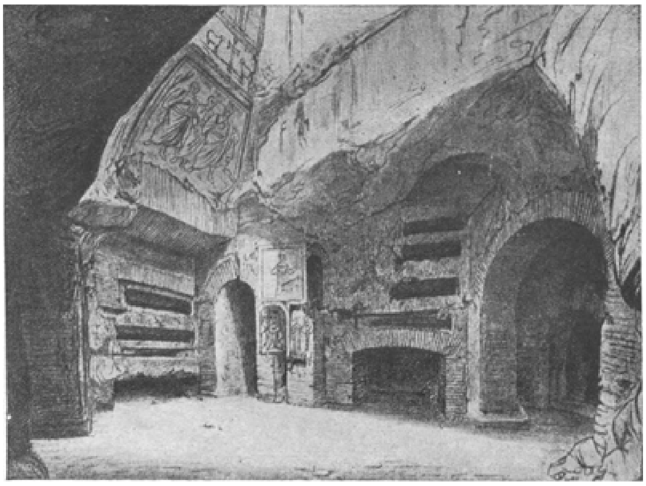

CRYPTE VAN ST. CAECILIA.

Wat is dat...? Bewegen zich daar niet al die lijken...? Het moet eene zinsbegoocheling zijn, het kàn niet zijn. En toch zie ik alles duidelijk. Er komt leven en beweging in die verstijfde gestalten. Gerechte Hemel! Het lijk met het koord om den hals ontdoet zich daarvan, laat zich langs den muur zakken en bereikt den beganen grond. Het meisje richt zich in haar kistje op, schuift het dekseltje weg en stapt op den bodem der Catacomben. Zij reikt den man hare dorre hand. Allen zijn opgestaan. De gang heeft zich verbazend verwijd en is zeer ruim geworden. Oude vrouwtjes reiken de hand aan jonge knapen en grijsaards vatten die van kleine meisjes, een grooten kring vormend. Er wordt een rondedans gehouden, eerst in langzaam, sleepend tempo, allengs overgaand in een woest, wild rhythmus. Geen ander geluid wordt gehoord dan het klik-klak der droge, uitgeteerde beenderen. De snelheid, waarmee de dooden zich bewegen, wordt verbazend en ten slotte zie ik niets anders dan ééne wriemelende massa. Daar weerklinkt het eerste hanengekraai en met eene ongeëvenaarde vlugheid hebben allen elkander losgelaten en hunne gewone plaatsen hernomen, die hun sinds eeuwen waren aangewezen, de man weer tegen den muur met het koord om den hals, het jonge meisje weer in haar kistje, waarin zij als te sluimeren lag... Ik voel mij door eene hand aanraken en, ontwakende, zie ik den somberen Capucijnermonnik vóór

mij staan. In zijn wollen pij gehuld, waarom een koord was geslagen, een muts tot hoofddeksel, sandalen tot schoeisel, bood zijn uiterlijk geenszins een contrast met deze sinistere omgeving: een bleek, door vasten uitgeteerd gelaat, omlijst door een langen, grijzen baard, oogen die van onthouding, ontbering, van zelfkastijding spraken. Een volmaakt type van den asceet! Een last als lood drukt op mijne borst, belemmert de ademhaling, belet het spreken en ik koester geen anderen wensch dan weg te gaan van hier, waar het schrikbeeld der vernietiging mij in al zijne verplettering tegengrijnst, mij als met klauwen vastgrijpt, en een gevoel van onuitsprekelijk verlangen naar dien eeuwig blauwen, lachenden hemel, die zich over dit wonderschoone zonneland heenwelft, maakt zich van mij meester.

Het proza van muziek.

Een beroemd Italiaansch musicus was er eens getuige van hoe een boef eene ernstige kastijding onderging op de marktplaats der stad; de gegeeselde werd ‘behandeld’ met een soort kat met negen staarten; hij stiet daarbij zulke hartverscheurende kreten uit, dat de menschen die er bij stonden met deernis werden vervuld, zoodat zij zelfs een einde aan de strafoefening wilden maken; de groote componist echter, die nauwkeurig geluisterd had, deed hen evenwel in hun goede bedoeling niet voortgaan, door hun mede te deelen, dat de kreten van den gestrafte *kop*-tonen waren en geen *borst*-tonen, wat bewees dat zij kunstmatig waren. ‘De man,’ zeide de groote musicus, ‘is zonder twijfel een bedrieger.’

En dit bleek ook inderdaad waar te zijn, want de kerel had tusschen zijn kleeren een dik stuk duffel gestopt, waardoor het hem onmogelijk was geweest om eenige pijn te voelen. Hieruit blijkt wel hoe nuttig muziek was ter ontmaskering van een misdadiger.

Duizenden dingen zijn er om ons heen, niet minder opmerkenswaard en die in het oog springen, wanneer men er slechts de noodige aandacht aan wijdt. Muziek strekt zijn monopolie verder uit dan men meestal aanneemt; haar terrein strekt zich uit tot elk gesproken woord en elken klank. Het rijk der tonen omvat alles wat het oor aandoet, hoewel wij daarbij de sfeer van rhythme en melodie dikwijls moeten verlaten en komen in het ‘proza der muziek’, waar de poëzie geen toegang heeft.

In alle talen zijn er woorden, die er op aangelegd zijn om zekere muzikale reproductie te geven van datgene, wat zij zullen uitbeelden, zoo bijv. ‘schrapen’, ‘kraken’ en tal van andere, die men schier slechts voor het grijpen heeft. In elke taal, vooral bij rijmlooze verzen, hebben de dichters in hun woorden een zekeren rythmus gebracht met muzikale bedoeling. Neem bijv. Milton:

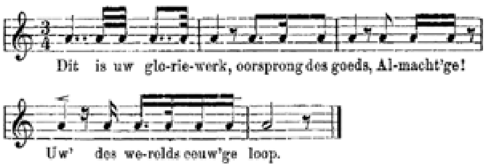

CATACOMBEN VAN PALERMO: MONNIKEN BEZIG DE UITGEGRAVEN MASSA TE VERWIJDEREN.

Alles wat er geschreven wordt en gesproken, in proza en poëzie, kan aldus op muzikale wijze worden verklaard, doch terwijl uit dit oogpunt het meeste weinig interessant is, bieden de woorden van een groot acteur of de stemmiddelen van een welsprekend redenaar een terrein van vruchtbare studie.

Bij verschillende bekende dichters loopt de stem van

tot

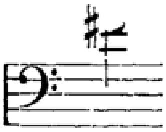

Soms loopt een enkele uitroep over een gansche toonschaal, als bijv.:

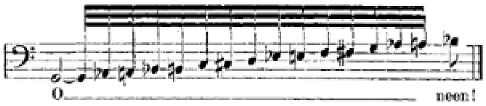

De Engelsche tooneelspeler Irving heeft eene stem, die eerder monotone dan chromatische neigingen heeft, gelijk bijv. blijkt uit zijn volgende woorden:

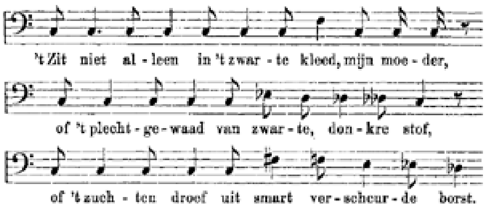

Wanneer wij heel huiselijk een vriend begroeten, dan zeggen wij onbewust, dat het eene musicale phrase is:

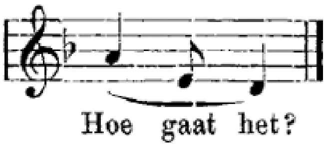

of

Trouwens deze uitingen worden gevarieerd geheel in verband met de wijze van voelen van hem die ze uitspreekt. Wij willen bijv. hier nog een paar andere manieren geven, waarop de meest gewone begroetingsformules kunnen worden uitgesproken.

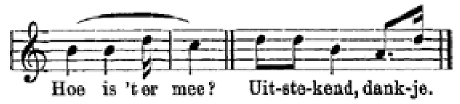

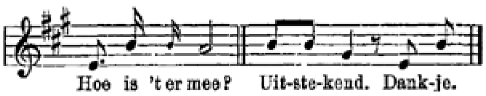

Den eenen keer verheffen wij onze stem, als wij ons tot vrienden richten, den anderen keer laten wij die dalen. Wat is de oorzaak van het verschil? Men ga zelf de oorzaken maar eens na; beide wijzen van spreken toch worden gebruikt.

Dikwijls kan men het volgende hooren:

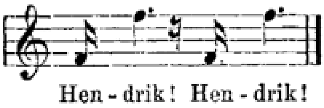

En het antwoord luidt:

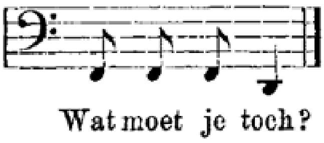

En zij weer:

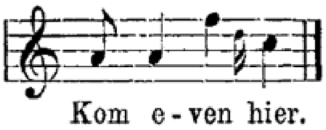

En hij ten slotte:

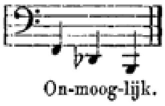

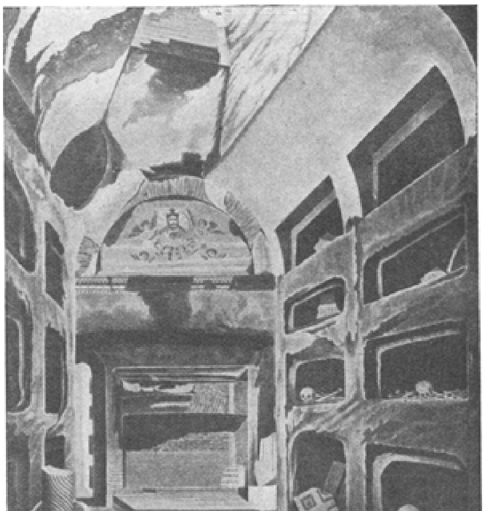

CATACOMBE VAN ST. SEBASTIAAN.

Laat ons hopen, dat zulk een antwoord niet steeds het einde is van deze huwelijksconversatie; maar hoe de strekking er ook van zij, altijd wordt het op deze wijze geintoneerd.

De tonen der gewone conversatie, wanneer de stem niet verhoogd is door eenige opwinding of drift, bewegen zich gewoonlijk tusschen

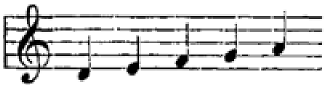

voor vrouwen en de overeenkomstige basnoten voor mannen. Gewone gesprekken, die het enthousiasme niet opwekken, of het gevoel prikkelen, worden gevormd door de telkenmale herhaling van deze tonen in verbinding met enkele semi-tonen. Immers een eigenaardigheid van gesproken talen is, dat zij gaarne gebruik maken van kleine fracties van intervallen, welke in de eigenlijke muziek slechts een zeer bescheiden rol spelen, ten minste in de muziek der Europeesche volkeren. De muzikale systemen der Oostersche volkeren sluiten zich veel dichter aan bij het gesproken woord dan dat bij ons het geval is. Wanneer wij echter het gebied van het gewone gesprek verlaten en uiting geven aan wat onze stem meer in beweging brengt, dan grijpt er plotseling eene groote verandering plaats, en wel zoozeer bij ieder op gelijke wijze, dat wij dat hier als volgt kunnen boekstaven.

Als wij zuchten, zeggen wij:

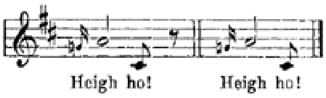

Als wij weeklagen zeggen wij:

Luister, als wij roepen:

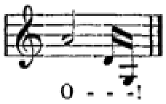

Zoo roept ieder, met naar sekse en stem verschillenden toonaard.

Lachen kan zeer zuiver in muziek worden uitgedrukt, en aldus is dan ook menigmaal geschied, stellig op de beste wijze door Händel in het Allegro, Mephistopheles' lach in de *Faust* op de G, aan operabezoekers overbekend.

De gewone lach in het dagelijksch leven is:

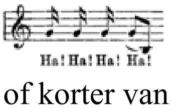

of korter van stijl:

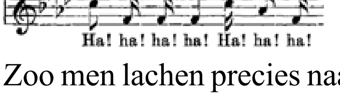

Zoo men lachen precies naar zijn rythmus en klank duidelijk in tonen kan uitdrukken, is het bij schreeuwen iets heel anders; het is uiterst moeilijk een geschreeuw onder noten te brengen. De stem blijft hierbij zoo buitengewoon kort op een toon en wijkt zoo herhaaldelijk af, dat zelfs het scherpste gehoor zich teleurgesteld ziet in zijn pogingen om bijv. een klaaglijke uiting van het hart in noten vast te leggen, en eerst na aanhoudende vergeefsche pogingen slaagt men hierin. Wanneer een jonge dame haar gemoed in snikken lucht geeft, dan valt hierbij op te merken ten eerste, dat zij

zich zelve ontoonbaar maakt, maar ten tweede dat zij den volgenden, ondraaglijken, muzikalen satz uit:

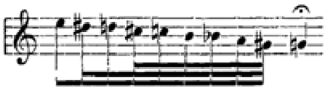

En brengt zij hierin variaties aan, dan wordt het er al niet beter op, bijv.:

of:

Als zij aan het einde van hare uitbarsting in een hevig snikken vervalt, dan is het volgende leelijke rumoer daarvan het resultaat:

Niet alleen tot de stemuitingen van menschelijke wezens beperkt zich het gebied der muziek, maar ook tot de geluiden der dieren.

Dit is het brullen van den leeuw:

Een paard hinnikt:

Een lam blaat:

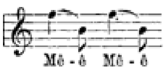

Een ezel balkt:

Een kalf bleêrt:

Een hond blaft:

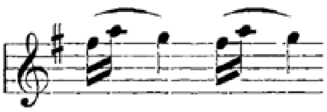

Een hen kakelt:

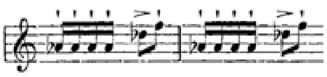

Een kat miauwt:

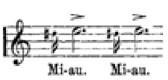

Een varken knort:

Eenige dezer geluiden kunnen op een meer uitgewerkte schaal worden uitgedrukt. Om bijv. het hinniken van een

paard neer te schrijven kunnen wij nog de volgende drie manieren nemen:

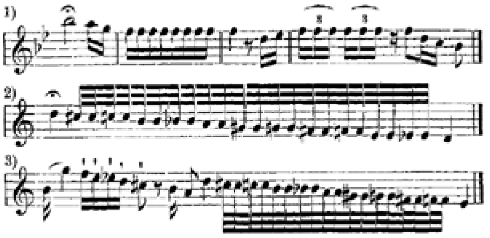

Niet alleen levende wezens, maar ook doode voorwerpen vallen binnen het gebied van het proza der muziek. Wie herkent bijv. in het volgende niet het knarsen van een voortgereden kruiwagen:

Hier zijn er een paar aan het zagen:

Een valsche gulden klinkt als volgt:

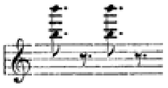

De smid op zijn aambeeld, zoo vaak in liederen nagebootst, doet in zijn eenvoudigsten vorm aldus:

De samenhang van elk geluid en de muziek ligt in de natuur zelve, en de Grieksche wijsgeer sloeg de plank niet ver mis, die beweerde, dat er in alles muziek is, al moeten wij er ook aan twijfelen of hij wel het oog gevestigd had op de doodgewone dingen, waarop wij in dit artikel de aandacht vestigden.

Genoeg echter hebben wij thans gezegd om aan te toonen, dat dit onderwerp een belangwekkend terrein opent en dat de amateur-onderzoeker hier met voldoening kan bezig zijn door de meest gewone dingen, die zijn oor treffen, in muzieknoten over te brengen.

Kismet.
Oorspronkelijke Novelle door Nina.
(*Vervolg en slot van blz.* 152.)

'Die prachtige carrière heb ik den man te danken die mijn leven en het uwe verwoest heeft. Toen mij het eerst de schande mijner ouders (want dat waren zij toch) voor de voeten werd gegooid, ben ik hevig ziek geworden, en zoodra ik herstelde zwoer ik dat ik den man zou vinden die ons gewetenloos aan zijnen hartstocht opgeofferd heeft. Ik heb hem gevonden, al heeft het bijna al het geld gekost dat ik door mijn werk had opgespaard, en ik heb hem gedwongen mij eene jaarlijksche toelage te geven om te kunnen studeeren. Ik voelde dat enkel hard werk en studie mijn gestel van den ondergang zou redden. Mijn onderhoud met hem was ijzig koud; ik heb geen oogenblik geaarzeld om hem al de verachting te toonen, die ik voor hem voelde, en schoon het mij moeite kostte om het geld aan te nemen dat ik noodig had, omdat hij zich als het ware daarmee vrijkocht, begreep ik toch dat geld voor zoo'n man het

eenige van waarde is en dat de eenige straf, die hem kon treffen, de wetenschap zou zijn dat ik niet in het duister der armoê was weggezakt, maar dat hij mijn naam, en zijn naam tevens, dien bevlekten naam, door eigen krachtsinspanning ontsmet, door velen zou hooren uitspreken.

‘Ik heb geleden, maar ik wil niet boeten voor de schande mijner ouders. Ik heb geleerd om, onafhankelijk van anderen, mijzelve te helpen, en, al had ik eens, als alle meisjes, een schoenen droom van liefde en geluk, die droom is met één harden slag verwoest, en ik heb ze gevloekt die mij den slag hebben toegebracht.’

‘Is er geen enkele zweem van zachtheid en sympathie overgebleven voor de vrouw, wier lijden, juist omdat het door eigen schuld was, nog feller was dan 't uwe? Heb ik al die jaren gesnakt naar dat woord van vergeving, zonder het ooit te zullen hooren; naar dien naam van “moeder” uit den mond van mijn kind?’

‘Ge hoort dien naam uit andere monden. Gij hebt de liefde van kinderen en kunt de mijne missen, maar ik heb de liefde eener moeder nooit gekend!’

't Werd haar te eng. Zij had de laatste woorden uitgestooten en leunde nu het moede hoofd op hare bevende handen. Was 't mogelijk dat hare kilheid nu ook hare moeder versteende. Die twee vrouwen, in wier harten een eindelooze gloed van liefde smeulde, die beiden verkwikt zouden zijn door eene liefelijke opwelling van vergeving en zachtheid, bleven vervreemd van elkander, de eene omdat zij haar eens genomen besluit om zich op het noodlot te wreken, dat haar als een paria in de wereld had gezonden, niet wilde prijsgeven; de andere omdat zij wel haar eigen leed kon verzachten, doch niets vermocht om het verledene te vergoeden van haar kind.

‘Muriel, laat mijn tocht niet geheel tevergeefs zijn geweest! Niemand op de wereld weet wat ik ondernomen heb, noch hoe ik weken en maanden op middelen gezonnen heb om te weten te komen waar je woonde. Ik leefde een dubbel leven. In huis bedaard en kalm mijn plicht betrachtend, doch buitenshuis gejaagd en gedreven door het verlangen om een einde te maken aan de duldelooze onzekerheid die mij kwelde.

“Kunt ge mij nu op de knieën voor je zien, smeekend, schreiend: een moeder op de knieën voor haar kind, en koud blijven als ijs?”

“Welk verschil is er voor mij tusschen u en iedere andere vrouw? Ik heb de vrouw en den man gevloekt die mij in schande de wereld hebben ingezonden. Ik heb gezworen, mocht ik ze ooit ontmoeten, ze als vreemden te beschouwen en mij nooit aan iemand in het leven te hechten. Laat mij alleen en keer terug tot de uwen. Wij hebben ieder eene taak te volbrengen, en toegeven aan onze zwakheid zou voor ons beiden het voleindigen er van bemoeilijken. Gij boet - ik strijd!”

De knielende vrouw stond met een heftige beweging overeind.

“Mijn God, mijn God!” kermde zij; toen keerde zij zich eensklaps om, ging de deur uit, de trappen af, en liep ijlings de straat over, naar huis. Zij zag niets, zij hoorde niets; in het drukst der menigte liep zij als in een droom, werktuiglijk den weg vervolgend die haar terugbracht tot haar vorig dor bestaan, waaruit nu de laatste flikkering verdwenen was.

Muriel lag uren lang met het hoofd voorover op hare boeken, in stomme smart. 't Was of zij weer dien nacht doorleefde, die het begin van al haar lijden was geweest. O! mocht deze nacht haar het einde brengen!

Zij had zichzelve de hardste zelfkastijding toegediend die ooit binnen kloostermuren wordt verduurd. Wie had zij er meê gebaat, met die hardheid en trotschheid? Waarom dat ééne woord, een enkel woord van liefde, der dorstende moeder onthouden,’ die nu met dien onverzadigden dorst, met droge

brandende lippen terug werd gezonden, waar zij geen lafenis vinden kon; naar een leven dat zij niet vriendelijk en draaglijk had willen maken, omdat zij meende dat geluk daarin maar geleend was en het éene ware h a a r onthouden werd? Zoo werd haar geheel leven een groote mislukking.

Zij keerde er weer alsof zij van hare gewone wandeling terugkwam: zij luisterde ingespannen met groote starende oogen naar het huiselijk gebabbel; zij zorgde meer dan te voren en trachtte door zachte liefkoozingen eindelijk aan deze kinderen die moederlijke sympathie te toonen, die zij ze hun heele leven had onthouden, en die nu bijna onopgemerkt bleef door hen die in deze koude atmosfeer hadden moeten tieren.

Zoo ging weer het dagelijksche leven rustig en eentonig voort; ieder in egoïste tevredenheid zijn eigen weg vervolgend, zijn eigen genoegen zoekend, en éene haar eigen leed, gelijken tred houdend met het leed van het kind dat haar verstoeten had.

Buiten smolt de sneeuw tot vuile modder op de straten en in dat huisvertrek, waar kunstmatige kachelwarmte het

KONING ALPHONSUS XIII EN ZIJNE ZUSTERS.

gemis aan natuurlijke warmte verving, heerschte eene ongezellige stilte, toen er zacht gebeld en een briefje voor mevrouw werd binnengebracht. Bij het lezen ontstelde deze zoo hevig dat de aanwezigen haar angstig, vragend aanzagen en zij verontschuldigend zeide: 'Eene zieke vriendin - ik moet haar gaan zien - dadelijk!' en opstaande overhandigde zij den brief aan haren echtgenoot met de woorden: 'Kom meê; ik kan, op dit uur, niet alleen gaan.'

De man had den moed niet om haar te weerstreven, en volgde zijne vrouw, die hem eindelijk in korte woorden hare ontdekking mededeelde. Aan het huis gekomen waar Muriel Duse woonde, trad zij alleen daarbinnen; eene verpleegster stond bij het bed, doch, zoodra de deur geopend werd opende de zieke de oogen en stamelde: 'Moeder!'

Dit was het oogenblik waarnaar beiden hun heele leven gesnakt hadden; doch het oogenblik kwam nu het te laat was.

De moeder knielde naast het bed en kuste weenend de zachte hand die naar haar uitgestoken werd, en in het zalige gevoel van eindelijk, eindelijk elkander gevonden te hebben, vergaten zij dat er een derde was, die het gedane onrecht nooit herstellen kon, terwijl moeder en dochter hun heele leven geboet hadden, de ééne voor één oogenblik van zwakheid, de andere voor de hardheid van de wereld.

Pas toen hare moeder dien onvergetelijken avond de kamer had verlaten, en Muriel het harde vonnis uitgesproken had dat zij zoo lang in haar hart bewaard had, had zij hare wreedheid gevoeld en zich dezen dag en nacht zoodanig verweten, dat zij ongeschikt werd voor haar studiën en dagen achtereen lusteloos thuisbleef, mijmerend over hare boeken gebogen. Die onnatuurlijke toestand was een te groote overgang voor de hersenen die steeds vervuld waren met ingespannen studie, en de wraak, die zij jaren gehoopt had te mogen smaken, viel nu op haar eigen hoofd terug. Eer weinig dagen verloopen waren, snakte zij naar een kus van de lippen die de hare nooit in liefkoozing hadden aangeraakt; naar de moeder, die zij in boosheid van zich had gestooten, maar die zij niet durfde terugroepen.

Eindelijk ontaardde het aanhoudend zelfverwijt in eenen toestand van ziekelijke melancholie, welke geneeskundige hulp vereischte.

Toen werd het trotsche hoofdje in hare zwakheid gebogen en kon zij de toewijding niet langer ontberen, waarvan zij nu eindelijk de macht besefte. Met een hart vol blijdschap en haar in stilte zegenend voor het geluk dat zij gaf, snelde de moeder terug op het eerste geroep. Toen volgden eenige dagen van ongekende gemoedsrust voor moeder en kind; dagen waarin zij aan elkander heel hun hart konden uitstorten; waarin zij in heel zijn omvang voelden wat zij hadden gemist, om nu, in het volle bewustzijn dat het hun slechts kort gegund zou worden, met volle teugen hun geluk te genieten, de wereld vergetend, onverbitterd, gelouterd door het gevoel van eigen onmacht, tot eindelijk een machtige arm het jonge meisje wegvoerde uit eene wereld die zij nooit had moeten betreden.

De koning van Spanje en zijne zusters.

De Koning van Spanje, die zijn 14de jaar bereikt, wordt door den heer Gaston Routier, van de *Figaro*, die onlangs eene audiëntie bij de Koningin-Regentes had en toen aan hare kinderen werd voorgesteld, aldus beschreven:

Voorwaar, hij ziet er in 't geheel niet meer uit als een kind. Hij is groot voor zijne jaren, welgemaakt, slank, maar in 't geheel niet mager, met een frissche kleur op de wangen. Zijn oogen zijn levendig en zeer verstandig, hij ziet mij goed aan, zooals het een Koning betaamt, zonder trots, maar ook zonder beschroomdheid. Het bleek mij, dat Z.M. Alphonsus XIII er veel beter uitzag dan op zijn portretten; hij droeg de uniform van een cadet der infanterie met een klein Gulden Vlies aan den hals, en hij draaide nu en dan met zijn kepi tusschen de vingers.

De jonge Koning is in alle lichaamsoefeningen bedreven: hij rijdt dagelijks te paard, op vijf of zes verschillende paarden; hij doet gymnastiek en maakt gebruik van 't rijwiel; zelf is hij meer dan eens gevallen in zijn ongeduld om het te leeren.

Hij spreekt zeer goed Fransch, Engelsch en Duitsch, schrijft en spreekt zeer sierlijk Spaansch, is zeer gevorderd in 't Latijn en verstaat de rekenkunst, de beginselen der meetkunde en de driehoeksmeting.

Hij staat elken ochtend, zomer en winter, te zeven uur op en al zijn tijd wordt wèl gebruikt. Hij houdt veel van geschiedenis en aardrijkskunde. Te zeven uur eet hij met zijne zusters en gaat te negen uur ter rust. De oefeningen in den wapenhandel worden gehouden met verscheiden jonge edellieden, met wie hij des Zondags zich vermaakt.

Zooals men weet, zijn de beide zusters van den Koning ouder dan hij zelf, zoodat de oudste dezer bij den dood van Alphonsus XII dan ook troonopvolgster was. Na de geboorte echter van den kleinen Alphonsus ging de kroon op hem over, tot op dit oogenblik onder regentschap zijner Moeder.

Maasdorp
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg en slot van blz.* 155.)

In dat geval zou hij zich best kunnen schikken in Maasdorp; maar anders zou hij zich misschien gaan vestigen in Maastricht als advocaat en procureur, waardoor hij bezigheden vinden zou in minder stille omgeving, en niettemin wonen kon

AUTOMOBIEL-BRANDSPUIT TE PARIJS. (Zie blz. 165.)

dichtbij zijne moeder, zooals deze het wenschte. Overigens maakte hij zich in den laatsten tijd nogal ongerust over haar: hare kortademigheid, volgens den dorpsgeneesheer het verschijnsel eener hartkwaal, werd er niet beter op. Men kon niet weten, hoe onverhoopt spoedig misschien de tegenwoordige vrouwe van ‘Schoonoord’ haren zoon niet meer zou *kunnen* wenschen in hare nabijheid.

Intusschen bleef de vraag op het oogenblik: getrouwd of niet? De dominee had hem tijd tot overdenking gegeven. Hij ried hem aan, zijn hart te beproeven en daarnevens te handelen volgens eer en plicht. En hij volgde dien raad van den beginne af aan.

Nauwelijks in Leiden teruggekeerd, bracht hij een bezoek aan Carla en hare moeder, die toen op het punt stonden hare reis te aanvaarden. Hij vond even gelegenheid om terug te komen op het gebeurde na dien societeits-twist; doch bemerkte al aanstonds, dat de dames daaromtrent niets naders wenschten te vernemen. Hij nam spoedig afscheid, terwijl het hem niet ontging, dat mevrouw er ‘betrokken’ uitzag, en dat Carla's aanbiddelijk-mooi gezichtje niet zoo vroolijk stond als gewoonlijk, en zij zich tegenover hem vrij stijf gedroeg.

Toen zij in het voorjaar van de reis terugkwamen, mevrouw in déplorabelen toestand, had Gustaaf reeds geruimen tijd afscheidgenomen van de academie. Hij zag beiden niet weder, voordat hij eenigen tijd later, bij een uitstapje naar Leiden, van zijne moeder de opdracht had bekomen, om zich persoonlijk te gaan overtuigen

van den gezondheidstoestand harer oude vriendin, omtrent wie ze onrustbarende berichten had bekomen. Dit viel voor in den tijd, toen de patiënte met véél inspanning de bezoekers nog kon recipiëeren; toen vooral werd Gustaaf getroffen door het slechte uitzicht der moeder, terwijl hij bij Carla eene uitdrukking van ernst waarnam, op het voorheen zoo uitdagendspottend gezichtje.

En nog eenmaal zag hij deze laatste weder, in dien tijd, toen hare moeder de ziekenkamer niet meer verliet; maar ditmaal slechts hoogst vluchtig aan de huisdeur, op het oogenblik, dat zij den dokter uitliet. Een traan blonk toen in haar oog, en een weemoedig hartelijke handdruk was bij deze gelegenheid het loon voor Gustaafs deelnemende woorden.

Het bleek hem, dat de dokter dezelfde was, die hem na het duel had behandeld, en dien hij daarna nu en dan ontmoette. Thans evenwel had hij hem in geene maanden gesproken.

‘Wel, amice Van Sloten, hoe gaat het met de hand tegenwoordig? Goed gebleven, immers?’

'O, zeker! best in orde, zie maar! - Doch, zeg eens! Hoe gaat het hier met de zieke?'

'Dat is een droevig geval; het zal, denk ik, niet lang meer duren. Trouwens - *entre nous* - dat is ook te wenschen, niet alleen voor haarzelve, maar ook voor hare dochter - het arme kind, dat zich afslooft den ganschen dag. - A propos, gij kent de dames immers reeds geruimen tijd?'

'O, zeker! de zieke is eene intieme vriendin mijner moeder uit hare meisjesjaren, en beiden hebben in het vorige jaar bij ons gelogeerd.'

'En-ne - nog eene vraag.'

'Hebt ge tijd en lust,' zoo valt Gustaaf hem in de rede, 'ga dan mede naar mijne kamer; daar kunnen wij rustiger praten. Ik zal met genoegen je vragen aanhooren, en beantwoorden, voor zoover ik dat kan.'

Nadat zij zich hebben neergevlijd op gemakkelijke stoelen, onder het genot van een glas port en eene sigaar, spreekt de gastheer:

'Nu, waarde dokter, ben ik geheel oor.'

'Zul je het niet indiscreet vinden, wanneer ik een paar misschien teere vragen doe?'

'Ga gerust je gang; een medicus mag méér vragen dan een gewoon mensch, en bovendien - niet waar? - kan ik nog altijd het antwoord schuldig blijven?'

'Het is toch dezelfde Carla, wier naam verleden jaar in het duel was betrokken?'

'Zeker! Wist je dat niet?'

'Niet zoo heel zeker, ofschoon ik het wel dacht. Kieschheidshalve heb ik er bij haar natuurlijk niet op gezinspeeld. En zooals je je zult herinneren, hebben we indertijd, op je nadrukkelijk verlangen, over die heele geschiedenis maar zeer weinig gesproken. Daarbij komt, dat ik voor mij, destijds niet de minste reden had, om er bijzonder nieuwsgierig naar te zijn.'

'Destijds? Dus *nu* is dat anders? Je bent derhalve van die onverschilligheid teruggekomen? Je hebt *nu* wèl reden daartoe?'

'Ei! Daar komt zoowaar de advocaat om den hoek kijken! Terwijl ik me moet bezinnen, hoe ik eene kiesche vraag zal inkleeden, om niet al te onbescheiden te zijn, loop ik er onmiddellijk leelijk in, en word ik overstelpt door een kruisvuur van vragen. - Maar het zij zoo! Ja! Mijne onverschilligheid heeft werkelijk plaats gemaakt voor belangstelling.'

'En thans - de vraag?'

'Je hebt, meen ik, vroeger nogal werk van haar gemaakt? - en -?'

'Nu, ga voort?'

'En-ne - is het geen engagement geworden?'

'Mijn waarde esculaap! Ik heb straks al begrepen, waar de schoen je wringt. - Je bent verliefd! - Neen, neen! - wacht nog even! - je deedt zoogoed als eene bekentenis; en je zoudt nu wel willen weten, of je in mij ook misschien een medeminnaar zoudt moeten zien. - Maar, komaan! Ik zal open kaart met je spelen. - Er is werkelijk een tijd geweest -'

En Gustaaf, niet alleen vertrouwende op des dokters stilzwijgen, maar ook begrijpende dat niet louter nieuwsgierigheid heeft aanleiding gegeven tot dit gesprek, vertelt hem openhartig hoe hij indertijd doodelijk-verliefd is geworden op het prachtige, verleidelijke meisje; dat hij haar zijnen hartstocht beleed, maar afgewezen werd, en dat hij op den langen duur was gaan inzien, hoe dit alles tot niets zoude leiden; waarom hij zijne plannen reeds sedert lang heeft laten varen.

'Zoodat -' eindigt hij zijne mededeelingen, 'je er volkomen gerust op kunt zijn, dat *ik* geen spaak in het wiel zal steken, wanneer je naar hare hand wilt dingen.'

'Nu nog eene laatste vraag: de reden van het duel was gelegen in praatjes op de societeit, niet waar?'

'Juist!' antwoordt Gustaaf, 'en wat ik je, in verband daarmede, zeggen zal - dat geschiedt natuurlijk in het diepste vertrouwen.'

'Natuurlijk!' zegt de ander.

'Die mooie Carla is een liefst, geestig meisje, maar - zij heeft één gebrek, en dat is: coquetterie in hooge mate. Neen! Zie maar niet zoo verbaasd! Het is niet uit *dépit* dat ik dit zeg; nog véél minder uit lust tot kwaadspreken; o neen! Ik wensch haar stellig niets anders toe dan goeds. Het zij je evenwel eene geringe waarschuwing: ik noemde het woord rondweg bij zijn naam, om je tevens duidelijk te maken, hoe dat standje eigenlijk aangekomen is. Welnu dan! Zij heeft de manie, om iedereen, dien ze ontmoet, verliefd te willen zien; doch heeft zij eenmaal haar zin, dan is er voor haar tegelijk de aardigheid af, en ziet ze naar nieuwe slachtoffers om. Zoodoende heeft zij reeds menigeen, en ook den ondergeteekende, een blauwtje laten loopen. Datzelfde nu was het geval met mijn tegenpartij uit het duel. Doch hij, met zijne onbeschaafde manieren, werd woedend, en verzon allerlei leugens, om haren naam in opspraak te brengen. - Nu weet je, hoe die zaak zich heeft toegedragen, en ook - wat je volgens mijne ondervinding te wachten hebt, wanneer je haar wilt vragen - of - ze moest misschien in jou den rechten Jozef hebben gevonden!'

Van zijn kant vertelt nu de dokter, niet onderdoende voor de vertrouwelijke mededeelingen van Van Sloten - hoe ook hij terstond werd getroffen door hare heerlijke verschijning; doch dat hij, in zijne positie als medicus, zich wèl had gewacht, ook maar door het minste bewijs te toonen, welk een indruk zij op hem gemaakt heeft. Integendeel! Slechts hoogst zelden wisselde hij met haar een woordje buiten zijn vak.

Niettemin! Een dokter is ook een mensch, en kan evengoed vatbaar zijn voor den invloed van schoonheid! Hij voelde steeds klimmende belangstelling voor het meisje, dat - ten minste dáár aan het ziekbed - alle behaagzucht had ter zijde gesteld; dat alle genoegens vrijwillig ontbeerde, en dat geheel opging in hare taak.

Bij geen zijner bezoeken kon hij ook maar een zweem van ongeduld bespeuren. Altijd vond hij haar rustig aan den arbeid, de minste behoeften der zieke radende, de ontvangen voorschriften stipt nakomende.

'En nu, vriend, je plannen?' vraagt Gustaaf.

'Ja, mijn waarde advocaat! Zooals ik reeds straks heb gezegd: ik vind haar een allerliefst, bekoorlijk meisje. Op de ziekenkamer is zij een voorbeeld van onwaardeerbare zelfopoffering; door heel haar gedrag geeft zij blijken van niet te overtreffen kalmte, degelijkheid en moed. Dat alles neemt evenwel niet weg, - ik ben enkele jaartjes ouder - dat ik niet van plan ben, ondoordachte stappen te doen, en dat ik haar ook wel wil leeren kennen buiten hare tegenwoordige omgeving, en eerst daarna -'

'Eerst daarna?'

'Ik zal eerst moeten weten - ook wanneer zij me in alle opzichten begeerlijk mocht schijnen - of ik goede kans van slagen heb. Bovendien, zooals je weet, ik ben officier van gezondheid, en heb mijne detacheering naar Indië aangevraagd, om daarheen te vertrekken in het aanstaande voorjaar, wanneer mijn assistentschap hier aan de universiteit zal afgeloopen zijn.'

'Dat zou voor haar waarschijnlijk geen beletsel zijn: ze werd in Indië geboren.'

‘Enfin! het is nog zoover niet. Intusschen dank ik je zeer voor de inlichtingen, mij zoo bereidwillig verstrekt. De kalmte, waarmede je mij vervolgens hebt aangehoord, strekt me ten bewijze, dat ik - hoe de zaak zich in de toekomst ook moge wenden - niet hinderlijk zal zijn voor je plannen.’

‘O, neen! in geen enkel opzicht! *Mijne* verliefdheid voor Carla was van een gansch anderen aard. Voortaan hoop ik haar slechts te gedenken als eene goede vriendin, die ik

niets anders toewensch, dan wat haar volkomen gelukkig zal kunnen maken. Het zal me dan ook bijzonder verheugen, wanneer ik eenmaal mag vernemen, dat jelui elkander hebt begrepen; wees overtuigd dat ik zonder eenigen naijver je dan zal kunnen begroeten als den echtgenoot van dat prachtige vrouwtje!'

IX.

Anderhalf jaar zijn verloopen sedert Gustaafs promotie.

Maasdorp is in feestgewaad. Een helder Meizonnetje verlicht de vele gewitte huisjes, en doet het haantje schitteren op de scherpe torenspits.

Een zoel zuidenwindje speelt door de lichtgroene bladeren der hooge lindeboomen; het speelt met de jeugdige uitbottingen van den wingerd aan den voorgevel der pastorie, en het speelt ook en dartelt door de festoenen, ginds afhangende van den eereboog aan den ingang van den hollen weg.

De wind doet de vlaggen waaien, niet alleen op het dak van 'het huis' en van de pastorie, maar ook uit de nederige dakvensters rondom uit het dorp.

De kerkdeur staat wijd open, *nu* niet op Zondag; men krijgt er een blik door op groote kuipen met sierplanten en bloemen in het voorportaal; daartusschen ligt een looper, van het ruim tot buiten de deur.

Eenige meisjes en jongens, aan de school reeds ontgroeid, in Zondagskleeren, elk een ruiker in de hand, staan al meer dan een uur hunkerend gereed, om het bruidspaar, dat gewacht wordt, hunne kinderlijke hulde te bieden.

Dan volgen er nog anderen, ook eenige ouderen. En Jean en Guillaume, met Odilia en Hubertien, ze hebben allen eene kleur van blijde verwachting en stralende oogen. Immers 'juffer Anneken van domineer' trouwt vandaag met 'den jonker uit het huis', en de bruidsstoet heeft reeds het raadhuis betreden.

Niet lang meer wordt hun geduld op de proef gesteld; want Marieke van den dominee komt snel aanloopen; zij zag zooeven op den zolder, dat de stoet den hoek omsloeg, en dus weldra de kerk zou bereiken.

'Wat een staatsie! - Wat een pracht!' meenen de eenvoudige menschen, die gaandeweg bij de kerkdeur elkander zijn komen verdringen, nu de coupé van 'het huis' met het bruidspaar stilhoudt voor de deur, en gevolgd wordt door de andere equipages met de bruidsmeisjes, de ouders, de getuigen en enkele genoodigden.

En nu de palfrenier van den bok is gesprongen en het portier opent, stooten de omstanders elkander aan, en worden de jonggehuwden begroet door al die nederige vrienden, die zich een 'hè; wie schön!' en andere bijvalsbetuigingen laten ontvallen.

En zij *is* schoon, lief Anneke, thans de oogen terneergeslagen, aan den arm van Jhr. Mr. G. van Sloten vooruittredend, de bevallige gedaante gehuld in eene eenvoudige witzijden japon, waarlangs de sluier afhangt over het donkerblonde haar, met oranjebloesem getooid. De bruidegom in rok, een bloempje in het knoopsgat, gaat fier aan hare zijde.

Na hen volgen de vier bruidsmeisjes, vriendinnen van elders, allen in hetzelfde kostuum; dan Anna's ouders met mevrouw Van Sloten, vervolgens de getuigen en de genoodigde vrienden en eindelijk de belangstellende schare.

De dominee rept zich nu vooruit, om het feestelijk gewaad met de toga te gaan wisselen; en nauwelijks heeft de stoet plaats genomen op de gereserveerde stoelen,

en hebben de overigen het verdere gedeelte van het kerkje bezet, of dominee heeft almede den kansel beklommen.

Aandoenlijk gezicht, nu hij het bruidspaar toespreekt, en eene beving in zijne stem zijn gemoedstoestand verraadt; nu het snikken der bruid en een heimelijk weggepinkte traan van den bruigom aller zenuwen doen trillen. Zelfs moet Marieke, uitbarstend in luidruchtig gehuil, worden weggebracht naar de consistorie-kamer, waar zij erbarmelijk gaat jammeren over het verlies van juffrouw Anneke.

Nauw is zij bekomen van haar zenuwachtig misbaar, of de deur wordt geopend door den koster, om de pasgetrouwden binnen te laten, die hier de eerste gelukwenschen zullen ontvangen van bloedverwanten en vrienden.

Dominee, weder zonder toga, drukt zijn dochter onstuimig in de armen, en zegt dan tot zijnen schoonzoon: ‘Houd vooral haar in waarde, mijn jongen! Moeder en ik vertrouwen je véél toe!’

Een collation is aangericht in de ‘zaal’, met het uitzicht op den hollen weg, waar de festoenen aan den eereboog ritselen onder het dartelende spel van het zuidenwindje.

Aan tafel heerscht eene feestelijke stemming. In den aanvang hoort men niet veel meer dan een geklikklak van vorken en lepels, dan een zacht gemurmel van stemmen, langzaam stijgende tot een sonore gegons, eindelijk meer-duidelijk-gearticuleerde woorden, - totdat een tik van dominees mes tegen zijn wijnglas tot algemeene stilte vermaant, en de vader der bruid het woord neemt tot opening der toosten.

De dames Van Sloten en Menzel hebben hare plaatsen tegenover het bruidspaar, dat zij voortdurend met welgevallen beschouwen, terwijl een traan nu en dan hare oogen verduistert.

Intusschen is het weldra drie uur. De bruid heeft de kamer verlaten, om zich voor de reis te gaan kleeden. De coupé komt zachtjes aanrijden om het paar te brengen naar het naaste station, van waaruit eene drie-maandelijksche reis zal beginnen naar België, Frankrijk en Italië.

Nog vele zoenen, vele tranen, veel gesnik, tusschen het glimlachen door, nu goede reis wenschend, dan hen nog nawuivend, en - Gustaaf en Anna verdwijnen uit het oog.

‘Hen zegene God!’ zegt dominee, zijne vrouw in de volheid zijns gemoeds omarmende, waarna hij mevrouw Van Sloten met diep gevoel beide handen drukt.

Het is alsof het vertrek van het echtpaar het sein is voor de anderen, om nog eens recht gezellig bijeen te schuiven in groepjes, en zich het dessert en den wijn goed te laten smaken.

Toch kunnen de jongeren onmogelijk lang blijven zitten, daar het heldere zonnetje hen lokt naar den tuin, waar de heesters en voorjaarsbloemen de lucht met hun welriekenden geur vervullen.

De ouderen, waaronder enkelen zich voor de buitenlucht te gevoelig achten, blijven in de zaal rustig bijeen.

Mevrouw Van Sloten en het dominees-paar hebben het druk over de kinderen; het verledene wordt herdacht, met al zijn lief en zijn leed, vooral de tijd na Carla's bezoek op ‘Schoonoord’.

‘Ja!’ zegt mevrouw Van Sloten; ‘hare moeder heeft schrikkelijk geleden, vooral kort vóór haren dood. Maar Carla heeft haar voorbeeldig-trouw en liefderijk verpleegd, al dien tijd.’

‘Ondanks hare gebreken, was zij toch een goed, lief schepseltje,’ betuigt mevrouw Menzel.

En dominee besluit met te zeggen:

'We hoorden gelukkig, dat zij haar fout heeft verbeterd. De ziekte en de dood harer moeder brachten haar tot andere gedachten. Wij wenschen haar hartelijk toe, dat zij met den dokter, den man harer keuze, nog zeer vele jaren in Indië gelukkig en voorspoedig zal leven!'

Nederlanders en Engelschen. Met illustratiën.

De Zuid-Afrikaansche oorlog maakt de Engelsche periodieken zeer vindingrijk. Wat maar in het meest verwijderde verband met dezen strijd staat, wordt door de samenstellers

DE AANVAL OP CHATHAM DOOR DE HOLLANDERS (1667). (VIJANDEN.)

dier tijdschriften nagespeurd en zoo mogelijk tot een artikel, kan het, een tendenz-artikel samengevoegd.

In het 'English Illustrated Magazine' - niet een der minste van de geïllustreerde Engelsche magazijnen - zagen wij onlangs een artikel, dat onze aandacht trok door de platen; de onderschriften wezen er op, hoe in verschillende oorlogen nu eens het Engelsche volk met de Hollanders samenging, dan weer het als vijand bevocht. Natuurlijk heeft het artikel geen waarde, 't is een aaneenrijging van eenige feiten, in vrij onzeker historisch licht geplaatst; maar onvermakelijk is het niet in dezen tijd het te lezen. Één verdienste heeft het artikeltje: groot is het

ZEESLAG BIJ BEACHY HEAD (1690). (VERBONDENEN.)

niet. Bij de platen, waarvan wij er hier eenige reproduceeren, die in elk geval wel belangstelling kunnen wekken, geven wij ook wat van den banaal-naïeven tekst.

Het is altijd de gewoonte van Engeland geweest - aldus het 'English Illustrated Magazine' - wanneer het de Hollanders ten onder bracht en hun kolonies had geannexeerd, om die na het sluiten van den vrede, uit verlegenheid over de gemaakte

veroveringen, weer terug te geven, een enkel maal zelfs met een douceur van zes millioen; om welke reden de laatste gegeven werd is zelfs moeilijk na te gaan. Op dit oogenblik - wij onthouden ons van commentaar bij den vermakelijken nonsens - zijn wij niet in strijd met de Hollanders; immers de naam van Paul Kruger en Willem den Zwijger in één adem te noemen, zou een beleediging zijn voor het Huis van Oranje, waartoe alleen een Boer zou in staat zijn.

Dan komt na een kleine uitweiding het artikel (logische gedachtengang ontbreekt wel eens) op de Hollanders en Engelschen als vrienden en vijanden in den loop der eeuwen. Over de Ruijter en ‘van’ Tromp worden een paar malle dingen verteld, o.a. dat het ‘de’ van de Ruijter niet op adeldom wijst, maar slechts een doodgewoon lidwoord is, en dat ‘van’ Tromp zulk een ‘very modest’ man was, dat het bekende verhaal van den bezem in den mast van hem niet kan geloofd worden. Nu, Tromp's tijdgenooten in Engeland dachten over dezen ‘very modest’ man wel wat anders. Aan de Ruijter's tocht naar Chatham wordt trouwens alle eer gebracht en de bekentenis wordt afgelegd, dat sedert Willem den Veroveraar de hoofdstad des lands nimmer zoo bedreigd werd.

Waren de Hollanders voor Chatham de zoo gevreesde vijanden van Engeland, een dertiental jaren later, in 1690, traden zij als verbondenen van de Engelschen tegen Frankrijk op. Maar vrij trouweloos gedroegen zich de Engelschen; zij vluchtten tijdens den zeeslag van Beachy Head, zoodat de Fransche admiraal Tourville de overwinning kon behalen.

In de achttiende eeuw stond Engeland weder een paar malen tegenover de Republiek der Vereenigde Nederlanden, zoo in 1781 en gansch aan het einde der eeuw. Wij behoeven de geschiedenis daarvan hier niet op te halen; ieder weet daaromtrent, uit hetgeen hij op de lagere school vernam, wel zooveel, dat de onderschriften der beide illustraties hem in de herinnering terugbrengen die dagen toen wij zonder ons al te zeer te compromitteeren een vloot konden

uitbrengen tegen den vijand. In onzen tijd is dat zelfs niet meer mogelijk, althans op dit oogenblik niet.

Wat het artikeltje ons leert, is dat wij niet slechter af waren, wanneer Engeland tegenover ons, dan wanneer het

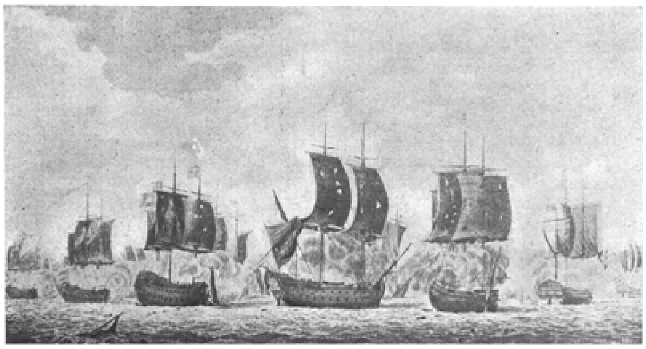

SLAG BIJ DOGGERSBANK (1781). (VIJANDEN.)

naast ons stond; in 't eerste geval meende men het recht te hebben om een stukje van onze koloniën af te knippen, in het tweede geval daar althans een billijke aanspraak op te kunnen doen gelden. De moraal blijft zeker: blijf uit Engelsche handen, want die zijn al te begeerig.

De Parijsche brandweer.
Met illustratie.
Een nieuwe brandspuit.

Het regiment sappeurs-pompiers te Parijs bestaat op dit oogenblik uit 1753 man, waarvan 52 officieren. In twaalf compagnieën is deze macht verdeeld, die onder dak gebracht zijn in 12 kazernes en 6 centrale posten, die over geheel Parijs verspreid liggen.

Het materieel bestaat uit 22 handbrandspuiten, 21 hulphandspuiten, 24 stoomspuiten, 22 reddingladders, benevens uit het benoodigde kleine materieel.

Om de noodige vernieuwingen en herstellingen te kunnen aanbrengen heeft men twee werkplaatsen ingericht, een voor hout- en een voor metaalarbeid. Drie en vijftig werklieden van verschillende vakken verrichten daar hun arbeid, waardoor de Parijsche brandweer van niemand afhankelijk is.

Onder kolonel Detalle, die commandant van het Parijsche brandwezen is, staat de kapitein-ingenieur Cordier; beiden zijn er steeds op uit, al die verbeteringen en nieuwheden in te voeren, die in het belang van den dienst zijn te achten.

Onlangs hebben zij weder een nieuw bluschmiddel in dienst gesteld, waarvan wij op de eerste bladzijde dezer aflevering (blz. 161) eene afbeelding geven.

De nieuwere tijd eischte ook dit nieuwe middel.

De oude tijd, toen de spuiten werden aangesleept door gewillige burgers, zooals in vele der kleine steden van ons vaderland - Rotterdam zelfs - en in alle dorpen thans nog geschiedt, ligt voor Parijs al vrij lang achter den rug.

De stoomspuit heeft dat systeem verdreven. De menschelijke bespanning werd vervangen door paarden. Men mocht meenen dat dit het einde zou zijn. Maar het

kwam anders uit. De electriciteit begon haar plaats als motorische kracht te veroveren. Waarom zou men zich daarvan niet bedienen ten behoeve der brandblussching?

De zaak werd lang en breed bestudeerd. Het plan van een electrische brandspuit werd overwogen; zulk een instrument moest licht zijn, om snel zich te laten verplaatsen. Een bijzonder bezwaar deed zich voor met het oog op de eigenaardige plaatselijke gesteldheid der stad. In steden waar de bodem vlak is, levert deze geen moeilijkheden op, maar Parijs is omringd door heuvels: Montmartre, Belleville, Passy, Trocadero, Montsouris enz. Daarenboven had men rekening te houden met sneeuw, gladheid en dergelijke.

Al deze bezwaren, van tijdelijken of blijvenden aard, zijn echter glansrijk overwonnen. De brandspuit, op onze illustratie afgebeeld, is geheel in de eigen inrichting der Parijsche brandweer gemaakt; slechts zijn de motor en de accumulatoren van particuliere nijverheid afkomstig.

Deze brandspuit-automobiel, die een 'bemanning' heeft van zes personen, weegt zonder de bluschmiddelen 1740 K.G. en daarmede beladen 2600 K.G.

De snelheid wisselt van 8 tot 22 K.M., terwijl achter elkaar

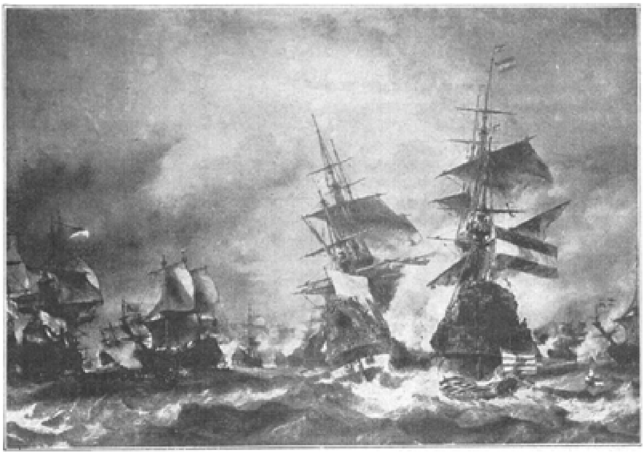

TWEEDE GEVECHT BIJ TEXEL (1797). (VIJANDEN.)

een afstand van 60 K.M. kan doorloopen worden, wat zeer voldoende is, daar de verschillende posten geen grooter afstanden kennen dan 1500 M.

De wagen is in twee hoofddeelen verdeeld. Op het voorste deel nemen de koetsier en zijn helper plaats; de eerste is belast met het sturen en remmen, de tweede met het doen hooren van het signaal. Op de scheiding tusschen vóór- en achterkist heeft men een brandslang van 70 m.M. dikte en 160 M. lengte geplaatst, benevens drie straalpijpen en 80 M. slang van 40 m.M. Bovendien is hier een bluschapparaat aanwezig voor kelderbranden. Een brandladder, die men tot een lengte van 23 M. kan ontwikkelen, wenscht men hier eveneens een plaats te geven.

De prijs van deze brandspuit is f 4000; weldra zal men een tweede in dienst stellen, welke een geschenk is van de Vereeniging van electrische rijtuigen te Parijs; de gemeenteraad heeft een crediet toegestaan van f 20000 om er nog een vijftal daarenboven te doen vervaardigen.

Men schat het in totaal benoodigde aantal, om het geheele brandweerregiment te voorzien, op 50, waarvoor de gelden, zoodra die aangevraagd worden, zullen worden toegestaan, omdat men een niet onbelangrijke besparing daarvan te wachten heeft, aangezien de paardenbespanningen langzamerhand komen te vervallen. Bovendien is het noodig den dienst van het personeel wat te verlichten. Het getal branden toch is in de laatste twintig jaren te Parijs ontzaglijk toegenomen zonder dat het personeel in verhouding is uitgebreid.

Toen en nu.
Het St.-Agnietenklooster. - Burgerweeshuis. - Renswoudehuis.

Tegenover één mannenklooster in Den Haag, in herinnering gehouden door den naam van de Kloosterkerk, waarover in een vorig nommer werd gesproken, vinden we vier vrouwenkloosters of conventen, welke eveneens in den Grafelijken tijd gesticht zijn, doch niet voor het begin der 15de eeuw. Zij dagteekenen zoowat uit het midden dier eeuw, hoewel de juiste tijd van hun ontstaan niet met zekerheid is aan te wijzen.

Als het oudste moet echter aangenomen worden het Sint-Agnietenklooster. Het moet verrezen zijn omstreeks het jaar 1447, en het begin er van was zeer eenvoudig.

Zekere Geertruid Johansdochter, eene oude en arme weduwe, had, in een huis in de Torenstraat, zeventien of achttien dochters vereenigd, met wie zij zeven jaren zonder eenig inkomen, en in de uiterste armoede heeft geleefd.

Toen echter deze maagden zich in 1554 genegen toonden, om eenige inkomsten aan te nemen, heeft Geertruid zich van haar afgezonderd, zonder eenige uitkeering te willen aannemen, en hebben deze maagden dit vrouwen-convent voortgezet.

Die reden is zeer aannemelijk, maar anderen willen, dat er heel iets anders was gebeurd, waardoor de scheiding ontstond. Geertruid zou namelijk slaapbollen in den tuin hebben gezaaid. Rijkelijk bloeiden zij, en aan de zusters werd verboden de bloemen te plukken, of er van te eten.

Zekere Claesdochter, een waardige afstammeling van moeder Eva, kon de verzoeking echter niet weerstaan. Zij wilde de capaciteiten van de verboden vrucht kennen, en ontsnapte op zekeren nacht door het venster uit de slaapzaal, en at er van zooveel zij kon. Den anderen morgen voelde zij zich echter bezeten door den duivel, die eerst twee jaar later, nadat zij uit het klooster was gejaagd, te Leiden na veel

boetedoeningen en oprecht berouw, uit haar lichaam gedreven werd. Naderhand verhaalde zij, dat zoovele zaadjes als zij gegeten had, zij even zoovele duiveltjes in haar lichaam had gevoeld.

Zij werden aangeduid als ‘die zuste'n after den toirn’, en hadden over drie huizen te beschikken. Deze nonnen hebben naderhand den regel van den heiligen Augustinus aangenomen.

Van lieverlede werd dit klooster uitgebreid; omstreeks 1466 had het reeds zijn kapel of kerk in het Westeinde.

De kleur van de kleeding der zusters, die den derden regel van Sint-Franciscus volgden, was tusschen wit en grijs in.

In 1480 was haar voorgeschreven, dat zij zonder mantel niet mochten uitgaan, en in 1529 werd bepaald, dat die mantel moest zijn van een wollen stof, en van eene behoorlijke lengte, zonder over den grond te mogen slepen.

In 1474 kwam het klooster, evenals de toen bestaande beide andere vrouwenkloosters, in conflict met de Haagsche Magistraat.

In navolging van wat Philips van Bourgondië voor het Graafschap Holland had bevolen, wilden ‘die van Den Haag’ ook den jaarlijkschen omslag overbrengen op de vrouwenkloosters. Het St.-Agnietenklooster werd aangeslagen in de ‘bede’ voor 6 pond, maar weigerde te betalen, waarop het gerecht het vee van het klooster uit de weide deed halen, en beslag legde op de overige goederen. Doch het Hof besliste evenwel, dat de kloosters in 't algemeen zouden blijven berusten, ‘rustelic en vredelic in die vryheyt van niet te gelden, noch te contribueren in der voorsz. bede’, en gaf min of meer in dit arrest zijn ongenoegen te kennen als zouden die van Den Haag van het Hof, het mandement om de kloosters te bedwingen, ‘incivyf, subreptivelyc en oprectivelyc’ verkregen hebben.

Omtrent den toestand en de inrichting van het klooster in 1497 leeren we het een en ander kennen uit een octrooi van 8 Augustus van Maximiliaan en Maria, waarbij aan het klooster vergund werd zijn eigen koren te malen.

De Mater, en de zusteren religieusen, wier getal toen honderd was, bezaten luttel goederen of renten, maar moesten grootendeels leven van ‘aelemoissenen ende ander deuchden ende huescheyden van den goeden devoten personen’, terwijl zij ook iets zagen te verdienen ‘mit handtgedaeden, hetzij mit spinnen of andersints.’

Er viel dus niet veel te verliezen, en zie nu klaagden zij, dat het malen ‘ter molen in den Hage’, nog al wat kostte, en dat zij ‘haire gewichte niet weder gecrygen en connen, als dat tselve hairlieder coorne gewisselt ende verandert wort, ende als zij goet coirne ende veel inhebbende ter molen doen, dat men hemlieden zeer mager ende lettel inhebbende meel thuys brenget, ende up veel nair, niet 't gewichte van dat zij ter molen zenden.’

Toch moest de Graaf voor die vergunning iets terug ontvangen. Voor elk ‘hooft ende persoon’ in het klooster, moest 's jaars ‘twintich mieten[1] Vlaems’ betaald worden, terwijl te hunnen ‘voorspoede ende welvarene’, ende van die hunner ‘saken, landen en heerlicheden jaerlix’ in de kapel van het klooster, op den eersten Zondag van Augustus, een mis van den Heiligen Geest moest worden gelezen, en na hun dood ‘een jairgetijde met vigelien, alsoe dat behoirt.’

De zusters schijnen zich ook onledig gehouden te hebben met de opvoeding van weezen. Als bewijs daarvoor worden geacht de doodsbeenderen van kinderen op het terrein van het klooster in 1862 opgegraven.

1) De *miete* was een der kleinste munten, alzoo genaamd naar de mijt in de kaas. Een penning had 8 mieten, een pond van 40 grooten = een gulden had alzoo 960 mieten. Een pond Vlaams was gelijk zes gulden.

Bij die opgraving zijn tevens gevonden de oude fondamenten, welke overeenkomen met den vorm van het klooster, afgebeeld op eene teekening van J. Stellingwerff, die van 1661 tot 1723 levende, gewerkt moet hebben naar een oudere hem bekende afbeelding.

We zien daarop de Kapel met een voorplein, links 't klooster, en rechts het Paterhuis.

De kerk van 1466 werd in 1487 vervangen door een nieuwe, ten oosten van de vroegere gelegen.

Van lieverlede kwam het klooster, dat dan toch zoo heel arm niet schijnt geweest te zijn, in het bezit van heel het terrein, begrensd door het Westeinde, de Vleerstraat, de Geest en de Torenstraat, waaronder dat van den ouden Sint Sebastiaensdoelen; (den voorlooper van dien op den hoek van den Korten Vijverberg en het Tournooiveld, nu het Gemeente-Museum).

Dat kloosterterrein had vier toegangen. In het Westeinde, waar de kerk en de hoofdingang waren; in de Zak, achter de Groote Kerk; in de Vleerstraat, en in de Torenstraat. De beide laatste waren de vroegere uit- en ingang van den Doelen; de laatstgemelde ingang heette in 1568 nog ‘de oude Doelpoort’.

Het klooster bezat een bouwhuis, een brouwerij, een kalverenhuis, en een bakkerij.

De grootste bloei van het klooster dagteekent uit de 15de eeuw. Later valt er voortdurend achteruitgang in 't getal zusteren op te merken. In 1570, dus ongeveer in een eeuw, was haar getal van 100 teruggegaan tot 24.

Daaraan zal de Hervorming wel het hare hebben toegebracht.

De kapel of kerk werd verkocht voor afbraak in 1578. Reeds te voren, in 1572, werd het klooster reeds vernield, zooals blijkt uit de ‘rek. van Noordholland’ over 1572 tot 1576, waarin geschreven is ‘alsoe die conventualen int midden des jares LXXII verjaecht en verstroyt zyn en 't selve convent overmits de troubles geraseert ende afgebroken, sulcx, dat deselve conventualen verstroeyet zijn.’

Voor zoover dezen in Den Haag gebleven waren verkregen zij een huis ter bewoning, gelegen aan de Riviervischmarkt, en behielden nog over 1573 het genot van de goederen en inkomsten van het klooster.

Later ontving iedere zuster van de Staten 50 gulden jaarlijks tot onderhoud, welke som in 1594 verhoogd werd tot 66 gulden, en in 1598 met 30 gulden en 20 gulden, naarmate de zusters boven of beneden de zestig jaar oud waren. In dat jaar leefden er zes; in 1612 nog eene, die in 1613 stierf; toen werd het huis aan het kerkhof (Riviervischmarkt) verkocht.

Het klooster had geen zegel, maar wel een huismerk of erkend handteeken. Dit werd naast den naam of de onderteekening van de besturende mater geplaatst.

Ter plaatse, waar eenmaal het klooster stond, en ook naar een gedeelte van de gebouwen van dat klooster werd het Burgerweeshuis, eerder gevestigd in de Nobelstraat, later overgebracht.

Het had zijn ontstaan te danken aan de vrijgevigheid van Crispijn Jansz. van Boshuijsen en zijne echtgenoote Agnes Pietersdochter.

De weeskinderen dragen dan ook nog de letter C en A als onderscheidingsteeken; een stille hulde aan de weldadigen. Op eenige legaten na had dit liefdadig echtpaar heel hun vermogen vermaakt aan de armen.

De executeurs begrepen echter, ook door de ondervinding wijzer geworden, dat dit liefdadigheidsgebied wel is waar veel rozen gaf, maar ook veel doornen en distelen.

Daarom vroegen zij vergunning, en verkregen zij verlof om een weeshuis te stichten. Zoowel het Hof van Holland, als de Bisschep van Utrecht waren ingenomen met het denkbeeld, en in 1564 werd een huis in de Nobelstraat daartoe aangekocht, welk sedert 1584 weder in particulier bezit kwam.

Toen werd Maarten de Bitter eigenaar; in 't 2de kwart der 18de eeuw behoorde het aan den raadsheer in het Hof, A. Slicher; in 1750 woonde er in Onno Zwier van Haren; thans is het opgegaan in de gebouwen der boekdrukkerij van de firma Ten Hagen. Het weeshuis begon met een acht of tien kinderen; in 1567 was het getal reeds tot 30 geklommen, en daar de behoefte tot opname zich meer en meer deed gevoelen schonk men het in dat jaar op 17 November het St. Agnesklooster, voor zoover het nog bestond.

Eerst in 1597 kon men het behoorlijk herbouwen en inrichten, waartoe de Staten van Holland aan het weeshuis de inkomsten schonken van eenige goederen, eertijds aan het klooster der Dominikanen behoorende, zooals zij reeds in 1584 even vrijgevig waren geweest met enkele goederen van het Sint Agnietenklooster.

Om de inkomsten te doen klimmen werd in 1599 zelfs aan de Regenten toegestaan om een loterij ten voordeele der inrichting te organiseeren.

In 1598 was een school aan het weeshuis verbonden, zoodat de weezen niet meer naar de stadsscholen behoefden te gaan.

Daar er verschillende bepalingen bestaan omtrent de maatschappelijke eischen, waaraan de weezen moeten kunnen voldoen, om in het weeshuis te kunnen worden opgenomen, deed zich in 1584 een wonderlijk geval voor met den wees Jan Crispijnszoon, zoon van Cornelis Crispijnszoon, van wien de moeder een natuurlijke dochter was van den stichter. Daar hij niet in Den Haag was geboren, wat een eerste vereischte was, werd hij niet opgenomen. De moeder wendde zich nu tot het Hof van Holland, en de regenten, die gaarne het kind opnamen, verzochten het Hooge College eene uitzondering toe te staan, welke om den naam van den stichter niet meer dan billijk was.

Op den ingang van het weeshuis vond men eertijds de monogrammen der stichters C.V.B. en A.P., en de jaartallen der stichting (1564) en der overbrenging der weezen uit de Nobelstraat (1597); sedert zijn de aanwijzingen verdwenen. Nu leest men Burgerweeshuis en Fondatie van de Vrouwe Van Renswoude.

Deze laatste bijvoeging moeten we nog toelichten.

Maria Duijst van Voorhout, in tweeden echt gehuwd met Frederik Adriaan Baron van Reede, heer van Renswoude en Emminckhuijzen, schonk hare nalatenschap, bij testament van 1749, voor een derde aan het weeshuis te Delft, in welke stad zij geboren was, voor het tweede derde aan dat te Utrecht, haar tweede mans vaderstad, en het laatste derde deel aan het weeshuis te 's Gravenhage, waar zij langen tijd gewoond had. De gelden moesten strekken tot wetenschappelijke opleiding van die weezen, die blijk gaven van een goed intellect.

Te Utrecht en Delft richtte men afzonderlijke gebouwen op, maar in Den Haag vereenigde men de stichting met het weeshuis.

Eertijds ontvingen 12 jongens daar opleiding. Door Napoleon's tierceering moest het getal teruggebracht worden tot zes, dat sedert door goed beheer en kapitaalsvermeerdering weêr geklommen is.

Naast de echtelieden van Boshuijsen, zal de naam van de Delftsche Maria Duijst van Voorhout ook in Den Haag voortleven, in den tweeden naam welke op het gebouw prijkt: *Fondatie van de vrouwe van Renswoude.*

A.J.S.v.R.

Paul Heyse.

In de afgeloopen week vierde aan het blauwe Gardameer, ver van het Duitsche vaderland, maar omgeven door den voorjaarsglans van het door hem zoo geliefde Italië, Paul Heyse, de ook in ons land zoo welbekende novellist, zijn zeventigsten geboortedag.

Zijn gansche lange leven schatte hij de kunst hooger dan het resultaat dat de zijne hem bracht, hoe schitterend dat ook vanaf het begin van zijn loopbaan geweest zij. Aan

zijn ideaal is hij getrouw gebleven en standvastig in zijn kunstopvatting, ook waar een heirleger van jongeren de laatste twintig jaar doende is geweest geheel nieuwe wegen te betreden.

En nog, ondanks zijn eerwaarden en op rust recht hebbenden leeftijd, is hij gebleven de scheppende kunstenaar, wiens leven als mensch staat op dezelfde hoogte als zijn dichterlijke opvatting.

Hij is thans bezig in een der degelijke Duitsche tijdschriften herinneringen uit zijn jeugd te verhalen en doet voor zijn lezers de beeltenis weer oprijzen van dien flink gebouwden, stoeren man met zijn fijnbesneden gelaat, in wiens hart een vaste wil huisde en een groot gevoel zoo van eigen eer als van die van anderen, die in zijn jonge jaren een gezag had onder zijn litteraire vrienden, dat sedert niet geëvenaard werd, een gezag, gebaseerd op zijn onkreukbare eerlijkheid, zijn rechtschapenheid en zijn helder en logisch oordeel.

Zijn positie van autoriteit, zonder dat hij die zocht, heeft hij tot het huidige oogenblik behouden, zooals hij die de vier tientallen van jaren gehad heeft, gedurende welke hij zich als vrij man bewoog door een leven, dat niet buitengemeen bewogen was naar het uiterlijke, maar dat innerlijk des te rijker was, omgeven ook door gelijkelijk hoog gestemde

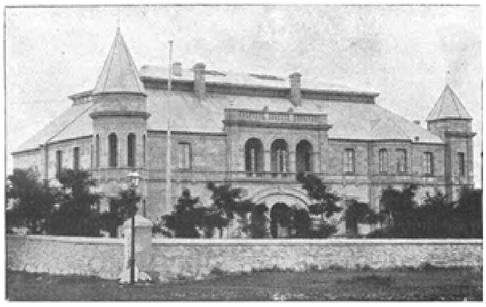

DE WONING VAN DEN STAATSPRESIDENT STEIJN TE BLOEMFONTEIN.

geesten, niet jagend naar eer en gunst, niet verlangend naar de nederbuigende genade van het Hof of ordeteekenen, ja zelfs, desnoodig, bereid om af te zien van de hem door koningen verleende gunstbewijzen, wanneer die dreigden hem op zijn geestelijke onafhankelijkheid te staan te komen.

Het is algemeen bekend, dat de jonge koning bodewijk II van Beieren in het jaar 1867 om een patriotisch gedicht, aan Wilhelm I opgedragen, waarin dezen de keizerskroon werd geprofeteerd, den dichter diens jaarlijksche toelage uit de koninklijke kas ontnam, waarmede het hem mogelijk gemaakt was te Munchen voor de kunst te leven. Minder bekend is het echter, dat Heyse onmiddellijk eveneens zijn stipendum aan de voeten des konings neerlegde en de partij voor zijn kunstbroeder opnam. Ook de hooge plaats van lid van het kapittel van de orde van Maximiliaan gaf hij op, toen zijn voorstel om den dichter Anzengruber deze orde te verleenen, tegen elke verwachting ‘an allerhöchster Stelle’ niet werd bekrachtigd.

Zulk soort handelingen strekt niet om officieele belooningen te oogsten, maar zij bevestigt het vertrouwen, dat een breede kring van vrienden, die hem warm vereeren, voor den *mensch* Heyse koestert, en de mensch is hier onafscheidbaar van den dichter, die is als een dier karakters uit den renaissance-tijd, wier streven hierop gericht was om hun geheele leven met zijn goed en zijn kwaad, in den hoogeren zin tot een kunstwerk om te vormen. Een ‘lieveling van het geluk’ - zooals hij voor een dertigtal

jaren genoemd werd in de glorie van zijn jongen roem, van zijn stoffelijke onafhankelijkheid, van zijn gelukkig familieleven - is hij niet gebleven; ook hij werd door zware stormen geteisterd en bij herhaling sloop de dood het huis binnen, waar de tegenspoed buiten dezen geen plaats kon vinden.

De kinderstemmen in de gelukkige woning verstomden, de levensvreugde der eenzame ouders werd door zware ziekten gedrukt, maar dat alles was niet in staat de geestelijke vreugde van een zoo rijk gemoed te vernietigen. De hemelsche troosteressen: kunst, liefde en schoonheid vaagden langzamerhand de zwarte wolken weg, en heden is de droefenis weer geweken uit de in het groen verscholen liggende woning van den dichter. Edele kunstwerken zien van de wanden neer; een geliefde, nog altijd schoone vrouw voert daarin het bestier; de oudere kinderen uit Heyse's eerste huwelijk met Margaretha Kugler, die hem vroeg ontviel, komen en gaan en toonen de al aardig uit de kluiten gewassen kleinzoons aan den nog niet vergrijsden grootvader; vrienden en jonge dichters en dichteressen roepen het belangstellend oordeel in van den dichter en kunnen zich overtuigd houden van zijn hulp en bijstand, als zij dit verdienen.

In dit milieu heeft Paul Heyse tot op dit oogenblik geleefd.

De feestdag van den 15^{den} Maart is voor Heyse, van wie in vroegere jaren dit tijdschrift meermalen novellen gaf, een vreugdevolle herinneringsdag geworden, op welken van heinde en ver, ook uit ons land, de gelukwenschen zijn overgezonden, als een hulde voor een eerbaar leven, in dienst der kunst geleefd.

Transvaalsche Kiekjes.

't Is eigenlijk wel geen Transvaal, maar onder dien titel willen wij het hiernevens staande plaatje toch maar opnemen. Wij hebben onlangs aan den Vrijstaat een artikel gewijd met een aantal illustratiën, ditmaal geven wij afzonderlijk het huis van den Staatspresident Steijn, waarop lord Roberts onlangs de Engelsche vlag heesch. Het ziet er op het oog een beetje voornamer uit dan de woning van Paul Kruger te Pretoria; trouwens de geheele inrichting der regeering in den Vrijstaat schijnt wat deftiger te zijn dan in de zuster-republiek, al zijn ook de voorname regeeringspersonen niet minder toegankelijk dan in de Zuid-Afrikaansche Republiek.

Correspondentie.

Men zendt aan de redactie van dit tijdschrift dikwijls bijdragen, iets wat ons niet anders dan aangenaam kan zijn, en welke bijdragen dan ook gaarne gehonoreerd worden bij plaatsing. Echter maken wij er opmerkzaam op, dat slechts dan o n g e v r a a g d e bijdragen, welke niet worden geplaatst, teruggezonden worden, zoo de inzender daarbij porto voor de retourzending heeft gevoegd; anders worden ze vernietigd na korten termijn. Er wordt ons zooveel gezonden, ook gedichten (die wij bijna nimmer kunnen opnemen) wat niet geschikt is voor ‘de Huisvriend’, dat wij er van moeten afzien steeds weer die bijdragen gefrankeerd te retourneeren; stelt men dus bij eventueele niet-opname prijs op terugzending, men hebbe de beleefdheid daartoe de noodige postzegels vooruit over te maken.

Op de Meuthe
door J. Herderscheê.

Met een schokje van ontstellen slaat Anna haar boek dicht. Twaalf! heeft het dof geklonken uit den dorpstoren. Vlug wipt zij van de bank in het priëel, knipt een spinnetje van haar japon, schudt eenig stof van haar laarsje. Het priëel is wel lief, denkt zij al voortloopende, maar gehéél buiten zitten vindt

STADSGEZICHT TE GENT.

ze toch frisscher.

Haastig gaat zij de bedden met jonge peulen en bloeiende doppers voorbij; geen oogenblik kan er zelfs overschieten om haar neusje te vergasten aan den geur der heerlijke stamrozen. De achterdeur openduwen, boek en hoed neerleggen op de bank in de koele gang en de huiskamer binnentreden, is het werk van eenige minuten geweest. Zij vindt tante al bezig met koffiezetten.

'Kind, kind! wat ben je laat! waar heb je gezeten?' luidt de verwelkoming.

'Ik heb in 't priëel wat zitten lezen, tante,' geeft Anna ten antwoord, terwijl zij inmiddels de broodtrommel opent, om vlug een aantal boterhammen te gaan snijden.

Eene haar al te goed bekende voorhoofdsfronzing van tante doet haar voortspreken: ''t Is zulk verrukkelijk weer, en ik moest dat boek spoedig uitlezen; 't is geleend van...'

'Lezen midden in de week, en vóór twaalven nog wel; wie heeft er ooit van gehoord!'

'Ja maar, tante, ik had de wasch aan kant; ik dacht dus...'

'Weet je wat mijne moeder zei: "Als jelui lezen wilt, kinderen! doet het dan Zondags; in de week heb je wel wat beters te doen." Dat vindt je zeker weer erg ouderwetsch? Best mogelijk; mij dunkt dat het een bijzonder goede regel is, en ik wilde daarom wel, dat je daaraan je hieldt.'

Anna kiest de wijste partij en zwijgt. Tegen zulk eene opvatting, die lezen op zijn hoogst goed genoeg vindt als tijdverdrijf op den rustdag, voelt zij zich ten strijde niet voldoende opgewassen. In een woordentwist met tante legt zij het gewoonlijk af. Hoe luide haar hart verkondigt dat zij gelijk heeft, haar welsprekend maken kan het niet; althans niet tegenover hare tante, wier bekrompene, of ten minste ouderwetsche beschouwingen speciaal voor Anna schijnen bewaard te worden, en te pas gebracht

ook bij de onschuldigste dingen, welke het nichtje doet of zegt. Wel komt zij in opstand, maar zij weet zichzelve als altijd te beheerschen. Gewoonlijk neemt zij hare toevlucht tot een middel, dat niet minder beproefd is om eene wacht voor de lippen te hebben dan Meagles' raad aan Tattycoram. Zij telt niet tot vijf-en-twintig, maar zegt eenige dichtregelen in zichzelve op. Thans denkt zij aan Fletchers woorden:

Geef mij genot. Dat plekje in mijn huis,
Waar mijne boeken zijn, mijn beste vrienden,
Is een paleis voor mij, waar 'k ieder uur
Den omgang zoek van wijzen uit de oudheid.
En somtijds spreek ik voor verandering
Met koning en met keizer; weeg hun raad,
Vel over ongerecht verkregen zege
Rechtvaardig oordeel; en in mijn verbeelding

Vermink hun standbeeld, onverdiend. Kan ik
Dan scheiden van genot zoo duurzaam, voor
't Genot, dat slechts een schijn is? Neen; zij uw taak
Vermeerdring van uw schat; vermeerdering
Van kennis is de mijne.

Hoewel anders gewoonlijk berustende in het zwijgen van haar nichtje, als genietende hare zegepraal, schijnt tante er nu door geprikkeld te worden. Ofschoon Anna druk in de weer is met boterhammen snijden en smeren, voegt zij haar toe: ‘Maak wat voort! Oom heeft laten zeggen, dat hij iemand van het kantoor meebrengt. Dat je nu ook zoo laat bent! Oom is altijd precies!’

Het *was* evenwel nog niet laat, en Anna had voortdurend zich gerept om den zoogenaamd verloren tijd in te halen. Zij bukt zich naar het zwarte hondje, dat met een wijsgeerig gezicht, het kopje zijwaarts gebogen, aandachtig de toebereidselen tot den maaltijd gadeslaat. Tante behoefde den opwellenden traan niet te zien, die onder voorwendsel van het hondje te streelen, haastig kan worden weggeslikt.

‘Geef dat nare beest niet altijd wat. Zoo leert hij afschuwelijk bedelen en wordt lastig voor iedereen.’

‘Ik gaf hem niets, tante,’ zegt Anna kalm, met een vriendelijk knikje naar den kant van Black, die aanstonds zich opricht en druk kwispelend bedankt voor de attentie, welke naar hij hoopt eene belofte inhoudt. Eensklaps staakt hij het gekwispel, wendt zijn kop naar de deur en gromt.

‘Stil, Black! daar komt de baas!’

Oom treedt binnen; klein, blozend, grijs, netjes gekleed en geschoren, met een glimlach op het goedig gelaat. Halverwege de deur staat hij stil om een jongmensch, de oorzaak van Blacks gegrom, te laten voorgaan. Blijkbaar is de tegenwoordigheid van den baas en de voorstelling aan de dames voldoende om het hondje gerust te stellen; want na even 's mans pantalon besnuffeld te hebben, legt het zich rustig op een kussen in de vensterbank neer. De slimmerd begrijpt, dat men hem thans dat zoeken van de verboden plaats niet euvel zal willen of durven duiden.

‘Mijnheer Lansing, ingenieur,’ had oom voorgesteld. ‘Mijnheer is hier voor den aanleg van den tram en moest mij over het een en ander spreken.’

‘En nu uw echtgenoot zoo vriendelijk was mij op de koffie te vragen, ben ik zoo vrij geweest de uitnoodiging dadelijk aan te nemen.’

Tante, tot wie de jonge man hoffelijk het woord had gericht, begrijpt 't best te handelen door hem aanstonds op eigen terrein te ontmoeten, waardoor tevens hare nieuwsgierigheid kan bevredigd worden. Zij vraagt:

‘Zal de tram spoedig geopend worden, mijnheer Lansing?’

‘Daarvoor ben ik juist hier, mevrouw. Of liever, daarvoor ben ik nu langer hier dan anders. Gewoonlijk kwam ik telkens een dagje over; maar nu moet ik het geheel inspecteeren en blijf tot na den dag der opening. Bij den bakker, hier schuin tegenover, heb ik nogal goed logies gevonden. Ik hoorde van hem een heel relaas over allerlei feestelijkheden, welke bij die gelegenheid zullen gegeven worden.’

Juist wil Anna zich op dit punt in het gesprek mengen, als Black van zijn zetel afspringt en liefkoozend den gast nadert. Hij achtte dezen blijkbaar reeds geheel opgenomen in den familiekring en wilde hem de gelegenheid openstellen ook *zijne* gunsten te verwerven. Lansing voelt een zacht pootje aan zijne hand krabben.

Onwillekeurig neemt hij een stukje rookvleesch van zijn bord. Black hapt het haastig op en blijft den gullen vriend begeerig aanzien.

'U is al net als Anna,' zegt tante met een zuurzoet glimlachje, 'die geeft den hond ook telkens wat. Gelooft u niet, dat het verkeerd is voor zulke beesten? En 't is zoo lastig voor vreemden.'

'Och! het is een aardig dier,' merkt Lansing op, die wel gevoelt daarmede aan tante antwoord noch repliek te hebben gegeven, maar eenigszins pijnlijk aangedaan is minder door het zijdelingsch verwijt tegen hem gericht, dan wel door de onvriendelijke veroordeeling van de vriendelijke bedoeling van het nichtje. Doch het is een geschikte gelegenheid om zich rechtstreeks tot haar te richten. Hij weet het niet beter te doen dan met de banale vraag:

'Logeert u hier al een poosje, juffrouw Van Meern?'

Anna krijgt een kleurtje, natuurlijk gevolg van het op zichzelf onschuldig en onschadelijk misverstand omtrent hare positie. Oom en tante geven in hare plaats opheldering. De eerste door te zeggen: 'Anna is onze permanente logée; een heele gezelligheid voor mij en een trouwe hulp voor hare tante.' En tante door aan te vullen: 'Och Van Meern! dat weet je wel, hulp heb ik in ons kleine huishouden niet noodig. Ik ben gelukkig nog kras. Maar ziet u, Anna heeft hare ouders beiden verloren, en nu waren wij er het naast aan toe om haar tot ons te nemen.'

Weer gevoelt Lansing hoe pijnlijk dat bescheid is.

De beste afleiding voor nadere vertrouwelijkheden, welke allicht in denzelfden geest zouden voortgaan, meent hij te vinden in de vraag, of zijne gastlieden zelf geene kinderen hebben? Hij had het niet beter kunnen treffen. Ja, zij hebben één zoon, student te Utrecht, maar gewoonlijk van Zaterdag tot Zondag overkomende. Hij was thans nog gebleven om in het Ziekenhuis te kunnen profiteeren, anders was hij reeds met de vacantie tehuis geweest. Aanstaanden Zondag zou hij echter wel weer overkomen. ''t Is Zondags voor de studenten in den regel vrij vervelend; en wij vinden 't zoo erg gezellig als hij tehuis komt. 't Is zoo'n beste jongen, zoo vlijtig en toch zoo gezien in het corps'.

Als tante over haar jongen begon, was zij niet spoedig uitgepraat.

Had Lansing zoo even op Anna's gelaat een verdrietig trekje zien komen, als de schaduw van een voorbijvliegende wolk over een zonnig landschap, thans ontwaart hij een ietwat spotzieken trek. Zij had die loftuitingen zeker meermalen moeten aanhooren. Met veel tact knoopt hij aan de uitweiding over het Utrechtsch studentenleven van Willem Van Meern herinneringen aangaande zijn eigen studietijd te Delft vast. En spoediger dan een van allen dacht moest hij afscheid nemen om weer bijtijds aan zijn werk te kunnen gaan. De notaris Van Meern heeft zijn gast uitgelaten en wipt nog even de huiskamer binnen, alvorens zich naar zijn kantoor te begeven.

'Vrouw, ik heb onzen ingenieur gevraagd of hij Zondag komt theedrinken. Dan kan hij met Willem kennis maken. En wat heeft hij nu aan zoo'n Zondag anders?'

'Gunst, man! had je niet moeten wachten totdat hij uit zichzelf eene visite maakte? 't Is net of wij hem willen aanhalen.'

'Aanhalen? wat aanhalen?' - een en al verbazing op ooms goedig gelaat.

'Wel voor Anna. Er komen hier zoo weinig jongelui aan huis. Dat is wel ongelukkig voor haar. Jij houdt er anders ook niet van. Maar nu dadelijk den eersten den beste zoo gaan vragen...'

'Nu, is dat niet begrijpelijk? Ik vind dien Lansing een aardigen jongen, en hij heeft hier op het dorp niets!'

'Ja, maar wat zullen de menschen zeggen?'

'De menschen, de menschen! wat kan ons dat schelen! Laat de menschen...' roept Van Meern knorrig, zonder zijne vrouw nader op te helderen wat hij zijne medemenschen wil laten doen of met hen wil laten gebeuren, en begeeft zich naar zijn kantoor, om zijn goed humeur in akten en minuten te herwinnen.

Een mooie Zondagmorgen. Warm giet het zonlicht zijne stralentinteling over de schilderachtige dorpswoningen, en doet de velden en tuinen gloeien door keur van kleuren. In groepjes staan de kerkgangers te wachten op het inspannen van hunne voertuigen, of drentelen, na de onmisbare herberg-

verkwikking genoten te hebben, huiswaarts. In de pastorie zit de dominee na gedaan werk rustig neer in het midden van zijn gezin.

‘Nogal goed bezet, van morgen,’ luidt zijne opmerking. ‘En heb je wel gezien, Na, dat die vreemde mijnheer van den tram ook in de kerk was? Dat is zeer aantrekkelijk in een jongmensch; in den tegenwoordigen tijd vooral te waardeeren.’

‘Ja maar, pa,’ zegt de oudste dochter, terwijl zij hem zijne koffie met ei voorzet, ‘hij keek meer naar de mooie Anna dan naar u.’

‘Zoo, heb je dat zitten opnemen? Maar dat zul je je toch verbeeld hebben. Ik dacht juist, dat hij heel aandachtig luisterde. - Geen hoofdpijn gekregen, ma?’ vraagt de heer des huizes, om de richting van het gesprek te wenden, doch tevens vol bezorgdheid, aan zijne vrouw, die stil neerzit, verheugd dat zij de bereddering van de drukke huishouding aan hare dochter kan overlaten.

‘Pluis is het niet. Van middag wat gaan liggen, dan zal 't wel overgaan. Met die warmte zouden wij toch zeker niet uitgaan, hè?’

‘Tenminste dringend noodzakelijk is het volstrekt niet. Ga jij maar gauw wat rusten, dan is 't van avond, hopen wij, opgeknapt.’

Eenige oogenblikken later rukt Naatje de deur open om te zien waar dat lawaai vandaan komt. Getingel en gebel weerklinkt in de gang, en paart zich met het gedraaf van twee kleine voeten.

‘Is kleine Jan weer bezig?’ vraagt vader. ‘Die jongen hoorde nu toch dat zijne moeder hoofdpijn heeft; kan zoo'n kind dan geen oogenblik stilzitten?’

‘Stil wat, Jan,’ zegt zijne zuster. ‘Kom gauw binnen en leg die bel neer. Later mag je weer tramkoetsier spelen, maar wees nu bedaard; kijk, mama heeft heel erge hoofdpijn.’

‘Daarom heb ik ook gebeld,’ zegt Jan, verbaasd over alle gemis van waardeering, welke zijne handelwijze bij de familie had moeten vinden.

‘Heb je zoo'n leven gemaakt, omdat je moeder pijn heeft? Begrijp je dan niet, kwajongen! dat het zóó veel erger wordt?’

‘Ik deed het klokje van Inisfare,’ herneemt Jan op eenvoudigen kindertoon. ‘Dat meisje moest de klok gaan luiden, anders ging haar moeder dood. Nu ben ik ook gaan bellen, dat ons moetje niet dood gaat... Is u al een klein beetje beter?’ vraagt hij met een zilveren stemmetje, zijne mama aanziende met bezorgden blik.

Hoewel het geneesmiddel erger was dan de kwaal, kan zij niet nalaten hem toe te knikken met iets vochtigs in haar oogen. En de anderen pakken Jan dat het een lust is. Misschien behoorde dat bij het vertelseltje van het klokje van Inisfare, denkt de kleine jongen; maar hij kan 't zich niet herinneren.

Op den warmen dag volgt een mooie avond, die uitlokt tot buitenzitten en lang buiten blijven zitten. Een zachte windvlaag jaagt eenige stofwolkjes op, die ronddwarrelen op den weg. Daarna wordt alles rustig als te voren. Eén voor één, dan in groepen tegelijk, zullen weldra de sterren beginnen te fonkelen, glorend en glinsterend als een schitterend vuurwerk, als juweelen, die tooien het voorhoofd van den nacht. Uit hoven en tuinen gonzen menschenstemmen, klinkt een zilveren kinderlach. Ook in den pastorietuin zitten de leden van dominee's gezin rondom de groote ijzeren tafel, die met bank en stoelen vóór het huis is geplaatst, waardoor het uitzicht op den straatweg vrij blijft.

‘Kijk, pa! daar loopen Anna en Willem met dien vreemden mijnheer. Ziet u wel, dat ik van morgen in de kerk goed heb opgelet?’

‘Althans goed op de houding van de menschen gelet,’ luidt het antwoord, zoodat Na begrijpt eene domheid gezegd te hebben en er verder het zwijgen toe doet.

Men groet uit den tuin en van den straatweg; spoedig zijn de stappen der wandelaars nog slechts flauw uit de verte hoorbaar. Zij zijn op weg gegaan naar den even buiten het dorp gelegen heuvel, *den berg* zooals de dorpelingen niet zonder trots hem noemen, van waar het uitzicht mooi is en waar een aardig zitje zich bevindt. Na weinige oogenblikken evenwel keeren zij om. Het is nog altijd warm. Te warm eigenlijk om te loopen, had een hunner opgemerkt, waarop Willem zich had laten ontvallen: ‘Beter om te roeien of op het water te drijven.’

Dat denkbeeld vond aanstonds algemeene instemming, en zoo namen zij een verhaasten tred aan, hetgeen Na doet uitroepen, nu zij het drietal voor den tweeden keer ziet voorbijkomen: ‘Dat is ook wat moois, als je rustig buiten kunt zitten, dan zoo hard te loopen.’

Ook mijnheer en mevrouw Van Meern toonen verwondering, als het drietal zoo spoedig terugkeert. Mevrouw had gedacht het theegoed te hebben omgewasschen en den wijn klaargezet eer zij terug waren; en nu kwamen zij haar wezenlijk overvallen.

Tot hare geruststelling hoort zij Willem al van verre roepen: ‘Wij gaan liever roeien, mama!’

‘Goed, kind! dan maak ik alles hier verder in orde.’

‘Wil ik dat doen? Wilt u niet liever meegaan, tante?’ vraagt Anna, nu nader gekomen.

‘Wel neen, Anna! 't Is mij veel te koel op het water. Ik kan ook niet roeien;’ de sarcastische toon der laatste woorden ontnam al het vriendelijke, dat in de weigering van Anna's aanbod kon gelegen zijn.

Lansing wil ook den gastheer op schertsenden toon uitnoodigen mee van de partij te zijn, maar houdt zijne aardigheid binnen, als hij den heer Van Meern ietwat verlegen vóór zich heen ziet staren.

Blijkbaar is deze in tweestrijd. Liever bleef hij rustig zitten, maar de jongelui alleen te laten gaan.... Hij kon 't hun uitdrukkelijk verbieden; doch als de verzoeking hun eens te machtig werd, als zij het noodlot wilden tarten... Mijnheer Van Meern krijgt het warm. Vluchtig strijkt hij met den zakdoek langs zijn voorhoofd. Dan kuchende, zenuwachtig, schijnbaar kalm, vraagt hij:

‘Ja, het zal lekker zijn op het water - wáár wou je gaan varen, Willem?’

‘Gaat u mee, oom? Da's gezellig!’ roept Anna vroolijk, terwijl terzelfdertijd haar neef zijns vaders vraag beantwoordt:

‘Ik dacht hier, rondom den “Bijenhoff”.’

‘O, ik dacht in de kolk; daar zeg je is het zoo plezierig om te roeien.’

‘Jawel, of eigenlijk meer om te zeilen. Maar dat is nu nog zoo ver; en hier hebben wij onze eigen boot. U vindt het toch goed?’

Nog een zenuwachtig kuchje en dan een toestemmend knikje. Ach ja, waarom niet? Al zoo dikwijls hadden zij er gevaren...

Fluks is de boot in gereedheid gebracht. Lansing gaat aan het roer zitten, daar Willem beslist had geweigerd hem de roeispanen over te geven, uit beleefdheid jegens den gast. Deze benijdde intusschen Willem zijne plaats.

De avond was verrukkelijk mooi. De ten ondergang neigende zon deed de toppen der boomen gloeien.

Een lichtstreep wees den koers van het bootje, terwijl het, door rappe hand voortgeroeid, onder het dichte looverdak voortgleed.

(*Wordt vervolgd.*)

‘La Fronde’. Het eerste dagblad door vrouwen voor vrouwen. Met illustratiën.

Een dagblad voor vrouwen is langen tijd een utopie geweest van zeer geavanceerde vrouwen in Engeland en vooral

MEVROUW DURAND, EIGENARES EN UITGEEFSTER VAN ‘LA FRONDE’.

in Amerika. Door een eigenaardige speling van het noodlot is de practische verwezenlijking van deze utopie voorbehouden gebleven aan de frivole Parisienne.

In het najaar van 1897 las men in eenige Fransche couranten de volgende advertentie, die zeer de aandacht trok:

Vrouwen vormen het grootste deel van Frankrijk's bevolking. Duizenden vrouwen, gehuwde en weduwen, leven volkomen onafhankelijk van den man. Vrouwen betalen belasting, al zijn zij verstoken van het kiesrecht, dragen door haar hand- of geestelijk werk bij tot den rijkdom der natie en bezitten daarom het recht om over alle vragen gehoord te worden die de samenleving betreffen, waarvan zij niet minder dan de mannen deelhebsters zijn.

‘La Fronde’, een courant voor vrouwen, wil de waarachtige echo zijn van haar gevoelens, haar behoeften, haar aanspraken.

Op de boulevards werd deze advertentie met vrij wat spot ontvangen, en toen bekend werd dat het nieuwe blad geheel door vrouwen zou worden samengesteld, voorspelde men algemeen, dat de ‘gril’ geen maand zou leven. Maar toen het eerste nummer van ‘la Fronde’ den 9den December 1897 verscheen, veranderde de toon geheel en al.

De Pers verwelkomde de nieuwe zuster een beetje meer nog dan alleen ridderlijkheid gebood; van het eerste nummer werden 200000 exemplaren verkocht; binnen korten tijd had het nieuwe blad door zijn vertrouwbare berichten en zijn aangenamen stijl een vaste plaats veroverd.

Thans heeft ‘la Fronde’ haar tweeden verjaardag gevierd; steeds is het blad voortgegaan beter te worden en de vergelijking met de meeste Parijsche collega's kan het glansrijk doorstaan.

‘La Fronde’, vraagt wellicht een lezer, wat beteekent die weinig sprekende titel? Hij herinnere zich dat die naam gegeven werd aan een zekeren burgeroorlog, waaronder Frankrijk van de jaren 1648-1653 gebukt ging. Deze historische herinnering schenkt echter zeer weinig licht. De oorlog werd genaamd ‘la Fronde’ of ook wel ‘de oorlog van den slinger’, naar het wapen dat de Parijsche jongens dier dagen hanteerden. De leiders van het volk tegen het Parlement spraken er van als van een oorlog van het algemeen welzijn; Michelet, de historieschrijver, noemt het een dwazen strijd, een strijd van kinderen met een spotnaam. Dit kleine historische uitstapje maakt ons al niet veel wijzer met betrekking tot den titel, die gegeven werd aan een vrouwendagblad. Toen mevrouw Fournier, de hoofdredactrice, op dit punt werd ondervraagd, kon ze niet veel anders doen dan de schouders ophalen, waaruit wij dan ook moeten concludeeren, dat de keuze van den naam niet veel anders is dan een gril, der sekse waardig, waartoe de hoofdredactrice en mevrouw Marguerite Durand, de uitgeefster, behooren.

Het gebouw van ‘la Fronde’ bevindt zich in de Rue St. George, een rustige zijstraat van de Rue de la Fayette. Het is een typisch Parijsch ‘hotel’ van vijf verdiepingen, wit gepleisterd en met groene zonneblinden. Een electrische booglamp doet reeds van verre in de hoogte het woord ‘la Fronde’ lezen en doet tevens aan de lagere verdiepingen talrijke afdrukken zien van het symbolieke aanplakbiljet van mejuffrouw Durand, waarvan wij hiernevens een reproductie opnemen.

Wij treden het gebouw binnen en worden ontvangen door een jonge dame in een eenvoudig zwart toiletje, die ons geleidt naar de kamer der hoofdredactrice, mevrouw Fournier. Deze is druk bezig met het nazien van kopij en proeven, maar zij rijst onmiddellijk van haar zetel op en ontvangt ons met de gratie, der Parisienne eigen.

Zij vertelt hoe de ‘Fronde’ geheel op initiatief van mevrouw Durand is opgericht. Als echtgenoote van den welbekenden député, kwam mevrouw Durand onmiddellijk in aanraking met staatslieden en politiek; reeds lang voor haar nieuwe onderneming behoorde zij tot de medewerksters van de ‘Figaro’.

Een twaalftal dames werden onder haar aangesteld als redactioneele staf; de meesten harer hadden nimmer in de journalistiek gewerkt. Behalve deze kreeg het blad een twintig- of dertigtal medewerksters, die vóór dien tijd aan andere bladen hadden gearbeid. Tot de bekendste dezer behoort wel de dame, bekend onder den *nom de plume* Séverine, die in geheel Parijs zeer gezien is. Elken dag schrijft deze dame bijna een staatkundig of sociaal overzicht onder den titel ‘Notes d'une Frondeuse’.

Bij een wandeling door het gebouw ontmoetten wij allereerst de redactrice van de financieele rubriek. Zij zat tus-

AANPLAKBILJET VAN ‘LA FRONDE’.

schen een stapel papieren vol cijfers en noteeringen; telephoon en spreekbuizen had zij onder haar bereik; vermoedelijk om haar wat afleiding bij haar prozaïschen arbeid te geven, waren de wanden van haar kamer behangen met de affiches der Parijsche schouwburgen, hoewel, zooals later bleek, dit eigenlijk het werk was van haar confrère voor het tooneel, die van dezelfde kamer maar op andere uren gebruik maakte. Bij ons bezoek ontmoetten wij deze dame juist op de trap, terwijl zij op het punt stond naar een première aan een der Parijsche theaters te gaan. De kamer der verslaggeefsters was ledig; wij konden dus de beide reporters niet zien die

MADAME FOURNIER, EEN DER REDACTRICES.

zich zekeren naam hebben gemaakt door hare penkrassen van het proces Dreyfus, de partij van welke laatsten de ‘Fronde’ van haar eerste nummer af heeft opgenomen.

ZETTERIJ VAN ‘LA FRONDE’.

De Frondeuses mogen geacht worden te zijn eene vereeniging van ontwikkelde vrouwen, vol energie en leven, waarvan de meesten de bekoring der jeugd nog hebben en overigens allen zonder onderscheid dat gratievolle waarvan de Parijsche het geheim bezit. Er was in het optreden der redactrices niets blauwkouserigs, gelijk men dat dikwijls bij zeer ontwikkelde vrouwen pleegt aan te treffen; zelfs uit de ledige vertrekken, die wij doorgingen, sprak iets vrouwelijks, doordat bloemen en allerlei onnoemelijke kleinigheden herinnerden aan de hier gewoonlijk verblijvende bewoonsters. Er is maar eene uitzondering in dat ‘vrouwelijke’ van de medewerksters aan de ‘Fronde’, dat is de politieke redactrice, die zich in heerenkleeding pleegt te vertoonen, naar het voorbeeld van de groote kunstenares Rosa Bonheur.

Mevrouw Durand's kamer zag er in den zachten glans van het electrische licht uit als een gezellig boudoir. Er staat een handige schrijftafel; een paar gezellige *easy chairs* suggereeren een behaaglijke vereeniging van de geriefelijkheden des levens, en de verantwoordelijke zorg die het opzicht over een beteekenisvol dagblad geeft. Een groot aantal portretten van redactrices aan den wand getuigt van de goede

verstandhouding der redactieleden onderling. Op Sint Margriet - de heilige van mevrouw Durand - houdt de redactie een gemeenschappelijken maaltijd.

Vlak naast de kamer der hoofdredactrice bevindt zich de bibliotheek, die met groeten smaak en zorg is samengesteld en de meeste werken bevat, die door Fransche vrouwen zijn geschreven; van den tijd af van de oprichting der 'Fronde' is de collectie bijna geheel volledig.

De zetterij bevindt zich boven in het gebouw. Twintig vrouwen zijn daar werkzaam, bijeengegaard van de verschillende zetterijen van Parijs. Er heerscht daar voor het bedrijf dat er wordt uitgeoefend, een ongekende netheid. De jonge vrouw, aan wie het werk van het lezen der proeven is opgedragen, zit in een aan de zetterij grenzend vertrek; zij heeft het daar kalm, omdat haar werk niet al haar tijd in beslag neemt en haar zenuwen niet geschokt worden door het geraas der machines.

De 'Fronde' toch wordt, zooals vele Parijsche bladen, niet aan de bureaux van dat blad zelve gedrukt doch op eene particuliere drukkerij.

In een anderen vleugel van het gebouw zijn de kamers der administratie. De dames, die aan dit deel der courant verbonden zijn, dragen uniform, groen met wit, eenvoudig en net. Zij behartigen de belangen der adverteerders en zorgen voor de abonnementen en den verkoop van losse exemplaren.

Daalt men verder naar beneden, dan vindt men gelijkvloers het salon - een belangrijk deel in het huishouden van Fransche dagbladen. In deze geriefelijk en met smaak ingerichte hal komen des middags de dames samen, drinken er *afternoon tea* of een glas wijn, lezen er de courant en praten er met haar vrienden en kennissen een beetje. Nu en dan is er een avondbijeenkomst, bij welke gelegenheid mevrouw Durand als gastvrouw optreedt. Bij zulke gelegenheden ontmoet men daar niet alleen de leiders der vrouwenbeweging in Frankrijk, maar een aantal van de meest aanzienlijke mannen en vrouwen uit Parijs, bekend op politiek gebied, in kunst, literatuur en journalistiek. Prachtige toiletten bekoren dan het oog, muzikale sterren brengen het oor in verrukking.

Een schitterende soirée had in het laatst der maand December plaats ter herdenking van het tweejarig bestaan der courant. Bij die gelegenheid ontving mevrouw Durand van hare vrienden en vereerders een bronzen basrelief, voorstellende 'de vrouw van het verleden', die den sluier der onwetendheid opheft en den nieuwen dag voor hare sekse aanwijst.

Het salon is ook de plaats van bijeenkomst van verschillende vereenigingen, waarin de 'Fronde' als dagblad belang stelt. Hier komt bijv. de 'Ligue du droit des Femmes' eens per maand bijeen.

Door haar voortdurend pleiten en nuttigen raad heeft de 'Fronde' zich reeds doen kennen als een belangrijke factor bij het brengen van hervormingen, waarnaar de Fransche vrouwen reeds lang hebben verlangd, zooals bijv. het recht om te beschikken over haar eigen verdiensten en eigendom, haar verschijnen in rechte voor rechtbanken en in

handelsaangelegenheden en haar toelating als advocaat.

Toch meene men niet dat de 'Fronde' zich uitsluitend met feministische zaken inlaat. Het blad kost een stuiver en bestaat uit vier groote pagina's - hetzelfde formaat ongeveer als de meeste Parijsche dagbladen - en voor de helft is het wel gevuld met zaken die mannen niet minder dan vrouwen belang inboezemen, als binnen- en buitenlandsche politiek, literatuur en tooneel, financiën en sport, hoewel deze laatste veelal beschouwd wordt van vrouwelijk standpunt.

De 'Fronde' behartigt met groote liefde de belangen der arbeidersvrouwen, onder welke het zeer veel lezeressen telt, en heeft zelfs een aparte rubriek geopend voor vrouwen, die buiten betrekking zijn.

Staatkundig is het blad radicaal en republikeinsch, terwijl het streeft naar den internationalen vrede.

In zee begraven.
Oorspronkelijke schets door B. Triphook Hayward.

Op het stoomschip, waarmede ik de vaart van Amerika naar het vaderland maakte, was ons eene dame opgevallen, wier rouwkleeding niet alleen, maar ook wier diep bedroefd gelaat, gepaard aan schuwe terughouding, getuigde van diepe, troostelooze smart. Zij mengde zich nimmer in 't gezelschap der andere passagiers, sprak nimmer een enkel woord, doch toefde van den vroegen morgen tot in den nacht op het dek, in zee starende met betraande oogen.

'Wie is die vrouw?' vroeg ik den kapitein op zekeren dag aan tafel, mij hiermede tot tolk van het geheele gezelschap makende.

'Een ongelukkige,' zeide hij, en een ernstig uitzienden man - wiens uiterlijk den priester verried - met zijn blik vragende, vervolgde hij: 'Ja, eene ongelukkige. Reeds sedert drie jaren maakt zij elke reis met mij mede, van Hamburg naar New-York, vice versa, en steeds zit ze zooals nu op dek en staart over boord, spreekt met niemand, zelfs zeer weinig met mijn eerwaarden buurman, maar droomt van haar kind en weent.'

'Van haar kind?' vraagde ik verbaasd.

'Ja, van haar kind, de mooiste, aanvalligste jonge vrouw, die ik ooit gezien heb, en de tragedie, welker aangrijpend naspel u hier voor oogen hebt, speelde aan boord van mijn stoomschip ten einde.'

'Hoe en wanneer? Vertel ons dit, kapitein?' riep men als uit één mond.

De kapitein schoof zijn stoel terug en begon:

'Drie jaren geleden - wij maakten destijds, zooals nu, de reis van New-York naar het vaderland - bevond zich onder de passagiers een jeugdig paar, dat zijn huwelijksreis naar Europa maakte. De man werd algemeen benijd om zijne mooie, lieve vrouw, die hem met dwepende teederheid scheen lief te hebben. Mij echter - was het voorgevoel? - kon die man van den aanvang af niet bevallen. Misschien ook dat ik mij dat later verbeeldde, toen ik onder den invloed was van het drama, dat zich voor mij afgespeeld heeft.

Op zekeren avond - wij hadden juist de hoogte bereikt, die wij binnen enkele uren zullen bereiken, zoo de vaart ons verder gunstig is - hoorden wij uit de hut van het jonge paar een gil, een hartverscheurenden, vreeselijken gil. Op hetzelfde oogenblik

werd de deur haastig geopend en de jonge vrouw, een pakje brieven in de hand, stormde doodsbleek op dek. De man haar na. “Alma!” riep hij smeekend, vertwijfelend. Zij echter kreet hem toe: “terug!” ijlde verder en klampte zich aan de borstwering vast. “Alma!” smeekte hij nogmaals en snelde naar haar toe. “Terug, ellendeling! of ik beneem mij het leven!” kreet zij hem toe. Toch wilde hij haar omvatten, strekte zijne armen naar haar uit, dan... één angstkreet van alle aanwezigen, door schrik verstijfd... de jonge vrouw had zich over de borstwering geworpen en was in de golven verdwenen.

“Man over boord!” klonk het commando. De machines stopten, werkten dan langzaam achteruit, een sloep werd neergelaten. Daar!... daar komt de drenkelinge boven, nog zie ik haar gelaat, haar ontzettenden blik... juist is de sloep haar genaderd, daar zinkt de arme vrouw weer en... bleef verdwenen.’

De kapitein zweeg.

‘En de man?’ vroeg de een.

‘En de reden?’ vraagden anderen.

‘De man,’ hernam de kapitein, en een bitter lachen bewoog zijne lippen. ‘De man lag op dek geknield, tot alles voorbij was, sloot zich vervolgens in zijn hut op en liet zich gedurende de geheele reis niet meer zien. In Hamburg ging hij aan land en tot mijn groote vreugde ontmoette ik hem nimmer weder.’

‘En de reden?’

‘Ach ja, de reden! Niet noemenswaardig, zooals “de wereld” zeggen zou. Uit een door mij gevonden brief - door de arme drenkelinge verloren - bleek mij, dat de jonge vrouw tot de overtuiging gekomen was dat de schurk eene andere jonge echtgenoote aan gene zijde van den oceaan had achtergelaten, die evenals zij “zijne aangebedene vrouw” was.’

‘En die dame in rouw?’

‘Is zooals ik reeds zeide de moeder der doode. Denzelfden dag toen ik van de reis te New-York binnenliep, kwam zij aan boord. In diepen rouw, zooals nu, door smart ontsteld, zooals nu, en toch herkende ik haar terstond. Zij wilde alles van mij weten; hoe alles zich had toegedragen, waar haar kind verdronken, welke hut de hare geweest was, van welke plek zich haar kind in zee geworpen had, en ik toonde haar alles, vertelde haar alles, zocht haar te troosten. Te troosten!... Alsof er troost bestond voor zulk leed.

Den volgenden dag vernam ik dat de arme moeder die hut, lange jaren vooruit, voor alle vaarten gehuurd had; zij was in een kapel veranderd, en toen ik de eerstvolgende reis zou ondernemen, kwam de arme ongelukkige in diepen rouw gehuld aan boord, van een geestelijke vergezeld. Stil zette de diep bedroefde zich neer, waar zij ook nu onafgebroken zit, op de plaats van waar haar dochter den doodelijken sprong volvoerde.’ De kapitein stond op, zag naar den tijd en vervolgde: ‘Binnen drie uren zullen wij de arme moeder een krans op het graf van haar eenigst kind zien neerleggen, wat bij elke vaart door haar geschiedt.’

Drie uren later stonden wij op dek, op eerbiedigen afstand van de vrouw, die mij de verlichamelijkte smart toescheen. Het schip werkt met volle kracht, dan plotseling een schel gefluit, de machine steunt, een sidderen gaat door het geheele scheepsruim, dan liggen wij stil.

Op hetzelfde oogenblik gaat de deur eener hut open. Het inwendige is zwart omfloersd en brandende kaarsen verspreiden een somberen schijn. De priester in ambtsgewaad treedt naar buiten, een matroos achter hem draagt een zwaren ijzeren krans. Wij allen, ook de bemanning, ontblooten het hoofd. De in rouw gehulde aan

de borstwering staat op, waggelt naar den priester toe, moet zich aan den mast houden om niet te bezwijken. De priester treedt aan de verschansing, spreekt een kort gebed, een korten zegen uit...

Met sidderende handen vat de moeder den krans, drukt een langen kus op het koude ijzer en laat daarna het zware voorwerp neerzinken. Dan valt zij snikkend neder, het gelaat in beide handen verbergend.

In het verre westen is de horizon purper gekleurd door

de ondergaande zon en boven onze hoofden schittert de avondster aan den wolkeloozen hemel...

Opnieuw een schel gefluit...

'Volle kracht,' klinkt het commando, en wij stoomen verder naar het vaderland.

Het mausergeweer.
Met afbeeldingen.

Het geweer, waarmede de troepen der Zuid-Afrikaansche Republiek zijn bewapend, is over het algemeen het Mausergeweer van zeer recent model. Dit wapen is stellig een der beste van alle die in gebruik zijn bij de verschillende staten. Het kaliber is 7 m.M., het gewicht 4 K.G. zonder en 4.405 K.G. met bajonet. Het is een repeteergeweer met centraal magazijn, dat men approviandeert door een lader, die vijf patronen bevat.

De heer Eug. Meulenbergh te Amsterdam gaf van dit geweer en van de plaats en wijze van fabricage onlangs de volgende beschrijving:

De aanmaak dezer geweren heeft plaats in de *Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken* te Berlijn en Karlsruhe en de *Waffenfabrik* Mauser, te Oberndorf.

De fabriek te Berlijn vervaardigt als specialiteit de Mauser repeteergeweren, terwijl in Oberndorf naast geweren hoofdzakelijk buksen, revolvers enz. voor particulier gebruik aangemaakt worden.

Tot de afdeeling Karlsruhe behooren de hoofdfabriek aldaar ter vervaardiging van de patroonhulzen, kogels en patroonhouders, vervolgens de munitiefabriek te Grötzingen bij Karlsruhe, alwaar de patronen gevuld worden, en eindelijk de slaghoedjesfabriek te Durlach bij Karlsruhe.

De etablissementen zijn voorzien van de nieuwste technische hulpmiddelen; tot 11000 personen vinden er werk, en zij zijn in staat per dag 2500 geweren en 1,000,000 patronen of per maand 60000 geweren en 24,000,000 patronen te fabriceeren.

Van het Mausergeweer zijn verschillende verbeterde edities verschenen, welke door het jaartal van aanmaak aangeduid worden.

Zoo heeft Duitschland zijn model 88; België model 89; Turkije gedeeltelijk model 90, gedeeltelijk model 93; Argentinië model 91; Spanje model 93; Brazilië en Zweden model 94; Chili, Mexico, Uruguay, de Oranje-Vrijstaat en de Zuid-Afrikaansche Republiek allen het model 95.

De modellen zijn nu niet in alle genoemde landen precies gelijk, doch verschillen eenigszins in kaliber, sluiting enz., daar zulks geheel naar de inzichten der door de respectieve landen benoemde Commissies van proefneming gewijzigd wordt.

De een zal bijv. de voorkeur geven aan een kaliber van 7.9 m.M., de ander aan een van 7 m.M.; een land voerde zelfs het kaliber van 6 m.M. in. Onder kaliber verstaat men de wijdte van den loop, gemeten van het eene veld tot het andere; velden noemt men de verhevenheden tusschen de trekken of insnijdingen in den loop, die dienen moeten om aan den kogel eene draaiende beweging te geven.

De vijf laatstgenoemde staten hebben allen het kaliber van 7 m.M.

Een goed oorlogswapen moet aan zekerheid van schot eene degelijke, solide constructie en vooral eenvoudigheid van de sluiting en het repeteermechanisme paren. Schroeven en veeren moeten zooveel mogelijk vermeden worden.

Eene vergelijking bijv. van het model 88 met het bij de Boeren in gebruik zijnde model 95 toont aan, dat bij het eerste de sluiting met magazijn en repeteermechanisme uit 31 deelen bestaat, bij het laatste daarentegen slechts uit 25 deelen, hetgeen eene aanmerkelijke vereenvoudiging is.

Men kan gerust zeggen, dat de uitwerking en de constructie van het Mausergeweer model 95 nagenoeg aan het volmaakte grenzen.

Zoo werden bij gelegenheid van een kruitproef uit een Turksch Mausergeweer 3 weken achtereen dagelijks 720 scherpe schoten afgevuurd; gedurende de geheele proef - een goede 15000 schoten - kwamen er geen weigeringen of storingen voor; bij de eerste 9000 schoten behield de loop dezelfde trefkans en deze nam eerst toen langzaam af.

Zooals gezegd hebben de Boerenrepublieken het Mausergeweer model 95, kaliber 7 m.M.

Het geweer zonder bajonet is 1.235 M. lang en weegt (magazijn ongevuld) 4 K.G.

Het vizier is ingedeeld tot op 2000 Meter.

De gevulde patroon heeft een gewicht van 24.8 gr. en eene lengte van 78 m.M. De huls is uit messing vervaardigd. De kogel bestaat uit hardlood, omgeven door een nikkel stalen mantel; hij weegt 11.2 gr. en is 30.8 m.M. lang. De lading rookzwak kruit weegt 2.5 gr. De aanvankelijke snelheid van den kogel (bij het verlaten van den loop) bedraagt 728 Meter per seconde.

Op 12 Meter voor de tromp dringt de kogel in dennenhout 138-140 c.M., in beukenhout 72-78 c.M. diep in.

De kogel verheft zich op 600 M. afstand 1.636 M. boven de vizierlijn.

Bij het vuren op staande infanterie (gemiddelde hoogte 1.70 M.) heeft men alzoo eene bestreken ruimte van 600 M. en tegen cavalerie (gemiddelde hoogte 2.50 M.) eene bestreken ruimte van 700 M.

Met het Mauserrepeteergeweer kan een geoefend schutter per minuut 25 goedgerichte schoten afgeven; bijzonder geoefende schutters kunnen het zelfs tot 36 ja zelfs 40 schoten brengen.

Wanneer men den grendel opent, ziet men onder het geweer, iets lager dan het achtereinde van den loop, een bakje, het zoogenaamde magazijn; dit bakje bevat ruimte voor 5 patronen, die er zigzag in komen te liggen, 3 rechts en 2 links; in het bakje bevindt zich verder een metalen plaatje, dat door middel van een veer op en neer kan worden bewogen; bij ongevuld magazijn drukt de veer het plaatje geheel omhoog.

Door middel van een metalen patroonhouder kunnen 5 patronen tegelijk in het magazijn gebracht worden.

Een platte houten griffeldoos kent iedereen; aan den rand der lange zijden bevinden zich aan den binnenkant gleuven, eene der smalle zijden is iets lager dan de andere om gelegenheid te geven het platte dekseltje in de gleuven te kunnen schuiven; stelt men zich nu voor dat de andere smalle zijde ook iets lager is, dan is het duidelijk dat het dekseltje naar verkiezing van beide zijden kan worden ingeschoven. Het geheel is slechts circa 6 cM. lang, 1.5 cM. breed en ½ cM. hoog; op den bodem s een veer aangebracht (ongeveer gelijk aan die welke vroeger voor de korsetten gebruikt werden) en het gehee is over de lengte (naar binnen) eenigszins rondgebogen; men kan zich nu een juist beeld vormen van den patroonhouder. Schuift men de patronen met de randen in de gleuven, dan drukt de veer, die zich over de geheele lengte van den houder uitstrekt, tegen den bodem der patronen en belet alzoo het uitvallen.

Plaatst men den gevulden houder (de kogels der patronen in de richting van de tromp) met een der uiteinden in de achter het magazijn aangebrachte inlating, zoodat de onderste patroon juist boven het magazijn komt, dan kan men, door met den duim op de bovenste patroon te drukken, alle vijf patronen uit den houder in het magazijn afstroopen, waarbij de patronen op het plaatje komen te rusten en de veer wordt samengedrukt; de eigenaardige constructie van

het staartstuk belet het uitspringen der patronen of de geheele ontspanning der veer.

Deze kan de patronen slechts zoover omhoogdrukken dat de bovenste even boven het magazijn uitsteekt.

Brengt men nu den grendel naar voren, dan verwijdert hij den patroonhouder, die in de inlating was blijven staan, drukt vervolgens tegen den achterkant der bovenste patroon en deze zoodoende in den loop; tegelijkertijd heeft de patroontrekker, welke aan den rechterkant van den grendel is, zich voor den rand der patroon geplaatst en voert deze de ledige huls bij het weder openen van den loop terug en werpt ze zijdelings uit.

Door het sluiten en openen van den grendel kan men alzoo de 5 patronen achtereenvolgens in den loop brengen.

Welke tijdsbesparing dit geeft springt direct in het oog.

De patronen worden uit den patroonhouder in het magazijn

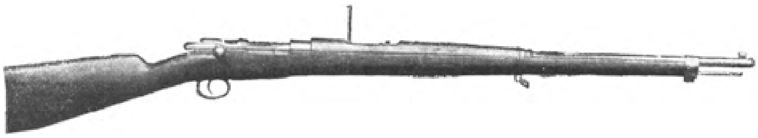

MAUSERGEWEER MET GESLOTEN KAMER.

afgestroopt; de houder zelf komt niet in het magazijn, hetgeen bij vele andere stelsels, o.a. het Mannlicher (bij het Nederlandsche leger in gebruik) wel plaats vindt.

De patroonhouder van het Mannlichergeweer is circa 2 cM. hoog; dergelijke hooge houders worden gesloten, de kleine Mausers open houders genoemd.

De gesloten houder heeft aan den onderkant (achterkant) ongeveer in 't midden eene nok; wordt een dusdanige (gevulde) houder geheel in het magazijn gedrukt, dan grijpt een in dit laatste aangebrachte veer boven de nok en belet daardoor het uitspringen van den houder.

De nu gespannen magazijnveer, aanbrenger, aanbrengerveer genoemd (omdat zij den aanbrenger, het zich in het magazijn bevindende plaatje, op en neer beweegt), drukt de patronen door de gleuven omhoog, welke eerste alsdan bij het vuren een voor een door den grendel uit den houder in den loop geschoven worden.

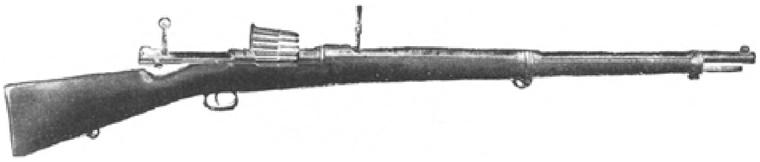

MAUSERGEWEER MET LADER.

Zoodra de laatste patroon in den loop gebracht is, valt de patroonhouder, door een in den onderkant van het magazijn aangebrachte opening, weg.

Ofschoon deze opening niet groot is, zal het in den oorlog toch voorkomen, dat zand enz. in het magazijn dringt en storingen bij het repeteervuur veroorzaakt.

Immers bij de tegenwoordige vechtwijze komt het op de korte afstanden vooral op vlug opstaan en neervallen der manschappen aan, en bij het laatste zal de man er niet altijd zoo precies op letten waar zijn geweer terechtkomt.

Bij de gesloten houders worden de patronen niet alleen door de gleuven, doch ook door de wanden vastgehouden; dit nu heeft het nadeel dat bij het vallen van den houder, door onachtzaamheid, een der middelste patronen wel tusschen de wanden,

doch niet met den rand in de gleuven wordt gebracht, waardoor de aanbrengerveer de patroon niet kan omhoogduwen.

Ook mogen gesloten houders niet te lang gevuld of bewaard worden, daar anders de patronen er in vastroesten en de aanbrengerveer geen voldoende kracht zal hebben om de middelste patronen (de bovenste wordt door den grendel wel verwijderd) omhoog te brengen.

Bij den Mauserhouder kan men de mogelijk vastgeroeste patronen met den duim er uit drukken; in het magazijn liggen deze vrij en is een goede werking van het repeteermechanisme daardoor steeds verzekerd.

Doordat bij het Mansergeweer de patronen in het magazijn niet alle 5 boven elkaar liggen, is het magazijn zoo ondiep, dat het maar weinig uit de lade steekt en als het ware met deze samenvloeit; het hanteeren is daardoor zeer vergemakkelijkt.

Een voordeel van het Mausermagazijn is nog, dat het zoowel door middel van houders als enkele patronen stééds kan worden aangevuld; bij gebruik van gesloten houders moet daarentegen òf het magazijn geheel leeggeschoten òf de gedeeltelijk gevulde houder eerst verwijderd worden.

Voegen wij er nu nog aan toe, dat de aanbrenger van het Mausergeweer voorzien is van een plaatje, hetwelk belet, dat de loop bij ledig magazijn kan worden gesloten (slechts door neerdrukken van het plaatje) en de schutter alzoo gewaarschuwd wordt eenen nieuwen houder in te brengen, dat verder de loop voorzien is van een houten handbeschermer, opdat men zich bij sterk verhitten loop niet brande, dan wordt het duidelijk dat de Zuid-Afrikaansche Republieken een in alle opzichten flink en bruikbaar wapen bezitten.

Een bajonet gebruiken de Boeren niet; zij zijn voor het meerendeel ruiters en bij hunne bijzonder vlugge verplaatsingen zou een dergelijk wapen slechts hinderlijk zijn en vaak verwondingen veroorzaken door de eigen kameraden.

Bij de nagenoeg uitsluitend verdedigende vechtwijze der Boeren is naar mijn meening eene bajonet zelfs geheel onnut.

De Boeren weten zich uitmuntend te verschansen; wanneer zij verder hunne stellingen door grachten, versperringen enz. tegen nachtelijke en cavalerie-aanvallen beveiligen, hier en daar een maxim plaatsen, welke uitsluitend de vooruitsnellende vijandelijke groepen onder vuur neemt en zij vooral zorgen voor het beslissende moment een goede quantiteit gevulde houders in reserve te hebben, laat dan de vijand maar met zijn bajonet stormloopen, geen één zal er door komen.

Op de Meuthe
door Dr. J. Herderschee.
(*Vervolg van blz.* 171.)

'Zoo'n heerlijke avond doet mij denken aan een prachtig roeitochtje op de Zeller See,' verhaalt Lansing. 'Wij waren pas in Zell aangekomen en hadden ons logies besteld. Aanstonds gingen we naar het meer en huurden een bootje. "Die Herrschaften haben wohl mehr gerudert," zeide de bootverhuurder; en hij sloeg de plank niet mis. Hier en daar dreven allerlei vaartuigen, vriendelijk gezang klonk over het kalme, blauwe meer. En toen heb ik gezien, wat maar zelden voorkomt: het Alpenglühen. Onbeschrijfelijk mooi; de

APRILAVOND.

witte bergtoppen blonken als vurige spitsen; als het niet te plat klonk zou ik zeggen: zij deden inderdaad denken aan een gloeiende kachel. Wij konden er de oogen niet van afhouden. Na een korte poos werd sneeuwtop op sneeuwtop doffer getint, het rood werd paars, het paars grauw. Weldra had het uit de diepten opklimmende duister alles in kleurloosheid gehuld. Een paar dagen later hoorden wij iemand in den trein vertellen, dat te Zell zoo heerlijk mooi het Alpenglühen was te zien geweest. Wij hadden ons dus niet vergist... O wat een beelderig plekje is *dat* daar!' zoo valt Lansing zichzelf in de rede, en wijst naar een inham, waarvan de toegang scheen geheel door het laag neerhangend gebladerte versperd en de ingang eenigermate verzand was, doch dat een kijkje schonk op een schilderachtig waterpartijtje. Zijne hand geeft reeds een druk aan de roeipen, om den steven daarheen te richten, maar hij verschrikt door een uitroep van den ouden heer Van Meern, die tegelijkertijd zijne hand aan het roer en het bootje weer midden in het vaarwater brengt.

'Op de Meuthe varen? Dat kan hij denken!' hoort Lansing hem mompelen. Begrijpende iets verkeerds gedaan te hebben, zonder in de verste verte te kunnen vermoeden wat hij had misdreven, stamelt de jonge ingenieur eenige verontschuldiging. Gelukkig komt Anna hem te hulp.

'Foei, oom! U hebt ons laten schrikken. Zou dat nu zóó erg zijn?'

'Dat weet je wel!' klinkt het kortaf.

Willems spotachtig lachje verdwijnt van zijne lippen; hij zegt tot hun gast op gedempten toon:

'Papa is vreeselijk bang om op dat mooie plekje te varen. Later zal ik u dat wel eens vertellen, voor zoover ik er zelf van weet.'

Of het er gevaarlijk was? vorscht Lansing... Neen, volstrekt niet; het was tamelijk ondiep en liep dood... Wenkbrauwophaling van verbazing... Zoo iets van een noodlot... Uit beleefdheid voor den ouden heer wordt het gefluister gestaakt.

De zon is geheel ondergegaan en eene zachte koelte doet het gebladerte ruischen. Men begrijpt, dat het tijd is om een einde te maken aan het roeitochtje, en zoo wordt de boot naar den wal gestuurd. Fluks is Lansing van boord gesprongen en steekt de hand uit om Anna bij het uitstappen behulpzaam te zijn, terwijl Willem het vaartuig met gestrekten ketting zoo ver mogelijk aantrekt. Over de banken heen loopt zij naar de punt.

Op eens door een kleinen ruk van Willem, welke het bootje eene schommelende beweging geeft, dreigt zij haar evenwicht te verliezen. Lansing heeft echter haar minder vaste houding opgemerkt, en eer zij vallen kon heeft hij haar gesteund en aan den wal geholpen. Eenige oogenblikken hield hij de zachte, warme hand, waarvoor geen handschoen in deze omgeving was voorgeschreven, in de zijne. Vroolijk klinkt haar lach, die haar bedankje vergezelt.

Ook Lansing glimlacht. De oude heer alleen is eerder geneigd het tegenovergestelde te doen. Met gejaagden tred loopt hij hen vooruit, knippende met de vingers, hetgeen hij altijd doet wanneer hij Black roept, maar eveneens wanneer hij zenuwachtig is. Willem zegt, dat men niet op hem behoeft te wachten, terwijl hij de boot onder dak brengt. Zoo wandelen zij samen de statige olmenlaan door, die naar het park voert, dat den Bijenhoff omgeeft.

Met de zon zijn ook de vogeltjes ter ruste gegaan. Het

windje suist nauw hoorbaar. Op het zachte zandpad zijn geene voetstappen schier te vernemen. Zulk zwijgen der natuur stemt ook den mensch tot zwijgen. Stillekens gaan Lansing en Anna een wijle naast elkander voort. Hij als welopgevoed man begrijpt echter, dat hij niet geheel zijn mond mag houden, al was hij daartoe zeer geneigd, en al vermoedde hij eenzelfde neiging in de ziel van het meisje aan zijne zijde, dat als peinzende met hare parasol hier een denappel doet voortrollen, daar een eikel wegwipt, om daarna op te zien, en met dieper ademhaling den blik omhoog te slaan naar de donker getinte lucht, waar nu de lichtende puntjes te voorschijn zijn gekomen. Haar metgezel maakt eene opmerking over het weer, doet eene vraag naar den toestand van het bosch; zooals de menschen gewoonlijk doen, die over alles praten, alles wat geen betrekking heeft op het ware leven, het leven van het gemoed.

Beleefd maar met korte zinnetjes krijgt hij antwoord, zoodat hij het gevoel heeft van den speler, die steeds heerkaarten opwerpt zonder in dezelfde kleur te kunnen doorgaan, en die nog niet in troef beginnen kan; telkens weer hokt het gesprek.

Maar terwijl het voor den kaartspeler een gedwongen fraaïgheid is om te moeten doorspelen, was dat hier niet het geval. Lansing was verstandig genoeg om te begrijpen, dat doorzetten onnoodig, ja onkiesch zou wezen. Hij voelde wel zóó fijn, dat hem de ware reden van 's meisjes zwijgen werd verklaard. Wie kan snappen en ratelen in dezen tempel van ongekorven hout, waar de schemer al dieper door de zuilen dringt en zelfs iedere orgeltoon is verstomd?

De wandeling duurde trouwens niet lang. Reeds wordt het blij gekef van Black vernomen, die vroolijk den baas wil begroeten, en nu komt aanhollen om zijne blijdschap te kennen te geven, dat het gezelschap weer voltallig is. Zoo rent hij een paar keeren tusschen hen heen en weer, en vindt spoedig gelegenheid nog een eind verder zijn begroetingstocht voort te zetten, daar Willem met snellen stap nader komt. Aan het ijzeren hek, dat een gedeelte van den Bijenhoff afsluit van het park, wacht de eigenaar zijne huisgenooten op. Weldra knarst het kiezelzand onder hunne schreden en ziet mevrouw, turende langs de met een roode kap omhangen lamp in de veranda, het gezelschap naderen.

Zij had hen nog niet zoo spoedig tehuis gewacht, maar toch alles in gereedheid tot eene gezellige ontvangst.

‘Steek eens op,’ noodt mijnheer Van Meern. ‘En wat gebruikt u, roode of Rijn?’ Ieder geeft naar zijn smaak zijne begeerte te kennen, die nog eens aanleiding schenkt tot oprakeling van het gevoelen, dat Rijnwijn wel altijd 's zomers gedronken wordt, maar eigenlijk zoo warm maakt; gelijk ook het nut der sigaren, om de insecten op een afstand te houden in vereeniging met de gezelligheid welke het rooken meebrengt, het pleidooi mocht winnen tegen de bezwaren van hebbelijkheid en gewoonte. Anna is de eerste die het platgetreden terrein verlaat, blijkbaar niet zonder bedoeling. Hare opmerking over den mooien avond, zoo dubbel genotvol na een warmen dag, is niet juist een getuigenis van frischheid van geest. Doch hoor slechts! Eer iemand kan repliceeren heeft zij getuigd, getuigd van de plechtige stemming, door de natuur gewekt, en den onweerstaanbaren drang tot zwijgen. Lansing denkt aan hunne wandeling en bespeurt hoe de geesten elkaar ontmoeten. Wanneer hij haar hoort, rangschikt hij haar gaarne onder de menschen, die geest genoeg hebben om goed te spreken en verstand genoeg om te zwijgen.

Anna verklaart het niet noodig te vinden, wanneer men niets te zeggen heeft en in eene besliste zwijgstemming verkeert, te moeten spreken. Maar het omgekeerde kan ook dikwijls mal en lastig worden.

‘Heb ik u al verteld, tante, hoe gek ik dat laatst heb ondervonden, na het partijtje bij de Van Lunde's? Wij hadden er een gezellig avondje gehad, en na afloop zou een der heeren mij tehuisbrengen. Vroolijk hadden wij muziek gemaakt en gezelschapsspelletjes gedaan, zoodat u wel begrijpt dat ik toen niet in eene plechtige zwijgstemming mij bevond. 't Was ook lang niet zoo'n avond als nu. Maar het jonge mensch naast mij zei geen woord, letterlijk niets. Dat maakte ook mij verlegen. Al vind ik er niets geks in als eene dame begint te praten tot een heer, en nog wel iemand met wien zij een heelen avond in gezelschap is geweest, ik wist niets. Hoe meer ik beproefde een onderwerp van gesprek te vinden, des te leeger werd mijn brein. Ik gaf het uitknijpen van mijn arme hersens op; er zat blijkbaar niets meer in. Plechtig zwijgend stapten wij naast elkander voort. Maar wat duurde die wandeling lang, oneindig! Eindelijk hebben wij den Bijenhoff bereikt, mijnheer schelt en wacht behoorlijk totdat er is opengedaan. Toen, op het oogenblik dat Sientje de hand aan den deurknop sloeg, kwam er een woord over zijne lippen. Eene vraag. Deze vraag van diepen ernst en lang nadenken: ‘Houdt u van spinazie, juffrouw?’ Weg was hij, en ik ook.

‘Ik had hem onmogelijk kunnen antwoorden, al was de voordeur niet juist geopend, zoo moest ik bij mezelf lachen. Het is heusch gebeurd, hoor! niets opgesierd. Maar had hij niet beter gedaan, zijn mond geheel te houden?’

De bedoeling van het verhaal ontgaat Lansing niet. Hij heeft niet zonder eenige verrukking zitten luisteren naar het guitig relaas, dat der spreekster gelegenheid gaf een rij prachtig gelijke witte tandjes en twee allerliefste kuiltjes in hare wangen te doen bewonderen. Hij begrijpt evenwel, dat zij ongezocht hare eenigszins vreemde houding van straks wil verklaren, vreemd althans naar de maatschappelijke conventies. Voor háár niets vreemd, daar zij blijkbaar geen behoefte heeft aan den omgang met menschen, wanneer de natuur het woord tot haar richt; ja sterker, een hekel blijkt te hebben aan banale conversatie onder den indruk eener welsprekendheid, die de heerlijkste liederen zonder woorden dicht en zingt. Lansing meent, hoe kort hij Van Meern's nichtje kent, reeds iets begrepen te hebben van haar karakter, dat vrouwelijk teeder is, maar kordaat genoeg om eigen overtuiging te bezitten en daarnaar moedig te handelen. Ach! spoedig zou de dag aanbreken, waarop hij met droefenis moest erkennen zich niet te hebben vergist.

Het dunkt hem niet ongeschikt aan haar vroolijk verhaal, dat diepen zin niet mist, vast te knoopen enkele opmerkingen over waarde en beteekenis van het zwijgen, die wel door oppervlakkige zielen belachelijk gemaakt kunnen worden, maar desniettemin recht en reden hebben van bestaan.

Zouden anders denkende harten en dichtende hoofden ze in bescherming hebben genomen?

Van Maeterlinck heeft Anna niets gelezen; wat zij door Lansing over hem verneemt doet haar vreezen, dat zij de gedachten van den mystieken wijsgeer niet zal kunnen volgen. Heel graag wil zij evenwel een boek van hem leenen ter kennismaking.

Veel tijd tot lezen heeft zij eigenlijk niet. ‘Ja, dat schijnt vreemd, maar u weet niet hoeveel er buiten te doen is.’

De huishouding, al is die klein, moet beredderd worden, en al de dieren verzorgd! Oom en tante hebben wel geen ‘gedierte des velds’, maar kippen, konijnen, duiven

geven drukte genoeg. Van tante's ouderwetsche opvatting zwijgt zij, zoodat tante niet in verzoeking komt deze te verdedigen.

Nu praat Anna levendig en opgewekt, zij houdt van dieren. Maar bovenal, zij vindt een belangstellend hoorder voor al hetgeen haar belang inboezemt en ter harte gaat.

Lansing noemt in den geest haar gesprek ‘heerlijker dan een lied’; hij herkent daarin den stempel van karakter en liefde. Welk een genot voor haar op hare beurt, hem te hooren spreken over lectuur. Welk eene voldoening, dat tante nu eens uit den mond van een ander, een vreemde, hoort, hoe groot een heerlijkheid de kunst van 't lezen is.

De *kunst* van lezen noemt hij het: zoo rustig nederzittend,

omringd van stilte, denkend en voelend in zich opnemen de gedachten en gevoelens van den schrijver, om in de liefelijke wereld der verbeelding den geest te sterken voor de werkelijkheid. Ook zij heeft altijd een goed boek iets meer dan tijdverdrijf geacht. Hoe sympathiek de vergelijking door hem aangehaald van het goede boek met het schip, diep geladen, vol waarheid en schoonheid; voortgedreven door de winden des hemels doorklieft het de levenszee en laat achter zich een spoor, dat steeds breeder wordt, naarmate het schip voortgaat, terwijl het schatten van waarheid en vroomheid, van levensfrischheid en levensgeluk aanvoert.

De gastheer heeft intusschen de theorie van het zwijgen in practijk gebracht. Na hunne tehuiskomst heeft hij niet dan het hoog noodige gesproken. Zware trekken doet hij aan zijn sigaar, zoodat zijne vrouw, ondanks het buitenzitten, herhaaldelijk met haar zakdoek een rookwolk moet verdrijven. Zonder van het geurige kruid te genieten, staart hij peinzend op den grond, hetgeen Willem de opmerking ontlokt, dat papa zeker veel met de zwijgmethode opheeft, maar dat hij zelf nog niet behoort tot hen die verklaren: ‘wat hebben wij een genotvollen en leerzamen avond samen gezwegen.’ Hij mocht deze schertsende opmerking wagen, omdat de notaris bekend stond als een gezellig man en zijne stilzwijgendheid blijkbaar een oorzaak moest hebben. Het was goed hem eens wakker te schudden.

‘Ik ben u eene verklaring schuldig;’ met deze woorden wendt de oude heer zich zonder nadere inleiding tot zijn gast.

‘Gij hebt natuurlijk mijn gedrag van hedenavond zonderling gevonden. Maar er zijn aan die plaats droeve herinneringen verbonden.’

Verklaring? Droeve herinneringen? Lansing moet zich even oriënteeren. Hij was op het oogenblik met heel prettige gedachten bezig en voelde zich aangenaam gestemd. Zijn werk vlotte uitnemend; over korten tijd zou het worden opgeleverd. Hier vond hij een gezellig plekje ter verpoozing, en in het nichtje zijner gulle gastlieden een allerinnemendst persoontje. Had hij haar vroeger mogen ontmoeten, wie weet of hij zijn kort, zakelijk vertoeven niet wat gerekt had. Droeve gedachten? Ah! hij is er! Ja, mijnheer was inderdaad zenuwachtig geworden en haastig naar huis gegaan en heel stil geworden.

‘Ik mag dan wel zeer nederig mijn excuses maken,’ luidt nu zijn wederwoord. ‘Mijne ondoordachtheid was oorzaak, dat u in minder aangename stemming zijt gekomen. Ik kan alleen tot mijne verontschuldiging aanvoeren, dat het mooie plekje, zoo diep inliggend en juist onder zoo goed licht, mij trof en aantrok om er heen te roeien; en dat ik ten eenenmale onbekend ben met de geschiedenis of wat dan ook daarmee verbonden is, dat u onaangenaam aandoet.’

Hij zwijgt; in de geheimen van zijn gastheer wil hij niet indringen, terwijl tevens zijn toon getuigt zoo niet van nieuwsgierigheid, toch van belangstelling. Niet onwelkom is hem daarom Anna's uitroep: ‘Daarvan hebt u mij nooit iets verteld, oom! toen u mij verboden hebt op de Meuthe te gaan varen.’

‘Wel An,’ lacht Willem, ‘da's jammer. 't Is een spookgeschiedenis in optima forma.’

‘Het rechte weet je er niet van, Willem, daarom moest je er niet mee lachen.’

De toon, waarop deze woorden gesproken worden, is zóó ernstig, dat allen onwillekeurig vóór zich zien. Na een poos stilzwijgen hervat de oude heer, waardoor hij aller oogen weder tot zich trekt:

‘Kom, laat ik je de heele geschiedenis vertellen. Steek er den brand nog eens in, ik zal uw voorbeeld volgen... En nu val ik maar met de deur in huis. Ge zult dan mijn gedrag billijken en mij niet meer van zonderlingheid verdenken.’

Eene beleefde afwerende handbeweging van Lansing's zijde. Daarna stilte voor ooms legende.

‘In overoude tijden stond een kasteel op de plaats waar wij nu zitten. Hier en daar zijn nog de sporen te ontdekken, dat het vroeger een oud riddergoed was. Het werd bewoond door een adellijk heer, die wel veel riddereigenschappen bezat, maar daarom nog niet was wat je noemt een ridderlijk man. Eens had hij eene amourette aangeknoopt met de dochter van een zijner onderhoorigen, een welgesteld en braaf man. Langen tijd had zij geweigerd aan zijn aanzoek gehoor te geven, maar eindelijk was zij voor zijn mooie woorden en beloften bezweken. De oude geschiedenis helaas! die altijd nieuw blijft. Haar lot was weldra gelijk aan dat van velen harer zusters, die in het net van dezen vogelaar verstrikt en na korter of langer tijd door hem verstooten waren. Zij liet zich evenwel niet zoo gemakkelijk verjagen, nog veel minder afkoopen. Onverdroten keerde zij geregeld naar het kasteel terug. Noch de dreigementen, noch de geweldenarijen der knechts schrikten haar af. Zij eischte, dat haar recht zou worden gedaan. Eindelijk bedreigde zij haren verleider met eene verschrikkelijke wraakneming door hare broeders, aan wie zij het geheele geval zou vertellen, wanneer hij voortging haar te behandelen als... wij zouden zeggen als een uitgeknepen citroen, die haar dienst heeft gedaan en dan op den mesthoop wordt geworpen. Kortom, onze ridder besloot zich schijnbaar met zijne vroegere beminde te verzoenen. Hij liet haar weder in zijn kasteel toe, overlaadde haar met liefkoozingen, stelde al wat was gebeurd op rekening van de lompheid der knechts, en speelde zijn rol zóó goed dat het arme kind zich wezenlijk weer liet blinddoeken en als vroeger zich gelukkig voelde in hetgeen zij, naar eigen hart *zijn* gemoed beoordeelende, zijne liefde noemde. Onzen ridder verdroot het spel heel spoedig, hij was niet gewoon zich door iemand de wet te laten stellen.

Zijn plan stond weldra vast. Hij overreedde haar, die argeloos hem vertrouwde, tot een roeitochtje, zooals zij vroeger vaak hadden ondernomen, om te dwepen op het water in den maneschijn.

Hij koos dat schilderachtig plekje uit, dat destijds beter dan tegenwoordig met den grooten vijver verbonden was; hoe dikwijls hadden zij daar of aan den oever geminnekoosd! Maar nu wist hij het bootje zóó te sturen, dat het omsloeg, waarbij zij verdronk, terwijl hij zich kon redden. Eene helpende hand was haar natuurlijk niet toegestoken. Doch het merkwaardige van het geval is, dat sinds die dagen altijd met roeien op de Meuthe een ongeluk gebeurt.’

‘Och kom, mijnheer!’ brengt Lansing in het midden.

‘Ik kan het je verzekeren. Er zijn allerlei verhalen daaromtrent in omloop, die van ouder tot ouder door de dorpelingen zijn overgeleverd. Al vele jaren is de Bijenhoff eigendom van de familie Van Meern. Het kasteel is reeds langen tijd geleden gesloopt en heeft moeten plaats maken voor een nieuwerwetsch landhuis. Ge hebt zelf u kunnen overtuigen welk een uitgezocht plekje 't hier is; wij wonen hier dan ook met het grootste genoegen, zooals mijn vader en grootvader vroeger ook hier hun verblijf hebben gehad. Vooral nu in den laatsten tijd eenige veranderingen zijn aangebracht, die werkelijk verbeteringen mogen heeten. Maar die ongelukkige Meuthe bederft veel. In den regel denk ik niet aan het heele ding; maar soms komt het mij met geweld in de gedachten, en dat maakt mij zenuwachtig.’

‘Het spijt mij erg...’ gaat Lansing zeggen.

‘Dat behoeft niet, waarde heer. U is er zoo onschuldig aan als een pasgeboren kind. Maar laten wij er niet verder over spreken.’

‘Als u mij niet kwalijk neemt, zou ik gaarne nog een enkel ding vragen. Mag ik?’

‘Ga uw gang!’

(*Wordt vervolgd.*)

De Restauratie der Kerk te Ter Aa en eenige Historische Herinneringen,
door A. van der Laan.
Met illustratiën.

Het Huis 'Ter Aa', waaraan het dorp van dien naam zijn naam ontleent, lag ongeveer een kwartier ten Westen

HET BUITENWATER (DE AA) TE TER AA.

van de Vecht tusschen Breukelen en Nieuwersluis aan een water, dat in oude aanteekeningen meestal het riviertje de Aa, tegenwoordig de Ter Aasche vaart genoemd wordt.

Deze oude Heerlijkheid was reeds bekend en berucht in 953, ten tijde van keizer Otto I en behoorde,

DE KERKSTRAAT TE TER AA.

evenals Loenen en waarschijnlijk de geheele streek tusschen Amstel en Vecht, aan zekeren graaf Hatto. Keizer Otto schonk onder meer het land van graaf Hatto en eenige andere goederen en voorrechten aan Bisschop Balderik (917-977), daar het dezen gelukt was het Sticht van Noormannen te zuiveren, en alle landen, akkers en andere bezittingen, die voorheen het Bisdom waren afgenomen, den vijand te ontweldigen.

Door keizer Lodewijk den Vrome was aan de Noormannen ten Westen van de Vecht een streek lands afgestaan, vroeger Denemarken (reeds in 't jaar 844 met dien naam vermeld), later en thans nog, misschien in engeren zin, Demmerik geheeten en behoorende tot Vinkeveen. Het voorgaande wettigt het vermoeden, dat Hatto een Deen of Noorman was en dat in 953 de drukkende heerschappij der Noormannen in deze streken door Bisschop Balderik vernietigd werd. In oude brieven en

aanteekeningen vindt men menigmaal voor het jaar 1000 van het Huis Ter Aa gewag gemaakt. In sommige wordt het Aha genoemd.

Wat in 953 of daaromtrent het lot van Ter Aa geweest is, valt niet met zekerheid te zeggen en eerst in 1156, elders 1159, duikt het weer uit den nevel op. Toen leefde heer Wouter of Walther, die, zooals het overal heet, als de stichter van Ter Aa aangemerkt wordt. Hoe valt dit te rijmen met de nog oudere berichten, waarvan we zoo even melding maakten? Mogelijk heeft het zich aldus toegedragen, daar, volgens Smids, aangenomen mag worden, 'dat het kasteel eertijds op een andere plaats, niet verre vandaar, stond.' Het eerste kasteel is vernield, wat in die woelige jaren, tijdens en na de regeering van Lodewijk den Vrome, geen verwondering kan baren, en in 1156 zijn eenige goederen daar ter plaats aan genoemden heer Wouther, die zich jegens den Bisschop verdienstelijk had gemaakt, in eigendom geschonken of ter leen gegeven, zeer waarschijnlijk het laatste, daar Ter Aa in latere tijden tot de leenen van het Sticht behoorde. Mogelijk ook legde Bisschop Godefroi van Rhenen, 'der Stichtsche Heerlijkheden een uitgenomen voorstander,' aan Wouter van der Aa en anderen de verplichting op een slot te bouwen, om zoo een barrière te hebben tegen Egbert van Amstel, met wien hij omtrent dezen tijd in onmin lag, daar hij beschuldigd werd, zich de Bisschoppelijke tienden en andere inkomsten toegeëigend te hebben. Zeker is het dat de Bisschop te Montfoort een kasteel lie bouwen tegen de machtige heeren van Amstel.

Elders weer (bij Van Alkemade) vonden wij aangeteekend, 'dat Ter Aa van ouds een leen van 't Sticht is geweest, waarmede heer Gerrit van der Aa beleend werd (wanneer?), met gerechte, thijnse, tienden en 26 morgen lands met de gift van de kerk te Ter Aa, en op de andere zijde (van de Aa) een hofstede met 20 morgen lands met gerechte, thijnse, tienden en 't huis, dat Dirk Gerrits voorts van hem houdt.'

Leefde deze Gerrit vóór heer Wouter, die als de stichter aangemerkt wordt?

In den open landbrief van Utrecht A^{o} 1375, die het gevolg was van de toenemende macht der edelen en steden en aan deze meer aandeel in de regeering toekende, bezworen en bezegeld door Bisschop Aernt van Hoorn en de drie Staten 's Lands van Utrecht, komen onder de Ridders, die daaraan hun zegel gehangen heb-

ben, o.a. ook voor Jacob van der Aa en Gherijt van der Aa.
Is deze Van der Aa dezelfde als bij v. Alk.? Hieromtrent

DE DORPSSTRAAT TE TER AA.

valt niets met zekerheid te zeggen, daar deze geen jaartal noemt. Overigens blijkt, wat deze vermeldt, voor waar te kunnen gehouden worden, daar bij de boerderij, staande vlak naast de plaats, waar weleer het kasteel stond, nog heden 26 morgen lands behoort. De 20 morgen op de andere zijde zijn, met uitzondering van de buitenplaats en eenige huizen op Ter Aa, sedert in andere handen overgegaan. Van de lotswisselingen, welke èn het kasteel èn de bewoners gedurende een viertal eeuwen ondergingen, geen enkel bericht; 't is al vergaan in den wisselenden stroom der tijden.

Het sabel en goudgebalkte wapen der heeren Van der Aa is nog op drie plaatsen in de kerk te zien.

Uit dit geslacht, maar uit een andere linie, worden nog genoemd Adolf en Filips van der Aa, beiden onderteekenaars van het verbond der edelen met een andere, Gerard van der Aa, de laatste van dat geslacht, die in 1632 stierf en tegenwoordig was bij de begrafenis van Prins Willem I. Adolf sneuvelde in den slag bij Jemmingen 21 Juli 1568.

Volgens sommigen zou het geslacht Peinsen Van der Aa, dat nog vertegenwoordigers heeft, uit dit geslacht zijn oorsprong hebben.

In 1470 was het stamhuis Van der Aa in de mannelijke linie uitgestorven en huwde Gerard van Renesse van Everingen met Agnes van der Aa, erfdochter van Gerard, heer van Ter Aa, en Woutera van Gend. Deze Gerard van Renesse bekwam alzoo de Heerlijkheid van Ter Aa en noemde zich voortaan, evenals zijne nakomelingen, Renesse Van der Aa. Heer Gerard overleed in 1495 en Vrouwe Agnes in 1536. Beiden werden bijgezet in den familiegrafkelder te Ter Aa, aldaar nog aanwezig.

Met Gerard van Renesse was Ter Aa dus gekomen in het geslacht van Renesse, uit Zeeland afkomstig en ‘een der oudste en aanzienlijkste van Nederland, hebbende door de vereenigde gewesten zeer uitgebreide takken geschoten.’

‘Volgens zeer waarschijnlijke gissingen ontleent het zijn oorsprong aan de aloude graven van Holland en wel aan Peregrinus, jongste zoon van Graaf Dirk VI, gehuwd met een erfdochter van den eigenaar van Renesse of Haemstede.’

Dirk van Renesse, heer van Haemstede, Moermont en Burgt, wordt als de stamvader beschouwd. Een achterkleinzoon van dezen Dirk, Konstantyn, trok Floris V ter hulp bij het beleg van het slot te Vreeland en behaalde bij Loenen een overwinning op Gijsbrecht van Amstel, die hier gevangengenomen werd. Zijn zoon, Jan van Renesse, die na een aanslag op Utrecht bij het overvaren van de Lek verdronk, was volgens Melis Stoke een der edelen, die samenspanden tegen Floris V.

In October 1536 werd op de Gemeene dagvaart der Staten 's Lands van Utrecht het huis Ter Aa verklaard te behooren tot de vrije riddermatige hofsteden, daar het

voldeed aan de drie daartoe gestelde eischen. Uit de bezitters van deze riddermatige hofsteden werd nu eens een grooter, dan weder een kleiner aantal ter dagvaart beschreven, welke edelen het Lid der edelen of ridderschap vertegenwoordigden.

Diensvolgens werd ook Gerard van Renesse, heer van Ter Aa, herhaalde malen burgemeester der stad Utrecht, beschreven in de ridderschap der Staten 's Lands van Utrecht.

Hij huwde in 1594 met Anna van Assendelft en overleed in 1610 te 's-Gravenhage zonder mannelijke nakomelingen.

De omstandigheid, dat heer Gerard burgemeester van Utrecht was en te 's-Gravenhage overleed, doet ons ver-

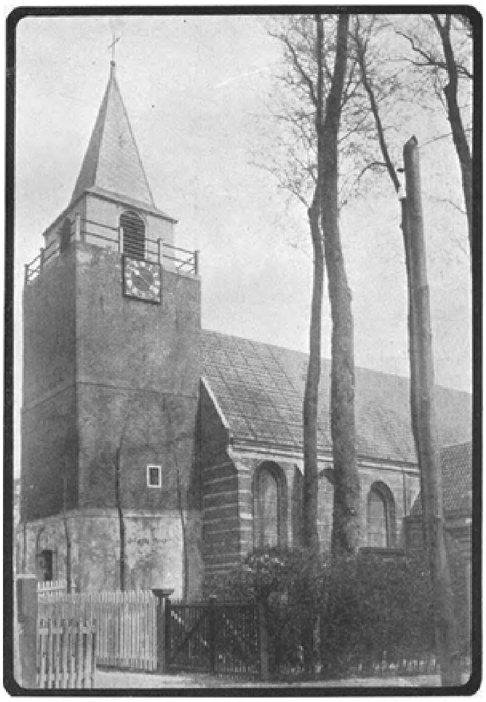

DE HERV. KERK TE TER AA VAN DE Z.W. ZIJDE GEZIEN.

moeden, dat het kasteel Ter Aa verwoest, althans niet meer bewoonbaar was. En daar 't boven allen twijfel verheven is, dat de Spanjaarden hier ‘vuil’ hebben huisgehouden, blijkens de straks aan te halen kroniek op de kerkklok, mag als zeker worden aangenomen, dat deze hierin de hand hebben gehad.

Waarschijnlijk hadden de heeren van Ter Aa ook hun kasteel in de stad, want in authentieke stukken noemen ze zich meermalen heeren van Ter Aa en Aastein en volgens de Tegenw. Staat en Cortgeen stond in Utrecht het slot Aastein, later op dezelfde plaats het St. Ceciliaklooster, thans de rijksmunt.

Ziehier de beschrijving, welke Smids van het Huis Ter Aa geeft:

‘An^{o} 1704 den 20^{en} April het eens aandachtig willende beschouwen, vertoonde zich aan mij een ontoegankelijk plein, hebbende nog ter rechterhand een ringmuur en van voren een stuk muurs op de helft; maar aan de linkerhand, op zijde was de ringmuur bijna geheel omvergevallen. Op het einde naar Breukelen of naar de linkerzijde was nog een overeind staande helft of doorsnede van een achtkanten toren, aan de zijde van het plein met acht doorgaande vensteren, zijnde van binnen aan den grond nog eenige uithoeken van een laag gewelf zichtbaar.

Verder is van dezen toren door een gracht, heden vol ruigte, gescheiden een vierkante Burgt, van voren opengescheurd, doch aan de andere zijde geheel toegesloten.’

Tot 1741 is de ruïne te zien geweest. doch kort daarna op order van den Ambachtsheer tot op de onderste fondamenten afgebroken. Met het puin is de weg langs de Ter Aasche vaart van den straatweg tot Ter Aa verbeterd.

De grachten zijn evenwel ten deele nog aanwezig, ten deele volgegroeid, maar uit de ligging is nog zeer goed op te maken, welken omvang voorplein en burcht hadden.

De boerderij, waarvan wij straks spraken, schijnt de plaats in te nemen, althans ten deele, waar weleer de achtkante toren stond. Als men met eenig voorwerp in het water steekt, stoot men altijd op steenen, en wanneer men in den bodem graaft, kan men zeker zijn een paar groote moppen naar boven te brengen.

Volgens het volksgeloof zijn in de gracht een paar koperen hekken verzonken, maar hoe, door wien, waar en wanneer ze er in gekomen zijn, weet niemand te zeggen, en de sluier der geheimzinnigheid zal vooreerst het beantwoorden dier vragen wel onmogelijk maken, indien 't al ooit gelukken mag een tipje daarvan op te lichten.

De straks genoemde Gerard van Renesse had twee dochters, waarvan de eene Agnes in 1619 huwde met Nicolaas van Renesse van Elderen, waardoor de heerlijkheid Ter Aa in de familie Renesse van Elderen kwam. De dochter (2 zoons zijn ongehuwd overleden) Agnes van Renesse, baronesse van Elderen, vrijvrouwe van Assendelft en vrouwe van Ter Aa, stierf ongehuwd in 1667.

Nu kwam de heerlijkheid in 1668, na misschien tijdelijk in andere handen te zijn geweest, aan Frederik van Renesse de Moermont, die in 1668 huwde met Josina Sara van Brederode en in 1680 overleed. De weduwe huwde daarna met Pieter Nicolaas van Bodeck tot Marwitz, wier dochter Susanna Geertruid in het huwelijk trad met Maximiliaan van Renesse, heer van Wezenthorst, die in 1705 bij den dood van Josina Sara van Brederode beleend werd met de ridderhofstad Ter Aa en in 1738 overleed.

Een wapenbord in de kerk te Ter Aa met de kwartieren, niet alle zichtbaar evenwel, en zonder opschrift en jaartal, daar dit door den tijd was verbleekt en niet meer te ontcijferen, herinnert nog aan Susanna van Bodeck, het weduwenschild, omgeven

van een geslingerd koord, vertoont links van den toeschouwer het wapen van Renesse gekwartileerd met dat van Bodeck tot Marwitz.

De nog zichtbare kwartieren zijn:

Bodeck tot Marwitz.
Van Uffelen.
Borman.
Hoen.
Brederode.
Van Reede.
Arkel tot Asperen.
Oestrum.
Nijenrode.
Rhoon.
Oestrum.

In 1738 kwam de heerlijkheid aan den laatste der Renesse's Reinoud Abraham van Renesse van Wilp, beschreven in de ridderschap der Staten 's Lands van Utrecht. In 1776 overleden, werd hij te Ter Aa begraven en zijn wapenbord met 16 kwartieren in het koor der kerk opgehangen.

Daar hij kinderloos was, vermaakte hij de ridderhofstad en de heerlijke rechten daaraan verbonden aan zijn neef Jan Pieter Nicolaas van Reede van Amerongen, wiens vader Frederik van Reede gehuwd was met Joh^{a}. Adr^{a}. van Renesse van Wilp, dochter van Susanna van Bodeck en Max. van Renesse, een zuster dus van R.A. van Renesse.

De heerlijkheid ging met J.P.N. van Reede over in een ander geslacht. Dit aloud vaderlandsch geslacht, schrijft Kok in zijn Vaderl. Woordenboek, behoeft zoowel in oudheid als in menigte van vermaarde telgen voor geen der Nederlandsche geslachten te wijken.

Afkomstig uit Munster heeft het zich door Gelderland, Twente en vooral door 't Sticht verspreid. In 't begin der 13^{e} eeuw leefden Frederik, Arnold en Gerard van Reede, genoemd naar een vlek van dien naam in Munster, van welke de eerste als de stamvader is te beschouwen. Zij waren lieden van groot vermogen en kregen in Gelderland blijkbaar al spoedig veel invloed, daar men hun namen meermalen vermeld vindt bij plechtige verdragen of onderhandelingen tusschen vorsten en grooten van hun tijd. Zoo wordt Frederik in 1226 genoemd als een der scheidslieden door Gerard van Nassau, graaf van Gelder, gekozen ter vereffening van oneenigheden tusschen hem en Otto van der Lippe, bisschop van Utrecht, over eenige goederen in Salland. In 1227 stond hij als getuige over de vrijheden, door den graaf van Gelder verleend aan de opgezetenen der Veluwe, terwijl eindelijk hun namen voorkomen op een brief van 1233, waarbij Otto, graaf van Gelder, aan Arnhem eenige privilegiën schonk.

Een hunner nakomelingen speelt ook een belangrijke rol in onze latere geschiedenis, namelijk Godard, Baron van Reede Ginkel. Hij was veldmaarschalk van de legers van den staat der Vereenigde Nederlanden, vergezelde Willem III in 1688 op zijn tocht naar Engeland en bewees dezen door het behalen van vele voordeelen in Ierland (slag aan de Boyne) belangrijke diensten, welke door den stadhouderkoning erkend werden door het schenken der titels, graaf van Athlone en Agrim, en een aanzienlijk jaargeld.

Het geslacht Van Reede heeft slechts drie heeren van Ter Aa opgeleverd, waarvan de twee laatste, Jan Pieter Christiaan van Reede van Ter Aa, grootvader en kleinzoon, nog in de herinnering der oudere bewoners van Ter Aa leven, daar de eerste in 1875 op hoogen, de laatste in 1879 op den jengdigen leeftijd van 17 jaren overleed, waarmede het geslacht Van Reede is uitgestorven.

De heerlijkheid berust thans bij Douair^{e} van Reede van Ter Aa-Gillot te Utrecht.

Weleer schijnt ongeveer evenwijdig aan de Vecht en misschien in de buurt van Breukelen met deze in verbinding staande, een tweede stroom zijn wateren noordwaarts gestuwd te hebben. Althans de machtige rivierkleilagen aan beide oevers getuigen er van, dat in lang vervlogen tijden deze landen door rivierwater overstroomd werden. De vorm is dezelfde gebleven, maar van een river is geen sprake meer. Zuidwaarts van Ter Aa is de rivier van voorheen boezemwater, het Buitenwater, ten noorden van het dorp,

polderwater, de Binnen Aa, gescheiden door een dam met duiker. Vroeger vond men hier een sluis.

Aan beide zijden van dit water en aan den grintweg, die bij Over-Holland den straatweg verlaat, ligt het vriendelijke dorpje, half verscholen achter het hooge geboomte, dat het eenige overblijfsel is van de zoo liefelijk gelegen buitenplaats Quackenburg, na de verwoesting van het kasteel door de heeren van Ter Aa aangelegd, maar sedert eenige jaren (1889) gesloopt.

Het dorp is klein en eenvoudig zijn de bewoners. In een beschrijving van 1759 schat men het aantal huizen in het eigenlijke dorp op 18, het aantal inwoners op 140, terwijl het in de lijst der morgentalen van het Sticht slechts voor 86 morgen stond aangeslagen en 25 st. per morgen betalen moest.

De roem van het dorp is de kerk, vanouds volgens de handschriften der ‘Utrechtsche kerke’ als Parochiekerk bekend, waartoe, behalve Ter Aa, ook behoorden en gedeeltelijk nog behooren, Oukoop, Portengen, Kortrijk en Demmerik. Het laatste is in 't begin dezer eeuw bij de kerk van Vinkeveen gevoegd.

Spreken de sobere woorden in het kerkeboek van oorlogsgeweld, brandstichting, moord en plundering, en roepen ze ons den diep treurigen tijd van 1672 en 1673 weer voor den geest, ook de kroniek op de kerkklok maakt daarvan melding:

> Doe 't Spaansch gebroedt
> Hier was te land,
> So wierd verwoedt
> Mijn kap verbrandt, (1575).
> Doch ik bleef hangen door geluk,
> Nu ben ik door het Fransch geweld
> Gebroken en om weinig geld
> Verkocht 1673, doch weer terecht gesteld (1676).
>
> De Kerkmeesters A.A. Peter Harmsen de Haen en Jacobsen
> Schout hebben mij doen gieten.

‘Mijn kap’ is natuurlijk de spits van den toren, nu evenals toen van hout en geplaatst en bevestigd op den bovensten muurrand, die tevens den niet te breeden, maar van een stevig hek voorzienen omloop vormt. Dit geeft den lezer een denkbeeld van de zwaarte der muren, die beneden zelfs een dikte van 144 cM. hebben en tot op eenige Meters hoogte van reuzenmoppen, door pleister aan het oog onttrokken, zijn opgebouwd. Hoogerop is de dikke vierkante toren van gewone metselsteenen opgetrokken, zonder eenige versiering.

Waarschijnlijk was de toren oorspronkelijk hooger; waartoe anders zulke zware muren? En zou het ongerijmd zijn de gedachte aan eenig verband tusschen de weinig proportioneele verhouding der afmetingen van dit plompe gebouw en het wandalisme der Spanjaarden geheel uit te sluiten?

Mag hij zich dan evenwel niet meten met zijn broeders uit den omtrek, wat hoogte en sierlijken vorm betreft (het pas vergulde haantje blinkt op een afstand gezien tusschen de kale takken der omringende boomen, maar vermag niet zich daarboven te verheffen, een omstandigheid, waarover bewoners van omringende dorpen zich vroolijk maken en waarom een rechtgeaard ingezetene zich wederom gevoelig betoont), de toren belooft mettertijd den scheeven toren van Pisa naar de kroon te steken.

Uit al deze gegevens valt geen besluit te trekken omtrent den ouderdom van de kerk, evenmin uit het straks vermelde feit, dat in 1495 Gerard van Renesse van der Aa te Ter Aa werd begraven, waaruit alleen blijkt, dat ze reeds in 1495 bestond, evenmin uit de opschriften der in het kerkgebouw aanwezige grafsteenen.

De oudste draagt tot jaartal 1583. Blijkens de inscriptie op den bij de restauratie in den grond gevonden en nu in den muur ingemetselden steen, was in 1583 de hervorming nog niet tot hier doorgedrongen of stond geboren te worden uit de allengs meer en meer veldwinnende nieuwe ideeën en uit de omstandigheden.

Dat opschrift luidt:

> A° 1583 Den 13 November sterf H. Egbert ter Brugghe pastoor hier begraven.

Op de in 1579 gesloten Unie van Utrecht volgde wel haast een gereformeerde regeering met afschaffing van alles, wat naar roomschgezinde zeden zweemde. Dit had niet alleen in de stad, maar in de geheele provincie, later ook door den invloed, die Leicester voornamelijk in Utrecht had, een groote verandering ten gevolge, waarbij de R.K. godsdienst aanvankelijk nog oogluikend toegelaten, maar kort daarna door de regeering zoowel in het openbaar als heimelijk verboden werd. De kerkelijke goederen werden aangeslagen. Die verandering had voor Ter Aa wellicht plaats in 1583 of iets later, daar wij als den eersten predikant na de reformatie vermeld vonden Cornelis Frans Polletz, vertrokken in 1607.

De bediening van de kerk, zoowel als het kosters- en schoolmeestersambt, werd van oudsher begeven door de heeren van Ter Aa, die dan ook den predikant buiten last der Staten van Utrecht onderhielden. 'De oorsprong van dat collatierecht, het 'Jus Patronatus', schijnt men daarin te moeten zoeken, dat de wereldlijke personen bij het bouwen of begiftigen van een kerk de voorwaarde stelden, dat zij of hunne opvolgers bij het kiezen van een geestelijke stem zouden mogen uitbrengen. Zoodoende werd het als een heerlijk recht verbonden aan zekere heerlijkheden, hoewel het in den loop der tijden ook daarvan werd afgescheiden en in handen kwam van andere personen dan de bewoners der heerlijkheid, waartoe het oorspronkelijk behoorde. Onder stadhouder Willem III werd het collatierecht en de uitoefening, daaraan verbonden, nader geregeld en bepaald, dat er een stamboek moest worden aangelegd, waarin ieder recht moest worden geregistreerd en alleen hij bevoegd erkend werd tot de uitoefening daarvan, die zijn titel behoorlijk had doen inschrijven. Bij de grondwet van 1798 werd het collatierecht tegelijk met andere heerlijke rechten afgeschaft, doch bij besluit van Koning Willem I weder hersteld. Dat recht berustte achtereenvolgens bij de verschillende heeren van Ter Aa en thans wordt het uitgeoefend door de Douair^e^ Baronesse van Reede van Ter Aa te Utrecht.

(*Slot volgt.*)

St. Helena*),
door den kapitein der mariniers
J.M. Ente van Gils.

*) In aflevering 5 van dezen jaargang hebben wij in een geïllustreerd artikel een en ander over St. Helena medegedeeld. Men sla de illustratiën ook bij dit artikel nog eens op. (Red. H.)

Toen niet lang geleden de couranten het bericht verspreidden dat de generaal Cronjé met zijne dapperen naar St. Helena verbannen was, dwaalde ik in mijne gedachten eenige jaren terug, toen ik dat eiland heb bezocht, en wil nu trachten u iets omtrent dat geschiedkundige plekje midden in den Atlantischen Oceaan mede te deelen.

Hr. Ms. fregat ‘Van Speijk’ was reeds vanaf October 1892 op dien Oceaan aan 't kruisen, en na een poosje in Simonstad gelegen te hebben, zouden wij St. Helena en St. Vincent aandoen en van daar over de Bermudas naar Noord-Amerika gaan om de groote vlootrevue te Hampton road mede te maken en na te New-York de Columbusfeesten te hebben bijgewoond weder naar 't vaderland terug te keeren.

Den 16^{en} Februari 1893 kwamen wij weder binnen de

keerkringen; spoedig praaide op 15° 57′ Zuiderbreedte en 5° 4′ Westerlengte de uitkijk ‘land vooruit’, en weldra doemde het vulkanisch uit rotsen bestaande, doch bekoorlijke eiland St. Helena in het helle ochtend-zonlicht voor ons op.

Reeds uit de tijden der Portugeesche zeevaarders is dit eiland bekend en werd door Juan de la Nueva in 1502 op St. Helenadag ontdekt, doch eerst later als station gebruikt. Joao de Barros schrijft: ‘Het schijnt mij toe dat St. Helena hier is gevormd tot heil van de zeevaarders die uit Indië komen. Men vindt er het beste water op de geheele reis, terwijl men de schepen als geborgen kan beschouwen, zoodra zij er zijn binnengeloopen.’

In 1650 namen de Engelschen er bezit van en hebben het steeds behouden; eerst stond het onder beheer der Oost-Indische Compagnie, doch sedert 1835 onder rechtstreeksch beheer van het Engelsche gouvernement.

De indruk, dien het eiland van buitenaf gezien maakt, is overweldigend doordat de ruwe en hooge rotsen in hunne schrille naaktheid steil uit de zee opstijgen en de golven met witte schuimende koppen onder donderend geweld in duizenden vlokken er tegen uiteenspatten. Eén oogopslag is genoeg om te doen zien dat Albion terecht dit oord heeft uitgekozen om er een verbanningsoord van te vormen, want hoewel reeds van nature ongenaakbaar, heeft het als 't ware iedere rotsspits gewapend, om hem die 't mocht wagen een stap ter bevrijding te doen, zijn graf in den onmetelijken Oceaan te doen vinden.

Het eiland bestaat uit bazaltrotsen en lava, hier en daar over eenige uitgestrektheid met vruchtbare teelaarde overdekt, zoodat men in de laatste jaren begonnen is die streken in vruchtbare akkers te herscheppen.

De hoogste dier rotsen, de Dianapiek, is 2700′ hoog. Over 't algemeen zijn de hooge streken de vruchtbaarste en de gezondste met een gematigd klimaat. De eenige vlakte die er voorkomt is een plateau van ongeveer 1½ uur in omtrek. De dalen en kloven zijn geheel verlaten om de drukkende hitte.

Slechts aan de Noordwestzijde is een inham als landingsplaats, alwaar de hoofdstad Jamestown gelegen is.

Hiermede een algemeen idee gegeven hebbende omtrent het eiland, wil ik u verder mijne bevindingen mededeelen in de paar dagen hier doorgebracht, ten minste voor zoover zij voor het beoogde doel noodig zijn.

* * *

Het was een heerlijke morgen toen wij met onze sloep naar den wal gingen, overgelukkig weder eens vasten grond onder de voeten te krijgen en met de gedachte met volle teugen van alles te kunnen genieten, zooals men alleen als vreemdeling in den vreemde kan genieten.

De kade, die ons van de landingsplaats voerde naar Jamestown, wordt aan de zeezijde begeleid door eene glooiing van prachtig rondgevormde rotskeien, waar de branding op gebroken wordt, hetgeen telkens een donderend geluid veroorzaakt als de losbranding van een hevig snelvuur uit duizend geweren. Deze eigenaardigheid vervult u echter met een gevoel van plechtigheid, als wilde dat telkens en telkens herhaald en nimmer ophoudend gedonder u waarschuwen, dat gij den grond betreedt, dien eenmaal door den grootsten veldheer van Europa is overschreden. Thans, 85

jaren later, zal ditzelfde oord een man tot verblijfplaats aangewezen worden, die niet als Napoleon als veldheer werd geboren, doch die bewezen heeft, dat hij uit liefde tot zijn land in staat was daden te verrichten een Napoleon waardig.

Wanneer gij, generaal Cronjé, dan als balling landt op die eenzame kust, beschouw dan dat eeuwig onverpoosd saluut der natuur als een nimmer eindigend eerbewijs voor de groote daden, die gij en uwe dapperen hebt verricht.

Van Jamestown naar boven is een trap tegen de rotsen aangebouwd van 700 treden. Wanneer gij die trap met moeite en telkens rustend hebt beklommen, dan bevindt gij u op het rotsplateau, waar Engeland eens een regiment zijner dapperen huisvestte die zich in het vaderland door muiterij hadden onderscheiden, en daar dit feit zich wel eens meer voordeed waren St. Helena en de Bermudas aangewezen als de meest geschikte oorden om de oproerige gemoederen weer tot rust te brengen. Nu, hier ging dat best, want zij die uitgingen moesten eerst de 700 treden afdalen en bij huiswaarts keeren weder terug, zeer zeker een kalmeerend middel, en hoewel men er aan schijnt gewoon te raken, ook door 't aannemen van een bijzonderen gang, hoop ik dat onze dappere Boeren voor een verblijf op dat plateau gespaard zullen blijven.

Het eigenlijke Jamestown maakt geen ongezelligen indruk. Daar waar de consul woont, het postkantoor en de Club staan, is het oudste gedeelte en heeft het iets van een oud Hollandsch stadje, terwijl wanneer men verder doorgaat alles veel onregelmatiger wordt zoodra men het gedeelte voorbij is waar de markt wordt gehouden.

Nadat de beschikbare rijtuigen en rijpaarden in beslag waren genomen door hen, die het vlugst er bij waren, waren wij treuzelaars wel gedwongen te wandelen, hetgeen ons niet slecht bekomen is, daar het weer heerlijk was en de weg die naar Longwood voerde, hoewel niet bepaald overal uitmuntende door natuurschoon, toch zeer goed begaanbaar was en afwisseling genoeg aanbood; stellig echter is die wandeling onder de vermoeiende tochten te rangschikken.

Het eerste gedeelte van den weg, nog tot de stad behoorende, is rechts en links met huizen bebouwd; de bouworde is onregelmatig, en komt er zoo nu en dan eens een stukje rots tusschen door kijken, dan komt men meer buiten langs een weg met hoog opgaande boomen. De gronden worden vrijwel overal ontgonnen en bebouwd. Verderop wordt de natuur woester, terwijl de bergstroompjes in de ravijnen neerstorten.

Vanaf 18 October 1815 tot 5 Mei 1821 heeft Napoleon te Longwood, dat slechts een gehucht is op de hoogvlakte, gewoond en nadat de groote balling eindelijk rust had gevonden, werd zijn stoffelijk omhulsel aldaar in een dal begraven nabij de bron van een bergstroompje, dat door wild struikgewas heen zich een korten weg baant naar zee.

Het graf wordt overschaduwd door hooge cypressen en is met een eenvoudigen steen gedekt.

Aan het verblijf van Napoleon is weinig bezienswaards en geeft slechts een bewijs van den eenvoud waarin Frankrijks grootste keizer zijn gevangenschap heeft doorgebracht.

In 1840 werden, zooals bekend is, de overblijfselen van Napoleon naar Frankrijk overgebracht.

Wanneer men het hier in 't kort beschrevene van St. Helena heeft gezien, ga dan gerust een whisky and soda drinken, want gij hebt alles gezien wat dit eiland u kan aanbieden.

De bevolking is grootendeels Engelsch, verder negers en wat vreemdelingen. Over 't algemeen duidde er alles op, dat er meer armoede dan weelde heerschte; er was weinig vertier en toch maakte die vredige rust op mij een aangenamen indruk; toen wij dan ook St. Helena's rotsige kusten verlaten hadden, is mij steeds een prettige herinnering aan het bezoek bijgebleven.

Op de Meuthe
door Dr. J. Herderschee.
(*Vervolg van blz.* 179.)

‘Geraakte na elk roei- of vaartochtje op de Meuthe altijd slechts één persoon te water, zooals in de legende?’

KARTON VOOR EEN ALTAARSTUK.
Door G. WOOLISCROFT RHEAD.

‘O neen, het zat niet altijd in verdrinken, dat ongeluk, maar *iets* rampzaligs volgde altoos.’

‘Dat wil ik wel gelooven,’ lacht Willem; ‘de wereld is groot en ongelukken gebeuren dagelijks. Daarom is er nog geen verband tusschen dat onheil en de Meuthe!’

‘Neen, jongen, je weet wel beter. Het ongeluk trof altijd een van degenen, die aan de roeipartij hadden deelgenomen. Ja zelfs, wie er alléén heen was geweest, kon er op rekenen, door het noodlot te worden achterhaald. Eene ziekte of eenig ongeval trof hem. Ook bestaan er verhalen van menschen, die na zoo'n Meuthetocht failliet gingen of wier huis afbrandde; kortom, allerlei tegenspoed viel hun ten deel.’

‘En bleef men maar altijd op de Meuthe varen?’ vraagt Anna ondeugend.

‘Neen, kindje, sinds lang niet meer. Toen mijn grootvader deze plaats kocht en geheel liet veranderen en opknappen, liet hij de Meuthe liggen zooals hij haar gevonden had. Ook mijn vader wilde niets van de Meuthe hooren. Mijn broer en ik lachten echter om die bijgeloovigheden.

Toch waagden wij niet er te gaan varen. Het verbod was te gestreng. Wel bleef de Meuthe steeds het onderwerp van ons gesprek. Het verbodene trekt met sterke koorden! Toeval, zeiden wij, anders niet. Ook zonder het varen aldaar zou er wel het een of ander ongeluk gebeurd zijn. De samenhang was inderdaad vreemd,

geheimzinnig; maar wij wilden er niets van weten. Wij lieten echter de zaak voor hetgeen zij was, totdat wij er op eene vreeselijke wijze aan zouden herinnerd worden.

Mijn broer was student te Leiden, terwijl ik buiten bleef wonen, werkzaam ten kantore van mijn vader, en vooral mij bezighoudende met de administratie van onze landerijen, een werk dat altijd mijne liefhebberij is gebleven.

Heerlijk vond ik het, wanneer mijn eenige broer met de vacanties tehuiskwam.

Vooral de zomervacantie, - nu, je kunt begrijpen hoe wij dan hier buiten genoten. Zoo was het weer eens groote vacantie. Mijn broer had vóór dien tijd zijn doctoraat in de rechten gedaan en zou na de vacantie promoveeren, tenzij hij er nog langer over wilde doen om eene dissertatie te schrijven. De professoren hadden hem dat sterk aangeraden, en mijn vader zou het eveneens graag zien. 't Was een knappe jongen, zeer bemind onder de jongelui. Maar zoo kort na zijn examen kwam er van werken niet veel.'

'Zeer begrijpelijk, als men zoo heerlijk buiten is als hier,' voegt Lansing er tusschen.

'En dat juist is hem en ons allen noodlottig geworden. 't Was reeds tegen het einde der vacantie, dat wij het lang beraamde, goed gewikte en gewogen plan zouden ten uitvoer brengen om eens te onderzoeken, wat die Meuthe eigenlijk was. Geen van beiden waren wij er ooit geweest. Nu waren wij toch oud en wijs genoeg, zeide mijn broer, als ik nog huiverig opzag tegen ons voornemen. Dat wij gingen roeien vond niemand vreemd; wij deden het dikwijls, alleen of samen of in grooter gezelschap. Vooral dat laatste was heel pleizierig;' deze laatste woorden vergezeld van een vriendelijk lachje naar de zijde zijner vrouw.

Mevrouw kan niet nalaten ook even te glimlachen.

Lansing had eene nog versche herinnering, die hem het pleizierige van zulk een roeitochtje deed begrijpen.

'Wij gingen aan op weg en weldra te water. Zonder veel spreken stuurden wij aanstonds regelrecht op de Meuthe af. 't Was een pracht van een herfstdag; ik zie alles nog vóór mij. 't Is of ik nog den vochtigen boschgeur ruik en 't gekweel der vogels hoor. De takken werden op zij geduwd, en niet zonder moeite kwamen wij op den 'verboden toegang'. 't Was er niet mooier maar ook niet minder dan elders. Een tamelijk breede, vrij ondiepe vijver, aan alle kanten omringd door struikgewas, waarvan de takken het water raakten en waarboven de beuken en eiken statig omhoogrezen. Overal waterlelies en kroos, zooals in een stilstaand water wordt aangetroffen. Wij baanden er ons met inspanning een weg doorheen, roeiden tot het einde, keerden, en waren spoedig aan den nauwen toegang terug. Wij keken elkaar eens aan: Was dat nu alles? Toch, wil je wel gelooven, dat ik ruimer ademhaalde, toen wij weer op den grooten vijver waren? Natuurlijk, hè? Hier behoefden wij niet te vreezen overvallen te worden! Mijn broer scheen van hetzelfde gevoelen te wezen, al hebben wij het elkaar niet bekend. Wij waren blij toen wij goed en wel tehuis waren en spraken niet over onze ongehoorzaamheid; niet omdat wij ons zelf voor slecht hielden, maar om onze ouders niet noodeloos te verontrusten. 't Zou immers noodeloos zijn geweest? Geen van beiden hadden wij een ongeluk gekregen. Ook de volgende dagen gebeurde er niets, en het geheele voorval geraakte op den achtergrond onzer gedachten.

'Maar de geschiedenis was nog niet uit. Mijn broer vertrok naar Leiden voor zijne dissertatie, zooals nu vast bepaald was; dat zou voor zijne carrière zeker goed zijn. Een paar weken na zijn vertrek ontvingen wij de verschrikkelijke tijding, dat hij zich in een boschje buiten de stad had doodgeschoten. Vader en ik gingen er dadelijk heen, en later weer om de begrafenis bij te wonen. Niemand kende een reden voor deze vreeselijke daad. Schulden had hij niet; van eene ongelukkige liefde had nooit iemand iets gehoord; hij was gezien bij professoren en studenten. Sommigen mompelden iets van een Amerikaansch duel, maar het rechte van de zaak zijn wij nooit te weten gekomen. Mijne ouders waren wanhopend bedroefd.

'Toen kon ik, tehuisgekomen, niet langer zwijgen.

'Ik vertelde mijn vader alles van ons roeitochtje. Lang zag hij mij aan met iets diep weemoedigs in zijne oogen; daarna gaf hij mij de hand zonder eenig verwijt. Sinds dien tijd is de Meuthe bij mij voorgoed verboden terrein.'

Allen waren onder den indruk van het verhaal gekomen. Zwijgend wordt een teug gedronken; dan breekt Lansing de stilte af met de woorden: ''t Is wel toevallig.'

'In zooverre men van toeval spreken mag,' meent mevrouw.

'Zeker, mevrouw! Maar meent u, dat dit niet bestaat; dat niet twee gebeurtenissen, welke ieder voor zich haar eigen oorzaak hebben in de ijzeren keten van oorzaken en gevolgen, zouden kunnen samentreffen, zonder dat wij het verband tusschen beide kunnen nagaan, eerlijk gezegd omdat zulk een verband niet bestaat?'

'Maar, mijnheer Lansing! u gelooft immers wel...?'

'Jelui gaat toch niet theologiseeren?' oppert mijnheer. 'Toeval of geen toeval, ik vertel alleen wat verhaald wordt en wat ik zelf heb ondervonden. Ik wil niet strijden vóór of tegen toeval, noodlot en die dingen meer. Maar ik heb in elk geval geen lust dat toeval uit te lokken, dat noodlot te tarten; ik bedank voor verdere ongelukken. Daarmee basta met de Meuthe!'

'Maar,' meent Lansing, 'weet u nu zeker dat er *altijd* een ongeluk gebeurde na het bevaren van de Meuthe? Het zal ook wel eens goed zijn afgeloopen?'

‘Daar weet ik niets van. Ik weet alleen wat ik u verteld heb.’

‘Juist. En nu gaat u een verband zoeken...’

‘Ik een verband zoeken?’ valt mijnheer eenigszins boos hem in de rede. ‘Ik zoek geen verband. Ik verhaal alleen wat er gebeurd is.’

‘Neem mij niet kwalijk; ik bedoelde alleen eene opheldering te geven. Onlangs nog hoorde ik een verhaal over eene weduwe, wier man, een stuurman op een koopvaardijschip, verdronken is. Op zekeren nacht zag zij haar man duidelijk voor haar bed staan, doodsbleek, met druipende kleeren en met wier rondom zijn hoofd, terwijl zijne hand omhoog wees. Later kreeg zij bericht, dat hij op hetzelfde tijdstip over boord was geslagen. Ik laat nu daar, of de tijdsbepaling op de minuut af overeenkwam. Maar ik begrijp zeer goed, dat die vrouw gedurig aan haren man heeft gedacht, en gesidderd bij de vreeselijke mogelijkheid: *als* hij eens verdronk. Meer dan ooit dacht zij dat in dien stormachtigen nacht, en haar visioen is niet onverklaarbaar. Zij had dat mogelijk wel meer vóór zich gehad, maar *nu* werd er de aandacht op gevestigd. Zoo bleven ook in gedachtenis alle Meuthetochtjes, die aan een ongeluk voorafgingen; doch alle andere werden vergeten.’

‘Mijn broer en ik waren er van te voren nooit geweest.’

Ernstig klinkt mijnheers stem, zóó ernstig en droevig, dat Lansing zich haast te spreken:

‘O, ik begrijp ten volle uw afkeer van dat mooie, maar toch wezenlijk griezelige plekje op den vijver.’

En om eenige afleiding te geven aan de richting der gedachten gaat hij voort: ‘U sprak van een Amerikaansch duel. Ik vernam eens van een dokter, die de opmerking maakte: moet er noodzakelijk nog door de menschen geduelleerd worden, laat het dan zijn het Amerikaansche duel, onder deze voorwaarde, dat beide tegenstanders gedurende een jaar vrijwilligersdienst doen in een of ander gasthuis voor besmettelijke ziekten, binnen- of buitenslands. Hij die het overleeft mag zich als overwinnaar beschouwen. Het aantal duellen “op cholera. typhus, diphteritis” zou niet groot wezen.’

Nu kwam het gesprek op het duel in het algemeen, en na verloop van tijd op de politiek. Lansing was altijd van meening, dat wanneer de conversatie tot dat punt was gekomen, aan het bezoek of de visite een einde kon worden gemaakt. Dat meedeelingen doen uit de courant, die een ander evengoed gelezen had; dat wijsheidluchten meestal zonder kennis van zaken was voor hem een bewijs van kwijning in de conversatie. Hij noemde dat: ‘Bismarcken’, omdat eenigen tijd geleden de groote Duitsche staatsman uit den aard der zaak het onderwerp van alle politieke gesprekken was.

Nu men dan ook hier ging ‘Bismarcken’ achtte hij den tijd gekomen om beleefd afscheid te nemen. Hartelijk gemeend was zijne dankzegging voor het aangename avondje.

De Meuthe bleef ongerept liggen en werd zelfs in de gesprekken niet meer aangeroerd. ‘Ik wil het toeval niet uitlokken, het noodlot niet tarten,’ had oom gezegd. Daarmee uit! Men begreep zijne stemming bovendien volkomen; dat hij huiverig was bij de herinnering van het vreeselijk onheil, dat hun was overkomen, in zijne voorstelling zoo nauw verbonden met het roeitochtje op de Meuthe, ja dat was verklaarbaar. Het onderwerp weer ter sprake brengen zou van geen fijngevoeligheid getuigen.

Vergeten werd het spoedig door Willem onder zijne studies, door Lansing bij de laatste handlegging aan de voltooiïng van den nieuwen tramweg; maar niet door

Anna. Zij had niet dien herseninspannenden arbeid, welke hare gedachten geheel in beslag nam. Zij kon, wanneer zij in haar vrijen tijd schetsboek en potlood ter hand nam, aan die gedachten zelfs den vrijen loop laten. Daarbij kwam, zij was jong, levenslustig, kordaat en ook een beetje ondeugend. Al mag zij het in oom, dien goeden oom, die zooveel van zijn eenigen broer heeft gehouden, vergoelijken, voedsel te geven aan die vrees voor de Meuthe vindt zij dwaas. Al was hij, evenals menigeen die het onheil over zich had zien komen na een tocht op de Meuthe, huiverig geworden voor dat vaar-

water, aan dat gevoel toegeven was verkeerd. Hoe kleingeestig zou men daardoor worden, denkt Anna, het blonde hoofd met eene kort-krachtige beweging naar achteren werpend. Zij wilde er wel eens heen.

Zij wilde er wel eens heen. Aanstonds nadat oom zijn treurig verhaal had gedaan, was deze gedachte bij haar opgekomen. Zij was er nieuwsgierig naar, dat bijzondere plekje eens met eigen oogen te zien.

Den volgenden dag hield dezelfde gedachte haar voortdurend bezig; maar nu ernstiger, degelijker. Niet alleen, niet allereerst uit nieuwsgierigheid; neen maar om zichzelf te onderzoeken of hare zenuwen genoegzaam tegen de proef gestaald waren. Ook om althans aan zichzelf te toonen, dat zij boven alle vooroordeel en bijgeloovigheid verheven was. Eerlijk onderzocht zij haar hart. Zij wilde toch iets gaan doen.... ja zoover stond het nu reeds vast, dat zij werkelijk de Meuthe wilde gaan bezoeken; welnu, zij ging iets doen tegen den uitdrukkelijken wensch, sterker nog, tegen het verbod van oom. Dien besten man zou zij er verdriet mee doen als hij het wist. Hij behoefde het echter niet te weten; zij zou er natuurlijk van te voren niet over spreken, want dan begreep zij wel, dat geheel haar plannetje in duigen zou moeten vallen.

En later? als het uitkwam, of wanneer oom het ondekte? Och, dan stonden hij en zij voor een voldongen feit. Maar het mocht vooral niet uit nieuwsgierigheid geschieden. Bah, dat zou ook al heel kinderachtig zijn. Oom had het met zoovele woorden gezegd: aan het plekje zelf was niets bijzonders te zien. Was het niet het noodlot tarten, zooals oom het genoemd had? Ja, daarin lag waarheid. Een tikje bijgeloovigheid scheen aan Anna zelfs niet vreemd. Zij zou niet gaarne nagelaten hebben 'unberufen' te zeggen, wanneer men met eenigen trots roemde, zóólang reeds zich als eigenaar in het bezit van eenig voorwerp te mogen verheugen, of wanneer men niet zonder een zweem van zelfvoldoening geurde met gezondheid en kracht; in denzelfden trant waarin tal van hare verlichte medemenschen bij zulk eene gelegenheid een paar malen tegen de tafel zouden kloppen om het noodlot te bezweren. Nu ja, dat doet men zoo uit gewoonte, zou Anna zelf gezegd hebben.

De gedachte, door ooms woorden bij haar opgewekt, kon niet lang haar eene kwelling zijn; daartoe voelde zij zich te gezond, daartoe was zij te flink ontwikkeld, en te wezenlijk vroom ook.

Desniettemin bleef nog een poos eene obsessie haar drukken.

Het behoefde immers niet - *als* er nu eens iets gebeurde! Welnu, dan zou zij zichzelf daarvan volstrekt geen verwijt maken.

Haar wikken en wegen doet haar eindelijk vollen vrede met haar plan hebben.

Het waas van geheimzinnigheid, over haar plannetje verspreid, verhoogt de aantrekkelijkheid en bekoorlijkheid, welke het reeds voor haar bezit.

Ach! haar leven gaat zoo doodgewoon voort; in deze eentonige omgeving mag zij zich wel iets bijzonders gunnen.

Lansing zou zeker zeggen: ga gerust je gang! Lansing? Hoe denkt zij zoo aan hem? Wat deert haar zijn oordeel? Zeker omdat hij juist dien avond op den Bijenhoff was, toen oom voor het eerst de Meuthevertelling in haar geheel ten beste gaf.

Dat bezoek van mijnheer Lansing was hier een welkome afwisseling. Wat een aangenaam mensch; hoe gemakkelijk beweegt hij zich.... een gezellig causeur. Hij zou er dus niets in vinden? Hij zou het goedkeuren?

Peinzend laat Anna een poos 't hoofd steunen op hare hand. Dan ziet zij lachend op: neen, hij zou 't niet afkeuren, zeker niet.... Maar wat komt dat er eigenlijk op aan?

Nu zij gereedstaat haar plan te volvoeren, is 't alsof eene lichte huivering haar overvalt. Toch niet van kou; de zomerzon heeft van den vroegen morgen reeds geheel de woning en hare omgeving gekoesterd.

Van bangheid? Maar waarvoor zou zij bang zijn? Aan spokerij gelooft zij niet; angstwekkend is het voorkomen van de Meuthe geenszins; voor ontdekking bestaat weinig kans. Oom is den geheelen dag afwezig voor eene verkooping op een naburig dorp.

Als zij schetsboek en potlood meeneemt, mag zij 's middags gaan waarheen zij wil. Tante heeft het haar meermalen gezegd: oefen je maar flink in teekenen en schilderen; je schijnt daarvoor aanleg te hebben; het kan je nog eens te pas komen! Lezen in de week - dat mocht niet; maar in het beoefenen van de kunst zag tante geen bezwaar, om de gewichtige reden, dat deze nog eenmaal haar zou kunnen helpen haar eigen brood te verdienen! Anna is het met hare tante in dat opzicht eens; het is altijd goed als iemand zich weet te redden, al schijnt voor het oogenblik zijn fortuin hem daartoe niet te dwingen. Nu had zij in ieder geval door deze inzichten van tante meermalen vrijen tijd tot hare beschikking. Dien gebruikte zij om allerlei mooie plekjes in den omtrek te schetsen. Hoe dikwijls had zij de olmenlaan, die van het hek van den Bijenhoff naar den vijver loopt, al genomen.

Hier was een schets van de boomen in den winter. Geruischloos was de sneeuw neergevallen, den heelen morgen. In een witten pels waren de zwarte takken van boomen en struiken gestoken. Scherp kwamen alle omtrekken uit. Wit, verblindend wit de eindelooze velden aan weerskanten, waarboven zwarte kraaien met tragen vleugelslag zweefden, terwijl dikke musschen langs de takken der boomen scheerden, waardoor de sneeuw donzig op den grond viel.

Daarnaast eene teekening van de kleine boerenwoning, die van den vijver af even door de boomen in 't verschiet zichtbaar was. Zij had er een aquarel van gemaakt.

Zóó had zij het gezien. Nu vindt zij 't minder mooi: die roodachtige vlek op den achtergrond, dat was het huisje, door de zon beschenen; bijna onnatuurlijk nu in haar eigen oog. En zij voelde, dat om eenig schilderstuk recht te waardeeren, men zelf zou moeten gezien hebben met het oog en het hart van den maker. De menschen evenwel zijn aanstonds gereed met hun oordeel: 'mooi! subliem;' maar ook: 'mal! overdreven!'

Helder klinkt even haar lach!

Van den vijver had zij al meer kijkjes.

Hier - knap gedaan - dat zonlicht tintelend door het loover op het water.

En dat daar? Glimlachend neemt Anna deze teekening op; daar is de vijver, in 't verschiet de olmenlaan - en dat oude vrouwtje, dat daar gehurkt zit tusschen het struikgewas? Hier heeft Anna hare fantasie laten werken en in beeld gebracht hare herinneringen van '*t sprookje van het oude moedertje.*

- - In een eenvoudig huisje ligt de moeder sinds langen tijd op het ziekbed neer. Haar zoontje, de eenige schat der weduwe, zit snikkend voor haar bed. 'Ach! mijn jongen!' zucht de bleeke vrouw, 'ik denk, dat je spoedig je moeder verliezen zult.'

'Neen, neen, moedertje,' snikt de knaap, 'gij blijft nog lang bij mij. Wil ik wat bij den dokter voor u gaan halen?'

Weemoedig glimlachende antwoordt zij: 'Ik denk niet, dat mij iets meer helpen zal. Maar ik heb zoo'n lust in aardbeien, die staan nu rijp in het bosch; wil je daarvan

wat halen?' Nauwelijks heeft zijne moeder dien wensch geuit, of de knaap is reeds weg.

(*Wordt vervolgd.*)

De Restauratie der Kerk te Ter Aa en eenige Historische Herinneringen,
door A. van der Laan.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 183.)

Welke veranderingen de kerk inwendig moge ondergaan hebben, uitwendig heeft ze nog den vorm, waarin ze oorspronkelijk werd gebouwd, den kruisvorm, de toren aan de westzijde. Het schip is aanmerkelijk hooger dan de beide transsepten. De geplafonneerde, boogvormige gewelven der laatste reiken juist tot den dekbalk der buitenmuren, welke, geschoord door stevige schraagpijlers, aan de buitenzijde op onregelmatige afstanden grijze banden vertonnen, die met de ramen in spitsboogstijl aan het geheel iets monumentaals geven. Jammer, dat het kerkhofpoortje, in ''t Verheerlijkt Nederland' te zien, verdwenen is. Volgens dezelfde gravure was in 1773 de Gothische traceering in alle vensters van kerk en koor nog aanwezig, vóór de restauratie slechts in twee ramen van het koor.

In den loop der tijden had de kerk zeer veel geleden, vooral het dak, en er bestond groot gevaar, dat het bij fellen storm bezwijken zou, ongerekend nog het ongerief, dat op vele plaatsen regen en sneeuw vrijen toegang hadden, welke omstandigheid er niet weinig toe bijdroeg de hoop uit te spreken om aan den lang gekoesterden wensch, dat daarin eindelijk mocht worden voorzien, tegemoet te komen. Uit eigen middelen de hooge kosten, daarmede gepaard gaande, te bestrijden, daaraan viel niet te denken, aangezien deze ten eenenmale ontbraken. Daarom nam in 1895 de toenmalige predikant het initiatief de gelden bijeen te brengen door een lijst ter inteekening aan te bieden, eerst bij de ingezetenen, vervolgens bij vermogende vrienden van de kerk te Ter Aa, en hij mocht de voldoening smaken, dat zijn pogen met den gewenschten uitslag bekroond werd. De benoodigde som was bijeen en de aanbesteding kon plaats hebben.

In 1895 aan dat werk begonnen kon het in November van datzelfde jaar worden opgeleverd.

De kap werd vernieuwd, de oude zoldering weggenomen, een boogvormig, gestukadoord gewelf aangebracht, de muren afgebikt en opnieuw bepleisterd en vlak gemaakt, de stoelen uit het ruim verwijderd en daarvoor keurige banken met groene kussens in de plaats gesteld, alle houtwerk dof eikenhout geschilderd, de oude ramen vervangen door nieuwe met in lood gevat zoogenaamd kathedraalglas bezet. Neen, nu bleef er niets meer te wenschen over en met zekeren trots wijst uw cicerone u op de hooge banken aan de wanden, waarvan er vier aanstonds de aandacht trekken. Rechts de zoogenaamde 'Gerechtsbank', weleer voor Schout en Schepenen bestemd (het gerecht van Ter Aa bestond uit een schout tevens secretaris en vijf schepenen; het schepenrecht werd verleend in 1532 en kwam in de plaats van het vroeger geldende buurrecht), prijkende met het wapen van Ter Aa, dat geflankeerd wordt door twee gouden leeuwen en gedekt is met een gravenkroon; onder 't geheel een lint met de woorden: ''t Gerecht van Ter Aa'. Tegen den torenmuur geleund een eikenhouten bank uit het begin der 17e eeuw met keurig gebeeldhouwde achterpaneelen en hemel; links een bank uit de 18e eeuw met een door consoles gedragen overhuiving en de bank der Heeren van Ter Aa, gedekt door een hemel, rustende op schroefvormige

zuiltjes en voorzien van de wapens van Reede en Van der Aa met tenants, het eerste zilver, tweemaal golvend doorsneden van zwart, het tweede van goud met drie zwarte balken.

Hoewel thans niet meer in gebruik, daar èn het kasteel èn het landhuis beide verdwenen zijn en het mannelijk geslacht uitgestorven is, mag aangenomen worden, dat deze bank jaren her, toen de Heeren van Ter Aa nog hun heerlijke rechten uitoefenden, bij elke godsdienstoefening bezet was, mede uithoofde van de nauwe betrekking, waarin de bezitters van de heerlijkheid tot de kerk stonden. Hiervan getuigt ook het sierlijk en kostbaar zilveren doopbekken, dat tot opschrift draagt: ‘Aan de Kerk van Ter Aa geschonken door J.P.C. Baron van Reede van Ter Aa ter gedachtenis aan den doop van zijn kleinzoon, Geb. 31 Oct. 1861, Ged^{t} 22 Dec. 1861’ en vensierd is met het wapen van den schenker.

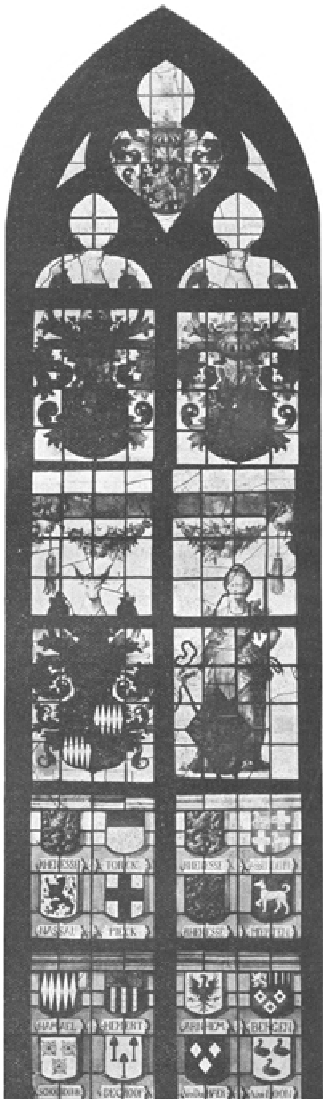

VENSTER IN HET KOOR DER HERV. KERK TE TER AA UIT HET BEGIN DER 17^{e} EEUW. GERESTAUREERD IN 1897.

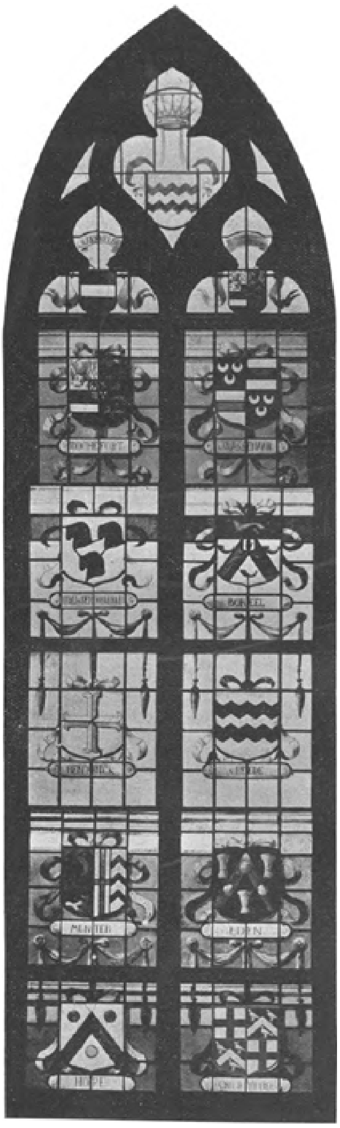

VENSTER IN HET KOOR DER HERV. KERK TE TER AA. 1897.

Mag de kerk dan blijkens het vorige zoo al niet op schoonheid, dan toch op vrij hoogen, misschien wel op zeer hoogen ouderdom wijzen, door de jongste restauratie bezit zij een koor, dat geheel in den oorspronkelijken toestand is teruggebracht en is zij verrijkt met een schoon orgel, alles te zamen een schenking van den heer G.H. Earle te Torquay in Engeland.

George Hudson Earle was gehuwd met Susanna Catharina Elisabeth Baronesse van Reede van Ter Aa, die hij had ontmoet op eene van zijne menigvuldige reizen en hem reeds op zeer jeugdigen leeftijd ontviel.

Hoe hoog de heer Earle zijn echtgenoote schatte en hoezeer hij haar nagedachtenis in eere wilde houden, blijkt wel uit de rijke schenking aan de kerk van Ter Aa, nog voorafgegaan door een gift van *f* 10,000 aan de armen, reeds Earle's fonds genoemd. Elk jaar omstreeks Kerstmis worden van de rente dier som aan de niet zeer talrijke armen kleedingstukken, dekens, enz. uitgereikt.

Om aan zijn plan een vasten vorm te geven, bezocht de heer Earle zelf Ter Aa, Juni 1896, en deelde aan den predikant mede, dat hij het voornemen koesterde aan

de kerk een orgel te schenken en, in verband daarmede, het koor wilde laten restaureeren.

De heer Brodrick, architect voor kerkenbouw, te Hull, onder wiens leiding het werk werd uitgevoerd, verrichtte de noodige opmetingen, neen, het zou te prozaïsch zijn dit als hoofdbezigheid te noemen; zijn kunstenaarsoog zag op de plaats, waar het moest ontstaan, dat schoone samenstel van lijnen en vormen, dat, aangevuld en verrijkt door nadenken en kunstzin, het aanzijn gaf aan een schoon harmonisch geheel: koorafsluiting, orgelfront en preekgestoelte.

De koorafsluiting bestaat uit vijf vakken, gescheiden door pilasters, ongeveer ter halver hoogte, waar een door de pilasters afgebroken lijst de vakken deelt, overgaande in gestileerde mannen- en vrouwenfiguren, rustende op leeuwenklauwen. Het geheel is van boven afgesloten door een zware, in 't midden vooruitspringende kroonlijst, waarop het orgelfront rust, gesteund door drie op bundels rieten gelijkende, bekervormige consoles. Dit vooruitspringende gedeelte der kroonlijst is sober versierd met een meander en een eierlijst en eindigt beneden in een afhangenden gebeeldhouwden rand. Vermeldenswaardig is ook het fraai geornamenteerde fries, dat boven de beide buitenste vakken uitstekende gevleugelde kopjes vertoont, omgeven door bladvormen en guirlandes.

Het onderste deel der vakken heeft den vorm van een deur, waarvan één als zoodanig dienst doet en toegang verleent tot het koor; het benedendeel bestaat uit twee naast elkaar geplaatste, keurig omlijste, met half verheven beeldhouwwerk gevulde paneelen; de bovenhelft is open bewerkt en bestaat uit gegroefde zuiltjes, eindigende in zuilhoofdjes, die gepaarde, keurig gestileerde grotesken dragen.

Tusschen de kolommetjes is spiegelglas aangebracht.

In elk vak is boven de lijst en daarop rustende een fronton geplaatst, waartusschen pilasters, die een steunpunt bieden aan de consoles van het front.

Dit front bestaat, evenals het orgel zelve, uit twee deelen, gescheiden door een balustrade beneden en een gebeeldhouwden boog boven. De frontpijpen zijn zachtblauw getint en versierd met decoratief schilderwerk, waarin bruin en goud de hoofdtinten zijn. Het geheel is gekroond door zeven beelden met bazuin en trom.

Het geheel vrijstaande orgel is in het koor uitgebouwd en rust, behalve op het koorhek, op vier pilaren, bewerkt als de pilasters. Een schoone wenteltrap, op zich zelf reeds een kunstwerk, geeft toegang tot het platform, dat evenals de ronde trapopening omgeven is door een zware kroonlijst, één geheel vormende met die, welke het koorhek aan de achterzijde van boven afsluit. Wat van het platform overbleef, is omgeven door een stevige balustrade, evenals de trapleuning, versierd met gedraaide kolommetjes.

Tusschen de ruimten, door blaasbalg en pijpen in beslag genomen, is een vrij smalle gang overgebleven, waarin het dubbele klavier met vrij pedaal is aangebracht.

Door kenners wordt het geluid als zeer schoon en liefelijk geprezen. Het is vervaardigd door de firma Forster en Andrews, orgelfabrikanten te Hull; koorhek, orgelopstand en preekstoel door den heer K. Beyaert, fabrikant te St. Kruis bij Brugge.

Het preekgestoelte, gebouwd in den stijl van het koorhek en het orgelfront, is vrij laag en rijk van *en relief* bewerkte paneeltjes voorzien. De zware trapleuning trekt door de sierlijke kolommetjes bijzonder de

aandacht. Naar Engelschen trant bewerkt, ontbreekt een klankbord, wat met het oog op de vrij beperkte ruimte, geen bezwaar oplevert voor het goed verstaan van den spreker. Opmerking verdient nog de koperen lezenaar aan den preekstoel, een wapenschild met drie kepers (dat van Haersolte?), gehouden door twee figuren, een sierlijk stuk werk uit de 17de eeuw, die met den koperen lezenaar voor den voorlezer, armblaker (met opschrift: T. Boomhoff van Zeelst, Schout van Ter Aa, 1773) en boog van het doophekje de eenige overblijfselen zijn van het vroeger aanwezige koperen kerkgeraad. Vooral nu zouden de sierlijke, ouderwetsche koperen kronen bij het geheel passen en in blinkende reinheid zoo schoon afsteken tegen

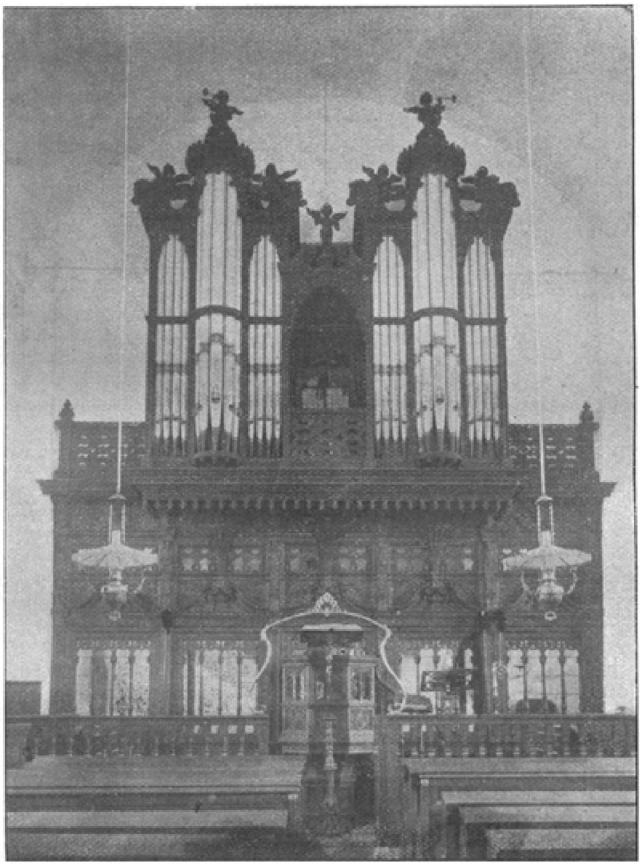

ORGELFRONT IN DE HERV. KERK TE TER AA.

het doffe eikenhout.

Nu rest ons nog een beschrijving te geven van het koor. Voor wie dit leest en nog meer voor wie het in zijn tegenwoordigen toestand ziet, ware het te wenschen het in den vroegeren, treurig vervallen staat te hebben gekend, toen de wapenschilden in de vensters den bezoeker wel tegenschitterden in heraldieke kleurenpracht, maar in een deerlijk verwaarloosden en gehavenden toestand, eensdeels het gevolg van het wandalisme der Franschen, anderdeels van gebrek aan waardeering en - nog een andere machtige factor - geld, toen deze ruimte, door een muur gedeeld, bestond uit een onooglijke, ongezellige consistoriekamer en uit een bergplaats voor alles en allerlei.

Dat alles is nu een sierlijk, ruim vertrek, met een in Amerikaansch grenenhout betimmerde tonvormige kap, verlicht door een achttal hooge ramen met traceering van gelen zandsteen, geheel in Gothischen stijl gerestaureerd en versierd met de

wapenschilden in gebrand glas van de aan het geslacht van Reede van Ter Aa verwante familiën van voormaals en thans, waaronder de namen van Wassenaar, Brederode, Nassau, Renesse, Van Arkel, Nijenrode en van nog zooveel oud-adellijke en roemrijke geslachten aanstonds de aandacht trekken.

Het middelpunt wordt gevormd door het raam aan de oostzijde, prijkende beneden met de beeltenis van Susanna Catharina Elisabeth Baronesse van Reede van Ter Aa rechts en met de nevens elkander geplaatste wapenschilden Earle-van Reede links. Het midden wordt ingenomen, rechts door een vrouwenfiguur, houdende aan een lint een vrouwelijk schild, voerende twee gekruiste sleutels, links door het wapen van Van Reede met helmteeken (twee vleugels, zilver en zwart) en lambrequins.

Geheel beneden is dit opschrift geplaatst:

> Susanna Catharina Elisabêth Baroness de Reede de Ter Aa, who died Feb.: 24 1896 & was buried at Torquay England the beloved and honored Wife of George Hudson Earle in her Memory these ancient Windows were restored. A.D. 1897.

Links en rechts van dit venster zijn de ramen geplaatst, die vóór de restauratie in jammerlijk ontredderden toestand verkeerden, maar door den heer J.L. Schouten te Delft, die ook de nieuwe ramen heeft vervaardigd, met veel moeite, zorg en talent in hun vroegeren staat teruggebracht zijn.

Bij beide wordt het midden ingenomen door dezelfde vrouwenfiguur als tenant, waarvan vooral het kopje groote kunstwaarde heeft.

Daarnaast werd in het venster aan de noordzijde de eereplaats ingeruimd aan het wapen van Renesse, gekwartileerd met een wapen dat vijf spillen van zilver op een veld van keel vertoont, volgens Rietstap het oude wapen van Van Elderen. Dit venster is dus vermoedelijk niet ouder dan 1619, daar men, ook in verband met de straks genoemde familieverhoudingen, mag aannemen, dat het de wapens zijn van den eigenaar der heerlijkheid, hoewel de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat zij geschonken zijn door bevriende familieleden.

Het hartschild is van goud, beladen met drie kepers van sabel, hetzelfde dat ook aan den lezenaar van den preekstoel voorkomt.

Naast de vrouwenfiguur met ruitschild in hekraam aan de zuidzijde is het wapen van Renesse geplaatst, een gouden leeuw op een met gouden blokken bezaaid veld van keel. Dit blazoen komt, hoewel ook in kleinere afmetingen, herhaalde malen voor in deze beide vensters. Het helmteeken, een ossekop met tong van keel, ontbreekt bij deze laatste.

In 't bijzonder moet nog gewezen worden op een ruitje boven den ingang, voorstellende de uitstorting van den Heiligen Geest, dat als een zeer kostbare en bijzonder goed uitgevoerde ets wordt geroemd. Daarnaast vindt de volgende inscriptie een bescheiden plaatsje:

> Reparata 1896. J.L. Schouten. Prinsenhof Delft.

Van de vijf overige vensters, vóór de restauratie geheel of gedeeltelijk dichtgemetseld, met het eerstgenoemde dus

geheel nieuw, zijn de twee in den noordelijken gevel geplaatste, in het ogief voorzien van een mannelijk, de drie in den zuidelijken gevel van een vrouwelijk schild, voerende het wapen van Reede.

Het met gouden letters in marmer gegrifte opschrift onder het raam aan de oostzijde vermeldt aan tijdgenoot en nageslacht, dat 'dit koor is hersteld (in het jaar 1897) ter nagedachtenis aan mevrouw Earle, geb. Bar[e] van Reede van Ter Aa.'

Treed nu nog even, na een blik te hebben geslagen op de vier wapenborden aan de wanden, door die fraai bewerkte, massieve deur de sacristie binnen, met haar oude schouw, met haar monumentale vensters in spitsboogstijl, met haar geheimzinnige nis, met haar in zandsteen uitgevoerde en met bladvormen versierde hoekconsoles, waarop de ribben van het kruisgewelf rusten, en ga, dit vertrek verlatende, dien steen niet onopgemerkt voorbij, die kolossale grafzerk uit de middeleeuwen, zonder opschrift of beeldwerk, slecht en recht, dekkende het reusachtige familiegraf van Renesse, waarin zoovelen van dit geslacht rusten, onbewust van de weldaden, thans aan de kerk van Ter Aa bewezen door een vreemdeling, verwant aan een hunner nazaten.

> In honored memory of the late Gerrit Jan Dijk of Amsterdam and Haarlem,
> and Eleonore Marie Oskamp his wife the beloved uncle ant aunt of S.C.E.
> Earle de Reede de Ter Aa
> Anno Dui 1899.

Dit opschrift komt voor op het geschilderde venster in het zuidertranssept en is geplaatst op een voetstuk, waaruit aan weerszijden kolommen omhoogrijzen. Links en rechts op dat voetstuk zijn de omkranste wapens aangebracht van het echtpaar, wier nagedachtenis de schenker door dit raam in eere wenscht te houden. De kolommen zijn gekroond met een brandende fakkel en van boven verbonden door een boog, alzoo een portiek vormende. De middenruimte wordt ingenomen door twee levensgroote figuren; die op den voorgrond bespeelt een orgel, waarvan het front en het klavier aan de linkerzijde zichtbaar zijn; de andere figuur is iets meer naar achteren en een weinig hooger geplaatst en houdt zegenend de handen uitgespreid. In de bovenhelft van de portiek staat op den voorgrond een Grieksche tempel en verder naar achteren een kasteel. Boven alles staan de letters: J.H.S. - Jesus hominum Salvator - Jezus de Heiland der menschen.

Dit raam is ontworpen en vervaardigd in Engeland.

Bij de familie Protest.
Door M. de Vries.

Het laat zich niet kwaad aanzien in de huiskamer van de familie Protest; de lamp brandt helder, de temperatuur is aangenaam, het theewater zingt gezellig.

Er zijn vier leden van het gezin aanwezig.

De heer des huizes, een goede vijftiger, met pijp en courant, dampt al lezende er lustig op los.

Mevrouw Protest, geboren Evenzoo, die achter het theeblad troont, is tenger van persoon, slechts half zoo breed als haar echtgenoot; ook is ze nog eenige jaren jonger.

Op haar bleek gelaat vertoonen zich echter reeds veel scherper lijnen dan dat bij hem het geval is.

Dat komt, zooals ze juist bezig is om aan haar twee oudste dochters te verklaren, omdat ze te jong getrouwd is. ‘Ternauwernood achttien jaar, het is er nog geen leeftijd voor,’ zegt ze. ‘Papa was er dan ook sterk tegen en trok er eerst geducht tegen te velde, maar mama zeide: ‘Allemaal gekheid! wat doen nu zoo'n paar jaren er toe? De dokter?... Och wat! die heeft zelf al zijn dochters nog, begrijp je nu niet, dat het voor hem een hard gelag is, dat ons kind al gaat trouwen?’

‘Nu! ik was het in dat alles volkomen met haar eens, dat behoeft geen betoog,’ vervolgt mevrouw, ‘zoo'n wicht van achttien jaar is niet wijzer.’

Haar dochter Anna, die pas dien leeftijd heeft bereikt, steekt haar niet onaardig gevormd neusje omhoog en snuift onheilspellend.

‘Toch had Papa aan zijn streng moeten vasthouden,’ zoo laat mevrouw zich verder hooren; ‘in andere gevallen wist hij er zijn zin wel door te drijven en nu ben ik het slachtoffer geworden van zijn ongewone en tevens zeer verkeerde toegevendheid.’

‘Nonsens,’ bromt mijnheer Protest, terwijl hij zijn courant voor een oogenblik laat zakken; ‘bij nadere beschouwing had het wat mij betreft ook wat later kunnen zijn, maar als jij van nature maar een sterker gestel hadt gehad, zouden die paar jaren te jong het je niet gedaan hebben.’

Mevrouw knikt gestreeld en verklaart zuchtend, dat ze tot haar leedwezen moet erkennen altijd zwak te zijn geweest.

‘Zwak! nu ja, wie is er tegenwoordig sterk? Iedereen voelt wel eens wat,’ zegt mijnheer, ‘maar als je dat steeds in het breede wilt uitmeten, wel! dan feliciteer ik de huisgenooten! Overigens moet ik je zeggen, dat er naar mijn idee bij jou altijd veel verbeelding in het spel is geweest. Als je mijn raad wilde volgen en je dacht minder aan jezelf, dan zou je van die zoogenaamde zwakte weinig bemerken. Het zijn niet altijd de bleeke lui, die er het slechtste aan toe zijn!’ Door zijn courant weer op te nemen, toont mijnheer Protest, dat hij de discussie als geëindigd beschouwt.

Mevrouw schijnt er echter anders over te denken. ‘De bleeke lui er niet altijd het slechtste aan toe,’ begint ze, maar...

‘Mama, brandt het lichtje onder den theepot wel erg helder?’ vraagt op dat oogenblik haar dochter Jeanne, die enkele jaren ouder is dan Anna.

‘Kind! wat val je me toch altijd in de rede,’ zegt mevrouw en ze buigt het hoofd om zich van den stand van het bewuste lichtje te overtuigen.

‘Ik vind de thee zoo koud en er is niets onaangenamer dan koude thee,’ klinkt de strijdvaardige toelichting. De twee jonge dames wisselen een blik van verstandhouding, terwijl Anna haar zuster daarbij bijna onmerkbaar toeknikt.

‘Nu! laat ik je dan geruststellen,’ zegt mevrouw ongedacht zachtzinnig, ‘het lichtje is van avond zoo helder als het anders haast nooit is.’

‘Zoo helder als het anders haast nooit is en u zegt altijd, dat die nieuwe lichtjes zoo uitstekend branden,’ zegt Anna op verwonderden toon.

‘Och ja!’ luidt het antwoord, ‘ik vond ze eerst werkelijk nogal heel goed, maar zooveel drukte als die mevrouw Steenmans van de week er over maakte, toen we bij mevrouw Liera waren, het was bespottelijk om te hooren! Ik heb haar dan ook eens goed op haar plaats gezet. Geven ze geen lucht, mevrouw, zeide ik, ik gebruik haast geen keer zoo'n lichtje of ik ruik het terdege. Maar wat denk je, dat ze toen zeide? Dat dat niet anders kon zijn dan van den lucifer, waarmede ik het had aangestoken.’

‘Daar kon mevrouw wel eens gelijk in hebben,’ zegt Jeanne, ‘want van die lichtjes zelf heb ik ook nooit een onaangename lucht bespeurd.’

‘Maar jij beweert ook om een haverklap, dat je verkouden bent in het hoofd,’ zegt Anna lachende; ‘wie weet dus hoe het over het algemeen met zulk een geteisterd reukorgaan gesteld is!’

Anna's aardigheid vindt bijval bij haar moeder. Jeanne's gelaat is met een donkere wolk overtogen.

'Je schijnt ten opzichte van die theelichtjes verwonderlijk veranderd te zijn, Anna,' zegt ze na een oogenblik op gedempten toon; 'anders als mama ze prees, hadt jij er allerlei aanmerkingen op. Die dingen deugden niet en het zingen van het theewater mocht je ook al niet behagen. In plaats van een gewonen theeketel moest het dus een bouilloir zijn, natuurlijk met een cosy in het gevolg om den theepot warm te houden, en zie! daar is nu die voorliefde voor bouilloir en cosy opeens verdwenen en luidt het: "Hoera! voor de theelichtjes!"'

'Hoera! voor de theelichtjes?'.... verbazing en verontwaardiging strijden bij Anna zoozeer om den voorrang, dat ze bijna niet uit haar woorden kan komen.

'Kinderen, babbelt nu toch asjeblieft niet langer over zoo'n kleinigheid,' verzoekt mevrouw op dat oogenblik, 'het is wezenlijk de moeite niet waard, om er zooveel beweging over te maken.'

Jeanne wil blijkbaar nog iets zeggen, maar het zal een geheim blijven wat dat is, want:

'Als jullie een oogenblik den mond kunt houden, zal ik je eens wat voorlezen,' klinkt het en mijnheer Protest, die reeds even met ongeduld heeft gewacht, richt het oog op dat gedeelte van de courant, waarbij hij voor alle zekerheid den vinger heeft gehouden.

Het gelaat van de dames getuigt bij

DR. W.J. LEIJDS.

alle drie al zeer weinig van welwillende belangstelling.

Mijnheer begint te lezen:.... 'Verder berichten wij met leedwezen, dat de heer Van Heegvliet, sedert veertien jaren lid van den raad dezer gemeente, in bovengenoemde vergadering bekend heeft gemaakt, dat hij om gezondheidsredenen zich genoodzaakt ziet met 1 Mei zijn mandaat neder te leggen. En dan lieve menschen,' vervolgt mijnheer Protest spottend, 'komt er een relaas om van te duizelen. Het is een aaneenschakeling van groote woorden en uitdrukkingen als: "deze eminente man,.... een ontzaglijk verlies,.... de ledig komende plaats moeilijk te vervullen," - plezierig voor zijn opvolger!' merkt mijnheer lachende aan, - 'het groote leedwezen zijner medeleden en zoo nog veel meer! Een ontzaglijk verlies? Ik noem het een groote zuivering! Jongen! als die Vlierenberg en Piet Koerman ook hun ontslag eens namen, wat zou dat daar een verfrissching geven! Onverdraaglijke kerels! Ze waren altijd met hun allen tegen mij in, en als ze me dan niet tot zwijgen konden brengen,

betichtten ze me van oppositie. Waarachtig! al was ik herkozen geworden, ik had het in geen geval aangenomen,' besluit mijnheer Protest met verheffing van stem.

'Ja, dat hebt u na de verkiezing al dadelijk gezegd, papa,' doet Jeanne zich hooren, 'en daarom is het me altijd een raadsel geweest, waarom u niet liever vooraf hebt laten weten, dat u niet meer in aanmerking wenschte te komen. Ik voor mij zou dat eervoller gevonden hebben, dan zooals het nú is gegaan.'

Met een vernietigenden blik kijkt haar vader haar aan en met een majestueus gebaar op het handwerkje wijzende waaraan ze bezig is, zegt hij: 'Jij zoudt gevonden hebben!... Waar kan jij anders van weten, dan van zulke nietigheden? Een oordeel vellen over zaken, die je bevatting ver te boven gaan, wel zeker! We zullen het vrouwenkiesrecht er door halen en dan mettertijd *jullie* zitting geven in den raad. Groote goedheid! dat zou me een boeltje worden.'

'Misschien werden we er dan ook wel uitgegooid,' mompelt de beleedigde Jeanne.

Gelukkig gaat dat voor haar vader verloren; er is iets of beter gezegd iemand anders genaderd, die zijn aandacht in beslag neemt. Hoewel verdoft door den afstand, alsmede door de gesloten deuren, is het toch reeds lang tot de familie doorgedrongen, het hooge kinderstemmetje, en gehoord werden ze door allen, de uitgelaten lachjes en gilletjes, waaruit met zekerheid viel op te maken, dat kleine Lien, het jongste dochtertje, zich in de keuken kostelijk amuseerde. Maar bij gemis aan afwisseling kan zelfs het grootste genot gaan vervelen en zoo heeft Lientje nog met een laatste lachje, alsmede een bijzonder schel gilletje de keuken verlaten; daarna is ze de gang doorgestormd en heeft ze door een paar harde stompen tegen de deur van de huiskamer te kennen gegeven, dat ze aldaar toegang verlangt. Haar wijze van aankondigen levert bij deze gelegenheid het twijfelachtige voordeel op, dat niemand de deur voor haar behoeft te openen, aangezien die bij den tweeden stoot met kracht openvliegt. Lientje valt naar binnen.

'Kind! je zult me nog een doodschrik op het lijf jagen!' zegt mevrouw, terwijl ze opstaat om haar dochtertje te hulp te komen en de deur weder te sluiten; 'is dat toch onbesuisd te werk gaan! En die zusters van je zouden het kalm aanzien, al viel je jezelf een ongeluk! Geen van de twee verroert zich om je te helpen!'

'Lien valt zich zoo gauw geen ongeluk, mama, en we behoeven toch niet allen tegelijk overeind te vliegen voor dat kind? U waart er al dadelijk bij,' zegt Jeanne.

'Hè! hoe vervelend,' pruttelt Anna. 'Ik was juist aan het steken tellen en nu kan ik weer opnieuw beginnen!'

'O, ma!' zegt de nog hijgende kleine, een aardig ding, blijkbaar in het minst niet ontsteld door haar buiteling, 'ik heb zoo'n pret gehad! Wat heb ik die Betje geplaagd! Och! och! ze werd woedend!'

(*Slot volgt.*)

Dr. Leijds.

De thans veelgenoemde gezant der Zuid-Afrikaansche Republiek, dr. Willem Johannes Leijds, is, zooals onze landgenooten stellig weten, niet in het land geboren, dat hij nu vertegenwoordigt, maar in onze Oost, waar hij in 1857 te Magelang het levenslicht zag.

In Amsterdam opgevoed, koos hij eerst het beroep van onderwijzer; later echter werd hij als student aan de universiteit aldaar ingeschreven, terwijl hij in 1884 als doctor in de rechten promoveerde.

Niet lang daarna ging hij naar Zuid-Afrika, waar hij tot staats-procureur werd benoemd en in 1887 tot staats-secretaris voor Buitenlandsche Zaken. Toen was hij eerst 32 jaar oud.

Zijne onderhandelingen met de mogendheden werden bijna steeds met goed succes bekleed; om deze te voeren toefde hij dikwijls in Europa.

In 1897 werd hij tot diplomatiek vertegenwoordiger van de Zuid-Afrikaansche Republiek in Europa benoemd; hij vestigde zich toen te Brussel.

Over de verdachtmakingen, waaraan dr. Leijds in den laatsten tijd van Engelsche zijde heeft blootgestaan, behoeven wij hier niets te melden, ieder lezer weet daar voldoende van; zelfs voor den aanslag op den prins van Wales wilde een Engelsch staatsman hem goeddeels dezer dagen wel verantwoordelijk stellen.

Op de Meuthe
door Dr. J. Herderschee.
(*Vervolg van blz.* 187.)

Het was een brandend heete dag, en in het bosch dus allerverrukkelijkst. De knaap ging dan ook met opgewektheid aan het zoeken, maar hoewel hij wist, dat er vele wilde aardbeien moesten zijn, hij vond niets. Reeds dreigde hij den moed op te geven, te meer daar hij het spoor in het bosch bijster raakte, toen 't

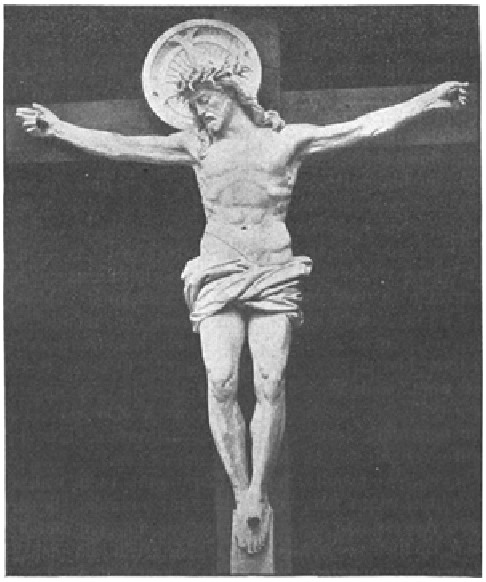

CHRISTUS AAN HET KRUIS.
Figuur eener altaarschrijn in St. Albans Abdy te Londen, gebeeldhouwd door HARRY HEMS.

hem was of alle vogels hem toeriepen: ‘Ga dien kant uit! zoek ginds!’

Hij volgde dezen wenk, en bereikte nu eene plaats, waar de gevallen dennenaalden eenigszins platgetreden schenen te zijn. Verwonderd bleef hij opeens stilstaan. Midden in het bosch lag eene groene weide, met bonte bloemen bezaaid, helder door het zonlicht beschenen, terwijl meerls en vinken de lucht met hun blij gekweel vervulden. In het midden stond een hutje van dennestammen opgetrokken, en daarvóór zat een oud vrouwtje, bezig op een gouden spinnewiel zeer fijn vlas te spinnen. De knaap was door den aanblik van dat alles meer verbaasd dan bevreesd, en verheugde zich, naast de hut aardbeien te zien groeien, zoo groot als duiveneieren. Het vrouwtje hief haar hoofd met de sneeuwwitte lokken op, hare oogen fonkelden als sterren, hare tanden glinsterden als de schoonste paarlen. Nadat de knaap haar zijn verlangen te kennen gegeven had, gaf zij hem drie aardbeien voor zijne moeder mee en voegde erbij: ‘Bewijs mij nu ook een dienst. Achter uw huisje staat een pruimeboom met heerlijke gele pruimen; wilt gij mij morgen drie daarvan brengen?’ De knaap beloofde dat, en volgde nu den hem door 't vrouwtje aangewezen weg, die hem weldra bij zijne moeder bracht. Hoe verheugd was hij, haar de zoo vurig begeerde verkwikking te kunnen geven, die haar aanstonds zichtbaar goeddeed. Hij vertelde haar daarop, wat hem in het bosch weervaren was, maar in zijn groote vreugde dacht hij aan de beloofde pruimen niet meer. Zijne moeder werd intusschen veel beter en kon hare gewone bezigheden hervatten. Haar zoontje hielp haar naar vermogen; en toen het

herfst geworden was, ging hij wederom naar het bosch, om bessen te plukken, die zijne moeder vervolgens zou verkoopen. Hij vond er niet veel, en drong het bosch al dieper in. Wel wiegden zich de vogels op de takken der boomen, maar alle waren stil, en 't was den knaap, of zij boos op hem waren. Haastig liep hij voort, totdat hij plotseling voor de hut van het oude moedertje stond. Nog altijd was zij bezig met spinnen, maar een matte tint lag over haar gelaat. De bloemen waren verwelkt, het gras was verdord, en het vrouwtje zelf, ach! nauwelijks was zij te herkennen, zoo stokoud was zij geworden, heelemaal in elkander geschrompeld. Maar hare oogen glinsterden nog altijd als sterren, en in haar mond schitterden de paarlen. Ontroerd stond de jongen vóór haar; zijn geweten klaagde hem luide aan.

'Zijl gij daar weer?' mummelde het vrouwtje. 'Gij hebt mooi goed met goed vergolden! Maar zoo zijn alle menschen. Ook uw gezicht heeft mij bedrogen.'

Nu ontzonk hem alle moed, de tranen sprongen hem in de oogen, hij smeekte om vergeving op zóó roerenden toon, en betuigde zóó plechtig, dat hij niet met opzet de pruimen vergeten had, dat het besje hem eindelijk aanzag en zeide: 'Ik zal er niet langer aan denken. Zie, de pruimen, door een dankbare hand mij geschonken, zouden mij honderd jaren jonger gemaakt hebben, en wat ben ik nu geworden! Maar alles is nog niet verloren. Hier hebt gij drie takken; aan elken tak zit een vrucht. Zorg er goed voor. Wel bewaard, zullen zij rijkdom in uw hut brengen. En breng gij mij nu morgenochtend drie peren, die groeien aan den achtersten boom in uw tuintje.' Plechtig beloofde de knaap aan haar verzoek te zullen voldoen, en een sijsje wees hem op een wenk van het vrouwtje den weg naar huis. Daar gekomen

vond hij de deur gesloten. Hij legde de bessen op den grond en probeerde de deur te openen. Terwijl hij daarmee bezig was, kwam er eene kip, die haastig de drie bessen oppikte. Toen hij nu de deur geopend had en de takken wilde opnemen, vond hij ze tot zijne groote ontsteltenis van vruchten beroofd. Maar zijne belofte zou hij toch niet vergeten. IJlings loopt hij naar het tuintje, maar o wee! geen enkele peer is aan den boom te vinden. Intusschen was zijne moeder tehuisgekomen en vertelde hem, dat zij juist dien morgen de peren had verkocht.

Maar hoe kon dat voor hem zoo groote reden van droefheid wezen? Zoo'n snoeper was hij toch niet! ‘Neen, Moe! maar....’ Tot haar groote verbazing voltooide hij den zin niet, maar liep op een draf naar het bosch, al verder en verder, al dieper en dieper. Vroolijk zongen de vogels: ‘Goed zoo, goed zoo!’ De knaap zelf voelde zich veel prettiger gestemd dan zoo even. Op de bekende wei bloeiden de bloemen weer als te voren, scheen de zon even helder als vroeger, en zongen de vogels hun hoogste lied. Maar hoe! De hut was verdwenen en in plaats daarvan stond een priëel van rozen, die den heerlijksten geur verspreidden; geen stokoud moedertje zat daarin, maar eene schoone fee, die den knaap vriendelijk toeknikte en zeide: ‘Kom hier mijn jongen! en vrees niet! Niet uw peren, welke gij mij niet brengen *kunt*, hebben mij verjongd, maar uw dankbaarheid uit een getrouw hart heeft dit wonder gewrocht. O, wisten de menschen eens hoe een oud hart door warmen dank wordt verjongd! ‘Wees maar niet bedroefd, dat uw bessen verloren zijn. Wie weet, of met grooten rijkdom ook ware zegen in uw huis zou gekomen zijn. Neem deze aar, deze lelie, dit vergeetmij-nietje. De korenaar brengt u arbeid en geluk; de lelie houdt uw hart rein; het vergeet-mij-nietje herinnert u aan de weldaden, die gij dagelijks van God ontvangt, en aan het weldoen, dat een mensch eerst waarlijk vroolijk doet zijn.’ De knaap wilde haar zijnen dank betuigen, maar de fee was verdwenen. En langs de bloeiende bloemen, onder het gezang der vogels, ging de knaap huiswaarts, met een gevoel of het lente was geworden in zijn binnenste. - -

Het zou wel aardig zijn dat laatste tafereel als pendant te maken, denkt Anna, terwijl zij vluchtig de schetsen beziet en zich de bijzonderheden te binnen brengt. Maar eerst dat andere, waarvoor zij nu naar den vijver wil.

Gerust kon zij, zonder iemands argwaan te wekken, het bootje losmaken; dan zou zij tot dicht bij de Meuthe sturen, en bijna zonder zelf het te weten op de Meuthe zijn. Van avond had zij al een mooie schets! Daar kon zij oom mee verrassen op zijn verjaardag! Ja, wie weet? al lijkt 't idee dwaas!

Vlug maakt zij zich gereed. Ieder oogenblik is er één. Aan de koffietafel heeft zij al aan tante gezegd, dat zij den middag in het bosch wilde gaan teekenen. Maar tante had er niet bijzonder acht op geslagen, gelukkig, want haar zelf was 't bloed naar de wangen gestegen. Anders had zij van kleuren gelukkig weinig last. Mal, dat zij toen zoo'n kleur kreeg! De eenvoudige stroohoed is spoedig opgezet, een doekje in de eene hand, als voorzorgsmaatregel, wanneer het daarginds (zelfs in gedachte wil zij den naam niet noemen, om door niets zich te verraden) eens minder zonnig is, in de andere hare teekenbenoodigdheden. Zoo gaat Anna de trap af. Zij loopt zachtjes; hoe gek, denkt ze met een zweem van glimlach, ik heb toch geen kwaad in den zin. Er is niemand te zien; niets te hooren dan het getik van de ouderwetsche hangklok in de koele vestibule. Zelfs Black heeft haar niet opgemerkt; anders is haar manuaal van zich aan te kleeden of een eenvoudig: ‘Gaat-ie-mee?’ genoeg om hem als een razende te doen kwispelstaarten en opspringen. Waarschijnlijk wordt hij getrakteerd

door de keukenmeid, of geniet hij al zijne siesta. Allerwege stilte; ook nu zij buiten komt; alles loom liggende onder de warmte, te sterker uitkomende het gezoem der insecten. Even wacht zij op het bordes, ziet rond; alles als uitgestorven. Snel daalt zij van de weinige treden, gaat den tuin door, het hek uit, de laan af en nadert de roeiboot. Wat is het lekker onder de boomen! Doordringend zijn de geuren van het hout, warme lichtplekken liggen op den grond gezaaid, waar de zonnestralen dringen door het dichte loof. Daarnevens steekt de mosgrond donker af. Achter de boomen vertonnen zich links korenvelden, de aren wiegelend op de zachte bries, de roode en blauwe bloemen schalks lachende daartusschen. Ter rechterzijde velden van klaver en boekweit, schilderstukjes van rood en wit in een lijst van eikenhout gevat. Vlindertjes fladderen als fleurige bloempjes daarboven.

Het bootje ligt niet in het schuitenhuis, maar gemeerd aan den oever, zoodat zij, langs het struikgewas de nauw merkbare glooiïng afgaande, niet anders heeft te doen dan de pin uit den grond trekken, den ketting in het bootje slingeren, fluks deze naspringen, een roeispaan grijpen om de schuit af te duwen om dan met enkele kloeke slagen de overzijde te bereiken.

Eenige oogenblikken wordt geen geluid vernomen; dan plast het weer in 't water, maar flauw, als heel uit de verte.

Weder zwijgt het bekende geplas. 't Is of er gekraak van hout wordt vernomen, daarna het schuren eener boot over eene ondiepe plaats. Dan, heel flauwtjes, riemgeplas.... nog eens weer.... Eindelijk houdt alle geluid op. Anna is op de Meuthe.

Een genotvol uurtje heeft zij er doorgebracht. Al te snel ging het voorbij. Het plannetje, zoo lang overdacht, nu verworpen, dan weer opgenomen, was thans werkelijk tot uitvoering gekomen. Eerst onderging zij een gevoel van teleurstelling. O, is dat nu de Meuthe!

Heel lief, maar in het bosch en elders op den vijver waren nog wel mooiere punten aan te wijzen. Een sensatie, een huivering, iets geheimzinnigs? Niets van dat alles was over haar gekomen. Zij had 't zich zelf willen opdringen, maar 't was niet mogelijk geweest. Zoo zenuwachtig als zij geweest was vóór haar vertrek, zoo kalm gevoelde zij zich nu. Rondgekeken of ergens iets merkwaardigs was te zien!

Niets bijzonders - alles gewoon. Een lief waterpartijtje! Daar was het kunstenaarsgevoel wakker geworden. Met grooten ijver was Anna aan het teekenen gegaan. En wanneer zij terugroeit en, na niet zonder vernieuwde krachtsinspanning de boot in den grooten vijver te hebben gebracht, den terugweg aanvaardt, kijkt zij tersluiks in haar schetsboek. Ja waarlijk, daar ligt de teekening van de Meuthe. Zij is tevreden over haar werk. Zoo spoedig als haar mogelijk is, zal zij de schets gaan uitwerken. Hartelijk hoopt zij ook daarmee goed te mogen slagen.

Zij denkt toch wel, dat zulk souvenir aan oom welkom zal zijn, ondanks alle droeve herinneringen; ja, deze zullen daardoor in een ander licht voor hem verschijnen! Eene teekening van zijn nichtje noemt hij altijd een prettig cadeau. Zal 't deze ook zijn?

De teekening blijft evenwel voorloopig in portefeuille, terwijl de gedachte aan het Meuthetochtje verdrongen wordt door de drukte, waarmee de opening van den stoomtram zal worden gevierd. Het is een heele gebeurtenis voor de dorpelingen. Wel woonden zij op een twintig minuten afstands van een spoorweghalt, maar de tram zou hun veel meer gelegenheden tot reizen schenken. Ook zou hij door het dorp zelf rijden. Dat was nog wel zoo gemakkelijk; het gaf ook vertier in de plaats zelf.

En menig renteniertje of oud moedertje zou een nieuwe bezigheid vinden in het nauwkeurig nagaan, of de tram (op zijn Hollandsch uitgesproken) al áán was, wie er mee was gekomen of vertrokken, en te bedenken, wanneer zij zelf er nog eens in zouden zitten.

Reeds vroeg in den morgen van den gewichtigen dag

werden de slapers gewekt door gehamer en gezaag, te midden van het geraas der af- en aanrijdende karren en het vroolijk geroep van menschenstemmen. Uit de bosschen in den omtrek waren wagenvrachten dennegroen aangebracht, ja zelfs geheele denneboompjes, om de straten te versieren, waarlangs de tram of de feeststoet zich bewegen zou. Groote palen waren ingeheid, die nu met 't groen omwonden, bij afwisseling met vlaggedoek omslingerd werden. Ook zijn vlaggetjes en wimpels aan de palen bevestigd in kwistigen overvloed. Wie met dezen arbeid gereed was, ging van de ladder af en kwam midden op de straat staan om met een critischen blik zijne versiering te beschouwen. De buren werden om hun oordeel gevraagd, en vaak gaf dat nog tot eenige verschikking en verbetering aanleiding.

Daar het huis van den notaris meer afgelegen lag, was van opsiering geen sprake, al wapperde reeds vroeg in den morgen de driekleur uit het zolderraam. Wel had de goede man een milde bijdrage geschonken voor de algemeene straatversiering, terwijl Anna hare diensten had aangeboden voor de ontvangst aan het station.

Het wordt al drukker en drukker op straat. Alle menschen in het Zondagsgewaad, smidse en timmermanswerkplaats gesloten, vacantie op school, en dan zulk mooi weer! Voor de herbergen zitten de banken vol, voornamelijk nog van dorpelingen, die van verre gehuchten waren gekomen om mede feest te vieren.

Tegen twaalf uur is ieder op de been. Vol zijn de versierde straten, propvol is de weg naar het nieuwe station. Reeds uit de verte is het nette gebouwtje zichtbaar, daar 't eenigszins op eene verhevenheid staat en nu rijkelijk met vlaggen is getooid. Hossende jongens en meiden verbreken bijwijlen den stroom van wandelaars, die lachende hen doorlaten, maar om aanstonds weder de gelederen te sluiten en met bedaard schuivenden tred zich voort te bewegen.

Nu wordt echter een grooter opening gemaakt. De veldwachter baant zich met zijn stok ruimte, doch zou zeker niet geslaagd zijn, wanneer niet eensklaps de tonen van muziek waren vernomen, die een algemeen geroep van: ‘daar komen ze!’ deden ontstaan en allen zijwaarts deden uitwijken. Die ‘daar komen’ zijn, achter de muzikanten aan, de burgemeester in groot ornaat, gevolgd door het dagelijksch bestuur en den gemeenteraad, waaraan zich de kinderen der hoogste schoolklassen aansluiten. Statig trekt de stoet naar het station, waarbinnen de hooge autoriteiten verdwijnen, door allen aangegaapt en nagetuurd, als hadden zij nimmer de aangezichten van deze hunne familieleden en medeingezetenen aanschouwd. De kinderen worden onder toezicht der onderwijzers op het stationsperron geschaard, niet weinig benijd door de menigte, die zich op het plein vóór het station verdringt, maar ook bewonderd door ouders en andere liefhebbende harten, die zich met de onderscheiding gevleid voelen als met een eere, hun zelf te beurt gevallen.

‘In postuur!’ commandeert het hoofd der school. Een gefladder van witte jurkjes met oranjeceintuurs, een geschitter van oranjebandelieren om doffe jongenskielen; geduw, gelach, stilte!

Ringelingeling! een zenuwachtige schok door alle harten. Wat de menschen hooren is toch niets anders dan het gelui eener bel. Maar het is de bel van de locomotief voor den nieuwen tram, *hun* tram. Het geluid wordt sterker. Dof bonzen de wagens over een wissel. Daar is hij, getooid met vlaggen. Vlug zwiert hij tot vóór het station.

Eén handbeweging van den machinist, en de versierde feestwagen staat vlak voor de wachtkamer stil.

Het schoolhoofd knikt, slaat met den wijsvinger der rechterhand energiek de maat, en het welkomstlied klinkt helder en frisch door de zomerlucht.

Inmiddels zijn een paar heeren afgestapt, terwijl andere op het balkon van den wagen blijven staan.

Nu het lied geëindigd is, naderen twee jonge dames om aan de hoofdpersonen bouqetten aan te bieden, maar trekken zich aanstonds daarna bescheiden terug als burgemeester, directeur en ingenieur gaan speechen.

Gelukkig weten allen tamelijk maat te houden en kan de eerewijn spoedig de harten verheugen.

‘Nu naar het raadhuis!’ zegt de burgemeester, zijn geschreven programma raadplegend.

Als burgemeester 't niet euvel duidt, zou de directeur deze kleine wijziging willen voorstellen, dat eerst een ritje wordt gedaan door de aanwezige autoriteiten. Men kan dan uit eigen ondervinding over de zaak spreken.

‘Als 't u blieft! burgemeester,’ noodt de directeur, met de hand naar den wagen wuivende. Ook de andere op het perron aanwezigen zijn in die bijzondere noodiging begrepen, uitgezonderd de kinderen, die in stilte zich verheugden.

Een vlugge jongen had zichzelf reeds aan een der stijlen van het balkon opgetrokken, maar werd vriendelijk verwijderd met de toezegging: ‘later ga jelui er ook wel eens mee rijden.’

De dames? Natuurlijk behooren deze bij het genoodigd gezelschap. Aangeboren schroomvalligheid zal haar echter wellicht weerhouden. Lansing schijnt die althans bij Anna in sterke mate te veronderstellen. Hij acht het tenminste noodig haar speciaal de uitnoodiging over te brengen, en als zij daaraan gehoor geeft haar zijn arm aan te bieden. Ook geen oogenblik van hare zijde te wijken acht hij zijn bijzonderen plicht. Hij is immers de ingenieur, en de weg is nieuw....

Met een bijzonder prettig gevoel keert zij huiswaarts om oom en tante alles te vertellen, daar de oudjes zich niet in het gedrang hadden gewaagd. 's Avonds zouden zij de gasten van den burgemeester zijn en dus toch iets van de feestviering genieten. Lansing echter vond in zijne herinnering dat samenzijn op het raadhuis *na* den feestrit allersaaist.

De avond was echter weer heel prettig geweest.

Ten huize van den burgemeester waren tal van genoodigden samen. De gevel was met vetpotjes verlicht en te negen uur zou er serenade wezen. Hoort! daar klinken al doffe tromslagen; straks overschettert de hoornmuziek ‘het geloei des volks’.

Eene dichte menigte staat voor de woning des burgemeesters opeengepakt. Het kost veldwachter en muzikanten thans veel meer moeite dan des morgens om ruim baan te maken. Eindelijk gelukt het. De muzikanten scharen zich in een halven cirkel, en vóór hen een eerewacht. Op vriendelijken raad van den burgemeester was van een eerewacht te paard afgezien; de beesten waren zooveel drukte niet gewoon, het kon ongelukken geven. Zijn twijfel aangaande de equestrische bekwaamheden zijner dorpsgenooten had hij niet onder woorden gebracht.

Stoere boeren zijn het, eveneens met oranjebandelieren en strikjes aan hoed of pet. Onbeholpen staan zij eenige oogenblikken het burgemeestershuis aan te gapen, maar met een ernst op het gezicht als gold het de begrafenis van een geliefd familielid of geëerd medeburger.

Intusschen, weldra ontspannen zich de gelaatstrekken. Hun aanvoerder is eenige passen naar voren getreden. Nu staat hij midden voor zijn troep, dicht bij het geopende raam, waarachter in de *en suite* loopende kamers dames en heeren zichtbaar zijn bij

het schijnsel van tal van kaarsen, die de burgemeester voor alle zekerheid had aangebracht. Het was schemerdonker, en hij vermoedde dat voor de serenade fakkels een ongekende weelde zouden zijn.

(*Wordt vervolgd.*)

Oud-Parijs.
Op de Wereldtentoonstelling 14 April j.l. geopend te Parijs.
Met illustratiën.

De meesten onzer lezers hebben stellig de herinnering bewaard aan het bekende 'Oudt Hollant' van de tentoonstelling

'TOUR DU LOUVRE' EN 'HUIS MET DE PILAREN'.

in 1895 te Amsterdam gehouden, of aan 'Oud-Dordrecht' een paar jaar later te Dordrecht tijdens de tentoonstelling voor nijverheid en kunst aldaar vertoond, of wellicht aan 'Oud-Antwerpen', dat niet ver over onze grenzen vele bezoekers uit ons land trok, of aan eenige andere reproductie eener oude stad, in de latere jaren bijna steeds als appendix van groote attractie aan de grootere tentoonstellingen toegevoegd.

Stellig is deze laatste qualificatie juist voor wie het bezoekers-gewemel hebben waargenomen, dat steeds in die typische historische gedeelten der expositie zich bewoog, ook al was het overigens op het terrein niet overvol, en voor wie zich nog voor den geest weten te tooveren die overgezellige avonden waarom 'Oudt Holland' van 1895 beroemd was, als de man van het poortgeld den slagboom aan zijn tolhuisje moest laten vallen om de al te druk aanstroomende bezoekers te keeren.

Is het wonder dat zich ook voor de nu juist geopende wereldtentoonstelling van Parijs eene combinatie vormde, die er op uit geweest is ook daar zulk een aantrekkelijk complex te vormen, zooals thans in 'Oud-Parijs' is belichaamd en van welk stadje dezer dagen de plechtige 'opening' heeft plaats gehad?

Wij zijn tot ons leedwezen niet in staat geweest die opening bij te wonen, maar zijn toch verheugd, dat wij van de hand van kundige mannen een beschrijvinkje daarvan kunnen opnemen, en wel van den heer Mr. Louis H. Israels, onzen landgenoot, die zijn medeburgers aan zich verplicht heeft door menig andere wijze, waarop hij er naar streeft hun van dienst te zijn bij deze het oog verbijsterende expositie, o.a.

door het aandeel dat hij gehad heeft in het samenstellen van een bruikbaren gids ten dienste van Nederlanders die de tentoonstelling bezoeken en door de wijze, waarop hij de belangen der vaderlandsche Pers tegenover de Fransche collega's behartigt.

Aan zijn vaardige pen danken wij de volgende beschouwing van ‘Oud-Parijs’ en van het eerste bezoek daaraan door president Loubet gebracht.

Op den Quai de Billy, vanaf den pont de l'Alma, tot aan de nieuwe loopbrug, die juist voor het midden van het paleis van het krijgswezen uitkomt, is op een oppervlak van niet minder dan 6000 vierk. meter een stad verrezen, waarvan alle gebouwen, straatjes en pleintjes opgetrokken zijn naar de gegevens die de geschiedenis van Parijs oplevert. Wij vinden er de oude Latijnsche wijk, toen de wijk des Ecoles geheeten, daarnaast de omgeving van het Louvre met de verdwenen kerk St. Julien des Menétriers, het hotel der Rekenkamer uit de 16e eeuw, den pont au Change zooals hij er uitzag toen nog kleine winkeltjes aan beide zijden van de brug de plaats innamen der tegenwoordige voetpaden, de oude Halles, nog als houtconstructie, het grand Chàtelet en het paleis van justitie met zijne groote zaal, met zijn trap bij de Ste Chapelle, enz.

Mooie, aardige straatjes, schilderachtige pleintjes, geveltjes van vóór den kazernebouw, uithangborden, waarvan sommige zeer ver gaan in hunne realistische aanwijzing, vormen met deze hoofdgebouwen een zeer aardig geheel, waarvan het profiel langs de Seine reeds maanden lang ons oog aangenaam aandeed.

Het is tegenwoordig mode bij tentoonstellingen dergelijke herinneringen uit het verleden als groot aantrekkingspunt op te bouwen. Antwerpen en Amsterdam, Budapest en Stockholm en nog meer steden zagen haar herleefde schim, maar Oud-Parijs is, naar ik meen, in die richting het meest uitgebreide en volledige. Er zijn niet veel en, vooral geen groote pleinen, de straten zijn smal en de kaden niet breed, maar dat is niet alleen omdat er

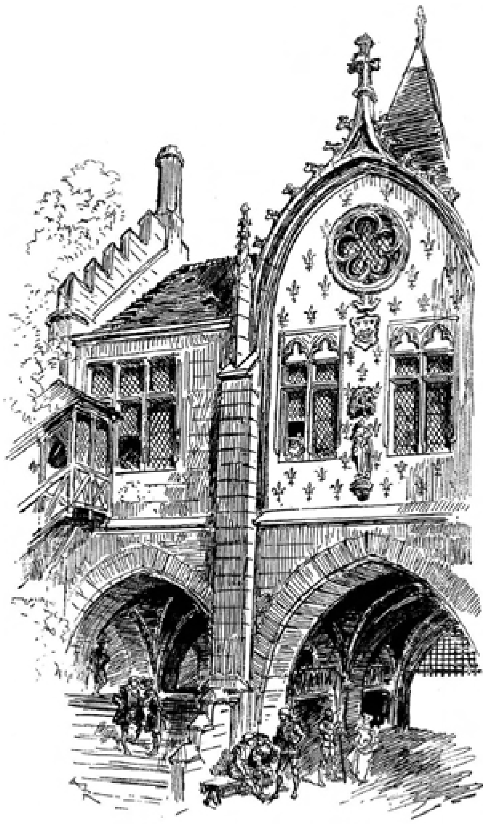

WACHTPOST OP DE ‘PRÉ AUX CLERES’.

zooveel gebouwen zijn, doch ook omdat Parijs vóór het begin dezer eeuw zoo bijzonder dicht gebouwd was. Onze tegenwoordige breede

straten en boulevards, onze squares, pleinen en parken zijn bijna zonder uitzondering van hoogst recenten datum.

Oud-Parijs was gereed, en men wilde het inwijden. Daarvoor werd dezer dagen een feest gegeven ten bate der ondersteuningskassen

HET GROOTE KASTEEL BIJ DE 'PONT AU CHANGE'.

van de groote Fransche journalistenvereenigingen. Het heette eigenaardig 'eene répétition générale'. De rechte vertooning is nog niet begonnen. Vele winkeltjes zijn nog leeg, die bewoond zullen worden door mannen en vrouwen in kleederdrachten van vóór de groote Revolutie. Ook is de bevolking van Oud-Parijs er nog niet, de dichte menigte tentoonstellingsbezoekers die hier zich zullen verdringen, omdat het er aardig is, zonder zich rekenschap te geven, dat het aardigste van de vertooning door hen zelf geleverd wordt. Gisteren konden wij dat bespeuren, want Oud-Parijs is een keurige omlijsting die, om geheel te voldoen, behoefte heeft aan een vroolijke, dichte menigte, welke stellig niet weg zal blijven.

Behalve de aardigheid van het oude stadje, de curiositeiten die er verkocht zullen worden, w.o. een Gazette du vieux Paris, waarvan de druk zeer karakteristiek is, behalve de verscheidenheid in costumes, die men er zal kunnen waarnemen, zijn er ook voorstellingen die bepaaldelijk veel menschen zullen trekken. In het oude kerkje worden concerten van een beroemd à Capella koor gegeven, in de groote verkoophal is een concertzaal voor circa 2000 personen, waar het orkest van Colonne met uitstekende medewerkers eene reeks internationale concerten denkt te geven - allesbehalve kermismuziek - in de zaal van het Paleis van Bodinière herleefd, die ruim 1000 personen tegelijk een indruk kan geven van die speciale kunst, welke op onze kleine tooneeltjes en boîtes à musique getoond wordt, terwijl de ouderwetsche herberg Eugénie Buffet en haar troep aanleiding geeft, het straatjongensberoep nog eens weer uit te oefenen. Dat alles was in volle werking.

President Loubet met vele autoriteiten bezocht Oud-Parijs, en had een groot persoonlijk succes. Toen Nini Buffet bij den ingang hem het *Faites la Charité* van haar bekenden chanson du pané toezong, bleef de President staan, en de officieele stoet hoorde het straatgezang een paar coupletten aan, en applaudisseerde luide. Eenige minuten vroeger bij het inkomen der poort had eene jonge oudparisiene met

een knieval den president de sleutels der stad aangeboden. De heer Loubet begon met haar te verzoeken weer op te staan, en zeide toen eenige vriendelijke woorden tot de organiseerders van het feest.

Ik vertel dit omdat het kenschetsend is voor de wijze waarop het hoofd der Fransche Republiek zijne taak als inwijder en gastheer gedurende dezen zomer denkt te vervullen. Wijlen Félix had zich beloofd keizerlijke praal ten toon te spreiden; Carnot deed het in 1889 eenvoudig, maar wat stijf; Mac-Mahon in 1867 deed het militairement; president Loubet wil het met bonhommie doen. Een vriendelijk lachje gaat hem heel goed af, en daar hij reeds op leeftijd is, maakt dat het air van een president à la papa misschien niet volkomen juist de energie weergeeft, welke de heer Loubet in critieke omstandigheden weet te toonen. Het bezorgde hem een warme ovatie en was het meest geslaagde deel van het feest.

Bij de familie Protest.
Door M. de Vries.
(*Vervolg en slot van blz.* 192.)

‘Foei!’ zegt mevrouw, ‘dat is heel stout van je! Betje is voor jou altijd even lief en waarom moet jij haar dan zoo plagen?’

‘Och kom!’ laat mijnheer zich hooren, ‘dat zal zoo heel erg niet geweest zijn. Laat het kind dartelen

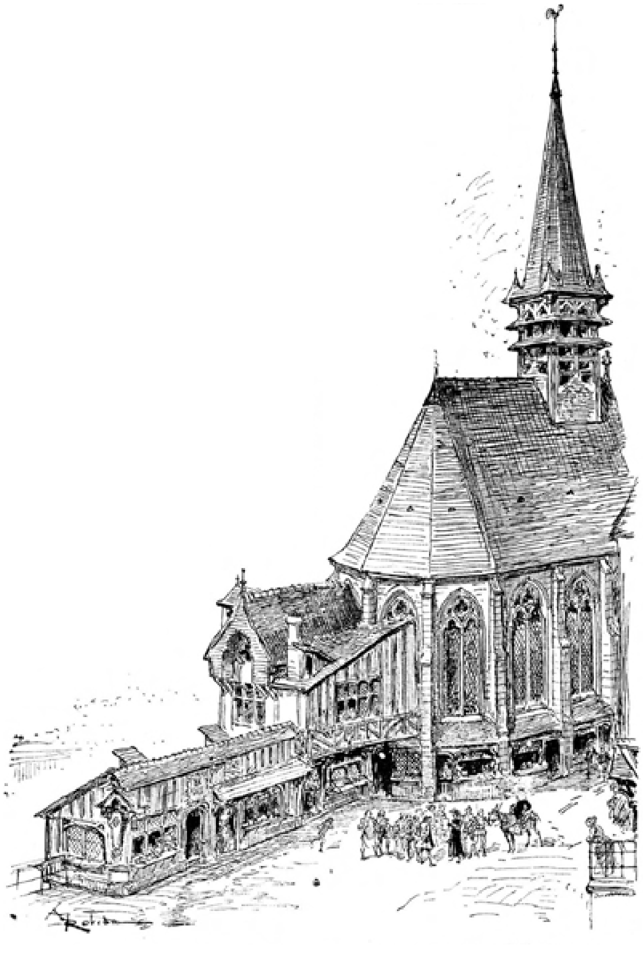

WINKELS, TAPPERIJEN ENZ. BIJ DE KERK ST. JULIEN DES MÉNÉTRIERS.

en gekheid maken zooveel ze wil, dat is gezond! De meid is mans genoeg, die zal zichzelf wel verdedigen.'

'Hé, ma! ik heb mijn kopje thee nog niet gehad,' zegt Lientje op dwingerigen toon, 'en waarom komt broer Henri nu niet? We zouden immers over de gouden bruiloft praten?'

'Over de zilveren, kind,' verbetert mevrouw.

'Hè, nee!' dwingt Lientje, 'een gouden, die is veel mooier!' Mijnheer en Anna lachen.

Jeanne verklaart snibbig, dat Lien nog de geheele familie bespottelijk zal maken. In diezelfde week heeft ze tegen een vriend van Henri ook al over een gouden bruiloft gezeurd, maar hij scheen gelukkig er het rechte niet van te begrijpen.

Mevrouw tracht

daarna aan Lientje duidelijk te maken, dat haar man en zij gedurende bijna vijfentwintig jaren met elkander getrouwd zijn en dat men het feest, dat bij zulk een gelegenheid wordt gegeven, een zilveren bruiloft noemt. Maar Lientje blijft bij hetgeen ze heeft gezegd, geen andere dan een gouden bruiloft kan haar voldoen.

'Och, laat haar maar met rust,' zegt mijnheer bij een hernieuwde poging van de dames om de kleine tot een helderder inzicht te brengen, 'wat doet het er toe hoe zij het noemt, en als je haar altijd zoo tegenspreekt, zal ze nooit een gevestigde meening krijgen.'

'Hé ja, pa! we krijgen een gouden bruiloft, niet waar?' juicht het kind. 'Die is duurder ook!'

'Nu, kind, het grapje zal me nu ook genoeg kosten,' zegt mijnheer.

'Ik hoor het al,' zegt mevrouw, 'het zal er weer mild naar toe gaan! Ieder dubbeltje een keer of zes gekeerd, eer het wordt uitgegeven!'

'Daar heb je Henri eindelijk!' zegt Anna terzelfder tijd.

'Phu! wat is het hier warm!' zegt de binnentredende bij wijze van groet, terwijl hij de deur wijd achter zich open laat.

'Warm?' vraagt mevrouw verwonderd, 'geen kwartier geleden ging me nog een rilling over het lijf van de kou.'

'Ja vrouw! maar jij zoudt nog bibberen, al zat je in een gloeienden oven, geloof ik,' zegt mijnheer, die den geheelen tijd met zijn breeden rug voor de kachel heeft gezeten. 'Neen, Anna, doe die deur nu niet dicht, laat er maar eens wat frissche lucht in komen, dan gaat de tabaksrook er ook wat uit.'

'Alles goed en wel, papa,' zegt Jeanne, 'maar wij zitten hier geducht op den tocht. Als het een beetje wil heeft ma morgen haar rheumatiek weer.'

'En jij je verkoudheid in het hoofd,' lacht Anna, die haar eigen aardigheid maar niet kan vergeten.

'Het is hier pleizierig tehuiskomen,' pruttelt Henri, 'inplaats dat men behoorlijk een kopje thee krijgt, zit men dadelijk in een groot geharrewar.'

'Je eigen schuld. maat! we zaten hier zoo vredig als het maar kan,' zegt Anna met ironie, 'maar daar kom jij nu met je klacht over de warmte en verder met je luchtverversching en gedaan is het met onze rust!'

'Ik zou je met plezier in die rust gelaten hebben,' luidt het antwoord, 'maar ik moest immers gauw terugkomen, omdat we over ons feest zouden beraadslagen?'

'Noem je dat gauw?' vraagt Jeanne scherp. 'Je moest wel al een half uur tehuis geweest zijn. Ik begrijp niet hoe pa het zoo kalm kan opnemen!'

Mijnheer Protest, die de terugkomst van zijn zoon reeds lang met ongeduld heeft verbeid, vergenoegt zich thans om, met een minachtenden blik naar Jeanne, even de schouders op te halen. De jongen heeft groot gelijk, dat hij niet eerder is gekomen,' zegt hij, 'hij is nog ternauwernood in de kamer of jullie hebt allen wat op hem aan te merken.'

'O, daar geef ik niets om,' zegt Henri onverschillig, 'ik tel die vrouwen toch niet!'

'Geldt dat compliment het heele vrouwelijk geslacht?' vraagt Anna ondeugend.

Henri kleurt, maar geeft haar geen antwoord.

'Komen we nog ter zake?' vraagt hij ongeduldig, 'want ik moet straks nog even uit. Kind, wat wou je,' zoo wendt hij zich daarop tot Lientje, 'op mijn knie zitten en er dan twintigmaal op en af klimmen? Wel bedankt, hoor!'

'Je wordt daarvoor te groot ook, Lien,' zegt mevrouw.

'Ja, het is al een heel mensch,' zegt haar zoon spottend. 'Nu, kom dan maar, kleintje, voor dezen éénen keer dan nog.'

Ternauwernood is Lientje op zijn knie geklommen, of zij slaat haar armpje om Henri's hals. 'Zeg Han,' fluistert ze sterk hoorbaar, 'pa en ik willen zoo graag een gouden bruiloft hebben en nu wil ma maar een zilveren geven, wil jij ons nu helpen, dat we een gouden krijgen? Want ik vind goud veel mooier.'

'Zeker!' antwoordt Henri met een effen gezicht, 'ik zal er hard mijn best voor doen. En als je nu zoet gaat zitten en ook blijft zitten, zal ik zorgen, dat je om je gouden bruiloft nog een rand van juweelen krijgt.'

'Kom, Henri!' zegt papa, 'versterk dat kind nu niet in haar dwaze denkbeelden, ze is daarmede waarlijk al lastig genoeg!'

'Het is er maar naar wat men lastig gelieft te noemen,' bromt Henri. 'Dat kind wordt hier geheel verkeerd behandeld.'

'Geheel verkeerd behandeld!' zegt mijnheer Protest verstoord, 'dat kind wordt in geen enkel opzicht anders behandeld, dan jij het bent. Wou je ons lesjes geven?.... Verbeeld je!'

'Och, papa, Henri meent het zoo kwaad niet,' komt mevrouw bemiddelend tusschenbeide. 'Maar wat ik zeggen wou,' vervolgt ze, 'wij zijn klaar. We hebben het theegoed maar zoolang op de kleine tafel gezet. Anna wilde het aan Betje geven om het af te wasschen, maar als zoo'n meid pas haar werk af heeft, kom ik liever niet dadelijk weer met....'

'Nu ja, goed! klinkt het ongeduldig van mijnheers lippen, terwijl Anna terzelfder tijd half binnensmonds iets ten beste geeft van: 'op die manier een meid hebben, enkel voor den schijn.'

'Je bent dus klaar, zeg je! Dan asjeblieft eindelijk ter zake,' besluit mijnheer Protest, die nog rood is van opgewondenheid.

'Zooals we allen weten, zal het den vijfentwintigsten Februari vierentwintig jaren geleden zijn,' begint hij op haastigen toon.

'Net andersom,' zegt Henri voor zich heen.

Op Anna's gelaat vertoonen zich eenige trillingen.

'Het zal,' herhaalt mijnheer Protest na een oogenblik en hij kijkt grimmig en uitdagend naar zijn zoon, 'den vijfentwintigsten Februari vierentwintig jaren geleden zijn.... Wie zal mij in mijn eigen huis beletten om me uit te drukken, zooals ik wil?' barst hij uit.

'Het is mij wel,' bromt Henri nijdig, 'maar dan hebben we met deze beraadslagingen eigenlijk nog een jaar den tijd.'

Anna doet een geluid hooren, dat het midden houdt tusschen een lach en een snik. Op mijnheers voorhoofd spannen de aderen zich tot koorden. Mevrouw tracht iets te zeggen.

'O! wou jij je zoontje weer te hulp komen?' stoot haar man uit met een stem schor van toorn. Er volgt een oogenblik van onheilspellende stilte en.... 'Loopt voor mijn part met je bruiloft rondom naar de....'

Het laatste woord wordt niet met zekerheid verstaan, want mijnheer Protest, die eensklaps zijn stoel heeft verlaten, is de kamer uitgestormd....

'Och! dat doet papa enkel om er zonder kosten af te komen,' zegt Jeanne even later, werkelijk of geveinsd onverschillig. 'Maar ik geef om heel die bruiloft niets!' vervolgt ze. 'Papa en mama hadden wat mij betreft niet behoeven te trouwen.'

'Dank je wel!' spot Henri, terwijl hij veinst haar bedoeling niet te begrijpen, 'ik heb liever dat onze ouders behoorlijk getrouwd zijn!'

‘Al waren we aan het beraadslagen gegaan, zou er waarschijnlijk toch niets van terechtgekomen zijn,’ zoo troost zich Anna, van wier gelaat de lach thans geheel is verdwenen. ‘Maar we zullen een bespottelijk figuur maken, want al de kennissen rekenen op een partij.’

‘Wat geef ik om de kennissen!’ snauwt Jeanne.

‘En met zoo'n man ben ik van mijn achttiende jaar af getrouwd geweest!’ snikt mevrouw, ‘en als papa het niet had belet, zou mama het me nog veel eerder hebben laten doen!’

‘Een buitenkansje, dat ik zoo gauw weg kan!’ zegt Henri gemaakt luchtig, terwijl hij na een sigaar te hebben opgestoken, de kamer verlaat.

Het is koud geworden in het vertrek en ondanks de ventilatie van straks, hangt de tabaksrook nog om de lamp en verduistert het licht.

‘Nee! nog niet naar bed!’ drenst Lientje, hoewel het gewone uur reeds ruim is verstreken en ze blijkbaar sterk te kampen heeft tegen den slaap. ‘Het is nog veel te vroeg!... En nu papa en mama zoo boos zijn, krijg *ik* mijn gouden bruiloft niet!’ hoort men haar nog luidkeels klagen, terwijl ze naar boven wordt gebracht.

Met groote schreden stapt mijnheer Protest door zijn kamer heen en weer.

> ‘Heeft Liefde steeds een band geweven,
> Ook Eenheid heeft uw huiselijk leven
> Steeds met haar kostbaar schoon gesierd!’

Zoo dicht bijna op denzelfden tijd iemand, die van de familie Protest een uitnoodiging verwacht voor de zilveren bruiloft en die, ten einde bij die gelegenheid flink voor den dag te kunnen komen, alvast aan de vervaardiging van zijn toespraak is begonnen.

Slapeloos.
Novelle van Suze Salomons.

'n Klein benedenhuisje, met kleine trapjes en smalle gangetjes. Van 't keukentje naar de huiskamer heeft men maar een paar stappen te doen over een blauw betegeld portaaltje, maar voor de kinderen is de trap hoog, de gang breed en het portaal ruim.

't Is een mistige, regenachtige Novembermiddag en zóó vol plassen op straat, dat de kinderen niet uit kunnen en nog minder in het tuintje spelen, een armzalig plekje grond tusschen hooge huizen in.

't Is donker in huis en er hangt een vochtig warme lucht, terwijl een sterke geur van groentesoep overal doordringt. Druk en roerig bewegen zich de kinderen, kibbelend en huilend soms, moeders zorg voortdurend vereischend.

‘Hè, maatje! Kom u toch eens! Jo plaagt me zoo!’

‘Niet waar, maatje! *hij* begint!’

‘Hè, maatje! nou heeft Jantje mij mijn tol afgenomen!’

‘Maatje! Maatje!’....

‘Kinderen, kinderen, wat *zijn* jullie toch lastig vandaag! Ik heb zóóveel te doen en jullie maakt, dat ik geen oogenblik aan m'n werk kan blijven!’ De moeder treedt tusschenbeide, sust het kleintje, dat van den weeromstuit mee is gaan huilen, geeft den tol aan den rechtmatigen eigenaar terug en bromt op de grootere kinderen.

‘Kom, Aad, bemoei jij je nu eens wat met ze!’ zegt zij eindelijk tot haar oudste dochtertje, dat hangerig bij het raam staat, doelloos met een stompe griffel op een lei krassend.

Lusteloos voegt het kind zich bij haar drukke broertjes en zusjes, - ze neemt een stoof en gaat met het jongste zusje op den schoot op het portaal zitten. Aad kijkt ook al niet vroolijk vandaag: hè, scheen de zon maar, dan konden ze naar buiten en heerlijk spelen.... naar, dat Pa zoo laat thuiskomt van avond, want het is Woensdag. Dan moet Pa een heel eind buiten de stad een boekhouderij waarnemen voor een heel rijken meneer.... en dan eet Pa ergens in een koffiehuis, want Pa heeft dan geen tijd om nog

naar huis te komen.... en als Pa eindelijk thuiskomt, heel, héél laat, dan slapen de kinderen al lang. Dus van avond geen zoen van Pa, als ze naar bed gaat.

Aad adoreert haar vader met een innigheid, waar de moeder bijna jaloersch van is. Onze lieve Heer en Pa zijn één voor Aad, want Pa weet *alles*, kan je met alles helpen en is altijd geduldig, veel geduldiger dan Ma. Ook zal Pa nooit weigeren, als je hem iets heel lief vraagt, maar Ma zegt dikwijls, kort en beslist: 'Nee.'

De menschen zeggen, dat Ma veel verstandiger is dan Pa, maar daar komt Aad met heel haar hartje tegen op, en ze draagt een stillen haat in zich om tegen een van de stijve, prenterige tantes, die laatst halfluid tegen een bezoekster durfde beweren, 'dat Willem niets geen verstand van opvoeden had en zijn kinderen allemaal tot in den grond toe bedierf.' Toen, met een blik op Aad, fluisterend: 'Sst!.... Kleine potjes hebben groote ooren!'

Ja, het kleine potje *had* groote ooren en begreep meer, dan de meeste menschen dachten. Zoo had ze van middag aan de koffie heel goed gemerkt, dat Pa en Ma heel anders tegen elkaar waren dan gewoonlijk,.... voor 't eerst van haar leven had Aad haar vader driftig gezien, toen Jantje dwong en Ma op hem bromde.... Geen *enkel* grapje had Pa met de kinderen gemaakt, maar zwijgend gegeten met een half-boos, half-bedroefd gezicht. En Ma keek ook voor zich en deed niets anders dan de kinderen verbieden.... en wat schrikte Aad van Pa's stem, toen Jo zijn glas melk omgooide en begon te huilen: 'Stuur de kinderen in Godsnaam even naar Jaantje!'

Ze moesten allemaal weg, Aad ook, hoewel ze zoo stil geweest was als een muisje. Op haar zacht: 'Ik ook, Paatje?' kreeg ze heelemaal geen antwoord, maar toch durfde ze niet te blijven. Wat zou er zijn?

Op de gang hoorde ze Pa en Ma snel en afwisselend spreken met gedempte stemmen, en als Pa niet zoo'n *heel* goede man was, die *nooit* iets verkeerds deed, zou Aad gedacht hebben, dat vader en moeder twist hadden.

Bedroefd was Aad op de trap gaan zitten, om te wachten totdat Pa weer naar kantoor ging.... en dan zou ze zich tegen hem aanvlijen en zich eens even laten aanhalen, want, o, daar had Aad zoo'n behoefte aan,.... en Pa kon zijn oudste dochtertje zoo heerlijk vertroetelen.... Ma zoende de kleintjes veel meer dan de grooteren, en als ze zag, dat Ma zoo heel lief met de jongeren bezig was, dan ging ze zachtjes weg en huilde stilletjes ergens in een hoekje uit. Aad wist wel, dat het niet mooi is, om jaloersch te zijn, dat had ze dikwijls genoeg in het 'Honderdtal' gelezen, maar ze kon er toch heusch niets aan doen....

Wat duurde het lang, eer Pa kwam.... en toen de deur eindelijk openging, stapte hij zoo haastig over de gang, vlug hoed en jas van den kapstok nemend, dat hij Aad niet eens bemerkte, en uit de kamer klonk als een verwijt:

'Hè, Willem, hoe kan je zóó weggaan!'

Dat alles zat Aad nog eens te overdenken, terwijl ze haar zusje op haar schoot wiegt en een oogje houdt op Jo en Jantje, de tweelingbroertjes, die probeeren, wie het best op zijn hoofd kan staan, terwijl de jongere zusjes in stomme bewondering de acrobatische toeren gadeslaan. Aad moet er niet eens om lachen, zóó is ze vervuld met haar gedachten en ze schrikt bijna op, als haar moeder roept: 'Aad, breng Marietje even bij me! De pap is klaar!'

Voorzichtig draagt ze haar mollig zusje naar de huiskamer, en geeft het aan moeder over.... Wat staan moeders oogen vreemd!

'Maatje, hebt u gehuild?' vraagt Aad zacht en legt haar handje op moeders schouder.

‘Welnee, kind, waar denk je aan? Kom, ga maar weer spelen met de kinderen, en zorg, dat de jongens geen ongelukken krijgen met die kunsten!’

Het middagmaal is afgeloopen, - hè, zoo ongezellig zonder Pa, en Ma is zoo stil geweest! Verbeeld je, Ma heeft er niets van gezegd, dat Jo en Jantje zoo gemorsd hebben met de soep, en hun slabbetjes waren pas schoon! Er *moet* toch iets zijn, peinst Aad.

Nog een half uurtje spelen en dan worden de kinderen gewasschen en naar bed gebracht. Aad gaat tegelijk met de anderen, want een kind kan nooit te veel slapen, zegt moeder, maar Woensdagavonds mag ze altijd een uurtje opblijven, omdat Ma anders zoo lang alleen is. Dat uurtje heeft altijd een bijzondere bekoring voor Aad, dan voelt ze zich zoo echt de 'oudste' in den aangenamen zin van het woord, en heeft ze veel meer aan Ma, dan op eenig ander uur van den dag, tenminste als Marietje niet lastig is. Maar dan is het toch prettig, te luisteren naar de lieve stem, die 'Slaap, kindje, slaap!' zingt, terwijl Aad mooie, gekleurde randjes werkt op haar teekenlap.

Maar van avond is het niets prettig; Aad houdt het gedrukte gevoel van dien middag en ziet telkens tersluiks naar haar moeder, die zwijgend kousen zit te stoppen.

'Maatje heeft *heusch* gehuild,' besluit Aad bij zichzelve.

Aad kleedt zich zachtjes uit in de kinderkamer, waar vier witte bedjes naast elkaar aan den muur zijn geschoven. Jo en Jantje en de twee zusjes slapen al rustig en het nachtlichtje werpt grillige schaduwen op het behang. Als Aad dichtbij het lichtje

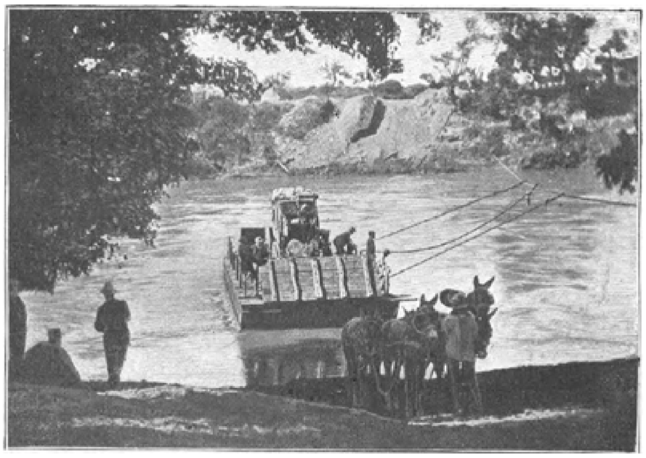

HET OVERTREKKEN VAN DE LIMPOPO-RIVIER BIJ RHODESDRIFT.

komt, ziet ze een reuzenhoofd op den muur bewegen en dat maakt haar een beetje bang en verlangend, om zich gauw onder de dekens te verstoppen, hoewel ze heel goed weet, dat het de schaduw is van haar eigen ronden bol... Even huivert ze in haar frisch, wit nachtjaponnetje en kruipt dan gauw in bed, terwijl het ijzeren ledikantje piepend heen en weer zwiept.

Aad hoort de klok buiten acht uur slaan.... nu zit Paatje juist een uur te werken - om negen uur is Pa klaar en dan kan hij zoowat bij tienen thuis zijn,.... hè, wat een tijd nog!.... ze wou, dat ze dan nog wakker was, om te kunnen hooren, wat Pa en Ma tegen elkaar zouden zeggen....

Een sleutel wordt in het slot gestoken; de huisdeur gaat open, valt dreunend dicht en wordt op het nachtslot gedaan: knip-knap. Na tienen komt er niemand meer in de stille, afgelegen buurt. Op de mat wordt er gestampt, alsof iemand zich afschudt, en een paraplu klakt in den standaard.

Zachte voetstappen klinken nu in de richting der kinderkamer. Behoedzaam treedt de vader binnen en buigt zich over elk der ledikantjes.

'Dag, Paatje!' Aad zit overeind in haar bed en ziet met groote, wijdgeopende oogen in de half verlichte kamer.

‘Maar kind, Aad, slaap je nog niet? Hoe komt dat?’

‘Ik weet het niet, Paatje!’

Hij streek haar over het hoofd en langs de gloeiende wangetjes.

‘Hè, Pa, geeft u mij een glaasje water en dekt u me eens lekker toe, net zoo lekker als Zondagavonds!’

‘Goed, kind!’

‘Paatje, wat moet je doen, als je niet kunt slapen?’

Hij glimlacht even. ‘Wel, kind, dan moet je tot duizend tellen....’

‘Hè, nee, dat is zoo vervelend!’

‘Nu, dan moet je maar denken aan een heel, héél groot heideveld, waar een herder past op een groote kudde schapen!’

‘Ja, dat zal ik doen. Zoo'n hei, Paatje, als we gezien hebben bij Laren?’

‘Ja, kind. Maar zal je nu gaan slapen?’ Zorgzaam stopt hij de dekens in, buigt zich over zijn dochtertje en kust haar. Dan gaat hij zachtjes de kamer uit.

‘Paatje!’

Hij keert om en Aad zit weer rechtop in haar bed. ‘Maar kind!....’

‘O, Paatje, luister u eens!’ en met bei haar armpjes trekt ze haars vaders hoofd dicht tegen zich aan en fluistert: ‘Bent u nog boos op Maatje?’ En dan, verlegen om haar vraag, bergt ze haar gezichtje in het kussen.

....‘Lief kind....’ En zonder te denken aan de slapende kinderen en aan het kleintje in de wieg daarnaast, roept hij: ‘Anna, Anna, kom eens even hier!’

Met de houding van iemand, die doen wil alsof er niets gebeurd is, maar juist daardoor haar bevangenheid verradend, zegt ze: ‘Dag Pa!’ en met een blik op Aad:

‘Kind, ben je nòg wakker?’

En tot haar verwondering slaat haar man zijn arm om haar heen, trekt haar naar zich toe en kust haar en kust haar....

‘We zijn niet boos op elkaar, nietwaar, Maatje?’

Transvaalsche Kiekjes.

Dat Transvaal een heerlijke natuur heeft, hebben onze lezers op verschillende illustratiën, die wij in den laatsten tijd uit de Zuid-Afrikaansche Republiek gegeven hebben, kunnen zien. Deze gravure geeft een landschap heel in 't Noorden van Transvaal aan de Limpoporivier aan de grens van Rhodesie.

De primitieve veerpont brengt den reiswagen aan den overkant. In den tegenwoordigen oorlog speelt dit deel van het republikeinsche grondgebied nog bijna geen rol; wellicht zal dit gebeuren als straks Portugal aan Engeland toestaat over het Portugeesche gebied Rhodesie binnen te trekken. Dan zou Transvaal met meer kracht van het Noorden uit kunnen worden aangevallen, waar nu alleen kolonel Plumer nog ageert.

Op de Meuthe
door Dr. J. Herderschee.
(*Vervolg en slot van blz.* 195.)

(*Vervolg en slot van blz.* 195.)

De gasten daarbinnen dringen naar de ramen. De aanvoerder geeft een teeken aan de muziek. Deze zwijgt. Alles wordt stil. Waar nog uit de achterste lagen der menigte geroep en gezang opstijgt, wordt het door een algemeen sst! gesmoord. Het wordt bijna doodstil.

ARABISCHE MEISJES.

De aanvoerder heft de groote oranjevlag, die hij gedurende den optocht had gedragen, fier omhoog en laat haar vervolgens langzaam dalen tot bijna op den grond. Statig verheft zich het vaandel weder in zijne hand, om aanstonds daarop kalm te zakken. Ten derdemale gaat het omhoog en ten derdemale omlaag. Nu blijft het bewegingloos hangen, den grond schier rakende. Ook het hoofd des vaandrigs blijft gebogen; in somber gepeins schijnbaar verzonken staart de man op zijn vaandel. De burgemeester heeft telkens bij het salueeren met het vaandel eene kleine buiging gemaakt, en staat nu rechtop de serenade aan te zien, man voor man even met de oogen rakende, om ze dan te laten rusten op den aanvoerder.

Deze staart nog altijd somber vóór zich. Zou hij zijne toespraak vergeten zijn?

De menigte wordt rumoerig. De achtersten, die niets zien en niets begrijpen kunnen, roepen luide: ‘muziek!’ Maar de kapelmeester beantwoordt dien roep met een minachtenden blik. Ook onder de gasten van den burgemeester ontstaat gelach en

gefluister. Enkelen krijgen 't wat benauwd. De burgervader zelf doorleeft een pénibel oogenblik.

Plotseling verlaat hij het vertrek. 'Het malle schouwspel werd hem zeker te machtig!' fluisteren eenige gasten, lachende achter hunne hand.

Daar, wat is dat? daar klinkt eene stem. Het is die van den burgemeester, op de stoep. IJlings is hij daarheen gesneld. Hij spreekt de verzamelde menigte toe. Dat was de eenige uitredding, zou de goed bedoelde vertooning niet geheel in het water vallen. Hij was daarop niet voorbereid, had gemeend met enkele zinnen te zullen antwoorden. Maar kom, had hij als student niet menige gloeiende speech afgestoken? Zijn hart is warm geworden bij de herinnering. Zijn goed hart maakt hem welsprekend. Hij voelt niet erg veel voor de feestviering op zichzelf, maar 't is immers feest om den tram, en de tram was een weldaad voor de gemeente, *zijne* gemeente!

Door nu iets te zeggen redde hij den aanvoerder.

En hij sprak, veel mooier dan van morgen, meende ieder die beide speeches kon vergelijken.

Daarop noodigt hij den vaandeldrager binnen om een glas wijn te drinken. Of zou de man te verlegen zijn?

Daar wordt geroepen: 'Nou jij, Klaas! laat je vlag 't niet alleen zeggen!' Dat geroep zou den man nog verlegener maken.

Doch van beschroomdheid geen sprake. Blijkbaar is de man van meening, dat zijn vlaggespraak allerwelsprekendst was geweest. 'De schepen salueeren elkander met de vlag,' zoo had hij eens gelezen, en toen die uitdrukking hem was verklaard, had hij haar dezen avond te pas gebracht. Toch is hij niet ongenegen na korten tijd 't gezelschap te verlaten en zich weder bij zijn troep te voegen, die dan onder de tonen van den Donauwals verder trekt, naar de herberg, waar deze soort muziek beter tot haar recht zal kunnen komen.

Ook in burgemeesters woning liep het feest tot aller genoegen af. Men vond 't bepaald jammer, dat het uur van scheiden was geslagen.

Lansing voelt dat in dubbele mate; morgen moet hij van hier scheiden voorgoed. Zijne taak was afgeloopen. Zijn werk riep hem elders. Hij had hier prettig gearbeid en deze laatste dagen lieve menschen leeren kennen. Nu ging hij heen, maar hij hoopte nog eens weer hier te komen, al was er dan geen tram aan te leggen.

Waarom dan? Het is onbescheiden zoo te vragen. Maar 't antwoord zou bijna ieder der gasten, voor zoover zij tot de dorpelingen behoorden, kunnen geven. Ziet eens, hoe hij juffrouw Van Meern behulpzaam is met het aandoen van haar goed, en hoopt haar te mogen tehuisbrengen. Oom en tante zijn er ook, dus dat is eigenlijk overbodig. Nu dan, haar nog zoover te mogen vergezellen. Morgen moet hij weg. Hij was nog graag een poos gebleven.... Door iets zachter te loopen, blijven beiden ietwat alleen. De rumoerigheid ligt weldra verre achter hen. In de olmenlaan is het zoo rustig en stil. De maan werpt eenig licht door de donkere takken en toovert heerlijke lichteffecten over den grond. Hoeveel had hij hier genoten. In deze lieve natuur. In de gastvrije woning van haar bloedverwanten. ‘Niet het minst in uw gezelschap, juffrouw Van Meern. Hoe kort onze kennismaking is geweest, zij is mij onvergetelijk.... Ik zou wel altijd hier willen wonen; of u vragen....’

Anna heeft eensklaps begrepen. Tot nog toe had zij zijne attenties beschouwd als beantwoording van de gastvrijheid, welke hij genoot ten huize van oom en tante.

Ook wel als waardeering van haar persoontje. Zij zag er aardig uit, was niet van talent ontbloot, praatte gezellig. Nu ja, dat wist zij zelf natuurlijk ook wel. Maar aan meer innige gevoelens had zij niet gedacht. Zij had zich tenminste daarvan geen rekenschap gegeven. Gewoonlijk was zij ietwat geretireerd tegenover jongeheeren, om vooral geen voedsel te geven aan meer teedere gevoelens. Tegenover Lansing had zij dat verzuimd. Hoe kwam dat? Omdat zij meende hem hoogstens een enkelen keer te zullen ontmoeten? Omdat zij in zijne woorden nooit iets anders dan wellevendheid had vermoed? Omdat zij zelf....? Stil nu, niet denken; handelen. Reeds heeft zij zijn arm losgelaten en hem met eene beleefde buiging verlaten. Zij waren werkelijk bij den Bijenhoff. Oom en tante wachtten.

Verbluft neemt hij van dezen afscheid en verdwijnt in de duisternis.

Allen waren moe en gingen aanstonds naar bed. Gelukkig, Anna had geen lust meer tot praten en schertsen.

Zij was bedroefd. Maar tevens overtuigd: zij had niet anders mogen handelen.

Vele jaren geleden stond zij met haren vader voor een groot gebouw in de stad. Naar beide zijden in de straat strekte het ver zich uit. De ramen met traliewerk voorzien maakten een somberen indruk. Binnengekomen had zij dezen evenwel plaats zien maken voor een weldadig gevoel van rust. Het was koel en kalm, netjes en zindelijk in de ruime vestibule en de wachtkamer, waar zij eenige oogenblikken vertoefden. Toen was eene vriendelijke dame binnengekomen, die haar bij de hand had genomen en na vele gangen doorloopen te hebben voor de deur eener kamer deed stilhouden.

‘Ga nu maar gerust naar binnen, ik zal hier op je wachten,’ had de vriendelijke dame gezegd en de deur der kamer geopend. Daar vertoefde sinds geruimen tijd Anna's moeder.

Lijdende aan zenuwachtigheid en overspanning, had zij meermalen door verblijf in de buitenlucht genezing gezocht, totdat ten slotte de dokter opneming in een krankzinnigengesticht had noodig geoordeeld. Als er hoop op redding zou zijn, dan moest deze kans worden beproefd. Haar man bezocht haar nu en dan, maar vond weinig beterschap. De dokter had hem zelfs een poos zijn geregelde bezoeken moeten afraden, daar de patiënte na dien tijd veel onrustiger was. Bij zijn laatste bezoek had hij 't buitengewoon goed getroffen. Zij had zelfs, nu voor het eerst, naar hun dochtertje gevraagd. De geneesheer achtte dat een gunstig teeken en stelde zelf voor, de kleine

Anna eens bij haar toe te laten. Liefst moest deze dan eerst eens geheel alleen bij hare moeder komen.

Met de haar eigene vrijmoedigheid trad Anna de kamer binnen. In het net gemeubileerde vertrek zag zij eene dame.

Zij herkende deze eerst niet. Stellig had zij gedacht hare moeder zeer goed te zullen kennen; haar herinneringsvermogen werd ondersteund door een welgelijkend portret. Ja, nu zag zij langzamerheid, al waren de haren eenigszins grijs geworden en al was het aangezicht vermagerd, dat was mama. Reeds ging zij haar eenige schreden tegemoet en stak haar lipjes vooruit, zooals vroeger als zij mama kwam goedennacht kussen. Maar de dame in het vertrek zag haar verwonderd aan, maakte een diepe neiging en stak aan Anna den rug der hand toe.

‘Een kusje, mama.’

‘Zoo spreekt men niet tot mij. Wie op mijne audiëntie komt, mag mij de hand kussen en vertrekken.’

‘Mama, ik ben Anna. Kent u mij niet meer? Uw Annietje, weet u wel, uw Anneke - tanneke?.... mama!’

Haar uitroep was een kreet van angst vol liefde. Even gleed iets als eene herinnering over het voorhoofd der zieke, gelijk een zonnestraal, borende door de grauwe wolken, maar om daarna het landschap te grijzer achter te laten. Aanstonds werd dat voorhoofd weer strak en klonk eene kalme stem:

‘Ik ben de Koningin van 't heele land. Ik ben aller liefderijke moeder. Kus mij de hand en vertrek.’

Gebiedend werd de hand uitgestrekt en het kind durfde niet ongehoorzaam wezen.

Anna werd angstig.

Schreiend liep zij naar de deur en nog snikte haar mondje, toen zij reeds bij haar vader was teruggekomen.

Hij nam haar op de knie en liet haar alles vertellen.

De proef was dus mislukt.

Hij vertelde haar veel van hare lieve mama; ook dat deze nu ziek was en in dit ziekenhuis werd verpleegd. Wat werd zij goed verzorgd! Iedereen was lief voor haar, en dikwijls hadden de patiënten, als zij niet al te ziek waren, een of andere uitspanning. Ook wist hij met enkele woorden te wijzen op het verschil met vroegere tijden, toen die arme menschen in het ‘dolhuis’ werden opgesloten en op bepaalde dagen voor de menigte te kijk waren, of in huis werden verpleegd, wanneer men terecht tegen het dolhuis opzag, maar zeer ten ongerieve natuurlijk van de huisgenooten. Zoo was het geval geweest met de grootmoeder en eene tante van hare mama.

Dan had deze 't nu heel wat beter, en misschien zou zij ook wel gauw geheel beter worden.

Anna's droefenis was bedaard door de verstandige en liefderijke toespraak haars vaders. Doch de herinnering van dat bezoek bleef haar onuitwischbaar bij.

Ook vergat zij niet, wat zij gehoord had van eene grootmoeder en tante, die even ziek waren geweest als haar mama.

Haar vader zou daarvan gezwegen hebben, als hij had kunnen vermoeden welken indruk zijne meedeeling zou maken. Deze was gedaan om zijn dochtertje te kalmeeren, maar had eene tegenovergestelde uitwerking.

Grooter geworden had zij gelezen en gehoord van krankzinnigheid, die voorkomt in sommige families. Dat gaf 't degelijk ontwikkelde, diep gevoelende meisje veel te denken. Geen wonder, dat haar vooral zeer trof de opmerking, die zij eens hoorde maken: ‘Het ware beter dat leden van families met aanleg voor de in hun geslacht

erfelijke kwalen, naar lichaam of geest, niet trouwden!' En niet minder de harde bevestiging door een ander: 'Zulks moest zelfs verboden zijn van staatswege. Zulk een geslacht mag niet worden voortgeplant, de aanleg blijft anders altijddoor voortwoekeren.'

Bijna geen oog had zij dichtgedaan dien nacht. Reeds vroeg was zij opgestaan. Welk eene tegenstelling met gisteren! De zon scheen even helder en vroolijk als toen, het buiten lag even kalm zich in de warmte te koesteren, maar duister was 't in haar gemoed. Gisteren alles feestvreugde en vreugderoes; nu een besluit moeten nemen, hard en koud.

Of liever het besluit was reeds genomen. Het resultaat van hare nachtelijke overpeinzingen had reeds tastbaren vorm genomen. Daar lag het in het briefje geadresseerd aan 'den heer W.E. Lansing, ingenieur, ten huize van Blom, bakker alhier.' Was hij reeds vertrokken, dan zou de post 't wel verder zenden. Daarom een postzegel op het couvert. Zij denkt aan alles. Ja, want de zaak is van hoog gewicht en moet met vaste hand worden aangevat.

Zijn plan was, heden reeds vroeg te vertrekken. Na haar bijna brusk afscheidnemen gisteravond zal hij geen nieuw onderhoud met haar durven hebben, alvorens schriftelijk toestemming te hebben gevraagd. Gesteld dat hij nog is gebleven, wat echter zeer onwaarschijnlijk is, dan voorkomt zij hem met haar briefje. En is hij vertrokken, dan is zij hem zeker vóór.

Hem vóórzijn dat was haar dure plicht. Zij was geen behaagziek meisje, dat op veroveringen wil bogen zonder meer.

Zij was geen preutsche nuf, die niet durft erkennen den stand van zaken zooals deze is. Gezond, vol karakter bepaalde zij hare positie met vaste hand.

Neen, Lansing had zich in dat karakter niet vergist....

Dat hij haar eene declaratie had willen doen, was duidelijk. Het schemerde door zijne woorden heen. Nu zij goed nadacht en deze in verband bracht met geheel zijne houding tegenover haar deze laatste dagen, was zijne bedoeling niet twijfelachtig.

Het was 'foudroyant'. Nu, dat 'inslaan van den bliksem' was immers geen boekenzinnetje, het kwam in de werkelijkheid dikwijls genoeg voor. Dat hij doodelijk van haar was geworden, na zoo korte kennismaking, waarom niet?

Hoe zij zelf over hem dacht? Zij vond hem zeer innemend, zij mocht hem gaarne lijden; zij zou zeker veel van hem gaan houden. Zij *hield* al veel van hem. Ja innig veel, zoo juicht het hoog op in hare ziel. Maar tevens trilt zij, nu zij zichzelve deze bekentenis doet. Toch, zij kan zich spoedig herstellen. De wacht, eenmaal voor haar hart geplaatst, had getrouw zijn plicht gedaan. Zijn plicht! Wat klinkt dat koud! Ja, met ijzeren hand en koel gebiedend oog jaagt hij haar van deze lieve plek op den levensweg, dwingt hij haar sterk te zijn; ook nu haar harte bloedt, gebiedt hij haar neen! te zeggen tot haar gemoed vol teederheên. Toch, haar *vriend*!.... Ach! als iedere vrouw kon ook zij hunkeren haar hoofd te mogen laten rusten aan een trouw hart, haar liefdeschat te mogen uitdeelen in kwistige mate aan man en kroost. Iets anders begeerde zij voor zichzelve niet. Dat was waarlijk ook het hoogste wat zij begeeren kon!

Zulk een geluk voor háár, voor haar die in huis van oom en tante immers een halfslachtige positie innam, en daar tante's levensbeschouwing tegen de hare indruischte, eene niet aangename positie bovendien! Zij was zich helder bewust geworden meer voor Lansing te voelen dan zij aanvankelijk meende. Een eigen tehuis - met hem! Maar, 't was te schoon geweest - het had niet mogen zijn!

Daar lag op tafel dat briefje, afsnijdende beslist alle hoop, alle kans zelfs op nadere ontmoeting; de redenen niet noemende waarom.

De letters mochten niet verraden wat omging in haar gemoed. Koud stonden zij daar. Kort en krachtig moesten zij aan alle mogelijkheid tot eenig meer intiem verkeer met één slag den bodem inslaan.

Hij verdiende gelukkig te zijn met de vrouw, die hem liefhad. Kon, mocht *zij* dat niet wezen? *Zij?* Neen, samen zouden zij niet gelukkig zijn, al wilde zij alles zijn voor hem. Voortdurend zou zij zien oprijzen het spook der akelige krankheid. De

gedachte alleen aan een mogelijk ongeluk, de gedachte dat ook haar iets kon overkomen en hoe hij daaronder zich houden zou, welk leven dat voor hem zou worden, dat alles was in staat haar reeds half krankzinnig te maken!

Tot heden was zij goed gezond, niet zenuwachtig, althans niet meer dan zoovele menschen tegenwoordig zijn, flink, krachtig. Maar lag niet wellicht in haar de kiem der ziekte te sluimeren, gereed bij de eerste de beste geschikte gelegenheid tot ontwikkeling te komen en zich te zetten tot giftige vrucht?

En hoe zou het gaan met hunne kinderen?

Altijd zou zij hooren: ‘Zulk een geslacht mag niet worden voortgeplant’ als het doodvonnis harer liefde.

De mogelijkheid bestond dat zij geene kinderen kreeg.

De mogelijkheid, ja - maar de wenschelijkheid kan zij niet daartegen doen opwegen.

Zij denkt aan Victor Hugo:

Bewaar mij Heer! mij en mijn broedren en mijn vrinden,
En hen zelfs, die een lust in mijne tranen vinden,
Indien er zulken zijn misschien!
Dat zij nooit zomertijd aan bloemen arm bejammeren,
Of bijenlooze korf, of schaapskooi zonder lammeren
Of kinderlooze woning zien!

En als nu eens de erfelijkheid, overslaande het eene geslacht, dat nieuwe bezocht? Welk een hartzeer dan te weten, dat alle ellende dien onschuldigen schepseltjes had kunnen bespaard blijven! Welk een kwelling te moeten zien hun vader, niet vroolijk stoeiende met zijn kroost, niet ijverig en blijmoedig arbeidende voor de toekomst zijner kinderen, maar angstig gadeslaande de ziekelijke zwakke wezens, angstiger nog bij de gedachte aan de komende jaren; of verdrietig dat zijne woning niet was als die zijner vrienden, weergalmend van zilveren kinderlach, weerklinkend van veerkrachtig voetjesgetrippel! En zijzelve?

Onwillekeurig neemt zij een gebonden boekje op, rood met goud, en terwijl hare oogen zich met tranen vullen, leest zij:

Kom aan mijn boezem en slaap gerust,
Mijn schat, mijn wereld, mijn levenslust!

Slechts zij die voedstert, slechts zij die 't kind
Heur schoonheid offert, slechts zij bemint.

Een vrouw, een moeder toch kent alleen
De liefde in al heur bekoorlijkheên.

O! hoe beklaag ik den trotschen man,
Die moederliefde niet schatten kan.

Gij lacht mij tegen, en ziet mij aan,
Lieve Engel! of gij mij hadt verstaan.

Kom aan mijn boezem, gij, die 'k bemin!
Ik ruil in rijkdom met geen vorstin.

Dat heerlijk gevoel zou altijd gepaard gaan met angst, zenuwachtig vreezen. Hoe ongeschikt zou die vrees haar maken eene goede moeder te zijn! Zij zou de verantwoordelijkheid niet aandurven. Neen, het *mocht* niet zijn. Zij had het geweten eigenlijk al jaren lang. Doch *wat* dat was in den grond der zaak, dat wist zij eerst nu.

Zij zou de verantwoordelijkheid niet op zich *mogen* nemen, niet om zijnentwil.

'Om zijnswil niet,' krijt het zachtkens over hare lippen.

Zóó had zij zich nimmer rekenschap gegeven als in dezen oogenblik, zóó iets doorleefd als in deze ure, nimmer.

De oogen zijn haar opengegaan. Steeds vaster, duidelijker is de peiling van haar gevoel. Wanneer hij haar onverschillig was, zij zou geschreven hebben, zonder meer, ten antwoord.... Neen, zij zou *niet* geschreven hebben, want waar geene vraag bestond, mondeling noch schriftelijk, behoefde ook niet geantwoord te worden.

Nu wil zij hem voorkomen, hem sparen, omdat, ja omdat zij medelijden met hem heeft, dat gevoel, zoo heel nauw verwant aan liefde.

Het was beter zoo. Zulk een gedragslijn had zij zich reeds jaren voorgesteld als voor haar de alleen goede; dien weg zich afgebakend als haar levensweg. Zóó zou zij moeten handelen, als immer zij een aanzoek kreeg. Thans stond

haar levensplan in helder licht, te midden van het donker harer ziel. Dáár lag haar weg. Dat deze zulk een lijdensweg zou wezen had zij niet vermoed.

Nu wist zij het, nu wist zij welk een doornenpad zij voortaan te bewandelen zou hebben.

Een ander zou het denkbeeld van zich zetten, zou eene dergelijke handelwijze overdreven vinden. Een andere - goed! Háár laat de gedachte niet los, deze beheerscht haar volkomen in dit beslissend oogenblik haars levens, doet haar zegevieren in haar zwaarsten strijd.

Zij wischt zich de oogen af. Zij fluistert eene stille bede om kracht. Moedig gaat zij dan zelve den brief in de bus bezorgen.... Het is geschied. Straks zal hij hare mededeelingen ontvangen hebben.

Heeft zij niet dwaas zich aangesteld? Hij had haar niet eens bepaald gevraagd! Zal hij niet verkeerd beoordeelen haar vertrouwelijk schrijven, haar tusschen-de-regels-door gegeven afwijzend antwoord op de onuitgesproken vraag?

Dat zal hij niet. Dat zal hij zeker niet. Neen, het is goed zoo.

Goed? En zal hij zelf niet lijden als hij haar schrijven ontvangt, haar schrijven zóó beslist dat geen vernieuwde poging mogelijk is? Lijden als zij? Niet zóó. Maar pijn zal 't hem doen. En die pijn deed *hare* hand hem aan.

‘Ik kon niet anders. God helpe hem en mij.’

Anna zit voor de piano. ‘Leise, leise’ klinkt het gebed uit de ‘Freischütz’. Oom en tante, die aan de theetafel zitten, houden veel van deze opera, die hen in hunne jeugd bekoorde, en hooren haar liever dan de nieuwerwetsche muziek, die Anna ook studeert. Zij zelve is onder den invloed der liefelijke tonen; gevoel spreekt uit haar spel. Straks zal zij wat gaan teekenen, een en ander althans uitzoeken dat geschikt is om later te worden uitgewerkt.

‘Kind! wat is dat?’ hoort zij haren oom vragen. Zij begrijpt dat de vraag haar bepaald geldt; tante past de liefkoozende benaming niet op zichzelve toe.

Midden in een passage houdt Anna op, keert zich halverwege op hare tabouret om en ziet naar de oudjes bij de door een flinke hanglamp helder beschenen tafel. Tante heeft haar breiwerk in haar schoot laten vallen en ziet nieuwsgierig over haren bril heen. Oom staart door den zijne op een blad papier, blijkbaar uit eene van Anna's portefeuilles gehaald, die geopend naast hem op den grond ligt.

In afwachting van de courant heeft hij eens willen snuffelen in hare prentjes, zooals hij gekscherend hare schetsen en teekeningen betitelt.

Reeds heeft hij er een paar bekeken en onverschillig weggelegd, als hij op een der papieren strak blijft turen. Dat lijkt op, ja drommels precies de hm. hm., zooals hij het verboden terrein aanduidt. Knap gedaan, hij houdt de teekening wat dichter onder de lamp, keert ze om en leest aan de achterzij: ‘Meuthe’, en daaronder een datum.

‘Kind! wat is dat?’ roept hij met verwondering en vrees, trillende in zijne stem.

Anna heeft, naderbij gekomen, hare teekening herkend, niet meer nog dan eene schets.

‘O oompje, oompje! dat was een verrassing voor uw verjaardag!’ zegt zij, verlegen, en wil hem de teekening ontnemen.

Maar hij houdt het papier vast en vraagt:

‘Hoe kon je dat zoo uit je hoofd teekenen?’

‘Ik deed het niet uit mijn hoofd, oom!’

‘Hoe dan?’

‘Ik ben er heen geweest.’

‘Er heen geweest? Hoor je dat, vrouw? Insubordinatie, die streng gestraft dient te worden! Neen, wezenlijk, kind! daar heb je mij verdriet mee gedaan. Ik had dat niet graag. Ik had 't verboden. En al ben je boven de jaren van verbieden, *dat* had je niet moeten doen.’

Anna krijgt de tranen in de oogen, nu oom op zoo gemoedelijken toon haar toespreekt.

Over haar plan om hem de teekening op zijn verjaardag te geven zal zij maar losjes heenloopen; dat was ook hare voorname drangreden niet geweest, en zij bespeurt wel dat zulk cadeau toch niet buitengemeen welkom zou zijn. Openhartig bekent zij dat een beetje nieuwsgierigheid haar had gedreven na het aanhooren van ooms verhaal, en ook wel de zucht om te toonen, dat zij niet bijgeloovig is.

‘Ik noem 't het noodlot tarten. Maar laten wij er verder het zwijgen toe doen. Gelukkig is nu alles zonder ongelukken afgeloopen. Ik hoop dat 't zoo blijven zal, maar wil voortaan van de Meuthe niets meer hooren.’

Anna heeft eensklaps een gevoel alsof zij een steek door het hart krijgt. Oom vroeg alleen nog: ‘Wanneer is dat geweest?’

‘Van den zomer,’ antwoordde zij en daarmee uit. Maar nu doorleeft zij alles weer, dat mooie roeitochtje, in die stilte op het verboden terrein, wel wat griezelig, maar heerlijk toch. Daarop het tramfeest, Lansing, Lansing's aanzoek, haar besluit, waarvan zij geen berouw heeft, volstrekt niet, maar waaraan te denken haar nog dikwijls pijn doet. Niets heeft zij later meer van hem gehoord; alleen door de courant had zij zijne verplaatsing naar de Oost gelezen. Was hij gegaan om haar? Dacht ook hij nog zoo dikwijls aan haar als zij aan hem?

Maar nu zij zegt: ‘van den zomer,’ voelt zij een steek door haar hart. Bijna onmiddellijk na den tocht op de Meuthe volgde het onheil. Mocht men 't zoo noemen? Van dien aard was er nog nooit iets voorgevallen. Zij had 't zelf zoo gewild.

Zeker, zeker. Zij kon 't dus niet een ongeluk noemen. Zij kon er zelfs met niemand over spreken.

‘Gelukkig is alles zonder ongelukken afgeloopen,’ had oom gezegd. Laat hem in dat denkbeeld, laat hem daarbij vrede vinden. Maar gebeurd? O, veel, o zooveel gebeurd! Iets onherstelbaars. En bij de herinnering schreit hare ziel.

Dan gaat zij het speeltafeltje klaarzetten om hun gewone hombrepartijtje te maken.

De Maan op één meter afstand op de Parijsche Wereldtentoonstelling.

De maan op één meter afstand - dat is een gezegde, hetwelk langen tijd te Parijs de menschen de hoofden op hol bracht en daarbuiten wellicht ook.

Toen in het begin van Juli 1892 de Fransche Kamer van Afgevaardigden, op initiatief van den heer François Deloncle, het besluit genomen had om in 't jaar 1900 eene wereldtentoonstelling in Parijs te doen houden, las men nauwelijks een week later in de bladen de volgende mededeeling:

‘De heer François Deloncle heeft aan het Fransche Genootschap voor Handel en Nijverheid gemeld, dat men op de aanstaande wereldtentoonstelling in 1900 de oppervlakte der maan zou zien op een afstand van één meter.’

Van wien was deze mededeeling afkomstig? Van een zonderling, van een reclame-maker of van een genie? Men heeft het nimmer kunnen te weten komen en

zal het ook wel nimmer weten. Het was een zonderling idee, dat een verbazend succes had.

De vraag van: de maan op één meter afstand, drong direct alles op den achtergrond; vele maanden bleef zij een der hoofdschotels der gesprekken. Zij werd in coupletten bezongen en in revues vertoond.

Verstaat men de zaak juist, dan is het natuurlijk niet zuiver uitgedrukt dat men de maan op een afstand van één meter zou zien; maar waar is, dat de heer Deloncle altijd

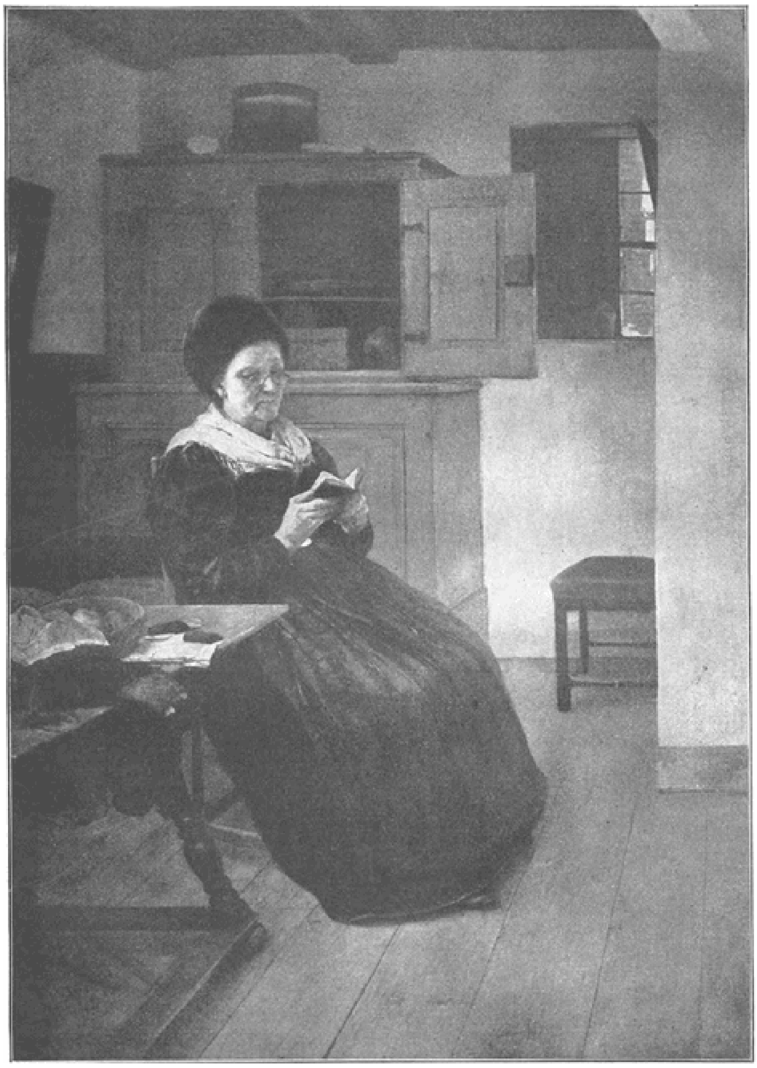

ZONDAGMORGEN. Naar een schilderij van L. von Löfftz.

al het plan gekoesterd had om een reusachtigen verrekijker te maken, die, wat afmetingen betreft, verre alle beroemde kijkers der beide werelden achter zich zou laten.

Aan het publiek onder dezen aantrekkelijken vorm: de maan op één meter, aangeboden, kostte het den heer Deloncle toch vrij wat moeite om voor zijn idee propaganda te maken; het ging ten minste in den beginne lang niet van een leien dakje en het scheelde weinig of van de gansche zaak was niets gekomen.

Doch ten slotte kwam men alle voorloopige bezwaren te boven en toen men begon met het verdeelen der terreinen, waarop de tentoonstelling later zou komen te staan, werd een der beste gedeelten bestemd - op het Champ de Mars - voor 'de maan op één meter'.

* * *

Men beweert, dat de Parijsche tentoonstelling den triumf der Duitsche industrie en van de Amerikaansche kunstnijverheid zal te zien geven. Maar een specialiteit op industrieel gebied is er, waarin Frankrijk bovenaan zal blijven staan. Voor de constructie van groote astronomische instrumenten heeft Frankrijk zijn wedergade niet. De groote lenzen der buitenlandsche observatoria zijn alle in Parijs gegoten.

Het zou ons te ver voeren om hier uit te leggen op welke wijze de geleerden, waarmede de heer Deloncle zich omringde, besloten, dat hun instrument, hetwelk de aandacht der gansche wereld zou trekken, zou worden, gelijk het ten slotte geworden is. Het moest geen reflector of telescoop zijn, maar een astronomische verrekijker.

Een verrekijker bestaat uit twee lenzen, die aan de beide uiteinden van een buis zijn gesteld. De grootste, die gericht is naar het voorwerp dat men wil onderzoeken, noemt men objectief; zij neemt in haar brandpunt een beeld op van het voorwerp. De andere, het oogglas, is een soort loupe, die dient om dit beeld te bezien en het vergroot.

De sterkte van een kijker hangt onmiddellijk af van de middellijn van zijn objectief. Overigens om zooveel mogelijk van de lenzen profijt te trekken en om beelden te krijgen, die zooveel mogelijk het volkomene naderen, is het zaak den afstand van het brandpunt niet al te zeer te beperken.

Een objectief van 1,25 M. in middellijn en een brandpuntsafstand en derhalve een kijker van 60 M. lengte waren de afmetingen, waarvan men uitging en die alle andere beheerschten.

Zooals gewoonlijk wilde men ook dezen kijker op een centrale as bevestigen; voorts had men voor den 60 M. langen kijker een koepel noodig van 64 M. middellijn. Om den kijker de schijnbare beweging van het hemelruim te doen volgen, moest men hem een verplaatsing van 16 M. per uur kunnen geven, vandaar de noodzakelijkheid om den koepel zelven in voortdurende beweging te houden; zelfs het oogglas verandert steeds van plaats, iets wat de toeschouwer trouwens zelf kan volgen.

Het bleek natuurlijk noodig bij een kijker van zoodanige enorme lengte - de meeste onzer stadstorens meten niet veel meer dan 60 M. - dat men dezen op verschillende punten steunde. Men volgde eenigszins de inrichting van de sterrenwacht te Foncault.

Daar heeft men een spiegel, dien men tegenover het te ziene voorwerp brengt, dat daarop reflecteert. Om echter dat beeld vast te houden moet de spiegel nauwkeurig alle bewegingen van het object volgen, d.w.z. precies de voortbeweging der aarde. Door een vernuftig mechanisme heeft men dit weten te bereiken en de spiegel volgt precies de aarde in haren gang.

Men berekende dat men den spiegel een middellijn van 2 M. moest geven. Wat het gebouw betreft, waarin men dezen spiegel zou opstellen, straks zullen wij daarvan meer vernemen.

Zoodra men met de berekeningen klaar was, werden de verschillende onderdeelen, waarvan men er heel wat had te maken, onderhanden genomen.

De lenzen. Er was maar éen 'glazenmaker' in staat om lenzen van 1,25 M. te maken, dat was de heer Mantois, opvolger van Teil, die weer opvolger was van Guinand, den uitvinder van het optische glas. De werkplaats van den heer Mantois bevindt zich te Parijs. Daar zijn bijna alle groote lenzen gemaakt voor de observatoria der geheele wereld.

De heer Mantois zelf had gemeend dat een middellijn van 1,25 M. de grootste was, die hij meende dat voor een lens was te bereiken, te meer daar de fabricage van een optisch glas oneindig grooter moeilijkheden medebrengt dan van andere soorten. Deze gaat op de volgende wijze. Men heeft een oven, waarin glas gesmolten wordt; als men begint is de oven volkomen koud en geopend, in tegenstelling met de gewone glasovens, waar steeds een groot vuur brandt; hier brengt men een smeltkroes in van onsmeltbare aarde, die den vorm heeft van een cylinder, die van boven is afgedekt en van voren eene opening heeft, 'muil' genoemd.

Nu begint men het vuur aan te maken en zorgt dat dit hoe langer hoe warmer wordt, tot het na dertig uren in hellen gloed staat. Dan brengt men successievelijk het glasvormende materiaal in den smeltkroes; telkens als men er weer wat bij heeft gedaan, wacht men tot de bellen, die zich hebben gevormd, zijn verdwenen; dit deel der werkzaamheid duurt minstens vijftien uren; daarna stookt men het vuur al harder op, tot men een hitte van 1600 tot 1800 graden heeft bereikt.

Soms scheuren de kroezen of beginnen de steenen van den oven te smelten; dan is alles verloren en moet men weder van voren beginnen. Als geen enkel ongeval zich voordoet bij deze ontzagwekkende hitte, dan begint het glas 'fijn te worden'. Van tijd tot tijd schept men met een lepel er een proefje uit, dat men onderzoekt. Als er volstrekt geen blaasjes meer zijn begint men het vuur te verminderen en roomt men de oppervlakte van den kroes af.

Daarna komt een der belangrijkste onderdeelen van het geheele werk.

Door den geopenden 'muil' brengt men in den kroes een ijzeren vork, die aan het einde met een rechten hoek is omgebogen en die voorzien is van een bekleedsel van onsmeltbare aarde. Door een oog achteraan is een houten steel als handvat bevestigd. Een werkman, het gelaat door een masker bedekt, met handschoenen van asbest, nadert, grijpt het handvat met beide handen en beweegt dan krachtig het ijzer, het op en neer draaiend in het vloeibare glas. Dit is een uiterst moeilijk werk; een werkman kan het niet langer dan vijf minuten achter elkaar volhouden; gedurende tien of twaalf uur moet men aldus deze beweging volhouden. Heeft het zoolang geduurd, dan is het glas zoo dik geworden dat men den stamper bijna niet meer kan bewegen; het oogenblik is dan gekomen om heel voorzichtig het ijzer er uit te halen, daarbij alle schokken vermijdend, op de wijze als men een lepel uit een pot stroop haalt.

De taak van het vuur is dan afgeloopen; men laat de massa bekoelen, maar als deze afkoeling te snel geschiedt heeft het glas, als het uit den oven wordt gehaald, zulk een spanning, dat het bij den minsten schok in duizend stukken zou vliegen.

De afkoeling van een der kroezen, welke de massa, voor de lenzen bestemd, bevatte, heeft niet minder dan twee maanden geduurd; toen vond men een blok, groot genoeg om er een kolossale lens uit te kunnen slijpen.

Allereerst worden nu twee stukken ter weerszijden afgezaagd en de daardoor ontstane vlakken gepolijst.

Men kan nu het inwendige van het blok glas onderzoeken, dat den vorm heeft van een afgeplatten cylinder; de kleur is groen-blauw. Met een bijzonderen kijker onderzoekt men nu of er ook onzuiverheden in voorkomen; gedeelten waarin blazen of strepen zijn tracht men weg te slijpen.

Hierna wordt het blok weder verwarmd; daar het bijzonder dik is, komt de warmte eerst zeer moeilijk tot het hart; vóór het glas gloeiend rood is geworden, is het gevaar van springen bijzonder groot.

Langzamerhand krijgt nu het blok den vorm, dien men het wil geven; weer koelt men het af gedurende een paar weken en polijst daarna de beide vlakken opnieuw. Zoo gaat men voort met onderzoeken, verhitten, slijpen en afkoelen, tot eindelijk alle onzuiverheden zijn verdwenen. Soms is dit slechts na vijf of zes keer bewerken het geval en iedere bewerking brengt weer haar eigen gevaar van springen mede. Eindelijk is men alle moeilijkheden te boven gekomen, maar onder de bewerking heeft het blok glas 40 à 50% van zijn oorspronkelijk gewicht verloren.

Nu komt men tot de laatste slijping, waardoor de glasschijf tot lens wordt; deze werkzaamheid is zeer moeilijk en vordert op zijn minst een maand, zoodat het bijna een jaar in 't geheel duurt na den aanvang van het werk, vóór het glas aan den opticus kan worden overgegeven.

De spiegel. Terwijl de heer Mantois de lenzen goot, belastte zich de heer Despret, directeur der glasfabriek te Jeumont, met het gieten van den spiegel.

Hooger heeft men kunnen zien dat deze spiegel een middellijn van 2 M. moest hebben, op zichzelf geen bijzonderheid, doch waarbij men in het oog moet houden, dat een optische spiegel van oneindig grootere zuiverheid moet zijn dan een gewone schoorsteenspiegel.

Men houde immers slechts in het oog, dat deze spiegel dient om den hemel te weerkaatsen en de maan te weerspiegelen tot een beeld, dat een ontzaglijk aantal malen vergroot moet worden. Elke afwijking zou aldus eveneens des te sterker uitkomen. Twee eigenschappen moet hij dus bezitten, een volstrekte glaszuiverheid en vlakte, d.w.z. er mag geen 1/10000 mM. oneffenheid op het spiegelvlak zijn.

Wij zullen niet in bijzonderheden de fabricage van den spiegel beschrijven, maar ons bepalen tot de vermelding, dat ondanks de reusachtige moeilijkheden ook dit belangrijke deel van den kijker tot stand kwam, zoodat men daarna kon aanvangen met het opstellen van het geheele toestel.

De maankijker op het Champ de Mars. Terwijl men bezig was met het gieten en afwerken van lens en spiegel, gelijk wij beschreven hebben, ging ondertusschen de heer Gautier voort met de inrichting van het geheel.

De spiegel werd op een 22,000 KG. zwaar voetstuk vastgesteld en bevestigd aan een draaibare as, die het mogelijk maakt de schijnbewegingen der hemellichamen te volgen; door een stelsel van tegengewichten is het thans mogelijk met eene enkele handbeweging het reusachtige instrument in de gewenschte richting te draaien.

De 60 M. lange kijker weegt op zichzelf 21,000 KG. De mantel is van staal van 2 mM. dikte; het geheel wordt gevormd door 80 ringen, die op zes metalen zuilen rusten.

Aan de zijde van den spiegel is de kijker afgesloten door de lens (eigenlijk door twee lenzen, eene astronomische en een photographische, die slechts verschillen in den aard van het glas; al naar gelang der behoefte worden deze gebruikt).

Aan de andere zijde van den kijker heeft men het oog- of kijkglas, dat het 1/80 deel van de kijkerbuis is.

Deze week hoopt de heer Gautier alles zoover gereed te hebben, dat hij een eersten blik kan werpen op het hemellichaam, waarop de spiegel zal worden gericht, de maan.

Uren aan zee.
Novelle van Ellen Forest.

I.

Eén groote gouden glorie, de zon, boven. Ver in het verschiet, naar alle kanten, één vlekkeloos helblauw.

Achter, de klippen - en vóór, de zee, blauw als de hemelen boven - rimpelend, dartel plagend het zand, en spelend om de kleine, mollige voetjes van eenige kinderen, wier lach helder klinkt, telkens als het blinkend wit schuim hen tot aan de enkeltjes komt, of steentjes werpt tegen hun bloote voetjes.

Geen geluid, behalve dien lach, heel hoog, heel zuiver.

Dan, eensklaps, klapwieken, langzaam en dof, en in het zuiver ether, het blauwe boven, de zee onder, een meeuw, sierlijk en blank, soms hoog in de warmte-zware lucht, dan langzaam dalend, scheerend het water, even de vleugels vochtig makend, en dan - weg, ver weg, totdat zij een witte stip wordt in het azuur, ver, heel ver - eindelijk onzichtbaar.

Dan weer de lach der kinderen, want een krabbetje, arme onvoorzichtige, heeft zich gewaagd op het brandend wit zand.

'Ik heb het! Ik heb het!'

Hooren zij niet dat de golfjes smeeken: 'Geef terug, geef terug, hij was ons vriendje!'

Zij zijn onwetend wreed.

In de verte een zeil, wit als sneeuw. Niets dan een zeil.

Dichterbij een roeiboot, als een zwaan, statig glijdend over het blauw. Lachen en zingen, heel fijn en zacht.

Een idylle, die zomermiddag. Weg, mensch die geniet!

Weg nu! Straks wordt het banaal, en dat zou bederven dat heerlijk oogenblik.

De kinderen worden weggeroepen door een kijvende dienstbode.

De roeiboot komt aan wal, en die zooeven zongen als nimfen zullen straks blijken gewone menschen te zijn.

Weg! Weg! eer de illusie verwoest wordt.

II.

In het Westen, ver achter de klippen, de poorten des hemels open.

Purper en goud, vuur.

Bladeren der boomen gekleurd met een rijken gloed van warmte, vreemd, rood noch goud, spookachtig.

Eén nachtegaal, later dan de anderen, zingt. Eerst, half angstig, dan vrijer, hoog en zuiver, met wondere trillers. Dan vol en laag, een kreet van liefde, en een kreet van smart. En tusschen die twee niets dan een triller. De overgang is niet groot.

Het goud en purper, ver in het Westen, is niet meer.

Donker violet nu, met nauwe onderlagen, even nog een vuurrand langs het donkerpaars.

In het oosten de zee, donker, straks zwart. De witte golfkoppen brekend op het strand, dat koud is en grauwig.

De nachtegaal zingt niet meer.

Volkomen stilte. Hoorbare stilte, en plechtig alles; alleen nu en dan de bladeren, die zacht fluisteren met den wind. Over liefde en smart? Dat zong de vogel.

Dan nog grauwer de lucht, en ver, in zee, een licht, rood, helrood - de vuurtoren.

Ook de bladeren zwijgen.

Maar de golfjes komen nog steeds en zingen hun lied van vrede en rust, van rust en vrede. Zij spelen met het zand, en plagen de krabbetjes, die ze mede terugvoeren, telkens als ze dachten, eindelijk op het droge te zijn.

De golfjes zijn wreed als de kinderen, zelfs in hun spel.

Welke vrede, welke rust!

Niets, niets dan het lied der golven.

Een vleermuis, zwart, groote kringen makend in het grauw van den avond.

Somber die vleermuis!

Dan, een schrille kreet in de vredige stilte, een late sperwer, hongerig, teleurgesteld, en ook dat gaat voorbij, de echo sterft weg, en niets blijft dan het grijs-grauw van den avond in de zee, de zingende golfjes... en, ver, heel ver, de vuurtoren.

III.

Grijs met zware wolken, wit en zwart, snel drijvend naar Oost, naar West.

De zee donkerblauw, met breede, zwarte strepen, schaduw der wolken, die komen en gaan.

Bladstil.

Een angstige stilte, en zwaar de hitte, drukkend, verstikkend.

Eén breede, gouden zonnestraal, vol dansende zonnestofjes, die glimlacht door de wolken. Een lichtstreep op het water, e n de golfjes zilver en goud, en glinsterend, pronkend met flonkerende juweelen,

REGEERINGSGEBOUW TE PRETORIA.

als een schoone coquette.

De zonnestraal speelt, en de zee coquetteert.

Soms lacht ze, vroolijk, en blinkt en glinstert; dan pruilt ze, en ziet somber en droef.

Eensklaps weer alles grijs, loodgrijs, en heel ver vurige donderkoppen.

Dan, rommelend, dof, lang aanhoudend de donder.

Alleen de donder, en, daartusschen, angstig, hel, de bliksem.

Het water donkergrijs, de lucht zwart, gesneden telkens door het hemelvuur, dat vliegt in zig-zaglijnen van Oost naar West, van Noord naar Zuid.

Zware regens, kletterend, eentonig tusschen het rommelen van den donder en den flikkerenden bliksem.

Maar niet lang.

De regen vermindert. De wolken jagen voort, voort, altijd voort.

Blauw in het Oosten, en even, heel even een zonnestraal....

Een breede regenboog, gerezen uit de zee, over de golven, in rijke kleuren, vol tintelenden gloed.

Een mooi mysterie, ultra violet tot flets geel.

Gods belofte in de wolken.

Sterker de kleuren, vreemd de reflectie.

De toppen der klippen in toovergloed, en het groen, en de zee, en de boomen.

De regen houdt op, een frissche bries, een kus van Gods adem, koel tegen het voorhoofd.

In het Zuiden, witte wolken als sneeuwkoppen van blauwe luchtbergen.

De tinten verzwakken, langzaam, langzaam, een schaduw nog, dan verdwenen.

En de zon schijnt weer, de zee lacht weer en tooit zich met flonkerend goud, en hoog op de klippen, de jubeltoon van een vogel, heel dankbaar.

IV.

De lucht niets dan zwart, akelig, angstig, kil.

De zee, donker, donkerbruin, met groote wit gerande golven, hoog, huizen hoog, bulderend, donderend.

En de wind loeiend door de naakte boomen, als een losgebroken waanzinnige, akelig huilend, als een gewond dier in den nacht.

En de kale boomen huiverend, krakend, zwiepend hun eng zwarte takken, als groote drakenarmen, klaar tot wurgen, rekkend zich, en als trachtend te grijpen.

Kraaien, rauw krassend, en meeuwen laag op het donkere water, schril scheeuwend, vol angst.

Weer, ver, op de eenzame zandbank, het roode licht. De vuurtoren, het baken in zee.

Meer lichten, verderop en dichterbij, rood en groen, en geel, als doffe sterren op het sombere zwart.

Maar de lichten gaan, alleen de vuurtoren blijft.

En de golven rijzen, hooger, hooger, en de nacht is woest.

Een lang, glinsterend licht, als een meteoor, achter zich latend een schijn, een noodsein. Het komt uit op de golven.

Ginds, veraf, noodkreten boven het gebulder der elementen.

Geen maan, geen sterren, niets, niets dan de vuurtoren, en het krassen der meeuwen, en verder... die noodkreten.

Is dat Gods stem, is dat oproer der elementen? Is dit zijn toorn?

Wie weet het?

Een zwart voorwerp.... Groote God! Barmhartig Vader! De zee spoelt het nader, nader, nader.

Een lijk!

De zee, een coquette eenige maanden geleden, is een furie nu.

Ook zij is wreed, als de kinderen en de golfjes.

Zuid-Afrikaansche Kiekjes.

Onder de moderne gebouwen, waarvan Pretoria er trouwens een flink aantal bezit, is een der fraaiste het regeeringsgebouw, hiernevens afgebeeld. In de latere jaren is

Pretoria een echte regeeringsstad geworden; drukte in de straten is er betrekkelijk niet veel, alles ademt de kalmte van een ambtenaarsstad, in groote tegenstelling met het niet verafgelegen Johannesburg, waar men geheel opgaat in zaken doen.

Pretoria met zijn schoone gebouwen maakt een zeer vriendelijken indruk; men heeft het wel eens met Hilversum willen vergelijken.

Margaretha van Oostenrijk
door A.J. Servaas van Rooyen.

Ongeveer een halve eeuw geleden werd te Mechelen een standbeeld opgericht voor Margaretha van Oostenrijk, naar het ontwerp van den Mechelschen kunstenaar Joseph Tuerlinckx.

Hoewel te Brussel op 10 Januari 1479 (naar den nieuwen kalender 1480) des morgens ongeveer elf uur geboren, meenden de stad Mechelen en de Mechelenaars tot die oprichting,

DE DEENSCHE KONINKLIJKE FAMILIE. (IN HET MIDDEN DE CZAAR VAN RUSLAND.)

waartoe Baron de Stassart het initiatief nam, verplicht te zijn.

Zij zagen daarin het afdoen van een eereschuld; een daad van dankbare erkenning tegenover 'la plus grande princesse de son siècle, cette grande et noble figure du XVIe siècle', op wie heel België trotsch mocht zijn, en Mechelen in het bijzonder; 'Mechelen, la résidence de prédilection, le théâtre de ses exploits et de ses bienfaits'.

Zonder nu juist hare politieke capaciteiten in het licht te stellen, waarin zij 'déploya les talents d'un homme d'état du premier ordre', willen we het een en ander mededeelen uit het leven dezer vorstin, die een betrekkelijk breede plaats in de geschiedenis van ons land inneemt, en van wie Van Wijn getuigt, 'dat zij met alle menschelijke gebreken eene zeer geestige, verstandige, letter- en kunstminnende vorstin geweest is, uit haren aard tot gulheid en zachtheid overhellende, hoezeer haar toon als landvoogdes dikwijls klonk naar de snaren, die haar, omringd van bedorven hovelingen en booze geestelijken (die zij naar het schijnt niet genoeg dorst wederstaan), van 's Keizerswege voorgespannen waren.'

Herinnerd zij hier even, dat Margaretha van Oostenrijk op 17 Juni 1507 als landvoogdes te Dordrecht gehuldigd werd, en dit bleef tot aan haar dood op 1 December 1530.

Margaretha van Oostenrijk, dochter van Maximiliaan van Oostenrijk en van Maria van Bourgondië, werd in de Saint Gudule te Brussel gedoopt.

Doopgetuigen waren Filippus van Ravesteyn, Jan van Chalons, Prins van Oranje, en de weduwe van Karel den Stoute, Margaretha van York, naar wie zij genoemd is.

Op tweejarigen leeftijd verloor zij hare moeder, die zoowel geroemd wordt vanwege de zachtheid van haar karakter als omtrent hare huiselijke deugden.

In de omstreken van Brugge in 1481 op de jacht zijnde, overleed de jeugdige vrouw, - zij was pas 25 jaar, - aan de gevolgen van het storten van haar telganger, behalve

Margaretha nog een zoontje van vier jaar nalatende, later bekend als Filips de Schoone.

Dit onverwacht overlijden gaf al dadelijke politieke verwikkelingen.

De jonge Filips moest zijne moeder opvolgen, maar daar Maximiliaan, de vader, rechten had om als voogd over zijne kinderen op te treden en het regentschap waar te nemen, erkenden de meeste staten hem in die dubbele qualiteit.

Alleen Vlaanderen bleef weigerachtig, en zelfs Gent ging zoover om zich te verzekeren van den jongen Hertog en zijn zusje.

Zij eischten, dat aan Filips eene Vlaamsche opvoeding zou worden gegeven, en dat hij de taal, de zeden en de nooden van Vlaanderenland zou leeren kennen.

De sluwe Koning van Frankrijk, Lodewijk XI, zat achter dit alles, en hij maakte gebruik van de tegenkanting der Gentenaars, om een huwelijk tot stand te brengen tusschen den Dauphin en de jeugdige Margaretha, waarin Maximiliaan moest toestemmen of hij wilde of niet.

Op deze wijze kwam Margaretha in de macht van Frankrijk.

Zij was, hoewel drie en een half jaar oud, de Dauphine geworden.

De Hertogin van Ravesteyn begeleidde haar in April 1483 naar Hesdin, waar zij met de eerbewijzen, aan haar hoogen staat verbonden, werd ontvangen door Mad^{me} de Beaujeu, de oudste dochter des Konings, Mad^{me} de Dunois, zuster der Koningin, en door vele andere hooggeplaatste Dames.

Te Parijs werd zij begroet ‘d'un enthousiasme général’.

Aan het Fransche hof ontving zij thans een geheel Fransche, zij het ook uitstekende opleiding.

De Dauphin - Karel VIII, na den dood van Lodewijk XI - zag echter meer heil in een huwelijk met Anna van Bretagne, om wier hand Maximiliaan dong, en met wie deze in 1490 bij volmacht in den echt was verbonden.

Het was zijn doel om Bretagne met Frankrijk te vereenigen, en daarom zag hij niet op tegen een scheiding van zijn 13-jarige bruid, noch tegen een onder de duiven schieten van Maximiliaan, en hem te ‘ondervrijen’.

Hij kreeg zijn zin, huwde 6 December 1491 de bruid van Maximiliaan, en nadat de vrede van Senlis op 23 Mei 1493 was geteekend, waarbij Maximiliaan's mislukte pogingen om aan Karel VIII door een oorlog zijn ignobele daad te wreken, werden bekrachtigd, zond hij Margaretha naar huis.

De afgevaardigden van Frankrijk deden haar uitgeleide tot Valenciennes, en verder moest zij maar haar eigen weg zoeken.

Hoewel nog betrekkelijk een kind, gevoelde Margaretha zeer goed hare vernedering. De gansche reis over was zij uit haar humeur, en pruilde zij, en toen het volk haar tegenriep: *Noël! Noël!* barstte zij los, en zeide: ‘Ne criez pas *noël*, mais vive Bourgogne.’

De trouweloosheid van Karel VIII baarde algemeene verontwaardiging. Er zijn gedichten uit dien tijd, welke daarvan getuigen, en waarin de ‘geduchte Zeeuwen’ en ‘dappere Hollanders’ tot wraak werden aangezet. Men dreigt er den Koning in, ‘dat de elementen hem voor den rechterstoel van Jezus zouden dagvaarden; dat de arenden en leeuwen (Oostenrijkers en Nederlanders) zijn rijk zouden platloopen; dat de bloemen des velds hem zouden beschamen, wijl hij het bloemken Marguerite, door natuur en zeden gevormd, verraden had, en dat er in 1501 een komeet zou

verschijnen, die, samenspannende met de planeten Mars en Saturnus, zijn rijk in lichtelaaie zou steken'.

Van het noodlottige afspringen van dit hooge huwelijk moet Margaretha zelf, tijdens haar verblijf in Frankrijk, een voorgevoel hebben gekregen door een eigenaardigen droom.

Zij droomde op zekeren nacht, dat zij zich bevond in een heerlijken tuin, waarin een madeliefje (Marguerite) geplant was, waarvan de bewaking en verzorging aan haar was toevertrouwd. Hoewel zij alle voorzorg daartoe had genomen, kwam er op zekeren dag een ezel, *ane*, oud-Fransch *asne* (Anne) in dien tuin, die haar eenige schoppen gaf en de bloem had opgeslokt.

Zeer ontdaan over dien droom volgde er al heel spoedig hare tehuiszending op, nadat haar echtgenoot, toen 21 jaar oud, met Anne van Bretagne in den echt was getreden.

De jeugdige vorstin vestigde zich te Namen, waar zij voortging zich in de fraaie letteren en de schoone kunsten te oefenen, waarin zij later zoo zeer uitmuntte.

'Sa renommée de princesse accomplie s'étendit au loin', en Ferdinand de Katholieke was er daarom op bedacht, voornamelijk om politieke redenen, om zijn zoon Don Juan met haar te doen huwen.

Maximiliaan gaf zijne toestemming, en vier jaar na hare terugkomst in de Zuidelijke Nederlanden hadden de huwelijksplechtigheden plaats.

Het schip, dat de jong gehuwde vrouw, het zeventienjarige meisje, naar Spanje zou overbrengen, werd door een hevigen storm beloopen en dreigde schipbreuk te lijden.

De goede luim verloor Margaretha bij al dien tegenspoed niet, want een *on dit* meldt, dat toen alle hoop op het behoud van het leven was verdwenen, zij een tweeregelig versje schreef, dat zij met hare kostbaarheden in een laken bond en in zee wierp.

Haar geschiedschrijver zegt: 'elle eut le courage de plaisanter sur son double mariage qui ne l'aurait pas empêchée de mourir vierge:

> Cy-gist Margot, la gente demoiselle,
> Qu'eust deux maris et si morut pucelle.'

Er zijn tal van lezingen van dit *epitaphe.* Zelfs heeft de Vlaamsche taalgeleerde Willems het in het Hollandsch overgebracht, en ook heeft men het in het Latijn vertaald.

In elk geval getuigt het van een bijzondere geestkracht, waar het terzelfder tijd aanwijst, dat de jonge meisjes in de 15^{e} en 16^{e} eeuw de dingen nogal bij hun naam durfden noemen.

De Voorzienigheid had echter anders besloten. De storm bedaarde, en de vloot, van Vlissingen uitgegaan met bestemming naar Burgos, bleef gespaard. Alleen dreven de schepen naar de kust van Engeland.

Korten tijd daarna echter kon de Vorstin hare zeereis voortzetten en gelukkig volbrengen. Haar schoonvader, Ferdinand de Katholieke, haalde haar af met ongemeene praal en veel luister, en de jeugdige echtgenooten konden zich verheugen in de *honey-moon.*

Ook nu weder vervolgde het noodlot haar. Haar gemaal werd ernstig ziek, en reeds 14 October 1498 overleed hij.

Margaretha kreeg een ernstigen schok door dit droevig verlies, dat verhoogd werd door de geboorte van een dood kind, kort na het afsterven van haar man.

Ten tweeden male keerde zij nu naar de Nederlanden terug. Zij wilde niet blijven in een land, waar zij zulk een leed had ondervonden, en waaraan zulke droeve herinneringen waren verbonden.

Margaretha was nu 21 jaar oud; zij was mooi, en de glans van haar jeugd straalde uit heel haar wezen.

Het was dus geen wonder, dat al spoedig om de hand van het weeuwtje werd gedongen door de machtigste vorsten van Europa.

Philibert II, Hertog van Savoie, was de gelukkige onder die allen.

Met de grootste pracht werd het huwelijk te Genève voltrokken, en andere steden gaven luisterrijke feesten als vreugdebetoon over dit verbond.

Helaas ook deze echt, ‘l'union la plus heureuse’, werd al spoedig door den dood van haar echtgenoot verbroken. Op 10 September 1504 overleed de Hertog op het kasteel Pont d'Ain.

Hoewel nog jong en zeer schoon, wilde zij thans niets meer van een huwelijk weten. Op de huwelijksaanvragen van

Lodewijk van Hongarije, Hendrik VII, Koning van Engeland, en andere vorsten, weigerde zij beslist, en hoewel haar broeder Filips de Schoone aandrong op een huwelijk met den Engelschen Koning, en daartoe onderhandelingen met hem aanknoopte, bleef Margaretha bij haar weigering volharden.

'Haar vader en broeder,' zeide zij, 'hadden reeds drie huwelijken voor haar bewerkt, bij welke zij zich kwalijk had bevonden, [waarmede zij geen geluk had gehad]. Zij wilde zich voor een vierde huwelijk wachten'.

'Dès lors elle prit pour devise les mots: *fortune*, *infortune*, *fortune*, et consacra sa vie entière à la politique, aux lettres et aux arts'.

Die spreuk is niet zeer duidelijk. Tal van geleerden hebben naar eene verklaring gezocht. Grapheus gaf deze latijnsche omschrijving: Fortis fortuna infortunat fortiter unam', welke zou kunnen vertaald worden door de woorden: 'Een buitengewoon geluk maakt dikwijls iemand buitengewoon ongelukkig.'

In de legende van het vrouwtje van Staveren ligt als beginsel de beteekenis, die Grapheus er aan gaf, opgesloten.

In het 'Discours prononcé par Mgr l'évéque de Belley pour le service de Marguerite d'Autriche, à Brou, à l'occasion de la découverte du tombeau de cette princesse', vormt de spreuk, welke daarin geschreven wordt: Fortune. Infortune. Fort. Une, vrijwel het hoofdmotief dier rede. Omschreven worden de woorden in den aanvang: 'Ce que nous disent les dentelles de pierre suspendues à tous les murs de ce monument, la mort nous le repète en ce moment d'une manière bien frappante. Cette *fortune* qui *infortune* si *fort une* princesse qui semblait à tous les titres mériter d'être heureuse, ne s'est pas arrêtée, pour la poursuivre à la porte de son tombeau: elle y est entrée pour l'*infortuner* encore. Pendant sa vie, Marguerite d'Autriche a rencontré tout ce que promet le bonheur, & ce bonheur s'est toujours enfui loin d'elle, à l'instant où elle croyait le saisir: *Fortune infortune fort une.*

Fiancée de Charles VIII, elle voit Anne de Bretagne lui enlever la couronne de France; épouse de Don Juan de Castille, elle est privée, après quelques mois de mariage, & du prince qu'elle aimait, & du trône de Ferdinand & d'Isabelle; unie à Philibert-le-Beau, duc de Savoie & souverain de notre Bresse, elle est bientôt condamnée à un nouveau veuvage; &, comme Salomon s'écriant au milieu de la prospérité: *Vanité des vanités*, *tout n'est que vanité*, la fille de Maximilien, malgré son illustre origine, ses brillantes alliances, ses riches revenus, les dons de la nature, les ressources de l'esprit, l'amour de ses sujets, la reconnaissance des beaux-arts, ne trouve pour raconter l'histoire de sa vie qu'une triste plainte à pousser: *Fortune infortune fort une.*

Au moins, dans ce magnifique tombeau, pensait-elle trouver un asile assuré contre de nouvelles rigueurs; mais la *fortune* l'*infortune fort une* fois encore, & quand naguère nous avons pénétré dans ce caveau, qu'avons nous trouvé? Pas même un cadavre, pas même un cercueil, pas même des ossements entiers, mais à peine quelques débris méconnaissables & un peu de poussière. Voilà tout ce qui reste de très haute & puissante princesse Marguerite d'Autriche, dauphine de France, princesse & douairière d'Espagne, duchesse de Savoie & souveraine de Bresse: *Fortune infortune fort une.*'

Het kiezen van dit devies was voor Margaretha het afsluiten van een eerste loopbaan.

Een tweede betrad zij in het jaar 1507.

Door den dood van haar broeder, Filips den Schoone, en met erkenning der Staten werd Maximiliaan voogd van zijne kleinkinderen.

Daar hij echter de regeering der Nederlanden niet in eigen persoon kon waarnemen, dacht hij er over de landvoogdij aan Margaretha op te dragen.

Enkele geschiedschrijvers nemen voor vast aan, dat hij eerst tot landvoogd bestemd had, òf den Keurvorst van Trier òf den Markgraaf van Baden, maar dat Margaretha, daarvan onderricht, een renbode uit Brussel naar Maximiliaan zond, om hem te bidden de benoeming van een dier twee vreemde Heeren uit te stellen. Naderhand wist zij het zoo te bestieren, dat zij, die er ook wel de naaste toe was, met die eere verwaardigd werd.

Garnier schrijft over deze keuze:

‘Bien que Maximilien fut un prince d'un caractère léger, il avait, ainsi que son conseil, pu apprécier les èminentes qualités de l'archiduchesse, et il faut croire que ce fut à ses talents supérieurs et non à sa qualité de princesse que, dans des circonstances si épineuses, elle dut la préférence sur tant d'hommes politiques de cette mémorable époque.’

(*Wordt vervolgd.*)

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur. Met portretten, kaarten en andere illustratiën.

Deze beschrijving zal in verband met het tijdschrift, waarin zij opgenomen is, zoo min mogelijk technisch wezen.

Dat zulks ons nu en dan wel moeilijk zal vallen, mogen wij niet ontkennen, maar wij hopen zoo goed mogelijk het voorgestelde doel te bereiken.

Ook zal aan de historie van Rotterdam meer ruimte afgestaan worden, dan wellicht de titel zou doen vermoeden.

Wij meenen evenwel dat het totstandkomen en de ontwikkeling van Neerlands grootste havenplaats merkwaardig genoeg is, om meer dan vluchtig behandeld te worden.

De lezing der werken van de historieschrijvers heeft ons zeer geboeid. Wij hebben toestanden vernomen zooals zij gelukkig niet meer bestaan, maar ook welke nog heden voorkomen.

In deze zenuwachtige tijden van onrustig voortleven, geeft het zoo'n kalmte en rust te bladeren in de verhalen van lang vervlogen dagen, te lezen de bijgevoegde opmerkingen geschreven in de vaak zoo kernachtige oud-Hollandsche taal.

Evenals Van Spaan in 1698 nemen wij zijne woorden tot de onze, waar hij schrijft:

‘Ik heb dit werk met vermaak bij de hand gevat, en het hier en daar met eenige vermakelijke geschiedenissen verrijkt, die geen vroolijke humeuren krenken, nog rekkelijke lieden stooten, maar tot vermaak en tijdkorting dienen zullen. Ik weet zeer wel dat er eenige onder loopen, die vrij wat na den mutsart rieken, en dat men zal zeggen dat ze alhier te pas komen als 't vijfde wiel aan een wagen. Ik beken't, echter heb ik er eenige uit eigen speculatie ingeflanst, alleenlijk om aan den onkundige te toonen, hoe bot en bijgeloovig onze voorouders geweest zijn.’ [+]

+ De boeken, door ons geraadpleegd, zullen wij aan het slot opgeven.

Na deze inleiding, willen we aanvangen, ons evenwel bedenkend:

‘Daar is geen mensch op aard
Van 's moeders lijf geteeld,
Die 't zoo van passen klaard
Dat niemand en verveeld.’

De zon, de eeuwenoude, begon rijzend haar boog van Oost naar West.

Stijgend scheen zij op de tinnen van het slot Bulgersteijn, welks fundamenten rustten op het Roode Zand.

Overal wekte zij het leven.

Een klank van bengelende klokken trilde van uit de galmgaten der slottorens, en schrikte een eenzamen lepelaar op, die reikhalzend naar verre streken met langen wiekslag omhoog klepte.

Traag stroomden de wateren van de Rotte naar den Maasof Merwestroom. Bruine vlakken doemden op, zeilen van visschersschepen. Enkele menschen uit het vlek Crooswijk liepen door de landen van Cool, over zandpaden en moerassen, in een blauwgrijzen nevel, die langzaam vervloeide.

Zoo was een morgenstond in het Rotterdam van de 11^{e} eeuw.

Langzamerhand zijn om Bulgersteijn en andere naburige kasteelen gebouwen ontstaan, die tegen stormvloeden werden beveiligd door den Ouden en Nieuwen dijk. Deze laatste begint aan het Huis Rust-Wat. Een steen in den gevel van een gebouw aan den spoorwegovergang bij Woudestein duidt de plaats van dit Huis Rust-Wat thans nog aan. De Nieuwe dijk loopt verder als Oost-Zeedijk, Hoogstraat, Schiedamsche dijk door Schoonderloo en Delfshaven en is ongeveer honderd jaar jonger dan de Oude dijk, welke waarschijnlijk in 900 gelegd, ‘wel breed van voet, maar niet hoog, dus niet veel meer was dan een zomerdijkje of kade,’ en die zich uitstrekte van het Huis Rust-Wat, door de Esselaan, naar den 's Gravenweg langs 't Huis te Jeruzalem, ‘alwaar ze door 't uitwijzen van de Waal een afgrijsselijke kakedouw gekregen heeft.’

Voorts langs Jericho en Jaffa, naar het Duifhuis aan de Rotte, die door een sluis tusschen Crooswijk en Zwaanshals passeerde. De dorpels van deze sluizen, waar eens ook de Toltoren was,

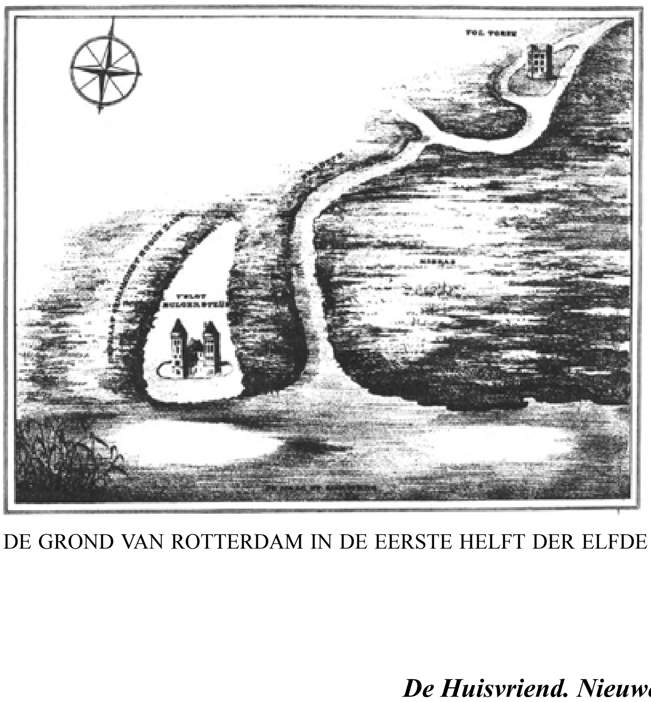

DE GROND VAN ROTTERDAM IN DE EERSTE HELFT DER ELFDE EEUW.

zijn later opgehaald en voor deuren en vensters gebruikt.

Van de Rotte, liep de Oude dijk langs het Geldelooze pad, tot de samenkomst met den Blommersdijk, van daar naar Beukelsdijk langs het Slot van Spangen tot aan den Schiedamschen dijk.

In 1270 verkreeg Rotterdam stadsrechten, en eene omringing met wallen of houten staketsels. Telkens werden de grenzen verlegd, ‘zoodat aan het eind van de 13^{e} eeuw zich een stadje uitstrekte van houten woningen met riet en stroo gedekt, van enkele steenen huizen met spitsen kap bekroond, winkelhaaks langs de Maas en halvemaansgewijze langs den oostelijken oever der Rotte; maar nog immer vloeide dit riviertje tusschen moerige venen, derrige landen en rottige zudsen naar de haven die tusschen gorzingen, riet en biezen lag.’

Platen in de rivier werden tot de stad getrokken (Oost- en West-Nieuwland), door privileges nieuwe gronden binnendijks verkregen.

Zoo breidde Rotterdam zich uit, maar een al te weidsch denkbeeld moet men zich nog niet vormen. ‘Hier en daar mogen betimmerde dwarsstraatjes de hoofdstraten hebben samengehecht: doorgaans zullen de tusschenruimten, weiland, moerassigen en woesten grond en ledige erven hebben opgeleverd.’

De hoofdreden van bloei was wel de gunstige ligging ten opzichte der waterwegen. Konstantijn Huijgens heeft dit jaren later in het volgende versje bezongen:

't Zij Waal, of Rijn, of Maas, of alle drie te zaam,
't Zij IJssel, Merw of Lek, of drie in eenen naam,
Of zes in eenen buik, zij moeten 't mijnent bueren,
En willen niet in zee, of kussen eerst mijn mueren;
Mijn mueren zoo gerekt, mijn zoo gerijkten grond,
Dat die mij nu beziet, kan vragen waar ik stond.
O, mueren! en o, grond! o, welgevoegde stroomen!
Wijkt voor de wildernis van averegtse boomen;
Maar wijkt voor haar geluk; en, vreemdeling, zegt gij,
Hoe ver en wind het niet mijn Maze van haar IJ!

De invloed der geestelijkheid nam zeer toe en daarmee ging natuurlijk het stichten van kloosters en kerkelijke gebouwen samen; o.m. werd omstreeks 1400 met de fundeering van de Groote of St. Laurenskerk begonnen.

In 1449 werd de toren geheid en opgetrokken. Voorloopig met een houten kap afgedekt, werden tot 1621 telkens meerdere omgangen opgebouwd. ‘Een koper verguld kruis, met een weerhaan zoo groot als een kalf, versierde dit trotsche en kunstige meesterstuk niet weinig.’

In 1645 ontstond, gedurende eene godsdienstoefening, eene verzakking van ‘wel vierdehalf voet.’

‘De fundamenten werden blootgelegd en in 1651 haalde men de oude dunne Elsepaaltjes, welke 16 of 17 voeten lang waren, daaruit en men heiden d'er wederom een afgrijsselijke menigte van lange palen, en zware masten tot op het Wel toe in. Toen met steenwerk wel hecht en sterk onderstopt, deed men den toren, tot verbaastheid van al de weereld van 't Noord-Oosten naar 't Zuid-Westen wederom drie en een halve voet overhellen en dus wierd hij wederom in 't loot en lijnregt nederwaarts op zijn kooten en beenen gesteld door Klaas Jeremiasz. Persoons.’

De kerk zelve was in 1490 voltooid en alras de

rustplaats van beroemde mannen als Mov Lambert, 'welke de Turken en Spanjaarden de vliegen met zijn kanon lustig van den rug gejaagt heeft'.

Witte Cornelisz. de Wit, Johan de Liefde, van Brakel, Kortenaar en evenzoo Kornelis Matelief de Jonge, die 'met hun kanon-pomade de Spaanse en Portugeese knevels in Oostindien opgestreken hebben' liggen hier ook begraven.

Tal van kerken, pest-, dol- en gasthuizen werden in deze jaren gesticht.

Wat voor indrukken Rotterdam in die tijden op den vreemdeling maakte, geven wij het beste weer door eene

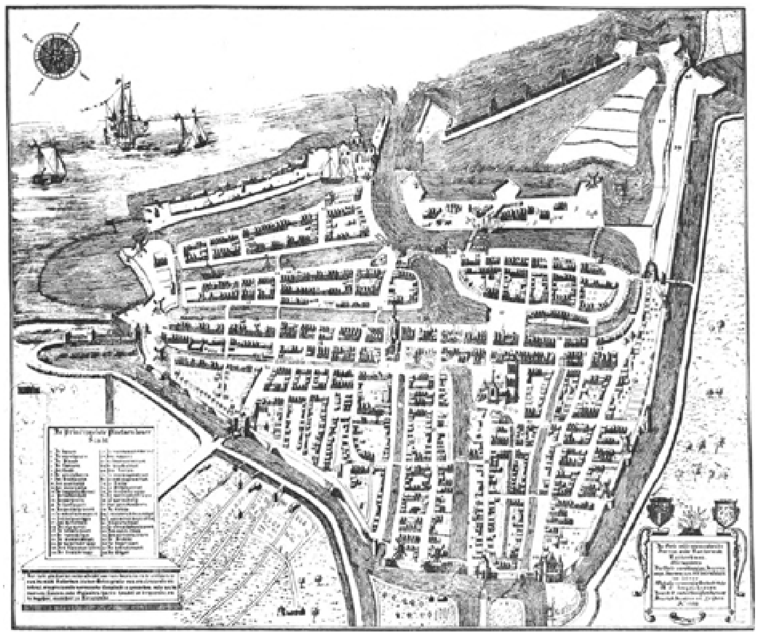

ROTTERDAM IN 1599.

aanhaling uit een brief die omstreeks 1514, door Chrysostomus van Napels, aan een vriend geschreven werd:

'Maar hoort een vreemde saak! Daar is een fraai beknopt stedeken, diens naam is Rotterdam, daar ik in 't komen ende in 't wederkeere twee nagten gelogieert hebbe. Als ik hetzelve met een groten ijver naarstiger, als alle andere plaatsen doorzag, ik weet niet hoe dat het bij quam dat mijn oogen niet konde versaat worden van hetselfde te aanschouwen. Ik bemerkte wel dat zij minder was in grote en rijkdom als die andere steden, nogthans door eenige verborgen oorsake behaagde zij mij beter, de muren, de poorten, de straten, het lagte mij alles toe, de huysen, gevels, daken schenen mij van selfs te vleijen, de hemel selfs dagt mij zuiverder te sijn en de lugt, ik weet niet wat hemels te ademen, het land rondom was seer groen, de lucht seer getempert, en de kruijden en welige boomen, waarmede Holland meest beplant is, dogten mij ik weet niet hoe liefelijk te ruijken. Terwijl ik bij mij selfs verwonderd sta en die oorsaak daarvan bij mij self overleggen ende ondersoek, soo kome ik ten laatsten door een persoon te verstaan, hoedat aldaar geboren was dat vermaarde ligt van de Griekse en Latijnse talen Erasmus, ende hebbe daardoor gemerkt, dat daarom dese hemel soo suijver was, de lugt soo liefelijk, en de boomen, kruijden en omliggende plaatsen soo soet van reuk waren. Heere, wat een blijtschap beving mij, hoe gelukkig agte ik mij, dat ik de faveur hadde te mogen aanschouwe de gelukkige plaatse, welke dat vermaarde en heijlsame ligt van Duijslant voortgebragt hadden. Hebbende dan

geëerd den engel van de plaats, en drie- of viermalen de statsmuren gekust en met eenige godvrugtige woorden de voesterstat van die godvrugtige man voorspoed ende welvaren gewenst, ben ik vandaar vertrokken, etc.'

Of wel de groote Erasmus, 28 October 1467 alhier geboren en 12 Juli 1536 te Bazel gestorven, dan wel 'de vrouwen gelijk sij alle seer blank, suijver en eenvoudig net sijn', de oorzaak van dezen liefelijken indruk op den vurigen Italiaan zij, durven wij niet uitmaken.

Nu zullen we de stad wederom een beurt geven.

In 1548 werd het Oude Hoofd, dat uit rijswerk bestond, in steen veranderd, omdat steen en mortel zeer goedkoop waren, want 1000 steenen kostten 11 stuivers en een hoed kalk hetzelfde bedrag. In 1555 werd de Groote Markt overwelfd.

10 Juli 1563 brak een vreeselijke brand uit, die in de West-Molenstraat begonnen, de huizen van het West-Nieuwland, van de Rijstuin, van de Hoofdsteeg, van de Houttuinen, van de Valkesteeg, van het Oosteinde en van de Goudsche Wagestraat vernielde. Ook tal van schepen gingen in vlammen op.

‘Dit vehement branden veroorzaakten de huizen met riet gedekt.’

Spoedig werden de vernielde wijken opgebouwd; maar nog was de ellende niet geweken. Het jaar 1572 heeft een schrikb'ren klank nagelaten in de annalen der stadshistorie.

‘Nadat die ouden Vos en Gardiaan Duc d'Alba's Prinsen leger, als gezegt, door listigheid verduert had, zoodat 't zelve door gebrek verloopen moest, meinde deze tyran dat er geen lager was. Deze knevelaar, die even als den Hartog van Luxemburg, zonder barmhartigheid geboren was, wilde den tienden penning hebben; ja, die fielt was wel zoo stout, dat hij dreigde de kooplieden, die 't weigerden in hare eigen deuren op te hangen. Maar toen de tijding quam dat den Briel door de Water-Geuzen ingenomen was, stond hij en keek als een poelsnip. Hij kon het in 't eerst niet gelooven, maar toen de zekerheid van die tijding quam, sloeg den steiloor een paar blikkers op als Pluto, welke hij nu na de logt, en dan wederom na 't aardrijk sloeg; het was 'er niet weinig waghay, wagharmen, zoo verlegen was den treiter; want nu pulkten hij in zijn haviksneus, en dan spoog hij op de aarde; nu draaiden hij zijn knevels op de Spaansche mode als een kabeltouw. Eindelijk begon hij te grimmen als een bok, die palm vreet: Tut, tut, zeide hij, ik zal dat kanailjeuze schuim, als een deel horzelen, wel haast verdrijven. Voorts zond hij d'er eenige soldaten naar toe, maar die wierden van de Water-Geuzen zoodanig onthaald, dat hun Overste het te naauwernoot met zwemmen ontquam.

Dit deed den ouden zandleeuw ontwaken, te meer omdat andere steden reeds aan 't waggelen waren en afvielen.

Eindelijk zond hij nu den Grave van Bossu naar den Briel, om den Grave van Lumey met zijn Water-Geuzen dat moesjanken te verleeren. En overmits dit kanailje nootsakelijk door Rotterdam moest, peurden zij 'er na toe; dog onze heldhafte Rotterdammers sloten hen de poort voor de neus. Daar stonden ze toen en keken. Maar Bossu, hun overste, welke bijsonder glat van bek was, en meesterlijk met het montstuk wist te spelen, bragt het door zijn schoon praten zoo ver, dat ze met ongelade roers en een rot teffens, daardoor zouden trekken.

De schurken trokken dan in 't jaar 1572, den negenden April, ter poorten in, en dat zoo lijvig dat het bij geen rot te pas quam.’

Een versje op de Oostpoort herinnert nog aan deze gebeurtenis:

> Den grave van Bossu met de Spanjaars bloetgierich
> In 't jaar t'seventich twee Aprillis negende dach
> Langs hier als vrint inquam en hebben gants schoffierich
> Seer jammerlijck vermoort veel borgers met geklach.

Een algemeene moord en plundering werd door de binnengedrongen soldaten verricht, die daarop ook de sloten Bulgersteijn en Wena met den grond gelijk maakten.

Deze kasteelen waren met het slot Honingen e.a. eens de machtige steunpunten bij de tallooze burgertwisten, Hoeksche en Kabeljauwsche ruzies, Jonker Fransen oorlog enz. enz., nu eens gedeeltelijk verwoest, dan weer opgebouwd. Men kan dan ook ten volle de woorden van den historicus begrijpen, wanneer deze naar aanleiding hiervan schrijft: 'zoodat barbaarschheid, heinde en ver, den naneef beroofde van een deel der nalatenschap der vroegere eeuwen, in dezelfde dagen toen Koster het middel vond om de volgende eeuwen met licht en kennis te vervullen.' De vrouwen en dochters werden door de Spanjaarden mishandeld en soms doorstooten. 'En of ze riepen: Wij zijn goed Katholijks, dat mogt niet helpen. Dat 's goed voor u ziel kregen ze ten antwoord.'

Zooals het riet, door den storm geknakt, telkens bij een knoop zijn stengel opricht en weer omhoog groeit, zoo herstelde Rotterdam zich telkenmale van de ellende en verwoestingen van den oorlog. De omvang verdubbelde, de waarde der eigendommen steeg, de perceelen werden volgens nieuwe en vaste plannen aangelegd. Sommige wegen werden verbeterd, daar zij 'al moeras en modder waren, onredelijck om te sien'. Helaas komt thans nog bij regenweer deze uitdrukking ons herhaaldelijk in de gedachten, wanneer wij door de straten wandelen. De stadsgrenzen werden uitgebreid. Langs het water van de Oostpoort tot de oude Schiedamsche poort opdat de schepen 'veilig als in 'er moertjes schoot, onder 't beschut van vleugels en wieken' zouden liggen, werden Blaak en Nieuwe Haven tot binnenhavens gemaakt. Omdat Amsterdam nog onder het Spaansche juk zuchtte was hier ''t hutje met het mutje van den Oosterschen en Westerschen handel'.

Tusschen de acht bolwerken lagen aarden wallen en steenen muren ter afsluiting. De omliggende landen waren hooi- en weilanden, bijkans onbewoond.

Bijgaande plaat uit 1599 geeft een goed denkbeeld hoe de stad ingedeeld en betimmerd was.

In 1586 werden alle rieten daken afgekeurd en moesten dus vele huizen verbouwd worden.

De stadsvest, thans Haringvliet, werd uitgediept en de grond in de Maas gestort. Het aldus gewonnen terrein werd voor f 2600 verkocht, terwijl de eigenaars zoowel aan de voor- als achterzijde kaaimuren moesten optrekken. Ook werden dokken voor de haringbuizen gegraven, bruggen geslagen, kaaimuren vernieuwd en de eerste steen voor de Beurs gelegd (1597).

De Leuve was een ondiepe kom, aan beide zijden met biezen en riet bezet, maar werd in 1598 tot haven ingericht.

'Gelijk de frissche jongeling, nadat hij reeds zijnen vollen wasdom bereikt heeft, nog dagelijks in sterkte en vastheid van ligchaam toeneemt, terwijl zijn geest eerst dan die mate van kracht, juistheid en geregeldheid van denkbeelden verkrijgt, die den mannelijken leeftijd kenmerken - zoo ook verkreeg onze stad - door den machtigen invloed van nijverheid en handel, onder den zegen Gods, deels als herschapen, deels geheel nieuw gevormd, haren grootsten luister, haar meest behagelijk en geordend voorkomen, nadat hare muren zich niet meer uitzetteden, en zij niet meer zulke eigentlijke vergrootingen onderging.'

De handel nam hand over hand toe, nieuwe gebouwen verrezen. Olivier van Noort rustte 4 schepen uit voor een 'tourtje om den aardkloot' en stevende door straat Magellanes, allerlei avonturen belevend. Olivier zette zijn vice-admiraal ergens 'te land om zijn oproerigheid, alwaar hij zekerlijk van de Wilden opgeknapt of van den honger verteerd is'. Den 6 Augustus 1601, na drie jaren afwezigheid, keerde Van Noort terug.

‘Dit Krooswijksreisje is afgehaspelt. Nu wederom aan 't metselen en timmeren.’

16 Juni 1600 werden de beide hoofden aan de Leuvehaven geheid en gemetseld. Zij staken door de biezen, vanaf de zomerkade 250 roeden in de Maas.

Houten kaaien en bruggen werden door steenen vervangen. Op welke wijze dit geschiedde, lezen wij aldus: ‘In 't jaar 1604 werd de Leuve-Have drooggemaakt, gediept en ter wederzijden met steenen mueren opgemetseld. Het fundament aan de Westzijde was van beuke-planken en aan de Oostzijde elze palen, bezijden malkander, dwers overgelegt en daar zes greine balken langs beneffens boven op en

daar zoo voort op gemetseld aan de Oost-zijde omtrent vier voeten hoog.'

In het jaar 1613 werden de gronden aan de Zuidzijde van de Scheepmakershaven, toen nog moerassen, verkocht en opgehoogd; om uitsluitend als scheepstimmerwerven dienst te doen. Evenzoo werd met de terreinen tusschen Scheepmakershaven en Wijnhaven gedaan, welke laatste men met muren bekaaide.

In October en November 1613 werd met den bouw van de Groote Scheepmakersbrug en Groote Wijnbrug begonnen. 'Het fundament was van zware masten, die aan wederzijde de kaajen bereikte, bezijden malkander geleid, en daarover diverse greine balken met ijzer aan een gesloten: het steenwerk wierd geleid op een vlot, dat men liet nederzinken op de grond vijf voet waters diep; het muerwerk wierd zoo hoog gemetselt, dat men met leeg water daar gemakkelijk bij konde komen.'

Hierna kwamen de kleine Wijnbrug en Scheepmakersbrug tot stand.

In 1614 werden groote brouwerijen binnen de stad gevestigd.

In April 1615 begon men linde- en wilgeboomen te pooten langs de Maas, tusschen Oude- en Leuvehaven (Boompjes). Hoewel dus alles bloeide en groeide, heerschte toch binnen de muren menigmaal een heftige tweespalt, zoowel op staatkundig als godsdienstig gebied. Het dienen van éénzelfden Liefde-God geschiedt helaas op zooveel wijzen, dat vaak in Zijnen naam menschen elkaar aanvallen en dooden.

In 1618 en later vielen hier de slachtoffers van de Armeniaansche twisten.

'Nu was 'er tot Rotterdam al wederom een lustige kraam met de Armenianen; deze vergadert zijnde, zoo wilde Van der Duijn verspieden waar dezelve predikte. Hij stak om dit te verrigten zijn hooft door de ijzere tralien van zijn huis, maar willende hetzelve weder terug halen, was 't mis; hij kon niet, vermits zijn ooren te groot waren. Hier op was 't wapen en moort. Bij honderden menschen quamen aanloopen om dit spektakel te zien. Daar stond Oomkool, om zijn nieuwsgierigheid als in de ijzers geklonken. Maar wat raad! hij moest 'er uit; want dus te blijven staan kon zijn leven geen dag worden.

Eindelijk quam 'er een smit, die dezen nieuwsgierigen ijveraar (met de tralien aan stukken te vijlen) verloste. Dus ziet men dat de smits dikwijls nootzakelijk zijn, en in veel dingen wel te pas komen.

Maar 't geen een ander smit alhier tot Rotterdam eens verrigte, was niet veel bijzonders: hetgeen hij uitvoerde was dit. Een zwangere Schiedamse vrouw, welkers man op een Rotterdams oorlogschip in zee voer, quam alhier bij de kapiteins vrouw vragen, of ze geen tijding had hoedanig het met het schip en 't volk gesteld was, alzoo ze eenige quade maren daarvan gehoort had. De kapiteins vrouw gaf haar volkomen berigt en stelde dit vrouwtje gerust. Onder het praten van deze twee vrouwen begon de meid (welke haar marsje van de kajuitwagter of Hofmeester had laten stoffeeren) zoo wat vremde grimassen en figuren te maken, dies de Schiedamse vrouw afscheid van 't kapiteins wijf nam. Toen vraagde de bazin aan de meid wat haar scheelde. Ag! wat zou me letten, gaf ze ten antwoord, dat Schiedamse wijf heeft me betooverd. Hierop vliegt die malloot het kapiteins wijf de deur uit, en roept, Help, bueren, help; dit Schiedamse wijf heeft mijn meid daar zoo dadelijk betooverd; help, help! Hierop quam een partij kanaalje, en eenige Brouwers-ossen voor den dag, die deze arme vrouw van boven neer, in de Leuve-have smeten. Het vrouwtje, door lang worstelen en woelen, kreeg eindelijk een paal vat, daar haar handen als aan bestorven: dit vermoedde de tooverij nog meer. De smit, daareven van gezegt, bedagt een schoonder

vond: hij maakte mettervaart een gloeijend ijzer klaar, en zette dat de vrouw op haar knokkels, waardoor ze haar handen moest los laten, en dus ellendig verdrinken.

De tooverij wierd kort na haar dood, ontdekt door een jong toovenaartje dat de meid ter weereld bracht. Ik zoude je de namen van het kapiteinswijf en meid wel kunnen noemen, maar dewijl 'er nog eenige nazaten van in het leven zijn, is dat zoo noodig niet.'

Meermalen gebeurde het ook dat personen om godsdienstredenen verdronken werden, o.a. in 1538, toen een vrouw ter dood veroordeeld werd. Een bakker nam haar kind, dat later burgemeester geworden is, tot zich.

Aandoenlijk wordt het afscheid tusschen de moeder en het vijfjarig zoontje verteld. 'Wel mijn lieve kind, wel mijn kleine Benjamin, waar zult gij nog vervaren? Helaas! dat ik U in de klaauwen van deze grijpende en verscheurende wolven in schaapskleederen laten moet! Kom, wild u bedrukte moeder voor 't laatst nog eens kussen. Adieu, mijn liefje, dat ik met pijn gedragen, en met smert gebaart hebbe. Deze schutters doen uw moeder nu alle smaatheid aan: maar ik hoop dat God het hen zal vergeven en dat hij mijne ziele zal genadig zijn.' Hierop het kind nog eens gekust hebbende, scheide zij er af, en zeide het een eeuwig adieu!

Zij buiten 't Hofpoortje gekomen, in 't vaartuig getreden, in de zak gestoken en buiten boord geworpen.'

Terwijl wij dit overschrijven gaat ons onwillekeurig een huiv'ring door de leden, over zooveel wreedheid gepleegd aan hen, die anders geloofden.

Gelukkig vinden we dan ook eenigen tijd later: 'Alhier is ook een Maaike van Deventer om zaken van Godsdienst kapot gemaakt en deze was de laatste die alhier om diergelijke zaken bij vonnis van Regters gedood is. Maar ik wil je dat wel zeggen, vrinden, al quam de geheele Sorbonne van Parijs en al de kardinalen uit het Conclave, dat ze me niet zouden wijsmaken, dat men iemant om zaken van Godsdienst zoude mogen dooden. Dat men atheisten, die qualijk van onzen Zaligmaker spreken, en die op ijder woord wenschen dat 'er de Heer zoude dooden, dat men die, zeg ik, den bek snoert, of wat op den muil klopt, dat kan ik verstaan, maar 't ander niet.'

Moge Van Spaan, waaraan wij de meeste dezer koddige verhalen ontleenden, en die zijn werk in 1698 uitgaf, van tijd tot tijd niet zuiver historisch zijn, den hatelijken uitval die de deftige schrijver Van Reijn in 1832 naar hem richt, heeft hij niet verdiend. De oudste van deze beiden had wel voorzien wat hem eens wachten zou en daarom schreef hij wellicht:

'Doch dewijl het ijder niet gegeven is ajuin met drooge oogen te schillen, verwagt ik van deze Rotterdamse Beschrijving niet minder hekelen, knabbelen en bedillen en wel voornamentlijk van een partij idioten, Momussen, nijdige quilebabbens en weetnieten, welke naauwlijks een A voor een B kennen, en die in de Historiën ervaren zijn als een snoek op zolder.'

Mij dunkt, hiermee kunnen heeren critici het voorloopig stellen.

In de 17e en volgende eeuwen werden meer kosten besteed aan de verfraaiing der stad, dan aan het maken van nieuwe havens. De oude voldeden aan de behoeften, meer was dus niet noodig. Wij bewonderen de vroegere technici, die deze oude bassins zoo breed ontwierpen en in gunstige richting ten opzichte der rivier aanlegden.

Na 1620 moest ieder eigenaar de straat en steenen kaai vóór zijn pand onderhouden. Dit besluit veroorzaakte natuurlijk groote ontevredenheid, maar was zeer nuttig en voordeelig voor de stad. De kooplieden, door den handel rijk geworden, bouwden langs de Boompjes en Zuidzijde van het Haringvliet deftige woonhuizen. De Delftsche- en Hofpoorten werden opgetrokken. Bij deze laatste ontwierp de

bouwmeester Dalon een draaibrug 'die eene zonderlinge gedaante had, zijnde langwerpig, doch gerond aan het einde waar zij draaide, en waar een groote bak, met zware aambeelden en

ander gewigt, tot verscheidene duizende ponden toe, opgevuld, een evenwigt moest opleveren voor het andere einde, dat men over het water wilde doen heenslingeren.' Na veel tobbens heeft men dit plan moeten opgeven en in 1801 het gevaarte weggenomen.

De waterafvoer van de Rotte werd verbeterd op het eind der 18e eeuw door het bouwen der bekende 8 molens in verband met het maken van een nieuwen boezem.

Bij den aanvang van 1800 werden de muren gesloopt, de wallen geslecht, vele torens en poorten vernield.

Alvorens verder te gaan nog een terugblik.

Door de rampspoeden van 1563 en 1572 was Rotterdam nauwelijks in staat den vroegeren handel vol te houden.

Een halve eeuw later telde de stad meer dan 4500 woonhuizen, over de 26000 zielen, werden 60 à 80 haringbuizen, 30 botschepen, 100 karweelen of smakken, 100 koggen of kromstevens en 20 oorlogsschepen jaarlijks uitgerust.

Weer een halve eeuw later (1665) is de stad door 10 poorten gesloten, zijn er 6000 huizen met 50000 inwoners, 9 geheel voltooide havens, en varen jaarlijks uit: 300 haringbuizen, 48 Groenlandvaarders, en over de 400 schepen naar vreemde landen, enz. enz.

De volgende tijden hebben niet een hieraan geëvenredigden bloei meegebracht, maar toch schreef eene bezoekster aan Rotterdam in 1716:

'dat geene Stad meer voordeelig voor den Koophandel gelegen konde zijn, dan deze, met hare zeven breede Havens, waar de Koopvaardijschepen tot voor de deuren

SCHALK BURGER.

der huizen opkomen. Dat de Stad zóó vol menschen was, allen met zulk een bezig gelaat, en zóó zeer in beweging, dat men zich nauwlijks zoude kunnen overtuigen dat er niet eene beroemde Jaarmarkt gehouden wierd, indien men niet dagelijks opnieuw hetzelfde zag; dat pakhuizen en winkels, van eene treffende netheid en pracht, met eene ongeloofelijke menigte van allerlei koopmanschappen waren opgevuld, en dat men, op de nette en wèl bevloerde straten, bijna door geene ledigloopers of bedelaars werd gehinderd.'

In 1830 was het aantal inwoners meer dan 72000 in 7200 woningen, d.i. ongeveer 10 zielen per woning.

De havenontwikkeling in de 19e eeuw zullen wij later beschouwen en nu de woorden van Van Reijn aanhalen, waarmee hij het eerste deel van zijn boek besluit:

‘Zoo hebben wij dan de stad onzer inwoning, aan de boorden dier Rivieren, waaraan zij haren grond en hare welvaart verschuldigd is, zien oprijzen, zich van lieverlede zien uitbreiden, in orde, bevalligheid, magt en luister zien toenemen. Zoo bleek ons dan, reeds bij eene zeer oppervlakkige opsomming, hoe het laag en nauwlijks bewoonbaar moeras, dat wij in den aanvang van dit boek beschouwden, tot een hechte grondslag geworden is, waarop onder de bescherming der Voorzienigheid, de grondzuilen van Welvaart en Volksgeluk, Godsdienst, Menschenliefde, Handel, Maatschappelijke Orde en Beschaving, rusten; terwijl tevens voor de zucht tot geest-ontspanning en gezellig verkeer die bronnen ter voldoening geopend zijn, welke de geest des tijds tot eene behoefte voor de bevolking van groote steden gemaakt heeft.’

(*Wordt vervolgd.*)

Transvaalsche Kiekjes.

De verbonden republieken in Zuid-Afrika zijn de laatste tijden niet bijzonder voorspoedig geweest. Na de glorieuse dagen van December is omstreeks het einde van Februari en het begin van Maart de eene catastrophe na de andere gekomen: Kimberley ontzet, Cronjé gecapituleerd, Ladysmith verlaten!

Men heeft het mindere succes wel willen toeschrijven aan de mindere gave van de Transvaalsche en Vrijstaatsche aanvoerders om partij te trekken van hun overwinningen. Na een zege volgde er steeds een tijdperk van rust bij de overwinnende federalen. Dat verwijt heeft men gericht tot Cronjé ten opzichte van Magersfontein, waar hij na het weergalooze succes van December, werkeloos bleef talmen; hetzelfde verwijt heeft men niet gespaard aan wijlen den commandant-generaal Joubert, van wien men oordeelde, dat hij na de gevechten bij Spionkop krachtiger had moeten doortasten, en dat in October des vorigen jaars de overgave van Ladysmith zelfs het groote krijgsbedrijf had moeten zijn, toen, zooals achteraf schijnt te blijken, generaal White voor een enkelen krachtigen aanval zou gezwicht zijn.

Wij kunnen dat hier niet beoordeelen, al is de meening niet te boud, dat een Europeesch generaal beter van een gunstige positie had geprofiteerd. De vraag blijft echter altijd of zulk een generaal het wel tot eene gunstige positie zou gebracht hebben, en daarvan hebben de generaals der verbonden republieken in elk geval de verdienste.

Na den dood van Joubert en de capitulatie van Cronjé was men verstoken van de bekendste legeraanvoerders met het meest historisch vertrouwen ook, en onzekerheid bestond er wie den commandant-generaal zou opvolgen.

Mag men de berichten gelooven, dan is ten slotte de keus gevallen op den jongen Louis Botha, wiens onvergelijkelijk succes bij Spionkop nu wereldbekend is.

Of de nieuwe commandant-generaal - op dit oogenblik is hij het nog waarnemend, daar de burgers zijn benoeming bij stemming nog moeten bekrachtigen - Joubert's tactiek zal volgen dan wel een nieuwen koers inslaan, hiervan is nog niets bekend. Voorloopig schijnt hij zijn ondergeschikte generaals vrijwel de vrije hand te laten in het werk van het gevechtsterrein, den Oranje-Vrijstaat, terwijl hij zelf zijn beste krachten inspant om de uiterst moeilijk toegankelijke Biggarsbergen tot een onneembare vesting te maken. In elk geval moeten de Engelschen hier passeeren en is er dus een goede gelegenheid om hen af te wachten.

Of de uitkomst de verwachting der Boeren zal bevestigen is onzeker; dat het thans echter hapert aan een opperbevelhebber, die nevens ontembaren moed en voortreffelijk beleid, het vertrouwen zijner medeburgers geniet, kan niet worden beweerd.

Een oogenblik had men gedacht aan generaal Schalk Burger, van wien wij hier het portret geven. Overwegingen van verschillenden aard hebben echter gemaakt, dat de keuze niet op hem viel. De laatste dagen gaat het gerucht, dat men hem van het oorlogsveld naar Pretoria zal doen komen, daar door het vertrek van de heeren Fischer en Wolmarans (de deputatie der verbonden Zuid-Afrikaansche Republieken) de Uitvoerende Raad nog slechts bestaat uit den President en den Staatssecretaris. Onmogelijk is dit niet en zelfs niet onwaarschijnlijk. Als Uitvoerend Raadslid, gelooft men trouwens, dat de heer Schalk Burger schooner lauweren zal kunnen behalen dan als aanvoerder in den oorlog.

Hoe het ook zij, hopen wij van harte, dat de te nemen beslissing den Boeren ten goede moge komen in hun harden doch eervollen strijd.

Margaretha van Oostenrijk
door A.J. Servaas van Rooyen.
(*Vervolg van blz.* 211.)

7 Juni 1507 deed Margaretha haar intrede als Landvoogdes te Mechelen, waar zij voortaan zou resideeren.

Tien dagen later werd zij te Dordrecht gehuldigd.

We zullen de nieuwe Landvoogdes

G.J. DE JONGH,
Directeur der Gemeentewerken te Rotterdam. (Zie blz. 222.)

niet volgen in hare werkzaamheden als zoodanig.

Een politiek tijdvak te beschrijven van 23 jaren zou te veel uitbreiding geven aan deze vluchtige mededeelingen. Erkennen wij slechts, dat Margaretha aan groote verhevenheid van geest eene verwonderlijke scherpzinnigheid in het behandelen der teerste en ingewikkeldste en gewichtigste zaken paarde; dat Karel V, die haar in de landvoogdij bevestigde, dikwerf raad van haar inwon, en haar immer hetzelfde vertrouwen betoonde; dat zij de Nederlanden wijs en met kloek beleid bestuurde, waarbij zij bedacht was op voorspoed en vrede van haar land; en dat zij op het stuk van godsdienst zeer verdraagzaam was.

Zij zag zeer goed in, dat er misbruiken in haar kerk waren, en was er daarom op bedacht om die te verbeteren, het corps der geestelijken te zuiveren, en aldus een dam op te werpen tegen den voortgang der Hervorming.

Luther had in 1517 in Duitschland gesproken; de nieuwe leer was reeds in 1521 in Nederland doorgedrongen, en een plakkaat van Margaretha, in dato 27 September 1525, legt van haar goede voornemen in deze materie getuigenis af.

Daarin toch wordt de dwaling (de nieuwe leer) onverholen toegeschreven aan de ‘indiscrete sermoenen van den Predikheeren religieusen, ende anderen’, en er wordt

in aangedrongen om voortaan niemand uit te zenden om te prediken dan diegenen, die ‘voorsienich, verstandich en van goede manieren zijn, ende wel geëxerciteert en geoeffent in de manieren van prêken’.

Verboden werd verder ‘'t gemeen volck te scandaliseeren uyt *onbehoorlycke fabulen*, redenen en narratien’, en te vermanen van Martinus Luther of zijne leeringen.

Deze laatste zin is niet zeer duidelijk. Werd bedoeld hem en zijn leer dood te zwijgen, tegen hem en zijn leer te waarschuwen, of hem en zijn leer niet aan te vallen? Hoe het zij, Margaretha kon evenmin door hare goede bedoelingen, - Wagenaar zegt: ‘dat zij wel tot eenige hervorming van kerkelijke zaken geneigd zou zijn geweest - als Karel en Philips door strenge vervolgingen, de Hervorming stuitten.’

Op een enkel feit uit haar politieke loopbaan willen we nog even wijzen.

Het is de vrede van Kamerijk, meer en in 't algemeen genoemd: *de Damesvrede*, welke in 1529 gesloten werd.

Het *Verbond van Kamerijk*, op 10 December 1508, was voorafgegaan.

Margaretha had zich in hare onderhandelingen met den Kardinaal d'Amboise zelfs zóó ingespannen, ‘qu'elle en avait, - zoo schreef zij aan de Ambassadeurs van Castilië te Londen - qu'elle en avait souvent mal à la teste et qu'ils cuydoient se prendre au poil.’

Venetië moest bij dit verdrag het loodje leggen. ‘Elle égara la sagesse de Louis XII, elle éblouit le cardinal d'Amboise, elle entraîna tous les autres. Jamais affaire si difficile ni si compliquée n'avait été conduite avec tant d'art et de secret; toute l'Europe s'étonna dans la suite d'avoir été un instrument aveugle dans la main

d'une femme habile, qui, sous prétexte de châtier les Venitiens, n'avait voulu en effet que servir son père et que se venger de la France, en l'engageant dans un labyrinthe inextricable'. (*Gaillard*).

De *Damesvrede* werd 3 Augustus 1529 plechtig geproclameerd. 30 Juli was zij geratificeerd, nadat zij 24 Juli des morgens te 10 uur was gesloten, na eene conferentie van drie weken.

Waarom deze vrede de *Damesvrede* wordt genoemd, willen we even toelichten.

Karel V en Frans I wenschten vrede; de eerste zelfs, nadat zijne legers geluk hadden gehad in Italië.

Hij riep de hulp in van Margaretha, en gebruik makende van haar overwicht op de moeder van den Franschen Koning, zoowel door haar leeftijd als door haar verstand en bekwaamheden, ondernam zij het bewerken eener toenadering tusschen beide vorsten. Dit gelukte haar. Karel V gaf haar volkomen volmacht. Louise van Savoye, hertogin van Angoulême, verkreeg die van haar zoon.

Kamerijk werd als zetelplaats der onderhandelingen aangewezen.

5 Juli deed Margaretha aldaar 'une entrée pour ainsi dire triomphale' en op dienzelfden dag verscheen Louise van Savoye, vergezeld van Margaretha van Valois.

Beide vorstinnen logeerden in de abdij St. Aubert en hadden naast elkaar gelegen kamers, om des te gemakkelijker voeling met elkaar te hebben.

Een enkel oogenblik dreigde de zaak geheel in duigen te vallen, zelfs na den 24^{en} Juli. Bijzaken kwamen de eens genomen overeenkomsten verstoren. Zelfs maakte de Koninginmoeder zich gereed Kamerijk te verlaten, 'ce lieu fatal pour les fameux traités', doelende op het tractaat, aldaar in 1508 gesloten, waarbij Frankrijk meer verloren had dan gewonnen.

Toch evenwel zegevierde Margaretha, en zooals reeds gezegd is, *de Damesvrede* verkreeg een plaats in de wereldgeschiedenis. Van dien vrede kan getuigd worden: 'qu'elle fut aussi avantageuse et honorable pour la Belgique et son souverain, qu'humiliante pour la France'.

Het vredesverdrag bepaalde ongeveer het volgende:

Bourgondië, aan Karel V toegezegd door het verdrag van Madrid, behield Frans I; de Keizer behield zich echter het recht voor om langs judiciairen weg de aanspraken, welke hij op dit Hertogdom had, te doen gelden. Le Charolais, een gedeelte van Bourgondië, behield Margaretha, en kwam na haar dood aan Karel V, en bij diens afsterven aan de Fransche kroon. Frans I bevestigde den afstand, te Madrid gedaan, van Vlaanderen en Artois, van Rijssel, Douai en Orchies. Hij stemde er in toe, dat Doornik en de provincie van dien naam ingelijfd bleven bij het Graafschap Vlaanderen. Hij verbond zich 2 millioen 'd'écus d'or au soleil' te betalen, 'pour la rançon de ses deux fils, qu'il avait donnés comme otages à son rival, lorsqu'après le traité de Madrid, il avait été remis en liberté, et promit, qu'avant leur élargissement, il rendrait toutes les villes qu'il tenait encore dans le Milanais, qui fut donné à François Sforce'.

Genève, dat hij wenschte te bezitten, bleef vrij, en de Keizer schonk Florence aan Alexander de Médicis, neef van Paus Clemens VII, en deed hem huwen met Margaretha, zijne natuurlijke dochter, bekend als Margaretha van Parma.

De Koning verbond zich bovendien, 'à abandonner Robert de la Marck et consentit que Charles d'Egmont qui, depuis 1492, était l'allié de la France, fut compté parmi

les alliés de Charles en raison du traité, par lequel le 3 octobre 1528, il avait forcé de se reconnaître son vasal'.

Deze overeenkomst zou verder bezegeld worden door het huwelijk van Frans I met Eleonore, de Koningin-weduwe van Portugal, zuster des Keizers.

Nadat de vredesonderhandelingen waren geteekend door beide partijen, begaven zich de drie vorstinnen naar de *Notre-Dame* van Kamerijk.

Een plechtige mis werd opgedragen door den Bisschop Robert de Croy. Na afloop hield deze prelaat eene treffende rede over de weldaden en de liefelijkheid van den vrede.

De drie Vorstinnen, en de Engelsche ambassadeur knielden daarna op een bank, bekleed met goudlaken, tegenover het altaar, en bezwoeren daarna de vredes-akte met de handen op de heilige hostie en het Evangelie, waarna een koor een *Te Deum* aanhief, met begeleiding van de heerlijkste muziek van cymbalen en trompetten.

Toen traden de herauten vooruit en riepen met luider stem: *La paix est faite.*

Margaretha legde den volgenden eed af:

'Nous Marguerite, archiduchesse d'Autriche, duchesse douairière de Savoye, tante de très hault, très excellent & très puissant prince Charles, par la divine clémence esleu empereur des Rommains, tousjours auguste, roy catholicque des Espaignes, des deux Cecilles, de Jerusalem, etc., jurons & promectons en bonne foy & parolle de princesse & sur les sainctes Evangiles de Dieu & Canon de la messe, en présence du Sainct Sacrement de l'autel, & ce en l'âme de nostre dict très cher seigneur & nepveu, suyvant le povoir & mandement spécial que avons de luy, qu'il gardera, observera & entretiendra le traicté de paix, amytié, alliance & confédéracion ensemble tous & chacuns les articles y mentionnés, fait, conclut & accordé en ceste cité de Cambray ce jourd'huy, pour & au nom de notre dict très cher seigneur & nepveu, & très hault, très excellent & très puissant prince Francoys, par la grâce de Dieu roy de France très chrétien; entre très haulte très illustre princesse nostre très chère très amée soeur madame Loyse, mère du dict seigneur roy très chrétien, duchesse d'Angoulesme, d'Anjou, etc., ayant pouvoir & mandement spécial du dict seigneur roy son fils, d'une part, & Nous d'autre; & que nostre dict très cher seigneur & nepveu advouera, acceptera, approuvera, ratifiera & aura agréable tout le contenu en icelluy traicté, sans aulcunement venir directement ou indirectement au contraire par quelque couleur que ce soit. Et en tesmoing de ce avons signé ces présentes de notre main & faict contresigner à l'un de nos amez & seaulx secretaires.

Faict audit lieu de Cambray, le cinquiesme jour du mois d'aoust, l'an mil cinq cent vingt-neuf.'

'Les princesses furent reconduites avec la plus grande pompe; on jeta de l'argent au peuple qui ne cessait de répéter les mots de: largesse! largesse! et d'élégants buffets dressés dans les rues versaient à tous venants eau de rose et hypocras.'

Met den *Damesvrede* is vrijwel het politieke leven van Margaretha afgesloten; trouwens, weinige maanden later kwam zij te overlijden.

De legende spreekt van een noodlottig toeval.

Een stukje glas, in haar muiltje gevallen, zou haar den voet verwond hebben, waaraan 't koude vuur kwam.

Eene andere, en misschien meer te vertrouwen, lezing is, dat zij aan uitputting of verzwakking is gestorven.

Reeds kort na den door haar gesloten vrede ging zij kwijnen.

'Parvenue à l'age où les illusions et les enchantements de la vie disparaissent, où le monde apparaît dans sa triste nudité et où l'on juge les hommes, non â travers le

prisme et les rêves dorés de la jeunesse, mais dans la réalité et d'après l'expérience acquise, elle ressentait cette amertume, ce vide des plaisirs, cette satiété qui assaillit ordinairement les coeurs que les jouissances ou les tempêtes de la vie ont violemment agités. Alors les caractères tendres et passionnés, tels que celui de Marguerite, frappés du néant de la vie et de toutes les pompes du monde, portent leurs regards au-delà, ils s'attachent à Dieu et au bonheur qu'il promet; la parole de la jeune femme est douce, mais triste et résignée, un douloureux pressentiment, dit un grand observateur, la suit jusques dans les fêtes les plus splendides. Une larme brille

à ses longs cils, une larme tombe sur les cordes qu'elle fait vibrer, elle cherche un refuge au bout de cet océan de passions orageuses; aussi quoique les salons de l'archiduchesse fussent le séjour favori de la poésie, de la musique et de la peinture, elle ne pouvait échapper à l'ennui qui, comme un linceul de plomb, pesait sur elle. Les derniers jours de la gouvernante, malgré l'amour et les constantes acclamations du peuple, furent pénibles et mélancoliques; en dépit des édits sévères de l'empereur, la réforme faisait des progrès; la foi religieuse de Marguerite avait augmenté de ferveur avec l'age; voulant trouver un port de salut et de repos, elle résolut de se retirer au couvent des Annonciades, à Bruges; mais le 1r decembre 1530, la mort la surprit au milieu de ses projets.'

De dood van Margaretha van Oostenrijk bracht algemeenen rouw.

Voornamelijk had Karel V zijn wellieve tante te betreuren. Lalaing schreef den Keizer op 30 November, voorziende haar spoedig verscheiden: 'Ce sera l'une des plus grosses pertes que votre majesté scaurait avoir pour vos affaires de pardeçà', en de landvoogdes dicteerde, in eigen persoon, op dienzelfden dag een brief voor haar neef, welke hem versterken moest in zijne meening omtrent de politieke bekwaamheden van zijn tante, en hem kon doen zien, wat hij in haar als raadsvrouw zou verliezen.

'L'heure est venue,' zoo zegt zij daarin, 'que ne vous puis plus escripre de ma main, car je me trouve en telle indisposition que doubte ma vie estre briefve pourvueue et reposée de ma conscience, et de tout résolue à recevoir ce qu'il plaira à Dieu m'envoyer, sans regret quelconque,... Vous laisse vos pays de par deça, que, durant vostre absence, n'ay seulement gardé comme les me laissâtes à vostre partement, mais grandement augmentez, et vous rendz le gouvernement d'iceulx, auquel me cuyde être léalement acquictée, et tellement que j'en espère remunération divine, contentement de vous, monseigneur, et gré de vos subjects, vous recommandant singulièrement la paix, et par espécial avec les roys de France et d'Angleterre.'

Het betrekkelijk snelle verloop van de ziekte, met doodelijken afloop van de Vorstin, mag in elk geval niet toegeschreven worden aan gebrek aan geneeskundige hulp. Eer zou men geneigd zijn te denken aan het spreekwoord: Vele honden is den haas zijn dood.

Ten minste uit de 'Despence faicte & furnie pour le paiement des sirurgiens & medecins qui ont vacqué à l'entour de feu Madame' blijkt, dat niet minder dan tien doctoren en chirurgijns haar hulp hebben verleend.

'Maistre Jehan van Heetrelde & maistre Adam Boguere, docteurs médecins', waren 27 November uit Leuven 'venuz voir Madame pour la panser & traicter de leur art, à cause de la griefve malladie où elle estoit constituée, ce qu'ilz ont fait de leur povoir, & sont demeurés devers elles jusques à tant qu'elle ayt rendu l'esprit à Dieu'. Hun werd uitbetaald 46 philippus d'or per hoofd.

De vier Mechelsche doctoren Jacques Roland, Denys van Lyewarde, Cornille Rembold en Pierre van Dighen ontvingen ieder 10 'philippus d'or pour leur peine qu'ilz ont eue & prinses d'avoir traicter & fait leur debvoir à l'entour de madicte feue Dame'.

Pasquier Drack, 'sirurgien, résident à Wasministre' ontving 4 philippus 'semblablement pour sa peine & labeur qu'il a prinse par longue espace de temps à avoir traicter madicte Dame, par appointement fait avec luy'.

Haar eigenlijke lijfarts was Henry Accelle, ‘lequel madicte Dame avoit dez longtemps retenu en son service pour son médicin ordinaire, auquel elle avoit ordonné pension aussi pour toutes peines qu'il a eues & prinses & avoir traicté icelle dicte Dame de son art jusques à son trespas’. Zijn loon bestond in 24 philippus.

De chirurgijn Pierre des Maistres, die bovendien hulp had verleend bij het balsemen van haar lijk, ontving 10 philippus, en Philippe Savoien, chirurgijn van den Keizer en van den Markies van Zenette, die eveneens zooveel mogelijk hulp had verleend, ‘& aussi avoit fort bien embaulmé le corps d'icelle’ dertig van die muntstukken.

Als ziekenverpleegsters hadden bovendien dienst gedaan ‘les noires soeurs’ van Mechelen, aan wie 60 gulden hollands, gelijk 10 ponden vlaams werd uitgekeerd.

De apotheker Jehan Estoccart had voor de balseming geleverd ‘les parties d'espices, eaues, droghes, etc.’.

Eigenaardig is het, dat Antoine du Saix, abt van Chezery, ‘très bon poète’, in zijn *oraison funèbre* zinspeelt op een artsenij aan Margaretha toegediend, en welke aan haar naam herinnert. Hij zegt in het Fransch van dien tijd: ‘Cest a la p(ar) fin la tres excellente Marguerite, dont les medecins font ung souverain electuaire appelé Diamarguariton.

Car tout ainsi que telle drogue vault, & proffite a gents pusillanimes, tristes, & affoibliz, a toute debilitation de cueur, & donne allegeance a l'empeschement d'estomach: pareillement cette fournaise damour charitable, tant quelle fut en nature, a tous aggravez & indigents, a donné support, & a tous languissants & caduqs, a presté les mains secourables.

Davantaige celle medecine procure la digestion & remedie aux asmaticques, quiont difficulté d'haleine, & ne peuvent facilement aspirer.

Ceste a sollicité l'evacuation de tout vice & matière pèccante, et les suspirieux esuantants (sic) gros soupirs d'ambition en fiebure chaleureuse de guerre, a remis en paisible santé, & a comblé leurs desirs.’

(*Slot volgt.*)

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur. Met portretten, kaarten en andere illustratiën. (*Vervolg van blz.* 216.)

Anno 1900. In sluimering ligt de groote stad. Enkele geluiden rijzen in den vroeg-morgen, want nooit kunnen rusten al die duizendtallen tegelijk.

Stil vloeit het water langs pijlers en landhoofden van bruggen, langs bazaltblokken van kaaimuren, langs boorden van schepen, gedragen door den stroom.

Blauwe nevels hangen over rivier en havens. Brandende lantaarns schitteren als vuurslingers langs de oevers; groene en roode oogen van stoombooten staren in den morgenschemer.

In het Oosten gloort het licht van den nieuwen dag, strakker worden de lijnen, scherper begrensd de vlakken, nemen de voorwerpen vormen aan.

De eeuwenoude zon straalt op de rivier, op de huizen, op de grijze St. Laurens, op het parvenu Witte Huis, op fijne kerkspitsen.

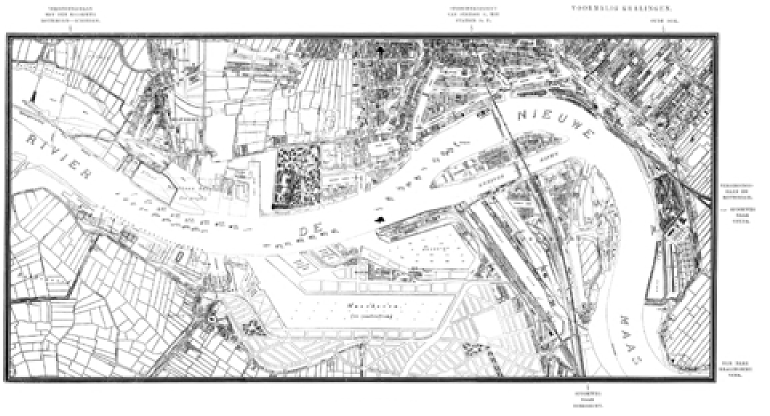

GEPROJECTEERDE NIEUWE STAD.
R O T T E R D A M in 1899.

Stoomfluiten trillen door de lucht, alsof de booten kermen van al hun werken en zwoegen tegen dezen opkomenden vloed.

Meer en meer menschen loopen langs straten en kaden, karren met paarden dreunen over de wegen.

Schitterend van kleur en gloed ontwaakt het Rotterdam van de 20e eeuw, met zijne stapeling van daken en masten, opeenhooping van huizen en schepen, met zijne tintelende plekken van groen en water.

Om te vernemen, hoe Rotterdam zich in de 19e eeuw heeft ontwikkeld, doen wij het best ons naar het stadstimmerhuis te begeven.

Dit gebouw staat sinds 1599 op het Haringvliet Z.Z.

Vóór 1642 woonde in het stadstimmerhuis de stadstimmerman, die onder toezicht van Fabrijckmeesteren alle nieuwe werken uitvoeren en alle oude onderhouden moest.

In 1547 was de bezoldiging voor dezen ambtenaar 30 stuivers voor elken werkdag; in 1642 klom dit op tot 50 stuivers daags, en in 1694 bedroeg het salaris zelfs f 1200.

De naam stadstimmerman veranderde achtereenvolgens in dien van architect, bouwmeester en (1 November 1855) directeur van gemeentewerken.

Tot den huidigen drager van dezen titel, den heer G.J. de Jongh, wenden wij ons om te vernemen op welke wijze Rotterdam in de laatste jaren zoo groot geworden is.

Het hierbijgaand portret geeft zeer goed het voorkomen weer van dezen zoo werkzamen man, die naast veel tegenwerking en afgunst, toch ook veel sympathie heeft verworven en alom gerespecteerd wordt als een geniaal man.

In 1879 is hij in Rotterdam gekomen, na zijne militaire loopbaan als Genieofficier verlaten te hebben.

Een zeer verdienstelijk en arbeidzaam leven lag toen reeds achter den rug. Zijn taak in Rotterdam is niet gemakkelijk; tegen veel vooroordeelen en eigenbelang heeft hij hevig moeten vechten.

Hij is als het bijtend zuur, dat neerdroppelt op de stof en doorvreet, onverbiddelijk.

Of het één of honderden huizen gold, of het één of duizenden menschen betrof, hij is geen duimbreed geweken van den eenmaal gebakenden weg, die voeren moest naar het doel.

Zijn plannen van havenaanleg, stadsuitbreiding, als luchtkasteelen opgebouwd, zijn langzamerhand in lijnen en kleuren op de kaarten geteekend, en nog later met handen- en machinenarbeid uitgevoerd.

Een blijmoedig optimisme heeft hem daarbij niet ontbroken, en gelukkig is hij geweest in zijne uitvoeringen.

Wij gevoelen neiging het belangwekkende, dat de directeur ons vertelde, weer te geven, maar dit zou te veel tijd en ruimte in beslag nemen; doch op verschillende plaatsen gekomen zullen wij van het desbetreffend verhaalde gebruik maken.

Wij kunnen niet nalaten om te vermelden, hoe de heer De Jongh in vuur geraakt, heen en weer gaand, met een liniaal op de aan den wand hangende kaarten alles toelicht, en dan dankbaar herdenkt, hoe hij steeds steun heeft mogen vinden bij het Bestuur der Gemeente, hoe hij onwaardeerbaar bijgestaan wordt door zijne twee onder-directeuren, vier ingenieurs, bouw- en werktuigkundigen; ook door zijne hoofdopzichters, die als compagnies-commandanten, en de opzichters, die als

luitenants met een leger van arbeiders een groot aantal werken in eigen beheer uitvoeren.

Hoe interessant een langer verblijf op het stadstimmerhuis ook moge zijn, wij moeten weg, om den tocht op de rivier en langs de havens te ondernemen.

Even nog aangeklopt bij den adjunct-directeur, den heer H.A. van IJsselsteijn, die sinds 1882 bij de Gemeente werkzaam, ons een schat van brochures geeft, hetzij door hem zelf, hetzij door den heer De Jongh, hetzij door den vroegeren onder-directeur, den heer J.H. Neiszen, geschreven over de Rotterdamsche publieke werken.

Wij verlaten het stadstimmerhuis en bereiken in enkele minuten de Oosterkade bij het Maasstation, waar een stoomer met den groen-wit-groenen wimpel voor ons gereed ligt.

Groen-wit-groen zijn de kleuren van Rotterdam, symbool van de blanke Rotte, stroomend tusschen smaragden weilanden.

(Wij verzoeken den met Rotterdam onbekenden lezer ons op de kaart te willen volgen; wij zullen hier en daar, ter verduidelijking, de juiste plaats waarover wij spreken in een noot nader aanduiden.)

Een enkel woord over den aanleg der Oosterkade.

In het begin der 19^{e} eeuw moesten de eenigszins diepgaande schepen, voor Rotterdam bestemd, òf te Brielle, Hellevoetsluis of Brouwershaven binnenvallen. Langs de eerste plaats, wat den kortsten weg opleverde, konden schepen van meer dan 35 d.M. zelfs bij hoogwater niet varen. De meeste groote vaartuigen moesten te Hellevoetsluis of Brouwershaven gelicht worden, alvorens naar Rotterdam te kunnen gaan.

Om aan dezen ondraaglijken toestand een einde te maken liet koning Willem I in 1827 het kanaal van Voorne graven, waardoor schepen van 70 M. lengte, 14 M. breedte en 5 M. diepgang de haven konden bereiken.

Voor de ontwikkeling der stoomvaart, omstreeks 1840, kwam Rotterdam veilige aanlegplaatsen tekort om den handel te kunnen bevredigen. Daarom werd in 1847 de Willemskade gemaakt, doch door de gebrekkige constructie moesten de vaartuigen 10 M. uit den wal blijven.

Omstreeks 1850 werden de Veer- en Westerhaven gegraven, de Westerkade aangelegd.

Dit waren de laatst gemaakte havens, die geen spoorwegverbinding verkregen.

In 1855 toch trok de Rijnspoor haar lijnen tot Rotterdam door, bouwde het Maasstation, daarbij een ver vooruitstekend steigerwerk, waardoor zeeschepen direct in spoorwaggons konden lossen, en werd de Oosterkade aangelegd.

Vroeger konden de bewoners van het Haringvliet uit hunne achterkamers in de Maas visschen, doch verkregen in plaats van dit genoegen in 1857 tuinen en een plantsoen, waardoor een flinke verbindingsweg tusschen Maasstation en stad gevormd werd.

Tegenwoordig is de Oosterkade de aanlegplaats voor de booten die naar boven varen, zooals die naar Dordt, Gouda, Den Bosch, Schoonhoven, Zierikzee, Middelburg, enz. enz.

Wij gaan thans aan boord en varen stroomopwaarts langs den rechter-Maasoever, om teruggaande den linkeroever te beschouwen.

Vanaf onze boot hebben wij een mooi uitzicht op de rivierbocht, tegen de daken van het voormalig Kralingen met den mooien toren aan de Hoflaan, het groen van de Plantage, waarboven het reservoir der waterleiding uitsteekt.

Kralingen werd in 1895 tegelijk met Charlois en Katendrecht door de gemeente Rotterdam geannexeerd, maar toch spreken de bewoners ten westen van de Oostpoort over hun geliefd oud dorp, en hebben zij zich nog niet volkomen geassimileerd met Rotterdam.

Hoe Kralingen in oude tijden bekend was, vinden wij bij Van Spaan aldus vermeld: ‘In 1400 was er zoo ellendig gesteld, dat een geheel kamp land voor een stuk boter verkogt wierd. Dat het land alhier in die oude tijden geen geld waard was, quam daar van daan, dat de boeren toen ter tijd nog geen kennis hadden van het land te mesten en toe te maken. Maar sedert dat de boeren menschen zijn geworden, weten 't 'er die knapschinkels altans wel anders uit te polsen: ze zijn nu nog zoo gek niet.’

Kralingen was een heerlijkheid ‘op zig zelfs’ die later door de heeren regeerders der stad Rotterdam aangekocht is.

‘Men zegt dat in oude tijden alhier een Paap gewoond heeft, welke van honger nauwelijks kakken konde: dit ver-

weet hij somtijds zijne toehoorders, dat zij 'er den oorzaak van waren, overmits haar gering en slegt geven: maar wat hij preekte of niet, 't was al verloren, want de steiloorige kinkels van die tijden lieten haar schuitje volloopen, even of ze het niet en hoorden, en of de Paap zeide, 'k zal je, ketters aan den Bisschop beklagen, of aan de Inquisitie overleveren, ze konden geen Bisschop, ook wisten ze niet wat voor goed de Inquisitie was, en of men 'er brood toe at of niet. Dit vergramde den Paap ten laatsten zoodanig, dat hij met luider stemme van den Predikstoel begon te roepen: Kralingen, Kralingen, je moogt 'er pijpkaneel op zaaien, maar daar zal gagel op gaan. 'k Heb meenigmaal in Ovidius gelezen hoe sommige mensen in visschen, vogelen, boomen en bloemen getransformeert en verandert zijn. 'k Heb ook meenigmaal gedagt, waar komt het van daan dat 'er gagel in Kralingen wast, maar ik en hebbe nooit geweten dat het door de Paap toegekomen is.

Ons Rotterdams agterstraats-volkje (de goeden niet te na gesproken) staat gemeenlijk op Hemelvaarts-dag met geheele regimenten voor de poort, om zoo ras die 's morgens open gaat, naar Kralingen te drillen, alwaar men onder 't zuipen van verse genever, gagel plukt en den dauw gaat slaan, en dat met zulken ijver, dat 'er somtijds jonge gagelaars en kleine douwslagertjes van voor den dag komen. D' uitsporigheden welke een partij kanaalje op die dag tot Kralingen, en daaromtrent aanzegt zoude schandelijk zijn om te zeggen.'

Verder bestaat er nog een uitvoerig verhaal hoe Kralingen een kerk verkreeg uit de nalatenschap van een half wijzen bakker, die zeer veel geld verdiend had maar berucht was om zijne manie van wandelstokken te verzamelen, en zich zeer opzichtig kleedde. 'Met vingers nagewezen te worden agte hij voor groote eer, want dan begon hij zoo hoogmoedig te treen als een paauw, en zag uit zijn oogen als een Maartse kater.'

Zijn uiterste wilsbeschikking was merkwaardig om de details ook voor de teraardebestelling, waarbij de kinderen onthaald moesten worden.

'In zijn ziekte wilde hij Paap nog Predikant bij zig hebben, hij wist hoe hij geleeft had, en wat sterven te zeggen was, en daarmee was de vent dood.'

'Dit zal ik nog van de Kralingse huislieden zeggen, dat ze veel van den Prins van Oranjen of koning van Engeland houden. Dit lieten ze blijken toen 'er zekere tijding quam, dat zijn Majesteit in Ierland niet kapot was, maar fris en gezond koning Jakobus zoo digt agter de ribben zat, dat hij nauwelijks wist, waar hij zijn lichaam bergen zoude.'

De klokken werden geluid, feestgevierd en ''t slot was een keurig muzijk door 't oor van een turfmande.'

Al voortstoomend gaan wij langs de Vrouwebrug, waarachter wij een hoog paalwerk en staketsel opmerken.

Dit is de inrichting waardoor spoorwaggons gevuld werden met zand, dat door schuiten aangevoerd, dienen moest om den spoorweg voor de Ceintuurbaan te vormen.

Wel 2500000 M^3 zand werd hiertoe verwerkt, doordat de ondergrond gelijk een natte spons indrukte en wegzonk.

De bodem van Rotterdam is, op eenige uitzonderingen na, zoo allerslechtst, dat elk gebouwtje onderheid moet worden en men een kleine 20 M. diep moet gaan, wil men een vaste grondlaag bereiken.

Na de Vrouwebrug brengt het groen en de boomen der oude Plantage een aangenamen indruk teweeg. Het water kabbelt tegen den langzaam glooienden oever op, en het oog, eenigszins vermoeid door al het zonnegetintel op den breeden stroom, rust uit bij het bezien van dezen boschaanleg.

Eene dichterlijke phantasie heeft de oude Plantage wel gedacht een rest te wezen van het groote oerwoud, langs heel Holland's kust, waarvan het Haagsche bosch, Haarlemmerhout e.a. ons thans nog zoo verrukken.

Nuchter genoeg vermeldt Van Reijn: ‘Aan de Zuid-Oostzijde van het Bosland lagen nog drie kleine eilanden, in de wandeling onder den naam van de Biezen Eilandjes bekend. Het middelste eiland werd in 1770 met de verdere daar gelegene, en der stad toebehoorende morgen lands, aangelegd tot een Bosch of Plantage, ten profijte en tot agrément van deze stadt en derzelver Ingezetenen.’

Het agrément is nog steeds aanwezig, door een altijd spuitend fonteintje, een muziektent met vergunning, en een zwemschool.

Met Hemelvaartsdag wordt tot op heden de dauwtrapperij alhier in eere gehouden.

Na de Plantage vraagt de Drinkwaterleiding onze aandacht.

Van hoeveel belang goed drinkwater is, behoeven wij allerminst uiteen te zetten. Het verkrijgen van goed water is evenwel lang niet gemakkelijk. Bij vele steden aan groote rivieren gelegen, heeft men, evenals hier, vaak eene bevredigende oplossing verkregen door den stroom als prise d'eau te gebruiken.

In bezinkingsbassins wordt het water, dat op de Maas steeds zoet is, binnengelaten ruim twee uur na het invallen der eb, als al het Rotterdamsche rioolvocht, dat met den vloed opdreef, weer terug is. Daar kan de ingelaten hoeveelheid 24 uur tot rust komen, klaren en de zon haar doodenden invloed op de bacteriën doen gelden.

Van uit deze bassins wordt het water op filters gepompt en daarna onder den druk van een reservoir, dat 32 M. hoog in dezen watertoren staat, naar de stad geperst.

De filters, totaal eene oppervlakte beslaande van 33500 M^2., bestaan uit zand- en grintlagen waardoor het water sijpelt. Op het zand vormt zich hierbij eene slijmachtige, groene wierlaag, die de filtreerende werking verricht en tot op zekere dikte aangegroeid zijnde, verwijderd wordt.

Er is geen plaats in Nederland waar elk inwoner zooveel water mag gebruiken en vermorsen als te Rotterdam. Voor elk persoon staan 250 liter per etmaal beschikbaar; toch is het aantal beschonken personen, dat men bij eene wandeling ontmoet, volstrekt niet minder dan elders. (Jaarlijks worden niet minder dan 18,000 000 M^3 water verbruikt.)

Het leidingwater wordt in de stad tot publieke doeleinden niet alleen aangewend voor reiniging en brand, maar voor de beweging der klepbruggen.

Door het even omzetten van een kruk is de brugwachter in staat de klep te doen rijzen en dalen.

Voorbij de waterleiding zien wij ter linkerzijde den rivierdijk, zich voordoende als een steenen muur, met hier en daar gras en boomen. Enkele huizen kleven als paddestoelen aan den muur en verbreken de gestrekte lijnen.

De bocht omvarend zien wij het Kralingsche Veer. Heerlijk van kleur en lijn is dit groepje huizen en fabrieken. Hooge schoorsteenen staan strak in de lucht, terwijl vale rookslangen omhoogkronkelen.

Bij een aanlegsteiger stappen wij even af, want geen Rotterdammer kan den naam Kralingsche Veer hooren of hij paart daarmee de gedachte aan broodjes met zalm. In de nabijheid is namelijk een zalmvisscherij en hier worden de groote afslagen van dezen beminden visch gehouden.

Weer aan boord terugkeerend zien wij voor ons twee waterwegen, die door een strekdam langer nog gescheiden blijven dan de natuur het oorspronkelijk deed.

Links is de Hollandsche IJsel, de bekoorlijke rivier naar Gouda. Wie Hollandsche natuur wil genieten, moet in stille zomeravonden wandelen langs de IJselboorden. Door het slingeren van den dijk heeft men mooie perspectieven over de lage landen; aardige kijkjes op de dorpen Krimpen, Capelle, Ouderkerk, die huisje naast huisje zich vormen langs de oevers, met een eenvoudig kerkje in het midden.

Er wordt zoo vaak geklaagd over het eentonige van de Hollandsche lage landen; maar zij, die de stemming begrij-

pen van heel dat vlakke, met de enkele boom- of huizengroepen, het glinsterend water, en de heel hooge luchten, krijgen lief die verruimende, betermakende natuur.

Rechts is de Nieuwe Maas, hoogerop gevormd door de Lek en Noord, die de schepen draagt, komende van het oude Dordt, dat ook nu een moderne zeehaven wil hebben, langs den fameuzen Kinderdijk, waar de geluiden dreunen der hamerslagen op de talrijke scheepswerven, en de menschen vrijwel om den ander 'Smit' heeten.

Tegen marktdagen het imposante van de tallooze schepen met gebolde bruine zeilen, die als groote, vreemde watervogels over IJssel en Noord drijven, om te trekken naar Rotterdam, waar zij zich scharen rij aan rij in de oude havens, de boegen tegen de kaden, en stapelend hun vrachten op de straten.

Dan komen sleeperswagens, die zwaar schokkend met kleine wielen aandreunen, getrokken door paarden met enorm hoefbeslag en bestuurd door voerlui, die een zeldzame kalmte paren aan onverschilligheid en brutaliteit.

(*Wordt vervolgd.*)

Het Huwelijk der Prinses van Waldeck.

In het midden der vorige week werd te Arolsen, de stille residentie van den vorst van Waldeck-Pyrmont, het huwelijk voltrokken tusschen prinses

GRAAF ALEXANDER VAN ERBACH-SCHOENBERG EN PRINSES ELIZABETH VAN WALDECK-PYRMONT.

Elisabeth en den erfgraaf van Erbach-Schoenberg.

In betrekkelijken eenvoud vond dit huwelijk plaats. Ware de aandacht van gansch Duitschland, van de vorstelijke families vooral, niet in de eerste plaats gevestigd geweest op Berlijn, waar keizer Frans Jozef zijn jeugdigen, maar machtigen bondgenoot in eigen persoon zou komen gelukwenschen met de meerderjarigheid van den Duitschen Kroonprins, - misschien dat de kleine Waldecksche residentie een breede schaar vorsten uit alle Duitsche gouwen binnen haar muren zou vereenigd hebben.

Toch ontbrak ook nu de belangstelling niet. Onze koningin Wilhelmina woonde met Haar Moeder het huwelijk bij Harer tante, de jongste zuster van den regeerenden vorst van Waldeck-Pyrmont en van koningin Emma; ook de hertogin van Albany, mede een zuster der bruid, en de erfgroothertog van Baden kwamen deelen in de vreugde der Waldecksche vorstenfamilie.

Geen groote praal kenteekende dit huwelijk. Nadat het huwelijk voor den burgerlijken stand voltrokken was, werd het in de slotkapel ingezegend (dezelfde kapel waar ook koning Willem III met koningin Emma in den echt werd vereenigd), waarna een gastmaal ten paleize driehonderd gasten samenbracht.

's Middags gingen de jonggetrouwden op reis, met gejuich uitgeleid door een groote menigte, die uit het geheele landje was gestroomd naar de in feestdos gestoken residentie.

Want prinses Louise Elisabeth Hermina Erica Paulina was en is zeer geliefd bij de bevolking van Waldeck-Pyrmont, en het lijdt geen twijfel of de jonge erfgravin von Erbach zal zich ook in haar nieuwe woonplaats de liefde van haar omgeving weten te verwerven.

Die nieuwe woonplaats zal vermoedelijk zijn het kasteel Schoenberg in Hessen, waar erfgraaf Alexander Ludwig Alfred Eberhard zu Erbach-Schoenberg den 12^{den} September 1872 het levenslicht zag; de jonge echtgenoot is dus bijna een jaar ouder dan zijn vrouw, die 6 September 1873 te Arolsen werd geboren.

Het is een oud en doorluchtig geslacht, dat der Erbachs. Hun stamboom gaat terug tot in de donkerste middeleeuwen, tot Einhard van Erbach, die Emma, de dochter van Karel den Groote, tot gade zou hebben gehad. Moge dit niet historisch vaststaan, zeker is dat de oude geschiedboeken reeds van een graaf van Erbach gewagen, die in het midden der 12de eeuw gold onder den Frankischen adel.

Wegens zijn groote verdiensten in den Boerenkrijg verhief keizer Karel V op den Rijksdag van Regensburg (1532) graaf Eberhard van Erbach tot rijksgraaf, welken rang de Erbachs behielden tot den ondergang van het eerste Duitsche Rijk in 1806. Toen werd ook het ambt van Hofschenker van den keurvorst van den Palts, erfelijk in het geslacht der Erbachs, opgeheven.

De Erbachs behoooren aldus tot de ontelbare gemediatiseerende Duitsche 'duodecim-vorstjes', wier souvereiniteit steeds, in weerwil van den weidsch klinkenden naam, slechts een schijn van macht inhield.

Drie takken zijn er: Erbach-Fürstenau de oudere, Erbach-Erbach de midden-, Erbach-Schoenberg de jongere lijn. De ouderdom van de hoofden der drie liniën bepaalt echter de rangorde, zoodat op het oogenblik het hoofd der jongste der Schoenbergsche lijn de 'regeerende' graaf zu Erbach is. Komt hij te overlijden, dan kan de 'regeering' overgaan op een anderen tak. In elke lijn geldt het eerstgeboorterecht.

Correspondentie.

Men zendt aan de redactie van dit tijdschrift dikwijls bijdragen, iets wat ons niet anders dan aangenaam kan zijn, en welke bijdragen dan ook gaarne gehonoreerd worden bij plaatsing. Echter maken wij er opmerkzaam op, dat slechts dan o n g e v r a a g d e bijdragen, welke niet worden geplaatst, teruggezonden worden, zoo de inzender daarbij porto voor de retourzending heeft gevoegd; anders worden ze vernietigd na korten termijn. Er wordt ons zooveel gezonden, ook gedichten (die wij bijna nimmer kunnen opnemen) wat niet geschikt is voor 'de Huisvriend', dat

wij er van moeten afzien steeds weer die bijdragen gefrankeerd te retourneeren; stelt men dus bij eventueele niet-opname prijs op terugzending, men hebbe de beleefdheid daartoe de noodige postzegels vooruit over te maken.

Margaretha van Oostenrijk door A.J. Servaas van Rooyen. (*Vervolg en slot van blz.* 219.)

In het testament van Margaretha, verleden te Brussel 20 Februari 1508, vermaakte zij ‘son coeur aux Annonciades de Bruges, son corps au couvent de St. Nicolas de Tolentin, à Bourg, en Bresse, et ses entrailles à l'église de St. Pierre et St. Paul à Malines.’

In 1778 werden de ingewanden

ERFPRINS FRIEDRICH ZU WIED EN DIENS GEMALIN.

overgebracht naar de nieuwe St. Pieterskerk, daar de oude werd afgebroken.

Zij waren besloten in een looden pot, ‘by forme van een klocke’, waarvoor gemaakt werd een doodkistje van ‘schrynhout, gesloten met 4 vysen daer opgenagelt en cruys van swart fluweel met vergulde nagelkens’, en op 28 September ‘hebben Syne Eminentie de Cardinael Aartsbisschop van Mechelen, de heeren President ende raeden fiscaelen van den grooten raede hun savonds ten ses uren begeven naer de gemelde kercke, als wanneer den gemelden pot in het gesegd kistjen gesloten zynde, de gemelde heeren van daer zyn uyt gekomen langs de klyne zydeure, naer hun volgende de twee kerckmeesters derzelve kercke, dragende het gemeld kistje, ende is hetzelve aldus overgedragen naar de nieuwe kercke van St-Peeters, ende aldaer gestelt in eenen gemetselden back in den grond, neffens den hoogen autaer, oock naer de zeyde van het evangelie’.

Indien het werkelijk waar is, dat in Margaretha's laatste levensjaren ‘un ennui mortel pesait sur elle comme un linceul de plomb’, en dat daaraan het begin van haar

ziekte zou zijn toe te schrijven, dan moet men er zich over verbazen, dat zij dien kwijnenden toestand zooveel tijd heeft weten verborgen te houden, en niet een tegengift heeft kunnen vinden in de beoefening van letteren, kunsten en wetenschappen, welke zij met hart en ziel voorstond en bevorderde.

Een inwendig verdriet schijnt hare krachten te hebben gesloopt, ‘quoiqu'elle sut si bien:

‘..... chanter et rire,
Danser, jouer, tant bien rire et escrire,
Peindre et pourtraire, accorder monocordes,
(Et en faire)..... bruire des cordes.’

Levende in het tijdvak der renaissance onder de De Medicis, trad zij ook op als ‘restauratrice des lettres, de sciences et des arts’ in hare landen.

Zij gaf niet alleen het voorbeeld, waar zij de letteren beminde, en zich wijdde aan de fraaie kunsten, maar zij steunde ook moreel en materieel allen, die aanmoediging verdienden, en stelde haar paleis en haar schatkist open voor hen, die wat beteekenden op dat gebied.

Op de Bourgondische bibliotheek te Brussel vindt men o.a. drie deelen met muziek, waaronder eenige liederen; een *motette* of spreukgezang, op linnen gedrukt (*Sancta Maria succure miseris*); en een Duitsch gedicht in 4 deelen, op zijde geborduurd, en aanvangende met den regel: *Mag ich dem glück nit dannckhen.*

De beide eerste deelen der ‘collections de chansons’ zijn op perkament geschreven; één ervan is in folio-formaat, en bevat 68 bladzijden; het andere, in 4° formaat, heeft 34 bladzijden. Het 3e deel, *la Fleur des Histoires d'Orient*, geeft deze regels van hare hand te lezen:

‘Penses a Moy ma cousine,
C'est Margot qui fit la rime’,

en is op papier in 4° oblong-formaat geschreven.

Proeven van haar poëzie vindt men o.m. in het boek van Altmeyer, in de *Poésie française en Belgique* van André van Hasselt, in de *Revue belge*, en in de *Revue de Belgique*, terwijl Emile Gachet uitgegeven heeft: *Albums et oeuvres poétiques de M. d'Autriche* van de in de collectie van de *Société des bibliophiles belges*, 1849.

Daaraan ontleenen we een paar gedichtjes; één in 't Fransch

en één in 't Hollandsch. Het eerste heeft een variant, welke wij kiezen:

‘Pour ung jamais ung regret me demeure,
Qui sans cesser nuy et jour, à toute heure,
Tant me tourmente que bien vouldroie morir,
Car ma vie est fort seullement languir,
Parquoy fauldra en la fin que je meure.

D'en eschapper l'atente n'est pas sceure,
Car mon las cueur en tristesse labeure,
Tant que ne puis celle douleur souffrir
Et sy m'est force devant gens me couvrir,
Parquoy fauldra en la fin que je meure.

De mes fortunes pensoie estre au deseure,
Quant ce regret maudit où je demeure
Me couru sus pour me faire morir,
Delaissée fuz seule sans nul plasir,
Parquoy fauldra à la fin que je meure.’

Het Hollandsche gedicht slaat een anderen toon aan:

‘Myn hert altyt heeft verlanghen,
Naer u die alder lieffte myn,
U liefde heeft my ontfanghen
U eygen vry will ick zyn,
Voor al de weerelt ghemeene,
Soe wie dat hoort of ziet
Hebdy myn herte alleene,
Daerom lief en begheeft my niet.’

Voornamelijk dichtte Margaretha in de Fransche taal. ‘Quoiqu'elle y ait parfois prodigué les recherches, les subtilités du bel esprit, on est fort étonné d'y rencontrer souvent beaucoup de naturel, de finesse et de grâce’.

Overigens zijn van haar bekend Vlaamsche en Duitsche gedichten, en motette's in 't Latijn.

Haar paleis te Mechelen was een *rendez-vous* voor de grootste geleerden en kunstenaars van haar tijd.

Johan Molinet was haar bibliothecaris; we vinden in hare omgeving: Jean Lemaire des Belges; Rémacle Florennes; les quatres Everard, het talentvolle viertal, te beginnen met Nicolaas Everts, om te eindigen met Jean Second, of Janus Secundus, den dichter en schilder. Paus Adriaan en Erasmus vereerden haar, en mochten bogen op haar vriendschap.

Onder de staatkundige personen treffen we aan haar hof aan: Nicolas de Perronet de Granvelle, vader van den kardinaal; Viglius ab Aytta van Zwichem; Corneille Descheppere van Nieuport; den door Louise van Savoye uit Frankrijk verjaagden Agrippa, van welke vorstin hij lijfarts was, en die door Margaretha welwillend werd ontvangen, en Gerardus Noviomagus, die haar een werk opdroeg.

De musici, die aan haar Hof verkeerden ‘pour charmer les loisirs de la princesse’, waren Josquin Desprès, Henri Isac, Bruheir, Compère, Pierre de la Rue, Brunel, Agricola.

Wat de schilderkunst betreft, kunnen we de namen noemen van Rogier van der Weyde, wiens doeken zoozeer uitmunten door ordonnantie en uitdrukking der figuren; van den grooten Bernard van Orley, wiens naam niet alleen beroemd is door de kartons, welke hij vervaardigde voor de tapijtwerken, waarmede Karel V, en zijne tante, hunne paleizen versierden, maar ook door zijn geschilderde glazen en schilderijen. Na het overlijden van Margaretha werd hem nog den volgenden openstaanden post uitbetaald:

‘A maistre Bernard d'Orley, painctre de feue Madame, la somme de $IIII^{XX}II$ livres, que les exécuteurs luy ont ordonné prendre & avoir pour son paiement des pièces d'ouvraiges de son mestier cy-après déclairées, lesquelles il a faictes, par expresse ordonnance de Madame, ainsi que s'ensuit: premiers ung grand tableau exquis sur bois fait à huille, composé et ordonné pour Madame sur la vertu de pacience, duquel tableau Madame feyt don à Monsieur le conte d'Hocstrate pour icelluy mectre & pour devant la cheminée de la chambre où elle se lougeoit au chateau d'Hocstrate quand elle y alloit, & aultres sept tableaux de la pourtracture d'icelle Dame donnez par son ordonnance, assavoir; au prieur de Pouligny, ung; à feue madame des Hornes, ung; à mademoiselle de Thououze, ung; à madame de Praet en Galilée, à Gand, ung; au bailly de Terremonde, ung; à ung gentilhomme de Lorraine, ung, & à monsieur le trésourier Ruffault, ung.’

Verder noemen we Jean Corneille Vermeyen en Gérard Horembaut, of Huerembout, die, behalve zijn begeerte om den oud-Vlaamschen stijl hoog te houden, bekend is als de verluchter van meer dan tien dozijn miniaturen in het getijdeboek te Venetië.

In de begrafenis-rekening wordt genoemd Michiel van Hueten van Brugge, ‘pour avoir fait et pourtraicté au bas de la cave et sépulture de madicte fue Dame, assavoir les figures de Nostre Saulveur en croix, de Nostre-Dame-de-Pitié, avec sainct Jehan, & à deux cartelz les armes d'icelle feue Dame, etc.’.

Ook de beeldhouwkunst kende te Mechelen een bloeitijd, tijdens Margaretha aldaar resideerde. De werken van een Conrad en een Alexandre Collin dienen genoemd te worden. De eerste is bekend door het monument voor Maximiliaan in de kerk te Innsbrück; de andere vervaardigde de fraaie basreliefs der tombe.

Gelukkig had Margaretha over een groot vermogen te beschikken. Karig was zij dan ook niet indien het gold liefdadigheid, kerkelijke vereering, kunsten en wetenschappen.

Alleen de prachtige kerk te Bourg in Bresse moet haar tweemaal honderd duizend rijksdaalders gekost hebben,

Zij had dan ook een kolossale hofhouding. We tellen, wat het mannelijk personeel betreft, 130 personen, onder welk getal de inferieuren zijn. De lijsten der namen en hunne wedden zijn bewaard gebleven.

De aanstelling in dergelijke betrekkingen ging maar niet op losse schroeven. Er werd een behoorlijke ‘commissie’-brief uitgegeven. We willen de akte afschrijven, waarin de voorwaarden zijn opgenomen, waarop Charlotte de Blaesvelt, de echtgenoote van Hugues de Balleux, zou kunnen blijven aangenomen als ‘demoiselle’ van Margaretha's huis. Het was in 1512.

‘Madame entend que Mademoiselle de Balleux se tiendra avec elle en sa maison jusques à ce qu'elle puist trouver un lieu convenable pour se retirer comme elle a dit a ma dicte dame.

Et aura de ma dicte dame, de pension par an, pour toutes choses, cent livres de XL gros, assavoir à l'advenant du temps qu'elle demourra en la maison de ma dicte dame.

Idem, ma dicte dame luy donnera pardessus ce une robe de drap de soye quant elle habillera les filles, ou cent philippus pour robbe & pension, si elle le désire plus.

Item, mangera avec les filles d'honneur & aura une femme mangeant avec le lavandières, & ung serviteur qui aussi mangera avec le serviteur des filles, & sera tenu servir les dictes filles comme les autres.

Et touchant le logis, quant ma dicte dame sera à Malines ou à Bruxelles, elle y trouvera place; & ailleurs sera logeé le plus près que faire se pourra, sans néantmoins avoir aucune livrée, car nulles femmes ne l'ont eu en la maison de ma dicte dame, sauf Madame la contesse, & Madame la gouvernante.

Item, ìra ladicte damoiselle en degré avec escornetz & entend madicte dame qu'elle se tienne près de ses filles & qu'elle doit prendre garde sur elles quant il y aura danses & qu'elles seront en salle, & advertir Madame la contesse & Madame la gouvernante de ce que luy semblera estre à faire pour le bien & honneur desdictes filles.

Madame a veu les réplicques que fait Mademoiselle de Balleux sur ce que ma dicte dame luy a fait baillier par escript, & n'entend Madame de en riens changier son billet; & si ne luy a encoires riens accordé comme elle mect par ses responses, mais seulement en a devisé avec elle, disant qu'elle prendroit conclusion sur le tout, dont elle la feroit advertir par escript ou autrement.

En entant que, touche à son degré d'aller avec escornetz semble qu'elle s'en doit contenter, actendu qu'elle & les autres filles sont à marier, & en les recullant l'on pourroit rebouter leurs partiz, dont leurs parens & amys ne seroient contens; & seroit cause d'une murmure que la dicte damoiselle de Balleux ne devroit désirer, veu qu'elle est mariée & par ainsi ne peult estre reboutée.

Et si ladicte damoiselle allègue avoir longuement servy ma dicte dame, fait aussi à considérer que ma dicte dame l'a bien traictée et maryée solon son désir & luy a donné grant mariage, deppuys retenu la fille de sa maison & prins son mary à pension; que sont toutes récompenses, dont ensemble des offres qu'elle luy fait se doit bien contenter, veu les grandes charges que ma dicte dame a à présent, comme la dicte damoiselle & tous autres peulvent bien savoir & entendre.

Par quoy advisera si elle le veult ainsi accepter ou non, car pour la conséquense elle n'en peult faire autrement, & ne l'a fait á la femme du grant escuier Mingoval qui en est puys naguéres partye, qui est fille du conte d'Entremons.'

We zouden, in verband met de daaromtrent uitgegeven bronnen, nog tal van bijzonderheden uit het interieur van Margaretha's hof kunnen geven, waaruit blijken zou de weelderige voet, waarop alles was ingericht.

Volstaan we met nog even op te noemen 'les plats pour madame' en voor de 'dame d'honneur', die met haar spijsde.

Voor het diner: 'Quatres pains de bouche, & pour ses assiettes VI pains bis'; de *dame d'honneur* 'un pain de bouche & une assiette de pain bis. Deux lotz de vin, & deux lotz de servoize. Et se crue de vin y a, elle se prendrai à la discrétion des maistres d'hostel servans.

Au disner, une pièce de boeuf réalle pesant environ XVI l(ivres); ung muteau pour le bouillon de Madame, d'environ VIII l.; ung hault cousté de moton bouly; ung chappon bouly, ou une bonne poulle ou pouletz en ce lieu; ung membre de moton rosty; ung autre pour achis ou carbonnades; une pièce de veau ou chevreau, cochons, aigneaulx ou oysons, pour le gros rost.

Et entend Madame que, quant elle sera servie d'une de ces pièces de gros rost, elle ne sera point servie de l'autre.

Et pour le même rost, une paire de pardrix, deux lapins ou un conis ou levrat, VI pouletz & VI pinjons.

Trippes, saulsises, piedz de veau & de boeuf, de moton, de porc, potaigerie, un grant pastê de veau ou de moton. Et dimanche, mardi & jeudi, des petits pastez; lundi & mercredi, des grans pastez, comme dessus. Ris formantée ou autre chose en ce lieu, fruytz, oublies & fromaiges selon les saisons, & une pièce de moton pour le desjeuner.

Pour le souper quatre pains de bouche, VI assiettes'; de *dame d'honneur* 'ung pain de bouche & une assiette. Vin d'ordinaire, 2 lotz; servoyze 2 lotz. Et se crue y a, elle se prendra comme dessus.

Pour le service du souper: Une épaule ou gigot de moton rosty; une longe de veau ou cabry, si l'on en treuve; ung chappon rosty, deux pardrix, 4 poussins; ung conis ou levreau, & 4 pinjons; & pour boully 2 pouletz & 2 pinjons.

Et aucune fois, ou lieu de pardrix, faisans, hérons & putoirs selon qu'ilz se trouveront.

Autre chappon, ou bonne poulle, ou 6 poulletz pour mectre en pastê; piedz de boeuf, oreilles de porc & autres menus services; fruitz, oublies, fromaige selon la saison.'

Voor het spek, noodig tot lardeeren, mocht dagelijks 14 pond gebruikt worden.

Op vastendagen gebruikte Margaretha 'pour ses collations deux tasses de confitures suffissamment garnies'.

Haasten wij ons er bij te voegen, dat wat van de tafel overbleef, gediend werd aan den maitre d'hotel, de edellieden en de officieren, en dat de restjes, zoo verder, trapsgewijze van lieverlede in de keuken terechtkwamen.

Het spreekt vanzelf, dat Margaretha van Oostenrijk, 'la gente demoiselle', waar verschillende partijen haar politiek leven bestreden en afkeurden, ook niet heeft kunnen ontgaan de giftige pijlen van den laster.

Er loopt toch nog steeds de legende rond, dat Filips van Lalaing een natuurlijke zoon zou zijn van Anthonie van Lalaing, verwekt bij Margaretha, douairière van Savoye.

Als graaf van Hoogstraten vinden we dien Anthonie vermeld als *maitre d'hôtel* van Margaretha's huis; zijn vrouw als *dame d'honneur*. De graaf van Hoogstraten was ongeveer even oud als Margaretha.

Gedienstige geesten brachten de vermeende geheime verstandhouding tusschen die beiden ter kennis van Karel V. Zij vleiden zich, dat neef aan tante eene vermaning zou toedienen.

Karel V schreef tot antwoord de volgende rijmregels op den muur:

> 'Qui n'a dans sa maison
> Ni catin ni fripon,
> Qu'il mette ici son nom.'

Voorzeker, men kan deze handeling niet qualificeeren als een afdoende tegenspraak; maar indien men weet, dat de zinspelingen in Margaretha's poëzie op *l'amant vert* het begin zijn geweest van de lasterlijke geruchten, terwijl later bleek, dat zij daarmede haar lieveling, den *groenen* papegaai had bedoeld, mogen wij niet medegaan met den enkelen tijdgenoot en nazaat, die Margaretha's eer op deze wijze heeft willen bezoedelen.

Eenmaal zong of dichtte of schreef zij:

> 'Mes chantz sont de deuil plains,
> Bon jour n'ay ne demy,
> Vous qui oyès mes plaints,
> Ayez pitié de my.'

Medelijden voegt ons, waar zooveel waarheid lag in haar devies, dat ook haar tweede loopbaan heeft beheerscht:

> *Fortune infortune fort une.*

's-Gravenhage, 1900.

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur. Met portretten, kaarten en andere illustratiën.
(*Vervolg van blz.* 224.)

Wij gelooven, dat zij, die tronen op den bok van een sleeperskar, zelf het gevoel bezitten ‘de heeren van Rotterdam’ te zijn, die voor niets of niemand hoeven te buigen.

Jammer voor hen, en gelukkig voor de eerzame burgers met de ‘bezige’ gelaatsuitdrukking, bestaat er sinds eenigen tijd een korps bereden politie, dat de orde goed handhaaft.

Keeren wij evenwel met onze gedachten terug naar de samenvloeiing van IJsel en Maas.

Een raderstoomboot nadert, breed rustend op het water, meer en meer vorm aannemend en grooter wordend. Voorbijvarend bemerken wij dat het een der salonbooten van Fop Smit is, en wel de W.F. Leemans.

De peetvader, de tegenwoordige inspecteur van den Rijkswaterstaat te 's Gravenhage, is een dier ingenieurs wiens naam innig verbonden is met de werken van den Waterweg. Hierover een enkel woord.

Het in 1831 voltooide kanaal van Voorne kon na 20 jaar niet meer ten volle beantwoorden aan de eischen die de immer aangroeiende afmetingen der stoomschepen stelden.

5 November 1857 werd een Raad van Waterstaat benoemd, gevormd uit beroemde ingenieurs, waarvan P. Caland als secretaris optrad, (dus het meeste werk deed) en zelfs zijn plan, de doorgraving van den Hoek van Holland, wist te doen aannemen.

In 1863 (tegelijkertijd toen Amsterdam zijn IJmuiden verkreeg) werd besloten dien nieuwen riviermond op rijkskosten tot stand te brengen.

De vorstelijke medewerking, in den aanvang verleend - Z.K.H. de Prins van Oranje namelijk deed 31 October 1866 den eersten spadesteek - heeft de daarna gevolgde ellende niet kunnen afwenden.

Men stelde zich voor in 6 jaar het werk, dat op *f* 6,300,000 begroot was, en tot doel had een dieptelijn van 72 d.M. onder gewoon hoogwater, te voleindigen door met behulp van uit den oever gebouwde kribben en dammen, de rivierbreedte te Krimpen op 225 M., te Vlaardingen op 450 M. en te Hoek van Holland op 900 M. te brengen.

De illusie, dat de stroom van het water den mond voldoende breed en diep zou uitschuren wanneer eenmaal een geul gegraven was, werd niet verwezenlijkt.

In 1877 was de maximum diepte aan den Hoek van Holland 3,80 M. beneden laag water, nadat reeds voor *f* 15,000,000 verwerkt was.

(Het tijverschil te Hoek van Holland bedraagt 17 d.M., te Rotterdam 13 d.M.)

Het benoemen van eene nieuwe Staatscommissie enz. enz. was een natuurlijk gevolg. Leemans werd aan haar toegevoegd en is sedert dien tijd nog met vaderlijke zorg bezield voor den eens sukkelenden knaap, die onder zijne leiding tot een flinken, krachtigen man opgegroeid is.

Bij de wet van 26 Juli 1881 werd besloten de inmiddels gestaakte werken voort te zetten, en o.m. vastgesteld dat de breedte van den vaarweg bij Krimpen 250 M.,

te Rotterdam 340, te Vlaardingen 450 M., te Maassluis 530 M. en bij het zeeëinde van het Noorderhoofd 685 M. zou wezen.

De plannen werden geraamd op *f* 30,000,000, waartoe de gemeente Rotterdam 1/10 zou bijdragen.

In het geheel is tusschen Krimpen en de zee 56,000,000 M^3 grond weggebaggerd, waarvan vóór 1880 14,000,000 M^3 verwijderd werd.

Om deze enorme hoeveelheden te verwerken, werden dank zij den drang der omstandigheden door de aannemers Vermaes, Bos en Volker de zelfladende zandzuigers uitgevonden.

Een vanaf een schip neergelaten buis, als een reusachtige olifanten-slurf, zuigt van den bodem den grond weg en bezorgt dien, hetzij in het vaartuig, hetzij in bakken die daarnaast drijven.

Wanneer deze bakken geladen zijn, worden zij ter ontlasting naar zee gesleept en ver buiten de kust, door het openkleppen van den bodem, geledigd.

Ook wel perst de zuiger den gezogen grond met veel water vermengd door buizen, tot 500 M. lengte, naar op te hoogen terreinen.

Bij onzen tocht op de rivier ontmoeten wij hier en daar deze zuigers, die met baggermachines, welke alleen in rustiger water kunnen werken, het vaarwater onderhouden of nieuwe havens uitgraven.

De na 1882 gevolgde werkwijze heeft tot het schitterend resultaat geleid, dat thans de diepte bij den mond aan zee 104 d.M., bij Rotterdam 90 d.M. (op een vak bij Maassluis 82 d.M.) onder hoogwater bedragen.

Toch mag hierbij niet gerust worden. Wáár ook ingenieurswerken worden uitgevoerd en in het belang der scheepvaart groote diepten worden aangenomen, grijpt in plaats van den toegereikten vinger, de scheepsbouwmeester den geheelen arm en eischt voor zijne vaartuigen nog veel meer. Zoo wordt het een eindeloos werken en zwoegen, een strijd voor het 'to be or not to be'.

Hoe aanlokkelijk ook een tochtje op den IJsel of naar Dordt zijn moge, wij hebben de gemeentegrens bereikt en keeren den steven.

Links ligt IJselmonde. Een dorp, waarvan de huizen aan het water grenzen, even boven de daken der woningen een kerktorentje spitst, en een kasteel, rood kleurend, afsteekt tegen een donker geboomte.

Een hooge molen zwaait zijn vier armen als razend rond en rond.

Over het genoemde slot vertelt Van Spaan ons het volgende: 'IJsselmonde is verzien met een deftig kasteel, 't welk gebouwt is in 't jaar 1072, van Govert met de Bult. Deze vent joeg met hulp van zijn neef den Bisschop van Utrecht, den jongen Graaf het land uit, want hij had het Graafschap van Holland, van den keizer te leen gekregen. Deze bultenaar stigte de stad Delft en bouwde aldaar mede een kasteel: kort om deze Govert speelde overal lustig den baas, als blijkt aan het oude spreekwoord: Govert met de Bult bezit Holland met geweld.

Dog de kruik ging zoo lang te water dat 'er den hengel af viel, want hij wierd eindelijk tot Antwerpen, zooals hij op een sekreet zat, van onderen doorsteken door een van Graaf Dideriks dienaars.'

Deze laatste gebeurtenis is de aanleiding geweest tot veel burgeroorlog en vernieling van het kasteel en 'daar raakten d'er zeer veel kapot: bij honderden kregen een koud lemmer door den hals, waaronder veel geschore koppen, en aanzienlijke personen waren.'

Den linker Maasoever volgend zien wij alras, voorbij de scheepswerf ‘de Industrie’, de hooge gashouders van de Gemeentegasfabriek op Feijenoord.

Massaal teekenen deze grijze rompen zich af tegen de blauwe lucht en de silhouet van de achtergelegene stad.

Het gasfabriekje op Feijenoord (de groote fabriek ligt in Kralingen) is merkwaardig, omdat alhier voor 't eerst in ons land gecarbureerd watergas vervaardigd werd. Zonder hierop door te gaan, willen wij even vermelden dat met het afvalproduct van de gewone gasfabrieken: de cokes, en stoom en olie weer gas van even goede qualiteit, zelfde samenstelling en prijs wordt geproduceerd, als dit uit steenkolen geschiedt.

Langs de fabriek voor houtbereiding naderen wij de Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw Feijenoord. Het

HARINGVLIET.

geweld der ketelklopperijen, het blazen van stoomafvoerpijpen doet ons gehoorvlies trillen, terwijl ons oog den indruk ontvangt hoe arbeiders, als mieren druk dooreenkrioelen of schepen beuken, die op hellingen in aanbouw zijn.

Als een reusachtige schuimtaart, met room, ligt tegen den wal gemeerd de nieuwe kruiser ‘de Gelderland’ met den witten romp en de gele schoorsteenen, masten en tuigage. Als zwarte vliegen klauteren werklieden op en neer langs het wit en geel.

Ons bootje moet verder van den oever afhouden, omdat talrijke Rijnaken, op stroom geankerd, dit noodig maken.

Rij aan rij liggen de zwarte schuiten, met het vrij vlakke dek, waarboven drie palen, als parodieën op masten.

Ze liggen hier gereed om naar de verschillende havens gesleept en daarna, belast en diep ingezonken, den stroom opwaarts getrokken te worden.

(*Wordt vervolgd.*

Paul Kruger als Sportsman.

Niemand, die wel eens een portret gezien heeft van de zware massieve figuur van den President van de Transvaalsche Republiek, zal het zeker ooit in de gedachte gekomen zijn, dat er wel eens een tijd is geweest in het leven van Kruger, dat hij een

vlugge sportsman was. Het is evenwel aan geen twijfel onderhevig, dat hij in zijn jeugd eens een wedloop hield, welke hem een groote vermaardheid gaf onder de inboorlingen.

Er was namelijk een Kafferhoofdman, wiens rapheid van voet wijd en zijd beroemd was, en die door niemand te evenaren was. Ten laatste evenwel besloten eenige Boerenjongens om tegen hem uit te komen, en de jonge Kruger werd uitgekozen om tegen hem te loopen.

Er werd overeengekomen dat er twaalf uur achtereen geloopen zou worden, en hij zou winner zijn, die na verloop van dien tijd in de beste conditie was. De tegenstanders vertrokken tegelijkertijd en uur na uur hielden zij den zonderlingen wedstrijd vol.

Na verloop van elf uur evenwel had het Kafferhoofd er meer dan genoeg van, en hij zonk bewusteloos neer. Oom Paul evenwel wandelde het laatste uur alleen door en de toeschouwers verklaarden, dat hij even frisch was bij het begin als bij het eind van zijn loop.

Haar geheim
door den Luitenant G.W. Fris.

In onbestemd gepeins zat hij een oogenblik voor zich uit te staren, tot hij, vanaf de hooge zitplaats voor zijn lessenaar, opeens gewaar werd, dat er leven en beweging was gekomen in de zomer-namiddag-stilte aan de overzijde der gracht.

Terwijl sommigen, nog onder den indruk der langdurige tucht, heel bedaard en groote-manachtig, netjes de poort uitwandelden, anderen daarentegen met echt ondeugendejongens-manieren den meester, die toezicht hield op het uitgaan der school, nog even trachtten te plagen, of vlak voor zijne voeten over elkaar heen de straat op rolden, elkander de pet van het hoofd rukten en wegloopende met den veroverden buit, stoeiden en schreeuwden in het dronken genot van hun vrij-zijn nu, stroomde de jeugd naar buiten, vulde zij de ledigheid der achteraf-buurt daar met haar dartel gejoel.

En in een genoeglijk beseffen, dat het dan wel vier uur moest zijn. het sluitingsuur van zijn kantoor, borg hij zijne boeken en zijne papieren, waarschuwde de klerken, dat het tijd was om hunne dagtaak te eindigen, rekte zich eens heerlijk uit over alle leden, moede van het onafgebroken stilzitten, overtuigde zich nog even, voor het laatst, dat alles in orde was en hij het duffe lokaal veilig tot den anderen morgen vaarwel kon zeggen.

Met vlugge schreden liep hij de gracht af; oplevende reeds, nu hij maar uit die bedompte kantooratmosfeer was getreden, ademde hij met welbehagen de zwoele, bezwangerde huizenlucht in, verheugde hij zich in de dingen, die komen zouden: gezonde lichaamsbeweging, waardoor het traag-geworden bloed met jonge kracht door de aderen zou worden gejaagd, de inkt-bacteriën weggeblazen door eene verkwikkende bosch-koelte, en na de gewone middagwandeling het gemoedelijke kletspraatje in de buitensoos, de gezamelijke opgang naar tafel....

De afstand tot zijne kamer was niet groot. In de meest tevreden stemming opende hij de voordeur, stapte haastig naar binnen en de trap op. Even kijken, of er brieven waren soms, zich wat opfrisschen, een beetje toilet maken en dan - vooruit!

Plotseling echter scheen het rustige evenwicht zijner ziel door een heftigen schok verbroken: eene uitdrukking van verwondering en ontstemming beide verspreidde zich, als een snel opkomende donderwolk, over het heldere tevredenheids-uitzicht van zijn niet onknap gelaat, vuurrood in eens van onverwachts opgewekte emotie. En terwijl hij twee, drie treden tegelijk nu oversloeg, vroeg hij zichzelven af, of hij goed had verstaan dien kreet.

‘Joe, mijnheer, laat me los!’

Binnen was het stil geworden, op het geluid van zijn naderbij-komen, maar dat hij zich toch wel niet zou hebben vergist, zeide hem het opgewonden gezichtje, de angstig vragende oogen, het even losgeraakte, mooie, blonde krulhaar van zijne achttienjarige huisgenoote, dochtertje van zijne hospita, onhandig bezig een en ander aan zijne kamer te verschikken. En daar naast zijn vriend Van Deinzen, die, met de handen in de zakken, een straatdeuntje neuriënde, met een air van onverschillig-den-tijd-dooden door het raam stond te kijken.

Nog voor hij zelf gelegenheid had gehad iets in het midden te brengen, kwam deze hem met toegestoken hand tegemoet, begroette hem joviaal.

‘Zoo, Bloemers, kerel, ben je daar dan eindelijk, is dat een wissel op iemands geduld trekken, ik wacht hier zeker al meer dan een kwartier op je!’

Maar hij, schamper:

‘En je hebt je dien tijd natuurlijk behoorlijk ten nutte gemaakt. Stoorde ik je niet in je tête-à-tête?’

Toen, bemerkende, dat het jonge meisjes nog altijd talmde, streng, als een rechter tot den schuldig-geoordeelde, voor wien zelfs geene verzachtende omstandigheden te pleiten zijn:

‘Wees zoo beleefd heen te gaan, Marie, ik zal wel bellen, als ik je noodig heb.’

Met gebogen hoofdje en nauwelijks bedwongen tranen gehoorzaamde zij aan zijn bevel, - een hond, die eene liefkoozing van den meester verwacht en inplaats daarvan met een schop wordt weggejaagd.

Van Deinzen, hem met de geweigerde hand vertrouwelijk op den schouder kloppende, zeide nu kalmeerend:

‘Kom, kerel, wat scheelt er aan, niet chagrijnig zijn, hoor! Een verduiveld aardig kindje toch, dat Marietje, zeg!’

‘Aardig is ze en veel te goed, om door jou, met je gewone fratsen, het hoofd op hol gebracht te worden,’ antwoordde hij gemelijk. ‘Ik verzoek je in ieder geval beleefd, op *mijn* kamer dergelijke streken niet meer uit te halen, anders zal ik zoo vrij zijn in het vervolg de deur gesloten te houden, om voor onaangename indringers gevrijwaard te blijven.’

Met nog eene laatste poging, om over zijn boos humeur te zegevieren, wierp Van Deinzen hem lachend tegen:

‘Maar, amice, wat neem jij die dingen au sérieux! Als je die geruststelling verlangt, laat ik je dan met de hand op mijn hart verklaren, dat het evenmin in mijn bedoeling ligt, om een vrijerijtje met Marietje op touw te zetten, als om met dat knappe weeuwtje van een moeder van haar te trouwen, hoewel ook die overigens nog lang niet te versmaden valt.... En om je te bewijzen, dat ik waarachtig meen, wat ik zeg, geef ik je te raden, waarom ik eigenlijk mijn goeden tijd hier heb zitten zoekbrengen?’

‘Nu?’

‘Om je een nieuwtje te vertellen, kameraad, dat ik niet wilde, dat jij eerst gelijk met ieder ander zoudt vernemen.... Ik ben geëngageerd, man; en met wie, denk je?’

‘Weet ik het?’ Zeg maar op....’

‘Ja, je komt er toch nooit op, wil ik wedden.... Ik zal je dan ook maar uit den droom helpen: met Clara Cuypers, vriendje; hadt je dàt gedacht?....’

Neen, zeker had hij dat niet kunnen gissen, en de mededeeling bleek indruk te maken ook.... Onthutst zag Bloemers zijn vriend een oogenblik aan; de warmte der opgewondenheid, die zijne wangen eene ongewone kleur had verleend, scheen geheel verdwenen; stamelend herhaalde hij slechts, ongeloovig nog:

‘Met Clara Cuypers?’

Maar Van Deinzen, in zijne zelfgenoegzame oppervlakkigheid, zag niet de ontroering in de ziel van den geslagen mededinger, hoorde alleen den toon van twijfel in zijne stem, verheugde zich over het succes van zijne verrassing. En triomfantelijk als te voren, hernam hij, banaal:

‘Heb ik dat niet kranig geleverd? Wel een felicitatie waard, hè! zoo'n pracht van een meid en dan iedereen te slim afgeweest te zijn!....’

Zich vergenoegd in de handen wrijvende, vervolgde hij, lachende om zijn eigen geestigheid:

‘Dat vliegje heb ik je maar aardig afgevangen, jou en menig ander voor den neus weggesnoept....’

Met geweld dwong Bloemers zich tot gewoon-doen, en daar hij niet onhartelijk wilde schijnen en evenmin ook maar laten vermoeden wat er in hem omging, antwoordde

hij rustig en toch ondanks zichzelven niet zonder een zweem van spijtigheid:

‘Het is niet zoo heel vreemd, dat juffrouw Cuypers een massa bewonderaars had: voor zoover ik weet, zou je hier geen betere partij kunnen doen.... Gratuliere bij deze.’

‘Dank je, hoor! Maar zwijg er nog een paar dagen over; het wordt na de volgende week pas publiek. Ga je nu mee naar de kroeg, zeg?’

‘God, kerel, houd me ten goede, ik kan waarachtig nog niet, ik *moet* even een brief pennen....’

‘Dus met andere woorden: hoepel maar op!.... Enfin, ik zal dan maar vast een plaatsje voor ons gaan uitzoeken. Je komt toch immers?’

‘Ja, dat is goed, als ik klaar ben.... Buiten of binnen?’

‘Buiten natuurlijk, adieu!’

‘Adieu, tot straks!’

Eindelijk was hij weg, eindelijk.... En dat heette nu zijn zoogenaamde beste vriend, die daar dom-brutaal met het meisje ging strijken, dat hij al lang en breed voor zichzelven had bestemd.... Bah, wat een rommel, wat had zij hem er leelijk tusschen genomen! Maar hij had het kunnen weten, hij was de eerste niet.... Ook al een schrale troost, een waarheid als een magere koe! Hij had haar geducht het hof gemaakt, dat is zeker; maar wat heb je al niet over voor zoo'n kranige meid met 'n kopstukken.... die je alleen al zouden doen watertanden?.... Die Van Deinzen was toch een leukerd, die had het verduiveld slim aangelegd.... Zou iemand er iets van hebben gemerkt? Ja, de kerel had altijd succes bij de vrouwen, en hij wist ervan te profiteeren ook. Maar dat hij zoo'n zaakje zou doorzetten en nu juist hem dat koopje moest leveren, wie zou dat achter hem hebben gezocht... En of zij te feliciteeren was met haar keus? Zou het ook hem niet om de duiten te doen zijn; was hij maar eenigszins, wat je noemt degelijk? Enfin, wat kan het hem eigenlijk schelen, hij zelf was getroefd, daarmee uit, en die eene bladzijde van zijn kladboekje kon gevoeglijk worden doorgehaald. Er waren er trouwens al meer vol. Komaan, maar niet op die kamer blijven suffen, een beetje luchthappen en dan straks er maar een extra borrel op zetten....

Doch toen hij op het punt stond van uit te gaan, dacht hij er opeens weer aan, dat hij Marie nog onder handen moest nemen. Hij had zich reeds lang tot taak gesteld een wakend oog over haar te houden, zoo'n beetje voogd over haar te spelen. Eeuwig jammer, dat die vroegtijdige dood van haren vader haar en hare moeder in zulke ongunstige conditiën had gesteld; zij verdienden beter, die twee vrouwen, en wat konden zij zich soms nog moeilijk in die nieuwe verhoudingen verplaatsen! Het was zoo'n goed kind, dat Marietje, zoo'n hartelijk schepseltje, alleen een beetje al te naïef, al te groen. Hij zou haar maar weer eens flink de les lezen, en misschien was het ook niet overbodig, haar speciaal aan te bevelen op hare hoede te zijn voor Van Deinzen, want of dat engagement zijn vriend zou weerhouden van alle dwaasheden, trok hij zeer in twijfel.

En dus belde hij. Een halve minuut later, na een bescheiden tikje, trad Marie binnen, bleek, bedeesd, de neergeslagen oogen met gezwollen leden.

‘Wat belieft u, mijnheer?’

Zelfs al hadden er hem harde woorden op de lippen gezweefd, dan nog zou de aanblik van hare stille bedroefdheid ze hebben weerhouden, hem tot zachtheid hebben

gestemd. Want welke plannen Van Deinzen al mocht hebben gekoesterd, zij kon niet anders dan de lijdende partij zijn geweest, dat toonde hare geheele houding.

Met een accent van vaderlijke teederheid antwoordde hij dan ook, ernstig, maar zacht:

'Je moest me eens opbiechten, wat er zoo straks tusschen jullie is gebeurd, Marietje.'

'Och, mijnheer, vraag u dat toch niet,' smeekte zij en de nauwelijks bedwongen tranen begonnen opnieuw te vloeien.

'Kom, kindje, geen waterlanders, hoor!' troostte hij; 'wees nu eens flink en zeg me ronduit, wat mijnheer Van Deinzen je heeft gedaan. Ik mag dat toch wel weten, hè. Of heb je tegenwoordig geheimen voor me?'

Hij lachte haar bemoedigend toe, en reeds half overwonnen, knikte zij schuchter van neen, maar vulde haar antwoord aanstonds aan met een nauw hoorbaar verlegen:

'Ik durf het heusch niet te vertellen, het is zoo vreeselijk dwaas.'

Toen besloot hij een andere tactiek te volgen, door ondervraging te trachten zijn doel te bereiken.

'Heb jij mijnheer opengemaakt, of was je op de kamer, toen hij hier kwam?'

'Neen, mijnheer. Waarschijnlijk heeft de voordeur aangestaan en is hij zoo ongemerkt binnengekomen. Moe wist ten minste ook niet, dat er iemand boven was, maar toen er gebeld werd, ben ik dadelijk gaan kijken; wij dachten natuurlijk, dat u het zou zijn. Mijnheer Van Deinzen vroeg toen, wanneer u thuiskwam.'

'Zoo, wist hij dat niet? En hoe laat was het ongeveer?'

'Kwart over drie, mijnheer.'

'Je hebt hem toch gezegd, dat ik altijd tot vier uur op het kantoor blijf?'

'Ja zeker, mijnheer, maar mijnheer besloot maar op u te wachten.'

'En ben jij al dien tijd bij hem gebleven?'

'Ja, mijnheer.'

'Maar, Marie, hoe kun je nu toch zulke domheden uithalen? Is dat nu gepast voor een jong meisje, om zich drie kwartier lang met een vreemden heer op één kamer op te sluiten en vrijwillig weet ik wat voor praatjes aan te hooren? Denk toch om je goeden naam, kind, het kostbaarste wat je op de wereld bezit....'

'Ik had ook wel willen heengaan, maar mijnheer wilde mij zoo graag spreken....'

'Waarom?'

Na een kort oogenblik van inwendigen strijd - zij had niets liever gewenscht dan haar hart voor hem te kunnen uitstorten - niets dan een aarzelende uitvlucht:

'Ik weet niet, of ik het u wel vertellen mag; mijnheer Van Deinzen zou het misschien niet goedvinden....'

'Zijn het dan zulke intimiteiten?' drong hij aan.

En toen zij bleef zwijgen, spottend, ongeduldig:

'Nu ja, ik bedoel niet, dat je me precies dezelfde vurige bewoordingen moet weergeven, waarin hij je zijne liefde heeft beleden; ik verlang alleen het feit als zoodanig van je te vernemen. Of is het soms niet waar, heeft hij je niet bezworen, dat hij van je hield?'

'Mijnheer heeft me dat vroeger al eens bekend,' viel zij door de mand, en ziende dat het gelaat van Bloemers betrok en zijn voorhoofd zich fronste: 'Wees u toch niet boos, mijnheer, die arme mijnheer Van Deinzen is zoo te beklagen....'

'Te beklagen!' lachte hij luid op en hij dacht weer aan het rijke, trotsche meisje, dat zich ook al door hem had laten verstrikken, en hij was een heel eind op weg zijn vriend te gaan haten.

‘Weet u dan niet,’.... begon zij weder; maar zich plotseling bedenkende, bleven haar de woorden op de lippen steken.

‘Wat moet ik weten?’ viel hij uit, barsch, dat zij er van schrikte, ‘wees zoo goed niet langer in raadsels te praten.’

En onder den indruk van zijne boosheid, vertelde zij hem nu, schroomvallig, hoe Van Deinzen haar in het vertrouwen had genomen, dat zijne ouders hem wilden dwingen te huwen met een meisje, van wie hij niet kon houden, omdat hij háár liefhad, háár alleen, en hij wel zou moeten toegeven, maar er diep ongelukkig onder was....

‘Die ploert!’ siste hij, ziedend van verontwaardiging;

maar angstig liet hij er op volgen, met zichtbare ontroering:

'En heb je hem geloofd?'

Zij zag hem onbevangen in het gelaat, terwijl hare trouwhartige kinderoogen oprechte verwondering uitdrukten, toen zij hem onschuldig ten antwoord gaf:

'Hoe meent u, mijnheer; mijnheer Van Deinzen zal er toch niet om liegen?'

'Dus je hebt het noodig geacht om bij hem te blijven, om hem te troosten in zijn verdriet?'....

'Ja, zeker, mijnheer; daar heb ik toch niets aan misdaan?'

'En toen heeft hij je in zijne armen genomen en je gekust.... tot

HOLLANDSCH LANDSCHAP. Naar Gabriël.

je mij hoorde aankomen..'

'Neen, mijnheer,' riep zij vol vuur, 'dat is niet waar; ik zou nooit toelaten, dat iemand mij zoende....'

'Maar Van Deinzen heeft het dan toch willen doen en dus moet jij daar aanleiding toe hebben gegeven; je bent natuurlijk op zijn liefdespraatjes ingegaan....'

'Heusch niet, mijnheer, werkelijk niet,' riep zij verontwaardigd, en de tranen kwamen haar weder in de oogen; 'hoe kunt u toch zoo iets van mij denken?....'

'Goddank,' zuchtte hij en er scheen hem een pak van het hart te vallen; 'ik vreesde er voor, Marietje. Maar beloof me nu dan ook, dat je voortaan mijnheer Van Deinzen uit den weg zult blijven en vooral niet meer naar hem luisteren. Op mijn woord, je behoeft geen medelijden met hem te hebben.... Toe, geef me de hand er op.'

Gewillig stak zij hem haar handje toe, hard en ruw van het vroeger ongewone werk; hij hield het een oogenblik vast, streek haar met een air van bescherming over het blonde haar, zag haar diep in de blauwe oogen. Een eigenaardige gewaarwording doortintelde hem. Plotseling vroeg hij haar teeder:

'Zul je altijd vertrouwen in mij stellen, kindje?'

‘Hoe kunt u daaraan twijfelen?’ fluisterde zij; ‘niemand op de heele wereld, dien ik zoo hoog acht als u....’

Nog liet hij haar niet gaan, en onder den warmen gloed van zijnen doordringenden blik, was zij genoodzaakt de oogen neer te slaan, bedekte een brandend rood vurig haar lieve gezichtje. En weder vleide hij:

‘Zul je dat kleine hartje daar aan niemand wegschenken, zonder mij daarover geraadpleegd te hebben - of is het misschien al te laat?....

Verschrikt wendde zij haar hoofdje af. Nog gloeiender werd haar blos, maar geen antwoord volgde.

‘Marietje,’ smeekte hij, en het was hem of zijn leven afhing van haar uitspraak, ‘Marietje, zeg de waarheid....’

Toen rukte zij snel zich los en schaamtevol verborg zij haar gelaat in de handen, en wegvluchtende van hem, snikte zij, terwijl zij ijlings de kamer uitsnelde:

‘Ik *kan* niet, mijnheer, ik *kan* het niet zeggen, *u* vooral niet....’

En alleen met haar onverklaard geheim, werd het hem in de enge ruimte binnenshuis spoedig te benauwd, en een onwederstaanbaar verlangen dreef hem voort naar de rustige eenzaamheid van zijn heerlijk bosch, om na te gaan denken, kalm en ernstig, onder het schaduwrijk looverdak in Gods vrije natuur, met om zich heen niets dan het getjilp der vogeltjes en het vertrouwelijk ruischen der bladeren en de menschengeluiden van heel ver....

Het diamanten stel
door F.J. Dun.

I.

Frits van Roon zat op zijn kantoorkruk. IJverig had hij geruimen tijd zitten schrijven, maar op het oogenblik, als wij hem bespieden, is

KINDERKOPJE. Naar eene Pastelteekening van A. Perrot.

hij juist aan het einde van zijn taak gekomen. Een vel groot kwarto was bijna geheel door hem beschreven met gelijkmatige, duidelijke hand. 't Was een akte tot oprichting van een naamlooze vennootschap. Dat deze akte zoo uitgebreid geworden was, had voornamelijk daarin zijn grond, dat de vennooten door allerlei bepalingen getracht hadden zich te verzekeren tegen wederzijdsch bedrog. Frits las zijn werk over, ten einde zich te overtuigen, of hij bij 't overschrijven geen fouten gemaakt had. Toen dat onderzoek naar wensch afgeloopen was, legde hij zijn pen neer en liet eenige oogenblikken zijnen gedachten den vrijen loop.

‘Zoo!’ sprak hij in zichzelven, ‘vijf minuten voor achten, om half negen is 't mijn tijd van vertrekken, dus heb ik nog een groot half uur voor mij. 't Is de moeite niet meer waard om aan de vierde kopie te beginnen. Die krijg ik toch niet meer af, en zulke akten schrijf ik liever in zijn geheel achter elkander af. 't Heeft toch ook nog den tijd; overmorgen zullen ze pas geteekend worden. 'k Wou, dat 't maar halfnegen was. De patroon komt van avond pas met den laatsten trein thuis, ja, maar ik kan toch niet weggaan voor 't klokje van gehoorzaamheid geslagen heeft. Ik moet 't aan mevrouw of aan de meid zeggen, en je kan nooit weten, er moest nog maar eens iemand komen om mijnheer te spreken.’ En hij legde beide ellebogen op het

verschoten groene bekleedsel van zijn lessenaar, dat met menige inktvlak bedekt was, getuige van langdurig gebruik. Zijn hoofd liet hij rusten op beide handen en hij verzonk in diep gepeins.

'tHad Frits nooit recht willen vleugen in de wereld. Oorspronkelijk voor onderwijzer bestemd, had hij wel de studie, daartoe vereischt, doorgemaakt, maar het examen was een onoverkomelijke slagboom voor hem gebleken. Bepaald dom was hij niet, maar toch scheen hij niet genoeg windingen in zijn hersens te hebben om al de gangen en gangetjes tot het examen te volgen, terwijl een natuurlijke schroom hem belette zich meer voor te doen dan hij inderdaad was, en geen vrijpostigheid of ook wel brutaliteit zijn tekort aan kennis kon aanvullen. Na drie vergeefsche pogingen had hij 't opgegeven, en gedachtig aan het oude spreekwoord, dat een gedropen schoolmeester een uitnemend kantoorheer is (of kan zijn), was hij op advertentiën gaan schrijven. Ook dat was aanvankelijk niet best gelukt. Een vriend had hem al eens verzekerd, dat 't vinden van een goede betrekking op een kantoor gelijkstond met

het vinden van een naald in een voer hooi, en hij was er al haast toe gekomen, dat te gelooven. Hij had er wel niet over te klagen, dat zijn brieven onbeantwoord bleven, integendeel, van de tien brieven kreeg hij wel op drie antwoord, daar hij een nette en duidelijke hand schreef, maar dat was toch nog wat anders dan de betrekking krijgen.

Eens had hij geschreven op een advertentie, waarin een bediende op een assurantie-kantoor gevraagd werd. Reeds den dag, nadat hij zijn brief onder nummer 7108 aan het bureau der courant had bezorgd, ontving hij een schrijven van den volgenden inhoud: ‘De heer F. van Roon wordt verzocht onder hetzelfde nummer als van de advertentie ons te melden bij welke firma of firma's hij in onze branche werkzaam geweest is of nog is.’ Anders niets. Hij had natuurlijk geantwoord, dat hij tot dusverre zich aan het onderwijs gewijd had, en.... taal noch teeken had hij verder vernomen.

Hij was al zoo blij geweest met dien brief, want 't was de eerste geweest, dien hij ontving. Op zijn vorige brieven - en het waren er al meer dan twaalf geweest, die hij verzonden had - had hij nooit eenig bericht ontvangen. Maar dat was wellicht daar vandaan gekomen, dat hij nog niet op advertenties schrijven kon. Zijn eerste epistels waren namelijk geadresseerd aan de Redactie en van den volgenden inhoud:

> Mijnheer de Redacteur!
> In Uw geacht blad van den zooveelsten dezer zie ik, dat U vraagt een bediende op een expeditiekantoor onder nummer 3814 van dit blad. Ik zou gaarne voor die betrekking in aanmerking komen en verzoek U dus op mijn sollicitatie te letten.

Een vriend, met wien hij er eens over sprak, dat hij in 't geheel geen antwoord kreeg, liet hij een brief lezen, die juist gereed was om te verzenden. Deze bemerkte aanstonds de fout, en bracht hem aan het verstand, dat hij de brieven niet aan de Redactie maar aan de Administratie moest richten en op 't adres het nummer der advertentie vermelden. Je behoeft op 't adres anders niet te zetten dan: Aan de Administratie van die of die courant, en dan zet je het nummer van de advertentie met flinke duidelijke cijfers er buitenop.

‘Maar aan wien moet ik den brief dan richten?’ had hij gevraagd.

‘Wel, dat is heel eenvoudig. Firma's, die op deze wijze brieven op advertenties inwachten, houden zich om welke reden dan ook onbekend. Je schrijft dus niets anders dan: Mijnheer! Dan heb je ten minste kans, dat je eens antwoord krijgt.’

Werkelijk had hij zoo nu en dan, zooals wij zagen, een teeken van leven gezien. Eens was hem, eveneens anoniem, gevraagd of hij zelfstandig werken kon.

Het antwoord, dat hij had moeten geven, was van dien aard, dat hij van te voren op duim en vinger wel kon uitrekenen, dat ook daarvan niets komen zou. Een paar malen was hij zelf ontboden, om in persoon 't een en ander nader te bespreken, maar zijn totale gebrek aan ervaring in kantoorwerkzaamheden was voldoende geweest om te veroorzaken, dat hij ongetroost heengezonden werd.

Eindelijk was de fortuin hem gunstig geweest. Door een kennis van zijn vader was hij gerecommandeerd aan een notaris, die hem als klerk had aangenomen op een salaris van 30 gulden per maand. Frits was den prins te rijk geweest. Ruim zeven gulden in de week, 't was haast te veel, want als kweekeling had hij er maar 3 in de

week verdiend. Met zijn 30 gulden in de maand, die successievelijk tot 35, 40, 45 en eindelijk tot 50 waren geklommen, had hij eenige onbezorgde jaren gesleten. Zoolang zijn ouders leefden, had hij die een behoorlijk kostgeld kunnen betalen, wat hun ook niet te onpas kwam. Maar zij waren beiden kort na elkander gestorven, en toen hij nu zoo geheel alleen op de wereld stond, en hij bij vreemden ‘op kamers’ moest - en toch hij had er maar één tot zijn gebruik - toen hij alles zelf bekostigen en voor alles zelf betalen moest, was hij al spoedig tot de conclusie gekomen, dat rijk zijn en 40 à 50 gulden in de maand verdienen nog heel wat anders is. Daar hij ingetogen leefde en voor al te groote jeugdige dwaasheden bewaard bleef, kwam hij niet alleen met zijn geld rond, maar maakte zelfs nog een klein spaarpotje.

Zoo begon hij zachtjesaan tegen de dertig te loopen, en nog scheen hij nooit over trouwen gedacht te hebben. Maar om te trouwen moeten er twee zijn, evenals dat bij alle werkingen 't geval is, waarbij een meewerkend of volgens Terwey, belanghebbend voorwerp kan voorkomen. En zoolang je nu die tweede niet heb, trouw dan maar eens! Je kan toch niet tegen den burgemeester zeggen, dat je je bruid vergeten hebt. Maar ziet, op zekeren dag had hij die nummer twee ontmoet. Onverwacht, dat is waar.

's Morgens had hij er heelemaal niet aan gedacht, wanneer en of hij wel ooit trouwen zou, maar 's avonds.... ja, dat was eigenlijk zoo toegegaan. Hij was om halfnegen van zijn kantoor gekomen en liep, vóór hij naar zijn kamer ging, een straatje om.

Juist op den hoek eener straat gekomen, ziet hij een juffertje, dat dwars oversteekt, maar nog even omkijkt naar den modewinkel op den hoek, waar met groote letters de halfjaarlijksche uitverkoop geannonceerd was. Misschien had zij daar al een poosje voor staan kijken en viel het scheiden van al die kwikken en frikken, die daar voor spotprijs aangeboden werden, moeilijk. Vandaar dat zij omzag. Maar tegelijkertijd komt er van de tegenovergestelde richting een rijtuig en van deze zijde een vrachtwagen, en haar aandacht is nog zóó geboeid door het moois uit het modemagazijn, dat zij wel het eene, maar niet het andere voertuig bespeurt. Willende wijken voor het eene, komt zij te staan vlak voor het paard van het andere. Een schreeuw, een gil, maar Frits is al toegeschoten en trekt haar voor het paard weg.

Nu was Marie van Nieuwkerken een gansch zeer lief meisje. Een slanke taille, hagelwitte tandjes, een fijn gevormd handje, maar bovenal - o! mochten alle getrouwde morsebellen ten genoege harer mans daarom denken - datgene, wat een vrouw altijd aangenaam maakt om te zien: een smaakvol kapseltje; alles te zamen maakte zoo maar opeens op Frits een onvergetelijken indruk. Hij was opeens als een geladen electrische batterij. Door den schrik had zij een pakje laten vallen. Maar haar lippen behoefden slechts te lispelen: ‘mijn pakje’ of Frits had het reeds opgeraapt, en toen nu bij het overgeven daarvan zijn vingers de toppen der hare raakten, had de ontlading ineens plaats. Hij was verliefd.

‘Woont u ver van hier, juffrouw?’

‘'t Schikt nogal, mijnheer. In de Voorstraat.’

‘Mag ik u dan geleiden?’

Nu ze gezegd had, waar ze woonde, kon ze eigenlijk geen neen meer zeggen. En ze zei geen neen.

Dat was het begin geweest.

En 't eind was geweest, dat ze ja zei, toen de burgemeester haar vroeg, of zij tot haar wettigen man nam Frits van Roon, hier tegenwoordig, belovende enz. enz.

Maar Frits zit nog op zijn kantoorkruk, met de ellebogen op den lessenaar en beide handen onder het hoofd. Dit alles ging hem nog eens door de gedachten. 't Was thans drie maanden geleden, dat hij de man van Marie van Nieuwkerken werd, en ja, hij was gelukkig met haar. Wat kon zij gezellig keuvelen, wat een genot, thans weer een eigen thuis te hebben. Ook in het godsdienstige waren zij eens geestes, eenvoudige, kinderlijk geloovige zieltjes, zonder zich te verdiepen in de groote tijd- en strijdvragen, waarvan ze trouwens in 't geheel geen begrip hadden; beiden gehecht aan de kerk hunner vaderen, zonder te kunnen zeggen, waarom ze die uitnemender achtten dan eenig ander

kerkgenootschap. Ze waren gelukkig, ja, want wel was zijn woning niet groot en aanzienlijk, daar hij in een derderangsstraat woonde op de tweede verdieping vóór; de kamer was niet groot, de keuken klein en de alkoof erg klein, - zij deed f 2.25 per week, - maar al moest hij dan zeggen:

Klein en needrig is mijn hutje,

hij kon er op laten volgen:

Maar de vrede woont er in.

Hij was gelukkig, ja, maar.... en nu kwamen, maar thans ook voor 't eerst - de maren; maar wat kostte dat trouwen een geld! Hij had een aardig spaarpotje,.... gehad, Marie had ook nog een stuivertje.... gehad, en toen dat stuivertje uitgegeven en dat spaarpotje geleegd was, was nog alles niet betaald. Toen hij huwde verdiende hij reeds sinds ruim een jaar 60 gulden in de maand, maar hij had gehoopt, als hij trouwde, nog eens opslag te krijgen, maar dat was niet gebeurd. Wel had hij van zijn patroon een hartelijken zegenwensch gekregen en een bankje van 25 gulden, maar opslag niet.

Nu kunnen jongelui van ruim 700 gulden per jaar wel leven, er zijn er wel, die van minder moeten rondkomen; maar dan moeten ze niet met schuld beginnen en de vrouw moet een huishoudelijke vrouw zijn. En hij was begonnen met schuld. Wat contant betaald had moeten worden, dat was alles best gegaan: het huwelijk en de stukken daarvoor benoodigd met de fooien, de huwelijksbevestiging met de fooien en een cadeautje voor den dominee, de bruidsuikers en den wijn en de likeur en de trouwrijtuigen ook al met de fooien, en een partijtje met de zaalhuur en nog weer eens fooien, en de fooien aan de brengers van de cadeautjes, die ze gekregen hadden, - hè, 't is of 't geld zich naar Salomo's uitspraak in zulke dagen vleugelen maakt; maar enfin, dat alles was betaald en dus had hij daarover geen zorg meer. Maar nu waren de rekeningen gekomen van zijn trouwpak en 't hare, van de meubelen en 't beddegoed, van den behanger voor gordijnen en kleeden - ja, zijn vrouw had een goede keus, en wàt smaakvol was alles, wat zij gekocht had, want zij had 't toch eigenlijk gekocht, al was hij er bij geweest, maar 't was alles nogal duur. Had 't niet een beetje minder gekunnen? En wat krijgt een mensch, als hij trouwt, toch een schep prullen, en wat moet je dan nog een aantal dingen koopen, die toch ook allemaal geld kosten. Zij hadden wel zeven trekpotten gekregen en vier stel presenteertrommels en vijf paar pullen. Liever had hij in plaats daarvan een fornuis gehad met toebehooren, en met de kachel er bij moest hij thans nog een rekening van f 42 aan den smid voldoen.

Hij had al wel honderdmaal de rekeningen te zamen geteld en altijd weer en altijd weer kwam hij zoowat f 150 tekort. Kon hij nu maar elke maand f 10 oversparen, dan kon hij het in 15 maanden te boven zijn, maar.... en daar kwam een tweede maar. Zijn vrouw kon zoo slecht of liever zoo goed met geld overweg. Zij was elke maand al wat tekortgekomen. De eerste maand had dat geen bezwaar gegeven, want de vleeschhouwer had van den eersten dag af een boekje gegeven, en dat opschrijven ging erg gemakkelijk. En Marie meende, dat ze 't nogal zuinig aangelegd had, toen ze maar f 12.44 moest betalen; dat ging al dadelijk van zijn salaris af. Ook de huur betaalden ze per maand, daar hij zijn salaris per maand ontving. Toen hadden ze niet eens f 38 over. In de tweede maand had zij ook maar een rekeningetje bij den

kruidenier gemaakt. Toen was er maar even f 25 overgebleven en.... nu ja, maar hij was toch gelukkig met zijn Maria, ja, ja, maar hoeveel maal was de dokter al geweest? Ziekelijk was ze niet, o neen, zoo goed was ze als wat, maar had ze hoofdpijn of voelde ze zich niet lekker of had ze kiespijn, altemaal dingen, naar hij vernomen had, daar jonge vrouwen wel eens meer last van hebben, dan moest dadelijk de dokter komen. Hoe hoog zou diens rekening al wel zijn?

Daar sloeg de klok halfnegen. Hij schrikte uit zijn overpeinzingen op, bergde aanstonds datgeen, wat geborgen moest worden, draaide het licht uit en riep aan de kamerdeur - 't ging heel burgerlijk bij notaris Van Zanden toe - dat hij wegging.

‘Niets aan mijnheer te zeggen, Van Roon?’ vraagt mevrouw, de deur openende.

‘Neen, mevrouw, er is niets bijzonders geweest.’

‘Goedenavond.’

‘Goedenavond, mevrouw.’

II.

Zou hij den tram maar niet nemen? Dan was hij des te eer thuis. Hij dacht een oogenblik. Vroeger sprong hij er gedachteloos op en reed menigmaal naar zijn kosthuis, dat aan het andere einde der stad was. Thans wilde hij dat dubbeltje maar sparen, en eigenlijk moest hij 't sparen ook. Een mensch mag er immers wel wat voor overhebben om getrouwd te zijn?

Toen hij binnenkwam, kwam Marie hem vroolijk en opgewekt tegemoet. Zij sloeg haar beide armen om zijn hals en kuste hem, dat het klapte.

‘'t Is toch zoo'n lief vrouwtje,’ dacht Frits bij zichzelf, en voor een oogenblik verdwenen de rimpels van zijn voorhoofd en verzette hij de gedachte aan onbetaalde rekeningen.

Ze deed zoo haar best om hem te pleizieren, en 't zag er zoo knusjes in zijn woning uit. Want proper en net was ze, zijn Marie. En welk man wordt, mits dit niet overdreven wordt, en hij niet eens een beetje sigarenasch mag morsen, daardoor niet een aangenaam thuis bereid? Toch moet daar nog iets bijkomen. Zij moet de kookkunst wat beter verstaan dan Maria van Roon geboren Van Nieuwkerken. Maar daarover straks nog.

Frits had een huisjasje aangeschoten, zijn pantoffels aangedaan, een pijpje gestopt en een kopje koffie gebruikt.

‘Frits,’ begon ze met vleiende stem, ‘nicht De Groot is van middag hier geweest.’

Van Roon kreeg een wonderlijk gevoel over zich. Een vaag vermoeden kreeg de overhand, dat Marie wat bijzonders te vragen had.

Nicht De Groot was de dochter van een kruidenier, die er warmpjes in zat. Hij leverde ook hun op rekening, wat zij voor hun klein huishoudentje behoefden, maar omdat 't familie was, bestelde Marie wel eens wat meer dan zij rechtstreeks noodig hadden, omdat ze voor haar familie zich grooter wilde houden dan zij inderdaad was, en of ze niet van zestig maar van honderd twintig gulden in de maand moest leven. De kruidenier zelf bezat een groote hoeveelheid nederigen hoogmoed, of beter misschien, hoogmoedige nederigheid. Hij was maar kruidenier en als hij 't over zijn zaken had, dan ging 't *tegenswoordig* wel niet erg best door de concurrentie, maar hij kon toch ieder het zijne geven en zoo nu en dan een pandje koopen. De volgende week Dinsdag zou het juist vijf en twintig jaar zijn, dat hij in de zaken was en dan wilde hij een ‘klein partijtje’ geven. Marie was ook genoodigd en.... 't hooge woord moest er uit - Frits moest maar thuisblijven. Want tante Grietje zou ook komen. Tante

Grietje nu was een zeer rijke tante, die 't Marie niet vergeven kon, dat ze met een armen kantoorheer getrouwd was. Nu was Marie nooit door een rijken kantoorheer gevraagd; dien had ze dus moeilijk kunnen nemen. En Marie zelf had ook geen geld, zoodat ze vóór haar huwelijk als juffrouw van gezelschap in haar levensonderhoud voorzag. Ze verstond daardoor de kunst van duidelijk en zelfs schoon te kunnen voorlezen; zij kende menig vers van buiten, kon pianospelen en zingen, kon meepraten over den laatsten smaak, maar koken kon ze niet of eigenlijk niet goed. Nu is 't wel geen kunst om zout in de aardappelen te doen, maar 't is een weet, hoeveel er in moet.

(*Wordt vervolgd.*)

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur. Met portretten, kaarten en andere illustratiën.

(*Vervolg van blz.* 229.)

Want een der groote voordeelen van Rotterdam is de gunstige natuurlijke ligging ten opzichte van het achterland.

Niet alleen spoorwegverbindingen voeren de goederen uit Midden-Europa naar deze zeehaven toe en af, doch ook groote bevaarbare rivieren leveren een goedkoop transportmiddel. Daardoor is Rotterdam in de eerste plaats geworden een haven voor den transito-handel, terwijl het in vorige eeuwen uitsluitend een stapelplaats was.

Den blik van den oever afwendend, rijst voor ons een stadsbeeld, zoo innig mooi, als we het nauwlijks droomen kunnen. Een lijn van daken en schoorsteenen, heel vaak gebroken, teekent zich in de blauwe lucht, met kleurige vlakken van geel, groen en rood er onder, met de loodrechte strepen der tallooze scheepsmasten, waaraan enkele vaantjes coquet-brutaal wapperen.

Even hoog als de contourlijn der stad zijn, als versteven golven, de gele bogen der spoorwegbruggen.

Zwaar staat de onvoltooide St. Laurens met den vierkanten kop in blauwgrijze kleur.

Alles overheerschend dringt het Witte Huis zich naar voren. Hieromtrent moeten wij ons gemoed eens luchten.

We willen beginnen met onze bewondering uit te spreken voor den bouwmeester, die een 45 M. hoog huis, op zulke slappe gronden, zoo solide plaatste. Een woord van erkenning voor den durf van dengeen, die het zetten liet, mogen wij ook niet verzwijgen, want in zekere mate is het een

OOSTPUNT NOORDER-EILAND. SPOORBRUG. WITTE HUIS. ST. LAURENS. BAGGERMACHINE. GEZICHT OP ROTTERDAM VANAF DE OUDE PLANTAGE.

daad geweest om in ons vroede Holland met zoo iets buitenlandsch te beginnen.

De sky-scraper maakt ongetwijfeld veel indruk en is vaak, niet ten onrechte, één dier dingen, waarop de Rotterdammer trotsch is.

Maar er zijn ook anderen, wie dat witte gebouw ontzettend ergert, die het beschouwen als een versteend type van een reclame-koopman.

Opzichtig in zijn voorkomen, glimmend, glinsterend wit, met het roode massale, domperachtige dak als hoofd, waar bovenop nog reclame gemaakt wordt.

Lomp en plomp staat hij daar, de oude stadsomgeving bedervend. Talrijke kleine vensters wijzen er op, dat groote, ruime denkbeelden hem vreemd zijn. En binnenin! Een heel nauwe trap, symbool van den moeilijken gedachtengang, wanneer het geen handel betreft; want anders gaat het snel als de beide liften.

O, monster van de 19e eeuw, niet alleen dat je ons overdag hindert, maar 's avonds zet je plots groote lichtende oogen op, die één of ander havermeel aanbevelen en die je even dichtknijpt om ze daarna open te zetten, zoodoende het stemmige, wat er in sterren-avonden is, verbrekend.

En wij zijn het niet alleen die het land aan je hebben.

De, helaas onlangs gestorven, groote Jaap Maris heeft ons verteld hoe de aanblik van Rotterdam, komende uit het oude Dordrecht, totaal bedorven is.

Zoo gaan er zooveel teere dingen weg in onzen practischen tijd.

Omstreeks vier uur, na een helderen winterdag, is het een groot genot vanaf de boot (of Oude Plantage) dit zelfde stadsgezicht te genieten.

De luchten zijn dan paars, en violet, en rood, en grijs en blauw, hel naast elkaar of saamvervloeiend.

Nevels hangen wazig om de stad, lichten beginnen overal te schitteren.

Grijze en witte ijsschollen drijven den stroom af, naar zee, over en naast elkaar gaand, pletterend tegen de brugpijlers of verdeeld door de ijsploegen. Alleen grootere schepen rusten op den vloed en doen hun eentonig, sidderend gebrom hooren, bij het invaren der havens.

De maan is hooger gerezen en schijnt feëriek langs de besneeuwde boomen der Oude Plantage.

Donkere vlekken water, tusschen de ijsschollen opengebleven, tintelen alsof er loovertjes van goud gestrooid zijn, en als in een wonderland rust in het blanke manelicht de stad.

Het gedreun en gedaver van de fabrieken aan de overzijde, het scherpe fluiten der treinen roepen ons uit deze extase terug.

We zijn thans

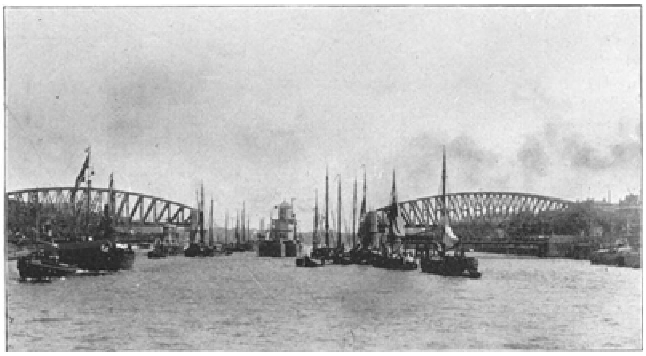

KONINGSHAVEN (IN DE WESTELIJKE RICHTING GEZIEN). OP DEN VOORGROND DE KONINGINNEBRUG, DAARACHTER DE SPOORBRUG. DE DRAAIBRUGGEN ZIJN GEOPEND.

bij den ingang der Koningshaven, ter hoogte van de Nassauhaven, en hebben dus het eigenlijke Feijenoord bereikt.

In 1590 werd dit driehoekige eiland, omringd door de Maas, Zwanengat (thans Spoorweghaven) en Mallegat, voor *f* 2400 door Rotterdam gekocht, 'om door duikeldammen de verlanding des strooms vóór de stad te voorkomen.'

Tot in de tweede helft der 19^e eeuw is dit eiland ongestoord gebleven.

'Door het tot stand komen der wetten, die Rotterdam nieuwe wegen te water en te land zouden verschaffen, werd de ondernemingsgeest hier wakker en begreep men dat de havens thans ook in overeenstemming met den te verwachten nieuwen toestand moesten gebracht worden.

Bij alle plannen tot uitbreiding der havenwerken werd het oog geslagen op de overzijde der rivier als de meest geschikte plaats om de nieuwe handelsinrichtingen te doen verrijzen.'

Verschillende projecten werden opgemaakt, later ook in verband met den spoorweg naar het Zuiden. Het zou ons te ver brengen, dit alles uitvoerig te behandelen, wij zullen alleen de resultaten mededeelen.

De Staat bouwde het spoorwegviaduct door de stad, de spoorbrug over de Maas, groef de Spoorweghaven en voorzag deze aan de Westzijde van kaaimuren, kranen, sporen en loodsen. Dit was van 1870 tot 1877. Een jaar later werd door de Gemeente, die ook den bovenbouw der draaibrug over de Spoorweghaven maakte, een vaste brug, de Willemsbrug, over de Maas gebouwd en moest, om aan de scheepvaarteischen te voldoen, de Koningshaven gegraven worden, (waarover een draaibrug), opdat de vaartuigen met staanden mast zouden kunnen passeeren.

Voor den handel zelve, werd de Rotterdamsche Handelsvereeniging opgericht, die het terrein tusschen de Spoorweghaven en den rivierdijk in erfpacht kreeg en aldaar voor eigen rekening de Binnen- en Entrepothaven liet graven, de Oostzijde van de Spoorweghaven bekaaide, de basculebrug over de Binnenhaven maakte en voor de noodige loodsen, sporen en kranen zorgde.

In 1879 was de Handelsvereeniging hiermee gereed, na eene uitgave van *f* 13,000,000.

Ook waren de beide boorden der Koningshaven en de oevers van het Noordereiland (eiland tusschen Maas en Koningshaven) door de Gemeente van kaaimuren voorzien.

Helaas werd niet beantwoord aan de schitterende vooruitzichten die men zich voorgesteld had.

De vaalgrauwe wolk van het ongeluk hing niet alleen boven de werken van den Nieuwen Waterweg, maar ook over de Handelsterreinen op den Linker-Maasoever.

De débacle van Pincoff, ondanks alles toch een verdienstelijk man, die door een jonger geslacht beter beoordeeld zal worden dan door het oudere, dat leed onder zijne fouten, is het begin van het einde geweest der Handelsvereeniging.

In 1882 even nog een schermutseling der zoo zwaar gedrukte met de Gemeente, die voor f 4,000,000 eigenares werd van datgene, wat drie jaren te voren voor f 13,000,000 tot stand was gekomen.

Nu voldoende op de hoogte, kunnen we de Koningshaven binnenvaren, na nog even opgemerkt te hebben dat de Nassauhaven, voor niet diepgaande schepen bestemd, een soort fabriekshaven is. Hier toch wijkt de Gemeente af van den eenmaal aangenomen regel, om de strook gronds van 30 M. breedte langs elke haven, nooit te verkoopen (wel te verhuren). Voor de industrie is het te bezwarend, om hare dure gebouwen op gronden te plaatsen, die alleen gehuurd of in erfpacht te verkrijgen zijn, en zij maakt daarom ook gretig gebruik van de terreinen om de Nassauhaven, waar behalve de wateraansluiting nog spoorverbinding bekomen kan worden.

Op den hoek van Nassau- en Koningshaven staat de Margarinefabriek Van den Bergh Ltd., waar honderden arbeiders melk en vetstoffen verwerken tot de gele massa, die met den stempel ‘margarine’ gemerkt, zoo menig landbouwer in verzoeking brengt om te doopen in den zusternaam, natuurboter.

Langs de bierbrouwerij d'Oranjeboom, en (ter rechterzijde) de stoombooten, die den Rijn bevaren, zijn wij de twee draaibruggen genaderd.

Onder de hooge spoorbrug kunnen wij doorvaren, onder de lagere van de Gemeente (Koninginnebrug) gewoonlijk niet. Deze en de Willemsbrug vormen de eenige belangrijke verbinding tusschen Rechter- en Linker-Maasoever, hetgeen evenwel een onhoudbare toestand is, blijkens de volgende cijfers:

Totaal verkeer over de Willemsbrug op een marktdag tusschen 5 uur v.m. en 10 uur n.m. (Dinsdag 7 Maart 1899.)	Personen	Handwagens	Wagens met 1 paard	Wagens met 2 paarden	Rijtuigen	Hondenkarren
	53733	2810	3814	888	140	1083

Er bestaan nog eenige veerdiensten, die evenwel alleen voor het vervoer van personen en voor dat van handkarren berekend zijn.

Op een gewonen dag (Zaterdag 11 Maart 1899) zijn bovengenoemde cijfers voor de Willemsbrug respectievelijk 53645, 2558, 3408, 891, 140, 1042, terwijl op denzelfden dag (11 Maart 1899) waargenomen werd omtrent de Koninginnebrug:

Gedurende 13½ uur werd de brug niet minder dan 24 maal geopend, zoodat de passage gedurende ruim 3¼ uur gestremd was. Tot nadere illustratie nog dit:

Op den 21sten Maart d.a.v. is waargenomen dat van 10 u. 22 tot 10 u. 45, gedurende welke periode de Koninginnebrug geopend was, aan de Rotterdamsche zijde 106 sleeperwagens en aan den anderen oever 36 wagens voor de brug stonden te wachten.

Wanneer een schip de brug zoodanige averij berokkent dat zij niet meer gebruikt kan worden, al is het slechts kort, dan moet de handel daarvan de uiterste nadeelige gevolgen ondervinden. Wel heeft men door enorme paalwerken en dukdalven, hier klompen van 25 M. lange palen en elk f 5000 kostend, de kans voor dit gevaar zooveel mogelijk verminderd, toch moet in dezen toestand verandering komen.

Al spoedig is links van ons de Binnenhaven, waarin een groot schip gebracht moet worden.

Wij zien nu de fout, begaan bij den aanleg van dit bassin; n.l. dwars op de stroomrichting gelegen, is het voor het groote vaartuig onmogelijk om in het betrekkelijk enge vaarwater alleen den draai te nemen. Daarom moeten drie sleepbootjes, van voren en achteren, trekken. Deze geven den indruk als straatjongens die hun beschonken vader trachten thuis te brengen en thans de voordeur bereikt hebben. Maar dan komt het moeilijkste nog, want vlak aan den ingang der haven is een brug, die de doorvaart vernauwt en licht aangevaren kan worden.

Dit verbindingsmiddel der twee oevers is een dubbele klepbrug, met eene overspanning van 24 Meters en ter breedte van 10.5 M. Over haar rijvlak kunnen spoorwagens gaan.

De groote brugkleppen zouden door haar oppervlak, bij sterken wind, zeer moeilijk beweegbaar zijn; daarom is ter weerszijden een poortgebouw bij wijze van scherm opgericht, waarvan vooral het westelijke groot is en waarin o.m. de bureau's der

Handelsinrichtingen, der Holland-Amerikalijn, van het Deensche consultaat en der filiaal van het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut gevestigd zijn.

Hier worden de hoeveelheden gevallen regen gemeten, de barometers en instrumenten der schepen geverifieerd, de tijdmeters en seinen gegeven en elken dag het te verwachten weer opgemaakt. Dat de zeeschepen deze filiaal dankbaar gebruiken, behoeft nauwelijks vermeld te worden.

(*Wordt vervolgd.*)

Toen en nu.
Sint Anthonius-kapel. - 'Siekhuis'. - Pesthuis. - Dolhuis. - Verbeteringhuis. - Krankzinnigengesticht.

Op den hoek van het Slijkeinde en de Vleerstraat stond eenmaal de Sint Anthoniuskapel, waarmede vereerd werd Anthonius van Belle; dien naam geeft hem De Riemer, hoewel hij misschien beter bekend is als Anthonius de Groote of van Thebe.

Die kapel bestond reeds voor het jaar 1453.

Dit valt te bewijzen door eene uitdrukking, aangeteekend in een der memoriaalboeken van den Hove over dat jaar.

Daarin wordt gezegd, dat, 'onder andere woirden bij broeder Willem van Sempy gesprooken, hij seijde voir die Raedcamer op huijden 3 Octobri, dat hij die Cluijse en die huijse, an 't Sinte Anthoniscapelle staende, aensteken ende bernen soude.'

Aan de Kapel was een Ziekenhuis verbonden.

Zij die daarin, en in andere dergelijke St. Anthonius-gestichten, werden verpleegd, waren, 'de geene die met een soort van ontstekinge, in 't latijn *morbus sacer*, ook wel *side-ratio* en bij zommigen in 't Duitsch (Nederlandsch) 't *Sinte Antonius-vuur* gequelt waren'.

Men zegt, dat omstreeks het jaar 1095 veel menschen in en om Vienne in Dauphiné door die ziekte werden aangetast, en dat twee edellieden, uit mededoogen, aldaar een ziekenhuis deden bouwen, (later veranderd in een abdij), en daarin vele zieken door het aanroepen van den heiligen Anthonius, 'den eersten Woestijnier', wiens reliquieën te Vienne bewaard worden, werden genezen.

Ter eer van dezen St. Anthonius werd een orde ingesteld, bekend onder den naam van St. Anthonius-Heeren, en toen deze orde zich uitbreidde, werden van lieverlede overal zulke ziekenhuizen opgericht.

Uit eene oude Sententie van 1488 blijkt, dat het ziekenhuis, aan de St. Anthonius-kapel verbonden, zoo'n ziekenhuis is geweest.

In de regentenkamer van het Krankzinnigengesticht, waartoe dat ziekenhuis later werd bestemd, vindt men nog een zeer oud gesneden beeldje, dat aan den Patroon herinnert.

Het opzicht over en de bediening van de zieken was opgedragen aan kapelmeesters, die als Hoofd een Deken hadden; zij werden door de Magistraat van Den Haag aangesteld.

Dit blijkt uit het 3^{e} artikel van de Provisioneele instructie voor de, in 1560, - toen het Burgemeesterschap voor Den Haag werd ingesteld, - benoemde twee burgemeesteren, waarin zij o.m. met Schout en Schepenen gemachtigd werden te eligeeren 'alle die Deeckens ende Hooftmans van Gildens, Cappelmeesters, Pesthuijsmeesters, Vinders, Brootweegers, Waeckers, Brantmeesters,

Emmermaeckers, Boden als Boschdragers, Keurmeesters, Tonsters, IJck- ende Juijstmeesters, Sackdragers, Cruijers, ende generalicken allen anderen diensten 't corpus van den Hage behoeftich zijnde.'

Reeds vóór de aanstelling van Burgemeesters werden kapelmeesters door Baljuw, Schout en Schepenen benoemd en gemachtigd, zooals blijkt uit een schepenbrief van 6 Juli 1549.

Krachtens het gezag, dat zij aan de Magistraat ontleenden, hadden Kapelmeesters dus het recht, zoo meenden zij, om zich te houden buiten de rechtsvordering van den Provisoor en Deken van Delfland.

In 1569 was aan de Kapel en het 'Siekhuis' toegevoegd het *Pesthuis*, zoo zegt De Riemer.

Wij hebben reden om aan te nemen, dat reeds minstens een halve eeuw vroeger het 'Siekhuis' reeds voor pestlijders bestemd was.

Den Haag kocht namelijk op 17 Januari 1519 van Gerrit Jansz. Ranaut een huis en erf 'staende opte Geest tusschen Sinct Anthonius Cappelle ende 't *Sieckhuys van der Pestilentie.*[1)]'

Te voren, op 30 Sept. 1516, had Den Haag aangekocht een huis en erf op de Geest, naast het later gekochte van Ranaut gelegen, welke akte van koop *in margine* wordt toegelicht door de woorden 'Beroerende de coop van seeckere Cameren an 't Pesthuys van den Hage,' welke door den

1) Wij cursiveeren.

Secretaris Adriaan Benninck Mathijsz., vóór 1574, werden geschreven.

Die aankoopen wijzen op uitbreiding der stichting, waartoe men in 1564 ook schijnt overgegaan te zijn, door den aankoop van een henniptuin en erf, gelegen west van de Vleersteeg. Eerst was eigenaar Arent Touwe, die woonde daar ter plaatse in 'de Vleerboom'; de stad kocht den grond van Adriaen Corszoon Lantman. Toen kocht de stad ook nog twee huizen om te annexeeren aan het Pesthuis.

Nu is het wel waar, dat het eigenlijke Pesthuis eerst later is gebouwd, al werden reeds pestzieken in het 'Siekenhuis' opgenomen, maar dan is De Riemer toch nog 10 jaar in verschil, want in Augustus 1579 werd de afbraak van de kapel gebruikt tot opbouw van een Pesthuis.

Dat de pestziekte voortwoekerde blijkt ook uit het benoemen van een specialen pestmeester in 1592.

We vinden toch in een contract van Burgemeesteren en gerechte van Den Haag ter eenre, en Mr. Gangolf Jansz., chirurgijn, ter andere zijde, dat geaccordeerd is dat Gangolf zal zijn 'stedemeester' om voornamelijk 'te cureeren allen den geenen die bij tijde van heete ofte pestilentiaele siecte binnen den Hage besiect ende besmet sullen worden.'

Die post van pestmeester bleef ingesteld. Daartoe werd in 1624 benoemd zekere chirurgijn Bollicour van den Leidschen Dam.

Naast het ambt van Pestmeester was er zoo nu en dan ook een pestdokter; deze werd slechts tijdelijk benoemd ingeval eene epidemie woedde.

Toen in 1635 de pest in Den Haag kwaadaardig heerschte, waartoe de groote hitte van den zomer scheen medegewerkt te hebben, werd Dr. De Pijpere als zoodanig benoemd. Hij kreeg 600 gulden traktement; de pestmeester van 1592 slechts tachtig, maar Gangolf was slechts *meester*, of chirurgijn; Dirk de Pijpere was medicinae doctor.

De pest kwam dikwerf in Den Haag terug. Voornamelijk heerschte die ziekte in hevige mate in de jaren 1654 en 1664.

Een tweede ziekenzaal werd dan ook aan het Pesthuis gebouwd.

De huizen waarin pestlijders waren, voor zoover dezen niet naar het Pesthuis werden overgebracht, werden geteekend met de letters P.P.

De lijken moesten door twee daartoe aangestelde personen, op uitsluitend daartoe gebruikt wordende wagens naar de kerkhoven van Eikenduinen, Scheveningen en Rijswijk vervoerd worden.

Deze maatregelen golden het jaar 1654. De pest bleef hangen tot 1656; daarna brak zij uit in 1661 om in 1664 een zeer hevig karakter aan te nemen.

Toen werd ook besloten om de aan de pest gestorven personen niet meer in de huurgraven der nieuwe kerk te begraven, en moesten de 'besmette' personen (d.w.z. de zieken) des morgens vóór 5 uur en des avonds na 9 uur in het Pesthuis gebracht worden, niet één uitgesloten, want geen pestlijder mocht in zijn eigen huis verpleegd worden.

Zelfs meenden de autoriteiten barakken te moeten opslaan, wijl het Pesthuis geen ruimte genoeg aanbood. Dit plan ging echter niet door, vermoedelijk wijl de ziekte verminderde.

In 't begin, of beter gezegd in het eerste kwart der 17e eeuw, was men in Den Haag nog telkens bevreesd voor het terugkomen van de pest, wanneer zij in andere staten van Europa heerschte, en daar sedert den jare 1607 het Pesthuis ook voor een gedeelte

diende voor *Dolhuis*, was men er in de jaren 1720 en 1722 op bedacht om een nieuw Pesthuis te bouwen; de groote kosten, 60000 gulden, van zoo'n bouw deden er van afzien.

Sedert dien tijd bleef Den Haag bevrijd van de pestziekte, en verloor het Pesthuis al meer en meer zijn karakter, totdat het geheel *Dolhuis* werd.

Eigenaardig mag het heeten, dat er echter niet alleen krankzinnigen werden opgesloten. Ouders deden er hun kinderen, echtgenooten elkaar, voogden hun pupillen confineeren tot verbetering, indien zij zich verliepen in dronkenschap of ontucht.

Indien men de Appointementboeken van de Haagsche Magistraat doorloopt, dan blijkt duidelijk, dat dit geen zeldzaam voorkomende gevallen waren.

Bijna iedere bladzijde vermeldt een geval van confineeren, door de Magistraat toegestaan, ter zake van allerlei uitspattingen.

Regenten, door de Magistraat gekozen, aan wie zij rekenplichtig waren, bestierden de inrichting, waaraan in den aanvang der stichting een eigen ‘kerkhof’ of begraafplaats was verbonden.

Thans is het gebouw, vernieuwd en veel veranderd, ingericht tot krankzinnigengesticht.

Vóórdat we daaromtrent iets zeggen moeten we nog even 't een en ander mededeelen omtrent een andere orde van Sint Anthonius, genaamd de Krepels, en welke niet alleen uit die ongelukkigen (kreupelen) bestond, maar ook uit lammen, ‘zeerigen’, en verminkten.

Onder 't opzicht van vier Hoofdlieden hadden zij zich verzameld, en vergaderden in eenige kleine geringe huisjes op de Geest.

Toen de wettigheid hunner orde door de St. Anthoniusheeren werd betwist, beweerden zij van hertog Karel van Bourgondie octrooi daartoe te hebben gekregen.

De St. Anthoniusheeren geloofden echter niets van dat alles en werden door het Hof van Holland in 't gelijk gesteld.

Hoe schoon de Krepels ook hadden gepraat, het hielp hen niets. Hun orde werd bij sententie van 5 Juli 1488 vernietigd, voornamelijk ook omdat de Krepels enkelen der St. Anthoniusheeren in de St. Jacobskerk (later de Groote Kerk) onder den dienst hadden beleedigd.

Bij die sententie werd verklaard dat ‘dezelve Crepels van nu voortaen alhier in den Hage, noch binnen deze Landen gheene vergaderinge noch congegratie meer hebben zouden, condempnerende Heyn, halfvoet, en Symon, mitter corten arm, als principale delinquanten in dese saeke ter cause van den misdaad bij henlieden gedaen, te staen an een staeck op 't schavot die tijt van twee uyren met een cedulle elc voer hoer hoeft, daerinne geschreven zal staen die saecke waerom.’

Het Dolhuis, eerst later Krankzinnigengesticht genoemd, telde in het jaar 1730 ongeveer 70 verpleegden.

De wijzigingen welke de stichting onderging, en het bezit van een grooten tuin, deden niet alleen het getal verpleegden toenemen, maar waren ook aanleiding, dat verpleegden 1e klasse er een rustig tehuis vonden.

Volgens het laatste verslag werden er in 1898 269 krankzinnigen verpleegd, van wie 123 mannen en 146 vrouwen. Van dezen overleden 35, werden hersteld ontslagen 19, en niet hersteld ontslagen 7, zoodat op 31 December nog aanwezig waren 208 patiënten.

Op deze stichting is alsnog toepasselijk wat De Riemer in 1730 schreef: ‘De goede zorge en onvermoeide vlijt, welke de Regenten (en de geneesheeren voegen wij er bij) steeds aan wenden om deze rampzaligen alle ververzinge, verschoninge, gemak,

en 't geen verders tot hun nooddruft vereischt wordt toe te brengen, alsmede de welgereguleerde huishoudinge zoo omtrent spijs en drank, als anderzints' stempelen dit huis als een goed verpleegoord voor de ongelukkigen daarin opgenomen.

A.J.S.v.R.

Zijn examen
door Thérèse van Arendsberg.

De vijftienjarige Karel van Hasselt zou dit jaar examen doen voor de Cadettenschool te Alkmaar. Slagen moest hij, schitterend slagen, dat had hij zich heilig voorgenomen, opdat zijne moeder althans eenige oogenblikken van vreugde zou hebben, zij wier leven de laatste jaren dof en kleurloos was geweest. Deze gelofte hield hem staande gedurende al die zware en moeilijke uren van studie, sterkte hem in die lange avonden, wanneer er aan het huiswerk schier geen einde kwam, en bezielde hem met nieuwen moed, als na eene korte nachtrust de onverbiddelijke wekker hem weer tot werken riep. Vlug overzag hij dan nog even zijne lessen, en op klokslag van zessen was hij weer 't eerst van allen op school aanwezig.

'Hij zal zeker een schitterend succès behalen,' meenden zijne meesters; 'geen onzer kan zich met hem meten,' beweerden zijne kameraden. Karel alleen, eenvoudig en nederig als hij was, twijfelde; was hij niet bijna de jongste van allen, en was de kans niet zoo slecht dit jaar?

Nog slechts zes jaren geleden was het gezin van den notaris Van Hasselt een der gelukkigste dat men zich denken kon. Als notaris gevestigd op een klein dorp in Zuid-Holland, bewoonden zij een ruim huis met grooten tuin, en hun vroolijk zestal, allen flinke gezonde kinderen, maakten hun hoogste geluk uit. 'Mocht het maar altijd zoo blijven,' zeiden ze menigmaal tot elkander, 'maar wie weet hoe spoedig ons troepje reeds uit elkander moet gaan.'

En spoedig kwam er verandering, doch anders en veel droeviger nog dan ze hadden gedacht.

Op een morgen, een uur nadat de kinderen allen als gewoonlijk met een 'dag Pa, dag Moes,' naar school waren gegaan, gevoelde notaris Van Hasselt zich plotseling ernstig onwel. Hevige pijnen ondermijnden hem, en de ijlings toegeschoten geneesheer constateerde sporen van vergiftiging; de eene flauwte volgde op de andere, en weldra trad bewusteloosheid in. Geen tegengif mocht meer baten, en toen de kinderen tegen koffietijd huiswaarts keerden, vonden ze niets dan het zielloos lichaam van hem, die hen zoo kort geleden nog een 'tot straks, kinderen!' toeriep, en eene moeder, die gebroken door smart, hen geen woorden kon toevoegen.

Arme weduwe! gisteren nog gelukkige vrouw, en moeder van kinderen, wie zulk eene schoone toekomst beidde, thans alleen staande met de zorg voor uw zestal! Wat ging er om in 't hart dier vrouw de dagen die volgden op den ontzettenden slag. Alleen moest ze al die moeielijke jaren der opvoeding doorworstelen; met zich zelve slechts kon ze te rade gaan. Ze had wel hare ouders nog, hoogbejaarde lieden, zusters, broeders, allen geplaatst, sommigen in den vreemde, maar wat waren die allen, vergeleken bij dien éénen die van haar was weggenomen, die steeds haar steun en raadsman was geweest, der kinderen liefdevolle vader!

Toen zij weer tot geregeld nadenken kon komen, besloot de weduwe Van Hasselt zich te vestigen in de woonplaats harer ouders, en hare kinderen allen op te leiden tot een of andere betrekking of ambt. Haar geluk was onherroepelijk vernietigd; voortaan kende ze maar één hartstocht, die van hare kinderen eene goede positie te verschaffen, maar één plicht, die van voor hare kinderen te leven.

En voort rolde de tijd.

De vier oudste kinderen zijn allen reeds geplaatst, en trachten elk naar vermogen de zorgen hunner moeder te verlichten. Het jongste meisje belooft in de toekomst zich naam te maken, maar deze laatste weken dacht de moeder nauwelijks aan de vijf anderen, hare en aller blikken zijn thans op Karel gevestigd, den flinken jongeling, die eer en roem wilde behalen, niet voor zichzelf, maar om nog weer eens een glimlach te kunnen tooveren op 't gelaat der aangebeden moeder.

Het schriftelijk examen is reeds lang voorbij, ook het mondeling gedeelte te Alkmaar is geëindigd, en heden wellicht kan de uitslag bekend zijn.

't Is een prachtige Augustusdag, maar moeder en zoon merken dat niet op, nu ze in groote spanning bijeen zijn in hunne eenvoudige doch gezellige huiskamer.

‘Kom jongen, houd moed,’ zegt de zachte, lieve vrouw, ‘'t is immers uw laatste kans niet, ge moogt nog tweemaal terugkomen.’

En hij van zijne zijde zegt:

‘Moeder, ik zou het zoo vreeselijk vinden voor u, want ik weet, u hebt ook gehoopt en geloofd als zoovelen, en mijn lief moedertje mag geen enkel uur van smart meer hebben.’

Lang nog zaten ze bijeen op dien schoonen zomermiddag. De trouwe moeder kon niet besluiten haren jongen in die spannende uren alleen te laten, en Karel heeft buitendien rust noch duur.

Eindelijk om ruim 4 uur plotseling een hevige ruk aan de bel en de dienstbode brengt een telegram binnen.

Met bevende hand verscheurt ze het zegel. Karel leunt over haar schouder, zoodat beiden op 't zelfde oogenblik met een juichkreet uitroepen:

‘Geslaagd met No. 3!’

‘Hoera, moedertje,’ gilt de gelukkige jongen, ‘bent u nu tevreden? Ik had het wel gehoopt en gedacht ook, maar ik wilde u niet te veel hoop geven; 't mocht eens verkeerd uitkomen! Maar Moes, waarom zegt u niets, had u nog beter verwacht? Zeg toch een woord tegen mij.’

Nog altijd staart mevrouw Van Hasselt peinzend voor zich uit; 't is alsof ze wel heeft gezien hoe schitterend haar jongen is geslaagd, maar alsof ze het niet begrijpen, niet opnemen kan. Doch eindelijk, als Karel haar een kus op het voorhoofd drukt en tot de werkelijkheid terugroept, dan komt plotseling in haar oogen een blijde glans, en hare stem klinkt tegelijk fier en krachtig, als ze haar jongen ten antwoord geeft:

‘Of ik tevreden ben? Mijn dierbaar kind, moet ge me *dat* nog vragen? Hoe schitterend hebt gij uwe belofte vervuld! God gaf u talenten, maar gij hebt daarmede gewoekerd, ge hebt getoond wat een vaste wil vermag. Ach, mijn jongen, dat uw vader dit nog had mogen beleven!’

‘Kom Moeder!’ zegt de levenslustige knaap, ‘nu geen droevige gedachten meer, ik ga Grootpa en Grootma 't gelukkig nieuws eens gauw mededeelen, en dan Moes, morgen, mag ik dan gaan logeeren bij mijn tweede Moedertje, die ook zoo trotsch op mij zal zijn; u weet, mevrouw Meerveld en Willem zijn thans buiten, mag ik morgen met den eersten tram daarheen gaan, dan kan ik hen daar mijn groote nieuws misschien nog 't eerst mededeelen.’

En de trouwe moeder, ze klaagt niet dat hij nu al van haar af wil, terwijl zoo'n lange scheiding hen nog wacht; ze is gelukkig dat hare vriendin haar jongen ook zoo liefheeft, en vroolijk klinkt haar antwoord:

'Zeker, mijn jongen, ga morgen maar zoo vroeg gij kunt, ik weet hoe uwe moederlijke vriendin naar u verlangen zal; en vraag mevrouw of ze mij spoedig ook eens een dagje wachten kan, dan kunnen we nog eens samen van je genieten.'

Het diamanten stel
door F.J. Dun.
(*Vervolg van blz.* 235.)

Toen Van Roon haar gevraagd had, had zij hem genomen met zijn zestig gulden in de maand, ze had hem misschien ook genomen al had hij er vijftig gehad, want ze wist niet precies en had er nooit over gedacht, hoeveel een huishouden kost. Maar

DE DORPSSCHOENMAKER. Naar de schilderij van C.T. Insted.

tante Grietje wist dat wel, en daarom was ze nu wel niet boos maar dan toch verstoord op haar nicht geweest, dat zij met dien kalen kantoorheer getrouwd was. Nu wilde Marie tante Grietje wel te vriend houden, want ze mocht eens in haar testament staan! Zag ze haar nu met Frits, dan kwetste dit misschien gevoeligheden, die zij ontzien wilde, en er waren zoekmatjes genoeg te vinden om zijn afwezigheid te verontschuldigen. Hij had 't druk op kantoor, of hij had een vergadering, die hij niet kon verzuimen, of hij was verkouden, zoodat hij niet door de avondlucht mocht. Zij zou dan niet laat blijven, en heel laat zou 't toch niet worden. Dit alles beredeneerde ze heel lief, en Frits liet haar uitpraten. Vooral die financieele overweging woog ook bij hem zwaar, want al hield hij niet van tante Grietje, omdat zij niet van hem hield, een deel van haar centen wilde hij mettertijd toch wel hebben.

Toen hij dacht, dat Marie uitgepraat was en hij al toestemmend geknikt had, kwam er een maar.

‘Maar,’ ging zij voort, ‘dan mag ik toch voor Dinsdag wel een nieuw japonnetje hebben.’

Haar trouwjapon kon ze dan eigenlijk niet aanhebben, ten eerste voor tante, maar.... Frits wist eigenlijk niet, wanneer ze die dan wel kon dragen. Door de week, dat ging heelemaal niet. En Zondags? Ja, 't was eigenlijk een mooie japon geweest om er in te trouwen, zoo van 't huis in 't rijtuig, van 't rijtuig in 't stadhuis, van 't stadhuis in 't rijtuig, van 't rijtuig in de kerk, van de kerk in 't rijtuig en dan weer in huis, tusschen groen en bloemen; maar verder, ja dan was de sleep te lang en waren de ruches te breed, 't geheel mooi voor een bruid, maar te opzichtig voor een getrouwde vrouw. De japonnetjes, die ze van vóór het trouwen had, begonnen te vaal en te kaal te worden voor een avondpartijtje en iedereen kende die japonnetjes nog zoo goed van

vóór haar trouwen. 't Zou dan ook net zijn, alsof er zelfs geen japon op kon overschieten.

‘Lieve vrouw!’ zei Van Roon, zuchtende, en 't kostte hem veel, voor 't eerst zijn vrouw eens wat te moeten weigeren, ‘ik heb 't geld er niet voor. Moeten wij ons daarvoor in schulden steken?’

Marie keek sip en liet de lip hangen.

‘Maar Frits, als je een vrouw vraagt, dan dien je haar toch te kunnen onderhouden. Ik moet toch behoorlijk gekleed zijn.’

Frits kon daar niets tegen inbrengen. Die logica was

hem te krachtig. 't Was alleen maar de vraag, wat onder behoorlijk te verstaan was. Toch waagde hij te zeggen:

‘Kan je die mousseline japon niet aantrekken, die heb je toch nog maar kort vóór je trouwen gekocht?’

‘Die mousseline? Maar Frits, hoe kan je dat zeggen. Daar kunnen ze me al haast in uitteekenen, zoo dikwijls heb ik die al aangehad. Dat wordt zoo'n oudbakken, ouderwetsch model, en dan - ik heb er onlangs een winkelhaak ingehaald, die ik wel netjes weer dichtgemaakt heb, maar ik kan die japon heelemaal niet meer op een avondpartijtje aanhebben.’

Frits wist eerst niet wat hij tegen argumenten van deze soort moest inbrengen. Hij zei dan voorloopig ook maar niets. Maar na eenige oogenblikken van stilte, waarin hij nog eens zijn balans opmaakte, sprak hij:

‘Als je maar eens bedankte. Je wist daar straks zoovele redenen te vinden, die mij verontschuldigen zullen; neem de uitnoodiging aan, en zeg 's middags, dat je hoofdpijn of zoo iets hebt.’

‘Maar Frits, dat had ik toch van jou niet gedacht, dat jij mij zou aanraden om gemoedereerd te gaan liegen. En wanneer zal ik weer gelegenheid hebben tante Grietje te zien? Denk toch eens aan die erfenis. Je moet toch immers wel eens een spierinkje uitwerpen om een kabeljauw te vangen?’

Frits was uitgepraat. ‘Wij zullen zien,’ zei hij, eigenlijk om wat te zeggen. Maar Marie nam dat op, zooals kinderen dat doen, wanneer hun ouders deze uitdrukking bezigen. Die zien er een halve of aanvankelijke toestemming in. Zij ook, en daarom liet ze dit onderwerp maar los en sprak:

‘'t Wordt laat. Ik zal 't avondeten opzetten en dan zal 't tijd zijn om naar bed te gaan.’

Frits had daar niets op tegen en weldra stond het avondeten op tafel.

De lezer verwacht na het voorgaande niet de beschrijving van een fijn souper. Marie sneed voor zichzelve twee boterhammetjes, die zij belegde met zoetemelksche kaas, terwijl zij voor haar man een bord karnemelkspap opzette. Met een bord pap deed zij hem altijd een groot pleizier, want ten eerste lustte hij die graag, maar 't was tevens voor hem medicijn. Hij had wel eens wat last van gal, en bij gelegenheid had een dokter hem den raad gegeven zoo nu en dan een bord karnemelkspap te eten, dat hield de gal er onder en was tegelijk bloedzuiverend. Bij het gebruik ervan had hij zich wèl bevonden, maar zijn vroegere kostjuffrouw kon ze toch eigenlijk lekkerder klaarmaken dan Marie. Zelf hield ze er niet van en de mevrouw, bij wie ze vroeger in betrekking geweest was, had karnemelkspap zulk ordinair voedsel gevonden, dat het bij haar nooit in huis kwam.

Marie deed o zoo gaarne haar man een genoegen. Toen hij nu in de tweede of derde week van haar huwelijk zijn wensch te kennen gegeven had, weleens pap te willen eten, had zij, evenals haar vroegere mevrouw, dit eerst ook erg ordinair gevonden, maar natuurlijk als 't goed was voor Frits, dan wilde zij 't ook wel klaarmaken. ‘Maar hoe moet dat eigenlijk?’ had zij zichzelve afgevraagd. Na een paar mislukte pogingen om ze goed te krijgen, had ze zoo onder de hand weg eens geïnformeerd, hoe karnemelkspap te koken zonder ze in elkander te laten loopen of te laten aanbranden, en toen was 't al wel beter gegaan; wel leek 't nu eens meeldenbrij en was ze een volgenden keer erg waterig, maar ‘hanteeren doet leeren’ zegt het spreekwoord en Marie wilde 't leeren. Zoo was de karnemelkspap gaandeweg eetbaar

geworden. Maar het bereiden van eten eischt de uiterste zorg, een kleine onattentie kan een geheel maal bederven. Zoo mislukte er zoo nu en dan nog wel eens een maaltje.

Toen zij zich nu aan het eten zetten, wist Frits eerst niet, wat hij proefde. Hij proefde nog eens en nog eens, en toen legde hij zijn lepel maar neer. Hij wilde haar niet gaarne uit haar humeur brengen door aanmerkingen over het eten, en Marie had dit gebrek met vele menschen gemeen, dat zij wel een aanmerking kunnen velen over iets, dat zij goed kennen en goed doen, maar heel slecht kunnen hooren afkeuren, wat zij ten halve kennen. Aanmerkingen over het eten vielen zelden in goede aarde. Hij zei dus maar, dat hij van avond geen ergen trek had, maar de waarheid was, dat er aan de pap een smaak was, die sterk aan kaarsvet herinnerde. Hij lustte ze bepaald niet, en 't was hem dan ook nu juist niet een aangenaam vooruitzicht, dat ze hem beloofde ze morgenavond weer op te warmen.

Na het avondgebed begaven ze zich ter ruste. In haar witte nachtjapon en met haar bloote voeten in haar pantoffeltjes gestoken, zag Marie er allerbekoorlijkst uit. Toch had Frits er niet veel gezicht van, want het nachtkaarsje was zoek. Onbegrijpelijk, 't had toch op den schoorsteenmantel boven het fornuis gelegen. Frits begon nu een sterk vermoeden te krijgen, dat het in de pan met pap terecht gekomen was, en daar hij om ongelukken te voorkomen niet wilde, dat er 's nachts petroleum brandde, gingen zij in het donker naar bed.

Toen Frits den volgenden avond van zijn kantoor thuiskwam, was 't gesprek alweer heel spoedig op de partij van neef De Groot en 't onontbeerlijke nieuwe japonnetje. Frits had dien dag er lang en breed over nagedacht, hoe hij de wenschen zijner vrouw - en och! ze was toch zoo lief voor hem! - in overeenstemming kon brengen met den staat zijner beurs. Hij was tot het besluit gekomen haar alles voor te rekenen, dan kon zij wel narekenen, dat er geen japon op kon overschieten. Marie gaf hem volkomen gelijk, maar - 't zou nu toch wel wat gek zijn om te bedanken, nu ze 't al zoo half en half had aangenomen, en dan, wanneer zou ze weer eens gelegenheid hebben tante Grietje te ontmoeten? Die tante zat er toch zoo warmpjes in, en 't kon nog wel wat jaren duren, maar tante was een vrouw van een dag, ze was al diep in de zeventig en leed min of meer aan asthma, 't kon ook wel eens gauw met haar afloopen; en als zij dan eens niet in het testament stond, omdat zij geschrapt was? Want er in gestaan had ze zeker, dat had tante eens in een openhartige bui verteld.

‘Hé, Frits, verbeeld je, dat wij hier de tafel nog eens met bankbiljetten konden beleggen, dat we wat grooter konden wonen, en een meid houden, dan zou ik - en daar liet ze haar verbeelding den vrijen teugel, - dan zou ik 't niet over den balk gooien, maar ik zou toch....’

‘Ja, wat jij zou,’ dacht Frits, ‘dat weet ik niet, maar ik weet wel, dat ik dan geen karnemelkspap met kaarsvet meer eten zou.’

Ondanks de nuchtere stemming, waarvan deze opmerking blijk gaf, gelukte het Marie toch Frits belangstelling in te boezemen voor het heerlijke verschiet, dat door Marie met levendige kleuren geschilderd werd en hetwelk zich voor hen ontsluiten zou, als zij maar in tantes testament bleef. En dat zou wel, mits 't japonnetje maar kwam.

‘Hoor eens, Marie, we maken er geen schulden voor. Jij weet dat misschien niet, omdat je er nooit mee in aanraking geweest ben, maar ik heb dat door mijn betrekking bij een notaris zoo dikwijls gezien, wat een onaangename, droevige gevolgen 't hebben van schuld met zich brengt, dat 't mij nu al bezwaart meer dan ik zeggen kan, dat wij nog niet alle rekeningen van ons trouwen hebben kunnen betalen. We koopen

niets meer op krediet. Beter is hier ten halve gekeerd dan geheel gedwaald. Maar,' vervolgde hij, 'ik heb al zooveel erfenissen zien deelen, dat ik ook wel eens wil meedeelen. Zou er niets op te vinden zijn, dat je de japon kocht, zonder dat wij er schuld voor maakten?' En zich het voorbeeld herinnerende van Aaron en het gouden kalf, zeide hij: 'Is er niet iets dat je best missen kan, zonder dat 't je hindert, dan konden we dat verkoopen.'

Marie dacht eens na.

'Och ja,' sprak ze, 'daar zijn natuurlijk dingen genoeg,

waaraan ik niet hecht. Met het trouwen krijg je een massa dingen, die je toch eigenlijk niet gebruiken kan. Als we wat van die trekpotten of pullen of presenteertrommeltjes verkochten?'

'Dan mag ik wel een handkar huren, om ze naar een opkooper te brengen. Ik heb al zooveel verkoopingen bijgewoond om te weten, wat dat goed opbrengt. Een kar vol van die dingen heb je noodig om nog maar een beetje geld te krijgen.'

'Maar wat zouden we dan moeten verkoopen?'

Marie was er al heelemaal overheen, dat zij scheiden zou van dingen, die ze korten tijd geleden nog allerliefst, snoeperig, prachtig gevonden had. Frits dacht bij zichzelf: zij zal die dingen meer missen dan ik, want zij zit er den heelen dag op te kijken.'

Daar herinnerde zij zich, dat zij indertijd van een mevrouw, bij wie ze in betrekking geweest was, een prachtige zilveren vork en lepel gekregen had.

'Zou dat zilveren stel zooveel waard wezen, dat ik er een japon voor zou kunnen koopen?' vroeg zij.

'Dat denk ik niet; bij verkoop verlies je meer dan de helft van de waarde. Maar je hebt immers nog een zilveren horloge over, dat, wat je van tante Ka gekregen hebt, zooals je me verteld hebt.'

'Daar zeg je zoo wat. 't Is voor een dameshorloge wel wat groot, en twee heb ik er toch niet noodig.'

'Dan zal ik 't nu dadelijk maar te gelde maken,' sprak hij; 'zulke expedities verricht een mensch maar liefst bij donker.'

Frits begaf zich op weg. Al peinzende bij wien hij wel 't best terecht zou kunnen, begon hij zijn toestand te vergelijken met dien van vóór zijn huwelijk. Juist toen hij den hoek der straat omsloeg, waar hij zijn Marie voor het eerst in zijn armen opgevangen had, kwam hem dat voor den geest. Toen leefde hij voor zijn doen onbezorgd, en nu - op weg naar een schacheraar om geld te maken. Ja, maar toen ook geen liefderijke vrouwenhand, die hem de rimpels uit het voorhoofd streek, maar toch ook geen pap met kaarsvet. Toen een spaarbankboekje, maar geen vrouw, thans een vrouw, maar geen spaarbankboekje; en het versje van Vondel, dat hij in vroeger jaren eens had moeten ontleden en hem sedert dien tijd was bijgebleven, kwam hem in de gedachten:

> Maar alle lief heeft ook zijn leed
> En alle leed ook zijn vermaken,
> God heeft de wereldlijke zaken
> Met honigsap en gal doorkneed.

'Die Vondel wist het wel,' dacht hij bij zichzelf, 'maar ik wou, dat ik maar wat ruimer in het geld zat. Geld, zegt het spreekwoord, is wel iedereen even na, maar niet iedereen even nut, dat zal wel zoo wezen. Ik wou maar, dat ik wat meer duimkruit, zooals mijn patroon het noemt, had. Dan behoefde ik dat armoedige gevoel niet over mij te hebben, dat ik nu omdraag; 't is net of ik wat naar den lombard ga brengen. Komaan!' dacht hij, 'ik doe mijn wijfje er een pleizier mee, en 't is toch eigenlijk ook om wat ruimer in 't geld te komen - althans mettertijd, voegde hij er zuchtend bij - dat ik er thans op uit ben.'

De verkoop viel niet al te zeer tegen en met twaalf gulden in den zak kwam hij thuis. Marie was tevreden. Wel meende zij, dat 't zilver wat meer had moeten opbrengen, omdat je voor twaalf gulden nu juist niet zoo heel veel bijzonders koopen

kan, maar beter wat dan niets, dacht zij, en als er dan nog wat op tekortkomt, moet ik er maar wat van mijn huishoudgeld bijleggen.

Stralend van geluk in 't vooruitzicht op de partij van neef De Groot te zullen schitteren en zeker er van, dat de menschen nu toch niet denken konden, dat zij 't zoo min gedaan had, toen zij trouwde, begaf zij zich ter ruste. Zij kuste haar man zoo innig, dat hij 't mauvais quart d'heure vergat, dat hij daar straks doorgemaakt had, en weldra kondigde hun regelmatige ademhaling aan, dat zij in 't land der droomen waren aangekomen.

III.

Frits was den volgenden morgen als naar gewoonte op zijn kantoorkruk gezeten, toen zijn patroon binnenkwam en een prachtig bewerkt étui uit den binnenzak van zijn jas haalde en voor zich op den lessenaar neerlei. Toen deze eenige oogenblikken later het étui opende, kon Frits er zijne oogen haast niet van afhouden. Er bevond zich een prachtig diamanten stel in, twee knopjes met steenen van meer dan gewone grootte en een broche met facetvormig geslepen steenen in den vorm van een rozet. Zijn patroon bekeek ze, bekeek ze nog eens, sloot toen het étui en zette het in een lessenaar. 't Stelletje was nu wel uit het oog van Frits, maar niet uit zijn gedachten.

‘Verbeeld je,’ dacht hij, ‘dat mijn Marie dat stelletje had. Wat zou haar dat flatteeren! Wat zou zij op 't partijtje schitteren, als haar lieve gezichtje aan drie zijden door die diamanten was ingesloten, en te midden daarvan haar oogjes, die zoo vriendelijk stralen kunnen, dat ze voor geen diamanten behoeven onder te doen! Als hij nog niet verliefd op haar was, zou hij 't dan zeker nog worden. Maar kom,’ dacht hij, ‘wat haal ik nu in mijn hoofd. Ze is van haarzelve mooi genoeg en behoeft heusch de hulpmiddelen der kunst niet.’

Een oogenblik later dacht hij weer: ‘Ze zou er toch maar wat mooi mee zijn, en ze zou er toch zoo'n goed figuur mee maken tegenover haar familie. Arm zijn is geen schande, maar 't is lastig; maar den naam te hebben van arm te zijn is nog onpleizieriger dan 't lastig is. Mijn vriend Versteeg heeft de gewoonte op Nieuwjaar zijn kennissen op zoo'n eigenaardige manier Nieuwjaar te wenschen: “Wat je noodig hebt, koop je maar,” en dan voegt hij er knipoogend bij: “en wat je gekocht hebt, betaal je maar.” Maar in dat laatste, daar zit 'm juist de zwarigheid. Anders - neen maar ik zou mijn wijfje toch gaarne zoo'n stelletje gunnen. Ze is toch zoo lief voor mij.’

Hij was echter niet op zijn kantoor om te zitten mijmeren. Dat begon hij ook te begrijpen. Hij doopte zijn pen in den inktkoker en wederom gleed zij over het papier en schreef hij van duizenden en van honderden en nog eens van duizenden, maar het betrof alle sommen, die - niet van hem waren.

's Avonds, toen hij op zijn gewonen tijd thuiskwam, vond hij Marie opgetogen.

‘O, Frits!’ sprak ze, ‘wat ben ik vandaag goed geslaagd. Ik heb van mijn twaalf gulden er nog twee overgehouden. Er was juist een groote uitverkoop bij Van Tuiningen, je weet wel,’ voegde zij er schalk lachende bij, ‘op den hoek van die straat, waar je mij eens het leven gered hebt. Nu, daar stond een snoeperig kostuumpje, dat zeker wel vijf en twintig gulden waard is, geprijsd voor tien. Een beeldje is het, en 't paste mij of 't voor mijn lijf gemaakt was. De hals was een beetje ruim, maar dat hebben ze van middag nog vermaakt en kijk nu eens.’

Zij haalde het kostuum voor den dag, trok haar huisjapon uit en deed het aan. Werkelijk zag ze er allerbekoorlijkst uit. Ze was er een dame mee; eigenlijk, dacht Frits, haast te mooi voor iemand, wier man zestig gulden in de maand verdient.'

'Het meisje, die het thuisbracht,' vervolgde zij, nadat ze hem op alle schoonheden opmerkzaam gemaakt had, 'heb ik een kwartje gegeven.'

(*Wordt vervolgd.*

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur. Met portretten, kaarten en andere illustratiën. (*Vervolg van blz.* 238.)

De Binnenhaven, lang 1000 M., breed 80-40 M. en 6.5 à 7 M. diep, biedt een mooien aanblik door het tal van schepen, dat langs de kaden gemeerd, met behulp van tips en kranen laadt of lost.

Nuchter doen de ijzeren stoomschepen tegenover de hooge ranke fregatten, schoeners en barken, die met de gracieuse masten en ra's met de tallooze touwen, den bewerkten steven, de dagen van weleer herinneren, of de gedachten terugvoeren naar blauwe zuidelijke zeeën, waar zij, als groote witte watervogels, zeilend zweven over de opspattende golven.

Door eene opening in het drijvend hekwerk varen wij de Entrepôthaven binnen en leggen voor het Entrepôt-pakhuis aan. Goederen, die uit het buitenland aangevoerd worden en waarvoor invoerrechten verschuldigd zijn doch waarvan de bestemming nog niet bepaald is, kunnen in de rijks-, gemeente- en particuliere entrepôts opgeslagen worden, onder contrôle der douanen, zonder dat de accijnsen betaald behoeven te zijn. Alleen dan, wanneer men deze zelfde goederen op de binnenlandsche markten verkoopt, wordt dit invoerrecht geheven.

De entrepôts verschaffen

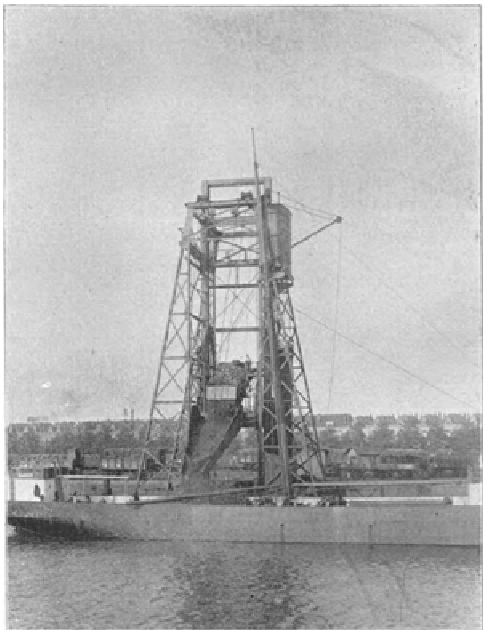

KOLENTIP IN WERKING. DE WAGGON WORDT IN EEN LICHTER GELEDIGD.

den handel dus zeer veel gemak en voordeel.

Doordat de gemeente ook zelf deze soort gebouwen bezit, kan zij waken tegen te hooge huurprijzen voor den opslag van goederen door de particuliere entrepôts.

Het geheele entrepôt-terrein wordt door water en een langen muur (door het volk Chineesche muur genaamd) omringd. Het Entrepôtpakhuis heeft de indrukwekkende lengte van 200 M. en breedte van 37 M., is drie verdiepingen hoog en door muren,

die in den gevel vooruitspringen en boven het dak rijzen, in vijf deelen gesplitst, zoodanig dat bij brand het vuur hoogstwaarschijnlijk tot één sectie beperkt zal blijven.

Bij het lossen en laden zijn kranen beschikbaar, die hydraulisch gedreven worden.

De beweegkracht voor alle hefwerktuigen op den Oostelijken Binnenhavenoever is water onder druk van 60 atmosfeeren. Om deze kracht uit te oefenen is op dit handelsterrein een afzonderlijk machinegebouw opgericht. Het water wordt gedrukt door een zwaar gewicht, dat bij waterverbruik daalt en door pompen weer op de oorspronkelijke hoogte gebracht wordt.

Om eene voorstelling te geven wat wel een druk van 60 atmosfeeren beteekent, zij vermeld, dat indien de leiding genoeg water bevatte, bij een breuk in de buis, een fontein van ongeveer 600 M. hoogte opspuiten zoude.

Zoo'n hydraulische inrichting heeft eenige technische nadeelen, waaronder ook het bevriezingsbezwaar in den winter. Daarom zijn dan ook na de strenge vorst van 1890 te Rotterdam, voor het eerst in Europa, de nieuwe hefinrichtingen met electrische beweegkracht ingericht. Hierover straks meer.

Verlaten wij het Entrepôt-pakhuis met zijne stapeling van goederen en vaten in de kelders en op de zware balklagen, om de twee kolentippen te beschouwen, die thans onze aandacht vragen.

Door middel van een kaapstander en draaischijf worden waggons, geladen met steenkool en door de locomotief zoo nabij mogelijk gebracht, op het platform van de tip gereden. Nemen wij naast den waggon plaats. Een fluitsignaal klinkt, plots zinkt de grond om ons weg en rijzen wij onhoorbaar een tiental meters. Weer een signaal, plons, bons; wij staan stil. Onwillekeurig beangst klemmen wij ons aan de ijzeren leuning, wanneer wij opeens zien hoe de waggon vooruitgaat, alsof hij van het platform in de haven of op het tegen de kade gemeerde schip zal vallen, hoe dan het achtergedeelte snel rijst met rails en al, terwijl twee machtige haken de vooras omklemmen om een verder vooruitgaan te beletten; hoe de helling van den waggon steeds toeneemt en de kolen eindelijk met donderend geweld en zware stofwolken in het beneden liggend schip storten. Dan is de waggon leeg, de helling vermindert, en zoodra is de horizontale stand niet weer bereikt of het platform daalt snel, wij komen weer gelijkvloers, de waggon

wordt weggetrokken en zijn plaats wederom onmiddellijk ingenomen door een gevulden.

Thans blijven wij beneden, om van hieruit den machtigen aanblik te genieten die dit heffen en lossen, schijnbaar zoo kalm en eenvoudig bestuurd door menschen, alsof zij reuzen waren, teweegbrengt. Het ijzeren stoomschip siddert bij het ontvangen van den last, die straks zal dienen tot zijne eigen verplaatsing of in Spanje het ijzer zal helpen smelten uit de rijke ertsen.

Zoo'n kolentip kost ongeveer *f* 70,000, terwijl in 1898 door de twee tips 346,847,000 K.G. steenkool en cokes verwerkt werden.

Aan die inrichtingen heeft Rotterdam zijne belangrijkheid als kolenhaven te danken. Verschillende schepen zijn hier ledig gekomen, alleen om kolen in te nemen, terwijl de tips ook den doorslag gegeven hebben om Rotterdam tot uitgangspunt te kiezen voor de nieuwe Roemeensche lijn.

Voorbij de kolentippen is de aanlegplaats der Rio-Tinto Maatschappij en hooren wij het kopererts dof plonsen in de spoorwaggons of op de sleeperswagens.

Op den westelijken oever der Binnenhaven zien wij geen loodsen, maar wel stoomkranen, die met akelig dreunen en

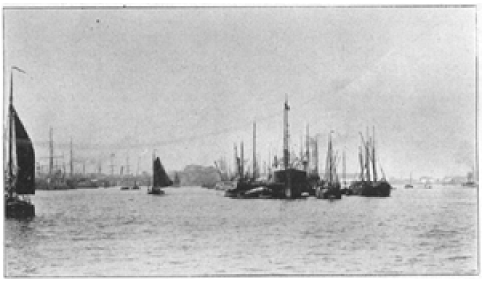

KATENDRECHTSCHE HAVEN. PAPSGAT. OLIETANKS. SCHIP OP STROOM LOSSEND.

gonzen de balen door de lucht, ter bestemder plaatse zwaaien.

Wij verlaten de Binnenhaven, om al spoedig de Spoorweghaven in te draaien, die langer (1100 M.) en breeder (115 M.) is en door een draaibrug, met 22 M. vrije doorvaart ter weerszijden, afgesloten wordt.

Ter linkerzijde liggen de groote stoombooten vast tegen den wal, den inhoud gevend of nemend uit de rij van loodsen. De stoomkranen zwaaien de kommavormige armen, dampen zwarte en grijze rookwolken, terwijl talrijke kleinere vaartuigen de groote aan de andere zijde aanklampen of naar de kade dringen.

Ter rechterzijde is de oever van den Staat en het emplacement van het goederenstation der Staatsspoor. Alleen eenige vaartuigen, die uitsluitend onmiddellijk in waggons laden of lossen, liggen daar.

Onder de verzengende stralen van een midzomerzon is de kleur van den oostelijken oever der Spoorweghaven uniek. Vaalblauw, met den zwart-grijs-witten rook der stoomschepen en kranen, met het bruin van masten, het rood van schoorsteenpijpen en scheepsrompen, en al de andere kleuren die een rijke phantasie slechts denken kan, waartusschen het bewegen van menschen en paarden, het gillen der stoomfluiten, het knarsen der lieren, het schommelen der takelblokken, het stommelen der geladen voorwerpen en het gewapper van vlaggen.

Wij verlaten de Spoorweghaven en varen de Koningshaven uit.

Heerlijk, de ruime rivier. In het midden van den stroom, zoover wij zien kunnen, de groote schepen aan boeien vastgelegd, waarlangs kleinere, zooals kinderen bij een moeder.

Op al die vaartuigen een leven en bedrijvigheid. Geel graan golft langs planken naar beneden, bruin-zwart erts dondert in de ruimen. Wat zijn de menschen toch klein bij al die afmetingen. Masten met vlaggen en touwen snijden in de lucht. Ter weerszijden huizen en boomen, in de verte de witte olietanks.

In zonneschittering de rivier, kleine stoomers kruisen op en neer, soms met geweldig spatten van schuimgolven.

Groote rivier van Rotterdam! Zooveel dagen, zooveel stemmingen openbaart gij, aan hem die u begrijpen wil en kan.

Je bent als een mooie, flinke vrouw, die elkeen liefheeft om haar geest en om haar lichaam.

Wat zouden wij je willen omarmen, in mooie zomernachten, als sterren zacht glinsteren, en samen met je droomen in den liefdeszwijmel.

Wat huiveren we voor je, in nevelige herfstmorgens, als grijze mist overal hangt, en schepen als openbaringen voor ons doemen. Wat ben je dan kil en koud, riviergodin.

's Winters, als in blank manelicht de ijsschollen drijven en schuiven, dan vreezen we je, in je ontzettende kracht, hoog verhevene, ongenaakbare!, maar als de lente komt, en de wind je golven doet bewegen, dan willen we kampen om je heerlijk, mooi, jong lichaam, en eindelijk overwinnen....

Zachte zoetelief, die wij bovenal beminnen.

Rivier van Rotterdam, mooie, sterke Maas, kus onze lippen, en geef ons je hartstocht, wij houden van je met eene groote, immense liefde.

Links van ons is de Wilhelminakade, ter lengte van 750 M., waarvóór eene diepte van 7 tot 8.5 M. beneden laagwater. Hier hebben de booten der Rotterdamsche Lloyd en die der Holland - Amerika-lijn hun vaste ligplaats.

Het eerst zien wij dan ook de grijze Oost-Indievaarders met de welbekende Lloydvlag in top, die tot vertrek gereedgemaakt worden, en waarmee zoovelen den tocht naar onze

koloniën aanvaardden, om maar al te vaak ziek terug te keeren.

Nu zijn er nog maar weinig menschen te zien, behalve de bootwerkers, die de lading in de langszij liggende vaartuigen lossen, of op de kade, de door electrische kranen vertilde goederen in de loodsen of waggons bergen.

Alle hefwerktuigen, spillen enz., die wij vanaf hier in westelijke richting aantreffen, worden door electrische kracht bewogen.

Geruischloos zwaaien de ijzeren armen door de lucht, tegelijk met de kooi waarin de bestuurder zit. Eenvoudig rust dit draaiend gedeelte op vier uitstaande pooten, zoodat de spoorwaggons sluip-door kunnen spelen. Sommige dezer kranen hebben zulke lange armen, dat zij de goederen uit het schip als het ware behoedzaam neerzetten in waggons, die op vier gelederen naast elkaar staan.

Was het bij de aanlegplaatsen der Lloyd betrekkelijk rustig, meer rumoer hooren wij bij de iets verdere ligplaatsen der Amerikabooten, waar wij de ‘Statendam’ aantreffen. Dit schip is tot dusver het grootste onzer haven, doch zal dat niet lang meer blijven.

Eenige cijfers worden hier gegeven om het enorme, zoo keurig ingerichte gevaarte eenigszins beter te doen kennen.

Lengte over alles 162 meter; breedte 18.2; holte is 43 = 13; gewicht van het schip in kilogrammen 7,500,000; tonneninhoud, bruto in kub. meter 29,715; kolenhokken 1,600,000 kilogrammen; passagiers eerste klasse 200, tweede klasse 150, derde klasse in vaste hutten 200, derde klasse in wegneembare hutten 1000. Aantal sloepen 18; aantal stoomketels (dubbele) 3; (enkele) 3; vuren totaal 33; kolenverbruik per etmaal 140,000 kilogrammen; Brandbluschmiddelen: brandkranen 48, handpompen 2, stoompompen 5, extincteurs 6, reddinggordels 2000.

Levensmiddelen voor ééne reis naar Amerika: gezouten en verduurzaamd vleesch 6000 kilogrammen; versch vleesch: 15 ossen, 10 kalveren, 20 schapen en 10 varkens (in de vrieskamer); gezouten en verduurzaamde visch (haring enz.) 2500 kilogrammen; versche visch (in de vrieskamer) 750 kilogrammen; gevogelte: 500 kippen, 500 eenden, 400 duiven, 60 ganzen en 80 poularden (in de vrieskamer); groenten in blik 2000 liter; versche groenten: 2000 bos kropsla, 300 st. bloemkool, 300 st. roode kool, 300 st. savoyekool, 100 fl. postelein, 500 bos wortelen, 100 hect. uien, 300 bos prij, 1000 bos soepgroenten, 5 hect. bieten, 1000 komkommers, 500 bos radijs, 150 ko. tomaten (volgens seizoen.) Aardappelen 200 hectoliter. Vruchten: 2000 appelen, 2000 peren, 6000 sinaasappelen, 2000 pruimen, 500 perziken, 100 meloenen, 30 watermeloenen, 50 ananassen, 30 bos bananen, 200 kilo druiven, 50 kilo noten, 1500 citroenen. Vruchten op water (in blikken à 1 liter) 300 liter; confituren 250 kilogrammen; meel (het brood wordt aan boord gebakken) 8000 K.G.; beschuit 250 K.G.; boter en kaas 2000 K.G.; room en melk 1500 liter; koffie en thee 1000 K.G.; suiker 1500 K.G.; kruidenierswaren 700 K.G.; grutterswaren 3000 liter; eieren 12000 stuks; room- en vruchtenijs 250 doozen; wijnen, likeuren, enz., flesschen, 1800 stuks; wijnen, likeuren, enz. halve flesschen, 1500 stuks; bier 6000. liter; mineraalwater, flesschen, 3000 liter.

De ‘Statendam’ gaat juist vertrekken. Eenige sleepbootjes sjouwen den reus van den wal, als had deze tegenzin den oever te verlaten, maar eindelijk in de breede vaargeul gekomen, stuift plots het water aan het achtereinde op, de sleepbooten gooien de trossen los, de reus hunkert naar de zee en het tweetal wentelende schroeven stuwt schip en lading naar het nieuwe werelddeel.

Hoog wapperen de vlaggetjes in den top der masten en plooit achteraan de driekleur, waarin het anker, dat de commandant als reserve-officier onzer marine voeren mag.
Overal figuren van menschen, klein tegenover de afmetingen van den stoomer, een laatst wuiven van zakdoeken naar die op de kade staan en dan....
Wat er omgaat in hen die gingen en bleven, weten wij niet; het leven is te vluchtig dan dat wij hierin doordenken mogen, maar geloof, hoop, liefde en smart blijven door alle eeuwen bij alle volken.
Wij hebben de meest westelijke punt der Wilhelminakade bereikt, het zoogenaamde Koninginnehoofd, waar in de kademuur de gouden letters van een gedenksteen ons tegenschitteren.
In 1891 heeft H.M. de Koningin dezen gelegd. Toen in zwarten rouw gekleed, heeft zij acht jaren later, van het jonge kind tot jonge vrouw gewassen, met haar Moeder de eerste havenstad van haar Koninkrijk weer opgezocht.
Een kleine stoomboot voerde de Vorstinnen over de onstuimige rivier, waarboven welfde een hooge Hollandsche wolkenlucht met zilveren zonnelichten.
Onvergetelijk oogenblik toen de Koninklijke boot de Wilhelminakade passeerde. Midden op stroom dreven pantserschepen, kanonneer- en torpedobooten; de bemanning in het want paradeerend, de kanonnen dof dreunend het saluut. Als het oude Ave Caesar, morituri te salutant, is het spreken van die metalen monden - is het grootsche gevoel dat de salueerenden bezielt.
Hel wappert het rood, wit en blauw, kleuren welke ongeschonden bewaard zullen blijven zoolang nog één matroos op die schepen leeft.
Hollands glorie ligt helaas maar al te veel in het oude. Voorbij zijn de tijden toen wij de zwakken konden helpen in den strijd tegen sterkeren, toen De Ruijter de Zweden deed vluchten, bijstaand de angstige Denen.
En nu! Bijna te smartelijk om te schrijven tracht daarginds in het Zuiden een volk van roovers het rood, wit en blauw met de groene en oranjebanen omlaag te rukken en te bezoedelen.
Een leugen is de droom van het ‘grooter Holland’....

De aanzienlijke vermeerdering van het aantal schepen, zoowel voor zee- als binnenvaart, maakte uitbreiding der havenruimte zeer gewenscht. (In 1850 was de inhoud der binnengekomen schepen 400,000 ton; in 1870 1,375,000 ton; in 1880 1,725,000 ton en in 1899 6,360,000 ton. Het aantal zeeschepen nam van 3000 in 1870 tot 3250 in 1880 en tot 6973 in 1899 toe.)
De Binnen- en Spoorweghaven zijn door middel van spuiing en ijsploegen 's winters open te houden, dus mogen niet gebruikt worden als bergruimte wanneer bij ijsgang de schepen de rivier moeten verlaten.
Om aan de eischen van havenuitbreiding en bergruimte tegemoet te komen is na 1887 de Rijnhaven tot stand gebracht. De grond die hiertoe uitgegraven moest worden lag 1 M. boven laagwater en werd verwijderd tot 7 M. onder laagwater, over eene uitgestrektheid van 30 H.A. Zoodra de baggermolen het land indrong en eenige diepte gegraven had, volgden steeds direct de schepen, alsof zij begeerig waren de vergrooting van hun gebied onmiddellijk in bezit te nemen.
De ingang van de haven is 140 M. breed en schuin op den stroom, zoodat de vaartuigen zonder veel bezwaar binnen kunnen komen. De grootste breedte aan het einde is 450 M.
In het midden staan 21 meerstoelen, waaraan 16 groote zeeschepen bevestigd kunnen worden, en naar weerszijden in lichters lossen. De boorden zijn bijna geheel

van kaaimuren voorzien, waarop kranen, die de goederen uit schepen in spoorwaggons, karren en pakhuizen overladen.

(*Wordt vervolgd.*)

Eerzucht
door Wijnanda Namstrofd.

Een groote, vierkante kamer, belegd met een geel kokostapijt, steenhard en ongezellig. Daarin een paar eenvoudige, mahoniehouten stoelen met leeren zittingen, een groot bureau van hetzelfde hout, en vóór dat bureau een man van middelbaren leeftijd, jong te noemen, als men weet, dat het hier de kamer is van een hoofdambtenaar aan eene der ministeries.

‘Mijnheer De Groot heeft gelukkig gediend,’ zooals men gewoon is te zeggen van een ambtenaar, die met snelle sprongen opklimmend, de rangen doorvliegt, welke zijn minder gelukkige collega's eerst na verloop van jaren doorworstelen.

Dat wekt afgunst, dat vinden die collega's niet aangenaam, ga dat bij uzelf maar eens na.

‘Daar heb je nu Van Averhorn, die al adjunct-commies was, toen De Groot, die kwast, als tweede klerk op 't bureau kwam; 't is waar wat ik je vertel, en die moet nu ‘meneer’ vóór en ‘meneer’ na spelen tegen zijn gewezen klerkje. Denkt u, dat dit prettig is?

‘Kijk, als 't nu nog een advocaatje, een baron of zoo iemand geweest was, die voor de balie nooit wat zou beteekenen, of voor 't leger niet deugde, zoo iemand met aanzienlijke relaties, ach, daaraan zijn ze gewend, maar, zie je, zoo'n eenvoudige burgerjongen, net als u of ik, dien moeten ze niet zoo over 't paard tillen, dat is mis, dan kennen ze d'er eigen niet meer van verwaandheid.’

‘Ja,’ zegt Van Averhorn, die te midden van een vijftal ondergeschikte ambtenaren nog altijd in de groote kamer daar beneden troont. ‘Ja, zie je, als ik ook zoo'n beroerde dienstdoener geweest was, dan zouden jelui eens wat van mij gezien hebben! Ik ben niet mak, als ik begin; wat zeg jij er van, De Heer?’

De Heer, een bejaard collega, klein, mager en uitgedroogd, met fijne dunne beentjes, is komen overwippen en staat zich nu te warmen voor de gloeiende kachel.

Hij voelt zich behaaglijk, het fluweelen kalotje op het achterhoofd geschoven, in den mond een pijpje, zwart gebrand door langdurig gebruik, smerig, vuilgeel door nicotine, en de panden van zijn kale, glimmende kantoorjas over de armen geslagen, om beter te genieten van den koesterenden gloed. Hij is blijkbaar zenuwachtig en schuifelt met korte beweginkjes voor- en achteruit, naarmate de hitte achter hem zekere deelen van zijn verdroogd persoontje meer of minder schroeien.

't Is er van morgen dan ook heet toegegaan, men heeft het gehad over de belangen van het land en van 't individu.

‘De hemel beware mij!’ spreekt hij tot Van Averhorn, een langere editie van den bejaarden kantoorheer, maar zonder kalotje of pijpje, en meer gesoigneerd, ‘de hemel beware mij, als jij begint, dan ben je niet voor de poes!’

‘Nu, dat zou ik denken!’ meent Van Averhorn, met een zelfvoldanen glimlach, en hij wendt zich half naar De Heer om, en wijst met eene veelzeggende beweging van 't hoofd naar de jonge klerken, die met een vertoon van grooten ijver zitten te werken, en gaat voort met krakende stem:

‘Laten wij zoo wijs zijn, onze opinie over anderen en onszelven liever onder vier oogen te bespreken, dat is beter; vindt je ook niet, De Heer?’

Nogmaals glimlacht hij fijntjes tot zijn collega en leunt tegen zijn bureau, met dat gewichtige air van eigendomsrecht, dat hem zoo eigen is, en dat De Heer niet kan uitstaan.

Schuw gluurt De Heer met zijn slimme oogjes half gesloten naar dat bureau. Hij heeft ook een bureau, maar minder mooi en minder breed, hij weet 't, want hij heeft 't zelf gemeten, toen hij alleen was, - het zijne is wel twee en een halve palm korter. Hij heeft 't gedaan omdat hij jaloersch is op dat mooie, nieuwe bureau, en 't zijne pas heeft gekregen na een veertienjarigen trouwen en eerlijken dienst.

't Gaat zoo gemakkelijk niet, om een bureau te veroveren. Je moet meestal wachten tot er een voor je uitknijpt, - Schoffel o.a. heeft er al zestien jaar over gedaan, en wat heeft hij nog, - en de drie jongere broekjes in de kamer, zoo varieerende tusschen de twintig en de dertig, die hebben schrijftafels en die zitten ook al zoo te kijken naar die bureau's, - en weten op een dag na hoe oud die twee lamme kerels zijn, die ze op straat zoo beleefd groeten, en die ze zoo dikwijls hun pensioen, of, als 't niet anders kan, een spoedigen, zachten dood toewenschen. 't Is een verbond van dat drietal om hun chefs te begluren, en na te gaan, en ze te belasteren, - ach, ze belasteren elkander, God en heel de wereld als 't maar iemand geldt, die hen in den weg staat, en die ze d'er uit kunnen wippen. Wat moet je doen, zij zien ook al eens gaarne een paar honderd gulden verhooging voor al dat werkezelen dat ze tegenwoordig moeten doen, want mijnheer De Groot is geen gemakkelijke chef.

‘Werken voor je geld,’ is zijn leus; en hij zelf?

Hij ligt tot tien, elf uur misschien in zijn mandje, en komt dan den boel nog wat beredderen met 'n drukte of hij alleen alles weet.

Ja, dan heeft De Groot al een taak achter den rug; tot laat in den nacht werkt en leest en peinst hij over de groote vragen van den tijd, over fouten die ingeslopen zijn, over toestanden die veranderd moeten worden.

Hij voelt dat er verandering komen moet, dat hij die verandering brengen kan; vroeger zou hij ontzien en gespaard hebben, maar nu, - na miskenning en afgunst, nu niet.

Hij is de rechterhand van Zijn Excellentie, een man van den nieuwen stempel, die gaarne jonge werkkrachten aanwendt en De Groot in alles raadpleegt.

Van De Groot wordt alles over 't hoofd gezien, of hij oude of nieuwe spelling gebruikt; hem maakt men er geen verwijt van, dat had Van Averhorn gemerkt, en toen hij de stukken liet parafiëeren bij Zijn Excellentie, kon hij niet nalaten om er hem eens opmerkzaam op te maken.

‘Een woordje op z'n pas kan nooit kwaad,’ zeide hij dikwijls tot zijn collega's en heel netjes had hij 't aangelegd. Hij had 't stuk tot 't laatst bewaard en toen net alsof zijn oog er op viel, het gewaagd te zeggen:

‘Hé, Excellentie, daar is 'n stuk van een voorstander van de nieuwe spelling!’

Zijn Excellentie nam 't ter hand en Van Averhorn vervolgde met zachte, beleefde stem, toen hem 't zwijgen niet opgelegd werd:

‘Van wien is het? - O, van mijnheer De Groot, 't is zeker eene vergissing, - hij heeft het den laatsten tijd ook zoo druk gehad, - hij schijnt wat overspannen en dan, die huiselijke omstandigheden, - ach ja, mijnheer De Groot heeft heel wat aan z'n hoofd. Hij schijnt tot laat in den nacht te werken, - want - van morgen was hij pas om halfelf op bureau!’

Zijne Excellentie had, verdiept in 't doorlezen der stukken, hem niet eens gehoord en hem met een hoofdknik zijn afscheid gegeven. - Is dat nu niet om dol te worden,

en verbeeld je, om vier uur had Zijn Excellentie, samen pratend, met De Groot een eind opgeloopen, en hij, Van Averhorn, was nauwelijks aangehoord!

Door zulke dingen nu was De Groot trotsch geworden. Hij, de eenvoudige, degelijke burgerjongen van vroeger, hij kende zijn kameraden uit den ouden tijd niet meer. Dat was minder, zij hadden zich leeren buigen voor zijn veelomvattenden blik, zijn stalen werkkracht, maar - hun belangen had hij verwaarloosd, hij was niet opgekomen voor hunne grieven, had hen laten werken als galeislaven,

zonder de minste kans op verbetering in hun toestand. Hoe had men gejuicht in den beginne, toen hij invloed kreeg. Hij kende hunne zorgen, hij had ze gedeeld, hij wist waar de schoen wrong. - De Groot was de man door wien zij verbetering zouden trachten te verkrijgen, hem konden zij gebruiken, - en hij? Hij had ze laten dansen naar zijn pijpen, had hen gebruikt als ledepoppen, zonder hen in 't minste te kennen, zonder hen één blik te gunnen in zijn plannen, zijn overdenkingen.

Ja, enkele kleinigheden waren veranderd, dat was zoo, maar 't ware, 't interensieke, ziet u, dat was 't zelfde gebleven, en 't liedje van 't paard dat de haver verdiende en niet kreeg, dat zong nog zoo menigeen. Toen was het omgedraaid, ze hadden hem hemelhoog verheven, gevleid, en toen hij van steen bleek te zijn, toen begonnen ze hem te haten, en zij staarden hun netgekleeden, jongen chef met dat onbeweeglijke, ernstige gelaat en dat breede, hooge voorhoofd, aan met een gemengd gevoel van bewondering en haat.

Onder die menschen waren toch stakkerds, die meneer moesten spelen en soms nog vrouw en kinderen hadden te onderhouden. Trouwen is eene luxe, veelal, maar er waren jonge mannen bij, voor wien het geen luxe geweest was, die getrouwd waren omdat zij alleen waren, en behoefte hadden aan een liefderijk thuis, aan een hart dat hun vreugde en hun verdriet deelde, dat één was met hen en 't in de huiskamer zoo gezellig maakte, eene oase in de wereldwoestijn.

Daarnaast waren anderen, die zichzelf bedwongen hadden, die den omgang met fatsoenlijke meisjes schuwden, die bang waren om er in te vliegen en die afleiding zochten en vonden in schouwburg en café, in societeit en concertzaal, en daar niet meer buiten kunnende, ten laatste in schulden geraakten. Menschen die wanhopig vochten en morrelden om uit den beer te komen, die, genood voor eene gepaste uitspanning, angstig in den vestzak grepen of ze nog geen kwartje overhadden voor een spelletje biljart.

Die menschen allen, zij hadden zooveel verwacht van De Groot. Zij kenden hem echter niet, begrepen hem niet, gevoelden niet zijn brandende eerzucht. Zij zagen slechts zijn voorspoed, zijn koortsachtig streven naar macht, zonder zich te bekommeren over hen, die hij zoo verre achter zich liet.

't Is middag en gloeiend heet; het bovengedeelte der hooge, breede ramen is geheel neergetrokken en 't witte rolgordijn ritselt zachtkens, licht bewogen door een nauw merkbaar windje, dat zelfs geen koelte aanbrengt, maar lauwwarm heen strijkt over de stijfdeftige meubelen van De Groot's kamer aan 't ministerie. De zonnestralen zijn niet bij machte er eenige gezelligheid in te tooveren, noch den man voor het bureau van houding te doen veranderen, hoewel zij reeds lang zijn breeden rug en 't kortgeschoren blonde haar met een goudgloed overgieten. Geheel verloren in gedachten, peinst hij, de machtige, energieke kop gesteund door zijn hand, sluit hij de oogen, als om nog beter te dringen in wat aan zijn geestesoog voorbijtrekt.

Zijn jeugd, 't begin zijner loopbaan, zijn ouders, zij waren zoo trotsch op hun knappen, verstandigen zoon; vele vrienden had hij, een ieder boeide hij door zijn vlug verstand, zijn prettig, vroolijk karakter.

Zijne moeder, zwak en blind door hare groote liefde voor haar eenig kind, zag niets dan zijne goede eigenschappen, merkte niet hoe zijn egoïsme, zijn zelfzucht, hem onweerstaanbaar dreven, iets dat wel eens een diepen rimpel te voorschijn riep op 't voorhoofd van zijn vader. Hij was echter ook trotsch op hem, en moeder wist

er altijd de goede zijde van op te zoeken, streek zacht den rimpel weg en kuste haar innig geliefden echtgenoot de zorg van 't voorhoofd. Gevoel van eigenwaarde, bevoorrecht boven velen, vroege ontwikkeling en wat al niet, werd hem in 't oor gefluisterd en toch.... was zijn moeder wat minder blind voor hem geweest, had zij zijne minder goede karaktertrekken weten te wijzigen, hem geleerd niet slechts voor zichzelven te leven.... waarschijnlijk was hij een beter mensch geweest, en vooral, gelukkiger. Zichzelf en de moeder, die hem vergoodde, had hij slechts lief en hij moest haar vroeg en plotseling missen; toen was 't geweest of hij alles verloren had, of hij gebroken, gedood was.

De dood zijner moeder had vader en zoon nog meer verwijderd; vrienden begonnen te raden en spoorden hem aan te werken en daardoor zijn groote smart te vergeten. Hij had zich op de studie geworpen met ijzeren volharding, getracht te onthouden wat hij weten moest, wat nuttig en noodig voor hem was, en hij had leeren vergeten 't gemis zijner moeder, den zachten, weldoenden omgang dier vrouw.

Een enkel vriend met een helder hoofd sprak veel met hem over de vragen des tijds en over het huwelijk, toen hij nog niet op den leeftijd was zich te verloven, over de zorgen van 't dagelijksch leven, zoodat vele illusies voor hem verloren gingen. Veel was hem onverschillig op een leeftijd dat anderen met onbezorgd gemoed genoten. Hij peinsde over veel wat hij hoorde en zag en gevoelde toen reeds welke krachten in hem sluimerden, dat hij met zijne ideeën voor den dag zou moeten komen. - Hij zag onrecht, leemten in de maatschappij, en hij begreep dat anderen ze ook zagen en er niet voor uit durfden komen; zij lieten zich trappen als poedels, voor hun dagelijksch brood. Toen was er medelijden in zijn ziel geweest, mededoogen met de machteloos gebondenen, gekluisterd door huiselijke zorgen, door den strijd om 't bestaan. Toen ontstond dat groote verlangen naar macht, hij bracht veel ter kennis van Zijne Excellentie, trachtte met ijzeren volharding naar verbetering, - maar toen hij ondank oogstte, miskenning en afgunst zijn deel werden, toen had hij ze leeren gebruiken, die menschen, die hem als brug wilden gebruiken, hij had ze den voet op den nek gezet en ze laten buigen, diep in het stof.

Alle rangen was hij doorgevlogen, een ieder verbazend door zijn werkkracht. Koorts naar macht woedde in hem, en hij werkte om eenmaal te kunnen afrekenen met degenen die hem miskenden.

Nu had hij macht, nu kon hij zijn krachten aanwenden tot welzijn van de maatschappij, - hij kende de leemten!

Maar nu stuitte hij op bezwaren. Tyranniek was hij opgetreden op zijn bureau.... en ook in zijn huis.

De ambtenaren begonnen hem te haten, zij telden niet zoozeer, dat hun beleefde groet op straat niet werd beantwoord, - maar als zij op hun kantoorstoel gezeten, het hoofd gebogen over hun werk, sidderden voor de kleinste vergissing, bevend voor een mogelijk ontslag, dan leefde in hen dat gevoel op en trof den kalmen, ernstigen, onberispelijken chef menig vijandige blik.

Hij gevoelde het, hij werd tegengewerkt, hij had vergeten dat de raderen van de staatsmachine onder hem, menschen waren, en nu begon hij de machteloosheid te gevoelen, van het denkend hoofd, dat niet meer door de handen gesteund wordt.

Hij had vergeten, dat men niet alleen voor zichzelven leeft.

Nu gevoelde hij eene groote leêgheid om zich heen, afgunst loerde hem aan, tegenkanting sprak uit de blikken, die op hem gericht werden. Zij gunden hem niets, zij wilden hem vernederd zien, ten val gebracht door het opteren van zijn stalen zenuwen, die hem gesteund hadden in zijn reuzenarbeid.

(*Slot volgt.*)

Het diamanten stel
door F.J. Dun.
(*Vervolg van blz.* 243.)

‘Zoo,’ zei Frits, wiens gedachten een oogenblik absent waren. In zijn verbeelding zag hij de broche op haar boezem prijken en de diamanten knopjes in haar ooren. Wat zou ze dan prachtig zijn.

‘Frits,’ ging zij voort, ‘weet ge, wat ik nu gedacht heb? Die f 1.75, die ik overheb, moest ik nu besteden om een rijtuig te nemen, heen en weer. Een ritje kost 12 stuivers en een kwartje aan den koetsier, dat is samen zeventien stuivers, en dan nog eens

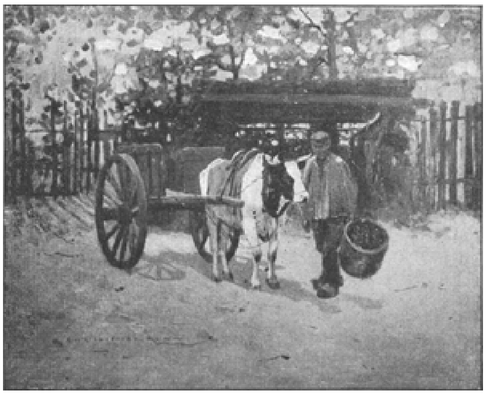

EEN OSSENWAGEN.
Naar de schilderij van R.M.G. COVENTRY.

voor het thuisbrengen, dan hou ik altijd nog wat over. Wat denk je er van?’

‘Ik vind 't goed!’ zei hij bijna gedachteloos, ‘maar ik zat daar over wat anders te denken.’ En nu vertelde hij haar, wat hij van morgen in handen van zijn patroon gezien had, en hoe prachtig of zoo'n stelletje haar wel staan moest.

‘Wel Frits, zou je dat voor een avondje niet van je patroon kunnen leenen?’ sprak zij, gestreeld door het denkbeeld, hoe zij dan schitteren zou en al die praatjes over haar huwelijk met dien armen kantoorheer in eens zou doen verstommen. Immers als zij zoo voor den dag kon komen, dan was ze nog zoo arm niet, als waarvoor men haar aanzag.

‘Kind! daaraan is geen denken. Mijn patroon zou denken, dat het mij in mijn bovenste verdieping mankeerde. Wij diamanten te leen vragen?’ En hij vond het denkbeeld zoo grappig, dat hij begon te schaterlachen.

Maar Marie lachte niet. Zij had tot dusverre altijd haar zin gekregen doordat Frits zoo goedig was, dat hij haar eigenlijk niets kon weigeren. Dientengevolge was zij - onbewust misschien - gaan meenen, dat het de plicht van den man is, altijd den zin van zijn vrouw te doen. Is zij de eenige jonge vrouw, die er alzoo over denkt? Als een vrouw haar lot verbindt aan iemand, die haar tot voor weinige jaren of maanden totaal onbekend was, zich met lichaam en ziel geeft aan hem, dien zij bemint, waar is dan de man, zoo berekenend, zoo egoïstisch, dat het hem geen moeite kost haar voor 't eerst eens wat te moeten weigeren? Is het dan onverklaarbaar, dat een vrouw als van zelve wat veeleischend wordt? En als die vrouw dan bovendien niet veel levenservaring heeft, dan is 't ook begrijpelijk, dat zij dwaze dingen begeert. Wie zal de dwaasheden tellen, die jonge mannen gedaan hebben om hun jonge vrouw te

gerieven? dwaasheden, die door de jonge vrouw vergoed worden met een toewijding, een overgegevenheid, een macht van liefkoozingen, die dikwijls niet het loon van den man zijn, als hij toont verstandiger te zijn.

Marie keek effen. 't Kostte Frits heel wat moeite haar te betoogen, dat dit niet ging, dat 't heel geen houding had, als hij, de klerk, zoo iets aan zijn patroon vroeg, te meer daar hij zich niet herinnerde, dat mevrouw Van der Zanden ooit zelf zoo'n prachtig stel had aangehad. Maar ze wou en ze zou toch zoo gaarne mooi wezen, dat zij eindelijk de vraag opperde: ‘Zou je ze dan niet leenen zonder vragen?’

Nu werd Frits voor 't eerst en in allen ernst boos.

‘Ben je nu heelemaal dwaas?’ sprak hij, ‘ik een dief worden? Ik stelen? Mijn betrekking kwijtraken en in de gevangenis komen bovendien?

‘Zie je me dan voor slecht aan,’ antwoordde zij scherp, ‘dat ik een dief van je maken wil? Hoe krijg je dat in je hoofd? Ik zeg toch niet dat je ze stelen moet. Wat zou 't nu geven of ik ze eens een avond aanhad?’

‘Ik mag tegen jou wel zeggen, wat Job tegen zijn vrouw zei: “je spreekt als een der zottinnen spreekt!” Je begrijpt toch, als mijn patroon ze miste - gesteld, dat ze ten minste morgen nog op 't kantoor zijn - op wien anders dan op mij moet de verdenking vallen? Ik ben soms uren alleen op 't kantoor en mijn patroon vertrouwt mij ten volle. En nu zou ik dat vertrouwen schenden en dat alles - en toen werd hij zeer scherp - om die mooie familie van jou?’

Nu werd 't een formeele ruzie. Zij verweet hem zijn geringe verdiensten, dat hij wel een vrouw had kunnen vragen maar niet kon onderhouden; hij haar, dat zij 't veel te groot aanlegde, dat hij al wat hij verdiende thuisbracht en toch was 't op en niet genoeg, dat haar dwaasheden hem in de grootste ongelegenheid zouden brengen en dat hij eigenlijk al veel te veel aan haar grillen had toegegeven.

Dien avond gingen zij naar bed zonder elkander goedennacht te kussen.

Den volgenden dag had zijn patroon een verkooping. Als naar gewoonte was hij daarbij aanwezig en de drukte, die 't gaf, deden hem vergeten, dat hij dien nacht niet lekker geslapen had. Marie had dien morgen er ook wat bleek uitgezien. Ook zij scheen niet veel slaap te hebben genoten. Bij 't heengaan was de bui toch in zooverre gezakt, dat zij althans haar koude lippen op de zijne had gedrukt, maar er was aan 't ontbijt nagenoeg geen woord gewisseld.

Toen de verkooping afgeloopen was, had hij druk werk. Zijn patroon was ontboden bij een advocaat en Frits zat dus weer alleen. IJverig schreef hij door; maar daar vindt hij op zijn kladlijstje, dat hij in 't net moest overschrijven: Een diamanten stel (ouderwetsch) f 315. Daar kwam de scène van den vorigen avond hem levendig voor den geest. Daar straks nog had de patroon het stel in handen gehad, het bekeken met een zonderlingen glimlach op 't gelaat, en 't weer in den lessenaar gezet. Daar Frits het volle vertrouwen van den heer Van der Zanden bezat, stak deze zelden den sleutel van dien lessenaar bij zich, als hij weg moest. De gelden werden in de brandkast bewaard en wat er in dien lessenaar aanwezig was, bevatte geen geheimenissen. Toch had 't Frits verwondering gewekt, dat mijnheer die diamanten niet beter wegsloot.

‘Ik moet 't toch ook eens bekijken,’ dacht hij.

Hij stond op en weldra had hij het étui in handen. Hij opende het en daar lagen ze voor hem, flonkerend en schitterend. Hij nam de broche er uit en hield die in verschillende standen voor zich.

‘Prachtig, prachtig!’ fluisterde hij in zichzelf. Een pijnlijke trek vertoonde zich op zijn gelaat. ‘Och,’ zuchtte hij, ‘wat is 't geld toch ongelijk verdeeld. Zooveel geld gaat mij soms op een dag door de handen, en wat ik 't mijne kan noemen, is eigenlijk te gering om er een huishouden van te onderhouden. 't Moet toch maar gemakkelijk wezen, als je koopen kan, wat je noodig hebt of denkt noodig te hebben, als je al de wenschen van je vrouw bevredigen kan,’ voegde hij er met een zucht bij. ‘Als ik ze toch van avond dit stelletje kon meebrengen, wat zou ze dankbaar, wat zou ze lief zijn! 't Zou haar best staan ook, kijk eens.’ Hij hield de broche zich onder de kin en plaatste zich voor den spiegel. Ze moet morgen naar de partij. Of 't hier nu ligt in dien lessenaar, dan doet het toch geen nut. Zou ik 't maar zonder vragen morgenmiddag medenemen? Ik zet het er dan 's morgens weer in. 't Kan toch eigenlijk best. 's Woensdags gaat mijnheer altijd om zeven uur weg, ik steek 't in mijn zak en Marie is mooi.

Nog eenige oogenblikken zat hij in diep gepeins verzonken.

‘Gij zult niet stelen!’

Zijn geweten sprak zoo luide deze woorden, dat hij er van schrikte. Het was hem, alsof iemand ze hardop in zijn nabijheid herhaalde. Hij zag om, maar neen, daar was niemand. Van schrik had hij de broche bijna uit de handen laten vallen.

‘Heer! leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van den booze!’ bad hij.

En over was de verzoeking.

‘Neen,’ sprak hij, ‘'t zou erger dan dwaas, 't zou misdadig zijn te stelen om aan de gril eener vrouw te voldoen. Laat tante Grietje met haar erfenis voor mijn part naar de weerga loopen, ik word er geen dief om.’ In volkomen kalme gemoedsstemming legde hij de broche weder in de etui en zette die op haar plaats.

Marie had dien dag meer gedacht aan de diamanten, die ze niet had, dan aan de japon, die ze wel had. Toen hij thuiskwam, deed ze hem de vraag: ‘Je brengt toch morgen de diamanten mee, of heb je ze al bij je?’

‘Hoor eens, Marie!’ sprak hij op vasten toon, ‘je mag over die diamanten niet meer spreken. Leenen kan ik ze niet en stelen doe ik ze niet. Wees verstandig,’ voegde hij er op zachteren toon bij, ‘waarom zullen we malkander het leven moeilijk maken?’

Marie was verstandig door er verder niet over te spreken, en al was 't dan niet botertje tot den bodem, 't zakte weer wat bij, en over de diamanten werd niet meer gesproken.

IV.

De avond, waarop de partij gegeven zou worden, brak aan. Marie was niet erg op haar gemak; dat zij, getrouwde vrouw, daar alleen zou heengaan, hinderde haar geweldig. Hoe gaarne had zij met Frits gegaan, want ten slotte is toch elke vrouw er trotsch op, als zij een man heeft. Maar de gevoeligheden van tante Grietje moesten ontzien worden. Bovendien Frits kon de De Grooten toch niet erg best lijden. Onder den schijn van nederigheid waren zij geweldig hoogmoedig, maar 't meest hinderde hem, dat zij hunne belangstelling als een dekmantel voor hunne nieuwsgierigheid misbruikten. Ze konden o, zoo lief en zoo vriendelijk naar verschillende zaken informeeren, eigenlijk om 't naadje van de kous te weten en dat altijd onder den schijn, alsof Frits' zaken en omstandigheden hun de levendigste belangstelling inboezemden. De gedachte kwam in haar op om maar een briefje te zenden, dat zij plotseling verhinderd was. Dat zou toch niet gek staan, want een jonge vrouw kan toch wel onpasselijk worden. Maar daar hoorde zij in haar gedachten de schijven van tante Grietje rammelen. ‘Neen,’ dacht ze, ‘ik zal gaan, en toch de eer van Frits ophouden.’ Ze zou er maar een uurtje heengaan. Ze ging, daar het rijtuig al besteld was, even bij den stalhouder aan en zei dat hij niet om 8 maar om 9 uur moest voorkomen, en ook, dat hij haar om halfelf moest komen halen.

Zoo geschiedde het. Frits was even thuis, toen het rijtuig voorkwam. Ze zag er snoeperig uit in haar nieuwe japonnetje; maar hoe lief ze er uitzag, er lag toch geen glans van vergenoegdheid op haar gelaat. Haar gaan, haar alléén gaan, dit voelde zij, was een beleediging voor Frits. Daarom sprak ze plotseling:

‘Wil ik maar thuisblijven?’

‘Wel neen, zeker niet, lieve! ga maar gerust. Ik lees mijn krantje in dien tusschentijd en ik heb nog een beetje schrijfwerk.’

‘Ja, maar ik wil wel thuisblijven, hoor! 't Is toch eigenlijk gek om alleen te gaan.’

‘Ga maar gerust, nu je plan hebt om vroeg terug te komen; anders weet ik niet, wie 't meest gecompromitteerd zou zijn, jij of ik. En wanneer wou je tante Grietje anders spreken? Je weet, wat ik gezegd heb; ik heb al zooveel erfenissen zien deelen, dat ik er ook wel eens van een wil meedeelen. Heusch, ga maar!’

‘Nu, dag Frits!’ Zij sloeg haar armen om hem heen en drukte hem zoo innig aan haar hart, dat Frits haast dacht te stikken. Zij drukte hem een vurigen kus op 't gelaat, een gloeienden kus, een kus, die eigenlijk een schuldbelijdenis was.

't Werd tijd, dat zij ging, daar zij groot gevaar liep anders met een paar betraande oogen te verschijnen. De palfrenier vond 't ook goed, dat zij kwam, want 't was guur buiten en hij mompelde in zichzelf, dat die kale heeren en juffrouwen hem altijd langer lieten wachten dan heuschelijke heeren en dames.

Even halfelf was Marie alweer thuis. 't Was heel aardig, heel gezellig op de partij, maar toch stijfjes. Wel hadden ze er sterk op aangedrongen, dat zij nog wat blijven zou.

Neef had zelfs een zijner zoons willen zenden om Frits te halen, als hij van de vergadering, waarheen hij, naar zij voorgegeven had, thuiskwam, maar zij had voet bij stuk gehouden.

'Zoo!' zei Frits, 'en tante Grietje?'

'Nu, dat ging nogal. Ze heeft wel niet veel gezegd, maar ze was niet onvriendelijk tegen mij. Op een oogenblik zelfs was ze heel vertrouwelijk en zei ze: "Wel, Marie, hoe gaat 't met je man?" en toen ik haar gezegd had, dat je 't best maakt, zei ze zoo opeens met meer klank in haar stem dan gewoonlijk: "En Marie, vertel me nu eens eerlijk, heb je een goeden man?" En dat heb ik ze toen eens goed verteld, maar toch sprak ze toen niet veel meer. Ze zei alleen maar "zoo".'

'Maar Frits!' ging ze voort, 'wat wordt ze oud. Zoo als ze toch in ons trouwen achteruitgegaan is, kan je je haast niet voorstellen. Ze zei 't ook, dat ze gekomen was om neef te pleizieren, en die neef heette naar haar man, daarom had ze altijd heel veel met hem opgehad, en was ze ook nu nog gekomen.'

Frits zei ook niet veel meer dan tante. Hij zei niet 'zoo!' maar 'zoo, zoo!'

Er volgde een oogenblik van stilte.

'Frits!' sprak Marie, 'willen we naar bed gaan? ik wil wel gaan rusten.'

'Er scheelt toch niets aan?'

'Nu, ik weet het niet. Maar het was bij neef erg warm. Toen ik buiten kwam, rilde ik,' en weer huiverde ze, terwijl ze sprak.

Niet lang daarna lagen ze te bed. 't Feest bij De Groot was lang nog niet afgeloopen, toen beiden al lang in diepe rust gedompeld waren.

's Morgens had Marie hoofdpijn; toen Frits 's middags even thuiskwam, lag ze meer op haar stoel dan dat zij er op zat en 's avonds had zij tamelijk koorts.

Al had Marie 't thans zelf niet gewenscht, dan zou Frits het uit zichzelf gedaan hebben, hij ging nog den dokter halen. Deze schreef haar een drankje voor en gaf order, dat zij volstrekt het bed niet verlaten mocht. Zij had een ernstige koude gevat. De dokter maakte ze nu wel niet ongerust, 'maar,' sprak hij, 'uit een koude kan alles voortkomen. Meer dan de helft van de ziekten ontstaan door koude. Dat mag men nooit licht opnemen.'

Den volgenden dag was Marie erger. Steeds nam de ziekte toe. Negen dagen lang zweefde ze tusschen leven en dood en wist ze van hemel noch aarde.

't Waren voor Frits dagen van diepe ellende. Hij bad, hij smeekte om beterschap, maar niet de minste verandering kwam er in haar toestand. Ik weet niet wie 't meest te beklagen was, die jonge, schoone vrouw, die een wisse prooi des doods scheen te zullen worden, en zich haar toestand niet bewust was, of de jonge man, die de zorg en al de ellende alleen moest dragen. Hij ondervond de waarheid van het spreekwoord: 'ziekte spaart wel brood, maar geen geld.' 't Was of 't zich vleugelen maakte, 't gleed hem als droog zand door de vingers. En hij had zoo weinig. Veel werd er maar op rekening gehaald. Als hij er over dacht, hoe dat betaald moest worden en dan de doktersrekening bovendien - en die dokter kwam soms driemalen daags - neen, dan kon 't zweet hem uitbreken. En dan de zorg, die de oppassing van zijn vrouw hem kostte! Zelf was hij zoolang bij haar ziekensponde, als 't maar eenigszins mogelijk was. De De Grooten waren min of meer gepiqueerd, dat Van Roon en zijn vrouw zoo weinig werk van hun partij gemaakt hadden. Ze kwamen eens kijken, op een middag, toen Frits juist thuis was. Daar de nichtjes zelf geen lust hadden om als ziekenverpleegster uit te gaan, hadden ze dit chapiter maar niet aangeroerd. Wel

informeerden zij naar alles, maar hoe zij verzorgd werd, als Frits niet thuis was, scheen haar niet te interesseeren. Van dien kant had hij dus ook al geen hulp te wachten. Zag er dan heelemaal niemand naar haar om, als hij weg was?

De lezer weet, dat Van Roon op een tweede verdieping voor woonde. Achter woonde een goedhartige buurvrouw, wier man conducteur was. Dit echtpaar had vier kinderen, waarvan de jongste zeven jaar was. Waren de kinderen naar school en had Van der Schenk dienst, dan wist vrouw Van der Schenk een oogenblikje tijd te vinden om den boel wat op te ruimen bij Van Roon, Marie haar drankje in te geven, haar kussens eens te verschudden, en tal van die fikkelarijtjes te doen, waardoor het bij Van Roon knap bleef. Was Marie min of meer bij kennis, en had zij wat noodig, dan tikte zij maar even tegen den muur der bedstede en vrouw Van der Schenk was dadelijk bij haar. Verhief zich de koorts en lag Marie te steunen of te ijlen, vrouw Van der Schenk kwam zacht om een hoekje zien, of Marie soms geholpen moest worden, of wel zij bracht een brei- of naaiwerkje mee om dan rustig als een trouwe ziekenverpleegster op Marie te passen. En dat alles deed zij belangeloos. Zij wist wel, wat er in een huishouden komt kijken en ook, dat vooral in deze omstandigheden de jongelui van voor om financieele redenen zich er van onthouden moesten om zich de noodige hulp aan te schaffen.

Ja, die belangstelling, die behulpzaamheid, die toewijding vinden we alleen maar bij de armen en in den lageren middenstand. De hoogere middenstand en de rijken der aarde moeten dat alles betalen en goed betalen ook, terwijl zij voor hun geld in den regel wel hulp, maar geen liefde koopen kunnen.

Den tienden dag verklaarde de dokter, dat het gevaar geweken was, ‘maar,’ zei hij tot Van Roon, ‘uw vrouw is uiterst zwak, zij moet versterkende middelen hebben, maar dat moet met beleid gaan. Ik zal u elken dag zeggen, wat en hoeveel zij hebben mag.’ En zoo geschiedde het. Maar ach! wat baarde dat een zorg aan Frits. Dat was elken dag en in steeds toenemende hoeveelheid zooveel witten van een ei, zooveel zoete melk, zooveel bouillon, zooveel rooden wijn, zooveel kalfssoep, zooveel beschuitjes, enz. enz. Frits werd radeloos, en nog steeds droeg hij alle zorgen alleen. Zijn maandgeld was al lang op; enkele preciosa had hij nu wel niet verkocht, maar dan toch verpand, nog acht dagen dan was pas de maand om, en als die om was, had hij al meer te betalen, dan hij ontvangen zou, en vrienden, bij wie hij geld kon leenen, had hij niet.

't Was niet te verwonderen, dat hij er slecht ging uitzien. 't Leek wel, alsof dat kwam van het waken bij zijn zieke vrouw, maar 't was toch nog veel meer een gevolg van zijn financieele omstandigheden. 't Spreekwoord ‘zorg verteert’ bleek ook hier een waar woord.

't Was op den vierden dag na Marie's aanvankelijke beterschap, dat hij uitgedacht en ten einde raad was, hoe verder in de behoeften te voorzien. Een weg stond nog open, maar hij had zoolang als 't maar eenigszins kon geaarzeld dien te betreden. 't Was het vragen van een voorschot op zijn salaris. Maar nu kon 't niet langer uitgesteld worden. Hoe dat echter in te kleeden? Nog nooit had hij met zijn patroon over zijn particuliere aangelegenheden gesproken. Hoe zou zijn verzoek opgenomen worden? Als de patroon eens weigerde, dan had hij niets en was bovendien nog in diens achting gedaald, want zooveel wist Frits al wel van wat er in deze wereld omgaat, dat hij 't als een vaststaand feit aanmerkte, dat de achting, die men iemand, zooal niet toedraagt, dan toch betoont, in rechte reden staat tot zijn bezittingen. Staat iemand financieel op of onder nul, dan durft men tegen hem zeggen, wat anders allicht gezwegen werd. Al deze overleggingen echter moesten wijken voor de noodzakelijkheid om geld te

hebben voor zijn vrouw. ‘Het moet! het moet!’ was altijd weer de slotsom van zijn overpeinzingen.

(*Slot volgt.*)

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken
door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur.
Met portretten, kaarten en andere illustratiën.
(*Vervolg van blz.* 246.)

Varen wij de Rijnhaven binnen dan treft ons wederom dat imposante van het geweldige bedrijf, de mooie massa's en kleuren. Hier bovendien nog in het bijzonder de enorme pakhuizen ‘veemen’, die het bassin omringen.

Langs de noordzijde gaande treffen wij het eerst aan de ligplaats der vaste diensten op Liverpool en Manchester, de ijzeren loodsen van het Blauwhoedenveem, waar men de goederen op drie hoogten lossen en dan met bruggen over de straat naar het achtergelegen steenen pakhuis voeren kan.

Voorbij de gebouwen van Pakhuismeesteren, Leidsche Veem en het etablissement der firma Müller & Co., rijst vijf verdiepingen hoog, het enorme Vriesseveem, waarvan twee verdiepingen ter breedte van 15 M., steunend op zware ijzeren kolommen, over de 30 M. publieke kadestraat heen gebouwd zijn. Kalm draait weer de ijzeren arm, de goederen brengend van elke verdieping naar het diepst van het scheepsruim.

Voorbij Vriesseveem staan, massief in hun vierkanten bouw, de pakhuizen Handelsveem en Nederlandsche Veem. Langs de Zuidzijde der haven zijn de loodsen geprojecteerd voor de vaste stoombootlijnen op Santos, waarvoor de kaaimuren in aanbouw zijn. Over de wijze waarop dit geschiedt zullen wij later het een en ander mededeelen.

Wij zien nu de enorme houtstapels van Krauss. Uit Amerika wordt dit hout als duigen van verschillende afmeting aangevoerd en is bestemd voor de vervaardiging van allerlei vaatwerk, waartoe het naar de verschillende deelen van Europa verzonden wordt.

Grijsblauw volgen de ijzeren loodsen der Holland - America Cotton Oil Cy, waarin zich de reservoirs bevinden tot opslag van katoenolie

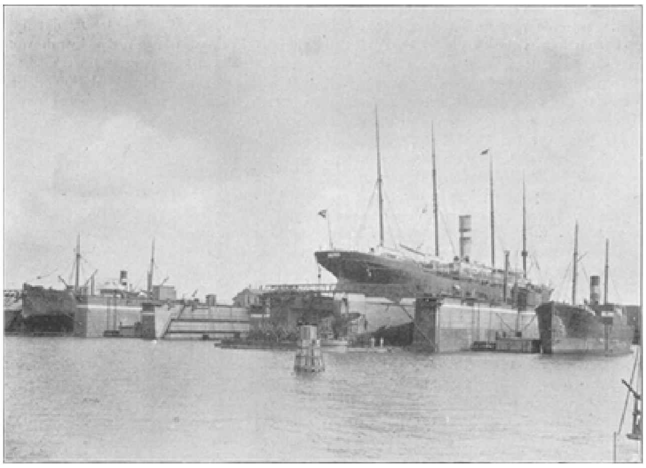

DRIJVENDE DROOGDOKKEN MET STOOMSCHIP DER HOLLAND-AMERIKA LIJN.

en van het katoenpittenmeel, dat tot veevoederdient. De menschen, die deze stof lossen of laden, worden zoodanig met een geelgroene kleurstof overdekt, dat zij den bijnaam van kanarievogeltjes ontvangen. Een der weinige zaken die deze vogeltjes

met de werklieden gemeen hebben is wel het kwinkeleeren tegen het hevigst rumoer der omgeving in.

Twee enorm groote loodsen volgen. Zij zijn 100 M. lang en 40 M. breed en kunnen, hetgeen tegenwoordig een eisch geworden is, elk den inhoud van een reuzenschip zooals die thans op Amerika, Indië en China varen, bevatten.

Doordat het middengedeelte hooger is dan de zijbeuken, is de inwendige verlichting zeer goed. Zij zijn gemeente-eigendom en worden niet in vaste huur uitgegeven.

Slechts noode verlaten wij de Rijnhaven en onthouden ons van eene poging tot beschrijving, welke wederom eene herhaling zou wezen van den indruk, dien het machtig mooie op ons maakt.

Langs het Veerhaventje, het bootenhuis der roei- en zeilvereeniging de Maas, varen wij voorbij de eerste en tweede Katendrechtsche haven, die veel gebruikt worden voor het lossen en overladen van hout- en kolenschepen, terwijl voornamelijk in de eerste, het aangevoerde erts gelost wordt.

Ook hier grijpen de spoorrails als armen van een duizendvoudigen ijzeren draak om de oevers, terwijl electrische kranen en spillen de outillage vormen. Op het schiereiland tusschen beide havens in, is een electrisch bewogen kolentip in aanbouw, zoodat de schepen, die de kolen innemen moeten, niet meer naar de Binnenhaven gesleept behoeven te worden.

Op de Katendrechtsche havens volgt de mond der Nieuwe Maashaven, aan de Zuidzijde afgesloten door den rivierdijk, maar bestemd eens den toegang te vormen tot een bassin van 58 H.A. grootte en 8.5 M. diepte onder laagwater, met eene gemiddelde breedte van 320 M.

Alsof het altijd zoo blijven moet, sluimeren de groene weilanden, gestreeld door de zonnestralen.

Het dorpje Katendrecht strekt zich met buitentjes en moestuinen langsden Dordtschen straatweg, waar oude boomen fluisterend verhalen van vervlogen dagen. Koeien liggen droomerig in de weiden, terwijl in de luchten de leeuweriken zingend stijgen.

Bloemen, rood, blauw, geel en wit, elk met het eigen leventje en elk met het eigen mooi, openen de kelkjes en fijn geurend vertellen ze elkaar van het wondre en wreede dat gebeuren zal.

Groote man-

nen zullen komen, vertrappend het teere, vernielend de huizen van Katendrecht. Dan zullen ze machines, treinen en booten brengen, den grond wegnemen. Ze zullen een dijk om de uitgraving leggen en den mond doorgraven, zoodat de Maas haar golven kan wuiven, waar nu de bloemen bloeien.

De duizenden menschen van Katendrecht zullen hun woningen, kerk en scholen moeten verlaten, en waar zij als kinderen speelden en leerden zullen diepe schepen varen.

Het zal wezen alsof er een aardbeving en vloedgolf geweest zijn.

Zij zijn reeds aangevangen en hebben stoomgemalen gesticht, welke de slooten, die 's avonds met gulden randen de zon weerkaatsen, tot zich trekken zullen en met het afvalwater van menschen, persen naar de groote rivier, die het ontvangen en reinigen zal. Want heel groote dingen, worden niet besmet door kleinere.

Ja, er zijn wegen uitgezet wel 100 M. breed, en er zullen heel wat bloempjes verpletterd worden voor de ophoogingen die de straten

BOOMPJES.

vormen.

Ook hebben bouwmeesters plannen ontworpen voor huizen, ten zuiden van het groote bassin.

En ze zullen spoedig er mee beginnen, en de veengronden zullen sidderen wanneer de palen hun trillend lijf doorboren, al maar meer, totdat de stad er is van 500000 inwoners waarvoor ruimte bestaat. En de oude boomen, die straks sterven zullen en weemoedig elkaar herinneringen vertellen, voegen er aan toe dat Rotterdam aan de overzijde van de Maas grooter en grooter wordt en meer en meer menschen er komen wonen, wel 12000 per jaar, zoodat er nu 320,000 leven tegen 72,000, een 50 jaar geleden.

De wind suizelt door de blaren, strijkt over het groene gras, vaagt door de woningen der menschen en is blijde, omdat hij straks hier zal kussen zijn geliefde, het woelige water.

Het daveren van ijzer op ijzer doet ons opzien. Wij varen langs de werkplaatsen der Katendrechtsche machinefabriek en langs de werven Bonn & Mees en Rijkee, waar de schepen op hellingen in elkaar geklonken of hersteld worden. Vóór de werf van Rijkee is iets geheimzinnigs. In stormnachten dwalen daar de geesten van

verdronkenen, die den bijgeloovige vrees aanjagen. Doodshoofden duiken dan uit het water op, en laten een snerpenden gil hooren.

‘In den jare 1511 geschiedde tusschen Rotterdam en Charlois een beklaaglijk ongeval, dat waardig is geannoteerd. Het begon in 't gemelde jaar, den elfden November, zeer sterk te vriezen, en duurden die vorst tot in 't laatst van February. Het ijs lag 'er zoo sterk in gebakken, dat men met wagens en paarden van alle kanten daarover konden rijden. Zeker houfsmit stelde te Rotterdam voor het Oude Hooft, zijne travailje of smis op het ijs, en besloeg 'er de paarden.

Ondertusschen ontstond 'er een harde Noord-Westenwind in het laatst van February op, en deze koelde vrij sterk door. De Heeren van de Wet, voor ongeval bedugt, lieten met klokslag van het stadhuis weten, dat yder zig van de Maas zoude pakken, alzoo d'er waarschijnlijk hooge vloeden en scheuringen van 't ijs op stonden te volgen. Maar de Papen en Monniken dit gebod niet agtende, gingen in processie over 't ijs naar Charlois, om al daar de kerk in te wijen. Maar zoo als deze Messieurs midden op de Maze, met een sleep van om ende bij 5000 menschen gekomen waren, berste en scheurde het ijs, en zonk door de zwaarte onder hare lichamen weg, zoodat al de geschoren koppen, met al de heele kraam, daar moest blijven. Zelfs de paardesmit voor 't hooft konde zijn leven niet bergen. Daar verdronken tusschen de 4 en 5000 menschen.’

De plek waar dit alles gebeurde wordt nog steeds Monnikenput of Papengat geheeten.

Wij zijn thans de Dokhaven genaderd en worden verrast door den aanblik van schepen, geheel boven den waterspiegel door roode gevaarten gedragen.

Voor den niet deskundigen lezer zij eerst eene uitlegging gegeven van een drijvend droogdok.

Stel u voor twee lange verticale wanden, van onderen door een dubbelen bodem verbonden. Wanneer hierin water gelaten wordt, zinkt het gevaarte, maar niet zoo diep of een gedeelte der zijwanden blijft boven den spiegel. Indien het dok gezonken is, komt het vaartuig, dat gedokt moet worden, tusschen de twee verticale wanden. Met behulp van machines wordt het water uit den dubbelen bodem gepompt, waardoor deze rijst en eindelijk tegen de kiel van het schip stoot. Men pompt nog verder leeg, zoodat het dok veel lichter dan het verplaatste water wordt en het schip dus optilt. Door kiel-, kimblokken en schoren wordt het opzijvallen van het vaartuig verhinderd. De machines pompen totdat het bovenste deel van den bodem droog is en het opgeheven schip alzoo van alle kanten genaderd, hersteld of geverfd kan worden.

In de Dokhaven treffen wij drie van zulke dokken in ijzer aan, ter lengte van 48, 90 en 110 M. Doordat alle even breed, inwendig 21 M., zijn, is het mogelijk door combinatie een langer dok te vormen, hetgeen evenwel eigenaardige bezwaren medebrengt.

Het grootste dok kan een gewicht van 6,000,000 K.G. lichten.

In de toekomst moet nog een vierde grooter gemaakt worden om in de meerdere behoefte te voldoen.

Ten zuiden van de droogdokken steekt het torentje van Charlois spichtig tusschen de huizen en boomen uit.

‘Charlois is een dorpje schuin over Rotterdam gelegen, dat redelijk wel betimmerd is. Hier omtrent heb je de schoonste wandelingen, en 't vermakelijkste land van de weereld, daar appelen, peren en okkernoten in overvloed wassen. Koren- en weij-landen zijn 'er geen gebrek.

Volgens het zeggen van de Charloise Schout Arnoud de Man, is het land alhier bedijkt van Hartog Karel van Bourgondiën in den jare 1461, zijnde te voren maar een foreest of wildernis geweest. Het land wierd voor de bedijking Riddervaart genaamd, maar Hartog Karel heeft het na zijn naam, andere zeggen na zijn Graafschap, Charlois laten noemen.

In het jaar 1516 heeft een visser van Charlois een wonderlijk zeemonster gevangen, het hooft was gelijk dat van een hond, het lighaam had de gedaante van een kabbeljaauw en de staart die van een roch.’

Wat de geschiedschrijver omtrent Charlois mededeelde, is in hoofdtrekken nog het geval. Als men pas de woelige stad of rivier verlaten heeft, treft het dorpsche van dit plaatsje.

Wij verwijderen ons evenwel van de dokken en gaan voorbij het Charloische hoofd, waar, op een steiger, groote betonblokken gestampt worden ten dienste der kaaimuren.

Langs den linkeroever strekken zich de petroleumetablissementen uit. Lage witte gebouwen en hoogere witte cylindervormige tanks, benevens stapels vaten geven een eersten indruk van dit omvangrijk opslagterrein. Aan steigers, vooruitgebouwd in de rivier of in de zijhaventjes, liggen schepen gemeerd wier hol één groot reservoir is, waarin petroleum gepompt wordt, en aldus naar het binnenland gebracht.

Grootere tankschepen, uit Amerika gekomen, persen zelf hun inhoud naar de opslagplaatsen, terwijl men uit houten barken, met de heel mooie lijnen en kleuren, tonnen en vaten met olie, hars en terpentijn hijscht.

Tankwaggons worden door locomotieven gerangeerd en tot treinen gevormd.

Zoo gaat van deze etablissementen de verspreiding uit door geheel Europa.

Dat de verhandelde hoeveelheden niet gering zijn, wijzen deze cijfers aan: In 1890 werden te Rotterdam ingevoerd 103,000,000 K.G. petroleum, in 1898 was dit bedrag gestegen tot 313,000,000 K.G.

Op het schiereiland bij de Kortenoordsche haven zijn de barakken opgesteld welke, wanneer binnenvallende schepen lijders aan pest, gele koorts, cholera of andere besmettelijke ziekten aan boord hebben, de patiënten kunnen opnemen en behoorlijk afgezonderd houden.

Voorbij de Hoogenoordsche gracht bereiken wij al spoedig de westelijke grens der gemeente.

Zooals een groot kind bij zijne moeder komt en evenals vroeger het hoofd in haar schoot mag leggen en dan niets zeggen, terwijl het in de kamer schemert, zoo keert kalmte weer in het bewogen gemoed bij het aanschouwen, hoe teer de rivier wegvloeit tusschen de lage landen. De golven nemen de gedachten mee en stuwen ze zacht verder en verder naar het groote onbekende.

De mooie innigheid van het Hollandsche landschap heeft ons bevangen. Wiegelend ligt het bootje stil; wij kunnen niet besluiten door te varen of om te keeren.

Heel breed de rivier, heel vlak de oevers en heel hoog de luchten.

Van verre komt een stoomer, in afmetingen groeiend, totdat de geweldige romp dreigend nadert, de masten omhoogsteken met daarachter kolossale schoorsteenpijpen. Het gevaarte gaat ons voorbij, in volle lengte en doet het water onstuimig bewegen.

De stemming van rust is verbroken. Ons bootje keert om, wij zullen den rechter Maasoever volgen. Indrukwekkend, doch met een geheel ander karakter dan het westelijke is het oostelijk panorama. Niet alleen in breedte, maar ook in hoogte is de compositie kleurrijk, geweldig en afwisselend.

Het eerst merken wij de torens, molens en huizen van Delfshaven op, dat wij, door den Schiemond en de Voorhaven in te varen, bereiken.

Heel vreemd is dit binnenkomen. Zoo iets van een eeuw geleden. Stemmig staan de boomen van de Voorhaven te spiegelen in het bijna onbewogen water. Tegen de hooge kaden zijn gewone zeil- en beurtschepen gemeerd. Op de straat loopt een enkel mensch, graast een bok met één hoorn het gras tusschen de steenen. Nu even een gillen van kinderen, in het bangzijn voor een hond, dan den roep van een schipper die de Aelbrechtsluis passeeren wil.

Achter blauwe horretjes kijken rimpelige gezichten naar een enkelen vreemdeling, die de geboorteplaats van Piet Hein opzoekt.

Vlak bij Rotterdam, zelfs door deze stad in 1886 geannexeerd, is Delfshaven iets afzonderlijks gebleven. Misschien is de geschiedenis van dit plaatsje er wel de oorzaak van.

Verschillende steden aan de Maas zijn elkaar opgevolgd als hoofdplaatsen van verkeer aan die rivier in deze streken.

Van Vlaardingen is sprake tijdens de eerste graven van het Hollandsche Huis. In 1246 werd Delft door den Roomschen koning, graaf Willem II, met enkele stadsrechten begunstigd. Door diens zoon, Floris V, werd het met Oud-Delft vereenigd en zoo was deze combinatie binnenkort Vlaardingen boven het hoofd gegroeid.

(*Slot volgt.*)

Eerzucht
door Wijnanda Namstrofd.
(*Vervolg en slot van blz.* 248.)

Toen had hij troost gezocht in huis, maar dien niet meer gevonden; ook hier had hij slechts genomen en nooit gegeven, tyranniek zijn wil doen gelden.

Veel had hij over het huwelijk gehoord, doch geen vrouw was 't hem waard zichzelven veel moeite te geven, hare gevoelens te deelen en haar te leeren kennen. Zij waren zoo ijdel, zoo weinig beteekenend; genot en uitspanning trok haar 't meest, alles was kinderspel voor haar, smart of vreugde, alles duurde even kort, zij waren hem te oppervlakkig, en velen zoo dom, meende hij

Toen had hij zich een vrouw genomen op recommandatie, men vond het eene alleszins geschikte partij. Hij had kennis met haar gemaakt, en zij viel in zijn smaak. Zij was niet over-sentimenteel, niet bizonder mooi, maar opgewekt, gracieus, gevat in haar antwoorden, en zij zag in hem den held harer droomen, en meende dat hij veel van haar hield. Hoe vreeselijk werd zij teleurgesteld toen de koude werkelijkheid haar de groote zelfzucht van den man leerde kennen, van wien zij dacht dat hij haar liever had dan zichzelf. Hij had 't haar immers gezegd. Zij kon, zij wilde het niet

gelooven, en greep zich aan iederen strohalm vast, maar iederen keer brak deze af en haar laatste illusie verdween, onbarmhartig gedood door zijne kille levensopvatting.

Vóór 't paar een jaar getrouwd was werd overeengekomen, dat Lucie geen piano zou spelen als De Groot thuis was, en zijn viool rustte onder een stoflaag. Hij hield niet

van muziek en zij werd er maar zenuwachtig van; hij vermeed wisseling van gedachten, omdat zij hem niet begreep, hun gevoelens liepen te veel uiteen; er begon verwijdering te ontstaan niet zoozeer voor 't oog der menschen als wel in hunne harten. 't Teere plantje begon te bevriezen in hare koude omgeving en 't was aandoenlijk om te zien, hoe 't warme licht, dat uit hare mooie oogen kon stralen, plotseling verdween bij de nadering van haar echtgenoot; hoe ieder hartelijk, zacht woord op hare lippen bestierf, hoe kaarsrecht zij achter 't theeblad zat en haar best deed haar teederste gevoelens te verbergen. Zij was eene vrouw van smaak, genoot van muziek, van een mooi comediestuk, kon schreien bij een mooi boek en hartelijk lachen om de geestige verhalen van haar vriendinnen; maar De Groot's stap in de vestibule deed haar lach verstommen en met ijzige deftigheid werden de vriendinnen uitgeleide gedaan, hoewel zij in haar handdruk al haar sympathie legde, haar blik om medegevoel, om medelijden vroeg.

Zij gingen weinig uit en de avonden, vooral de lange winteravonden kwamen traag om. Uren konden zij tegenover elkander zitten, zonder elkander aan te zien. Hij lezende, denkende, zich verdiepend in binnen- en buitenlandsche politiek, en zij ook lezende of verloren in droomen. In 't begin had zij hem wel eens den arm om den hals geslagen, en 't lieve kopje gelegd op de dorre lectuur, met lachende, liefdevolle oogen zijn blik gezocht, maar ook dat was spoedig uit. Eerst werd het kinderachtig genoemd, toen kwam eene kille terechtwijzing en eindelijk dreigde hij met naar zijn studeerkamer te gaan. Was dan geen enkel uur haar gewijd, kon hij 't laatste uur van den dag niet met haar spreken over zijn plannen, zijn bevindingen, zijn oordeel over wat ook haar interesseerde, over zijn vooruitzichten; mocht zij die niet deelen? Neen, en nogmaals neen. Eenige domme opmerkingen, een niet vlug begrijpen, wat weinig belangstelling toonen in dorre gesprekken, waren oorzaak dat hij dacht dat zij weinig begreep; hij begon wisseling van gedachte te vermijden, terwijl haar vlug begrip en aangeboren vrouwelijke slimheid hem dikwijls tot hulp hadden kunnen zijn. Nu stootte hij haar af, won niet haar vertrouwen, waar hij later naar vragen zou en dan onvoldaan zou heengaan.

Zoo leefden zij, in het groote, mooie huis, met de gezellige, smaakvol ingerichte kamers, met serres waar de donkerfluweelen causeuses, onder de palmen en fraaie groene kasplanten, noodigden tot een vertrouwelijk uurtje, waar 't licht, getemperd door de fijnste kleuren, des avonds de schoonste tinten over de rijke meubelen en 't lieve, jonge vrouwtje tooverde, kalm en koud naast elkander voort. Hij, zich hoog boven zijne Lucie verheven achtend, zij, verschrikt door zijne groote kennis, zijne geweldige zelfbeheersching, die hem nooit begaf, teruggetrokken, huiverend haar diepgewond hartje verbergend voor zijn koelen blik.

Telkens dwaalden hare gedachten terug naar hare ouders, haar zuster, haar broers, en haalde zij zich voor den geest de lange wandelingen, door de boschjes en naar Scheveningen, de roei- en fietstochten met hun voor- en tegenspoed, de pret die ze hadden thuis, hoe ze het uit konden proesten om den in-leuken neef Otto, die altijd te laat kwam, zich eeuwig versliep, altijd wat lekkers bij zich had voor zijne nichtjes, altijd iets zeide wat hij niet zeggen mocht, - en aller lieveling was. Hoe verlangde zij haar hart eens uit te storten en 't willig luisterend ouderlijk oor te vertellen van hare decepties; maar 't zou hen te veel leed doen. Zij kon nu naar haar vader verlangen, die zoo in-gezellig over de jongens kon babbelen; die vroolijke, luchthartige vader,

hij zou haar uitlachen en niet gelooven, hij dweepte met zijn knappen, verstandigen schoonzoon.

Ook dwaalden hare gedachten terug naar dat eene bal, naar dat woord, gefluisterd aan haar oor, naar dien blik op haar gevestigd, langer dan noodig was, naar dien handdruk vol mannelijke kracht, die verklaring, stamelend gedaan in onbeholpen bewoordingen, maar zoo echt uit 't hart komend, dat er haar nu nog de tranen van in de oogen schoten.

Hij was naar Indië gegaan en lange maanden had die figuur haar voor den geest gestaan.... en nu had zij hem weergezien, hem ontmoet bij wederzijdsche goede oude kennissen. Ze had hem gesproken en hem alleen klaagde zij over hare verdwenen illusies, haar verloren liefde, haar gebroken leven. En hij had haar getroost, met zijn eerlijk, zachtzinnig gemoed, hij had geloofd en begrepen wat zij zeide, omdat hij haar had liefgehad. Hij kon 't niet aanzien, hij, die haar zoo onbezorgd, gelukkig had gekend, een zonnig kind, dat liefde en toewijding noodig had, en nu - die beschaafde, kalme, zichzelf zoo geheel beheerschende vrouw, die hem in een onbewaakt oogenblik hare diepe smart toevertrouwde. Hij had haar opgezocht, volgde haar naar den schouwburg, naar concerten, naar haar ouders, - overal, tot zij eindelijk beiden het gevaar begrepen en het moedig onder de oogen zagen.

Zij smeekte hem om heen te gaan.... en hij ging. Maar in zijn portefeuille lag eene glinsterende, goudblonde lok, een verwelkte bloem en een miniatuur portretje van een fijn vrouwengelaat, met een onbeschrijfelijk teederen, droevigen glimlach, dat hij lang kon bekijken en altijd met een diepen zucht weer wegborg.

Tusschen de echtgenooten werd de verwijdering ieder jaar grooter, door het lijdzaam verzet van haar kant tegen den ijzeren dwang van zijn zijde. Zij scholden niet en zij klaagden niet, maar zij begonnen elkander te negeeren, een ieder ging zijn eigen weg, koud en onverschillig.

Dat alles maalde De Groot door het hoofd toen hij daar zoo alleen zat in zijn groote, holle kamer, vóór zich een stapel groote stukken dik, grof Hollandsch papier, waarop de pen hard kraste, zoodat het in trillingen gevoeld werd door den geheelen arm. In die dikke pakken met bijlagen, teekeningen en andere brieven, die den geheelen stapel schuin doen hellen, zoodat de bovenste er dreigen af te vallen, staat veel, heel veel geschreven - en te lezen.... maar daarnaast ligt slechts één stuk, klein en plat en kort, zeer kort, niet meer dan een regel of vier, zonder bijlagen of iets.

En toch, wat lag er niet in die enkele regels? een geheel menschenleven? neen.... was het maar zoo geweest! Het lot van een geheel gezin, van een vrouw, die voor eenige weken, stralend van geluk, na de geboorte van twee dochtertjes, haren man haar eersten jongen in de armen legde. Er was strijd ontstaan in De Groot's binnenste, voor het eerst in zijn prachtige ambtenaars-carrière. Hij had zijn tegenstander gevonden, hij wist hoe hij hem haatte en tevens dat de wilskracht van dien man de zijne evenaarde. Voor het eerst rees de vraag bij hem op, wat nu meer moest gelden, het belang van het land of van 't individu.

Het individu? Hij beschouwde de menschen reeds jaren als raderen van de staatsmachine; waarom zou hij nu zijn overtuiging loochenen?

Van morgen had hij met den minister er over gesproken, een man van doorzicht en menschenkennis, die zich niet inliet met zijne becijferingen of dorre détails, maar geleid door zijn scherpen blik, in één oogenblik de zaken bezag van verschillende zijden, geschoold als hij was door de worsteling met de heldere koppen onder de Kamerleden. Hij had hem aangemaand tot menschelijkheid, tot voorzichtigheid.

Voorzichtigheid? - had hij iets te vreezen! - hij, de vertrouwde van Zijn Excellentie, de onmisbare!

Ja, er was gevaar, - hij voelde het sluipend naderen, voelde zich overmeesteren door een gevoel van lafheid, 't was of de kamer geladen werd met eene hem onbekende stof, die nader kwam, hem omringde, hem overmeesterde.

't Klamme zweet parelde op zijn slapen, hij betastte zich het voorhoofd, dat gloeide tegen zijn hand, ook de handen waren warm, en toch was hij koud, - 't was eene koude die hem langs den rug gleed en hem deed rillen en sidderen.... van angst! - van onrust.

Gerechtige hemel! - hij kende zichzelven niet dat oogenblik, hij was overmeesterd door een gevoel van vrees, vrees omdat hij gevoelde dat hij gehaat wordt, de menschen van zich gestooten heeft, en nu alleen en verlaten is. Was 't door zelfverheffing, door ëgoisme, door zijn zwoegen naar macht en eer, - of waren het alle deze motieven te zamen?

Waar is nu zijn ijzeren wilskracht, zijn geweldige zelfbeheersching? - hij moet de meeste zijn, - wil hij de meeste blijven.

Met eene bovenmenschelijke inspanning gelukte het hem, zijn angst te overwinnen, zijn gewone kalmte terug te krijgen. Zijn wilskracht zegevierde, en met alle kracht schudt hij die opwindende ideën van zich af; toch stormen zij telkens weer op hem los en dwingen hem tot peinzen en denken. In die overpeinzingen dringen zijn gedachten door tot den ondergeschikten Riegov, een jongen man, doodsbleek, die zit te staren op een geschrift dat hij reeds een uur geleden ontvangen heeft, en dat zijn ondergang, zijn vonnis bevat.

Hij is lang en mager, broodmager.

DOMENICO TRENTACOSTE.
(In zijn atelier.)

De dunne beenen steken ver vooruit onder de schrijftafel, zonder golving van 't bovenbeen, slechts met welving aan de knieën, die geteekend worden onder de leelijke stof van den vuilgrijzen pantalon, die slap neerhangt en doorslijt aan den schoen.

Doodsbleek zit hij daar, maar met ontembare wilskracht, die zich afteekent aan den gekromden neus, met doodelijken haat; zijn neusvleugels trillen en zijn lippen knijpen zich samen tot flauwe, bleekroode streepjes. 't Duizelt hem, hij is in gevecht met dien ijzeren wil daarnaast, die hem had doen buigen, dieper, steeds dieper, die hem neerdrukte met een kracht waaraan hij zich poogde te ontrukken, en waaraan hij zich nu onttrekt, omdat hij niet meer is als die anderen, daar om hem heen, omdat de banden van het zelfbehoud zijn losgemaakt, de banden die hem drongen zich te

vernederen; nu zijn zij geslaakt, nu kan hij zich verantwoorden, zich wreken. God sta zijn vrouw, zijn kinderen bij.

Op de bovenlip steken de steile, borstelige haren der roodblonde snor naar voren, als de pennen van een stekelvarken, neen, als de borstels van een everzwijn, als de opgezette haren van een kat, klein en tenger, gedreven in een hoek door een grooten slagershond, die daar gevangen gehouden wordt, met gekwispel van den staart en jankend blaffen van den overwinnaar. Maar, zij zal zich op dien vijand werpen met onweerstaanbare kracht, nu reeds zeker van de nederlaag, twijfelend aan de overwinning, die toch duur gekocht zal worden, want als straks die kleine kat zich hangt aan den grooten, zwaren kop, half gevangen in den gapenden muil, dan zal de hond zich losscheuren, zich verwijderen met een enkelen grooten sprong, maar toch huilend van pijn en woede.

Evenzoo zal die lenige, magere man opstaan en gaan naar die glimmende, witte deur met zwart gepolijsten knop, die gaat leven voor zijn starenden blik en zich zacht heen en weer beweegt, als legde er iemand een hand op, zonder zwaarte, zonder kracht.... ‘Moet ik onder, dan niet ongewroken, lafaard, ellendeling, die ik ben!’.... Er is een zacht geschuifel over den vloer van een stoel die achteruit wordt geschoven, dan staat de jonge man op, alles om zich heen ziende in dat ééne oogenblik, oogen, die vorschend op hem gericht zijn, met eene stille aanmoediging, een ‘toe maar’, dat er uitschiet in lange stralen.

Langzaam neemt hij 't stuk op, dat ritselt door 't beven zijner handen, en gaat hij naar die deur, één seconde gevoelt hij eene weifeling bij het opengaan en 't sluiten, maar als hij op zich voelt rusten den blik van zijn vijand, half vragend, half bedwingend, dan voelt hij zich 't bloed naar de hersenen stormen in lauwwarme golvingen, en laat de lang bedwongen haat zijne reuzenkracht gevoelen.

Hij waagt een laatste poging, een kort gesprek, een zacht, smeekend gefluister, en dan.... een antwoord gegeven in zelfoverwinning en daardoor dubbel kort en norsch, en verder niets.... dan een bons, het vallen van een stoel, het worstelen van menschen in den uitersten strijd, - en in de groote ruime kamer daarnaast, menschen die elkander vragend aanzien, of ze tusschenbeiden zullen komen, en een ‘neen’ in de oogen.

Geen woord wordt gewisseld, en als de jonge man terugkomt, met een aan flarden gescheurde jas, verwijdert hij zich, - door niemand tegengehouden - waggelend, slaapdronken, met vreemd starenden blik en het hoofd diep voorovergebogen.

De bureau-chef is niet meer!

Domenico Trentacoste.

Nevensstaande gravure doet den lezers den Italiaanschen beeldhouwer Domenico Trentacoste zien, bezig in zijn atelier.

In 1859 werd hij te Parijs geboren. Hij had geen leermeesters, en als jongeling copieerde hij ook nooit de kunstwerken van de oude meesters. Gedreven door een innerlijken, onweerstaanbaren drang, werkte hij slechts naar het levend model.

In 1888 vestigde hij zich te Parijs, na de voornaamste steden van Italië bezocht te hebben, waar hij de kunstwerken uit den Renaissance-tijd bestudeerde, die hem zoo bijzonder aantrokken.

Nog geen drie jaren geleden, was hij bij zijn landgenooten bijna onbekend, daar hij voornamelijk in Parijs en Londen verblijf hield en ook daar de voortbrengselen zijner kunst exposeerde en verkocht.

Na evenwel op de tentoonstelling te Venetië in het jaar 1895 met zijn beeld 'Aan de Fontein' een enorm succes behaald te hebben, keerde hij tot zijn landgenooten terug en vestigde zich in Florence.

Hij is nu een van de beroemdste beeldhouwers in Italië.

Het diamanten stel
door F.J. Dun.
(*Vervolg en slot van blz.* 251.)

Even voor hij het kantoor ging verlaten - 't was Dinsdagavond - sprak hij zijn patroon aan.

'Mijnheer!'

Notaris Van Zanden had in zijn praktijk al genoeg menschenkennis opgedaan om aanstonds te bespeuren, dat zijn bediende heel wat bijzonders te vragen had. 't Meest voor de hand lag, dat

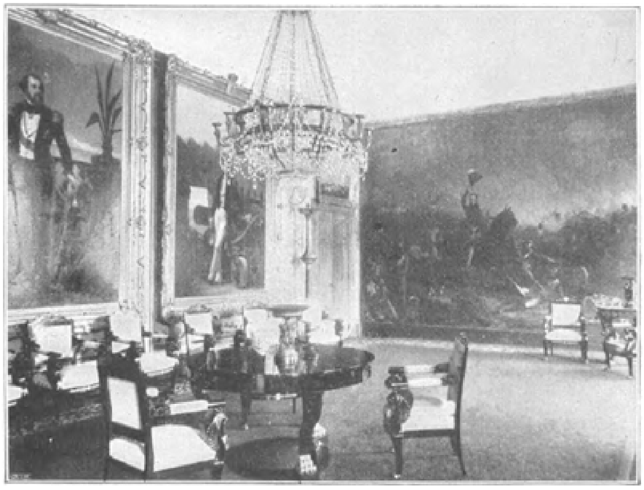

EEN RECEPTIEZAAL IN HET KONINKLIJK PALEIS TE SOESTDIJK.

hij een verzoek om opslag zou doen.

'Wat is er, Van Roon?'

'Mijnheer!' maar verder kwam hij niet. De woorden stokten hem in de keel.

Van Zanden schikte wat papieren in orde, kuchte eens en keek andermaal zijn klerk vragend aan.

Deze wenschte wel, dat hij niet begonnen was, want hoe menigmaal hij zijn verzoek al van te voren in zichzelven gerepeteerd had, thans wist hij niet, hoe voort te gaan. Maar hij kon niet meer terug.

'Door de ziekte van mijn vrouw... ik wou wel.... ik zou u willen vragen,' stotterde Van Roon, zonder nog verder te komen.

'Met je vrouw gaat het immers vooruit, niet waar?' vroeg Van Zanden vriendelijk.

'Ja, mijnheer!' antwoordde Van Roon, 'de dokter geeft alle hoop op beterschap, maar zoo'n ziekte kost zooveel geld,' en, aangemoedigd door den vriendelijken toon van zijn patroon, voegde hij er maar in één adem bij: 'en nu ben ik in ongelegenheid geraakt. Zou ik asjeblieft een voorschot op mijn maandgeld mogen hebben? 't Is voor versterkende middelen voor mijn vrouw.'

De notaris zag hem een oogenblik aan, zonder dat Van Roon uit dien blik kon opmaken of zijn verzoek al of niet in goede aarde gevallen was.

Gaarne had Van Roon aan zijn verzoek door tal van redenen kracht bijgezet. 's Middags nog, op weg naar zijn kantoor, stroomden de woorden hem toe, als hij in zichzelven zijne les repeteerde. Maar thans was het of hij de klem in zijn mond had,

en de drangredenen, die hij aanvoeren zou, ze waren hem ontgaan. Van Zanden kwam daardoor ook niet te weten, hoe hoog de nood was.

‘Hoor eens, Van Roon,’ dus sprak hij na eenig nadenken, ‘dat doe ik niet. “Borgen geeft zorgen,” zegt vader Cats, en zoo is 't ook met die voorschotten. De eerste maal gaat 't gemakkelijk, de tweede maal valt 't al moeilijker om 't zonder dat te doen, en eindelijk kan je er niet meer komen zonder dat. Geloof mij, 't is veel beter je nu enkele dagen te behelpen, dan dat gij daaraan begint. Wat ik wel wil doen - en dat had ik plan je den eersten van de volgende maand mede te deelen, maar ik zal het nu maar doen - je krijgt te beginnen met de volgende maand vijf gulden per maand opslag. Hier,’ vervolgde hij, ‘het is tijd om het kantoor te sluiten, hier heb je een gulden, koop daarvoor wat voor je vrouw.’

Frits zijn hart brak bijna van dankbaarheid en teleurstelling. Hoe lang en vurig had hij opslag gewenscht en thans had hij die zoo maar in eens gekregen. Vijf gulden

iedere maand meer! Innig en hartelijk drukte hij zijn patroon de hand, en toch - wat een teleurstelling! Op 't oogenblik had hij daar zoogoed als niets aan. Er was letterlijk niets meer in huis, noch voor zijn vrouw, noch voor hem. Tranen verstikten zijn stem, toen hij zijn dank wilde uiten, en hij was maar blij, toen hij vijf minuten later op straat stond.

Bij zijn thuiskomst verkeerde alles nog in *status quo.* Buurvrouw had stof afgenomen en 't boeltje wat opgeredderd, zoodat alles er knap uitzag. Zijn vrouw was wel, maar nog steeds doodzwak, en - als altijd in de laatste dagen grijnsde de armoede hem van alle kanten aan. Olie was er bijna niet meer in de lamp - en de kan was leeg. Opende hij de kast, de broodtrommel was leeg, de suikerpot leeg, de koffietrommel was evenals het theebusje leeg, het eierenrekje leeg, de flesch wijn, die hij eenige dagen geleden voor Marie gekocht had van 't geld, waarvoor hij zijn en haar trouwring verpand had, was leeg. In zijn portemonnaie zat die eene gulden. Maar waarvoor dien te besteden? Hij zette zich neder voor de bedstede. Even opende Marie haar oogen, die van zwakte weldra weer toevielen. Zij stak op den tast haar vermagerde handen tot hem uit.

Frits vatte die.

Wat was die hand wit en wat was dat gelaat veranderd. Was dat de vrouw, die hij nog zoo kort geleden als zijn bruid naar het altaar geleid had?

‘Frits,’ lispte zij. En als hij haar aandachtig aankeek, bemerkte hij, hoe in iederen hoek van de gesloten oogleden een traan parelde.

‘Frits,’ herhaalde zij, ‘vergeef je 't mij?’

‘Vergeven, lieve? wat?’

‘Wel, mijn dwaasheid om naar die partij te gaan. Dat is de oorzaak van al de ellende. Och, vergeef mij, ik ben nog zoo jong, zoo onervaren. Als God geeft, dat ik beter word, zal ik nooit meer zoo dwaas zijn.’

‘Stil, stil,’ fluisterde Frits, die zag hoe bewogen zij was en die terecht vreesde, dat die aandoeningen haar kwaad zouden doen. ‘'t Is goed, hoor.’

‘Ja,’ ging zij voort, ‘dat is de oorzaak van alles. Toen heb ik koude gevat.’ En zij barstte uit in snikken.

Frits wist niet, hoe hij haar tot bedaren zou brengen.

‘Och, wijfje,’ smeekte hij, ‘heb toch medelijden met mij. Bedaar toch, want als ik jou moest verliezen, dan wist ik heelemaal geen raad’

Met een vurigen kus bezegelde hij de oprechtheid van zijn betuiging.

Dien nacht bracht Frits wakende door. Ja, hij was helderder van geest, dan toen hij de eerste nachten van haar ziekte Marie verzorgen moest. Nu had hij haar lief, zoo innig, zoo teeder als nooit te voren. Alles zou hij thans voor haar gedaan hebben, en toch, juist nu kon hij niets. Zijn geldgebrek sloeg hem met machteloosheid. Als de nieuwe dag weer aanlichtte, wat zou hij hebben om haar te geven? Zijn eenige gulden ging heen aan 't allernoodigste voor de huishouding. Hij bad om uitkomst, maar al biddende geloofde hij toch niet, dat er uitkomst komen zou, en daarom gaf hem dit ook al weinig troost. ‘Was het den eersten van de maand maar!’ zuchtte hij, ‘dan was ik ten minste weer voor enkele dagen gered.’

Daar kwam hem opeens te binnen, dat het schoone diamanten stel altijd nog op 't kantoor in een der lessenaars stond. Hij begeerde ze niet en Marie zou ze zeker ook niet begeeren om zich op te pronken, maar, wat hij wel dacht, 't was hoe deze koude steenen een waarde hadden grooter dan alles wat hij behoefde om uit de zorgen te

zijn en om zijn Marie te geven, wat zij zoo dringend noodig had en wat hij haar thans meer dan ooit gunde.

‘Ze te stelen?’ daaraan dacht hij niet. Hij rilde toen hij voelde, dat het denkbeeld bij hem zou oprijzen. Maar als hij ze eens leende! zonder permissie, ja, want hij wist thans, hoe Van Zanden over voorschotten en dergelijke dacht. Maar - en 't koude zweet brak hem uit - als Van Zanden dat eens bemerkte en dat nu, nu hij pas zulk een blijk van diens welwillendheid gekregen had, door hem ongevraagd opslag te geven. Hij zou er niet aan denken, als hij maar geld had, geld voor zijn Marie, en zacht sloop hij naar haar bed, lichtte voorzichtig de gordijnen op en daar zag hij bij den schemerschijn van 't nachtlichtje, hoe zwak, hoe teer zij nog was. Ja, waarlijk, zij was weer achteruitgegaan, zeker door de aandoening van daar straks. Och! wat kan ze nog weinig hebben. *Als* ze nog maar beter werd. Die zwakte zou 't haar misschien nog doen had de dokter gezeid. Zij *moest* versterkende middelen hebben. Maar als Van Zanden dat ongevraagde leenen - dat toch eigenlijk stelen was - eens bemerkte, dan was hij zijn betrekking kwijt, ja; maar als Marie 't noodige niet kreeg, dan raakte hij haar kwijt. Zoo gesteld was de keuze niet moeilijk. Liever zijn betrekking dan Marie opgeofferd. En met het vaste besluit om, 't kostte wat 't wilde, Marie niet te laten omkomen, dommelde hij eenige oogenblikken in. Met een schrik werd hij wakker. Hij had gedroomd van een begrafenis en een terechtzitting, van een gevangenis en van een doodkist. Met kracht schudde hij die denkbeelden van zich af, en na 's morgens vroeg zijn eenigen gulden geheel te hebben uitgegeven, begaf hij zich naar zijn kantoor.

V.

In de laatste dagen had hij in 't geheel niet meer aan het diamanten stel gedacht of 't gezien. 't Was dus niet te verwonderen, dat hem onderweg de vrees bekroop, of 't nog wel op 't kantoor zijn zou. Hij verhaastte dus zijne schreden om voor mijnheer op 't kantoor te zijn. Aanstonds wierp hij zijn nieuwsgierige blikken in den lessenaar en jawel, daar stond het nog, dat doosje, waarin de schat verborgen was, die zijn vrouw gezondheid moest aanbrengen. Frits was niet op zijn gemak. Met bevende hand opende hij de etui en ja, daar lagen ze, flonkerend en glinsterend, die steenen, die koude steenen, wier waarde geluk en leven in zijn woning konden aanbrengen. Daar stonden ze renteloos en - een leven, het leven van zijn Marie, kon hun tijdelijk bezit hem aanbrengen. Toch aarzelde hij ze aan te raken. Hij kon er tusschen den middag niet mede naar het pandjeshuis gaan. Hij liet ze daarom staan, overleggende, dat het beter was tot den avond te wachten. 't Was weer Woensdag. Dan ging Van Zanden vroeg weg, en hij kon ze dan gemakkelijker medenemen.

‘Kon ik 't maar zonder,’ dacht hij onder zijn werk, als hem de mogelijke gevolgen van zijn daad in de gedachten kwamen.

Toen hij 's middags thuiskwam, was de dokter al geweest. Hij had Marie weer minder bevonden en uitdrukkelijk geïnformeerd naar wat zij gebruikt had. Toen bleek, dat zij niet gehad had, wat hij voorgeschreven had, was hij boos geworden en had hij tegen vrouw Van der Schenk gezegd, dat hij op die manier niet voor het leven van juffrouw Van Roon kon instaan. Marie had het gehoord en was er zenuwachtig van geworden, want ook zij begreep levendig, wat de reden was, dat de versterkende middelen niet aanwezig waren. Zij had zich dat erg aangetrokken en Frits schrikte er van, toen hij zag, dat Marie weer minder was. Nu stond zijn besluit onherroepelijk vast. Sterven zou ze niet, ten minste niet door gebrek aan het noodigste.

Tegen zeven uur ging de notaris als naar gewoonte op Woensdag heen. Pas had hij de deur achter zich toegetrokken, of Van Roon ging naar den lessenaar, opende dien, en zonder dat zijn hand beefde, vatte hij de etui en stak haar in zijn binnenzak. Toen hij ze in zijn bezit had, begon hij te verlangen, dat hij maar zoo gauw mogelijk het kantoor verlaten kon. Maar 't was pas even zeven uur en dus lang

nog geen halfnegen. Nu was het midden in den zomer, in den zoogenaamden komkommertijd. Bij een notaris komen de meeste klanten, evenals Nicodemus, zooal niet in den nacht dan toch in den avond, altijd wel te verstaan als de avonden donker zijn, anders verdeelt zich de aanloop meer over den geheelen dag. Veel toeloop was dus dien avond niet te wachten. Toen er dan ook om acht uur nog niemand geweest was, vroeg en verkreeg hij van mevrouw Van Zanden verlof om heen te gaan. Hij nam de gelegenheid waar, toen zij even belangstellend naar den toestand van zijn vrouw kwam vragen.

Toen hij buiten kwam, was het nog klaarlicht. Hij durfde zich dus niet rechtstreeks naar ‘Oome Jan’, zooals het pandjeshuis in de wandeling genoemd werd, te begeven, maar spoedde zich huiswaarts, te meer daar hij zeer verlangend was om te weten, hoe 't met Marie ging. Immers de toestand, waarin hij haar 's middags had achtergelaten, was niet geruststellend.

Bij zijn woning gekomen slaat hij de oogen omhoog naar de bekende vensters, waar Marie hem zoo menigmaal nagewuifd had, als hij naar 't kantoor ging, en hem zoo menigmaal vriendelijk toegelachen had, als hij thuiskwam. Maar wat is dat? Een doodelijke bleekheid bedekt zijn gelaat, het koude zweet breekt hem uit, zijn knieën knikken hem onder 't lijf: de gordijnen zijn gezakt, de vensters gesloten! Wat? mijn Marie dood? Hij had een gevoel, alsof hij vooruit wou vliegen, en toch zijn voeten waren als aan den grond genageld. Het duizelde hem, hij was zichzelve niet. Werkelijk bleef hij een oogenblik stilstaan. De onzekerheid was hem nog liever dan de werkelijkheid, maar 't was ook maar een oogenblik. Toen stoof hij vooruit, hij snelde de trap op, opende zacht maar snel de kamerdeur, en wat ziet zijn oog?

Aan de eene zijde van de tafel zit vrouw Van der Schenk, rustig en kalm, aan een kous te breien en in de bedstede, waarvan de gordijnen wijd uiteengeschoven zijn, zit Marie, met eenige kussens achter haar rug, zoo helder uit haar oogen ziend als in geen dagen.

‘Mijnheer!’ riep vrouw Van der Schenk.

‘Frits!’ klonk het uit de bedstede, ‘kom eens gauw hier!’

Frits wist niet, of hij waakte of droomde. De gewaarwordingen wisselden elkander zoo snel af, dat hij niet geregeld denken kon, veel minder naar de oorzaak van dat vreemde verschijnsel, die gesloten vensters, vragen. Een ding was zeker: Marie leefde nog en was beter, dan hij ze in dagen gezien had.

‘Frits, kom toch eens hier! kijk eens!’

Zij liet hem een groote enveloppe zien, waarin een brief van notaris Junius.

De brief bevatte het bericht van het overlijden van tante Grietje, benevens het verzoek van den notaris in zijn kwaliteit als executeur-testamentair, dat Van Roon zich ‘in zijn belang’ zoo spoedig mogelijk te zijnen kantore vervoegen moest. Deze laatste uitdrukking was veelzeggend, ja sprak meer dan boekdeelen.

De blijde tijding - niet van tante Grietje's dood, maar dat zij in het testament stond - want wat kon 't feit, dat zij door den notaris van 't feit in kennis gesteld waren, anders beteekenen? - had heilzaam op Marie gewerkt. Salomo zegt: ‘Bekommernis in 't hart des menschen buigt het neder,’ en dat is waar, maar het is ook waar, wat hij zegt: ‘een vroolijk hart is een gedurige maaltijd, en een goed gerucht maakt het gebeente vet,’ en dat had Marie ondervonden.

‘En nu Frits, zou ik nog maar eens gauw zien, of notaris Junius nog op zijn kantoor is. Dan weten we hoe of wat.’

Zij behoefde dat geen tweemaal te zeggen. Hij kuste zijn vrouw zoo hartelijk, alsof hij haar een welkom in 't leven toeriep, en toen snelde hij de deur uit.

Junius was nog op zijn kantoor. Hij ontving den klerk van zijn collega, met wien hij door ambtsbezigheden meermalen in aanraking geweest was en dien hij dus persoonlijk kende zeer vriendelijk.

‘Zoo, Van Roon, ik bemerk, dat gij mijn brief ontvangen hebt. Wel gecondoleerd met het verlies, dat je getroffen heeft,’ en hij stak hem de hand toe, terwijl een bijna onmerkbare glimlach over zijn gelaat gleed. ‘'t Is geen droevige doode, meen ik,’ voegde hij er bij.

Frits dankte hem voor zijn deelneming en verklaarde, dat zijn meening juist was. Eigenlijk had hij tante Grietje maar eens gezien, bij gelegenheid dat hij met Marie zijn huwelijk kwam bekendmaken.

‘Nu, dan schijnt gij een voortreffelijken indruk op haar gemaakt te hebben. Die tante zat er warmpjes in en je vrouw stond voor vijf duizend gulden in haar testament. Maar - laat mij eens zien, ja, dat is vandaag veertien dagen geleden - toen liet ze mij ontbieden en toen zei ze mij, dat zij haar testament nog wat veranderen wilde.’

Frits beefde over al zijn leden.

‘Ze heeft 't toen veranderd en bij de vijf er nog vijf en twintig duizend bijgedaan. Je staat met je vrouw er in voor dertig duizend gulden.’

Frits wist niet meer wat hij voelde, maar eene gedachte kwam dadelijk bij hem op: dat testament was veranderd den dag na die ‘ongelukkige partij’. Neen, dan was die partij nog zoo erg ongelukkig niet geweest.

Wat Frits verder voelde en dacht, laat ik over te beschrijven aan diegenen onder mijne lezers, die zich ook eens zoo onverwacht een erfenis van duizenden in den schoot zagen geworpen.

‘En nu weet ik niet, Van Roon!’ ging de notaris voort, ‘hoe 't met je financiën staat. Maar geld lijdt geen kommer; als je soms een voorschotje hebben wil, dan kan je dat met pleizier krijgen.’

Toen Frits het kantoor verliet, had hij duizend gulden in denzelfden zak, waarin ook de etui zat. Hij had nu wel drie lichamen willen hebben. Een om naar huis te snellen, een om 't noodigste voor Marie en zijn huishouden te koopen, maar ook een om naar zijn eigen kantoor te gaan en daar zoo spoedig mogelijk de etui weer in den lessenaar te bergen.

O, die etui!

Daar is toch nooit onvermengde vreugde hier op aard. Wat hij daar straks onder den druk der omstandigheden niet gevoeld had, stond hem thans in alle helderheid voor den geest: hij, de gelukkige bezitter van dertig duizend gulden, hij was een dief. Wat wierp die gedachte een schaduw op zijn geluk.

Hij begaf zich eerst naar huis. 't Was inmiddels al halftien geworden en daarom moest hij wel 't eerst daarheen. Marie moest van 't geluk deelgenoote worden en er moest nog zooveel gehaald worden, eer de winkels gesloten werden.

Kon hij maar gelegenheid vinden de etui nog even op zijn kantoor te brengen. 't Zou toch verschrikkelijk zijn, dacht hij, als dief te worden gevat op het oogenblik, dat ik financieel zoo in de ruimte word gesteld. Zou ik het maar niet eerlijk zeggen, wat ik gedaan heb? Maar daar kwam de pertinente weigering van Van Zanden om een voorschot te geven hem voor den geest, en de moed ontzonk hem. Dat zou Van Zanden zeker niet licht opnemen. Bovendien zijn betrekking, die er een van vertrouwen was, was hem lief; en dit besluit had hij al genomen, toen hij van het kantoor van notaris Junius huiswaarts keerde: zijn betrekking gaf hij er niet aan. Hij

had een rustig, kalm leven en door zijn geld kon hij nu ook nog een onbezorgd leven hebben; neen, hij ging geen eigen zaken doen, ook niet speculeeren, hij zou zijn geld solide beleggen en klerk bleef hij, dat was zijn vaste plan.

Daar passeeren hem twee voorbijgangers, die in druk gesprek gewikkeld waren. Juist ving hij deze woorden op: 'Ze zoeken hem.' De doodschrik sloeg hem om 't hart.

‘Ze zoeken hem.’ Wie kon dat anders wezen dan de man, die zulk een kostbaar diamanten stel gestolen had? En die man was hij. O! wellicht was de verdenking nog niet op hem gevallen. Maar hoe de etui op haar plaats te bezorgen? 't Was nu te laat om naar 't kantoor te gaan, en onder een of ander voorwendsel binnen zien te komen en de etui op haar plaats te zetten. Maar daar klonk hem nog weer dat lugubre woord in de ooren: ‘ze zoeken hem.’ Ging hij nu naar kantoor, dan liep hij regelrecht in zijn verderf. Dan maar naar huis.

Maar wat is dat?

Staat er een agent van politie voor zijn deur? Ja waarlijk. Ach! dan was de verdenking al op hem gevallen. Weg was zijn blijdschap van daar straks. In den geest zag hij de deuren van de gevangenis reeds voor zich ontsloten. Tranen sprongen hem in de oogen. ‘Wat ben ik toch een ongeluksvogel!’ dacht hij. ‘'t Ongeluk vervolgt mij altijd. Als ik denk gelukkig te worden, is 't altijd weer mis. Dat heb ik ondervonden, toen ik trouwde. Wat heeft mij dat een zorg gebaard. En nu ik van de zorgen ontslagen word, verlies ik eer en goeden naam. Ik kan ook met vader Jakob zeggen: Al deze dingen zijn tegen mij.’

Frits had zijn woning niet durven naderen. Hij had op een afstand gewacht, onzeker wat verder te doen. Na eenige oogenblikken vervolgde de agent, die slechts toevallig even voor de deur van Van Roon stilgestaan had, zijn weg en waagde Frits het zijn huisdeur binnen te gaan.

Het kostte hem zelfs veel moeite om een blij gezicht te zetten, toen hij aan Marie vertellen moest, dat zij dertig duizend gulden hadden te erven. Maar toen hij de duizend gulden liet zien, die hij als voorschot medegekregen had, toen bleek ook het spreekwoord waar: ‘geld geeft moed!’ Hij bande de verontrustende gedachten uit zijn hoofd met de overweging, dat hij thans ook geld had, en met geld is er in deze wereld o zooveel goed te maken. Als het noodig was kon hij thans wel tienmaal de waarde van het stel vergoeden, en met die gedachte wijdde hij zich thans geheel aan zijne Marie.

's Morgens had hij niet geweten, wat hij moest laten halen uit gebrek aan geld, thans wist hij haast niet wat en hoeveel hij zou inslaan voor zijn huishouden. Gelukkig, dat Marie thans zoo wel was en hem van goeden raad dienen kon. Boven aan 't lijstje boodschappen, die vrouw Van der Schenk nog wel even wilde halen, zette Van Roon een ons rookvleesch. Zoolang hij arm geweest was, had hij 't niet gevoeld, maar thans, nu hij geld had, bemerkte hij pas, hoe flauw hij was. Het water liep hem haast uit den mond. Vrouw Van der Schenk, wie wel het naaste maar niet het allernaaste van de erfenis medegedeeld werd, verheugde zich hartelijk in 't geluk, dat het echtpaar Van Roon te beurt was gevallen, en hielp net zoo trouw nu haar beloofd werd, dat haar diensten vergoed zouden worden, als zij 't vroeger uit liefde gedaan had.

Frits sliep dien nacht nagenoeg niet. Zijn erfenis en zijn diefstal tooverden hem een verscheidenheid van beelden voor den geest, die hem den slaap roofden. Het schoonste verschiet naast de angstigste verwachtingen; een onbezorgd leven maar een geschandvlekten naam! Had hij maar in eens aan Marie gezegd, wat het geval was. Maar zij was zoo plotseling hem met het bericht van tante Grietje's dood op 't mat gekomen, dat hij geen tijd gehad had om het haar te zeggen. En toen hij thuisgekomen was met het voorschot, dat hij niet gevraagd maar dat hem aangeboden was, toen had hij er eigenlijk niet meer over durven spreken.

's Morgens begaf hij zich wel haast een kwartier te vroeg naar zijn kantoor, want hij wilde daar wezen, voor mijnheer Van Zanden er kwam. Was zijn misdaad ontdekt, welnu hij zou 't eerlijk belijden en ook zeggen, hoe hoog de nood gestegen was; thans kon hij vrij spreken, nu hij geld had. Ja, hij voelde alweer de waarheid van 't spreekwoord: geld geeft moed.

Van Zanden was nog niet op 't kantoor, toen Frits kwam. Aanstonds borg hij 't diamanten stel weer in den lessenaar, en nu, nu was 't of hem een pak van 't hart viel. Al had Van Zanden het bemerkt, dat hij 't meegenomen had, hij kon hem er thans niets meer om maken, want het stond weer op zijn plaats.

Toen Van Zanden binnenkwam, beantwoordde hij den groet van zijn bediende op de gewone wijze en maakte een praatje over 't weer. Nu werd 't Frits duidelijk, dat niemand de diamanten gemist had en dat het 'ze zoeken hem' niet op hem betrekking gehad had. De vrees jaagt dikwijls schrikbeelden aan, die de sterkste hersenen ontstellen, en dat te meer naarmate die vrees gegrond is.

Met enkele woorden maakte Frits, die begreep dat Van Zanden het toch hooren zou, hem deelgenoot van zijn geluk. En toen, toen voelde Van Roon, dat hij als toekomstig bezitter van dertig duizend gulden anders tegenover zijn patroon stond dan vroeger.

'Mijnheer! 't is thans voorbij, maar als u ooit weer eens een bediende hebt, die geldgebrek heeft, moet u hier geen artikelen van waarde laten slingeren.'

'Ik? slingeren?' vroeg Van Zanden verbaasd.

'Ja, mijnheer!'

'Maar wat dan, Van Roon? Ik sluit alles, wat waarde heeft, in de brandkast.'

'Maar dat stel, dat diamanten stel, mijnheer, dat staat nu al bijna drie weken in een ongesloten lessenaar.'

Van Zanden begon te meesmuilen.

'Hoor eens, mijnheer, dat stel had van mij - "bijna" voegde hij er tusschen - een dief gemaakt. Ik had zoo dringend geld noodig, dat....'

'Dan zou dat stel je ook al niet geholpen hebben, want de steenen zijn valsch. 't Heele ding is geen drie gulden waard.'

Een en ander over Rotterdam en zijne havenwerken
door Wouter Cool Jr., civiel-ingenieur.
Met portretten, kaarten en andere illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 254.)

Alspoedig begon Rotterdam te concurreeren tegen Schiedam, (dat Vlaardingen overvleugeld had), aangezien beide steden door een Schie verbonden waren met de Delf en Leidschevliet.

In dezen strijd overwon Rotterdam, reeds in de 14^{e} eeuw, nadat menigvuldige twisten over de doorvaart bij Overschie nu eens ten na-, dan weer ten voordeele van Rotterdam

beslecht waren. Toen deze laatste plaats eindelijk gezegevierd had, deed zich een andere concurrent kennen, namelijk Delft, dat veel weverijen en brouwerijen had, en gaarne haar 'smakelijke bieren' over de Maas vervoeren wilde. Delft groef daarom bij Overschie een derde Schie, naar de Maas, waaraan Delfshaven het ontstaan dankt.

'Door al deze dingen wierden de Rotterdammers zoo quaad, dat ze voor haar namen den Delvenaren ook een bril of kaperson op de neus te zetten.

Van 't slot van Spangen heeft eertijds een houte brug over de Havense Schie gelegen, deze liep oostwaart op, dwers over de Schie op Beukelsdijk aan.

Deze brug meinden de Rotterdammers in stilligheid van den heer van Spangen te koopen, om aldaar dan een lage steene brug over de Havense Schie te leggen, dat er geen schepen door na Delft zouden kunnen passeren.

WILLEMSBRUG VANAF HET NOORDEREILAND.

Door dit middel meinden ze de steiloorigheid der Delvenaren betaald te zetten, dog deze onderhandeling kon zoo heimelijk niet toegaan, of de Delvenaars kregen de lugt daar van in de neus, en dewijl zij wel wisten wat haar aan dezen bril of kijk-in-de-pot zoude gelegen zijn, rusten zij niet, of ze kogten de brug voor eeuwig en erflijk den heer van Spangen af; daar stonden de Rotterdammers toen en keken.

Andere willen wederom dat deze brug in 't openbaar opgeveilt wierd, en dat een boer, daar de Rotterdammers niet op verdagt waren, mijn zeide: daarop gevraagt wierd wie zijn meesters waren: dat zijn d' achtbare heeren van Delft, zeide de kinkel; hierop haalde hij een brief uit zijn boezem, die zijn zeggen bekragtigden, en dus zoude dezen boer de Rotterdammers de brug ontfutzelt hebben.'

Langzamerhand nam Delfshaven (haven van Delft) in bloei toe, vooral in de 15^{e} eeuw door de haringvisscherij. De kolk was des winters te klein om alle schepen te bergen en naast de Oude Haven (na 1886 de Voorhaven) werd de Nieuwe Haven (na 1886 de Achterhaven) gegraven. Dit laatste geschiedde onder Philips den Goeden. Gedurende de woelige tijden onder Karel den Stouten en Maria van Bourgondie ondernam de stad Rotterdam een plundertocht in Delfshaven en stak dit met alle schepen in brand.

Langzamerhand kwam de geteisterde haven deze rampspoeden te boven en telde in 1515 een 400 inwoners, verdeeld over 117 huizen. Meerdere uitbreiding kon niet

plaats vinden, ‘want de stede van Delft en wil niet gedoogen dat men aldaar timmert.’ ‘Ten tijde van de vervolgingen begingen de Delvenaars, volgens het zeggen van de heer Van Bleiswijk een groote misslag, want de menschen, door 't hangen en branden in de Spaansche Nederlanden verschrikt, zakten uit Braband en Vlaanderen in groote menigte na Holland: de Delfse regering, nog meestendeel Roomsch, wilden deze lieden in haar stad niet dulden: derhalven togen sommige na Leiden, andere na Rotterdam, alwaar ze ingenomen en wel onthaalt zijnde, de stad neringrijk hielpen maken.

Daarenboven konden de Delvenaars 't Admiraliteits Hof en de Vlagge, in haar stad krijgen, maar zij verwierpen die aanbieding schandelijk, onder voorgeven, dat het bootsvolk somtijds niet promptelijk betaalt, eenige moetwil in de stad mogt aanregten, maar de Rotterdammers, welke wat verder zagen als haar neus lang was, vatten de aangebode fortuin bij 't hair en namen dat doorlugtig collegie wel haast binnen hare muuren aan.

Voorts beklagen hen de Delvenaars nu nog, dat ze, toen haar stad in 't jaar 1536 bijna tot kolen geraakt was, dezelve niet tot Delfshaven herbouwden, alzoo ze dan digt aan de Maas, haar kielen naar Oost en West met meer gemak zouden

hebben kunnen zenden; maar de Roomsgezinde lieden waren te wijs, zij meinden Rotterdam was nog maar een duivenesje, den kooplieden moeten hier wel komen marten, maar de tijd, die een openbaarster en baarmoeder van alles is, heeft het tegendeel bewezen.

Daarenboven waren die van Delft zoo kriel, dat ze nauwlijks aan de haven een huis wilden gebouwt hebben; wilde men iets bouwen, men moest het tot Delft doen, dit was maar een doorvaart, tot Delft moest de stapel zijn. Kortom, de Delvenaars ringeloorden de Havenaars in die oude tijden zoodanig, dat de laatste niet een vinger in de as konden steken, of de eerste staken hun kloet daarin.

De Rotterdammers, een genereus en moderaat volk, presenteerden die lieden beter konditien, welke zij ook aannamen. De Delvenaars bemerkten eindelijk haar misslag, en zogten ze te verbeteren, maar 't is verloren de put gedempt als 't kalf verdronken is.

Het zeggen van de heer Jan van Olden-Barnevelt was gemeenlijk, dat door de precysheid der Delvenaren, en de schaarsheid der Schiedammers, Rotterdam groot geworden was, maar de heer van Bleiswijk zoekt het zoo te duiden, alsof het kale Rotterdam door Delfse en Havense kooplieden rijk en magtig geworden was; maar ik meine dat we 't eer den Hemel, en de welgelegentheid van die stad, alsmede der inwoonderen onvermoeiden ijver, mogen dank weten.'

Voorwaar de heer Van Spaan is niet weinig ingenomen met zijn genereus en moderaat Rotterdam.

Al telde bij het einde der achttiende eeuw Delfshaven 3000 inwoners, en waren er verschillende fabrieken, voornamelijk branderijen, gevestigd; toch verplaatste de scheepvaart zich naar Rotterdam. Dit geschiedde in nog sterkere mate nadat, tusschen 1750 en 1760, zich voor den ingang der haven een zandplaat verhief.

Op het eind der achttiende eeuw, toen de vrijheidsgeest de volken bezielde, verbrak ook Delfshaven de banden met Delft en vormde van 1795 tot 1802 eene zelfstandige gemeente.

Na de algemeene vermoeienis, door het schreeuwen van vrijheid, gelijkheid en broederschap ontstaan, werd Delfshaven weer aan Delft ondergeschikt, tot de inlijving van Holland in 1810.

Vanaf dat jaar tot 1886 is Delfshaven zelfstandig gebleven. Al verkreeg het in 1825 den stadsrang, toch ontbraken kracht en middelen om in de nieuwe positie tot bloei te geraken, en besloot het gemeentebestuur in 1841 zich tot Rotterdam te wenden, om daarmee een geheel te vormen.

'Het kan van achteren gezien verwonderen,' schrijft onze beroemde Fruin, 'dat dit aanbod bij de regeering van Rotterdam aanvankelijk geen gunstig gehoor vond. Want wie is thans niet overtuigd dat de vereeniging voor beide partijen gelijkelijk voordeelig moet zijn? Maar andere tijden, andere gedachten. Het Rotterdam van vóór 1848, was niet hetzelfde als het tegenwoordige van 1890. Ook op den weg van vooruitgang vallen de eerste stappen het zwaarst. In 1841 en eerst volgende jaren was het inderdaad, een zaak om tegen op te zien, zich te belasten met het onderhoud eener uitgestrekte gemeente, die zelf erkende dat haar lasten, haar baten te boven gingen. Eerst moesten ondernemingen op kleiner schaal, beproefd en met gewenschten uitslag bekroond worden, en de moed hoog genoeg kon stijgen om ook het grootere bij de hand te durven nemen. Eerst nadat de oude stad aanmerkelijk uitgebreid en aan de overzij van de Maas, op het eiland waarvan zich de voorzichtigheid van het

voorgeslacht al in de XVIe eeuw meester had gemaakt, een nieuw net van breede en grootsche havens aangelegd was, terwijl de verbeterde waterweg steeds voortging met meer schepen opwaarts te zenden dan de vervierdubbelde ruimte van reeden en havens bergen kon, was de tijd gekomen om aan de begeerte van Delfshaven te voldoen en den mededinger van voorheen als medewerker voor de toekomst op te nemen in de groote gemeente, die zich zoodoende eerst binnen haar natuurlijke grenzen tot een stad van den eersten rang vrij zal kunnen ontwikkelen.'

Langzamerhand zijn de ontwerpen tot uitbreiding der havenwerken in dit geannexeerde deel zekerder geworden, en heeft men den spoorweg geprojecteerd, die in een boog om Delfshaven, den rechter-Maasoever met de lijn Amsterdam-Rotterdam verbinden zal.

Bij uitvoering dezer baan moet over den Schiemond een ijzeren brug geslagen worden, die hoewel draaibaar te construeeren, toch de scheepvaart voor een deel stremmen zal, waarom men de idee koestert, door den Coolpolder een onbelemmerden uitweg te zoeken voor de binnenschepen naar de Maas.

Dit laatste project zal nog jaren op verwezenlijking moeten wachten, ook wegens de enorme sommen, noodig tot aankoop der terreinen van den Coolpolder, maar 'gouverner, c'est prévoir'.

Verlaten wij Oud-Delfshaven, zooals thans de onzinnige benaming luidt, (men kan toch best wonen in Delfshaven, gemeente Rotterdam, evenals in Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage), en volgen wij verder den rechter-Maasoever.

Dadelijk ligt als een open, breed vak de Schiehaven voor ons.[1] Ook hier hebben de baggermachines met hun tientallen monden, die telkens gevuld, telkens weer ledig zijn, den grond weggevreten en in schuiten gestort, terwijl zuigers als voorwereldlijke monsters met hun snuit het zand van den bodem slurpten, om dit na de wenteling door het lichaam uit een langen darm te drukken, en hierdoor tegelijk terreinen op te hoogen.

Wanneer de Schiehaven op voldoende diepte gebaggerd is, dan zal zij volgens een stelsel, dat gedurende de laatste twintig jaren aangenomen en eenige malen verbeterd is, van kaaimuren voorzien worden.

Wij willen de ingenieuse wijze van werken even beschrijven, vooral omdat op den leek de voltooide kaaimuur zoo'n hoogst eenvoudigen indruk maakt.

Wanneer de grond uit de haven tot 8 M. beneden Rotte-Peil[2] is verwijderd, baggert men ter plaatse van den toekomstigen kaaimuur een gracht van 30 M. breedte en tot eene diepte van 11,5 M. onder R.P. Deze gracht wordt daarna gevuld met zand, waardoor een vaste grondslag verkregen is voor het rijswerk, waarmee de oever onder water bekleed wordt.

Dit rijswerk bestaat uit tien zinkstukken op elkaar ter breedte van 12 M. Door de opstapeling wordt eene hoogte tot even beneden laagwater bereikt. De rivieroever boven laagwater wordt door een steenglooiing beschermd.

Indien dit alles gereed is, verlaten de arbeiders het werk, om eerst na een of twee jaren terug te keeren.

Men mag dan aannemen dat in dien tijd de beweeglijke grond tot rust is gekomen, en het werk voltooid kan worden.

1) Zie de kaart van Rotterdam, daar waar het woord Nouveaux staat van Nouveaux-bassius en projet.
2) Rotte-Peil = R.P. = ongeveer gelijk met laagwater = L.W. Gewoon hoogwater, H.W. is 1.30 + R.P.

Men heit nu palen, door de rijzen massa, in rijen, loodrecht op de oeverlijn en op afstanden van 1 Meter. Elke rij bestaat uit negen loodrechte palen ongeveer 0,80 M. uit elkaar en één schuine.

Als 20 M. lange spelden prikken deze ingedreven boomen het rijshout op den bodem vast. Zoodra de heimachine haar werk gedaan heeft en haar suizen en dreunen niet meer gehoord wordt, als de slag van het heiblok den grond niet meer sidderen doet en de paalkoppen alle tot een Meter onder R.P. afgezaagd zijn, wordt een rood gevaarte, de duikerklok, aangevoerd en boven de palen gedreven.

De duikerklok is als een stolp zonder bodem (binnenwerks 21 M. bij 8.60 M.).

In de binnenruimte wordt lucht geperst onder grooteren druk dan de buitenlucht, zoodat het ijzeren lichaam op een luchtkus en drijven blijft, en de waterspiegel binnen, lager staat dan buiten.

Door het in- of uitlaten van ballastwater, het inpersen oflaten wegvloeien van lucht kan men de klok doen rijzen of dalen.

Werklieden, die in de klok afgedaald zijn, en die dus in de samengeperste lucht arbeiden, verbinden de koppen der paalrijen door balken, kespen, en spijkeren daarop een houten vloer, waarvan de bovenkant even beneden R.P. ligt.

Is die arbeid gereed, dan wordt nog meer lucht in de klok geperst, waardoor deze rijst en bij hoogwater over den vloer wegvaart, om een tweede vak te bewerken, terwijl vóór het eerste vak een schip, met reusachtige blokken van beton en bazalt, gebracht wordt.

Een drijvende mastbok of kraan heft de 1 M. hooge blokken, die tot 20,000 K.G. wegen, omhoog en plaatst ze op den gereedgekomen vloer, zoodanig dat voorkant van blok en vloer in één vlak vallen.

Op deze eerste rij blokken, die boven laagwater uitsteekt, wordt een tweede, en daarop een derde gesteld, waarmee de hoogte van 4,25 + R.P., welke voor den kademuur gewenscht wordt, bereikt is.

Om het botsen der schepen tegen de kade te voorkomen, worden vrijstaande meerpalen daarvoor geplaatst, die in den achtergrond verankerd zijn en den schok opnemen.

Een aldus vervaardigde muur kost per strekkenden Meter ongeveer f 900 à f 1000.

Ter rechterzijde langs de schepen die op stroom lossen, ter linkerzijde langs den getanden oever, langs de scheepswerven de Maas en langs de Parkhaven, die eens wellicht de verbinding wordt met de geprojecteerde Coolhaven, naderen we een parkaanleg, welke aan de rivierzijde door een grooten, met bazalt bekleeden, wal ten deele aan het gezicht onttrokken is.

Al hebben spottende Rotterdammers dezen bult vaak veroordeeld, toch trekken velen op zomeravonden hierheen, om te genieten van den mooien zonsondergang en het uitzicht op havens en rivier.

Langs de Park- en Westerkade liggen weer groote stoomers gemeerd, waaronder door de gele schoorsteenpijpen de Harwichbooten onmiddellijk de aandacht trekken.

Doordat onze stoomer moet uitwijken voor het veerbootje, dat tusschen de Veerhaven en Katendrecht vaart, geraken wij in het midden van den stroom en zien nu in volle breedte, voor ons, de samenvloeiing van rivier en Koningshaven met het drukke beweeg van golven en schepen, en de gele afsluiting der bruggen.

Te snel voor den opgetogen bewonderaar varen wij voorbij het Prinsenhoofd en stevenen naar de Boompjes.

Eenige jaren geleden daalde de Westpunt van het Noordereiland zacht glooiend in de rivier, waar thans de Sleephellingstraat is.

Door het aanbrengen van dammen en muren is het eiland verlengd en heeft de verkoop van den aldus aangewonnen grond de gemeente ruimschoots schadeloosgesteld voor de gedane uitgaven.

Vanaf het Prinsenhoofd liggen langs de Maaskade, boven en beneden de bruggen, vele Rijnaken, om naar de ladingplaatsen gesleept te worden.

Links, vanaf den ingang der Leuvehaven, die een kijkje in de oude stad toestaat, en aan welks einde de Vischmarkt gelegen is, strekt zich de Boompjes uit.

Vroeger 10 Meter uit den oever, thans tegen de kade gemeerd, lossen en laden ook hier de zeeschepen.

Daar geen directe spoorwegverbinding aanwezig is, worden de goederen aan- en afgevoerd met sleeperskarren, en bij gebrek aan achtergelegen pakhuizen, tijdelijk op den wal geplaatst. Alleen het oude Oost-Indische Huis, dat breed vierkant, kalm en ernstig te midden van dat gewoel staat, is als Entrepôt ingericht.

De overige huizen der Boompjes zijn een afwisseling tusschen kroegen en oude deftige woningen. In de laatste zijn talrijke kantoren ondergebracht of zetelen eerbiedwaardige handelsfamilies.

De Willemsbrug voor gewoon- en de daarnaast gelegen brug voor spoorwegverkeer hebben wij nu bereikt. Even geweldig is de passage over de Willems- als over de Koninginnebrug, waarvan wij cijfers gaven. Alleen wordt het rumoer nog vergroot door de dubbele tramlijn, die het Noordereiland met de stad verbindt. Bewonderenswaardig is de handigheid waarmee sleeperskarren breken of onklaarraken, juist boven de tramrails en bij voorkeur op de helling der opritten, die aan het Noordelijke einde der Willemsbrug voorkomen.

Voor den ingenieur is de brug wel interessant, en in het bijzonder wegens een ongeluk dat bij den bouw voorkwam, namelijk het scheefzakken en weder rechtstellen van een der pijlers. Onder de spoorbrug doorvarend ratelt de trein in ijzeren geluiden boven ons hoofd.

Langs de Oude Haven, eertijds de Rotte-Mond, met den mooien kijk op de St. Laurens, en vlak vooraan het geweldige Witte Huis, naderen wij de Oosterkade en bereiken het punt waarvan wij vertrokken.

Ook van deze zijde is het gezicht op stad en rivier heerlijk.

Wanneer wij den voet aan wal zetten, is het met een dankbaar gevoel voor het schoone en heerlijke dat we zien mochten.

Al die kleuren, hel en grijs, al dat zongeschitter, al dat leven en bewegen eener groote machtige haven hebben we gezien, heeft ons overweldigd.

Door alles heen, als de melodie van een groot en machtig gezang, is daarbij de herinnering aan de immense rivier.

Maar, wanneer onze tocht nu voleindigd is, dan drukt ons als gids een gevoel van spijt, dat wij zoo zwak den indruk van dat groote hebben weergegeven, dan rijst bij ons de twijfel of wij niet beter gedaan hadden te zwijgen. Maar één ding troost ons.

Een kinderstem mag niet te luide spreken in een kamer waar groote menschen zijn, toch van tijd tot tijd mag dat kind zijn denken uiten en zijn er enkelen die luisteren en meevoelen. Wij hopen, dat er ook enkele zijn, die bij het lezen van deze beschrijving iets gevoeld hebben van het mooie, heerlijke onzer eerste havenstad.

's Avonds, voor het open raam naar den sterrenhemel ziende, en denkend aan de indrukken van den afgeloopen dag, rijst een visioen:

De aarde trilt van woede. Al die menschen, eeuwen gedragen, van en tot de zon gekeerd, zijn zoo weinig veranderd, klein gebleven.

De woorden van eenzame zieners zijn door de winden gedragen naar duizenden ooren, enkele hebben het maar vernomen.

De aarde wil afschudden die wriemelende menschenmassa.

De kraters dreunen hun geluiden, eeuwige sneeuw smelt voor uitgebraakte lavastroomen.

De oude en nieuwe wereld sidderen. Europa nog het meest.

Toen is de morgen gekomen, waarop een vreemd licht alles bloedrood kleurde.

Christenen en Joden, Mohamedanen en Heidenen, zij allen smeekten hun gebeden tot God of Goden - beloofden het goede - droegen hun schatten op de altaren.

Heel enkelen wachtten stil. Zij waren groot geweest. Het einde kon komen.

De winden daverden, huizen en boomen werden neergesmakt, oude torens gebroken.

IJzingwekkend was de vreemde, roode gloed.

Toen werd het stil, heel stil. Plots daarop snerpte een gillen ‘de zee, de zee’.

Meters hoog rees het water en stroomde het land over. De dijken braken open, de huizen werden weggevaagd.

Ook het volk van kantoren en handel kermde.

De duinen waren overspoeld - Maassluis, Vlaardingen, Schiedam vernietigd; Rotterdam verdwenen, en al maar verder stroomde de geweldige vloed.

Eindelijk kwam de avond. Het roode schijnsel week, een heerlijk zonnelichten straalde even op.

De kraters waren gebluscht en de aarde was heel moe van het groote geweld.

Alleen één protoplastdeeltje dreef op het terugkeerende water.

Het nieuwe leven!

REISPLANNEN. Naar Max Volkhart.

De luchten schreiden hun tranen, die eenzaam neervielen. Langzaam donkerde de nacht.

Nov. 1899-Maart 1900.

WOUTER COOL Jr.,
Ingenieur bij de Gemeentewerken van Rotterdam.

Vergeven.

Zij stond voor den spiegel, Anna Verley, en bekeek zich met welgevallen.

Over haar kwam weer 't gevoel van te weten dat ze mooi was, en in haar was een dankbaar blij-zijn-erom.

Drie jaren reeds was ze nu ondergeschikt geweest. Oh! hoe haatte ze reeds dat woord alleen.... Ondergeschikte.... ‘juf’, op de kostschool, zij, de dochter van den ééns zoo gevierden kolonel Verley!

God! Was er een God? Bah, waarom zou ze er zich druk over maken of er een God was, al dan niet?

Hij was wreed geweest, toen Hij haar vader, moeder en fortuin ontstal - maar nu was alles voorbij. - Ze lachte tegen zichzelf in

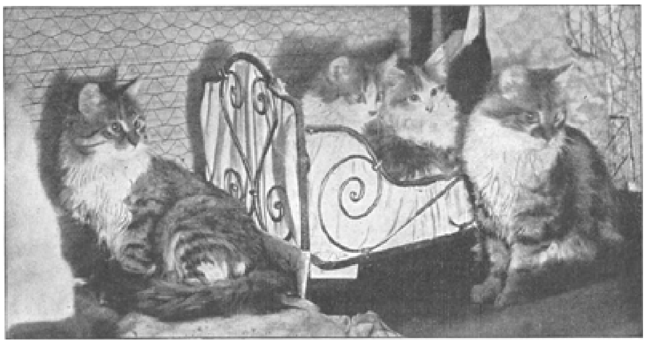

EEN KATTENFAMILIE. Naar eene fotografie.

tegen zichzelf in den spiegel. Coquet, eerst een half lachje, met den mond even open, maar toen voluit, de witte tanden glinsterend, als fijn transparant porselein, en er rondom de lippen, in donzige ronding van hel-kersrood.

Dan zag ze naar haar handen, blank-wit, naar den smallen gouden ring aan den linkerwijsvinger, en de lach verdween. Die ring was de prijs voor haar toekomstig geluk - was 't niet te duur gekocht? Arme Robert!

Waarom?

Zij had hem niet lief.

Maar ook geen ander.

Mijn God, er worden zooveel huwelijken gesloten zonder liefde.

Wat is liefde?

Bestaat het wel?

Liefde is een begripsnaam. Leerde ze 't den kinderen niet allen dag, dat geloof, hoop en liefde begripsnamen waren?

Liefde?

Onzin! - Een vorm.

Wat zei die oude dame gisteren op de soirée? ‘Mijns inziens is zij, die zonder liefde trouwt, even zondig als de vrouw, die plicht en eer haren hartstocht prijsgeeft.’

Theorieën, niets dan theorieën!

Ha! als die vrouw eens drie jaar ondergeschikt was geweest, en ze had kans een man te trouwen met geld, en haar zorgen van zich te werpen, of ze dan nòg zooveel tegenwerpingen zou hebben? Of ze zulke theorieën dan zou naleven?

Bovendien - liefde duurt slechts kort, en dan blijft men toch getrouwd.

't Verschil is dus alleen een passie van een paar weken, een paar maanden, misschien een jaar.

Als 't even slecht is zonder liefde getrouwd te zijn, als zich voor geld te verkoopen, wat zou 't gerechtshof 't dan druk hebben met echtscheidingen, want dan zouden alle fatsoenlijke vrouwen zich na een poosje laten scheiden.

Bah! wat een onzin!

Stellig, ze trouwde Robert om zijn geld.

Tenminste, als hij arm geweest was, zou ze hem niet getrouwd hebben.

Maar dat was geen zonde. Ze mocht hem graag lijden en ze had geen ander lief.

Hij aanbad haar, gaf haar zijn naam en geld, en zij zou hem gelukkig maken - ziedaar alles.

Dan, plotseling vloog het haar door de gedachte, - waarom redeneer ik zóó?

Verontschuldig ik mijzelf?

Waarom?

En uit vrees 't antwoord te vinden, wilde ze niet meer doordenken, en zag in den spiegel. Dan naar de klok. Nog twintig minuten, dan zou hij er zijn - en nog stond ze daar voor haar spiegel, in 't soepele onderkleed, dat met zachte golvingen viel van de rosige schouders en even deed vermoeden 't dalen en rijzen van haar borst.

Mooi, ja, ze was mooi. Dat haar, die oogen, die tanden - alles mooi - alleen ontbrak haar 't zacht-vrouwelijke, dat soms een vreemd charme geeft aan de leelijksten.

Ze kleedde zich. Nauwelijks was ze gereed toen zacht op de deur getikt werd, en de hospita 'meheer Vandam' aandiende.

'Laat mijnheer even in mijn zitkamer, wilt u, juffrouw?'

Toen de deur weer dicht, nog even gekeken in dat glas - dat haar het beste compliment gaf, dat een ijdele vrouw verlangen kan - toen, heel even, nog een streekje over de nagels met een fijn geparfumeerde pollissoir, nog een vlokje

terzij geschoven, weg van het mooie, hooge voorhoofd - en dan vlug met een glimlach, zacht geplooid om den mond, naar Robert.

Robert vol ongeduld wachtend in het salon of ze haast komen zou. Hij had drie jaar lang gewerkt om haar te verschaffen een huis en inkomen en nu scheen hem iedere minuut te kostbaar om te verliezen.

Toen de deur openging sprong hij op.

'Eindelijk, wijfje! Hoe kon je me zoo laten wachten? Kleine coquette, wat heb je je weer mooi gemaakt. Nu, je hebt er eer van.'

'Heb ik? Zeg, ga je me nu ook al vleien? Maar zeg eens, laten we voortmaken. We hebben nog maar twee dagen, en ik moet nog zooveel koopen.'

'Nog meer koopen? Nu, mij goed. Wat zou je gedaan hebben als 'k eens niet tot directeur benoemd was? Een arme muziekonderwijzer kon dat niet betaald hebben.'

'Dan had ik er nooit aan gedacht je te trouwen.'

Er ging hem een steek door 't hart. - Meende zij dat? Hij zag op naar haar gelaat, zoo kinderlijk was 't, en zoo rein - hij vergat het oogenblikje pijn - hij had haar zoo lief.

Naast haar liep hij voort door de drukke straten, en luisterde alleen maar naar die stem - de woorden?

Jaren daarna, lange, droevige jaren, zou hij ze zich herinneren, en zichzelf verwijten blind te zijn geweest - nu hoorde hij ze niet.

Ze verlangde geen antwoord. Ze babbelde over zoo'n japon als Betsy Laroux, en zoo'n mantel als Suze van Buren, en haar oogen schitterden. IJdele vrouw, die zij was.

Winkel in, winkel uit, en hij betaalde maar. Honderd gulden hier, honderd gulden daar, van 't geld dat hij met zooveel liefde had zien groeien tot een klein kapitaaltje, dat hij gehoopt had dat eens zou dienen om hun huisje te meubeleeren.

't Speet hem niet. Zij had er genot van, dus was 't hem wèl.

Eindelijk was alles afgeloopen, en riep hij een rijtuig aan. Anna liet zich welgevallig in de kussens neer en voelde een genot van-te-weten-voortaan-vrij-te-zijn. Vrij! En rijk!

Rijk? Neen, niet rijk, maar goed af, dat was 't. Natuurlijk, twaalf duizend gulden 's jaars was geen schat, maar een groot inkomen in vergelijking met de zevenhonderd waarvoor zij de laatste jaren gesloofd had.

Ze zou in een groot huis wonen, meiden houden en bevelen geven.

Bevelen! Hoe hield ze er van! 't Was haar aangeboren; maar een arme onderwijzeres, wat heeft zij in te brengen op een kostschool?

De meiden zagen op haar neer, want was zij niet evengoed ondergeschikt?

Enfin, nu was 't voorbij, en in een trilling van dankbaarheid drukte ze zich dichter tegen Robert aan en zuchtte - een lange zucht.

Hè, hoe heerlijk, Robert, dat we trouwen, niet? Nu zal ik meiden houden, en een knecht, en als je erg gelukkig bent met je composities, ook een rijtuig?'

'Kindje, wie dan leeft, dan zorgt. De composities zijn nog niet uit de pen, en dan komt nog 't verkoopen.'

'Oh, de directeur van het conservatoire zal daar geen last mee hebben. Verbeeld je, man, als je eens werkelijk beroemd werd! O ja, Rob, gaan we nu nog naar Parijs voor onze huwelijksreis? Toe, zeg nu ja! We trouwen toch maar ééns.'

‘Ans, vindt je 't nu heusch niet prettiger om kalm op een klein badplaatsje te gaan logeeren voor een week of zes, dan in deze hondsdagen in Parijs te zijn?’

‘Kalm - bah! Ik verlang naar drukte. Een badplaats, daar kunnen we later nog wel naar toe. En o, Rob, ik verlang zoo naar Parijs!’

Ze drukte zich weer tegen hem aan, zacht vleiend in fijne trillingen van vrouw-zijn, maar in haar was een walging tegen 't aarzelen van dien man. Mijn God, waarom wilde hij ook altijd met haar alléén zijn? Was dat liefde? Zouden ze nog niet genoeg alleen zijn, later. Bah! als hij toch maar toegaf. Ze zou hem veel liever hebben, als hij niet zoo sterk had dat eerst-voorzichtig-overwegen-eer-men-iets-doet.

Maar toch drukte ze zich tegen hem aan, dichter, steeds dichter. En om hem kwam de charme, in zachte golvingen, van het parfum uit haar haren, de warmte van haar lichaam, en zacht-zilver klonk die stem als uit een droomland vol lieve vleiwoordjes.

Zijn groote liefde voor haar, en die charme die zich om hem kronkelde en hem deed willen wat zij wilde.... toen zei hij ‘ja’.

Een hooge kreet van vreugde. 't Was dus ‘ja’!

Parijs! Parijs! Ze stak haar hand in de zijne, een kleine, warme hand, en in kleine drukjes dankte zij hem. En de stem praatte maar door over de Louvre, de Printemps, de Champs Elysées.

Het rijtuig rolde voort door Pall-Mall, Piccadelly Circus over en Regent Street in. Maar ze zag nu geen winkels meer. Wat waren die Londen-winkels, nu ze Parijs zou zien? Want ze had veel gehoord van die stad van Napoleon en veel verwachtte ze er van.

Ook Robert dacht - niet aan Parijs - maar aan zijn leven met haar, van zijn geluk, aan 't ongeloofelijk heerlijke van een leven met die tengere, fijne vrouw, altijd samen.

In hem een voelen van 't o-zoo-lichte, van den plicht om haar gelukkig te maken.

Zij, in zijn oogen zoo kinderlijk, zoo gauw gelukkig - want in al dat koopen en koopen zag hij niet haar karakter - pronkzuchtig, rijkdomlievend en laag verlangen naar materieele dingen; hij vond 't kinderlijk naïef.

In haar verlangen om te regeeren zag hij 't vrouwelijk instinct van zich-verheugen-in-een-eigen huisje.

't Huwelijk was ingezegend - de mooie, jonge bruid in 't vlekkeloos wit zijden kleed, naast den deftigen, zwarten bruïgom, liep statig op de tonen van Lohengrin's Hochzeitsmarsch, de kerk uit.

Vóór haar, in zacht rose, bloemen strooiend, de bruidsmeisjes, jonge kopjes met stralende oogen en frissche wangen, kinderen, die nog niet wisten wat 't was, *trouwen;* die alleen zagen 't ideaal, 't mooie ideaal van bruid-zijn, heel in wit en op bloemen loopen. In haar jong-meisje-zijn aanbaden zij die mooie bruid, omdat ze bruid was en mooi, en o! ze wenschten 't ook eens te zijn.

De tonen van 't orgel ruischten maar door, in zachte zwellingen van dof-droeve of hoopvolle accoorden, en de zon wierp vriendelijk haar goudlicht in St. Margarete's kapel.

‘Man en vrouw,’ juichte 't in hem. ‘De mijne! De mijne!’

‘'k Was mooi, de menschen fluisterden het, ik weet 't zeker! En ze benijden me! Hoerah!’ dacht zij.

Dàt waren man en vrouw? Die twee moesten samen door 't leven! Die man vol gevoel voor 't edele,'t schoone, nobel en liefhebbend, en die coquette vrouw, die 't leven liefhad alleen om 't geld en om 't materieel genot!

Had God die vereenigd?

De rijtuigen rolden weg. Den gasten zou een ontbijt aangeboden worden; daarna zou 't jonge paar naar Parijs vertrekken.

De trein ging om 5 uur, er was dus nog tijd genoeg, maar Anna moest zich verkleeden.

Eindelijk was 't halfvijf en het rijtuig kwam voor.

Aan 't station gezellige drukte en over Anna weer dat behaaglijke gevoel van zóó rijk nu zijn en vrij, en reizen eerste klasse met veel koffers, en zoo deftig, en de portiers

rennen, want zij er zoo ìn deftig uitzien en rijke lui veel fooien geven.

Dan in den trein, alleen met Robert in een coupé, en zij de oogen sluiten en droomen.

Robert haar hand grijpen en zeggen.... ‘Vrouwtje - mijn nu, mijn alleen!’ en naast haar komend, omhelsde hij haar - vol liefde, vol geluk na dat zoo-lang-haar-liefgehad-hebben.

Zij verdroeg die omhelzing, hij was toch haar man, maar waarom had hij haar zoo lief? Ze verlangde 't immers niet!

Kon hij dan niet gewoon zijn? Natuurlijk, ze waren getrouwd, maar moet men zich dan persé zoo aanstellen?

Een gevoel van wrevel maakte zich van haar meester - ze beantwoordde zijn kussen niet. Zij hoorde zijn stem, zacht met een fijne trilling van emotie, maar 't deed haar niet aan - niet anders dan iritatie bracht het over haar.

Maar hij, in zijn zoo-gelukkig-zijn, voelde 't niet dat ze koud was tegen hem.... Ook dat terugsidderen, als hij haar tegen zich aandrukte, voelde hij niet....

Eindelijk als hij haar losliet en zacht haar hand in de zijne nam, vroeg hij: ‘Ben je gelukkig?’

‘Volkomen - en jij?’

‘Ik? Vraag je dat? Met jou in een hut ver op de hei - een leven alleen met jou zou mij nog gelukkig maken.’

‘Wat ben je weer poëtisch. Neen hoor, 'k ben gelukkig omdat 'k jou vrouw ben en omdat we 't goed zullen hebben. Denk je nu heusch dat 't lang geluk zou zijn in zoo'n négorei? Ik niet!’

Toen voor 't eerst voelde hij even haar liefde voor 't wereldsche hooger dan haar liefde voor hem, - en 't liet iets kouds na.

In Parijs in 't hotel Montaigne wachtte hun een telegram, Robert opende het, las de kleine groene lettertjes op de smalle strookjes wit papier en.... doodelijk bleek frommelde hij 't papier in elkaar.

‘Wat is 't, Rob?’

‘Straks - straks.... ga je nu verkleeden en rust wat - straks zal 'k 't je zeggen.’

‘All right, ik ga al. 'k Zal me eens heel mooi maken voor je, man! Ta, ta!’ en weg wipte ze, na haar latend alleen 't fijn parfum van haar kleed.

Toen hij alleen.... en weer gladstrijken 't ongelukkige strookje papier.... en 't hem schemeren voor de oogen.... ja, 't stond er.

‘Verontschuldig vergissing. Namen verward. Benoeming niet voor u.’

Dàt was dus zijn ideaal! Daar ging 't als rook. Voor hem zelf, was hij alleen geweest, had 't hem minder kunnen schelen, 't verlies van die illusie en van zijn vorigen werkkring, maar nu. Daar was Anna en zij was zoo blij geweest met zijn benoeming. Hoe 't haar te zeggen?

't Beteekende nu armoe ook voor haar. ‘O God!’ bad hij, ‘help mij nu, help mij 't haar zeggen, help mij 't haar te leeren dragen.’

Armoe voor haar, voor wie rijkdom zoo'n charme had! Neen, hij mocht haar niet binden, zij zou weer vrij zijn, vrij om te gaan en te doen als zij wilde. 't Was een droom geweest, een mooie droom; dan is immers 't harde ontwaken steeds onvermijdelijk.’

Hij moest vergeten, voor haar bestwil. Gister en nu! Dat was weer 't Fatum, dat steeds zorgt dat de menschen niet *te* gelukkig worden. De vlinder moet sterven als

de zon schijnt. De mensch 't geluk van zich werpen zoolang 't er nog is, dan kan 't hart breken, anders, als 't geluk de plaats moet afstaan aan teleurstelling, wordt 't toch in stukken gescheurd. Sterven als de zon schijnt, maar de zon scheen pas zoo kort. Wat jaren van geluk konden nog komen als hij slechts mèt haar was.

Maar hij mocht haar niet opofferen aan zijn geluk. Toch 't was hard, en juist nu!

De deur ging open en in elegant zwart satijnen kostuum trad Anna binnen.

De zilveren loovertjes op haar schouders en hals schitterden als schubben van een fijnen visch in 't zonlicht en als op een kussen van fijne, zwarte tule rustte haar hoofdje op den kraag van haar japon.

Lachend, haar rok met beide handen uithoudend, kwam ze op hem toe.

‘Nu, hoe vindt je me?’

‘Mooi, mooi kindje, heel mooi,’ maar 't klonk hol en vreemd.... hij was er niet bij als anders, wanneer ze iets nieuws aanhad.

‘Wat zeg je dat nu raar! Vindt je 't niet mooi?’

‘Ja, natuurlijk, ja, och ja, maar....’

‘Maar wàt.... mijn God, wat is er, je ziet zoo doodsbleek - dat telegram, zeg 't gauw. Wat was 't?’

‘Later!’ De stem was nu smeekend. ‘Later, mijn God, laat me nog even....’

‘Maar wat is er dan? Zeg 't liever, Rob, wàt is er?’

En weer vleide ze zich tegen hem aan om 't uit hem te krijgen, want zij was erg nieuwsgierig. Geen andere reden tot liefkoozen dan 't willen weten - en gauw. En hij met een zucht, opnieuw uit den zak halen 't noodlottige telegram en 't haar geven met een gevoel, of de aarde zich over hem ontfermen zou, zich zou openen en hem opnemen. In hem een leegte zoo groot, alsof *alles* hem ontnomen was! Was 't een voorgevoel van wat komen zou?

Anna vouwde 't telegram open en las, las en las 't nog eens. Ze scheen 't niet te begrijpen, niet in zijn geheel te kunnen vatten. Ze zag wat daar stond, en wist vaag dat 't beteekende armoe, maar nu, als ze naar Robert zag, die met gebogen hoofd en lijkbleek daar zat, was voor ééns haar meêlij grooter dan eigen teleurstelling. Ze ging naar hem toe en wilde troosten. ‘Ja, Rob, 't is naar. Als 't maar gebeurd was vóór we trouwden, dan waren we niet getrouwd, 't is een ongelukkige samenloop, 't is....’

Robert hoorde niet meer. Hij had alleen de eerste woorden gehoord. Die waren op hem gevallen als antwoord op de vragen zijner ziel: ‘Mocht hij haar binden?’ en daarop volgde haar antwoord: ‘dan waren we niet getrouwd.’ Dat was voldoende.

‘Anna, wil je weer vrij zijn?’ want hij wist nu dat zij hem niet liefhad zooals hij haar.

‘Wil je weer vrij zijn?’ Als een juichtoon klonk het terug in haar ziel. En vlug overwoog ze alles.

Vrij - weer terug naar 't leven van onderwijzeres, uitgelachen door haar kennissen, tegen wie ze zoo hoog had opgegeven van ‘als ze getrouwd was, hoe 't dan zou zijn.’ Vrij en een rijken man trouwen, ze was immers mooi. Maar rijk - wanneer trouwen dan arme meisjes?

Getrouwd en bij Robert - armoe, maar niet alleen, niet meer ondergeschikt. Ze konden hun kennissen uit den weg gaan. Robert zou wel wat vinden. Neen, neen, niet vrij, niet ondergeschikt weer!

‘Vrij, Robert? Wel neen, waarom? 't Is natuurlijk verschrikkelijk, afschuwelijk en heel hard, maar we moeten 't samen dragen!’

Hij zag tot haar op, en toen in een moment van dankbare passie nam hij haar in zijn armen en overdekte haar gelaat met warme liefdekussen.

(*Wordt vervolgd.*)

Het koninklijk instituut voor de Marine te Willemsoord.
Een kijkje in 't Adelborstenleven,
door J.M. Ente van Gils, Kapitein der Mariniers.
Met illustratiën.

I. Preludium.

'Alle begin is moeilijk.'

De zoele zomeravondwind deed zachtkens de vlam in de kleine studeerlamp dansen. Flauw verlichtte deze het bovenkamertje, waar, met bleek, vermoeid gelaat in diepen ernst Frits Zeeman nog eens een paar moeilijke vraagstukken zat op te lossen. Zoozeer was hij in de studie verdiept, dat hij het binnenkomen eener deftige, nog betrekkelijk jonge dame, zijn moeder, niet had gehoord, en eerst toen haar 'Kom Frits, nu is het voor vandaag genoeg, kom nu nog wat beneden,' zich deed hooren, sprong hij

DE KAPITEIN-LUITENANT TER ZEE K.F.R. ANDRAU.

vlug op en antwoordde: 'Ja Moes, ik ben er, nu kunnen ze me niet aan mijn kleed komen,' en volgde haar vroolijk naar de gezellige huiskamer, waar nòg eens en nòg eens de dag van morgen met haar en met zijn zuster Betsy, die twee jaar ouder was en daarom op heel wat levenservaring boogde, werd besproken. Ja, morgen was het begin der dagen, die zouden beslissen over Frits' toekomst, want morgen begon het toelatings-examen voor adelborst.

Stille angst bekroop zijn hart, er werd tegenwoordig zooveel gevergd, en dan, hij kwam niet van een drilschool, dat had hij zijn helaas zoo vroeg gestorven vader beloofd, die hem steeds er op gewezen had, dat slechts de studie aan een Hoogereburgerschool voor de toekomst waarborgen tot slagen kon geven. Maar nu, nu kwam de moeilijkheid om te toonen, dat eigen studie kon opwegen tegen de eenzijdige africhtingsmethode; maar vol hoop ging hij die dagen tegemoet, hoewel bij de bloote gedachte aan de vele adspiranten en de weinige plaatsen, reeds van die verdachte droppeltjes op het voorhoofd kwamen,... maar dat was natuurlijk van de warmte.... en na nog wat met zijn verstandige zus gekibbeld te hebben, was het tijd van naar bed gaan, want morgen was het vroeg dag.

Gezellig zat mevrouw Zeeman met een oude vriendin over koetjes en kalfjes te praten, toen hals over kop - excuseer, waarde lezeressen, hals over hoofd klinkt zoo vreemd

- Frits de kamer kwam binnenstuiven met een ‘Goddank moeder, dat is afgeloopen,’ en na een over en weer vragen van de zijde zijner moeder en hare vriendin, ‘hoe 't gegaan was’ en ‘of hij zijn sommen gemaakt had’ en wat dies meer zij, kwam hij éérst tot de gedachte, dat het nogal gegaan was, om eindelijk toch tot de slotsom te komen, dat hij het toch niet zoo heel mooi had gemaakt, en wel zakken zou.

Reeds waren er heel wat angstige dagen voorbijgegaan; overdag was er als 't ware tegen posttijd een wacht voor 't raam geplaatst, om te zien of de brievenbesteller niet zoo'n brief zou brengen van eigenaardig formaat, zoo'n dienstbrief, zooals vader, die ook officier was geweest, vroeger wel kreeg, en 's avonds, als de uitkijk geen dienst meer kon doen, was 't plotseling stil als een bellen tegen posttijd het huis deed weerklinken, alsof in de wijze van bellen de oplossing van Frits' levensvraag reeds te hooren was.

En weer was 't theetijd, toen een hard en haastig geklingel de oude Bet uit haar dommel met buitengewone vlugheid naar voren deed snellen, want ook zij leefde mee in 't leven van haar menschen, en vlug als een achttienjarige was zij binnen en gilde als 't ware ‘der is 't ie,’ en allen grepen naar den zoo lang verwachten en beslissenden brief.

Zenuwachtig trillen de vingers van moeder, die hem opent, want zij, zij moet naar jongen het beslissende ja of neen mededeelen.

Vluchtig doorloopen hare angstige blikken de weinige regels.... een kus drukt zijn lippen en 't.... *geslaagd*, dat onder tranen van vreugde wordt geuit, ontsluit den drukkenden band van bange vreezen der dagen van spanning.

II. De aankomst.

Helder, - alles uitstappen.

De laatste gezellige dagen, vol genot en het bewustzijn gelukkig en meester van de toekomst te zijn, spoeden ten einde, en weldra is het oogenblik van scheiden daar.

Het valies, dat eerst ledig mee zou gaan om de kleeren van Frits in mede te nemen, wanneer hij in 't nieuwe pak gestoken zal zijn, kwam van lieverlede vol met allerlei kleine attenties, die hem het leven in den vreemde moesten veraangenamen; allerlei verrassingen maakten, dat spoedig ruimte tekortkwam.

Eindelijk was de morgen van vertrek daar. Mama en Betsy gingen mede; zij moesten eens zien hoe het Instituut er wel uitzag, dan konden zij veel beter meeleven en van zijn brieven genieten, die hij wekelijks zou schrijven. Moeder en dochter beiden genoten reeds bij de gedachte, zoo alles eens op hun gemak na te snuffelen en in hun geheugen te prenten.

Op weg naar 't station ontspon zich een korte strijd of zij eerste dan wel tweede klasse zouden reizen, doch de vraag of de nieuwe maatschappelijke positie wel met het reizen tweede klasse overeen te brengen was, werd ten slotte door moeders overredingskracht ten gunste van haar beurs beslist.

Een heele reis zoo van Den Haag naar Nieuwediep. Eerst gaat het vlug, maar na Haarlem hoe langer hoe langzamer, als werd de locomotief vermoeid van het telkens en telkens weer stilhouden bij elk dier tal van kleine stations.

Waren zij eerst gezellig met hun drietjes gezeten, langzamerhand kwamen er meerdere reizigers en reizigsters bij, en de combinaties waren van dien aard, dat men elkaar al eens aankeek en nog eens aankeek, totdat eindelijk een knaap alléén de

laatste ledige plaats in de coupé innam en door Frits herkend werd als Jan van Lijnden, een examengenoot.

Een hartelijke welkomstgroet, en als door magische kracht aangeraakt zijn plotseling allen met elkander in gesprek, want allen gaan naar Willemsoord, het land van belofte, en onder een gezelligen kout is spoedig de reis ten einde en

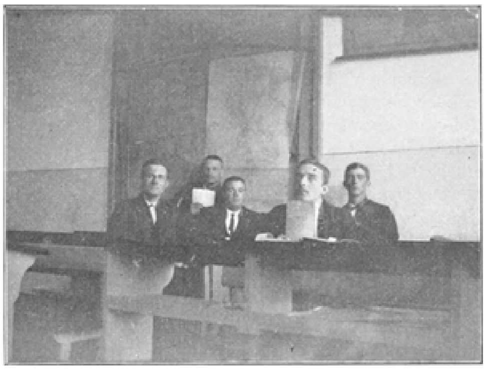

LEERZAAL ADELBORSTEN MARINIERS.
Door den Adelborst 2e kl. R.G.A. Schreiner.

staat de trein zoo stil, alsof zij van plan was zich nimmer meer te verplaatsen.

Een scheiding ontstaat in 't gezelschap, want eenigen gaan in den Burgt logeeren, maar mevrouw Zeeman heeft kamers in 't hotel Bellevue besteld, evenals de familie Van Someren, en daar Van Lijnden geen kamers noodig heeft, omdat hij geen ouders heeft, die hem op het nieuwe levenspad kunnen geleiden en hij alleen maar naar 't Instituut wil sukkelen, wordt besloten, dat hij bij hen zal blijven, dat is gezelliger. Een blijde trek komt op het gelaat van den knaap, die zoo jong reeds zooveel moet ontberen, en een onzichtbare band sluit dit kleine gezelschap aaneen, zooeven elkaar nog vreemd; maar nu door dezelfde belangen bezield, is de grondslag gelegd voor de vriendschap hunner kinderen en die van den wees, een vriendschap voor het leven, die zich voortplant in hun innerlijk familieleven.

Fluks een kop koffie en een broodje naar binnen, want niet veel tijd rest er om op tijd op het

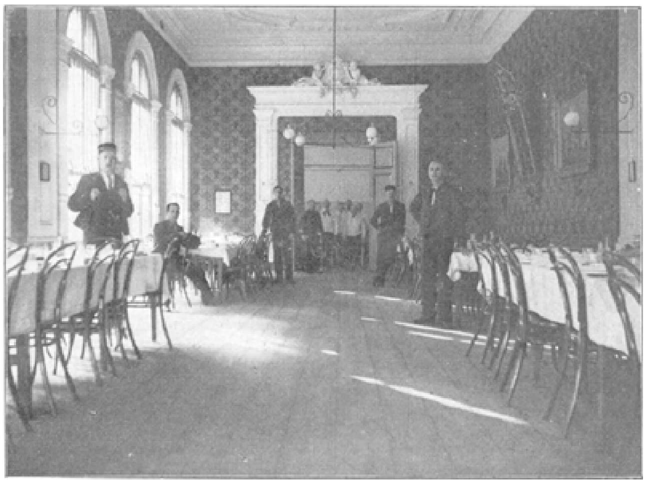

EETZAAL.
Door den Adelborst 1e kl. W.E. Wolterbeek Muller.

Instituut te zijn, en een militair behoort op tijd te zijn, dat is het eerste consigne in het militaire leven; en dan bij zijne intrede in die wereld te laat te komen, neen, dat mag niet.

Op de meest duidelijke wijze heeft de hotellier hun den weg uitgeduid, het kan niet missen, en na nog een paar malen naar den weg gevraagd te hebben, alleen maar om zeker te zijn, komen zij aan 't Instituut, dat lang besproken verblijf voor hun jongens.

Hoe gezellig ziet dat gebouw er van buiten uit, met de op militaire wijze overal even laag neergelaten gordijnen; de torentjes op het voorfront geven iets kasteelachtigs aan het geheel, terwijl de tuin voor 't gebouw den gezelligen aanblik verhoogt en de kleurige rozen in haar volle zomerpracht doen hun zachte geuren omhoogstijgen naar 't rood, wit en blauw, dat vroolijk van den top van den Van Speijksmast wappert, die zich in volle majesteit verheft op 't midden van 't voorplein.

III. Intermezzo.

‘In 't verleden ligt 't heden, In 't nu wat worden zal.’

Wanneer u in een restaurant op de spijskaart het woord biefstuk toelacht, dan bekruipt u gewoonlijk de gedachte aan iets taais, en wanneer de zwartgerokte kellner met edelen kellnerszwier het dampende gerecht u voorzet, dan prikt gij er al eens met uw vork in, als om te probeeren of de mogelijkheid bestaat, dat uw gebit dit edel ossenvleesch kan verwerken; doch wanneer dezelfde substantie in kleinen vorm gesneden, verscholen onder een sauce à la Madère, op het menu prijkt onder den weidschen titel van Beefsteck à la Chateaubrian, dan komt een glimlach van genoegen op uw gelaat en verdwijnt die heerlijke spijze naar binnen, zonder dat gij er verder aan denkt dat ze wel eens taai had kunnen zijn.

Zoo zou ik u reeds in gedachten hebben zien geeuwen, wanneer ik als titel het woord *Geschiedenis* had gebezigd en ware die droge kost voorwaar, zonder verder van den inhoud kennis te nemen, overgeslagen; ik wil daarom den Franschen vorm maar volgen en u een stukje geschiedenis opdisschen zoo beknopt mogelijk en het daarbij wellicht hier en daar met een sausje overgieten, waardoor 't slikken makkelijker valt.

Ik kan niet anders dan een oogenblik stilstaan bij de geschiedenis, en al zijn de meeste feiten niet van direct belang voor de buitenwereld, dan toch is eene inrichting als het Koninklijk Instituut voor de Marine, waar tal van Nederlanders hunne opleiding hebben genoten, zoo rijk aan feiten en feitjes, die slechts hier en daar verspreid te vinden zijn, dat het wel de moeite waard is ze te zamen aan de vergetelheid te ontrukken.

Ik kan helaas mij niet beroemen volledig te zijn, want door gemis aan eenige gegevens zullen ingewijden wellicht er een open plekje in kunnen aantreffen.

Ten einde een goed overzicht te geven, is het noodig aan te vangen in den tijd, dat het Koninklijk Instituut nog niet bestond.

Teruggaande tot de regeering van Willem IV, dan vinden

wij daar voor de eerste maal van een wetenschappelijke opleiding spreken.

In 1747 werd de eerste zeevaartkundige school te Amsterdam opgericht en onder leiding gesteld van den bekenden Cornelis Douwes. Een paar jaar later (1749) stelde de admiraal C. Schrijver vast, dat in navolging van Frankrijk en Engeland de zeeofficieren voortaan examen zouden afleggen.

De zeevaartkundige scholen te Amsterdam en Rotterdam waren echter niet de eenige inrichtingen voor een wetenschappelijke opleiding, daar onder andere in de jaren 1751-1773 veel gesproken werd over Sjeerd Geers, die als scheepsonderwijzer aan boord werkzaam was. Of nu deze opleiding een vervolg was op eerstgenoemde, òf dat beide opleidingen geheel buiten elkander stonden, is mij onbekend; zeker echter is het, dat men zeeofficier kon worden aan boord der schepen.

Deze toestand bleef tot 1828 onveranderd bestaan. Tot dat jaar kwamen niet alleen adelborsten voor de Marine van de kweekschool te Amsterdam, maar ook van de sedert 1814 te Delft opgerichte Genie- en Artillerieschool; bovendien bleef de vorming aan boord mogelijk.

De sedert 1805 opgerichte instellingen te Fijenoord en later te Enkhuizen

AMUSEMENTZAAL GENAAMD ''T ZAALTJE'.
Door den Adelborst 1e kl. W.E. Wolterbeek Muller.

zouden hoogstwaarschijnlijk tot een vast principe van opvoeding geleid hebben, ware ons volksbestaan niet tenietgegaan, zoodat eerst in 1828 te Medemblik het *Koninklijk Instituut voor de Marine* werd opgericht door Minister Elout.

Deze opleiding duurde 8 jaar, en wel 4 jaar op 't Instituut voor de wetenschappelijke vorming en daarna gelijken tijd aan boord voor de practijk.

Dat dit stelsel van opvoeding de goedkeuring niet wegdroeg, laat zich gemakkelijk begrijpen, doch in plaats van op bezadigde wijze te verbeteren en een overgangstoestand te scheppen, brak men plotseling met de bestaande toestanden en werd het Koninklijk Instituut in 1850 opgeheven en de adelborsten verder opgeleid aan de *Academie voor Zee- en Landmacht* te Breda.

Onder de zeeofficieren vooral wekte deze maatregel groote afkeuring, zoodat men verschillende pogingen aanwendde om tot eene wijziging te geraken. Dit gelukte in 1854 aan den admiraal Enslie, die wist te bewerken, dat bij Kon. besluit van 26 Juli 1854 eene opvoeding van adelborsten aan boord werd vastgesteld, en dat met de Academie te Breda voortaan gezamenlijk het benoodigd aantal jongelingen voor de Marine zouden worden opgeleid onder den titel van adelborst 3^{e} klasse.

Deze opleiding aan boord had ten doel theorie en practijk te vereenigen. Willemsoord werd als meest geschikte plaats aangewezen, het aantal adelborsten werd op 25 bepaald en de ouderdom van 13-15 jaar gesteld.

Op Zr. Ms. wachtschip 'de Rhijn' werd een gedeelte van 't tusschendeks, gelegen tusschen de officiersverblijven en het volkslogies, door schotten afgezet en diende tot gewoon verblijf. Tegen beide boorden waren kastjes en lessenaars aangebracht, terwijl tafels met opslaande kleppen à double usage, als wasch- en eettafel dienst deden. De adelborsten sliepen in kooien, ook wel hangmatten genaamd.

Ook in den kuil bevond zich een afgescheiden gedeelte, waar men zich in den vrijen tijd kon ophouden en waar tevens eenig geschut was geplaatst om mede te exerceeren.

De adelborsten maakten deel uit van de equipage en stonden onder het bevel van den commandant van 't schip, terwijl de oudste officier-instructeur het toezicht op de studie had. De adelborsten waren gekleed zooals nog het geval is; alleen het baadje was voorzien van een blauwen kraag met geel kemelsgaren anker; bij aankomst ontvingen zij direct den ponjaard.

'Helaas, waarom is dit thans niet meer?' hoor ik reeds den pasgeslaagde, den baar, zuchten, 'en moeten wij, de braven uitgezonderd, een heel jaar loopen met een gevoel alsof ons iets ontbreekt, zoo akelig kaal, als een vogel zonder staart?'

Den 15^en^ October vingen de lessen aan, die eerst gegeven werden in de groote zaal van 't Directiegebouw, doch reeds den 10^en^ April waren de nieuwe leerzalen op 's Rijks werf in orde en in gebruik genomen.

Den 9^en^ Mei 1855 werd bij Kon. besluit het bestaan der inrichting bestendigd en bepaald, dat de nieuw aan te stellen adelborsten uitsluitend te Willemsoord zouden worden opgeleid.

Een voorloopig reglement bepaalde, dat de adelborsten 3e klasse na een verblijf van twee jaren tot het examen van adelborst 2e klasse zouden worden toegelaten en bij bevordering het Instituut zouden verlaten, om met de instructie-brik 'Zeehond' een reis te maken naar de Middellandsche zee en aan boord een cursus volgen over stuurmanskunst en aanverwante vakken. Daar dit wel eenige moeilijkheden inhad, daar op zoo'n scheepje al heel weinig gelegenheid is om stuurmanskunst theoretisch te bestudeeren en het maar beter is die wetenschap practisch meester te zijn, zoo werd besloten, dat gedurende de wintermaanden het instructieschip in Nieuwediep bleef liggen en de adelborsten aan den wal de lessen zouden volgen.

In 't laatst van Mei arriveerde het instructievaartuig 'Urania', waarover later meer, voor de practische lessen.

Den 25^en^ October 1855 bezocht Z.K.H. de Prins van Oranje, die met Zr. Ms. fregat 'Doggersbank' van een reis terugkwam, de inrichting.

Des zomers gingen de adelborsten ook met een kanonneerboot schietoefeningen op den Hors houden.

De Minister van Marine deed een voordracht om aan de opleiding een cursus te verbinden voor ingenieurs en officieren der mariniers; dit werd toegestaan en tevens bij Kon. besluit van 25 April 1857 de inrichting verheven tot:

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE MARINE.

Hiermede had volslagen afscheiding plaats tusschen Breda en Willemsoord. Bibliotheek, schilderijen, kortom alles wat afkomstig was van Medemblik en in Breda beland was, verhuisde nu weer successievelijk naar het nieuwe Instituut. Bij het met 1 October 1857 ingevoerde reglement, werd het verblijf vastgesteld op 3 jaar; daarna werd examen afgelegd voor adelborst 1e klasse, sergeant-cadet of adsistent-ingenieur. De adelborsten voor den zeedienst werden dan door den Koning benoemd tot hun nieuwen rang, de overigen door den minister. De sergeanten-cadet kregen 500 gulden traktement en deden na een jaar examen voor 2en luitenant; die voor scheepsbouw na 2 jaren voor adspirant-ingenieur; hunne benoeming geschiedde door den Koning.

Den 1^{en} Januari 1858 werden volgens het nieuwe reglement voor ijver en goed gedrag de eerste onderscheidingsteekenen uitgereikt, bestaande voor de 1e en 2e afdeeling uit een kroontje op den kraag en voor de 3e afdeeling uit den ponjaard.

In datzelfde jaar verscheen voor 't eerst het jaarboekje onder den titel *Neptunus.* Dit boekje is later met weglating van dien naam als orgaan van het Korps bewaard gebleven.

Den 12^{en} Augustus 1858 kwam Zr. Ms. ‘Urania’ ten anker te Amsterdam en werden de adelborsten uitgenoodigd deel te nemen aan den roeiwedstrijd der Kon. Roei- en Zeilvereeniging. De werksloep behaalde den prijs, zijnde een zilvergemonteerden sigarenbeker, terwijl de officierssloep de premie behaalde, zijnde een dergelijk voorwerp van blauw porselein, op gelijke wijze gemonteerd.

Ook den 21^{en} Augustus werd deelgenomen aan den wedstrijd der Noorder Zeil- en Roeivereeniging met drie vierriemsgieken, welke echter met den sterken Noordenwind slechts met moeite om de boei heen konden komen.

Het terrein over het wachtschip werd ten gebruike aan de adelborsten afgestaan om te kegelen, terwijl de uitbreiding der zalen voor gymnastiek en schermen, zoo ook de bibliotheek, werden aanbesteed.

Den 20^{en} Mei 1869 werd door Zijne Excellentie den Minister van Marine, L.G. Brocx, de eerste steen gelegd van het tegenwoordige Instituut voor de Marine en in 1870 was het in zooverre gereed, dat de nieuwe cursus er in kon aanvangen. De kapitein-luitenant ter zee K.F.R. Andrau trad als commandant op en zeer zeker heeft het Instituut aan hem zeer vele verplichtingen, door de voortvarendheid waarmede hij zorgde, dat alles in den kortst mogelijken tijd zijn gang kon gaan.

De adelborsten werden nu geheel van het wachtschip afgescheiden.

De zalen kwamen van lieverlede geheel in orde. In de eetzaal werden de schilderijen, voorstellende Michiel Adriaansz. de Ruijter en van Jan en Cornelis Everts, opgehangen; dit laatste schilderij is van de hand van S. Schuiman, 1857. Zoo ook prijkten daar twee schilderijen van Schotel, voorstellende de kanonneerboot No. 2, commandant Jan Carel Josephus van Speijk voor Antwerpen en het in de lucht vliegen van die boot (5 Febr. 1831). Verder werd die zaal opgesierd door een bronzen beeld van De Ruijter, het portret van Z.M. Koning Willem III en een buste in gips van wijlen de Koningin Anna Paulowna.

In de amusementzaal kwam een schilderij te hangen, voorstellende het sneuvelen van De Ruijter, benevens de portretten van H.H. M.M. den Koning, de Koningin en Z.K.H. den Prins van Oranje.

Op het voorplein werd de mast van Van Speijk geplaatst, zijnde evenals de zooeven genoemde schilderijen een geschenk van den Koning.

In het jaar 1871 werd het plantsoen voor 't Instituut aangelegd, de amusementzaal met een danszaaltje vergroot en de leerzalen van stookplaatsen voorzien, om bij eventueel niet voldoen der calorifères deze zalen te kunnen verwarmen.

Zijne Majesteit de Koning vereerde het Instituut met den immortellenkrans, door hem gebezigd bij de plechtige teraardebestelling op 't Ginneken van de officieren, gesneuveld bij het beleg van Antwerpen. Deze krans werd bevestigd rond een borstbeeldje van Van Speijk en in 1872 plechtig onthuld en aangebracht boven de deur der tegenwoordige amusementzaal.

In datzelfde jaar werd een overdekte kegelbaan achter het Instituut aangelegd.

Achter het gebouw strekte zich een exercitieveld uit, dat weinig poëtisch het Bokkenveld werd genoemd, naar een scheldnaam aan de Mariniers gegeven, een woord, dat maar al te graag door de adelborsten werd gebezigd, om er, met de zeemansluchthartigheid hun eigen, de verachting mede uit te drukken, die zij voor de infanterie-exercitiën gevoelden. Rond dat veld of liever in 't vierkant werd in 1873 een allee aangelegd van 160 zware kroonboomen.

Weder gaf Koning Willem III een blijk zijner hooge belangstelling in deze inrichting door 't zenden van een levensgroot portret van De Ruijter in fraaie lijst.

Den 18^{en} November werd uit Breda een kist schilderijen ontvangen, voorstellende de portretten van enkele onzer groote zeehelden.

(*Wordt vervolgd.*

Kennismaking
door M. de Vries.

Brood met jus voor iemands middagmaal; met ontzetting vervulde het zelfs mij, die anders niet gewoon ben, over kleinigheden te tobben, als die hoegenaamd in geen verband staan met mijn eigen wel of wee; maar hier kon ik inkomen! Wel zeker! brood met jus kan heel goed smaken, als de biefstuk op is en een wel te begrijpen gevoel van zuinigheid iemand ernstig er tegen doet protesteeren, dat het restje jus ongebruikt weggewasschen zal worden. Maar brood met jus en niets anders dan dat voor je heele maal, het had me zoo getroffen, dat *ik* het was, die vroeg of Neeltje, onze dienstbode, het wel goed begrepen zou hebben. Tevens had het mijn zuster Jet zoo aangedaan, dat zij, die bij mededeelingen van verdachten of twijfelachtigen aard, van ons beiden anders altijd de eerste en ook meestal de eenige is om van misverstand te gewagen, bij mijn vraag zwijgend de schouders ophaalde.

‘En haar man ziet er nog wel zoo zwak uit!’ zei ze even later, uit haar gepeins ontwakend, op afkeurenden toon. Als er iets is, waartegen Jet soms luide haar stem verheft, al klinkt die ook niet verder dan onze huiskamer, dan is het ongetwijfeld tegen hetgeen ze gelieft te noemen: ‘de mishandeling van mannen’.

Hierbij heeft men natuurlijk niet te denken aan slaan, krabben of andere gewelddadigheden, die in onze beschaafde kringen niet voorkomen, maar zooals Jet dat uitdrukt, aan ons tekortschieten in de tallooze kleinigheden, zoo hoog noodig voor hun bestendig welzijn, maar waarvoor uit den aard der zaak het mannelijk geslacht niet bij machte is zelf zorg te dragen. Nu had me dat altijd koud gelaten, behoudens de enkele keeren, dat ik me warm, ja zelfs gloeiend er over had gemaakt, aangezien ik zeer goed begreep, dat ‘die tallooze kleinigheden, zoo hoog noodig voor hun bestendig welzijn’, omgezet, zooveel te beteekenen hebben als tallooze

kwellingen en heerendiensten, vernietigers van de rust en het gemak, zoo hoog noodig voor het bestendig welzijn van ons vrouwen.

Maar voor den heer van de jus kon ik iets voelen.

Was zijn uiterlijk niet werkelijk bleek en zwak en wist ik, die voor enkele jaren zelf zulk een hevige ziekte heb

gehad, niet bij ondervinding, welk een behoefte men dan heeft, niet alleen aan goede voeding, maar men tevens voortdurend blijft gevoelen aan een extraatje, ook al is op ons gelaat de kleur reeds lang teruggekeerd, zelfs in zulk een mate, dat het ergerlijk genoeg elke gedachte verbant aan fijn- of teerheid. Neen! in dit geval kon ik me eenigszins verplaatsen in de gevoelens mijner zuster, en evenzeer als op het hare zal er ongetwijfeld ook op mijn gezicht afkeuring te lezen zijn geweest voor een vrouw, die, teneinde ongestoord te kunnen voldoen aan haar penchant voor wielrijden, haar zwakken man zulk een middagmaal opdischt.

'Maar met dat al blijkt het alweer, dat ledigheid des duivels oorkussen is,' zei Jet, opstaande en daarmede tevens de ergernis van zich afschuddende. 'Daar weten we nu niets beters te doen, dan over onze buren te babbelen, iets waarover we een week of wat geleden niet gedacht zouden hebben, om de eenvoudige reden, dat we er toen geen tijd voor hadden.'

Een week of wat geleden; levendig verscheen dat tijdperk me weder voor den geest. Een week of wat geleden, goede hemel! wat was het toen een verwarring bij ons geweest! We waren verhuisd van de eene

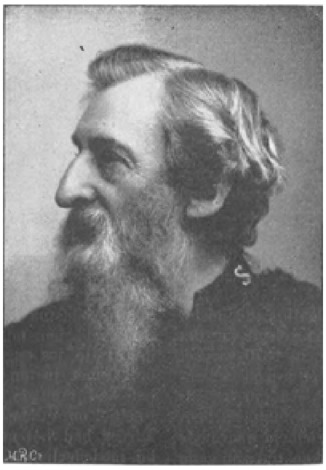

WILLIAM BOOTH.

plaats naar de andere en zoo gemakkelijk mogelijk, want was het niet om onze zenuwen te sparen, dat die verhuizing geschiedde?

Jet had een ziekte gehad, die door den dokter betiteld werd met den naam van influenza. 'Influenza! ja! die van een aantal treurige jaren!' zei tante Mina, over wie ik straks nog nader zal hebben te spreken.

Nu achtte dokter Willems, na de influenza van Jet, het voor ons niet geraden, om voortdurend in de stad te blijven, en daar het onafgebroken buiten zijn weer wat stil en eentonig zou wezen, zouden we, vooral ook om de agitatie te ontgaan van het telkens heen en weer trekken, ineens op een plaats gaan wonen, waar we evengoed van de lucht konden profiteeren als buiten en waar we, ingeval we dat verlangden, tevens de genoegens van de stad zouden kunnen vereenigen.

Z. was daarvoor het uitgelezen plekje en naar Z. richtten we dan ook onze schreden. Natuurlijk niet dan na een serie van voorafgaande moeilijkheden en bezwaren te hebben doorworsteld of weggeredeneerd en na afscheid te hebben genomen van een huis en van een stad, waarin we in een aantal jaren verschillende gebeurtenissen hadden doorleefd. Vooral Jet had dat nogal erg aangedaan, maar wat het werkdadige betrof was het ergste nu toch geleden, want hadden we, ook alweer op raad van onzen

arts, teneinde ons niet te overspannen, de geheele verhuizing niet doen aannemen? Wat het inpakken aanging, was dat wel niet meegevallen en hadden we zelf veel meer last en moeite er van gehad dan we ons hadden voorgesteld, maar met het uitpakken zou dat wel anders gaan, dit werd ons ten stelligste verzekerd.

En toch, - hebben op een gegeven oogenblik de vereenigde wederwaardigheden me niet naar mijn kamertje doen vluchten, teneinde Jet's radeloos aangezicht niet langer te aanschouwen, en heb ik daar mijn zakdoek niet als een bal in den mond gestopt, om het niet uit te gillen van woede? Zouden onze zenuwen met mogelijkheid zooveel hebben kunnen lijden, al hadden we een dozijn jaren achter elkander een zomerverblijf betrokken en al waren we bijgevolg in het najaar even zooveel keeren naar de stad teruggegaan? En hadden we niet evengoed, ja! niet veel beter, ook thans in ééns alles zelf kunnen doen? Doch een sluier daarover! In elk geval zaten we nu rustig en netjes thee te drinken en hadden we, zooals Jet terecht aanmerkte, al den tijd om het den buren te laten ontgelden.

De buren! Ja, dat was een punt van ernstige overweging geweest! In de hier algemeene gewoonte om eenigen tijd na aankomst in de buurt kaartjes te doen afgeven, vond Jet iets opdringends, iets dat lijnrecht streed tegen het gevoel van eigenwaarde. Van de andere zijde beschouwd, zouden de buren zich echter beleedigd kunnen gevoelen, indien we aan het bestaande gebruik niet voldeden en bijgevolg tekortschoten in het hier heerschende begrip van wellevendheid. En daar Jet weinig aanleg heeft om haar evenmensch te krenken, kwam het tot een schikking en werd het kleinst mogelijke getal kaartjes afgegeven. Op dat kleinst mogelijke getal kaartjes volgde natuurlijk het kleinst mogelijke getal bezoeken, en zoo kwam het, dat we persoonlijk ook geen kennis hadden gemaakt met de familie van het reeds vermelde eigenaardige middagmaal.

(*Slot volgt.*)

William Booth.

De man, wiens portret we hiernevens zien afgebeeld, is, zooals zeker den meesten onzer lezers bekend zal zijn, de generaal van het Leger des Heils, William Booth.

Velen zullen het zeker aangenaam vinden, eenige bizonderheden te vernemen uit het leven van den man, die zoo ontzaglijk veel goeds tot heil van het volk heeft tot stand gebracht.

William Booth werd in het jaar 1829 te Nottingham in Engeland geboren, en genoot zijn eerste godsdienstige opleiding in de Engelsche Staatskerk. Als vijftienjarig jongeling evenwel trok hij zich hiervan terug en sloot zich aan bij de Methodisten, hield bezielende redevoeringen op godsdienstige vergaderingen en trad in 1850 in werkelijken dienst bij de nieuwe Methodistische vereeniging in Londen.

Tot 1861 was hij predikant, achtereenvolgens in Londen, Halifax en Goteshead in Derbyshire, totdat hij in genoemd jaar zijn ambt neerlegde, om als evangelist op te treden voor die klassen van menschen, wien het onmogelijk was de kerken te bezoeken.

Zoo kwam hij in 1865 in Londen terug en stichtte daar in het oosten der stad de ‘Christelijke Zending’, uit welke vereeniging zich in 1878 het ‘Heilsleger’ ontwikkelde. Booth werd zelf generaal over het Leger, dat niet alleen zijn vertakkingen had in Engeland en Wales, maar zich ook uitstrekte in de Britsche Koloniën, Amerika en een groot deel van Europa.

Zijn oudste zoon, Bramwell Booth, werd chef van den generalen staf en ook zijn verdere zoons en dochters wijdden zich met ijver aan de taak huns vaders.

Wat het Leger des Heils ook in ons land voor goeds gesticht heeft, zullen zeker velen weten, en het zou ons te ver voeren hiervan een geregeld verslag te geven; men denke slechts aan de vele dronkaards die bekeerd, de vele daklozen die liefderijk opgenomen en verpleegd worden.

Geen wonder dan ook dat de oude, grijze generaal, bij zijn hernieuwd bezoek aan ons land, overal met geestdrift begroet is geworden.

Vergeven.
(*Vervolg van blz.* 267.)

't Is drie maanden later. In een der buitenwijken van Londen, in Harringay, wonen Robert Vandam en zijn vrouw. Met het weinige wat van zijn klein kapitaaltje was overgebleven, hebben ze een huisje gehuurd in de verre suburb. Elken dag is Robert er op uitgegaan, elken dag vergeefs.

Twee lessen van twee gulden is àl wat hij de heele week verdient. Stuk voor stuk zijn na het kapitaaltje de mooie bonten mantels, de rijke boa's verkocht... en nu in December, zoo dicht bij 't

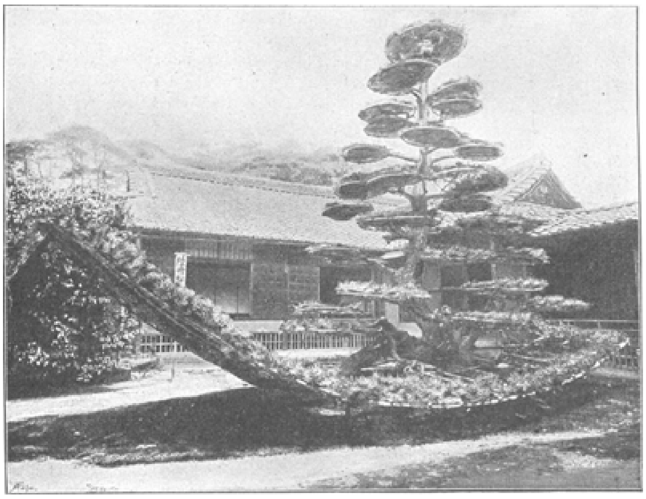

EEN IN DEN VORM VAN EEN SCHIP KUNSTIG GEVORMDE BOOM IN CHINA.

Kerstfeest, zitten zij voor hun laatste tien shilling. Anna heeft Robert trachten te overreden haar nu te laten gaan, als gouvernante, en haar voor zichzelf te laten zorgen, dan was hij zelf immers ook veel vrijer. Maar wat hij eens aanbood in zijn wanhoop, wil hij nu niet meer toestaan....

Robert is uit, en Anna zit moedeloos met de hand onder 't hoofd en staart voor zich heen, in 't open. Wat was 't leven? Één groote zorg, één last. Ze had Robert niet genoeg lief om geluk alleen in hem te vinden, en nu arm als ze was, bestond buiten hem niets voor haar. Waarom was 't leven zoo wreed? Waarom juist voor háár zoo wreed? Want in haar alleen-voor-zich-leven vergat ze de duizenden die nog meer, nog droever lijden. Waarom trouwde ze ook? O, God! Een zucht - want dat ‘waarom trouwde-ze-ook’ was een verwijt aan zichzelf.

Een klap op de deur, de post. Bah! de post. Wat had zij deze drie maanden anders gebracht dan rekeningen en afwijzende brieven op vragen om lessen. Ze laten liggen. Och, waarom? ze was er nu al aan gewoon en ze wist immers bijna zeker wat 't wezen zou.

Langzaam stond ze op en ging naar de voordeur. Twee brieven, één uit Londen, de ander uit Edinburg!

Edinburg! Wat kon dat zijn? en geadresseerd aan Anna Verley, p/a kostschool van mevrouw Kissings, 31 Governor Street, Londen.

Nu, die brief had gereisd; van de kostschool naar Parijs, van Parijs naar Highbury, waar ze eerst gewoond hadden, van daar naar Harringay. Van wie zou hij zijn? Ze brak 't enveloppe open en las:

EDINBURG, 20 Aug. '89.
11 St. George's Square.

Waarde Nichtje Annie.

Heden overleed plotseling tante Gerardine, u in haar testament als eenige en algemeene erfgenaam benoemend. We hadden geen flauw vermoeden van uw bestaan en schamen ons, nooit onderzoek gedaan te hebben naar het eenige kind van mijn broer, die nu voor 30 jaar naar Zuid-Amerika vertrok.

Tante Gerardine was de eenige die wist, dat onze broer, kolonel Verley, teruggekomen was en hier een dochter had.

De erfenis is groot 4,000,000 gulden, doch er is een voorwaarde aan verbonden, namelijk dat ge niet onder uw stand trouwt.

Toe, doe ons eens 't genoegen en kom een jaartje bij ons logeeren, we verwachten je stellig. Daar je niet zonder een goede garderobe kunt komen, sluit ik voor kleine uitgaven *f* 5000 in.

Groeten van Oom en Lize.

Je liefhebbende tante, BETSIE.

Wat een uitkomst! Vijf duizend gulden! En een jaartje naar Edinburg, en die erfenis! Daar was die eene voorwaarde, natuurlijk, maar wat beteekende dàt? Ze zou Robert niets zeggen van de erfenis, alleen maar dat ze een brief gekregen had van een rijke dame in Edinburg, die haar als gezelschapsjuffrouw aannam tegen een goed salaris. Ze zou er op staan nu eens haar zin te hebben en te gaan. Die vijf duizend gulden? Wel, dáár hoefde ze immers niets van te zeggen, ze zou hem tweehonderd gulden geven en hem doen gelooven dat 't was de opbrengst van haar horloge en diamanten broche, en dan zou ze gaan en hem alleen laten om verder te strijden den zwaren strijd om het bestaan, om zonder haar ‘the track through the desert’ te vervolgen.

Was het fair? Waarom niet? Zóó ging 't toch niet langer, waarom zou ze 't fortuin den rug toekeeren nu het haar toelachte? Moest ze dan alle hoop op geluk en rijkdom opgeven om een *soort* plichtsgevoel? Onzin. Daar was 't geluk, ze moest het nu grijpen en vasthouden.

Een sleutel klonk in 't slot, dat was Robert. Vlug stak ze den brief van tante in den zak en begon ijverig voor de thee te zorgen.

Robert trad binnen en viel zonder een woord te zeggen op een stoel neer.

‘Een brief voor jou, Rob. Neen, blijf maar zitten, 'k zal hem je wel geven!’

Ze haalde den brief en gaf hem aan haar man. Even trok een zweem van hoop over 't vermoeide, moedelooze gelaat - doch spoedig maakte dat even-hoopvolle plaats voor een nog somberder trek van wanhoop.

‘Ook al niets. Mijn God, wàt nu? Ja Anna, ik geloof dat 't nu maar 't beste is dat jij je eigen weg gaat. - Ik was een egoïst toen ik 't je weigerde, - 'k dacht alleen wat er van mij zou worden als je niet meer bij me zijn zou, en 'k heb je in mijn egoïsme meegesleurd de diepte in. O, vrouwtje, vergeef me, 'k had je zoo lief - zóó lief.... maar nu moet 'tl’

Toen, in hevig snikken, gaf de eens zoo krachtige man al zijn weemoed, al zijn verdriet lucht. Daar ging dan't laatste, zij, naar wie hij zoo lang gesmacht, zoo kort maar bezeten had. Wat was het leven hem nu? Waarom kwam nu niet de dood, die altijd steelt hen die niet gemist kunnen worden - en die nooit wil komen waar hij een redder zou zijn? Zelfmoord? Maar de straf? Die straf, alles, de heele trauce helder te moeten doorworstelen en daarna - hèl - en haar *nooit* weerzien! Neen, sterven! maar niet door zelfmoord.... en ànders leven.... 't is geen moed te sterven als 't leven te zwaar is - moed is 't, dat nare leven zonder hoop, zonder glanspunt voort te sleepen.

Dus leven - leven - en alleen - 't moest! ‘Ja Anna, ga.... ga maar....’ en nog steeds snikken - dàt hem goeddoen, ook die tranen, als een malsche regen na 't woeden der verschillende willen in hem....

Maar zij toch bewogen, want geleerd te zien al de hoogheid en 't mooie van zijn karakter.

En in meelijden met hem, dien zij ging verlaten, sloeg zij den arm om zijn hals en drukte lange kussen op zijn oogen. En dan zacht met een stem vol liefdeklank zei ze: ‘Ik wist dat 't komen moest, Rob, en daarom zorgde ik reeds vooruit. Hier man.... daar is tweehonderd gulden voor jou, dat is van mijn horloge en broche.... Daar kan jij alleen weer een maand van leven. Koop je eerst wat kleeren - en dan - zie dan nog eens naar iets uit. Ik kreeg van morgen een brief van eene mevrouw Vasting, die mij als gezelschapsjuffrouw aanneemt tegen een goed salaris. 't Is in Edinburg.... een heel eindje Rob, maar 't moet!’

Met zachte kussen bedekte ze 't marmeren voorhoofd, kussen van meelij en dankbaarheid.

'Ja, 't moet - ga dan! Maar beloof me, zoo gauw 'k er weer bovenop ben, zoo gauw 'k je weer een thuis kan aanbieden, kom je terug? Beloof me dat?'

'Natuurlijk - denk je Rob, man, lieve man, dat 't mij niet hard valt, als getrouwde vrouw ver van mijn man, alleen onder vreemden te zijn, àlles op te geven, zelfs mijn naam? Ze wilde een ongetrouwde dame, zelfs geen weduwe, dus heb ik mijn meisjesnaam aangenomen.'

Een diepe zucht van den levensmoeden man - en dan dof: 'En je ring?'

In haar een even aarzelen, want hem geen pijn willen doen, maar dan: 'Houd jij dien voor mij, Rob, tot we weer samen zijn, ik mag hem daar niet dragen, draag jij hem ter herinnering aan mij, wil je?'

''t Moet!' Op dienzelfden doffen toon: 'Wanneer ga je?'

'Over vier dagen, Rob, men wacht me voor Kerstfeest.'

'Goed.... hier is je geld, ik wil het niet, je zult het zelf nog hard genoeg noodig hebben en....'

'Neen Rob, dat geld neem je, en telkens als ik 't heb, zal ik je wat sturen, toe, weiger 't nu niet, dat zal me moed geven om te werken....'

''t Zij zoo!' Toen weer stilte met niets dan 't rinkelen der kopjes en 't zacht zingen van den waterketel. Beiden zwegen, en dachten.

Hij staarde maar doelloos voor zich uit, en in zijn hersens was 't een dof gedrum van honderd gedachten, heel zwaar en heel dof, die werden tot een onwarbare knoop die hem drukte en pijn deed - en hij was te moe, te mat om te trachten een begin te vinden van dien warboel van gedachten. Hij zat daar bewegingloos en zonder moed zelfs tot denken.

Zij had moeite haar vreugde te verbergen, want vreugde was 't in haar, nu ze wist dat ze gaan zou uit dat leven van zorg, naar een wereld van enkel vreugd en genot, van enkel rijkdom en gemak.

Toch onder die groote vreugde lag heel diep, onbewust bijna van eigen bestaan, een klein smartekindje.... want lijden samen brengt nader tot elkaar dan samen genieten, en geleden hadden beiden.

Ze voelde 't heel vaag en flauw, die smart van hem achterlaten.... want 't geluk was nog zoo heel mooi, nieuw en glanzend.

De vier dagen vlogen om - in treurige eentonigheid. 't Deed Anna pijn te zien hoe hij leed.... te zien hoe de man, dien zij niet half genoeg had op prijs gesteld, wegteerde... van verdriet. Soms, heel even, dacht ze eraan zich op te offeren.... en bij hem te blijven - naar hem toe te gaan en te zeggen: 'Rob, ik heb je bedrogen - hier is de brief. Ik wil geen geluk waarin jij niet deelen kunt....' maar die betere mensch in haar was zwak, en de slechte zooveel sterker, en toen de dag van 't vertrek kwam, ging ze....

Arme Robert. - Hij bracht haar naar Kingst; de menschen zagen hem na.... Zij elegant, goed gekleed, gezond met blozende wangen, en hij - gebogen onder den druk van 't verdriet - bleek en vermagerd.

Even, toen zij alleen in de wachtkamer waren, zei hij: 'Mijn God, je kunt niet geleden hebben zooals ik, je lijdt niet zoo, anders zou je er zóó niet uitzien!' Maar direct er op vroeg hij vergeving, smeekend als een klein kind: 'O vergeef me, vergeef me, ik ben een ellendeling.'

Voor 't eerst zag ze toen wàt ze voor hem was, en met al 't wufte in haar, voelde ze toch een pijn van zich-iets-te-verwijten-te-hebben.

Toen de trein het sein tot vertrek gaf, omhelsde hij haar nog eens. ‘God zegen je, vrouwtje!’

‘Vaarwel, man, mijn lieveling; tot weerziens!’

Ze waren alleen in de coupé. Zacht trok ze hem naar zich toe, nam zijn hand in de hare en schoof er haar ring aan. Een kreet als van pijn ontsnapte hem; toen een laatste kus en voort ging het.... zij was weg!

Hij zag den trein na, hoe 't groote zwarte monster vlug over de glimmend-blauwige rails rolde, tot 't uit het gezicht was; toen viel hij neer op een der banken.... Zijn leven lag voor hem als een onafzienbare woestijn.

Een dof wanhopen, want vóór hem niets meer dan 't grijs-effen-niet-weten-wat-volgen-zou, waar de weg lag, en geen licht meer om naar uit te zien en te verlangen.

Hoelang hij er zat?

De avond viel. De lichten werden ontstoken en wierpen vreemd tooverlicht van rood en groen op de glimmende rails.

Treinen kwamen en gingen, en nog zat daar de gebogen gestalte in donker-wanhopen aan alles.

En de lui passeerden hem, ieder vol eigen zorgen, zonder tijd tot denken aan 't leed van anderen.

Want de wereld is een groot tooneel, wij allen slechts figuranten.... en steeds de één voor den ander een mysterie, niet te doorgronden.

Maar toch in iedere ziel zooveel leed.

‘Mama!’

'tWas een lief stemmetje, vol en zilver. Uit het boudoir kwam 't, naast de kamer van mama, die zich kleedde, in soepele golvingen de kant schikkend van haar peignoir.

‘Mama!’

‘Ja, kom maar hier als je me hebben moet!’

‘All right.’

En tusschen de zware rose zijden portières kwam als een schilderij 't beeld van een jong meisje, in lang wit nachtgewaad, in de blonde haren als een sluier om 't hoofd, met dartele speel-krulletjes die niet wilden verjaagd worden van 't marmeren voorhoofd, en plaagden de lange wimpers van 't fijn zijden haar. Ze vleide zich aan tegen de oudere dame en zacht vleiend: ‘Maatje, zeg nu eens, is ze mooi, en lief en....’

‘Kom gekje, schei maar uit, 'k zeg 't je toch niet.’

‘Waarom niet?’

‘Ja, dat moest je nu eens weten hè!’

‘Toe moes, toe ma, u hebt me nu al vier dagen geplaagd, zeg 't nu....’

‘Wel dan - ik kan 't je niet zeggen, want ik ken haar zelf niet!’

Een luide, zilveren lach weerklonk. ‘Plaaggeest. Daarmee heeft u me zoo in spanning gehouden? Zeg ma, verbeeld u dat ze leelijk is, wat dan?’

‘Ja wat dan?’

‘Och, wat doet 't er ook toe? Ze is lief en rijk en ze zal Berthie's hart wel veroveren!’

Weer werd de portière ter zijde geschoven en een heer, groot, donker met dweep-oogen en gewelfd voorhoofd, trad lachend binnen.

‘Goemorgen! Zeg vrouw, we hoeven niet te vragen of Lize je dochter is. Al even koppelziek als jij. Arme Berthie! Laat dien jongen gerust nog wat ongetrouwd, hoor. Hij heeft den tijd nog.’

‘Bemoei u je daar nu maar niet mee, Paatje, laat dat maar aan ons over. En heb maar geen angst voor Berthie. Hij heeft zich totnogtoe nog door niemand 't hart laten breken, zelfs door uw Lize niet!’

‘Zóó, dus je hebt 't wel geprobeerd, hè? Als er anders ééne den tijd heeft, ben jij het. Negentien jaar en dan al harten willen breken! We missen je liever nog niet, hoor!’

Hij sloeg zijn arm om vrouw en kind en kuste beiden hartelijk.

‘Papa, vandaag komt ze! Ik ga ze afhalen; om elf uur tien is de trein binnen. Hoerah! Eindelijk een zuster!’

‘Tut, tut, 'k zou maar niet zoo enthusiast zijn vóór ik de nieuwe nicht gezien had. En als jij om elf uur dáár moet zijn, mag je je nu wel gaan kleeden, anders kom je er nooit.’

‘Ta, ta, weg ben ik!’

En vlug, als een veertje, met een grooten sprong verdween 't lente-kindje (zoo noemden ze haar) in haar eigen boudoirtje.

(*Wordt vervolgd.*)

Het koninklijk instituut voor de Marine te Willemsoord.
Een kijkje in 't Adelborstenleven,
door J.M. Ente van Gils, Kapitein der Mariniers.
Met illustratiën.
(*Vervolg van blz.* 271.)

Den 11^en^ Juni 1874 vereerden de Groot-Hertog en Groot-Hertogin van Saxen Weimar Eisenach en Z.K.H. Prins Hendrik der Nederlanden het Instituut met een bezoek.

Den 5^en^ Augustus verzocht de commandant, de kapitein ter zee Andrau, zijn aflossing en ving er een reeks van commandanten aan, wier namen ik hier kortheidshalve niet zal vermelden, dan wanneer de omstandigheden het zouden eischen.

In September 1875 bezocht H.K.H. Prinses Marianne het Instituut.

In 1876 werden amusementzaal en eetzaal omgewisseld en werden twee schilderijen der gebroeders Evertsen naar 't Directiegebouw overgebracht.

In Juni 1876 werd de 3-jarige opleiding in een 4-jarige veranderd en werd de opleiding van adelborsten tot officier der mariniers weder aan 't Instituut verbonden.

Den 11^en^ September van dat jaar bezochten Z.K.H. Prins Alexander en Ali Bey, Sheik van Tuggert, de inrichting.

Den 16^en^ October 1878 namen de adelborsten deel aan de uitreiking der Militaire Willemsorde aan den machinist 3e klasse J. Klay en den vuurstoker 1e klasse Ter Reidt.

Dit feit, dat later zich nog eenige malen herhaalde, vermeld ik daarom, omdat de bijwoning van gebeurtenissen als deze aan de jeugdige harten der toekomstige officieren die gevoelens eigen doen worden, die zoowel bij den zeeman als bij den soldaat slechts vruchten in de toekomst voor den Lande kunnen afwerpen en de schoone deugden ontwikkelen van Moed, Beleid en Trouw.

Den 1^en^ Juni 1878 vereenigde de ‘Urania’ zich met de brikken ‘Castor’ en ‘Ternate’ in divisie en werd eerstgenoemde vlaggeschip.

Den 13^en^ Januari 1879 overleed Z.K.H. Prins Hendrik der Nederlanden en uitte de droefheid van het korps zich door het aannemen van den rouw, zoo ook toen den 11^en^ Juni Nederland een nieuw verlies leed door het overlijden van Z.K.H. den Kroonprins.

Den 8^en^ Juli bezocht Z.K.H. Prins Oscar van Zweden het Instituut.

In 't najaar van datzelfde jaar werd het 10-jarig bestaan der inrichting feestelijk gevierd door de officieren die het eerst hunne opleiding daarop ontvangen hadden.

Toen den 31^{en} Augustus 1880 H.M. Wilhelmina geboren werd, herleefde ook in het adelborstenhart een nieuwe hoop op de toekomst en werd een ieder weder bezield met het heilig vuur, de liefde voor het Oranjehuis.

Den 21^{en} September 1880 werd in de vestibule boven de

deur van de amusementzaal een wit marmeren medaillonbeeldtenis van Z.K.H. Prins Hendrik aangebracht en plechtig onthuld.

Den 5en Februari 1881 kreeg het Instituut eenige reliquieën ten geschenke, betrekking hebbende op den dood van Van Speijk.

In datzelfde jaar werd een gedeelte van 't gebouw veranderd en een nieuwe gymnastiekzaal gebouwd.

In Juli 1882 werd Nederland getroffen door 't vergaan van Zr. Ms. monitor 'Adder'. Een diepen indruk maakte de militaire begrafenisplechtigheid op onze jeugdige harten, toen wij de talrijke slachtoffers naar hunne laatste rustplaats brachten. Het korps adelborsten legde als blijk van sympathie een krans op 't groote graf neder.

Den 26en September 1889 bezocht Z.K.H. Fakemito Arisugawa, neef van den Keizer van Japan, het Instituut.

Den 16en Juni 1890 vereenigde de 'Urania' zich weder met de 'Castor' en 'Pollux' in eskader te Amsterdam, ten einde den 17en te paradeeren voor Z.M. Nasser Eddin, Sjah van Perzië, die op de 'Ceres' voorbijvoer bij zijn bezoek aan die stad. Den 19en

SLAAPZAAL DER ADELBORSTEN.
Door don Adelborst 1e kl. W.E. Wolterbeek Muller.

Juni daaraanvolgende vormden de adelborsten eene eerewacht voor Z.M. den Sjah bij diens vertrek naar IJmuiden.

Den 2en September van dat jaar werd de amusementzaal behangen, en met de verdwijning der kale muren nam de gezelligheid en huiselijkheid toe.

Den 23en November 1890 trof geheel ons volk een zware slag, toen Z.M. Koning Willem III overleed.

Het korps adelborsten, dat steeds aan hun Vorst een grooten beschermer had gehad, was diep getroffen en deed daarvan blijken door den 3en December eene deputatie te zenden, die begeleid werd door den luitenant ter zee 2e klasse W.F. van Vloten, ten einde een krans op de lijkbaar neer te leggen, terwijl een tweede deputatie in den stoet volgde, die den geliefden Oranjevorst ten grave geleidde.

Den 1en November 1891 vereerde H.M. de Koningin-Regentes het Instituut met een portret van wijlen Z.M. den Koning Willem III, welk geschenk een eereplaats kreeg in de amusementzaal, na op plechtige wijze te zijn onthuld.

Den 5^{en} December 1893 bezocht Z.K.H. Prins Yorihito Kosmatsu van Japan het Instituut.

Den 12^{en} September 1894 vereerden H.M. de Koningin-Regentes en H.M. de Koningin Wilhelmina het Instituut met een bezoek. De adelborsten vormden een eerewacht onder bevel van den 1sten luitenant der mariniers J.M. Ente van Gils. De wacht stond met het front naar 't gebouw, en terwijl H.H. M.M. de wacht inspecteerden, speelde de marinemuziek het Volkslied. Daarna werd het gebouw bezichtigd, waarbij H.M. de Koningin bijzondere belangstelling toonde voor alles wat het leven der adelborsten aanging, zoo zelfs dat op de slaapzaal haar een hangmat en het gebruik ervan gewezen werd door een der adelborsten.

Niet lang daarna mochten de adelborsten, als herinnering aan het bezoek der beide Vorstinnen, een groot portret van H.M. de Koningin Wilhelmina ontvangen, gevat in eikenhouten gebeeldhouwde lijst, afgezet met verguld.

In de volgende jaren hadden er geen voorvallen plaats belangrijk genoeg om te vermelden. Het eenigste zou kunnen zijn, dat in den zomer van 1898 de kegelbaan werd verbeterd en een lawntennisveld werd ingericht. En hiermede heb ik u wellicht wat lang opgehouden; maar excuseer mij dan, geschiedenis laat zich niet dwingen, slechts hier en daar kan men er wat op bekorten.

IV. Een wandeling door 't gebouw.

> ‘Als ik mijn huis alléén, mijn zoet geluk aanschouwe.’
> (DE GENESTET.)

‘Hoe mevrouw Zeeman en Betsy eigenlijk het Instituut waren binnengekomen en nu daar als katten in een vreemd pakhuis in de receptiezaal stonden, en hoe Frits zoo ineens verdwenen was,’ ja, daarvan konden zij niet recht goed meer eene verklaring geven, maar... 't was zoo en ze wisten dat Frits weg was, om straks, ontpopt als 't ware, in de zoo lang begeerde uniform terug te komen.

Na eerst eens in de receptiezaal rondgekeken te hebben, alwaar de ons bekende schilderijen van de gebeurtenis voor Antwerpen en het sneuvelen van De Ruijter hingen, benevens verscheidene portretten en beelden in gips van de Koninklijke familie en van Van Kinsbergen en waar ook een kastje met reliquieën van Van Speijk stond, verlangden zij toch eens iets meer van het gebouw te zien, en toen zoo verschillende familiën zich in clubjes hadden verdeeld en door de officieren, die vrij van den dienst waren en zich daartoe beschikbaar stelden, werden rondgeleid, bleven er nog enkelen achter, die zich van de onderofficieren meester maakten, die voor het laten bezichtigen van het gebouw waren aangewezen.

Dat was juist, wat door Betsy en haar mama gewenscht werd; zij vonden het heel wat aangenamer om rondgeleid te worden door zoo'n onderofficier, dien kon je zoo nog eens terdege ondervragen en uithooren, en dat ging bij een officier niet, maar de groote moeielijkheid lag hem daarin, hoe 't een hunner te vragen. En toen Betsy de stoute schoenen aantrok en dacht de juiste termen gevonden te hebben en een oudgediende bedeesd aansprak met de woorden: ‘mijnheer, zoudt u....’ toen vlogen beide dames een paar passen - maar 't waren gelukkig damespasjes - achteruit, want plotseling ging, even statig als een wiek van een molen, een magere hand naar het hoofddeksel op het nog magerder aangezicht en een verontwaardigde stem zeide: ‘Ik bin geen menheer, ik bin serjant Pilt.’

‘Nu dan, sergeant, zoudt u ons eens wat van 't gebouw willen laten zien,’ was de wedervraag door de van den schrik bekomen dames, die echter spoedig zagen dat zij nog zoo'n kwaden geleider niet hadden aan dien ouden strijder, die over het wel en wee van Frits ook nog een woordje had mede te praten.... want hij was één der onderofficieren van politie, een gevreesd artikel voor de jonkers.

‘Als ik de dames dan maar eens alles zal laten zien, dan motten ze me maar volgen en begin ik volgens mijn eigen idee aan dien kant en dan gaan we boven over er weer uit.’ Na deze raadselachtige explicatie van sergeant Pilt, was het eerste wat wij te zien kregen de kamer van den officier van dienst, waaraan echter niets bijzonders was, dan dat de adelborsten er slechts hoogst zelden worden toegelaten en gewoonlijk dan alleen wanneer zij zich over niet veel goeds moeten verantwoorden. Daartegenover was de wapenkamer gelegen, waar de geweren keurig in rijen op de rakken stonden en ook het vaandel van het korps wordt bewaard, dat,

HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE MARINE TE WILLEMSOORD.
Door den photograaf Pigeaud.

alhoewel geen erkend vaandel, bijzonder door de adelborsten wordt in eere gehouden, daar 't een geschenk is van H.K.H. Prinses Marianne.

Verder den benedencorridor doorwandelend, kwamen wij langs een kleine kamer waar de muziekliefhebbers hun hart kunnen ophalen, want verscheidene adelborsten zijn lid van de muziekvereeniging ‘Euterpe’. Van daar kwamen wij aan een nog kleiner kamertje, waar niets dan kapstokken en tal van loketjes waren aangebracht en alzoo de eenige meubileering uitmakende. Onze verwondering was zeker op ons gelaat te lezen, want ongevraagd kregen wij de explicatie dat dit een jekkerkamer was, waar de adelborsten zich voor de practische lessen in de zeilexercitie en het geschut verkleedden en de pijjakkers opbergden.

In een der volgende zalen waren tal van instrumenten opgeborgen, die ons geheel onbekend waren, maar volgens onzen geleider voor de lessen in de stoomwerktuigkunde en de stuurmanskunst dienden.

Verder de gang doorwandelend, kwamen wij in een ruime gymnastiekzaal, waar tevens de schermlessen worden gegeven. In 't daarop volgend lokaal, waar tal van lage tafeltjes en bankjes stonden en waar volgens onzen geleider les in schip en tuig wordt gegeven, werden wij plotseling aangenaam verrast door een fregat onder volle

zeilen, dat daar de halve zaal in beslag nam en met zijn tal van zeilen en touwtjes een verrassenden aanblik opleverde.

Op de bovenverdieping bezagen wij één der vele leerzalen. Wel waren deze ruim en luchtig, maar het groote zwarte bord, de vele tafels, bankjes en kastjes gaven met de karakteristieke wandversiering aan het geheel toch geen gezelligen indruk, temeer toen wij hoorden, dat de adelborsten daar den geheelen dag les hadden, des winters van 9 tot 12¼ en van 1 tot 5¼ uur met 's morgens nog een uur eigen studie vooraf en 's avonds met een dito uurtje hun dagtaak beëindigend, terwijl des zomers 't begin nog een uurtje vroeger wordt gesteld.

De bibliotheek maakte een grootschen indruk op ons; deftige folianten keken met trotsche waardigheid van uit hunne stoffige standplaatsen op ons neer. Een blik langs de titels gaf ons een denkbeeld van den inhoud, doch in het bijzonder trok ons de groep geschiedenis aan, die door vele zeldzame werken uitmunt, terwijl de beroemde atlas van Blaeu uit de 17^{e} eeuw met haar rijkdom aan teekeningen en kleurenpracht ons als curiositeit werd voorgelegd.

Tegenover de bibliotheek ligt de slaapzaal; die zaal vol geheimzinnigheid en voor ons dames zoo bezienswaardig, daar men zich als moeder en zuster bijzonder er voor interesseert, hoe zijn zoon en broeder wel des nachts zou gehuisvest zijn. Onze verwondering was dan ook groot, toen ons een zeildoeksche zak werd vertoond, aan beide einden met touwtjes opgehangen aan een ijzeren stang, die door onzen geleider een klamaai werd genoemd. Toen hij ons had laten zien, hoe daarin een matras, die hij bultzak noemde, een kussen en dekens werden gelegd, ja toen bleef die schommelende zak nog wel veel geheimzinnigs houden, maar bleek ons toch niet alleen de mogelijkheid, dat men er in kon slapen, maar dat men er ook lekker warm in moest liggen.

Een ieder heeft een kastje voor 't linnengoed, benevens een kapdoos, die van alle ingrediënten is voorzien; de waschkommen zijn langs den wand aangebracht en elk voorzien van een kraantje der waterleiding.

Langs de badkamers gaande, kwamen wij in een zaal, waar de banken amphitheatersgewijze waren geplaatst; het was 't zoogenaamde *Physisch*, waar les in natuur- en scheikunde wordt gegeven. Na nog enkele andere vertrekken bezichtigd te hebben, waarvan 't vermelden hier overbodig is, inviteerde sergeant Pilt ons om de zolders eens te bekijken; wij hadden daar eerst weinig lust in, doch toen hij ons zeide, dat daar de provoosten waren, ja toen moesten wij er ook heen. Nu, Betsy had zich zoo'n plaats der verzuchting nog wel een graadje erger voorgesteld, maar nu

juist gezellig was zoo'n klein hokje zonder licht en weinig lucht niet te noemen, vooral toen zij er voor de grap eens inging en de deur toetrok.

Na de zolders verlaten te hebben daalden wij af in de

FOOTBALL-SPELENDE ADELBORSTEN.
Door den Adelborst 2e kl. R.G.A. Schreiner.

keuken, waar een kolossaal fornuis prachtig glimmend ons tegenblonk, en twee groote beweegbare potten, door stoom verwarmd, waarin groente en aardappelen voor 150 man tegelijk kan worden gekookt, ons vreemd deed opzien; de indruk van het geheel was echter aangenaam.

Van daar wandelden wij naar de eetzaal, waar een zekere mate van gezelligheid heerscht en de lange tafels keurig gedekt ons die zaal met bewondering deed aanschouwen, terwijl de levensgroote beelden van De Ruijter, Tromp en Evertsen den stempel van deftigheid op het geheel drukken. Twee groote schilderijen van A.C.A. Schönstedt, den zeeslag bij Dover en een episode uit den vierdaagschen zeeslag voorstellende, ontnemen mede aan de kolossale wanden de ongezellige naaktheid. Een portret van wijlen koning Willem III en van Koningin Wilhelmina ontbreken hier niet, terwijl het ons bekende statuet van De Ruijter, aan het hoofd geplaatst, de geheele zaal overziet.

Een onwillekeurige glimlach gleed over Betsy's gelaat, want onder de ernstige blikken van al die voorname personen schoot haar een komische scène te binnen, die haar laatst werd verhaald en die sinds jaren zich elken Vrijdag herhaalt. In gedachte ziet zij de adelborsten rond de tafels gezeten, terwijl een hunner onder diepe stilte het gebed op luide maar eentonige wijze voorleest, waarop na het amen de oppassers gebukt onder dampende schotels vol zeehaas - thuis noemen wij het stokvisch - zich langs de tafels verdeelen. Nog een oogenblik is het stil bij de keuze, die een ieder zich maakt; daarna ontstaat een gedruisch, dat aangroeit tot een helsch kabaal, veroorzaakt door vorken en messen, die met weergalooze snelheid de visch tot een fijne massa verdeelen, om ze daarna met aardappelen, rijst en andere gerechten te vermengen, en weldra zijn de borden gevuld met eerbied afdwingende porties, die met snelheid verdwijnen en duidelijk doen zien dat een adelborstenmaag ook Oud-Hollandschen, stevigen kost kan verdragen.

Ons van de eetzaal naar de amusementzaal begevende, dreunt op eenmaal de vloer onder ons, en glanzend van nieuwheid stappen met vervaarlijk stampende stappen de nieuwgekleede jonkers krijgshaftig langs onze verbaasde oogen, en terwijl een onderofficier, onder talrijke uitroepen van jonker dit en jonker dat, de vaart van zijn nog ongedisciplineerden troep tracht te breidelen, kost het ons moeite onzen zoon en broeder direct te herkennen; maar nog moesten wij geduld hebben, want nog was

het oogenblik niet gekomen, dat wij met hem mogen pronken langs heerenwegen, want eerst moesten de nieuwelingen, hier baren genaamd, bekend worden gemaakt met de geheimen van het militair saluut.

In dien tusschentijd een kijkje nemend in de amusementzaal, ons reeds bekend onder den naam van ''t zaaltje', kregen wij onwillekeurig een gevoel van huiselijkheid over ons; want wat is 't zaaltje niet voor den adelborst? Zijn wijkplaats na de studie, zijn biljartzaal, zijn societeit, zijn huiskamer, zijn alles, zijn Eden.

In een kastje aan den muur - en er zijn er evenveel als er adelborsten zijn - zijn al zijn schatten geborgen: sigaren, tabak, boeken, portretten, kortom geheel zijn hebben en houden, waarmede hij in zijn vrije uren dikwijls terugdenkt aan zijn thuis en zijn troost zoekt in oogenblikken van ontmoediging.

In 't 'zaaltje' weet hij ieder jaar op vaste tijden zijn huiselijke feestjes te geven, en daaronder is zeer zeker de Sint Nicolaas avondfuif een der gezelligste, wanneer zij onder elkander geheel vrij hunne voordrachten houden met een enthousiasme, een grooter publiek waardig. Ook de repetities van de tooneelvereeniging 'Thalia' hebben er plaats, terwijl jaarlijks de gymnastiekvereeniging 'Achilles' en de schermvereeniging 'Olympia' door een assaut het bal inwijden, dat de adelborsten de families aanbieden ter beantwoording der gastvrijheid bij hen genoten. En reeds ziet Betsy zich zachtkens wiegelend voortzweven op de zoete tonen der alom bekende Polaksche dansmuziek, toen een piano in een hoekje verscholen haar aandacht trok, en het opengeslagen muziekboek ontlokten aan de vlugge vingertjes der jonge bezoekster de muziek van het adelborstenlied.[1)]

Na een blik in de vestibule, waar enkele modellen van schepen en schilderijen te zien zijn, kregen wij door een toevallige vraag naar de beteekenis der vele nummertjes langs den wand een verhaal over het exerceeren en de militaire wandeling, die door de adelborsten wordt beschouwd als een op militaire wijze ingerichten vrijen middag, waaraan de vrijheid ontbreekt. Ook een verhaal over de vergunning om football en lawntennis te spelen, alsmede over het wandelen op den dijk in den vrijen tijd, deed ons zien, dat in alles regelmaat en discipline heerscht, terwijl gelukkig de komst van Frits den verderen stroom der reeds opborrelende talrijke huishoudelijke reglementen stuitte, die de oude militair ons anders zonder genade zou hebben laten slikken, en na vervolgens onzen geleider wel hartelijk bedankt te hebben, verdween sergeant Pilt op dezelfde wijze als hij

ADELBORSTEN-IDYLLE OP ZONDAG.
Door den Adelborst 2e kl. R.G.A. Schreiner.

gekomen was, met zooals Frits ons later verklaarde een militair saluut, waarbij hij ons statig den rug toekeerde, maar dat hoorde er zoo bij, dat was militaire beleefdheid en heette rechtsomkeert op de plaats.

1) Zie het Adelborstenlied aan het slot van dit artikel.

V. De Mast van Van Speijk en Hr. Ms. ‘Urania’.

Op 't plekje voor 't gebouw, ons tot verblijf gegeven,
Rees eens een mast omhoog,
En richtte fier, als door herinnering aangedreven,
Zijn top naar 's hemels boog.
(J a a r b o e k j e 1889.)

Sommige menschen lachen eens flauwtjes als men beweert dat de mast op 't voorplein van 't Instituut afkomstig is van de kannonneerboot van Van Speijk, en alhoewel er nu reeds vele jaren aan geschraapt is, er zoo nu en dan eens een nieuw stukje is ingezet en daarna maar weder braaf geharpuisd is met wat daarbij behoort, zoo is het hart toch onveranderd en trotseert hij alle stormen.

Wellicht is het beter met een enkel woord te vermelden, hoe 't Instituut aan dien mast is gekomen, dan is alle twijfel aan de echtheid opgeheven.

De Schelde was in de laatste dagen van 1830 vol drijfijs, zoodat kolonel Koopman, commandant der flottielje, de kanonneerbooten een veiliger ankerplaats deed aanwijzen. Den 5^{en} Februari moesten, daar het ijs verdwenen was, de vaartuigen weder op stroom komen liggen en boot N°. 2 zou haar post bij Austruweel weer innemen. Een sterke W.N.W. wind dreef de boot, daar 't anker niet pakte, verder en wel naar den wal; daar zij geen zeil bij had viel het sturen moeilijk, en toen de zeilen bijgezet waren, mislukte de wending en dreef de boot onder Fort Sint Laurent onder den wal.

Het gemeenste Antwerpsche gepeupel overweldigde haar en haalde de dierbare driekleur neder, doch Van Speijk kon zulk een schande niet dulden en een donderende slag vernietigde hem, maar ook allen, die Hollands fierheid wilden schenden.

Na de ontploffing lag de boot nog overeind met den mast omhoog.

Als strandvondst werd de mast voor 600 francs het eigendom der Oranjegezinde Antwerpenaars. Deze zonden hem aan den kolonel Koopman met een schriftelijke aanbieding.

Misleiding vreezende, benoemde deze een commissie, bestaande uit de Luitenants ter zee W.F. Baars, J. Blok en J.F.W. von Römer, om de echtheid te constateeren. De ijzeren banden en bouten, de witgeschilderde top, de geharpuiste ronding, de beschadiging door geweerkogels, dit alles gevoegd bij de waarneming, dadelijk na het ongeval, deden niet aan de echtheid twijfelen. De commissie maakte hiervan proces-verbaal op, plaatste in twee uithakkingen, ééne aan de hieling, de andere aan den kop, een zegel, waarvan het cachet werd gevoegd bij het proces-verbaal, en zond den mast naar den Directeur-Generaal van Marine J.C. Wolterbeek.

De mast werd geplaatst in den tuin achter het Ministerie van Marine te 's Hage.

(*Slot volgt.*)

Kennismaking
door M. de Vries.
(*Vervolg en slot van blz.* 272.)

Neeltje daarentegen scheen zonder kaartjes er vrij wel in geslaagd te zijn in kennis te komen met al de gedienstigen uit de buurt, en in het midden gelaten of er niet veel op rekening gesteld kon worden van de rijke fantasie dier meisjes, wist ze ons, of liever mij, aangezien ze voor zoo iets bij Jet gewoonlijk geen gehoor kan vinden, dingen te vertellen, waarvan we in onze vorige omgeving stellig nooit hadden kunnen droomen. Bij die verhalen gewaagde ze enkele keeren ook van een zekere juffrouw, die nog kort geleden een der kleinere huizen aan de overzijde had betrokken. Bedoelde dame woonde 'moerzalig' alleen met een geheimzinnig kind, dat ze volgens de verslaggeefster van Neeltje wederrechtelijk ontvoerd zou hebben, om te gelegener tijd een erfenis te kunnen bemachtigen, die alleen door het bezit van dat kind verkregen kon worden. Alles behalve doorkneed in het rechtswezen, was het me niet duidelijk, hoe men door middel van een 'gestolen' kind, waarmede men voor het tegenwoordige in afzondering moest leven, om het 'uit de kinken' te houden, te eeniger tijd in het openbaar een nalatenschap zou kunnen aanvaarden. Maar daar Neeltje me verzekerde, dat het echt waar was en dat al de buren het geloofden, berustte ik in het geval en was ik reeds hoog en breed in kennis met kleine Toos, eer ik er nog eenig begrip van had, dat zij in eigen persoon het bedoelde geheimzinnige kind was.

Op zekeren keer, als ik in het tuintje vóór ons huis stond, had ik Toos ontdekt, echter niet in haar eigen tuintje, want voor een geheimzinnig kind blijft ze niet heel dicht bij honk, maar ze leunde tegen ons hek, van waar ze met kinderlijke vrijmoedigheid me van het hoofd tot de voeten stond op te nemen. Een vreemde plaats, een doodstille omgeving, het minimum burenbezoek en het gevoel van ledigheid, dat doorgaans volgt op overgroote drukte, is dat alles te zamen wel noodig om iemand te brengen tot een praatje met een aardig kind, al heeft men ook niet in den vorm kennis gemaakt met de familie van dat wezentje? Zoo was ik dan spoedig met de kleine in gesprek en had ik in minder dan geen tijd van haar vernomen, dat ze Toos heette, dat ze op dat oogenblik niet naar school was 'omdat de mazelen daar waren' en dat ze bij een tante woonde, die nog ouder was dan ik. Verder, dat ze de gelukkige bezitster was van ''n heele boel' speelgoed en van een hondje, dat 'bidden' kon en dat luisterde naar den naam van Fik, terwijl ze me ten slotte met eenigen ophef mededeelde, dat ze twee gulden en twintig centen in haar spaarpot had. Een bewijs van geldzucht dus ook reeds bij haar!

* * *

Als er iets is, dat aan ons klein park nog eenige levendigheid geeft, dan zijn het ongetwijfeld de wielrijders, die het in grooten getale doorkruisen om op hun lievelingsweg te komen, en als er iets is, waarvoor ik ooit passie heb gevoeld, dan is het mede zonder twijfel voor het wielrijden. Maar als er iets is, waarvan tante Mina een afkeer heeft - en tante is ongenadig sterk in haar antipathie, getuige de gevoelens, die ze van mijn prilste jeugd afaan mij heeft toegedragen -, dan is het van sport in het algemeen en van lawn-tennis en fietsrijden in het bijzonder, vooral voor meisjes. Het maakt iemand woedend, zooals ze daarover kan doordraven.

'Als het nog maar met mate en enkel als uitspanning werd gedaan,' zegt ze dan en haar profiel komt daarbij nog scherper uit dan anders. Arme oom Frederik, zaliger gedachtenis, moed heeft hij bij zijn huwelijk onbetwistbaar getoond, maar smaak!.... Doch ik dreig af te dwalen en zou tante's verdere redeneering bijna vergeten! Gewoonlijk is die doorspekt met zwoegende moeders, - natuurlijk heeft ze daarbij

het oog op dezulken, die zelf zich niet schuldig maken aan fietsrijden, - en met ontaarde dochters, die alles aangrijpen om van de huishoudelijke bezigheden ontslagen te komen en die op ‘zoo'n ding’ haar plichten eenvoudig voorbijrijden.

Door mama reeds opgevoed in de vreeze tante Mina's, - ze moet papa, wiens ‘bloedeigen’ nicht ze was, eens op zeer edelmoedige wijze uit een groote ongelegenheid hebben geholpen, - ben ik later door Jet zoo mogelijk daarin nog

verder doorkneed. Het is dus wel te begrijpen, dat ik het onderspit heb moeten delven en dat er van fietsrijden voor mij nooit iets is gekomen, al zou ik me op den duur evenmin hebben laten weerhouden door Jet's kinderachtige vrees voor ongelukken, als door de nogal onzekere verklaring van dokter Willems, dat wielrijden voor mijn gestel nadeelig zou zijn.

Dat die omstandigheid mijn genegenheid voor tante Mina niet heeft doen toenemen, is gemakkelijk te vatten, en ik heb het daaraan dan ook altijd toegeschreven, dat ik van den beginne af iets tegen Toosje's hond heb gehad.

Fik, die met zijn spitsen snoet onbetwistbaar evenwel iets van tante Mina heeft, - Jet mag daartegen protesteeren zooveel ze wil! - gelijkt haar op een haar in zijn afkeer van rijwielen en van wielrijders.

Ja! zijn antipathie voert hem nog verder en doet hem steeds trachten de fietsers naar de beenen te vliegen, iets waarvan tante tenminste zich tot heden nog heeft onthouden. Twintigmaal zeker heb ik het met genoegen gadegeslagen, hoe hij in machtelooze woede den aftocht moest blazen, maar den eenentwintigsten keer had het slecht kunnen afloopen. Niet voor Fik evenwel, - wat

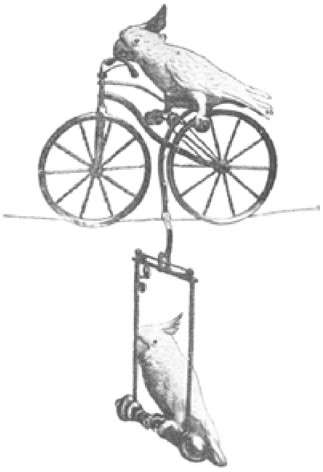

GEVEDERDE ACROBATEN.

zou zulk een mormel kunnen schaden? - maar voor zijn kleine meesteres, die haar weerbarstigen lieveling in gevaar ziende, hem wilde oppakken en daardoor een oogenblikje later in huis moest worden gedragen, door den zeer ontstelden berijder van de fiets, waarmede ze in aanraking was gekomen.

Of de wielrijder, die zelf ook leelijk te pas had kunnen komen, schuld had? Ik stond juist in ons tuintje en ben verplicht te verklaren, dat zijn aandacht, evenals reeds bij vroegere gelegenheden, wel meer gevestigd scheen te zijn op ons huis, dan op den weg, dien hij reed, of op den uitval van Fik, waaraan de wielrijders trouwens reeds gewoon zijn geraakt.

Maar viel hij dan al niet geheel vrij te pleiten, zijn berouw was onmiskenbaar groot en bleef blijken uit de vele en aardige attenties, die hij na het ongeval bewees aan het kleine slachtoffer, dat gelukkig spoedig van den schrik bekomen en daarmede geheel hersteld was.

En zoo geschiedde het, dat wij na het ongeval van Toos kennis maakten met haar tante, ‘de kinderdief,’ zooals ze in de buurt algemeen wordt genoemd, en dat ik, weer als gevolg daarvan, nader in kennis kwam met hem, voor wien ik na verloop van tijd

zal hebben te voorzien in 'de tallooze kleinigheden, zoo hoog noodig voor zijn bestendig welzijn'. En daarin heeft Jet ontegenzeglijk gelijk, dat heeren in sommige opzichten vreeselijk onbeholpen kunnen zijn. Men wordt er reeds akelig van, zoo onnoozel als ze er over kunnen spreken! Zou het dan inderdaad ook niet misdadig wezen, hen in die dingen aan hun lot over te laten?

En nu nog slechts een enkel woord over de tantes! Die van Toos bevalt ons bij nadere kennismaking bijzonder! Het behoeft natuurlijk geen betoog, dat ze haar nichtje niet heeft gestolen, maar dat het kind haar is ten deel gevallen langs den natuurlijken weg, namelijk door den dood der ouders. De aardige kleine strekt haar tante tot grooten troost, al schijnt ze een bijleggertje te zijn, hetgeen als een der voornaamste redenen is te beschouwen, waarom juffrouw Eikerman steeds zeer zuinig moet leven en geen dienstbode kan houden. Vooral Jet, die haar in leeftijd meer nabij komt, is zeer met de juffrouw ingenomen, en zoo zal, als ik getrouwd ben, Toos dus twee personen hebben om haar te vertroetelen, want mijn zuster heeft beslist geweigerd bij ons te komen in wonen. Ze blijft, waar ze is, zegt ze, totdat.... nu ja! oude liefde roest niet, meer mag ik voor het oogenblik daar niet van zeggen!

Wat tante Mina betreft, zijn de wonderen de wereld niet uit! We zijn naar haar toegereisd geweest en mijn galant scheen bij haar bijzonder in den smaak te vallen. Bovendien is het gebleken, dat hij een zoon is van een vroegere vriendin van haar, en nu heeft ze me de verzekering gegeven, dat ik nog nooit iets deed, waaraan ze zoo onverdeeld haar goedkeuring kon hechten. Nu kan ik me niet herinneren ooit iets te hebben gedaan, waaraan tante Mina, hetzij verdeeld of niet, in eenig opzicht haar goedkeuring heeft geschonken, maar in elk geval keek ze me op dat oogenblik zoo vriendelijk aan, dat ik haar nauwelijks herkende.

En wat denk je, dat Johan zegt? Hij vindt mijn tante nog zoo kwaad niet, beweert hij en haar denkbeelden zijn in verschillende opzichten dikwijls niet te verwerpen. Soms gaat hij in zijn genegenheid voor haar nog verder: niet alleen, dat hij beslist alle gelijkenis ontkent tusschen haar en Fik, zelfs al is de hond in zijn liefste humeur, maar laatst verklaarde hij zelfs, dat mama best gelijk gehad kan hebben in haar bewering dat tante Mina vroeger er niet onaardig uitzag. 'Ze heeft wel beschouwd nog een fijn gelaat!' voegde hij bijna opgetogen er bij.

'Genadige goedheid!' zooals Neeltje wel eens zegt, wat zijn die mannen toch ondoorgrondelijke wezens! Niet alleen, dat indertijd oom Frederik haar reeds heeft getrouwd, maar Johan was er zelfs nog toe in staat, als ze maar wat jonger was en als.... er niet iemand anders bestond!

Gevederde Acrobaten.

In de laatste jaren legt men zich veel minder toe op het dresseeren van wilde beesten, en tracht men de schadelooze dieren, als ratten, muizen, zwijnen, kakatoes, eenden en ganzen, af te richten. Een aardig voorbeeld hiervan ziet men op nevensstaande gravure.

In het gebouw, waar de voorstelling plaats heeft, wordt van het eene naar het andere einde, over de hoofden van het publiek heen, een telegraafdraad gespannen.

De fiets van lorretje wordt er op geplaatst nadat eerst kakatoe No. 2 op de trapèze daaronder heeft plaats genomen. Het diertje op de fiets brengt met zijn pooten het rad in beweging en stuurt met zijn bek, tot groote verbazing van het publiek.

Correspondentie.

Abonné te S. Uw stukje, ons 22 Mei toegezonden, hebben wij met genoegen gelezen, en zullen het gaarne opnemen. Aangenaam zou het ons zijn als ge uwen naam wildet opgeven.

Vergeven.
(*Vervolg van blz.* 275.)

In den trein, die met eentonig stooten door de velden vloog, zat Anna Verley.

In groote rondingen bolde het land voorbij, nu en dan als een spook vloog een telegraafpaal, lang en dun, en de

KERKGANG IN HOLLAND. Naar de schilderij van Max Liebermann.

draden dansten een vreemden dans, steeds op-neer-op-neer.

Ze zag naar buiten met starren blik.

In haar hersens warde 't dooreen, een vreemd mengsel van droeve en blijde gedachten.

Nu, vooraan nog 't droeve.... een weemoed en zichverwijten-slecht-geweest-te-zijn.... maar ze wist stellig straks, als dat droef verzwakte, zouden ze komen in lange rijen, heel hol en schitterend, beelden der toekomst, brengend vreugde en blijheid, want 't ideaal dan eindelijk verwezenlijkt - ‘rijk zijn’.

Dan - daar was die voorwaarde: ‘niet beneden haar stand trouwen’ - doch ze kon immers ongetrouwd blijven!

Dat was de uitweg, en wat een romantische! Mooi, rijk, elegant, lief en begaafd, een massa aanzoeken - doch wil niet trouwen.

Want aanzoeken zou ze wel krijgen, al was 't alleen om 't geld.

't Stuitend stooten maar doorgaan en, op 't rhythmus van het dof gestommel, gedachten vele en vreemd, en met ieder half uur haar hart hooger bonzen, en bij al haar vreugde

over den aanstaanden rijkdom en de nieuwsgierigheid naar die nieuwe omgeving, een soort terugverlangen naar 't oude en naar Robert.

Ten laatste stond de trein stil, ten laatste. Want die nacht van enkel gedachten had haar afgemat en ze verlangde naar rust.

Een lakei wachtte haar, deftig in blauw met zwart, en leidde haar naar de equipage waar Lize, met van ongeduld gloeiende wangen, haar wachtte.

‘Nichtje Anna?’

‘Ja, en u Lize?’

‘Natuurlijk. God, wat ben je mooi! 'k Mag wel “je” zeggen, hè, “u” is zoo stijf - een naar woord “u” - vind je ook niet? Ben je moe? Ma zei, je moest maar ineens naar je kamer gaan om wat te rusten en - en als je soms geen gekleede japon bij je hebt....’

‘Dank je, ik heb al 't noodige.’

‘Zeg, ik ben blij dat je zoo mooi bent. Ma houdt van mooi en Berthie ook. O, je zult Berthie wel aardig vinden, heel geestig en leuk, ik vind hem unique.’

‘Vind je? Nu, 'k hoop dat onze smaken niet al te ver uiteenloopen;’ dan, wijzend op een prachtige allée: ‘wat is dat?’

‘Ons park. Willen we uitstappen en naar huis loopen? 't Is een beeldig park!’

‘Uitstekend, dan geef ik den lakei mijn bagagebiljet, dan kan hij voor de koffers zorgen.’

‘Voilà.’ Met een elegante beweging reikte ze den palfrenier het biljet toe, en arm in arm wandelden de beide meisjes door de lange lanen, onder het tintelend dak van groen en goud, en in 't kwartier dat ze wandelden van 't parkhek naar huis, vertelde Lize haar nieuwe zuster alle geheimen, en deze, blij niet tot spreken gedwongen te zijn, luisterde geduldig toe.

Door een zij-ingang leidde Lize de logée naar haar kamer en beval haar dringend aan om eerst wat te rusten, daar mama toch uit was, en ze op haar koffers moest wachten om zich te verkleeden.

En Anna was blij alleen te zijn na de emoties van den laatsten dag, want moe ervan, en willen overleggen hoe te handelen in de toekomst.

De deur achter haar dichtgesloten, en zonder zelfs om zich heen te zien, zij langzaam haar kleeren uittrekken, in haar korset zich neersmijten op 't bed, en dan de spelden uit 't zware haar, dat plots neerviel, blij vrijgelaten te zijn, in breede golvingen, als een sluier. Een sluier van donker goud, die haar hulde in een waas van etherische mysterie.

Met de armen boven 't mooie hoofd sliep ze, lang en rustig, en 't was zes uur toen ze wakker werd, zich uitrekte en voor 't eerst om zich heen zag.

Op haar verfrischten geest die weelde en chic een prettigen indruk maken en nog even wachten eer ze belde om de kamenier.

Maar eindelijk toch moeten, want daar de bel voor 't diner luidde.

En behaaglijk, in een fijn kanten kapmantel, zich neervleien voor de rijke toilettafel met het fijne Venetiaansche glas, dat haar niet vleien kan, want ze was werkelijk mooi.

De kamenier, volmaakte kamenier als ze was, bemerkte de ijdelheid en zelfgenoegzaamheid, en in zachte streelingen streek het lange haar goudglanzend in den laten zonnestraal die binnenviel door 't venster.

Een vreemde sensatie doorliep Anna Verley.

Die zachte vlei-streelingen, die fijne, liefkoozende bewondering, deden haar trillen van vreugde.

Tweemaal liet ze 't overdoen - haar coiffure - alleen om nog eens te voelen het genot van bewonderd te worden.

Toen een lichtblauwe japon, eenvoudig, met niets dan een witte kant, ruim aan den hals, doch één blik in den spiegel zei haar, dat ze er niet beter uit *kon* zien.

Juist als ze haar handschoenen opnam, één tikje op de deur en bijna op hetzelfde oogenblik - Lize, heel in 't wit haar tegemoet en daarachter haar moeder.

‘Daar moes, dáár is ze nu. Heb ik te veel gezegd, is ze nu niet mooi?’

Een blos overtoog Anna's gelaat; maar mevrouw, gewend aan dergelijke ontboezemingen van haar dochtertje, antwoordde niet, maar vroeg: ‘Wèl, nichtje, uitgerust na de reis? Ik zal maar niet zeggen dat je welkom bent, want dat begrijp je wel. Lize heeft je zeker al zoo'n beetje ingelicht omtrent onze manier van leven, heel eenvoudig, heel geregeld en gezellig. Van harte hoop ik, dat je je er in zult kunnen schikken. Maar kom nu mee, kinderen, pa wacht vol ongeduld in het salon en Berthie, doctor Thijssen en neef Ferdi zijn al even verlangend.’

‘Hè ma, zeg nu eens, heb ik nu te veel gezegd?’ drong Lize lachend aan, terwijl het drietal den langen corridor afslenterde.

‘Neen! neen! Maar kom nu, daar!’ met een knikje naar een groote Diana wijzend in een hoek der gang, ‘'k zag al een nieuwsgierige om een hoekje kijken. Kom papa, we hebben je nu toch gezien, kom nu maar te voorschijn!’

Mijnheer Vasting werd voorgesteld en nu ging het vlug naar het salon, waar het anders zoo nare kwartiertje vóór 't diner gezellig omvloog.

Aan tafel was 't heel huiselijk en werd druk gepraat en geschertst.

Anna zat naast neef Ferdi. (Waarom hij neef genoemd werd, wist eigenlijk hij noch één der anderen, misschien om een flauw vermoeden dat hij eens geuit had, dat zijn bet-over-grootvader en die van Lize elkaar gekend hadden.)

Welopgevoed, prettig van uiterlijk, met een brillante conversatie, viel hij zeer in haar smaak, en, behalve nu en dan een antwoord of opmerking tot één der anderen, hielden die twee zich uitsluitend met elkaar bezig.

Ook Ferdi vond veel sympathieks in de nieuwe nicht, en artist als hij was, trof hem 't schoone, 't regelmatige in haar trekken.

Na tafel in het salon werd de koffie gediend en Lize door Ferdi uitgenoodigd wat te spelen.

‘Speelt u ook, juffrouw Verley?’

‘Helaas neen, tenminste niet om me te laten hooren; ik zing een beetje!’

‘Mag ik dan eens de eer hebben u te accompagneeren, want stellig schenkt u ons toch 't genot om u eens te hooren van avond.’

De stem, de toon waarop de vraag gedaan werd, stond geen weigering toe, en als antwoord glimlachte ze alleen, een glimlach, die mannen van ijzer niet onbewogen kan laten.

Lize speelde Händel's Largo. Een mooi tafereel. Dat schoone lentekind, in die wolk van wit, die soepel viel van de schouders tot den grond, heel wijd, en toch door een beweging nu en dan verradend de fijne vormen, en dan Händel's Largo.

't Was een droom Van diep, fijn genot, een droom van enkel etherie.

Lang nadat het laatste accoord weggestorven was, zweeg men nog, bang te breken 't weefsel van rosige vreemdheid dat hing over allen.

Doch ten laatste 't waas van goden-nabij-zijn opgetrokken en Anna zingen.

Kalm en waardig stond ze daar en zong met haar sonore stem: ‘Non è ver!’ vol gevoel, vol innig indenken.

En toen Schubert's ‘Am Meer’, eerst zacht en liefelijk, en dan als tusschen 't donderen en bulderen der elementen: ‘Der Nebel stieg, das Wasser schwoll!’

En dan als een vervloeking: ‘Mich hatt das *unglückselige* Weib, vergiftet mit ihren Thräne.’

En door allen ging een beving van meevoelen. Wat een

leed geleden eer dat gezegd werd - vergiftet mit ihren Thräne.

En Anna bij de laatste woorden gehuiverd, want een gevoel of Robert dat zeggen mocht van haar.

Want zij had zijn leven vergiftigd, geheel; een vrouw met veel liefde had hem geluk kunnen geven, hem moed in kunnen spreken, hem zedelijk kunnen behouden. Zij? Ze had hem gedood. Wat was zij voor hem geweest? Wat had ze hem gegeven voor zijn groote liefde? Een liefde waarvan Shakespeare zegt: ‘Zoo'n liefde is een leven, een lijden, een sterven zelfs waard.’

‘Waar denkt u aan, juffrouw?’ Ferdi's stem, vreemd sympathiek; antwoord-verlangen, in dien toon.

‘Aan den vloek op die vrouw, die een leven vergiftigde.’

‘Vreemd, ook ik dacht daaraan. Ja, er zijn veel mannen die met vrouwen spelen, maar vrouwen gewoonlijk niet liefhebben zonder belang, zonder bijoogmerk; maar als een man liefheeft, waar en waarachtig, wéé, wéé de vrouw, die dié liefde een speelgoed maakt.

Liefde is heilig, want liefde is van God, en wee hem of haar die 't *heilige* bespot.

Een man die een vrouwenhart breekt, is een ellendeling, welke ook zijn redenen zijn.

Een vrouw die een mannenleven verwoest, is eveneens een ellendige, 't aanzien, 't toespreken onwaard. Gister hoorde ik weer een lijdensgeschiedenis, te lang om te vertellen. Een gewetenlooze vrouw, een zondige moeder, die man en kinderen verlaat om een ander te volgen. De man is wanhopig, half waanzinnig, en de arme jongens, ik heb me belast een gouverneur voor hen te zoeken, die een paar jaar met hen naar Italië gaat, en de vader - ja, daar is niets mee aan te vangen.’

‘Misschien kan ik u behulpzaam zijn. Toevallig weet ik dat één van mijn oude meesters een betrekking als gouverneur zoekt, 't zou mij een groot genoegen doen als u hem helpen kondt.

Natuurlijk, met genoegen, 'k ben blij dat ik iemand heb waarop ik vertrouwen kan voor de jongens, en u weet stellig dat het een man is van goed gedrag enz.’

‘O, stellig, 't is een man dien men vertrouwen kan, een man van de hoogste moreele begrippen en een uitstekend onderwijzer. In alle opzichten wat u zocht.’

‘Wel, geef u mij zijn adres, als u wilt, dan schrijf ik direct.’

‘Gaarne, alleen noemt u mij niet, want anders zou zijn trots hem verhinderen de positie te nemen, door de tusschenkomst van een oud-leerlinge verkregen.’

‘Uitstekend, ik blijf u steeds dankbaar voor uw raad. 't Is treurig, hè, voor zoo'n man, voor die kinderen; geen vrouw, geen moeder meer. Ontrukt de dood ze, ja, dan moet men er zich wel in schikken, doch op zoo'n manier!’

‘Wat een verantwoording voor dien anderen man, voor die vrouw ook!’

‘'t Leven is wreed voor allen bijna! Voor de meesten in ieder geval! Ik geloof dat Lize u gewenkt heeft. U wilt mij wel excuseeren. Ik heb zware hoofdpijn, morgen zie ik u wel weer! Goedennacht.’

Ze excuseerde zich ook bij de anderen en verliet het vertrek.

Op haar kamer gekomen wierp ze zich in een stoel en met de handen voor 't gelaat snikte zij 't uit.

‘Een ellendelinge, ja, dat was ze! Getrouwd om geld met een man die niets wilde dan liefde, die leefde alleen voor haar. Zijn liefde verguisd, zijn leven verwoest en nu - zijn naam verloochend, hèm zelf verloochend.

‘O Rob, Rob, vergeef 't me! Ik was zondig, ik ben 't nog, maar die zonde is sterker dan ik zelf, sterker dan 't geloof in jou groote liefde, sterker dan alles.’

Nu zou hij gaan naar Italië, voor twee, drie jaar, misschien voor immer en ze zou hem *nooit weerzien*, *nooit* wellicht; en in haar voor 't eerst een verlangen naar hem, heel groot, en in eens, zonder na te denken, zonder te overwegen, naar haar bureau gaan en schrijven aan Robert. ‘Kom naar Inverness over 8 dagen, wacht me in het Caledonian-hotel, zal er Donderdag zijn, wil je spreken, stuur 3 maanden salaris, mij vooruitgegeven, per telegraphischen postwissel.’

Ze schreef 't in Fransch en belde om de meid, gaf haar 't telegram en 't geld en gelastte dat 't dadelijk weggebracht moest worden.

Hoe ze zelf naar Inverness moest komen, wist ze niet, welke reden ze zou geven evenmin, alleen ze wilde Robert zien, hem vergeving vragen, hem zeggen dat ze hem wèl liefhad, want ze had hem nu lief, ze voelde het, ze wist het, dàt was liefde.

Een huurrijtuig hield stil voor 't Caledonian-hotel. Een dame stapte uit, in grijs reistoilet. 't Was tien uur's avonds en Inverness sliep. De stilte van den nacht rustte zwaar op alles en niets verstoorde die, zelfs geen dronken, liedjeszingende soldaat of idealistische Schotsche poëet.

De wijde deuren werden geopend en Anna trad binnen. Niet de brillante Anna van kort na haar huwelijksreis, niet zelfs de mooie Anna die men in Edinburg kende, neen, ootmoedig en beschaamd wilde ze tot hem komen en hem alles, alles zeggen.

‘Mijnheer Vandam, welke kamer?’

‘In het salon op 't oogenblik, mevrouw!’

‘Dank u.’

In het salon, tusschen vreemden, zagen man en vrouw elkaar weer, na een scheiding van veertien dagen. Hij bleek en oud, maar toch gelukkiger dan toen zij hem verliet. Zij jong en mooi, maar ellendig, ongelukkiger dan ooit.

Hoe kon ze Robert alles zeggen? Hoe? Nu, nu ze hem liefhad was 't zoo moeilijk, want nu hunkerde ze zelf naar die liefde, die ze eens verworpen had.

Hij trad haar tegemoet, beide handen naar haar uitstrekkend, en zij, ze greep ze woest en drukte ze vol liefde.

‘Kom Rob, 'k moet je spreken, waar is je kamer?’

Samen gingen ze naar zijn kamer. En nu, nu wilde ze hem dan alles zeggen. Alles! Maar hij liet haar geen tijd.

‘Vrouwtje, liefste, eindelijk! Wat leken die twee weken me lang, vreeselijk! En nu kind, nu ga ik weg, voor lang, naar Italië, en dan, als ik terugkom, dan beginnen we weer ons leventje van voren af aan, dan werk ik hard om je te verdienen, je waard te worden, en dan, dan begint ons geluk. 't Geld dat je me stuurde, hier is 't, ik heb 't niet noodig. Je herinnert je Van der Bilt wel, hij is teruggekomen en heeft me teruggegeven wat ik hem eens leende, en nu ben ik voor een poos geholpen. Dank toch er voor, liefste. En jij? Heb je 't er goed? God geve't; anders kind, al jou misère heb je aan mij te danken, en toch heb ik je zoo lief. 't Was mijn egoïsme dat jou leven bedierf, en door 't jouwe 't mijne.

Lieveling, vergeef je me? Mijn engel! Nu te moeten werken ver van elkaar. Jij, mijn fijn vrouwtje, werken onder vreemden. Je zult een zwaren tijd hebben, maar 'k zal zuinig zijn en werken, nacht en dag, tot ik 't zoover gebracht heb, dat we weer samen kunnen zijn. Wil je dan komen, vrouwtje?’

‘Of ik komen wil? Ja Robert, dat zweer ik je. O, man vergeef 't mij, ik ben....’

‘Wat heb ik jou te vergeven, kind? Niets, niets! Ik ellendige was de schuld van alles. Vraag me niet om vergeving, 't lijkt wel ironie! Lieveling, mijn lieveling!’

(*Slot volgt.*)

Het koninklijk instituut voor de Marine te Willemsoord.
Een kijkje in 't Adelborstenleven,
door J.M. Ente van Gils, Kapitein der Mariniers.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 279.)

Den 14en Juli 1842 deelde de Directeur-Generaal van Marine J.C. Rijk aan den Schout-bij-nacht titulair J.C. Koopman, militair-commandant van het Koninklijk Instituut van de Marine te Medemblik, mede dat het Z.M. behaagde, ‘dat die mast als eene blijvende herinnering aan eene opoffering, Neêrlands alouden waterroem waardig, nergens doelmatiger geplaatst kon worden, dan daar waar de jongelingen opgeleid werden, die eenmaal, zoo noodig, het voorbeeld van Van Speijk zouden volgen.’

HR. MS. ZEILKORVET ‘URANIA’.
Door den photograaf C. Kloens.

De mast moest op hoog bevel voor het gebouw geplaatst worden.

Toen de mast aankwam werd door de Luitenants ter zee 1e klasse J.C. Pilaar en J. van der Moore de echtheid der zegels nagegaan en daarna de uithakkingen met looden platen voorzien.

Den 4en Augustus werd met groot ceremonieel voor het eerst de Nederlandsche vlag aan de stang geheschen, waarbij Z.M. de Koning tegenwoordig was.

> Ja! 't scheepje was niet groot,
> Nochtans een waar kleinood.
> (J a a r b o e k j e 1889).

De ‘Urania’ van thans, die hier naar een photographie, door een adelborst gemaakt, is afgebeeld, is een dochter van de oude zeilkorvet ‘Urania’, die in 1831 ontworpen werd door den onderconducteur 1e klasse Schuijt. Den 16en April 1832 liep zij van stapel en den 29en April 1834 deed zij haar eerste reis.

Toen in 1850 de adelborsten naar Breda werden verplaatst, kreeg zij een geheel andere bestemming en moest zij de brik ‘Pegasus’ te Rotterdam als kostschip vervangen op den 1^{en} April 1851.

Toen de adelborsten in 1855 op de ‘Rhijn’ hunne opleiding genoten, moest de ‘Urania’ weder als instructievaartuig dienst doen.

In 1856 echter, toen de ‘Kortenaer’ de plaats van de ‘Rhijn’ innam, werd daarbij bepaald, dat dat linieschip tevens instructievaartuig zou zijn, en bij resolutie van 5 Februari 1857 N°. 5 zou de ‘Urania’ in plaats van de brik de ‘Zeehond’ des zomers met de adelborsten op de Zuiderzee en de reede van Texel kruisen.

In 1865 werd een nieuwe ‘Urania’ op stapel gezet; in 1867 kwam zij in dienst en ondernam in 1868 haar eerste reis.

De oude ‘Urania’ werd herdoopt in ‘Astrea’ en sleepte al piepend en zuchtend in 't natte dok haar bestaan voort, om zich op haren ouden dag nog verdienstelijk te maken voor de zeilexercities der adelborsten. In 1888 was dit scheepje echter zoo vervallen, dat het plaats maakte voor den buiten dienst gestelden schoener ‘Aruba’.

Hiermede de afkomst der ‘Urania’ geschetst zijnde, wilde ik u even iets naders omtrent dat scheepje mededeelen. Niet dat ik u met de geheele inrichting wil bekend maken, doch alleen vermelden, dat het tweede studiejaar en vroeger ook het oudste jaar des zomers, met dit scheepje ging varen, doch dat dit jaar hier eene verandering in is gebracht, zoodat nu alleen de 2^{e} afdeeling er op geplaatst wordt en de oudste adelborsten geplaatst worden op Hr. Ms. pantserdekschip ‘Noord-Brabant’, waarmede gedurende vijf maanden een reis zal worden ondernomen op den Oceaan.

Op de ‘Urania’ vervullen de adelborsten bij beurten alle diensten, waartoe zij later geroepen kunnen worden, onder het toezicht der officieren. Het eene oogenblik zijn zij officier van de wacht om daarna weer op de riemen in een sloep te zitten; doch het leven is er vroolijk en gezellig en het best zou u dat blijken, wanneer gij eens even een kijkje kondt nemen in hun verblijf ‘de Nor’. Ja, wanneer gij daar eens onverwachts zoudt komen binnenvallen, zoudt gij soms koddige tooneeltjes zien, want waarde lezers, ‘de Nor’ is een verblijf, dat van gedaante verwisselt al naarmate den tijd van den dag en het gebruik dat men er van maakt: dàn is 't toiletkamer, dàn weder eetzaal, dàn doet de grond, de tafels of wat dan ook dienst om de jonkers in de meest gemakkelijke houdingen hun siesta te doen genieten. Doch laat ons er een kijkje in nemen op een gedeelte van den dag, dat de meesten door den dienst in beslag zijn genomen. Op 't oogenblik zijn in de zeer beperkte ruimte slechts enkele adelborsten bezig den tijd zoek te brengen; één zit er onder 't genot van een pijpje in een groot boek het journaal in te schrijven, waarin de geheimen van de wacht worden opgeteekend, en daar hij daarvoor de halve tafel noodig heeft, loopt hij ondertusschen gevaar dat zijn inktkoker over dit document wordt leeggestort, daar een ander

zijn kast eens zal opknappen en in bonte wirwar den geheelen inhoud met één slag op de tafel deponeert, zoodat boeken, overhemden, sigaren en honderd andere

MILITAIRE WANDELING DER ADELBORSTEN.
Door den photograaf E. Kloens.

artikelen rechts en links vliegen, terwijl een ‘Nou, kan 't wat zachter!’ van een derde, die bezig was met den hofmeester de gamelle op te maken, den mopperenden schrijver overstemt.

De voorraad dier gamelle, in hoofdzaak uit jams, blikjes sardinen en dergelijken bestaande, liep veel gevaar haar inhoud over den grond uit te spreiden, die nu wel pas was opgezwabberd, doch niet bijzonder de waarde dier lekkernijen zou verhoogen. Numero vier, die invalide was dien dag, had 't zich eens recht gemakkelijk gemaakt tusschen twee omgekeerde krukjes en een paar waschzakken, en slechts dikke rookwolken uitblazende deed hij de toch reeds niet frissche atmosfeer nog een graadje dampiger worden, terwijl n°. 5 en 6, die op de voormiddagwacht moeten komen, maar vast op een punt der tafel een bordje snert verwerken. Voor zoover dit bedrijvig leventje slechts even aangestipt hebbende, is 't makkelijk te begrijpen hoe 't er toegaat als allen aanwezig zijn.... maar plotseling als door een electrischen schok kijken allen op en vliegen ijlings naar het dek; zelfs de invalide valt uit zijn rol en vergeet zijn kwalen, want het fluitje van den schipper ‘alle hens aan dek’ inspireert allen voor 't.... ‘klaar wenden’.

VI. Finale.

'tZonnetje is verdwenen,
Ondergegaan,
Hoe bang valt 't betreden
Van onze baan.
(Jaarboekje 1894.)

De eerste nacht in een nog onhandelbare kooi, ten prooi aan de zenuwachtige opwinding van al het nieuwe, is eindelijk om, zoo ook verloopen snel de weinige uren in gezellig samenzijn met

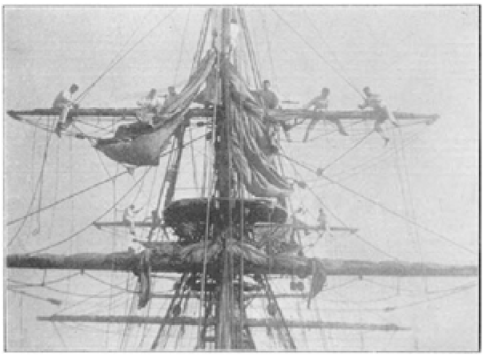

ZEIL-EXERCITIE DER ADELBORSTEN.
Door den Adelborst 2e kl. J.R. Filz.

moeder en zuster en met loome schreden wordt de weg naar 't station ingeslagen, want hoe ook de nieuwe carrière begeerd wordt, 't oogenblik van scheiden geeft ons altijd een gewaarwording, alsof er uit ons leven iets wordt weggerukt, alsof er iets leegs ontstaat.

Nog een laatste omhelzing en de onverbiddelijke klok geeft het sein van vertrekken, een schril gefluit, en langzaam krakend en steunend zet zich de trein in beweging en bij iederen zuigerslag wordt de afstand grooter, die Frits scheidt van hen die hem lief zijn. Een vochtig waas in zijn oog is het onwillekeurig gevolg van de leegte rondom hem, maar met een krachtige wending verheft hij zich boven het gevoel van neerslachtigheid, want zijn plicht roept hem naar 't Instituut en flink zet hij den eersten stap in de zelfgekozene loopbaan, die o, zoo ruim, maar, o, zoo.... geheimvol is.

Adelborstenlied.

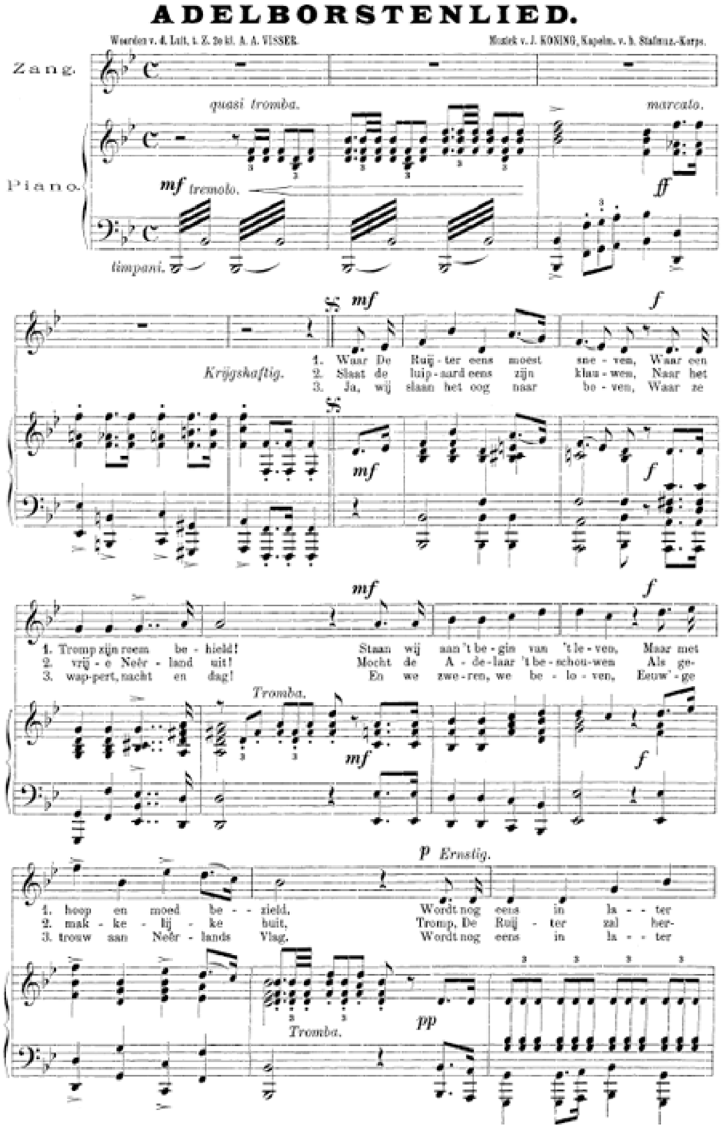

Woorden v.d. Luit. t. Z. 2e kl. A.A. VISSER.
Muziek v. J. KONING, Kapelm. v.h. Stafmuz.-Korps.

1. Waar De Ruij - ter eens moest sne - ven,
Waar een Tromp zijn roem be - hield!
Staan wij aan 't be - gin van 't le - ven,
Maar met hoop en moed be - - zield.
Wordt nog eens in la - - ter da - - gen,
Neêr-lands Vlag ten krijg ont - - plooid!
Ster - vend zul - len wij haar schra - gen,
Ster - vend zul - len wij haar schra - gen,
Maar die Vlag ver - la - ten... nooit!
Maar die Vlag ver - la - ten... nooit!
2. Slaat de luip - aard eens zijn klau-wen,
Naar het vrij - e Neêr - land uit!
Mocht de A - de - laar 't be - schou-wen
Als ge-mak - ke - lij - ke buit,
Tromp, De Ruij - ter zal her-le - - ven,

In het jon - - ge Ne - - der - - land!
't Voor-beeld door Van Speijk ge - ge - ven,
't Voor-beeld door Van Speijk ge - ge - ven,
Vol - gen wij met hart en hand!
Vol - gen wij met hart en hand!
3. Ja, wij slaan het oog naar bo - ven,
Waar ze wap-pert, nacht en dag!
En we zwe - ren, we be - lo - ven,
Eeuw' - ge trouw aan Neêr - lands Vlag.
Wordt nog eens in la - - ter da - - gen,
't Rood, wit, blauw ten krijg ont - - plooid!
Ster - vend zul - len wij haar schra - gen,
Ster - vend zul - len wij haar schra - gen,
Die ge - lof - te schen - den... nooit!
Die ge - lof - te schen - den... nooit!

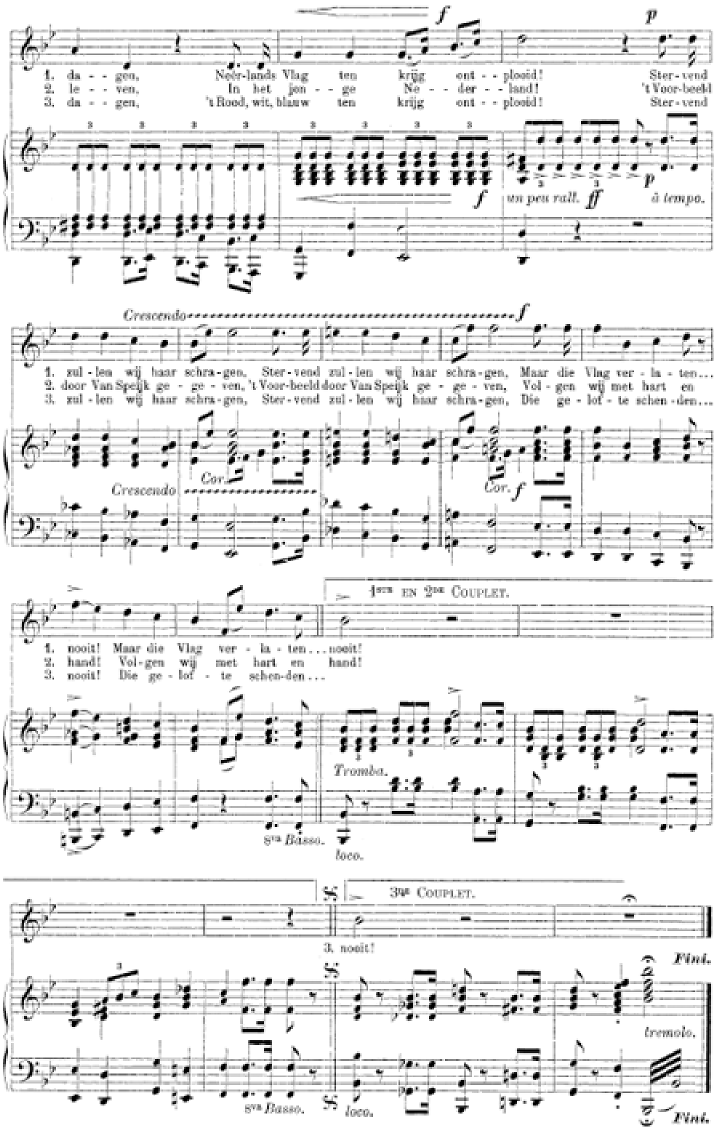
1. da - - gen, Neer-lands Vlag ten krijg ont - - plooid! Ster-vend
2. le - - ven, In het jon - - ge Ne - - der - - land! 't Voor-beeld
3. da - - gen, 't Rood, wit, blauw ten krijg ont - - plooid! Ster-vend
un peu rall.
à tempo.
Crescendo
1. zul-len wij haar schra-gen, Ster-vend zul-len wij haar schra-gen, Maar die Vlag ver - la - ten...
2. door Van Speijk ge - ge - ven, 't Voor-beeld door Van Speijk ge - ge - ven, Vol - gen wij met hart en
3. zul - len wij haar schra-gen, Ster-vend zul-len wij haar schra-gen, Die ge - lof - te schen - den...
Cor.
1. nooit! Maar die Vlag ver - la - ten... nooit!
2. hand! Vol - gen wij met hart en hand!
3. nooit! Die ge - lof - te schen - den...
1ste en 2de Couplet.
Tromba.
8va Basso.
loco.
3de Couplet.
3. nooit!
Fini.
tremolo.

Rijkdom.
Een vertelling door Tho.

I.

Wat het knaapje op die sombere achterkamer in dat onaanzienlijk steegje zoo schaterlachen deed? Zeker niet de armoedige omgeving waarin het zich bevond en evenmin de aanblik van de vrouw welke bij hem toefde en uit wier trekken een groote droefheid sprak. Maar wel gold die vroolijkheid het kleine, speelzieke katje, een aardig wit diertje, dat bij elke beweging van zijn speelgenoot de allerkoddigste sprongen maakte. ‘O moe, kijk eens,’ lachte het kind en tilde het beestje hoog op; ‘kijk eens, hoe grappig!’ De moeder knikte haar kind vriendelijk toe, maar het vochtig oog bewees, dat zij met haar gedachten elders toefde. En voorwaar geen wonder. 't Was juist een jaar geleden dat haar man, haar kostwinner, gestorven was en met hem was ook de betrekkelijke welvaart uit haar woning verdwenen. Langzaam, maar zeker waren de spaarpenningen heengegaan en daarna, stuk voor stuk, het huisraad verkocht. O, wel had het haar smart gekost zich van die voorwerpen te ontdoen waaraan ze zoo gehecht was, maar zij en haar kind moesten toch leven!

Aandachtig bekeek zij den ring, welken ze droeg; 't was een geschenk van ‘hem’ geweest toen zij elkander pas kenden, en nooit, zelfs in den bangsten nood niet, had zij het kleinood willen verkoopen. O, liefelijke herinnering aan een tijd van zalige blijdschap en zorgeloosheid, hoe is de mensch aan u gehecht!

Doch thans, ze moest geld hebben; zonder brood, zonder brandstof.... het moest! Haastig sloeg de vrouw een doekje om, en haar zoontje belovend spoedig terug te komen, ging zij heen.

Zoo snel mogelijk voortgaande, peinsde ze, voor hoeveel zij den ring zou kunnen beleenen. O, dat zij zich juist moest wenden tot den gierigaard, die de eigenaar was van de kamer welke zij bewoonde; maar het kon niet anders, want mijnheer was de eenige in de stad, welke een ‘pandjeshuis’ bezat, en alleen dáár wilde ze haar kleinood brengen; immers, dan zou ze het later terug kunnen koopen, later, als haar lieveling groot zou zijn en voor zijn moeder werken kon. O, dan, dan zou het weer beter worden.... Zoo denkend, had de vrouw het doel van haar tocht bereikt. Niet zonder schroom de deur van een winkelhuis openend, trad ze binnen en sprak zacht haar verzoek tot den eigenaar. De heer bekeek den ring nog eens, woog hem en zei bar tot de vrouw: ‘Drie gulden is hij waard, maar ge zijt me nog drie en een halve gulden huishuur schuldig; hebt ge vijftig cent er bij?’ Arme vrouw! Ternauwernood kon ze ontkennend antwoorden en liep als in een droom naar buiten. Maar toen ze daar gekomen was barstte zij in tranen uit en snikte: ‘O God, mijn kind, mijn arm kind.’

II.

‘Ja, moe, ik zal zoet zijn,’ had het ventje gezegd toen zijn moeder hem verliet. Het viel hem niet moeilijk woord te houden, want zijn poesje, zijn speelmakkertje, bezorgde hem afleiding genoeg. 't Was een geschenkje van een buurvrouw, en o, wat hield hij veel van het beestje. 't Was ook zoo'n lief en verstandig diertje; wat kon het hem schrander aanzien als hij er mee sprak, en dat deed hij heel dikwijls. Als hij

dan het beestje streelde zeide hij: ‘niet waar, mijn poesje, we blijven altijd samen,’ en dan weer: ‘je moet nooit wegloopen, hoor, want ik kan heusch niet buiten je.’ Kijk, dan was het juist alsof het beestje alles verstond, zóó drong het dan tegen zijn makkertje aan.

Het knaapje stond op en zijn poesje in den arm nemende, deed hij de kamerdeur open, want hij hoorde zijn moeder komen.

‘Dag moesje,’ riep hij vroolijk, maar toen hij dat bleeke, betraande gelaat zag, werd hij bedroefd en zag angstig tot zijn verzorgster op. ‘Wat is er toch, moesje?’ vroeg het kereltje, en toen zijn armpjes om haar hals slaande: ‘waarom zoo verdrietig?’

‘Och, mijn kind, we hebben geen brood en turf meer en niets om te verkoopen,’ snikte de vrouw.

‘Niet schreien, niet schreien,’ zei het kind, de tranen van moeders wang kussende.

‘Kom,’ sprak deze, terwijl zij zich oprichtte en het knaapje op den grond zette, ‘kom, ik moet even naar buurvrouw.’

‘Niets meer om te verkoopen,’ peinsde het ventje en zag bedroefd op zijn poesje neer. Maar zoo opeens begonnen zijn oogjes te glinsteren en, een vurig kusje op het kattensnoetje drukkend, zette hij zijn oud, versleten mutsje op het hoofd en snelde met zijn makkertje de kamer uit, de donkere straat op. ‘Heb je het koud,’ sprak hij tot het rillende diertje en bedekte het zooveel mogelijk met zijn dun katoenen kieltje. Nog even, even in die steeg zijn poesje, zijn eenigst speelgoed bekeken, en dan klom hij, angstig en bevend, de hooge stoep der ‘bank van leening’ op en trad den winkel in. 't Was het uur waarop de menschen welke geld noodig hebben, dat daar konden krijgen tegen inruiling van het een of ander, en vele vrouwen waren er, ruw scheldende en vloekend op elkander om het eerst geholpen te worden. Maar vreemd, waarom weken zij bijna eerbiedig terug voor ons knaapje?

‘Wel, vent, wat had je?’ vroeg mijnheer, het kind van onder zijn bril aanziende.

‘Moesje heeft geen brood en turf meer,’ sprak de kleuter zacht en haperend en plaatste zijn poesje op de toonbank.

De krijschende vrouwenstemmen verstomden en mijnheer keerde zich om; de man van het ‘huis van verkoop met recht van wederinkoop’ was blijkbaar verlegen met de zaak. Tenminste hij had lang werk voor hij zijn brilglazen schoongemaakt had. Toen nam hij voorzichtig het poesje op, deed het beestje voorzichtig in een mandje en gaf den knaap een gulden, waarmee deze met een ‘dank u’ heenging.

Een gulden, welk een schat! Nu spoedig naar moeder!...

‘Kind, waar waart ge?’ vroeg de vrouw angstig, toen hij met gloeiende wangen van het snelle loopen binnentrad.

‘Wees niet boos,’ vleide het kereltje, dat op haar schoot klom en het geldstuk voorhield en toen met een snik, maar toch glimlachend door zijn tranen heen: ‘ik bracht poesje bij mijnheer....’

III.

Een uur later, toen de kachel lustig brandde en moeder en kind zich te goed deden aan brood en een heerlijk warme kom koffie, werd er aan de deur geklopt. Maar toen de vrouw deze opende, zag zij geen mensch. Alleen een mandje, dat wonder veel geleek op dat van mijnheer, stond in het portaal. En verbazend! Wat kwam er uit springen toen de weduwe er het deksel afnam? ‘Mijn poesje,’ riep het kind, en het diertje, uit zijn gevangenis verlost, was met een enkelen sprong bij zijn jongen

meester. Onder in de mand lag een briefje; wat daarin stond weet ik niet; ik houd er niet van in andermans brieven te snuffelen.

Maar wel weet ik, dat de vrouw voortaan veel naaiwerk had. Heele bergen soms, zóó hoog zelfs, dat poes, staande op de achterste pooten, er niet overheen zien kon, al groeide ze ook verbazend.

Vergeven.
(*Vervolg en slot van blz.* 283.)

En met vurige kussen overdekte hij haar gelaat en zij, zij gaf zich geheel, voor 't eerst van haar leven, vol liefde aan haar man. Hoe kon ze hem zeggen wie ze was, hoe kon ze hem alles bekennen, dien man wiens ideaal zij was. Neen, 't zou een misdaad

DE GRENSBRUG TUSSCHEN FRANKRIJK EN ITALIË BIJ MENTONE.

zijn, hem nu den moed te ontnemen, en waarom ook? Ze had gezondigd, daar viel niets meer aan te veranderen, ze had hem bedrogen, ook dat kon niet meer goedgemaakt worden. Toen ze zondigde om zichzelf genot en rijkdom te verschaffen, had ze hem niet lief; nu had ze hem liever dan zichzelf, begeerde ze niets dan bij hem te zijn, nu om zijnentwil moest ze volhouden en boete doen voor haar vele zonden, vele tekortkomingen tegenover hem.

Ze zou als Anna Verley terugkeeren naar haar tante, en Robert Vandam zou alleen naar 't Zuiden gaan, en er, bij zijn vast inkomen, zooveel lessen zien te krijgen, dat hij na eenige jaren een eigen muziekschool kon oprichten.

Hoe kon ze 't hem zeggen? En tante, oom en Lize? Allen, die zoo goed voor haar waren? Neen, neen, na twee jaar, als eerst al die vreemden haar om zichzelf hadden liefgekregen, dan zou ze alles zeggen, alles. Dan zou ze dat leven opgeven en Robert volgen, waar ook.

En in die twee jaren wilde ze zich alles ontzeggen, alles, bals, partijen, alles, waarom ze eens hèm verloochende.

Wat zouden die vreemden zeggen? Oom, tante en Lize, niets, ze zouden 't niet begrijpen, natuurlijk niet. Zelfs al wisten ze alles, zouden ze nog niet kunnen begrijpen dat piëteitsgevoel en die satisfactie van zichzelf boete op te leggen van zelfkastijding.

Ferdi, die zou 't begrijpen, want hij diep voelen 't ellendige van een vrouw die een man bedriegt, die een leven verwoest, en hij ook in staat te beoordeelen de mate van welverdiende straf, en hij zou begrijpen dat niet zijn bij den geliefde *de grootste straf* was, want liefde hunkert naar 't samenzijn.

En intusschen onder die gedachten, zoo voelen 't zalige van zijn kussen, en gretig indrinken zijn liefdewoorden en beiden 't voelen, dat iets tusschen hen weggenomen, iets hoogs en kouds, en nu dien muur weg is, 't familiaar-innige zooveel natuurlijker.

Alleen nog bij haar 't schuldbesef en verlangen naar vergiffenis.

Robert, zeg dat je me vergeeft, *alles*, *niets*. Alleen zeg het! Al deze dagen heb ik gesnakt naar vergeving want Rob, ik ben niet geweest wat ik had kunnen zijn.'

'Wat je ooit gedaan hebt of ongedaan gelaten, kind, 't zal alles wel ten beste geweest zijn, en *alles* is je vergeven.'

'Dank man, dank! Rob, geef me mijn ring terug; wil je? Ik zal hem dragen als medaillon, zoodat niemand het ziet, en scheiden doe ik er nooit meer van!'

Onder kussen en tranen gaf hij den ring terug, dien hij zoo kort geleden gekregen had, en vol oneindige teederheid schoof hij hem aan haren vinger. 'Houd hem daar tot je weer thuis bent en dan doe hem af wanneer je er last mee krijgt, we zijn hereend, en nu voor immer. O, Anni, vergeef me, maar 't is me of we eerst nu elkaar liefhebben, of tusschen ons een band is gekomen, die nooit te voren bestond. En toch, toen 'k je trouwde dacht ik, dat ik niet meer van je *kon*, of *zou kunnen* houden! Zeg me eerlijk, voel jij 't ook? 't Is als een openbaring, iets van hoogerhand; eerst nu behooren we elkaar,

jij mij, ik jou. Laat 't lot ons nu scheiden, we *hebben* elkaar.'

'Rob, zeg nog ééns dat je me vergeeft! Misschien is wat ik deed nog ten beste geweest?'

'Daar twijfel ik niet aan en alles, alles vergeef ik je. Nu goed?'

'Ja, dank! Wanneer ga je, Rob?'

'Ik denk over 14 daag, later niet. 't Is een treurige geschiedenis, twee jongens zonder moeder. Die verliet man en kinderen voor een ander. Toch, zelfs al had je ooit zoo iets gedaan, ik zou jou alles kunnen vergeven, maar beloof me dat je nooit je plicht zult vergeten; niet voor mij, want was 't jou geluk, ik zou er 't mijne aan offeren, doch voor een gewetenlooze vrouw is geen geluk. De man die haar vriendschap zocht is een verrader, een lafaard en een schurk. 't Is geen liefde die hem drijft, want liefde is gebouwd op achting, en wie heeft achting voor een meineedige? O, die kinderen! 'k Heb meelij met ze! Geen moeder en geen nagedachtenis om te eeren!'

''t Is vreeselijk! Neen Rob, vrees daar nooit voor. Kan men twee liefhebben? Kan men liefde verdeelen? Immers neen! En 'k heb jou lief, innig, innig lief!'

Nog lang zaten ze samen en spraken over de toekomst, wàt zou die zijn? Hoe ze dit, dat en weer wat anders zouden doen, hoe ze zouden regelen om met zijn inkomen rond te komen en de rest weg te kunnen leggen als een appeltje voor den dorst.

En zij kon ook wat lessen geven of novellen schrijven voor maandbladen, 't Was niet veel, maar alle beetjes hielpen toch. Zelfs in hun armsten tijd in Londen had ze daaraan nooit gedacht, maar nu scheen haar alles niets, alleen 'bijhem-zijn' was haar gedachte.

Maar van lessen geven wilde hij niels hooren; hij zou er wel bovenop komen, nu hij weer wat had om mee te beginnen en een vast inkomen, en dan zouden ze zuinigjes er wel komen.

Den volgenden morgen vroeg zij weer weg, want gezegd alleen een vriendin op te gaan zoeken en in een paar dagen terug te zullen zijn. En hij haar wegbrengen, doch nu niet aan 't station blijven zitten als een gebroken man, hoog omhoog 't hoofd, fier en verjongd naast haar voortwandelen, en aan den trein nu geen tranen.

Een lange omhelzing, dan: 'Houd je nu goed, Ans, en schrijf veel, ik schrijf dan poste restante. Tot weerziens!'

En toen de trein weggleed, liep hij naar 't hotel terug, dankbaar en gelukkig, een nieuw mensch. Anna? Ze dacht over alles, over die vreemde openbaring van liefde in beiden, over wat ze geweest was, wat ze worden zou.

Zou ze 't tante nu zeggen? Neen, dan was 't voorgoed bedorven; later, als tante haar liefhad en kende, zou ze begrijpen en vergeven, en dan zou Robert niet zoo behoeven te sjouwen. Ferdi, die zou ze 't langzaam vertellen. Daar kon ze op vertrouwen, hem zou ze raad vragen wàt te doen en vergeving voor 't gepleegde bedrog. Hem zeggen dat Robert haar man was, die ze ziels-, ziels-liefhad en dat ze de leugen, het bedrog begonnnen was voor eigen belang, dat ze 't volhield voor 't zijne.

'We zijn blij dat ze terug is, Ferdi! 't. Was eenklaps saai in huis. En Lize? Dat kind was zoo stil, zoo treurig, dat ik er even over dacht samen naar Inverness te gaan en de voortvluchtige terug te halen.'

‘Nu, tante, nu overdrijft u wel een beetje, geloof ik. Als ik nu al onmisbaar ben, nu dan ga ik verwaand worden hoor!’

‘Maar heusch 't was stil, vooral 's avonds, we misten uw stem erg, nicht Annie!’

‘O, tante, nu begint Ferdi ook al. Kom laten we dan maar gauw wat zingen.’

‘Dàt zou je willen, naar Inverness gaan, terugkomen en ons dan niets vertellen. Mama, zeg u eens dat ze vertellen moet.’

‘Lize wil weer romances hooren, die houdt van Inverness zonder dat ze er ooit geweest is, om de Braes of Glenbroan en de poëtische eilandjes, met Ben Wijois in de verte. Heb je de Braes gehoord of ben je Tom o' Shanter tegengekomen of de romantische Eelin?’

‘Niets, niets, niets! 'k Heb eenige overgelukkige uren doorgebracht, doch dat kon Inverness niet helpen; met goede vrienden is men zelfs op de hei gelukkig. Tot mijn schande moet ik bekennen dat ik de eilandjes zelfs niet opgeweest ben, en dàt terwijl 't volle maan was en ik dus dat lassie van Glenbroan zoo goed had kunnen hooren.’

‘Anna is niet erg spooklievend, wel kind? Jij bent een nichtje van je oom, ik houd niet van spoken, van welk soort ook, en de geschiedenissen mogen ze voor mijn part ook al houden.’

‘Kom Lize, 'k dacht dat jij wat ging spelen, geef Tom o' Shanter maar.’

Lize nam haar viool en zonder accompagnement vertolkte ze Burns wild lied. Anna en Ferdi zaten in den versten hoek, stil luisterend, beiden bezig met eigen gedachten. Toen 't uit was, Lize een vriendin ontvangen en Ferdi Anna den arm aanbieden, want haar willen spreken.

In den tuin, de avondlucht zacht en geurend van de vele bloemen rondom.

Breede wit-licht-golvingen van de maan en hel geflonker der sterren boven op 't donker azuur.

‘Heeft u je geamuseerd - neen, dat bedoel ik niet, wij genieten vòl, of genieten nièt, iets halfs bestaat niet voor ons.’

‘Ik heb genoten! Ferdi, nooit nog genoot ik zóó vòl, zoo volkomen. Een openbaring was het, een openbaring van liefde.

‘'k Heb altijd gedacht dat het niet bestond, dat wat mèn, 't groote mèn, ‘liefde’ noemt, 'k weet ook nu niet of 't wèl dàt is, alleen over me is gekomen een kracht sterker dan de mijne en in me een opgeven van alle egoïsme en een opgaan in een ander. De wereld is niet meer hetzelfde voor me als vóór gisteren. Alles schijnt nieuw en jong, de boomen groener, de bloemen geuriger, de zon zooveel gouder. Ferdi, ik ben gelukkig en toch zoo diep, diep rampzalig.’

Toen vertelde ze door. Van haar leven als kind, steeds onder vreemden, van haar dorst naar rijkdom, naar geld, van haar huwelijk met den nobelen, edelen Robert Vandam.... en van haar nieuwe liefde. Kalm, onbeweeglijk luisterde de ander; in hem plotseling gedood alle hoop op haar, die hij liefhad, doch voor haar juichen, want gunde hij haar niet 't grootste genot, beantwoorde liefde?

En zij hem zeggen, dat 't die professor was die naar Italië gaan zou met de kinderen van zijn vriend en dat nu 't scheiden haar hard viel, harder dan iemand vermoeden kan. ‘Doch moet 't niet, denk je, Ferdi? Als zoenoffer voor mijn zonden? Hem bedrogen, oom, tante, Lize, jou! Hà, ik heb mijn straf verdiend.’

‘Ik weet 't niet! Ik kan niet inzien, dat 't slechts voor jou een straf zou zijn. Heb je al aan hem gedacht?’

‘Ja, dat heb ik. Als oom en tante me beter leeren kennen, me leeren liefhebben om me zelf, als je hem hebt leeren achten als mensch en als man, dan wellicht is er een kans dat oom ons iets afstaat van het kolossaal vermogen, dat ik door een huwelijk,

dat men ‘beneden mijn stand’ *noemt*, verloren heb. Niet om 't geld, geloof me, ik raak er geen cent van aan, alleen voor hèm, opdat hij niet zoo meer behoeft te zwoegen.

‘Waarom men het een huwelijk beneden mijn stand noemt begrijp ik niet; ik was een arm onderwijzeresje en hij een leeraar. Hij daalde tot mij af, ik niet tot hem.’

‘Anna, vergeef me, dat ik me vermeet je raad te geven; je hebt niet het recht twee jaren hem en jezelf zoo'n straf op te leggen, je hebt niet het recht nog twee jaar de leugen vol te houden en hem hier te verloochenen. Weet je, dat je meer kwaad kunt stichten daardoor, dan je denkt?

Je bent mooi, dat weet je zoo goed als ieder ander; wie zegt je dat er niet een man is, die, nadat hij zijn heele leven gezocht heeft naar een vrouw die waard was zijn liefde te geven, bereid is zijn heele ziel, zijn leven aan je voeten te leggen?

Wie zegt je dat die man zijn liefde niet gehouden heeft hooger dan alles, haar misschien heeft opgekweekt van een teer zaadje tot een mooie witte bloem, smetteloos rein?

Als dan die man jou heeft gadegeslagen, voorzichtig uur voor uur, om te weten of je wel die fijne bloem waard bent, of je wel de vrouw bent, die hij aan zijn hart wilde drukken als het kostbaarst kleinood, en als hij dan eindelijk overtuigd van je waarde zich veroorlooft je lief te hebben, dan, o Anna! Anna! dan moet die man wanhopend, radeloos zijn, zoo'n hart is dan niet gebroken, maar in stukken gescheurd. Kind, ik verwijt je niets; je hebt mijn leven bedorven, de zon die juist was opgegaan, nadat ik jaren aan niets dan nevel geloofde, die zon heb je woest, ruw verjaagd. Neen, neen, ween niet. Je kondt het niet weten, ik ben een gek en een schurk. Welk recht heb ik, zoo tegen je te spreken, tegen de vrouw van een ander, tegen de hooge Anna? Vergeef me, vergeef me! Alleen, als men zoo vast gelooft op iemand, in iemand, als men een lang gekoesterd, met zorg verpleegd plantje eindelijk denkt te kunnen geven, 't dan geheel geeft, vol liefde, dan, o God, Anna, 't is wreed, wreed, wreed!'

'Vergeving kan ik niet afsmeeken; 't eenige excuus dat ik geven kan is: ''k zondigde onwillens, onwetend. Zeg me, hoe ik 't goed kan maken, wat ik doen kan om 't kwaad niet te verergeren. Ook tegenover oom en tante, wat *moet* ik doen?'

'Niet doorgaan; met die rol 't is lang genoeg geweest. Anna, van 't eerste oogenblik dat je in huis kwaamt, heeft tusschen ons een band bestaan, we zijn vrienden geweest. Mag ik je helpen?

Laat mij 't oom en tante zeggen, alles, je zonde, je beweegredenen; ze zijn goed die twee, en ze zullen begrijpen en wellicht vergeven.

Er is nog geen kwaad gesticht, niet anders als.... doch dat is niets.'

'Neen, neen, laat *mij* maar, laat me 't zelf zeggen, alles, dat zal mijn straf zijn. En jij, o Ferdi, geloof me, 'k heb 't nooit vermoed, dat geloof je, niet waar? Dat geloof je wel? Toe, zeg 't me? Je gelooft niet, dat ik gewetenloos gespeeld heb met je?'

'Neen, dat heb je niet, met woord noch daad, maar toch ben je schuldig, want liever dan de vrouw van een ander begeeren.... liever dan ook maar in gedachten verlangen naar de vrouw van een man als Robert, schoot ik mezelf voor den kop. Waarom is toch het leven zoo wreed voor velen? Enfin, dat doet er nu ook niets toe; 't is jij die nu raad noodig hebt; de eenige raad, dien ik je geven kan, is: beken en vraag vergeving. Of laat mij 't doen, ik ken oom langer en weet met hem om te springen, ik zal voor Robert pleiten of 't mijn broeder was.'

'Ja, ga dan nu, hoe eer, hoe beter.'

'Wacht me dan hier. Adieu!'

Voort rende hij, den tuin door.... achterlatend een boetvaardige zondaresse.

De minuten schenen haar lang, zóó lang. Tien reeds en nog niets, twaalf - een kwartier. Zou tante 't niet kunnen vergeven? En oom? En Lize? Ze had ze liefgekregen, die hartelijke menschen, eenvoudig als ze waren. Te midden van al dat prada, dat klatergoud en valsch geflonker in die wereld waarin zij leefden, bleven die twee steeds dezelfde. Hun achting had waarde voor haar, meer waarde dan al de vleierijen en complimenten van die vele anderen, die slechts vleiden omdat ze rijk was en mooi, en zich niet bekommerden om 't innerlijke.

Een zacht geritsel in de bladeren, als een zephir ademend door 't slapend loover, dan 't kraken van een takje en daar voor haar stonden ze, oom, tante en Ferdi.

Ze sloeg de oogen neer en voelde 't bloed zacht terugstroomen uit haar wangen, en bevend, geheel over, trachtte ze op te staan.

‘Blijf maar zitten, kind, we zijn gekomen om je te zeggen dat we je vergeven;’ 't was tante's lieve stem; ‘ikzelf heb strijd gehad eer 'k je vergeven kon; zwaren strijd, want wij Vastings zijn een trouw en eerlijk geslacht.

‘Maar Ferdi had gelijk. ‘Wie zonder zonden is werpe den eersten steen,’ en wie van ons is zonder zonden? Daarom kind, we vergeven je, en wat die erfenis aangaat, denk je nu heusch dat we die voor Lize zouden wenschen? Die heeft genoeg zonder dàt en jelui kunt het best gebruiken samen.

‘Ga nu morgen naar je man en vertel hem alles; dáár zal je taak harder zijn dan hier, doch ook hij zal vergeven, want liefde is mild.’

‘Dank, tante, dank - en - en nog één verzoek.... blijft u mijn vrienden en de zijne?’

‘Hebben we niet vergeven?’ vroeg de oude heer nu; ‘zonder die vriendschap was onze vergiffenis niets geweest dan een ledige vorm, niets dan woorden! Breng hem gerust terug, of nog beter! Wat is zijn adres? dan telegrapheeren we.’

Gezondheidskoloniën
door G. Maathuis.
Met illustratiën.

> Ik ween om bloemen in den knop gebroken,
> En vóór den uchtend van haar bloei vergaan.
>
> WILLEM KLOOS.

Het onderwerp, dat hier als titel voorkomt, is rijk - te rijk om in de ruimte, die een tijdschrift ervoor kan afstaan, behandeld te worden. Tevreden zal ik zijn, wanneer ik iets mag bijdragen om de belangstelling in die inrichtingen bij de lezers van dit tijdschrift wakker te maken en levendig te houden. Misschien zullen zij dan later die belangstelling bewijzen door woorden en door - daden.

Vergun mij, dat ik begin met een korte geschiedenis te geven van die philanthropische inrichtingen. Haar vader is de heer Bion, predikant te Zürich. Hij was 20 jaar werkzaam geweest in de gezonde bergstreken van Appenzell, toen hij in 1873 het beroep aannam naar Zürich. Hij betrok met zijn familie een in de oude stad staande ambtswoning. Al spoedig bleek het hem, dat de verandering van woonplaats op de gezondheid van zijn vijf kinderen een nadeeligen invloed uitoefende. Het lag voor de hand, dat de liefheb bende vader dit nadeel trachtte te neutraliseeren door zijn kinderen tijdens de vacantie van de gezonde lucht in zijn vroegere woonplaats te doen profiteeren. Na een viertal weken kwamen ze dan naar lichaam en geest verfrischt terug.

Nu ging Bion generaliseeren en begon te bedenken, dat

het voor een armen tobbert ook aangenaam zou wezen, als deze zijn kind in de vacantieweken gezonde lucht en daarmede vermeerdering van gezondheid kon verschaffen. Dit bracht hem op het denkbeeld vacantie-koloniën te stichten. *Vacantie*-koloniën werden zij genoemd, omdat het oorspronkelijke plan was den vacantietijd voor die gezondheidskuur te gebruiken. Hij gaf kennis van zijn plan aan zijn vrouw en aan een vriend en plaatste in Juni '76 een ingezonden stuk in het Züricher dagblad, waarin hij bijdragen vroeg voor zijn nieuwe instelling.

Met hoeveel spanning zal hij wel uitgezien hebben naar antwoorden op zijn aanvrage, en zijn vroolijk optimisme zal hem wel van instemming gesproken hebben.

Als dit zoo was, dan heeft dat optimisme een gevoeligen knak gekregen bij het ontvangen van den eersten brief. Hij was van een anonymus en begon met de volgende woorden: 'Is het ingezonden stuk van heden van een heelen of halven gek? Ellendige afzetterij.' De schrijver scheen het dus wel aan te zien voor de nieuwste

PFARRER W. BION,
Stichter der eerste Gezondheidskolonie.

vinding op het gebied van flesschentrekkerij.

Een tweede schrijven was niet minder malsch. Het luidde:

'Zoo even lees ik in het Züricher dagblad een openlijke bede. Ik ben op dat blad geabonneerd, omdat er zoo dikwijls bewijzen in voorkomen van Schwindel, die in Zürich onder vele vormen voorkomt.

'Iets schaamteloozer op dit gebied is mij echter nog niet voorgekomen. Zoo zoo, ook nu moet het weldadige, en in het bijzonder het vermogende publiek der stad Zürich de beurzen openen, opdat de hoopvolle straatjeugd van Zürich in de vacantie buitenpartijen zou kunnen houden. Ik heb 50 jaar lang gewerkt en een kuur op het land zou mij zeker goedgedaan hebben, maar ik had er geen geld voor en moest daarom stilletjes thuisblijven.'

Nu zou een minder optimistisch aangelegd persoon zich geheel ontmoedigd teruggetrokken hebben, Bion echter niet. Het gaf hem alleen aanleiding om te denken over het nut van gezondheidskoloniën voor volwassenen en werkzaam heeft hij in 1890 te Züricherberg er een in het leven geroepen.

Nog meer vinnige bestrijders daagden op.

Maar Bion, overtuigd van het nuttige van zijn streven, liet zich door niemand en niets terughouden en hoopte alleen, dat de tegenstanders later met het succès ook in voorstanders zouden veranderen.

Gelukkig echter bleven ook voorstanders niet uit. O.a. ontving hij tegelijk met den eersten smaadbrief 100 fr. en een hartelijk schrijven van iemand, dien hij tot op dat tijdstip nauwelijks kende. Op zijn ‘Openlijke Bede’ ontving hij 2340 fr. en was daardoor in staat gesteld 68 kinderen voor 14 vacantiedagen in Juli '76 van de heerlijke woud- en berglucht van Appenzell te doen profiteeren. Met genoegen constateert Bion de medewerking met raad en daad van dokters en onderwijzers.

De proef viel mee en het volgende jaar vertrokken 94 kinderen met 13 geleiders. Ieder jaar klom het aantal kinderen; dat alleen in Zürich van de gezondheidskoloniën profiteerde, is reeds tot het respectabele getal van 764 geklommen. Ik weet niet, of de Zwitsersche liefdadigheid even traditioneel is als die aan het koninkrijk tusschen Eems en Schelde, maar wel staat het als een paal boven water, dat in Zürich meer voor de gezondheid van het schoolkind gedaan wordt dan in Nederlandsche steden, die in zielental de woonplaats van Bion verre overtreffen.

Sedert 1893 is een centraal comité van 19 leden onder presidium van Bion belast met de zorg voor arme, herstelbehoevende of onvolledig gevoede schoolkinderen. Het heeft een taak, die ongeveer gelijkstaat met wat bij ons te lande verricht wordt door een vereeniging voor gezondheidskoloniën, een voor kleeding en schoeisel en een voor kindervoeding plus het beheer en de uitbreiding van een herstellingsoord te Schwäbrig.

Mij dunkt, dat verstandig ingerichte liefdadigheid bij die combinatie slechts kan winnen.

En hoe komt men aan de lieve dubbeltjes?

De inkomsten bestaan:

1. Uit vrijwillige giften.
2. 1/10 deel van den alcohol-accijns van het kanton Zürich.
3. Bijdrage van de stad Zürich.
4. Bijdragen van vereenigingen voor armenzorg.
5. Geschenken en legaten.
6. Tegemoetkomingen van verpleegden.

Als ik nu nog opgemerkt heb, dat de spoorwegen 75% reductie op het vervoer geven, dat de Bondsregeering vrijstelling van briefport verleent voor brieven van en aan kolonisten en dat aan de koloniën ook deelgenomen kan worden uit den burger- en uit den gegoeden stand, meen ik mijn verslag over Zürich te moeten eindigen.

Nadere bijzonderheden zijn te vinden in ‘Een twintigjarig Jubilé’, een studie over dit onderwerp van den heer G.L. Zwartendijk, secretaris-penningmeester van de Rotterdamsche Gezondheidskoloniën, en in ‘Gezondheids-kolonies’ van den heer A.C. Bos te Egmond. Alleen het laatste werkje is in den handel.

Andere Zwitsersche steden volgden het voorbeeld van Zürich en in 1895 werden in 73 koloniën 2198 kinderen in dat land verpleegd. Let op den vooruitgang: 20 jaar vroeger was het 3 koloniën met 68 kinderen. In het geheel waren toen in die 20 jaren 21729 kinderen in Zwitserland in die inrichtingen opgenomen.

Bijna algemeen wordt in Zwitserland het stelsel der uitbesteding bij een koloniewaard tegen een vasten prijs per hoofd toegepast. Het Bestuur der kolonie zorgt voor het beddegoed, dat o.a. ook uit kazernes in bruikleen afgestaan wordt.

In hetzelfde jaar, dat Bion in Zürich uitvoering aan zijn denkbeelden gaf, had een Hamburgsch geestelijke, pastoor Schoost, geheel onafhankelijk van zijn Zürichschen collega zich verdienstelijk gemaakt voor de gezondheid van het ziekelijke schoolkind. Door zijn zorg werd in Hamburg besloten zwakke en hulpbehoevende schoolkinderen tijdens de vacantie bij plattelanders uit te besteden. Evenals Bion wilde hij gedurende de vacantie de gezondheid van het ziekelijke stadskind verbeteren. Het springt echter in het oog, dat de gezondheidskoloniën beter dan de 'familieverzorging' in staat zijn de zedelijke en verstandelijke opvoeding van het schoolkind ter harte te nemen.

Inmiddels trokken de Zwitsersche gezondheidskoloniën ook in Duitschland de aandacht van philanthropen. Bion plaatste berichten in het ‘Correspondentieblad voor Zwitsersche geneeskundigen’.

KOLONIEHUIS TE ULVENHOUT BIJ BREDA.

Deze werden gelezen door Dr. Varrentrap, een hygienist te Frankfort a/d Main. Hij besloot zich met eigen oogen van het nut dezer instellingen te overtuigen. De ervaringen, in Zürich opgedaan, maakten Dr. Varrentrap tot een warm voorstander, die niet onbeproefd liet om in zijn woonplaats gezondheidskoloniën te stichten. In '78 werd de eerste gezondheidskolonie, uit 94 kinderen bestaande, uitgezonden. In '82 maakte Dr. Varrentrap op een internationaal hygienisch congres te Genève door een voordracht over de gezondheidskoloniën onder de geneeskundigen

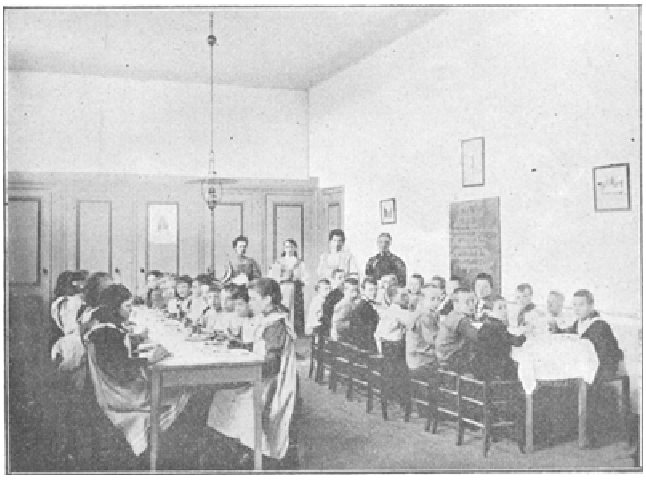

EET- EN SPEELZAAL VAN HET KOLONIEHUIS TE ULVENHOUT.

propaganda voor de goede zaak. Deze voordracht is later door hem uitgegeven.

Het succès bleef niet uit. In Duitschland werd men algemeen overtuigd van het nut der koloniën, en haar geschiedenis is in bijna alle Duitsche steden een geschiedenis van gestadigen en snellen vooruitgang.

In 1888 verscheen een circulaire van den Minister van Openbaar Onderwijs in Pruisen, waarbij de gouverneurs der provinciën uitgenoodigd werden met alle krachten de gezondheidskoloniën te steunen. Men ziet het, in Duitschland is philanthropie nog regeeringszaak. Dit wil echter niet zeggen, dat stads- en staatsbestuur die

inrichtingen *financieel* steunen. Dit gebeurt slechts bij uitzondering. Zoover ik echter heb kunnen nagaan, betalen de eigen inrichtingen in Duitschland geen grondbelasting In Nederland gebeurt dit wel, en dat alleen, omdat de vacantiekoloniën niet uitgaan van een kerkelijk genootschap.

Particulieren doen bij onze oostelijke naburen vaak heel veel. De stad Berlijn bijv. heeft een vaste gezondheidskolonie aan het Oostzeestrand te Colberg. Deze inrichting is een schenking van den heer James Simon en kostte den edelen gever de somma van 23000 Mark.

Aan het verslag van 1895 van de Centralstelle ontleenen wij het volgende: 126 steden in Duitschland hebben dit jaar kinderen naar de gezondheidskoloniën gezonden en 23147 kinderen hebben er van geprofiteerd.

Drie machtige factoren hebben in Duitschland medegewerkt tot den bloei der kinderverpleging.

1. *De algemeene vergaderingen.* De 1ste dezer vergaderingen werd gepresideerd door den staatsminister Dr. Falk, oud-minister van het openbaar onderwijs in het koninkrijk Pruisen. Zij werd ook bezocht door H.K.H. de kroonprinses (de latere keizerin Friederich). Op deze vergadering werd besloten een bureau voor adviezen op te richten en te Berlijn te vestigen.

2. *De Centralstelle.* Zij is een middelpunt van vereenigingen. Haar werk bestaat in het geven van verslagen over vacantie-koloniën en daarmede verwante instellingen, vereenvoudiging van onderlinge correspondentie, voorbereiding van de algemeene vergadering. De Berlijnsche afdeeling is met de leiding belast. Zij is ontstaan volgens een besluit van de algemeene vergadering van 15 September '85 te Bremen en heeft reeds een vast fonds van 7500 Mark.

3. *De sympathie van het Keizerlijke Huis.* Deze sympathie is niet alleen platonisch, maar toont zich ook door het geven van keizerlijke giften. Zoo beloofde Wilhelm I bijv. 250,000 Mark, als de ‘Vereeniging voor kinderherstellingsoorden aan de Duitsche zeekusten’ in een tijdperk van ongeveer 2½ jaar een zelfde som verzameld had. Daardoor had genoemde vereeniging aan het einde van '83 een kapitaal van ruim een half millioen.

Laten wij nu eens een kijkje gaan nemen bij Duitschlands nabuur en erfvijand. De Bion van Frankrijk is de heer Edmond Cottinet. Na een bezoek aan Zwitsersche koloniën propageerde hij ijverig voor de zaak, die hem dierbaar was geworden. In Augustus '83 werd de eerste proef genomen. Negen jongens en negen meisjes uit het 9de arrondissement van Parijs profiteerden van de gelegenheid onder toezicht van een onderwijzer en zijn echtgenoote. Het volgende jaar was het 18-tal tot 100 gegroeid.

In Januari '87 werd door de Commissie van Openbaar Onderwijs na een bespreking met Cottinet de wenschelijkheid van gezondheidskoloniën geconstateerd en als gevolg daarvan geeft de stad Parijs jaarlijks 150 000 francs aan die inrichtingen. In '95 namen 3350 leerlingen daaraan deel

onder toezicht van 170 onderwijzers. Men bemerkt, dat in Parijs de vacantiekoloniën voor een groot deel door de gemeente bekostigd worden. De publieke liefdadigheid geeft alleen, als de gemeenschap tekortschiet.

De stad Parijs is in Frankrijk geen eenling gebleven. Het goede voorbeeld is reeds gevolgd door Lyon, Bordeaux, Poulause, Bayonne en vele andere steden.

Een enkel woord over België. In '86 werd op initiatief van Dr. Kops, lid van den Brusselschen gemeenteraad, de eerste Brusselsche kolonie uitgezonden. Luik, Gent en Antwerpen haastten zich dat goede voorbeeld te volgen. Evenals in Frankrijk en Zwitserland achten de provinciale en plaatselijke besturen het een plicht die inrichtingen financieel te steunen. In Antwerpen gaf bijv. in '98 de stad een subsidie van 6000 fr., en de provincieraad een gift van 500 fr.

In laatgenoemde stad is het voornamelijk de Onderwijzersvereenig:ng 'Diesterweg', die in verbinding met de Antwerpensche afdeeling van den Belgischen Onderwijzersbond, met het Korps der schoolhoofden en met afgevaardigden van de betalende onderwijsgestichten voor koloniën en voor kleeding en voedsel ijvert. Reeds een veertien jaren houdt de vereeniging jaarlijks een concert. De zuivere opbrengst bedraagt gemiddeld 2000 fr. en is geregeld afgestaan voor de genoemde liefdadige doeleinden. Behalve dit wekt 'Diesterweg' voortdurend Antwerpens burgerij op tot financieelen steun. Uit het jaarverslag van '98 blijkt, dat in de Scheldestad dit jaar 250 kinderen van de vacantiekoloniën hebben geprofiteerd en dat de Vereeniging een batig slot heeft van 16641.34 fr.

In Brussel zond de gemeente in '98 631 kinderen voor 14 dagen naar een vacantiekolonie. Woonhuizen en andere inrichtingen bleven niet achter. Gent, Luik, Verviers en andere plaatsen lieten ook hun schooljeugd van de buitenlucht genieten.

Nu naar het ideaal-land der philanthropen. Naar Denemarken, een klein volk, dat zich groot toont in een werk der liefde. Kopenhagen, met een bevolking iets grooter dan Rotterdam, zond in '97 dertien duizend kinderen naar buiten. Die weldadigheid strekt echter meer ter eere van de plattelanders dan van de stedelingen. De kolonisten worden kosteloos verpleegd. Men moet weten, dat in tegenstelling met andere Europeesche landen in Denemarken de rijke bewoners juist op het platteland aangetroffen worden. Het vervoer is gratis en geleiders zijn overbodig, daar iedere Deen het als een plicht beschouwt een wakend oogje op de kolonisten te houden. Reeds in het midden dezer eeuw is deze familieverzorging in Denemarken ingevoerd.

Aangestipt dient te worden, dat de huiselijke aard van den Deenschen boer, zijn geregelde levenswijze, zijn streven naar ontwikkeling, zijn welgesteldheid hem bijzonder geschikt maken om kinderen aan zijn zorg toe te vertrouwen.

Ook Engeland huldigt evenals Denemarken en Noord-Duitschland de familieverzorging. Als type van de Engelsche koloniën geven wij die van de Children Country Holidays Fund te Londen. Deze vereeniging is opgericht ia '84 en zond in '97 31412 kinderen naar buiten, wat ongeveer 2½ ton kostte. Een derde deel werd door de ouders en voogden der kolonisten vergoed. Want deze vereeniging wil, in overeenstemming met andere Britsche vereenigingen, dat een deel der kosten door de familiebetrekkingen betaald wordt. Het *zich zelf leeren helpen* is een paedagogisch doel en ook meent men, dat wat kosteloos verkregen wordt, minder waardeering ondervindt dan datgene, waarvoor de ontvanger ook wel eens krom heeft moeten liggen.

De genoemde vereeniging besteedt de kinderen tegen 5 shilling per week en per kind uit bij boeren. Die boeren staan onder toezicht van correspondenten. De kinderen worden aan hun kostbazen verzonden op een manier, die wel eenigszins overeenkomt met de wijze, waarop men hier te lande postpakketten verzendt, zonder geleide en voorzien van een adreskaart. De ontvanger moet de kinderen afhalen aan het station. Is hij er niet, dan wordt hij beboet. Veertien dagen blijven de kinderen bij hem en na aflevering ontvangt hij zijn kostgeld. Het gebeurt wel eens, dat onderweg een kind verdrinkt, 'maar zooiets kan in Londen ook gebeuren', zeggen deze - mij wel eens wat al te practische - philanthropen.

Veel werk wordt er gemaakt van de inzameling van gelden en het is wel iets eigenaardig Engelsch, dat zelfs de schamele daglooner zijn penningske offert voor de gezondheidskoloniën. Men ziet het: de Engelschman steunt niet op de gemeenschap, maar

'leert op nietwes staat te maken,
Als 't geen in eigen krachten is',

zooals O.Z. van Haren uitdrukte.

Thans heeft men, behalve in de genoemde landen, koloniën in Italië, Rusland, Finland, Oostenrijk, Hongarije, Gallicië, Spanje, Noord-Amerika. In Japansche couranten worden die inrichtingen besproken.

Laten wij dit geschiedkundig overzicht besluiten met een schets van ons vaderland. Dr. S. Sr. Coronel was de eerste, die in Nederland in '82 door het plaatsen van eenige stukken in het *Handelsblad* de belangstelling inriep voor de vacantiekoloniën. In het volgende jaar nam Mr. Kerdijk te Amsterdam het initiatief tot vorming van een comité, en in hetzelfde jaar werden 20 kinderen naar de Pyramide van Austerlitz bij Woudenberg gezonden. De zaak maakte opgang en in '84 verkreeg het comité aan jaarlijksche bijdragen f 2560 en f 4326 voor giften in eens. In '87 bereikte de Amsterdamsche vereeniging haar glanspunt. Een 'Worlds Fair' werd in het Paleis voor Volksvlijt georganiseerd en bracht f 36710 op. Een eigen gebouw werd aangekocht en ingericht. Zoo scheen het karretje in Amsterdam wel op een zandweg te gaan. Maar de tijd van voorspoed was voorbij. Verscheidene contribuanten meenden, dat waar de zaken zoo fortuinlijk gingen, hun gift overbodig was, met het noodlottig gevolg, dat men, om in de hoofdstad 300 kinderen naar Zandvoort te sturen, in '97 het stamkapitaal moest aanspreken.

Van de hoofdstad naar de hofstad. De daar gevestigde vereeniging bestaat vanaf '84. Zij stuurt haar kinderen naar Prinsenhage. De vereeniging zelf is een teringlijdster, zij gaat voortdurend achteruit. Misschien is dit wel gedeeltelijk een gevolg van het feit, dat in deze vereeniging vrouwenhulp wordt geweerd. De mannen redeneeren zoo dikwijls hoog wijs, als het gewenscht was, dat men niet alleen het koele verstand, maar ook het warme hart een stem in het kapittel gaf. De heer Bos zegt zeer terecht in zijn reeds genoemde brochure: 'Het is gelukkig voor den bloei van vele vereenigingen, dat de dames niet worden buitengesloten, maar vaak het leeuwenaandeel in de werkzaamheden hebben.'

(Slot volgt.)

Toen en nu.

Leprooshuis, met Sint Korneliuskapel. - Proveniershuis. - Hospitaal. - Kazerne. - ‘Wachtje’.

Het zoogenaamde L e p r o o s h u i s waaraan verbonden is geweest een kapel gewijd aan den heiligen Kornelius, was eenmaal gelegen bij het binnenkomen van Den Haag, aan den Delftschen rijweg, ter plaatse waar zich nu bevindt ‘het Wachtje’.

De stichting, van lieverlede verloopen in een P r o v e n i e r s h u i s, diende tot huisvesting van hen ‘die met akkerziekte, melaatsheid of lazerij’ besmet waren.

In de verzorging dier zieken had Den Haag niet achter kunnen blijven. Toen de melaatschheid uit het Oosten Europa was binnengedrongen, verbreidde zij zich betrekkelijk snel.

Daarom oordeelde men het hoog noodig om de zieken ‘van alle menschelijke gemeenschap’ aftehouden, zoodat in de meeste plaatsen ‘Lazarus-huizen’ gebouwd werden.

Hoewel de afgrijselijke zieken herbergende, werden deze huizen, uit het oog van de ruime inkomsten, welke zij verkregen, eer benijd dan beklaagd. Andere Godshuizen waren jaloersch op hunne rijkdommen.

Ze waren, wat men noemt in beklag, en daar de gemeente goedgeefs was, werden ze rijkelijk begiftigd, en verkregen vrijdommen op vrijdommen van koningen en vorsten.

In 1441 bestond het Leprooshuis alhier in Den Haag nog niet.

Van dat jaar namelijk is eene akte bekend, in dato 12 Mei, waarbij de Raden van Holland besloten, dat, aangezien Dammas, de bode, bericht had gedaan, van het besmet zijn, ‘mitter ziekten van der laserien’, van Castelleintge, Willem, van Dordrecht, en van Marthijn, van Dordrecht, ‘sij sullen uiter Hage trekken en dair uut bliven een jair lang, en wairt dat sij hier en binnen van der voorsz. ziekten gesuijvert en genesen worden, soo zullen myn Heeren van den Raide hen dan consenteren, na dat sij dan bevinden, dat na gelegenisse der saken mogelijken dair in behoren sal worden gedaen te wesen’.

Baljuw, Schout en het Gerecht moest hen gelasten terstond uit Den Haag te vertrekken.

Wellicht dat dergelijke verplichte verhuizingen te veel administratieve moeilijkheden opleverden en dat men er daarom op bedacht was om hier ter stede eveneens een Leprooshuis op te richten, als in zooveel andere plaatsen.

De Kapel, en bijgevolg het Godshuis ook, bestond reeds in 1450.

In dat jaar gaf de Bisschop van Utrecht, Rudolph van Diephout, autorisatie aan zijn algemeenen vicaris, om het altaar, ‘toen nieuwelings opgeregt in de kapel der Leproozen buiten Den Hage met de gewoonlijke plegtigheden in te wijden’.

Dit geschiedde op 23 Juni, en hij gaf, te dier gelegenheid, aan allen die aan dat altaar missen deden of hoorden, en wel in t bijzonder op zekere heilige dagen, of die, bij testament, of daar buiten eenig geschenk het zij in goud, zilver, boeken, bekers, kandelaars, vercierselen, of iets anders aan het altaar of aan de zieken schonken, maakten of bezorgden, een aflaat van 40 dagen.

Zes jaar later werd nogmaals 40 dagen aflaat afgekondigd, aan dat altaar te verdienen.

‘Aan dit altaar waren verschelde vikaryen of altijd durende kapellanijen gestigt’; onder anderen was er in den jare 1490 eene gemaakt en gefondeerd ter eere van de Heilige en onverdeelde Drieëenigheid, de roemwaardige Maagd Maria en alle Heiligen, en met verscheiden goederen en inkomsten begiftigd, waarvan Mr. Walter Adrieaensz., Priester, wettige bezitter was. ‘Deze bij toestemming van den bovengemelden Bisschop eenige landerijen, tot deze vikarye behoorende, hebbende verkogt, had de penningen, daar van gekomen, beleid en verzekert op huizen, erven en landerijen in en omtrent den Hage gelegen en droeg dezelve bij acte van den 5 April 1505 ten behoeve van de voorz. vikarie weder op.’

De kapel, waarvan op de prent bij De Riemer, 1733, alleen nog het torentje valt aan te wijzen, bezat voorheen onder andere versieringen eenige geschilderde glazen. Het ‘oudste voorstuk’ aan de zuidzijde, naast aan het koor, vertoonde ‘een geharnasd

man in zijn volle wapenrusting met een ridderlijke wapenrok omhangen, nedergeknield voor een St. Jorisbeeld', waarnaast het wapen van Van der Myle.

Dit 'voorstuk' vernieuwd wordende in 1627, werd aan den heer v.d. Myle dit glas op zijn verzoek teruggegeven; hij zou een ander er voor in de plaats stellen.

Het Z i e k e n , de verlenging van het Spui, draagt zijn naam, naar de Ziekeninrichting, het Leprooshuis, dat er eenmaal stond.

Voordat de zieken in het huis ontvangen werden, moesten zij door Meesters of Gezworenen van de St. Jacobskapel buiten Haarlem, onder Dijkendam, bij Assendelft, 'beschouwt en ondertast' worden.

Dit voorrecht hadden die van Haarlem voor allen die besmet waren uit de Provinciën Holland en van Zeeland, reeds van 1413 af.

Waren de ongelukkigen besmet bevonden, dan werd gecertificeerd, dat die of die besmet was, waarom hij of zij gepermitteerd werd 'te gaan met vliegers, een klap hebbende op de borst, een zwarte hoet op thoofd, bekleet met een witten bant, sonder ander bant'.

Na 4 jaar was dit certificaat ongeldig.

Eer dat de zieken als genezen mochten worden verklaard, werden zij opnieuw ter schouwing naar Haarlem gezonden.

Waar nu dikwerf blindheid, lamheid en doofstom-zijn voorgewend worden om medelijden op te wekken, en resultaat te vinden in bedelarij, ontzagen velen zich vroeger niet, om daartoe als middel ware of valsche melaatschheid voor te geven of aan te wenden.

Zelfs ging dit zoo ver, dat Prins Maurits in 1586 een streng plakkaat deed uitgaan, waarin o.m. gekeurd werd tegen bedelende Leprozen; indien zij bevonden werden niet melaatsch te zijn 'op peene van de galge'.

Om in het Leprooshuis te worden opgenomen moest men inbrengen een bed met zijn toebehooren, een tinnen nachtspiegel, een tinnen kan en schotel, en een stoel, welke aan het huis verbleven. Een en ander werd somwijlen afgekocht met 25 gulden.

De inwonenden moesten tevens belooven 'zig te vougen en regneren nae uytwysen der observantien van den selven huyse aldaer geuseert, tzij in eeten, drinken, ende anders, gelijk men aldaer van ouds gewoonlijk es te doen, min ofte meer dan alle d'andere sieken aldaer dagelijx gedaen worden, en hem voorts te houden ende te dragen als een goet oprecht Catholycq persoon behoort te doen, alles op te correctie in de majesteijts plaecaten ende huysen daervan zijnde begrepen'.

Na de reformatie, toen het Huis gereformeerd was geworden, moesten de verzorgden 12 gulden inbrengen, waarvoor zij gedurende hun verblijf gekleed en van linnen voorzien werden.

Genezen verklaard kregen zij een 'bekwaam uitzet', bestaande in 2 pakken kleeren, twee hemden, een paar hozen, en een paar schoenen, waarbij als het meisjes of vrouwen waren, nog gevoegd werden '2 schortekleen, mutsen en neusdoeken of doeken om den hals'.

De inkomsten van het Leprooshuis werden versterkt door aalmoezen, welke dagelijks, zoowel aan de huizen, als bij het afvaren en aankomen der trekschuiten met 'de klap' werden ingezameld.

Te Monster en te 's Gravenzande werd in de kerk n a het sermoen met houten borden aan de deuren voor het huis gecollecteerd; de borden veranderden in een zakje, toen de reformatie was ingedrongen Dit zakje ging rond o n d e r de preek.

Deze inzameling werd later voor een recognitie van 6 gulden per kerk en per jaar afgekocht.

Eens per jaar, in Januari of Februari, had een plechtige omgang door Den Haag met poppen plaats.

De melaatschen reden dan in een open wagen, met versierde poppen bij zich, door de voornaamste straten van Den Haag en hielden eene generale collecte.

Hiertoe moesten Regenten verlof van de Magistraat verzoeken.

Op zulk een wagen zaten, behalve de voerman, de poppendrager, een trommelslager, een dienaar van het gerecht, een of twee dienstboden van het huis en eenige Leprozen. Somtijds maakte deel uit van dit gemengd gezelschap de binnenmoeder, de dienstmeid die met de klap langs de huizen ging, en de jongen die op dat stuk de schuiten waarnam.

Somtijds beval de Magistraat dat de trommel en poppen niet medegevoerd mochten worden.

Zoo kwam 't misschien dat van lieverlede bij dergelijke vertooningen eerst de poppendrager en later de tambour achterwege bleef, terwijl in 1654 de gewoonte geheel verviel. Trouwens wat men ophaalde beschoot niet. Meerendeels bestond de opbrengst slechts in een 30 of 40 gulden.

Behalve de omgang in Den Haag had er in 't laatst van Juni of in het begin van Juli nog een tweede omgang plaats, door 't geheele Westland; die omgang had ten doel bij de huisluiden kaas te halen.

De omgang geschiedde met den wagen. Van te voren werd er kennis van gegeven door 't aanplakken van biljetten.

De opbrengst was nogal belangrijk. Er werd dikwerf van 800-1300 ponden kaas opgehaald. De boeren die geen kaas wrongen gaven eenig geld.

Van lieverlede hield ook deze bedelarij op, voornamelijk omdat er geen zieken waren. In 1628 waren er slechts 4. In lateren tijd werden zij uitbesteed.

Het Leprooshuis werd een Proveniershuis.

Dit was gedeeltelijk reeds vroeger zoo, want men had een ziekenzaal en een zaal van gezonden, ieder door een binnenmoeder bediend. Sedert er geen melaatschen meer waren, werd het huis geheel tot dat doel en in die strekking gewijzigd, zoodat de uitbreiding steeds toenam,

HET NIEUWE OBSERVATORIUM OP DEN SNEEUWHOP. Naar eene fotografie.

zoowel wat het getal der commensalen, als het bouwen van bijgebouwen betreft.

‘De goede en welgereguleerde huishoudinge zoo ten opzigte van spijs en drank, als ook van den dienst en andere noodwendigheden, gevoegt bij de plaizante en vermakelijke situatie van 't huis, hebbende, waarheen men het oog wend, een vrij wijt uitgestrekt gezigt, lokten velen herwaarts toe om hun kost te koopen.’

Het Leprooshuis was dus Proveniershuis geworden.

De kapel werd ingericht voor regentenkamer, en het aardige torentje, dat het naar de zijde der stad gelegen kerkje sierde, verdween in den loop der tijden.

Zoo ook de geheele inrichting, welke tot 1795 als Proveniershuis bekend bleef, waar de weldadige (?) omwenteling ook dit weldadigheidsgesticht, als zoovele andere, trof.

De Franschen maakten er een hospitaal van; onder koning Willem I werd het kazerne.

30 November 1825 besloot de Raad der Gemeente het Leprooshuis, ‘hetwelk door de bouwing der Oranje-kazerne tot huisvesting van troupen niet meer noodig was,

en te oud en te onregelmatig is om tot eenig ander gebruik te dienen, voor afbraak te verkoopen', wat in 1826 geschiedde voor *f* 3700.-.

De gronden werden nu opgehoogd en gelijk gemaakt (1827), en men begon in dat jaar een gebouwtje er op te zetten voor het huisvesten der Stedelijke beambten der recherche.

Sedert dien tijd werden andere gebouwen geplaatst, o.m. een Wachthuis en de Barrière, waarvan het eerste gebruikt werd voor de koepokinenting, en tot heden het *Wachtje* wordt genoemd.

De Fonseca vermeldt nog dat de grond vooraf voor *Pepinière* werd ingericht, maar zij scheen niet geschikt voor het kweeken van boomen. Van lieverlede werden er huizen gezet en veranderde de Bocht van Guinea, oostwaarts begrensd door het Zieken, in het terrein zooals we dit nu kennen.

Nadat op 6 December 1843, den verjaardag van koning Willem II, de Hollandsche spoorweg werd geopend, werd eerst het Station of de Stationsweg aangelegd; daarna het Huygensplein en de Huygensstraat, van de Bocht van Guinea door een bloempark gescheiden, dat Huygenspark wordt genoemd.

Eigenaardig mag het heeten, dat waar in de laatste jaren de Bocht van Guinea in een kwaden reuk is gekomen, honderd dertig jaar geleden een dergelijke grief tegen haar werd aangebracht.

Op 16 Januari 1769 toch werd door de Haagsche Burgemeesteren, 'aan wien van tijd tot tijd verscheide klagten voorgekomen zijn over de meenigvuldigheid van herbergen en kroegen op de Rijswijksche straatweg of zo genoemde bogt van Guinée', besloten dat in zeker huis, staande aan de oostzijde, voortaan nimmermeer aan iemand 'wie het ook zijn mooge, eenige acte of admissie tot het tappen, kolven of diergelijke exercitien zal worden gegeven of verleent.'

Te dier zake was een request aan de Magistraat vertoond vanwege den Luitenant-Kolonel P. Meerman.

Van dit besluit werd kennis gegeven aan de naaste buren van het bedoelde huis en ook aan den deken van het Tappersgilde.

Zelfs personen, die tapper-akte hadden, werden uitgesloten om in dat huis het tappersbedrijf uit te oefenen.

Het zou misschien de moeite waard zijn om eens op te zoeken welk huis toen bedoeld werd. Wie weet of er nu niet een tapperij met *dames* (?) bediening wordt gehouden.

A.J.S.v.R.

Het nieuwe Observatorium op den Sneeuwkop.

Het Observatorium op den Sneeuwkop, dat op het einde van het vorige jaar door de waarnemers betrokken werd, is 1603 meter boven de oppervlakte der zee gelegen en dus het hoogst gelegen observatorium ten noorden van den Donau.

Het gebouw bestaat uit houten latwerk, dat met kurksteen toegemetseld is; aan de buitenzijde is het van dikke planken voorzien, waarover men een laag asphaltpap gestreken heeft; dit laatste wordt nog gedekt door kraalschroten.

Op de beneden- en eerste verdieping vindt men de woon- en slaapkamers benevens de keuken, op de tweede verdieping van den toren het eigenlijk observatorium en daarboven een voor de sterrenwacht dienend uitbouwsel.

Tot bescherming tegen de kou zijn de binnenwanden evenals de plafonds met gips bestreken, vervolgens met vilt bedekt en daarna met kleeden behangen. Opschuifbare

blinden beschutten de dubbele vensters, en vulkachels verspreiden in de kamers een aangename warmte.

De toren is met vier staaldraadkabels vastgemaakt en drie bliksemafleiders beschermen de gebouwen. De geheele inrichting, die door de Pruisische regeering is uitgevoerd, heeft 40,000 mark gekost.

Mooi Maartje door Th.A. Quanjer.

I.

Schrale duyn, onvruchtbaar sant,
Daer geen Els en is geplant;
Daer geen kerseboom en groeyt,
Daer noyt pers en heeft gebloeyt;
Daer geen moes en wert gepluckt;
Daer geen druyf wert uytgedruckt.

Zoo schreef Jacob

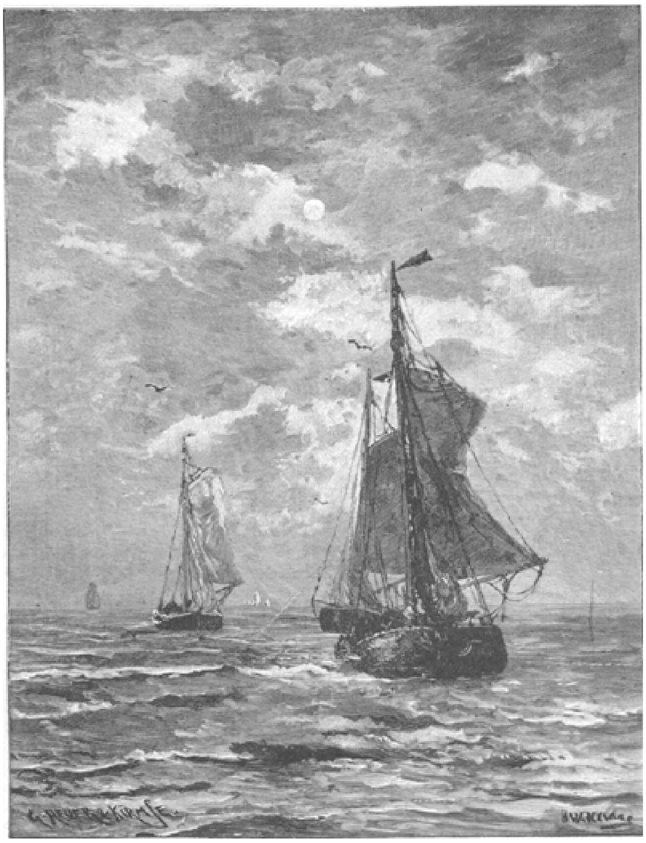

HARINGSCHUITEN. Naar de schilderij van H.W. Mesdag.

Cats in zijne 'Hofgedachten in 't buitenleven op Sorghvliet', terwijl hij zijne 'bedenckingen' gaf, op ''t gesichte van schrale duynen, tusschen den Haegh en Scheveningen'.

Uit de boven aangehaalde regels valt gemakkelijk op te maken, dat vader Cats bij het aanleggen van zijn 'Sorghvliet' zich geene overdreven voorstellingen maakte omtrent de vruchtbaarheid van zijn landgoed. De geschiedschrijver heeft ons trouwens medegedeeld, dat Cats zich in dien geest meermalen heeft uitgelaten tegenover Prins 'Frederick Hendrick', wanneer deze een belangstellend bezoek kwam brengen aan den 'Raetpensionaris van Hollandt en Westvrieslandt'.

Doch, ondanks die overtuiging van onvruchtbaarheid, ging hij met zijn grootschen aanleg voort, omdat hij wist en het ter harte nam, dat zandgrond slechts vruchtbaar kan worden, als men er het een en ander bijvoegt:

> 't Geviel dat daer een huysman wrocht,
> En mis op synen acker brocht,
> - - - - -
> Die maekte greppen in het sant,
> En haelde bagger uyt den grond.
> En wat hij in het water vont.

Een jongere tijdgenoot van Cats daarentegen - evenals hij een man van naam, - n.l. Constantijn Huijgens, schiep zich grootere illusiën omtrent eene mogelijke bebouwing dier 'duynen', en maakte een ontwerp tot het aanleggen van een straatweg van Den Haag naar de zee. Hij ondervond evenwel veel tegenstand in de tenuitvoerbrenging zijner plannen; men meende dat 'het stuivende zand' der duinen den weg telkens bedekken zou, en dat de 'wintervlagen' de klinkers zouden doen wegzakken in het mulle zand.

Doch Constantijn bleef steeds zijn ontwerp vasthouden en tegen iedereen verdedigen. In 1653 onder andere schreef hij daaromtrent:

> ‘De gedurigheid van deze wandeling houde ik zoo zeker, dat ik geloof dat de Steenweg dagelijks zonder ophouden vol gegaans en gerijds, en van verre als een begrafenis aan te zien zou wezen.’

Eindelijk wist hij toch in 't voorjaar van 1663 den raad der gemeente tot zijne plannen over te halen, en werd er met den aanleg een begin gemaakt; ook werd:

> ‘......... de straet gemantelt op een Rij
> Met drymael dobblen Elst aen d' een en d' ander zij.’

In 1666 was de geheele straatweg tot aan het strand gereed.

En Huijgens' voorspelling van vóór twee en een halve eeuw is vervuld.

Hoe verbaasd zouden beide dichters opzien, wanneer zij zich heden ten dage eens konden bewegen te midden der menschenmassa, die op een heerlijken Zondagmiddag in de maand Maart, op den overschoonen ouden Scheveningschen weg eene wandeling maakt van uit de stad, langs het hek van Zorgvliet en verder langs vele mooie huizen, en door het dorp tot aan het strand. De talrijke rijen iepeboomen vormen als een berceau over den geheelen weg, en geven er dus des zomers eene heerlijke schaduw.

Een aantal rijke en meer eenvoudige equipages, volgeladen trams en omnibussen, benevens ontelbare fietsen, spoedt zich heen en weer, terwijl aan beide zijden van den zeer breeden weg twee stroomen wandelaars in verschillende richting de vroolijkheid van het tooneel niet weinig verhoogen. En dat alles geschiedt in eene feestelijke, doch hoogst kalme stemming.

Het mooie weer heeft heden een goed deel van de bewoners der residentie uit hunne huizen gelokt, om, na een rit of een prettige wandeling langs de prachtige villa's links, en de boschjes aan de rechterzijde, zich een tijdlang te verpoozen aan het strand, en er met volle teugen den frisschen zeewind in te ademen.

In 't vroege voorjaar zijn de hotels nog gesloten, uitgenomen de weinige, die zich ook voor den winter hebben ingericht, terwijl het ‘Kurhuis’ er nog niet aan denkt, zijne deuren tot het genieten van concerten en andere vermakelijkheden open te zetten. Juist in dezen tijd van het jaar is het bij mooi weer zoo recht heerlijk aan het strand: we zijn er nog zoo geheel ‘onder ons’, talrijk genoeg om de wandeling, beneden in het zand, of boven op den muur, gezellig te maken; doch niet zóó overvol, dat men zich met moeite in den stroom voortbeweegt, en er over het algemeen meer aandacht geschonken wordt aan de mooie of kostbare toiletten dan aan de wondervol schoone natuur.

Hoe heerlijk zich eenigen tijd hierboven neer te zetten op eene der talrijke banken! De wind waait uit het Zuid-Westen, doch is nauwelijks te voelen. De onafzienbare waterspiegel is slechts even gerimpeld, en vertoont alleen dichtbij het strand en langs de pieren eenige witbeschuimde golfjes. De heldere voorjaarszon scheidt aan den gezichtseinder het azuur van de lucht met een scherpe, mathematisch-zuivere lijn af van het grijs-blauw gekleurde water. Slechts de donkere rookpluimen van een stoomboot, heel in de verte, vormt een vlekje aan de basis van het onmetelijke en smettelooze koepeldak.

En steeds trekt de menigte van beide kanten langs de straks uitgekozen zitplaats. We zien een aardig deerntje voorbijgaan en op 't zelfde oogenblik hooren wij zeggen:

'Prachtig, hè? Juist wat we zoeken!'

'Waarschijnlijk moeder en dochter,' is het antwoord. 'Me dunkt, we moesten haar volgen; als we slechts weten waar ze wonen, dan kunnen we morgen verder zien.'

Deze samenspraak is gevoerd tusschen twee heeren, beiden van ongeveer veertigjarigen leeftijd, en evenals wij getroffen bij den aanblik van twee Scheveningsche vrouwen, waarvan de eene van middelbaren leeftijd, de andere ongeveer twintig jaren zal zijn.

En deze laatste is ontegenzeglijk een prachtig meisje; heldere oogen, die onbeschroomd rondzien en door donkere wenkbrauwen overwelfd zijn; een mooie Romeinsche neus, een niet te groote mond met frissche lippen, die zich, juist terwijl zij voorbijgaat, onder het gesprek met hare gezellin tot een glimlach plooien. Het hoofdhaar wordt nagenoeg geheel bedekt door de Zondagsche muts; alleen boven het heldere voorhoofd is te zien, met hoeveel moeite de haardos in bedwang wordt gehouden. Ook de ooren gaan schuil in het hoofdtooisel; slechts een paar rose puntjes, van glinsterende oorbellen voorzien, komen onder den rand te voorschijn.

Zij is een meisje van middelbare lengte; hare vormen zijn door hare eigenaardige kleeding niet te herkennen; doch de fijn gevormde voeten in een paar muiltjes, die onder den wijduitstaanden rok komen uitgluren, zetten zich bij iederen stap veerkrachtig neer op het plaveisel, terwijl haar geheele voorkomen spreekt van gezondheid en levenslust.

Na weinige oogenblikken ziet men de bedoelde heeren terugkeeren, en haar werkelijk op eenigen afstand volgen. Wat kan hunne bedoeling zijn? Dat zal waarschijnlijk in dit verhaaltje duidelijk worden. We zullen voor het oogenblik het viertal met rust laten, om zelf den terugtocht naar de stad te aanvaarden.

Een deel van het publiek begeeft zich met den stoomtram langs den 'nieuwen' of 'Kanaalweg' huiswaarts, en verdwijnt te dien einde naar de zijde van het Kurhaus. Anderen - waaronder velen, die de heerlijke frissche lucht blijven verkiezen boven de meer benauwde atmosfeer der overigens ruime en goed ingerichte wagens, en die tegen een uurtje wandelens niet opzien - keeren terug, om zich langs den straks afgelegden weg naar 's-Gravenhage terug te begeven.

Thans van het strand komende en, tusschen de hotels 'Rauch' en 'Zeerust' door, het dorp ingaande, heeft men een verrassend overzicht op het bonte gewoel daar in de dorpsstraat en iets later op den straatweg. Nog altijd rijden de volgeladen voertuigen af en aan, spoeden zich de fietsen behendig daartusschen en bewegen er zich de wandelaars uit alle standen bont dooreen.

Niet weinig treft daarbij de kleederdracht der dorpsbewoners zelven, die zich in groepjes van twee tot zes personen tusschen het overige publiek voortbewegen, en aan het geheel een schilderachtig aanzien verleenen.

De mannen en knapen trouwens dragen op Zondag eene geheel uniforme kleeding: zwart-blauwe duffelsche jas en vest, met paarskleurig geweven hemd daaronder, en een zwarte lakensche broek met wijde pijpen, hangende tot op de punten der schoenen, slechts bij enkelen op de witgeschuurde klompen; terwijl een lage zwart-lakensche pet, met zeer smalle klep, het meestal in den nek recht afgeknipte haar bedekt.

De vrouwen en meisjes daarentegen, schoon allen eveneens naar hetzelfde model gekleed, vertoonen eene onbepaalde reeks van kleuren in allerlei scherpe of zachte schakeeringen. Hare kleeren bestaan uit: een wijduitstaanden bovenrok, door vier wollen onderrokken in bedwang gehouden, een jak, een boezelaar, een

schoudermantel, een muts, zwarte kousen en een paar muilen of lage schoenen. De mantels zijn alle, zonder uitzondering, voorzien van een staanden, eenigszins naar achteren omgebogen kraag, die aan de buitenzijde voorzien is van een dubbel geplooid lint, dat in een paar lussen eindigt, en van gele, groene, roode of andere opvallende kleur is, dikwijls volstrekt niet in overeenstemming met de tinten of de kleuren van de andere kleedingstukken.

De meerdere of mindere welgesteldheid der draagsters openbaart zich uit den aard der stoffen, die voor de kleeding gebezigd zijn. Zoo ziet men er velen met zijden boezelaars, sommigen met mantels, en enkelen met rokken van kostbare stof vervaardigd. Doch duidelijker nog komt die graad van welgesteldheid uit door het gehalte van de versiersels der mutsen. Deze bedekken, uitgezonderd het vóórhaar, nagenoeg het geheele bovenste gedeelte van het hoofd, en laten een kap - Scheveningsche beugel genaamd - doorschijnen. Deze beugel kan van zeer verschillend metaal vervaardigd zijn; zoowel goud en zilver, als koper, Berlijnsch zilver of nog minder metaal worden daartoe gebezigd. Ter weerszijden boven de slapen zijn deze mutsen aan het haar bevestigd door middel van lange spelden - parelspelden genaamd - aan welker midden ter versiering groote, platte knoppen zijn aangebracht.

Intusschen zijn we een heel eind op den weg naar huis gevorderd, langs de prachtige villa's, in welker tuinen de sneeuwklokjes, de crocussen, de blauwe druifjes en andere vroege voorjaarsbloemen reeds een voorsmaak geven van den bloemenschat, die tegenwoordig op het eertijds ‘schrale duyn, onvruchtbaar sant’ wordt gekweekt.

Ongemerkt is reeds het ‘Hotel de la Promenade’ bereikt, als men op korten afstand een rijtuig ziet naderen; koetsier en palfrenier in de welbekende grijze jassen met nestels. Alles - rijtuigen, fietsen, voetgangers - blijft even staan of wijkt ter zijde; geen gedrang, geen gejuich; de hoofden worden eerbiedig ontbloot en Hare Majesteit, naar beide zijden buigende, is snel voorbijgereden. De golvende massa sluit zich onmiddellijk weer achter het rijtuig aan, nog even omziende naar de lieve, minzame verschijning, die zich zoo gaarne beweegt tusschen de haar vereerende en door haar geliefde landgenooten.

Men heeft het hek van Zorgvliet thans aan de rechterhand, en begeeft zich verder langs de Zeestraat naar huis. Nog lang laat zulk eene aangename wandeling eene prettige herinnering achter.

II.

Behalve de dorpelingen zelven, zijn er onder al degenen, die op zoo'n mooien Zondagmiddag naar het strand wandelen, slechts zeer weinigen, die het eigenlijke Scheveningen kennen. Zij weten wel is waar de namen van al die groote hotels en van vele der mooie villa's, waarlangs zij zoo dikwijls wandelden, doch het oude dorp - de plaats waar al die visschers van oudsher wonen - werd nooit door hen bezocht; en toch is dit wel de moeite waard.

Als men van de stad komende, in de groote dorps-, de Keizerstraat, een der stegen aan de linkerhand inslaat, dan komt men in eene menigte nauwere straten; men vindt er in de Westerstraat nog wel enkele ruimere huizen en winkels, doch hoe meer men de duinen nadert, waar de locaaltrein der Hollandsche IJzeren-Spoorweg-Maatschappij zijn eindpunt heeft, daar vindt men slechts rijen huisjes, welker voorgeveltjes een deur en een enkel raam bevatten, benevens een klein dakvenster. Die reeksen huisjes worden hier en daar afgebroken door grootere of kleinere pleinen, ingericht tot kuiperswerkplaatsen, of voorzien van schuurtjes en loodsen, waar de visch wordt gerookt en gedroogd. Vooral de Vuurbaakstraat met hare vele steegjes en sloppen herbergt een groot aantal visschersgezinnen.

Men leert aan het uiterlijk der huisjes al aanstonds, zoo niet den graad van welgesteldheid der bewoners, dan toch zeker hun gevoel voor orde en netheid kennen.

Eene der meest heldere woningen in deze straat valt daarom - ze is blijkbaar ook kortelings opnieuw geverfd - al spoedig in 't oog. Achter het eenige venster, waarvan het luik openstaat, en dat door een tulen gordijntje, dat aan weerszijden is opgebonden, versierd is, ontdekt men, op een wit houten tafeltje, vlak bij het raam, eene naaimachine, welker blinkende radertjes door eene nijvere hand in beweging worden gehouden, terwijl eene vroolijke sopraanstem niet al te luidruchtig het tikken der machine door een eenvoudig volksliedje begeleidt.

Teun, die aan den overkant woont, kent dat stemmetje vanouds; hij werd er menigmaal door aangetrokken om zijne eigene woning te verlaten en een buurpraatje met mooi Maartje te houden. Thans echter kan hij haar niet hooren; want hij is op zee, daar hij zich tegelijk met Maartje's vader heeft doen aanmonsteren voor de vischvangst.

Na eenigen tijd zwijgt de stem en ook het tikken der machine wordt niet meer vernomen; doch zij, die zich straks zoo vlijtig repte, komt een ommezientje voor het raam, en tuurt daarbij in peinzende houding naar buiten.

Ha! Zie! 't Is hetzelfde meisje, dat verleden Zondag aan het strand zoozeer de opmerkzaamheid tot zich trok. Nu evenwel bedekt geene muts den prachtigen haardos, die ongedwongen naar achteren neervalt, slechts door een losse vlecht een weinig tezamengehouden. Een paar kleine rose ooren worden, jammer genoeg, door een paar groote vergulde oorbellen ontsierd. Haar vormen komen voordeelig uit in een donkerblauw jakje met korte mouwen, waardoor hare blanke, mollige armen onbedekt blijven.

Zooals zij daar een oogenblik peinzend naar buiten staart, is zij overwaard, door het penseel eens kunstenaars op het doek te worden gebracht.

Toch is zij in deze houding niet zeer lang waar te nemen; want ze wordt er als 't ware uit opgeschrikt, ten minste tot de werkelijkheid teruggevoerd, door eene vrij schelle stem achter haar, die haar, waarschijnlijk als een vervolg op een vroeger gehouden gesprek, toevoegt:

‘Je moet et zelf weten, Maertje! Ik eb er anders nog is goed over naeëdacht; je kunt er toch nooit kwaed mee!’

De spreekster is eene kloeke vrouw van middelbaren leeftijd. Ze is zooeven uit de keuken, tevens huiskamer, naar voren gekomen, en staat hier nu met opgestroopte mouwen, de van zeepsop nog dampende armen in de zijde. Zij heeft wel eenige gelijkenis met Maartje, tot wie ze dan ook in nauwe betrekking staat, getuige het antwoord van het meisje:

‘Nee! dat weet ik wel, moeder! Maer ik zou toch graeg eerst weten willen, wat Teun er van denkt.’

‘Teun en altijd Teun! Wat ken die er nou in gosnaem op tegen ebben?’

‘Hai is er dan toch het naeste toe.’

‘Wel! je bent toch nog niet etrouwd! En dan, hai is en best jong, dat is waer, maar hai verdient tegenswoordig met dien schraelen taid ommers lang niet genoeg om zijn moeder en een waif te kunnen onderhouwen! En ook zoo'n extraetje als jai nou emakkelik op een fatsoenlaike wais zoudt kunnen kraigen, dat is toch geen klainigheid, wat blief? En vaeder zal het zeker wel goedkeuren.’

‘'t Is waer, moeder! 't Is een mooie duit, en ik wil die wat graeg verdienen ook, maer om nou van main een portret te laeten maeken, zonder dat Teun het bepaeld goedvindt, zie je, dat wou ik toch liever niet doen.’

‘Ik zie der geen kwaed in, maer zooals ik al ezaid eb, je mot et nou zelvers maer weten.’

‘Wel nou! 't is ommers maer om een paer daegen te doen! Morgenavond kan de schuit al binnenkommen, en dan is het overmorgen nog taid enoeg, om an dien meneer ons antwoord te geven.’

En moeder, nog maar half overtuigd, begeeft zich schouderophalend weer naar achteren, en laat er spoedig het beuken van den stamper in de waschkuip hooren.

(*Wordt vervolgd.*)

Gezondheidskoloniën
door G. Maathuis.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 294.)

Ons vaderland is wat de gezondheidskoloniën betreft, in menig opzicht bij het buitenland ten achter. Rotterdam gaat echter vooraan, als het betreft de verzorging van het arme schoolkind. Ongeveer 350 kinderen zijn het laatste jaar naar de eigen koloniën te Ulvenhout en Oostvoorne vertrokken. Die koloniehuizen zijn voorbeeldig ingericht en kunnen, wat hygiène en gemak betreft, met de beste buitenlandsche concurreeren. Een dames-comité bezoekt de kinderen nog

OP HET DUIN TE OOST-VOORNE.

6 à 7 maanden na de gezondheidskuur. De vereeniging heeft een corps geleiders en geleidsters, die geheel belangeloos de zware taak op zich nemen. De secretaris-penningmeester geeft melkkaarten uit en een gedeelde der teruggekeerde kolonistjes kunnen in de Rotterdamsche Melkinrichting een maand of langer 2 glazen melk per dag gebruiken.

Dat het dames-comité van het onderzoek goed werk maakt, blijkt uit het feit, dat zij jaarlijks een resumé geeft van de opgedane ondervindingen. Dat van '99 schrijven wij hier af:

11	kinderen resultaat verrassend gunstig.
44	kinderen zeer veel verbeterd.
82	kinderen veel verbeterd.
50	kinderen slechts *tijdelijk* verbeterd. Dat de verbetering bij deze kinderen niet grooter was, kwam daardoor, dat zij òf voor het eerst waren uitgezonden, óf dat zij door latere ongesteldheden, zooals roodvonk enz., weder geleden hadden.
5	kinderen niet verbeterd.

12	kinderen door verhuizen niet meer te vinden.
———	
204	kinderen (d.z. alle kolonisten van dat jaar).

In dit jaar kostte iedere kolonist voor een verblijf van 3 weken f 11.35.

In de Maasstad bestaat evenals te Amsterdam en te 's-Gravenhage een Israëlietische gezondheidskolonie. In '98 werden er 44 kinderen naar Wijk aan Zee en naar Dieren gezonden. Ook aan deze vereeniging is een dames-comité verbonden en voor naverpleging wordt zorg gedragen. Voortdurend gaat deze vereeniging vooruit.

Wij zullen niet spreken over de vereenigingen te Delft, Leeuwarden en Groningen, maar kunnen niet verzwijgen, dat in de laatste jaren te Dordrecht, Schiedam en Vlaardingen nieuwe vereenigingen opgericht zijn. Groote offers zullen noodig zijn, maar zij zullen komen, als de menschen overtuigd worden van het nut.

Het nut! Is het onbetwistbaar, dat zoo'n vacantiekolonie nuttig is?

Verplaatsen wij ons eens in den toestand van onbemiddelde ouders. Hun kind is ziek. De arts raadt aan als eenig geneesmiddel: gezonde lucht, versterkend voedsel. Wat moet er in het hart van dien vader, van die moeder vooral omgaan? Hun kind verzwakt en zij kunnen het niet redden. Moet er in hun ziel geen bitterheid ontwaken, omdat zij niet in staat zijn hun ouderlijke plichten tegenover hun lieveling te vervullen? Zoudt gij verplicht zijn hen te helpen, of ligt u misschien de Kaïnsvraag op de lippen: ‘Ben ik mijn broeders hoeder?’ Ik hoop voor u van neen, want dan zult gij ook het genot moeten missen, dat weldoen schenkt.

Maar misschien zegt gij: ‘ik wil wel helpen, maar ik kan

niet. Ik behoor niet tot die kinderen der fortuin, die geld genoeg hebben om een kind eenige weken op mijn kosten van gezonde lucht en versterkend voedsel te doen profiteeren.'

AAN HET STATION.
(Het vertrek eener Gezondheidskolonie.)

Gelukkig wordt dat ook niet van u gevraagd. Maar steun naar uw vermogen die vereenigingen, die hun best doen om die dubbel onterfden der maatschappij - onterfden, omdat zij geld, onterfden vooral, omdat zij de gezondheid missen, - steun, zeg ik, die vereenigingen door uw woord, door uw penningske. Want ook voor die vereenigingen geldt: waar geen hout is, gaat het vuur uit. Gij redt misschien een menschenleven. Gij brengt op het gelaat van ouders de vreugde weer, die weggevaagd was door het lijden van hun kind. Gij helpt mede om de klove te dempen, die er bestaat tusschen de verschillende standen.

En ook - die financieele onmacht. Zij kan bestaan, wel zeker, ik erken het. Maar toch brengt dat motief mij vaak een bitteren glimlach op het gelaat. Of wordt die klacht niet vaak geuit om een grof egoïsme te verbergen? Het wil dikwijls zeggen: 'ik ontzeg mij geen genot om ongelukkige natuurgenooten te helpen.'

Of zegt gij wellicht: 'aan de gezondheidskoloniën geef ik niet, dat is het werk van de gemeenschap. Men houdt den vooruitgang maar tegen met die particuliere liefdadigheid.' Ik wil er niet over twisten, wiens werk het is wel te doen. Maar wel vind ik het grof verkeerd om ter wille van een toekomstigen ideaaltoestand ons nu te onthouden van oogenblikkelijke hulp. Ik weet maar één feit, dat voor die redeneering pleit, en dat is - het belang van uw eigen portemonnaie. Het is toch zoo pleizierig als men zijn egoïsme achter zoo'n hoog ideaal kan verbergen. Toch wil ik u nog een raad geven. Ga de ledenlijsten van de gezondheidskoloniën na en gij zult er ook de namen vinden van hoofdmannen van uw richting.

Het nut - wordt het thans niet algemeen erkend? Of is het aan te nemen, dat er zooveel menschen jaren lang tijd en geld zouden geven voor een modezaak? Geheel Europa is er om het te getuigen, Rusland en Spanje, Hongarije en Luxemburg. En niet alleen Europa, maar eveneens Japan en Noord- en Zuid-Amerika.

Zie de naamlijsten van leden en donateurs. Gij zult er een overgroot aantal geneeskundigen bij vinden. Geneeskundigen, dat zijn de deskundigen bij uitnemendheid.

Zijt gij nog niet tevreden? Ga zien bij het vertrekken van de kinderen naar de kolonie en overtuig u van de stadskleur, van het gebrek aan energie, dat veroorzaakt wordt door lichaamszwakte. Zie ze terugkomen met gebruinde wangen, met fonkelende oogen. Twijfelt gij nog, nu de koloniekinderen - dat zijn de beste propagandisten - getuigd hebben door de verbetering van hun lichamelijke gesteldheid?

Ik geloof van neen, maar toch wil ik u nog eenige aanhalingen van de mannen der wetenschap overleggen.

Na 2000 kolonisten onderzocht te hebben zegt Dr. Schmid-Monnard in Halle:

'Na een verblijf van 3 weken in een kolonie zijn de kinderen voor een jaar in gewicht en borstwijdte toegenomen. Dit wil zeggen: zij hebben hun schade ingehaald, daar zij physiek bij andere kinderen een jaar ten achteren waren.'

Dr. Goepel te Frankfort a/d Oder zegt:

'Dank zij de in het oog loopende voordeelen van de vacantiekoloniën, zijn zij de populairste van alle weldadigheidsvereenigingen geworden. Dit ontheft ons niet van den plicht om te onderzoeken of het niet blijvend is en het dus moeiten en kosten loont.

Ik heb, om daarvan zekerheid te verkrijgen, van het begin af het als een stelregel beschouwd de gewezen kolonisten in het oog te houden en heb ze voor dat doel nog viermaal in de daarop volgende jaren gewogen en gemeten. Ik had daarvoor gelegenheid, omdat Frankfort een kleine stad is met 55000 inwoners, omdat ik met de armenpraktijk belast ben, omdat ik lid ben van de plaatselijke schoolcommissie. Ik wil niet met groote getallen werken, maar kan verzekeren, dat ik in 10 jaar 363 kinderen aan een nauwkeurig persoonlijk onderzoek onderworpen heb.'

Nadat Dr. Goepel een reeks voorbeelden heeft gegeven van de weldadige gevolgen van de vacantiekoloniën, zegt hij ten slotte: 'Het is opmerkelijk, dat kinderen die tot nu toe in hun lichamelijke ontwikkeling zijn ten achteren gebleven, na een verblijf van een dertig dagen in een gezondheidskolonie een zoo krachtigen stoot krijgen, dat zij het verzuimde inhalen, en dat nogal in den tijd van stilstand. Zou ik mij vergissen, dat door het verblijf in de koloniën de energie der cellen een élan krijgt, die hen in

IN HET BOSCH.

staat stelt ook later in ongunstige omstandigheden voor hun dragers zich snel te vermeerderen?'

In 1885 verklaarde het Algemeene Duitsche Armverzorgingcongres te Bremen *éénstemmig* de koloniën voor een gevestigde, nuttige, sociale instelling en een schakel in een keten van vooruitziende maatregelen.

Dr. Leuch te Zürich geloofde eerst niet aan het blijvende nut voor de instellingen van zijn stadgenoot Bion. Hij heeft toen een uitgebreid onderzoek naar de kolonisten ingesteld en daarbij o.a. het bloed van 224 kolonisten voor en na de excursie aan een onderzoek onderworpen. Hij is door dat onderzoek bekeerd en eindigt zijn interessanten arbeid aldus:

'Gesteund door de ervaring, aarzel ik geen oogenblik als dokter en hygiënist de gezondheidskoloniën als een der zegenrijkste inrichtingen te betitelen, waarvan de sanitaire gevolgen nog zooveel te hooger aangeslagen moeten worden, omdat zij niet voorbijgaand, maar duurzaam zijn en niet enkel den kinderen, maar de geheele maatschappij ten goede komen.'

Nog verscheidene geneeskundige verklaringen staan mij ten dienste. Ik moet echter eindigen met u te verwijzen naar het meergenoemd werkje van den heer Bos. Laten kan ik echter niet uw aandacht te vestigen op het verblijdend verschijnsel, dat een Nederlandsch geneesheer, Dr. Kouwenhoven, arts te Oostvoorne, bij zijn promotie aan de Amsterdamsche universiteit o.a. de stelling heeft geponeerd:
'Gezondheidskoloniën verdienen de warme instemming van den geneeskundige.'

Maar is het ook niet natuurlijk, dat onder betere levensconditiën zwakke kinderen sterker worden? Hoe gaat het gewoonlijk bij de smalle gemeente met een kind, dat zwak is? Het blijft thuis, d.w.z. in een kamer van een van die menschenpakhuizen, waaraan de groote steden nog veel te rijk zijn. Het gebrek aan beweging, aan gezonde lucht is oorzaak, dat het voedsel niet smaakt en dat het kind voortdurend zwakker wordt. Gaat het kind nu met een gezondheidskolonie mee, dan komt het in een gezonde streek, heeft meer beweging, hapt gezonde lucht en krijgt trek in eten. De gezondere levensconditiën maken het kind gezonder en sterker. Meerdere kracht geeft het lust in meerdere beweging en dit veroorzaakt weder betere stofwisseling. Komt het kind nu weer in het ouderlijke huis, dan heeft het meer kracht gekregen, behoeft dus niet in zijn dompige wijk te blijven en behoudt door de beweging zijn eetlust. Een kolonie is dus te vergelijken met een gasthuis. Maar zij staat in sommige opzichten hooger dan een kinderziekenhuis, zij is een preventieve maatregel, en ziekten te voorkomen is beter dan ze te genezen. Een Engelschman, zijn naam is mij onbekend, heeft eens gezegd: 'de menschen zijn goedaardig, maar bekrompen.' Die getuigenis is niet vleiend, maar er is wel een kantje van aan. Welk gemeentebestuur bijv., dat subsidie verleent aan een kinderziekenhuis, denkt er aan ook zoo iets te doen voor gezondheidskoloniën?

Rotterdam geeft jaarlijks een subsidie van f 3500 aan het kinderziekenhuis in die stad. Bij de behandeling van de laatste gemeentebegrooting heeft een der raadsleden en terecht de opmerking gemaakt, dat die subsidie nu juist niet hoog genoemd kan worden. Maar de Rotterdamsche vacantiekolonie ontvangt van de stad geen cent subsidie.

De gezondheid van de jeugd is een zaak van algemeen belang. Gezonde ouders hebben gezonde kinderen. Dit is een regel, dien ieder weet. Maar dat ongezonde kinderen geen gezonde ouders worden, dat is niet minder waar. Wil men dus een gezond en krachtig nageslacht, dan moet men de vacantiekoloniën steunen.

Aan de kinderen de gezondheid te hergeven, is het doel der gezondheidskoloniën. Terecht wordt dus het hygiënisch belang op den voorgrond geschoven. Maar, wanneer men de vacantiekoloniën vergelijkt met de familieverpleeging, dan komt de uitspraak van het Kongress für Hygiène en Demographie te Buda-Pest mij voor den geest: 'de

waarde van het werk van den heer Bion zit daarin, dat de gezondheidskoloniën systematisch en *paedagogisch* ingericht zijn.' En die paedagogische inrichting eischt, dat er ook gelet wordt op de zedelijke opvoeding. De zedelijke ontwikkeling wordt in de vacantiekoloniën op de meest natuurlijke wijze bevorderd. Aanschouwelijkheid en zelfwerkzaamheid zijn ook hier de wachtwoorden. Het spreekt van zelf, dat kinderen, die uit een omgeving komen, waar men door gebrek aan tijd of door onverschilligheid het niet zoo nauw neemt met de opvoeding, dat die kinderen het kwade met heel andere oogen aanzien, dan zij die thuis met afkeer over het verkeerde hooren spreken. Nog minder tegenzin in het kwade is te bespeuren bij hen, waar de ouders zelf een verkeerd voorbeeld geven. Nu wordt het kind in een ander milieu geplaatst. De paedagogisch ontwikkelde leiders geven een goed voorbeeld, dat mist zijn uitwerking niet.

Doet de leerling iets verkeerds, dan laat de onderwijzer merken, dat hij het vreemd, dat hij het verkeerd vindt. Nabootsen is iets, wat kinderen graag doen. Vaak doen zij het in het verkeerde, maar van die zucht kon ook gebruik gemaakt worden tot ontwikkeling van het goede. Hoe meer het kind opziet tegen zijn leiders, hoe meer hij in hen ziet voorbeelden van liefde, van opoffering, hoe meer hun voorbeeld zal werken. Maar ook hier is het koninkrijk der hemelen niet gekomen door woorden, maar door daden.

Door toepassing worden andere deugden geleerd. De leerlingen worden gewend aan zindelijkheid, aan verdraagzaamheid, aan dienstvaardigheid, aan regelmaat, aan arbeidzaamheid enz. Dankbaarheid kan zeker nergens onder zulke gunstige omstandigheden tieren. Of waar, zoo niet hier, zullen de ouders hun kinderen spreken met waardeering over de vreemde menschen, die geld, goed, liefde overhadden voor hun kind?

Behalve de deugden, die de kinderen hier *leeren*, zijn er ook goede eigenschappen, die zich vertoonen, nu de kinderen sterker en gezonder worden. Wie kan er vroolijk zijn met een ziek lichaam? Ja, ik weet het, er zijn van die engelen, maar het zijn uitzonderingen. Prikkelbaarheid en opgewondenheid, zouden ze niet dikwijls een gevolg zijn van een zwak lichaam? Wis en zeker, en dan worden ze verjaagd door de hernieuwde gezondheid. Evenzoo is het met lust tot den arbeid. Hoe vaak wordt een kind niet beschuldigd van luiheid, terwijl hij physiek onmachtig is.

Dat de verstandelijke ontwikkeling gebaat wordt door de gezondheidskoloniën kan iedereen begrijpen, die slechts een oogenblik doordenkt. Het stadskind ziet op het platteland vele zaken, waarover hij misschien wel eens heeft hooren praten, maar die hij nooit in natura heeft gezien. Deze dingen ziet hij nu onder de leiding van een paedagogisch ontwikkelden geleider. Zoudt gij niet denken dat die kennis, vaak spelende opgedaan, van oneindig meer blijvende waarde is dan kennis, verkregen door bloot mededeelen of waaraan de onderwijzer helderheid heeft trachten te geven door het vertoonen van een plaat? Dat wisten trouwens onze paedagogische voorgangers al. Hoor bijv. deze uitspraak van Montaigne: 'Ik wenschte wel, dat men reeds in zijn teere jeugd begon te wandelen.' Weet, dat Rousseau in zijn *Emile* zich in gelijken geest uitliet, aldus zeggende: 'Emile zal reizen met het doel om zich te ontwikkelen, en beter en wijzer terugkeeren, dan hij vertrokken is.'

Kennis, aldus verkregen, is een macht, waarmede wij werken kunnen. Veel van die zoogenaamde schoolkennis is een ballast voor het geheugen. De kinderen kunnen er niet over beschikken, omdat de voorstellingen op een verkeerde wijze zijn verkregen en daardoor verward en onjuist zijn.

Gaarne zou ik den invloed van de gezondheidskoloniën voor ieder leervak afzonderlijk nagaan, maar ik moet u alweer verwijzen naar het boekje van Bos.

Geduldige lezer, die mij tot het einde heeft willen volgen, mag ik u een verzoek doen? Kweek bij uzelf, kweek bij anderen die heilige ontevredenheid aan, die u dwingt om mee te werken tot verbetering van de gezondheid van het zwakke schoolkind.

Zijn laatste wil.
Novelle uit het Duitsch van Isabelle Kaiser.

De zieke rilt en trekt zich het reisdeken vaster om de schouders.

'U moet naar huis gaan, mijnheer,' spreekt de verpleegster naast hem op het strand.

Hij buigt beleefd met het hoofd, maar wendt den blik niet af van de groote zon, die daar langzaam met tragischen weemoed wegsterft, evenals hij. Aan de andere zijde van de zee treedt zij in het schaduwrijk, werpt haar fakkels af, en deelt haar purper mee aan den vloed, den hemel, de bergen, zoodat haar dagelijksche dood een triomf wordt.

'Hoe grootsch en eenvoudig zulk sterven,' denkt Douglas Lindsay. Maar de stem naast hem zegt: 'Wees verstandig, mijnheer, 't is nu de schadelijkste tijd van den dag voor een zieke. 't Is het verraderlijke uur, waarop de schoonheid haar met goud doorwerkten sluier, en de dood zijn net over het strand werpt.'

De zieke staat met tegenzin uit zijn badstoel op.

Hij weet dat hij van nacht zal hoesten, maar niet of hij de zon morgen weer zal zien opgaan.

De hemel en de Middellandsche Zee zijn als tot een feest gereed, met een zijden kleed overgoten; de slanke masten der geankerde jachten teekenen zich tegen den gouden achtergrond af, en het gebergte baadt zich in purperen gloed.

Douglas Lindsay heeft den arm van de verpleegster genomen en keert met langzame schreden naar het hotel 'Grey Albion' terug.

Vóór de villa met de Grieksche zuilenrij vraagt hij: 'Hier is immers dezer dagen een jong meisje plotseling gestorven?'

'Ja, mijnheer, men zegt dat de vader en de bruîgom ontroostbaar zijn.'

'Gelukkige kleine! Zoo te sterven.... bemind en betreurd.'

De verpleegster zwijgt. In deze opmerking ligt een diep leed verborgen. Niemand zal hem betreuren, den armen rijke!'

Zijn hooge gestalte buigt zich reeds naar de aarde, maar uit de geheele houding van den overwonnene spreekt die onuitwischbare adel, die alle Engelschen van voornamen huize kenmerkt. Op den drempel van het huis kijkt hij nog eens om. De pracht is verdwenen, het water heeft een vale kleur, de wolken zijn aschgrauw, het gebergte verheft zich treurig tusschen deze sombere tinten. Het licht is dood. De nacht breekt aan.

'De zon sterft iederen avond en heel de aarde betreurt haar,' denkt de zieke en treedt de rijk versierde vestibule binnen, waar aansnellende lakeien donkere deuren voor hem openen.

Toen dokter Dielin, een specialiteit uit Cannes, een paar uur later uit de kamer van lord Lindsay trad, wenkte hij de verpleegster en sprak: 'Men moet op alles voorbereid zijn, de zieke heeft hoogstens nog een paar dagen te leven.'

'Zal hij veel moeten lijden?' vroeg de verpleegster.

'Lichamelijk weinig, geestelijk veel,' sprak de dokter, een bekwaam psycholoog en zielkenner. 'Sedert eenigen tijd heeft zich bij hem een sentimenteel verlangen geopenbaard, dat bij dergelijke patiënten meermalen voorkomt. Een groote angst maakt zich van hem meester bij de gedachte, de groote reis zoo eenzaam te moeten

aanvangen. Miss Mary, zult u al het mogelijke doen om hem de laatste uren te verzachten, 't is de laatste dienst, dien wij hem bewijzen kunnen.'

'Maar wat kan ik voor hem doen?'

'O, gij zijt vrouw, en aan het ziekbed worden alle vrouwen moeders, en kunnen woorden vinden, om het leed in slaap te wiegen; ik kan u daar geen raad in geven.'

In gepeins verzonken keerde zij in de ziekenkamer terug. Zij kon haren patiënt alles verschaffen, wat een aan bijna vorstelijke weelde gewende man maar verlangen kan. De geheele kamer verried de bestierende vrouwenhand. Overal vazen met bloemen, wit heidekruid en veld-anenomen.

Zij buigt zich over het bed waarop de veroordeelde met gesloten oogen ligt. Ja, het teeken des doods draagt hij reeds op het voorhoofd. De fraaie neus is reeds akelig dun en ingevallen, de bloedelooze lippen staan een weinig open, maar de lange wimpers overschaduwen de wangen en het blonde haar is van echt Angelsaksische pracht. En over hem de geheiligde schoonheid van alle gezichten, die de dood met zijn zeis heeft aangeraakt.

Zij laat de zware gordijnen neer, dempt het licht der lamp, maakt de medicijnen klaar, neemt een boek ter hand en maakt het zich voor den nacht gemakkelijk in een leunstoel.

Hij had de oogen geopend en volgde haar met den blik.

De harmonische bewegingen dezer vrouw zijn als muziek voor de oogen, en er gaat zooveel rust en kalmte van haar uit.

Het scheen hem dikwijls toe als hield hare aanwezigheid zijn ziekte in bedwang. De vijf maanden, gedurende welke zij hem verpleegd had, waren de beste voor hem geweest. In den loop der laatste jaren had hij zooveel verpleegsters gehad, maar geen harer had een spoor in zijn herinnering achtergelaten. Miss Mary evenwel was de verpersoonlijkte opoffering. Zij behoorde tot een vereeniging van Engelsche verpleegsters, die allen tot den beschaafden stand behooren. Mogelijk had hij een voorliefde voor deze laatste, omdat zij ook eene Engelsche was en zijn taal met hem sprak.

Zij zorgde voor hem niet als eene dienares maar als een zuster der groote familie aan gene zijde der sterren, die tot hem gekomen was om haren lijdenden broeder te verplegen, en hem den terugkeer in het huis des Vaders gemakkelijk te maken. Hij sprak tot haar niet als tot een mindere, maar als tot eene vrouw uit zijn wereld, die hem de eer bewees door haar zorgvuldige verpleging zijn lijden te verminderen, en zijn bittere eenzaamheid door hare tegenwoordigheid op te vroolijken.

Hij sloot de oogen en beproefde te sluimeren, als 't ware in slaap gewiegd door den machtigen polsslag van de zee.

Zuster Mary, met haar boek in de handen, las de volgende spreuk: 'En wanneer uw broeder in de ellende is, en u zijn bevende handen toesteekt, zult gij hem opnemen, zelfs den vreemdeling, opdat hij naast u voortleve....'

De uren gingen voorbij.

In het midden van den nacht schrikte de zieke plotseling uit den slaap op, door een hevige hoestbui overvallen.

De verpleegster ondersteunde hem. De holle kuch klonk als het huilen van den dood; hij viel uitgeput in zijn kussens terug en rochelde.

Zij wilde leven maken, om hulp roepen, maar met een gebiedend gebaar hield hij er haar van terug. Waartoe zou het dienen? Hij wenschte geen getuigen bij zijn doodstrijd, dat was waardiger. Zijn vingers tastten over het dek met zulk een kracht, als trachtte hij het wegvliedende leven tegen te houden. Zij nam zijn uitgeteerde

handen in de haren, als wilde zij door de aanraking van hare frissche, liefkoozende vingers de koorts doen verminderen. De oogen van den zieke openden zich met dankbare erkentelijkheid, en heete tranen, de laatsten, rolden langs zijn wangen.

Zij had hem nooit zien weenen. Hij keek haar aan: ‘Zuster Mary, 't is vreeselijk, niet waar, zoo te sterven, zonder iemand die ons liefheeft... geheel alleen... geheel alleen?’

Als antwoord op deze vraag hoorde de verpleegster in haar binnenste de bede van den dokter: ‘Maak hem de laatste uren makkelijk.... uit barmhartigheid.’

En zij sprak tot hem: ‘Ben ik dan niet hier?’

‘Gij! O, ja!’ sprak hij met eenige stemverheffing, u verpleegt mij goed, ge zijt lief voor me, het komt mij dikwijls voor, of u een familielid van me bent, maar ik weet, dat u den minste onder uw patiënten dezelfde liefdediensten bewijzen zult, dat gij van avond voor een stervenden bedelaar hetzelfde doen zult. Niet waar?’

Hij sprak de waarheid.

Zij had vrijmoedig ‘ja’ willen zeggen, maar de blik uit de stervende oogen trof haar met een wonderlijke uitdrukking van vrees, die tusschen hemelsche vreugde en bittere teleurstelling zweefde. Zij voelde, dat de waarheid een vloek, de leugen een zegen zou zijn, en dat zijn laatste uur slechts door één woord ‘liefde’ zou te verhelderen zijn.

En als antwoord op zijn laatste vraag klonk het ‘Neen’ zeer zacht, als eene bekentenis.

Zijn vermoeide trekken ontspanden zich, een oogenblik vertoonde zich om zijn mond een blijde glimlach, toen werd de aandoening hem te sterk, de overmaat van zijn geluk deed hem te sterk aan, hij viel achterover, maar hij had de hand der jonge vrouw gegrepen en bracht die eerbiedig aan de lippen, terwijl hij fluisterend sprak: Dank.... dank.... Mary!’

Toen de bediende den volgenden morgen in de kamer kwam, vond hij zijn meester rechtop in bed zitten, ongeduldig wachtend om op te staan.

De gordijnen werden opgetrokken, en de groote zon, wier afsterven hij gisteren had bijgewoond,

GROOTE WASCHDAG. Naar eene fotografie.

vierde weêr het feest harer opstanding, en wierp hare stralen als eene liefkoozing op den zieke.

Hij liet zich zorgvuldig kleeden, ontbeet met den smaak van een herstellende, en toen dokter Dielin binnentrad, liep hij hem tegemoet, zeggend: ‘Ik ben van morgen veel beter.’

Uit medelijden liet de dokter geen verwondering blijken. Hij kende de kleur der wangen, die evenals de blaren met een blosje overtogen worden, vóór zij verwelken. Hij kende de gelukkige overdrijving van teringlijders.

De dood heeft nu eenmaal die genade voor zijn uitverkorenen.

De dokter gaf permissie een uurtje in de zon uit te rijden.

De jonge verpleegster bloosde, toen zij den blik gewaar werd, waarmee Douglas Lindnay haar ontving, toen zij hem afhaalde. Het was haar alsof zij zich eene groote verantwoordelijkheid op de schouders had geladen. Zij wilde als vroeger met hem praten, maar hij hield haar blozen voor schuchterheid en keek haar aan met zulk een

smeekenden blik, dat zij begreep, dat het onmogelijk zou zijn, het gisteren gegeven woord weer in te trekken.

'Mary!'

Daar zij geen woorden kon vinden, lachte zij hem toe. De plaid, die zij op zijn knieën legde, weerde hij af en ging in het rijtuig stijf rechtopzitten, zich houdende alsof hij geheel beter was.

In matigen draf reden zij over den Boulevard de la Croisette.

Het was een van die heerlijke Februaridagen, waarop de lucht zelf van vreugde schijnt te leven, de palmboomen hun kruinen met wellust verheffen, en de stille zee den menschenkinderen beloften toefluistert....

Douglas Lindsay genoot deze lucht als een verjongingsmiddel. Hij ontdekte nieuwe, nooit gedachte schoonheden in het landschap, en dit alles door toedoen dezer lieve vrouw.

De bijna hemelsche uitdrukking van haar gelaat deed hem vol hoop aan de toekomst denken. Het treurige gevoel van alleen zijn in eene onmetelijke ruimte had hem verlaten.

Een oude vrouw hield hem een mand met viooltjes voor. 'Koop ze, mijnheer.... ze brengen geluk aan.'

Hij keerde den geheelen inhoud over Mary's schoot om, maar het meisje weerde de bloemen af door te zeggen: 'Neen, mijnheer, dat niet.'

Hij verbleekte. 'Toe, Mary, noem mij niet meer mijnheer.'

Onwillekeurig beefde zij van schrik.

'Niemand noemt mij meer Douglas.'

Onder de bloemen had hij haar hand gevat, maar zij rilde bij de aanraking.

'Als gij mij een weinig wilt liefhebben zal ik genezen,' sprak hij smeekend.

'Gij zult genezen,' herhaalde zij zacht, zonder de oogen op te slaan.

'En zult ge mij dan niet meer verlaten, mijn bruid?'

Zij schrikte, zij wilde hem een verklaring geven. Maar neen. 't Was slechts een schaduw die tot haar sprak. Hij was reeds te dicht bij den dood om hem dit geluk te ontnemen.

Zij trok haar hand onder de bloemen niet terug.

Het gelaat van den zieke nam een innig gelukkige uitdrukking aan, als had hij zoo juist eene belofte voor het leven ontvangen.

Hij lette niet op de wegstervende zon, noch op den onverbiddelijk naderenden nacht....

Den volgenden dag ontving lord Lindsay veel bezoek. Toen Mary 's avonds aan zijn bed trad, sprak hij met stervende stem over de toekomst en niets dan de toekomst. Van een huis aan het strand te Bornemouth, waarheen zij zich zouden begeven, als hij geheel hersteld en zij zijn vrouw zou zijn.

Zijn borst bewoog zich moeilijk op en neer, maar hij leed niet.

Door het venster, dat het uitzicht had op den met sterren bezaaiden hemel, voelde de verpleegster het naderen van den verschrikkelijken dood.... die onhoorbaar op aarde komt....

Toen boog zij zich over den stervende, bad voor hem en drukte hare lippen vast op de zijne, terwijl zij dacht: 'Arme man, dat is nu het laatste wat ik voor u doen kan.'

Hij sloot de oogen in de heerlijke overtuiging zich bemind te weten.

De vale morgenschemering kondigde zich met een windstoot aan.

Douglas Lindsay ontwaakte niet meer. Zoo was hij gestorven.

Bij de opening van het testament, op den vooravond van zijn dood door den erflater onderteekend, verklaarde de notaris in het bijzijn der getuigen, dat de overledene zijn eerste testament, waarbij hij zijn vermogen aan de armen en zieken zijner provincie vermaakte, nietig verklaard had. Hij maakte een verzegeld schrijven open en las:

'Ik benoem tot mijne universeele erfgenaam de vrouw, die mij liefheeft, Mary Sullivan, mijn bruid.'

Groote verbazing was op alle gezichten te lezen, en aller oogen wendden zich naar de jonge Engelsche verpleegster. Zeer bleek stond zij op. Nooit had zij aan deze gevolgen van hare daad van barmhartigheid gedacht.

Zij nam het testament den notaris uit de handen; en zich vrijmoedig tot de mannen van de wet wendend, scheurde zij het in stukken en verklaarde:

'Vergeef mij, mijne heeren; maar alleen het eerste testament van Lord Lindsay is geldig. In zijn laatsten wil toch stond geschreven: "Ik vermaak mijn geheele vermogen aan de vrouw die mij liefheeft." Hij is als gelukkig mensch gestorven, ik ben betaald.... maar ik heb hem nooit liefgehad!'

Mooi Maartje
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 299.)

Zij beseft niet het meer teedere gevoel van hare dochter, die bezwaard is met de gedachte, dat zij er zonder toestemming van Teun, aan wien zij zich voor de toekomst verbonden acht, toe zoude overgaan, om tegen eene ruime belooning te poseeren voor een schilderstuk. Dit aanbod was haar gisteren, den

EEN JEUGDIG DIERENLIEFHEBSTER. Naar eene fotografie.

dag na de bekende ontmoeting op het strand, gedaan door twee heeren, de een portret-, de ander zeeschilder.

Deze heeren hebben eene schets ontworpen voor eene groote schilderij, met het oog op eene buitenlandsche tentoonstelling. Het stelt voor een heldere zee met eenige kleine zeilen aan den horizon, en op den voorgrond eene enkele vrouwefiguur, peinzend starende in het verre blauw.

Men beseft gemakkelijk, dat zij niet licht een mooier model hadden kunnen vinden dan Maartje, zooals zij straks een oogenblik was te zien, turende uit haar raam.

De heeren hadden haar uitgelegd, hoe zij slechts eenige malen een uurtje zou behoeven te komen op hun atelier, ingericht in een huis aan de Prins Willemstraat.

Aan moeders bezwaren, dat het niet zou passen ‘as zoo'n jong ding bai de eeren op hun kaemer zou kommen,’ werd een einde gemaakt door de verzekering, dat zijzelve de zittingen zou kunnen bijwonen, wat hun te meer genoegen zou doen, wijl ze dan hare dochter tevens behulpzaam zou kunnen wezen in het schikken van hare kleeding.

Of ze zich misschien zou moeten ontkleeden?

O, neen! volstrekt niet! Maar er is soms ergens een plooitje te maken, of een kleinigheidje te verschikken, waarbij moeders hulp best te pas kan komen. Bovendien, er bevindt zich naast het atelier een kabinetje, waar ze, als het noodig mocht zijn, ongestoord van kleeding zou kunnen verwisselen.

En moeders tijdverlies?

Ook daarin kon wel worden voorzien. Hier waren reeds vijf gulden vooruit; want er moest in elk geval een nieuw jakje zijn. Zie! van deze kleur!

Of het model, dat ze nu aanhad, goed was?

Ja wel! heel goed; alleen een klein beetje méér uitgesneden aan den hals.

Dan zou het wel spoedig in orde komen. Maartje kon gelukkig goed met de machine overweg.

Ten slotte was het bij de afspraak gebleven, dat Maartje het royale aanbod zou aannemen, wanneer Teun, die nu op zee was, het bij zijne terugkomst zou goedkeuren.

De stof voor het jakje van de bedoelde kleur zou intusschen in de stad gehaald en door Maartje onderhanden genomen worden.

Wat er in haar gemoed omgaat, nu zij, nadat moeder weer naar de waschtobbe getrokken is, hare machine doet snorren?

Zij weet dat ze mooi is, niet alleen omdat Teun en anderen haar dat menigmaal ingefluisterd hebben; maar op haar zolderkamertje hangt een spiegeltje, eens uit haar spaarpot bekostigd. Zij slaat er, o zoo menigmalen, een blik in, 's morgens bij het ontwaken en soms ook wel eens 's avonds, wanneer de maan door het kleine dakvenster schijnt, en haar licht juist in den spiegel weerkaatst wordt. Wanneer zij dan zichzelve zoo beschouwt, de donkere, glanzige haren vrij afhangende tot op de heupen, de blanke ronde schouders even ontbloot, dan - ja! dan ziet zij, dat ze mooi is, dan juicht en jubelt het in haar binnenste, dan weet ze zich bevoorrecht boven velen.

Geen wonder, dat door al deze gegevens hare ijdelheid niet weinig gestreeld wordt, en dat zij er steeds op uit is, al het schoons, haar door de natuur zoo ruimschoots geschonken, kunstmatig op te schikken en te verfraaien, voor zooverre hare hoogst beperkte geldmiddelen dat gedoogen. Gelukkig treden goede smaak en handigheid hierbij op den voorgrond, zoodat hare zucht om er op het voordeeligst uit te zien, niet ontaard is in wansmaak en het verspillen van de sobere verdiensten.

De naaimachine werd haar bij hare ‘aanneming’ geschonken door haar vader, die toen juist bijzonder gelukkig geweest was in zijn bedrijf. Het gebruik er van had zij in enkele lessen geleerd en zij was daarin weldra zoo bedreven geworden, dat zij bijna al de kleeren voor zichzelve en hare ouders kon vervaardigen, terwijl zij daarenboven nu en dan nog eene kleinigheid verdiende, door soms eene harer kennissen in het maken van een kleedje behulpzaam te zijn.

Het voorstel van die twee heeren heeft haar niet weinig verheugd. Zij, het Scheveningsche meisje, zou in vreemde landen, wellicht aan den overkant der zee, op eene schilderij bewonderd worden, misschien wel door koningen en prinsen! En trots doet haar hartje zwellen, terwijl ze intusschen de machine zachtjes laat tikken.

En zij herinnert zich de tooversprookjes, haar indertijd door grootmoeder verteld; en zij droomt van de schoone slaapster in het bosch: hoe die eindelijk door een prins werd wakker gemaakt en medegenomen als zijne huisvrouw naar zijn paleis! Hè! - die werd toen haast net zoo hoog als die lieve koningin uit het Noord-Einde, en kon altijd in zulke mooie koetsen rijden, en iedereen groette haar ook, als zij voorbijkwam - ja! allen - ook Teun. -

Een prins! - Teun! - En uit dien droom van grootheid schrikt ze wakker tot de werkelijkheid: het spoeltje der machine is leeg, zoodat de laatste zoom is mislukt. Zij bemerkt dat eerst nu, doch herstelt dan ook spoedig de vergissing en gaat weer dubbel ijverig aan het naaien.

Maar Teun is toch wat een flinke jongen, en lang niet onknap ook! De meeste meisjes uit het dorp zouden hem wàt graag tot vrijer willen hebben! Voor Maartje evenwel is hij van kind af steeds het liefste geweest. Wanneer zij bij troepjes uittogen naar het strand, liefst in tijden, dat dit nog niet als 't ware in bezit genomen was door al die deftige kinderen uit stad en uit den vreemde, dan was Teun steeds aan háre zijde, dan ondersteunde hij háár, wanneer zij met elkander, de beenen ontbloot, met opgeslagen broekspijpen en rokjes, door het water plasten, en de wind of een golfje haar somwijlen dreigde omver te werpen; dan trok hij altijd háre partij, waar soms gekibbeld werd bij het maken van holen of het bouwen van huizen in het natte zand.

En later, toen Teun groot genoeg was geworden om wat te verdienen, en hij vaak naar de stad gezonden werd, om een mand garnalen te bezorgen in den vischwinkel in de Prinsestraat, dan kwam hij soms terug met een presentje voor Maartje, gekocht voor het dubbeltje, dat de juffrouw uit den winkel aan het kleine visschertje geschonken had.

En weer later, toen hij tot een stoeren knaap was opgegroeid, en mede ter vischvangst ging, had Maartje menigmalen met verlangen naar zijne terugkomst uitgezien: was eenmaal het welbekende licht-bruine zeil aan den horizon verschenen, dan zat ze soms urenlang, met een breikous in de hand, aan den voet van een duin, om eene der eersten te zijn, die den aangekomenen het ‘welkom thuis!’ zouden toeroepen.

En eindelijk was het tusschen hen tot eene verklaring gekomen. Nu ongeveer een jaar geleden was de vader van Teun aan typhus gestorven; ook hij en zijne moeder waren ziek geworden, vrij ernstig, doch werden door de bevriende overburen zooveel mogelijk in hun nood bijgestaan. Teun's moeder was na dien tijd blijven sukkelen, doch hijzelf, dank zij zijn krachtig gestel en jongeren leeftijd, spoedig geheel hersteld.

In den eersten tijd, als het weer het maar eenigszins toeliet, vergezelde Maartje hem naar het strand, en in die vertrouwelijke bijeenkomsten hadden zij het elkander verklaard: hij minde haar, en zij hem.

Dit alles overpeinst Maartje, nu zij het nieuwe jakje plooit en stikt, terwijl zij zich nogmaals voorneemt om slechts dan over te gaan tot het zitten voor het portret, als Teun volmondig zijne toestemming zal hebben gegeven.

III.

Het vertrek, door de heeren De Vos en Jansen aan de Prins Willemstraat gehuurd voor enkele maanden, ten einde er hunne aan het strand opgedane indrukken op het doek weer te geven, kan nauwelijks aanspraak maken op den naam van schilders-atelier. Het beantwoordt slechts in zooverre aan hun doel, dat het uit een hoog boogvenster het juist verlangde licht ontvangt.

Men vindt in dit vertrek drie ezels, op elken waarvan een schilderstuk geplaatst is, door een stofdoek bedekt. Het meubilair is dood-eenvoudig: vier mahoniehouten stoelen met paardenharen zittingen, een groote vierkante tafel met wasdoek bekleed, een bruin geverfde kast en een waschtafel met toebehooren in een hoek. Die meubileering vormt een schril contrast met de enkele voorwerpen van kunstwaarde, zooals een paar antike vazen en een drietal beelden - Venus, Minerva en Apollo - benevens enkele plaatwerken, hier en daar aangebracht op consoles en standaards, om aan den eenvoud van het geheel ten minste iets gezelligs toe te voegen.

Wanneer men den doek, die het grootste paneel, het middelste der drie overdekt, even mocht opslaan, dan zou men zien, hoe het zeegezicht met die vrouwefiguur zijne voltooiing nadert.

De brave Teun had, bij zijne thuiskomst het voorstel vernemende, volstrekt geene bezwaren geopperd. Integendeel, hij was er wat trotsch op, dat zijn mooie Maartje als de eerste der schoonen was uitverkoren; en, zich van hare liefde overtuigd houdende, maakte hij zich niets bezorgd over de bezoeken aan die heeren, bovenal nu moeder haar zou geleiden; terwijl hij ten slotte haar volgaarne het geldelijke voordeel gunde, waardoor het bedrag van haar spaarboekje aanmerkelijk zou worden vergroot.

De straks beschreven kamer heeft door eene zijdeur gemeenschap met een kabinetje van slechts enkele vierkante meters oppervlakte. De eene zijde van dit verrtrekje wordt geheel ingenomen door een groen saaien gordijn, waarachter tegen den muur een paar planken en eenige koperen haken zijn aangebracht, zoodat op die wijze eene kast gevormd is. Aan die haken hangen een paar kleedingstukken, waaronder het bewuste jakje van Maartje, terwijl op een der planken in eene ruime hoededoos de Zondagsche muts met hare vergulde versiersels is opgeborgen. 't Is hier de plaats,

waar Maartje vóór elke zitting door hare moeder geholpen wordt, om hare kleeding naar de aangegeven wijze te schikken. Zij wilde zich liever, om opspraak onder de buren te vermijden, in de week niet in hare Zondagsche kleeding op straat vertoonen.

Dan bevindt zich in het kabinetje nog eene deur, die evenwel steeds afgesloten is, en met de gang in gemeenschap staat.

Terwijl we dit alles vluchtig beschouwen, is mijnheer De Vos het atelier binnengekomen in gezelschap van een kunstvriend, den heer De Fontagne, een maecenas uit de Residentie, wien hij het een en ander omtrent de schilderij medegedeeld heeft, en wien hij haar thans zal vertoonen.

‘'t Is prachtig!’ roept deze bewonderend uit, zoodra het stuk ontbloot is. ‘Neen maar! een kunststuk! Daar zult ge eer mee inleggen! Doch dat portret is natuurlijk geflatteerd!’

‘Neen, neen!’ is het antwoord, ‘volstrekt niet: alles is getrouw naar de natuur gekopieerd, geen lijntje, geen stipje is phantasie.’

‘Wat prachtige oogen! En die wenkbrauwen! Neen, 't kàn haast niet zijn.’

‘Geloof me toch: 't is alles natuur!’

En als de ander steeds vol bewondering, maar ook met iets ongeloovigs het portret blijft beschouwen, voegt de schilder hem toe:

‘Wel! Ik kan u in de gelegenheid stellen, dit met het origineel te vergelijken: over een half uur komt het mooie model hier; hebt gij lust, dan kunt u haar afwachten, en ge zult zien, dat ik gelijk heb.’

Volgaarne wordt het aangenomen, en terwijl mijnheer De Vos zich onledig houdt, om de verschillende benoodigdheden voor straks bijeen te brengen, besteedt de ander den tijd met het bezichtigen van enkele platen, ofschoon hij telkens weer tot de schilderij terugkomt; daarna gaat hij ook een kijkje in het kabinetje nemen.

‘Pas op!’ roept de schilder hem lachend toe, ‘dat is het heiligdom van het mooie model, en mag eigenlijk niet door profane oogen ontwijd worden!’

Nauwelijks is het halfuur verstreken, als Maartje, in gezelschap harer moeder, binnenkomt, om, na eene vluchtige voorstelling aan mijnheer De Fontagne, zich naar het zijkamertje te begeven.

Ternauwernood is de deur achter haar gesloten, of de maecenas roept het haast uit:

‘Ge hebt gelijk, hoor! wat een prachtig kind! Als die eens behoorlijk in een élegant toiletje gestoken werd! Neen maar! die zou opzien verwekken!’

‘Stil toch!’ vermaant De Vos. ‘Laat ze u niet hooren! Ge zoudt haar bepaald zenuwachtig maken, en hoe kan ik haar dan aanstonds de behoorlijke gelaatsuitdrukking doen aannemen?’ En schertsend voegt hij er bij: ‘Ik gelast u, straks, dáár, in dien hoek, op een eerbiedigen afstand te blijven, hoor!’

En zonder eenige stoornis heeft de zitting dan ook plaats. Na afloop zegt mijnheer De Vos tot de vrouwen:

‘Ziezoo! nu nog één keer, voor het laatst. Laten we afspreken, dat ge overmorgen op hetzelfde uur nog eens hier komt, ja? We hopen dan de zaak heelemaal klaar te krijgen.’

En spoedig daarna gaan de vrouwen huiswaarts. Nadat de schilder de nog eenigszins vochtige schilderij voorzichtig bedekt, en daarna het atelier gesloten heeft, trekken de heeren samen naar ‘de Witte’, om dan later in ‘Royal’ het middagmaal te gebruiken. Mijnheer De Fontagne kan niet nalaten, bij het dessert een extra-fijne flesch te laten

komen, en te drinken op het succès van den schilder, en op de gezondheid van het mooie model.

Het zou al te onbescheiden wezen, na te gaan, hoe het verdere gedeelte van den dag werd doorgebracht; zeker is het, dat de maecenas den volgenden ochtend in zijne sierlijke vertrekken op den 'Vijverberg' eerst laat wakker wordt, dat de knecht veel geduld moet hebben, en veel tijd noodig heeft, om zijnen heer behoorlijk presentabel te maken, doch dat deze laatste niettemin in het middaguur te zien is, in de buurt van de vischmarkt, op de stoep van een winkel, waar de Scheveningsche vrouwen zich gewoonlijk van hare sieraden voorzien. -

En weer een dag later - het is vrij winderig uit het Noord-Oosten - is de maecenas tamelijk vroeg op de been, ten minste, te ongeveer twee uur zit hij bij 'Paulez' te Scheveningen zijn 'luncheon' te gebruiken. Het schijnt hem blijkbaar goed te smaken, getuigen de tevreden glimlach, die hem om den mond speelt, en het nu en dan genoeglijk wrijven zijner handen. Hij heeft zijne plaats zoodanig gekozen, dat hij gemakkelijk de Keizerstraat overzien kan.

Het wordt halfdrie, en er begint zich eenige ongerustheid op zijn gelaat te vertoonen. Telkens raadpleegt hij zijn horloge, kwart vóór drieën.... bij drieën. Eindelijk ja! zie! daar komen zij: Maartje en hare moeder, ieder met een pak onder den arm, uit de richting van de Prins-Willemstraat; ze slaan, linksaf, een steegje in. Nu is De Fontagne blijkbaar voldaan: hij staat op, betaalt zijne vertering, en geeft twee kwartjes fooi aan den kellner. Geen wonder, dat deze dubbel voorkomend is jegens den royalen heer; dat hij hem handig helpt bij het aantrekken van zijn demi-saison, en dan met eene diepe buiging de deur voor hem opent.

Wat kan dezen heer toch zooveel belang doen stellen in het komen of gaan van die twee Scheveningsche vrouwen? Misschien zullen we dat te weten komen, als we haar naar haar huisje in de Vuurbaakstraat volgen.

Ze hebben beiden eene kleur van opgewondenheid, en gunnen zich nauwelijks den tijd, zich te ontdoen van hare doeken, die zij zich wegens den scherpen wind hadden omgeslagen. De doos, waarin Maartje's Zondagsche muts geborgen is, wordt met zenuwachtige haast geopend, en daaruit te voorschijn gehaald: een ruime etui, gewikkeld in een papier, waarop met groote fraaie letters geschreven staat: *Voor mooie Maartje*, *van een bewonderaar.*

En nu de doos geopend is, komen er achtereenvolgens uit te voorschijn: een beugel, een paar oorbellen en twee parelspelden, alles van zwaar blinkend goud. Hoe komen die kostbare zaken in hare hoededoos?

Ja! dat was ook Maartje's vraag, toen zij, een paar uur geleden, zich in het kabinetje voor de laatste zitting gereedmaakte, en zij het pakje in hare hoededoos vond. De vrouwen konden daarbij van hare verbazing niet bekomen. Dat kon slechts van een der heeren schilders zijn! Niemand toch dan zij kon in het kamertje komen! En dan ook: zij waren niet bekend met iemand anders, die zulk een prachtig geschenk zou kunnen bekostigen.

Maartje was dus haastig, niet eens denkende aan de wanorde van haar toilet, daar zij zonder muts was en de weelderige haren gansch onbedwongen langs haar rug golfden, op den heer De Vos toegeloopen met den uitroep:

'O, meneer! dat is haest al te mooi! moeder en ik danken er u wel voor!'

'Maar,' is het antwoord, 'ik weet er niets van!' En als niettemin ook de moeder hem hare dankbaarheid komt betuigen, herhaalt hij: 'Neen, stellig niet! Ik weet er niets van! Evenals gij, zie ik dat moois heden voor de eerste maal.'

'Kan het dan misschien van meneer Jansen zijn?'

‘Wel neen, ook niet! Dan zou ik het toch moeten weten. Bovendien is mijnheer Jansen, zooals ge vernomen hebt, naar het buitenland vertrokken, zoodra zijn deel van het werk was afgeloopen.’

(*Wordt vervolgd.*)

Het vegetarisch restaurant-hotel ‘Pomona’ te 's-Gravenhage. Met illustratiën.

‘En hoe bent u nu eigenlijk vegetariër geworden?’ vroeg ik, die het vleesch nog niet heb afgezworen, aan de vriendelijke directrice van genoemde inrichting, die 9 Juni officiëel in de Nieuwstraat No. 24 werd geopend.

Tenger en bleek, maakte zij niet, zooals de heer De Clercq, op mij den indruk van een wandelende propaganda voor het vegetarisme, maar toen zij mij meedeelde, dat ze in haar jeugd voortdurend ziek geweest was en men zelfs voor longtering gevreesd had, moest ik erkennen, dat de resultaten van de vleesch-onthouding groot waren geweest.

‘'t Is zoowat zes of zeven jaar geleden,’ zoo vertelde ze mij, ‘dat ik in de Haagsche Courant een artikel las, geschreven door een vegetariër, die een stuk van Dr. Snijders, handelend over de voedingskwestie en verschenen in de “Vragen des Tijds”, met kracht bestreed. Wat er precies in stond, weet ik zoo

RESTAURATIE-ZAAL.

niet meer, maar de vegetariër verdedigde zijn standpunt met zóóveel vuur, dat ik besloot eens een proef te nemen met de vegetarische leefwijze.

Ik had al zóóveel doctoren geraadpleegd en was zelfs voor mijn gezondheid op Scheveningen gaan wonen, zonder er eenige baat bij te vinden, dat ik nu op deze proef àl mijn hoop gevestigd had. Héél voorzichtig legde ik het aan, verminderde langzamerhand mijn dagelijksche portie vleesch, at daarna maar eenige malen in de week vleesch, totdat ik het eindelijk geheel naliet en dus vegetarisch begon te leven. Na dien tijd ging mijn gezondheid vooruit, en hoewel ik niet tot de sterksten behoor, ben ik toch in staat een drukken werkkring te hebben, - iets, waarvan ik vroeger niet had durven droomen.’

En ze vertelde me nog meer: hoe heerlijk het is, voor een zeker ideaal te leven en te strijden met de vaste overtuiging, dat het kan bijdragen tot de vermeerdering van het menschelijk geluk! Want hoeveler gezondheid wordt bedorven door een ondoelmatige vleeschvoeding en door een overmatig gebruik van prikkelende middelen, als specerijen, zout en alcoholische dranken!

De zeer te eerbiedigen machtspreuk der vegetariërs: *Matigheid in alles*, uit zich niet alleen in hun voeding, maar ook in hun uitspanningen en vermaken, terwijl hunne meer vereenvoudigde leefwijze zich eveneens toont in de kleeding en de woning.

Vandaar dat men in het nieuwe restaurant-hotel streeft naar aflevering van smakelijke gerechten, waarin men van vleesch geen, en van genotmiddelen slechts een spaarzaam gebruik heeft gemaakt, maar daarentegen een groot deel van de buffet-ruimte afstaat aan schalen met versche en gedroogde vruchten; vandaar dat alle localiteiten licht, luchtig en ruim zijn, en hoe eenvoudig ook ingericht, een geest van gezelligheid en goeden smaak ademen.

Op de nieuwe inrichting hoop ik straks nog even terug te komen, maar eerst is het niet onaardig eens na te gaan, hoe 'Pomona' tot den tegenwoordigen bloei is gekomen. Haar bakermat vond zij op de 'Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid', in 1898 te 's-Gravenhage gehouden, waar een kleine afdeeling, tot restaurant ingericht, onder leiding van de Wed. E.M.v.d. Molen, den Nederlandschen Vegetariërsbond vertegenwoordigde.

Door de billijke prijzen en de smakelijkheid der afgeleverde spijzen en dranken liep het bijkans storm in het vegetarisch restaurant, waar men dikwijls de dames Suze Groshans, Marie Jungius en de dochtertjes van den heer Kerdijk met de bediening kon zien helpen, terwijl deze plaats het vereenigingspunt werd van de vrouwen, die gedurende de maanden Juli, Augustus en September haar werkzaamheden op het tentoonstellingsterrein vonden. Voor en na de congressen was het ook hier, waar dikwijls de discussies werden voortgezet en de nieuwste ideeën behandeld.

Het succes van het vegetarisch restaurant op de tentoonstelling leidde er toe, dat de Wed. Van der Molen, in overleg met den vegetariërsbond, haar werkzaamheden voortzette in de Nieuwstraat hier ter stede.

Opmerkelijk is het, dat zij hiertoe een pand gehuurd kreeg van de firma Streng, de grootste vleeschhouwers van 's-Gravenhage, die, hoewel zij toch onmogelijk een voordeel in het ontstaan van een vegetarisch restaurant konden zien, zonder de minste bezwaren het bovenhuis aan haar afstonden.

Ja, het gebeurde zelfs, dat zij nu en dan maaltijden aan het vegetarisch restaurant bestelden!

Ook in het tamelijk beknopte bovenhuis gingen de zaken goed; veel van de 'dames van de tentoonstelling' bleven de vegetarische leefwijze getrouw en een groot aantal niet-vegetariërs namen daar hun ontbijt of middagmaal, omdat prijs, bereiding en bediening niets te wenschen overlieten.

De steeds grootere toevloed van bezoekers maakte uitbreiding zeer noodzakelijk. Daartoe werd een obligatie-leening gesloten; de Wed. Van der Molen verbond zich voor een uitbetaling van 4% rente aan de aandeelhouders en een groot pand in dezelfde straat werd gekocht, verbouwd en naar de eischen des tijds ingericht.

Weer eigenaardig is het dat, nu Streng, de vleeschhouwer, niet meer de naaste buur was, een vischhandelaar de overbuur is geworden, die een even groote liberaliteit toont, door nu en dan porties eten aan het vegetarisch restaurant te komen bestellen.

De in lichte kleuren geschilderde restauratiezaal met haar vriendelijk buffet vol blozende vruchten en kleurige bloemen, de sneeuwwit gedekte tafeltjes, eveneens met bloemen

LOGEERKAMER.

versierd, de gemakkelijke leestafel, voorzien van allerlei brochures op sociaal gebied, vooral op dat der gezondheids- en der voedingsleer, geeft dadelijk een prettigen, gezelligen indruk. Een der tafels biedt ook de gelegenheid tot correspondeeren aan, terwijl adresboek en spoorboekje niet zijn vergeten. Aan de wanden hangen de voedingstabellen van Dr. Snijders en Huizinga, benevens het beleefd verzoek *niet te rooken* en *geen honden mee te brengen.*

Een uitstekend aangebrachte ventilatie maakt het verblijf in de zaal aangenaam, terwijl zij ook zorgt, dat in de achterliggende keuken geen àl te hooge temperatuur kan heerschen. De zaal ontvangt gedeeltelijk, de keuken geheel haar licht van boven, terwijl men gelijkvloers spijskast, kantoor en closets, op de nieuwste wijze ingericht, aantreft.

De twee volgende verdiepingen zijn geheel voor logies beschikbaar gesteld, en het viel ons op, hoe gemakkelijk, huiselijk, smaakvol en toch eenvoudig de kamers er uitzien.

Vooral voor alleenreizende jonge meisjes en

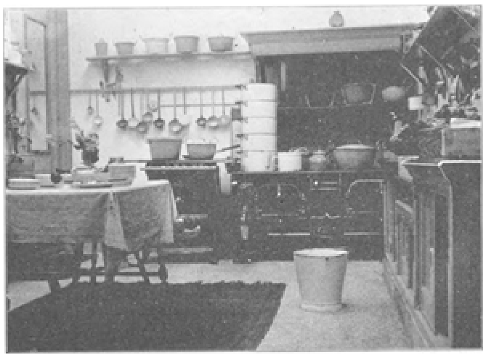

KEUKEN.

vrouwen lijkt mij dit hotel bijzonder geschikt; bovendien is het logies goedkoop (op de eerste verdieping kamer met ontbijt f 1.80, op de volgende f 1.40), en het fooienstelsel afgeschaft.

Een badkamer is niet vergeten, terwijl het geheele huis de gemakken bezit van electrische schellen en spreekbuizen.

Op de zolderverdieping werden ons ook de kamers van het dienstpersoneel getoond, die licht, luchtig en frisch zijn en gezellig ingericht. En dat het den meisjes bevalt, die eenmaal haar tenten bij mejuffrouw E.M. van der Molen hebben opgeslagen, blijkt wel hieruit, dat zij nooit uit zichzelve over heengaan spreken en dat zij, die vanaf de oprichting aan het vegetarisch restaurant verbonden waren, nog steeds er aan werkzaam zijn. Als de zaken blijven goed gaan, zal ook, volgens de humane beginselen waarnaar hier wordt geleefd, het personeel aandeel in de winst krijgen.

Winst is hier echter niet het hoofddoel; de Wed. Van der Molen en de president van den Vegetariërsbond, de heer Valk, die schertsenderwijs weleens 'de geest van het restaurant' wordt genoemd, stellen zich vooral, door den bloei van 'Pomona', een krachtige propaganda voor van de vegetarische leefwijze, die werkelijk al veel aanhangers heeft gevonden.

Op den officieelen openingsdag werd aan de pers een diner aangeboden, dat door alle aanwezigen met zeer veel waardeering en smaak werd genuttigd; volgens algemeen oordeel behoefde het in voedzaamheid en smakelijkheid volstrekt niet onder te doen voor anti-vegetarische middagmalen. Het menu was als volgt:

Piet-Heinboonensoep - Champignonpasteitjes - Sleepasperges - Gestoofde kropjes sla - Schijngehakt (zeer smakelijk, maar waarom zulk een naam, die aan dierlijk voedsel herinnert?) - Aardappelen met boter - Italiaansche sla - Flensjes met rhabarber - Aardbeien met room.

Als drank werd Apollinaris- of Victoriawater aangeboden en het diner besloten met een kop koffie met room. Niettegenstaande de afwezigheid van alcoholische dranken waren stemming en gesprekken zeer levendig.

Met zeer veel waardeering heeft dan ook de dagbladpers in verschillende Haagsche couranten melding gemaakt van het nieuw opgerichte hotel en restaurant, dat werkelijk een bezoek of verblijf overwaard is.

Den Haag, Juni 1900.

SUZE S.

Een spookgeschiedenis.
Schets uit het Kazerneleven door Ed. Thorn Prikker.

'Zeg, die Lientje....'

'Daar begint-i waarachtig weer over Lientje!'

'Nou, ja; maar ik heb haar gister....'

'Wat kan mij dat schelen!'

'.... gister zien loopen....'

'Ik heb haar vandaag nog zien loopen.'

‘Niet waar! Vandaag is ze er niet!’

‘Hoe weet jij dat?’

‘Dat gaat je niet aan. Ze is uit de stad, naar haar tante in Delft.’

‘Je schijnt goed op de hoogte te wezen!’

‘Dat ben ik ook!’

‘Kom, kom, je kent haar net zoo weinig als wij. Of denkt je, dat je haar beter kent, alleen omdat je haar hebt zien loopen?’

‘Dat niet! Maar....’

‘Laten we nou over wat anders praten. Die Lientje hangt me al zóó ver de keel uit!’

‘Wat een blaaskaak! Lientje hem de keel uithangen! Hij is misschien nog gekker van haar als één van ons.’

‘Zulke flauwiteiten als gek van een meisje zijn, laat ik aan kleine jongens zooals jelui over.’

‘Wat een blaaskaak! Wat een blaaskaak!’

Dit verwarde gesprek had plaats op de binnenplaats in de kazerne van het ‘instructie-bataljon’ te Schoonhoven. 't Waren jeugdige, aanstaande artilleristen, die na met het zware kanon, dat middenin stond, gemanoeuvreerd te hebben, eenige oogenblikken zaten uit te rusten van dien vermoeienden arbeid. Ze hadden - een goede dertig in getal - een rustplaats gezocht in de schaduw van den hoogen muur, die de binnenplaats afsloot. Sommigen zaten op banken, anderen op den grond met den rug tegen den muur geleund, allen babbelden en kakelden met een ijver, die den toeschouwer het bewijs zou geleverd hebben voor de waarheid, dat de jeugd geen rust behoeft. Een oude sergeant, die hen onderricht had in de behandeling van het kanon, genoot op meer doeltreffende manier zijn vrijen tijd; met beide handen in de zakken van zijn witte dienstbroek, wandelde hij voor de buitenpoort van de kazerne heen en weer, nu en dan een groet wisselend met een voorbijganger of een opmerking makend tegen een schildwacht, die, de sabel in den arm, op wacht stond. De jongens, aan zijn zorg toevertrouwd, hadden dus vrij spel bij hunne gesprekken, zoolang geen nieuwe taak hen in beslag nam. 't Waren nog bijna kinderen, die hier voor den krijgsdienst werden opgeleid. Hun ronde, roode wangen en heldere oogen kwamen aardig onder de politiemuts uit en hun ledematen, nooit vermoeid schijnend, waren onder het spreken door, bijna aanhoudend in beweging. Nu eens trachtte de een den ander van zijn plaats te duwen, dan weer verrichtte er een gymnastische toeren, daarbij aangemoedigd en gecritiseerd door zijn makkers; een derde floot wijsjes op zijn vingers, een vierde deed weer wat anders en zoo ontbrak het niet aan bezigheid.

Aan het gesprek, zooeven vermeld, had bijna ieder van de aanwezigen deelgenomen; het onderwerp was van dien aard, dat het wel van zelf sprak, dat ieder er het zijne over gezegd had. De jonge soldaat, die Lientje ‘gisteren gezien had,’ was een kloeke, blonde jongen met breede schouders en een gelaat, waarvan de goedige guitigheid die er uit sprak het waarschijnlijk maakte, dat hij onder zijn makkers een ‘haantje de voorste’ was. Hij had ‘Lientje gezien;’ niemand wilde het gelooven, ieder beweerde dat hij haar óók gezien had, want... Lientje te zien was een genoegen, dat men elkander ijverig misgunde.

't Behoeft dus niet te verwonderen, dat de eerste spreker geen gelegenheid kreeg zijn verhaal, dat zoo schoon aangevangen was, tot het einde toe ten beste te geven.

Want misschien had hij nog wel meer gedaan dan haar zien, misschien had hij haar gesproken, met haar gewandeld, wie weet... zoo dacht men, en men wilde liever in twijfel blijven, dan den gelukkige om die gelukzaligheden te moeten benijden.

Dat het nu ook juist die Karel Wast had moeten zijn, die haar gezien had en nog andere fortuintjes had gehad! Karel had altijd wat voor bij de meisjes, omdat hij zoo oolijk tegen haar lachen kon en zich op allerlei manieren aangenaam bij haar wist te maken met dingen, die anderen niet durfden bestaan, en dus, men benijdde Karel dubbel het geluk, Lientje te hebben gezien.

Wie was Lientje?

Lientje woonde aan den overkant van de kazerne met haar moeder, die sinds korten tijd weduwe was, in een lief huisje. Gedurig hadden de bewoners van de kazerne gelegenheid Lientje te bewonderen, en, of het toeval of opzet was willen we in het midden laten, zoo dikwijls soldaten-gezichten voor de ramen zichtbaar waren, zoo dikwijls ook had Lientje een boodschap te doen, den belknop te poetsen of de bloemen in het tuintje voor haar huisje te begieten. 't Gevolg was, dat de jonge landsverdedigers Lientje's aandacht voortdurend op zich trachtten te vestigen, ieder het er op aanlegde een blik van haar op te vangen of haar op straat tegen te komen, om dan in de gelegenheid te zijn haar deftig te salueeren, waarop zij dan gewoonlijk het hoofdje wat naar beneden boog en den groet niet beantwoordde, hoewel in haar éénen mondhoek iets ontstond, dat veel had van het begin van een glimlach. De soldaat ging dan rechtop in militaire houding verder en vertelde aan zijne kameraden, dat hij Lientje tegengekomen was en deze tegen hem gelachen had, eene verklaring, die met allerlei uitroepen van twijfel aan des vertellers waarheidszin ontvangen werd.

Vooral Karel Wast's betrouwbaarheid werd bij zulke gelegenheden nogal eens in twijfel getrokken, - 't gebeurde dan ook te dikwijls dat hij beweerde door Lientje's lach gelukkig gemaakt te zijn.

Waren de jongens op de recrutenzaal en ging de deur van Lientje's huisje open om de lieftallige bewoonster in persoon naar buiten te laten, dan verkneuterde zich degene, die toevallig voor het raam zat, in het genoegen haar aanblik alleen te genieten, terwijl zijne makkers, door andere bezigheden opgehouden, daarvan verstoken bleven. Soms echter werd het genot den gelukkige wel eens te machtig en riep hij in vervoering uit: ‘Dáár komt Lientje.’

Als een lawine stormde dan alles naar de ramen, en naast, boven en onder elkaar verdrong de geheele compagnie zich voor de nauwe ruimten, die hun vergunden het belangwekkende tooneel van Lientje's verschijning gade te slaan.

Lientje, die vol bescheidenheid en eenvoud voorbijging, verzuimde dan echter niet tersluiks even naar boven te kijken, en met nog wat meer coquetterie dan gewoonlijk ging ze de met hoofden gevulde ramen voorbij.

Lientje was dan ook erg mooi; en bovendien ze was de dochter van den korten tijd geleden gestorven sergeant-majoor. De herinnering aan de gevreesde figuur, de heugenis aan veel dagen politiekamer en provoost, terwille van onschuldige vergrijpen opgeloopen, schenen de figuur van zijne dochter in het oog van de jeugdige soldaten nog te verheffen. Vooral blijken van bewondering voor Lientje werden steeds door den vader met vreeselijke gestrengheid gestraft. Hij had zich naar 't scheen ten doel gesteld, de zoo natuurlijke ridderlijkheid jegens Lientje in het soldaten-gemoed te dooden. Lientje was de verboden vrucht geweest, waarnaar de begeerte reeds door een geduchten vader als een zonde werd beschouwd, die slechts in de duisternis van het cachot kon worden geboet. Sinds die verschrikkelijke figuur het tijdelijke met het eeuwige verwisseld had, kon men met een meer onbeschroomd gemoed de

koningin van zijn hart bewierooken. Men mocht nu over haar praten, naar haar kijken, haar groeten en vrij verklaren, dat men het als het doel van zijn hoogste streven beschouwde eenmaal met haar te mogen praten. Misschien!... Misschien!

Zoo stonden de zaken op dien gedenkwaardigen dag, toen Karel Wast verklaard had Lientje te hebben gezien. Zooals gezegd, kon hij niet dan met moeite de aandacht van zijn kameraden verkrijgen voor wat hij verder te vertellen had.

Evenwel, door alle opmerkingen en schimpscheuten heen wist hij zijn nieuws aan den man te brengen.

Lientje was als altijd heel netjes gekleed geweest; een wit bloesje, een zwart rokje, mooie krulletjes in het haar, dat met schildpadden speldjes was opgemaakt, in één woord, om door het oog van een naald te halen. Maar - en nu kwam het gewichtige - ze had wat nieuws aangehad, *wat nieuws* en bij die mededeeling deed de nieuwsgierigheid den spot verdrijven.

‘Wat nieuw!’ vertelde Karel. ‘Een prachtige ceintuur om haar middel. Mooi! Van goud en met blauw en rood geborduurd. 't Blonk in de zon...’

‘Goud!’ riep een ongeloovige.

‘'t Zal goud geweest zijn, waar ze de chevrons van de officieren van maken!’ veronderstelde een ander, vanwege zijn groot reusachtig reukorgaan de ‘Krootneus’ genoemd.

‘Heb je dat nou al geroken? Of-i ook 'n goeien neus heeft. Daar haal je 't niet bij,’ spotte de ‘rooie’, die dien naam aan zijn rossig haar te danken had.

Men lachte, maar toch nieuwsgierig en onder den indruk van Karel's mededeeling, niet zoo luidruchtig als gewoonlijk bij de aardigheden van den ‘rooie’.

‘Zou ze naar een partij gegaan zijn?’ werd er gevraagd.

‘Dat weet ik niet. Maar vandaag is ze naar Delft. De juffrouw uit den sigarenwinkel vertelde het me,’ zoo wist een ander in te lichten.

‘Toch zeker naar een partij. Zulke gouden dingen draag je niet elken dag!’

‘Daar heeft hij gelijk in. Maar ik zeg maar...’

‘In 't gelid!’... klonk op eens het commando van den sergeant, die er behagen in schepte het pratende gezelschap aldus te verstoren. In een oogenblik stonden de jongelieden in het gelid, en volgden des sergeants bevelen, die als met een stroom koud water de verliefde harten deden bekoelen.

* * *

Het was avond geworden; de nieuwe wacht bezette het lokaaltje aan den ingang van de kazerne; de posten daarbuiten moesten worden afgelost. Daaronder was er vooral één, die door de jongelieden 's nachts, tegen het uur van twaalven, vol heimelijke vrees bekleed werd. Het was bij de bakkerij; achter zich had men een paar dijkjes, waarin de kazernen lagen; het schilderhuis stond op eenigen afstand daarvan onder boomen en voor zich uit strekte een stukje grasland zich uit, links begrensd door de huisjes van een der dorpsstraten, waaronder dat van Lientje; rechts was een boschje met dicht kreupelhout bezet, waardoor een paar smalle laantjes naar den polder leidden; en eindelijk voor zich uit zag men het kerktorentje en daaromheen het kerkhof. Begrijpelijk was het dus dat de jonkman, die daar in de eenzaamheid voor de veiligheid te waken had, wel eens door een huivering bevangen werd en blij was als hij den regelmatigen stap van de aflossing hoorde naderen.

Karel Wast moest de wacht betrekken.

‘Heb je je slappe wasdoos bij je?’ vroeg de ‘rooie’, die naast hem was komen zitten.

‘Mijn slappe wasdoos? Waarvoor?’

‘Ik zou je raden ze maar mee te nemen. Die lange majoor....’

‘Wat meenemen!.... Ik heb geen was noodig.’

‘Dat denk je maar,’ legde de ‘rooie’ uit. ‘Ik heb verleden Maandag ook bij de batterij op post gestaan, en 't was een geluk dat ik toevallig nog een kluitje in mijn zak had. Ik heb het tusschen me vingers week gekneed en hij was er mee tevree.’

‘Wie?’

‘Wel, de lange majoor.’

‘De lange majoor? En die is dood!’

‘Dat is het hem juist. Hij ligt op 't kerkhof, maar 's nachts komt hij er uit! Je weet toch dat er vlak bij den weg zoo'n groote slijpsteen staat? Nou, daar slijpt hij zijn mes op. En dan moet jij hem helpen. En als je dan geen slappe was bij je hebt, dan gaat 't.... rits.... in eens je lijf in, en je bent er geweest. Ik zou je bepaald aanraden je slappe wasdoos mee te nemen!’

‘Wat 'n bijgeloof! Ik ben heelemaal niet bang voor den langen majoor,’ zei Karel vol moed.

‘Nou, je moet het zelf weten.’

Karel ging met twee man en een korporaal de wacht bij het kerkhof aflossen. Met regelmatigen tred ging hij over den weg en achter de dorpsstraat om. Karel durfde niet omzien naar Lientje's huisje, dat mocht niet! Hij zag den slijpsteen staan; onbevreesd liep hij met zijn twee kameraden verder. Die rooie met zijn langen majoor! Hij had hem maar bang willen maken, zeker uit wraak dat hij Lientje niet gezien had! Lientje wou van hem tòch niets weten. 't Is wat moois, rood haar!

‘Werda,’ klonk het uit 't duister.

‘Aflossing,’ antwoordde de korporaal.

De wacht ging voor zijn huisje staan, de gebruikelijke vragen en antwoorden werden gewisseld en weldra stond Karel in zijn plaats.... alléén. Hij hoorde de voetstappen van zijn kameraden wegsterven, toen nog een commando van den korporaal en het was stil.

Toch donker hier onder die boomen! En wat 'n stilte! Alleen kwam zoo nu en dan de wind door het loover blazen en het klonk dan net als een zucht.

Karel ging met het geweer op den schouder voor zijn huisje op en neer loopen. Tien passen heen, tien passen terug! Kijk, daar was het licht uit Lientje's huisje! Ze zou nu wel weer thuis zijn; zeker vertelde ze aan haar moeder van de genoegens die ze had gesmaakt. 't Zou wel aardig zijn daar ook zoo bij te zitten in dat kleine huisje. Beter dan hier zoo alleen en vlak bij dat kerkhof.... Toch wel wat huiverig!.... Niet dat Karel bang was! O, neen, hij had toch zijn geweer, en een knappe jongen die hem durfde aanraken. En dan, de wacht was toch betrekkelijk dichtbij; even alarm maken en je had hulp.... Kijk, daar staat de slijpsteen, waarop de majoor zijn mes slijpt om er een te vermoorden. Wat idee toch! Ze zeggen hier altijd dat de dooien wel weer terug kunnen komen....

De wind suisde door de boomen, met een langen, klagenden zucht.

Hoe laat zou 't al zijn? Een uur op wacht staan is toch een heelen tijd! Karel ging in zijn huisje staan, leunend tegen den post, uitkijkend naar rechts, waar hier en daar een verlicht raam hem nog tegenlichte. Die hadden het gemakkelijker, die konden slapen, terwijl hij hier zoo moederziel alleen moest staan, alleen met de dooden. Flauw eigenlijk van de ‘rooie’ om je zoo'n verhaal te doen; erg flauw, Karel zou hemzelf wel eens hier willen zien staan!....

Wat was dat? Wat was dat dáár, langs die haag. Iets wits, het liep en toch.... hoorde hij geen voetstappen. God, wat zou dat zijn? Schieten? Neen, dat durfde hij niet! Liefst maar stil blijven staan.

Karel sidderde van het hoofd tot de voeten. Hij had langs de haag van het kerkhof iets wits zien loopen en hij zag 't nu duidelijk, 't was een mensch.... of een spook, heelemaal wit en mager en lang. 't Spook liep verder, langzaam, ten minste niet vlug, verdween in het boschje achter het stukje grasland. En kort daarop hoorde hij het, akelig door de ziel snijdend: hie.... ie.... ie, heu.... eu.... eu; hie.... ie.... ie, heu.... eu.... eu; hie.... ie.... ie, heu.... eu.... eu; altijd maar door, een heelen tijd lang dat akelige geluid, snerpend in de stilte. 't Was net een mensch die ze hadden vermoord en nu zieltogend de laatste klanken uitstootte. Bepaald, er was daar iemand door het spook vermoord. God, God! Wat een angst! Wat zou hij doen? Wegloopen? Hij kon niet en stond altijd maar

bewegingloos in zijn schilderhuis, bevend, akelig, heelemaal met koud zweet bedekt; en onderwijl duurde het maar voort dat vreeselijke, die tonen van marteling, die het slachtoffer uitstootte: hie.... ie.... ie, heu.... eu.... eu; hie.... ie.... ie, heu.... eu.... eu.... Toen hield het op.... gelukkig, het was voorbij; maar, néé, néé, daar kwam het spook weer voor den dag; zie hoe akelig het met de armen zwaait, hoe langzaam het loopt, dood-moe zeker van de worsteling met het slachtoffer, die arme ongelukkige, die achter in dat boschje was geworgd. Kijk, daar gaat het, strompelend, net of het iets zwaars draagt.... o God! Nu begreep Karel het eerst; het spook had het lijk bij de haren gegrepen en sleepte het nu mee. Ja, ja, kijk, het sleurde over den grond, het moest mee, mee het graf in, diep, en niemand zou er ooit een spoor meer van vinden.

De arme Karel leefde bijna niet meer; met opengesperde oogen, bevend over 't geheele lichaam, zag hij het akelige tooneel aan, dat door een flauwen maneschijn werd verlicht; het ging langs de haag, zoodat hij het lijk niet zien kon; naar het kerkhof ging het niet, neen, het ging in de richting van Lientje's huisje. Wat zou het daar gaan doen?

Op eens liet het spook

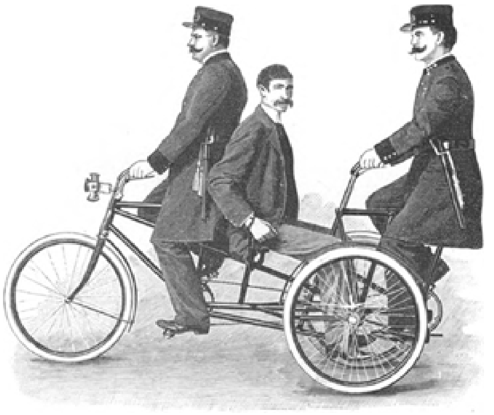

DE FIETS IN DIENST DER NEW-YORKER POLITIE.

zijn last los; het keerde terug, langzaam met gebogen hoofd, dan hier, dan daar gaande, net of het treurde over zijn daad. ‘Zou 't berouw hebben?’ dacht Karel, wien het angstzweet nog op het gelaat stond. Het dwaalde maar rond, verdween nog even in het boschje en keerde toen sneller gaande langs de haag terug, tot bij het hekje van een der tuintjes, en daar gekomen was het op eens verdwenen, voorgoed.

Karel wachtte nog lang, zijn geweer omknellende en aandachtig uitziend in de richting waarin het spook verdwenen was. Hij werd wat kalmer, zijn angst verminderde. Zou hij nu alarm maken en zijn kameraden roepen? Misschien leefde het slachtoffer nog en kon men het helpen. Maar als hij leven maakte dan kwam het spook misschien weer terug! Eerst zelf maar eens kijken.

Voorzichtig, het geweer geveld, ging hij vooruit, het stukje grasland over; het hooge gras doofde het geluid van zijn schreden en zonder gerucht te maken kwam hij bij de haag. Hij keek er overheen, maar er was niets te zien.... ten minste... wat stond daar bij dat struikje? Nou oppassen! Goed kijken! Een lijk was 't niet; daarvoor was 't te klein. Overigens deed het ook niet... Nog wat nader, de bajonet vooruit en bij 't eerste onraad zou hij heusch 't ding een por geven! Hij kwam nòg nader. Wat was het wel?... O, een emmer water...

Een zucht van verlichting welde uit Karel's borst. Aangemoedigd ging hij nu verder rondkijken. Daar was het spook heengegaan, in de richting van Lientje's huis. Wat zou 't daar gedaan hebben? Karel begon meer en meer te gelooven, dat hij zich maar wat verbeeld had. Wat zou het spook nu toch bij Lientje hebben moeten doen?

Hij keek nog eens rond. Wat lag daar nu weer? Een koppel? Ja, waarachtig, 't leek wel een koppel! De zijne toch niet? Hij bukte zich, en terwijl hij zich bukte hoorde hij van verre den pas naderen van de aflossing. Als een haas rende hij over het stukje grasland en had nog juist den tijd zijn vondst onder zijne kleeren te bergen en zich in militaire houding voor zijn schilderhuis te plaatsen. Toen:

'Werda,' riep hij.

'Aflossing!' klonk het in het donker.

'Contrasein,' etc. etc.

'Ik heb den langen majoor nog gesproken,' fluisterde hij tot den rooie, terwijl deze zijn plaats voor het schilderhuis innam, 'maar bij jou zou hij niet komen, heeft ie me beloofd.'

'Zóó,' zei de rooie, niet heelemaal op zijn gemak.

* * *

Den volgenden dag had Karel Wast - 't was Zondag - zich al vroeg in groot tenue gestoken; de kleeren afgeborsteld, de laarzen gepoetst en de vlam van zijn schako netjes uitgekamd, ging hij de kazerne uit, zijnen makkers, die, nu in négligé nog, hem allerlei vragen nazonden, slechts antwoordend:

'Ik ga een boodschap doen voor den langen majoor!'

Inderdaad ging hij naar het huisje, waar vroeger de lange majoor gewoond had; hij belde aan; Lientje deed open; een deftig saluut en de vriendelijke vraag of hij de juffrouw ook even spreken mocht, verschaften hem toegang tot het huisje, en de deur ging achter hem dicht, iets wat de nieuwsgierigheid van zijne kameraden, die hem natuurlijk hadden bespied, ten top deed rijzen. Karel bleef een poosje onzichtbaar, terwijl het aantal nieuwsgierige gezichten voor de vensters van de kazerne steeds grooter werd en het aantal veronderstellingen ter oplossing van de vraag, hoe Karel het aangelegd kon hebben zulke avances te maken bij aller aangebedene, legio.

'Wat weerga, ik zou wel eens willen weten hoe hij dat heeft aangelegd!' riep er een.

''t Is duivelskunstenarij! De jongen boft ook altijd,' verklaarde een ander.

(*Slot volgt.*)

De fiets in dienst der New-Yorker politie.

Een totnogtoe ongekend gebruik maakt tegenwoordig de New-Yorker politie van het rijwiel. Zooals onze afbeelding doet zien, is het een speciaal voor het doel vervaardigde driewieler, die door twee politieagenten in beweging gebracht wordt, en in het midden plaats aanbiedt voor den te vervoeren gevangene.

Gewoonlijk maakt men in New-York van dit voertuig geen gebruik bij het transporteeren van gevangenen, maar doet het meer dienst als men een weerbarstigen overtreder der wet op een gemakkelijke wijze onschadelijk wil maken.

Mooi Maartje
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 307.)

‘Maar wie kan et dan in de doos estopt ebben?’

‘Ja! 't is onbegrijpelijk! Maar weet je wat? we zullen het onderzoeken. Mijn raad zou wezen, dat Maartje het geschenk moest medenemen, en voorloopig opbergen, totdat

HOOFDINGANG DER PARIJSCHE TENTOONSTELLING.

we te weten zijn gekomen, wie de milde gever is. Komaan! wees nu eens kalm, maak je gauw klaar, en laten we dan nog even onze plaats innemen: het is nu in een ommezientje gedaan.’

En na deze zitting, de laatste, beloofde de heer De Vos nogmaals, dat hij een onderzoek zou instellen, en hij haar zijne bevindingen zou komen mededeelen.

't Is geen wonder, dat de kleinoodiën thuis nogmaals en nogmaals gepast en bezichtigd worden van alle kanten, en dat Maartje later op haar slaapvertrekje het spiegeltje ter hand neemt, om zichzelve in dat schitterende tooisel te bewonderen.

‘'t Is te mooi!’ zegt ze alweder. Ware zij meer belezen geweest, misschien had ze met Margaretha uit Goethe's Faust uitgeroepen:

> Darf mich, leider! nicht auf der Gassen,
> Noch in der Kirche mit sehen lassen!

Ten minste, na langdurige beschouwing pakt zij alles netjes in, en bergt zij de kostbare doos, onder het slaken van een diepen zucht, weg in eene der laden van haar kastje.

IV.

'tIs een paar dagen later. De Noord-Oostenwind is gaan krimpen tot vlakbij het Zuiden. Het is warm, voor den tijd van het jaar; de zon wordt door geen enkel wolkje, ook maar voor een oogenblik, bedekt.

Het bloemhout, zooals: jasmijn, sering en goudenregen, staat in de tuinen der villa's in vollen bloei, en doorgeurt er de lucht. De oude iepeboomen langs den weg hebben de schutblaadjes van hun bloesem reeds geruimen tijd afgeschud, en beginnen zelfs vrij wat schaduw te geven.

De eiken en de berken in de Scheveningsche boschjes ontplooien hunne jeugdige blaadjes in al hunne kleurschakeeringen: als hoofdtoon groen, met bruin en geel gemengd. De zangvogels vereenigen er zich tot een veelstemmig koor, waarbij de nachtegaal in het kreupelhout zijn solo lustigjubelend laat galmen.

'tIs heerlijk in die Scheveningsche boschjes, bijna zoo oud als de weg. Niet lang nadat het ontwerp van Huygens werd uitgevoerd, ontstond ook het plan, om de duinen ter rechterzijde van den weg te bepooten. De hoogten en laagten werden daarbij behouden, zoodat, wanneer men zich thans te midden dier bosschen bevindt, men zich gemakkelijk zou kunnen voorstellen, in Gelderlands schoone dreven te zijn.

Het is hier almede eene geliefde en druk bezochte wandelplaats, inzonderheid voor hen, die natuurschoon boven kunst verkiezen; en 't is daarenboven eene veilige plaats voor diegenen, welke zich niet zoo gemakkelijk in de grootere drukte van den straatweg bewegen, omdat de breede paden niet mogen worden bereden, uitgenomen de weinige, die daarvoor bepaald zijn aangewezen. Geen wonder, dat de stadbewoners, die geene noemenswaardige tuinen bezitten, een druk gebruik maken, om er hunne kinderen met juffrouwen of dienstmeisjes heen te zenden.

Onder de wandelaars, die hier heden van het mooie weer genieten, ziet men een heer van eenigszins gevorderden leeftijd, doch als dandy gekleed, zich langzaam voortbewegen, een wandelstok onder den arm, de handen op den rug. Na eenige oogenblikken blijft hij staan naast eene der vele banken; hij neemt den deftigen, nieuwen glimmenden hoed in de hand, hij veegt met den zakdoek zijn voorhoofd af, hij zet den hoed weer op, en neemt plaats op de bank. Nu tast hij naar eene sigaar uit zijn koker, steekt haar aan, en gaat welgevallig zitten genieten van den geur; alles rustig-langzaam.

In deze kalm-genietende houding zal hij zoowat een kwartier gebleven zijn, als hij zich plotseling opricht. Met de hand boven de oogen, om zich tegen het felle zonlicht te beschermen, tuurt hij naar een zijpad, niet verre van hem af, waar hij een Scheveningsch meisje zich met veerkrachtigen tred dorpwaarts ziet begeven. Nog even getuurd! Ja, zoowaar! 't is mooi Maartje!

Zij heeft een boodschap gedaan in de Riouwstraat, en is van daaruit het bosch ingeloopen, om zich den weg naar huis een weinig te bekorten.

De ietwat oudachtige, deftige heer schijnt plotseling wel tien jaar jonger geworden; hij rept zich, tusschen wandelaars en kinderwagens door, naar het meisje, dat links- noch rechtsziende haren weg vervolgt.

Spoedig is hij haar op zijde getreden, en spreekt hij haar aldus aan:

‘Wel, Maartje! hoe gaat het? Heb je zoo'n haast?’

Zij ziet hem aanvankelijk verwonderd aan, voordat ze zegt:

‘Maer, meneer,’ doch nadat zij hem eenige oogenblikken aandachtig beschouwd heeft, vervolgt ze: ‘O, jae! ik ken u al, 't is waer! U was lest bai meneer De Vos!’

‘Juist, Maartje! we zijn dus kennissen, nietwaar? Dat geeft me dan ook de vrijheid, om je te vragen, of ik een eindje mag meeloopen. Ik heb je wat belangrijks te zeggen.’

Zij toont zich uiterst verbaasd. Hoe! een zoo deftig heer, dien ze slechts éénmaal vluchtig ontmoet heeft, en dien ze zelfs nauwelijks herkende, zou haar wat belangrijks mee te deelen hebben! Zij vindt het daarbij wel ‘een beetje raer’ om met zoo'n mijnheer te wandelen, en 't lijkt wel of al de menschen naar haar kijken. Maar er is toch geen kwaad bij: hij is zoo oud, dat hij best haar vader kon wezen, en dan ook, hij is zoo ernstig en deftig. Wat kan hij haar toch te zeggen hebben? De nieuwsgierigheid overwint ten slotte alle bedenkingen; zij is er ook wel een klein beetje gevleid door, dat zoo'n groote meneer zich niet voor haar schaamt. Terwijl ze intusschen, zoo in gedachten, toch reeds eenige passen naast hem heeft afgelegd, vraagt zij:

‘Maer, hoe kunt u main nou dingen te vertellen ebben, die....’

Doch hij laat haar niet uitspreken, en zegt:

‘Wees maar niet bang of verlegen, Maartje! Denk nu eens een oogenblik, dat ik je vader ben. Ik wilde wel, dat ik het was!’ vervolgt hij met een zucht.

En zij laat een helderen lach hooren, voordat zij antwoordt:

‘Hè! Zou u dan, zoo'n groote meneer, bai ons in de Vuurbaekstraet willen wonen?’

‘Dat is nu juist niet mijne bedoeling, mijn kind!’ beweert hij met een ernstig gelaat, en dan, haar nog eens opmerkzaam aanziende: ‘Ik had eens eene dochter van jouw leeftijd, Maartje, die erg op je leek, die ook zoo vroolijk kon lachen.’

‘En?’ vraagt ze, hem nu met meer belangstelling beschouwende.

‘Ik heb haar niet meer, zij is dood.’

Met deze bekentenis heeft hij haar vertrouwen gewonnen en haar medelijden gewekt; en als hij haar daarop uitnoodigt, om een poosje met hem plaats te nemen op eene bank, tegenover ‘de Bataaf’, een melkhuis met speeltuin, waar op het oogenblik eenige kinderen vroolijk aan het stoeien zijn, dan aarzelt ze slechts even, doch gaat vervolgens zitten, terwijl ze zegt:

‘Maer eventjes, meneer! Ik eb niet veel taid, en moeder zou niet begraipen, waer ik zoo lange was ebleven.’

‘Nu dan! Ik heb, zooals ik je reeds zeide, eene eenige dochter gehad, die precies op je leek. Ze was even mooi, ze had dezelfde prachtige oogen, dezelfde heerlijke....’

Maartje voelt zich een blos naar de wangen stijgen. Zou die meneer dan toch misschien....? En zij valt hem in de rede:

‘Als u me niets als zulke dwaeze dingen te zeggen ebt, dan stap ik op.’ En de daad bij het woord voegende, wil zij heengaan.

Doch hij, beseffende een verkeerden toon te hebben aangeslagen, smeekt haar dringend, nog een ommezien te toeven; hij belooft haar, zeer kort te zullen wezen, en als ze, nog half-aarzelend, toch weer gaat zitten, vervolgt hij haastig:

‘Toen ik je verleden week ontmoette, werd ik terstond door die gelijkenis getroffen, en ik dacht: ach! ware zij mijne dochter! Mijn verlies is ontzettend geweest; ik had haar zoo lief, ik ben het zoo moeilijk te boven gekomen. Ik, die zooveel geld en goed bezit, ik moet missen, wat mij méér waard was dan al mijne schatten.’

‘Maer ebt u dan ook geen vrouw meer?’

‘Een vrouw?’ herhaalt hij. Op deze vraag niet voorbereid zijnde, hapert hij een oogenblik; dan wrijft hij zich over de oogen, en vervolgt hij, treurig het hoofd schuddend:

'Helaas! Ook dat geluk is mij ontzegd! Ook háár heb ik moeten verliezen! Maar om nu voort te gaan, en je niet al te lang op te houden: - toen ik jou op het atelier ontmoette in die heerlijke - ik wil zeggen in die peinzende houding, toen dacht ik aanstonds: zij moest mijne dochter zijn! Wat zou ik goed voor haar zorgen! De mooiste kleeren zouden maar juist goed genoeg voor haar wezen. Ze zou bij me in

een prachtig huis wonen op den Vijverberg, met veel bedienden. Ze zou een eigen rijtuig hebben, en alles wat haar hartje maar begeeren kon. Mijne huishoudster zou haar van alles leeren, totdat zij in staat zou wezen, om zelve den boel te besturen. - Zeg, Maartje! Wat zou je antwoorden, als ik je nu eens vroeg, of je die dochter zoudt willen zijn?'

Zij heeft hem ongestoord laten voortpraten en naar hem geluisterd, terwijl intusschen de meest tegenstrijdige gedachten haar hoofdje doorkruisen en kwellen. De prins uit het sprookje der schoone slaapster. Een paleis op den Vijverberg? Zou hij werkelijk meenen, wat hij haar vraagde? Droomt ze wellicht? Wil die rijke meneer zich eens te haren koste vroolijk maken? Maar waarom? Hij kijkt toch zoo ernstig!

En zonder zijne vraag te beantwoorden, zegt zij, nadat hij nogmaals heeft aangedrongen op zijn voorstel:

'Maar mijne ouders dan en Teun?'

'Teun! - Wie is Teun?'

'Wel! Teun, dat is main vrijer, een flinke, eerlaike visschersmaet.'

'Zoo! Maar zou die dan Maartje's geluk in den weg willen staan?'

'Neen! Maer ik een stadsjuffer, en hai....'

'O! maar er is voor hem misschien wel wat anders te vinden. Ik bedoel, we kunnen van hem ook nog wel een heer maken. Doch -' zoo vervolgt hij, bemerkende dat zij ongeduldig wordt, en het plan schijnt te vormen om werkelijk heen te gaan, 'ik wil je volstrekt niet haasten in je besluit. Ik begrijp heel goed, dat mijne vraag je heeft overvallen, en dat je er nog eens rijpelijk over denken wilt. Laat me dus over een paar dagen je voornemen weten. Ik woon op den Vijverberg No.... Je kunt me daar gerust komen bezoeken. Nu, dag lieve kind!'

De laatste woorden voegt hij er op vaderlijk-liefhebbenden toon bij, even hare hand drukkende; en dan keert hij langzaam naar de stad terug, terwijl zij zich zenuwachtig naar huis spoedt.

Het suist haar in de ooren, zij voelt hare beenen trillen en heeft het erg warm. Ze kan hare gedachten niet bijeen houden, en voelt zich, of ze gek zal worden.

Zij zal even gaan zitten hier, aan den kant van die hoogte, misschien zal dat helpen. Een klein poosje rust. Doch neen! dat helpt ook al niet; dan maar voort, zoo spoedig mogelijk naar huis!

En met gejaagden tred verlaat zij de boschjes, langs het pad tegenover den ingang van Zorgvliet, en dan houdt zij het hooge gedeelte van den weg, rechts.

'Hé! - Maertje! - Wat een haest!' hoort zij achter zich roepen. 'Wacht effen, dan gaen we saem!'

En, omziend, herkent zij een buurmeisje, met een mand onder den arm uit de stad komend; zij wacht haar op, en dan vervolgen zij samen haren weg.

Deze ontmoeting werkt gelukkig nogal heilzaam op het ontstelde gemoed van Maartje; ze begrijpt, dat ze zich nu goed moet houden, om niets van haar geheim te verklappen, en dat maakt haar reeds kalmer. Nu haar gevraagd wordt, of ze erg moe is, omdat ze 'dan daenig warm laikt,' is haar toon reeds vrij rustig bij haar antwoord, dat ze wat al te hard heeft geloopen, en dat het zoo warm is in de boschjes.

En de andere, niets vermoedende van wat geschied is, babbelt lustig door, en geeft aldus aan Maartje ongevraagd de gelegenheid, om in vrij kalmen toestand thuis te komen.

Toch brandt het haar op de tong, om moeder deelgenoote te maken van het gebeurde. Zij wordt door deze evenwel ontvangen op eene wijze, die haar onmiddellijk den lust, en zeer zeker de kans beneemt tot eene vertrouwelijke mededeeling. Nauwelijks toch heeft zij de deur geopend, of zij hoort zich op heftig-boozen toon begroeten:

‘Zoo, maid! Jai laet me ook maer mooi voor den boel zitten. Je adt best al voor een halfuur terug kunnen wezen!’

En als Maartje zich wil verontschuldigen, wordt er naar geen rede geluisterd, en snauwt moeder:

‘Nee, zwaig maer! Jai denkt nou zoo'n fain daemetje te worden, omdat ze je uiteschilderd ebben! Maer daermee kommen de aerdappels niet geschild, oor!’

‘Maer, moeder ik wou je vertellen, hoe et komt, en nou laet je me....’

‘Nee oor, dankie! Ik eb geen taid!’ en voort is moeder naar het zoldertje, om de wasch op te hangen.

Ja! moeder is een bovenst best mensch: altijd ijverig in de weer. Als ze niet met haar vischben naar de markt is, dan heeft ze het thuis druk met wasschen, schuren en schrobben. Doch ze eischt ook, dat hare dochter geen oogenblik verloren laat gaan. Zelve zal ze het grofste en ruwste werk wel verrichten, dat kan haar niet schelen; maar Maartje behoeft daarom niet leeg te zitten, daar is de Zondag voor, en behalve dat naaien en breien, kan ze ten minste wel voor den pot zorgen: haar vingers zullen er niet van bederven, al schilt zij de aardappels. 't Is hier, zooals Margaretha in Martha's tuin aan Faust vertelt:

Wir haben keine Magd; musz kochen, fegen, stricken,
Und nähn, und laufen früh und spät;
Und meine Mutter ist in allen Stücken
So accurat!

Moeder kan echter wel eens eene enkele maal onredelijk wezen; dat weet Maartje vanouds; doch óók weet ze, dat er ondanks die ruwheid, een schat van liefde voor haar woont in die borst.

Zij heeft geleerd, bij dergelijke gelegenheden, die gelukkig slechts zelden voorkomen, niet tegen te spreken, zelfs in het geheel niets te zeggen, voordat haar wat gevraagd wordt. Dat is de beste manier om moeders humeur het spoedigste tot bedaren te brengen.

Maartje gaat daarom ook thans zwijgend naar de keuken, een gunstiger tijdstip afwachtende om te vertellen, wat haar onderweg overkomen is.

V.

Maartje heeft een zeer onrustigen nacht te doorleven. In den vooravond kreeg ze, waarschijnlijk ten gevolge van wat haar in den loop van den dag was overkomen, een hevige hoofdpijn: een warm voetbad, koude wasschingen van het hoofd, niets mocht baten. Moeder, nog in hare booze luim, beschouwde de hoofdpijn meer als een gril, schoon ze zoo iets van Maartje niet gewoon is, en zond haar vroeg naar bed. Dit strookte vrij wel met Maartje's eigen wenschen: morgen zou het, hoopte zij, geheel beter zijn; ook zou moeder dan in eene betere stemming verkeeren, om de noodige aandacht te verleenen aan wat ze haar zoo gaarne reeds nu had willen toevertrouwen.

Doch de slaap wil niet komen. Rusteloos wentelt Maartje zich van rechts naar links, en dan weer omgekeerd. Denkt zij te zullen insluimeren, dan wordt ze weer aanstonds door een schok volkomen wakker. Te negen uur komt moeder even aan haar kamertje luisteren, en gaat dan, als zij niets verneemt en Maartje dus slapende denkt, naar hare eigen bedstede aan de andere zijde van den zolder. Moeder schijnt spoedig in te slapen: eerst hoort ze haar een poosje snorken, dan niets meer in dien hoek.

Er heerscht eene doodelijke stilte, alleen de kerkklok hoort zij telkens slaan: tien.... elf.... twaalf uren; overigens verneemt zij buiten niets, geen enkel gerucht, en toch kan ze den slaap maar niet vatten.

(*Wordt vervolgd.*)

Parijsche sprokkelingen door Thérèse Hoven. Met illustratiën.

Lezer, gij die rustig in uw fauteuil in uw binnenkamer of in een schommelstoel in uw veranda zit, waar de stilte door niets verstoord wordt dan door het zoemen van een bij of bet gonzen eener mug, benijd niet den tourist, die naar Parijs gaat.

Geloof me... gij zijt veel beter af dan hij - gij spaart uw geld, uw zenuwen, uw krachten, en deze drievoudige besparing weegt ruimschoots op tegen het genot, dat men er smaakt.

Er is te veel, men wordt te moe.

Een tentoonstelling, gelijk er nu, van Mei tot November, in Parijs wordt

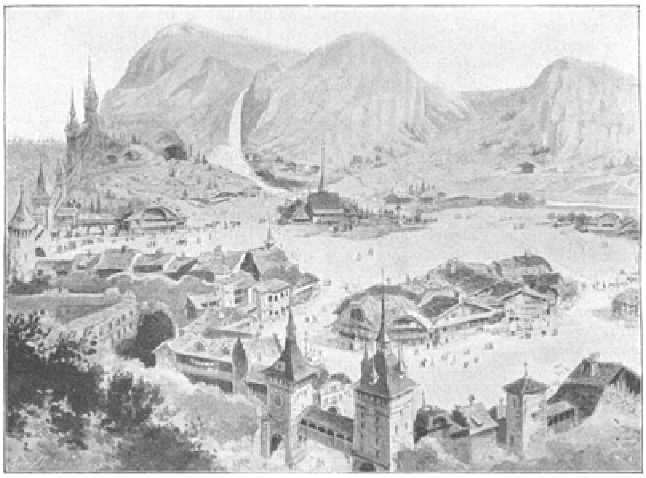

GEZICHT OP HET ZWITSERSCHE DORP.

gehouden, en die zich uitstrekt van het begin der Champs-Elysées tot aan het Trocadero, is niet te omvâmen!

Men ziet hier en daar iets, neemt het op, doch wordt wanhopend over hetgeen men ongezien moet laten. Men krijgt er denzelfden indruk als in de reuzenmusea te Londen of bij de eindelooze menu's in sommige hôtels, men treurt vooruit over 't geen men moet overslaan.

En dan zooveel werk van brein en handen voor luttele maanden! Zulk een verzameling van schatten en kunstgewrochten op elk gebied, moest minstens drie jaar in stand blijven.

De reiziger, die zijn penaten, voor een poos, vaarwelzegt om zich aan de bron van geneugten in het moderne Babylon te gaan laven, doet wèl om vooruit een gids te nemen of beter nog een leidsman te raadplegen.

Een idee! Een nieuwe specialiteit, een nieuwe carrière voor den man... neen, voor de vrouw? Op de groote pleinen voor de voornaamste ingangen moesten zich tentjes bevinden met dames, die tegen een zeker tarief raad geven over 't geen men zien moet, en over 't geen, dat men veilig over kan slaan.

Of beter nog: de leidsvrouwen moesten in de hôtels te ontbieden zijn en op de volgende manier te werk gaan: ‘Waar houdt ge van? Van kunst; goed, maak dan uw hoofdbezigheid van *le grand et le petit Palais*, die bevinden zich in 't midden der Champs-Elysées, waar vroeger *le Palais de l'Industrie* was. Dit reuzengebouw, waar

sedert de eerste wereldtentoonstelling, tentoonstellingen van allerlei aard werden gehouden, is afgebroken en vervangen door twee kleinere kunsttempels met een breeden weg in 't midden.

Ge ziet er oude kunst en nieuwe; ge krijgt er een overzicht van *l'exposition centennale*; dat is van alles, wat er in de laatste eeuw gemaakt en geproduceerd werd, en verder de voornaamste schilderijen van de laatste salons. En heerlijke bronzen en marmeren bustes en beelden, kortom, ge kunt u verzadigen aan de grootste weldoenster der menschheid, aan de kunst, die eeuwig is en opheft en veredelt. - Ge voelt er niets voor? Ge vindt schilderijen vervelend en brons en marmer laten u koud? Ge komt in Parijs om u te amuseeren?

O! best, ga naar het Trocadero en daar ziet ge kijkspellen van allerlei aard; de triomf van het beweegbaar doel wordt daar gevierd; er is *le voyage transsibérien*, *le stéréorama*, *le maréorama* en verder alle mogelijke panorama's.

‘Of voelt ge iets voor volkenkunde? Welnu, alle rassen der wereld zijn er vertegenwoordigd, ge vindt er de gesluierde Turksche vrouw en het Solo'sche dansmeisje en de mooie, passieve, Japansche Geisha, van wie de Franschman getuigt: ‘*La Japonnaise n'est pas une femme*, *c'est un bibelot.*’

Al deze zusteren zijn in *le Tour du Monde* te aanschouwen, te zamen met een diorama, de reis van Marseille naar La Ciotat (een stadje in den omtrek, waar de werven der *Messageries Maritimes* zijn) vertoonende en een panorama, waarop Athene, Constantinopel, Suez, Shanghai, Nibo en Tokio zijn afgebeeld.

‘Of houdt ge van porselein en aardewerk, ga dan naar het *Palais de la Décoration et du Mobilier*, ge zult er bekenden aantreffen, nl. voortbrengselen uit de fabriek van Thooft en Labouchère te Delft en Rozenburg uit Den Haag en uit de nieuwere plateelbakkerijen te Purmerend, Gouda en Utrecht, terwijl een complete Hindelooper-kamer u het oude Friesland voor den geest zal brengen. Verder ziet ge de fraaiste voorwerpen van oud en nieuw Sèvres, benevens alle mogelijke meubelen.

Houdt ge van toilet? Eilieve, ga dan de machine-galerij door en begeef u naar de uitstallingen van Worth, Paquin, Doucet en hoe de Prinsen uit de dames-kleerenmakers-wereld verder heeten. Zulk een luxe kunt ge u niet voorstellen; er zijn toiletten van duizenden francs bij. Met paarlen en diamanten is er omgespeeld, zooals bij ons te lande met rijggaren en spelden. Zoo is er een groep: “*going to the dra-*

wing room"; in een reusachtige vitrine is een boudoir gemaakt, keurig in stijl. Twee dames maken zich gereed om naar een receptie aan het Engelsche Hof te gaan, terwijl

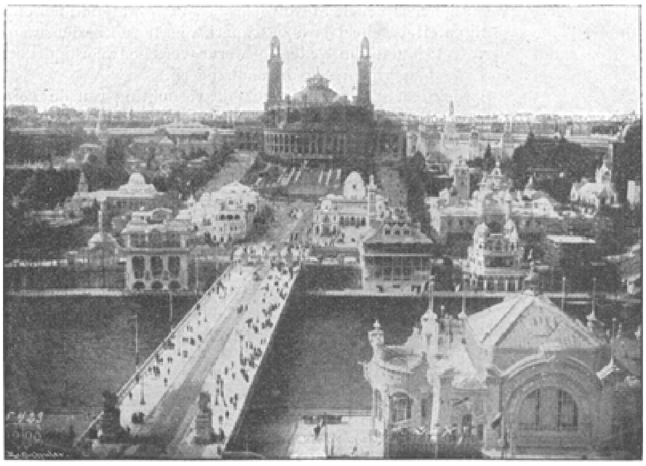

GEZICHT VAN DEN EIFFELTOREN OP HET TROCADERO.

een half dozijn vriendinnen en kameniers zich om haar heen verdringen, ten einde nog een laatsten blik over haar galatoiletten te doen gaan. Die blik kan alleen bewonderend zijn; zelfs de felste critiek zou met stomheid geslagen worden, bij 't zien van zooveel goeden smaak.

Ge haalt de schouders op' - een der vrouwelijke gidsen is nog steeds aan 't woord -, ‘ge houdt niet van zulk een wassenbeeldenspel? Welnu, ga dan naar de *vêtements et tissus*, daar ziet ge bijv. een uitstalling van enkel blauw, alles één tint, blouses, japonnen, kinderjurken, 't ideaal van een *mondaine.* Verderop ziet ge iets in 't zelfde genre, maar dan alles wit. En weer verderop kanten... de ragfijne, artistieke weefsels zijn er vervormd tot gordijnen, bruidsluiers en alle mogelijke artikelen. En linten en stoffen van allerlei aard.

Ge zijt nog niet tevreden, ge ergert u aan de wuftheid. Ge wilt geen enkel kijkje meer nemen, en toch is het de moeite waard, getuigen de vele schetsjes die er van genomen worden. Elken dag ziet men er teekenaars, vertegenwoordigers of eigenaars van mode-magazijnen; ze teekenen het tentoongestelde na en doen er hun voordeel mee, gedachtig aan Coppée's gezegde: “*Qui puis-je imiter pour être original?*” In deze afdeeling ziet men overal reclamebordjes, vooral van Engelsche firma's, die de uitstallingen in hun geheel hebben opgekocht.

Maar, 't is waar ook, ge zoekt iets degelijkers. Wat dunkt u van het *Palais du Costume?* Het is een sierlijk gebouw, links van den Eiffeltoren op het Champ de Mars gelegen. De *façade* is versierd met korven met echte bloemen. Dit paleisje bevat de geschiedenis der kleeding door alle eeuwen heen. Gelijkvloers, op de *rez-de-chaussée*, ziet men het kostuum bij de Galliërs en Romeinen, voorgesteld door historische groepen, bijv. *de Thermen van Juliaan; de heilige Clotilde haar weldaden uitdeelende.* Dan een huiskamer in de twaalfde eeuw. Patricische vrouwen te Venetië. Vervolgens de rijke toiletten uit den tijd van Lodewijk XIII, van Marie Antoinette, het Directoire, tot aan 1900 toe. Echte artisten hebben meegewerkt tot 't verkrijgen van deze verheerlijking der kleedij.

Lokt dit u niet aan, is het u te kunstmatig en bevindt ge u liever in de vrije natuur, welnu, ga dan naar het Zwitsersche dorp, waar ge alpenrozen en gentianen en *edelweisz* kunt zien groeien, waar de harmonische koeienklokjes u het lied der vrijheid

toezingen, waar ge, uit volle borst, kunt hooren *jodeln* en waar ge alle eigenaardigheden van alle kantons kunt aantreffen.'

Volgens mijn smaak - hier ontneem ik het woord aan mijn denkbeeldige wegwijzeres en voer ik het zelve - volgens mijn smaak is het Alpendorp wel wat bont; het geeft den bezoeker een goed denkbeeld, hoe Zwitserland niet is. Wel is waar, is elk *détail* op zichzelf juist, maar men vindt ze, in werkelijkheid, niet opgepropt in zulk een klein bestek. Het geheele dorp is één ethnographische en aardrijkskundige leugen, maar het is er een ter goeder trouw. Er zijn alleraardigste Alpenhutten en Alpenweiden, als in de Engadine, en Zwitsersche huisjes, als in 't Berner-Oberland, en herbergen, als in de omstreken van Genève, en drinkplaatsen voor mensch en dier, gelijk ze in de Italiaansche kantons zijn. Alle kleederdrachten zijn er aanwezig, gedragen door kittige kellnerinnetjes; ook is er een damesconcert en een restaurant.

Dear me! Welk een vreeselijk woord heb ik daar uitgesproken.

Voor liefhebbers van cijfers... er zijn niet minder dan 112 (één honderd en twaalf) verschillende eet- en drinkgelegenheden, zonder nog de kiosken mee te rekenen.

Er zijn *Restaurants*, *Brasseries*, *Thé's*, *Buffets*, *Tavernes*, *Auberges*, *Laiteries*, *Crêmeries*, *Bouillons* (waaronder het beroemde *bouillon* Duval), *Boulangeries*, *Cantines*, *Cabarets*, *Saké's*, *Bars* en hoe ze verder mogen heeten. De spijzen en dranken worden opgedischt in Indische en Duitsche gebouwtjes, in Pagoda's, tempels, overal, tot op den Eiffeltoren toe, maar alles is even duur; de porties zijn miniem en de prijzen reusachtig groot. 't Is of men bang is, dat de aanzittenden een indigestie zullen krijgen, zoo wordt er met mondjesmaat opgeschept. Zoo nam ik eens een *ice-cream* in een der Engelsche

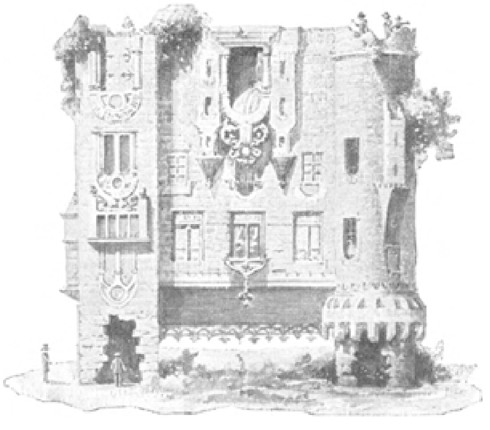

DIT HUIS STAAT MET HET DAK OP DEN GROND EN IS GEHEEL IN TEGENOVERGESTELDE RICHTING GEBOUWD.

Bars; het werd keurig opgebracht in een papieren bakje, maar het was niet veel grooter dan een vingerhoed.

Men kan er van alles krijgen, Indische rijsttafel, alle mogelijke Chineesche en Russische spijzen; *tripes à la mode de Caën*, en *Bouillabaisse* voor de Marseillanen, en Van Houten's Cacao voor de Hollanders, en *Irish Stew* voor de Ieren,

er is alleman's gading, want alleman wordt er verwacht.

Het prettigst is om op het eerste terras van den Eiffeltoren te déjeuneeren; men zit er heerlijk frisch en tamelijk rustig en men heeft tevens 't prachtigste (stads-)uitzicht, dat men zich denken kan.

Ik voor mij vind het panorama, dat men van 't tweede terras geniet, het mooiste, het allermooiste van al de panorama's, die er dezen zomer in Parijs te zien zijn, en dat zijn er minstens een twintigtal.

Het opstijgen zelf in een tandradbaan is reeds interessant; men gaat schuin naar boven in een der vier voeten van den toren, tot aan 't tweede terras; van daar gaat een *lift* loodrecht naar boven tot in 't nokje. De opstijging met neerdaling - men heeft uit den aard der zaak enkel retourkaartjes - kost frs. 5 per persoon.

Eigenaardig is, hoe langzamerhand de omliggende gebouwen en voorwerpen schijnen in te krimpen en zich in elkander schijnen op te lossen.

Parijs, de vroolijke, lachende lichtstad met haar parken en tuinen, paleizen en standbeelden, versmelt tot één grijze steenenmassa met hier en daar een puntje dat er boven uitsteekt, dat is een kerktoren, terwijl een bosje groen aanwijst, waar boomen groeien. Het heerlijke looverdak van de Champs Elysées en de Tuileriën teruggebracht tot een vederpluimpje van groene blaadjes!

De statige Madeleine, de prachtige torens van de St. Augustin en de Trinité, uitsteekseltjes, meer niet. Van de Notre-Dame ziet men iets meer, de vier torens zijn duidelijk te tellen, terwijl de *église du Sacré-Coeur* te Montmartre hoog boven alles uitblinkt en de gouden koepel van het Invalidenhuis een reuzenknikker gelijkt, die door een speelsche hand tusschen de straten en huizen in werd geworpen. Het *Palais dn Trocadero* gelijkt op een konijnenhok, wat de grootte betreft. Dichterbij ziet men de gebouwen der Tentoonstelling, in hun fonkelnieuwe witheid afstekende bij de oudere, gegrijsd door weer en tijd.

Men krijgt op die manier een uitstekend overzicht van de verschillende gedeelten, ik zou haast zeggen, van de verschillende wijken der tentoonstelling en kan later veel beter den weg vinden tusschen het doolhof van gebouwen en galerijen.

Alleen is alles verbazend klein; de trotsche kerken en coquette paviljoenen en flinke restaurants zijn als speelgoedhuisjes; de stoelen, die er overal buiten staan, als champignons, de menschen als kaboutertjes. En door de volgebouwde terreinen en de krioelende menigte heen kronkelt de Seine zich statig en rustig als een zilveren slang.

Ze komt van de vriendelijke heuvelen van Saint-Cloud en Ville d'Avray en Sèvres en gaat midden door 't stadsgewoel heen naar het kalme Rouaan, met zijn gothische kerken en geschiedkundige herinneringen, en verder de zee in om zich te vermengen met de wateren van den Oceaan. Dat alles ziet men van den Eiffeltoren; men zou uren kunnen doorbrengen in 't ijzeren gevaarte, zoo streng van lijnen en eenvoudig van vorm en toch grootsch in zijn eenvoud.

De Eiffeltoren is een monument, een bizonderheid, een bezienswaardigheid, een *clou*, zooals men hier zegt, gelijk er op deze nieuwe tentoonstelling geen bijgemaakt is.

Men kan den top ook te voet bereiken, daar er wenteltrappen zijn van de basis tot het nokje, maar 't is een heele klim en men moet vrij van duizelingen zijn.

's Avonds wordt de Eiffeltoren verlicht met duizenden gloeilampjes. De verlichting is een der grootste verlokkingen der tentoonstelling; het *Palais Lumineux* bijv. is een wonder op zichzelf.

Het is gelegen op het Champ de Mars en gebouwd op een voetstuk van graniet, van waar een waterval van circa twaalf meter naar beneden valt in een groot bassin, dat met reuzenschelpen versierd is. 's Avonds wordt die beweegbare watermassa door de schoonste toovertinten gekleurd. Het paleisje zelf is geheel van kristal en met niet minder dan 12000 (zegge twaalf duizend) electrische lichtjes behangen; het dak rust op een zuilengalerij van verschillende kleuren marmer, met gouden ornamenten er tusschen. Aan weerszijden is een lichtgrot gemaakt, waar waterstralen ontspruiten. Het geheel is hoogst merkwaardig en bezienswaardig. Het practische gedeelte wordt vertegenwoordigd door een glasspinnerij en een diamantslijperij.

Sprookjesachtig mooi is ook de verlichting van de *Porte Monumentale*, die den ingang der tentoonstelling aan de Champs Elysées vormt.

Deze bestaat uit drie enorme bogen, waarvan de een zich naar de Place de la Concorde toekeert; de andere twee staan er aan weerskanten loodrecht op, niet naast. Tusschen deze drie bogen bevindt zich een koepeldak. Boven op den hoofdingang staat de *Parisienne*, het veel besproken beeld; zeer modern met een *tea-gown* aan en een kapotje op. Toen het kolossale gevaarte in de hoogte (48 M. van den grond) was geheschen, vond men het eigenlijk niets mooi (ik ook niet) en besloot men het er weer af te nemen. Maar dat stond ook niet en het was te laat om iets anders te maken, dus plaatste men de dame maar weer op haar voetstuk. Naast den ingang bevinden zich twee torenhooge, schoorsteenvormige pilaren, van buiten geheel porselein; de geheele *Porte Monumentale* is met tegels bekleed met ronde versiersels, waarin 's avonds gloeilichtjes prijken; een zee van licht straalt er van uit. Aan den voet der poort bevinden zich niet minder dan twee en dertig loketjes, waar men een kaartje kan nemen of het zijne kan laten afstempelen.

De ingang in 't midden der Champs Elysées, waar vroeger het *Palais de l'Industrie* stond, is veel mooier; de prachtige, breede laan tusschen het groote en kleine paleis is werkelijk indrukwekkend.

Die twee paleizen zijn trouwens de glanspunten der Tentoonstelling, eensdeels door de schitterende verzameling kunstwerken, welke er bijeen zijn, en ook door de artistieke inrichting der gebouwen zelf.

De *Salle des Fêtes*, die 't middelste gedeelte van de machinegalerij inneemt, is insgelijks merkwaardig en een wonder van moderne architectuur. Rondom het koepelvormig plafond, dat met symbolistische schilderingen versierd is, is een reeks kleine koepeltjes gebouwd, die veel van loges in een schouwburg hebben.

Het is een prachtige zaal, maar ik kan niet zeggen, dat ik er een machtigen indruk van kreeg; ik geloof niet dat onze hedendaagsche bouwkundigen, met hun grillige verluchtingskunst, ooit de ware grootheid en de edele lijnen der antieken nabij zullen komen.

In de machinegalerij zelve valt een massa te zien en op te merken; o.a. dat de electriciteit hoe langer hoe meer een voorname plaats als beweegkracht inneemt.

Er is ook een *Palais de l'électricité*, dat er van buiten al heel opvallend uitziet, doordat het gemaakt is van uitgeslagen zink en doorschijnend ceramiek, een soort van kantwerk vormende.

's Avonds, als de electrische flonkerlampjes er even talrijk schitteren als de sterren aan den hemel op een kouden Decembernacht, is het werkelijk een lichtdroom.

Boven op den top van 't trapsgewijze gevormde dak staat Electra, de godin der 19e eeuw.

De voornaamste technologen op electrisch gebied, als Tesla, Edison, Röntgen, Marconi, worden er door hun werken en uitvindingen gehuldigd.

Vlak voor dit wonderpaleis bevindt zich *le Château d'eau*, een waterpaleis in den stijl van Lodewijk XV met alle mogelijke fonteinen en watervallen; 's avonds, als deze werken en verlicht zijn, kunnen de oogen er te gast gaan, zoo ze er geen pijn van doen.

(*Slot volgt.*)

Een spookgeschiedenis.
Schets uit het Kazerneleven door Ed. Thorn Prikker.
(*Vervolg en slot van blz.* 312.)

En onder tal van dergelijke opmerkingen bleef men het oogenblik afwachten, waarop de deur van het huisje weer open zou gaan; een kwartier lang werd het ongeduld op de proef gesteld, toen ging de deur open en trad Karel, deftig groetend, naar buiten, met een spottend glimlachje opkijkend naar de nieuwsgierige gezichten aan de overzij.

Weer terug bij zijn kameraden werd de gelukkige met vragen bestormd; men kreeg echter niets anders uit hem dan enkele aardigheden met betrekking tot den langen majoor, ‘wien men het maar vragen moest,’ zeide hij; niemand kwam het rechte van de zaak te weten, zoodat er niets anders overbleef dan den gelukkigen Karel te benijden, die alweer verschrikkelijk had ‘geboft’.

Intusschen kwam er in het leven in de kazerne weinig verandering: er moest geëxerceerd worden op de binnenplaats, van tijd tot tijd ging men naar de batterijen, men beliep straf, ‘bofte’ bij andere gelegenheid en - 's nachts moest de post bij het kerkhof worden bezet. Dit laatste had sinds eenigen tijd heel wat in. Op een avond was een schildwachtje, die daar van halftwaalf tot halfeen had moeten staan, huilend van angst het wachtlokaal komen binnenloopen, roepende, dat de lange majoor bezig was iemand te slachten. ‘Je kan het hier nòg hooren: hie... ie, heu, hie... ie, heu, ging 't.’

Een ingesteld onderzoek had geen resultaat gehad.

Ook de rooie, een der moedigsten, had een dergelijk avontuur gehad. Hij had iets wits over het kerkhof of daar in de buurt zien loopen, wat het was wist hij niet, maar het had toen veel van een spook. Hij had alarm gemaakt en toen was het spook gevlucht, zoodat zijn kameraden, die dadelijk waren komen aanstormen, niets hadden gezien. De meesten van de jonge landsverdedigers begonnen het toen wel wat akelig te vinden, 's avonds dien post te moeten betrekken. Sommigen meldden zich ziek, anderen trachtten voor eenig geld den post aan een ander over te doen en zelfs eens had er een pertinent geweigerd bij het kerkhof alleen te blijven, en hoe ook bedreigd, hoe ook gestraft voor zijn insubordinatie, hij was met de aflossing weer naar het wachtlokaal teruggekeerd. Zoo was de lange majoor voor de geheele kazerne een schrikbeeld geworden, dat den dienst dreigde te zullen verstoren. Alleen Karel Wast bleef koel onder al die gevaren. Zonder een spoor van onrust betrok hij, toen het zijn beurt weer geworden was, den post bij het kerkhof; de aflossing vond hem kalm op zijn plaats.

‘Heb je den langen majoor nog gezien?’ vroeg de kameraad die hem vervangen moest.

‘Ja, we hebben samen nog een trekkie genomen!’ was het antwoord.

De kordaatheid van Karel bracht hem, behalve een zekere bewondering bij zijn kameraden, ook nog meer materieele voordeelen op. Minder moedige kameraden deden hem, tegen vergoeding van een kwartje, soms wel eens twee kwartjes, de gevaarlijke wacht over. Karel kon dan den volgenden dag - onder het genot van een geurige sigaar, voor het aldus verdiende geld gekocht - zitten opsnijden over zijne goede vriendschap met den langen majoor, die hem alweer getrakteerd had, en die

al lang zijn toestemming had gegeven voor Karel's huwelijk met de lieve juffrouw Lientje.

De oude sergeant, de directe leider der jongelieden, had eerst met een: ‘die bijgeloovige apen, ze zijn ook nog veel te jong voor militair,’ zich van de zaak afgemaakt. Maar toen de ‘lange majoor’ een schrikbeeld werd voor de geheele kazerne en de belangen van den dienst er onder dreigden te lijden, besloot hij tot een onderzoek. 't Ging te ver; niemand dan Karel Wast durfde den post meer te betrekken, er moest dus een eind komen aan dien toestand.

Enkele jongelieden werden in verhoor genomen.

‘Wat heb je gezien?’

‘Een spook, sergeant.’

‘Een spook? Wat voor 'n spook, bijgeloovige melkmuil.’

‘Een witte man, erg mager en lang.’

‘Een wit gezicht of een wit lijf?’

‘Allebei, sergeant.’

‘En wat deed 't?’

‘Het ging in dat boschje bij 't kerkhof, en dan kon je hooren dat het iemand vermoordde.’

‘Waar hoorde je dat aan?’

‘Wel, 't ging zóó: hie, heu, hie, heu, een heelen tijd lang, net of ze een varken slachtten.’

‘En dan?’

‘Dan komt het spook weer terug, met het lijk, dat hij langs den grond voortsleept.’

‘En dan?’

‘Dan niets meer.’

‘Komt het niet meer terug?’

‘Nee, dan gaat het weer in zijn graf liggen, denk ik.’

‘Zoo, denk je dat!’

‘De lange majoor ligt daar immers in de buurt?’

‘Wat - lange majoor! - Denk jij dat je superieuren 's nachts uit spoken gaan? Die hebben wel wat beters te doen als ze dood zijn. Jelui zijn allemaal lafbekken! Als Wast op wacht kan staan, dan kennen jelui 't ook; en dat beurt verwisselen, dat moet nou maar eens uit zijn...’

‘Ja, maar sergeant. Wast zegt toch zelf dat de lange majoor spookt.’

‘Praatjes! Om jelui bang te maken.’

Karel Wast moest nu vóórkomen.

‘Heb jij, als je 's avonds bij de batterij op post stondt, wel eens wat gezien?’

‘Nooit, sergeant!’

‘En je hebt gezegd, dat je den langen majoor sprak en die je wel eens trakteerde.’

‘Dat heb ik maar uit gekheid gezegd, sergeant.’

‘Heb je dus nooit iets gezien?’

‘Neen, nooit, sergeant.’

Meer kreeg de sergeant, die knapjes uit zijn humeur raakte, er niet uit. Toch moest hij 't zooverre zien te brengen, dat de jongelieden, aan zijn zorg toevertrouwd, hun laffe vrees lieten varen. In overleg met den kapitein werd er dus besloten, op een goeden nacht, als Wast weer op post zou staan, een expeditie te ondernemen, waardoor men hoopte de oorzaak te kunnen ontdekken van de praatjes, die in omloop waren gebracht ten opzichte van de vriendschap tusschen den langen majoor en Karel Wast, en de moorden, die de eerste op zijn geweten had. De oude sergeant zou de leiding

van den tocht op zich nemen; de ‘rooie’ was de eenige, die op eigen verzoek mee zou gaan, terwijl de rest van het achttal, dat mede betrokken was in de onderneming, niet dan schoorvoetend berustte in de gevaarlijke taak hen opgelegd.

't Was avond; een donkere herfst-avond; de bladeren gingen al vallen en dreven hier en daar als gele scheepjes op de slooten. Karel was op post gebracht door twee man en een korporaal, die, zonder ook maar eenigszins blijk te geven van de ontdekkingsplannen, hem alleen gelaten hadden. Men wachtte nog wat; toen, tegen kwart voor twaalf, verliet het dappere achttal het wachtlokaal, de ‘rooie’ vol moed voorop. Men ging langs een omweg, achter de batterij om; daar gekomen, beklom men het heuveltje waarin de kanonnen lagen en bevond men zich op ongeveer twintig meter afstand van Karel's schilderhuis. Zachtkens legde men zich neer, naast elkander, en stak het hoofd over het heuveltje. Karel liep kalm heen en weer voor zijn huisje, het geweer op schouder, en verder zag men, als de maan door de wolken

brak, vrij duidelijk het stukje grasland, de hekjes van de huizen links en nog verder weg de haag langs het kerkhof. Men lag goed verscholen in de schaduw der boomen. Nu en dan stak de wind op met een geluid als van een zucht: een enkele soldaat sidderde al.

'Kakkebroek...' bromde de sergeant.

Het sloeg kwart voor twaalf. Niets gebeurde er. Karel bleef heen en weer loopen, men hoorde zijn stap; brak de maan door de wolken, dan zag men den loop van zijn geweer schitteren. Dan kwam er weer een wolk, en alles hulde zich in 't duister, zoodat men slechts flauw de omtrekken van de dingen onderscheiden kon.

't Sloeg twaalf uur. Nòg niets. Karel begon een deuntje te fluiten.

Margaretha, hartediefje,
Hoort ge mijn lied, hoort ge mijn lied!

klonk het; dan weer stilte en diepe duisternis.

'Lamme jongens! Waar blijft jelui spook nou?' pruttelde de sergeant, die 't koud begon te krijgen. Zijn manschappen begonnen ook weer te twijfelen.

't Sloeg kwart over twaalf... Wat was dat? Hóór, hóór, daarachter... hie... ie... ie, heu... eu... eu; daar had je het aan den gang; akelig, vreeselijk

MEVROUW DRAGA MASCHIM.
De bruid van Koning Alexander van Servië.

kreunde en hijgde het slachtoffer; ieder sidderde, ook de sergeant.

De 'rooie' wilde over den heuvel klimmen en maakte reeds aanstalten zich van de helling af te laten glijden. 'Vooruit,' fluisterde hij, 'laten we helpen!'

'Blijven liggen,' beval de sergeant. Allen lagen weer stil. Hie... heu, hie... heu, ging het maar steeds; het slachtoffer weeklaagde, de adem verzwakte al, men kon het duidelijk hooren.

Waar was Karel? Men zag hem niet; men hoorde hem niet meer loopen. God, als Karel het eens was, die vermoord werd. Karel, die goeie Karel!

'Laten we er dan op afgaan, misschien is-i nog te redden,' stelde de rooie voor. 'Vooruit, jongens!'

'Blijven liggen, zeg ik je,' riep de sergeant. 'Als je je sm... niet houdt, ga je voor acht dagen de provoost in.'

Daar viel niet tegen te redeneeren! De rooie bleef liggen en keek aandachtig in de richting van het kerkhof. Het rochelen van den vermoorde was nu opgehouden in een langen hieun, die allen had doen sidderen. Een ijzige stilte heerschte er nu, waaruit ieder met wijd opene ooren een geluid trachtte te vernemen.

Daar kwam de maan weer het tooneel verlichten; aandachtig keek men rond. Karel was niet te zien... maar daar langs de haag, waarachtig daar ging het spook, 't lijk voortsleepend met den eenen arm, den anderen rondzwaaiend op 'n vreemde, onverklaarbare manier... En toch, kijk, het liet zijn last liggen, 't keek rond, en toen kwam het op de toeschouwers af... Hendrik, een van deze, kon het van angst niet meer uithouden, hals over kop liet hij zich van de helling afvallen, en liep zoo hard hij kon weg. Niemand lette op hem, ieder staarde verschrikt naar het spook, dat 't grasveldje overstak en... in Karel's schilderhuisje verdween.

‘Vooruit nu,’ fluisterde de sergeant, ‘vooruit! Zachtjes loopen en achter me blijven. Langzaam, zachtjes!’

Men deed het, de rooie was het eerst over het heuveltje, hem volgde de sergeant en de anderen, waaronder menigeen, die zijn beenen onder zijn lijf voelde trillen. Men naderde Karel's huisje, men hoorde een zacht geritsel, kleine geluidjes als van mompelende stemmen. Eindelijk stond men achter het huisje. De sergeant deed nog een pas, toen stond hij ervoor; al zijn kracht verzamelend, niets willende ontzien, deed hij een greep in het donker.... een gil, een ‘Werda?’ en twee gedaanten kwamen te voorschijn, een witte, en een zwarte met glimmende knoopen...

‘Duizend bommen!’ schreeuwde de sergeant den kapitein na.

De maan deed haar helder licht weer door de wolken vloeien. Men bezag het spook, de witte gedaante.

‘Lientje?’ klonk het verwonderde koor.

't Was zoo. Lientje stond verlegen en bijna huilend onder den vasten greep van den sergeant in den maneschijn. Karel, niet minder bedremmeld, keek met een gezicht alsof hij zeggen wilde: 't zijn sterke beenen, die de weelde dragen, den sergeant aan.

En zoo werd de wonderlijke zaak van het spook, dat elken nacht een mensch in het boschje bij het kerkhof vermoordde, verklaard. Lientje had de gewoonte gehad 's avonds, voor het naar bed gaan, aan de wel in het boschje een emmer water te halen, omdat de pomp bij haar in huis zoo slecht was. Het hengsel was een beetje oud en het piepte: vandaar dat akelige hie, heu, hie, heu, dat de argelooze jongelieden voor het gekreun van een stervende hadden genomen. Bij zulk een gelegenheid had Lientje haar mooie ceintuur verloren, die door Karel was opgeraapt en den volgenden dag terugbezorgd. Toen hadden de twee kennis met elkander gemaakt, en weldra was men, na een paar nadere ontmoetingen, op vrij intiemen voet met elkander geraakt, zoodat, als Lientje 's avonds water ging halen, ze den eenzamen schildwacht wel eens een oogenblikje gezelschap hield.

Deze boette deze genoegens zwaar: hij ging voor veertien dagen naar de provoost; maar later, veel later, toen hijzelf sergeant geworden was, met Lientje.... naar het stadhuis.

Mevrouw Draga Maschim.

De dame, wier beeltenis hiernevens is afgebeeld, is de 32-jarige weduwe Draga Maschim, geboren Pauta, thans de bruid van koning Alexander van Servië, met wien zij Zaterdag 28 Juli in ondertrouw is opgenomen.

Haar verloving met den veel jongeren koning heeft in de laatste weken heel wat tongen in beweging gebracht, daar zij geen prinses is van koninklijken bloede, maar eenvoudig de weduwe van den armen ingenieur Maschim.

Door den dood van haren echtgenoot in zeer kommervolle omstandigheden achterblijvende, trok de ex-koningin Nathalie zich harer aan, en benoemde haar tot haar hofdame.

Bij de bezoeken aan zijn moeder leerde koning Alexander haar kennen, en vatte al dadelijk liefde voor haar op, wat ten gevolge had dat koningin Nathalie haar uit haren dienst verwijderde.

Men trachtte den jongen koning over te halen, een Spaansche of eene Montenegrijnsche prinses te huwen, maar alle pogingen stuitten af op zijne woorden: ‘Ik heb nu eenmaal deze vrouw lief, ik heb haar uit alle andere vrouwen gekozen, en ik zal haar huwen, of men er in toestemt of niet; liever doe ik afstand van mijn troon ten behoeve van mijn vader, dan haar op te geven.’

Mevrouw Maschim is een aardige brunette en, niettegenstaande haar eenigszins gevorderden leeftijd, nog zeer elegant.

Mooi Maartje
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 315.)

Vergeefs doet zij moeite, om aan niets te denken, doch onwillekeurig dringen al de gesproken woorden zich op in haar geest, nu eens duidelijk en in de volgorde, zooals zij die vernam, dan weer verward, met vreemde uitdrukkingen vermengd. Ook

DE ROLBAAN OP DE PARIJSCHE TENTOONSTELLING.

komt het haar nu in gedachten, dat de ontvangst der in haar kastje verborgen sieraden waarschijnlijk met het gebeurde van heden in verband staat. Vreemd, dat ze daaraan bij de ontmoeting in de boschjes niet heeft gedacht!

Maar komaan! ze heeft wel eens hooren beweren, dat men slaperig kan worden, als men gaat tellen, altijd maar doortellen.

Ze zal het beproeven, en begint dan zachtjes en heel langzaam van één tot honderd. 't Helpt niet! Dan maar weer van voren af aan, nu iets sneller; misschien herhaalt zij het wel tien keer in verschillende tempo's, doch zonder het minste gevolg.

Het slaat één uur, en nog is ze klaar wakker, en nog altijd voelt ze die hoofdpijn. 't Is nu stikdonker; eerst zag ze nog een enkel sterretje door het dakraam schitteren, thans is ook dat weinigje licht verdwenen. 't Is haar nu, alsof ze de zee hoort ruischen; doch neen! 't zal dat geluid in hare ooren wezen, dat haar van middag zoo gehinderd heeft.

Nogmaals begint ze te tellen tot tweehonderd; eindelijk valt ze in slaap.

Hoelang dit geduurd heeft, weet ze niet, als ze met een schrik helder wakker wordt. 't Is haar, alsof een fel licht haar in de oogen heeft geschenen, hoewel het nog even duister is, en alsof er tegelijk eene deur of een venster hard dichtgeslagen werd. Zij richt zich op in haar bed. Hoor! dat bruisen, dat is niet het geluid in hare ooren. Neen, dit is veel sterker; en wat een windvlaag! De hoofdpijn is gelukkig veel beter geworden. Hoe laat zou het wezen? Hè, wat een licht! En wat vreeselijke slag! Hoor dat loeien!

Het is haar nu duidelijk geworden, dat er een storm is losgebroken; niet zoo geheel onverwacht. Immers, die warmte in de boschjesgisterenmiddag was wel wat onnatuurlijk voor den tijd van het jaar!

Ze heeft misschien langer geslapen dan ze veronderstelt; de kerkklok slaat weder: 't kan drie, maar mogelijk ook vier geweest zijn, de wind maakt het tellen zoo moeilijk.

En alweer een felle lichtstraal en bijna gelijktijdig een ratelende slag. Daar schiet het haar te binnen, dat vader en Teun morgen thuis verwacht worden. O God! mogen ze niet dichtbij de kust zijn!

Ze kan het nu niet langer in bed uithouden. Ze staat op, voorzichtig, om zich in het duister niet te stooten, en tast dan, buiten haar kamertje gekomen, naar het 's avonds uitgeblazen nachtlampje en het daarnevens geplaatste doosje lucifers. Het gelukt haar spoedig, beide te vinden, en het pitje te ontsteken. Ze hoort, dat moeder ook wakker is, en gaat daarom even naar haar toe. Enkele woorden worden gewisseld over het booze weer, en dan spoedt Maartje zich

naar beneden, om op het klokje in de kamer te zien, hoe laat het eigenlijk is.

Kwart over vieren! Hè, wat is het nog warm in huis! Zij voelt het, ondanks haar luchtig nachtgewaad: de schouders nauwelijks bedekt, de bloote voeten in haar muiltjes. 't Is niet meer de moeite waard, naar bed te gaan. Hoor! op straat komt er al beweging! Een paar buren, die elkander iets toeroepen. De klanken gaan in den wind verloren.

Zij steekt de lamp op, en ook het petroleumtoestel onder den waterketel, en dan gaat ze weer terug naar boven, om zich te verfrisschen. Lekker! dat water doet goed! Dan kleedt zij zich haastig.

Moeder is intusschen eveneens opgestaan; haar booze bui is blijkbaar overgedreven: ze vraagt nu met de meeste belangstelling naar de hoofdpijn van gisteravond.

De storm heeft voortdurend in kracht toegenomen, hoe wel de donderslagen minder hevig zijn geworden en elkander niet meer met dezelfde snelheid opvolgen. Maartje is nu voorgoed naar beneden gegaan. De duisternis, zooals ze uit haar dakvenstertje heeft kunnen zien, maakte voor de ochtendschemering plaats. Zij doet derhalve het vensterluik open, maar moet al hare krachten inspannen, om het vast te zetten, daar de stormwind het haar uit de handen dreigt te rukken.

Zij ziet, dat velen zich reeds naar het strand begeven. ‘Boos weertje, oor!’ roept een kennis haar toe, terwijl hij moeite heeft, tegen den wind op te tornen.

Maartje haast zich naar binnen, de deur grendelend, uit vrees dat die mocht openslaan. Het water op het petroleumtoestel is aan de kook; zij rept zich, koffie te zetten, en als de vrouwen vervolgens haastig haar eenvoudig ontbijt gebruikt hebben, haalt Maartje, op verzoek harer moeder, haar omslagdoek, en begeeft zij zich op weg naar het strand, om eens te zien, hoe het daar gesteld is.

Vlug stapt ze heen, de kloeke deerne, met gebogen lichaam, het hoofd eenigszins naar rechts, zich krap zettend tegen de hevige windstooten. Het zand waait haar schurend tegen het gelaat; het kost haar moeite, de oogen met de linkerhand te beschermen, terwijl ze met de rechter hare rokken in bedwang houdt, omdat die haar om de beenen slaan en omhoogwaaien, waardoor zich een paar stevige kuiten vertoonen, die menig preutsch stadsmeisje haar gewis zou benijden.

Ziezoo! Nu even gerust hier, om den hoek van dit steegje, waar de wind niet zoo rechtstreeks binnenwaait! Een paar maal diep ingeademd, wat zooeven met dat stof haast onmogelijk was. Hè, dat lucht op! Nu maar weer verder naar het strand.

Het halve dorp is er reeds op de been. De zee staat verbazend hoog tegen de duinen en bijna tot aan den bovenrand van den muur, waarover een enkele aanrollende golf hoogopspattend heenbruist. De pinken, die gisteravond zoo rustig aan hare ankers lagen te dobberen, zijn door den vloed met kracht tegen de duinen gedreven, en hebben zoodoende vrij wat averij bekomen.

Iets noordwaarts, voorbij het Kurhaus, is een groot stuk duin weggeslagen, en werkt de hevige golfslag nog steeds verwoestend voort, ondanks de vele armen, die met vereende krachten, door het aanbrengen van steenen, balken en zakken zand, verdere vernieling trachten te voorkomen.

Het is intusschen helder dag geworden, zoodat men zich kan overtuigen, dat er geen enkel zeil te zien is, en men ten minste vooralsnog niet behoeft te vreezen voor het verlies van menschenlevens hier aan de kust.

Maartje heeft zich welhaast van dit alles op de hoogte gesteld, en gaat dan met den meesten spoed terug, om moeder gerust te stellen. De wind drijft haar nu voort,

en noodzaakt haar tot een drafje, het lichaam achterwaarts gestrekt. In enkele minuten is ze thuis, warm van de snelle beweging. Ze heeft behoefte, een poosje uit te rusten na den vermoeienden tocht, en nadat ze moeder, die onderwijl den dagelijkschen arbeid hervat, hare bevindingen aan het strand heeft medegedeeld, neemt zij de gelegenheid te baat om te vertellen, wat haar gisteren in de boschjes is overkomen. Nu zij dit verhaal doet onder de tegenwoordige omstandigheden, moet het een geheel anderen indruk teweegbrengen, dan zij zich aanvankelijk heeft voorgesteld. Ten minste het lokt slechts een paar korte opmerkingen uit. Doch de storm blijft ook maar aldoor razen, ieder oogenblik kan een onheil op zee voorvallen. De gedachten worden nagenoeg geheel in beslag genomen, door wat met het noodweer in verband staat.

De tocht naar het strand wordt door Maartje in den loop van den dag vele keeren herhaald. In den middag begint de storm langzamerhand af te nemen, en in den avond waait nog slechts een matige wind uit het Zuid-Westen. Alleen de zee blijft nog vervaarlijk razen en het strand beuken.

Goddank! nog steeds is geen enkel zeil in het gezicht gekomen, waarom men met veel meer kalmte den nacht kan tegemoet gaan. De meeste lieden verlaten het strand; er blijft slechts eene wacht van een vijftal kloeke mannen achter, terwijl de reddingsboot, die reeds in den vroegen ochtend te voorschijn gehaald was, voor mogelijke gebeurtenissen gereed gehouden wordt.

Ook Maartje kan nu met veel meer gerustheid probeeren, hare schade van den vorigen nacht in te halen; wat haar ten volle gelukt.

Den volgenden morgen is er nagenoeg geen wind. Men is aan het strand reeds zeer vroeg in de weer om de averij aan de pinken te herstellen. Een photograaf is met zijn toestel druk bezig, om het vernielingswerk op te nemen, terwijl vele belangstellenden uit de Residentie een kijkje komen nemen van het duin, dat door de ontzettende kracht van het water zooveel had te lijden. Men ziet nog geen enkel vaartuig op de golven, die steeds vrij onstuimig komen aanrollen, hoewel de zee zich heeft teruggetrokken, en aldus een gedeelte van het strand beneden weer zichtbaar is geworden.

Maartje gaat evenals gisteren dikwijls naar het strand. En eindelijk in den middag, zie! daar bespeurt zij aan den horizon drie zeilen, voor een minder geoefend oog onherkenbaar. Nog een oogenblik scherp getuurd! 't Lijdt geen twijfel, ook het welbekende zeil is er tusschen, het middelste, dat lichtbruine, van hier af waar ze thans staat, vroeger reeds zoo dikwijls met vreugde begroet. Goddank! een blij weerzien is nu spoedig te verwachten.

Zij vangt haastig den terugtocht aan, om moeder de blijde mare te brengen. Haar kortste weg leidt ter zijde van de vuurbaak, waar een smal pad langs een der duinen benedenwaarts voert naar de straat harer woning. Zij ziet, hoe juist de locaaltrein weer een toevloed van nieuwsgierigen heeft afgezet. Doch wat zij niet bespeurt, is dat mijnheer De Fontagne zich onder die menigte bevindt. Hij heeft haar echter aanstonds herkend, toen zij zooeven naast de baak op de hooge duin hare waarneming deed; en thans haast hij zich, vlug als een jonkman, terzijde af, en voordat zij hem heeft zien naderen, plaatst hij zich in haren weg, en zegt hij, hare hand vattende:

‘Wel, wat een gelukkig toeval! Ik had niet durven hopen, mooie Maartje zoo spoedig en dan nog wel hier in de eenzaamheid te zullen ontmoeten.’

‘Och, meneer!’ is haar antwoord, ‘laet me asjeblieft door, ik eb erge haest.’

‘Maar, lieve kind!’ herneemt hij, haar bewonderend aanziende, ‘heb je dan altijd zoo'n haast? Kan je nu niet eens een oogenblikje naar me luisteren?’

Zij heeft hare hand teruggetrokken, en wil, langs hem heen, zich verwijderen, doch hij belet haar dit met zacht geweld, door haren arm te grijpen, en op bijna smeekenden toon te vervolgen:

‘Waarom me geen antwoord gegeven op mijne vragen? Ik heb thuis zoo verlangend naar je komst uitgezien.’

‘U begraipt toch wel,’ antwoordt ze, ‘dat ik gisteren met et booze weer niet weg kon, en ik moet er ook nog eerst met vaeder en Teun over spreken.’

Hij heeft haar arm vastgehouden, ondanks hare poging om dien te bevrijden. Nu ziet hij nog eens haastig rond, of ook iemand hem zou kunnen bespieden, en als hij bemerkt dat niemand hen hier, achter deze duin, kan gadeslaan, dan trekt hij haar onverwacht naar zich toe met zijn arm om haar middel, en drukt hij haar een brandenden kus op de frissche lippen.

Een hoogroode blos overdekt haar gelaat; het staat haar plotseling helder voor den geest, wat zij tot nu toe slechts bijwijlen vluchtig vermoedde, dat de vriendschapsblijken van dien rijken heer eene gansch andere strekking hebben, dan zijne woorden het doen voorkomen. Het beleedigd eergevoel geeft haar moed en kracht, en zich uit zijne omarming losrukkende, duwt zij hem zoo behendig van zich af, dat hij vrij onzacht op den grond smakt, zijn mooien glimmenden hoed niet weinig beschadigend.

Dit alles geschiedt in een oogwenk, en dan ijlt ze voort, het dorp in, niet meer omziende naar den door haar verslagen aanrander.

En hij, de deftige mijnheer? Als wezenloos kijkt hij een oogenblik rond, minder ten gevolge van den schok door zijn val, dan wel wegens de overtuiging, dat hij een heel dwaas figuur heeft geslagen. Eindelijk toch krabbelt hij op. Gelukkig is er niemand in de buurt. Dan slaat hij het zand van zijne kleeren, en tracht hij zijn gehavenden hoed zoo goed mogelijk in fatsoen te brengen.

O, wat is hij dom geweest! Hij meende zijne plannen op zoo slimme wijze gemaakt te hebben. Eerst zou hij optreden als een edele beschermer; immers voor geld kan hij alles gedaan krijgen; hij zou haar als eene dochter in zijn huis ontvangen, hij zou haar met alle denkbare weelde omringen, hij zou, ware het noodig, geduld oefenen, gepaard aan voorzichtigheid en sluwheid, totdat hij haar vertrouwen ten volle zou hebben gewonnen, en daarna....

Maar och! wat geeft het hem nu, er nog langer over te peinzen? Deze enkele onvoorzichtigheid heeft al die mooie plannen verijdeld, bijna vóór het begin van uitvoering. Stommeling!

Maar 't was hem toch ook wel wat al te machtig zooeven! Dat heerlijke meisje, met die mooie oogen, die kersroode lokkende lippen, die prachtige vormen, nu in een jakje zoo duidelijk uitkomend, hem hier op deze eenzame plaats als 't ware in de armen loopende, neen, maar! 't was al te verleidelijk!

En daar hij zich met zijn gehavend hoofddeksel liefst zoo weinig mogelijk in het publiek wil vertoonen, blijft hij nog een poosje in de duinen rondzwerven, om dan met den eerstvolgenden locaaltrein naar Den Haag terug te keeren.

(*Slot volgt.*)

Parijsche sprokkelingen
door Thérèse Hoven.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 318.)

Iets, dat meer vreemd dan mooi is te noemen, is *la maison à l'envers;* het deed mij denken aan een carnavalskostuum, dat ik eens te Nizza zag, nl. een wit gesteven jas en pantalon en een zwarte kraag en manchetten; een hooge witte hoed voltooide het pakje, terwijl er uit 't jaszakje een zwarte zakdoek stak en het overhemd geheel zwart was. Alles was omgekeerd.

Evenzoo 't genoemde huis, dat op zijn hoofd staat; men komt er in door een der schoorsteenen; waarschijnlijk werd het pannenbier er in den kelder geschonken.

De illusie van het omgekeerd staan wordt nog verhoogd door spiegels; de tuin is er bovenop. Het is een aardigheid, meer niet.

Lang vóórdat de Tentoonstelling zelfs maar begonnen was, werd al heel veel geschreven en gesproken over een miraculeusen verrekijker, die er zou komen en die het menschelijke oog tot op één meter van de maan zou brengen. Het overoude: ‘Loop naar de maan!’ zou dus in practijk worden gebracht op 1 meter na.

Er werd een monsterlens gemaakt en daaromheen een buis en daaromheen een lokaal en daaromheen alweer.... een gebouw en zoo kwam het *Palais de l'Optique* tot stand.

Men zou zich werkelijk in de Doge-stad wanen, zoo wemelt 't in Parijs van paleizen.

Natuurlijk moest ik die maangeschiedenis ook eens van nabij bekijken en betaalde ik een franc entrée, of juister, zou ik dien betaald hebben, als ik geen perskaart, die mij overal toegang verschafte, had gehad.

Heb ik u al verteld, benijdenswaardige thuisblijver, dat de verschillende extraatjes, die men hier en daar betaalt, wil men alles zien, te zamen tusschen de 70 en 80 francs bedragen? Er zijn een dertig à veertig van die vermakelijkheden, en ze zijn vrij wel overal op de tentoonstelling verspreid.

Doch ik zou u naar de maan brengen...

Ik ging dus binnen en kwam in een slecht verlichte ruimte, die steeds ruimer en slechter verlicht werd... eindelijk was het volslagen donker en... onmetelijk groot!

Natuurlijk; het licht is begrensd; de blik stoot zich overal tegen lijnen, kanten en voorwerpen, maar de duisternis niet... die heeft geen grenzen.

Ge beklaagt u dat ik afdwaal, ge verdenkt mij van een loopje met u te willen nemen - ge wordt ongeduldig, boos... ge eischt de maan... Volg mij dan maar... na een wijle in 't donker te hebben rondgedwaald zag ik, als in een aquarium, eenige bakken met glas er voor, doch in plaats van visschen, waren er alle mogelijke en onmogelijke vóórwereldlijke dieren in.

In andere bakken was de vorming der aarde te zien.

Dan weer donker, allergriezeligst; opeens riep een onzichtbare stem: ‘halt!’

Op den muur rechts begon iets te schemeren, weldra was er de afbeelding van een waterdroppel te zien, ettelijke duizenden malen vergroot.

Weer donker, weer voortloopen, weer halt; nu werd er een druppel bloed, natuurlijk zeer vergroot, voorgesteld.

Andermaal verder loopen in 't duister, halt houden en een soort van tooneeltje kwam opdoemen, waarop drie juffers, met gordijnen van lichtende tule behangen, een rondedansje deden, niet bijster interessant.

Weer verderop was er een zaal met holle en bolle spiegels te zien, een kunstmatige lachopwekking, waarvoor ik bedankte.

Ik kwam om de maan te zien en begaf mij naar den grooten telescoop, maar de maan was er niet... en dat is juist de geschiedenis, men ziet een massa nonsens-dingen, verknoeit zijn tijd, en de maan, de grillige, de coquette, laat zich wachten. Ze laat zich niet vangen of zelfs maar naderen.

Het is, wat men hier een *four* noemt; wij zouden zeggen boerenbedrog.

In vertrouwen gezegd is dat een ondervinding, die men nogal eens opdoet; er zijn o.a. een massa opgekamde vermakelijkheden, die als men de reclame er af doet, niets anders dan kijkspelletjes zijn.

Eigenlijk gelijkt deze wereldtentoonstelling 't meest op een groote artisjok, met veel omhaal van bladeren en weinig substantie.

Als de omhaal weg was gelaten en men ons enkel het zaakrijke gedeelte had voorgezet, zouden we er meer van kunnen genieten en zouden we meer nut hebben van hetgeen we zagen. Nu verknoeit men te veel tijd.

Zoo was ik eens een ochtend op het Trocadero-gedeelte

DE PAVILJOENS OP DE NEDERLANDSCH-INDISCHE AFDEELING.

bij den pont Alexandre, ook een *clou;* het is werkelijk een prachtige brug, die mij aan de Hooge Sluisbrug te Amsterdam deed denken, maar er zijn veel meer beelden en versieringen, o.a. vier groepen, die nu nog heel opzichtig zijn, doordat ze pas verguld zijn. De lantaarnpalen zijn van brons en elke ballon is een kunststuk op zichzelf.

Ik trok dan die prachtige brug over en bevond mij op de Place du Trocadero; een groot gebouw drong zich aan mij op: ‘Het paviljoen van Madagascar’. Eerst een verzameling planten, dieren en merkwaardigheden, in trouwe niet zeer merkwaardig, en dan een panorama en niet minder dan twaalf diorama's, de laatste de gevechten der Franschen in 1895 voorstellende en eindigende met de inneming van Tananariva. Zulk een twaalfvoudige herinnering van een kolonialen oorlog is wel wat machtig. Het geheel was, eerlijk gezegd, niet de moeite waard.

Dichtbij is een Russisch dorp, maar niet zoo volledig en een geheel vormende als zijn Zwitsersche collega. Er is een *Kremlin* met een hoogen toren, allerlei boerenwoningen, waarin alle mogelijke voortbrengselen van het groote Russische rijk te zien zijn, o.a. een aanzienlijke verzameling speelgoed, door boeren gemaakt.

En nu komt weer een *clou*, ditmaal werkelijk uit buiten 't gewone bestaande.

We zijn in Rusland, treden een flink gebouw binnen en zien voor ons een luxe-trein, zooals er tegenwoordig op alle groote lijnen zijn. Wij stappen in en zien, dat deze wel bizonder weelderig is ingericht; de slaap-, rook- en zitkamers zijn zoo elegant mogelijk en de eetkamer is allergezelligst met kleine tafeltjes, keurig gedekt en met bloemen versierd. Werktuiglijk gaan we zitten. Een heerlijk menu, geheel *à la Russe*, wordt ons voorgediend.

De trein schudt gelukkig niet erg, 't ratelen der wielen is 't eenige, wat er ons aan herinnert dat we in beweging zijn, en dan ook het veranderende landschap.

Als we de reis beginnen, zijn we te Moskou, in de oude Czarenstad, dan sporen we voorbij begroeide heuvels, met hier en daar een dorp tusschen 't groen in. Langzamerhand wordt de streek dor en verlaten; we trekken steppen door, waar niets groeit en waar niets ook aan de menschenmaatschappij herinnert, tot we opeens masten zien en daken van huizen; we naderen Vladivostock, een groote havenstad. Nog eenige omliggende dorpen stoomen we voorbij, dan weer een vlakte en de eeuwige steppen, waarvan Irkoutsk de eentonigheid verbreekt. Dan merken we gaandeweg, dat we in een andere omgeving komen; we zien den grooten muur, die China aan de noord- en westzijde tegen de invallen der Barbaren moet beveiligen. Dan doemen er Pagoda's en huizen voor ons op... we zijn in Peking; ons dessert is geheel Chineesch en wordt ons zelfs door gestaarte kellners gebracht. De trein houdt stil, we stappen uit en bevinden ons in een Chineesch theehuis, met lantaarns versierd.

En wat is er gebeurd?

Wij zijn blijven zitten, doch hebben een beweegbaar panorama voor onze oogen zien voorbijgaan; we zijn van Moskou naar Peking getrokken, zonder van onze plaats te gaan. Het is een optische illusie, die nog vergroot wordt, doordat het rijden van den trein wordt meegemaakt. De geheele geschiedenis duurt een groot half uur en 't is werkelijk aardig,

aardiger dan het *maréorama*, dat op het Champ de Mars vertoond wordt.

't Is zoo ver, vervelend zoo'n eind loopen! O, maar dat hoeft niet.... er is een electrische tram, die den bezoeker

INGANG VAN DE RUE D'ALGER.

van het eene gedeelte naar het andere brengt. Er zijn *pousse-pousse*, zooals men ze in Japan ziet en die ook hier, evenals in hun vaderland, door een man getrokken worden, verder zijn er rolstoelen en... alweer een groote attractie, een *clou*, om het Parijsche woord nog eens te gebruiken, de *plateforme roulante*, ook wel *pont-mobile* genaamd, de rolbaan.

Circa anderhalve manshoogte van den grond is op palen een weg gemaakt, ongeveer 4 M. breed, in drie voetpaden verdeeld; het eerste staat stil, het tweede beweegt zich langzaam verder en het derde iets vlugger.

Men gaat langs een trap naar boven; in 't geheel zijn er elf, en komt op het niet beweegbare gedeelte terecht. Van daar gaat men op 't tweede en dan op 't derde, zoodat men zich geleidelijk aan de snelle beweging went; hier en daar staan stokken, waaraan men zich kan vasthouden om van 't eene gedeelte op 't andere te komen.

Dit drievoudig voetpad is om een groot gedeelte van de tentoonstelling heen gebouwd, zoodat men er tevens een goeden blik op de verschillende terreinen en gebouwen door krijgt. Men blijft gewoon staan (op het derde gedeelte) en wordt zoo voortbewogen.

Na een 35 minuten ongeveer is men weer aangeland op de plaats, waar men er op is gegaan.

Men heeft ook *des rampes mobiles* in verscheiden gebouwen; dat zijn trappen of hellingen, die hetzelfde werk doen als de *pont mobile.* Men gaat er op staan en ze brengen u naar boven; het is een Amerikaansche uitvinding; in Parijs werd dezelve voor 't eerst toegepast in het mode-magazijn '*Le Louvre*', onder den naam van *tapis roulant.* Men zag een looper voor zich, ging er op staan en werd zoo naar boven gebracht, dan weer een en weer een, tot vijf toe; deze vijf loopers deden er en doen er nog den dienst van trappen of *lift.* Ze zijn heel practisch, doch hebben één nadeel, nl. dat ze enkel voor 't naar boven gaan gebruikt kunnen worden.

O ja, we zouden naar het *maréorama* gaan; ik durf er u bijna niet heen te brengen, het is zoo onaesthetisch!

Ge komt binnen, na uw franc entrée te hebben betaald, en gaat naar boven, langs een beweegbare trap, evenals op een schip. Dat is de voorbereiding, want boven gekomen, bevindt ge u werkelijk op het dek van een stoomboot, ge hoort den misthoorn, de stoomfluit en... voelt de zee!

Langzamerhand neemt de beweging toe, en komt een storm opzetten; het schip schommelt verschrikkelijk en de gure wind blaast u in 't gezicht; de ellende wordt nog vergroot door een fiksche regenbui, waartegen het zeil, dat over het dek heen is gespannen, u slechts gedeeltelijk beschermt. Men moet wel een oude zeerob of een geroutineerde zeereiziger zijn om 't niet te kwaad te krijgen, maar dat is minder, dat hoort er nu eenmaal bij. Eigenlijk gezegd is dat de heele aardigheid, namelijk om den bezoeker den indruk te geven van op zee te zijn en, op een kunstmatige manier, het beruchte zeekwaaltje bij hem op te wekken.

Men zal moeten bekennen, dat de Franschen er, in geest en beschaving, niet op vooruitgaan.

Om onpartijdig te zijn, moet ik u iets beters laten zien en wel het *stéréorama;* daarvoor moeten we weer teruggaan naar het Trocadero. Men ziet voor zich, op doek gebracht, de Middellandsche Zee met al de groote havens van Algerië, die langzamerhand voor 't oog opdoemen, terwijl de zee er, nu eens met lachend kabbelende golfjes, dan weer met geweldig schuimende baren, tegenaan rolt. Het voorste gedeelte is horizontaal en beweegbaar, de achtergrond is verticaal en trekt langzaam voorbij. Allerlei booten en bootjes geven een *relief* aan 't water; de verlichting is werkelijk artistiek.

Uit 't stéréorama komende, werd ik aangesproken door een paar Turken, die mij met levendige gebaren vroegen, of ik hun tent ook eens met een bezoek wilde vereeren. Deze had den bescheiden naam van: *Grotte d'or.* Na een gangetje doorgegaan te zijn, kwam ik aan een grot, waar werkelijk veel klatergoud te zien was; in een hoek was een pyramide, naar 't heette van massief goud, een millioen waarde vertegenwoordigende, en in den tegenoverstaanden hoek een zilveren pyramide van gelijke waarde en daardoor veel grooter.

Doch niet alleen aan 't *bi-métallisme* was deze tempel gewijd. De derde hoek was ingenomen door een jonge Turksche vrouw, die voor een tafeltje gezeten was en eenige producten van haar land verkocht: Turksche cigaretten, sloffen, muntjes, rozenolie en dergelijke, over 't algemeen niet zeer courante artikelen.

Eindelijk de vierde hoek... ik bewaar 't beste voor 't laatst...

Och, neen, er was geen vierde... dezelve was verhuld door

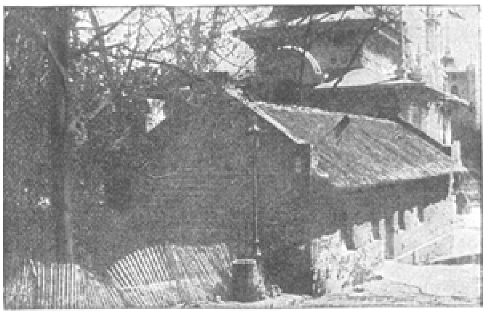

HET 'BOEREN' HUIS.

een gordijn; hetzij mijn blikken er toevallig heendwaalden, of dat er naar mij geblikt werd... dat zou ik niet kunnen zeggen, maar nogmaals werd ik aangeklampt door een zoon van het Ottomaansche rijk en wel ditmaal om een kijkje achter 't bewuste gordijn te komen nemen. Aan zijn bede gehoorzamende, bevond ik mij in een griezelig, groezelig hokje, waar een oude Turk op een kussen zat; naast hem

stond een andere man, die voor tolk dienst deed en begon met mij te vertellen, dat de eerste in de negentig jaren telde en waarzegger van zijn ambt was. Ik moest hem mijn hand maar eens laten zien en hem onbeschroomd aankijken. Dat laatste was niet zoo gemakkelijk als het klonk, want 't gezelschap en de omgeving waren er niet naar om mij op mijn gemak te zetten.

De grijsaard stootte eenige, voor mij onverstaanbare, klanken uit, en de tolk deelde mij mede, dat hij den indruk kreeg, dat ik een fatsoenlijke, brave vrouw was!

Ik hoop niet, dat men mij van ijdelheid of hoogmoedswaanzin zal beschuldigen, als ik beken, dat deze gunstige meening mij nu niet bizonder verraste.

Of hij 't als een complimentje wilde zien aannemen, weet ik niet, maar hij wachtte even en bekeek mij toen nog eens.

Ditmaal verkondigde het orakel, dat ik mijn leven gelukkiger en in rijker omstandigheden zou eindigen dan ik het begonnen was.

En toen nog zoo'n paar algemeenheden, waarop ik mij volkomen voldaan (?) verklaarde; de tolk bood mij daarop een offerschaal aan, waarop ik slechts koper offerde.

Goud en zilver hadden ze immers genoeg!

Meen niet, lezer, dat mijn geheele franc reeds versnoept was; o, neen! mij wachtte nog meer genot; in 't midden van een der zijmuren bevond zich een kleinere grot. Nauwelijks stond ik er voor of de baas van 't spel riep: ‘*cascade s.v.p.!*’ en opeens viel er een dichte regen van.... goudstukken, die met knetterend geluid in een *bassin* vielen. Dat was de *clou* van deze vermakelijkheid. Na een poos hield de goudregen op en toen vertelde mijn geleider mij, dat deze goudval afkomstig was uit het hol van een roover, die zóó verzot was op 't edele metaal, dat de klank er van hem als de schoonste melodie in de ooren klonk. Zijn grootste genot was onder 't hooren van die muziek in slaap te vallen. Interessant geval, iets voor Cecil Rhodes! Er was misschien nog meer te zien in die wonderbaarlijke *grotte d'or*, maar ik had er genoeg van en mijn lezer waarschijnlijk evenzeer. Dergelijke flauwigheden zijn er bij tientallen op de tentoonstelling.

En nu zullen we eens een blik op de verschillende koloniën slaan; op het Trocadero-gedeelte neemt Algerië een voorname plaats in. 't Eerst ziet men een keurige moskee, waarin eenige voortbrengselen van 't land en enkele schilderijen ten toon zijn gesteld. Dan is er een Algerijnsche straat of juister een wijk, waarin men een niet onaardig blikje op het vreemde leven in de Fransche kolonie krijgt. Men ziet er de huizen en bazaars der welgestelde Algerijnen en de onooglijke winkeltjes der inlanders, benevens de koffiehuizen, waar de zwart-oogige dochteren des lands de voorbijgangers begluren door miniatuur venstertjes. Er is ook een grooter restaurant bij, het *Dar-el-dïn* (Paleis der fontein). Verder een danstempel, waar bevallige almeeën en Aïssasous haar kunst ten beste geven.

Naast Algiers is Tunis te zien en naast Tunis - Dahomey en daarnaast Fransch Guinea en zoo gaat 't door, de geheele wereld langs, den geheelen atlas door, maar een, waarvan de bladeren door elkander liggen. Tusschen al die uitheemsche paviljoens in, vindt men opeens een gebouwtje waar de methode Berlitz wordt onderwezen, een heele stap van de tropen naar de Westersche beschaving. Om 't nu eenigszins toepasselijk te maken, wordt er een cursus in 't Fransch gehouden ten behoeve der kleine zwartjes, die bij de verschillende afdeelingen hooren.

De methode Berlitz toch is een vlugge manier om talen te leeren.

Ook onze koloniën zijn vertegenwoordigd, zij 't dan ook minder schitterend dan in '89, toen de *kampong Javanais* een der grootste attracties was.

Vlak naast Ceylon - treurige herinnering voor ons Hollanders - bevinden zich drie gebouwen, nl. twee Padangsche huizen en een afbeelding van den *Djandi Sari*, zooals Boro-Boudhour er genoemd wordt. Deze tempel is 13 M. hoog en 17 M. breed; tafereelen uit het leven van Bouddha zijn er op afgebeeld; aan den ingang zijn twee beelden, een van Vichnou en een van Civa. In werkelijkheid is deze tempel het schoonste monument, dat we op Java bezitten. Binnen in de paviljoens zijn eenige afbeeldingen van inlandsche huizen; een vrij aardige verzameling van sarongs, een hoeveelheid planten en dieren op sterk water en zoo 't een en ander, eigenlijk niet heel interessant. Er is ook een restaurant, waar men kan rijsttafelen.

Van de Soenda-eilanden naar Transvaal, dat is op deze tentoonstelling slechts één stapje. Er staat een coquet gebouwtje met opgezette dieren, wapenen en andere voorwerpen. Wat dit kleine museum echter aantrekkelijk maakt, is een buste van Paul Krüger. Een vriendenhand brengt er dagelijks versche bloemen en houdt de plek, waar 't staat, als een altaar in eere. Natuurlijk hoort men er voortdurend de een of andere smalende opmerking van een overmoedigen Brit; doch dat hindert niet, Oom Paul is toch wie hij is. Toen ik er was, hoorde ik een half opgeschoten knaap zeggen: ‘Hij *was* een groot man, maar hij is nu toch diep gevallen en zal zich nooit meer kunnen opheffen.’

De gebeurtenissen der volgende dagen hebben bewezen dat er van opheffen nog geen sprake kon zijn, daar de groote man nog niet gevallen was.

Er is ook een ossenwagen, zooals de *Voortrekkers* ze gebruikten, te zien en dicht bij het genoemd paviljoen een *Boerenhuis* (*ferme Boër*); men ziet er 't eenvoudige veldbed met een beestenvel, in plaats van dekens; de stoelen zijn van hout, met zittingen gemaakt van reepjes dierenhuid, die matwerk vervangen.

De grond is van klei en hier en daar met een vel bedekt, de wanden zijn enkel versierd met een paar Bijbelsche platen; 't geheel is hoogst primitief en geeft een denkbeeld van de bijna patriarchale levenswijze van het kalme herdersvolk, dat zoo wreedelijk van zijn hoeven is opgecommandeerd om met huursoldaten te gaan vechten.

En niet verre van de Boerenwoning ziet men een goudmijn... toeval of symbool? Ik weet 't niet.

Maar ik kan u heden niet verder voeren door de kermis der ijdelheid; de verheven rust, die er op Oom Paul's gezicht te lezen viel, de kinderlijke eenvoud van dat tehuis der Transvalers... dat spreekt een andere taal dan die van weelde en vermaak.

Aan de Seine heeft het *genot* zijn zetel opgeslagen en is alles *schijn*, maar aan de Vaal wordt een somber drama afgespeeld in *werkelijkheid*, en wie daaraan denkt, kan geen vermaak meer vinden in den schijn, al is die nog zoo fraai voorgesteld.

De Visschersvlootschouw op 3 Augustus 1900, door J.M. Ente van Gils, Kapitein der Mariniers.

I. Initiatief.

Hij dwingt mij kalm te zijn en sterk,
Terwijl mij 't harte bloedt;
En als ik ween, dan zegt hij: werk
Als ik niet kan; gij moet!
(DE GENESTET.)

Nog wordt het mij koud om het hart, als ik bij het neerschrijven van dit opschrift denk aan al die keeren, die ik, als leeraar aan het Koninklijk Instituut voor de Marine, de veelomvattende en hoogst gewichtige beteekenis van het

woord *Initiatief* trachtte duidelijk te maken aan de jongelui, die hun toekomst gewijd hadden aan het Korps Mariniers.

Dat woord heeft in 't militaire een groote beteekenis voorwaar, en hoe meer de wetenschap der oorlogvoering, geschoeid op de meest moderne leest, zich in den loop der jaren ontwikkelen zal, des te meer zal het *Initiatief* op den voorgrond treden. Maar, ik mag mij niet in militaire bespiegelingen verdiepen, dan wordt ‘De Huisvriend’ zeker boos, daar deze meer het vreedzame dan 't al-vernietigende oorlogselement behandelt.

Dit aanloopje zal hij mij echter wel willen vergeven, daar *Initiatief* en wat daarmede samenhangt niet het speciaal eigendom van den militair is, doch in het maatschappelijk leven een groote rol speelt, en soms millioenen kapitaals er mede gemoeid zijn en hem of hen ten deel vallen, die het *Initiatief* hebben durven nemen.

Onbewust, als 't ware, weet een ieder, wat dat machtige woord beteekent, doch vraagt men naar eene zuivere omschrijving, och, dan blijven de meesten al even hard steken als zij, die ik de grondregelen van de tactiek moest inprenten.

't Komt er hier echter ook heelemaal niet op aan om een zuivere bepaling neer te schrijven, maar wel om een woord van hulde te brengen aan hen, die het denkbeeld van een visschersvlootschouw hebben aangepakt en verwezenlijkt; het zijn de heeren: *L.Ch. Kolff* en *H.J. Calkoen*, burgemeesters van Wieringen en Edam, die hier het *Initiatief* namen en daardoor een grootsche gebeurtenis in de geschiedenis van het volksbestaan hebben tot stand gebracht.

Hebben wij reeds jaren lang verschillende militaire schouwspelen te Hamptonroad, te Spithead enz. enz. kunnen zien, en wanneer wij ze niet persoonlijk hebben kunnen bijwonen, dan, ja, dan hebben wij er zooveel over in couranten en tijdschriften kunnen lezen, dat men op het laatst zelf geloofde, dat men er bij geweest was.

Nu is het achteraf beschouwd volgens velen een heel eenvoudig iets, om, als je zoo dikwijls over marine-revues leest, het zaakje over te brengen op de visschersvloot, maar waarde lezeressen en lezers, het is weer 't ei van Columbus, kom maar op 't denkbeeld en je bent klaar.

Doch er ligt veel meer in de verwezenlijking van het denkbeeld ‘het houden van een visschersvlootschouw opgedragen aan Hare Majesteit de Koningin.’

Wij leven in een land, omringd door zee en nog eens zee, overal aan onze kusten vinden wij visschersdorpen, overal vinden wij die lieden bezig hun dagelijksch stukje brood te verdienen en overal en overal wonen in ons land duizenden en duizenden menschen in de onmiddellijke nabijheid dier visschers, en allen genieten zij 's winters van heerlijke schelvisch of kabeljauw, en op andere tijden maken tong, schol, tarbot, ansjovis, haring, garnalen en nog tal van andere vischsoorten, uit die onmetelijke zeeën opgediept, successievelijk hunne opwachting op hun disch, zoo rijk versierd met zilver en kristal, met liefelijk harmonisch gekleurde bloemen getooid, terwijl een zee van licht dit alles overdekt en vroolijk weerkaatst in de van genoegen stralende gezichten van hen, die geheel verrukt het sappig zeebanket genieten.

Maar hoe weinigen gaan eens even daarbij in hunne gedachten terug, en geven zich daarbij rekenschap, hoe wel die heerlijke filet de sole haar weg naar dat feestmaal heeft gevonden.

Vraag het aan duizenden, zij weten van het leven der visschers, hun bedrijf en hun scheepjes gewoonlijk niets.

Zij weten niet, hoeveel armoede er dikwijls geleden wordt onder de visschers, die blootstaan aan zoovele gevaren.

Zij weten niet, als de westenwinden onze kusten beuken, hoevele moeders dan stil weenend hunne kleintjes, van koude bibberend, aan zich drukken, denkend aan hen, die daar buiten met de elementen strijden.

Zij weten evenmin hoevelen er telkens en telkens na zoo'n storm weduwen en weezen zijn geworden, als die ongelukkigen zelf konden bevroeden, dat het het laatste afscheid van vader was, toen hij een paar dagen slechts geleden vroolijk zijn kleinen Hannes op de ronde koontjes kuste, dat het klapte, en met een ‘dag moeder’ voor eeuwig hen verliet.

Zij weten niet met hoeveel moeite dat lekkere vischje uit de diepte wordt opgehaald, als 's winters de ijskegels aan muts en wanten hunne handen van koude verstijven; hoeveel minder weten zij dan iets omtrent den vorm en de inrichting der vaartuigen.

Zij kennen geen onderscheid tusschen een botter, een schokker, een logger, een smak, een bom, een pink, een haringvlet of welk scheepje dan ook; veel minder hebben zij eenig begrip omtrent het verschil in netten, dat er voor iederen tak van het groote bedrijf, *de Zeevisscherij*, bestaat. Laat ons dus alle andere materialen, waarmede gevischt wordt, kalm rusten; deze regels zullen zeer zeker reeds voldoende zijn, om te doen zien, hoe weinig wij weten omtrent onze visschers en hoe heerlijk het denkbeeld is, om aan onze geeerbiedigde Vorstin, die in alles en allen belang stelt, eens een kleinen blik te schenken in het bedrijf van hen, die in haar Rijk met zooveel moeite en strijd een bestaan zoeken, zoo zwaar en hard, dat zij alleen in hun streven geschraagd blijven door de liefde in God en Oranje.

II. En avant.

Wij gingen menigwerf te zamen in dit leven
De paden onzer jeugd, de wegen van ons lot,
Langs 't zonnig IJ - door 't duin - in jonkheids tooverdreven
In strijd, ten feest, op reis, in weemoed en genot.
(De Genestet.)

Wanneer voor Nederland een nationale feestdag aan zal breken, komt iedere, anders zoo bedaarde en ingetogen Hollander uit de plooi. Geen wonder dan ook, dat in Amsterdam, Weesp, Muiden en in alle plaatsjes aan de Zuiderzee gelegen, reeds dagen lang eene vroolijke stemming heerscht, die met ieder uur toeneemt.

Waaraan dat toe te schrijven, valt in weinige woorden moeilijk te zeggen, maar een ieder weet dat de 3^{e} Augustus een nationale feestdag worden zal, daar de visschersvlootschouw dien dag zal plaats hebben.

Van lieverlede ziet men vaartuigen, aan de verschillende kaden gemeerd, opschilderen en een feestelijk aanzien krijgen; reeds hier en daar ontplooit zich Holland's driekleur en het frissche rood-wit-blauw doet ongemerkt vroolijkheid in de harten sluipen.

Allerlei vaartuigen, van stoombooten en jachten, tot vletten toe, scholen van lieverlede samen en alle legplaatsen zijn in den vooravond van den grooten dag dan ook tjop vol, terwijl de vele kleurige vlaggetjes aan 't geheel een gezelligen aanblik geven.

De 2^{e} Augustus, voor ons Nederlanders een zoo gedenkwaardige dag, de dag waarop Hare Majesteit de Koningin-Moeder haar geboortefeest viert, brengt de

vreugde alom met zich mede, want een ieder voelt met het diepst gevoel, hoeveel wij Nederlanders aan die groote Vrouwe verschuldigd zijn, die door het tijdperk van haar Regentschap het Nederlandsche volk voor eeuwig aan zich heeft verbonden.

Hoevele plannen en plannetjes worden in die dagen vóór den 3^{en} Augustus bij groot en klein, bij rijk en arm, in binnen- en buitenland ontworpen, en al dreigen in de laatste dagen regen en wind vele van die afspraken in 't water te doen vallen, niemand laat zich ontmoedigen, want wij allen weten, dat de Oranjezon zal schijnen, daar waar Nederland's Vorstin zich vertoont.

Reeds in den vroegen morgen van den 3*en* Augustus, ter-

wijl de hemel met dreigenden aanblik halsstarrig de lieve zon achter zijn dik grijs floers verbergt, begint allengs, van alle zijden, het volk te voet of per rijtuig, met oranje en bloemen gesierd, zich naar het voormalige Y te begeven, en zelfs tot de Oranjesluizen toe beweegt zich de vroolijke en jubelende menigte, want overal liggen de versierde booten en schepen om de honderden feestvierenden op te nemen.

Gewapend met paraplu's van de fijnste modellen fin du siècle, tot de oude groene besteedster, en torschende het fijnste van 't fijne uit de lunchroom in de Kalverstraat tot de meer ordinaire krentenbroodjes van den bakker op den hoek, in de meest chique citybag of de meer huiselijke karabies, trekt jong en oud in bonte menigte, bij paren en in clubs, in oostelijke richting.

Jolige studenten steken hier en daar den draak met burgermeisjes en vrouwen door hunne overdreven galanterie, doch alles viert feest en een kwinkslag op pas of een aardigheid, die anders mislukt, valt nu in goede aarde en luid lachend en joelend verdwijnen zoo successievelijk velen op de De Ruijterkade in de daar gereed liggende, rijk met vlaggen versierde booten.

Zooals gezegd, is de weg naar Schellingwoude ook reeds bezaaid met menschen, die eerst bij de Oranjesluizen zullen embarkeeren.

HET NIEUWE ITALIAANSCHE KONINGSPAAR.

Maar hoe tijdig ook uit de veeren, daar was 't reeds vroeg in den morgen gezellig en druk met wachtenden, die op de in de schutkolken liggende talrijke booten en bootjes van lieverlede een gezellig plaatsje begonnen uit te kiezen.

En wat een prachtig verheven aanblik leverde van daaruit gezien het Y op, dat als 't ware leefde van de druk heen en weer varende scheepjes en vaartuigen, die steeds in aantal toenamen.

Hadden wij nog een stille hoop, hier de watervlakte kalm en onbewogen te zien, dan werd ons deze verwachting op eens ontnomen en zagen wij de ons bekende stormachtige witte koppen op de vuil-bruingroene baren, en hoe gewoon wij als bewoners van 't Noorden ook zijn aan die loeiende en bulderende zee, die door de macht en de kracht van haar optreden ons eerbied en bewondering afdwingt, zoo werden wij toch even teleurgesteld, doch ook slechts voor een oogenblik, want hoe schoon is het schouwspel, dat zich voor ons oog vertoont.

De zee, die ons zoo even nog een woest element geleek, schijnt ons nu slechts een grijsgrauwe vlakte, gekroond door witte kopjes, die op de krullende en rollende golven de honderden scheepjes van allerlei vorm en tooi onder kracht van zeilen of stoom voort doen vliegen en telkens en telkens de golven, voor hun boeg opgezweept, in schuimende witte vlokken doen uiteenspatten.

Hoe schoon teekenen die witgele en roodbruine zeilen zich af tegen de grijze en dreigende lucht, die door de lichtende strepen in 't Oosten een valsche verlichting aanbiedt, en de heldere kleuren van de klepperende en klapperende zeilen en vlaggen teekenen met eene schakeering van tinten, waarboven het rood-wit-blauw in zijne eenige samenvoeging ons tegenlacht.

Aan den horizont achter ons, Amsterdam, van waaruit als uit een hoorn des overvloeds alles en allen naar buiten stroomen, naar 't feestterrein, dat in 't verre verschiet opdoemt bij 't fort Pampus en de hooge terreinen van 't Gooi, terwijl rechts en links hier en daar de oude statige dorpstorens, versierd met de driekleur, hoog in het dreigende wolkengevaarte zich verheffen.

Een paar groote booten vol talrijke gezelschappen van feestvierende, deftige familiën en het jacht van 's Rijks Waterstaat met den Minister aan boord en enkele kleinere schepen vangen de beweging aan en gaan langzaam naar buiten, doch lang worden hunne plaatsen niet leeg gelaten, want direct nemen andere booten die in, en talrijk en talrijker worden de opstoomende en zeilende vaartuigen en sneller en sneller vloeit die steeds grooter en grooter wordende sleep van schepen, die eenmaal zee gekozen, spoedig 't Pampus bereikt, en te midden van een talrijke, jubelende vloot van pleizierjachten en scheepjes ontdekt ons vorschend oog spoedig het dichte bosch van masten - de '*Visschersvloot*'.

(*Slot volgt.*)

Het nieuwe Italiaansche Koningspaar.

Ditmaal bieden wij den lezers van 'De Huisvriend' de beeltenissen aan van het nieuwe Italiaansche Koningspaar.

Koning Victor Emanuel III, die zijn zoo wreedaardig vermoorden vader opvolgt, is te Napels in het jaar 1869 geboren.

Als kind had hij een teer gestel, maar dank zij de zorgvolle verpleging zijner moeder, koningin Margeritha, had hij op zijn twintigste jaar zooveel aan lichaamskrachten gewonnen, dat zijn gezondheid in geen enkel opzicht aanleiding gaf tot bezorgdheid.

De nieuwe koning is geestelijk zeer ontwikkeld, waartoe de vele reizen, die hij gemaakt heeft, zeer zeker het hare hebben bijgedragen. Ook op het tijdstip dat zijn vader vermoord werd, was hij op reis naar Griekenland, maar keerde op het noodlottig bericht oogenblikkelijk terug om zijn zorgvolle en moeilijke taak te aanvaarden.

In October van het jaar 1896 huwde de jonge koning prinses Helena van Montenegro. Hun echt is tot op dit oogenblik kinderloos gebleven.

Correspondentie.

Men zendt aan de redactie van dit tijdschrift dikwijls bijdragen, iets wat ons niet anders dan aangenaam kan zijn, en welke bijdragen dan ook gaarne gehonoreerd worden bij plaatsing. Echter maken wij er opmerkzaam op, dat slechts dan o n g e v r a a g d e bijdragen, welke niet worden geplaatst, teruggezonden worden, zoo de inzender daarbij porto voor de retourzending heeft gevoegd; anders worden ze vernietigd na korten termijn.

Mooi Maartje
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg en slot van blz.* 323.)

VI.

Maartje is derhalve naar huis geijld, en heeft thans, met tranen van verontwaardiging en schaamte in de oogen, aan moeder verteld, wat haar

EEN DIER VAN GEWICHT. Naar de schilderij van Richard Stredel.

zooeven is overkomen. Lang echter duurt haar verdriet niet, want moeder is de eerste om hartelijk te lachen, als zij den koddigen afloop der onverwachte ontmoeting verneemt. Voegt men hierbij het heerlijke vooruitzicht, dat het licht-bruine zeil binnen een paar uren kan binnengekomen zijn, dan behoeft men zich niet te verwonderen, dat het leed spoedig voorbij is.

Maartje gaat even naar boven, om zich het gelaat af te koelen, waarbij zij haar spiegeltje raadpleegt, als om te onderzoeken, of wellicht die onreine kus het frissche rood harer lippen heeft bezoedeld; en ofschoon zij zich spoedig van het tegendeel overtuigd heeft, wascht zij er duchtig op los. Vervolgens siert zij zich eenigszins op; ze ziet nog eens welbehaaglijk in den spiegel, en haast zich dan naar beneden, om ook aan de kamer een ietwat feestelijk aanzien te geven.

Weldra is zij, terwijl ze lustig een liedje neuriet, druk aan den arbeid, om alles netjes te rangschikken: het petroleumtoestel, waarop het koperen keteltje, dat glimt als een spiegel, welluidend raast, vindt op de groote tafel zijne plaats nevens het koffieblad met gebloemde kopjes. De glazen stolp, die een kunstig gesneden scheepje overdekt, krijgt nog even eene extra-beurt, al is er ook geen stofje op te bekennen. De groote schelpen en enkele andere snuisterijen, die met het klokje op het hoekkastje pronken, worden glinsterend gewreven. De naaimachine is in haar zwart-gepolitoerd kistje geborgen, terwijl een paar takken seringen in de mooi-gekleurde bloemenvaas,

op het met een zeil bedekte wit-houten tafeltje, het heldere vertrek met haar heerlijken geur vervullen.

Vaders leunstoel staat in den hoek naast de potkachel, waarin een enkel turfje brandt; moeders stoel, aan de andere zijde, is heden bestemd voor de overbure, die straks de terugkomst van haren zoon hier zal helpen vieren. De stoel van Maartje wordt afgestaan tot moeders gebruik, terwijl de jongelieden zich maar met de bank zullen moeten behelpen.

Terwijl ze zich zoo welgemoed en vlijtig rept, om alles tot de onvangst gereed te maken, voordat zij den verwachten een welkomstgroet aan het strand zal gaan toeroepen, hoort zij de klink der buitendeur lichten, en ontwaart zij den heer De Vos, die, na haar hiertoe vergunning gevraagd te hebben, de kamer binnentreedt.

‘Zooals ik beloofd heb, Maartje!’ zegt hij, ‘deed ik moeite om te weten te komen, op welke wijze men die sieraden in je doos had kunnen doen. Eindelijk ben ik daarachter, en kom ik het je even vertellen.’

En als Maartje hem verzocht heeft, op vaders stoel plaats te nemen, vervolgt hij:

‘Ik had al aanstonds begrepen, dat iemand uit het huis daarbij de hand in het spel moest hebben gehad, want hoe zou men anders in het kabinetje gekomen zijn? Ikzelf draag toch altijd de sleutels van het atelier en van de binnendeur bij me; langs die zijde kon men dus moeilijk het vertrekje bereiken. Men moest zich den toegang derhalve verschaft hebben van uit de gang; doch die deur was altijd gesloten; de sleutel er van was òf zoek, òf moest in het bezit van de huisjuffrouw wezen. Ik sprak er haar over aan; eerst ontkende zij alles herhaaldelijk; doch toen ik bleef aanhouden, en haar ten slotte zelfs bedreigde, dat ik door de politie zou doen onderzoeken, wie in mijne afwezigheid op mijne kamers kan komen, toen viel ze door de mand. Zij had, den ochtend vóór onze laatste zitting, een bezoek gehad van een heel deftigen heer, die haar dringend verzocht had, om een pakje, dat hij haar kwam overhandigen, te willen opbergen in de hoededoos, die zich, zooals hij meende te weten, moest bevinden in de kast van het kabinetje. Het was een geschenk voor het lieftallige meisje, dat met zooveel geduld en toewijding als model had gezeten. Hij wilde bij voorkeur niet als gever worden aangemerkt; daarom bood hij het niet rechtstreeks persoonlijk aan, maar vraagde hij de tusschenkomst der juffrouw, aan deze de stiptste geheimhouding verzoekende. Zij liet er zich door al die redenen toe overhalen, te meer nog omdat zij Maartje volgaarne eene dergelijke verrassing gunde, en ook omdat ze voor zichzelve overtuigd was, er volstrekt geen kwaad mede te doen. Nu weet je, op welke wijze het geschenk bezorgd is geworden. Den naam van den edelmoedigen gever wensch ik je liever niet te noemen. Wel kan ik je met een gerust hart verklaren, dat je de sieraden zonder wroeging kunt aannemen: hij, die het je aanbood, zal door de kosten niet arm worden.’

‘O, maer ik kan nou wel zeggen,’ spreekt Maartje, na afloop van het verhaal, ‘wie die meneer eweest is. Hai is et, dien u lest op et atelier ebt meeëbracht.’

‘Waarom meen je dat zoo stellig te weten, Maartje?’

Hierop verhaalt zij, wat er eergisteren in de boschjes en vandaag in het duin tusschen haar en De Fontagne heeft plaats gevonden; hoe zij aanvankelijk op de belangeloosheid zijner vriendschap vertrouwd, doch heden ondervonden had - en weer bedekt een hooge blos hare wangen - dat hij slechte bedoelingen in zijn schild voerde.

De Vos betuigt zijn spijt, hem, uit eigen beweging, met haar in kennis te hebben gebracht, zoodat hij zich wel als de onwillekeurige oorzaak van al het gebeurde moet beschouwen. Doch Maartje blijkt te verstandig te wezen, om het hem kwalijk te nemen, en dan vraagt zij hem belangstellend, of hij de vrouw van dien heer ook gekend heeft, en of diens dochter werkelijk zooveel op haar, Maartje, heeft geleken.

‘Zijne vrouw?’ is het antwoord. ‘Wel! ik weet stellig, dat hij nooit getrouwd geweest is En eene dochter? ik heb nooit iets omtrent eene dochter vernomen.’

‘Wel, wat een slechte vent!’ zegt hierop moeder, die inmiddels binnengekomen is, en het verhaal mede heeft aangehoord. ‘En dat nog wel zoo'n raike meneer! 't Is schande! Nou! wai zullen em gauw zain mooie spulletjes teruggeven, dan kan hai er wat anders voor zen liefies in de stad voor koopen. Wai, Scheveningers, ebben goddank te veel fesoen, om onze maisies door zoo'n mooie meneer te laeten naeloopen, oor! Maer, koman, Maertje!’ zoo valt zij zichzelve in de rede, ‘gae nou as en maid is gauw kaiken, of vaeder en Teun haest anekommen bennen.’

Maartje heeft hiertoe geene verdere aansporing noodig, en na een vluchtigen groet met den bezoeker, die naar zijn hoed tast om eveneens te vertrekken, spoedt zij zich,

thans langs een meer beganen weg, naar den zeekant, waar zij zich weldra bevindt te midden van eene toegestroomde menigte dorpsgenooten, die allen verlangend uitzien naar de drie vaartuigen, welke met spoed de kust naderen. Behalve deze, worden er nog verscheidene andere in de verte zichtbaar.

Reeds zijn een paar booten van het strand vertrokken, om de eerstaankomenden te gaan begroeten en naar den wal te helpen, en voordat het een half uur later is, stapt Maartje tusschen vader en Teun stevig door naar de Vuurbaakstraat, waar de twee vrouwen hen ongeduldig verbeiden.

't Is geen wonder dat Maartje met trots haren vrijer ‘een flinke, eerlijke visschersmaet’ genoemd heeft! Hij zal zoo ongeveer vijf en twintig jaar zijn, en is van stevigen, pootigen lichaamsbouw; zijn haar is donkerblond; zijn wangen zijn bruingekleurd; hij heeft een vrijen oogopslag en eene weltevreden uitdrukking in zijne trekken. 't Is volstrekt niet op de wijze van den Prins uit het sprookje, dat hij straks Maartje's handen in zijn grove knuisten gegrepen, en haar een klinkenden kus op den mond gedrukt heeft, nadat eerst vader hartelijk door haar verwelkomd was geworden.

En als ze nu genoeglijk onder een kop koffie bijeenzitten, vertellen de mannen bij beurten, telkens elkanders verhaal aanvullende of bevestigend, de gevaren, die ze op zee hebben doorgestaan: hoe het zware weer hen eigenlijk wel wat had overvallen, zoodat de verschillende pinken weldra uiteengedreven werden; hoe men slechts met zeer veel moeite de netten zonder belangrijke averij had kunnen binnenhalen; hoe de wind hen in den eersten tijd te dicht naar de kust dreigde te voeren, waarbij nu eens het roer, dan weer de voorsteven bijna loodrecht naar boven stond; hoe de golven telkens binnen boord geslagen werden, en er bijna handen tekortschoten, om zich voor zinken te bewaren; hoe men na urenlangen, zwaren arbeid toch meester van de richting gebleven was, en hoe men ten slotte, nadat de orkaan langzamerhand wat tot bedaren was gekomen, veilig den terugtocht had kunnen ondernemen. En dit alles had plaatsgevonden onder eene pikzwarte duisternis, zoodat men onmogelijk kon uitmaken, wat het lot der overige vaartuigen geweest was: in den ochtend bevond er zich slechts een drietal bijeen.

Na dit verhaal, dat natuurlijk niet zelden door uitroepen en door vragen was afgebroken, is het de beurt aan de vrouwen, om te vertellen, wat er gedurende de afwezigheid der mannen alzoo op het dorp is voorgevallen. Dat het gebeurde met Maartje hierbij de hoofdrol vervult, laat zich lichtelijk begrijpen, evengoed als men zich zal kunnen voorstellen, dat vader en Teun beiden zich niet weinig boosmaken en opwinden over de ontmoeting in de duinen. Doch als, na eenig uitvaren aan het adres van De Fontagne, Maartje haren vrijer de hand op den mond legt, en hij haar een oogenblik in de mooie, trouwe oogen gezien heeft, dan is hij zijne gramschap spoedig vergeten, en prijst hij haar niet weinig, wegens de flinkheid, waarmede zij zich tegen den aanvaller wist te verdedigen.

Ook vader wordt tot kalmte gebracht, en weldra zit men weder in een tevreden stemming gezellig bijeen.

De tijd verloopt middelerwijl. Teun moet nog naar het strand, om vóór den nacht het een en ander aan de tuigage der pink in orde te brengen. Maartje neemt deze gelegenheid waar, om nogmaals naar den zolder te gaan. Zij haalt de gouden kleinoodiën uit de lade van haar kastje te voorschijn, beziet ze nog eens nauwkeurig voor de laatste maal, doet ze dan weer zorgvuldig in de doos, en vouwt er een stevig papier omheen, dat door een touwtje bevestigd wordt.

'Dat is van korten duur eweest!' zegt ze tot zichzelve, terwijl ze het pakje weer opbergt. 'Morgen gaen wai et saem naer den Vaiverberg No... brengen.'

VII.

Na de hierboven verhaalde voorvallen zijn meer dan twee jaren heengevlogen. Die tijd heeft echter aan mooi Maartje

geene schade gedaan: indien het mogelijk ware, ziet zij er nog fleuriger, nog bekoorlijker uit. Hare ouders zijn gelukkig gezond gebleven, en in staat, hun kost te verdienen. Maartje heeft steeds ijverig hare machine laten snorren, en er, beetje bij beetje, zooveel mede verdiend, dat het bedrag van haar spaarboekje gaandeweg groot genoeg is geworden, om er de uitgaven tot het inrichten eener huishouding uit te kunnen bekostigen.

Teun is even vlijtig en rap als ooit, hij verdient den kost voor twee. Zijne moeder mist men evenwel sedert eenigen tijd op haar gewone plaatsje. Zij was na dien typhus altijd blijven sukkelen; in den laatsten winter was ze daarbij aan het hoesten geraakt, en, nu ongeveer vier maanden geleden, is ze aan eene slepend verloopende longontsteking gestorven.

Het is daardoor voor Teun recht ongezellig in het huisje geworden, ofschoon de lieve overburen het hem, wanneer hij uit zee komt, aan niets laten ontbreken. 't Is dus begrijpelijk, dat hij er naar verlangt, een eigen huishouden op te richten; ook Maartje kan zich met dat denkbeeld vereenigen, en hare ouders hebben hunne goedkeuring aan het plan geschonken. Teun's huisbaas heeft beloofd, zijne woning eens grondig en netjes te zullen opknappen, waarvoor hij eene maand noodig zal hebben. En wanneer dit in orde gebracht is, zal het huwelijk gesloten worden.

Maartje zit nu weer achter het tulen gordijntje voor het opgeschoven raam, en laat hare machine op het wit-houten tafeltje lustig snorren; zij zoomt het nieuwe linnengoed, verleden week van haar spaarboekje betaald. Moeder staat met opgestroopte mouwen in de keuken aan de waschtobbe, even werkzaam als vroeger; nu en dan breekt ze hare bezigheid een oogenblik af, om naar Maartje's vorderingen te komen zien, en een woordje met haar te wisselen.

Juist is ze weer binnengekomen, als de postbode door het openstaande raam een brief aan Maartje's adres overhandigt. Wat kan dat wezen? Nog nimmer ontving zij een brief. Komt er al eens eene enkele maal een schrijven van den ouden oom uit de Prins-Hendrik-stichting te Egmond-aan-Zee, den eenigen bloedverwant buiten het dorp, dan is het adres toch altijd gericht aan vader. En ook dit mooie schrift lijkt niets op de krabbels van oud-oom. Bovendien het postmerk is 's-Gravenhage, en ja! 't is ook waar, de postzegel is er een van slechts drie centen.

Zooals het meer gaat, wordt de brief van alle kanten bekeken; men verdiept zich in gissingen omtrent den naam van den schrijver en omtrent den inhoud, terwijl men de nieuwsgierigheid terstond had kunnen bevredigen door het geschrift eenvoudig te openen.

Eindelijk gaat men toch hiertoe over, en terwijl moeder zich tot aandachtig toehooren nederzet, leest Maartje:

's-Gravenhage, 18 Juni 189..

Mejuffrouw,

De WelEdelGeboren heer De Fontagne, onlangs hier ter stede overleden, benoemde mij tot executeur-testamentair. Als zoodanig heb ik de eer u kennis te geven, dat Z.E. aan u heeft gelegateerd: een verzegeld doosje met gouden sieraden, benevens de somma van twee duizend gulden, vrij van successie-rechten.

Een en ander zal ik u tegen quitantie overhandigen, wanneer gij zoo goed wilt zijn, overmorgenochtend, tusschen 9 en 12 ure, u te vervoegen te mijnen kantore in de Spuistraat.

Met de meeste achting teeken ik mij,

Uw. Dw.,

MENTEL,

exec.-testam.

P.S. Wees zoo goed, dit schrijven als bewijs van identiteit mede te brengen.

M.

Maartje kan goed lezen; ze is op school altijd eene vlijtige leerlinge geweest; de brief is met duidelijke letters geschreven; maar toch hapert hare stem dikwijls, omdat het haar zoo moeilijk valt, over al die vreemde woorden heen te komen. De hoofdzaak wordt echter na tweede lezing volkomen begrepen.

Wat uitroepen van verbazing ontlokt haar de inhoud van dit schrijven! Zij hadden nog niets van den dood van mijnheer De Fontagne gehoord; sedert het voorgevallene in het duin hadden ze slechts zelden iets van hem vernomen, zooals bijvoorbeeld ter gelegenheid, dat mijnheer De Vos verleden jaar even over hem sprak, toen hij aan Maartje was komen vertellen, dat de schilderij op de tentoonstelling bekroond, en daarna aangekocht was voor een Engelsch museum.

En in het laatste jaar had Maartje hem tweemaal uit de verte gezien: ééns in zijne équipage, en den anderen keer te voet op den Scheveningschen weg. Bij deze gelegenheden had hij haar waarschijnlijk niet bespeurd, ten minste daarvan geene blijken gegeven.

Naar den waarschijnlijken inhoud van het verzegelde doosje behoeft men niet te raden. En dan twee duizend gulden, neen maar! Wat een schat! Wat zou men daarvan niet kunnen doen? Een huisje koopen? Of een aandeel in de visscherij? Maar de meening van vader en Teun daaromtrent moet ingewonnen worden. In ieder geval is het raadzaam, het geld op eene sekure wijze te beleggen, voor mogelijke kwade dagen. Zou men eigenlijk zulk een geschenk wel mogen aannemen, nu men weet, dat het van iemand komt, die om zulke slechte redenen zijn presenten aanbood? Doch, 't is waar: de man is dood, en hiermede vervallen dergelijke bezwaren.

De brief is den 18^{en} - dat was gisteren - geschreven, en derhalve wordt Maartje morgenochtend op het kantoor verwacht. Moeder zal medegaan; dat kan wel, voordat ze hare plaats op de vischmarkt zal innemen. De brief moet mede terug, dat is duidelijk, al wordt het woord identiteit niet begrepen.

Zoo wordt er den ganschen dag, onder de bezigheden, gewikt en gewogen, en, na een tamelijk onrustigen nacht, bevinden ze zich, volgens afspraak, des ochtends reeds te acht ure op het pad.

Het kantoor is nog nauwelijks een kwartier geopend, als zij zich in de Spuistraat aanmelden, en ze door een klerk onmiddellijk geleid worden naar de afzonderlijke kamer van mijnheer Mentel. De noodige formaliteiten zijn welhaast vervuld.

Moeder vraagt of Maartje van iemand, ‘die haer haest vreemd is’, zoo'n gift zou mogen aannemen, waarop het antwoord luidt:

‘Den laatsten wensch van een afgestorvene behoort men toch zooveel mogelijk te eerbiedigen, niet waar? En dan nog: waarom zou ze zulk een legaat weigeren? Niemand zou er haar dank voor weten; het is ook maar zoo'n klein gedeelte van het fortuin, dat door den overledene bijna geheel aan twee verre neven wordt nagelaten,

dat de betrekkelijk geringe som geen noemenswaardig verschil in hunne erfenis zou teweegbrengen.'

En terwijl mijnheer Mentel de quitantie gereedmaakt, vraagt hij:

'Hoe oud is juffrouw Maartje?'

'In de vorige maand drie en twintig eworden,' is haar antwoord.

'Dus meerderjarig - dan is het voldoende, dat u alléén dit stuk teekent. Zet uw naam maar hieronder - rechts - ja! - - goed zoo! - Wees nu hartelijk gelukgewenscht met wat u vermaakt is! Ziehier: het zegel op de doos is ongeschonden - en däär is het geld in bankbiljetten! - Wilt u het even natellen? - Langzaam maar! - - In orde, niet waar? Stop het nu in dit couvert, en dan nogmaals: veel geluk er mede!'

‘Mag ik u nog ééne vraag doen?’ zegt Maartje, terwijl ze, met behulp van moeder, bezig is alles nauwkeurig op te bergen in eene daartoe medegebrachte tasch.

‘Met plezier!’ is het welwillend antwoord.

‘Dan zou ik graeg willen weten, of meneer lang ziek eweest is?’

‘Hij was ongeveer veertien dagen bedlegerig; doch hij voelde al aanstonds, dat hij wel niet beter zou worden. Ik heb hem in dien tijd nogal eens dikwijls bezocht, en bij eene dier gelegenheden vertrouwde hij me toe, dat hij tegenover u iets had goed te maken. Reden te meer, dat gij het legaat met gerustheid kondt aannemen.’

Na dankbetuiging voor de vriendelijkheid en de hulpvaardigheid, waarmede zij ontvangen en behandeld zijn geworden, vertrekken ze. Moeder moet naar de markt; daarom geeft zij aan Maartje den raad, om den kortsten weg, langs de Veenestraat, naar huis te nemen, en vooral voorzichtig te wezen; ‘want,’ zegt ze, ‘'t is geen klainigheid, die je bai je draegt.’

De raad is eigenlijk overbodig, want Maartje voelt zich, in figuurlijken zin, toch al erg bezwaard door den inhoud van het taschje. Zij houdt het stevig omklemd en spoedt zich naar huis. Hier begeeft zij zich onmiddellijk naar haar kamertje, om de schatten op te bergen in de lade van haar kastje.

Dit heeft zij zich indertijd niet kunnen voorstellen, toen ze op dezelfde plaats de kleinoodiën voor de laatste maal dacht te zien! Nu zijn ze toch werkelijk haar eigendom en ‘zij mag er zich nu gerust mee laten zien op straat en in de kerk.’

Het pakje is door een lak verzegeld; zij snijdt het daardoor bevestigde touwtje door, en opent daarna zenuwachtig bevend het doosje. Ja! het zijn werkelijk dezelfde prachtige beugel, oorbellen en spelden! Doch zie! daaronder ligt nog een briefje! Zij neemt het in handen en leest:

Mooie Maartje,

Zoo wil ik je nog ééns noemen - voor het laatst. - Vergeef me, dat ik je eenmaal leed gedaan heb - ik heb er nu spijt van.

Draag deze versiersels voor het eerst op je mooie hoofd, als je gaat trouwen met je braven Teun! Vaarwel!

De F.

Het kost haar wel een beetje moeite, het briefje te ontcijferen; het zijn lang niet de mooie letters van vroeger op dien omslag. Maar 't is waar, hij was ziek toen hij dit schreef.

Vergeving? - Van ganscher harte!

Rijswijk (Z.-H.), April 1900.

Het tegenwoordige standpunt der luchtscheepvaart, door C. Nobel. Met illustratiën.

Terwijl op het einde dezer eeuw de geheele beschaafde wereld de oogen vol spanning gericht houdt naar het meer van Constance, waar heden ten dage de meest grootsche proefneming wordt voorbereid, welke misschien ooit op aëronautisch gebied zal hebben plaats gehad, mag het wellicht een gunstig tijdstip genoemd worden, om aan de lezers van ‘De Huisvriend’ een en ander omtrent de luchtscheepvaart mede te deelen en in het kort het tegenwoordige standpunt daarvan uiteen te zetten.

Reeds vanaf de oudste tijden heeft de mensch er naar gestreefd, om het onmetelijke luchtruim evenals een vogel te doorklieven en de mysteries der hoogere sferen van nabij te kunnen onderzoeken; doch, helaas! voor een zeer klein gedeelte is hem dit nog maar gelukt. Wel mocht hij er in slagen om zich, gedurende eenige uren althans, geheel los te maken van deze aarde en niet alleen in gedachten, maar in heusche werkelijkheid in dat onbegrensde luchtruim te kunnen zweven, maar steeds is hij hierbij nog een speelbal der winden, die hem, geheel onafhankelijk van zijn wil, in de meest willekeurige richtingen voeren. Het ideaal, om door die onbeperkte ruimte een vooraf bepaalden weg te volgen, is nog lang niet bereikt; terwijl de mensch zich vrij wel meester gevoelt te land en te water, is het rijk der wolken hem nog niet dienstbaar gemaakt. Voert bijv. de locomotief ons niet in enkele uren verscheidene mijlen ver van de plaats, waar wij ons bevonden, en brengt de stoomboot ons niet in betrekkelijk korten tijd over oceanen, waarvan de overtocht, vóórdat de stoom practische toepassing vond, ongeëvenredigd veel langer duurde? Doch evenmin als die heerschappij van den mensch te land en te water zich in een enkel oogenblik heeft gevestigd, evenmin mogen wij ons vleien, dat de onderwerping van het luchtruim zooveel sneller tot stand zal komen. Zijn hiervoor de ontwikkelingsprocessen van locomotief en stoomboot geen sprekende getuigen, hebben zij feitelijk niet eeuwen geduurd en wie zal beweren, dat de snelheid, waarmede die beide vervoermiddelen zich heden voortbewegen, haar maximum heeft bereikt?

Evenzoo zal het wellicht gaan met het luchtschip! Terwijl de eigenlijke luchtballon eerst kortelings haar eerste eeuwfeest heeft gevierd, zijn de bewijzen reeds geleverd, dat in werkelijkheid luchtreizen zijn gemaakt, waarbij een bepaalde eigene snelheid werd verkregen en richtingen naar eigen keuze werden gevolgd. En toch, ondanks deze gunstige resultaten is het met de luchtscheepvaart op dit oogenblik nog lang niet dat, wat wij zoo gaarne zouden wenschen; ja zelfs hebben die langdurige, vaak mislukte pogingen bij de groote menigte den indruk gemaakt, dat het bestuurbare luchtschip in het Rijk van Utopia thuis behoort, soms wel wordt de aëronautiek op één lijn gesteld met de alchymie, de kunst om goud te maken.

Een bepaald pessimisme ten opzichte van de luchtscheepvaart valt dan ook niet te loochenen; vraag het uzelven af, of gij wel gaarne plaats zoudt nemen in het schuitje van een luchtballon! Bij de gedachte hieraan zullen meerderen onder u al huiveren en ongetwijfeld zal ieder zich veiliger wanen achter den haard bij het lezen dezer regelen, dan te zweven tusschen hemel en aarde, waar geen geluid meer wordt gehoord en alle gemeenschap met het aardsche gewoel tijdelijk heeft opgehouden. Intusschen maakt thans dat pessimisme plaats voor eene minder afkeurende beschouwing over het aëronautische vraagstuk en is de oorzaak hiervan gemakkelijk op te sporen, wanneer wij de ontwikkeling der luchtscheepvaart meer van nabij beschouwen. Vooral moet hierbij worden in het oog gehouden, dat tot aan den Fransch-Duitschen oorlog van 1870-'71 de luchtscheepvaart voornamelijk werd beoefend door personen, die hun bestaan zochten in deze soort van ‘sport’ en er eene broodwinning, doch zeer zeker geen ernstige studie van maakten. Eerst nadat tijdens het beleg van Parijs met

de luchtballon 91 reizigers (waaronder *Gambetta*), 363 postduiven en 2½ millioen brieven tot een totaal gewicht van 10000 kilogram

waren vervoerd, waardoor het groote nut, vooral ook van militaire zijde was bewezen, valt een stelselmatige vooruitgang

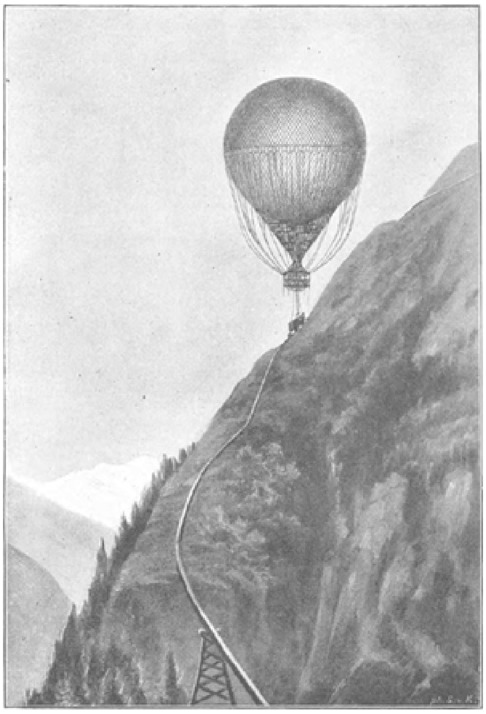

Fig. 1. NIEUWE BERGBAAN BIJ HOCHSTAUFEN IN TYROL.

te bespeuren. Niet alleen leggen zich kapitalisten en hooggeplaatste personen op de zaak zelve toe, maar wijden zich ook geleerden en bekwame technici aan de oplossing van het aëronautische vraagstuk. In de laatste tijden zijn dan ook gaandeweg de onaangename herinneringen uitgewischt, die ons door onervaren aëronauten met slechte hulpmiddelen uit vroegere jaren waren nagelaten en behooren gelukkigerwijs ongevallen in den tegenwoordigen tijd, niettegenstaande het groote aantal luchtreizen, dat jaarlijks wordt gemaakt, meer en meer tot de zeldzaamheden. Legt de tegenwoordige bergbaan bij Hochstaufen in Tyrol, fig. 1, geen sprekend getuigenis af, hoe hier reeds een wissel is getrokken op het meerdere vertrouwen, dat het groote publiek in de ballon begint te stellen? Langzamerhand begint men ook na te laten, om hem, die aan de luchtscheepvaart eene toekomst waagt te voorspellen, voor een idealist of een dweper uit te maken, en begint men in eenigszins ruimeren kring iets meer voor de zaak te gevoelen, althans eenige belangstelling er in te toonen.

Nu het jaar 1900 ons wellicht een stap nader brengt tot de eindoplossing van het zoo moeilijke vraagstuk der bestuurbaarheid, heb ik de uitnoodiging van de Redactie van ‘De Huisvriend’ met dankbaarheid aangenomen, om voor de luchtscheepvaart, welke tak van wetenschap mij bijzonder ter harte gaat, ook bij de lezers van dit tijdschrift eenige belangstelling op te wekken, of, zoo zij reeds mocht bestaan, deze te verhoogen; in het bijzonder hoop ik in dit artikel nader bij het bestuurbare luchtschip stil te staan.

Indien men geen studie van het onderwerp heeft gemaakt, is men licht geneigd zich de oplossing van het aëronautische vraagstuk alleen langs den weg der *aërostiek* voor te stellen, d.w.z. met behulp van *ballons*, waardoor men dan verstaat toestellen,

vervaardigd van een of andere lichte stof en gevuld met een gas, dat soortelijk lichter weegt dan de dampkringslucht en dientengevolge aan de ballon hare stijgkracht bezorgt. Niets is intusschen minder juist! Wel degelijk valt nog eene andere richting te onderscheiden, waarbij men het probleem langs aviatischen weg tracht op te lossen, namelijk met toestellen, die op zichzelf zwaarder zijn dan de lucht en waarmede men kunstmatig de vogelvlucht tracht na te bootsen. Zij, die op deze wijze het luchtrijk denken te veroveren, zijn de voorstanders van de zoogenaamde *aviatiek* (afkomstig van *avis*, dat *vogel* beteekent).

Deze aviatiek is ongetwijfeld van veel ouderen datum dan de aërostiek, want reeds lang voordat de luchtballon werd uitgevonden, vindt men in de geschiedenis der luchtscheepvaart proeven vermeld, waarbij men beoogde, op de een of andere wijze in de lucht op te stijgen.

Reeds in de fabelleer wordt ons medegedeeld, hoe *Daedalus* met zijn zoon *Icarus* uit den doolhof op Creta wist te ontsnappen door middel van vleugels, welke met was aan het lichaam waren bevestigd, doch waarbij den jeugdigen *Icarus*, die in zijne driestheid de zon te dicht naderde, de vleugels van het lijf smolten, waardoor hij in de naar hem genoemde Icarische zee nederviel.

Doch niet alleen de fabelleer, ook de geschiedenis levert ons voorbeelden, hoe in het laatst der 15e eeuw de natuurkundige *Dante* over het meer van *Trasimene* vloog; hoe de Jezuïet *Lara* een luchtschip had uitgevonden; ja zelfs wordt aan den Portugees *Don Guzman* de eer toegekend van reeds in het jaar 1736 de luchtballon te hebben uitgevonden. Intusschen heeft deze zelfde *Don Guzman* geen opstijgingen verricht, aangezien hij wegens zijne uitvinding

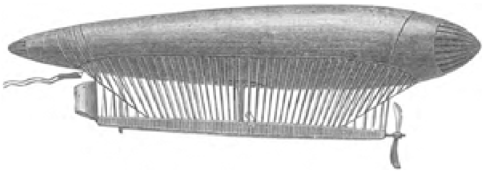

Fig. 2. BALLON 'LA FRANCE', VAN CH. RENARD EN A. KREBS.

door de inquisitie werd veroordeeld eerst tot de gevangenis en later tot den brandstapel, van welken laatste alleen koning Johan V hem kon redden.

Nemen we vervolgens een grooten sprong tot het midden van de 19e eeuw, dan zien wij in 1843 *Henson* eene vliegmachine construeeren, welke toen reeds berustte op het be-

ginsel, dat nog tegenwoordig door de voornaamste beoefenaars der aviatiek als het juiste wordt gehuldigd, namelijk het beginsel van platte eenigszins hellende vlakken, welke door mechanische kracht voortgedreven en dientengevolge door de lucht gedragen worden. Wanneer toch in horizontalen zin aan een hellend plat vlak eene snelheid wordt medegedeeld in eene richting, loodrecht op de doorsnede van het hellende vlak met den horizon, dan zal de luchtweerstand, die op het vlak werkt, op dit vlak eene opstuwende kracht uitoefenen, waarvan de grootte o.a. afhankelijk is van de snelheid, waarmede het platte vlak zich voortbeweegt. Eene vliegmachine, gebaseerd op dit beginsel, draagt den naam van *aëroplaan.*

Wel is waar bereikte *Henson*, die door zijne vinding bewees een helder inzicht in de zaak te hebben, destijds zijn doel niet, maar hoofdzakelijk moet dit geweten worden aan de omstandigheid, dat men toen op het gebied der techniek nog lang zoover niet was gevorderd, als zulks tegenwoordig het geval is.

Meer volmaakt was het aëroplaan, dat *Maxim*, de ingenieuse uitvinder van het naar hem genoemde snelvuurgeschut, in 1894 saamstelde. Het zwevende zeiloppervlak bedroeg hierbij nagenoeg 500 M^2, terwijl met behulp van 2 motoren, elk van 363 paardekracht, aan het geheele toestel, dat op rails was opgesteld, eene snelheid van ± 60 K.M. per uur werd medegedeeld. Ofschoon werkelijk *Maxim's* aëroplaan, dat een totaal gewicht van circa 4000 K.G. had, ten gevolge van zijne snelheid omhoog werd bewogen, heeft deze proef, voor de practijk althans, geen verdere waarde.

Gunstiger resultaten leverde de proef van Professor *Langley*, die, na jaren lang den weerstand der lucht op platte zweefvlakken te hebben bestudeerd, in 1896 zijn aërodrome vervaardigde. Dit toestel, dat op kleine schaal opgezet was en slechts 13 K.G. woog, legde, nadat het van een speciaal daartoe gebouwde stellage werd gelanceerd, in de baai van de Potomac (Noord-Amerika) een weg van 1600 M. in 105 seconden af, welke snelheid overeenkomt met ± 55 K.M. per uur. Proeven, in het groot herhaald, hebben echter de verwachtingen, die men daarvan koesterde, teleurgesteld, zoodat dan op dit oogenblik weer alle hoop gevestigd is op de bestuurbare ballons. Bovendien zal het den lezer onmiddellijk uit de bij de proeven van *Maxim* en *Langley* genoemde snelheden duidelijk zijn, welke bezwaren in de practijk aan eene landing met zulke logge gevaarten verbonden zullen zijn; dit is een der redenen, waarom velen ongetwijfeld tegen de aviatiek gekant zullen blijven.

Volledigheidshalve stippen wij hier nog aan, dat men naast de aëroplanen nog andere aviatische toestellen kent, namelijk de *orthoptères* (rechtvleugeligen) en de *helicoptères* (schroefvleugeligen). De eerste bootsen zoo getrouw mogelijk de vogelvlucht na, terwijl de laatste hare opstijgende kracht ontleenen aan de ronddraaiende beweging van eene verticale as, aan het uiteinde waarvan 2 schroefbladen zijn aangebracht. Intusschen is voor de practijk van deze beide soorten, voorloopig althans, geen heil te verwachten.

Niet gaarne zouden wij afscheidnemen van de aviatiek, zonder nog een oogenblik te hebben stilgestaan bij den grooten vliegtechnicus *Otto Lilienthal*, die een groot deel van zijn leven en ten slotte zijn leven zelf heeft geofferd aan het vraagstuk van het persoonlijk vliegen. Aanvankelijk bestond *Lilienthal's* vliegtoestel uit 2 vleugels en een roer, een en ander gemaakt van wilgenhout en overtrokken met shirting, een soort van katoen. Met dit toestel, dat hij aan twee handvatsels beetnam, nam hij een aanloop van eene hoogte af en werd dan door de lucht gedragen, totdat zijne snelheid

uitgeput was. Op deze wijze heeft *Lilienthal* wellicht meer dan duizend reizen gemaakt, waarbij hij soms 300 M. per vlucht aflegde en verschillende momentopnamen zijne merkwaardige vliegkunst aan de vergetelheid hebben ontrukt. Bij voorkeur koos hij zich daarbij als uitgangspunt de *Rhinower*- en *Stöllnerbergen*, maar aangezien de reis daarheen voor hem zooveel tijd in beslag nam, liet hij nabij zijn buitenverblijf *Lichterfeld* een eigen heuvel bouwen, van waaraf hij zijn vliegkunst kon beproeven. Het is op deze plek, dat verschillende geleerden en technici uit alle oorden der wereld den grooten 'homme volant' of 'flying man' in zijn element kwamen bewonderen. Helaas! toen *Lilienthal* er toe overging, om zijne kunstvleugels met behulp van een motor beweegbaar te willen maken, waardoor de stabiliteit van zijne machine blijkbaar te wenschen overliet, stortte hij op 10 Aug. 1896 ter aarde en moest hij zijne vliegproeven met zijn leven boeten.

In Europa wordt de kunst van het persoonlijk vliegen in de laatste jaren beoefend door *Buttenstedt* en in Amerika is men reeds verder; daar schijnt men zelfs een soort 'sport' er van te maken. *Chanute* en *Harring* hebben aldaar een vliegtoestel van bijzondere constructie vervaardigd, waarbij de stabiliteit van het toestel gewaarborgd schijnt. In werkelijkheid maakt het vliegen daarmede zoo'n opgang, dat de eene vlieglustige na den ander zich haast, om aan de beurt te komen; persoonlijke ongelukken schijnen hierbij nog niet te zijn voorgevallen.

Ook in Frankrijk legt de ingenieur *Ader* zich in de laatste jaren op den bouw eener vliegmachine toe, waarvan de vleugels door middel van stoommachines eene eenigszins open neergaande beweging verkrijgen. Dit toestel, waaraan door den uitvinder de naam van 'Avion' werd gegeven, vertoont in de vlucht vrij duidelijk den vorm van een vleermuis, met holle, stevige doch uiterst lichte vleugels. De proefnemingen, die met dit toestel op 14 October 1897 op last van het Fransche Departement van Oorlog werden gehouden, zijn vrij gunstig uitgevallen, zoodat de commissie, die een oordeel over de proef moest uitspreken, het ontwerp naar eene bijzondere commissie ter nadere bestudeering heeft verwezen. Ook bij dit aviatische toestel, waarvan de raden tijdens de proef in het manoeuverkamp van *Satory* werkelijk den grond hebben verlaten, vertoonde zich een gebrek aan stabiliteit, ten gevolge waarvan bij een rukwind de vleugels den bodem aanraakten en dientengevolge in het ongereede geraakten.

Laat ons voor ditmaal afscheidnemen van de aviatiek, en daarbij als onze meening uitspreken, dat voorloopig de practische oplossing van het aëronautische vraagstuk nog niet langs aviatischen weg gevonden is, toegevende dat in de laatste jaren de aviatiek met reuzenschreden is voorwaarts gegaan.

Een volgend maal hoop ik u omtrent de aërostiek een en ander mede te deelen.

(*Slot volgt.*)

De Visschersvlootschouw op 3 Augustus 1900, door J.M. Ente van Gils, Kapitein der Mariniers. (*Vervolg en slot van blz.* 328.)

III.

De Visschersvlootschouw.

Zie! als het daagt in het Oosten, de zee!
Uit den afgrond des afgronds
Ruischt er een liefdegemurmel en grootsch

Glimlacht de onmetelijke vlakte!

(JAN VAN BEERS.)

Er worden nog heel wat spreekwijzen gebruikt om aan te duiden, dat iets anders uitkomt dan het was vastgesteld, doch onder al die uitdrukkingen is en blijft er één de schoonste en de meest ware, al is zij volgens velen wel wat antiek; ‘De mensch wikt, God beschikt,’ en dit is ook op

den 3^{en} Augustus zoo geweest. Reeds dagen te voren waren de plannen ontworpen en bekendgemaakt.

De visschersvloot zou ten Noordoosten van 't fort Pampus gelegen zijn in elf rijen, zoodat een rechthoek van 3000 bij 1800 meter was afgebakend en waaromheen de particuliere vaartuigen zouden komen liggen op minstens 150 meter afstand, zoo ook ter weerszijden van een vaarwater loopende uit de haven van Muiden naar de vloot, opdat Hare Majesteit met het geïmproviseerde jacht de ‘Buiskes’ vrij op zou kunnen stoomen en de schouw een regelmatig verloop zou nemen. Doch zoo was er gewikt, maar wij weten het, het buide reeds dagen te voren en alhoewel Donderdag reeds talrijke visschers gereed waren hunne plaatsen in te nemen, zoo ging met den harden West-Noordwestenwind het vertuien met voor en achter anker zoo bezwarend, dat een ieder maar wegzeilde en een oppertje ging zoeken in de naburige plaatsjes om den dag van morgen af te wachten. Den volgenden morgen was het weer zoodanig, dat besloten werd om de vloot inplaats van benoorden fort Pampus te leggen, nu bezuiden dat punt op te stellen tusschen Muiden en genoemd fort, zoodat duizenden, die aan den wal moesten blijven, het geheele schouwspel mede konden genieten.

Hoe menig gezicht helderde bij dat nieuws niet op, want hoevelen waren door omstandigheden gedwongen te blijven waar de plicht hun gebood, en hoe noode mist men toch zulk een zeldzaam genot!

Maar komaan, nu terug en de aankomst der Vorstinnen verbeid.

Wij hebben nog den tijd, wij kunnen gemakkelijk even naar Weesp terug en den geheelen tocht der Koningin medemaken.

Het gedeelte van Noord-Holland, dat heden door Koningin Wilhelmina bezocht wordt, is zeer zeker het meest karakteristieke, en gaan wij in onze gedachten de geschiedenis eens na, dan is er geen plaatsje te vinden of er zijn gebeurtenissen aan verbonden, die in de harten der inwoners van ouder op ouder worden overgebracht, en bij het in het geheugen roepen van al die feiten zien wij weer duidelijk, hoe diep het huis van Oranje in ons volksleven is ingeworteld, hoe heldhaftig het altijd gestreden heeft voor die vrijheid, die zoovele duizenden offers heeft gekost. En werd dan ook die vrijheid bedreigd, dan, ja dan zal het voldoende zijn dat onze Koningin haar hand slechts uitstrekt in de richting van waar de vijand komt, opdat duizenden en duizenden mannen opstaan, gereed voor Vorstin en Vaderland te strijden.

Precies om tien minuten over twaalven, ware tijd van Weesp, stoomde de koninklijke trein het station binnen.

Alle fabrieken, kantoren enz. enz. waren leeggeloopen en een ieder had een goed plaatsje gezocht om de Vorstin te zien.

De burgemeester, de heer P. de Haan Az., ontving Hare Majesteiten en geleidde haar naar de rijk versierde wachtkamer, waar twee kleindochtertjes van den burgervader met bloemen Hare Majesteiten welkomheetten.

Toen de Vorstinnen in de galarijtuigen hadden plaats genomen, weerklonk het Volkslied, uitgevoerd door de muziekvereeniging *Jubal*, bestaande uit fabriekspersoneel.

De Weesper schutterij, onder bevel van den kapitein W. Gooszen, had zich nabij het station opgesteld als eerewacht, terwijl tribunes, eerebogen, bloemen en vlaggen het oude Weesp een ongekend vroolijk aanzien gaven.

De rijtuigen stelden zich in beweging langs den sterk kronkelenden weg van Weesp naar Muiden, begeleid door den burgemeester, die bij den grenspaal zijner gemeente het verder geleide der Vorstinnen overdroeg aan den heer H.A. Nienhuis Ruijs, burgemeester van Muiden, die met een kort woord de gevoelens vertolkte waarmede Muidens burgerij Hare Majesteiten welkomheette. Onder jubelende huldekreten reed de stoet door de versierde Amsterdamsche poort de stad binnen - ook hier was alles vlag en bloem - en volgde den weg naar den afvaartsteiger, die geheel veranderd was door de firma Blankenan en Batelaan, en wel zoodanig dat hij gebezigd kon worden zoowel bij hoog- als laagwater door de 'Buijskes' of door de koningssloep, terwijl masten, vlaggen en bloemstukken aanlegplaats en sluizen geheel onkenbaar maakten, die een prachtvollen aanblik opleverden.

Daarna volgde de traditioneele opwachting van autoriteiten, waarvan ik de beschrijving maar achterwege zal laten en liever den dames lezeressen even met een enkel woord mededeelen, dat Koningin Wilhelmina gekleed was in een kleed van ivoorkleur; dat het smaakvol was, behoeft geen betoog, terwijl een witte toque haar hoofdje tooide. Hare Majesteit de Koningin-Moeder was gehuld in een grijzen reismantel.

De schoolkinderen zongen het Wilhelmus, de dameszangkring onder mevrouw Lassow kweelde een hulde en bij het naderen van den steiger speelde de vereeniging 'Crescendo' de Volksliederen.

De Koningssloep, rank en van sierlijken vorm, in lichte tint geschilderd en rijk van beeldhouwwerk voorzien, bemand met een 18-tal matrozen, gebruind door weer en wind, het puikje van de vloot, lag gereed onder bevel van den Luitenant ter zee 2^{e} kl. Koning; het voorgeschrevene Koninklijk saluut werd gebracht en het ranke vaartuigje voerde Neêrland's grootsten schat over de zilte baren.

Had een kanonschot van de Westbatterij de aankomst der Vorstinnen luide verkondigd, bij voortduring knalden nu de schoten over de onmetelijke vlakte als koninklijke groet, en met een sierlijken zwaai lag de sloep langs zijde van de 'Buijskes', en met vluggen, veerenden stap betrad Koningin Wilhelmina de commandobrug.

Gedurende die eerste momenten van de komst op de 'Buijskes' wil ik gebruik maken, om met een enkel woord te verhalen, wat voor een scheepje dit geïmproviseerde jacht is.

In gewone omstandigheden is de 'Buijskes' bestemd als opnemingsvaartuig op onze kusten, en wat diepgang betreft uitstekend geschikt voor het gedeelte der Zuiderzee, waar de schouw plaats vond.

Op de werf te Amsterdam wisten rappe timmerlieden en schilders het scheepje in een Zondagsjasje te steken. Was zijn huidskleur eerst zwart, spoedig veranderde dat in het maagdelijkst wit, terwijl een paar Koningskronen de raderkasten opsierden.

Het achterschip werd leeggehaald en van een tapijt voorzien, terwijl een tent beschutting aanbood tegen weer en wind; eenige easy-chairs gaven aan het geheel iets gezelligs.

De commandobrug, door middel van een met rood pluche bekleede trap met het achterschip verbonden, biedt een heerlijk uitzicht aan en het is ook daar, waar Hare Majesteit zich in hoofdzaak heeft opgehouden.

De kajuit is ingericht in een klein sierlijk boudoirtje, dat wel niet veel ruimte aanbiedt, doch op zee moet men zich weten te behelpen, zoo zelfs dat de schrijftafel van den Commandant in een toilettafel is herschapen.

De Luitenant ter zee 1e klasse De Haan voerde het bevel en ontving Hare Majesteiten aan den valreep. Geen Koninklijke eerbewijzen konden plaats hebben; alleen ontrolde zich de Koninklijke standaard op het oogenblik dat Koningin Wilhelmina haar voetje op het dek zette.

't Gezelschap aan boord was klein en bestond uit de beide burgemeesters Calkoen en Kolff, den Schout bij Nacht Zegers Veeckens als Directeur en Commandant der Marine te Amsterdam, en het Koninklijk gevolg.

De zee was vrij kalm, de wind ging meer en meer in den poetszak, zoodat een licht briesje overbleef, dat strakjes noodig bleek voor 't onder zeil gaan, en 't Oranjezonnetje liet niet op zich wachten, want even gluurde het door de wolken en verhelderde het schouwtooneel.

De ongeveer 1700 schepen lagen in rijen, en op uitdrukkelijken wensch hadden zij alleen de vlag in top, sommige ook 't Oranje, als teeken hunner verknochtheid.

Op vele schuiten waren 't vrouwvolk en de kinders aan boord, die in hun oorspronkelijke kleederdracht, evenals de schippers, een aardig effect opleverden, terwijl zij allen uitgelaten van pret, vroolijk jubelend de Vorstinnen afwachtten.

In afwijking van 't programma gingen Hare Majesteiten per sloep eerst een bezoek brengen aan 5 botters, en wel aan die van: *T. Wouda*, van de Lemmer; *G. Kos*, van Huizen; *J. Metselaar*, van Wieringen; *C. Peereboom*, van Marken, en *H. Tuijp*, van Volendam.

De botters waren voorzien van trapjes, gemaakt op 's Rijks werf te Amsterdam, ten einde het aan boord komen gemakkelijk te maken, en deze zullen, voorzien van een inscriptie, als aandenken door de schippers bewaard blijven.

't Bezoek duurde ongeveer een uur, want de visschers moesten toonen hoe zij wel hun moeilijk werk verrichtten. Veel werd gezien en veel besproken en in alles stelde Koningin Wilhelmina belang. Op den laatsten botter wachtte de hooge bezoeksters nog eene verrassing. Twee Volendammer schoonen, *Aaltje Buijs Jacobsdochter* en *Antje Mol Jansdochter* boden haar bloemen aan, die in dank werden aanvaard. Daarna terug naar de ‘Buijskes’; Koningin Wilhelmina stelde zich op de commandobrug op en stoomde langs en door geheel de vloot, waarvan elk scheepje statig de vlag neer- en weer ophaalde, als saluut aan hun Koningin. Plotseling klinkt van de ‘Rinkelaer’, een marinescheepje, een schot, het sein waarop alle hens zoo mannen als vrouwen terug worden geworpen uit de begoocheling van die ongewone gebeurtenis; de ankers worden gelicht en de zeilen geheschen en langzaam en statig zeilen die honderden schepen weg, meest allen om den Noord; een gezicht zoo eenig en grootsch, dat onwillekeurig de gedachte aan vroeger jaren weer opkomt, toen de groote vloten der Indische Compagnie hunne honderden zeilen langs den Oceaan deden zwellen.

Maar ook nu zijn de niet-deelnemers aan de vlootschouw niet meer te houden en alles komt in beweging en beijvert zich om in de si erlijkste en stoutste bewegingen voor en achter de ‘Buijskes’ om te loopen, en een tweede revue heeft nu plaats, zoo levendig en vroolijk, dat zeer zeker Koningin Wilhelmina die momenten nimmer zal vergeten; en rechtdoor stoomt de ‘Buijskes’ naar de haven van Muiden, en toen bij ongeluk een jacht in aanvaring kwam met de ‘Buijskes’, moest Hare Majesteit lachen om den angst van den eigenaar, die bij 't niets beteekenende geval zich dacht schuldig te maken aan Majesteitsschennis.

Sloepen en torpedobooten hadden den tocht medegemaakt en den politiedienst uitstekend verricht.

Nadat Hare Majesteiten nog eenige oogenblikken op de ‘Buijskes’ doorgebracht en zich verfrischt hadden, stapten zij weder te Muiden aan wal.

IV. De Terugkeer.

Ons leven is een staag verreizen en vertrekken; -
  Wie roemt op stad of huis of rustplaats hier beneên? -
Ons komt gedurig weer de stem des Geestes wekken:
    Op, maak u vaardig en reis heen!

De visschersvlootschouw was afgeloopen en zeer zeker tot ieders genoegen; geen storende gebeurtenissen, vrij goed weer, alles kalm en toch geheel bezield door feestvuur.

Toen nu de Koninginnen weder aan wal stapten, werden zij weder ontvangen door den burgemeester, terwijl zang en muziek zich weder deden hooren. Te voet begeleidde de burgervader de Koningin naar 't oude Muiderslot, dat geschiedkundig plekje, zoo vol herinneringen, dat plekje na Prins Alexander niet door een Oranjetelg bezocht.

Het oude kasteel, waar steeds nog de zetel van Hooft prijkt met ridderzaal, schilderijen en verdere historische zaken, boezemde onze Koningin meer dan belangstelling in, ja zelfs daalde zij af in de kelders en genoot bij de boeiende mededeelingen van den heer De Stuers, die bij het afscheid Hare Majesteit een album aanbood met verschillende gezichten van het slot.

Ook hier volgde naar veler wensch het einde te spoedig en noode zag men de Vorstinnen Muiden verlaten; nog een rijtoer door Weesp, dat in allerijl op dit heuglijk nieuws versieringen, eerewacht en muziek aanbracht en opstelde, zoodat de Weesper burgerij geheel in geestdrift raakte over lat heerlijk einde, hare Koningin door het anders zoo stille plaatsje te zien rijden, en al voerde de extra-trein om halfzeven des avonds Hare Majesteiten weder naar Baarn en vervolgens per rijtuig naar Soestdijk, toch bleven in Muiden en Weesp de feestvierenden tot laat in den nacht dien dag herdenken, zoo vol emoties, zoo vol van glorie voor de bewoners der plaatsen langs de Zuiderzee.

En mogen wij hier eindigen, dan is het met de mededeeling, dat Hare Majesteit per telegram aan den heer Calkoen allen dankten voor de liefde en toewijding haar betoond, en tevens voeg ik hieraan toe twee liedjes, gezongen door de kinderen van den Oranje-Vriendenkring te Amsterdam en voor deze gelegenheid vervaardigd; zij zijn gezet op de wijzen van ‘Piet Hein’ en ‘Wien Neerlandsch Bloed’ en aan Hare Majesteiten aangeboden.

Hebt gij wel gehoord van de visschersvloot,
De vloot onzer oude getrouwen?
Steeds heeft zij alle soort visschen aan boord,
Ansjovis en kabeljauwen.
Hoezee! Hoezee!
Wie juicht niet met ons mee?
Wij lachen van de pret!
Gevangen in het net
Is nu het Hollandsch Zeebanket,
Dat ook bij Vorsten de tafel bezet.

Hoort gij dat rumoer op de Zuiderzee?
Ziet gij wel dat bosch van masten?
Kijk! alle vlaggen en wimpels doen meê,
Zoo groote als kleine gasten.
Hoezee! Hoezee!
Wie juicht niet met ons meê?
Wie stemt niet met ons in,
Met opgeruimden zin,
Voor onze lieve Koningin?
Schenk dan de feestbokalen maar in.

Ziet gij dien vaderlandschen gloed in het oog
Dier visschers? Zoo mannen als knapen,
Zij komen van Marken en Schiermonnikoog

Met netten en vischtuig als wapen.
Hoera! Hoera!
Komt! juicht ons allen na,
En haal de netten in
Met opgeruimden zin
Voor onze lieve Koningin!
Visch nu! ter eere van onze Vorstin!

Wiens waarheidsliefde niemand fopt,
Wars van de huichlarij;
Wiens hart voor Wilhelmina klopt,
Verhef' zijn stem als wij.
En hope dat dit Visschersfeest
Versterken mag den band,
Die steeds verbond, in reinen geest,
Oranje en Nederland! (bis.)

De jeugd van den Oranjebond
Doet steeds bij feesten meê.
Was 't altijd op den vasten grond,
Thans op de Zuiderzee.
Een juichtoon uit den kindermond
Van den Oranjegeest
Klinkt nu over de baren rond
Op Neêrlands Visschersfeest! (bis.)

Bescherm, o God! de Koningin
En ook de Visscherij;
Geef allen een gewijden zin
En maak hun rijk en blij.
Wij stellen, knielend voor U neêr,
Hun lot aan Uwe zij,
En smeeken dan: Behoed, o Heer,
Vorstin en Visscherij! (bis.)

Het merkteeken
door M. de Vries.

> 'Een kindje met blauwe oogen,
> Dat zit op mijn schoot, heel stil,
> Het wacht op de wondere sprookjes,
> Die ik het vertellen wil.
>
> Haar vingertjes, klein als garnaaltjes,
> Omvatten mijn handen zacht;
> Ze zoekt met haar oogen de mijne,
> Stil - trouw, als een hondje dat wacht.'
>
> ELSE VAN BRABANT.

Kleine Ellie met haar blauwe oogen en goud-blonde krullen, - 'rood' zeggen degenen, die niet van Ellie houden, - zat in de hierboven zoo treffend juist geschilderde houding op mijn schoot. Maar zij zou mij dien dag niet hooren vertellen, want ik keek naar dat lieve gezichtje, naar die fijne blauwe aârtjes aan de blanke slapen, naar heel dat brooze wezentje, maar zulk een schat voor de moeder, die zij verloren had, en mijn oogen vulden zich met tranen en mijn stem weigerde mij den dienst. En toen kleine Ellie, die blijkbaar evenals het kindje in het gedichtje, mijn droefheid zag, maar ze niet voelde of begreep, het wachten moede, zich van mijn schoot liet glijden, moest ik haar 'nog even kussen' eer ik haar naar het spelletje liet gaan, dat mijn vertellen vervangen zou.

Het was ruim een jaar, dat ik Ellie kende, en eveneens een jaar, dat ik op zekeren keer bij haar bijkans stervende moeder zat. We hadden over het kind gesproken, of beter gezegd na enkele woorden van haar, had ik al gedaan wat in mijn vermogen was, om rust te geven aan het wezen daar vóór mij, het wezen met den koortsgloed op het gelaat en den zenuwachtig

SPELENDE KINDEREN.

vertrokken mond. Maar het mocht mij niet gelukken; sterker en sterker pinkten de oogleden en in vertwijfeling bleven de uitgeteerde vingers plukken aan den zakdoek, die in haar nabijheid lag.

Niet enkel de stoffelijke belangen van haar lieveling konden zulk een doodsangst verwekken. Ik boog mij tot haar en vroeg zacht: 'Wil u het mij niet zeggen?'

Zij sloot even de oogen en deed een vergeefsche poging om te spreken; maar eindelijk daar hoorde ik het: 'Zij zal goed zijn, niet waar, en rein, mijn lieve kleine Ellie?' Een smartkreet was het, een uiting van het folterendst wee, en de spanning, waarin mijn antwoord werd afgewacht, was verschrikkelijk om aan te zien. Wat ik

had moeten beginnen als ik de meening van sommigen over kleine Ellie had gedeeld? Maar ik keek in de oogen, die met zulk een angst op mij gevestigd waren, de oogen van een moeder, die in haar laatste zoo smartelijke levensuren, meer nog dan door eigen lijden, gemarteld werd door de bekommernis over het zieleheil van haar kind. En tevens kwam het mij voor den geest, hoe in andere oogenblikken uit diezelfde oogen mij een reinheid had tegengeblikt, als uit de oogen van kleine Ellie zelf, en terwijl ik haar hand in de mijne nam, kwam het mij met overtuiging over de lippen: 'Een kind met zulke oogen kan niet slecht worden! God zal niet gedoogen, dat een kind van zulk een moeder te gronde gaat!'

'Neen! neen!' weerde zij, en in haar hevige gemoedsbeweging ontrukte ze mij haar hand, 'ik ben niet goed! Ik heb mij gekant tegen de liefde mijner ouders,.... ik heb hun wellicht den dood gedaan!.... Hun waarschuwingen heb ik in den wind geslagen, hun voorspellingen heb ik niet geteld, en uitgekomen zijn ze, allen!.... Allen,' herhaalde ze nog eens dof voor zich heen; de reactie trad in. 'En Ellie is een kind van mij!.... en van hem.' De eerste heftigheid herhaalde zich nog eenmaal in dien wanhoopskreet, maar de drie laatste woorden werden bijna fluisterend uitgesproken. Het was de eerste maal en tevens zou het de eenige zijn, dat Ellie's moeder, in het spreken met mij, een beschuldiging inbracht tegen haar echtgenoot.

Een hevige hoestbui schokte het uitgeputte lichaam, en toen ik een poosje daarna haar moest verlaten, lag ze in de verdooving, die voor zulke zieken slapen heet.

Weer kwam ik bij haar; ze was nog sterk verminderd, sedert ik haar had gezien, maar zielevrede lag op haar gelaat. ‘Neen! ik kon gerust zijn, zij zou zich weer niet zoo opwinden. God was haar genadig geweest.’

In de stilte van den nacht, nadat ze uren had liggen peinzen en zich zorgen had gemaakt over.... zooveel en over kleine Ellie, had ze een visioen gehad. Ze was weer in haar gewone omgeving geweest en ze had bij het bedje gestaan van haar lieveling. Haar Ellie sliep zoo gerust als een gezond kind slapen kan, een blosje kleurde de anders bleeke wangen en van haar uit ging de reine vrede van het kind. Maar na een oogenblik van zoet aanschouwen reet de vertwijfeling opnieuw het moederhart vaneen. Ja! daar lag haar klein meisje, nog was het vlekkeloos, nog konden Gods engelen niet reiner zijn! Maar de toekomst, de geaardheid, de omstandigheden?.... Een wilde begeerte maakte zich van haar meester om het kind weg te voeren, ze wist niet waarheen, maar weg moest het, ver buiten het bereik van het kwaad! Reeds boog zij zich over het ledikantje, toen haar een hand op den schouder werd gelegd.

‘Laat af!’ zoo sprak een zachte stem, en opziende ontwaarde ze een vrouw met een liefelijk gelaat. Maar zij, vertoornd omdat ze in haar voornemen werd gestoord en tevens in de meening verkeerende, dat in die schoone gedaante het kwaad zich aan haar voordeed en haar zijn prooi wilde betwisten, vroeg hartstochtelijk, terwijl ze de armen beschermend uitstrekte boven het hoofdje van haar lieveling: ‘Vrouw, wie zijt gij, en welk recht hebt gij om u te stellen tusschen mij en mijn kind?’

‘En wie zijt gij,’ zoo klonk het droef terug, ‘en welk recht hebt gij om u te stellen tusschen God en het kind, dat Hij u gegeven heeft, en u te keeren tegen dienzelfden God, Dien gij in uw smart zoo zwaar miskent?’

Haar armen waren machteloos nedergevallen, een beving had haar geheele lichaam bevangen, en op de knieën gezonken had ze gesmeekt: ‘Vergeving, Heer!’ Toen was ze een bezwijming nabij geweest, maar ze had een zacht geruisch gehoord en koelte werd haar toegewuifd. Een kleine engel was tot haar nedergedaald, een engel met het gelaat van het jongske, dat ze door den dood verloren had. Met zijn zacht handje had hij haar hand gevat en zoo waren ze opwaarts gezweefd, al hooger en hooger, al verder en verder van de aarde en van Ellie. Maar ze had de hoop met zich genomen, dat God zou waken over het dochtertje, dat ze achterliet, en zoo bleef het nog slechts haar bede, dat Hij in Zijn oneindige goedheid te Zijner tijd te niet mocht doen den vloek van het geslacht, waaruit dat kind geboren was. Met de grootste inspanning, telkens stokkend en dikwijls bijna onverstaanbaar, had Ellie's moeder haar droom verhaald. En haar aanhoorende had ik er woorden tusschen moeten voegen en zinnen voleindigen, om het in zijn geheel in mij te kunnen opnemen, maar de overtuiging had haar uit de oogen gelicht en een wondere glans zich over haar gelaat gespreid.

Het zou de laatste maal zijn, dat ik haar hoorde spreken; reeds den volgenden morgen vernam ik, dat zij heengegaan was. ‘Weggezweefd aan de hand van haar jongske,’ dacht ik.

Uit de ziekeninrichting, waarin ze haar laatste levensdagen had doorgebracht, werd ze begraven. Door een der ramen staarde een paar betraande oogen de lijkkoets na; maar een verpleegster behoort den levenden, dus werden die tranen ijlings weggewischt.

* * *

Eenige dagen na het overlijden van Ellie 's moeder zat ik tegenover de zuster van Ellie's vader.

Na eenige inleidende woorden had ik mijn verzoek gedaan; mocht ik Ellie van tijd tot tijd zien, haar voor een paar uren bij mij hebben? De mooie vrouw in het kostbare kleed en in die weelderige omgeving lachte. Ik moest het haar niet kwalijk nemen, dat ze precies sprak zooals ze het meende, want dat was zoo haar gewoonte, zei ze, maar ze had mij ongestoord laten praten en zou me met genoegen nog langer aangehoord hebben, omdat ik zoo grappig naïef was. Zulk een uitzondering op den gewonen regel! Ellie van tijd tot tijd zien, Ellie voor een paar uren bij me hebben, en ik vroeg dat met een gezicht, alsof Ellie een prinses was en ik dus een groote gunst verzocht. Welnu! ik mocht Ellie zien en haar bij me hebben ook, zoo dikwijls en voor zooveel uren als ik verlangen zou. Er waren maar een paar dingen, die zij in dit geval betreurde, vervolgde ze, zonder mij aan het woord te laten komen, namelijk dat ik niet wat ouder was en - hier aarzelde ze even - vooral ook niet wat rijker, want als haar doorgaans zoo goed gezicht op den mensch haar ook thans niet bedroog, dan zag ze in mij iemand van de stof, waarvan pleegmoeders worden gemaakt. Echte onvervalschte pleegmoeders, wezens, die in haar overdreven gevoeligheid altijd veel verder gingen dan een werkelijke moeder, indien deze althans genoeg gezond verstand bezat, ooit zou doen.

Ik had moeite om me in te houden en tevens om mijn tranen te bedwingen, want naast de vrouw, die daar zoo achteloos in haar stoel lag en zich zoo wreed en cynisch uitte, verrees voor mij het beeld van haar, die voor elk bewijs, hoe gering ook, ja, voor ieder woord zelfs van genegenheid haar kind gewijd, zoo dankbaar was geweest. En in stille belofte boog ik het hoofd, ik zou gedenken, dat het ter wille van Ellie was, dat ik mij daar bevond.

‘U behoeft er niet verlegen onder te worden,’ klonk het vroolijk, - ik hief het hoofd op en keek de spreekster in het gelaat, - ‘want ik kan u zonneklaar bewijzen, dat sentimentaliteit niet enkel bij het vrouwelijk geslacht thuis behoort.’

‘Kent u mijn man?’ Ik schudde ontkennend het hoofd. ‘Op het oog volstrekt geen romanheld, dat kan ik u verzekeren!’

Zij lachte, dat scheen ze veel en gaarne te doen; ze had mooie gezonde tanden, maar haar lach was niet aangenaam om te zien.

‘En wat heb ik toch dikwijls veel te stellen om hem in het rechte spoor te houden!’ vervolgde ze.

Verbijsterd staarde ik haar aan. Eerst die toon, die manier van spreken tegen mij, die haar geheel vreemd was, - al had zij reeds in den aanvang beweerd, dat het haar was alsof ze mij persoonlijk kende, omdat zij met een mijner bloedverwanten op dezelfde school was geweest - en ging ze me nu plompverloren onthullingen doen uit haar echtelijk leven? Er moet iets van mijn gedachten op mijn gezicht te lezen geweest zijn. Ze schudde althans ontkennend het hoofd, lachte nog luider en zeide: ‘Neen! niet wat mezelf betreft, daar is hij gelukkig overheen, maar met de kinderen. Ik heb twee jongens moet u weten, twee ondeugende bengels, en als ik nu niet oppaste, zou hij ze geheel bederven. Wezenlijk! geen vrouw kan zich dwazer aanstellen, dan hij soms doet!

‘En tegenover dat kind van mijn broer gaat het denzelfden weg op, ja, erger nog! Toen ik om geld vroeg voor kleeren voor haar, gaf hij het veel gemakkelijker en kreeg ik ook veel meer, dan indien ik het voor mezelf of voor onze kinderen had

gevraagd. Nu, goed dat ik het weet! Als dat zoo blijft, begrijpt u wel, dat Ellie nogal eens iets noodig zal hebben. Het is voor mij het eenige lichtpunt in de geschiedenis!'

Haar lachen begon mij onverdraaglijk te worden, en daar ik niet wist wat ik zou zeggen, bleef ik zwijgen.

Ze richtte zich een weinig op en keek me onderzoekend

aan. 'We zullen vooreerst wel voor het kind moeten zorgen,' vervolgde ze ineens op geheel veranderden toon en terwijl er een zeer onaangename trek op haar gelaat verscheen. 'Niemand kan er ons toe verplichten, dat behoeft geen betoog, maar wie zal het anders doen? Haar vader is er natuurlijk het naaste toe, maar geen sterveling weet waar hij is! Ongetwijfeld heeft hij zich weer in moeilijkheden gebracht, en dan laten zulke menschen, juist alsof het zoo behoort en zonder eenige gewetenswroeging, een ander met hun vrouwen en kinderen optrekken.

'Met al hun zoogenaamd verstand, zijn de mannen in onze familie altijd heel dom geweest,' hernam ze na een kleine pauze. 'Zij houden geen rekening met de omstandigheden, gaan door dik en dun en Ellie's vader heeft op den koop toe een vrouw getrouwd, die hem volstrekt niet paste. Ik wil niets van mijn schoonzuster zeggen, al heb ik nooit van haar gehouden. Het mensch is dood en u schijnt met haar ingenomen geweest te zijn, maar niemand van ons heeft kunnen begrijpen, hoe hij er toe gekomen is om haar te nemen.

Ja! het had den naam, dat zij van een oom had geërfd. Nu! dat was werkelijk zoo, maar het scheen een bitter klein beetje te zijn.

Het was althans gauw genoeg op!

Maar wij hebben het er altijd voor gehouden, dat de allergrootste prikkel tot zijn doordrijven te zoeken was in den tegenstand, dien hij bij haar ouders ontmoette. Zóó is mijn broer, alles moet gebeuren, zooals hij het wil. Toen hij haar had, was de aardigheid er dadelijk af. Nu was mijn schoonzuster geen vrouw om zulk een man aan zich te boeien. Van al die lange gezichten was hij spoedig voldaan. Maar zij had niet zoo gauw genoeg van hèm! Het duifje, dat met al haar zachtheid haar wil er netjes had doorgedreven en zich tegen haar schijnbaar hemel en aarde bewegende familie had verzet, bleef, toen zij met hem getrouwd was, hem als een klis aan den hals hangen en haar vrome bloedverwanten lieten haar stil waar ze was. Wie weet hoeveel comedie er bij hun tegenwerking was geweest en hoe blij ze eigenlijk waren, dat het verliefde schepseltje vertrokken was. Zoo'n huisgenootje is zoo aangenaam niet!'

De lach begon weer te voorschijn te komen. Mijn bloed kwam hoe langer hoe meer in opstand! Ik hoorde niet meer wat ze zeide.

'Zwijg, verkrachtster van de waarheid! Zwijg, doodenschendster!' schreeuwde het in mij. O! als ik die Ellie in mijn nabijheid had gehad, het kind opgrijpen en met haar wegvliegen, al had ik er voor in de gevangenis of in een krankzinnigengesticht moeten komen, hoe gaarne had ik het gedaan!

Mijn zelfbeheersching begon mij te begeven; eensklaps stond ik op, midden in een zin van haar. Haar lach werd vervangen door een trek van teleurstelling; moest ze nu haar prooi ineens laten varen, haar vuige lastertaal staken? 'Wat! ging ik nu al weg en over de eigenlijke aangelegenheid hadden we bijna nog niet gesproken! Zij had mij maar even een en ander verteld, anders was ze zoo mededeelzaam niet, maar haar schoonzuster had ongetwijfeld ook het hare ten beste gegeven en om een zaak te kunnen beoordeelen moest men hooren en wederhooren, niet waar?'

Het was uit met mij! 'Uw schoonzuster,'.... begon ik, gloeiende van verontwaardiging.

Daar werd de deur opengestooten en er kwam een rumoerig groepje binnen, twee kleine jongens en een klein meisje. Ellie! maar niet Ellie zooals ik haar tot dien tijd had gezien, neen! een volslagen kleine lady! De woorden bestierven mij op de lippen.

Als in den droom zoo gingen de opgewonden stemmetjes van de twee dreumesen mijn oor voorbij; als in den droom zag ik de wanhopige pogingen van de kinderjuffrouw om de kleinen mee te tronen. Hel op klonk slechts die eene stem, schetterde die lach mij in de ooren, hoorde ik de woorden, die van ieder ander mij onschuldig geklonken zouden hebben: ‘O, jongens! wat een drukte! Je moogt hier maar niet zoo binnen komen draven, dat weet je wel!.... Wat! een dame Ellie aangesproken en gezegd dat ze zoo lief was? Verbazend!.... En dat deed jelui genoegen, hè? Want ze zijn zoo met haar ingenomen; al even verliefd op haar als hun vader. Die neemt haar op zijn knie en zit haar dan soms heele poozen aan te staren! De mededinging begint voor mij nú al! Zij ziet er nu heel anders uit, niet waar? Ja, wij konden haar zóó niet laten loopen. Men houdt haar voor mijn eigen dochtertje. Ze lijkt meer op mij dan de jongens. Wil u eens wat zien?’ Zij nam het kind op den arm, zoodat het kleine gezichtje vlak bij haar eigen gelaat was. Ik huiverde! Ellie's oogjes kon ik niet zien, die waren op de ruches van haar tantes japon gericht. Zachtjes streek ze met haar handje over de kostbare stof en toen blijkbaar met hetzelfde welgevallen over de wang, die haar was toegekeerd. Goddank! ze werd neergezet!

‘Dadelijk gaan ze den boel bederven!’ klonk het, terwijl de vermeende verwarring aan de ruches hersteld werd.

‘Maar met dat al zou dat ding er wel komen, als ze maar groot was!

‘Wel te verstaan als ze tegelijk met die poppenoogen niet het karakter en het zwakke gestel van haar moeder heeft geërfd. Het laatste was nog minder; vroeg gestorven, vroeg bij God en onderwijl had men er hier geen last van!’ Bij die hemeltergende woorden was haar lach valscher dan ooit!

‘De vrouwen in onze familie komen er wel!’ Met hoeveel zelfbewondering kwam dat er uit. ‘De mannen in die familie: spel, drank en vrouwen; de vrouwen: doorbrengsters en echtbreeksters!’ nog kort geleden had ik die uitspraak gehoord. Ik huiverde opnieuw en haastte me om weg te komen. Vader in den Hemel, wees het kind nabij!...

‘Zóó bezet? Ellie, geef die dame gauw een kusje! Dáár zelfs geen tijd voor? Of durft u niet om hetgeen ik daar straks van de pleegmoeders zeide?’

O die lach!.... Goddank, de deur was toe!

* * *

En dat alles was dan nu een jaar geleden. Een jaar lang had ik Ellie kunnen zien en haar bij me hebben zoo dikwijls en voor zoolang als de omstandigheden het toelieten.

Al spoedig na mijn eerste bezoek bij haar tante was het kind besteed geworden bij burgermenschen. Voor het oogenblik was dat de beste oplossing, werd me gezegd. Zonder Ellie was haar gezin haar toch reeds druk genoeg, verklaarde Ellie's tante, en daarenboven zou ze om dat kind met haar personeel in moeilijkheden komen. De kinderjuffrouw, die niet van de sterksten was, had tenminste al gezegd, dat hoeveel medelijden zij ook met de kleine had, de zorg voor Ellie, nog bij hetgeen ze reeds had te verrichten, haar op den duur niet zou passen. Daarbij waren de jongens tijdens Ellie's tegenwoordigheid veel moeilijker te regeeren dan anders, zoodat hun juffrouw soms geen oogenblik aan haar werk kon blijven.

En nu had de juffrouw wel de goedheid van te beweren, dat het nichtje niets kon helpen van de grootere levendigheid en onhandelbaarheid harer neven, zeide mevrouw, maar *zij* vond het toch maar beter om ‘de kleine onruststookster’ te verwijderen. Bij

die menschen behoefde het kind ook niet zoo mooi gekleed te gaan, hetgeen in de kosten alweer scheelde.

(*Wordt vervolgd.*)

Het tegenwoordige standpunt der luchtscheepvaart, door C. Nobel. Met illustratiën. (*Vervolg en slot van blz.* 334.)

Eene geheel andere richting in de aëronautiek wordt vertegenwoordigd door de aërostiek. Hierbij bedient men zich van ballons lichten dan de lucht, welke dientengevolge uit zichzelf stijgvermogen bezitten en waaraan langs mechanischen weg snelheid en richting wordt gegeven; de snelheid gewoonlijk met behulp van een motor, de richting door middel van een roer.

Terwijl de vrije onbestuurbare ballon, zooals ieder lezer zich ongetwijfeld van eene ballonopstijging zal herinneren, nog steeds den bol- of peervorm bezit, waarop de wind het best zijne werking doet gevoelen, zoo heeft de bestuurbare

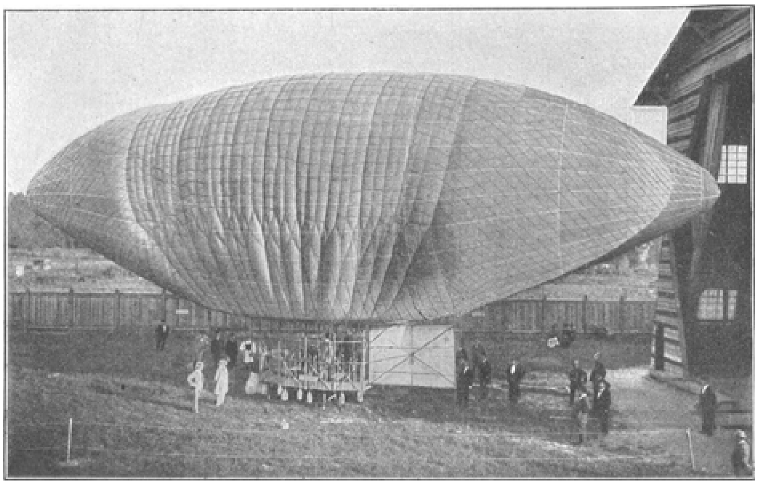

Fig. 3. DR. WOELFERT'S BESTUURBARE BALLON.

ballon, waarbij men zich ten doel stelt de kracht van den wind en den luchtweerstand zooveel mogelijk te neutraliseeren, in den regel een spits vooreinde, om daarmede des te gemakkelijker den oceaan der luchten te kunnen doorklieven. Meestal gaat de ogievale punt over in een cylindervormig omwentelingslichaam, dat naar achter toe weer in dikte afneemt, zoodat de bestuurbare ballon, hetzij in meerdere of mindere mate, den bekenden sigaarvorm vertoont.

Het zou ondoenlijk zijn, om in zoo'n kort bestek alle ontwerpen op het gebied der bestuurbare ballons te bespreken, en wij willen ons derhalve alleen tot die bepalen, welke òf een meer of minder gunstig resultaat hebben gehad, òf wegens het verloop der proefneming eenige meerdere bekendheid hebben verkregen, om ten slotte dan een oogenblik stil te staan bij het jongste ontwerp, waarvan de beproeving binnen korten tijd vermoedelijk kan worden tegemoet gezien.

De eerste ballon, waarbij, zij het dan ook in geringe mate, van eenige bestuurbaarheid sprake was, dateert eigenlijk eerst van het jaar 1872, toen de Fransche Marine-Ingenieur *Dupuy de Lôme* aan zijn ballon door middel van handenarbeid eene eigen snelheid van 2 Meter per seconde wist mede te deelen. Bij nagenoeg volkomen windstilte kon dus een dergelijke ballon zichzelf voortbewegen en was uit den aard der zaak ook bestuurbaar. Doch wij Nederlanders ondervinden maar, helaas! al te goed, op hoe weinig dagen in het jaar er windstilte heerscht; zelfs een

wind met eene snelheid kleiner dan 2 Meter per seconde komt maar sporadisch voor. Het behoeft dan ook geen nader betoog, dat voor de practijk de ballon van *Dupuy de Lôme* volstrekt zonder eenige beteekenis was.

Gunstiger liet zich evenwel de toekomst voor de luchtscheepvaart inzien, toen op 9 Augustus 1884, dien gedenkwaardigen datum volgens de Fransche Academie, het aan de beide Fransche officieren *Renard* en *Krebs* gelukte, om met hun ballon 'la France', fig. 2, eene gesloten lijn te volgen. Opgestegen te *Chalais-Meudon*, den zetel der Fransche luchtschipperafdeeling, volgde de ballon eerst eene zuidelijke richting, om daarna westelijk zijne richting te vervolgen en ten slotte volgens een noordoostelijken koers weer op het punt van uitgang neer te dalen. Met een groot enthousiasme werd de gunstige uitslag dezer eerste bestuurbare luchtreis begroet en in Frankrijk vooral achtte men reeds het aëronautische vraagstuk geheel opgelost; te meer was men daartoe geneigd, toen in den loop van hetzelfde en van het volgende jaar deze eerste tocht door een zestal andere werd gevolgd, waarvan een viertal eveneens als geslaagd mocht worden beschouwd. Doch ondanks al dit succes heeft men sedert 1885, van de zijde der Fransche luchtvaartschool althans, van geen nieuwe proefnemingen vernomen. Indien wij ons afvragen, wat wel de oorzaak mag zijn, dat deze proeven niet zijn voortgezet, dan dienen wij in de

eerste plaats te weten, welke eigene snelheid de ballon van *Renard* en *Krebs* bij die proefnemingen bezat. Die snelheid bedroeg circa 6.5 M. per seconde, een belangrijk grootere dan die, welke *Dupuy de Lôme* in 1872 had bereikt. Deze vooruitgang is dan ook ongetwijfeld toe te schrijven niet alleen aan den gunstigen vorm, die aan de ballon was gegeven, maar vooral ook aan de ervaring, welke *Renard* en *Krebs* hadden opgedaan bij de proeven, welke *Tissandier* kort te voren met zijn bestuurbare ballon had genomen. Kortheidshalve zullen wij van deze proeven alleen vermelden, dat *Tissandier* hierbij als beweegkracht een electrischen motor had toegepast, waardoor hij in staat was aan de ballon eene eigene snelheid van 4 Meter per seconde te geven. Door den vooruitgang in de electrotechniek hadden *Renard* en *Krebs* de snelheid van hun ballon tot 6.5 Meter weten op te voeren, zoodat hierbij een besturen mogelijk was, zoolang de windsnelheid beneden dat bedrag bleef. Intusschen blijkt op grond van statistische gegevens omtrent de windsterkte eene snelheid van 6.5 Meter per seconde, welke snelheid meermalen door een geoefend fietser wordt bereikt, op verre na niet voldoende voor de practijk; al te veel dagen toch waait een sterkere wind, waarbij de ballon eenvoudig als een speelbal zou worden meegevoerd. Liefst zou men dan ook eene eigene snelheid van 12.5 Meter per

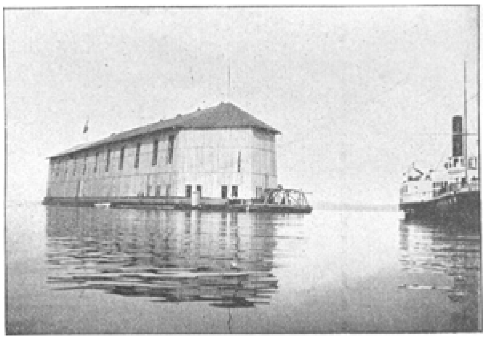

Fig. 4. HET DRIJVEND GEBOUW WAARIN HET LUCHTSCHIP VAN GRAAF VON ZEPPELIN WERD OPGESTELD, GESLEEPT DOOR DE STOOMBOOT 'KÖNIG KARL'.

seconde aan de ballon willen mededeelen, omdat in dit geval ongeveer 8 van de 10 dagen de windsnelheid dit bedrag niet zou overschrijden. Helaas! zoover is men nog niet, dat bedrag van 12.5 Meter schijnt voorloopig nog tot de illusie te behooren. Want, gesteld dat men deze snelheid, d.w.z. nagenoeg het *dubbele* bedrag van wat *Renard* en *Krebs* hebben verkregen, wilde bereiken, dan zou, aangezien de te verrichten arbeid evenredig is met de 3de macht der snelheid, de motor onder overigens gelijke omstandigheden een 8-voudigen arbeid moeten verrichten. Vermoedelijk heeft de kapitein *Renard* (sinds tot kolonel bevorderd en commandant der Fransche luchtschipperafdeeling te *Chalais-Meudon*) om die reden vooral van verdere proefnemingen afgezien en wil hij eerst langs theoretischen weg een gunstiger resultaat constateeren. Wel arbeidt de kolonel *Renard* aan een nieuw project en zou reeds eene eigene snelheid van 11 Meter per seconde met de nieuwe ballon 'Général Meusnier' te bereiken zijn, door toepassing van een ingenieus uitgedachten gazoline-motor, doch tot daadwerkelijke proeven is het, voor zoover ons bekend, met den 'Général Meusnier' nog nooit gekomen.

Een ander aëronaut in Frankrijk, die zich tegenwoordig bezighoudt met het nemen van werkelijke proeven op het gebied der bestuurbaarheid, is de bekende Parijsche sportman *de Santos-Dumont*, wien de eer toekomt, dat hij in de laatste twee jaren,

in Europa althans, de eenige is, die met een bestuurbare ballon opstijgingen heeft verricht. Met zijn ballon, die ook den sigaarvorm vertoont en voor de beweegkracht voorzien was van een bijzonder soort van benzine-motor, wist *de Santos-Dumont* op 20 September 1898, nadat hij in den Jardin d'Acclimatation was opgestegen, cirkels te beschrijven rond de kabelballon van *Lachambre*, om daarna koers te zetten naar het Bois de Boulogne, toen wegens eenige averij de luchtschipper, om grootere onheilen te voorkomen, begon te dalen, om kort daarna gelukkig te landen.

Op 13 November 1899 heeft *de Santos-Dumont* zijne proeven hernieuwd, na aan zijn ballon enkele wijzigingen, zoowel wat vorm als details betreft, te hebben aangebracht. Met deze nieuwe ballon heeft *de Santos-Dumont* verschillende cirkelvormige banen, o.a. rondom den Eifeltoren afgelegd, om vervolgens op een voorgenomen punt met gunstigen uitslag eene landing uit te voeren.

De vraag rijst hoe groot de eigen snelheid van deze ballon is geweest; doch in de vakliteratuur vindt men dienaangaande geene opgaven; vermoedelijk zal zij dus de snelheid van de ballon van *Renard* en *Krebs* wel niet hebben overschreden.

Verlaten wij thans Frankrijk, de bakermat der luchtscheepvaart, om op aëronautisch gebied ook een kijkje te nemen in de overige staten van Europa. In slechts zeer weinig landen legt men zich op de studie van het bestuurbare luchtschip toe. Tegenwoordig maakt Rusland eenigen naam door de proeven, genomen door *Dr. Constantin Danilewsky* met diens bestuurbare ballon, waarbij de luchtschipper, op een soort van zadel gezeten, de hoogte van de ballon met behulp van jaloezievormige vleugels kan regelen; terwijl verder van Italië valt mede te deelen, dat de Paviaansche professor *Giampetro* ook een zonderling project heeft uitgedacht.

De eenige mogendheid, die in de laatste jaren niet bij Frankrijk behoeft ten achter te staan, is diens oostelijke nabuur, het op technisch gebied vrij hoogstaande Duitschland. In de allereerste plaats verdient hier vermelding de op 3 November 1897 op het Tempelhoferfeld te Berlijn genomen proef met het bestuurbare luchtschip van *David Schwarz* uit *Agram.* Deze ballon was geheel van aluminium vervaardigd en mag zeer zeker een kunstwerk in de aluminiumfabricage genoemd worden, wanneer wij alleen maar bedenken, dat dit enorme gevaarte ter lengte van 41 Meter bij 13 Meter middellijn bestond uit aluminiumplaten, welke door middel van klinkbouten zoodanig op een geraamte waren bevestigd, dat het geheel voldoende dicht was om het voor de vulling benoodigde en zoo uiterst lichte waterstofgas daarin opgesloten te kunnen houden. Ongelukkigerwijs heeft de ingenieur *Schwarz*, ten gevolge van zijn vroegtijdigen dood, zijn ballon niet zelf kunnen beproeven, maar heeft zijne weduwe de proefneming opgedragen aan een jong technicus *Jagels*, die zelf van te voren nooit eene opstijging had medegemaakt. Aanvankelijk, zoolang de ballon aan een kabel nabij den grond gehouden werd, functionneerde het geheele ballonorganisme zeer goed; doch toen het luchtschip vrijkwam van zijn banden en met eenige vaart omhoogsteeg, traden zulke misvormingen in, dat niet alleen de riemen van de drijfwielen liepen, waardoor de motor buiten werking trad, maar ook lekkages in het aluminium-omhulsel ontstonden. Dientengevolge dreef de ballon met den wind weg, terwijl tevens het stijgvermogen, ten gevolge van het groote gasverlies, hand over hand afnam, zoodat *Jagels* tusschen *Schöneberg* en *Wilmersdorf* met zijn ballon als het ware ‘neerplofte’ en waarbij hij zich, door tijdig uit het schuitje te springen, aan eene anders wisse verplettering onder het ballongevaarte wist te onttrekken. Ware *Schwarz* zelf in leven

gebleven, dan had hij wellicht zulk eene vernietiging van zijn ballon weten te voorkomen.

Geschiedde dit in het najaar van 1897, op nog ongelukkiger afloop kan datzelfde jaar wijzen, toen op 12 Juni t.v. de bekende *Dr. Woelfert* zijne proef met zijn bestuurbare

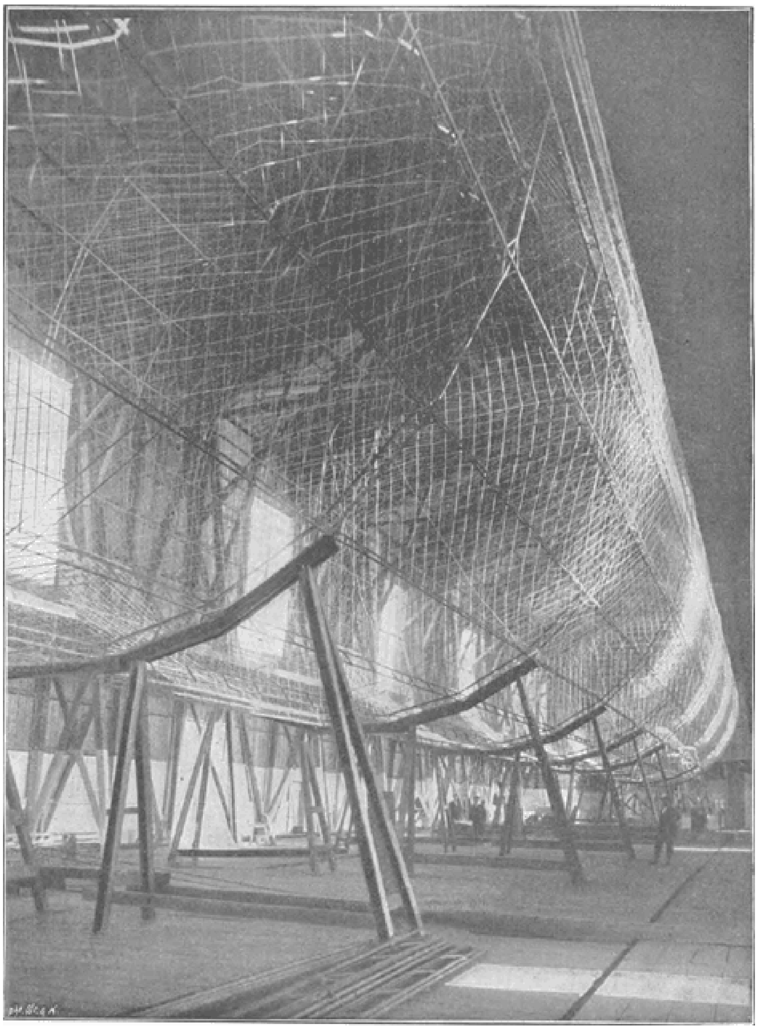

Fig. 5. HET LUCHTSCHIP VAN GRAAF VON ZEPPELIN.

ballon, fig. 3, eveneens op het Tempelhoferfeld zou ondernemen. Deze ballon was circa 28 Meter lang en had als beweegkracht een benzine-motor, denzelfden die later in het hierboven genoemde aluminiumluchtschip van *Schwarz* dienst deed. Terwijl aanvankelijk alles naar wensch ging en men meende, dat de ballon zich tegen wind in begon te bewegen, viel eensklaps het roer naar beneden. De ballon verloor dientengevolge haar evenwicht en vermoedelijk heeft toen *Dr. Woelfert* het ventiel geopend, zonder daarbij den motor buiten werking te hebben gesteld. Hoe dan ook, eene explosie schijnt te hebben plaats gehad, want in een oogenblik stond de ballon in lichtelaaie, en viel het brandende toestel pijlsnel naar beneden. De inmiddels toegesnelde manschappen der Berlijnsche luchtschipperafdeeling, die voor de opstijging alles mede in gereedheid hadden gebracht, vermochten slechts de verkoolde en nagenoeg onherkenbare lijken van *Dr. Woelfert* en diens assistent *Knabe* uit de ruïne te voorschijn halen.

Van harte wenschen wij dan ook een beter succes toe

aan het tegenwoordige ontwerp, dat heden ten dage op het meer van Constance in gereedheid wordt gebracht. Niet ver van het domeingoed *Manzell* nabij Friedrichshafen, op ongeveer een 600 à 700 Meter van den oever, drijft het reusachtige ballonhuis, fig. 4, lang 144 Meter en breed 21 M.; het is een soort van op pontons rustende houten schuur, waarbinnen de bouw van het luchtschip wordt voltooid. Waarom deze proef op eene watervlakte gehouden wordt, is hierin gelegen, dat gewoonlijk boven het water de luchtstroomingen regelmatiger en tevens de kansen op een gelukkige landing grooter zijn.

De ontwerper, de Luitenant-Generaal *Graaf von Zeppelin*, Oud-Inspecteur der Cavalerie en vooral bekend wegens zijn stouten verkenningsrit, dien hij als kapitein van den Wurtembergschen Generalen Staf dwars door den Elzas heeft gereden in het begin van den Fransch-Duitschen oorlog, heeft zich eerst in den herfst van zijn leven aan de luchtscheepvaart gewijd. Niet alleen heeft *von Zeppelin* zich theoretisch op dezen tak van wetenschap toegelegd, maar meerdere luchtreizen heeft hij reeds ondernomen, waarbij hij soms, alleen door eene vrouwelijke bloedverwante vergezeld, als 'Führer' van de ballon optrad.

Het Zeppelinsche ontwerp wordt door velen geacht een van de vernuftigste te zijn van deze eeuw. Volgens het uiterlijk heeft de ballon den vorm van een grooten cylinder, fig. 5, lang 128 Meter bij eene middellijn van circa 12 Meter, waarvan de uiteinden ogievaal in een punt uitloopen. Deze zeer groote sigaarvorm is verdeeld in 17 afdeelingen, welke niet met elkaar in gemeenschap staan, teneinde te voorkomen, dat ten gevolge van een lekkage in één compartiment de geheele ballon zou leegloopen en alzoo haar stijgvermogen zou uitgeput zijn. Door middel van 2 benzinemotoren, elk van 12 à 15 paardekrachten, en welke in gondels onder de ballon zijn geplaatst, worden aan de voor- en aan de achterzijde van het vaartuig 2 schroefpropellers in werking gebracht, die hunne ronddraaiende beweging omzetten in eene voortstuwende kracht. Door een gewicht, dat langs een kabel beweegbaar is, is men in staat, om het luchtschip een min of meer hellenden stand naar voren of naar achteren te geven, om zoodoende ook het stijgvermogen van de ballon nog te kunnen regelen.

In hoeverre dit in zeer grove trekken geschetste ontwerp kans van slagen heeft, valt theoretisch van te voren moeilijk uit te maken. Terwijl door enkele deskundigen het ontwerp om het hoogste wordt geroemd, ja zelfs eene eigene snelheid van 8.5 à 11 M. aan het luchtschip wordt toegezegd, zoo beweren anderen, dat het geheel een reuzenfiasco zal maken, waarvan de proefneming zelve alleen nog moet aantoonen, of menschenlevens daarbij zullen moeten worden geofferd. Daar, waar deskundigen zoo ten éénenmale van gevoelen verschillen omtrent het lot, dat aan die grootsche onderneming, welke circa 1 millioen zal kosten, beschoren is, daar willen wij zeker geen oordeel, zelfs geen vermoeden uitspreken en ons tevredenstellen met den uitslag der te houden proef in geduldige spanning af te wachten. Wellicht wil dan 'De Huisvriend' zijne lezers nog wel eens nader omtrent den afloop onderrichten.

Slaan wij aan het einde van dit beknopte overzicht een terugblik op de gehouden proeven met aërodynamische en aërostatische luchtschepen, dan is men zoowel langs aviatischen weg als in de aërostiek met reuzenschreden in de laatste dertig jaren vooruitgegaan, en wij willen dan ook niet wanhopen aan een eenmaal gelukken van het menschelijk pogen, al moge vermoedelijk de eindoplossing van het aëronautische vraagstuk nog niet zoo nabij zijn, als sommigen zich dit voorstellen. Velen althans

zullen op dit oogenblik nog niet het gevoelen van *Billwiller* zijn toegedaan, dat in de naaste toekomst het personenverkeer tot de taak der luchtscheepvaart zal behooren, terwijl dan voor de stoomboot en het spoorwegwezen het goederenvervoer zal overblijven! Zoo optimistisch zijn wij nog niet, maar omgekeerd wanhopen wij ook niet geheel en al aan een gunstigen einduitslag; te meer zijn wij goedsmoeds, wanneer wij het oog gericht houden op de grootsche werken, die het menschelijk vernuft in de laatste eeuw heeft tot stand gebracht, en op de ingenieuse ontdekkingen, die door de menschheid op schier elk gebied zijn gedaan. Hoopvol staren wij dan ook in de toekomst, afwachtende wat ons de proef zal leeren, die eerlang gehouden zal worden op het meer van Constance door een vijftal koene luchtreizigers, onder leiding van den kranigen *Graaf von Zeppelin*, wien wij ongetwijfeld allen van harte eene gelukkige reis toewenschen.

Juni 1900.

N a s c h r i f t.

Het zal den lezers bekend zijn, dat volgens de courantenberichten reeds in de eerste dagen van Juli j.l., - alzoo zeer kort na de inzending van dit artikel, - de proef met het luchtschip van *von Zeppelin* heeft plaats gehad. Wij stellen ons voor, te zijner tijd nader op deze proef terug te komen.

De Shah van Perzië.
Met portret.

Indien men den Shah van Perzië in eene der Westersche hoofdsteden inkoopen zag doen in allerlei winkels, gelijk hij met voorliefde pleegt te doen, dan zou het zeer te betwijfelen staan of ge hem zoudt houden voor den ‘koning der koningen’, van wien een enkele pennestreek een eind kan maken aan het leven van een zijner onderdanen. Maar aan den anderen kant, indien ge hem in grooten staat in Perzië ontmoettet, bij een van die vergelijkenderwijze gesproken zeldzame gevallen, waarin hij in het publiek verschijnt, dan zoudt gij hem waarschijnlijk, indien gij ten minste zijn hoog ambt niet kendet, voor een schatkamer van diamanten op twee beenen hebben gehouden.

Musaffar-ed-dîn is iemand met een statige en ietwat droefgeestige figuur, wiens gezondheid niet is zooals ze wel mocht zijn. Het is van voldoende bekendheid, dat zijn jongste bezoek aan Frankrijk eigenlijk geen ander doel had dan een waterkuur door te maken. Het gansche verblijf van den Shah in Europa is eene combinatie van een gezondheids- en van een plezierkuur, van welke laatste de hooge gebieder volstrekt niet afkeerig is.

De Shah, die thans zeven en veertig jaren telt en met geen kleine mate van verstand begaafd is, is misschien de meest interessante monarch van de wereld. Een familievader in den striktsten zin des woords, kan de Shah bogen op zes zonen en twaalf dochters, waarbij nog komen een half dozijn broeders en een dozijn zusters.

Er bestaat dus volstrekt geen bezwaar dat de familie van den Shah ooit zal uitsterven; men kan inderdaad zeggen, dat er geen familie in de wereld is, zoo uitgebreid als die van den man, die, om het zoo eens uit te drukken, Perzië in de holte van zijn hand houdt.

De prinsen en prinsessen van Perzië kunnen letterlijk bij de duizend geteld worden. Musaffar-ed-dîn heeft op dit oogenblik een honderdtal oud-ooms en neven. Zijn over-over-groot-vader slaat wel het record op het gebied van het huwelijk, want deze beminnelijke en ondernemende man had niet minder dan duizend vrouwen en tweehonderd en zestig kinderen, die bij zijn afsterven zijn nagedachtenis zegenden.

De tegenwoordige Shah is niet de oudste zoon van den

monarch die zoo zeer de aandacht trok, toen hij bij twee gelegenheden in den loop der laatste jaren Europa bezocht. Nâsr-ed-din, want dit is de naam van dezen vorst, had vier wettige vrouwen, en het was te voorzien dat zijn eerstgeborene hem op den troon zou volgen. Shah's echter zijn even almachtig als wispelturig; zij kunnen dan ook, als ze daar plezier in hebben, kalm de erfopvolgingswet ter zijde stellen met een zeker bedrag als tegemoetkoming, terwijl zij een hunner familieleden, die hun meer aanstaat, tot hun opvolger aanwijzen. Daarbij kwam nog, dat de eerstgeborene niet de zoon was van de zoogenaamde koninklijke gemalin.

Dientengevolge toen Nâsr-ed-din onder moordenaarshanden kwam te vallen, nam Musaffar-ed-dîn kalm de teugels van het bewind in handen. Zijn broeder vond dit lang niet goed, wat niet heel onnatuurlijk is, maar niettegenstaande den hardnekkigen en gevaarlijken tegenstand van zijn bloedverwant, bleef hij op den troon zitten en is daar gebleven tot op dit oogenblik, terwijl hij hoegenaamd geen roeping schijnt te gevoelen afstand van de regeering te doen.

De officieele titel van den Shah is

DE SHAH VAN PERZIË.

Shâhinskâ. Desgelijks noemt hij zichzelf ‘Heer van den Leeuw en de Zon’ en hij is in de heilige overtuiging, dat hij zijn afstamming kan terugbrengen op Noach, wat misschien wel waar kan zijn.

Voor zooverre de Groote Heer binnen de perken van zijn eigen domein blijft, is de Shah de machtigste monarch van de wereld. Als onbeperkt beheerscher van Perzië, is hij de eenige meester over de levens en bezittingen van zijn volk. Hij kan, zooals reeds is opgemerkt, bevelen, dat iedereen, die hem ook in 't minst onaangenaam is, op de plaats zelve wordt gedood, en hij mag, waar hij maar lust in heeft, van zijn onderdanen afnemen. Hij eischt absolute gehoorzaamheid krachtens zijn titel van

vertegenwoordiger van den profeet. De Perzische priesters of in elk geval de meesten van hen ontkennen dezen titel, hetgeen niet verhindert, dat zij zich bij de beslissing van den Shah hebben neer te leggen.

Wie nu zou meenen dat, ondanks zijn onbeperkte macht, de Shah een bloeddorstig tiran is, heeft het mis; integendeel, hij is een zeer aangenaam mensch, die evenals alle andere menschen op deze wereld zijn wel heeft, afgewisseld met wee.

Muzaffer-ed-dîn is een van de rijkste monarchen van de wereld. Alle Shah's baden zich om zoo te zeggen in weelde, om de heel eenvoudige reden dat, indien zij meenen niet zoo rijk te zijn als zij zouden wenschen, zij zich alle Perzische rijksinkomsten kunnen toeëigenen, omdat er geen penning in de schatkist is, die niet ter zijner beschikking staat.

Muzaffar-ed-dîn bezit ongeveer vijf en zeventig millioen guldens. 't Grootste gedeelte van dezen schat bestaat uit goud en diamanten, die in groote kisten in het koninklijk paleis liggen. De Perzische kroonjuweelen zijn de mooiste die bestaan en onder Muzaffar's schatten vindt men de beroemde Derga-i-Nur van honderd zes en tachtig karaat en de Taj-i-Mar van honderd zes en veertig karaat. De Shah heeft voldoende diamanten om op zijn minst een dozijn juwelierswinkels te vullen. Wanneer hij iemand een geschenk heeft te geven dan bestaat 't meestal uit een kostbaren steen.

De Shah heerscht over negen millioen zielen. Perzië is namelijk, ondanks zijn uitgestrektheid, zoo spaarzaam bevolkt, dat er maar twaalf personen op de vierkante mijl wonen. In het keizerrijk Perzië vindt men slechts twee wegen, die den naam van weg verdienen; gereisd wordt er doorgaans in karavanen, terwijl ezels gebezigd worden om de bagage te dragen.

De bewoners van het land hebben er een eigenaardige wijze op uitgevonden om hun ezels geschikter voor hun taak te maken dan de natuur heeft gedaan; zij splijten namelijk de neuzen dier dieren in tweeën. Het doel van deze barbaarsche operatie is om hen in staat te stellen bij het beklimmen van heuvels vrijer adem te halen dan anders mogelijk geweest zou zijn.

Het staande leger bestaat uit 24,500 man. Wat de vloot van den Shah betreft, die is eenig; zij bestaat namelijk uit twee schepen, en nog niet lang geleden telde zij er slechts een. Er zijn trouwens meer eigenaardigheden in Perzië, ja alles is er eigenlijk eigenaardig. Er zijn op dit oogenblik nog geen spoorwegen, doch de Shah heeft thans toestemming gegeven er met den aanvang van de nieuwe eeuw een aan te leggen. Het invoeren van hervormingen wordt in Perzië niet gaarne gezien; toch zou men zich vergissen zoo men meende, dat de Shah weinig verlicht is. Het is een feit, dat de Shah in enkele opzichten zeer liberale gevoelens heeft, waarbij nog komt, dat hij een buitengewoon goedhartig man is, die mettertijd zijn superioriteit boven al zijn voorgangers zal bewijzen.

Alle Perzische Shah's zijn buitengemeen gesteld op het hooghouden van hun waardigheid; onwillekeurig wordt men hierdoor herinnerd aan een amusante historie, die de verdienste heeft waar te zijn. Eenige jaren geleden werd de gemoedsrust van den toenmaligen Shah zeer gestoord doordat de leden van het Britsche gezantschap te Teheran de onuitsprekelijke stoutmoedigheid hadden om in zijne doorluchtige tegenwoordigheid te verschijnen met hunne gewone wandelschoenen. Deze inbreuk op de etiquette wenschte de monarch tot geen enkelen prijs te dulden. Hij sloeg den snelsten weg in en opende over het gebeurde onderhandelingen met den vertegenwoordiger der Engelsche Koningin.

Van hun kant begrepen de leden van het gezantschap niet goed, hoe zij het zonder schoenen zouden redden, nog afgezien van het gevaar, dat zij liepen om verkouden

te worden. Ten slotte werd er echter een compromis gesloten. Er werd bepaald, dat in het paleis een soort pantoffels zou verstrekt worden en dat, als er een gezantschap bij den Shah op audiëntie zou gaan, de leden hun gewone schoenen tijdelijk voor de bewuste pantoffels zouden verwisselen.

De tegenwoordige erfgenaam tot den troon van Perzië is twee en twintig jaar oud; zijn naam is Ali Mirza Itezad-es-Sultaneh.

Het merkteeken
door M. de Vries.
(*Vervolg van blz.* 339.)

Met het oog dáárop, en ook op nog andere dingen, zou het stellig nog beter geweest zijn, als er voor Ellie een tehuis was gezocht buiten de stad, maar mevrouws echtgenoot, die, zoo onbekookt als mannen konden doen, reeds van het begin af zich met hand en tand tegen het verwijderingsplan had verzet, wilde van zoo iets in het geheel niet hooren. Het was háár nichtje, zei

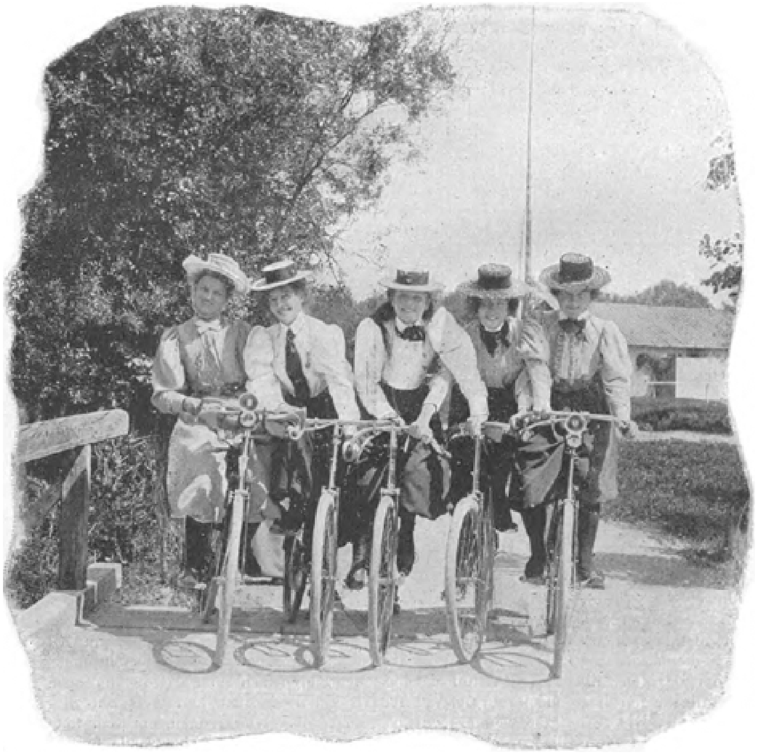

EEN AARDIG VIJFTAL.

ze lachende, en dus had ze gemeend in die zaak de meeste stem te hebben, maar men moest zoowel weten te geven als te nemen en daarom berustte zij er maar in, dat de kleine in de stad zou blijven,.... voorloopig althans. Haar man kon dan zijn hart ophalen en zoo dikwijls hij daartoe neiging gevoelde, in Ellie's nieuwe tehuis met het kind gaan sollen. Ongetwijfeld zou hij zich voor niemand geneeren om dat te doen. In mevrouws eigen woning begonnen die dwaze vertooningen haar wel een weinig tegen te staan.

En zoo was Ellie dan bij menschen gekomen, die haar lichamelijk goed verzorgden en haar zedelijk geen kwaad deden. Maar opeens zag ik me voor een verandering gesteld. Op een zekeren keer kreeg ik onverwacht eenige uren beschikbaar. Zulke buitenkansjes, die in den regel een bijzonder druk tijdperk voorafgingen, werden door mij gewoonlijk aan Ellie gewijd en ook dien dag begaf ik me zoo spoedig mogelijk naar haar verblijf. Daar aangekomen ontwaarde ik echter, dat er niemand tehuis was. Reeds dacht ik onverrichterzake te moeten vertrekken, toen een buurvrouw me zeide, dat Ellie waarschijnlijk bij haar tante zou zijn. De juffrouw had, toen ze uitging, daarvan gesproken.

Om verschillende redenen lokte een bezoek aan het huis van Ellie's tante me niet bijzonder aan, maar ik wist, dat ik het kind in eenigen tijd niet zou kunnen zien, en daar het me tevens bekend was, dat ik mijn bezoek tot de kinderkamer zou kunnen bepalen, ging ik zonder aarzelen op mijn doel af.

Ik kwam op het oogenblik, dat de juffrouw juist zou beginnen om de kleinen gereed te maken voor een wandeling.

'O! nou kan ik het u net nog vertellen!' zei Dik, Ellie's oudste neefje.

'Verbeeld u, wij gaan verhuizen, heelemaal de stad uit! Al de meubelen in heele groote wagens en wij met de spoor, wel tien uren ver en dan nog met een rijtuig!' Hij spreidde zijn handen uit en zette een paar verbazend groote oogen.

'Nee! stil nou, Leo!' zoo onderbrak hij zijn mededeeling, terwijl hij zijn broertje op zij duwde, 'laat mij het nou alleen vertellen, ik ben de oudste!.... En Ellie gaat ook mee, en dan blijft ze weer bij ons, en elken dag, als we gaan wandelen, krijgt ze dan weer haar mooie jurken aan, niet maar een enkel keertje zooals nu.

'Of "als *we* gaan wandelen" zeg ik, maar ik wandel dan niet meer met ze mee, een paar malen in de week nog maar! Want ik ga dan naar school, weet u, en dan ben ik een groote jongen. Ik hoef dan ook niks meer om de juffrouw te geven, zeit Piet van hiernaast, want groote jongens die.... Maar dan juf helpen om Leo en Ellie zoet te houden.... naar mij luisteren,.... eigenlijk nou al,.... ik zooveel grooter ben.'

Ik hoorde niet meer geregeld wat hij zeide, mijn belangstelling was weg.

Nog even drong het schelle stemmetje van Leo tot me door. Hij was ook haast groot, want papa had gezegd, dat hij ook al gauw naar school mocht, zoo protesteerde hij. Maar Ellie! die was nog maar klein, en als ze in die andere stad gingen wandelen, moest ze hem een handje geven, anders zou ze verdwalen en dan werd ze opgepakt, net als het hondje van.... Dik viel hem in de rede en zei, dat hij een malle jongen was - 'was Ellie nou een hondje?' Ik liet hen de kwestie uitmaken zonder verder naar hen te luisteren en wachtte met ongeduld op de juffrouw, die even de kamer had verlaten.

Al spoedig daarna werd het eerste gedeelte van Dik's mededeeling in hoofdzaak door haar bevestigd. Ja, zij gingen de stad verlaten en Ellie zou meegaan, dat wilde mijnheer zoo. En was het mij bekend, dat er nog een vergrooting van het gezin aanstaande was? O, niet? Er werden me enkele woorden toegefluisterd. Maar tegen dien tijd zou er ook verandering komen in het personeel, dus had de juffrouw er in toegestemd om bij de familie te blijven. Ik kon van mijn verbazing niet bekomen, van mijn verbazing en.... ontsteltenis! Het viel mij zoo ruw op het lijf: Ellie weg en ver weg ook!.... In het eerst kon ik aan niets anders denken!

Er werd op de deur geklopt; dat kloppen hoogstwaarschijnlijk een attentie voor mij. De boodschap gold mij ook: het dienstmeisje kwam vragen, of ik vóór mijn vertrek even bij mevrouw wilde komen. Ik zag dus van mijn voornemen af, om de wandeling mede te maken met de juffrouw en de kinderen en kuste Ellie, alsof ze me reeds voorgoed ging verlaten. O lieve, kleine Ellie! hoe kort nog maar zou ik haar kunnen kussen, hoe kort haar aardig persoontje gadeslaan, het ontwaken van haar geest aanschouwen!....

Het ding zag er uit, alsof ze bijzonder in haar nopjes was. In heel haar omvang kon Ellie de zaak natuurlijk nog niet vatten, maar alle dagen haar mooie jurken aan en altijd bij de jongens, met wie ze het zoo wondergoed kon vinden, alsook bij de mooie tante, die ze gedurende haar bezoeken maar een enkelen keer zag, maar voor wie haar bewondering blijvend was gebleken,.... er scheen genoeg van tot haar begrip

doorgedrongen te zijn, om haar in een ongewone stemming te brengen. Ze lachte met gilletjes en snapte voortdurend in haar eigenaardig taaltje. Even later worstelde zij zich ongeduldig los uit mijn omarming. Ik zuchtte en de tranen kwamen mij in de oogen: hoe spoedig zou ik uit Ellie's leven verdwenen zijn.

Ellie's tante was niet zoo goed gehumeurd als haar nichtje; gedurende dat zeer onverkwikkelijke onderhoud, had ik mij aan haar lachen slechts zelden te ergeren.

‘Zoo! wist ik het al? Ja, dat kon ze ook wel begrijpen, kinderen en dienstbaren konden geen oogenblik zwijgen! Het was me ongetwijfeld ook bekend, dat ze dat kind van haar broer zouden meesleepen?

Ja! dat schadepostje ging mee!

Niet omdat haar man er zoo bijzonder op gesteld was; zij zag niet in, waarom hij altijd precies zijn zin zou moeten hebben, maar ook zij vond het in verschillende opzichten zóó het beste.

Dat uitbesteden was ook niet alles, ze hadden dat in dat jaar reeds genoeg ondervonden! De lui, die zoo'n kind namen, waren er enkel op uit, om er van te halen wat ze konden, en verder zorgden ze wel, dat zij er zoo min mogelijk last van hadden. Het laatste was ook dien dag weer gebleken. Dacht ik, dat ze dat schaap, waarmede ze helaas! spoedig genoeg voorgoed opgescheept zou zitten, thans eerst nog eens te visite gehaald zou hebben? Geen haar op haar hoofd, dat er over had gedacht! Maar er was opeens bericht gekomen, dat de juffrouw er was met Ellie en of Ellie dien dag daar mocht blijven, want dat de juffrouw noodzakelijk van huis moest. Ik kon wel begrijpen, dat nu die juffrouw wist, dat Ellie van haar weggenomen werd, ze om de heele zaak niets meer gaf.

‘Trouwens! *wie* gaf er om Ellie? Wat, bijvoorbeeld, was *mijn* genegenheid voor het kind ooit anders geweest dan vertooning, vertooning voor de wereld en een amusement voor mezelf? Ja! zij zeide het maar ronduit! Aan waanwijze redeneeringen en terechtwijzingen had het van mijn zijde nooit ontbroken, maar welk werkelijk nut had ik de kleine ooit gedaan, welk werkelijk voordeel haar ooit aangebracht?’

Ik waagde het op een reeds vroeger gedaan voorstel terug te komen: ‘Mocht ik iets bijdragen aan de kosten van Ellie's onderhoud?’

‘Neen! geen aalmoes! Daarmede behoefde ik haar niet te beleedigen! Ik wist wel, dat ze dàt niet meende! Wat zou dàt geven? Een ontrieving voor mezelf, anders niets! Maar hoe dikwijls had ze verstaanbaar genoeg mij den weg gewezen, hoeveel keeren had ze me reeds beduid, dat ik met een paar woorden te rechter tijd gesproken, de kwestie van Ellie's onderhoud voorgoed kon oplossen!

‘Wie was daartoe beter in de gelegenheid dan ik? Rijke lui op hun uiterste, geld en goed dus geen waarde meer voor hen. Geen heel zuiver geweten, vrees voor den dood en hetgeen daarop kon volgen,’ hier hoorde ik even haar lach, kort en snijdend, ‘dan boetedoening!.... En aan wie konden ze dan beter hun schuld delgen, aan wie beter de voor hen zelf waardeloos geworden bezittingen nalaten, dan aan Ellie, wier moeder zulk een vrome ziel was geweest!’ Weer de lach. ‘Ellie's vader het tot den laatsten cent toe opmaken?’ De vraag ging van haar zelf uit. ‘Natuurlijk! als hij er maar gelegenheid toe had! Dat zou een buitenkansje voor hem zijn! Maar tegen zoo iets kon immers gewaakt worden?.... Ziedaar! nu wist ik het, nu had ze ronduit gezegd, wat ze meende en kon ik met mijn geestverwanten ach en wee! roepen over zulk een laaghartige berekening. Maar inmiddels zou zij, zoo verdorven als ze was, voort kunnen gaan om voor het kind te zorgen!’

Ze was rood van opgewondenheid en haar handen waren voortdurend in beweging. Ik had Ellie's tante nog nooit zoo nerveus gezien!

Was het onder den invloed van haar persoonlijken toestand, of door het voortdurend peinzen over geld, dat dat dwaze denkbeeld tot rijpheid was gekomen? Werkelijk had ze reeds meer dan ééns gezinspeeld op de mogelijkheid om van de kosten van Ellie's onderhoud ontslagen te raken, maar daarbij had het mij veeleer toegeschenen, dat het de bedoeling was, mij iemand op te laten sporen, die voor het kind zou willen zorgen, dan wel, dat ze voor dat kind een erfenis beoogde.

Het was echter niet die onzin, waarmede mijn geest zich nog dikwijls bezig zou houden, neen! niet haar dwaze woorden waren het, maar haar onweerlegbare: welk werkelijk nut had ik Ellie nog gedaan?

En hoe zou ik haar ooit van nut kunnen zijn, hoe het kind, waaraan mijn hart zich zoozeer had gehecht, waarlijk goed kunnen doen? Toen ik eenige weken later Ellie voor de laatste maal vóór haar vertrek bij mij had, was het ook die vraag, die mij het vertellen onmogelijk maakte....

Tot zoover bij monde van zuster Marie, een tengere verpleegster, met de haar soms zeer veel last veroorzakende persoonlijke voorrechten van de weerspiegeling van haar gevoelig hart in haar oogen en haar innemenden glimlach, en verder iemand met veel meer weerstandsvermogen, zoowel naar lichaam als naar geest, dan men, naar haar uiterlijk gerekend, haar toegeschreven zou hebben.

* * *

Er verliepen eenige jaren. Zuster Marie had de kennis met Ellie aangehouden. Zij zou haar of een ander daarin geen hinderpalen stellen, had Ellie's tante gezegd, daarvoor was het kind haar te onverschillig. En toen Marie in een van de laatste dagen, dat Ellie met haar in dezelfde stad vertoefde, bij de menschen bij wie het kind in huis was Ellie's oom aantrof, had hij bij het heengaan haar de hand gedrukt en met eenige verlegenheid in zijn stem zijn nichtje in haar vriendschap aanbevolen. Een vriendin meer of minder, het was voor zulk een wezentje waarlijk geen kleinigheid, zeide hij.

En zoo had Ellie elken zomer een paar weken om haar gedarteld en had de zuster het zonlicht op het goud van Ellie's haar zien spelen, dat haar, dat steeds haar aandacht zoozeer in beslag nam. Een huivering had haar soms bevangen en dan weer had het haar een aureool geschenen, dat merkteeken van Ellie's geslacht! En Ellie had gelachen en in uitgelatenheid aan Marie's japon getrokken. Wat keek tantetje weer ernstig! Bru! het was om zelf er ernstig van te worden! Wilde ze eens wat zien? En daar stond de kleine, terwijl het kartonnen omhulsel van een bloempot haar tot hoofddeksel strekte. Zoo! nu lachte tante weer en nu moest Ellie haar ook eens gauw pakken, want ze was toch zoo'n goeie, lieve schat! Maar oud, heel oud, zooals daar pas met die diepe rimpels in haar voorhoofd. En geen aasje smaak had tante, heusch niet! Dat dacht Ellie zoo dikwijls als ze haar met die zwarte en andere onooglijke kleeren bekeek! Ze zag er zoo geheel anders uit dan haar andere tante, dan tante Jeanne! Maar die kon niet zoo heerlijk hollen, al hijgde tante Marie daar ook niet weinig bij, zoo luidde de overgang van jonge wijsheid naar het echt kinderlijke. Verbeeld je! zoo vervolgde Ellie, dat zij met tante Jeanne een wedloop hield; het was om het uit te schateren!

Een oogenblik kwam er een trek van ernst op het kinderlijk gelaat. ‘Andere spelletjes, neen! ook die deed tante Jeanne nooit met haar.’ Maar heel de krullenmassa werd naar achteren geworpen en met die beweging scheen Ellie zich tevens van haar minder aangename gedachten te willen ontdoen. ‘Tante hoefde immers ook niet met haar te spelen? Zelfs nu Dik daar al wat groot voor werd, of althans zich dat zoo grappig kon verbeelden, had ze Leo nog en dan vooral Tom, dien aardigen dikzak! O die Tom was toch zulk een koddig ventje! Ze hield veel van hem, o zooveel! En hij hield ook veel van haar; laatst was hij gaan schreien en had hij tevens gedreigd iedereen dood te zullen slaan, omdat zijn mama in een booze bui gezegd had, dat Ellie zijn zusje niet was.’

Het werd een oogenblik heel stil. ‘Tante,’ klonk het daarna bedeesd, ‘mag ik u eens wat vragen? Het is vreeselijk gek, maar ik wou het toch zoo graag weten. Denkt u, dat als mama nog leefde, zij 's avonds komen zou om me toe te dekken, of eens bij me te kijken, zooals u dat wel doet en ik bij Tom?’

Zuster Marie trok het kind naar zich toe, het kind, dat door liefde te geven vergoeding zocht voor eigen gemis, en Ellie luisterde naar haar en keek haar de woorden van de lippen, zooals ze altijd deed, als Marie over haar moeder sprak, of het weinige vertelde, dat ze van haar vertellen kon....

Een paar dagen na het hierboven vermelde werden zij bij haar terugkomst van een wandeling opgewacht door de juffrouw van het pension. Uit de oogen van die juffrouw straalde iets, waarvoor nieuwsgierigheid een te zwak woord is. Zij vestigde haar blik beurtelings van Ellie op zuster Marie, en met een stem, zwaar van verlangen om te weten, deelde ze mede, dat er een heer was geweest, die zeide de vader te zijn van de jongejuffrouw. Die heer zou over een uurtje terugkomen.

Ellie stond sprakeloos en zuster Marie was weinig minder ontsteld. Ellie's vader, dien zij buitenslands waanden en die zich nooit om zijn kind had bekommerd, ja, van wien dat kind zelfs nooit een letter schrift had ontvangen, zou zoo aanstonds vóór ze staan!

Nog eer het een half uur later was, was dat reeds geschied. Zuster Marie weifelde; moest ze de kamer verlaten.... moest ze blijven? Er trof haar een smeekende blik van Ellie en door zijn houding gaf de bezoeker verder den doorslag aan haar overwegingen. Neen! zij kon er zich niet in vergissen: evenzeer als Ellie vreesde, dat zij de kamer zou verlaten, evenmin was die man er op gesteld om met zijn dochtertje alleen te blijven. Want dat het werkelijk Ellie's vader was, in weerwil van het verschil tusschen het frissche kind en den man met zijn verleden, behoefde niemand daaraan te twijfelen. En sterker was nog, naar het zuster Marie voorkwam, de gelijkenis tusschen Ellie's vader en zijn zuster.

Zijn bolbleek uiterlijk, zijn nieuwe kleeren, nieuw vanaf den grillig gevormden hoed tot en met zijn krakende laarzen, alsmede enkele woorden, die hij zich liet ontvallen, lieten zijn oudste toehoorster geen oogenblik in twijfel van welke plaats hij zoo eensklaps te voorschijn was gekomen. Zijn optreden was gemaakt en winderig.

‘Wel! wel! was dat Eleonoor, zijn kleine dochter, naar wie hij dikwijls zoo had verlangd? Het werd al een heele jonge dame!’ Er volgde een critische blik over het persoontje, dat zwijgend en verlegen vóór hem stond. ‘Nu, ze moest maar zoo flink blijven groeien en een knappe meid worden, dan kwam hij over een poos haar halen en zouden ze samen een prettig leventje leiden. Thans moest hij de wereld in om geld te verdienen, want zonder geld was een prettig leven niet mogelijk.’ Hij lachte, waardoor, naar het zuster Marie voorkwam, de gelijkenis met zijn zuster nog verhoogd werd.

‘En toch, al was er in de laatste dagen in zijn beurs een groote bres geschoten, arm was hij thans ook niet. Ellie zou dat ondervinden als ze thuiskwam; hij had wat voor haar bij tante gebracht. Het geld was rond en het wilde zoo graag rollen, dus had hij het den zekersten weg gevonden, om het maar dadelijk te deponeeren,’ zoo wendde hij zich tot zuster Marie met een gezicht, alsof hij zijn kind en zijn familie een groote weldaad had bewezen.

(*Wordt vervolgd.*)

Oberammergau en zijn Passiespel.
Met illustratiën.

Weer tien jaren voorbij!

Opnieuw trekt de reizende wereld naar het hoekje van Beieren, naar Oberammergau, waar de Passiespelen alweer plaats vinden.

Dit jaar zijn er twee punten, die met onweerstaanbare kracht de touristen aantrekken en zich hun belangstelling betwisten. Parijs, met zijn nog nooit geëvenaarde kolossale ijdelheidskermis, Wereldtentoonstelling geheeten, en Oberammergau met zijn door eenvoudige boeren opgevoerd Passiespel; de wereldstad met haar vertooning van alles wat de beschaving aan het begin der 20^{e} eeuw heeft uitgevonden om het leven zoo aangenaam en mooi mogelijk te maken en den geest de uiterste grenzen der oneindigheid te doen bereiken, en het Beiersche dorp, diep verscholen tusschen bergen en bosschen, waar het treurspel der hoogste Liefde er der diepste vernedering wordt vertoond op een wijze, zooals alleen daar mogelijk is.

Deze tegenstelling zal er misschien toe bijdragen om het aantal bezoekers van Oberammergau nog grooter dan anders te doen zijn; ginds het leven der wereld in zijn machtigste

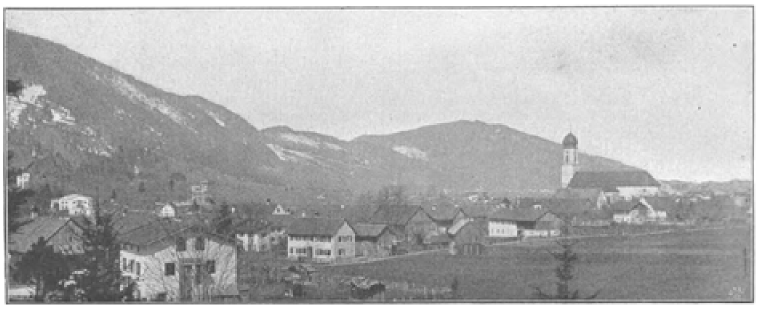

GEZICHT OP HET PLAATSJE OBERAMMERGAU.

uiting, hier een les van ootmoed, zelfopoffering, reinheid. Geen wonder dat juist deze beide contrasten de overprikkelde phantasie der 20^{e} eeuwers zoo aantrekt en een nieuw verfijnd genot geeft, want hoe weinigen zullen ‘der treurspelen treurspel’ zooals onze Vondel het Lijden des Heeren, op den Olijfberg begonnen, op den Calvarieheuvel volbracht, noemt, in de rechte stemming bijwonen; voor hoevelen heeft het nog slechts een geschiedkundige of artistieke waarde als zij er ten minste geen bron in vinden van meer of minder profane emoties, of wel eenvoudig een quaestie van mode - want men gaat naar Oberammergau precies zooals men naar Parijs trekt, om te zien en gezien te worden en later er over te kunnen praten.

Zeker, slechts weinigen van die touristen met hun drukke, cosmopolitische manieren, hebben harten en geesten gelijk gestemd met die der vrome vertooners - maar al te velen ontvangen daar een indruk even voorbijgaande als bij het bezoeken van elk ander tooneelspel - weer anderen zullen in heilige, eenigszins Pharizeesche verontwaardiging spreken van profanatie, van het exploiteeren van het heilige door winzucht, van het doen afdalen van het hoog verhevene tot een spel, dat hoe eerbiedig ook opgevoerd steeds spel blijft; maar even zeker is het ook dat één dag uit ons leven besteed aan het bijwonen van het Oberammergauer Passiespel, slechts voor hopeloos oppervlakkigen en onverbeterlijke wereldlingen als geheel verloren kan worden

beschouwd. De meesten, hoe ook de gevoelens zijn mogen, waarmede wij het liefelijke dal betraden, nemen daarvan een herinnering mede vol poëzie en vol sympathie voor een der meest indrukwekkende uitingen van waar geloof en teedere godsvrucht.

Alles trouwens werkt mede om het Passiespel van Oberammergau aantrekkelijk en poëtisch te maken, de heerlijke omgeving, na een reis vol afwisselende indrukken, het trouwhartige, goedige Beiersche volk met zijn nog niet verloren naïviteit uit een vorige eeuw, de echt godsdienstige stempel, door het sedert 1633 geregeld opgevoerde Passiespel op het dorp en zijn inwoners gedrukt.

Nu kan men zich wel beklagen dat de hedendaagsche beschaving met al haar uitvindingen en eischen haar weg gevonden heeft naar het eens zoo eenvoudige en primitieve ‘Passionsdorf’, men kan er over zuchten dat de spoorbaan zich door de bergen kronkelde om een zijner takken in Oberammergau te doen eindigen in plaats van als vóór tien jaar in Oberau, van waar men dan op eigenaardige, romantische wijze het dorp kon naderen, te midden van een bergvolk, dat naar het Passiespel trekt als naar een bedevaart, door een landschap zoo ideaal schoon als men het zich in zijn stoutste droomen niet kon voorstellen, langs het klooster en de kerk van Ettal hoog op den Beierschen Alp gelegen. Men moge zich ergeren over de statige hotels in het dorp verrezen met hun op Amerikaansch bezoek berekende prijzen, over de tusschen annonces van sport, wedrennen en tentoonstellingen, pleziertochtjes en andere reclames aangekondigde programma's van het Passiespel, maar toch, als zij oprecht willen zijn, moeten onze verwende reizigers het volmondig bekennen, comfort vindt men zoo gaarne overal terug, men mist het zoo noode, al is het maar voor een dag en nacht.

Wie zal er de Oberammergauers hard om vallen dat zij gebruik weten te maken op hoogst gepaste wijze van den vooruitgang op elk gebied om het bezoek aan hun dorp zoo gemakkelijk en aangenaam mogelijk, om hun spel zoo schoon en volmaakt als men het slechts wenschen kan te maken? Hun nog onverflauwde devotie en strenge eerbied, de reinheid hunner bedoeling en de zuiverheid hunner zeden zijn er waarborgen genoeg voor, dat zij hun spel niet zullen verlagen tot een ijdele, wereldsche vertooning; wat er ook veranderen moge aan het uitwendige, het innerlijke wezen van het Lijdensdrama is nog ongerept en loopt geen gevaar door de wuftheid en ijdelheid der vertooners verloren te gaan.

Een groote verbetering in moderne richting is het zeker

dat de toeschouwers thans de vertooning ‘onder dak’ kunnen bijwonen. In 1890 herinneren wij ons nog onder parapluies verscheidene uren te hebben moeten doorbrengen. In het Passiejaar, zeggen de Oberammergauers, regent het bijna altijd, 't is dus tegen den regen dat men in de eerste plaats de talrijke bezoekers dient te beschermen. Verder geven de reisbureaux, zooals van Cook, Lissone, enz. veel gemakken voor het bespreken van logies en plaatsen; vooruit kan men, in zijn eigen land, eenige weken te voren alles bestellen en regelen geheel volgens zijn eigen belangen van tijd, beurs enz.

De reisboeken en correspondenties in onze voornaamste couranten geven hierover inlichtingen genoeg aan.

Zij, die vroeger in 1880 of '90 de Passiespelen bijwoonden, zullen verscheidene veranderingen zien, vooral wat de keuze der hoofdfiguren betreft.

De wereldberoemde Christus-Mayer - zooals

PETROS. (THOMAS RENDL.)

de eenvoudige houtsnijder, Josef Mayer, algemeen genoemd werd - heeft wegens vergevorderden leeftijd en zwakke gezondheid zijn groote rol moeten afstaan aan een 25-jarig jonkman, Anton Lang, die echter geheel en al voor zijn zware taak opgewassen schijnt en misschien nog meer dan Mayer zijn uiterlijk in zijn voordeel heeft.

Rosa Lang, over wie het oordeel in '90 zoo verschillend luidde - eenigen vonden haar te coquet, te huilerig, anderen ideaal mooi voor de Moeder Gods, allen echter te jong en meer geschikt voor Mayer's dochter dan voor zijn moeder - is sedert eenige jaren kloosterzuster geworden en vervangen door Anna Flunger, de dochter van den postbode, kleindochter van den Flunger, die in '50 Christus voorstelde, en nicht van de Maria uit het jaar '70, die voor 't minst evengoed als haar voorgangster berekend is voor haar rol.

De oude heer Jacob Heth met zijn prachtigen conventioneelen heiligen Petruskop - want waarom moet juist Petrus met zijn jeugdig vuur en onstuimig karakter altijd als de grijsaard onder zijn mede-apostelen verschijnen? - is nu bijna 80 jaar, maar

zou misschien toch nog bij de verkiezing der medespelers den prijs hebben weggedragen als hij toen niet juist ziek was geweest. Niemand dacht dat hij er van op zou komen, maar hij is nu weer sterker en flinker dan ooit; zijn rol was echter aan Thomas Rendl gegeven en de wakkere grijsaard stelt zich tevreden met de nederige taak van een man uit het volk Israëls uit te beelden.

De Johannes, vroeger zoo sympathiek gespeeld door Petrus Rendl, is in geen andere handen overgegaan; ernstig was er sprake van dat de beminde discipel nu zijn Meester zou voorstellen. Ieder was er van overtuigd dat niemand beter dan hij deze reuzentaak op zich kon nemen, maar helaas! Petrus Rendl miste een baard. Alle moeite om hem dezen gelaatstooi te bezorgen bleef onbeloond, want zooals men weet spelen de Oberammergauers hun rollen zonder behulp van kapper en nog minder van blanketter. Hij is dus Johannes gebleven, een beetje ouder en forscher misschien, maar toch nog altijd even naïef en beminnelijk.

Ook burgemeester Lang, de zoo uitnemende Caiphas, heeft voor een ander plaats moeten maken; het griefde hem diep dat hij niet herkozen werd, en toch was dit misschien een bewijs van vriendelijke zorg en oplettendheid, want zwaar was de last die op zijn niet meer jonge schouders rustte. Hij immers was belast met de regeling en uitvoering van het geheele spel, een reusachtige taak, die alle krachten vereischt. Bovendien wist men hem lichamelijk geknakt door ziekte, en geestelijk door het overlijden zijner vrouw; dezer dagen meldden de couranten dan ook, dat hij ten gevolge eener operatie ver van zijn geliefd dorp overleden was en de leiding van het Passiespel niet eens tot het einde heeft kunnen voeren.

Judas is nog dezelfde, een goed acteur, maar misschien ook meer acteur dan een van zijn andere medespelers; in het dagelijksch leven, naar men zegt, een toonbeeld van vroomheid en deugd. Het was noodzakelijk dat men een algemeen geacht man voor de afkeerwekkende rol koos, daar anders de bewoners der streek licht verleid konden worden hun haat van den afgebeelde op den afbeelder over te brengen.

De statige schoone figuur van den koorvoerder, Jacob Rutz, vindt men weer terug aan de spits van zijn koorzangers; alleen de proloog, door hem zoo fraai voorgedragen, heeft hij afgestaan aan Christus-Mayer, die op deze wijze zich nog eens vertoont aan zijn bewonderaars van 10, 20 en 30 jaar geleden.

Maar de voorbereidingen tot het Passiespel zijn geëindigd; sedert den vorigen winter zijn de repetities met ijver voortgezet, nadat de verschillende rollen bij stemming zijn rondgedeeld, hetgeen sommigen blijde verrassing, anderen bittere teleurstelling bezorgde, maar welke gevoelens door allen met een echt christelijken geest van nederigheid of berusting zijn gedragen en zooveel mogelijk verborgen gehouden. Het gebouw is gereed zijn gasten van alle oorden der wereld te bevatten - de vertooning kan beginnen.

Reeds in de vroegte worden de kanonschoten, die de uitvoering aankondigen, meermalen door de bergen en rotsen weergalmd; dan toeteren de trompetten en roffelen de trommen; de muziek, voorafgegaan door de brandweer, in uniform, trekt eerst door het dorp vóórdat zij zich naar het feestgebouw begeeft.

(*Slot volgt.*)

Zwijgen.
Novelle uit het Duitsch van Rudolf Lindau.

> Seul le silence est grand; tout le reste est faiblesse.
> ALFRED DE VIGNY.

Toen ik vijf jaar geleden hartstochtelijk verliefd werd op Susanne, waarschuwde mijne moeder mij met te zeggen: ‘Ge zijt al veertig jaar, zij is pas achttien. - Neem je in acht!’

Ik sloeg haar woorden in den wind; ik voelde mij niet oud, en ik meende mijn liefste alles te kunnen aanbieden, waarnaar een jong hart slechts verlangen kan: een goeden naam, een uitstekende maatschappelijke positie, een groot vermogen en een trouw en liefdevol echtgenoot, wiens streven het steeds zou zijn, haar het levenspad effen te maken.

Zij schrikte toen ik haar vroeg of zij mijn vrouw wilde worden, zij werd beurtelings rood en bleek, en haar stem beefde, toen zij mij antwoordde: ‘Zou mij, arme wees, zoo'n groot geluk beschoren zijn? ik kan het niet gelooven.’

De oogen, die zij op den grond gericht had, hief zij langzaam op, en de reine blauwe engelenoogen keken mij aan met een blik van dankbaarheid, ja zelfs van liefde.

Toen greep ik haar hand, trok haar aan mijn borst, en weende tranen van geluk.

Na ons huwelijk maakten wij een lange huwelijksreis; drie maanden van louter vreugde, genot en liefde. In rustige oogenblikken vond ik, dat het lot mij al te gunstig was, en mijn hart kromp in doodelijken angst ineen bij de gedachte aan een mogelijken ommekeer. Susanne evenwel genoot volop van het schoone, dat het nieuwe leven haar bood. Zij nam het met volle teugen in zich op, en was als verrukt over alles wat zij zag.

Op den vastgestelden tijd keerden wij naar de hoofdstad terug.

Ik ben een man van veel ondervinding, mijn vrienden noemen mij ‘de Wereldwijze’. Ik overlegde bij mijzelf dat de roes, waarin wij gedurende drie maanden geleefd hadden, niet altijd, zelfs niet heel lang meer kon duren, en ik peinsde op middelen om ons geluk te bestendigen. De prachtige stroom, door het woeste, schoone en groote bergland, waarop ons samenzijn tot nu toe geleek, moest tot een kalme rivier worden, die door vruchtbare landerijen, breed en kalm haren loop vervolgde tot aan de monding, den dood.

Ik moest een opgewekten werkkring voor Susanne vinden; daarom bracht ik haar naar O., waar ik een buitenplaats had, en daar stelde ik haar in staat de bestaande school te verbeteren en een armenhuis op te richten. De ongelukkigen zouden haar als hun weldoenster zegenen en prijzen en zij zou door het goede werk, dat zij verrichtte, opgewekt en vroolijk zijn. Ik droeg haar de geheele leiding van het huishouden op en leerde haar met geld omgaan.

Zij zette zich met jeugdigen ijver aan het werk, en degenen, die in zaken met haar in aanraking kwamen, leerden met achting op haar verstand en bedrevenheid neerzien. Er was in de stad geen beter ingericht huishouden dan het onze en na afloop van hare dagtaak, die zij altijd opgewekt volbracht, bezorgde ik haar prettige avonden; partijen, bals in- en buitenshuis, schouwburg en muziekavonden; vooral van de laatsten was zij een groot liefhebster.

Waar zij kwam was zij de schoonste, de gevierdste, en ik verheugde mij over haar triomf en was er trotsch op. Voor mij was zij steeds dezelfde, dankbaar en vol liefde. Mijn hartstochtelijke liefde voor haar ging over in een onbegrensde vereering, waartoe ik mijzelf niet in staat had geacht.

Het eenige wat mij treurig stemde was, dat het Susanne niet mocht gelukken de liefde mijner moeder te winnen. Vóór mijn huwelijk had ik haar dagelijks ontmoet, maar zij bezocht nu zelden ons huis, en spoedig ook alleen maar, wanneer ik er haar bizonder om gevraagd had. Als ik haar in haar eigen huis bezocht vond ik haar teruggetrokken en ernstig. Haar liefde, die ik vroeger met mijn jongeren broeder gedeeld had, scheen nu alleen op hem te zijn overgegaan.

Richard's gedrag tegenover mij was hetzelfde gebleven, maar tegenover Susanne gedroeg hij zich evenals mijne moeder, koel en teruggetrokken.

Maar over die mindere genegenheid van mijn moeder en broeder zette ik mij heen. Het kwam wel meer voor dat moeders, ook zonder reden, hare schoondochters wantrouwden en dat broeders bij zulke gelegenheden altijd eer geneigd waren de partij van de moeder dan die van den broeder te kiezen.

Toen ik na verloop van twee jaren de rekening van mijn geluk opmaakte, ontbrak er mijns inziens maar één zaak aan, om het volkomen te maken, namelijk... een kind. Susanne scheen dat gevoelen niet met mij te deelen, want zij vond haar grootste genoegen in uitgaan. Mij vermoeide het dikwijls en dan kwam de wensch bij mij op, de rumoerige balzaal voor de kalme huiskamer te kunnen verwisselen; mijn verstand zei mij evenwel dat het verkeerd zou zijn Susanne dat genoegen niet te gunnen, te meer daar zij de ernstige verplichtingen, die ik haar tot haar welzijn had opgelegd, stipt ten uitvoer bracht. Toch was ik aangenaam verrast toen zij midden in het ‘seizoen’ den wensch uitsprak om naar buiten te gaan, om zich persoonlijk te kunnen overtuigen of de maatregelen, die zij tot ondersteuning harer armen gedurende den strengen winter schriftelijk bevolen had, wel uitgevoerd werden. Verheugd stemde ik dus toe, en reeds den volgenden dag vertrokken wij naar O. Wij bleven er een week en gedurende dien tijd was Susanne voortdurend op 't pad, alsof zij geen andere plichten kende, dan de armen te ondersteunen. Ik hield mij veel bezig met jagen. 's Avonds na het eten, dat ook gewoonlijk werd bijgewoond door den dominee, die Susanne een door God gezonden weldoenster noemde, zaten wij, na het vertrek van onzen gast, tegenover elkaar bij den haard en spraken over onze bezigheden van den afgeloopen dag. Het was een schoone, heerlijke tijd, dien ik daar met Susanne doorleefde.

Op zekeren avond scheen het mij toe, alsof zij treurig was. Zij zat bij den haard, met haar kin steunend op de smalle als tot het gebed saamgevouwen handen en staarde peinzend in het knappende vuur. De ernst, die op haar jong gelaat lag uitgedrukt, had iets droevigs, wat mij verontrustte. Was zij niet gelukkig, althans niet zoo gelukkig, als ik haar zoo gaarne zou zien?

‘Susanne,’ sprak ik zacht.

Zij stond verschrikt op en keek mij vragend aan.

‘Zei je iets?’

‘Ben je bedroefd, mijn kind?’

‘Bedroefd? Waarom zou ik dat zijn?’

‘Je ziet er zoo treurig uit; je bent den heelen dag zoo druk bezig geweest, je bent zeker moe.’

‘Ja, ik zal mij wat vermoeid hebben,’ herhaalde zij werktuiglijk en streek zich met de hand over het voorhoofd.

‘Ik heb hoofdpijn. Maar niet erg. Maar ik ging toch liever naar bed, dan is het morgen weer beter.’

Zij omhelsde mij, en steunde vertrouwelijk op mijn arm, toen ik haar tot aan de deur bracht. ‘Wat ben je toch goed!’ sprak ze, en kuste me nog eens.

Toen ik alleen was, nam ik mij voor den volgenden dag met Susanne naar de stad terug te keeren. ‘Het eenzame leven hier bevalt haar niet,’ sprak ik tot mijzelf. Ik was er bedroefd om, maar ik nam mij voor, het Susanne niet te toonen, en er ook niet boos om te zijn. Toen kwamen mij de woorden van mijn moeder in de gedachte: ‘Gij zijt veertig jaar, zij is nog maar achttien. Neem je in acht!’

Zij was nu twintig en ik twee en veertig. Ik voelde mij niet oud, maar het trof mij toch pijnlijk, dat Susanne, mis-

schien onbewust, eischen aan het leven stelde, die voor mij niet meer bestonden.

Den volgenden morgen voelde Susanne zich weer gezond en ik zei dus: ‘Is alles met de school en het armenhuis geregeld, en is alles, wat je je voorgenomen hadt te doen, afgehandeld?’

‘Alles is in orde,’ sprak zij.

‘Maak je dan reisvaardig, want we zullen naar de stad terugkeeren.’

‘Het is hier zoo mooi, en ik weet dat ge veel pleizier met jagen hebt,’ antwoordde zij; ‘als ge het dus goedvindt, blijf ik graag nog een paar dagen hier.’

Het scheen mij toe, alsof haar antwoord, op vriendelijken toon gegeven, niet recht gemeend was en ik sprak dus: ‘Neen. Laat ons heengaan. Het is guur weer en we zijn in de stad beter ingericht dan hier. Als wij er pleizier in hebben, kunnen wij later nog eens terugkomen.’

‘Zooals ge wilt,’ sprak ze halfluid.

Haar gedrag scheen mij voor de eerste maal onverklaarbaar. Wilde zij nu liever gaan of blijven? Waarom zei ze het niet ronduit? Haar terughoudendheid verontrustte mij. Ook gedurende onze korte reis scheen zij weinig spraakzaam en in gepeins verzonken. Ik beproefde mijzelven op te dringen, dat het de gevolgen waren van haar onwel zijn van den vorigen avond, - maar het gelukte mij niet. Ik was ongerust.

In de stad kreeg Susanne evenmin hare gewone opgewektheid terug, en daar viel het mij plotseling op, dat gedurende de laatste weken ik ze meermalen in gepeins en in zichzelf gekeerd had aangetroffen. Wat kon haar gedachten in beslag nemen?

Ons leven in de stad was zoo ingericht, dat wij ieder een deel van den dag ons eigen weg gingen. Dat had ik zoo gewild, in de overtuiging, dat het niet goed was, Susanne den geheelen dag voor mijzelven in beslag te nemen. Zij zou zich, meende ik, dan ook meer op ons samenzijn verheugen.

In den beginne hadden wij elkaar dan altijd veel te vertellen gehad; zij, van alles wat er in het huishouden was voorgevallen, van de inkoopen, die zij gedaan en de bezoeken, die zij ontvangen en beantwoord had; ik daarentegen verhaalde wat ik voor nieuws gehoord had in de societeit, waar ik iederen middag eenige uren doorbracht. Het middagmaal gebruikten wij altijd samen en Susanne ging niet op partijen zonder mij.

Langzamerhand waren hare berichten spaarzamer geworden; iets, wat ik mij wel kon begrijpen. Zij was waarschijnlijk gaan veronderstellen, dat het mij verveelde, dezen bediende te hooren prijzen, den ander te laken en dat het mij vrij wel onverschillig was hoe mevrouw v. X. en mevrouw v. IJ. er uitgezien, en wat zij verteld hadden. Toch luisterde Susanne altijd aandachtig toe, als ik haar van de societeit vertelde; het waren jachtverhalen, gebeurtenissen uit de sportwereld, de chronique-scandaleuse, om kort te gaan, alles, wat in de namiddaguren van 4 tot 6, bij den haard, als publiek geheim, door het gesloten gezelschap de ronde deed.

Omstreeks dezen tijd werd er in de club herhaaldelijk over een jongen man gesproken, of liever, gefluisterd, daar hij zelf een der mede-leden was. Hij heette Von Berkhoff, en was van achtenswaardige familie, van wie het bekend was, dat zij zeer bescheiden moest leven. Het zou ons dus onverklaarbaar geweest zijn, hoe hij zoo ‘en grand seigneur,’ had kunnen leven, was het niet dat hij een buitengewoon gelukkig speler geweest was.

De bedragen, die hij volgens onze berekening won, waren dan ook ruimschoots voldoende om zijn weelderige levenswijze te bekostigen, en men kon die ook

rechtvaardigen, als men maar eenmaal vrede genomen had met de wijze, waarop het geld verdiend werd.

De heer Von Berkhoff woonde in een rijk ingerichte vrijgezellen-woning, en daar verzamelde hij van het begin van den winter af een aantal jongere leden van het gezelschap, om zich in geliefde hazardspelen te oefenen, die in de club verboden waren.

Bij deze gelegenheden waren er dikwijls zeer groote sommen gewonnen en verloren; maar zekerheid kreeg men op dit punt nooit, want de medeleden van het gezelschap schenen onder elkaar te hebben afgesproken, geheim te houden wat er op deze samenkomsten verhandeld werd. Waarschijnlijk was er dan ook nooit iets aan het licht gekomen, wanneer de verliezenden niet nu en dan luide hun nood klaagden, of de winnenden op hun geluk pochten.

Het was voorgekomen, dat een der 'verslagenen' zich gedwongen gevoeld had de hulp van vreemden in te roepen om hun speelschuld te dekken, en zelden was dat dan zonder 'biecht' afgeloopen.

Zoo o.a. zou een zeer rijk vader door zijn lichtzinnigen zoon volkomen op de hoogte gebracht zijn, en diens verzoek om toch de 'strengste discretie' in acht te nemen, eenvoudig in den wind geslagen hebben. De rijke vader had den zoon geholpen, maar vertelde aan iedereen, die het hooren wilde, dat zijn zoon in een speelhol gelokt en daar erbarmelijk geplunderd was.

De verhalen van den ouden heer werden door andere gelijkluidende volledig gemaakt, en zoo wisten wij al heel spoedig de namen van al degenen, die zich zoo geheimzinnig bij den heer Von Berkhoff plachten te amuseeren. Er waren meest jongelui en allen waren rijk of voorloopig in staat zich geld te verschaffen. Onder de stamgasten van de Berkhoff-club (zoo had men het gezelschap gedoopt) bevond zich mijn jonge vriend, graaf Günther van Roquefeuille, van rijke en voorname emigranten-familie.

Het was een knappe, gezonde man, aangenaam en boeiend in zijn gesprekken en in gezelschap zeer gezien. Men trof hem overal aan waar de beau-monde zich bewoog, op bals, wedrennen, maar voornamelijk aan de groene tafel, want hij was een hartstochtelijk speler. Ik was een goed vriend van zijn onlangs overleden vader geweest, en had hem van zijn vroegste jeugd af aan gekend en mettertijd hartelijk liefgekregen. Ook tegenover mij was hij bijna als een zoon, vertrouwelijk en vol liefde.

(*Wordt vervolgd.*)

Een en ander uit Perzië.

Wij hebben de vorige week een en ander verteld over den Perzischen Shah, die op dit oogenblik in ons land vertoeft. Laten wij thans een kijkje nemen in zijn rijk, het land Iran, dat in de laatste jaren onder Russischen invloed eene nieuwe cultuurperiode schijnt te gemoet te gaan. Tot nu toe had Perzië, ten gevolge van zijn slechte staathuishoudkundige verhoudingen, voor den Europeeschen handel slechts eene zeer ondergeschikte beteekenis en verdiende dit land slechts de aandacht door zijn uitnemende tapijten en zijn vrij ontwikkelde zijdeteelt.

Het mankeert overigens Perzië niet aan natuurlijke rijkdommen, en in 't bijzonder hebben de geologische onderzoekingen der latere jaren zoodanige resultaten gegeven, dat een uitgebreide bergbouw een besliste toekomst heeft.

Wat tot op dit oogenblik verhinderd heeft, dat belangrijke industrieën zich in Perzië vestigden, is de hoogst onzekere rechtsverhouding, waarin zij zouden te staan komen. Europeesch kapitaal heeft tot nu toe dan ook slechts zeiden het gewaagd zich binnen de Perzische grenzen te vestigen en zelfs het kapitaal, dat in het land zelf aanwezig is, was zeer aarzelend.

In Perzië leven vele millionairs, die genoeg verstand en ondernemingsgeest bezitten om hun geld productief te willen beleggen; de meesten echter zijn beducht hun rijkdom te toonen en leven voor het oog der wereld liever in vrij be-

krompen omstandigheden. Dat de Pers een degelijk en handig koopman is, die de kunst verstaat geld te maken, dat bewijst het groote aantal in de Russische steden van den Kaukasus en aan de kusten van de Kaspische Zee zich gevestigd hebbende bewoners van het plateau van Iran.

Rusland heeft bij zijn koloniaal beleid in Azië, hetwelk het meesterlijk weet te voeren, ook het oog op Perzië gevestigd, zeer terecht erkennend, dat een rechtstreeksche handel tusschen dit rijk en Rusland, voor het laatste van zeer groot gewicht kan worden.

Bij de in het 'land der zon' heerschende indolentie en onverschilligheid omtrent alles, wat vooruitgang beteekent, zou Rusland echter slechts dan op goede resultaten kunnen rekenen, als het er toe kon besluiten, alles wat het in de verlangde richting wenschte te doen, zelf en geheel op eigen kosten tot stand te brengen.

Zoowel de tegenwoordige als de vorige Shah waren Ruslands pogingen niet ongezind, terwijl de Perzische bevolking Rusland een goed hart toedraagt, omdat het de roofzuchtige stammen der Turkomannen heeft onderworpen, die op hun tochten dikwijls de Perzische dorpen plunderden.

Het was er vóór alles om te doen in Perzië goede verkeerswegen voor den handel in het leven te roepen; van groot belang is hierbij de door Rusland aangelegde handelsweg van de Kaspische Zee naar Teheran. Wel verbindt sedert

EEN KAFFER-HUWELIJK. Naar een fotografie.

lang een weg de havenplaats Enseli aan de Kaspische Zee, via Rescht en Kasuru, met Teheran, doch deze voldoet niet aan de eischen, welke men aan een handelsverkeersweg mag stellen. Desniettegenstaande, hoe groot gewicht deze weg steeds gehad heeft, bewijzen de groote bruggen en kunstwerken, die men er op vindt. Shah Nassr-Eddin maakte er gebruik van om naar zijn zomerresidentie aan de Kaspische Zee te gaan of wanneer hij, op reis naar Europa, de stoomboot tusschen Enseli en Bakoe benutte.

Rusland heeft de taak op zich genomen door verbreeding en verbetering van dezen weg de hoofdstad van het Perzische Rijk met de Kaspische Zee te verbinden en aldus den handel tusschen beide rijken te bevorderen. Thans is deze weg gereed, en men mag er niet aan twijfelen of de Russische regeering zal wel zorgen ook voor de noodige veiligheid van de reizigers en de te vervoeren waren.

Een tweede grootsch plan bestaat in het aanleggen van een spoorweg van Kars, in het Zuid-Westelijk deel van den Kaukasus, tot Teheran, den eersten spoorweg in Perzië. Men heeft Kars als beginpunt genomen, omdat deze stad reeds met Tiflis door een spoorweg is verbonden, die voor het verkeer is geopend.

Teheran heeft zich door de bemoeiingen van den vorigen Shah, Nassr-Eddin. in de laatste jaren zeer in zijn voordeel veranderd en zelfs eenigszins een Europeesch karakter gekregen. Er zijn in de stad vele prachtige gebouwen, die echter meerendeels aan het Hof behooren.

De militaire inrichting is eveneens in den laatsten tijd in Perzië zeer vooruitgegaan; veel hebben hiertoe de persoonlijke bezoeken van den vorigen Shah aan Europa meegewerkt; hij heeft bovendien Duitsche, Russische en Oostenrijksche officieren naar zijn rijk laten overkomen om eene reorganisatie in het leven te roepen. Het Oostenrijksche leger is hierbij in de eerste plaats als voorbeeld gekozen; een kleine dertig jaren geleden is er zelfs een Oostenrijksche militaire zending naar Perzië geschied op verzoek van den Shah zelven. Eene wapenschouwing op het groote exercitieveld Maschk-Maidan bij Teheran levert een zeer schilderachtig gezicht op.

De even genoemde hoofdplaats des rijks, Teheran, bezit een aantal naar Oostersche gewoonte ingerichte scholen, waaronder de ‘Dar el senum’ de plaats inneemt van een hoogeschool van den eersten rang. Hier worden vreemde talen, natuurwetenschappen en medicijnen onderwezen, voornamelijk door Europeesche leeraren.

In Perzië staat de muziek in hooge eer; in Teheran vindt men verscheidene uitstekende muziekkapellen, die voor het meerendeel onder leiding staan van Europeesche dirigenten.

Het volksleven krijgt in Perzië, zooals trouwens overal in het Oosten, een eigenaardig cachet door de vele godsdienstige feesten. De rijke Pers is vrij weelderig in zijn kleeding; nooit zal hij echter de muts van lamsvel ontrouw worden, die zoowel des zomers als des winters zijn kaalgeschoren schedel bedekt.

Het huiselijke leven kan in Perzië, evenmin als waar ook in Mohammedaansche streken, niet tot ontwikkeling geraken, ten gevolge van de lage plaats, die de vrouw inneemt. Het Perzische jonge meisje wordt, zoodra het huwbaar is, door haren vader verkocht en leeft vanaf dat oogenblik aan de zijde van eenen man, die haar vóór dien nimmer heeft geinteresseerd. De gewoonte verbiedt de vrouw elk verkeer in gezelschap of in het openbaar.

Een specialiteit van Teheran zijn de zoogenaamde Luti, die als collega's van de bekende Napolitaansche lazarroni kunnen worden beschouwd, aangezien beider voornaamste levensdoel er in bestaat om niets te doen. Om hun bedelbedrijf met des te beter resultaat te kunnen uitvoeren, voeren zij dikwijls een leeuw, tijger of beer aan een ketting of gewoon touw met zich; een zoo nadrukkelijk appèl op de milddadigheid hunner medemenschen blijft dan ook zelden zonder resultaat.

Men ziet het, in Perzië is nog veel, hetwelk met onze Westersche begrippen strijdt, maar reeds is men goed op weg om de Westersche beschaving in te voeren. Persoonlijke bezoeken aan Europa, zooals van den vorigen Shah en thans weer van dezen, zullen niet nalaten daarop hun invloed uit te oefenen.

Een Kaffer-huwelijk.

Een aardige groep! Zachais Malehe, de donker getinte heer, in het midden, met een bloem in zijn knoopsgat, heeft juist Annie Makoa (staande aan zijn linkerhandt) tot vrouw genomen. De man en vrouw beiden zijn Kaffers van het echte ras, en hun huwelijk had verleden jaar in de Luthersche kerk te Bloemfontein plaats, kort voor het uitbreken van den noodlottigen oorlog tusschen de Boeren-Republieken en Engeland. Hoewel het grappig is, het contrast op te merken tusschen de gelaatskleur

en de kleeding der bruid, kunnen wij ze met den besten wil ter wereld niet bewonderen.

Het merkteeken
door M. De Vries.
(*Vervolg van blz.* 347.)

'Was Ellie altijd zoo stil en wou ze hem niet eens flink aankijken?' De oogen, die tot hem opgeslagen werden, stonden vol tranen. Een oogenblik stilte.... 'Bah!' ontevreden en blijkbaar tevens zeer teleurgesteld, wendde de man zich af, 'sentimentaliteit!.... Hij zou er niemand dankbaar voor wezen, die dat bij het kind aankweekte. Schreien op een oogenblik dat lachen heel wat gepaster zou zijn

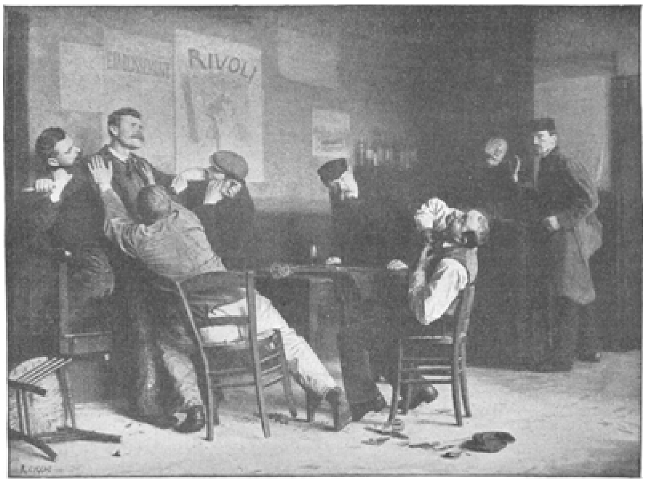

DE GENADESTOOT. Naar de schilderij van Cogche.

en verdrietig zijn in een wereld, waarin vooral een meisje met vroolijkheid zooveel verder kwam!'...

Hij scheen opeens bijzondere haast te krijgen om weg te komen, en met geen enkel woord repte hij van de uitnoodiging, die hij zich voorgenomen had te doen, namelijk dat zuster Marie en Ellie met hem in het hotel zouden gaan eten.

Het kind werd vluchtig op het voorhoofd gekust en Marie, naar het haar toescheen met eenige aarzeling de hand gereikt en even later was Ellie's vader met zijn opzichtige kleeding verdwenen. Alleen de dranklucht, die van hem was uitgegaan, bleef nog een oogenblik merkbaar. Hoe sterk Ellie eerst ook onder den indruk was, scheen ze het gebeurde betrekkelijk spoedig te boven te zijn en weldra sprak ze met zekere ingenomenheid over haar vaders bezoek. 'Tante Jeanne had overdreven; zoo erg als die dat somtijds had afgeschilderd, was het met haar vader niet gesteld. En het was toch lief van hem, dat hoe weinig tijd hij ook had, zooals hij een paar malen te kennen had gegeven, hij haar had bezocht, eer hij weer naar het buitenland vertrok. Wie wist, hoe graag hij haar nu al had medegenomen!' En Ellie verzonk in een mijmering, die voor het levendige kind lang duurde.

Ook aan zuster Marie verscheen de paria nog dikwijls voor den geest en daarop volgde bij haar steeds de gedachte aan de vrouw, die in haar laatste levensdagen meermalen haar groote onrust had verraden over den man; voor wien ze zooveel had opgeofferd en die haar daarvoor zoo slecht beloond had. Wie zou thans den wagen beletten verder de helling af te rollen, wie trachten, dien zwerver voor algeheelen ondergang te behoeden?....

Inmiddels ging de man zijn weg, zich verheugende in de herkregen vrijheid, die hij vanaf het eerste oogenblik begonnen was te misbruiken, en tevens zich verheugende in de komende schoonheid van zijn kind, die schoonheid waarvan hij zich in de toekomst goud beloofde.

'Hoe goed, dat hij zich eens met eigen oogen overtuigd had! Zijn zusters woorden?.... Vrouwenpraat! Maar nu had hijzelf gezien en zelf kon hij berekenen wat komen zou. Enkele jaren nog en het zorgen voor den dag van heden en voor dien van morgen was voor hem voor altijd voorbij! Maar opgepast! zich niet laten verschalken! De prijzen, die op de markt des levens voor schoonheid en lieftalligheid besteed werden, waren hoog en de allerhoogste zou hij eischen.

'Zoo zou dat gevloekte huwelijk hem nog tot zegen worden!.... Dat huwelijk?.... Bah! die vrouw, zijn vrouw,

met haar aanhankelijkheid, ‘kleverig’ had hij het wel eens genoemd, en met haar oogen, die oogen, die hem in de laatste woorden, des nachts in zijn eng verblijf, zoo dikwijls van alle zijden hadden tegengeblikt!....

‘Bah! die vrouw met haar nalatenschap aan hun kind! Want had zijn Eleonoor, wat haar gezichtje betrof overigens zulk een echte dochter uit haar vaders geslacht, hem niet aangekeken met de oogen harer moeder en had hem uit die oogen niet hetzelfde stille verwijt getroffen, dat hem bij het leven zijner vrouw zoo menigmaal buiten zichzelven had gebracht van drift? O die oogen! Die gehate oogen! Moesten zij hem nu dadelijk weer zijn vrijheid vergallen?

‘Bah! die deugd!’ hij spuwde op den grond, ‘altijd had hij er van gewalgd! En wat konden zij dwaas zijn, die deugdzame lui,’ zijn goede luim, voor een oogenblik verdrongen, begon zich weer te doen gelden, ‘dwaas en tevens aartsdom! Daar had men nu dat vrome zusje, dat hij zooeven tegelijk met zijn dochter had ontmoet, als zoo iemand niet de kat in het donker kneep, welk een bestaan had ze dan welbeschouwd? In een andere kleeding zou zij er werkelijk nog aardig genoeg uitzien om de wereld voor haar te doen openstaan, maar in plaats van zich op haar voordeeligst voor te doen en van het leven te genieten wat er van te genieten viel, verkoos zij jaar uit jaar in zieken te verplegen, allerlei nare dingen te doen en viezigheden op te knappen. En om de kroon op het werk te zetten, had zij er haar zuur verdiende penningen voor over, om met een andermans kind naar een naargeestig dorp te gaan. Voor haar heette dat verpoozing!’ Hij lachte, ‘Welnu! zoolang het hem van dienst kon zijn, zou hij haar die verpoozing gunnen!’

Maar zijn gelaat betrok opnieuw: ‘Of dezulken zijn kind niet allerlei dwaasheden in het hoofd zouden brengen, fratsen, waarmede hij later duchtig te kampen zou hebben?.... Hoe kon hij voor het oogenblik iets aan den toestand veranderen?.... Wat al moeite had zijn zuster niet reeds gedaan om hem te overreden zijn dochtertje mede te nemen, maar thans zou de kleine hem immers nog een blok aan het been zijn?’

* * *

Den volgenden zomer zou zuster Marie niet met Ellie naar buiten gaan. Toen ze kort vóór den gewonen tijd - het was haar nooit lang vooraf bekend, wanneer ze gaan zou - Ellie daartoe uitnoodigde, luidde haar antwoord, dat ze voor dien keer moest bedanken, omdat ze zoo slecht gemist kon worden. Haar tante had een hevige ziekte gehad en ging nog weinig vooruit, en daar de juffrouw reeds vroeger vertrokken was en ze op dat oogenblik niemand anders konden krijgen, moest ze veel bij haar tante zijn en ook toezicht houden op Tom. Daarop volgde een relaas, alsof het kind jaren ouder was, dan ze was. Zuster Marie schreef aan den oom en als gevolg daarvan vertrok deze al spoedig naar Ellie's familie, teneinde aldaar haar rusttijd door te brengen.

Ellie's tante had dat ook goedgevonden. Ze hadden tijdens haar ziekte al meer iemand gehad, zei ze, maar dat was narigheid geweest van het begin tot het einde. Doch zooals het nu eenigen tijd was gegaan, kon het toch ook niet blijven en dus had ze haar toestemming gegeven om het voorstel van zuster Marie aan te nemen. Die of een ander, dat was haar geheel hetzelfde. Alleen achtte ze zich verplicht, om voor het geval de zuster bekeeringsplannen mocht koesteren, haar in overweging te

geven, of ze maar niet liever onmiddellijk rechtsomkeert zou maken, aangezien zij voor zoo iets niet te vinden zou zijn, welk een geschikt voorwerp zij in haar toestand van zwakte en ellende Marie ook mocht toeschijnen.

Zoo werd zuster Marie in de ziekenkamer ontvangen en ze werd door een sterke aanvechting overvallen om werkelijk op staanden voet weer te vertrekken. Had ze haar krachten niet overschat? Zou ze het uit kunnen houden, dag uit dag in tegenover de vrouw, van wie het haar na het eerste gevoel van medelijden met haar jammerlijken toestand, al dadelijk bleek, dat al de jaren, waarin ze haar niet langer dan voor slechts enkele oogenblikken had ontmoet, niet in staat waren geweest haar afkeer te doen verminderen? Tegenover de vrouw, bij wie zulk een hevige ziekte, als zij doorstaan had, en zulk een vermindering van lichaamskracht tot geen verzachting van gemoed hadden kunnen leiden, haar wereldschgezindheid blijkbaar in het minst niet hadden gefnuikt? Zou het om erger te voorkomen, zoo overwoog zuster Marie verder, inderdaad niet beter zijn de vlucht te nemen en een minder bevooroordeelde in haar plaats te zenden? Maar zou dan.... en daar doemden ze voor haar op, al de redenen, die haar tot blijven noopten. En ze bleef, door omstandigheden zelfs nog iets langer dan aanvankelijk bepaald was.

Wat ze in dien tijd aanschouwde? Ze zag een vrouw strijden om met kracht en geweld dezelfde te blijven, die zij was, dezelfde in heftigheid, onredelijkheid en heerschzucht, ja, in nog veel erger soms.

Één oogenblik van inkeer, van erkenning van het goede, zag ze gevolgd door uren van noodeloos geweld. Dan zag ze dingen gebeuren, die haar terug deden schrikken alsof een adder haar gestoken had, dan hoorde ze woorden en uitdrukkingen, die van ontzetting haar de haren te berge deden rijzen. En als zuster Marie die gade en moeder de macht, haar geschonken, had zien ontheiligen, die vrouw van beschaving zich had hooren verlagen en zij van weedom ineenkromp of sprakeloos stond van walging en afschuw, dan was het haar als zag ze Satan zich verkneukelen, als hoorde zij zijn schaterlach!....

Dan zag ze nog een strijd: ze zag den man, op wien in de jaren, waarin ze hem niet had gezien, het verval zichtbaar zijn stempel had gedrukt, zich krommen onder het leed en tevens zag ze hem met inspanning van alle krachten strijden tegen de armoede, waardoor zijn gezin bedreigd scheen te worden. En terzelfder tijd, dat bij zichzelf zijn nachtrust ontstal om te kunnen blijven werken, zich in stilte tot zelfs het allernoodigste ontzegde om eenig geld uit te winnen, zag ze zijn vrouw met ongeduld het oogenblik verbeiden, waarin zij haar leven van weelde en verstrooiing zou kunnen hervatten, hoorde zij haar plannen maken, waarin feesten en nieuwe toiletten de hoofdrol vervulden.

‘Vond zuster Marie, dat haar man het zich te druk maakte?’ vroeg mevrouw.

‘Och! op dit benedenrond had ieder al zoo zijn wijze van opvatting! De een ging er vroolijk en luchtig door, een ander prefereerde het om voor slachtoffer te spelen. Mevrouw had voor zichzelf met het laatste niets op, maar vrijheid, blijheid! Verkoos haar man in huis te zitten suffen en zich alles zoo onaangenaam mogelijk te maken, zij zou hem daarin niet belemmeren! Ééns voor al had zij hem dat gezegd, lang geleden reeds!

‘Er was maar één ding, dat ze van harte moest betreuren,’ hervatte ze na een oogenblik, ‘en dat was, dat al die zoogenaamde toewijding, al dat slaven en sloven metterdaad zoo weinig winst scheen af te werpen. Als zij om geld vroeg, waarvoor het ook mocht zijn, eeuwig en erfelijk kreeg ze hetzelfde liedje te hooren: slechte tijden, de opvoedig der kinderen, enz.

Wezenlijk! het hing haar de keel uit!

Als alle menschen er zoo over dachten, welk een wereld zou het dan zijn!

Maar zij begon al die praatjes op hun rechte waarde te schatten. “Slechte tijden en de opvoeding der kinderen!” had een harer kenissen kort vòór haar ziekte aangemerkt. Het zijn de potters en schrapers, die zoo spreken! Een dwaas dus hij, die er zich dupe van laat maken!’

De jongere leden van de familie hadden Marie's komst met blijdschap begroet. Dirk en Leo gaven in gezelschap van Ellie onverholen hun ingenomenheid te kennen. De eenige, die daarop een uitzondering had gemaakt, was de jeugdige Tom. Tom was haar eer vijandig dan goed gezind. Hij vertrouwde haar niet! Eerst had hij al niet mee naar het station gewild om haar af te halen, en toen ze in de huiskamer arriveerde, had hij maar weinig zin om haar een hand te geven. ‘Het loopt er op uit,’ had Tom gezegd, ‘je zult het zien, ze komt om Ellie te halen!’ En hoeveel beter hun verhouding ook werd, ja, hoezeer Tom als een echte kleine ridder op het laatst zuster Marie zelfs diensten begon te bewijzen, mag men veilig aannemen, dat zijn achterdocht omtrent haar plannen ten opzichte van Ellie nooit geheel geweken is.

‘Ze gaat ieder jaar met haar naar buiten, waarom zou ze het dan nu niet doen?’ zeide hij op zekeren keer, toen een zijner broers hem plaagde.

‘Maar Tom,’ vroeg zuster Marie in een der laatste dagen van haar verblijf, ‘als je nu zooveel van Ellie houdt, waarom gun je haar dat uitstapje dan niet? Ze is verder toch het heele jaar bij je.’

Hij keek verlegen vóór zich en wist blijkbaar niet, wat hij antwoorden zou. ‘Ze mag wel,.... wel zeven weken,’ kwam er eindelijk aarzelend uit, ‘maar niet net in de vacantie, weet u.’

‘O jou kleine egoist!’ zei zuster Marie lachende.

‘Neen, zeg maar groote!’ merkte de heer des huizes aan. ‘Van gevende liefde schijnt Tom niet veel begrip te hebben,’ besloot hij met iets droevigs in zijn stem.

Tom keek opmerkzaam naar zijn vader en zeide niets, maar toen hij een poosje later zuster Marie goedennacht kwam zeggen, fluisterde hij gehaast: ‘Neem haar maar mee, ik geef er niks om!’

‘Wat is gevende liefde?’ vroeg hij den volgenden dag aan de zuster.

‘Allerlei malligheid, waarover een verstandig mensch het dikwijls uit moet gieren van den lach en waaraan hij op een anderen keer zich weer halfdood ergert,’ luidde de explicatie zijner moeder, nog eer zuster Marie kon antwoorden.

‘En papa sprak er net over, alsof het iets.... iets heel moois was,’ zei het kind, in zijn verbazing zijn wandeling over eenige voetkussens, die hij naast elkander had gelegd, stakende.

‘Je vader? Ja, dat zal wel,’ antwoordde mevrouw, die den vorigen dag niet bij het bewuste gesprek was geweest. ‘Die is zelf gevende liefde van het begin tot het einde,.... behalve als het op zijn beurs aankomt,’ voegde ze met den haar eigen lach er bij. ‘Maar breng die kussens alsjeblieft weer op hun plaats, ik heb dat gewauwel nu lang genoeg verdragen; en doe ook niet meer zulke onzinnige vragen. Het heeft hier tegenwoordig veel van een krankzinnigengesticht, groot en klein zijn al even dwaas.’ Een blik op zuster Marie zeide genoegzaam, wie als de oorzaak van al die dwaasheid werd beschouwd.

* * *

Enkele dagen later was zuster Marie weer in haar gewonen kring teruggekeerd. Met een zeer bezwaard gemoed had ze den terugtocht aanvaard.

Wat haar gezondheid betrof zou het met Ellie's tante spoedig weer geheel in orde zijn; boven verwachting was er zelfs een goed deel van de verloren krachten

teruggekeerd. ‘Ik had er al lang uitgezien als een schim,’ zei ze, ‘maar ik heb een ijzersterk gestel,’ en die woorden bleken waarheid te bevatten.

Ook over Ellie's lichamelijken toestand behoefde zuster Marie zich niet te verontrusten, aangezien die op dat oogenblik niets te wenschen overliet. Maar er waren andere dingen die de zuster drukten.

Ten eerste had ze Ellie's omgeving nader leeren kennen. Ze had kunnen zien aan welk een onbillijke behandeling het kind dikwijls was blootgesteld en ze had de grievende verwijtingen gehoord, die haar naar het hoofd werden geslingerd.

Er waren oogenblikken geweest dat alles aan Ellie werd geweten, soms zelfs zoo ongerijmd mogelijk.

Het heette altijd dat een goede daad belooning met zich bracht, had Ellie's tante op zekeren keer gezegd, maar als ze ooit van apenkool had gehoord, dan was dàt het. Juist met de tweevoudige weldaad, dat zij de vrouw van haar broer hadden doen verzorgen en zich het lot van zijn kind hadden aangetrokken, had het geluk hun den rug toegekeerd.

Tot dien tijd geëerd en geacht in de plaats hunner inwoning, hadden zij door een samenloop van omstandigheden ruim een jaar later die plaats reeds moeten verlaten, daar haar man zich verplicht had gezien zijn handelszaak over te brengen. In die zelfde dagen had de geboorte van Tom het spel nog volmaakt. Ellie er bij gerekend, was daardoor het getal hunner kinderen van twee tot vier gestegen. Verdubbelde kosten en zorgen, verdubbelde last alzoo.

Na de geboorte van Tom was er in de nieuwe woonplaats eerst een oogenblik van stilstand gekomen, ja! het had zelfs geschenen, alsof er een nieuw tijdperk van voorspoed was aangebroken! Maar toen was het lieve leven weer begonnen, dan was er dit en dan weer dat en haar zwaarmoedige echtgenoot had weer een even lang gezicht gezet als van te voren. Natuurlijk waren de aanmerkingen op haar ook weer begonnen, want dat was haar heele huwelijksleven door al zoo geweest; al wat er gebeurde, werd zoowel in huis als daarbuiten op de eene of andere wijze op haar rekening gesteld.

Langzamerhand was de toestand alzoo weer even gespannen geworden als vroeger en de onverwachte overkomst van Ellie's vader bracht het tot een volledige uitbarsting. Waarschijnlijk door zijn eigen toedoen, had het zich als een loopend vuurtje verbreid, wie en wat hij was, en toen kreeg men de poppen aan het dansen; schoon waren de verhalen geweest, nog opgesierd en bijgewerkt, die er van hem en ook van sommige zijner bloedverwanten in omloop waren gekomen! En daar kwam op een zekeren dag mevrouws man thuis, met een gezicht nog tweemaal zoo donker als gewoonlijk!

Ellie had de liefelijkheid om na elken schooltijd in een hoekje te gaan zitten grijnen. Maar daarmede had men het nog niet gehad! Een paar dagen later verscheen Leo met een bebloeden neus en nog hijgende van woede, alsmede van de klappen, die hij had uitgedeeld. En terwijl hij zijn gezicht reinigde en zich verder ook wat opknapte, had hij aldoor geroepen, dat ze het nu wel laten zouden en dat ze anders nog meer zouden zien!

Dirk was doodstil geweest en scheen twist gehad te hebben met zijn besten vriend. Gedurende eenige zondagen was hij òf in huis gebleven, òf hij had met Ellie gewandeld. En eindelijk was zelfs Tom, die toen nog niet schoolging, in opstand gekomen! ‘Wilden ze wat van Ellie zeggen? Wacht! hij zou eens naar buiten gaan!’ en de kinderjuffrouw had alle moeite gehad om het opgewonden kereltje tot bedaren te brengen. Het was te begrijpen, dat al dat geweld ook op het personeel een zeer ongunstigen invloed moest uitoefenen, en zoo was mevrouw, naar ze verklaarde, dan

ook meer dan ééns, niet zonder reden, razend geworden. Maar ten laatste was het op haar lachspieren gaan werken en tevens had ze gretig de gelegenheid aangegrepen, om zich voorgoed los te maken van lieden, in wier gezelschap ze eigenlijk nooit behagen had geschept. Tot haar tegenwoordige kennissen gevoelde zij zich oneindig meer aangetrokken.

(*Wordt vervolgd.*)

Oberammergau en zijn Passiespel.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 349.)

Dit gebouw ligt even buiten het dorp aan den voet van een vrij hoogen heuvel, die er een schilderachtigen achtergrond aan geeft; de diepte van het geheele huis bedraagt omtrent 220 voet, de breedte 125 voet, het eigenlijke tooneel is 55, het proscenium 24 voet diep.

Het tooneel is verdeeld in vijf verschillende speelplaatsen; ten 1e het proscenium of vóórtooneel, bestemd voor het koor, de processiën en zoo meer; 2e het middentooneel voor de levende beelden en de gewone dramatische scènes; 3e het paleis van Pilatus; 4e het paleis van Annas en 5e de straten van Jeruzalem.

Het voor de toeschouwers

CHRISTUS IN DEN HOF VAN GETHSEMANÉ. (ANTON LANG.)

bestemde gedeelte vult zich langzamerhand; er heerscht eerst een babylonische verwarring van allerlei talen en tongvallen, maar langzamerhand komt de stemming over de toehoorders, een ernst zooals men bij gewone theaterbezoekers slechts zelden vindt daalt over hen neder, het luide, drukke praten maakt voor een zacht fluisteren tusschen buren plaats; in stomme verwachting, met kloppend, hart wacht men op de dingen die komen zullen.

Het slaat 8 uur, weer dreunt een schot en daar verschijnt op het proscenium het koor, bestaande uit 13 mannen en 12 vrouwen; waardig en langzaam verlaten zij de zuilengangen aan weerszijden van het tooneel; het schijnen bezielde heiligenbeelden, rijk gepolychromeerd, die hun nissen verlaten om aan het volk de zoo verheven en maar al te dikwijls vergeten geheimen te verklaren van het 'Goddelijk Zoenoffer op Golgotha'. In edele plooien vallen hun violette, groene, blauwe of purperroode mantels over de lange witte gewaden, door gouden banden omsloten golven de lange lokken der vrouwen tot over haar middel, terwijl die der mannen hen statig op de schouders vallen.

Diepe ingetogenheid en onnavolgbare waardigheid kenmerkt al hun bewegingen; Josef Mayer roept het menschelijk geslacht toe zich voor God te vernederen, wiens

toorn het opwekte door de zonde van Adam, en op zijn wenk splitst het koor zich in tweeën en wijkt statig en nobel achteruit om het eerste levende beeld te doen aanschouwen, Adam en Eva uit het Paradijs verjaagd door den engel met het vlammende zwaard.

Zoodra is dit beeld achter het reuzengordijn verdwenen of het koor vereenigt zich weer en bezingt het kruis, dat in de verte op den Calvarieberg verschijnt en waarvoor engelen en menschen eerbiedig nederknielen.

Na dit beeld verdwijnt het koor, het voorhangsel wordt geheel weggeschoven en men ziet den intocht in Jeruzalem, voorgesteld door bijna alle dorpelingen, een tooneel vol leven en kleur, vol beweging en echt oosterschen gloed.

Nu volgen elkander achttien handelingen op, telkens voorafgegaan door een verschijning van het koor en een of twee levende beelden, aan het Oude Testament ontleend, die een voorafbeelding vormen van de handeling zelf.

Zoo wordt bijv. het afscheid van Christus en zijn moeder voorafgebeeld door het afscheid van den jongen Tobias van zijn ouders en door het Klaaglied van de Bruid uit het Hooglied over het verlies van haar Bruidegom; dit laatste vooral onderscheidt zich door zijn rijke oostersche poëzie. Bloemen en kleurige stoffen, niets is gespaard voor het tooverachtige geheel.

Deze *tableaux-vivants* zijn de juweelen der voorstelling; prachtig van standen en groepeering, schitterend van kostumes, en treffend door dramatische kracht; geen tooneelspelers van een groote stad zouden het deze eenvoudige landlieden kunnen verbeteren; in een ommezien verandert het tooneel, staan de spelers weer onbeweeglijk, is de geheele menschenmassa op het tooneel aanwezig.

Onder de fraaiste behooren zeker de voorstelling van koning Ahasveros, Vasthi verstootend en Esther tot koningin nemend; de mannaregen in de woestijn; Jozef van Egypte als onderkoning door het volk begroet; maar allen zijn even aangrijpend en ook onder artistiek oogpunt te bewonderen.

Van de handelingen treffen die, waarin Christus de hoofdrol speelt, verreweg het diepst; de Hooge Raad der Joden, waarin tot zijn dood besloten wordt, en de onderhandelingen met Judas zijn niet van gerektheid vrij te pleiten. Buitengewoon treffend is de voorstelling van het laatste Avondmaal naar de bekende schilderij van Du Vinci. Christus spreekt hier niets dan de woorden uit het Evangelie en begint dan met de voetwassching der discipelen, terwijl een koor van engelen onzichtbaar de heilige handeling begeleidt; de ontroering wordt velen te machtig en geeft zich lucht in tranen en onderdrukte snikken.

Even indrukwekkend is de doodstrijd van Christus in den hof van Gethsemané; hier verdwijnt de God om plaats te

maken voor den mensch, den diep beklagenswaardigen, onder het leed en de smart van een geheele wereld ter aarde neergeworpen mensch. Hier lijdt Hij verlaten van God en de menschen, alleen, en hartverscheurend klinkt zijn stem: 'Vader! als het mogelijk is, laat dien kelk van Mij gaan!'

En wij lijden met Hem, voor onzen geest stijgt de herinnering op aan oogenblikken van radeloosheid en wanhoop, toen ook alles duister werd om ons heen, toen wij twijfelden aan Gods goedheid en almacht, toen alle hoop verdween, het geloof ons niet meer staande hield en de liefde ons scheen te verlaten, toen wij ook smeekten om den bitteren kelk voorbij te laten gaan van onze naar zoetheid en verkwikking dorstende lippen en het scheen of wij nooit meer in berusting die andere bede zouden kunnen herhalen, die Hij stamelend ten hemel richt: 'Heer, niet Mijn wil, maar de Uwe geschiede!'

Na de gevangenneming, als Christus na

MARIA. (ANNA FLUNGER.)

den wreeden zielestrijd kalmte en waardigheid heeft teruggevonden, is de eerste afdeeling geeindigd en aan de meer dan 6000 bezoekers wordt de zoo hoog noodige rust en verpoozing gegund.

't Was tijd ook, de laatste tooneelen hebben ons te sterk aangegrepen; de eerste zorg is nu de hongerige maag te stillen, want dat deze voor haar rechten opkomt is waarlijk geen wonder; van zeven uur is men in het feestlokaal geweest zonder eenige verkwikking of versterking, en de pittige berglucht geeft etenstrek. Er is gelegenheid genoeg om zich te voorzien; van het deftige Withlsbacher Hof tot aan de meer bescheiden restauratiën, overal is men er op ingericht aan alle eischen te voldoen. Met nieuwen moed en opgewekten zin gaat men terug naar het tooneel en volgt nu de volgende tafereelen met steeds meer gespannen aandacht; nu blijft men van één uur tot zes uur onder het gehoor, en toch de aandacht verflauwt geen oogenblik, meer en meer komt men onder den indruk van het spel, dat geen spel meer schijnt.

De aangrijpende voorstellingen volgen elkander op; de geeseling, de kroning, de kruisdraging, eindelijk de kruisiging.

Hier geen voorafbeelding meer, het gezang van het koor wordt steeds droeviger, nu verschijnen de Beschermgeesten (Schutzgeister) niet meer in kleurige gewaden, maar in sombere rouwmantels met floers om het goud hunner diademen; weeklagend

roepen zij het menschdom op om getuigen te zijn van het vreeselijkste tooneel, dat de aarde ooit te aanschouwen gaf. Achter het gesloten voorhangsel dreunen de hamerslagen en in ademlooze verwachting ziet men het koor verdwijnen en het scherm vaneenwijken.

Het levend kruisbeeld wordt nu hoog opgericht tusschen de weenende Maria, Johannes, Magdalena en de getrouwen; door de doodelijke stilte vallen duidelijk en helder de zeven kruiswoorden, zoo liefdevol en hartverscheurend als de laatste klachten en de laatste beden van een stervenden, teerbeminden Vader.

Op dit oogenblik huiveren allen, geloovigen en ongeloovigen, gevoeligen en ongevoeligen, mannen en vrouwen; 't is of de donderslagen door het gebergte weerklinken, of het licht verduistert, of alles wegsterft, en wanneer alles volbracht is, dan blijft geen oog droog, geen hart onbewogen.

Vijf en twintig minuten heeft de Christusspeler aan het kruis gehangen, een inspanning, die Josef Mayer dikwijls met menige flauwte moest bekoopen. Anton Lang, jonger en krachtiger, zal hier wel beter tegen bestand zijn, maar een zware taak blijft het zeker, ondanks alle hulpmiddelen die men aanwendt om hem in zijn onnatuurlijke houding zooveel mogelijk te steunen en te verlichten.

Wat nu volgt, de kruisafneming, de graflegging, de verrijzenis en de hemelvaart, als het blijde Alleluja weerklinkt, het koor weer schittert in feestgewaad en alles in jubel en vreugd eindigt, is zeker fraai van schikking en groepeering, vol stemming en waardigheid, maar het vermindert meer dan het verheft den indruk zoo juist ontvangen.

Binnen weinige oogenblikken is het gebouw leeggestroomd, het dagelijksche leven grijpt allen weer aan en het grootsche schouwspel zal nog slechts in onze herinnering voortleven; velen vertrekken weer terug naar Munchen, anderen reizen per diligence naar Inspruch. Die blijven trachten hun middagmaal machtig te worden, wandelen door het dorp, doen hun best de voornaamste vertooners te ontmoeten; dwaze Engelsche of deze nabootsende dames loopen de hoofdpersonen na om van hen een handteekening in haar album, en hun portret of ander souvenir te krijgen. Morgen zijn deze allen heen, om een week later weer door een ander even groot publiek te worden vervangen, en intusschen gaan de Passiespelers gedurende vijf maanden geregeld voort hun gelofte te vervullen ten aanzien der geheele wereld, die in hun eenvoudig dorp haar vertegenwoordigers zendt.

Een algemeen verspreid denkbeeld heerscht, dat het Passiespel van zijn oorspronkelijken eenvoud zou ontaard zijn in een geldmakerszaak; ongetwijfeld, de inkomsten zijn verbazend toegenomen in de laatste tientallen van jaren, maar ook de uitgaven zijn zeer vermeerderd; het grootste gedeelte van het geld wordt gewijd aan liefdadige instellingen en gemeente-uitgaven. De tooneelspelers worden percentsgewijze voor hun moeite beloond en voor het verzuim van hun beroepsbezigheden schadeloosgesteld, maar hun honoraria blijven verre

beneden die waarop spelers van den derden of vierden rang recht meenen te hebben; zoo moet Josef Mayer voor zijn zoo uitputtende en bovenmenschelijk moeilijke rol, gedurende alle uitvoeringen van 1890, de som van f 1200 hebben ontvangen.

De Passiespelers hebben de meest verleidelijke aanbiedingen om in Engeland, Amerika en zelfs Australië te spelen, afgeslagen. Zij beschouwen hun spel als een heilige handeling, die nergens anders dan in hun dorp mag plaats hebben, een heilige erfenis van hun voorouders, een gelofte, die zij ter eere Gods en het welzijn hunner medebroeders volbrengen en waarvan niets hen kan ontslaan, en zij hebben gelijk deze hooge opvatting te behouden, die alleen beletten kan dat hun spel een profanatie wordt van het heilige.

Zoo optredend, zullen de eenvoudige landlieden van Oberammergau den eerbied en de bewondering afdwingen van een wereld, die hun overtuigingen niet deelt, over de uitingen van hun geloof en godsvrucht anders zoo licht geneigd zou zijn te lachen en te spotten. Nu ziet zij hen aan als een overblijfsel misschien van oudere, voorgoed vervlogen tijden, maar met

DE OPSTANDING.

gevoelens, zooals zij die voor de helden van Zuid-Afrika, andere mannen van overtuiging en zedelijke kracht, koestert, wier deugden zij evenmin kan navolgen, maar wien zij evenals aan de Passiespelers van Oberammergau hulde brengt om hun strenge zeden, onverzettelijk geloof en ongeveinsde godsvrucht, gaven, die bij zoovelen van hen reeds lang verloren zijn en die daar in die afgesloten streken nog zoo vol kracht en schoonheid bloeien.

Zwijgen.
Novelle uit het Duitsch van Rudolf Lindau.
(*Vervolg van bladz.* 351.)

Eenige malen was ik al zijn redder in den nood geweest, want als hij zooveel verloren had, dat hij het zijn vader niet dorst zeggen, dan kwam hij geregeld bij mij, als 't ware met mijn toestemming, daar ik niet wilde dat hij in handen van een woekeraar viel.

Zoo was hij mij langzamerhand een niet onbeduidend bedrag schuldig geworden, maar het was mij vrij onverschillig, daar ik het best missen kon. Ik was dus eenigermate verwonderd, toen hij mij op zekeren dag de heele som terugbetaalde.

‘Zoo!’ sprak ik. ‘Wat moet dat beduiden? Je hebt toch niet geërfd, want dat zou ik weten. Hoe kom je plotseling aan al dat geld?’

‘De fortuin is mij eindelijk gunstig,’ sprak hij, ‘ik heb in den laatsten tijd ontzettend gewonnen.’

Ik keek hem ongeloovig aan en hij bloosde. ‘Hoelang heb je er wel over gedaan, om dit kleine vermogen te winnen?’

‘In den loop van de maand kreeg ik het bij elkaar.’

‘Zoo, en bij wien, als ik het vragen mag?’

‘Wij hebben met elkaar afgesproken, dat niet te verraden, maar het is voor u toch lang geen geheim meer: bij den heer Von Berkhoff.’

‘Je zult je herinneren,’ ging ik voort, ‘dat ik het je nooit lastig gemaakt heb, als je bij mij om geld kwaamt.’

‘Ge waart altijd zeer goed,’ sprak hij zacht.

‘Dan wil ik je heden toch eens een ernstig voorstel doen. Kom niet meer in het gezelschap, waarvan ge zooeven gesproken hebt. Het is slecht voor je. Het kan je geheele levensloop bederven, als ge daar blijft verkeeren; trek je nog terug. - Wilt ge mijn raad volgen?’

‘Een paar keer moet ik toch nog bij Berkhoff spelen,’ verklaarde hij verlegen, ‘het zou een zeer slechten indruk maken, als ik, na zooveel te winnen, nu mij plotseling niet meer vertoonde. Maar het is mijn plan de zaak te laten doodbloeden en niet meer zoo hoog te spelen.’

Ik drong niet verder aan, maar zei tot hem: ‘Kom maar heel dikwijls bij ons, wij zullen trachten je wat afleiding te bezorgen.’

Gedurende den winter was Günther herhaalde malen onze gast geweest. Het was niet meer dan natuurlijk dat wij hem op al onze partijen en bals inviteerden, maar hij verscheen ook van tijd tot tijd aan het ontbijt, waarbij wij nooit vreemden uitnoodigden, en ik had hem ook eenige malen, uit de club thuiskomende, met Susanne bij de piano aangetroffen. Hij had namelijk een vrij aardige stem, en als pianospeelster had Susanne een waar kunstenaarstalent.

Het deed mij altijd pleizier hen beiden samen te zien.

Op den dag dat Günther mij het geld teruggegeven had, vertelde ik het aan Susanne, toen wij elkaar bij het middageten ontmoetten. Günther lag mij na aan het hart, en ik verheugde mij over zijn geluk. Ik heb zelf dikwijls en hoog gespeeld, en het zou mij dus volstrekt niet passen het spel te veroordeelen. Ik ben evenwel altijd voorzichtig geweest bij het kiezen van mijn tegenpartij, en dat en nog veel meer had ik ook Günther willen aanbevelen, toen ik hem gezegd had in het vervolg de zoogenaamde Berkhoff-club te mijden.

Susanne hoorde mij aan, maar luisterde onverschillig toe.

‘Nu,’ sprak ik, ‘interesseer je je zoo weinig voor Günther's zaken?’

‘Ik stel er wel belang in,’ antwoordde zij, ‘maar ik kan er mij niet over verheugen. Ik ben in veel te bekrompen omstandigheden opgevoed, dan dat ik een spel, waarbij een vermogen verloren of gewonnen wordt, niet zondig zou vinden.’

‘Je hebt eigenlijk gelijk,’ liet ik er op volgen. ‘Ik heb Günther dan ook duchtig de les gelezen, en hij heeft mij beloofd, in 't vervolg niet meer te spelen.’

‘Als hij zijn woord maar houdt,’ was haar antwoord, ‘want ik heb wel eens gehoord: speelbeloften zijn valsche beloften.’

Eenige dagen later was er in de club weer sprake over de groote sommen, die bij den heer Von Berkhoff op het spel gezet werden. Een andere, zeer gedistingeerde heer, wiens neef, een jong officier, onlangs nog een groote som verloren had, die door den oom betaald was geworden, sprak met groote bitterheid over het ‘Salon Berkhoff’. ‘Het dwaze van de zaak is,’ ging hij voort, ‘dat de waard en eenige zijner vrienden steeds winnen en de anderen bijna altijd verliezen.’

‘Maar de anderen winnen ook dikwijls,’ bracht ik in het midden.’

‘Zoover ik weet, niet van hem, en nooit beduidende sommen, dat heeft men althans mij verteld.’

Daarop nam ik den spreker, met wien ik goed bevriend was, terzijde, en vertelde hem dat Roquefeuille onlangs aanzienlijke bedragen bij den heer Von Berkhoff gewonnen had.

‘Dat verwondert mij,’ sprak de oude heer.

Toen spoedig daarop zijn neef, de jonge officier, wiens speelschuld hij eenige dagen geleden betaald had, verscheen, bemerkte ik, dat oom en neef zich van het gezelschap verwijderden en langen tijd met elkaar stonden te praten.

Na afloop van het gesprek kwam de oude heer weer naar mij toe, en sprak: ‘Het is juist zooals ik gedacht had. Roquefeuille hoort wel niet tot de groote verliezers, hij kan zelfs de laatste dagen een kleinigheid gewonnen hebben - maar van een noemenswaardige winst is geen sprake. Daar kunt u zeker van zijn. Ik weet het van mijn neef, die helaas, in de afgeloopen week aan iedere partij bij Berkhoff deelgenomen heeft.’

‘Dat is zeer merkwaardig,’ sprak ik.

‘Het tegendeel zou ik merkwaardiger gevonden hebben,’ zei de oude heer.

Mijn eerste gedachte was om Günther opheldering te vragen omtrent zijn raadselachtig gedrag; maar na eenig overleg zag ik er van af. Ik wilde mijn jongen vriend de beschamende bekentenis besparen, mij een onwaarheid gezegd te hebben. Waarom hij zoo gelogen had om mij de afbetaling zijner schuld te verklaren; waarom hij mij zoo plotseling betaald had, als er omstandigheden waren, die hij voor mij verzwijgen wilde, was mij onduidelijk - maar ten slotte ging het mij niets aan.

Günther, dien ik hartelijk liefhad, was niet mijn zoon, zelfs geen bloedverwant van mij. Hij had in mij altijd een vaderlijken vriend gevonden, maar dat gaf mij nog niet het recht, om tegen zijn wil, vaderlijk gezag over hem uit te oefenen. Ik stelde mij ook voor, dat het tusschen ons tot een scheiding zou kunnen komen, als ik hem zijn leugen onder het oog bracht, en verklaringen van hem verlangde, die hij mij oogenschijnlijk niet kon geven. Een verwijdering met Günther zou mij zeer gespeten hebben, en derhalve besloot ik, de heele zaak op haar beloop te laten. Vroeger of later, meende ik, zou ik wel te weten komen, ook zonder bizondere nasporingen in het werk te stellen, op welke wijze Roquefeuille aan het geld gekomen was, en waarom hij mij daaromtrent valsch had ingelicht.

Maar ik sprak er met Susanne over, voor wie ik geen geheimen had; ik wilde haar mijn volle vertrouwen schenken, en haar daardoor in haar eigen oogen hoog stellen, haar toonen dat ik haar in alles tot mijn vertrouwde maakte.

Zij luisterde oplettend toe, en toen mijn verhaal uit was, vroeg zij na een poosje nagedacht te hebben, of het mijn plan was om Roquefeuille om opheldering te vragen. Ik legde haar uit, op welke gronden ik besloten had, de zaak op haar beloop te laten.

Toen begon zij te lachen en sprak: 'Wat ben je toch verstandig, men noemt je niet voor niets den "wereldwijze". Ik zou het niet voor mij kunnen houden, als ik iemand op een onwaarheid betrapt had. Ik zou hem zeggen, dat hij vergeefs getracht had, mij te bedriegen.'

'Je bent nog zoo jong, mijn kind, mettertijd zult ge even kalm worden als ik nu.'

Zij zweeg weer een poos en sprak toen: 'Ik ben nu eenmaal zooals ik ben; het hindert mij, dat Günther je een onwaarheid gezegd heeft, en het zal mij moeilijk vallen, hem in 't vervolg zoo vriendelijk te ontvangen als vroeger. Het liefst zag ik hem in 't geheel niet meer.'

'Dan verzoek ik je ter wille van mij, het hem niet te toonen. 't Is heel goed mogelijk dat alles opgehelderd wordt. Laten wij dus den tijd niet vooruitloopen.'

'Ge zijt verstandig en goed - al te goed!' En zij streek mij liefkoozend over de hand. Toen spraken wij over iets anders.

De winter en het voorjaar gingen zonder noemenswaardige voorvallen voorbij. In de club was het mij ter oore gekomen, dat Günther niet meer deelnam aan de partijen bij den heer Von Berkhoff. Deze waren ook zeldzamer geworden, sedert eenige der voornaamste spelers zich genoodzaakt gezien hadden, zich van het hooge spel terug te trekken. Gedurende eenigen tijd hoorde ik er niet meer van spreken; daarentegen sprak men wel in de club van de groote schulden, die eenige der spelers gemaakt hadden, om hetgeen zij bij het spel verloren hadden, te kunnen betalen. Bij deze gelegenheid werd ook Roquefeuille genoemd, die in de handen van woekeraars zou gevallen zijn.

Ook in het uiterlijk van mijn jongen vriend was in de laatste weken eene opvallende verandering gekomen. Hij was stil en ernstig en zag er slecht uit. Ik veronderstelde dat geldzorgen hem drukten en had hem gaarne daarvan bevrijd, maar bij die gelegenheid zou hij schuld moeten bekennen en daar kon ik niet toe besluiten. Bovendien wist ik dat Günther den een of anderen dag zeer rijk zou zijn, en dus zou het hem gemakkelijk vallen zijn zaken geheel in orde te maken, want de som, die hij schuldig was, was wel groot, maar toch niet zoo, dat hij met het groote vermogen, waarover hij dan beschikken kon, niet alles ruimschoots zou kunnen afdoen. Niettegenstaande dat, wilde ik hem toch uit de handen van de woekeraars bevrijden, en op zekeren dag sprak ik er met mijn broeder over.

De verhouding tusschen hem en mij was, zooals het tusschen broeders zijn moet; wij hielden veel van elkaar, en konden ook volkomen op elkaar vertrouwen. Na mijn huwelijk zag ik Richard niet zoo vaak als anders, maar dat had in mijn gevoelen voor hem niets veranderd, en ik wist ook zeker dat zijne genegenheid tot mij dezelfde gebleven was. Ik zocht hem dus op en vertelde hem in korte woorden dat ik gehoord had, dat Günther in geldnood verkeerde en

dat ik hem wenschte te helpen. Om verschillende redenen wilde ik echter niet weten, dat de zaak van mij uitging, en verzocht ik Richard in mijn

'HEBT GE ME LIEF?' Naar Edmund Blume.

plaats op te treden met mijn geld. Ik wilde hem uitleggen, hoe het gebeuren kon, zonder dat Günther bemerkte dat ik de hand in het spel had, toen mijn broeder, die ongeduldig had toegeluisterd, mij heftig in de rede viel met de woorden:

'Ik wil niets met Roquefeuille te doen hebben.'

Ik was zeer verwonderd over het ruwe antwoord van mijn anders zoo kalmen broeder. Ik had stellig op zijn bereidwilligheid om mij te helpen gerekend.

'En waarom wil je niets met Roquefeuille te doen hebben?' vroeg ik bezorgd. 'Heeft hij je beleedigd?'

'De jonge man valt niet in mijn smaak; zijn geheele zijn stuit mij tegen de borst.'

'Ik begrijp je niet; vroeger hieldt je toch wel van hem?'

'Hij valt nu eenmaal niet in mijn smaak - Wat zal ik er je dus meer van zeggen? Ik zie hem liever niet meer!'

De zaak was mij onverklaarbaar. Ik zag Richard vragend aan en sprak: 'Zeg mij dan ten minste wat ge tegen hem hebt.'

Mijn broer schudde onwillig het hoofd en antwoordde: 'Ik kan je niets anders zeggen dan dat Roquefeuille mij mishaagt, en dat ik niets meer met hem te maken wil hebben.'

'Is dat je laatste woord?'

'Ja!'

Wij bleven een poosje zwijgen, maar toen ging Richard op zachten, gemoedelijken toon voort: 'Wij beiden moeten over een vreemde geen ongenoegen krijgen! Ge weet, men heeft zoo zijn sympathieën en antipathieën, zonder dat men er zich eigenlijk

rekenschap van kan geven wat de ware reden is. - Roquefeuille is nu eenmaal een antipathie van me; doe me dus het genoegen en laten we niet meer over hem spreken.'

Wij twistten er ook met verder over, maar het onderhoud stemde mij toch recht treurig.

(*Wordt vervolgd.*)

'Hebt ge me lief?'

't Zijn beiden kinderen der zee,
Toon en het aardig Jetje,
Ze speelden dag aan dag in 't duin,
En deelden menig pretje.

Doch aan die pretjes kwam een eind,
Toen Toontje moest gaan varen,
Want vader nam hem met zich mee,
Nog nauwlijks dertien jaren.

Maar dat verdroot ons Toontje niet.
De zee, dat was zijn leven,
En gierde of loeide 't om hem heen,
Hij kende vrees noch beven.

En nu, vijf jaren zijn voorbij,
Hij maakte menig reisje;
Maar Jet, 't vriendinnetje uit het duin,
Noemt hij nog niet zijn meisje.

En zet hij nu weer voet aan wal,
Dan zal hij het toch wagen,
Het Zondagsch pakje aangedaan,
En haar ten huw'lijk vragen.

'Hebt ge me lief?' zoo zal het dan
Van zijne lippen klinken,
En 't antwoord - ach, wij zien het reeds
Uit hare oogjes blinken.

Het merkteeken
door M. de Vries.
(*Vervolg van blz.* 355.)

Na eenigen tijd was het met de vriendschap van Dirk weer in orde gekomen, zijn vriend was uit zichzelf weer op komen dagen.

Met Ellie ging het niet zoo voorspoedig! Nadat zij, zooals reeds is gezegd, eenige dagen in een hoekje had zitten schreien en het niet uit haar te krijgen was geweest, wat er eigenlijk

GOEDE KAMERADEN. Naar eene fotografie.

voorgevallen was, verscheen op zekeren keer de directrice van de dure meisjesschool, waarop Ellie's oom, zeer tegen den zin zijner vrouw, het kind tot dien tijd had laten gaan. De dame, die, volgens Ellie's tante, even slim als wars van ondeugd scheen te zijn, had ongelukkig genoeg alleen den goedgeloovigen heer des huizes aangetroffen, dien zij tot in de ziel geroerd had door haar tranen, alsmede door haar voorstel om Ellie, natuurlijk op allerlei onmogelijke uren, afzonderlijk les te geven, daar zij haar op de school niet kon houden. Reeds van verschillende zijden had men haar doen weten, dat als zij Ellie niet verwijderde, andere leerlingen haar ontnomen zouden worden... Toen hadden ze gewikt en gewogen om Ellie een poos naar buiten te doen, maar op de wijze, zooals mevrouw dat wou, wilde mijnheer het niet, en het einde van de historie was geweest, dat hun pupil in dezelfde stad in een minder deftige inrichting voor onderwijs te land was gekomen. Het scheen daar de jongejuffrouw echter niet te bevallen en vriendinnen had ze er niet gekregen. Nu kon dat Ellie's tante niet onaangenaam zijn, aangezien zij volgens haar verklaring aan Ellie alleen reeds genoeg had en zij daarenboven, hoe onbevooroordeeld zij ook was, toch in

haar huis bezwaarlijk op gelijken voet de dochters van haar leveranciers zou kunnen ontvangen.

Voor twee personen had mevrouw die catastrophe voor zeer heilzaam gehouden, allereerst voor haar man met zijn onwrikbaar geloof in den mensch en zijn groote verdraagzaamheid voor iedereen, behalve voor zijn eigen vrouw, en ten tweede had het voorgevallene een goede les voor Ellie bevat.

De woorden harer tante had ze nooit geteld, integendeel; toen ze, nadat haar vader haar had bezocht, bijna opgetogen van buiten terug was gekomen en haar tante haar om haar dwaasheid braaf had uitgelachen, had ze uitdrukkingen durven bezigen, die veel op verwijtingen geleken. Ja, eindelijk was ze zelfs zoover gegaan van over het gevangenisgeld te spreken, dat haar vader gegeven had. Maar toen was de maat vol geweest. Mevrouw had haar terstond beduid, dat al had hij oneindig veel meer gebracht, nog bij lange na hun onkosten en groote opofferingen niet vergoed zouden zijn. En vervolgens had zij het ondankbare nest eens uitgelegd, op welke plaats haar vader dat geld verdiend had, zoodat zij voor zich het zelfs zaak had gevonden, om haar man van dat sommetje onkundig te laten.

Toen had Ellie al dadelijk geducht op haar neus gekeken; maar mocht ze nog aan de waarheid van haar tantes woorden getwijfeld hebben, dan had ze, toen slechts enkele dagen later de bom losbarstte, zich volkomen kunnen overtuigen.

Niet in ééns en ook niet altijd als ze met haar alleen was, had zuster Marie het bovenstaande van Ellie's tante vernomen. Dan in drift en dan weer met haar gewonen lach had mevrouw Jeanne het bij gedeelten gedebiteerd.

En den eenen keer had zuster Marie zich passend kunnen gedragen, maar op een anderen, dat God het haar mocht vergeven! bad ze, had ze door haar verontwaardiging zich laten verleiden tot woorden en handelingen, die beneden haar geweest moesten zijn! Vooral als Ellie zelf tegenwoordig was, of het tegen haar persoonlijk was gericht, werd Marie somtijds zoo geprikkeld, dat ze zich niet langer kon beheerschen. En zoo was het gebeurd, dat ze, weer wat tot besef gekomen, de oogen van het kind met bevreemding en - bestond dat slechts in haar verbeelding of was het

werkelijk zoo? - tevens met teleurstelling op zich gevestigd zag.

De ontsteltenis daarover had Marie tot nadenken gebracht. Was ze bezig om zich in Ellie's schatting te verlagen? Zij, van de ouderen, behalve Ellie's oom, de eenige in wie het kind altijd vertrouwen had gesteld! En Ellie, och arme! was toch al het open kind, het hartelijke wezentje van vroeger niet meer! O, die somtijds wel wat onrustbarend ijdele, maar daarbij zoo vroolijke en welmeenende Ellie, met haar grappige invallen en haar aardige kuurtjes, waar was ze gebleven?

Slechts in den allereersten tijd in de vreugde over haar komst en later in de opgewonden buien, volgende op Ellie's stille uren, zag zuster Marie een zweem van haar terug. Was het geen overdrijving, kon zulk een jong kind werkelijk lijden en voelen, zooals zij in haar eigen smart dat veronderstelde? zoo vroeg zuster Marie zich af.

Maar indien zij dat niet kon, vanwaar dan bij tijden die stroeve trek om dien jeugdigen mond, vanwaar in het eene oogenblik die onnatuurlijke berusting en even later die bitse en dikwijls ongemotiveerde uitvallen?

‘Maak u over Ellie geen zorgen!’ zeide Ellie's tante eenige oogenblikken vóór Marie's vertrek. ‘Is er iets, at haar niet bevalt, welnu, dan is haar oom er nog, en hoe grooter zij wordt, hoe aangenamer het hem ongetwijfeld zal zijn om haar te troosten! Want o! die mannen, die in elken blik, dien hun vrouw naar een anderen man durft werpen, een doodzonde zien, denken voor zichzelf er zoo geheel anders over!’

Even later klemde Ellie zich aan zuster Marie, alsof zij haar niet meer los zou laten, en met een bewolkt voorhoofd en een trek van diepe droefheid op het gelaat, aanschouwde Ellie's oom die uitbarsting van bittere smart.

* * *

En zoo bleef dan, lang nadat zij van Ellie's familie teruggekeerd was, bij zuster Marie Ellie's beeld zich stellen tusschen haar en haar werk, en in de stilte van den nacht en op haar eenzame wandelingen, altijd weer was het Ellie's lijden dat haar vervolgde. En Ellie's smart was het, die haar eerst tot een idée fixe en vervolgens tot... gewoonte dreigde te worden.

Maar of ze veel of weinig aandacht aan Ellie's aangelegenheden verleende, de tijd ging even snel voorbij en zoo groeiden de dagen tot weken en de weken tot jaren. Ellie's vader had in dien tijd slechts enkele keeren van zich laten hooren en Ellie was nog altijd bij haar familie.

‘Als je eenmaal zoo'n lastpost op je hals hebt gehaald, zie dan maar hoe je er van ontslagen raakt!’ zeide Ellie's tante, en inmiddels ging ze voort, om, zooals zij zelf het uitgedrukt zou hebben, van haar nichtje te halen, wat ze kon.

‘Ik zal ten minste zorgen, dat ze haar brood niet al te gemakkelijk in den mond steekt!’ zeide mevrouw Jeanne, nog lang eer Ellie volwassen was. ‘Als mijn man zijn zin had,’ zeide ze een paar jaren later, ‘werkte ik me halfdood en zat dat nest als een opgeprikte kapel op een stoel. Of, God zou het weten! haar oom, die voor mij nooit een oogenblik kan uitbreken, dan op uren dat het mij niet schikt, was met haar misschien eeuwig onderweg! “Zulk een jong meisje zich niet overwerken, het ongelukkige kind zooveel mogelijk van haar jeugd laten genieten,” en nog meer van zulke uitdrukkingen liggen in zijn mond bestorven, maar zijn vrouw zou hij wel

willen beknibbelen op elke minuut, die zij voor zichzelf wil hebben, en op elk uur, dat zij niet aan die vervelende huishouding besteedt!'

En zoo geschiedde het, dat Ellie reeds vroegtijdig op huishoudelijk gebied zeer ervaren werd. 'Naaien en strijken kan ze, al moet er voortdurend op toegezien worden, en als het noodig is koken ook,' zeide haar tante, 'en tennissen en fietsrijden behoeft ze niet te leeren. Iemand, wier voorland het is, om gedurende haar geheele leven ondergeschikt te zijn, heeft aan die soort van dingen niemendal. Dat zie je aan het dansen, met de lui mee heeft ze dat geleerd, maar er is geen sterveling, die er ooit over zal denken om haar op een partijtje te noodigen!

'Of ze graag zou gaan?' - mevrouw Jeanne, die met een harer intiemen de zaak in kwestie behandelde, antwoordde op die vraag, dat als haar nichtje er maar wat van te doen had, zij ongetwijfeld dol op pretjes zou zijn. En dat het schaap bijzonder verzot was op mannen, was een uitgemaakte zaak. Zij kon haar ouden oom en haar eigen neven nog niet met rust laten. Dikwijls was dat zelfs stuitend geweest om aan te zien, en niet dan met groote moeite had Ellie's tante het zoover gebracht, dat men zich in haar tegenwoordigheid een weinig matigde.

En zoo boog Ellie zich over de toiletten, die ze voor haar tante in orde moest brengen; zij mat, paste en schikte en volbracht haar taak doorgaans zeer nauwkeurig. Maar er kwamen oogenblikken, dat de phantasie haar parten speelde; elke gedachte aan haar tante verdween dan en het werd een toiletje voor haar zelf, dat ze vervaardigde. Een toiletje voor een dergelijke partij, als haar neven haar wel eens hadden beschreven, een toiletje voor zulk een feestje of pretje, als waar zij met haar geheele wezen zoo naar hunkeren kon.

Maar weldra zou een schelle stem haar doen opschrikken uit haar overpeinzingen. 'Zat ze weer te suffen en stuurde ze den boel weer in de war? Waar ter wereld moest de derde strook nu komen? Zag ze niet, dat ze met twee strooken de geheele beschikbare ruimte zou innemen? O, die onnadenkendheid en die groote onverschilligheid, die haar handelingen bestendig kenmerkten! Wat al misvormingen had ze er door te voorschijn gebracht!

'Voordeel heette het en wegens het gezeur van zoo'n knorrepot als haar man, die in zijn kleingeestigheid op elken cent zag, nam mevrouw Jeanne er genoegen mede, maar welbeschouwd was dat geknoei in huis het paard achter den wagen! Een boel hoofdbreken en een boel schâ en nooit stond het je zoo goed als vroeger je toiletten je hadden gestaan, vroeger, toen alles nog op ateliers werd vervaardigd!'.... En je niet met je leeftijd hadt te kampen en je tevens niet verteerd werdt door wangunst op een jeugdiger wezen naast je!

Maar Ellie zat daar, en voor het oogenblik was haar lust tot uitgaan geheel verdwenen: 'Als zij ook op partijen ging, nog meer kosten voor oom; en als ook zij 's avonds weg was, zou oom zich dan niet nog eenzamer gevoelen? Oom, wiens lichaam hoe langer hoe meer scheen te verzwakken en dien het tevens hoe langer hoe meer aan de kracht begon te ontbreken, om zich te verzetten tegen de verkeerdheden in zijn huis.'

* * *

Van Ellie aan zuster Marie.

Lieve tante Marie,

U hebt mij gisteren alweer gevraagd, waarom ik u niet schrijf; maar na die paar regels kort na ooms overlijden ben ik er nog nooit toe kunnen komen, hoeveel behoefte ik ook gevoelde, mijn hart eens uit te storten.

O tantetje! wat mis ik oom, dien geduldigen en altijd zoo hartelijken oom, die steeds voor ieder een woord van deelneming en bemoediging had! Nooit zal ik hem meer zien, nooit meer mijn hoofd tegen zijn trouwe borst vlijen! Zelfs is me de troost ontzegd zijn beeltenis te beschouwen. Niet, dat ik zoo iets noodig heb, om mij zijn lief gelaat voor oogen te brengen, maar o! welk een kostbaar kleinood zou zijn portret mij zijn! Maar nooit was oom te bewegen zich te laten photographeeren, hoeveel moeite de jongens en ik dikwijls hebben aangewend om hem er toe te overreden!

Waarom hij niet wilde? ‘Het zou een mooi portret zijn!’ zeide oom wel eens met zijn goedigen glimlach. ‘En die zich later mijner wil gedenken, zal dat evengoed doen zonder, als met zulk een plaatje,’ vervolgde hij op ernstigen toon.

‘Maar wat er ook gebeuren moge, El,’ zeide oom op een der laatste avonden dat wij samen thuis waren, ‘geef je nooit over aan het zoo troostelooze en levenbedervende tobben over dingen, waaraan toch niets te verhelpen valt. Je hebt geestkracht, kind, gebruik die en neem het leven niet te zwaar op; al schijnt het nog zoo donker om ons heen, altijd is er nog een lichtpunt te vinden.

‘Je bent nog zoo jong en mij altijd zulk een zonnetje geweest; God geve, dat voor je zelf de zon ook schijnen zal! Neen! ga nu niet schreien, lieveling! Ik begrijp eigenlijk niet, wat mij er toe brengt om zulke ontboezemingen te houden! Misschien een gevolg van de vermoeidheid; het was vandaag nogal druk op het kantoor.

En vertel me eens, wat jij al zoo gedaan hebt!’ vervolgde oom op opgewekter toon en merkbaar met de bedoeling om mij aan het praten en zoodoende in een andere stemming te brengen. Maar toen ik, om hem genoegen te geven, zijn vraag trachtte te beantwoorden, zat hij weldra ineengedoken en droomerig vóór zich te staren, en ach! wat zag hij er vervallen uit!

Nog geen week later hebben de jongens hem naar het kerkhof gebracht! Die arme jongens! ze hadden er het minst geen vermoeden op gehad!...

En toen, terwijl wij in groote droefheid zaten, is dat andere gekomen, dat vreeselijke gerucht, dat zich reeds door de geheele stad verbreid had, eer het onze ooren bereikte: Oom had er niet langer tegen op gekund en daarom de hand aan zichzelf geslagen. Er niet langer tegen op gekund.... ik zal de laatste zijn om die bewering teniet te doen; maar de hand aan zichzelf geslagen? God weet welk een leugen dat is! Van het oogenblik af, dat oom overvallen werd door die ongesteldheid, - volgens den dokter het einde van een kwaal, waaraan oom reeds lang lijdende geweest moet zijn, - tot aan zijn laatsten ademtocht, ben ik bijna onafgebroken bij hem geweest. Het waren slechts eenige uren, maar het heeft mij een eeuwigheid geschenen! O, tante, dat lijden en die vreeselijke benauwdheid! En dat in machteloosheid te moeten aanschouwen, ja! zich ter wille van den lijder nog met bovenmenschelijke inspanning te moeten bedwingen om het niet uit te gillen van wee! En toen kwam het einde; en ik wist wat ik verloor, maar ik dankte God, dat het einde gekomen was!

Dirk kon eerst den volgenden dag tehuis zijn en door een misverstand kreeg Tom de tijding van zijn vaders ziekte, toen oom reeds overleden was. Alzoo was Leo de eenige die bij het sterven tegenwoordig was. Die arme Leo! Toen het afgeloopen was, heeft hij geruimen tijd gezeten, blijkbaar zonder bewustzijn. En toen hij weer wat tot zichzelf kwam, waren zijn woorden: ‘Hij heeft geen woord meer kunnen spreken, Ellie, en nooit zullen wij zijn stem meer hooren!.. O, vader! hoe zullen wij het stellen zonder u?’

Ja! hoe zullen wij het stellen zonder hem? Uren bij uren, waarin ik werktuiglijk verricht, wat ik te verrichten heb, houdt mijn geest zich bezig met die vraag! Maar in verschillende opzichten gaat het leven inmiddels voort, alsof oom nooit bestaan heeft!

Zorgen van financieelen aard laat oom niet achter, al zal de huishouding niet op denzelfden voet voortgezet kunnen worden. Tante krijgt een jaarlijksche toelage en er is ook gezorgd, dat Leo en Tom hun studiën kunnen voltooien. Wie weet hoezeer de bovenmatige inspanning om ook nog voor dat alles te zorgen, ooms kwaal

verergerd en zijn einde verhaast heeft! Lieve, zorgzame oom! die altijd aan anderen en nooit aan zichzelf dacht! Zag een der huisgenooten wat betrokken, of openbaarde zich een lichte ongesteldheid, aanstonds maakte oom zich ongerust, of er werd geneeskundige hulp ingeroepen; maar hoe menigmaal heb ik er tevergeefs op aangedrongen, dat oom voor zichzelf een dokter zou raadplegen! Ja, éëns zelfs, dat oom er weer bijzonder slecht uitzag, heb ik de stoute schoenen aangetrokken en onzen huisdokter op hem afgezonden. Maar oom lachte hartelijk om onze bezorgdheid en verklaarde, dat hij zich in geen enkel opzicht anders gevoelde, dan hij altijd deed. De leden zijner familie zagen er bijna geen van allen florissant uit, zeide hij, en toch was het een sterk geslacht.

En nu is het op verschillende wijzen gebleken, dat oom reeds gedurende geruimen tijd zich van zijn toestand bewust is geweest, alsmede dat hij wist, dat er geen genezing voor hem was. Welk een geestkracht heeft die man alzoo getoond, geen enkele klacht is hem ooit over de lippen gekomen!.... Wat tante Jeanne betreft, dacht ik aanvankelijk, dat de treurige omstandigheden eenige toenadering tusschen ons tot stand zouden brengen, maar helaas! ik heb mij daarin bedrogen! Wij zijn verder van elkaar verwijderd dan ooit!

Maar lieve tante Marie, ik ben nu aldoor maar over mezelf en over mijn familie bezig geweest en ik vraag niet eens hoe u het maakt!

Wat heb ik na ooms dood veel aan uw werkkring gedacht! Hoe schoon moet die zijn, maar dikwijls ook hoe vreeselijk moeilijk! Voldoening, dunkt me, maar ook menigmaal teleurstelling en wanhoop! En die lieve, beste tante Marie, zoo trouw in al wat goed is, blijft maar volharden, o zooveel jaren reeds! Maar ik zie u dreigend den vinger opheffen en ik hoor uw stem vermanend: 'Meisje, geen gevlei!' Nu, tantetje, ik zal geen woord meer zeggen, want mijn tijd is zoowaar alweer om! Tot een volgenden keer dus! Als altijd:

UW ELLIE.

* * *

Eenige maanden later zat Ellie op zekeren ochtend alleen in de huiskamer; haar oogen stonden flets en loomheid kenmerkte elk harer bewegingen.

Zij bracht de hand voor den mond en geeuwde. 'Ze kon er maar niet aan wennen!' zoo overwoog ze bij zichzelf.

'Het was den vorigen avond weer zoo vreeselijk laat geworden, zeker drie uur eer alles in orde was! Hoe tante Jeanne dat uithield, al sliep ze doorgaans een gat in den dag, Ellie begreep er niets van! Zijzelf had er reeds zooveel mede te stellen en bij hen aan huis waren die bijeenkomsten dan nog maar een paar keeren in de week, zoodat zij de overige avonden op haar tijd naar bed kon gaan, maar voor haar tante werd het in het huis van anderen dan weer even laat. Het was toch een leven!' Ellie keek op de klok en zuchtte en van de klok dwaalden haar oogen naar het ontbijt, dat ze reeds geruimen tijd geleden voor haar tante had klaargezet. Zij stond op en begaf zich naar de tafel. 'Wat brandde het lichtje onder den theepot toch flauw!.... O! juist zooals ze dacht, er was bijna geen spiritus meer in het bakje. Zou ze het bijvullen? Maar als de vlam grooter werd, ging de thee misschien koken en dan kreeg ze, als tante Jeanne eindelijk te voorschijn kwam, de poppen aan het dansen!'

Ellie glimlachte ironisch: 'Nu ja! of de thee kookte, de eieren te hard of te zacht waren, of dat er iets anders was, wat deed het er toe, de poppen dansten toch bijna altijd!' De glimlach verdween, 'Ja! de poppen dansten tegenwoordig haast voortdurend..... welk een leven was het toch!' Thans gold die verzuchting haarzelf.

‘En tot hoelang zou het nog duren? Tot haar tante, met haar steeds menigvuldiger voorkomende aanvallen van razernij, in een krankzinnigengesticht terecht was gekomen, of Ellie zelf zich had doodgeërgerd? Tot de politie er achter kwam, hoe grof er bij haar tante werd gespeeld, of tot de man, die zich nu reeds de houding gaf van heer des huizes, besloot om met tante Jeanne te trouwen?’

(*Wordt vervolgd.*)

Pompeï in den tegenwoordigen tijd. Met illustratiën.

Zou Pompeï ons werkelijk verteld hebben, wat er te vermelden valt omtrent de levenswijze der bewoners in de eerste eeuw onzer tijdrekening? Velen zijn de meening toegedaan,

GEZICHT OP POMPEÏ EN DEN VESUVIUS.

dat er niets meer te vertellen valt, en dat denkbeeld is nog versterkt door het beroemde werk vol verdichtsels van lord Lytton.

Frederich Dolman, de schrijver van dit artikel, zegt:

'De geschiedenis van Pompeï wordt van jaar tot jaar uitgebreider, en de verhalen van den laatsten tijd zijn niet minder interessant dan de voorafgaanden, die door de geheele wereld reeds twee of drie geslachten door met de meeste belangstelling gevolgd worden. Dit was ook mijn gevoelen, toen ik onlangs van een bezoek aan Pompeï terugkeerde.

Wat de uit- of opgravingen aangaat, vond ik, dat die nog niet voor de helft voltooid zijn.

Het is bekend dat de oppervlakte der stad ruim 140 acres beslaat, en er zijn nog slechts 60 acres blootgelegd. Met andere woorden: van de negen districten, waarin Pompeï met het oog op de gemakkelijke rangschikking verdeeld is, zijn er slechts drie geheel opgegraven, met drie heeft men een begin gemaakt en de laatste drie liggen nog geheel onaangeroerd.

Er is reden te gelooven dat het rijkste en belangrijkste gedeelte van Pompeï tot de eerste categorie behoort, want men heeft er gevonden de mooiste publieke gebouwen, zooals het forum, de schouwburgen en tempels, en de weelderig ingerichte particuliere verblijfplaatsen, zooals de huizen van Diomed, van Sallust en van Pansa. Maar men heeft ook reeds aangetoond, dat er behalve deze plek een gedeelte is, dat de kosten van opgraven dubbel waard is. Zelfs al kan er niet verwacht worden, dat er een tweede tempel van Venus of een huis van Diomed ontdekt zal worden, dan nog zullen deze opgravingen dubbel de moeite loonen, daar men denkt de eenvoudige woningen te vinden van de Pompeïaansche ambachtslieden en landbouwers.

Tot nu toe hebben we slechts weinig of niets vernomen van de zeden en gewoonten der armen uit een Romeinsche stad.

Pompeï zou nu reeds geheel voor de wereld zijn blootgelegd, als men voor het opgravingswerk meer geld had overgehad en het op wetenschappelijke wijze was uitgevoerd.

Vanaf het jaar 1748, toen een boer, een wel slaande, het wereldkundig maakte, dat hij een begraven stad ontdekt had, tot op den huidigen dag, is er nu eens met ijver aan de opgravingen gewerkt, om ze later weer geheel in den steek te laten. De koningen van Napels tastten dikwijls diep in hun beurzen, en wanneer Pompeï door gekroonde hoofden bezocht werd, heerschte er altijd een groote bedrijvigheid. Maar ongelukkig was hiervan het voornaamste doel om het museum van Napels van kostbaarheden te voorzien, en dit leidde tot tijdelijke opgravingen en een haastig wegruimen van de ruïnen, wanneer er eens een belangrijke vondst gedaan was.

Vele gebouwen werden half uitgegraven gelaten, andere werden weer opnieuw bedekt als men de kostbaarheden er uit gehaald had, omdat men geen geschikte hulpmiddelen had om het puimsteen en de asch voorgoed te verwijderen.

Van de Italiaansche regeering waren betere dingen te verwachten, die ook werkelijk ten uitvoer gebracht werden; er werd namelijk een jaarlijksche subsidie toegezegd van 60,000 fr. en er werd een kundig wetenschappelijk persoon aangesteld, om het toezicht te houden of de gelden goed besteed werden. De subsidie is evenwel niet altijd uitbetaald geworden, ja, een jaar zelfs bedroeg zij de onnoozele som van 8000 fr., maar het plan, door signor Fiorelli ontworpen, werd getrouw gevolgd. In zijn oog was het blootleggen van Pompeï het voornaamste doel waarnaar gestreefd moest worden, en het verkrijgen van voorwerpen voor een museum slechts bijzaak. Gedurende jaren hielden hij en zijne werklieden zich bezig met terdege den grond te onderzoeken, welken zijn voorgangers slechts weinig aandacht geschonken hadden.

't Gevolg hiervan was natuurlijk, dat er geruimen tijd geen vondst van belang aan te kondigen viel, en hierdoor verflauwde de belangstelling

STANDBEELD VAN DEN GOD JANUS, EERST ONLANGS UITGEGRAVEN.

van het publiek.

Maar dat weinig loonende werk is nu afgeloopen; men is nu begonnen met nieuwe gedeelten op te graven, en ieder nieuw gebouw, dat ontdekt wordt, wordt terdege onderzocht en geheel en al opgedolven alvorens verder te gaan. Ongelukkig is het geld, dat de Italiaansche regeering in staat is voor dit doel te geven, slechts weinig, in vergelijking van het werk dat verricht moet worden om een oppervlakte van twintig voet of meer van steen en asch te ontdoen. Men heeft uitgerekend dat zelfs met een jaarlijksche uitgave van 100,000 fr. er nog

wel 50 jaar zullen noodig zijn, om de begraven stad geheel bloot te leggen.

De ontdekkingen van de laatste jaren hebben er toe bijgedragen om de geschiedenis van Pompeï te wijzigen.

De maand Augustus van het jaar 79 van onze jaartelling werd altijd als de datum beschouwd van de uitbarsting van den Vesuvius, die Herculanum met lava overstroomde en Pompeï onder een laag asch bedolf. Vroeg in het jaar 1890 ontdekten de gravers dicht bij de Stabiaansche Poort een holte in de massa verharde asch. Bij een nauwkeurig onderzoek kon men weldra een vorm onderscheiden en bleek het dien van een boom te zijn. Aan de grootte en de afmeting der blâren, die duidelijk te zien waren, kon men opmaken dat het een laurierboom was.

Daar de vruchten dezer boomen eerst in den laten herfst rijp worden, deed deze omstandigheid vermoeden, dat men met meer waarschijnlijkheid November kon aannemen als de maand waarin de noodlottige uitbarsting heeft plaats gehad, dan wel Augustus.

Dit vermoeden

GRAVERS AAN HET WERK.

werd twee of drie jaar geleden bevestigd, toen men een paar met spijkers beslagen sandalen, die nooit in den zomer gedragen worden, vond staan op de trappen van het *atrium*, een nieuw blootgelegd huis. Hun eigenaar had ze waarschijnlijk daar neergezet, gereed om uit te gaan, om ze bij zijn thuiskomst weer te vervangen door pantoffels.

Door het vernuft van signor Fiorelli is men er in geslaagd niet alleen van den bovenvermelden boom, maar ook van de lichamen van Pompeïers, die omkwamen bij hun poging om aan de uitbarsting te ontkomen, afgietsels te maken en in den loop der tijden een kleine collectie bij elkaar te krijgen.

Deze afbeeldsels, bijeengebracht in het kleine museum te Pompeï, en wier aantal nu tien of twaalf bedraagt, geven, hoewel slechts van gips gemaakt, een veel beter overzicht van den omvang der ramp dan de massa beenderen, eveneens in het museum verzameld, en die de eenige tastbare overblijfselen zijn van de 2000 personen, die, naar men zegt, bij de verwoesting zijn omgekomen.

Zij geven ons, meer dan 1800 jaren later, de juiste houding aan, waarin de slachtoffers van de Vesuviusramp omkwamen. Een man bijvoorbeeld ziet men in

vreeselijke stuiptrekkingen, zijn vuisten gebald, zijn lichaam in bochten wringend, terwijl weer een ander in gelaat en houding de kalmte van een rustigen slaap vertoont. Een jonge vrouw, op het gelaat gevallen, heeft waarschijnlijk haar kleed over zich heengetrokken, in vergeefsche pogingen om haar hoofd egen de gloeiende asch te beschermen.

Niet minder treffend is de figuur van een hond, gestikt op den drempel van een huis, dat in de laatste jaren is opgegraven. Het arme dier is, op zijn rug liggend, stuiptrekkend gestorven.

(*Slot volgt.*)

Zwijgen.
Novelle uit het Duitsch van Rudolf Lindau.
(*Vervolg van bladz.* 360.)

Het was mij onverklaarbaar waarom Richard Günther zoo vijandig gezind was, en nu viel het mij tevens op, dat ook Susanne hem sedert geruimen tijd niet meer zoo vriendschappelijk behandelde als vroeger. Ik bracht dit in verband met de opmerkingen die zij gemaakt had, toen ik haar verteld had, hoe Günther mij voorgelogen had. De deugd is streng in haar oordeel. Daaraan wilde ik dus niets veranderen; maar om Susanne niet meer tegen mijn vriend te verbitteren, verzweeg ik voor haar, hoe onvriendelijk Richard zich omtrent hem had uitgelaten.

Günther scheen evenwel te gevoelen, dat hij niet meer zoo welkom was als vroeger, want zijn bezoeken waren zeldzamer geworden. Toch ontmoette ik hem dikwijls in de club en in gezelschap, en van tijd tot tijd ook bij ons. De zorg om zijn geldelijke aangelegenheden te regelen had ik voorloopig uitgesteld. ‘In den aanstaanden winter was het nog tijd genoeg,’ sprak ik tot mij zelven. Richard's weigering om mij in deze zaak behulpzaam te zijn maakte het voor mij niet gemakkelijk.

Het voorjaar naderde zijn eind. Wij maakten toebereidselen om naar O. te gaan, waar wij altijd een deel van den zomer doorbrachten; op den vooravond van ons vertrek bracht Günther ons een bezoek, en toen hij afscheid wilde nemen, zei ik hem:

‘Wij rekenen natuurlijk dit jaar weer op je. Kom hoe eer hoe liever en richt alles zoo in, dat ge lang bij ons kunt blijven. De frissche lucht en het landleven zullen je goeddoen. Je ziet er slecht uit.’

‘O, ik voel mij volmaakt gezond,’ antwoordde hij, ‘maar ik neem toch je uitnoodiging dankbaar aan.’

Susanne had gedurende Günther's bezoek bijna geen woord gesproken. Ik vroeg haar daarom eenigszins verwijtend: ‘Waarom ben je toch zoo onvriendelijk tegen Roquefeuille?’

‘Ben ik onvriendelijk tegen hem geweest? dat weet ik heusch niet.’

'Ge hebt geen woord met hem gesproken, ja, hem nauwelijks aangezien. Ben je altijd nog boos over zijn optreden in die speelaangelegenheid?'

'Ik ben niet boos op hem, maar eerlijk gezegd, voel ik niet veel sympathie meer voor hem, sedert ik weet, dat hij getracht heeft, je te misleiden.'

Ik verheugde mij over haar sterk ontwikkeld gevoel van rechtvaardigheid, maar om Günther te verdedigen, sprak ik:

'Als er nooit erger bedrog plaats had, dan waaraan Günther zich heeft schuldig gemaakt, zou de wereld heel wat beter zijn.'

In den loop van den namiddag nam ik afscheid van mijn moeder. Het viel mij op, dat zij zeer terneergeslagen was. Zij sprak maar weinig, en bij het afscheid omhelsde zij mij, iets wat niet hare gewoonte was. Over het algemeen scheen zij koel tegenover haar kinderen, en zij was ook nooit geweest wat men een teedere moeder noemt. Ik dacht er over na, wat de aanleiding kon zijn voor haar vreemdsoortig gedrag, maar kon er geen verklaring voor vinden.

* * *

Wij waren ongeveer drie weken in O. toen Günther ons met een telegram zijn bezoek op den volgenden dag aankondigde. Het was mij zeer aangenaam dat hij kwam, want ons leven samen was zeer eenzaam, en ik stelde mij voor, dat Susanne zich verveelde.

Sedert ons huwelijk was zij zeer veranderd; van het frissche wezen, dat alles wat zij zag en deed prettig vond, was zij een stille jonge vrouw geworden, op wier voorhoofd ernstig nadenken te lezen stond. Tevergeefs had ik beproefd haar tot eene verklaring over te halen. Overigens was er op haar gedrag jegens mij niets aan te merken; zij was voorkomend en voegde zich naar al mijn wenschen. Wel bemerkte ik, dat zij het vermeed om lang met mij alleen te zijn; zij legde dit zeer voorzichtig aan, maar aan mijn ijverzuchtige liefde, die nog dezelfde gebleven was als op den dag van ons huwelijk, ontging het niet en het maakte mij zeer ongelukkig.

'Zou zij reeds opgehouden hebben mij te beminnen?' Die gedachte kwelde mij verschrikkelijk, maar ik liet het niet blijken. Ik hoopte haar liefde nog niet verloren te hebben, en wilde alle pogingen in het werk stellen om ze te behouden. Ik overlaadde Susanne met oplettendheden. Zij nam ze dankbaar, bijna geroerd aan, maar zonder blijdschap.

Den dag na ontvangst van Günther's telegram reed ik naar het station om den welkomen gast af te halen. Ik vond dat hij er veel beter uitzag dan toen ik de stad verliet en wenschte er hem geluk mee.

'Ja, ik voel mij nu ook weer volkomen gezond,' antwoordde hij; 'ik had toen zorgen, maar dat is nu alles weer geregeld.'

'Dat doet mij pleizier,' sprak ik, maar daar hij niet zei van welken aard die zorgen waren, meende ik dat het beter was er niet verder op in te gaan.

De begroeting tusschen Günther en Susanne was goed - evenwel zonder hartelijkheid. Na het eten maakte ik met onzen gast een lange wandeling in het park. Susanne had gezegd, dat zij zich wat moe gevoelde en liever thuis bleef, maar zij wachtte ons op en wij dronken te zamen thee. Zij was nog stiller dan gewoonlijk, en ik bemerkte ook dat Roquefeuille haar met bezorgden blik gadesloeg.

Toen zij zich dus verwijderd had, vroeg ik hem: ‘Vindt ge niet, dat mijn vrouw er slecht uitziet?’

‘Ja, het heeft mij getroffen; zij is toch niet ziek?’

‘Zij klaagt over niets, maar ik zal toch eerstdaags den dokter eens laten komen. Haar uiterlijk bevalt mij al eenigen tijd niet; ik had gehoopt dat de buitenlucht haar goed zou doen, maar dat is helaas niet het geval geweest. Mogelijk is het hier te warm voor haar; ik zal haar voorstellen een reisje met haar naar het Noorden te maken.’

Roquefeuille antwoordde hierop niets.

Toen wij den volgenden morgen met ons drieën aan het ontbijt zaten, kwam een telegram van Richard mij verrassen. ‘Ik kom van avond met den trein van halfzeven,’ luidde het.

‘Nieuw gezelschap,’ sprak ik tot Susanne, terwijl ik haar het telegram overreikte.

Zij las het zonder een spier van haar gelaat te vertrekken, maar zei vriendelijk: ‘Het doet me pleizier, dat ge een nieuwen gast krijgt. Dadelijk na het ontbijt zal ik zorgen, dat Richard's kamer in orde komt. Ik hoop dat hij lang zal blijven.’

‘Hij is niet gaarne gebonden, maar ik geloof wel, dat wij hem dezen keer een paar weken zullen houden. Het is nu buiten zooveel mooier dan in de stad.’

Na het ontbijt verliet Susanne ons en spoedig daarop verwijderde Günther zich ook. Hij gaf voor een brief te moeten schrijven. Ik bleef nog eenigen tijd alleen zitten en begaf mij toen naar den notaris, met wien ik iets te bespreken had. Dat hield mij langer op dan ik verwachtte, en toen ik terugkeerde bemerkte ik, dat ik nog juist tijd had om te laten inspannen ten einde Richard aan het station te kunnen begroeten. Nog even ging ik naar Günther's kamer, die op dezelfde verdieping als de mijne gelegen was. Ik vond hem in zijne kamer op en neer loopend.

‘Wilt ge met mij meerijden naar den trein?’ vroeg ik hem.

‘Neen, dank je, mijn brieven zijn nog niet klaar.’

‘Dan hebt ge een zeer uitgebreide correspondentie.’

‘Neen, dat is zoo erg niet. Maar ik heb mijn tijd verslapen, ik vond het zoo warm.’

‘Tot over twee uur dan. Wij eten vandaag pas om acht uur, om Richard gelegenheid te geven vóór het middagmaal zich van alle stof, op reis opgedaan, te kunnen ontdoen.’

‘Heel goed. Dus om acht uur!’

Toen Richard uit den trein stapte en langzaam op mij toetrad, trof mij iets in zijn uiterlijk. Hij zag er verbazend ernstig uit. Wij drukten elkaar de hand.

‘Er is toch niets onaangenaams voorgevallen?’ vroeg ik bezorgd.

‘Niet dat ik weet.’

‘Maar wat stemt je dan zoo ernstig?’

‘Ik ben nu eenmaal een “pessimist” en je kent me, dunkt mij, al lang genoeg om dat te weten.’

‘Ge ziet er zoo vreemd uit,’ sprak ik.

‘Het was ook erg warm in de coupé. Ik heb wat hoofdpijn en ben moe.... dat is alles!’

‘Ga dan gauw mee! Vóór het eten hebt ge nog een poosje gelegenheid om uit te rusten en naderhand zult ge, hoop ik, wel weer beter zijn.’

‘Heb je bezoek?’

‘Ja, Gunther!’

‘Wanneer is hij gekomen?’

‘Gisteren.’

‘Hoelang blijft hij bij je?’

‘Dat heb ik hem nog niet gevraagd, maar ik hoop een poosje.... en gij?’

‘Ik kom dezen keer maar heel kort, morgen vroeg ga ik weer weg. Ik wou je alleen maar eens de hand komen drukken; maar ik hoop spoedig eens terug te komen, en dan blijf ik langer.’

‘Maar waarom ga je weer zoo gauw weg?’

‘Om een zaak die voornamelijk anderen aangaat en waarvan ik je nu niets mag vertellen. Later zult ge evenwel alles vernemen.’

Ik drong niet verder aan.

In de laan van het park, die naar het slot leidt, zag ik Susanne en Günther, die ons tegemoet kwamen. Susanne had geen hoed op. De stralen van de reeds ondergaande zon wierpen lange schaduwen op haar jonge-meisjesgestalte

en verguldden haar zeldzaam mooi haar. Haar madonnagelaat was als met een aureool omstraald.

'Kijk eens,' sprak ik trotsch tot Richard, 'wat is Susanne vandaag weer mooi!'

'Dat is zij inderdaad.'

'Als een heilige zweeft zij over de aarde.'

'Als een heilige,' herhaalde Richard langzaam, en er was iets in zijn stem dat mij niet aanstond.

Het rijtuig hield stil. Richard begroette hen beleefd, maar reikte geen van beiden de hand. Op dat oogenblik viel het mij niet op; eerst later herinnerde ik het mij.

Toen ik Richard naar de kamer gebracht had, die hij gewoonlijk te O. bewoonde, vroeg hij mij, op een tusschendeur wijzend: 'Is de kamer hiernaast bewoond?'

'Ze is door Günther in gebruik,' antwoordde ik, 'maar zoo je liever geen buurman hebt, kan ik hem wel eene andere kamer laten gereedmaken.'

'Zijn nabijheid hindert mij niet.'

'Anders,' voegde ik er bij, 'hebt ge niets anders te doen, dan den sleutel in het slot om te draaien, en alle communicatie is verbroken.'

Het middagmaal liep stil ten einde. Richard's ernstig gelaat werd niet vriendelijker en Roquefeuille scheen verlegen, wat ik toeschreef aan Richard's grooten ernst. Susanne's stilzwijgendheid had voor mij niets bizonders meer.

Na het eten bleven wij nog een poosje in de woonkamer bijeen, totdat wij de koffie gebruikt hadden; later maakten wij met ons vieren eene wandeling door het park, waarbij Richard en ik vooruitliepen, op korten afstand gevolgd door Susanne en Günther. Het gesprek tusschen de beide laatsten was niet levendig en zij spraken te zacht om te kunnen verstaan wat zij zeiden; bovendien interesseerde het mij ook niet. Ook Richard was niet spraakzaam, maar na hetgeen hij mij op mijn eerste belangstellende vraag geantwoord had, mocht ik op geen verdere verklaring aandringen.

Spoedig nadat wij van de wandeling waren teruggekeerd scheidden wij. Susanne zei, dat zij zich vermoeid gevoelde, en trok zich terug, zonder meer in de woonkamer geweest te zijn. Richard, Günther en ik bleven nog een poosje bij elkaar.

'Welke is de beste trein om morgen vóór den middag weer naar de stad te gaan?' vroeg Richard.

'Als ge ons morgen werkelijk reeds weer verlaten wilt,' antwoordde ik, 'is er geen betere trein dan die van 8 uur; maar dan moet ge om halfzeven reeds van hier vertrekken. Misschien is je dat te vroeg?'

'Neen, dat schikt mij juist zeer goed,' sprak Richard. 'Ik wist niet dat die trein al zoo vroeg ging, anders had ik afscheid van je vrouw genomen. Wilt ge mij dus bij haar excuseeren?'

Ik knikte.

'En zal ik jou nog zien?'

'Ik breng je naar het station,' antwoordde ik. 'Buiten is halfzeven niet zoo erg vroeg.'

Daarop scheidden wij.

Ik voelde mij onverklaarbaar treurig gestemd; er was niets bizonders voorgevallen wat mij bedroeven kon, maar de groote ernst van Richard, de verlegenheid van Günther en Susanne's stilzwijgendheid hadden aanstekelijk op mij gewerkt. Geruimen

tijd kon ik geen rust vinden, en toen de slaap zich eindelijk over mij ontfermde, werd hij telkens door angstige droomen onderbroken.

Den volgenden morgen, op weg naar het station, scheen Richard vriendelijker dan den vorigen avond.

Het viel mij op, dat hij bij het afscheid bizonder hartelijk was. ‘Tot weerziens, mijn goede broeder,’ sprak hij, en teerheid lag toch niet in onzen aard. Ik herinnerde mij niet, dat wij ooit zoo plechtig van elkaar gescheiden waren.

‘Wij zien elkaar toch spoedig weer?’ vroeg ik, zonder een zekere onrust te kunnen verbergen.

‘Ja, stellig,’ antwoordde hij, ‘ik was daareven wat verstrooid. Natuurlijk ontmoeten wij elkaar spoedig weer. Tot weerziens!’

Deze verklaring stelde mij evenwel niet gerust. Er was iets gedwongens in Richard's houding, ook was het zijn gewoonte niet, om, toen de trein wegreed, nog eens uit het raampje te leunen en mij afscheid toe te wuiven. ‘Wat mag hij zich toch in het hoofd halen?’ vroeg ik mijzelf af, maar ik kon geen antwoord vinden.

Toen ik om halftien weer tehuis was, heerschte overal nog diepe rust. Susanne noch Roquefeuille hadden hun kamer verlaten. Ik zocht Susanne op; zij lag nog te bed en klaagde over hoofdpijn. Toen ik haar vroeg, of ik den dokter zou laten halen, verzocht zij mij, mij over haar niet ongerust te maken. Zij voelde zich alweer beter dan een uur geleden, en zou stellig spoedig beneden komen.

Daarop vertelde ik haar, dat Richard zonder afscheid van haar te kunnen nemen, weer vertrokken was.

‘Is hij alweer weg?’ vroeg zij. ‘Dat spijt me voor je, 't was dezen keer al een ongewoon kort bezoek. Ik hoop maar, dat geen onaangename zaken hem zoo spoedig van hier geroepen hebben?’

‘Gisteren zei hij mij al, dat hij vandaag weer weg moest, voor zaken, waar anderen niet mee te maken hadden. Hij was blijkbaar niet van plan nog meer te vertellen, en ik heb dus niet getracht het verder uit te vorschen, en bovendien heeft hij mij beloofd om over een paar dagen terug te komen.

Van Susanne begaf ik mij naar Günther, dien ik aan de schrijftafel vond zitten.

‘Ge zijt in den laatsten tijd een ijverig briefschrijver geworden,’ sprak ik lachend; ‘gisteren hebt ge den heelen middag met schrijven doorgebracht, en nu begint ge in den vroegen morgen er alweer mee.’

‘'t Zijn nog oude brieven, die ik beantwoorden moest, en daarvoor is op het land meer tijd dan in de stad.’

De uitdrukking van zijn gelaat paste volstrekt niet bij zijn luchthartige woorden. Hij zag er bleek en bezorgd uit, zooals ik hem nog nooit te voren had aangetroffen.

‘Ben je niet wel?’ vroeg ik.

‘Ik heb slecht geslapen,’ antwoordde hij, en onmiddellijk liet hij er op volgen:

‘Richard is zeker vertrokken?’

‘Ik heb hem zoo juist naar den trein gebracht. Heeft hij je niet goedendaggezegd?’

‘Gisteravond reeds hebben wij vóór zijn deur afscheid-genomen.’

Ik liet Günther weer alleen om hem in zijne correspondentie niet te storen, en trachtte wat afleiding te zoeken door naar een kennis te gaan, wien ik het een en ander te vragen had. Maar ik verstond nauwelijks wat hij mij zei, zoo vol was ik van de vreemde verhouding van Susanne, Richard en Günther, de drie personen, die mij met mijn moeder het naast aan het hart lagen.

Bij het twaalf-uurtje gaven Susanne en Günther zich zichtbaar moeite om opgewekt te schijnen, maar het wilde hen niet gelukken

Na dezen weinig prettigen maaltijd steeg ik te paard om mijn pachters een bezoek te brengen. Op den terugweg ontmoette ik een mijner buren, die mij zoo hartelijk uitnoodigde mij bij hem wat te komen verfrisschen - het was dien dag erg warm - dat ik zijne vriendelijke invitatie aannam. Hij liet mij een groote fabriek zien, die juist voltooid was en waar ik veel belang in stelde, daar ik sedert geruimen tijd mij had voorgenomen iets dergelijks te doen. Hiermede ging meer tijd verloren dan ik gemeend had, en toen ik weer te paard steeg om naar O. terug te keeren, zag ik, dat ik mij haasten moest om nog op etenstijd thuis te zijn.

Daar wachtte mij een verrassing. Een der bedienden gaf

mij een brier van Günther, waarin ik, na opening, ook een telegram vond. De brief luidde:

> 'Zoo even ontving ik inliggend telegram. Ik vermoed dat het een duel betreft. Ik moet dadelijk vertrekken om zoo mogelijk den sneltrein nog te halen. De afzender, dien ge niet kent, is een korpsbroeder van me. - In haast
> G.R.'

Ik las het telegram:

> 'In een zaak van gewicht heb ik je hulp noodig. Kom dadelijk, ge vindt mij in de club.
> MAX.'

Een jonge man die duelleeren wil en een vriend verzoekt hem daarbij behulpzaam te zijn, is niets buitengewoons. Ik ging dus naar mijn kamer om mij te verkleeden, want ik was door het harde rijden zeer warm geworden, en zocht daarna Susanne op. Ik vond haar in de woonkamer, reeds op mij wachtend.

'Hebt ge Günther nog gezien?'

'Natuurlijk!'

'Heeft hij je nog iets gezegd?'

'Stellig niet meer dan er in den brief staat, dien hij voor je heeft achtergelaten.

EEN DOUBLETTE. Naar een teekening van E. Sellmer.

Hij vermoedt dat zijn vriend verlangt, dat hij zijn secondant zal zijn. Hij betreurde het zeer geen afscheid van je te kunnen nemen, maar hij zei aan het dringend verzoek van zijn vriend gevolg te moeten geven, ge zoudt hem wel verontschuldigen.'

'Heeft hij je ook gezegd, wie Max is?'

'Een korpsbroeder van hem, maar zijn naam noemde hij niet, en ik heb hem er ook niet naar gevraagd.'

Susanne zat met haar rug naar het licht; haar gelaat kon ik dus niet zien, maar haar stem klonk kalm.

'Hoe voelt ge je?' vroeg ik verder. 'Is de hoofdpijn beter?'

'Nog niet geheel. Ge moet niet boos zijn als ik niet veel spreek en vroeg naar bed ga.'

'Waarom zou ik boos zijn, arm kind? Ik betreur het zeer en hoop dat ge spoedig weer beter zult zijn. Zou het niet raadzaam zijn als ik dokter Hertel eens liet komen?'

‘Neen, doe dat als 't u blieft niet, 't is heusch zoo erg niet. Als ik een rustigen nacht heb, zal ik morgen wel weer beter zijn.’

Daarna verliepen verscheiden dagen. Susanne zag er voortdurend lijdend uit en verzocht mij ten laatste den dokter te laten komen. Deze onderhield zich geruimen tijd met haar, maar bracht mij ten slotte de verblijdende tijding, dat haar niets ernstigs scheelde. Zij was wat zenuwachtig, waarschijnlijk door de warmte. Het verdiende aanbeveling met haar naar eene badplaats te gaan, maar zij zou ook stellig in O. genezen, als het maar wat minder warm werd.

Ik stelde Susanne voor met haar naar zee te gaan, maar zij sprak: ‘Laten we nog een paar dagen wachten, ik kan eigenlijk nergens beter zijn dan hier. Word ik evenwel hier niet beter, dan wil ik graag probeeren of verandering van klimaat mij ook goeddoet.’

Nadat er een week verloopen was, begon ik mij ongerust te maken, dat Richard niets van zich liet hooren, en reeds had ik het plan opgevat hem te schrijven, toen ik met een expresse bestelling een brief van hem kreeg. Susanne zat tegenover mij, toen hij mij overhandigd werd. Ik opende hem haastig en las de volgende woorden:

> ‘Daar de zaak niet geheim kan blijven, en het toch morgen in alle couranten zal staan, zoo deel ik je mee, dat ik mij genoodzaakt gezien heb, met Günther Roquefeuille te duelleeren, en ik hem gedood heb. Alle bizonderheden zult ge later vernemen, maar ik heb een dringende bede aan je: ‘Blijf voorloopig te O.; doe mij stellig dat genoegen, ik smeek er je om.
> R.’

Ik was hevig ontsteld. ‘Almachtige God!’ riep ik uit.

‘Wat is er gebeurd? Om Gods wil, wat is er gebeurd?’ bracht Susanne uit.

Zij greep den brief, dien ik nog in de hand hield. Ik liet haar begaan, want ik had alle vastberadenheid verloren. Zij verslond den inhoud van het korte schrijven; het viel haar uit de handen. Langzaam zonk zij achterover en was bewusteloos.

Ik droeg haar naar haar kamer en riep de kamenier, met wier hulp het mij na eenigen tijd gelukte, Susanne weer bij te brengen. Zij keek verward om zich heen, maar was toch weer bij kennis. Ik zond dadelijk om den dokter, en bleef naast het bed zitten, waarop Susanne met gesloten oogen en zoo bleek als een doode nederlag. Ik maakte er mij een bitter verwijt van, dat ik haar den brief had gegeven, zonder haar op het treurige nieuws, dat hij bevatte, voor te bereiden. Het was erg genoeg, om sterkere zenuwen dan die van Susanne te schokken.

Mijzelf had het diep getroffen.

Plotseling sloeg Susanne de oogen op.

‘Houd je toch kalm,’ sprak ik teeder. Zij maakte een beweging, als wilde zij mij de hand reiken - maar plotseling trok zij den half uitgestrekten arm terug en sprak smeekend:

‘Zie mij niet zoo angstig, zoo medelijdend aan, ik kan het niet verdragen. Wees niet boos over mijn zwakte, wilt ge?’

‘Waarom zou ik boos zijn? Wat verlangt ge van me? Spreek!’

‘Laat mij alleen.’

Ik stond dadelijk op, maar haar verzoek stemde mij recht treurig. Niettegenstaande haar zwakte scheen zij het te bemerken en sprak zacht:

‘Je bent er toch niet boos om, lieve?’

Ik sloop op mijn teenen de kamer uit, en zette mij toen neer, om in koortsachtige haast een telegram aan Richard op te stellen. Ik zei hem daarin, dat ik aan zijn verlangen zou voldoen, maar ook op een onmiddellijke verklaring aandrong.

(*Wordt vervolgd.*)

Het merkteeken
door M. de Vries.
(*Vervolg van blz.* 363.)

Toen glimlachte Ellie sarcastisch en akelig veel geleek haar lach op dien harer tante. ‘Maar *zou* hij besluiten om

JONG GEWEND, OUD GEDAAN. Naar de schilderij van D. Piltz.

met haar tante te trouwen? Was het haar in den laatsten tijd niet duidelijk gebleken, dat hij zijn zinnen op iemand anders had gezet?

‘En tante zelf had daar ook zeer goed erg in! Wat had ze zich in de laatste dagen aangesteld! Ellie kon haar nu nooit meer iets naar den zin doen! En had zij zich den vorigen avond niet achter de schermen moeten houden? Dat spelbreeksters-gezicht bedierf de stemming geheel, had haar tante gezegd. Maar hoezeer zou tante Jeanne's stemming bedorven geworden zijn, als ze had kunnen vermoeden, dat

haar vriend toch nog gelegenheid had weten te vinden om een paar woorden tegen haar nichtje te spreken? En welke woorden? De bedoeling was onmiskenbaar!

Zij, Ellie, had zich angstig afgewend en was hem ijlings ontvlucht... Hoe dwaas, welbeschouwd, want was de zaak in elk geval niet waard om in overweging genomen te worden? Van leeftijd kon hij haar vader zijn en voor het overige zeide het reeds genoeg, dat hij tot de intieme kennissen harer tante behoorde; maar hij werd voor zeer rijk gehouden en karig scheen hij niet te wezen, dus zou zij als zijn vrouw in weelde kunnen leven. In weelde leven, zij, die van haar geboorte af doodarm was geweest; die elke kruimel brood, elk stukje kleeren van anderen had moeten ontvangen!

Weg dan voortaan met het wikken en wegen voor de huishouding van een ander! en weg dan ook met de zorg voor haar tantes toilet! Alles in het vervolg voor zichzelf en voor zichzelf alleen! Haar schâ zou ze inhalen, zooveel ze kon, met volle teugen zou ze drinken uit den beker, die haar zoolang onthouden was geworden! Ze zou genieten van haar jonge leven en zich laten vieren, zij, de paria, die door haar medescholieren reeds gemeden werd, alsof ze een melaatsche ware, en wier pogingen om een betrekking te krijgen en zich alzoo onafhankelijk te maken van haar tante, even vroeger bij aanvankelijk succes, nog tot tweemaal toe waren afgestuit op haar afkomst. De dochter van haar vader wilde men niet in zijn huis hebben, de dochter van een gewezen tuchthuisboef duldde men niet bij zijn kinderen. Haar aanwezigheid zou elke omgeving bezoedelen en die kinderen zou zij besmetten met de ondeugden van haar geslacht. Wat haar oom en tante Marie vroeger ook anders beweerd mochten hebben, de wereld scheen aldus over haar te oordeelen.

Maar nu had zich eensklaps een andere toekomst geopenbaard. Geen genade zou het meer zijn en ook geen dulden. Zij zou staan aan het hoofd van haar eigen huishouding en de eerste zou zij wezen in haar eigen woning.... En wreken zou zij zich op heel die wreede wereld, zooals zij door haar huwelijk zich dan alreeds op haar tante gewroken had.'

Fletsheid en loomheid waren verdwenen, een blos overtoog het jeugdige gelaat, en fier in het bewustzijn van haar macht richtte Ellie zich overeind. Ze was mooi, zooals ze daar stond, maar die schoonheid zou van korten duur zijn, want enkele minuten later verborg zij het aangezicht in de handen en van haar triomf was weldra niets meer over.

Te midden harer overpeinzingen was eensklaps voor haar verrezen het beeld van den man, door wien zij haar droomen verwezenlijkt moest zien; de man met zijn breed, plomp figuur, zijn diamanten speld in de veelkleurige das, zijn zwaren gouden horlogeketting met charivari en met zijn ring met brillanten, prijkende aan een zijner dikke vingers. Met zijn listige, schier in zoomen van vet verborgen oogjes had hij haar met kwetsende gemeenzaamheid toegelonkt en weldra waande zij zijn paarsrood gelaat vlak bij het hare te zien. Toen was haar geheele wezen in opstand gekomen tegen de nadering zijner vleezige en glimmende lippen en verschrikt was zij achteruitgedeinsd. 'Vrij zijn, in weelde leven!.... en ziel en lichaam verkocht hebben! Dag uit dag in bij en met dien man te zijn en haar eigen voelen en denken gestadig ten offer te moeten brengen aan het zijne!.... Zoo dikwijls het hem zou lusten door haar eigenaar gegrepen en tegen zijn heet lichaam gedrukt te worden, om daarna onder den walm van zijn naar den drank riekenden adem, zijn liefkoozingen te moeten verduren!... Geacht en gevierd zijn, door wie? Als het dezelfden niet waren, dan toch

door dezelfde soort van menschen, als de kennissen harer tante, de leden van den kring of van een dergelijken kring, als waarvan haar oom zooveel verdriet had gehad? Een verdriet, waarvan ze na zijn dood, toen haar tantes vrienden meer bij hen aan huis waren gekomen, eerst recht de reden was gaan beseffen....

'Oom, hoe kon ik een oogenblik....' snikte Ellie. 'Ja, hoe kon zij zich aan zulke gedachten overgeven, zoo de achting voor zichzelf op het spel zetten?.... Hoe zou zij tante Marie en hoe zou zij haar neven..... Dirk vooral! ooit weer in het gelaat kunnen zien, zonder dat het hare door een blos van schaamte werd overtogen?'

Even later pelde mevrouw Jeanne een eitje. Of het hard of zacht was, zij zou zich dien morgen daar even weinig aan gelegen laten liggen, als ze gedaan had aan den smaak van de thee, die ze een oogenblik vroeger had gedronken. Haar oogen dwaalden naar het pakje, dat Ellie bezig was open te maken. Dat pakje, ze wist het, bevatte nog zooals ze uit den winkel gekomen waren de zakdoeken, die haar nichtje voor haar uit de hand zou zoomen. 'Ze had er wel al een paar klaar kunnen hebben,' meende mevrouw, 'heel best!' Maar ook daarvan zou Ellie op dat oogenblik niet hooren, want van de zakdoeken richtte mevrouw Jeanne voor de zooveelste maal haar blik op Ellie's gelaat en de sporen van droefheid, die daarop nog duidelijk zichtbaar waren, hadden mevrouw gebracht en hielden haar in een zeldzaam goed humeur. De overpeinzingen van haar nichtje schenen niet van aangenamen aard geweest te zijn; dat karretje ging dus niet op een zandweg!.... Maar zij zou oppassen, zoo beloofde mevrouw Jeanne zichzelf en een oog in het zeil houden, want het nest was slim genoeg, en die gek verliefd tot over zijn oude ooren!.... Ja, mevrouw Jeanne zou oppassen.

* * *

In een onaanzienlijke buurt van een groote stad verhuurde op dienzelfden tijd een zekere juffrouw 'tijdelijke' apartementen, twee ineenloopende kamers, of indien men dat verkoos, een van de twee en de tusschendeur op slot. Vervolgens waren er voor de logees nog een paar kleine kamers beschikbaar. Nu was het een feit, dat aan No. 70 het huisbordje altijd was aangeslagen en het was eveneens een feit, dat de kamers bijna nooit bezet waren.

Een derde feit liet zich vinden in de omstandigheid, dat de juffrouw wel aan mannen, maar nooit aan vrouwen wilde verhuren. Zoo er zich iemand van het vrouwelijk geslacht had aangemeld, al had ze een certificaat van goed gedrag kunnen overleggen, of indien een der gewezen logees het bij een volgende gelegenheid in zijn hoofd had gekregen om met zijn vrouw terug te komen, en hij de huwelijksakte in zijn zak had gehad, dan kon zoowel de vrouw als het echtpaar zich overtuigd houden, zonder eenige nadere toelichting teruggewezen te worden, ook al waren de verlangde apartementen op dat oogenblik onbewoond.

Die afkeer van vrouwelijke logees, zoo duidelijk bij de juffrouw merkbaar, dateerde reeds van een aantal jaren terug, van na een zeker tijdperk, waarin het huisbordje weggenomen was geweest, ofschoon de juffrouw gedurende al dien tijd slechts één en - het zij tevens vermeld - denzelfden commensaal had gehad.

Maar al viel het te constateeren van welken tijd die afkeer dagteekende, wat de reden aanging was het steeds bij gissingen gebleven, daar de juffrouw, de eenige, die in deze inlichtingen had kunnen verstrekken, zich er nooit over uit had willen

laten, welke pogingen men in verloop van tijd ook reeds had aangewend, om haar over dat onderwerp aan het spreken te krijgen.

Als er iemand was geweest die, afgegaan op het bovenstaande, de meening had gegrond dat de juffrouw, ook wat het gehalte van haar mannelijke logees betrof, zich uiterst kieschkeurig betoonde, die iemand zou zich deerlijk vergist hebben. Het was een erkend feit, dat bij de logees van de juffrouw strenge deugd doorgaans niet de voornaamste factor was, en tevens was het een feit, dat niemand die lui beter op hun rechte waarde wist te schatten dan de juffrouw zelf,

ook al zag zij den persoon in kwestie voor den eersten keer. Als ze daarover ondervraagd was geworden, zou zij geantwoord kunnen hebben, dat zij bij haar weten zich op dat gebied slechts éénS had vergist en een doortrapten schurk voor een knap maar ongelukkig man had aangezien. Maar ofschoon na dien tijd het geval eerder omgekeerd plaats had kunnen hebben en de juffrouw een knap man voor een schurk had kunnen taxeeren, dient het vermelding, dat als de verlangde kamer disponibel was, zij bijna nooit iemand afwees. Alleen hadden haar logees zich aan twee voorwaarden te onderwerpen: er moest telkens voor een zekeren tijd vooruitbetaald worden en het wás niemand toegestaan, welke reden hij daarvoor ook mocht kunnen aánvoeren, om een voet in de particuliere vertrekken van de juffrouw te zetten, de keuken daaronder begrepen. Hij, die zich op dit laatste punt aan overtreding schuldig maakte, kon zich overtuigd houden, geen tien minuten later de juffrouw in zijn kamer te zien verschijnen, met een lei, waarop nauwkeurig was uitgerekend wat hem nog toekwam van de vooruitbetaalde dagen. Met dat bedrag kon hij onmiddellijk vertrekken, in het bewustzijn, dat de deur van dat bij een zekere klasse inderdaad zeer gewilde kosthuis in het vervolg voor hem gesloten zou zijn.

Er waren glossen op gemaakt en de moedigsten onder de moedigen hadden er weddenschappen over aangegaan, maar voor spot had de juffrouw zich ongevoelig getoond en de wedders hadden aan het kortste eind getrokken, onverschillig of ze voor of tegen hadden gewed, en zoo was het langzamerhand een aangenomen feit geworden, waartegen slechts een enkele nieuweling zich nog durfde verzetten.

Bij de entrée ging het kort en bondig in zijn werk. Was de persoon, die zich aanmeldde, een oude bekende, zoo luidde zijn vraag slechts: ‘Vrij?’ en indien zij daarop toestemmend kon antwoorden, noemde de juffrouw de kamer, waarover zij te beschikken had. Als de ambieerende echter nog nooit bij haar was geweest, vestigde zij, op zijn vraag naar logies, even den blik op hem.

‘Dat wijf bekijkt een mensch van buiten en van binnen,’ werd er wel eens niet zonder verontwaardiging gezegd, en indien het onderzoek naar genoegen uitviel, werden in de kortst mogelijke bewoordingen de voorwaarden uiteengezet, waarna men slechts had toe te stemmen of heen te gaan

Aan de particuliere aangelegenheden van haar logees liet de juffrouw zich al zeer weinig gelegen liggen. Op dat punt toonden de beambten van de politie heel wat meer belangstelling, daar het niet zelden voorkwam, dat zij No. 70 voorbedachtelijk met een bezoek vereerden. Of het nacht of dag was, de deur werd altijd even spoedig en even wijd voor hen geopend en op hun vragen antwoordde de juffrouw steeds op de meest afdoende wijze. Lieten zij haar echter verder ongemoeid, dan ging ze haar weg alsof ze alleen in huis was en er geen politiebeambten of verdachte logees bestonden.

Slechts eens had zij zich gevoeliger betoond. Het was bij gelegenheid van een ernstige zaak, de ontvreemding van een groote partij diamanten, dat een paar beambten, hetzij zij wel of niet buiten hun boekje gingen, er toe hadden besloten, om ook haar particuliere vertrekken te doorzoeken. De kamerdeur was even wijd voor hen geopend geworden als de voordeur, en de juffrouw liet hen naar hartelust alle hoeken en kanten doorsnuffelen. Maar toen zij reeds een oogenblik bezig waren, gleed er een zonderlinge trek over haar anders zoo onbeweeglijk gelaat en in merkbare spanning zag zij toe, toen men een zekere kast was genaderd. Oogenschijnlijk bevatte die kast niets bijzonders; er hingen eenige vrouwenkleeren aan den muur en daaronder

stonden een paar hoededoozen. Maar een van de van dienstijver blakende beambten scheen het niet te gering te achten om ook dat alles aan een deugdelijk onderzoek te onderwerpen. De kleeren werden aan alle kanten bevoeld en betast en er werd zelfs een cent te voorschijn gebracht, die in een der japonzakken was blijven zitten. Toen kwamen de doozen aan de beurt. Inmiddels was alle kleur uit het gelaat van de juffrouw geweken en instinctmatig maakte ze een afwerende beweging.

De eerste doos bevatte een ouden hoed. Half boos en ook een weinig beschaamd, dat al hun moeite waarschijnlijk zou blijken tevergeefs te zijn, vroeg de man met een ironischen blik op het op zijn hand balanceerende ding, of dat van het laatste seizoen was. Geen antwoord bekomende, wierp hij het weer in de doos en meende hij met een toespeling op de andere doos de kast te sluiten, toen zijn collega hem tegenhield en met een nadrukkelijke beweging naar de zoo zichtbaar ontstelde eigenares, zich vooroverboog om de nog niet doorzochte doos te voorschijn te halen. Toen kwam er verandering in de houding van de juffrouw; zij naderde een paar stappen en zwaar hijgende bracht ze er met moeite uit: ‘Dat niet.... ik zweer het, daar is niets bijzonders in!’

‘Dat zullen we eens kijken, moeder!’ zeide de eerste man, plotseling opluikend in den overgang van teleurstelling naar een bijna-zeker-zijn van slagen, terwijl de andere, zonder zich aan de woorden van de juffrouw te storen, het deksel reeds van de doos had genomen. En even later - daar lagen ze een voor een er neergeworpen, de miniatuurkleeding-stukjes, die daar jarenlang geborgen waren geweest!

De doos was leeg; de eene man, in de meening verkeerende dat de juffrouw een loopje met hen had willen nemen en haar ontsteltenis dus slechts comedie was geweest, schold en dreigde, terwijl de andere, nog met een laatste woeling van zijn hand in het hoopje goed, zijn teleurstelling trachtte te verbergen onder ruwe scherts.

De woorden van den eerste schenen de woorden van de juffrouw voorbij te gaan, maar bij een der kwetsende uitingen van nummer twee begonnen de aderen op haar voorhoofd te zwellen, en plotseling de hand opheffende, scheen het, alsof ze den spotter in het lachende gelaat zou slaan. Toen echter liet zij haar hand weer dalen en slechts met een beweging van haar hoofd wees ze naar de deur. De mannen gingen, - wat zouden zij er langer doen, alles was doorzocht, en wist men, waartoe zoo'n gek wijf soms in staat was?

Zoo'n grootje!... Wat deed het er toe of zoo'n portret honderd jaar geleden een ongelukje had gehad?...

De kamerdeur knarste achter hen in het slot. Alsof het leven uit haar geweken was, zoo zat de juffrouw een poos op een stoel; daarna stond zij op, en na wild het kindergoed weer in de doos geworpen te hebben, smakte ze die weer in de kast. Toen ging ze aan haar werk. Maar den anderen ochtend, nog heel vroeg, toen haar logees nog sliepen of pas gaan slapen waren, verliet zij haar bed en al spoedig haalde ze de doos weer te voorschijn. Zij begon de kleertjes er uit te nemen; langzaam trok zij ze op, stuk voor stuk, en streelend streek ze elk stukje glad.

Ze slikte een paar malen, alsof ze iets weg te slikken had, en twee dikke tranen drupten langs haar wangen. Toen nam ze een schaar en weldra was het hoopje goed een hoopje reepen en rafels geworden. Een half uur later was het verbrand.

Tegen de beambten van de politie was de juffrouw na dien tijd zoo mogelijk nog kariger in haar woorden dan vroeger.

(*Slot volgt.*)

Pompeï in den tegenwoordigen tijd.
Met illustratiën.
(*Vervolg en slot van blz.* 365.)

Deze herinneringen aan Pompeï op het oogenblik, dat het verwoest werd, zouden veel talrijker zijn, als van den beginne af de opgravingsmethode van signor Fiorelli in practijk ware gebracht. In het huis van Diomed bijvoorbeeld, dat een van de eerste gebouwen is dat in de laatste eeuw werd opgegraven, werden achttien personen - Diomed zelf, zijn vrouw en kinderen benevens slaven - gevonden, die omgekomen waren in een diep gewelf, dat men waarschijnlijk als een veilige wijkplaats beschouwd had tegen den aschregen.

Gedurende de laatste twintig jaar zijn er zoo ongeveer een veertigtal gebouwen uitgegraven, waarvan sommigen in vele opzichten niets waard zijn.

De laatste aschlaag

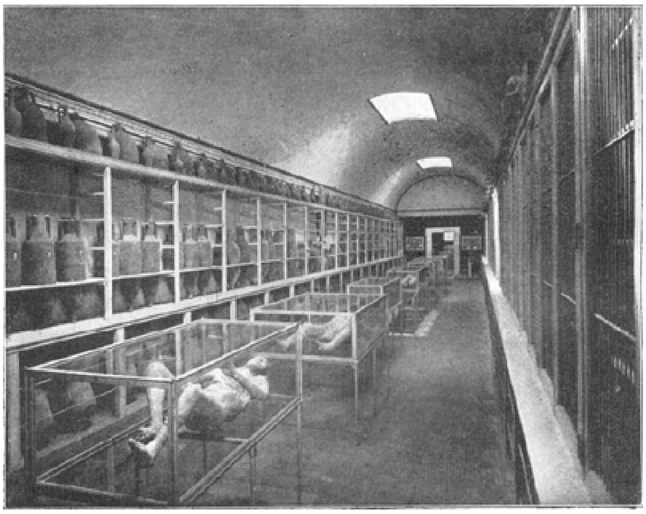

SLACHTOFFERS DER UITBARSTING. (MUSEUM VAN POMPEÏ.)

van verschillende huizen werd op één dag tegelijk verwijderd (25 Sept. '79) toen de Napolitaners, met de luchthartigheid hun eigen, den achttienhonderdsten gedenkdag vierden van de verwoesting van Pompeï met een feest tusschen de ruïnen.

Het 'Huis van het Eeuwfeest' was de naam, dien men aan het belangrijkste gebouw der laatste opgravingen gaf. Het is een particulier huis van middelmatige afmetingen, maar een van de best gedecoreerde van heel Pompeï.

Een groote kamer was geschilderd in navolging van een aquarium, en er werden ook ondergrondsche kamers aangetroffen, waarvan men het gebruik slechts kan gissen. Op de muren van andere kamers trof men koddige figuren aan van op stelten loopende dwergen, en in de *peristyle* (ronde zuilengalerij), in welks midden men een vischvijver aantrof, werd het bronzen beeld gevonden van een dronken boschgod.

Een winkel, op denzelfden dag uitgegraven, houdt men voor dien van een vogelhandelaar en zaadkoopman. Men trof er aan: kooitjes met drinkbakjes, geraamten van verschillende vogels en versteende overblijfselen van zaad.

Het huis van een lakenkoopman, dat men later blootlegde, bevestigde slechts het vermoeden, bij vroegere ontdekkingen opgedaan, dat de lakenindustrie toen in de Romeinsche steden in een tijdperk van bloei verkeerde.

In het huis van een bankier heeft men aangetroffen de eenige geschreven documenten, die niet verbrand zijn door de heete asch ten tijde der uitbarsting. Op het eerste gezicht werd het verkoolde papier slechts als houtskool beschouwd, maar het oog van een deskundige bracht eerst de waarde aan het licht. Er werden 132 geteekende quitanties gevonden, afgegeven aan Caecilius Jucundus den bankier; na veel moeite en inspanning heeft men er 127 geheel of gedeeltelijk ontcijferd.

Het huis van Jucundus, dat, hoewel verondersteld wordt dat het in een armoediger deel der stad gelegen is, vertoont toch teekenen van welvaart en rijkdom. Het bevat een fresco, Orpheus voorstellende, die door zijn heerlijke muziek wilde beesten, boomen en rotsen om zich vereenigt; dit moet een navolging zijn van een fresco in de catacomben van Rome. Het bevat ook een of meer inscripties op de muren, maar deze schijnen niet zoo belangrijk te zijn als anderen die men reeds wereldkundig gemaakt heeft. De beste dezer inscripties, evenals de meeste dingen in Pompeï, hebben betrekking op de liefde; zoo bijvoorbeeld luidt er een: ‘Mocht ik sterven, als ik wenschte een god te zijn zonder u.’ Een ander is overgezet in de volgende woorden: ‘Victoria, ik wensch u geluk, en waar ge ook moogt gaan, hoop ik dat ge prettig zult kunnen niezen.’ Toen reeds schijnt men in Zuidelijk Europa de grappige gewoonte gehad te hebben, elkaar bij het niezen geluk te wenschen.

Het huis van de Vettiï - de naam werd evenals in vele andere gevallen afgeleid naar de inscripties op de muren - is een van de belangrijkste der laatste ontdekkingen.

Het werd beschouwd als een uitstekend model van een weelderig ingericht Pompeïaansch huis met zijn *atrium* of familiesalon, *peristyle* of zuilengalerij, en *triclinia* of eetkamers, allen zonder uitzondering voorzien van met marmermozaïek ingelegde vloeren en rijk versierde wanden.

In dit huis werden, behalve een aantal mooie teekeningen en beelden, aangetroffen twee bronzen koffers en een aantal koperen keukengereedschap en andere huishoudelijke artikelen.

In de onmiddellijke nabijheid van dit huis bevindt zich een ander, waaraan de ex-koningin van Italië Margaretha haren naam gegeven heeft. Dit is voornamelijk merkwaardig om zijn schilderij, voorstellende Narcissus badende met nimfen en godinnen, en waarbij Narcissus zich *niet* in het water spiegelt. Het aangrenzende huis is van veel waarde, omdat het op verschillende paneelen een compleet schilderij bevat, voorstellende een Romeinsche eetkamer. Een derde gebouw in dezelfde nieuw uitgegraven wijk werd waarschijnlijk

gerepareerd op het oogenblik dat de uitbarsting plaats had. Te midden van het puin lag een hoop kalk, waar middenin een *zuppa* (spa) van een werkman stak.

Het geheele oppervlak van het eigenlijke Pompeï is het eigendom van den Italiaanschen Staat, en buiten die grenzen is er weinig of niets uitgegraven, want voor particulieren zijn er aan de blootlegging te veel kosten verbonden, en bestaat er te weinig kans iets goeds te vinden.

Toch werd een grondeigenaar, die in 1885 voor eigen rekening buiten de Stabiaansche Poort gravers aan het werk zette, beloond met de ontdekking van een kostbaren, antieken ketting van paarlen en smaragden, dien hij voor een aanzienlijke som aan het Museum te Napels verkocht.

De ketting werd gevonden op een van de tweehonderd lijken, die op deze plaats ontdekt werden.

Het is evenwel zeer goed mogelijk dat de opdelving van de voorsteden van Pompeï een zeer loonende onderneming zou zijn voor den een of anderen rijkaard, die voor dit doel geld overhad. Buiten de Nucerische Poort bijvoorbeeld heeft men een aantal graven gevonden,

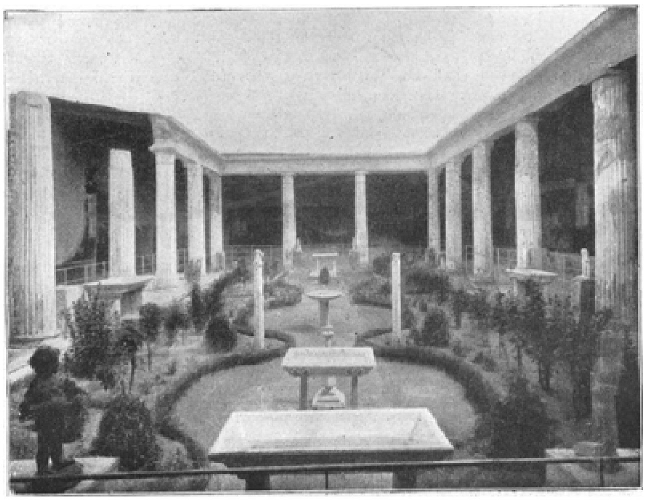

ZUILENGALERIJ IN HET HUIS DER VETTIÏ, IN 1895 ONTDEKT.

die waarschijnlijk bestemd waren de asch te ontvangen van minder rijke Pompeïers, en een interessante gelijkenis vertoonen met de lange straat van graven, die een even indrukwek kend als naargeestig entree vormt naar de begraven stad. Zij zijn van steenen gemaakt en daarna bepleisterd en geschilderd.

Wat de laatste opgravingen aangaat, hiervan heeft men veel minder laten verhuizen naar de toch reeds overvolle zalen van het Napelsch Museum. Fresco's, mozaïeken enz. zijn gebleven op de plaats waar zij gevonden zijn, voor zoover zij althans niet aan regen en wind zijn blootgesteld, daar, volgens de meening van signor Fiorelli, Pompeï zelf veel interessanter en leerrijker is dan eenig ander museum zou kunnen zijn.

Bij een vroegere periode zijn er helaas vele fresco's en mozaïeken, die men niet weggenomen had, verloren gegaan, en het zachtere pleisterwerk is geheel verdwenen.

Tegenwoordig evenwel is men er op uit om de oude stad zooveel mogelijk in haar vroegere gedaante te herstellen - zooals bijvoorbeeld de bloemen en fonteinen die men in de *peristyle* in het huis der Vettiï heeft aangebracht.

De best geslaagde poging die men in deze richting aanwendde is evenwel door zeer velen afgekeurd; namelijk de viering van het achttiende eeuwfeest van de verdwijning der stad, waarvan hierboven reeds sprake was, toen Napelsche schoonen ververschingen uitdeelden in de kleederdracht van Pompeïaansche jonge dames. Ook verhieven zich stemmen tegen een ander feest, dat in 1884 in Pompeï plaats had; er werden namelijk Romeinsche spelen uitgevoerd in het oude Amphitheater, waarvan de opbrengst moest dienen ter ondersteuning van slachtoffers bij een aardbeving.

Het interessantste wat de bezoekers evenwel zien kunnen, is, wanneer de gravers aan het werk zijn en een mozaïek of fresco opdelven, die bijna twee duizend jaar begraven zijn geweest.

Maar of er te Pompeï gewerkt wordt of niet, het heeft toch altijd voor de bezoekers veel aantrekkelijks, dat men in ieder andere plaats ter wereld tevergeefs zoekt.

Zwijgen.
Novelle uit het Duitsch van Rudolf Lindau.
(*Vervolg van bladz.* 368.)

Nog dienzelfden avond kreeg ik antwoord: ‘Gij zult een volledige verklaring hebben, maar het is niet mogelijk die in eenige woorden te geven. Heb geduld tot overmorgen. Blijf in O.’

De dokter, die Suzanne bezocht had, stelde mij gerust over haar toestand. Mijn vrouw was ten gevolge van een sterke zenuwachtige aandoening op 't oogenblik zeer zwak, maar het zou spoedig genezen. Zij wenschte alleen te zijn, iets wat door haar toestand zeer goed te verklaren was. Men moest haar haar zin geven, en haar niet door tegenspraak noodeloos opwinden. Bovendien had hij kalmeerende middelen voorgeschreven, en zonder twijfel zou zij binnen korten tijd vast inslapen en eenige uren rust genieten. Dat zou haar goeddoen. Als het mij evenwel kon geruststellen, dan was hij bereid dien nacht te blijven, om in haar nabijheid te zijn. Ik verzocht hem dit te doen. Na verloop van twee uur kwam hij weer in mijn kamer, en deelde mij mee, dat Susanne sliep. Als ik haar zien wilde, dan was het nu het juiste oogenblik.

Voorzichtig betrad ik met hem Susanne's slaapkamer, die in halfdonker gehuld was. Wat was zij zeldzaam mooi: het bleeke, fijne gelaat, met de diep ingezonken, gesloten oogen, omlijst door het golvende blonde haar. Haar mond was een weinig geopend en liet de punten van haar sneeuwwitte tanden doorschemeren. Zij haalde kort en onregelmatig adem. In haar aanschouwen verzonken, bleef ik geruimen tijd aan het voeteneind van het bed staan. Mijn hart was van vrees vervuld. Als zij eens stierf!

De dokter stootte even aan mijn arm en wenkte mij de kamer weer te verlaten. Ik volgde hem.

Aan slapen kon ik niet denken, en een groot deel van den nacht bracht ik door met in 't park rond te dwalen,

maar steeds werd ik door een onzichtbare macht weer teruggedreven naar de deur, waarachter Susanne sliep. Ik legde er mijn oor tegen, maar vernam geen geluid.

De tijding, die de dokter mij den volgenden morgen bracht, was geruststellend, maar tevens herhaalde hij het verzoek, de zieke alleen te laten. Het viel mij zwaar, aan dat verzoek te voldoen, maar toch deed ik het.

En zoo, ongerust over Susanne, bedroefd over den dood van Günther en bekommerd over het lot van mijn broeder, verliep de lange dag en de eerstvolgende lange nacht.

Den dag daarop kwam Richard's brief, een zeer omvangrijk schrijven. Richard vertelde mij tot in de kleinste bizonderheden, dat Roquefeuille hem in de club, waar zij elkaar den volgenden dag nadat zij O. hadden verlaten ontmoet hadden, met opzet zoo geplaagd had, dat hij geëindigd was met hem een beleedigend antwoord te geven. Daarop had Roquefeuille hem laten uitdagen.

De onderhandelingen van de secondanten hadden evenwel tot geen resultaat geleid, daar Roquefeuille zulke straffe voorwaarden gesteld had, dat zijn eigen secondant geweigerd had er gevolg aan te geven; hij had zich evenwel bereid verklaard, ze Richard's secondant mee te deelen. Deze had eveneens verklaard dat Roquefeuille's voorwaarden in geen rechtvaardige verhouding stonden tot de aanleiding van het duel, en dat hij het niet met zijn geweten vereenigen kon, daarop in te gaan.

Roquefeuille's verdere pogingen om een secondant te vinden, die zich naar zijn wenschen zou schikken, waren vruchteloos geweest.

Allen, tot wie hij zich gewend had, waren het er over eens, dat het voorval in de club best uit de wereld te helpen was, met het aanbieden van verontschuldigingen van beide partijen, in het uiterste geval door een duel met zeer gemakkelijke voorwaarden.

Daarop was Roquefeuille naar zijn eersten vriend teruggegaan, en had dezen gevraagd om Richard over te halen zijn toestemming te geven dat het tweegevecht op Belgisch grondgebied zou plaats hebben. Daar had Roquefeuille een bloedverwant in het leger, die hem wel zou willen helpen en eveneens in de gelegenheid zijn zou, een zijner kameraden te overreden om als secondant van Richard op te treden.

‘Mijn getuige,’ zoo ging Richard in zijn brief letterlijk voort, ‘zei mij: Ik deel u dit slechts ter informatie mee, en voeg er tevens bij, dat ge volstrekt niet verplicht zijt, gevolg te geven aan het dwaze verlangen van uwen tegenstander. U bent volkomen gerechtvaardigd, nadat ge u bereid verklaard hebt, den heer Roquefeuille voldoening te geven. Het feit, dat hij bij niemand zijner kennissen hulp heeft kunnen krijgen, toont voldoende, dat men zijn wijze van optreden niet goedkeurt, zoo iets kunt ge ignoreeren.’

Ik was evenwel niet van plan het te ignoreeren.

‘Graaf Roquefeuille weet zelf het best, wat er tot herstel zijner eer noodig is,’ antwoordde ik. ‘Laat hem dus weten, dat ik met zijn voorstel genoegen neem.’

Mijn vriend verwijderde zich om aan mijn opdracht gevolg te geven. Zes en dertig uur later kreeg ik een voor mij alleen begrijpelijk telegram, waarbij ritmeester N. mij rendez-vous gaf, aan een klein Belgisch grensstation.

Onverwijld vertrok ik, en trof op de bepaalde plaats den heer N. aan, in wien ik een ernstigen, verstandigen man leerde kennen. Van alles, wat hij weten moest, was hij op de hoogte. Om welke redenen Roquefeuille en ik het oneens geworden waren, scheen hem weinig te bekommeren, hij hield alleen rekenschap met het feit, dat Roquefeuille zich door mij zwaar beleedigd achtte, en dat ik bereid was hem daarvoor

de verlangde voldoening te geven. Daarna volbracht hij snel alle formaliteiten, en verkreeg mijn toestemming dat het duel zou plaats hebben, op de door den getuige van mijn tegenpartij gestelde voorwaarden. Den volgenden morgen kort na zonsopgang had het plaats in een klein bosch, in tegenwoordigheid van de beide secondanten, een onpartijdige getuige en twee militaire doctoren.

Alle voorbereidselen waren spoedig afgeloopen. Op het laatste oogenblik deed de onpartijdige getuige het voorgeschreven verzoek tot verzoening, maar nadat dit geweigerd was, werden Roffuefeuille en ik tegenover elkander geplaatst om op het commando te wachten.

Het klonk na verloop van weinige seconden. Wij schoten tegelijk. Ik hoorde Roquefeuille's kogel langs mijn oor snorren, en op hetzelfde oogenblik zag ik hem neerstorten.

Ik bleef op mijn plaats staan, daar ik geen plan had deelneming te toonen in het lot van een man, die een halve minuut geleden mij nog naar het leven gestreefd had, hoewel ik hem nooit iets kwaads had toegevoegd.

De andere aanwezigen liepen naar den gevallene toe en omringden hem. Een minuut ongeveer was alles stil. Toen wendde de onpartijdige getuige zich tot mij en wenkte mij naderbij te komen. Ik had slechts tien passen te loopen en ik stond voor den stervende. Mijn kogel had hem in het hart getroffen. Zijn oogen waren gebroken, en een minuut later blies hij den laatsten adem uit.

De onpartijdige getuige zei met eenigszins heesche stem: ‘Ik verklaar, dat de regels van het duel ten strengste in acht genomen zijn.’ - ‘Alle regels zijn ten strengste in acht genomen,’ herhaalden de beide getuigen langzaam.

Toen nam de ritmeester von N. mij terzij en sprak: ‘De heeren zullen nu verder wel alles regelen wat gebeuren moet; het is maar beter, dat gij u verwijdert.’

Daarop nam ik afscheid van de vier andere heeren en begaf mij, door von N. vergezeld, naar het station. Een lokaaltrein, die spoedig daarop aankwam, bracht mij binnen een half uur over de grenzen.

Den volgenden morgen, wel te verstaan gisteren, bevond ik mij weer in mijn woning, waar ik nu de gevolgen van het voorgevallene in België zal afwachten. Ik ben geen rechtsgeleerde genoeg om te weten, of men mij hier voor het gerecht kan dagen voor een duel dat op vreemden bodem heeft plaats gehad, maar ik zal het nu spoedig genoeg weten. Ik vrees wel dat ik in hechtenis genomen zal worden, daar ik niet van plan ben mij door de vlucht aan de gevolgen mijner daad te onttrekken. Ik zal voorloopig hier blijven om af te wachten wat er met mij zal gebeuren en voornamelijk ook om valsche geruchten, die er omtrent de zaak in omloop zijn, te kunnen weerspreken. Dit is ook de reden, waarom ik je verzocht heb, en nog eens dringend verzoek, in O. te blijven. Ge kunt hier niets voor mij doen en ik wil voorkomen, dat je naam in welk opzicht dan ook in verband gebracht wordt met het duel. Zoodra de gemoederen gekalmeerd zijn, kom ik bij je, of verzoek je hier te komen.’

Geen woord van berouw over den dood van den armen Günther, geen woord van verontschuldiging over de bloedige daad! Slechts een droge opsomming van feiten, zooals een politiebeambte zou gedaan hebben. Ik was ongerust, maar schikte mij naar Richard's wensch om voorloopig te O. te blijven, en dat des te bereidwilliger, daar het mij zeer zwaar zou zijn gevallen de zieke Susanne te verlaten.

Het herstel van de zieke vorderde zeer langzaam; eerst na verloop van vier dagen mocht ik haar kamer weer betreden. Ik was verschrikt van de groote verandering, die er in dien korten tijd met haar had plaats gehad. Zij ontving mij met een verbazend

treurig en vermoeid lachje en sprak: ‘Wat zult ge mij wel zwak vinden, maar wees niet boos op mij!’

Ik was diep geroerd en dat las zij wel in mijn oogen, want zij zei weenend: ‘Wat zijt ge toch goed, ik zal er je tot aan mijn dood toe dankbaar voor zijn.’

Den volgenden dag schreef ik een korten brief aan Richard. Het was het eerste onvriendelijk schrijven, dat hij in zijn

leven van mij ontvangen had, en hij liet het onbeantwoord. Eigenlijk was ik hierop voorbereid geweest, maar het deed mijn verbittering tegen hem nog toenemen. Ik wilde het niet als eene verontschuldiging voor hem laten gelden, dat Roquefeuille begonnen was met hem te sarren, hem daarna uitgedaagd, en in een duel naar het leven gestreefd had. Richard was wel tien jaar ouder dan Günther en bovendien een verstandig, kalm mensch. Het was zijn plicht geweest de onverstandige uitdaging van zijn tegenpartij niet aan te nemen; bovendien had hij van de gelegenheid, die hem geboden werd om Günther te dooden, met onverklaarbaren ijver gebruik gemaakt en hij had hem gedood. Van een ongeluk kon hier geen sprake zijn, want Richard was op het pistool een schutter van den eersten rang. Hetgeen hij gedaan had, scheen mij afschuwelijk en onrechtvaardig toe en ik verlangde ook niet hem te zien. Treurend over den dood van mijn ongelukkigen vriend, dien ik als een zoon had liefgehad, wilde ik mijn broeder nooit weerzien.

Het meerendeel mijner kennissen was op dezen tijd (het was midden in den zomer) niet in de hoofdstad aanwezig; maar een hunner, de heer Van L., was er nog, en deze was er juist de persoon naar om mij te zeggen wat ik weten wilde, namelijk, hoe men in onze kringen over de handelingen van mijn broeder sprak.

Tot mijn verbazing kreeg ik van den anders zeer spraakzamen L. slechts het volgende korte antwoord: Hij had maar weinig over het geval hooren spreken - de stad was bijna leeg - maar mijn broeder kon men niets verwijten, want het was duidelijk en algemeen bekend, dat graaf Roquefeuille den strijd moedwillig had uitgelokt en onbuigzaam geweest was in zake de scherpe voorwaarden, onder welke het duel moest plaats hebben.

Met mijn moeder hield ik, wanneer wij niet in dezelfde stad waren, geregeld correspondentie. Ik herinner mij evenwel niet ooit een langen brief van haar te hebben ontvangen. Gewoonlijk deelde zij mij op één zijdje alles mee wat zij te vertellen had. Van mij verlangde zij ook niet meer, als zij maar wist, hoe het mij ging.

Eenige dagen na mijn vertrek had zij insgelijks de stad verlaten; later was zij nog eenige dagen terug geweest en bevond zich op het oogenblik op een zeebadplaats. Van daar kreeg ik, vier dagen nadat Günther in het duel gevallen was, een brief van haar, die slechts het bericht bevatte, dat zij haar kuur als geëindigd beschouwde en binnen eenige dagen weer in haar huis te M. terug zou zijn. Ik moest haar voorloopig niet schrijven, daar zij mij geen bepaald adres kon opgeven, aangezien het nog niet zeker was of zij onderweg ook nog zou afstappen; zoodra zij evenwel te M. was, zou zij het mij laten weten.

De brief bevatte geen woord over het duel. Ik kon slechts één verklaring daarvoor vinden, namelijk, dat zij op den dag, waarop zij den brief geschreven had, nog niets van het tweegevecht wist. Ik wachtte ongeduldig op een nader bericht.

Mijn geduld werd lang op de proef gesteld, want eerst na verloop van tien dagen kreeg ik bericht van haar. Vermoeid van de reis was zij te M. aangekomen, maar zij meende, het zou wel spoedig beter zijn. Zij hoopte dat het mij goed ging en het zou haar genoegen doen, wanneer ik haar dit meldde.

Ik wist niet wat ik van den brief moest zeggen. Droeg mijne moeder geen kennis van de vreeselijke gebeurtenis, die ook haar van zoo nabij trof, of wilde zij er niets van weten? Na lang peinzen schreef ik haar, maar niet veel meer dan zij mij geschreven had; zij scheen nog niets van het duel, waarin Günther gevallen was, gehoord te hebben, en ik wilde er haar over spreken - zou haar gezondheidstoestand

zulk een onderhoud toelaten? In alle geval zou ik haar opzoeken, zoodra ik mij van het ziekbed mijner vrouw verwijderen kon.

Hierop wachtte ik nu stellig een uitvoerig antwoord; maar ik had mij vergist. Het kwam reeds met de volgende post en luidde als volgt: ‘Mijn geliefde zoon! Voor u ben ik altijd te spreken. Kom als ge wilt. Ik voel mij alweer wel genoeg om te kunnen opstaan, en het pijnlijke onderhoud, dat ge met mij wilt hebben, is voor mij geen reden om je niet te ontvangen. Je moeder.’

Aan Susanne zei ik niets van dit koel schrijven, het zou haar warm hart slechts getroffen hebben. Ik vertelde haar alleen, dat mijne moeder sedert eenige dagen in M. was, dat zij zich den laatsten tijd niet erg wel gevoelde en dat ik van plan was haar op te gaan zoeken, zoodra ik te O. gemist kon worden.

‘Om mijnentwille moet ge geen dag langer hier blijven,’ sprak Susanne. ‘Het liefst word ik door je zelf verpleegd, maar ik zou het niet prettig vinden, als je je moeder daardoor veronachtzaamde. Ga dadelijk naar haar toe en blijf zoolang als ge het noodig oordeelt; ik hoop evenwel dat het niet erg lang zal zijn.’

Den volgenden dag vertrok ik, nadat ik van Susanne teeder afscheidgenomen en ze aan de zorg van den dokter had aanbevolen, die gedurende mijn afwezigheid te O. zou blijven.

‘Ge kunt gerust op reis gaan,’ sprak de dokter. ‘Uw vrouw is vandaag al veel beter en het zou mij verwonderen, als ge ze na verloop van vier of vijf dagen niet geheel hersteld weervondt.’

* * *

Tusschen mijn moeder en mij kwam het tot zulk een heftig onderhoud, als ik, door de onbegrensde vereering voor haar, waarin ik opgevoed en oud geworden was, voor onmogelijk had gehouden: ik werd zeer opgewonden, en bittere woorden kwamen er over mijn lippen.

Vooruit had ik haar van mijn komst verwittigd, en toen ik in M. aankwam, vond ik haar op haar kamer. Zij zat bij het geopende venster, maar had toch, niettegenstaande de drukkende hitte, haar voeten met een plaid bedekt. Bij het binnenkomen trad ik snel op haar toe en kuste haar eerbiedig de hand, terwijl zij, toen ik mij daarvoor bukte, met hare lippen mijn voorhoofd aanraakte. Van mijn vroegste kindsheid af was ik aan zulk een begroeting gewoon. Voor ik plaats nam, verzocht zij mij het venster te sluiten.

Mijn moeder is een eerbiedwaardige vrouw, wier uiterlijk alleen reeds achting afdwingt. Zij is in haar jeugd zeer mooi geweest, en de jaren hebben haar schoonheid veranderd maar weinig verminderd. Met haar sneeuwwit haar, de fijne huid van duizend rimpeltjes voorzien, haar ernstige, groote oogen en de scherp geteekende, ernstige trekken van haar gelaat, herinnert zij nog aan de portretten van oude, deftige dames uit de zestiende eeuw. Zij is voor Richard en mij steeds eene zorgzame, trouwe, maar nooit teedere moeder geweest, en daar wij onzen vader reeds kort na de geboorte van mijn jongeren broeder verloren hebben (ik was toen pas acht jaar), kan ik niet zeggen dat mijn jeugd, onder de uitsluitende leiding van mijn strenge, weinig spraakzame moeder, eene gelukkige geweest was. Op vierentwintigjarigen leeftijd was ik in het bezit gekomen van mijn vaderlijk erfdeel, dat zeer groot was, en mijn moeder had nooit getracht, de onafhankelijkheid, die ik daardoor verkreeg, aan te tasten. Na verloop van tijd was ik door den omgang met eveneens rijke en levenslustige jongelui uiterlijk wel veranderd, maar de grondtrek van mijn karakter,

de ernst, die er door mijn moeder van kindsbeen af was ingeprent, was altijd dezelfde gebleven.

Bij Richard had onze ernstige opvoeding nog dieper sporen achtergelaten. Hij was altijd een stil kind geweest en met de jaren was hij een bijna sombere man geworden.

Hij haatte de leugen, hij was streng rechtvaardig, doch daarbij zeer goedhartig. Waar hij een nooddruftige vond,

die zijn ondersteuning waard was, daar zou hij niet rusten, vóór hij hem geholpen had. Maar het viel hem moeilijk een fout, ja zelfs een zwakheid te vergeven en hij was bovendien lichtgeraakt.

Hij hield zich bezig met wetenschappelijke studiën en hij verkeerde bijna uitsluitend met professoren van hoogescholen, en deze geleerde collega's spraken allen met achting over zijn vlijt en scherpen blik. Door allen die hem kenden werd hij geacht, door velen gevreesd en hij had geen vrienden.

De eenige wezens, die hem na aan het hart lagen, waren zijn moeder en zijn broeder. Hij had mij niet afgeraden te trouwen, hij had er het zwijgen toe gedaan. Zwijgen was een scherpe karaktertrek van hem en mijn moeder. Ook ik had geleerd, zwijgen als het scherpste wapen tegen onrechtvaardigheid en onbillijkheid te beschouwen, en als iets groots en machtigs te vereeren. 'Ook tegenover het ongelijk is het goed te zwijgen,' was een gezegde mijner moeder, en een van de eerste gedichten, die mij in het geheugen geprent werden, was:

'La mort du loup.'
A voir ce que 'l on fut sur terre et ce qu'on laisse,
Seul le silence est grand; tout le reste est faiblesse.

Sedert mijn huwelijk zag ik Richard minder dan vroeger; maar ik had de overtuiging dat hij mijn trouwste vriend gebleven was, en zelfs de verbittering tegen hem, door den dood van Günther bij mij opgewekt, had

SAMEN IN ZEE.
Naar eene fotografie.

daaraan niets veranderd.

Nadat ik het venster gesloten en, aan een wenk van mijn moeder gehoorzamend, plaats genomen had, bleef het een wijle, die mij zeer lang toescheen, stil; mijn hart was tot berstens toe vol, en daar ik wist dat mijn moeder het zwijgen niet zou verbreken, begon ik te spreken.

'Ik vind dat u er slecht uitziet. Voelt ge u niet goed?'

'Sedert eenigen tijd kan ik niet goed slapen, ik hoop evenwel dat dat spoedig beter zal zijn.'

'Is Richard hier?'

'Neen, hij is nog niet hier, maar ik verwacht hem toch binnen enkele dagen.'

Weer een langere pauze. Het kookte in mij. Ik was er nu zeker van dat mijn moeder van het duel en van de treurige rol, die Richard daarbij vervulde, niet spreken wilde. Maar zij zou er van spreken; om er iets naders van te vernemen had ik immers mijn

zieke vrouw verlaten en was naar M. gereisd. Terwijl ik er evenwel nog over nadacht, hoe het gesprek opnieuw te beginnen, verbrak zij het zwijgen.

Zij had mij, dat voelde ik, hoewel ik de oogen neergeslagen hield, oplettend aangekeken. Nu sprak zij kalm:

'Ook gij ziet er niet goed uit! Wat scheelt je?'

Daar barstte mijn toorn los; maar ik sprak zacht, op eerbiedigen toon, zooals een gewoonte van veertig jaar het mij tot een tweede natuur gemaakt had.

'Ja, ik had gedurende de afgeloopen weken veel geleden; de dood van Günther had mij diep getroffen, en dat hij door de hand van mijn eigen broeder gevallen was, had mijn verdriet over het verlies, dat ik geleden had, nog vertienvoudigd.

'Susanne, het liefste dat ik op de wereld had, lag ziek te bed, ik had zelfs voor haar leven gevreesd en in mijn angst en mijn verdriet hadden mijn moeder en mijn broeder mij alleen gelaten, alsof ik een vreemde was. Van Richard had ik geen woord ter opheldering ontvangen. Op de manier, mijn familie eigen, had hij gezwegen.

'Maar met zwijgen kan men veel uitrichten,' sprak ik *in*boos, 'met zwijgen verjaagt men zijn vrienden; tegenover mij, zijn broeder, is het Richard's plicht te spreken en is zwijgen eene beleediging. Ik voel het diep en zal het hem nooit vergeven.'

'Zoudt ge dan denken dat het beter geweest was als hij gesproken had?'

Er was iets akelig beangstigends in den toon, waarop deze woorden gesproken werden.

Het was mij als zeiden zij mij: 'Pas op, als ge mij tot spreken dwingt.' Maar, wat moest ik doen? Ik was bereid het ergste te vernemen, als er iets ergs te vertellen viel.

Richard moest mij antwoorden, het was zijn plicht het te doen, het was mijn recht het te verlangen.

'Alles ware beter geweest dan zijn zwijgen,' sprak ik, 'want door die manier van handelen heb ik hem en heeft hij een broeder verloren.'

Een langgerekt, smartelijk 'Oh!....' kwam over de lippen mijner moeder. Zij ging achteroverleunen en sloot een seconde de oogen. Maar het kookte in mij; het zwijgen mijner moeder beroofde mij bijna van mijn zinnen.

'Ook gij zwijgt,' ging ik langzaam bitter voort; 'ook gij geeft er de voorkeur aan geen woord ter verontschuldiging van Richard te zeggen; ge hebt zelfs geen woord er voor over om mij uw deelneming te betuigen in de ongesteldheid van Susanne, en gij weet toch, hoe ik door haar ziek zijn lijd.

Geeft ge dan niets om het verdriet van uwen zoon, - o, moeder, waarom doet ge mij dit aan? Waarom onthoudt ge mij eiken steun en troost?

Ik ben u steeds een eerbiedige, liefhebbende zoon geweest en Richard een trouwe broeder - en ik zou het zoo graag blijven. Maar uw vreeselijke koelheid stoot mij terug en ik zou mij tot onverdraaglijke eenzaamheid gedoemd zien, bleef mij in de liefde van Susanne niet een schuilhoek, waarin ik vluchten zal, wanneer gij mij veroordeelen zult, eenzaam te lijden en te leven.'

Mijn moeder hief zich van haar zitplaats op en stond kaarsrecht tegenover mij, het trotsche hoofd achterovergeworpen.

'Mijn medelijden was grooter dan ge denkt. Ik had gehoopt u het vreeselijke leed te kunnen besparen: maar ik zie, het kan niet. Richard had gelijk toen hij mij zei, gij moest de volle waarheid weten, ook al zou het je ten onder brengen.'

Ik was opgesprongen. Ik begreep dat er iets vreeselijks zou gebeuren.

'Spreek, moeder,' zei ik, 'spreek!'

'Door je vrouw en je vriend ben je allerschandelijkst bedrogen geworden.... Richard heeft je gewroken!'

Ik zonk in den stoel terug. Ik kon het niet begrijpen; ik staarde versuft voor mij heen. Eindelijk kwam ik weer tot mijzelf, en bracht er langzaam vragend uit:

'Door Susanne en Gunther bedrogen? O, moeder, kwel mij niet langer, maar zeg mij de waarheid.'

'Kan ik liegen?.... Gij weet de waarheid!'

Ik klampte mij nog aan het onwaarschijnlijke vast. 'Misschien heeft men u verkeerd ingelicht. Heeft men u mogelijk misleid?'

'Hoe zou ik lichtvaardig te werk hebben kunnen gaan, waar het jouw geluk geldt? Ik heb bewijzen hunner schuld.'

'Bewijzen hunner schuld?'

'Ja, bewijzen!'

Zij liep, als een automaat gelijk, zoo hoekig en gelijkmatig waren hare bewegingen, naar hare schrijftafel, opende een verborgen schuiflade en haalde daaruit een kleine zwarte cassette van dun blik, die zij mij zonder een woord te spreken overreikte.

(*Wordt vervolgd.*)

Het merkteeken
door M. de Vries.
(*Vervolg en slot van blz.* 371.)

In het huis van de juffrouw was het op zekeren avond doodstil. De juffrouw zelf zat in haar kamer, ‘de etensboel’, zooals zij het noemde was opgeruimd en het kleine keukentje in orde gebracht. Daarna was de juffrouw even uitgeweest en nu zat ze al een poosje bij de tafel een ongeopende naaidoos en eenig nog niet nagezien verstelgoed

GUSTAV ADOLF HEINZE.
(Zie bladz. 379.)

vóór zich. Zijzelf met gefronst voorhoofd en strakken blik in gepeins. Maar een paar malen schrikte ze op en luisterde ze naar de geluiden, die van de straat in het stille huis drongen. ‘Neen! die stap ging weer voorbij!.... Zoo'n schoelje! Van het oogenblikje, dat zij weg was geweest, had hij gebruik gemaakt om de deur uit te komen. Zóó kon hij op zijn beenen niet staan van zwakte en zóó begon zoo'n beroerdeling zijn ouwe streken weer!

De pest had ze aan het oogenblik, waarop ze hem zwak en ellendig, pas uit het ziekenhuis ontslagen, had zien staan bibberen onder een portiek, de pest aan het oogenblik, dat ze - ze begreep zelf niet hoe - uit die menschelijke ruïne hem had herkend!

Zonder haar te herkennen had hij haar aangesproken, haar iets gevraagd, ze wist niet meer wat. Ze had geantwoord en was doorgeloopen een heel eind al, maar toen was het bij haar opgekomen dat zonderlinge gevoel, die plotselinge aandrift om hem mede te nemen naar haar woning. Wat haar bewogen had?.... Als hij aan haar deur was gekomen? Drie- viermaal zou ze hem afgewezen hebben, hem laten verjagen als een hond, zoo'n schobbejak, en nou ging ze zelf hem meesleepen. Wat kon een mensch toch godsgruwelijk dom zijn; voor je kop zou je je slaan!.... En nou zat ze daar en luisterde ze nog naar 'm of er heel wat aan verbeurd zou zijn, als ze zijn verzopen tronie nooit terugzag en of het voor het kind, dat in een andere kamer van haar huis zat te naaien, niet de beste oplossing zou wezen, als ze nooit meer van zoo'n vader hoorde, niet het grootste geluk, dat het schaap te beurt kon vallen!’....

En Ellie zat intusschen in een van de kamers, waarin sedert jaren, behalve de juffrouw zelf, geen vrouwelijk wezen een voet had gezet. Zij werkte en liet haar gedachten onderwijl den vrijen loop.

‘Bij en met haar tante was het hoe langer hoe slimmer geworden. Aanhoudende vervolging van haar tantes vriend, en jaloezie, vitzucht en valsche aantijgingen van tante Jeanne zelf. En toen de strijd tegen dat alles op het hevigst was, was er een nieuwe strijd voor haar gerezen, een veel zwaardere nog, dan tegen dingen, die haar deden walgen tot in het diepst van haar ziel. Ineens, middenin de ellende van haar omgeving, had ze een paradijs voor zich geopend gezien, een leven van rust, vrede en veiligheid.

Een oogenblik had ze zich aan de gedachte overgegeven, met haar liefde en toewijding gemeend, te mogen binnengaan; maar toen was het voor haar opgedoemd en weldra had het zich folterend helder aan haar vertoond: dat Dirk haar vroeg zijn vrouw te worden, had slechts medelijden ten grondslag, medelijden en broederlijke liefde; een offer dus ten koste van zijn eigen geluk. Wie, die dat heter kon beseffen dan juist zij, die altijd zijn vertrouwde was geweest? En toen was de strijd in haar eerst recht aangevangen, folteringen, geslinger, vlijmend wee en eindelijk de overwinning; ze hield te veel van hem, om zijn geluk op het spel te zetten. Vurig had ze gestreden, moe en mat had zij de wapens nedergelegd.

Dirk had zijn zaak bepleit, getracht naar te overreden, maar boos en teleurgesteld had hij zich ten laatste afgewend en geen enkel woord, geen letter schrift had ze meer van hem gehad.

In dienzelfden tijd had ze ongewoon kort na elkander twee brieven van haar vader ontvangen.

Hij was ziek en ellendig en zou zijn dochter niet meer zien, schreef hij, en toen een paar dagen later: dat de Hemel hem zijn tekortkomingen tegenover haar mocht vergeven.

Tekortkomingen tegenover haar. Maar was zij ook niet tekortgeschoten in haar plicht tegenover hem? Had ze ooit anders dan met flauwe woorden en vage voorstellen getracht hem te bewegen tot een ander leven?... Maar nog was

het niet te laat! en in haar naar steun en prikkel zoekenden geest rijpte het plan: Ze zou naar haar vader gaan en hem verplegen, en zoo God wilde dat hij herstelde, zou ze voor en met hem werken, haar leven wijden aan het zijne.

En ze was gegaan, al zeer spoedig, en daar zat ze nu! Vreemd had ze zich eerst gevoeld, vreemd in die omgeving, vreemd tegenover dien vader, dien zij nooit had gekend, en zonderling vooral ook had ze gevonden die vrouw, wier kennelijke tegenzin om met haar in aanraking te komen en wier stugge manier zoozeer in tegenspraak waren met haar handelingen. Na lang aarzelen, ja! na een aanvankelijke afwijzing zelfs, had ze Ellie binnengelaten. Toen had ze zoo iets gemompeld van voorbereiden en had ze Ellie in een kamer gebracht, die na dien tijd voor haar gesloten was geweest, de kamer van de juffrouw zelf.

Daar had Ellie een poosje gewacht en toen was de juffrouw gekomen met het verzoek haar te volgen.

Ze waren een trap opgegaan en in een klein, redelijk net vertrek had ze haar vader gevonden, zwak en ellendig, met den stempel van zijn leven op zijn gelaat; een vader, dien zij uit zichzelf niet herkend zou hebben. Ellie had sprakeloos gestaan en ook haar vader had in het eerst geen woord kunnen uiten. Toen had hij iets gezegd van dat ze niet had geweten wat ze deed en dat ze naar haar tante terug moest gaan; bij hem was het geen geschikte plaats voor haar. Maar heelemaal verstaan had ze het niet. De tranen waren haar in de oogen gekomen en haar vader had zijn hand naar haar uitgestrekt. Een poosje daarna was het besloten, dat zij althans dien nacht daar zou blijven; de juffrouw had den doorslag daaraan gegeven. Den volgenden dag en later was er echter over heengaan niet gesproken geworden, en toen de juffrouw een ruimer kamer tot haar beschikking kreeg, had ze die door Ellie's vader doen betrekken.

En nu zat Ellie daar en ze werkte vlug door, want geld verdienen was de boodschap. Het had heel wat moeite gekost om werk te krijgen. Toen ze er voor het eerst over had gesproken, had de juffrouw dadelijk al zulk een bezwaard gezicht gezet, en haar vrees bleek niet ongegrond te zijn. Ze had toen voor de juffrouw zelf genaaid, maar door een toeval had ze een bestelling gekregen voor een magazijn, en nadat het eerste naar genoegen was verricht, kon ze op meer werk rekenen. Ze was dan ook vol moed en ze had dien dag aan zuster Marie en ook aan Leo en Tom geschreven. In haar voornemen om verder op eigen kracht te bouwen, was ze uit haar tantes huis vertrokken, zonder de bovengenoemde personen in kennis te stellen met haar plannen; eerst nu, bij haar aanvankelijk succes, was zij daartoe overgegaan.

Het viel Ellie vreemd, dat ze daar zoo alleen zat; het was de eerste keer, dat haar vader zonder haar was uitgegaan. Het zou slechts kort duren; hij moest iemand spreken, had hij gezegd. Of het die heer zou zijn, dien zij dien middag tegengekomen waren? Zij moest een boodschap doen en haar vader had haar vergezeld, en toen was het gebeurd; er was een heer aangekomen, die hen scherp had opgenomen. Die heer was nog jong, veel jonger dan haar vader, maar haar vader had toch het eerste gegroet. Zijn groet werd slechts matig beantwoord, maar even later hadden ze denzelfden heer weer gezien; hij had toen zijn hoed veel dieper afgenomen en het was haar voorgekomen, dat hij daarbij tegen haar vader nog een bijzondere beweging had gemaakt. Kon dat een wenk geweest zijn? Wien moest haar vader anders gaan spreken?

Wel had hij in de laatste dagen nogal eens gesproken over zijn vele kennissen, maar in den tijd, dien zij bij hem had doorgebracht, had niemand zich om hem

bekommerd, iets waar Ellie blij om was geweest, want ze had genoeg van het leven gezien om te weten, dat het in sommige gevallen beter is geen vrienden te hebben dan wel. Maar haar vader scheen zóó veranderd te zijn, al konden sommige zijner denkbeelden nooit de hare worden, dat zij wat dat betrof zich over zijn uitgaan niet behoefde te verontrusten. Alleen wegens zijn nog altijd zeer zwak gestel bekommerde zij zich er dan ook over, dat het nogal lang duurde, eer hij terugkwam.'

De juffrouw was schielijk van haar stoel opgestaan, en nog eer de schel overging, had ze de deur geopend. Ellie's vader was niet dronken, maar hij was ook niet geheel nuchter. Onderweg had hij er zich wel tienmaal over verwonderd, dat zoo'n kleine hoeveelheid iemand naar het hoofd kon stijgen; vroeger had hij er beter tegen gekund. 'En toch!.... je voelde jezelf dadelijk weer een ander mensch, niet de zwakkeling, de halve idioot met dwaze ideeën en zotte inbeeldingen, die men zich bij al die flauwe kosten en de enkele druppels drank, door den dokter voorgeschreven, noodwendig gevoelen moest.

Het ging dan ook nu weer een anderen weg uit; een andere toekomst had zich voor hem geopend, voor hem en voor zijn dochter, en daarmede zouden zijn illusiën van vroeger tot verwezenlijking komen. Dan geen armoe meer en ook geen hallucinaties, geen denkbeeldige oogen, die je krankzinnig zouden maken, of vermeende gelijkenis. En weg dan ook met den strijd en het geslinger van de laatste dagen. Was het geen vingerwijzing, dat ze juist dien rijken bram tegen moesten komen?....

Zooals het nu met hen gesteld was, zijn dochter hard werken en hij, nu hij wat sterker werd, zeker ook werk zoeken en dan toch nog afhankelijk blijven, de kuren en complimenten verdragen van die andere.... Hè! daar was die duizeligheid weer, het was of hij neer zou slaan!'....

'Als het weer gebeurt, laat ik je inrekenen, je weet wel waarom, en je dochter blijft bij mij,' zeide de juffrouw met gesmoorde stem.

'Zoogoed alsof ze van je eigen was, hè?' spotte Ellie's vader, terwijl hij de trap opging.... 'God! daar had je het weer!'....

Toen er den volgenden dag een elegant gekleed heer kwam om Ellie's vader te spreken, vernam hij, dat die overleden was, en op zijn vraag naar nadere bijzonderheden werd hem gezegd, dat de man van de trap was gevallen. 'Wilde mijnheer bet lijk zien?' Op dat sarcastische aanbod maakte mijnheer zich uit de voeten.

Na enkele dagen kwam hij weer; zuster Marie, die overgekomen was, opende de deur. Mijnheer maakte er zich met een smoesje af en vroeg niet naar Ellie, om wie hij gekomen was.

* * *

....'En nu is ze bij die femelaarster, met wie mijn man indertijd zoo ingenomen was,' vertelde mevrouw Jeanne eenige maanden later.

'Dat mensch is op haarzelf gaan wonen om Ellie bij zich te kunnen nemen, en met al de liefde, die in haar is, en de groote gaven haar geschonken, werkt Ellie nu met en naast haar, zooals dat gekke schepsel, die Marie me schreef.

Mijn nicht is nu ook pleegzuster geworden, moet je weten. Nu al het andere mislukt is, schijnt het op een dokter of op een dankbaren patiënt aangelegd te worden.'

Met de veerkracht, aan haar leeftijd eigen, heeft Ellie zich vrij spoedig weten te verheffen boven haar leed, en nadat zij met zuster Marie, en zuster Marie met haar meermalen ernstig heeft gesproken over de roeping, waartoe Ellie zich hoe langer

hoe meer aangetrokken gevoelde, heeft zij haar taak moedig aanvaard. Liefdevol buigt ze zich over haar jeugdige patiënten, want Ellie heeft de kinderverpleging gekozen en met gouden golfjes en dartele kleine krullen omlijst 'het familiehaar' het lieve en reine meisjesgelaat.

Gustav Adolf Heinze.
(Bij het portret.)

Als er ooit in de Nederlandsche Muziekgeschiedenis een belangrijk jaar geweest is, dan is het zeker wel 1900, daar het voor onzen nestor onder de musici meer dan één merkwaardigen datum bevat, die niet alleen voor den jubilaris zelven, maar voor het geheele muzikale Nederland van beteekenis zijn.

Wij hebben hier het oog op Gustav Adolf Heinze, die den 1sten October 1820 te Leipzig geboren werd. Zijn muzikale opleiding ontving hij van W. Haake (klavier) en van Sieber en C.G. Müller (harmonie en compositie). Op 15-jarigen leeftijd werd hij clarinettist aan het Gewandhaus-orkest. Toen hij 20 jaar geworden was, kreeg hij een jaar verlof, welken tijd hij benutte om zich onder leiding van Reissiger verder in harmonie en compositie te bekwamen.

Tien jaar later, 1850, kwam hij met een Hoogduitsch Operagezelschap naar Amsterdam, welke onderneming evenwel geen levensvatbaarheid bleek te bezitten, want nog denzelfden winter spatte zij uiteen.

Voorloopig hield Heinze zich nu bezig met het geven van muziekonderricht, totdat hij in het jaar 1852 benoemd werd tot directeur der liedertafel ‘Euterpe’, die onder zijne leiding een hoogen bloei bereikte. In 1857 werd hij tevens directeur der Vincentius-concerten, en in 1862 richtte hij een zangschool op, waarbij ook later instrumentaalklassen werden gevoegd, waarvan Heinze negen jaar directeur was.

Het jaar 1875 zette evenwel de kroon op zijn werken, daar Heinze toen, in overleg met Richard Hol, Nicolaï, C.v.d. Linden, H.A. Meijroos en W. Stumpff, het initiatief nam tot oprichting der Nederlandsche Toonkunstenaars-Vereeniging.

In den loop dier 25 jaar zijn der Vereeniging twee harer eerste bestuursleden ontvallen. In 1896 reeds Nicolaï en in het begin van dit jaar H.A. Meijroos. Ter herdenking van haar zilveren jubilee gaf de Vereeniging een driedaagsch muziekfeest in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen in Den Haag en waaraan ook een Tentoonstelling verbonden was van muziekinstrumenten, boek- en muziekwerken door Nederlanders of in Nederland wonenden vervaardigd.

In 1880 werd Heinze als Nederlander genaturaliseerd. Hij bezit behalve eenige buitenlandsche orden ook het ridderkruis der Eikenkroon.

Heinze componeerde liederen, mannen-, vrouwen- en gemengde koren, cantaten, opera's en oratoria. Van vele zijner werken was zijne echtgenoote, mevrouw Henriëtte Heinze - Berg, de tekstdichteres.

Of het Heinze den 1sten October aan belangstelling zal ontbreken?

We kunnen dit met een gerust geweten tegenspreken, want gezwegen nog van andere festiviteiten, heeft de Heinze-commissie, die zich te Amsterdam gevormd heeft uit de vereenigingen ‘Kunst na Arbeid’, ‘Christelijk Zangkoor Heinze’, ‘Onderlinge Oefening’, ‘Diamantbewerkers-Mannenkoor’, ‘Zanglust’, ‘Fidelio’, ‘Hooger Streven’ (van ‘Ons Huis’) en ‘Apollo’, het plan opgevat eene receptie te geven in het gebouw van den Werkenden Stand, tot bijwoning waarvan de jubilaris en diens familie uitgenoodigd zijn. Bij deze gelegenheid zal den heer Heinze uit naam van verschillende mannen-zangvereenigingen zijn portret in olieverf, geschilderd door mej. C. Moret, worden aangeboden, benevens een album bevattende de namen dier vereenigingen.

Ook de vrienden en vereerders van den ouden musicus, benevens corporatiën, worden namens de commissie uitgenoodigd daar aanwezig te zijn om den jubilaris blijken te geven hunner sympathie en hem den dag van den 1sten October tot een onvergetelijken te maken.

Een Schoonheids-Fabriek.
Met illustratiën.

Hoe groot de ondernemingsgeest der Yankees is, is voldoende over de geheele beschaafde wereld bekend, maar dat hij zich nu ook gaat bewegen in de sfeer der goden, weten slechts weinigen.

De schoonheid, die van de vroegste tijden af is beschouwd geworden als een gave, die men uitsluitend van de godin Venus kon erlangen, is in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika tegenwoordig voor geld te koop. Over de verschillende Staten is reeds een half dozijn 'Schoonheids-Fabrieken' verspreid, waar iedere leelijke vrouw heen kan gaan en voor weinig kosten zooveel bevalligheid koopen, dat zij voor haar verder leven voor een schoonheid door kan gaan; en het geheele figuur of het uiterlijk van de patiënt kan zoo volkomen gewijzigd worden, dat haar eigen moeder moeite zou hebben om haar te herkennen.

De schrijver van dit artikel bracht eenige weken geleden verscheidene uren in een dezer schoonheidsfabrieken door. Eenige zijner kennissen hadden hem zulke verbazingwekkende verhalen gedaan van het succes, waarmee deze operaties bekroond werden, dat hij wel eenigszins op verrassingen voorbereid was.

Het werd hier evenwel als de gewoonste zaak ter wereld beschouwd om een vluggen dokter een scherp gebogen Romeinschen neus in een van klassieke lijnen te zien veranderen, of een aardig snorretje op de lip van een jonge dame voor altijd te zien verdwijnen, of wel een dubbele kin in een enkele te zien veranderen met zulk een vlugheid en behendigheid, dat de toeschouwer er verbaasd over staat.

De fabriek die ik bezocht, zegt de schrijver, was de moeder van alle anderen en toch was zij nog geen tien jaar oud.

Dat er altijd veel vraag is om behandeld te worden, bleek uit het feit, dat ofschoon er zes vlugge doctoren voortdurend bezig waren, er in de wachtkamer nog steeds een aantal menschen aanwezig waren, die hun beurt van bewerking afwachtten.

Men kan zich nauwelijks een gebrek - door de natuur, schrik of ongeluk ontstaan - voorstellen, of het is hier behandeld geworden. Men liet mij verscheidene dikke albums zien, vol dubbele fotografieën - de patiënt vóór en na de behandeling - van duizenden leelijke menschen, die door een der doctoren in schoonheden veranderd waren. Uitwassen op den rug had men volkomen normaal gemaakt, ongelukkig verdraaide voeten had men in goede herschapen, scheef gebogen beenen had men een bevallige rechtheid gegeven, lamme beenen had men gezond gemaakt, armen en andere lichaamsdeelen had men vergroot of verkleind, dikken lippen ('negerlippen') had men de juiste grootte gegeven, terwijl de gevallen van het verwijderen van wratten, puistjes of andere verhevenheden van de huid, en zelfs snorren (de laatsten om nooit weer terug te komen) te talrijk waren om op te noemen.

Een groot aantal personen hadden hun neus grooter of kleiner laten maken. Bijna één op de twintig patiënten had zijn uitstaande ooren tegen het hoofd laten drukken, terwijl verscheidenen hun lengtemaat op hun verzoek met 2 of meer centimeters zagen toegenomen; zelfs had een Indiaan, die

tot advocaat gepromoveerd was, zijn uìtstekende wangbeenderen gelijk laten maken met die van een Kaukasiër.

De directeur der inrichting deelde mij mee, dat er behalve deze duizenden fotografieën, in verhouding nog evenveel menschen waren, die rimpels laten wegnemen of kuiltjes in hun wangen en kin laten maken, van wie hij geen fotografie had. Hij wees mij aan, dat, ofschoon de fotografieën, die hij mij liet zien, mij een goed overzicht gaven van deverschillende

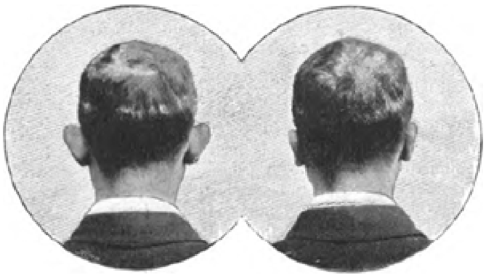

VOORUITSTEKENDE OOREN NAAR ACHTER GEBRACHT. VOOR DE BEHANDELING. - NA DE BEHANDELING.

uiterlijke schoonheden, die de fabriek aanbracht, veel belangrijke patiënten niet hun toestemming wilden geven om gefotografeerd te worden, en dat er onder dezen dikwijls personen zijn met lichaamsgebreken, waarvan het meerendeel der menschheid niets vermoedt.

De methoden, door de schoonheidsdokters bij hun verschillende operaties aangewend, schenen mij toe zeer eenvoudig te zijn, en de instrumenten, die zij zelfs voor het fijnste werk gebruikten, volstrekt niet samengesteld.

Vele der operaties zijn in een paar seconden afgeloopen, zonder den patiënt pijn te veroorzaken, maar in de meeste gevallen neemt men zijn toevlucht tot verdoovende middelen.

Om mij te laten zien hoe er een kuiltje in een wang gemaakt wordt, werd mij verlof gegeven in de kamer te komen, waar men de schoonheid eener jonge dame van negentien jaar op die wijze zou verhoogen.

Ik vond dat de patiënt volstrekt geen kuiltje in de wang noodig had om haar mooier te maken, en deze gedachte deelde ik ook aan den dokter mee.

Hij antwoordde, dat hij het volkomen met mij eens was, ‘maar zij is zoo verrukt over de wijze waarop ik haar vrij groote ooren klein heb gemaakt, dat zij verlangt dat ik nog een stap verder ga.’ Dezelfde dame gaf mij ook toestemming haar ooren te bezien, maar er was niets buitengewoons aan waar te nemen.

Toen zij in den stoel had plaats genomen, gaf de dokter de dame een handspiegel, met het verzoek er in te kijken en op haar vriendelijkste wijze te lachen. Terwijl zij zijn verzoek opvolgde, maakte de dokter een merk op haar wang, en gaf haar een verdoovend middel, waardoor zij na een kort tijdsverloop geheel bewusteloos was. Hij nam toen een klein, smal mes, en maakte een korte insnijding door de huid. Aan beide zijden verwijderde hij de huid een weinig, en nam toen een klein stukje van het vleesch weg. De assistent strooide wat antiseptische poeder over het rauwe vleesch, om ontsteking te voorkomen; daarna werd de huid weer bij elkaar getrokken en toegenaaid. Men vertelde mij dat de operatie toen was afgeloopen.

‘De wond zal binnen een paar dagen genezen zijn,’ vertelde de dokter mij, ‘en na verloop van dien tijd komt de patiënt terug en verwijder ik het litteeken door

electriciteit. Er zal dan niet meer het geringste spoor van het mes te zien zijn, en zij zal een kuiltje in de wang hebben zoo mooi als men maar zelden aantreft.

‘Maar er zijn ook nog andere methoden, waarop ik kuiltjes maak,’ ging de dokter voort. ‘Ik laat dat afhangen van de soort van patiënt en de grootte van het kuiltje, dat men verlangt. Soms breng ik een electrische naald onder de huid, om het weefsel, waarmee het in aanraking komt, te vernielen. Bij het genezen krimpen de vleeschdeelen ineen; dit laat een holte achter en die holte vormt een kuiltje.

Een methode, die evenwel veel meer gevolgd wordt, is die, waarbij de electrische toepassing aan de binnenzijde van den mond geschiedt, eene methode waardoor eenige weefsels van den mond vernield worden en waarbij ook geen mogelijkheid bestaat, dat zelfs het kleinste litteeken achterblijft; alleen is het, zoolang de wond niet genezen is, voor de patiënt zelf wat ongemakkelijk.

Op den dag van mijn bezoek aan de fabriek liet een in de Amerikaansche sportwereld welbekende figuur, Jockey Lindstrom, zich een verhevenheid van den neus wegnemen. De operatie slaagde zoo goed, dat hij na afloop ervan er niet het minste tegen had om zijn portret te laten maken en de wereld in te zenden, hem voorstellende vóór en na de kunstbewerking.

Toen Lindstrom in den operatiestoel had plaats genomen en onder den invloed van een verdoovend middel gebracht was, maakte de dokter een verticale insnijding van tusschen de oogen tot aan het puntje van den neus en vouwde het versche vleesch aan beide zijden terug. Een stalen schaafje, in beweging gebracht door een kleinen electrischen motor, die zich in de aangrenzende kamer bevond, werd tegen het been geplaatst en in minder dan geen tijd was het een rechte lijn geworden. Een klein deel van het vleesch en de huid werd toen weggesneden, de kanten aan elkaar genaaid en... het werk was afgeloopen; alleen moest het litteeken na verloop van een paar weken nog door electriciteit verwijderd worden.

Op diezelfde wijze waren eenigen tijd geleden de al te ver vooruitstekende wangbeenderen van een Indiaanschen advocaat behandeld.

Vervolgens was ik getuige van een tegenovergestelde neusoperatie, namelijk het verhoogen van een neusbeen, dat te veel was ingezonken. Dit geval was moeilijker en veel gecompliceerder. De patiënt was eene vrouw, en nadat zij onder den

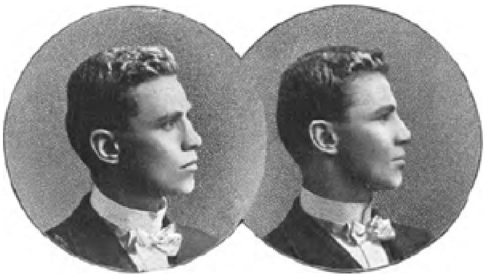

DE BEWERKING VAN EEN NEUS. VOOR DE BEHANDELING. - NA DE BEHANDELING.

invloed van chloroform gebracht was, werd haar neus op dezelfde wijze geopend als dat ik het den dokter bij Lindstrom had zien doen. In plaats evenwel van, zooals hij bij laatstgenoemde gedaan had, een deel van het been weg te zagen, maakte hij het alleen wat ruw, en plaatste daarop een stuk been uit het lichaam van een konijn, dat opzettelijk voor dit doel een paar uur geleden geslacht was. De neus van de patiënt was vooraf zorgvuldig uitgemeten, zoodat, toen zij dien middag voor de eigenlijke operatie kwam, het konijnenbeen den verlangden vorm en insnijdingen reeds had.

Er werd een vloeistof tusschen de beenderen aangebracht om ze aan elkaar te laten kleven, en vervolgens verscheidene stukjes vleesch en huid, uit de dij van de patiënt gesneden - eene bewerking, waarvoor zij natuurlijk hare toestemming had gegeven - en zorgvuldig op het versche been geplaatst. Al de kanten werden aan elkaar genaaid, en - de operatie was afgeloopen.

Na dien tijd heb ik een brief van dezelfde dame gelezen, waarin zij het werk van den dokter ten zeerste roemt, en hem verzocht voor zijn privé een niet onbelangrijke som in geld van haar te willen aannemen.

De personen, die de schoonheids-fabrieken bezoeken, belhooren niet allen tot dezelfde klasse van menschen, hoewel het aantal der rijke patiënten doorgaans grooter is, dan dat, welke tot de minder bedeelden belmoren. Ik vernam de namen, onder belofte ze niet bekend te maken, van meer dan één lid van aanzienlijke Amerikaansche familie, die kromme beenen of gebogen

DOKTER, BEZIG MET EENE NEUSOPERATIE.

bogen knieën recht hadden laten maken, opdat zij er in hun sportkostuum beter zouden uitzien.

Het volhardingsvermogen van een klein kind.

Wie heeft niet dikwijls de beweeglijkheid van een klein kind gadeslagen, zonder niet verbaasd te zijn over zijn volhardingsvermogen?

Een zeker huisvader heeft eens een proef genomen met zijn dochtertje van 18 maanden, om aan te toonen, welk een afstand zulk een jong kind op één avond aflegt. Hij schrijft:

'Den vloer van de kinderkamer had ik met een wit kleed bedekt en aan een der voetjes van de kleine een kussentje, met inkt gedrenkt, bevestigd. Wij lieten het kind spelen en rondloopen zooals het dat gewoon was te doen, en toen het naar bed ging werden de voetstappen geteld. Wij vonden het ongeloofelijke getal van 6484 afdruksels. Iedere voetstap berekend op een lengte van ongeveer 15 centimeter, kregen wij een totaal van 3242 voet of ruim een halve mijl.

Zwijgen.
Novelle uit het Duitsch van Rudolf Lindau.

(*Vervolg en slot van blz.* 376.)

Het kistje was open en, zooals ik onwillekeurig opmerkte, met geweld geopend geworden.

Toen ik het deksel opgelicht had, zag ik dat het met brieven gevuld was, brieven van mijn vrouw aan Günther von Roquefeuille. Haastig liep ik eenigen ervan door; ik kon niet meer twijfelen, ik was het slachtoffer geworden van het zwartste verraad.

Terwijl ik peinzend neerzat, hoorde ik mijn moeder spreken, langer dan zij ooit met mij gesproken had. Wat zij zeide, vernam ik als in een boozen droom; toch begreep ik duidelijk de beteekenis harer woorden.

Mijn moeder en Richard hadden van den beginne af aan Susanne met wantrouwen gadegeslagen. Hun argwaan was ten laatste opgewekt geworden door de betrekkingen, die er tusschen mijn vrouw en Roquefeuille schenen te bestaan. Na verloop van eenigen tijd waren zij tot de overtuiging gekomen, dat zij beiden mij bedrogen; maar daar het de eer der familie gold, hadden zij volstrekte zekerheid willen hebben en waren zij van geen middelen teruggeschrikt om die te verkrijgen. Een geheim politieagent, die een kameraad was van Richard's huisknecht, had ze hen verschaft.

Op den avond van den dag dat Günther naar O. vertrokken was, had Richard de cassette in handen gekregen, die zoovele onweerlegbare bewijzen van Susanne's schuld bevatte.

Daarop was Richard naar O. vertrokken, had daar in den nacht een samenkomst gehad met Roquefeuille en waren de afspraken gemaakt voor het duel, waarin Roquefeuille gevallen was. Deze had zonder tegenspraak genoegen genomen met alle voorwaarden, die Richard gesteld had, waaronder ook behoorde, dat hij door een telegram uit O. zou worden weggeroepen.

Roquefeuille zou mijn broeder sarren, hem uitdagen, dan op de strengste voorwaarden aanhouden, om iedere verdenking dat Richard het duel gewild had, van dezen weg te nemen.

Na den dood van Roquefeuille hadden mijn moeder en broeder gehoopt, dat de ware aanleiding van het duel voor mij verborgen had kunnen blijven, maar toen Richard bemerkte, dat niettegenstaande al de voorzorgsmaatregelen, door hem genomen, toch hier en daar de werkelijke reden tot het tweegevecht vermoed werd, had hij er op aangedrongen, dat men de waarheid voor mij niet langer verborgen zou houden. Slechts op verzoek mijner moeder had men mij tot nog toe in het onzekere gelaten. Toch was zij vast besloten geweest eene scheiding tusschen Susanne en mij te bewerkstelligen. Men zou Susanne zien over te halen mij te verlaten; wel zou dat mij diep krenken, maar toch minder dan wanneer ik tot de ontdekking zou komen, dat zij en mijn vriend mij bedrogen hadden. ‘Dit plan, dat mijn liefde voor je mij had ingegeven, hebt gij verijdeld. Het spijt mij evenwel niet; ik heb de waarheid gezegd en dat

kan niet slecht zijn, ook al was een onheil er het gevolg van.'

Mijn moeder zweeg. De schemering was intusschen ingevallen en ik stond van mijn stoel op.

'Ik ga nu maar heen,' sprak ik.

'Waarheen?'

'Naar huis.... Naar mijn vrouw.'

Er moet een vreeselijke klank in mijn stem geweest zijn, want mijn moeder sprak angstig:

'Een zonde wordt niet door eene tweede zonde geboet. Wat wilt ge doen?'

Eenige minuten lang bleef ik haar het antwoord schuldig. Zij zag dat ik nadacht en viel mij niet in de rede. Toen sprak ik: 'Zwijgen.'

* * *

'*Seul le silence est grand, tout le reste est faiblesse.*' Telkens en telkens herhaalde ik die woorden gedurende mijn terugreis naar O., en het besluit, dat ik genomen had, stond onherroepelijk vast.

Toen ik in O. aangekomen was, liet ik dadelijk den dokter roepen, die mij met een tevreden lachje tegemoet trad.

'Ik kom u goede tijding brengen,' sprak hij. 'De toestand van mevrouw uw echtgenoote is de laatste acht en veertig uur werkelijk veel verbeterd, en zij is nu geheel buiten gevaar; wel bevindt zij zich nog steeds in een toestand van groote neerslachtigheid, en haar sterk geschokte zenuwen vereischen nog een zorgvuldige verpleging, maar daar zal het haar niet aan ontbreken, en haar gezond, jong gestel zal het overige doen. Voor 't oogenblik kan ik haar niets anders dan rust voorschrijven; voorloopig moet zij nog te O. blijven, maar binnen veertien dagen denk ik, kunt u met haar naar eene zeebadplaats gaan.'

Ik bedankte den dokter. Zijn voorschriften, zoo zei ik hem, zouden trouw opgevolgd worden; verder verzocht ik hem een goede verpleegster te laten komen, met behulp van wie ik de verpleging mijner vrouw zou waarnemen.

Het kamermeisje, zoo sprak ik tot mij zelf, die mogelijk in het geheim was ingewijd, mocht niet in hare nabijheid blijven.

Den dokter zei ik, dat het meisje alleen maar de kunst verstond van hare meesteres te kleeden en te kappen, maar dat zij mij als ziekenoppasseres geen vertrouwen inboezemde.

De dokter was het volkomen met mij eens, dat wij van eene goede verpleegster veel meer nut konden hebben dan van de kamenier.

Ten slotte verzocht ik den dokter of hij nu verder dagelijks in den voormiddag zou willen komen, om alles wat er tot verpleging der zieke noodig was, persoonlijk te kunnen nagaan.

Nadat hij vertrokken was, begaf ik mij naar Susanne's kamer. Toen zij mij in de deur zag verschijnen, wenkte zij mij uit bed vriendelijk toe, en sprak met iets van verwijt in haar stem: 'Zijt ge zoo weinig verlangend mij te zien? ik heb het rijtuig al een kwartier geleden hooren aankomen, en ik had je willen bedanken, dat ge je bezoek te M. zoo kort gemaakt hebt.'

Ik trad aan het bed, en ging zitten op den stoel, die er voor den dokter naast gezet was. Mijn uiterlijk zou niet verraden wat er in mijn binnenste omging, en ik geloof ook dat ik daar volkomen in slaagde.

Ik keek niet somber, zelfs niet boos; alleen koele, onmeedoogende ernst was in mijn oogen en strakke gelaatstrekken te lezen. Mijn blik was vast op Susanne gericht en wendde zich ook niet meer van haar af.

Een minuut ongeveer keek zij mij aan, zonder te kunnen spreken. Schrik, onrust, angst, wisselden zich snel achter elkaar op haar gelaat af. Met een heftige beweging richtte zij zich half op en staarde mij aan. Haar adem stokte, het angstzweet stond op haar voorhoofd.

'Wat is er gebeurd? Spreek! - In Godsnaam, spreek!'

En toen ik onbeweeglijk, stom, de kalme oogen zonder klacht, zonder verwijt op haar gericht, bleef zitten, sprong zij plotseling met een onderdrukten angstkreet uit het bed en stond zoo bleek als een geest, de oogen in waanzinnigen angst uit de kassen puilend, voor mij.

'Wat is er gebeurd? Ik bezweer je, zeg mij toch, wat er gebeurd is?... Ben je ziek?... Ben je boos op mij?... Maar zeg dan toch... wat er gebeurd is!'

Zij week, zonder de oogen van mij af te wenden, langzaam, schuw, zonder eenig geluid te maken, achteruit. Ik meende, dat zij zou trachten ongehinderd de deur te naderen en te ontvluchten. Ik liet haar begaan. Ik wendde alleen het hoofd om en volgde, haar steeds in de oogen ziende, elk harer bewegingen. Voor de eerste maal sedert ik haar bed genaderd was, sloeg zij de oogleden neer en het scheen mij toe, of zij nadacht. Toen, zonder mij aan te zien, sloop zij naar het bed terug en legde zich weer neer. Slechts één oogenblik trof mij haar onvaste blik; toen legde zij de handen voor het gelaat en kreunde zacht smeekend om erbarmen.

'Ik smeek je, zooveel in mijn vermogen is, wees niet zoo onbarmhartig, zoo wreed, zeg slechts één woord, één enkel woord. - Één woord.... één woord!.... En, ach, zie me toch niet zoo aan, wend je blik van mij af.'

Ik zweeg. Zij begon zacht, kinderachtig te huilen, trok het beddelaken over haar gezicht en bleef een poos onbeweeglijk liggen. Dan, voorzichtig, langzaam, als meende zij aan mijn waakzaam oog te kunnen ontsnappen, bevrijdde zij het bovendeel van haar hoofd van het laken en gluurde mij aan; maar toen zij bemerkte dat mijn blik nog steeds op haar gericht was, trok zij snel het hoofd terug en verborg opnieuw haar gelaat.

Ik bleef onbeweeglijk.

Zoo gingen drie uren voorbij; ik hoorde het op de slotkapel zeven slaan. Ik stond op en trok aan de bel, die boven het hoofdkussen aangebracht was. Toen Susanne bemerkte, dat ik mij over haar heen boog, wierp zij het dek, dat zij over haar hoofd had heengeworpen, snel terug. De uitdrukking van haar gelaat getuigde van vreeselijken doodsangst. Een korte angstkreet. Op hetzelfde oogenblik weerklonk de bel; dat scheen haar gerust te stellen. Haar lippen bewogen zich, maar er kwam geen geluid over. Ik liep naar de deur, en toen ik den naderenden stap van den bediende vernam, deed ik ze open en beval dat het eten voor de zieke boven gebracht zou worden, ik zou zelf in mijn kamer daarnaast het middagmaal gebruiken. Daarna zette ik mij weer naast het bed. Toen het kamermeisje met een kleine voor de zieke gedekte tafel de kamer betrad, begaf ik mij naar mijn vertrek, zette de deur, die in de kamer mijner vrouw uitkwam, aan, zonder ze te sluiten, en nam wat voedsel tot mij; ik mocht niet zwak worden.

Ik hoorde het heen- en weerloopen van het meisje in de kamer naast mij. Ik hoorde hoe zij na een poosje zacht vroeg: ‘Wil mevrouw dan volstrekt niets eten?’ zonder dat zij evenwel antwoord kreeg.

Spoedig daarop werd de tafel afgenomen en het kamermeisje verliet het vertrek. Zoodra zij de deur achter zich gesloten had, ging ik naar het bed mijner vrouw en nam mijn oude plaats weer in. Met korte tusschenpoozen, waarin ik met het kamermeisje schikkingen maakte voor het bed der zieke voor den nacht, bleef ik tot den volgenden morgen zitten.

Gedurende den eindeloos langen nacht lag Susanne met het hoofd bedekt vóór mij. Met lange tusschenruimten trok zij het dek terug en trachtte dan bij het halfduister, dat in de kamer heerschte, te zien of ik sliep. Als zij dan mijne strak op haar gerichte oogen zag, rilde zij en kroop weer weg.

Toen ik door de beweging, die er in huis heerschte, bemerkt had, dat het dienstpersoneel opgestaan was, belde ik weer, verwijderde mij geruischloos, en liet het kamermeisje

gedurende eenige uren met hare meesteres alleen. Ik trachtte in dien tusschentijd te slapen, maar kon geen rust vinden.

Tegen tien uur 's morgens liet de dokter zich bij mij aandienen. Ik ontving hem, nadat ik de deur, die naar Susanne's kamer leidde, gesloten had. Hij was vergezeld van een jonge vrouw, in 't grijs gekleed, met een bevallig uiterlijk, en kalm, bescheiden, hoewel flink in haar optreden, die hij mij als ‘zuster Louise’ voorstelde. Ik verzocht den dokter zich zoo spoedig mogelijk van den toestand mijner vrouw te gaan overtuigen; mij kwam hij niet zoo heel goed voor. Ik had mij in hare tegenwoordigheid zoo kalm mogelijk gehouden, maar niettegenstaande dat, scheen zij toch zeer opgewonden. Toen overlegde ik met zuster Louise hoe wij de verpleging der zieke zouden verdeelen. Zij zou 's morgens en 's avonds van vijf tot elf uur bij haar zijn; gedurende de andere twaalf uren zou ik waken.

‘Maar u zult zelf ziek worden, als ge elken nacht bij het bed van uw vrouw waakt,’ sprak de dokter; ‘ik mag dat niet toestaan.’

‘Daar moet u mij toch permissie toe geven, dokter,’ antwoordde ik; ‘want het is het beste wat ik doen kan. Ik zou toch niet kunnen slapen, als ik bedacht dat mijne vrouw in de kamer naast mij zoo ziek ter neer lag. Overdag, wanneer ik door het nachtwaken vermoeid ben, hoop ik wel een paar uur rust te kunnen nemen.’

‘Ik hoop,’ merkte de dokter aan, ‘dat de toestand uwer vrouw spoedig van dien aard zijn zal, dat zij zelf zal inzien, dat het niet meer noodig is bij haar te waken. Ik zal nu naar de zieke gaan, en haar zuster Louise voorstellen.’

Toen verlieten zij mij. Terwijl zij over het portaal zich naar de ziekekamer begaven, opende ik voorzichtig, doch hard genoeg, dat mijn vrouw het kon hooren, de verbindingsdeur tusschen haar en mijn kamer; ik liet ze evenwel aanstaan.

Dadelijk daarop hoorde ik den dokter mijne vrouw begroeten en haar zuster Louise voorstellen. Toen kwamen de gewone vragen: ‘Hoe gevoelt ge u - hoe hebt u geslapen - hoe staat het met den eetlust, - uw pols als 't u blief enz.’

De antwoorden mijner vrouw werden met zulk een zachte stem gegeven, dat het mij on mogelijk was, er ook maar een woord van te verstaan.

Ik hoorde den dokter ‘hm, hm’ doen, zuster Louise ter zijde nemen en met haar spreken. Toen werd het eenige oogenblikken stil, totdat ik den dokter hoorde zeggen: ‘U moet kalm zijn, mevrouw. Ik zal u wat voorschrijven om te kunnen rusten; u was gisteren beter dan vandaag. Is er iets, dat u opgewonden heeft?’

Eenige onverstaanbare woorden van mijn vrouw, en toen hernam de dokter:

‘Niets? Volstrekt niets? Dat begrijp ik niet. U hebt weer wat koorts. Maar zuster Louise zal goed op u passen, houd u maar trouw aan haar voorschriften. Ik kom van avom nog eens terug om te zien of de medicijnen gewerkt hebben.’

Dadelijk daarop hoorde ik hem de kamer verlaten, er een halve minuut later klopte hij weer bij mij aan, nadat ik intusschen de verbindingsdeur weer zachtjes gesloten had. De dokter trad mij met bekommerd gelaat te gemoet. ‘Ik begrijp niets van den toestand uwer vrouw,’ sprak hij. ‘Gisteren was zij zoo goed op weg van beterschap, en vandaag is zij zwakker en onrustiger dan ik haar ooit te voren heb aangetroffen. Zij kan of wil er mij geen oplossing voor geven. Op mijn vraag of er iets was voorgevallen, dat haar had opgewonden, gaf zij een ontkennend antwoord. Toch ben ik er van overtuigd, dat er iets gebeurd moet zijn, dat haar heeft aangedaan; ik kan voor haar toestand geen andere verklaring vinden. Kunt gij mij ook eenige opheldering geven?’

Ik haalde de schouders op en keek somber en peinzend voor mij uit. Tegenover den dokter kon ik het masker van koude onverschilligheid afleggen, dat ik tegenover Susanne droeg.

'Bedenk u eens goed,' ging de dokter voort, 'kunt u ook iets gezegd hebben, wat mevrouw in zulk een toestand heeft kunnen brengen?'

Daarop antwoordde ik vastberaden dat ik overtuigd was, niets gezegd te hebben, dat mijn vrouw pijnlijk had kunnen treffen.

'Zou het dan ook mogelijk zijn dat uwe tegenwoordigheid mevrouw onrustig maakt?' vroeg de dokter stamelend en verlegen. Volgens hem zou het aanbeveling verdienen, om te probeeren, of de toestand ook verbeteren zou als wij de verpleging uitsluitend overlieten aan zuster Louise, die een zeer goed en lief meisje was.

Dat moest ik voorkomen. Ik verklaarde hem dan ook met eene vastberadenheid, die alle tegenspraak voor hem onmogelijk maakte, dat, wanneer hij er op stond Susanne verder te behandelen, hij zich in dit opzicht niet met de zaak moest bemoeien, en dat ik het als eene persoonlijke beleediging beschouwde, als hij meende, dat mijn aanwezigheid ongunstig op den toestand mijner vrouw werkte. Sinds ons huwelijk had ik ze op de handen gedragen, en gisteren nog, bij mijn thuiskomst, had zij mij liefde vol begroet; ja, zij had er zich zelfs over beklaagd, dat ik niet onmiddellijk bij mijn aankomst bij haar gekomen was. 'Niemand,' zoo besloot ik mijn woorden, 'kan zooveel belang stellen in het lot mijner vrouw als ik. Het is mij eene behoefte haar te zien. Ik ben bereid mij aan uw medische raadgevingen te onderwerpen en mijn vrouw geen woord te zeggen dat haar op kan winden, laat staan zou kunnen kwetsen, - maar ik wijk niet van de plaats die mijn recht en mijn plicht mij aanwijzen. Nam ik eene andere houding aan, dan zou dat eene verwijdering tusschen mijne vrouw en mij kunnen doen ontstaan, en daaraan mag ik niet denken. Ik wensch dat wij elkaar goed zullen verstaan, en daarvoor is in de eerste plaats noodig, dat wij onder alle levensomstandigheden bij elkaar blijven.'

Ik had gesproken met eene hartstochtelijkheid, waartoe de dokter, die mij sedert jaren kende, mij niet in staat gerekend had en die een diepen indruk op hem scheen te maken, want klaarblijkelijk betreurde hij het, mij gekrenkt te hebben, en deed zijn best het weer goed te maken door te zeggen, dat hij het voorstel alleen maar had gedaan bij wijze van proef, en dat hij er ook geen bizondere bedoeling mee had; hij zou zich bereidwillig naar mijn wenschen voegen.

Ik ademde weer vrij; nu had ik gewonnen spel en de dokter, daarvan was ik overtuigd, zou het niet meer wagen mij uit de ziekenkamer te bannen.

Van toen af begon een vreeselijke, stille strijd tusschen Susanne en mij, van welks overwinning ik mij van den beginne af verzekerd hield en die tot het einde toe met dezelfde eentonigheid zou worden volgehouden. Met zuster Louise had ik dadelijk goede afspraken gemaakt en ik had al spoedig uit alles kunnen afleiden, dat Susanne niet beproefd had, haar tot haar vertrouwde te maken. Trouwens, bij het vrome, reine meisje zou zij mijns inziens niet veel gelegenheid gevonden hebben om haar deelgenoot te maken van hare lotgevallen.

Mij beschouwde zuster Louise slechts als een zorgvollen, opmerkzamen, stillen, onvermoeiden ziekenverpleger, dien zij om deze eigenschappen hoogachtte; in haar zag ik eene dier uitverkoren wezens, die te midden der zondige menschheid, onbekend, rusteloos het goede doen ter wille van het goede, en die niet anders zouden kunnen handelen dan zij doen, omdat zij een rein gemoed hebben en braaf en goed zijn.

Zuster Louise en ik wisselden elkaar met een stipte nauwgezetheid aan het bed der zieke af. Ik had met haar afgesproken, dat wij de patiënt niet hinderen zouden, met in haar tegenwoordigheid een gesprek te voeren. Wat ik haar

te zeggen had of wat ik weten wilde, deelden wij elkaar in mijn kamer mee, bij gelegenheden dat zuster Louise mijn in zachten sluimer verzonken vrouw, zonder bezwaar, alleen kon laten.

Geregeld verliet ik de ziekenkamer op het oogenblik dat zuster Louise binnentrad en liet zij mij alleen, zoodra ik mij op den stoel, die naast het bed geplaatst was, had neergezet. Daar zat ik weken lang, dagelijks twaalf uren, van elf tot vijf uur 's middags en op dezelfde uren 's nachts, rustig, de handen ineengevouwen, de oogen op Susanne gericht, nooit den mond openend, nooit door een trek op het gelaat of een blik uit de oogen verradend, wat er in mij omging of hoe kommer en verdriet mij aan het hart knaagden.

Iederen keer als ik de kamer binnentrad wierp Susanne een langen, smeekenden, vragenden blik op mij - en als zij bemerkte, dat mijn mond en mijn oogen stom bleven, dan ontwrong zich uit haar borst een zacht, onbeschrijfelijk, smartelijk steunen; zij bedekte haar hoofd en bleef, als een met een lijkkleed bedekte doode, uren lang onbeweeglijk liggen.

Het was herfst geworden. Susanne

BUITEN. Naar eene fotografie.

was een geraamte gelijk, en aan mij waren de sporen van haar en mijn lijden zichtbaar. Mijn haar was vergrijsd, mijn houding gebogen, het gezicht, dat mij in den spiegel met wijdgesperde oogen zonder uitdrukking aanstaarde, was mij vreemd; de dokter wilde mij in geneeskundige behandeling nemen, maar ik wees hem koel af.

De winter was gekomen.

Op zekeren nacht bemerkte ik eenige beweging in het beddegoed, waaronder Susanne zich verscholen had, en langzaam werd het gelaat zichtbaar: klein, doodsbleek, de donker geworden, onnatuurlijk groote oogen in koortsgloed stralende.

Zij richtte zich moeilijk op, kwam nog moeilijker uit het bed, en stond voor mij in haar lange, witte nachtjapon, waarop heur haar zich als een lichte zijden mandel uitspreidde. Haar gelaatsuitdruking was veranderd; angst en schrik waren verdwenen en hadden plaats gemaakt voor verdriet en kommer. Zij steunde od de leuning van mijn stoel en viel bevend op de knieën. Toen strekte zij de witte, magere armen naar mij uit, en als een bovenaardsch fluisteren, dat mij door merg en been trof, klonk het van hare lippen:

'De almachtige God zal mij in Zijn barmhartigheid genadig zijn, want ik heb op aarde ontzaglijk geleden. Nu zal ik eindelijk sterven. - Ik vrees niets meer op aarde.

- Niet voor mij - o, geloof mij! - maar ter wille van uw vrede spreek ik. O! wees barmhartig en vergeef mij. Laten wij niet in ongenoegen van elkaar scheiden, opdat gij na mijn dood rust moogt vinden.'

Zij omvatte mijn knieën en boog het hoofd, terwijl een zacht, onverstaanbaar mompelen over haar lippen kwam.

Toen drong het zich als een openbaring aan mij op, dat de maat der zonde vol was, en dat ik de berouwhebbende hare schuld vergeven moest.

Een nameloos medelijden vervulde mijn geheele wezen, en terwijl ik de hand zegenend op haar hoofd legde, sprak ik zacht: 'Sta op, Susanne, ik heb u vergeven.'

Zij hief het magere, door smart verwrongen gelaat op, wierp het hoofd achterover en keek mij aan - lang, dankbaar en ach zoo treurig! - Haar oogen vulden zich met tranen en een bevend, zwak klagen kwam over haar lippen. En ook mijn smart loste zich in tranen op.

Toen zij dat zag, sloeg zij hare armen om mijn hals en poogde zich op te trekken, maar hare krachten begaven haar. Ik nam haar dus op, en droeg de lichte gestalte in bed, waar ik haar zacht nederlegde.

'Laat mij nog eens hooren, dat ge mij vergeven hebt,' fluisterde zij.

'Ik heb u vergeven, van ganscher harte vergeven,' bracht ik met moeite uit.

Nog eenmaal strekte zij de armen naar mij uit, trok mij met inspanning van al haar krachten tot zich, en gaf mij met hare reeds koud wordende lippen den afscheidskus.

Op hetzelfde oogenblik werd de deur nauwelijks hoorbaar geopend en trad zuster Louise binnen. Toen zij zag dat ik over de stervende gebogen was, naderde zij snel het bed. Één blik op Susanne was voldoende om haar te overtuigen dat het einde nabij was; onmiddellijk verwijderde zij zich om na een kort tijdsverloop, van een geestelijke vergezeld, terug te komen.

Nadat deze zijn heilig ambt vervuld had, werd het stil in de sterfkamer, maar het was niet die drukkende stilte, die mij zoo lang omzweefd had.

Susanne's hand zocht de mijne en rustte spoedig er in. De dood had spoedig zijn zwakke prooi overwonnen. De moede blik ontspande zich - de ademhaling werd korter, gejaagder, langzamer.... Ik hoorde ze niet meer.... Zij had opgehouden.

* * *

Zwijgen - stilte - kalmte; overal om mij heen en in mijn hart. Ik ben moe, doodmoe.... en zou gaarne rusten - naast Susanne.

Correspondentie.

Men zendt aan de redactie van dit tiidschrijft dikwijls bijdraaen, iets wat ons niet anders dan aangenaam kan zijn, en welke bijdragen dan ook gaarne gehonoreerd worden bij plaatsing. Echter maken wij er opmerkzaam op, dat slechts dan o n g e v r a a g d e bijdragen, welke niet worden geplaatst, teruggezonden worden, zoo de inzender daarbij porto voor de retourzending heeft gevoegd, anders worden ze vernietigd na korten termijn. Er wordt ons zooveel gezonden, ook gedichten (die wij bijna nimmer kunnen opnemen), wat niet geschikt is voor 'De Huisvriend', dat wij er van moeten afzien steeds weer die bijdragen gefrankeerd te retourneeren; stelt men dus bij eventueele niet-opname prijs op terugzending, men hebbe de beleefdheid daartoe de noodige postzegels vooruit over te maken.

Hoe Jacqueline Jaepie werd
door Th.A. Quanjer.

'Kom, Jaepie - kom, jochie! Blijf nou nog een ommezientje wakker. Je kan straks ommers genoeg uitrusten bij men Aechie!'

Deze toespraak deed me met een schrik wakker worden; 't was dan ook een danig warme dag, en ik liep de laatste oogenblikken instinctmatig

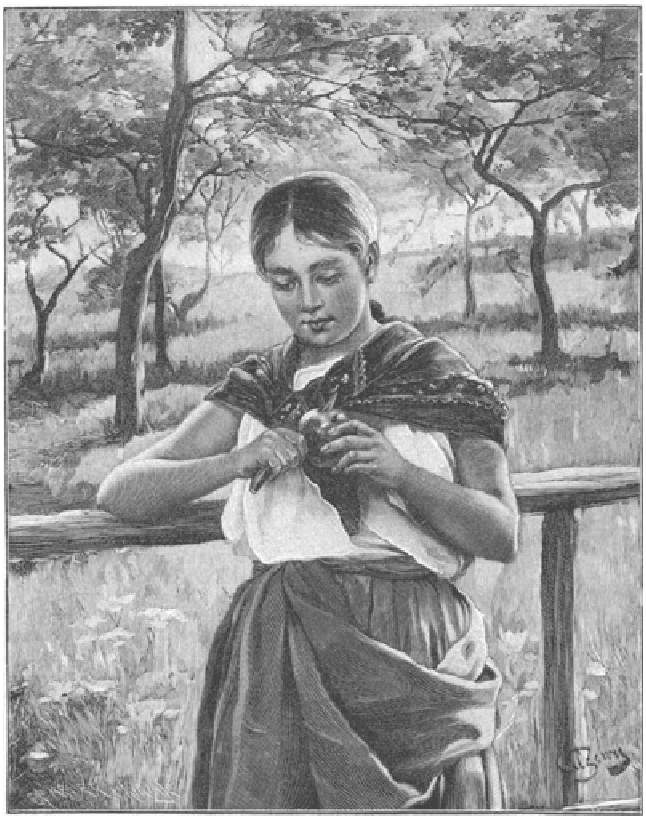

EEN LEKKER HAPJE. Naar de schilderij van Carl Zewh.

druiloorend verder, vermoeid als ik was door een langen tocht van Leiden naar Den Haag.

Ik ben dan ook al vrij oud: over de twintig! Geen wonder dat ik langzamerhand wat oververmoeid was geworden. Ik had wel een rustigen nacht gehad, doch de reis van gisteren, in tegenovergestelde richting: van Den Haag naar Leiden, had me ook al wat aangepakt.

Het was heden tot aan Leidschendam goed gegaan, doch dáár werd ik door die moeheid overmand, en druilde ik een oogenblik in.

Maar die bemoedigende stem gaf me als 't ware weer nieuwe krachten: ik schudde even het hoofd, spande mijn spieren in, en, ondanks een schrijnend wondje aan mijn borst, stapte ik moedig verder.

Ik ken den weg, dien ik reeds dikwijls aflegde, op mijn duimpje, en ik hield dus, nog voordat mijn geleider mij behoefde te waarschuwen, den pas in bij de hooge brug naast Hoekenburg, omdat daar bij iederen tocht een oogenblik oponthoud is.

Na een klein poosje vernam ik weer dezelfde stem:

‘Kom, jochie, vooruit! Nog maar een goed kertiertje, en je krijgt van Aechie je slobbering, en dan geeft ze mijn ook me portie.’

En de brug werd met moeite beklommen en voorzichtig afgedaald, daarna een vijf en twintig pas in een heel kort drafje, en tenslotte, met nog een tweede oponthoud aan de Geestbrug, de weg naar de Residentie in langzamen, vrij regelmatigen tred afgelegd; ofschoon het ‘kertiertje’ méér dan een halt uur lang was.

Het werd dan ook tijd; mijn beenen konden me haast niet meer dragen, meer dan éénѕ trachtte de slaap mij te overmeesteren, hoezeer ik trachtte, al mijn wilskracht te verzamelen.

Goddank! de tocht is eindelijk volbracht, en mijne woning, een zeer nederig doch zindelijk verblijf op het ‘Zieke’, bereikt. Jaepie

krijgt zijn voedsel uit de handen van Aechie, en strekt zich spoedig hierop uit op zijn versch-gespreid leger.

Wel te rusten!

Hoe! Wilt ge nog wat méér van me weten? Welnu! na een, zooals ik hoop, verkwikkenden slaap, zal ik u morgen - dan is het Zondag - het een en ander van mijne geschiedenis vertellen.

Slaap wel!

Ik werd geboren op Paasch-zondag van het jaar '77, op eene buitenplaats in Gelderland; men mocht me dus met recht een Zondags-kind noemen.

Ik zal wel vreemd hebben opgekeken, toen ik in den loop van dien dag me omringd zag door een belangstellend groepje vriendelijke menschen.

'Wat een dotje!' sprak een klein meisje, met een heerlijken blos op de wangen, terwijl zij uit den kring naar voren trad, om mijne plaats te bereiken.

'Wees voorzichtig, mijn kind! niet te dichtbij gaan! de schrik zou er al dadelijk inkomen,' zoo waarschuwde haar een deftig heer van middelbaren leeftijd.

'En,' voegde er een meer burgerlijk man aan toe, 'als u het me niet kwalijk neemt, dan zou ik zeggen: 'zit de schrik er eenmaal in, dan is het alsof de duvel er achter zit en het vasthoudt, want je krijgt het er nooit meer uit.'

Het bleek me spoedig, dat men tegenover mijne moeder die voorzichtigheids-maatregelen niet zoo noodig vond, want hetzelfde meisje - ze zal zoo wat negen jaren geweest zijn - naderde haar, klopte haar op den nek, en voegde haar toe:

'Zorg maar goed voor je kindje, hoor, oudje! Ik hoop dat het even lief en trouw zal worden, als jij altijd geweest bent!'

'Maar, papa,' zoo vervolgde zij, zich wendende tot den door mij genoemden heer, terwijl ze op mij wees, ''t blijft dus afgesproken, niet waar? 't Is mijn naamgenoot?'

'Wel zeker, kind,' was het antwoord. 'Ze heet Jacqueline, al zit er ook geen droppeltje Fransch bloed in. Ze is van zuiver Engelsch ras, hoor!'

'Alsof ons kind, ondanks haar naam, niet van echt Hollandsche afkomst is,' zoo mengde zich eene dame van ongeveer veertig jaren glimlachende in het gesprek, het kind liefkoozend tot zich trekkende.

'Maar komaan!' hernam de heer, 'we zijn hier nu, dunkt me, lang genoeg geweest, niet waar, Jan?'

'Ja, mijnheer,' was het antwoord, 'om u de waarheid te zeggen, 't is nu welletjes. Als u het me niet kwalijk neemt, dan zou ik zoo denken: op een kraamkamer mot het rustig wezen.'

'Je hebt groot gelijk, koetsier!' voegde de dame hem toe, en hare dochter onder den arm nemende, verlieten ze mijn verblijf, weldra door de anderen gevolgd.

Alleen Jan bleef achter, om me de verder noodige hulp te verleenen.

Aldus had ik mijn doop ontvangen: een mooien naam en een lieve peet, in tegenwoordigheid van belangstellende toeschouwers.

Ik werd in mijne eerste levensjaren duchtig verwend - zou ik haast zeggen - maar dat is niet het rechte woord; ik zeg liever: ik werd behandeld als een zeldzaam kostbaar voorwerp. Dagelijks werden minstens een paar uren aan mijn toilet besteed. Dan

deed ik bij mooi weer eene flinke wandeling in de open lucht, of stapte ik, warm toegestopt, onder eene overdekte galerij eenigen tijd op en neer.

Dikwijls had ik het genoegen, dat mijn lieve peet mij daarbij vergezelde, of dat ik door haar, bij mijne thuiskomst, werd opgewacht en onthaald op de eene of andere lekkernij, waarbij een stuk suiker de hoofdrol vervulde.

Geen wonder, dat ik bij die goede verpleging, best voedsel, behoorlijke beweging in de frissche lucht, en wat men verder aan mij ten koste legde, voorspoedig ontwikkelde, en dat ik daarin mijne moeder weldra evenaarde.

Zooals men begrijpen zal, werd intusschen ook gezorgd voor behoorlijke oefening en ontwikkeling mijner verstandelijke vermogens, voor zooverre verstand bij mij in aanmerking kan komen. Een onderwijzer uit Arnhem werd aangenomen, om mij driemaal 's weeks een paar uren les te geven. Ik herinner me nog goed, hoe mij de vrees om 't hart sloeg, toen ik hem mij voor de eerste maal zag naderen, gewapend met eene *chambrière.*

Doch weldra zag ik mijne vergissing in, want inplaats van me de kracht dier zweep te doen gevoelen, gaf hij me met liefkoozende hand eenige zachte slagen op den nek, en won hij terstond mijn hart, door mij op een reeds straks genoemde zoete lekkernij te onthalen. En toen ik eenige oogenblikken later aan eene *longe* door hem naar buiten werd gebracht, begreep ik terstond, dat mij door hem het een en ander geleerd moest worden. Na afloop dier eerste les ontving ik nogmaals een suikerklont als bewijs van tevredenheid over mijn gedrag en ijver.

Ik nam die lessen van den beginne af ter harte, somtijds wel eens (ik moet dit tot mijne schande bekennen) omdat mij; bij minder oplettendheid of lust, het lekkers onthouden werd; ja, omdat ik bij uitzondering, zij het ook niet al te hard, met de chambrière moest kennismaken.

Veelal werden deze lessen door mijn lieve peet bijgewoond.

Ik vergat nog te vertellen, dat tot het gezin, waartoe ik mezelf ook rekende, behalve mijn vriendinnetje, hare ouders en de koetsier, die gezamenlijk bij mijn doop assisteerden, nog behoorden: een tuinman en een stalknecht, benevens de noodige vrouwelijke dienstboden; doch bovendien ook een jongeheer; men noemde hem gewoonlijk ‘de jonker.’ Hij was de eenige broeder van Jacqueline, en ongeveer vijf jaren ouder dan deze.

Eigenlijk sprak ik met opzet nog niet over hem, omdat ik niet zooveel aangename herinneringen aan hem behouden heb. Waren al de anderen toch steeds hartelijk en vriendelijk voor me, de jonker had nooit een goed woord voor me over; ja! zelfs toen ik wat ouder werd, en hij op zijn verzoek nu en dan de lessen van mijn leermeester mocht waarnemen, kon hij me de zweep soms geweldig laten voelen, en als ik dan door vrees geheel in de war raakte, werd ik voor ‘stommeling’ en ‘rakker’ uitgemaakt.

Na weinige jaren was mijne opvoeding voltooid, en droeg ik, eerst mijn leermeester, daarna den vader van Jacqueline en eindelijk haar zelve op mijn rug; ja! na verloop van tijd werd ik nu en dan voor een mandewagentje gespannen, om met enkelen der familie een uitstapje te maken in de overheerlijk schoone omstreken.

Intusschen ontwikkelde de andere Jacqueline zich in evenredigheid niet minder dan ik, en werd zij van een aanvallig negenjarig meisje met rozen op de wangen, eene slanke jonge dame met een smal, net (?) figuurtje.

Het meest merkte ik die verandering op, toen zij, na ongeveer anderhalf jaar op een buitenlandsche kostschool te hebben doorgebracht - ik zag haar in dien tusschentijd slechts enkele malen terloops - voorgoed in huis terugkeerde. Doch behalve die verandering, zag ik nog iets vreemds aan haar. Niet dat ik haar in liefde

voor me veranderd vond, integendeel! maar ze was naar mijn idée wat al te slank geworden, en had iets bezadigds over zich verkregen, méér dan men dit gewoonlijk bij een achttienjarig meisje aantreft.

Doch wat me bij hare terugkomst het meeste trof en me zelfs een beetje ongerust maakte, was, dat die heerlijke blos, welke haar als kind tot een toonbeeld van gezondheid stempelde, plaats gemaakt had voor een meer mat-bleeke tint, alleen op het midden der wangen met een plekje rood afgezet. Dat vond, volgens mijn domme verstand, waarschijn-

lijk zijn oorzaak in dat mode-volgen, in dat zenden van een gezond, levenslustig schepseltje uit de vrije natuur, naar de dikwijls bedorven lucht en omgeving eener buitenlandsche kostschool, waar zij hare opvoeding moest voltooien. Gelukkig had zij desniettegenstaande hare kinderlijkheid behouden, en ik meende met recht te mogen verwachten, dat de heerlijke, zuivere lucht, tusschen sparren en dennen in Gelderland, ook wel weer spoedig dien gezonden blos op haar lief gezichtje zou terugbrengen, vooral nu we waren in den heerlijken zomer van '85.

De bloemen geurden op de buitenplaats, vooral des ochtends, als er pas een lichte dauw overheengestreken was. De lucht in de boschrijke omgeving was doortrokken door de harsuitwaseming, die de zonnewarmte aan de stammen onttrok en die zoo weldadig werkt op de longen.

De zangvogels deden zich tot in den avond hooren, en, wanneer de lijster, als eene der laatste, haar afscheid gebracht had, vernam men nog lang daarna zelfs midden in den korten nacht de welluidende tonen der nachtegalen, die, na eene ruste van slechts enkele uren, weer vroeg in den morgen hun meesterzang aanhieven.

Het was op zulk een schoonen, den stadbewoners onbekenden ochtend, dat mijne peet mij zeer vroeg kwam opzoeken, en een vroolijke glimlach speelde haar om de lippen, terwijl ze mij streelde, en sprak:

‘Wel, Jacqje! hoe vindt je dat nu? We zullen vandaag het genoegen hebben, eens vroeg uit te gaan. Denk er om, ik ben het afgewend, hoor! Je zult wel lief en voorzichtig zijn, niet waar?’

En terwijl zij dit zoo schalks en innig-lief tegen me zei, schuurde ik mijn hoofd vertrouwlijk-liefkoozend tegen haar aan.

‘Ja, ja, liefste!’ hernam zij, ‘ik weet wel, dat je voorzichtig met het vrouwtje zult omgaan. Volg jij maar het voorbeeld van je moeder: die heeft me jaren lang de paden onzer bosschen langs gevoerd, zonder dat ze mij door onachtzaamheid, koppigheid of andere eigenaardigheden ooit in de minste ongelegenheid gebracht heeft.’

(*Wordt vervolgd.*)

De beroemdste Bibliotheken der wereld. Met illustratiën.

De beroemdste bibliotheek ter wereld is op 't oogenblik waarschijnlijk wel die van het Britsch Museum te Londen.

Ze is evenwel niet de grootste of de oudste en er zijn ook niet zulke historische herinneringen aan verbonden als aan vele anderen.

De reden, dat zij eigenlijk aan het hoofd staat van de acht of negen mooiste bibliotheken op de aarde, moet meer toegeschreven worden aan het uitmuntend gebruik, dat er van hare schatten gemaakt werd, niet slechts door de bewoners van de Britsche eilanden, maar door de scholieren in het bizonder; verder door de voorbeeldige juistheid waarmeê de catalogi zijn samengesteld, en de moeite die men heeft gedaan om de boeken, zoowel van de oudere als van de nieuwe wetenschappen zoo volledig mogelijk te maken.

Deze beroemde Britsche bibliotheek heeft haar ontstaan te danken aan de belangrijke gift van 50,000 boeken aan de natie door Sir Hans Sloane, maar zij werd

eerst met recht een volksbibliotheek toen in 1757 koning George II de onschatbare en reusachtige collectie boeken en manuscripten, die door zijn voorgangers, van den tijd van Henri VII af, verzameld waren, ten geschenke gaf.

Hiertoe behoorde ook de bibliotheek die het eigendom was geweest van aartsbisschop Cranmer en van nog andere beroemde Engelschen uit den tijd der middeleeuwen.

Later gaf nog een andere koning, George IV, aan de bibliotheek van het Britsch Museum de prachtige verzameling werken, die zijn vader George III gedurende zijn leven bij elkaar had gebracht, en welke hem meer dan 200,000 pond aan goud gekost had.

Dat edel geschenk van het jaar 1823 werd in 1846 gevolgd door dat van den R.H. Thomas Grenville, welke verzameling bestond uit 20,000 deelen. En door een wet, die voorschrijft dat een afdruk van ieder werk, dat in Stationer's Hall verschijnt, aan deze bibliotheek moet worden aangeboden, neemt de boekenverzameling in het Britsch Museum reusachtige afmetingen aan.

Wanneer de groote leeszaal met lezers gevuld is, dan is het een alleraardigst gezicht, en zelfs de onverschilligste bezoeker zal getroffen worden door de absolute stilte en den ernst, die hier in dit groote gebouw heerschen. De lange rijen boekenplanken, die een afstand van mijlen zouden vormen en welke gevuld zijn met de ruim 1,500,000 deelen, die de bibliotheek thans bezit, laten nooit na ieders bewondering af te dwingen. En die bewondering neemt nog toe, wanneer men er aan denkt dat de verschillende catalogi zoo uitstekend zijn samengesteld, dat het den bibliothecarissen of hun assistenten doorgaans maar een oogenblik tijd kost, om het gevraagde boekwerk te voorschijn te halen. In dit opzicht althans staat deze boekenverzameling aan het hoofd van de grootste bibliotheken ter wereld.

Het zou ons natuurlijk te ver voeren om een juiste opsomming te geven van al de kostbare werken, die de bibliotheek van het Britsch Museum bevat; maar op de verzameling oude Engelsche manuscripten mag zij met recht trotsch zijn, daar geen enkele andere natie zulk een volledige, rijke collectie van haar vroegste geschiedenis bezit.

De Angel-Saksische geschriften, die hier aanwezig zijn en waarvan er sommigen dagteekenen uit een tijdperk van 1200 jaar terug, worden haar door de moderne bibliotheken benijd.

Ook mogen zeker wel in de eerste plaats genoemd worden twee oorspronkelijke copieën van de Magna Charta, en ook treft men hier aan een van de vroegst bekende afschriften van de Ilias en een ander van de Odysseus, terwijl men er eveneens vindt het beroemde ‘Durham Book’, dat de Evangeliën bevat in het Latijn met aanteekeningen in het Saksisch, een boekwerk dat omstreeks het jaar 720 voltooid was. Welk een marktwaarde zou zulk een boek in den tegenwoordigen tijd wel niet hebben?

Dan moeten wij niet vergeten dat het Britsch Museum ook bezit de Codex Alexandrinus, welke een eenig manuscript is van den Griekschen bijbel, vóór het eind van de vijfde eeuw geschreven, en een eveneens eenig manuscript van de ‘Basilicon Doron’ van koning Jacobus I, door dezen vorst zelf geschreven.

De bibliotheek, welke den naam heeft het grootst aantal gedrukte boeken te bevatten, is die van Frankrijk, bekend onder den naam van ‘Bibliothèque Nationale’. Zij is natuurlijk in Parijs gelegen en kan er op bogen de grootste ter wereld te zijn. Zij is gehuisvest in een prachtig gebouw, maar in het Louvre is haar bakermat, daar

koning Lodewijk XI begon met een kleine verzameling boeken te geven, waaraan de nationale bibliotheek haar ontstaan te danken heeft.

Sedert dien tijd heeft iedere Fransche koning het tot zijn plicht gerekend zooveel mogelijk pogingen in het werk te stellen om door vorstelijke geschenken deze bibliotheek zooveel mogelijk uit te breiden.

Een ander feit, dat er veel toe bijdroeg om de 'Bibliothèque Nationale' een eereplaats onder bare zusteren te

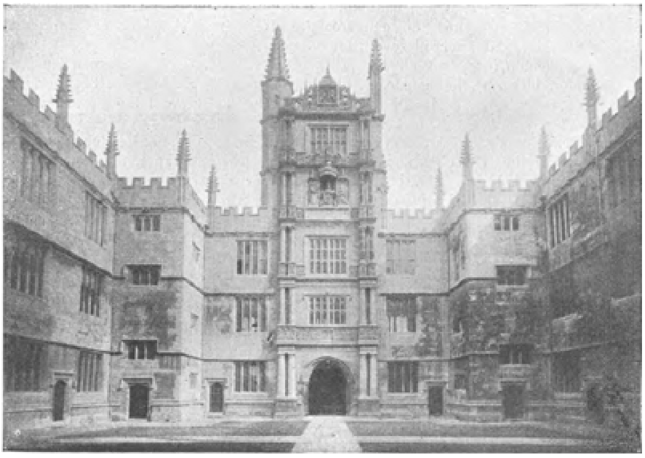

INGANG TOT DE BODLEIAN-BIBLIOTHEEK TE OXFORD.

doen innemen, was, dat zij sedert 1617 het recht heeft op twee afdrukken van ieder werk dat in Frankrijk verschijnt.

Deze bibliotheek bevat op 't oogenblik niet minder dan 3,000,000 deelen, en dit aantal neemt nog dagelijks toe, maar de samenstelling der catalogi kan geen oogenblik vergeleken worden bij die van de bibliotheek van het Britsch Museum, en geen enkele bibliothecaris zou in staat zijn, nu nog met dit reuzenwerk een aanvang te maken.

Een van de belangrijkste en eveneens mooiste bibliotheken is die van Bodleian te Oxford. Zij ontleent haren naam

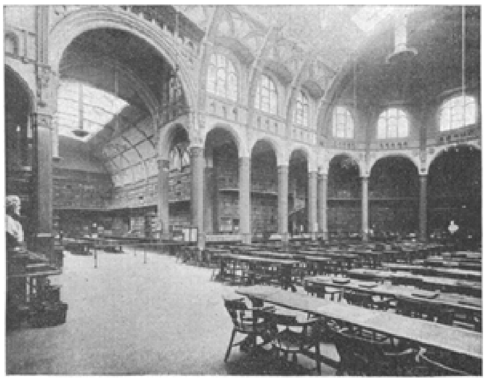

BIBLIOTHEEK TE BIRMINGHAM.

aan den stichter, Sir Thomas Bodley, die haar in 1598 ten behoeve der universiteiten oprichtte, en sedert dien tijd hebben verschillende geslachten er toe bijgedragen om haar te maken tot wat zij op 't oogenblik is.

Sir Thomas Roe, aartsbisschop Laud, Rawlinaen en anderen hebben jaren geleden hun liefde tot de universiteit getoond door het aanbieden van prachtige geschenken in boeken of manuscripten.

De Bodleian-bibliotheek is nu gehuisvest in een gebouw, zijn inhoud en Oxford zelf volkomen waardig. Zij bevat 400,000 boekdeelen en manuscripten van onschatbare waarde. De bibliotheek staat open voor alle Oxfordsche studenten, maar alleen met bizondere toestemming van den bibliothecaris kunnen er boeken uitgenomen worden.

De 'Koninklijke Bibliotheek' te Berlijn is niet alleen de mooiste van alle Duitsche, maar ook een van de beroemdste bibliotheken ter wereld. Zij bezit een catalogus met een inhoud van 1,000,000 boeken en meer dan 30,000 manuscripten. Hare copieën van zeldzame of zeer oude werken zijn evenwel niet zoo eenig als die van het Britsch Museum, het Vaticaan of de Bodleian-bibliotheek.

Gelegen bijna in het midden van de stad, tusschen de rivier de Spree en ten Oosten van de beroemde straat 'Onder de Linden', dus dicht bij het keizerlijk paleis, verdient het, ook om hare grootte, in alle opzichten den naam van 'Koninklijke Bibliotheek'. De Duitschers, die de meest boekenlievende natie ter wereld zijn, maken een ruim gebruik van hun nationale bibliotheek en zijn er bizonder trotsch op.

De keizer zelf stelt veel belang in haar bloei en vooruitgang en heeft er meer dan eens een bezoek afgelegd.

De oudste bibliotheek is ongetwijfeld die van het Vaticaan en waarschijnlijk bevat deze verzameling ook de kostbaarste boeken. Alleen het Britsch Museum kan in dit laatste opzicht met haar wedijveren.

Op één belangrijk punt verschilt de bibliotheek van het Vaticaan van alle anderen, namelijk, dat zij een privé bezitting is van den regeerenden Paus en alleen betreden kan worden met diens toestemming.

Nog een ander feit zal den bezoeker dadelijk opvallen, namelijk, dat er bij het binnentreden boeken noch manuscripten te zien zijn, daar ze geborgen zijn in geschilderde kasten, die zorgvuldig gesloten en nooit geopend worden dan met een daartoe verkregen toestemming.

De bibliotheek van het Vaticaan is klein te noemen, als men rekenschap houdt met het aantal boeken, dat ze in vergelijking van andere bibliotheken bezit. Zij bevat ongeveer 220,000 boekdeelen en 25,000 manuscripten, maar vooral onder de laatsten treft men zeer kostbare aan.

Men vindt er bijv. de eenig bekende copie van het Nieuwe Testament, geschreven voor het einde van de vierde eeuw; de oorspronkelijke Dante en de oudste van de thans bestaande copieën van Virgilius.

De wonderen van het Vaticaan zijn werkelijk talloos, en het is niet zeker dat er onder de vele manuscripten nog niet zeer kostbare zijn, welke men niet eens kent; want de catalogiseering van deze oude bibliotheek is altijd zeer onvoldoende geweest en er zijn in de kasten nog vele boeken, die nooit gerangschikt in de catalogi opgenomen zijn.

Men zegt dat aan Nicolaas den Vijfde de eer toekomt van een begin gemaakt te hebben met deze bibliotheek, maar de eigenlijke stichter was Sixtus IV, die zijn eigen uitge-

breide boekenverzameling voegde bij de reeds bestaande, en sedert dien tijd is de bibliotheek van het Vaticaan voortdurend in omvang toegenomen door de geschenken van rijke katholieken, die meestal zeldzame en kostbare boekwerken gaven, welke betrekking hadden op den Bijbel, en wanneer deze schatten eens goed werden nagegaan, zou men zeker menig belangrijke ‘vondst’ doen.

Voor hen, die toestemming verkrijgen, staat de bibliotheek open van 12 tot 3 uur; zij bevat mooie portretten van eenigen der Pausen en vele curiositeiten en geschenken, door dezen en hun opvolgers gegeven.

Een van de grootste bibliotheken vindt men in Rusland, een rijk, dat den naam heeft in opvoeding en beschaving bij vele landen ten achter te staan. Maar de Keizerlijke Bibliotheek te St. Petersburg is een inrichting, waarop de Russen met recht trotsch mogen zijn.

Uiterlijk is de Keizerlijke Bibliotheek een groot, log, massief gebouw, met weinig fraais, maar inwendig is het uitstekend ingericht

DE SCHOOL-BIBLIOTHEEK TE HARROW.

voor het doel om het tot een echte volksbibliotheek te maken, en vele andere Europeesche steden zouden hier een voorbeeld aan kunnen nemen. De boeken zijn bizonder goed gerangschikt en ook de catalogi zijn uitstekend in orde.

De Keizerlijke Bibliotheek van Rusland dateert uit het jaar 1700 en bezit nu ongeveer 1,855,000 boekwerken en 26,000 manuscripten. Dit zijn geen geringe getallen voor een zoogenaamd nog ‘in duisternis gehuld’ land, en de inwoners van St. Petersburg maken er een ruim gebruik van. De Czaar en Czarina stellen ook veel belang in haar bloei en geven dikwijls raad en hulp in zaken de bibliotheek betreffende.

Rusland is zoo vooruitgegaan onder de regeering van den tegenwoordigen Czaar, dat er een bepaling bestaat dat iedere jongen boven de twaalf jaar, wanneer hij het voor zijn studie noodig heeft, van de boeken der bibliotheek gebruik mag maken.

Het kostbaarste wat de St. Petersburgsche bibliotheek bevat is de Codex Sinaiticus, die niet alleen van onschatbare waarde, maar ook werkelijk eenig is; men is er dan ook zeer zuinig op, en zelfs de hoogst geplaatste personen mogen er niet dan met eene bizondere permissie gebruik van maken.

Amerika's mooiste bibliotheek onder de soorten, die wij hierboven beschreven hebben, is ongetwijfeld die van Harvard College.

De Rev. John Harvard stichtte de bibliotheek tegelijk met de school, door op het eind van de zeventiende eeuw 300 boekdeelen en 779 pond aan geld ten geschenke te geven.

Sinds dien tijd is de Harvard Bibliotheek steeds in uitgebreidheid toegenomen, totdat ze nu in het hoofdgebouw een kwart millioen en in de bijgebouwen ongeveer 110,000 boekdeelen bezit.

Zij staat open voor al de studenten van de school, en hoewel men er niet de schatten aantreft, die in de Europeesche bibliotheken gevonden worden, gaat zij in dit opzicht toch steeds vooruit, daar rijke Amerikanen haar dikwijls met kostbare geschenken vereeren.

De beide mooiste bibliotheken van openbare scholen vindt men in Engeland, te Eton en Harrow; de laatste komt evenwel den eerepalm toe.

De 'Vaughan-Bibliotheek' te Harrow is een prachtig gebouw en biedt uit hare vensters heerlijke vergezichten aan over uitgestrekte landen. Haar schatten bestaan in boeken en kostbare curiositeiten.

In glazen kasten treft men aan manuscripten van Byron, Sir Robert Peel, Lord Palmerston en andere beroemde mannen uit den ouden tijd, terwijl kostbare copieën van klassieken en zeldzame oude bijbels hier bewaard en op hoogen prijs gesteld worden.

De Wereldtaal.

Toen Heinrich Laube directeur van het Hofburgtheater in Weenen was, reisde hij eens naar Parijs om een nieuw stuk van Victorien Sardow te zien opvoeren. In Keulen kwam er een oude heer bij hem in de coupé. De beide heeren bleven alleen, en het duurde niet lang of zij knoopten een gesprek met elkaar aan, zonder dat er een wederzijdsche voorstelling plaats had.

Ook het einddoel der reis van den ouden heer was Parijs.

'Bent u er al eens geweest?' vroeg Laube.

'Neen, het is voor de eerste maal dat ik een bezoek afleg in het moderne Babylon,' was het antwoord.

'Maar u spreekt in alle geval Fransch?' ging Laube voort.

'Geen woord! Maar niettegenstaande dat hoop ik er met de wereldtaal toch wel klaar te komen!'

'Wereldtaal?' vroeg Laube verwonderd. 'Meent u wellicht Volapük? Nu, ik vrees dat men u in Parijs niet verstaan zal, als u geen Fransch spreekt.'

'Toch wel!' antwoordde de ander lachend. 'Ik zou louter voor de grap met u een weddenschap willen aangaan, dat ik met mijn wereldtaal gauwer aan het station een rijtuig heb, dan u met het beste Fransch.'

Zeer nieuwsgierig naar deze soort wereldtaal, nam Laube lachend de weddenschap aan.

De trein stopte en beide heeren kwamen tegelijkertijd uit het stationsgebouw. Toen riep Laube's reisgezel in het beste Duitsch met een stentorstem:

'Wie van u mij het snelste rijdt, krijgt van mij een vijffrancstuk,' tegelijkertijd het geldstuk in de hoogte houdend.

Dadelijk verhieven er zich van de op het voorplein wachtende koetsiers wel vijftig van hun bokken, staken de zweep in de rechterhand op, en riepen:

'Hier, mijnheer, hier!'

Laube was een weinig verbluft, maar toch sprak hij, lachend op het vijffrancstuk wijzend:

'*Deze* wereldtaal verstaat men overal! U hebt de weddenschap gewonnen.'

Overwonnen.
Door Thérèse van Arendsberg.

'Dag grootpa, dag grootma. Wel foei, is me dat loopen! Ik ben geheel buiten adem, maar gelukkig toch nog juist voor het slaan van twaalven thuis.'

Met deze gejaagde, op verontschuldigenden toon geuite woorden, treedt de twaalfjarige Ernestine van Manen de gezellig verwarmde woonkamer binnen, waar hare grootouders, de heer en mevrouw Van Riemhuizen, reeds aan de koffietafel hebben plaats genomen. De doorgaans zoo bleeke wangen van het jonge meisje zijn thans, blijkbaar ten gevolge van inspanning, hoogrood gekleurd, en de donkere, geestdriftvolle oogen tintelen van opgewektheid en levenslust.

'Maar kindje, waartoe zoo hard te loopen?' voegt de oude dame haar vermanend toe. 'Je weet toch hoe nadeelig dit voor je is, vooral met dien scherpen oostenwind. Je hebt toch waarlijk tijd genoeg om kalm naar huis te wandelen, daar de school precies om halftwaalf uitgaat. Of had mijn in vrijheid gedresseerd kleindochtertje soms weer straf?'

'Neen, grootma, *dat* is heusch de reden niet, maar ik heb een grooten omweg moeten maken, en daarbij was de spoorbrug juist open, toen ik die passeeren moest. U weet wel, grootma, dat ik u onlangs verteld heb dat het dochtertje van de weduwe Verlinden, die op den hoek van de Pauwsteeg woont, sedert eenige weken ook bij ons op school gekomen is, natuurlijk tot ons aller verontwaardiging. Verbeeld u, het kind van eene doodarme weduwe op onze departementale school, waar alleen meisjes uit den deftigen stand thuis behooren! Het schijnt dat mijnheer Riemens zich voor dat kind interesseert en, door voor haar het schoolgeld te betalen, de arme weduwe in staat stelt, haar voor onderwijzeres op te leiden.

Natuurlijk hebben we allen, van den eersten dag af, het malle wicht dood verklaard, en nooit een enkel woord met haar gesproken, en verbeeld u, terwijl ik nu straks bij het uitgaan der school bezig ben om mijn mantel aan te trekken, komt Betsy Verlinden in eens op mij toe en zegt met haar akelig pieperig stemmetje:

Ernestine, mag ik met u medegaan? onze weg loopt toch denzelfden kant uit, en ik gevoel me zoo duizelig, dat ik angstig ben om alleen dat heele eind te loopen.'

'U begrijpt wel, grootma, dat ik toen een uitvlucht moest verzinnen, en daarom zeide ik haar dat ik eerst nog eene boodschap moest doen aan het andere eind van de Breestraat, want wat nog het ergste van alles was, Annie van Rhen, dat schatrijke meisje, bij wie ik onlangs eens gevraagd ben, ofschoon zij anders bijna met niemand omgaat, stond er juist bij toen Betsy mij aansprak. Als ik nu met haar was medegegaan, zou Annie me stellig nooit meer onder hare kennissen willen rekenen.'

'Ernestine, schaam je toch!' viel de oude heer Van Riemhuizen haar thans ruw in de rede. 'Kind, ik kan je niet zeggen, hoeveel pijn je woorden mij doen. Ben jij de

dochter van onze lieve Louise, van haar, die stervend ons vroeg om haar eenig kind tot ons te nemen, en op te voeden tot eene zachte, lieve en godvreezende vrouw? Wie heeft je die ellendige gevoelens van misplaatsten hoogmoed en onmeedoogenheid ingeplant? Toen jij je vader op zeer jeugdigen leeftijd moest missen, bleef ook jou moeder als eene arme weduwe achter, want haar pensioen bedroeg slechts f 400 per jaar, en het was slechts doordien zij ons eenig kind was, en bijgevolg al het onze haar toch eenmaal zou toebehooren, dat zij kon blijven leven op denzelfden voet als tijdens het leven van uw vader.

'Toen wij na haar overlijden, nu twee jaar geleden, u als ons eigen kind annnamen, hebben wij je dadelijk gezegd, dat wij voldoende gefortuneerd zijn om je een onbezorgde toekomst te verschaffen, maar dat je nooit moest denken dat je een rijk meisje bent, of je er op moogt laten voorstaan, dat je als ons eenig kleinkind van zelf meer voorrechten bezit dan kinderen uit een talrijk gezin. Ik had gehoopt dat je dit alles zoudt hebben ingezien, en dat het je tot nederigheid en dienende liefde zou hebben gestemd, waarin je lieve grootmoeder je op haar leeftijd nog zoo menigmaal een verheven voorbeeld geeft.'

'Maar grootpa, u zult toch ook niet omgaan met menschen als juffrouw Verlinden,' gaf Ernestine bits ten antwoord, 'en grootma beperkt hare kennissen toch ook tot den deftigen stand; waarom wilt u mij dan dwingen met die malle Betsy naar huis te gaan?'

'Kind,' klonk het thans ernstig uit den mond van de oude vrouw, 'ge begrijpt je grootvader niet, of wilt hem niet begrijpen. We verlangen niet dat je het dochtertje der weduwe Verlinden tot je vriendinnetje maakt, evenmin als de brave weduwe zulks zoude wenschen, want uwe wegen zullen daartoe in de toekomst waarschijnlijk zeer uiteenloopen, maar Betsy Verlinden is in de verste verte geen mal wicht, integendeel is zij een braaf en ernstig meisje, dat de zware en ondankbare taak van onderwijzeres wil aanvaarden, om daardoor later hare moeder te kunnen onderhouden. Door de edelmoedigheid van onzen predikant is Betsy in de gelegenheid gesteld goed onderwijs te ontvangen, wat haar van groot voordeel is. Het is nu de plicht van al hare medescholieren om haar gewoon als eene der hare te behandelen en met voorkomenheid tegemoet te treden, vooral daar Betsy, voor zoover ik haar ken, zichzelve nooit op den voorgrond zal plaatsen. Zoo ze je heden vroeg om met je naar huis te gaan, terwijl ze zich niet wel gevoelde, was het niet alleen zeer lomp, maar bovendien laag en onchristelijk van je, om haar dit te weigeren, en ik zal zelfs straks naar juffrouw Verlinden gaan om haar onze excuses over het onbehoorlijk gedrag van onze kleindochter aan te bieden.'

'Maar grootma,' waagde Ernestine nog eens in het midden te brengen, 'de andere meisjes bleken er toch evenmin toe genegen te zijn, want verscheiden harer wonen immers ook dezen kant uit, en niemand bood zich aan om met haar op te wandelen, toen ik zeide dat ik eerst nog even naar de Breestraat moest om eene boodschap te doen.'

'Dat bewijst alleen dat de andere meisjes even groote nesten zijn als gij,' zeide de oude heer streng en hard. 'Kind, je zult nog menig pijnlijk uur moeten doorworstelen, voordat je het lieve, eenvoudige meisje zult zijn, dat we ons als het zonnetje van onzen ouden dag hebben gedroomd. Denk niet dat je levenspad ook altijd uitsluitend over rozen zal gaan, en zelfs de rijkste der aarde zijn diep te beklagen, indien zij de kunst niet verstaan zich vrienden te verwerven.'

‘Maar grootpa, ik heb vriendinnen genoeg,’ gaf Ernestine nog altijd norsch ten antwoord, ‘en indien men mij met Betsy Verlinden zag loopen, zou dat mij veeleer kennissen doen verliezen, dan winnen.’

‘Ik hoop voor die meisjes dat jij jezelve omtrent haar

oordeel vergist,' zeide mevrouw Van Riemhuizen, om een eind aan het gesprek te maken. 'Als je een jaar of wat ouder geworden zult zijn, vertrouw ik dat je zelf zult inzien, hoe hard en liefdeloos men soms op jou leeftijd is.'

Dien geheelen middag waren de beide grootouders onder den indruk van bovengemeld gesprek. Het griefde hen zoo, dat Ernestine blijkbaar het koude, hartvochtige karakter van haar vader had overgeërfd, in plaats van de zachte, edele natuur te bezitten, die hare moeder zoo algemeen geacht en bemind had doen zijn. Toen hunne lieve Louise destijds hare ouders in kennis had gesteld met het aanzoek, dat luitenant Van Manen haar had gedaan, waren deze geenszins ingenomen met hare keuze, en trachtten hunne dochter te overreden den jongen krijgsman een weigerend antwoord te geven, doch tevergeefs. Louise gaf gereedelijk toe, dat haar aanbidder een norsch uiterlijk had en dat zijn karakter streng, somtijds zelfs gevoelloos scheen te zijn, doch aan den anderen kant was hij iemand, die bekend stond om zijn strikte rechtvaardigheid en voorbeeldigen levenswandel, beide in haar oogen zulke verheven hoedanigheden, dat al het andere daarbij in het niet verzonk.

Hoewel aarzelend, eindigden de oudelui Van Riemhuizen alzoo met hunne toestemming te geven, en werkelijk was het huwelijk zeer gelukkig geweest. Van Manen had zijne vrouw oprecht lief en vertoonde daardoor haar slechts de goede zijde van zijn karakter, terwijl bovendien hare zachte, kalme natuur, altijd bereid om zich naar zijne wenschen te schikken, elk verschil van meening op de vriendschappelijkste wijze deed oplossen. Helaas, slechts vijf jaar mocht hun geluk duren. Op een kouden Decemberdag kwam Van Manen van den vroegdienst in de kazerne thuis met zware hoofdpijn en koude rillingen als van koorts; spoedig openbaarde zich eene hevige longontsteking, die zijn ijzersterk gestel dusdanig ondermijnde, dat hij reeds den tienden dag overleed. Louise had haren echtgenoot diep betreurd, en sedert dien tijd was hare gezondheid ondermijnd, totdat ook zij nu ruim twee jaren geleden aan een langzaam verval van krachten was bezweken, op haar sterfbed haar eenig kind aan de zorg en liefde der grootouders toevertrouwend, die volgaarne beloofden de kleine Ernestine voortaan als hun eigen kind te beschouwen.

Aanvankelijk verschafte het gezonde, levenslustige kind hun niets dan genot, doch naarmate zij zich meer thuis begon te gevoelen, openbaarde zich bij Ernestine langzamerhand eene groote dosis onverschilligheid, gepaard aan een gevoel van eigenwaarde, dat haar uit de hoogte deed neerzien op ieder ander, in hare oogen minder bevoorrecht medeschepsel. De liefde, welke hare grootouders haar bewezen, beschouwde ze als iets wat haar vanzelf toekwam, en het scheen geen oogenblik in haar op te komen, welk een beklagenswaardig lot haar deel zou zijn geweest, indien de oudelui Van Riemhuizen haar niet tot zich hadden genomen.

Haar voogd toch, een broeder van haren vader, had dadelijk na het overlijden van hare moeder als zijn meening te kennen gegeven, dat men Ernestine zoo spoedig mogelijk op kostschool moest doen, daar hij de grootouders te oud vond om zich met de zorg van een wild, opgewonden kind van tien jaar te belasten, en het was slechts op uitdrukkelijk verlangen van de oudelui zelven, dat hij had toegegeven om zijne pupil onder hunne hoede te plaatsen. Hij, die beter dan iemand anders het onbuigzame karakter van zijn broeder had gekend, besefte volkomen welke moeilijkheden de opvoeding van diens kind haren grootouders zou opleveren, en

daarom achtte hij het zijn plicht hen van dien last te ontheffen. Toen zij echter vrijwillig aanboden om Ernestine van nu af geheel als hun eigen kind te beschouwen, gevoelde de voogd zich van een zware taak ontheven, en wenschte hij zijn nichtje van harte geluk met hare zoozeer verbeterde vooruitzichten.

Ofschoon zij zich norsch en stuursch van hare grootouders had afgewend, en dien middag naar school ging zonder hen als gewoonlijk met een kus goedendag te zeggen, gevoelde Ernestine toch zeer goed dat zij dien morgen liefdeloos en slecht had gehandeld.

Het kloppertje daar binnen, dat niet zwijgt wanneer wij kwaad hebben bedreven, al zouden we het menigmaal o, zoo gaarne in slaap willen sussen, maakte haar voortdurend ontevreden op zichzelve. Zij wist dat alleen valsche schaamte haar zoo meedoogenloos de gevraagde hulp had doen afwijzen, en zij vroeg zich thans af, of er geen mogelijkheid zou wezen om haar geweten gerust te stellen, zonder zich evenwel met Betsy te encanailleeren. Den geheelen middag hield ze zich met deze gedachte bezig en daardoor was zij onder de lessen zoo afgeleid, dat juffrouw Groothuis, de onderwijzeres, haar meer dan eens eene berisping moest toedienen.

Toen de leerlingen om vier uur van hare zitplaatsen opstonden om hare boeken op te bergen, werd Betsy Verlinden plotseling andermaal door eene hevige duizeling aangegrepen, zoodat ze zich aan een der banken moest vasthouden, alvorens ze in staat was het lokaal te verlaten.

Juffrouw Groothuis ging dadelijk naar haar toe om te zien wat het was, waarop het meisje haar met haperende stem ten antwoord gaf, dat zij zich den geheelen dag al onwel had gevoeld, doch niet thuis had willen blijven, ten einde hare moeder niet te verontrusten.

‘Weet je wat, Betsy,’ zeide Annie van Rhenen, het rijke meisje waarover Ernestine dien morgen gesproken had, ‘mama laat mij met de coupé halen, daar ik de laatste dagen zoo verkouden ben en de wind vandaag zoo scherp is. Rijd jij nu met mij mede, het is voor mij slechts een kleine omweg, en dan behoef je je in 't geheel niet te vermoeien.’

‘O neen,’ fluisterde Betsy doodsbleek en gejaagd, ‘doe dat niet, het is veel te vriendelijk van je, maar heusch, ik pas niet in het rijtuig van je vader.’

‘Dwaas meisje, waarom niet?’ zeide Annie, vroolijk lachend Betsy bij de hand nemend. ‘Wij zijn immers schoolmakkers en ik ben overtuigd dat al de anderen je even gaarne zouden thuisbrengen als ik, maar omdat mama mij nu toevallig met het rijtuig laat halen, vind ik dat gij onder mijn geleide het gemakkelijkst thuiskomt. En nu geen bezwaren meer hoor, kameraadje! Hier is je hoed en mantel; geef mij je arm tot aan de poort en één, twee, drie - daar gaan we.’

‘En ik zal je boeken wel nadragen,’ bood een der andere meisjes vriendelijk aan.

‘Beterschap, Betsy! Zorg er maar voor spoedig weer geheel hersteld te zijn!’ riep juffrouw Groothuis de vertrekkende nog na.

‘Die arme stakkerd, wat ziet ze er uit! Het kind krijgt bepaald niet genoeg te eten en valt van zwakte in elkaar! Die Annie van Rhenen is toch een engelachtig schepseltje!’ Dit waren de uitroepen waarmede de overige jonge dames Betsy en Annie nastaarden, toen zij de poort uitgingen en in het haar opwachtende rijtuig plaats namen.

Alleen Ernestine van Manen zweeg. Zij gevoelde zich vernederd en diep ongelukkig. Juist ter wille van Annie van Rhenen was zij dien morgen zoo hard en liefdeloos jegens de arme Betsy geweest, en thans zag zij in, dat hare handelwijze haar veeleer van het zoo door haar gewenschte vriendinnetje zou vervreemden, dan

dat ze haar nader aan elkander zou verbinden. Hoe verpletterend toch had Annie haar aangezien, toen ze zeide, overtuigd te zijn dat allen even gaarne als zij Betsy dezen dienst zouden willen bewijzen; ongetwijfeld had zij dus dezen morgen het leugenachtige voorwendsel doorzien, waarmede Ernestine het verzoek van haar ziek schoolmakkertje, om samen naar huis te gaan, afwees.

Dien middag was Ernestine aan tafel buitengewoon stil

Hare oogen, die dienzelfden morgen nog zoo vroolijk schitterden, stonden nu dof en droef, en toen hare grootmoeder haar vroeg, waarom ze zoo peinzend voor zich staarde, barstte ze plotseling in tranen uit:

'Ach, grootma, ik ben zoo diep ongelukkig; ik weet dat u het me nooit zult kunnen vergeven, ik zie nu zelf in hoe liefdeloos mijn gedrag tegenover Betsy Verlinden was. Mijn ellendige trots alleen was het, die me zoo deed handelen; ik was bang dat Annie, op wier vriendschap ik zoo gesteld ben, niet meer met me zou willen omgaan als ik mij met Betsy inliet, daar deze van zooveel minder stand is, en nu was het straks juist de rijke Annie, die aanbood de arme stakkerd thuis te brengen, en nog wel met haar eigen rijtuig. Wat zullen die twee onderweg hunne woede tegenover mij hebben lucht gegeven, en natuurlijk wordt Betsy nu voortaan de lievelinge der geheele klasse, en ik zal "la bête noire" zijn.'

'En niet zonder reden,' zeide de oude heer Van Riemhuizen op strengen toon. 'Ernestine, het zal eene harde les voor je zijn, maar je verdient haar, en ik hoop van harte dat je er je voordeel mee zult doen voor heel je volgend leven.'

'Als ik jou was, mijn kind,' bracht mevrouw thans in het midden, 'dan ging ik nog van avond naar de weduwe Verlinden toe, om Betsy vergeving te vragen en je schuld volledig te bekennen. Het zal je moeite kosten, dat weet ik, maar je zult er later voor je zelf vrede bij vinden.'

'O neen, *dat* nooit,' gaf Ernestine norsch ten antwoord. 'Betsy zou denken dat ik zoete broodjes kwam bakken uit angst, omdat al de meisjes nu op hare hand zijn. Ik moet eerst morgen op school eens zien met welke oogen ze mij aankijkt, want verbeeld u eens dat ik haar de hand der verzoening toestak en dat zij mij de hare weigerde?'

'Dan hadt je slechts je verdiende loon,' zeide de oude dame ernstig. 'Kind, kind, leer toch je koppigheid en onverdraaglijken hoogmoed overwinnen, eer het voor altijd te laat is,' vermaande zij.

Maar Ernestine was noch den volgenden morgen, noch vele dagen daarna in staat om uit Betsy's oogopslag haar vonnis te vernemen. Het arme kind bleef, ten gevolge van een hevigen aanval van bloedarmoede, gedurende geruimen tijd zoo zwak, dat het haar geheel onmogelijk was de lessen bij te wonen. Aan versterkende middelen ontbrak het haar echter thans niet langer. Mevrouw Van Rhenen, en andere dames door hare dochtertjes ingelicht omtrent den toestand van haar schoolmakkertje, zorgden geregeld voor de toezending van eieren, bouillon en wijn, allen luxe-artikelen die de weduwe Verlinden onmogelijk zelf kon koopen. De jonge meisjes brachten de zieke beurt om beurt boeken, fruit en bloemen.

Op een middag even voor het aangaan der school stonden verscheidene der élèves geheimzinnig met elkander te fluisteren over eene verrassing die ze Betsy op haar verjaardag wilden bereiden, waartoe ze allen wat van hare spaarduitjes zouden afstaen. Plotseling zegt Annie van Rhenen met luide stem, terwijl ze Ernestine, die op een kleinen afstand van haar stond, veelbeteekenend aanziet:

'Tine, waarom ben jij tegenwoordig toch zoo op je zelve, en ga je onze arme Betsy ook niet eens bezoeken? Je moet toch dagelijks meermalen haar huis passeeren; zij vraagt telkens naar je en verwondert er zich over dat jij de eenige bent, die zich nooit bij haar vertoont.'

'Heeft ze dat gezegd?' vraagt Ernestine gejaagd, terwijl ze zich haastig bij het groepje voegt. 'Is het heusch waar, Annie, dan ga ik van middag na vieren dadelijk

naar haar toe. Ik dacht dat Betsy boos op me was en dat had ik ook ruimschoots verdiend, dat weet gij het beste, Annie, want gij stondt er bij toen ik haar dien morgen zoo lomp behandelde. Ik had al zoo lang naar haar toe willen gaan, maar....,' en bij deze woorden vulden Ernestine's oogen zich met tranen, 'ik durfde niet.'

'Nu gij zelf er over begint, Tine,' hernam Annie van Rhenen thans op zachten toon, 'wil ik je wel zeggen dat ik destijds je onmenschelijke hardheid je zeer kwalijk heb genomen, en zelfs de andere meisjes voor je heb gewaarschuwd; maar ik bemerkte de laatste dagen dat je berouw hadt over je gedrag van dien morgen, daar je met zooveel belangstelling luisterde als wij aan juffrouw Groothuis vertelden hoe het met de zieke ging. Maar wat Betsy zelve betreft, dat lieve, zachte schepseltje heeft van 't eerste oogenblik af je handelwijze niet alleen vergoelijkt, maar zelfs tegenover mij verdedigd. Tracht dus je trots geheel te overwinnen, en wees ook vriendelijk tegen juffrouw Verlinden, want die arme vrouw heeft wel wat hartelijkheid noodig.'

'Mijn trots behoef ik niet meer te overwinnen, Annie,' zeide Ernestine bewogen. 'Ik heb al sedert lang ingezien dat Betsy veel hooger staat dan ik, en uwe woorden van zooeven zijn daarvan een doorslaand bewijs. Van nu af aan zal het mijn hoogste streven wezen om te trachten de vriendschap van dat edele meisje te winnen, en ik hoop dat gij allen mij dan ook weder in genade zult willen aannemen.'

Verscheidene weken zijn sedert dien namiddag verloopen. De heerlijke Meimaand deed hare intrede met bloemen en geuren en het was of de geheele natuur, uit haar winterslaap ontwaakt, schooner was dan ooit te voren.

Ook Betsy Verlinden schijnt als het ware herboren, nu we haar op hare oude plaats in het schoollokaal terug vinden. De matwitte kleur van haar gelaat is nu vervangen door eene gezonde rose tint, en dezelfde oogen, die vroeger zoo dof en onbewust in de verte staarden, zijn thans even levendig als die van andere kinderen van haar leeftijd.

Sedert hare ziekte is ook hare verhouding tot de andere meisjes zoo geheel verschillend met vroeger; niemand denkt er ooit meer aan, dat zij het kind eener behoeftige weduwe is, allen behandelen haar als haars gelijke en bij het verlaten der school hoort men menigmaal vragen:

'Betsy, ga je meê?' of 'Betsy, ben je klaar, dan gaan we samen.'

En even nederig thans, nu men blijkbaar op haar gezelschap gesteld is, als in den tijd toen men haar als eene paria beschouwde, heeft Betsy steeds voor iedereen een vriendelijk woord gereed en verklaart zich ook altijd bereid om degene, die met minder vlugge hersenen is bedeeld, met haar huiswerk te helpen. Zoo toch alleen kan zij, zegt ze menigmaal, iets afdoen van de groote schuld, die zij aan al hare schoolmakkertjes heeft, voor al de hartelijkheid die zij haar in hare ziekte hebben betoond.

Ofschoon zij haar uiterste best doet om niemand harer eenige bijzondere voorkeur te betoonen, zoo gevoelen allen toch dat Ernestine van Manen hare verklaarde gunstelinge is. Met haar helderen, scherpen blik heeft het edele meisje reeds spoedig weten te ontdekken welk offer Ernestine heeft gebracht aan de vooroordeelen, die haar van hare jeugd af aankleefden; zij beseft hoe zwaar die strijd haar moest vallen, en thans is Betsy op hare beurt trotsch op de vriendschap van het eens zoo ongenaakbare meisje, dat ten slotte, geleerd door de stem van haar geweten, zichzelve heeft overwonnen.

B r e d a , 1900.

Hoe Jacqueline Jaepie werd
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg van blz.* 387.)

En wij togen er dien morgen op uit met ons achten, namelijk: mijne peet, haar vader, de jonker - deze was sedert enkele jaren student, en thans met vacantie thuis - en een zijner academievrienden, benevens mijne moeder, ik, en de twee medebewoners van ons gemeenschappelijk verblijf.

EEN BELANGRIJKE VONDST. Naar de schilderij van J. Eisela.

We vormden een aardigen kleinen stoet: moeder en ik met vader en dochter in het achterste gelid, waarschijnlijk ten gevalle van mij - de jongere - wier dartelheid een weinig gevreesd werd. Doch ik hield me verstandig, en spitste slechts de ooren, wanneer mijne berijdster met haar lief

stemmetje me nu en dan een vriendelijk woordje toevoegde.

We gingen steeds kalm voorwaarts, langs paden en wegen der heerlijk geurende bosschen, nu eens in draf of korten galop, dan weer in matigen stap, zoodra de snellere beweging ons wat verhit had.

De terugtocht werd eindelijk aanvaard, en reeds naderden wij, onder een laatst galopje, onze plaats, waar het tweede ontbijt ons wachtte, toen ons op het onverwachtst het genot van het heerlijke uitstapje een beetje vergald werd.

De jonker, die vóór mij ging, had zich boosgemaakt om een misstap op een oneffen en door dennennaalden glibberig pad, en maakte misbruik van karwats en sporen, zoodat hij in zeer korten tijd een heel eind vooruitrende, door zijn vriend op de hielen gevolgd.

Bijna op hetzelfde oogenblik greep Jacqueline's vader mij vast, omdat de ongewone vaart van mijn voorman me wel een beetje onrustig maakte; doch toen die zachte, welbekende stem vermanend tot me gesproken had: ‘kom, Jacqje, rustig! kom liefste!’ was mijne zenuwachtigheid onmiddellijk bedaard.

‘Dat komt er van! dat kan niet rijden, en wil toch den meester uithalen!’ zoo hoorde ik mijn buurman zeggen.

‘Kom, paatje! niet grommen nu!’ sprak mijne berijdster met bevende stem. ‘Ach, God! als hij maar geen ongeluk krijgt!’

‘'t Zou zijn verdiende loon zijn geweest,’ was na eenige oogenblikken het antwoord, nadat gebleken was, dat de jonker ofschoon uit den zadel geworpen, vlak bij ons huis zonder noemenswaardig letsel uit het zandpad herrees.

Kort daarop waren wij allen (de vriend had den vluchtende gegrepen) ongedeerd thuis; de jonker had alleen eenige schrammen aan voorhoofd en pols bekomen.

Toch was de pret er af; alleen ìk bleef waarschijnlijk aangenaam gestemd, zoowel door het zelfbewustzijn, verstandig te zijn geweest en kalm in een tijd van angst, als hoofdzakelijk om het verkregen afscheid:

‘Best Jacqje! je bent een engel!’ met een kus op mijn nek.

Je merkt, als men oud wordt, en men zit op zijn praatstoel, kan men nogal eens langdradig worden. Verveelt u mijn gebabbel, welnu! dan zal ik zwijgen - te meer, omdat ik Aechie in Zondagsgewaad zie aankomen, om mij het heerlijke middagmaal te brengen.

Hoor! daar zegt ze: ‘Dag Jaepie, eet het met smaek, oor! De baes eit je eprezen, dat je er dien zwaeren tocht zoo goed ebt afebracht. Je ebt wel een ekstraetje verdiend!’

Zoo! Dus gij wilt nog wel een beetje naar me luisteren? Komaan dan! 't is pas middag, ik ben door het hartige maal weer versterkt, en nu gij me daarnevens den tijd tot een middagdutje gegund hebt, ben ik weer heelemaal opgefrischt, en in staat, mijn verhaal te vervolgen, waarbij ik u beloof, verder zoo weinig mogelijk wijdloopig te zijn.

Na ons beschreven uitstapje of liever na de ‘lunch’, zooals de jonker gewoonlijk het twaalfuurtje noemde, had ik ruimschoots tijd en gelegenheid, om een en ander te overpeinzen.

Het was me onderweg opgevallen, dat mijne liefste, hoe omzichtig ik ook mijn tred regelde, nu en dan een droog kuchje liet hooren.

Ik begreep bij het straks beschreven ongeval, dat de verstandhouding tusschen vader en zoon niet zóó was, als men in een volkomen eenstemmig huisgezin zou mogen verwachten.

Ik maakte uit het gezegde mijner liefste: ‘paatje, niet grommen nu!’ de gevolgtrekking, dat zij wel eens getuige geweest was van meer of minder heftige tooneelen tusschen vader en zoon.

Uit dat een en ander trok ik de volgende conclusies:

1e Dat de gezondheid der jonge dame, hoe bekoorlijk-lief ze er ook uitzag, wel ietwat te wenschen overliet.

2e Dat vader en zoon niet in al te beste verstandhouding leefden.

Later begreep ik, dat schulden, aan de academie gemaakt, daarin een hoofdrol vervulden.

Ja, 't is waar! Nu ik er over nadenk, vernam ik in die dagen dikwijls drie onheilspellende woorden, namelijk: *speculeeren*, *academie-schulden* en *heide-ontginning.* En telkens wanneer één of meer dier woorden gesproken werden, kon ik er zeker van zijn, donkere wolken over de voorhoofden te zien trekken; donker vooral op die der ouders, doch ook bij Jacqueline bespeurde ik somtijds de schaduw er van, al was in den loop van den zomer haar tint frisscher geworden, en hare wel-wat-al-te-ranke gestalte een beetje gezetter.

In den winter, die volgde, schoon lang niet zoo streng als de vorige, had ik niet zooveel gelegenheid, mijne opmerkingen omtrent de onderlinge verhouding der huisgenooten te maken. Het was veetal buiïg-mistig weer, en het kwam slechts zelden tot een gemeenschappelijk tochtje. Niettemin vernam ik ook toen weer nu en dan de drie onheilspellende woorden, en hoorde ik van tijd tot tijd, tot mijn diepe smart, het verraderlijke kuchje.

Sommigen uwer zag ik straks den mond glimlachend vertrekken bij één der drie door mij genoemde woorden, doch ik blijf er bij - ondanks, of misschien overeenkomstig het zóóveel honderste artikel van *Ericus* in het ‘Nieuws van den Dag’ - *heide-ontginning* vormt zeer dikwijls een nadeelig saldo in het budget.

Dat laatste echter tusschen twee haakjes.

Ik vervolg mijn verhaaltje.

Goddank! aan dien echt-Hollandschen winter kwam een einde. Zou dat ook plaatshebben met het kuchje, het speculeeren, de schulden en de ontginning? Ik had er nogal goede hoop op, ten minste wat het eerste aanging.

Het voorjaar was nogal mild: weinig noord-oostenwinden; de zomer deed zijn intrede onder vrij gunstige omstandigheden; zoodat ik een goeden tijd voor mijne liefste te gemoet zag. En *dit* punt was voor mij voorloopig van het meeste belang.

We waren dikwijls op het pad, mijne moeder en ik - vooral ook omdat onze twee mede-stalbewoners in het voorjaar, om later te noemen reden, van de hand waren gedaan. Mijn lieve peet ging er dan ook werkelijk veel beter uitzien: het kostschoolluchtje zou er dezen zomer wel uitwaaien.

Op deze wijze naderde de maand September, en daarmede eene gebeurtenis, die onze landelijke streek als in een garnizoensplaats zou veranderen. Op de naburige heide werden toebereidsels gemaakt tot het houden van groote manoeuvres, en vingen deze eenmaal aan, dan zou een regiment huzaren in onze buurt worden ingekwartierd. Vooral de paar laatste dagen gaf het een drukte en beweging van belang, toen de kwartiermakers waren aangekomen, om te zorgen, dat officieren, manschappen en paarden behoorlijk onder dak konden gebracht worden.

De beide ledige plaatsen in onzen stal zouden daarbij worden ingenomen door de paarden van een officier en diens oppasser, en met vergeeflijke nieuwsgierigheid zagen we de komst onzer logé's te gemoet.

En niet lang werd ons geduld op de proef gesteld. Op zekeren ochtend - ik was pas zorgvuldig gekamd en geborsteld - kwam me daar een rijzige huzaren-luitenant met snorren, die waarschijnlijk bij ondervinding wisten, wat een Schnurbart Binde beteekent, erg bestoven na een langen rit, in den stal, waar hij weldra zijne orders uitdeelde aan zijn oppasser, alsof hij er voorgoed heer en meester was.

‘Hein! je moest mijn pèrd onmiddellijk met een stroowisch droogwrijven, zet hem dáár in dien hoek, en het jouwe er naast. Is het turfstrooisel behoorlijk frisch?’

‘Ja, luint! maar 't kon wel een beetje dikker.’

‘Dan zorg je er voor, dat het in orde komt. En daarna afvoeren! Van middag om twee uur vóórkomen!’

‘Best, luint!’

‘Hè, kijk eens, Hein! Dat is nogal een aardig pèrdje, dat jonge!’ hernam de luitenant, terwijl hij me van alle kanten bekeek.

‘Zoo! heet je Jacqueline?’ vervolgde hij, naar mijn naambordje ziende, ‘dan ben je zeker de naamgenoot van dat juffertje, aan wie ik straks voorgesteld werd. Die zag er ook niet onaardig uit. Komaan! ik zal mezelf eens wat gaan oppoetsen. Heb je gezorgd, dat mijn spulletjes op mijn kamer klaarliggen?’

‘Ja, luint! De nieuwe laarzen, de gedoubleerde broek en de pas nieuw-gebiesde attila zal de luint in de hangkast vinden.’

En terwijl de luitenant, luchtig zwaaiende met de karwats, naar buiten ging, begon Hein met ijver, eerst het paard van zijn heer, en daarna het zijne van stof en zweet te ontdoen.

Ik had al de bewegingen van den officier nieuwsgierig gadegeslagen, en ik kon niet zeggen, dat zijn persoon me erg aantrok. De uitdrukkingen ‘aardig pèrdje’ en ‘niet onaardig juffertje’ bevielen me maar half. Mijn kostelijke peet! en ik van volbloed Engelsche afkomst! 't was schande. Dacht hij misschien zoo'n dappere Transvaalsche boer te zijn, dat hij mij, een Engelsche, zoo geringschattend behandelde?

Ge begrijpt dus, dat ik al heel weinig met dien sinjeur was ingenomen; desniettegenstaande moest ik van nabij zijn gezelschap een paar malen dulden, als op de militaire rustdagen een uitstapje gemaakt werd. Ik nam daaraan deel met mijne meesteresse, terwijl hij ons zooveel mogelijk op zijde bleef.

Ik zal u niet veel oververtellen van zijne zoutelooze praatjes op een gemaakten toon geuit. De woorden: *residentie*, *beaumonde*, *jouisseeren*, *champêtre*, *embêtant* en meer dergelijke echt-Hollandsche woorden waren daarbij schering en inslag.

Tot mijn groote spijt moest ik opmerken, dat mijn lieve naamgenoote zich wel een beetje door die mooie praatjes liet inpalmen.

Ik kon er niets tegen doen, al spitste ik nu en dan waarschuwend de ooren, en keek ik op mijn manier haar bij het afstijgen weemoedig aan.

Ik was wàt blij, toen die manoeuvredagen, waarvan we ons allen zooveel heerlijks voorgesteld hadden, ten einde waren, en als een gevolg daarvan mijne lieve peet mij wederom veel meer toebehoorde.

(*Slot volgt.*)

In een opiumroes.

De toestand, waarin een mensch door het gebruik van opium gebracht wordt, heeft door de talrijke beschrijvingen, die men er van leest, en die altijd iets geheimzinnigs bevatten, bij menigeen het verlangen doen ontstaan, er ook eens de proef van te nemen.

Een zeker Engelsch dokter heeft er zich aan gewaagd en geeft er de volgende beschrijving van:

‘Ik had er reeds lang naar verlangd eens een proef te nemen met opium rooken, totdat zich eindelijk een geschikte gelegenheid voordeed. Ik ontmoette toevallig een

bekenden arts, die juist van een langdurig verblijf uit Indië teruggekeerd was, en die zich het opium rooken had aangewend.

Probeer jij het ook eens,' sprak hij, toen ik hem met mijn plan bekendmaakte, 'één pijpje kan volstrekt geen kwaad; alleen wanneer ge het tot eene gewoonte maakt, brengt het je zenuwgestel in de war.

'Welke werking het heeft? Nu, je hoort en ziet dingen, die je op geen andere manier kunt ondervinden, al zou je ook millionair zijn.'

Niettegenstaande deze verklaring, was ik toch een weinig angstig toen ik uit een vat, dat een siroopachtige substantie bevatte, een stukje zoo groot als een erwt nam, en het daarna in een kleinen pijpekop met langen steel stak. Maar ik kon de verzoeking niet langer weerstaan, en ik deed het ook in de overtuiging een groote dosis geestkracht te hebben.

Hij stak het raadselachtige stukje aan, ik deed één trek - een tweede - een derde - en toen scheen het mij toe dat de kamer donker werd en geheel verdween.

Natuurlijk zijn de herinneringen, die ik er nu van heb, eenigszins onvolledig, maar de hoofdpunten kan ik mij toch nog duidelijk voor den geest roepen.

Eerst kreeg ik een gevoel of ik geen lichaam had en een etherisch wezen was, dat vrij rondzweefde. Ik liet de aarde onder mij, terwijl ik steeds hooger en hooger steeg in een nieuw rijk.

Toen, geen woorden kunnen de bovenaardsche verrukking van dat oogenblik beschrijven, kwam ik in een verblindend licht, en troffen melodieën van harpen- en orgeltonen mijn oor.

Een geruimen tijd bleef ik zwevende, terwijl een schaar van in het wit gehulde geestgestalten op de maat der muziek voor mij uitdanste. Ik sloot mij bij hen aan, en hand aan hand zweefden wij verder. Verder, steeds verder vloog ik met de menigte, onwillekeurig met de heerlijke melodie maathoudend. Voor en achter mij, overal breidden zich landschappen uit, zooals een schilder ze nog nooit op het doek gebracht heeft. Mijn geest waande zich in het Oosten, in het tropisch klimaat, dat mijn vriend mij beschreven had.

Ik zag er uitgestrekte zandvlakten, hier en daar met palmboomen beplant, een diep-blauwen hemel, reusachtige tempels met koepels, die zich in den zonneschijn weerkaatsten, processies van in het wit gekleede priesters, en een horizont, zoo helder dat hij op mij den indruk van de eeuwigheid maakte.

Het was een aanblik, dien ik voor geen duizenden had willen missen, maar de muziek was nog het verrukkelijkst, die zal ik nooit kunnen vergeten; nu eens was zij zwak, wegstervend, en dan weer verhief zij zich met zulk een geweld, alsof alle wezens van deze denkbeeldige wereld zongen en speelden.

Of ik, wat ik hoorde en zag, ook werkelijk voelde?

Ja en neen. De gevoelens waren van geestelijken aard, maar niets was tastbaar, en ik kon alles wat ik zag en hoorde zoo juist waarnemen, alsof het een physiek genot was; het had niets van onze gewone droomen. In alle geval echter zouden de woorden, om mijn juiste gevoelens uit te drukken, te overdreven zijn, om ze in druk te doen verschijnen.

Deze toestand duurde zoo ongeveer tien minuten, maar het kwam mij voor of ik jarenlang in deze heerlijke streken had vertoefd. Langzamerhand werden de tonen zwakker, de witte verschijningen, de tempels en de zonneschijn verdwenen. Een oogenblik zweefde ik, evenals in den beginne, alleen in de duisternis rond. Toen werd ik wakker met een onaangenaam gevoel van duizeligheid. Ik had hevige hoofdpijn en een gevoel van zeeziekte. Toen was alles voorbij.'

De Hertog van de Abruzzen.
Met illustratiën.

De hertog der Abruzzen, die zich eenige jaren geleden al heeft doen kennen als een koen bergbeklimmer en natuur-onderzoeker, en zelfs den St. Eliasberg in Alaska beklom, op welks top niemand nog den voet gezet had, is een zoon van wijlen den ex-koning Amadeüs van Spanje en een neef van den koning van Italië.

Hoewel er onder de leden van vorstelijke families meer zijn, die zich wijden aan genees-, wiskunde en andere wetenschappelijke vakken, is het streven van den hertog van de Abruzzen zeker eenig te noemen, want ongeveer twee jaren geleden vormde hij het plan een Noordpool-expeditie uit te rusten, en zelf aan het hoofd dier onderneming zoo ver mogelijk in de onbekende streken door te dringen.

Nadat men te Archangel een groot aantal trekhonden voor de

DE HERTOG VAN DE ABRUZZEN.

sleden had meegenomen, was de 'Stella Polare', het vaartuig waarop de expeditie zich had ingescheept, den 20 Juli van het vorig jaar Frans-Jozefland genaderd, waar ze overwinterde en elf maanden in het ijs vastzat.

Eén zijde van het schip was 1¼ voet ingedeukt, en ook de machine had schade geleden. De expeditie bereikte 86 gr. 33″ noorderbreedte en kwam dus verder dan Nansen, die het slechts tot 86 gr. 14″ haalde.

De deelnemers aan den tocht hebben meermalen honger geleden, zoo zelfs dat ze genoodzaakt zijn geweest eenige der honden te slachten.

Een Noor en twee Italianen zijn onderweg gestorven.

In de Tafelbaai werd de 'Stella Polare' door het ijs op het land geschoven; men maakte toen uit doek en planken een hut, van waaruit verschillende tochten in de ijsstreken ondernomen werden. Het was er zoo koud dat twee vingers van den hertog bevroren zijn, die men bij zijn terugkeer in Europa heeft afgezet.

De wetenschappelijke resultaten der expeditie moeten zeer bevredigend zijn.

In 1897 rijpte bij den hertog reeds het plan om een Noordpooltocht te ondernemen, maar het duurde tot in het voorjaar van 1899 voordat hij met zijne toebereidselen klaar was.

De enorme onkosten, aan zoo'n tocht verbonden, werden grootendeels door den hertog zelven bestreden, hoewel wijlen koning Umberto van Italië, die den zoon van zijn broer zeer genegen was en tevens zeer veel belang stelde in de wetenschappelijke reizen, een toelage schonk van een millioen.

Nansen zelf stond den prins met raad en daad bij en hielp hem zelfs bij de uitrusting van zijn 'Stella Polare'.

En nu is hij teruggekeerd.

Van Drondjem, waar hij zijn poolschip achterliet, reisde hij het eerst naar Christiania. De Noren, aan wier hoofd zich de beroemde Nansen plaatste, bereidden hem een geestdriftige ontvangst. Reeds in Drondjem werd hij op zijn korten doortocht warm toegejuicht door de inwoners, die de eerste waren om hem welkom te heeten na zijn gevaarvollen tocht.

De terugkomst van de 'Stella Polare' en van den hertog der Abruzzen heeft plaats gehad op een oogenblik, dat men hem het minst verwachtte. Wel had gedurende eenige dagen de 'Hertha', een schip uitgerust om aan den koenen reiziger de post te brengen, Hammerfest, de noordelijkste stad van Noorwegen, aangedaan, maar had van daar bericht gezonden dat men de expeditie niet had kunnen ontdekken. Gedurende langen tijd had het reeds om kaap Flora en Frans-Jozefland gekruist, zonder evenwel te kunnen landen, daar dit door een dikke laag ijs aan de kust en sneeuwstormen verhinderd werd. Het schip kwam dus terug zonder zijn zending te hebben kunnen volbrengen.

Weinig tijds daarna berichtte een telegram, eveneens uit Hammerfest, dat de 'Stella Polare' de 'Hertha' ontmoet had, en dat men de post had ter hand kunnen stellen aan den hertog, die toen eerst den dood van koning Umberto vernam.

De beide schepen zetten toen te zamen de reis naar het Zuiden voort, de 'Stella Polare' gesleept door de 'Hertha'.

De hertog is op het oogenblik te Stockholm, waar hij een nieuwe Noordpool-expeditie voorbereidt. Op zijn tweeden tocht zal hij een vrij goed bestuurbare ballon meenemen, waarmee binnenkort proeven zullen worden genomen.

Een ongelukkig tijdstip, door M. de Vries.

Een kleine keuken en een massa wasem. Als die wasem in witte wolken optrok en zijn weg vond door het van boven geopende raam, kwam er een vrouwtje te zien, van lengte volkomen geëvenredigd aan de keuken. De keuken zoo helder als een keuken op het kritieke oogenblik, dat het etenstijd wordt slechts kan wezen, het vrouwtje van kleeding zoo zindelijk als mogelijk is voor iemand, die al haar malen alleen en in zulk een enge ruimte moet bereiden. Tot zoover was het met de verhoudingen in orde, maar nu de afwijkingen. De ijzeren pot, waaruit zoo overvloedig de wasem opsteeg, als mevrouw Van der Weele Mervelink even keek of het water nog altijd kookte, wat groot voor de keuken en tevens wat groot voor slechts één schelvisch, en die schelvisch, daar nu nog languit op de rechtbank uitgestrekt, op zijn beurt weer niet in verhouding tot het huishoudgeld van de dame des huizes. Want vierentwintig stuivers voor één schelvisch, plus de boter en hetgeen mevrouw zich verder nog had voorgenomen dien middag op tafel te brengen, het was bij elkaar gerekend niet zoo heel weinig en ze had reeds ondervonden, dat ze van haar mans

traktement waarlijk zooveel grappen niet kon maken. Nog te minder daar ze alvast twee kinderen hadden, die verzorgd en opgeleid moesten worden.

De derde afwijking: mevrouw Van der Weele Mervelink,

de waardige dochter van een vader, die beslist niet van visch hield, ja! die dien vader in zijn afkeer nog had overtroffen, op dat oogenblik met innige vergenoegdheid gebogen over haar koopje en dat koopje beschouwende met een kennis, alsof ze uit haar mans familie geboren ware.

De Van der Weeles - voor het gemak liet mevrouw het Mervelink meestal weg - waren altijd dol op visch geweest, hoorde zij wel uit de verhalen.

'Krimp gesneden,' had de winkelier gezegd, geen twijfel aan, en de kieuwen zoo frisch als een hoentje! - die opmerking van mevrouw zelf. Zij rook even, 'neen! geen schijn van spirituslucht, ze waren dus niet opgeflikkerd. Nu! zooiets had men ook te duchten van kleine vischboeren.' Mevrouw bleek de knepen nog niet vergeten te zijn, al was de schelvisch dat jaar zoo schaars, dat er nog geen aankomen aan was geweest.

'Duur? Wat hinderde haar dat?' Zij glimlachte. 'Lag hij daar niet? Vierentwintig stuivers en eigenlijk maar een

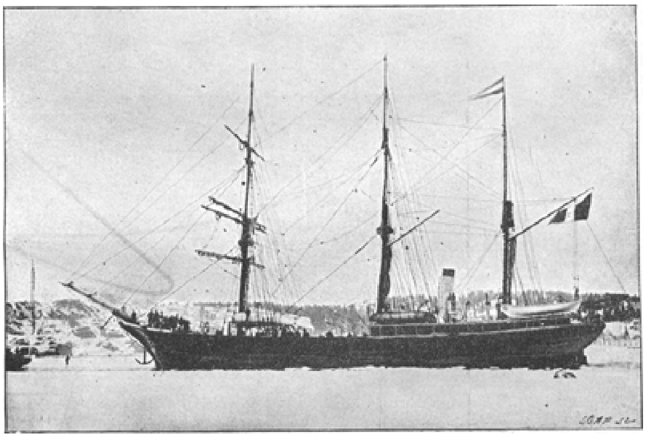

DE "STELLA POLARE".

matig vischje!'....

Wat nu het moeilijke van dit maal was: dat alles tegelijk en op de laatste minuut gereedgemaakt moest worden, de visch gekookt, het brood om bij de lever te gebruiken geroosterd. Geen van beide mocht koud worden.

Andere middagen, als het niet zoo gehaast in zijn werk behoefde te gaan?.... Och! als je altijd zelf het maal moest bereiden, raakte je dat zoo wijs! Het was wel gebeurd, dat ze zelf ook uit was geweest, - met de kinderen kwam dat natuurlijk dikwijls voor, - en daarna nog wat met Herman had gepraat.

'Wel vrouw!' had hij eindelijk gezegd, 'krijgen we wat te eten, of krijgen we niets? Ik moet straks al gauw weer uit.' En zie! één oogenblik later, daar stond het maal kant en klaar op tafel! 'Maar kindlief! kan je tooveren?' had hij lachende gevraagd.

Wat zij nu in een geval als dit voorhad:

Her was altijd op tijd, dat verschilde maar heel weinig. In zijn heelen trouwdag was hij stellig geen zesmaal noemenswaardig later gekomen.

Mevrouw keek onderzoekend rond: 'alles klaar en wat ze noodig had voor de hand, zoo ook de tafel binnen reeds gedekt, ze durfde het gerust wagen om den visch in den pot te doen. Hoe laat was het?.... Ja! Herman zou zoo aanstonds komen, het was zelfs al een minuut of tien later dan gewoonlijk. Nu! des te geruster kon zij haar gang gaan.'

Juist toen de visch gaar was, hoorde ze haar man thuiskomen. Zij schrikte, de verrassing moest nog even verborgen blijven en daar kwam Herman regelrecht op de keuken aan! 'Och nee!.... zeg! blijf daar alsjeblieft, ik kom dadelijk!' klonk het en flap! de deur ging voor zijn neus dicht.

Mijnheer Van der Weele Mervelink was reeds in geen al te beste stemming en nu nog wat hij noemde: die behandeling in zijn eigen huis!.... de maat was vol!

'Wat belet me om er meteen weer uit te loopen?' bromde hij, nadat er een vloek vooraf was gegaan. 'Het is God-beter-me een leven!.... Vort jongens!' dat tegen zijn kinderen Huig en Doddie, een verwringing van Doortje, of eigenlijk nog meer van dotje, die, toen ze hun vader thuis hoorden komen, naar gewoonte hem tegemoet waren gesneld. Zij deinsden echter verschrikt achteruit.

'Papa had een beweging gemaakt, die veel op een schop geleek, een schop uit meening!'

'Wel man,' zeide mevrouw uit de keuken komende, nog onergdenkend, 'daar ben ik! En hoe heb jij het van middag gehad?'

'Even beroerd als altijd!' snauwde mijnheer.

Ontsteld staarde zijn vrouw hem aan, de woorden troffen haar als een donderslag uit een helderen hemel, en uit de nogal donkere gang in het licht gekomen, kwam de uitdrukking van haar mans gelaat haar zoo zonderling, zoo geheel anders voor als gewoonlijk. Ze trachtte haar arm om zijn hals te slaan. 'Vent, wat is er?'.... begon ze, maar mijnheer duwde haar weg en zeide op denzelfden onaangenamen toon, dat er niet veel anders was, als hetzelfde gezanik van alle dagen. Daarna voegde hij er schamper bij, dat ze zich volstrekt niet ongerust behoefde te maken, dat hun schitterend

bestaan op de eene of andere wijze bedreigd werd, och heere neen! En als ze met het eten geliefde te komen, zou hij, na er wat ingeschrokt te hebben, ook weer zoo spoedig mogelijk aan zijn andere werk gaan. Potjes maken voor de opvoeding van je kinderen, je half suf en lam schrijven en nooit een oogenblik hebben voor jezelf of voor je eigen genoegen!.... Er volgde een zeer onaangename lach. Mevrouw verwijderde zich met een bezwaard gemoed. 'Herman was goed van humeur, heel goed zelfs! Hij had wel dingen verdragen, die zij zoo kalm niet opgenomen zou hebben, maar als hij eenmaal ontstemd was!.... En thans was er iets bij, iets, dat ze geen naam kon geven! Was het haar eigen teleurstelling, op de verwachting, die ze gekoesterd had van haar kleine verrassing? O! hoe armzalig kwam die vischgeschiedenis haar thans voor!

Hoe kon iemand zich van zoo iets ook illusies maken? Om een lief ding wou ze, dat ze gewoon eten had om voor te zetten! En die ongeluksvisch was nog stuk gegaan ook. Misschien een beetje te gaar geworden, en toen ze hem uit den pot wilde nemen - wat ze een weinig gehaast had gedaan, om zoo spoedig mogelijk naar haar man te kunnen gaan, - gleed hij terug en jawel! daar lag hij nu in stukken op den schotel. In ieder ander geval zou Herman gezegd hebben, dat men hem toch niet heel kon eten, maar nu!....

'Wat moet dàt verbeelden?' luidde het even later van mijnheers lippen, terwijl zijn gelaat donkerrood werd. 'Schelvisch? O ja! als die nog een cent meer kost dan gewoonlijk, komt ze op een tafel als de onze, als het er geen tijd voor is, of als ze er zoolang mee gevent hebben, dat zoo'n cadaver van ontbinding aan gruizelementen valt. Maar enfin! onze magen zijn aan allerlei ellende gewoon!'

In diep stilzwijgen maakte mevrouw Doddie's slabbetje vast. Huig kwam ook naar haar toe, Huig, die anders altijd door papa werd geholpen, 'omdat ma, als ze voor twee kleuters moest zorgen, zelf niets naar binnen kreeg.'

Mijnheer ging echter dien middag zijn gang zonder zich om iemand te bekommeren. Met een opgetrokken bovenlip en gefronst voorhoofd bediende hij zich van lever. Het brood werd met verachting op zij geschoven: 'Dat koude geroosterde brood kon men voor zijn part houden. De lever werd ingeslokt en er werd visch genomen. Mijnheer proefde blijkbaar van de visch evenveel, als hij van de lever geproefd had.

Hij schonk zich een glas bier in en zwolg het uit. Het glas werd met een smak neergezet!

"Bier bij schelvisch!.... Natuurlijk! wijn, daar was geen denken aan. Hoeveel jaren zou het geleden zijn, dat hij muskaat geproefd had?" Hij at nog haastiger en werd blijkbaar nog driftiger. "Armoedige troep! Lamme boel! Andere menschen alles, zij niemendal! Je zelf kapot werken, dat kon je!"

Hij keek even op in de richting van de kamerdeur.

"Ha! ha!" die lach klonk onuitstaanbaar; de duivel, die mijnheer Van der Weele Mervelink op dat oogenblik beheerschte, schonk hem een kostelijken inval. De geur van pas gemalen koffie drong uit de keuken naar binnen. "Straks werd hij weer getrakteerd. Her hield zooveel van een kop koffie na het eten en af en toe kreeg hij dan ook zijn mokka, een lekker bakje, opgewarmd van twaalf uur."

Mevrouw was niet aan zulke scènes gewoon en er tevens de vrouw niet naar om haar man op zulke liefelijkheden te dienen. Maar met dat al was ze toch ook maar een mensch, en wel een mensch, dat in het laatste kwartier zich tot berstens toe had ingehouden. Dat ze dus na mijnheers laatste woorden niet aan de bij haar opkomende

neiging gevolg gaf en na haar man haar servet naar het hoofd te hebben geslingerd, de kamer uitvloog, kwam eenig en alleen omdat een slag op de tafel, waardoor alles dreunde en rinkelde, haar op hetzelfde oogenblik deed verstijven van schrik.

Doddie, die juist een beetje aan den toestand begon te wennen en door het tieren van haar vader heen, al een paar malen tegen haar moeder en tegen Huig zachtjes had gepraat, liet van schrik haar vorkje vallen en begon luidkeels te schreien.

“Jongen, wil je wel 's voor je kijken,” bulderde mijnheer, na zijn bombardement, tegen zijn zoontje, dat, het hoofd een weinig op zij gebogen, al sedert een poos meer nieuwsgierig dan wel bevreesd zijn vader had gadegeslagen.

“Dat gegluur maakt me dol. En nou nog een gebleer van die ondeugende meid!.... 't Zijn lieve kinderen. Je kunt je schooiersmaal nog niet eens met rust gebruiken.”

“'k Had liever in het geheel geen eten gehad dan op zoo'n manier,” verklaarde mevrouw snikkende, na getracht te hebben haar dochtertje te sussen en het bord wegschuivende, waarop het stukje visch, dat ze voor de leus voor zichzelf had genomen, nog onaangeroerd aanwezig was.

Mijnheer Van der Weele Mervelink boog zijn hoog gekleurd gelaat voorover en bromde iets van “hoe langer hoe gekker en dat de heele boel hem zijn keel begon uit te hangen.”

* * *

De tafel was afgenomen en de schelvisch nog voor meer dan de helft naar de provisiekast verhuisd. Met afgewend gelaat had mevrouw het overschot weggedragen. Of ze de kracht zou hebben om het weer te voorschijn te halen?.... In elk geval strekte het haar voor het oogenblik tot verlichting dat ze het niet meer zag.

De kinderen waren naar het kabinetje gebracht, de deur was zorgvuldig dichtgedaan. “Papa had iets te verrichten en kon dus niet vertellen, zooals pa anders op dien tijd meestal deed,” had mevrouw eerst nog gezegd. “Ze moesten dus heel zoet zijn.”

Haar man hoorde dat. “Ze behoefde die jongens geen leugens wijs te maken,” zoo ontvlamde zijn toorn opnieuw, “hij ging een dutje doen net als ieder ander.”

Of had ze gedacht dat hij dadelijk weer voor kinderjongen zou gaan spelen? Geen kwestie meer van.... die tijd was voorbij.'

Maar mijnheers toorn was de toorn niet meer van een kwartier vroeger en zijn rede ging uit als een nachtkaars.

En daar lag hij nu werkelijk op de canapé, doch het dutje liet op zich wachten, want slaap eens als je zoo gloeiend het land hebt aan alles, maar vooral aan jezelf. Slaap eens als het bewustzijn je geen oogenblik loslaat, dat je een onmensch bent en dat al het water van de zee je onrechtvaardigheid niet af kan wisschen!....

‘Zoo'n huis van papier,’ bromde mijnheer, ‘en die jongens ratelen maar door.’

‘Ik weet het heel precies,’ zei Huig, en in het vuur van zijn rede werd zijn stem luider. ‘Papa was erg boos, en nou zal ik de papa zijn en dan moet jij de mama wezen. En dan eten we rijst of havermout, want visch lust ik niet, en dan zeg ik water bij havermout.... 'k wil wijn hebben, notemuskaat of zoo, en dan sla ik op de tafel.’

‘Nee!.... niet op de tafel saan!’ protesteerde Doddie met een benauwd stemmetje.

‘Och, jawel zus, dat moet zoo, want’.... maar Huig zou den zin niet voltooien, want de deur ging open en.... ‘O zoete paatie!.... Doet - te - mee toute paatie pelen? Maar niet op de tafel saan!’ vleide Doddie in haar onvolledig taaltje, terwijl ze verheugd op haar vader toesnelde.

Papa ging niet naar de groote kamer terug zonder zijn kinderen. Zijn dochtertje had hij aan de hand en Huig volgde.... onwillig en met geen heel zuiver geweten.

Mijnheer Van der Weele Mervelink zelf gevoelde zich op dat oogenblik.... nu ja, zooals hij zich gevoelde.

* * *

Met mevrouw was het intusschen geheel anders gesteld dan andere dagen op dienzelfden tijd. Ze was dan druk in de weer om de keuken in orde te brengen en tevens te zorgen, dat het meisje, dat ze voor halve dagen had, den volgenden morgen bij haar komst geregeld haar gang kon gaan. Maar thans zat mevrouw en bleef maar zitten, op den eenigen stoel, die met goed fatsoen in het keukentje geplaatst kon worden. Ze staarde strak vóór zich heen en haar handen lagen werkeloos in haar schoot. Maar in haar hoofd werkte het des te meer; daar vormden zich heele en halve gedachten, daar woelde het dooreen en verdween het soms weer even snel, als het ontstaan was. Doch één gedachte was er, die telkens terugkwam. O die ééne!.... Angst en ontzetting benamen mevrouw den adem. 'Groote God! hoe zou aldus de toekomst wezen?.... Maar neen! het kon niet zijn!' Driftig stond ze op en afwerend strekte ze de handen uit. 'Zeker! ze had er dikwijls van gehoord, van heftige tooneelen des middags aan tafel en wat daarvan als de oorzaak werd beschouwd. Maar niet alzoo met haar matigen man, niet alzoo met haar trouwen echtgenoot, den liefhebbenden vader harer kinderen! Wat ook de reden van zijn ontstemdheid mocht zijn, dàt niet!'

* * *

....'Nadat ik dan die onaangenaamheid op het bureau had gehad,' zoo vertelde mijnheer Van der Weele Mervelink een poosje later aan zijn vrouw, 'wilde het toeval, dat ik Gavelmans tegen het lijf liep, die pas hier aangesteld is. Je weet wel, die rijke neef van Bossert! Nu had ik een dag of drie geleden al beloofd, dat ik hem een paar inlichtingen zou geven, en daarom verzocht hij me, om even mede naar zijn huis te gaan. Mijn hoofd stond er wel niet erg naar, maar dan ben ik er af, dacht ik, en dus liep ik mee.

'En toen is het gekomen!.... Ik begrijp het eigenlijk zelf niet! Ik heb in mijn leven wel meer prachtig ingerichte huizen en ook wel meer sierlijk gekleede huisvrouwen gezien, en waarlijk het heeft me altijd koud gelaten! Maar dezen keer had het al dadelijk invloed op me, al dadelijk was het in mezelf het gewone liedje: Wat is het toch ongelijk verdeeld!

En even later kwam het zoo over jou en sprak mevrouw Gavelmans over een gezelligen omgang, en in mijn gedachten stelde ik inboedel tegenover inboedel, ontvangst tegenover ontvangst en omstandigheden tegenover omstandigheden, en hun woorden, hoezeer ook blijkbaar zonder kwade bedoeling uitgesproken, werden mij dolksteken. Als groote tekortkomingen kwamen mij voor den geest dingen, waarom ik nooit iets heb gegeven, en weer andere, over wier gemis we samen wel geschertst hebben.... Aan mijn voorrechten dacht ik natuurlijk niet....

Nu!, verder weet je het!' zoo eindigde mijnheer, terwijl hij het gelaat afwendde. 'Toen ik die visch zag werd het heelemaal mis en je verrassing mislukte zoo jammerlijk als ooit een verrassing mislukt is!'

Mevrouw legde haar arm om den hals van haar man en vleide haar wang tegen de zijne. 'Ik zal de visch morgen lekker stoven,' zei ze.

De Zijdespin van Madagascar.

Het is reeds sedert langen tijd bekend, dat de Franschen in Madagascar op het weefsel eener groote spin, die de inboorlingen Halabe noemen, opmerkzaam zijn geworden, en met de aanwending ervan inplaats van gewone zijde, verrassende resultaten verkregen hebben. Tot nu toe heeft men er in Europa nog niet veel van te zien gekregen, maar op de Parijsche tentoonstelling was een compleet stel bedgordijnen geëxposeerd, die in Madagascar uit de draden van deze spin geweven waren. Ook het weven zelf was op de tentoonstelling te zien, in het paviljoen van Madagascar, daar het vereischte aantal zijdespinnen (*Nephila Madagascarensis*) naar Parijs was overgebracht.

De inwoners van Madagascar oefenden zich reeds langen tijd in deze weverij, maar met slechts gering succes, totdat een Fransche missionaris, pater Camboué, er verbetering in bracht.

Van toen af aan werden de jonge meisjes uit Tananarivo in de industrieschool (die generaal Galliéni in het vroegere paleis der koningin en de nevengebouwen had laten inrichten) er in onderwezen.

De zijdespinnen treft men alleen aan op plaatsen waar zij rijkelijk voedsel vinden, want is dit niet het geval, dan eten ze elkaar op.

In den koninklijken tuin in en om Tananarivo zijn zij zeer talrijk, en van daar brengen de vrouwen ze in mandjes van licht vlechtwerk naar de industrieschool over.

Om de spinnen onder dak te brengen heeft men houten ramen gemaakt, die ieder in dertig vakken of cellen verdeeld zijn.

Van de cellen worden er altijd 12 of 24 tegelijk met spinnen bezet, naar gelang men een fijneren of groveren draad wil verkrijgen, en de spin wordt zoo geplaatst dat haar spinkliertje naar de buitenzijde in de vrije lucht gekeerd is. Natuurlijk moet hierbij groote voorzichtigheid in acht genomen worden, om de diertjes niet te beschadigen; maar de meisjes, die dit werk verrichten, hebben fijne vingers en zachte handen, iets wat beslist noodig is.

Zulk een met spinnen bezet raam plaatst men op een voetstuk aan één der zijden van een haspeltoestel. Hierna raken de meisjes voortdurend met de punt harer vingers het spinkliertje der beestjes aan, en wekken ze door een lichten druk op, hare draden uit te zenden. Tegelijktijdig worden nu de 12 of 24 draden naar een hekje, dat zich midden op het toestel bevindt, geleid, en daar tot één bundel vereenigd. Deze wordt steeds verder getrokken en komt door een opening in een op het tegenovergestelde eind van het toestel geplaatste plank, op een daarachter aangebrachte en inmiddels door een tredrad in draaiende beweging gebrachte spoel, die de draden oprolt.

Bij dit oprollen worden de enkele draden door een vernuftig uitgedacht toestel tegelijk in elkaar gedraaid, zoodat zich één draad van de gewenschte dikte vormt.

De zijdespinnen laten zich op deze wijze geheel ‘uitpompen’, en wanneer ze geheel ‘leeg’ zijn, worden zij door nieuwen vervangen.

De ‘leege’ spinnen worden tot haar herstel in een zoogenaamd ‘park’ gebracht, en daar op een netwerk gezet, dat door in den grond gestoken en door touwen verbonden bamboesstaven gevormd wordt.

Na verloop van eenige dagen kunnen zij dan weer aangewend worden, en dit kan wel vier- of vijfmaal in de maand herhaald worden.

De draden zijn vijfmaal lichter dan die van gewone zijde, bizonder elastisch en bezitten een groote mate van weerstandsvermogen, zoodat zij ook in dit opzicht de gewone zijde verre overtreffen en zich zeer gemakkelijk laten weven.

De daaruit vervaardigde weefsels hebben een bizonder mooie, goudachtige kleur, maar tot nu toe heeft men ze niet durven wasschen, uit vrees dat er veel van hun goudglans verloren zou gaan.

Hoe ik de rijke Baronesse van Weelen tot Weeland werd.

Ja, dat ben ik, baronesse van Weelen tot Weeland! Ik begrijp het soms zelf niet, en als ik om me heen kijk en

ik zie mijn mooie meubels in mijn prachtig huis, dan denk ik soms dat ik droom.

't Is ook nog zoo erg kort geleden dat ik heel gewoon Emmy Bergeik heette.

Hoe ik dan zoo'n rijke barones werd? Dat zal ik u vertellen.

Ik was maar een heel gewoon meisje, de dochter van een gepensionneerd majoor. Wel van deftige familie, maar zonder geld.

Daarbij was ik niet mooi, zooals mij alle dagen door mijne goede ouders werd ingeprent. ‘Hoor eens, kindlief, je bent niet mooi, hebt geen geld, dus moet je geen hooge eischer stellen,’ zoo klonk het wel tien keer per dag, en dat alles om mij aan te sporen een gunstig oor te leenen aan het huwelijksaanzoek van Frits Goeman, een manufactuurhandelaar bij ons in de buurt.

Hemel, zoo'n stijve jongen, met ellenlange beenen en rood haar.

Papa en mama vonden het een uitstekende partij. Zoo'n solide jongen, zoo degelijk, en dan klonk het weer:

‘Emmy, kindlief, denk toch om de toekomst, wij zijn beiden al oud en we zagen je zoo graag bezorgd. Je hebt geen cent geld en mooi ben je ook niet.’

Nu, ik was dikwijls voor

IN HET DUIN.

den spiegel gaan staan om te zien of dit laatste nu zoo heelemaal waar was, en ik kon me zelf met den besten wil van de wereld zoo erg leelijk niet vinden.

Ik heb mooi blond haar, dat is toch vast iets, en groote donkere oogen; neen, al ben ik nu misschien geen beauté, leelijk toch ook niet. Tenminste zeker te goed voor dien akeligen Frits Goeman. Maar dan zag ik weer visioenen opdagen van spitsneuzige oude vrijsters en ongelukkige, afgesloofde kinderjuffrouwen, en wezenlijk, ik wist niet wat ik doen moest. Ik zei dus aan Frits dat ik pas 19 jaar was en dus te jong om te trouwen, zoo'n gewichtigen stap!

Lieve hemel, ik wil nu wel bekennen, dat ik mezelf niets te jong vond, als het maar met iemand anders was geweest dan dien langbeenigen Frits.

Maar in het kleine stadje waar wij woonden, waren bijna geen jongelui, zoodat daar weinig kans op was.

Frits was niet tevreden met mijn antwoord. Ik geloof dat hij het erg pretentieus vond van zoo'n kale officiersdochter om hem, den deftigen Goeman, niet dadelijk dankbaar aan te nemen.

Ach, ik was zoo graag dankbaar, erg dankbaar geweest voor ‘die heerlijke uitkomst’ zooals mijne ouders het noemden, maar heusch ik kon niet.

Intusschen werden Frits' aanzoeken al dringender en dringender.

Eens kwam ik op een zomeravond van een naburig dorp; daar kwam hij me waarachtig achterop en liep met me mee. Ik begon heel hard te stappen, hij nog harder. Ik kon niet van hem afkomen en wist niet wat ik doen moest. Opeens zei hij: ‘Nu, Emmy, dat gaat zoo niet langer, laten we nu eens praten, ga daar eens op die bank zitten,’ en hij dwong me bijna om plaats te nemen.

Wat moest ik doen? Ik ging zitten en moest eene lange liefdesverklaring, erg saai, aanhooren. Ik zei maar niets, tot opeens Frits zijn arm om mijn middel sloeg en me kussen wou. Ik gaf een gil, zóó hard dat men 't wel een uur ver kon hooren en riep ‘hulp’!

Toen gebeurde er iets waarop niemand verdacht was.

Van achter een boschje uit kwam een heer met een langen baard en een schetsboek in de hand op ons af en vroeg: ‘Wat is hier te doen?’

Frits koos heel flauwhartig het hazenpad, en ik bleef alleen achter en begon zoo hard ik kon te snikken.

‘Maar kindlief,’ begon de vreemde heer heel vaderlijk, ‘wat is er aan de hand, waarom riep je om hulp?’

‘Ach,’ begon ik, heel kinderachtig al snikkende, ‘Frits Goeman wil met me trouwen, en ik wil hem niet, en papa en mama willen het zoo graag. Doch ik ben zoo ongelukkig, en nu wilde Frits me kussen, en ach, als ik hem niet neem moet ik kinderjuffrouw worden misschien,’ en ik snikte het uit van angst en verlegenheid.

‘Maar meisjelief,’ zei de heer met den baard, ‘je ouders zullen je toch niet dwingen om te trouwen met iemand, dien je niet liefhebt?’

‘Ach neen,’ stotterde ik, ‘maar ze hebben het zóó graag, want we hebben geen geld, en - ach, ik weet niet waarom ik dat allemaal aan zoo'n vreemden heer vertel, maar u is al zoo oud, ach neen, ik bedoel u ziet er zoo oud uit, ach, ik ben heelemaal in de war,’ en ik snikte alweer zoo hard ik kon.

De heer was in een vreeselijken schaterlach uitgebarsten en zei: ‘Zoo, zie ik er zoo oud uit? Nu, dan mag ik u ook zeker wel even thuisbrengen, want het begint al te schemeren. U woont zeker in A. Kom, lieve juffrouw, huil nu niet meer, alles zal wel terechtkomen.’

Ik stond op en droogde mijn tranen, want ik vond mezelf toch wel wat erg kinderachtig.

Ik keek mijn redder nu eens goed aan en toen zag ik dat hij nog jong was, zeker nog geen 30. Het was een flinke, voorname gestalte, heel iets anders als Frits Goeman. Ik dacht opeens aan diens lafhartige vlucht, op het zien van den vreemden heer, en schoot in den lach.

‘Zoo zie ik het liever,’ zei de heer met den baard. ‘Kom, den moed niet opgeven, u is nog zoo jong. Maar laat ik me nu eens voorstellen. Mijn naam is Van Weelen. Mag ik ook weten hoe u heet?’

Ik noemde mijn naam.

‘Bergeik? Heet u zoo? Maar dan is u de dochter van majoor Bergeik, dan ken ik uw papa heel goed.’

Zoo pratend waren we in een oogenblik thuis. Mijnheer Van Weelen (ik wist toen niet dat hij baron was) ging mee. Hij bleef een heelen tijd bij papa praten, kwam later nog heel dikwijls terug en.... zoo ben ik baronesse Van Weelen tot Weeland geworden.

M.

Hoe Jacqueline Jaepie werd
door Th.A. Quanjer.
(*Vervolg en slot van blz.* 395.)

En wat ik instinctmatig gevreesd had, gebeurde werkelijk. De luitenant was met zijn regiment weer verdwenen, doch had daarbij het schuldeloos hartje mijner meesteresse medegenomen.

Deze gevoelde waarschijnlijk, dat ze mij in die manoeuvredagen

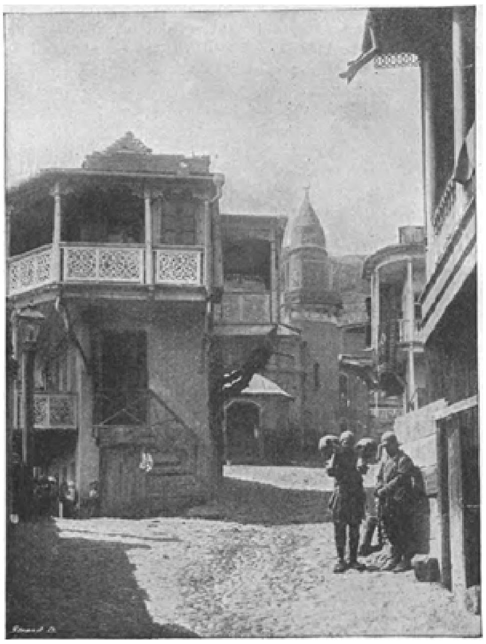

STRAAT IN TIFLIS.

wel een beetje verwaarloosd had, en scheen het nu noodig te vinden, mij daarvoor eenigszins schadeloos te stellen. Ofwèl - golden, in het egoïsme der liefde, hare menigvuldige bezoeken aan den stal in deze dagen mij slechts dáárom, dat ik vaak getuige geweest was van 's luitenants ontboezemingen?

Hoe dat ook ware, lief peetje was ongedurig en bleef ongedurig, misschien wel veertien dagen lang, totdat ik haar op zekeren dag jubelend zag binnenkomen, en zij met eene harer oude, lieve, kinderlijke bekentenissen, mij om den hals viel, met den uitroep:

''t Is er door, Jacqje! De mooie luitenant heeft me gevraagd! Dáár, drie klonten voor jou, lief dier!'

En ik at de lekkernij op, dat moet ik gulweg bekennen, ik ben dan ook maar een redeloos dier; maar naar me docht, niet met dezelfde graagte als anders.

Dat engagement gaf me in de eerste dagen wat drukte en herrie! De luitenant kwam over, thans zonder oppasser en paard, en dagelijks werden moeder en ik netjes opgetuigd, en doolden we uren lang met het verliefde paar door de bosschen en over de heide.

Ook thans zal ik niet verklappen, wat er al zoo onderweg gesproken werd; ik wil alleen maar zeggen, dat het dien mooien soldaat spoedig gelukt was, het hartje van mijne allerliefste stormenderhand te veroveren.

Na dit verlof zag ik hem nu en dan voor een enkelen dag terugkomen, en ik hoorde zelfs mompelen, dat het in het volgende voorjaar tot een huwelijk zou komen.

't Kost me moeite, u mede te deelen, welke afschuwelijke gebeurtenissen er gingen voorvallen; zaken, waardoor een algeheele ommekeer in ons aller leven zou ontstaan.

De donkere wolken stapelden zich in den loop van den winter onheilspellend op, en rimpelden het voorhoofd van Jacqueline's ouders. De jonker had in de Kerst-vacantie een snoepreisje gemaakt naar Monte Carlo, en er een groote som aan de speeltafel verloren. Een zijner vrienden had hem daartoe de noodige fondsen voorgeschoten, doch moest natuurlijk, om schandaal te voorkomen, zoo spoedig mogelijk voldaan worden.

De kas, waaruit geput werd, bleek toch al niet meer zoo ruim gevuld te zijn als vroeger; want de heide-ontginning, die tot nog toe niet veel goede resultaten had opgeleverd, verslond langzamerhand de voorradige contanten en menig solied effectje; terwijl de speculatiën, door mijnheer op touw gezet om de nadeelige balans zijner financiën zoo mogelijk te doen overslaan, weldra als volkomen mislukt konden beschouwd worden.

Zooals reeds in het voorjaar twee paarden van de hand waren gedaan, werd het vroeger zoo weelderige huishouden gaandeweg aan alle kanten bezuinigd en ingekrompen. Doch dat alles bleek ten slotte toch maar een halve maatregel te zijn geweest, en nog voordat de lente in het land was, werd men gedwongen over te gaan tot het verkoopen van

de buitenplaats en alles wat er toe behoorde, ten einde ten minste nog zooveel uit den verwarden boel te redden, dat de familie, zonder broodsgebrek te lijden, op een bescheiden wijze zou kunnen blijven leven.

En de mooie luitenant?

Even vóór Kerstmis en ook kort na Nieuwjaar had hij ons een bezoek gebracht; doch na dien tijd zagen wij hem niet meer terug. Een kort briefje gaf in het midden van Januari aan mijne lieve peet kennis, dat hij gaarne 'van zijne promesses gedéchargeerd' wenschte te worden.

Afschuwelijk, niet waar?

Ik ben er maar wat snel overheen geloopen; het zou voor mijn oude hersenen niet goed zijn, lang bij die ellendige herinneringen te verwijlen.

Gij zult het mij derhalve wel niet kwalijk nemen, dat ik een oogenblikje mijn rust ga nemen.

Toch heb ik nog het ergste van alles te vertellen. Ik doe dat echter slechts met weinig woorden; want het zou me onmogelijk zijn, de diepte der ellende te beschrijven, waarin de lieve Jacqueline gedompeld werd door de onverantwoordelijke lichtzinnigheid, de karakterloosheid en het gemis aan hart van dien mooien luitenant.

Mijn vroegere vrees, in den laatsten zomer nagenoeg geweken, kwam nu met dubbele kracht terug. Haar vroolijkheid verdween voor altijd, de mat-bleeke tint werd sprekender dan ooit te voren, het figuurtje slonk, en de dokter, een oud familievriend, die geraadpleegd werd, kon den trek van bezorgdheid op voorhoofd en langs lippen niet geheel verbergen, want 't was hem gebleken, dat de kiem van tuberculose, waarschijnlijk in 't buitenland opgenomen, ondanks de zoo hoogst gunstige verhoudingen, waarin mijn lieve peet sedert was gebleven, slechts gesluimerd had. De afschuwelijke gebeurtenissen der laatste dagen hadden gediend, om den bodem, waaruit de kiem tot nog toe slechts het *tot leven* hoogstnoodige voedsel verkreeg, meer vruchtbaar te maken, zoodat zij in staat werd gesteld te gaan groeien en hare kinderen, de tuberkel-bacillen, door de longen te verspreiden.

Al moge dan ook de zoo vaak gebruikte term 'zij zette er de tering van' niet zoo volkomen juist wezen, zeker is het toch, dat, waar de tering eenmaal hare intrede gedaan heeft, niet alléén tot hare terugdrijving moet gelet worden op de voor het te veroveren lichaam meest gunstige verhoudingen, maar dat men wel degelijk moet rekening houden met den toestand van den geest. En de verbetering van dezen is vaak het meest moeilijke gedeelte eener rationeele behandeling, omdat men daarbij vaak, zooals ook in het onderhavige geval, de oorzaak onmogelijk wegnemen kan.

Doch 't is waar: hier op het 'Zieke' is het niet de juiste plaats, om zulke theorieën te verkondigen, en misschien is mijn mond niet bespraakt genoeg, om u het volle gewicht van deze zaak te doen beseffen: we zullen dit dus verder overlaten aan de geleerde commissie, door de Koningin-moeder benoemd in zake het volks-sanatorium, dat eerlang op Oranje-Nassau-Oord zal verrijzen.

De verkoop van de buitenplaats met wat er toe behoorde, dus ook de equipage, was ophanden. Bij de veiling zou alles aan de meestbiedenden gegund worden, uitgenomen de noodige meubelen, die bestemd waren om in de toekomstige woning dienst te doen. De dokter had het wenschelijk geacht, dat de zieke Gelderland niet zou verlaten,

en om die reden had men een meer bescheiden huis gehuurd op een half uur afstands van de buitenplaats.

Gij zult begrijpen, hoe de toebereidselen tot het een en ander ons treffen moest, niet weinig ook mij, die bij deze gelegenheid in andere handen zou overgaan. Zou ik de lieve zieke wel ooit terugzien?

Den dag vóór de verkooping werd alles genummerd, ook in den stal. Drie uur voordat de afslager zijn werk begon, werd het publiek ter bezichtiging toegelaten, en menigeen uit de omgeving en uit de stad kwam belangstellend of nieuwsgierig den inboedel opnemen.

Onder deze bezoekers bespeurde ik weldra den oppasser Hein, ofschoon hij zich in burgerkleeren gestoken had. Wat moest die hier doen? Zou hij misschien voor den luitenant een bod komen doen op dat 'aardige pèrdje? In mijne verontwaardiging deed ik bij mezelf den duren eed, dat wanneer dat onheil me treffen moest ik alle moeite zou doen, om den luitenant den nek te laten breken - waarachtig!

Gelukkig evenwel was onder de belangstellenden ook de dokter, die mij reeds lang kende, en terwijl hij me niettemin nog eens van alle kanten nauwkeurig monsterde, sprak hij tot zijn koetsier:

'Als de prijs niet al te hoog loopt, heb ik wel zin in Jacquelientje: ze loopt goed voor het mandewagentje, en zou me dus aanstonds goed kunnen dienen; we zullen haar vóór den winter wel aan de coupé zien te wennen.'

En deze voor mij zoo geruststellende verklaring werd, Goddank! ten uitvoer gebracht. De oppasser deed wel een tamelijk bod, doch de dokter kocht me voor een vrij hooge som. Mijn geweten is niet door des luitenants dood bezwaard.

Mijne moeder werd het eigendom van een stalhouder in Arnhem.

Voor het eerst van mijn leven zoude ik mijne moeder en de woning, waaraan ik zoo gehecht was, verlaten, om ze niet weer terug te zien. Tot mijn schande moet ik betuigen, dat het afscheid van mijne moeder mij niet zóóveel leed verschafte, als mijn heengaan uit de naaste omgeving der zieke. Zoo ik me echter niet vergis, komt ook bij menschenkinderen de liefde voor ouders wel eens in het achterste gelid, niet waar?

Ik had het bij mijn nieuwen meester weer uitstekend, dat moet ik erkennen, al was het nu met het weelderig-luie leventje gedaan. De baas toch had een drukke, uitgestrekte praktijk, tot uren ver in den omtrek, en ik moest om beurten met een kameraad, die veel ouder was dan ik, hem bij dag en bij nacht naar zijne patiënten brengen. Stal, voeding en verpleging lieten evenwel niets te wenschen over, zoodat ik - en terecht - door vele mijner natuurgenooten benijd werd.

Zoodoende kwam ik menigmalen ook voor de nieuwe woning van Jacqueline, die daar, eenigszins afgelegen, midden in de dennenbosschen, met hare ouders een tamelijk vergeten leven leidde.

Zij bleef lang sukkelen. In de eerste jaren - ik zal mijn gebabbel nu gaandeweg nog wat méér inkorten, daar er nu een lange, vrij eentonige tijd voor mij volgde - had ik dikwijls het voorrecht, mijne lieve zieke te ontmoeten. Somwijlen, bij mooi weer, kwam ze ons reeds op een afstand te gemoet; ik bleef dan nog steeds haar lieve Jacqje, terwijl ze mij de bekende lekkernij uit haar vermagerd handje liet opknabbelen.

Ik zag haar zoodoende gaandeweg zwakker en zwakker worden.

In de veronderstelling, dat de plaats misschien te afgelegen was, om aan de lieve patiënte de noodige afleiding te verschaffen, werd zij nu en dan uit logeeren gestuurd; zij bracht zelfs in hohe Honnef méér dan een halfjaar door, doch 't baatte niets:

zijzelve voelde zich nog maar het beste in het lieve Gelderland, te midden van de bosschen en bij hare ouders, die haar steeds met de meeste liefde en toewijding verpleegden.

Inmiddels vervlogen de jaren. Mijn meester, de dokter, kwam op leeftijd, en legde zijne praktijk neer, om gedurende den tijd, die hem nog te leven zou overblijven, te kunnen gaan genieten, van wat een groote stad aanbiedt, en wat hij sedert zijne promotie had moeten ontberen.

Als een gevolg daarvan moest ik te tweedemale verhuizen, en kwam ik terecht bij denzelfden stalhouder, die indertijd mijne moeder gekocht had. Waar deze laatste intusschen gebleven was: of zij nog ergens hare diensten bewees, òf dat zij een natuurlijken dood gestorven was, dan wèl of zij, o gruwel! in handen van een vilder was gevallen, dat is mij steeds verborgen gebleven.

Nu was het met mijn goede leventje gedaan, ofschoon ik in den eersten tijd nog met eenige onderscheiding behandeld werd, en men mij gewoonlijk preste voor de meest deftige diensten, zooals bijvoorbeeld het rijden eener bruid of voor andere feestelijkheden, waarbij ik een goed figuur maakte.

Het rantsoen werd me echter, van den beginne af, karig toebedeeld; ik verdacht zelfs een der stalknechten, dat hij zich telkens een gedeelte mijner portie toeëigende, om dat op de eene of andere wijze ten eigen bate te benutten. Ook aan mijn toilet werd weinig zorg besteed, alles geschiedde daarbij maar zeer oppervlakkig; veelal was het geheel afgeloopen met het zwartmaken mijner hoeven.

Ik was nog niet zoo heel lang in dezen dienst, toen ik op zekeren ochtend, tegelijk met een mijner kameraden, met een rouwkleed omhangen, en gespannen werd voor een lijkwagen. Wij reden in snelle vaart den stal uit, gevolgd door nog een enkel rijtuig, en sloegen den weg in naar het bosch, waar mijne lieve Jacqueline in de laatste jaren haar leven had doorgebracht.

Hoe groot was mijn schrik, toen we stilhielden voor hare woning, waarvan al de vensterluiken gesloten waren.

Zoo was ik toch nog uitverkoren om haar mede den laatsten dienst te mogen bewijzen. Want ja, *zij* was het, het eens zoo veelbelovende, levenslustige kind, omringd van alles wat weelde en liefde slechts voor haar bedenken konden, en aan wie de wereld voor de toekomst zooveel goeds beloofde. Na een lang en geduldig lijden werd zij, op een leeftijd, waarin zoo dikwijls nog zoo weinig zorgen ondervonden zijn, levensmoede in den meesten eenvoud naar hare laatste rustplaats vervoerd. Slechts een enkele eenvoudige krans harer ouders werd op het graf neergelegd.

Met háár was voor mij alles verdwenen wat mij aan het leven hechtte. Werktuiglijk volbracht ik verder mijne moeilijke taak, onverschillig voor de onverdiende mishandelingen van ruwe en dikwijls beschonken stalknechts, die er een eer in stelden tegenover hun makkers te toonen, hoe dapper zij met paarden wisten om te springen.

Geen wonder dat ik, nu ruim een jaar geleden, door al dat afbeulen en het karig rantsoen, vóór den tijd oud geworden, ongeschikt werd bevonden voor den dienst.

Wat zou mijn lot geweest zijn indien op dat oogenblik mijn tegenwoordig jagertje - die mijn, door de liefste peet verkorten naam in Jaepie verbasterde - zich niet over mij had ontfermd, en mij gebracht had bij zijne Aechie, die mij als kind des huizes ontving, en me steeds met liefde behandelt, zooals gij straks hebt kunnen zien toen ze mij ‘uit naem van den baes heeft eprezen’, en me een ‘extraetje’ kwam brengen?

En al heb ik het tegenwoordig niet zoo weelderig als in mijne kinderjaren en niet zoo kostelijk als bij den dokter, ik ben nu toch oneindig beter af dan in die magere, vervloekte jaren bij den stalhouder.

Voordat ik u verzoek mij te verlaten, gevoel ik me verplicht, tot slot van mijn verhaaltje, nog even te melden, dat de ouders van Jacqueline, na haren dood, Gelderland verlieten om in Amsterdam te gaan wonen.

De jonker, die zich na de gebeurtenissen in die Kerstvacantie niet meer thuis vertoonde, moest zijne studie vaarwelzeggen en kreeg daarna, door bemiddeling van een invloedrijken bloedverwant, een hem passend baantje in Transvaal. In den tegenwoordigen oorlog met Engeland moet hij zich aan de zijde der verbondenen te Elandslaagte, en vooral onder Schalk Burger bij den aanval van Ladysmith, bijzonder hebben onderscheiden.

Moge hij in goede gezondheid binnenkort, ondanks de gedwongen overgave van Cronjé, den vrede helpen vieren, waarbij aan de vereende machten van Transvaal en Oranje-Vrijstaat, behalve volkomen onafhankelijkheid, nog vele andere hun toekomende rechten gewaarborgd worden.

‘Je bent vandaeg erg druk eweest, Jaepie! Je ebt me zelfs door je levenmaeken in mijn middagslaepie esteurd. Eet nou je aevend-rantsoen op - en dan: wel te rusten, Jaepie!’

R i j s w i j k , Z.H., Maart 1900.

Tiflis.
Met illustratiën.

Napels, Venetië, Constantinopel, Moscou. Bij het uitspreken van deze namen alleen reeds is het alsof een gordijn wordt weggetrokken en zich voor het oog van den toeschouwer een der verhevenste en schoonst gekleurde tooneelen verheft.

Bij die namen denkt men ook onwillekeurig aan iets anders; want, wie stelt zich Napels voor zonder zijn Golf, Venetië zonder zijn Gondels, Constantinopel zonder zijn Gouden Hoorn en Moscou zonder zijn Kremlin?

Maar voeg bij deze vier steden ook Tiflis. Tiflis, als een arendsnest gelegen tusschen de bergen in. Tiflis, het land van klassieke schoonheid, met haar meisjes met fluweelachtige oogen, en met zijn helden uit den Onafhankelijkheids-oorlog, met hun gouden kandjars, hangende aan hun gouden gordels.

Maar het is helaas een van die steden, zooals er ook vrouwen zijn: aanbiddelijk, maar op een afstand. Bekijkt de fotografieën van de plaats, laten die u onder betoovering brengen, maar gaat er niet heen, want u wacht niets dan teleurstelling.

De eerste vrouw die ik, toen ik uit den trein stapte, gewaar werd, was een oudje met de gewone kenteekenen aan haar leeftijd eigen; en wat de helden aangaat: ik zag er een. Hij was gekleed in een lange zwarte jas, in het midden met een zilveren gordel gesloten, waaraan gedamasseerde kandjars hingen; ook op zijn borst droeg hij zilveren versierselen.

Juist was ik op het punt om mij aan bewondering over te geven, toen de man op mij afkwam, en met een beleefd ‘Als 't u blieft’ mijn reistasch aannam; de ongelukkige was pakjesdrager.

Nauwelijks was ik van mijn verbazing bekomen of een leger van die helden stormden op mij af, allen gewapend tot de tanden (die zeer wit waren) en met woeste oogen. Ik dacht, dat mijn laatste uur geslagen was, en sloot de oogen.

Toen ik ze weer opende, zag ik dat ze allen op mijn bagage waren aangevallen, die ze naar een gereedstaand rijtuig brachten. Een hunner klom naast den koetsier op

den bok om me naar het hotel te brengen, waar hij me beleefd groette, zijn fooitje in den zak stak en verdween.

Na een weinig toilet gemaakt te hebben, begaf ik mij naar de mode-wandelplaats te Tiflis; ik zag er vrouwen van allerlei slag, maar de beroemde Géorgiennes lieten zich wachten.

Het landschap troostte mij evenwel, en over een hobbeligen weg, geplaveid met groote steenen, kwam ik aan een open ruimte met een houten hek, wat boomen er achter: de plantentuin.

Ik trad binnen, rechts, op een hoogte van 100 meter een reusachtige ruïne. Links een stroom, vóór mij de plantentuin, met zijn eenige of bijna eenige laan. Verder overal kalmte. Ik ondervroeg een bewaker en vernam dat het de ruïnen zijn van het oude fort Nari-Kala.

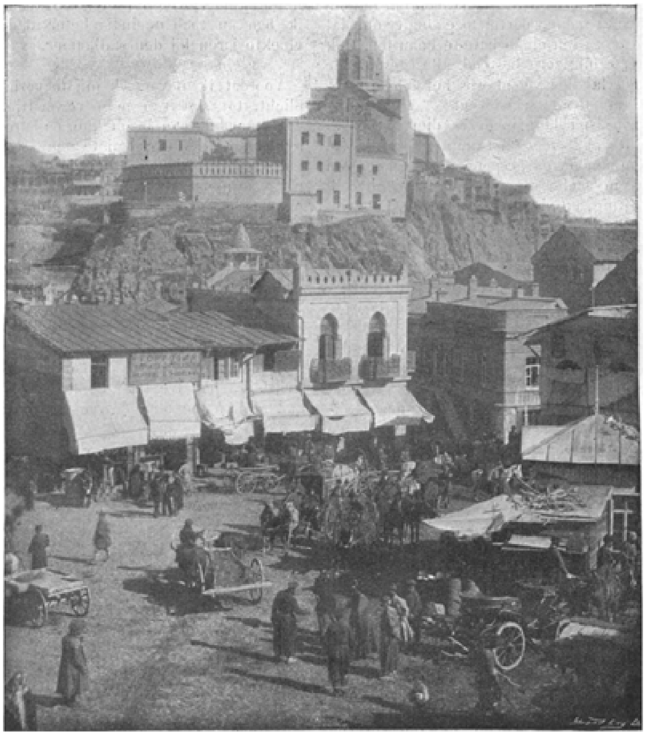

DE BAZAAR TE TIFLIS.

Ik verwachtte dat hij mij de eene of andere legende zou vertellen, maar er is er geen.

De laan van den tuin zet zich voort op de helling van den berg, vormt vervolgens een rechten weg, zet zich dan zig-zag voort, en eindigt in een punt.

Daar gekomen stuitte ik op een houten poort, en na die opengeduwd te hebben, kon ik een uitroep van bewondering niet onderdrukken. Het schouwspel, dat zich aan de oogen vertoont, gaat alle beschrijving te boven: 't is werkelijk eenig mooi.

In de verte, heel in de verte, de witte toppen van den Kasbeck; zijn witte sneeuwrug gelijkt op den troon van een godheid; lager wordt de sneeuw minder wit, grauw, grijs, groen, om over te gaan in het groen van het gras der velden.

Daar treft men ook de mooie Géorgienne aan met de fluweelachtige oogen.

Ik verliet evenwel dit schilderachtig tooneel, en daalde af totdat ik op een hoek van de markt kwam, waar ik getroffen werd door het tromgeroffel van een tamboer en een paljas.

De tamboer werd geslagen door een kwâjongen in een rood jasje. De paljas was in het rose, en had een zon op de borst, een maan op den rug; hij sloeg wat onzin uit in het Russisch, Géorgisch, Armenisch, een echte wartaal!

Voor 5 kopecks kon men een staanplaats, voor 10 kopecks een zitplaats bekomen. Er zat een groote dikke vrouw aan de kas, en ik ging binnen.

De zaal was een ledige winkel; wij waren er met ons tienen en 't was er om te stikken. Achter een gordijn verscholen deed een orgel 'de schoone blauwe Donau' hooren. Dadelijk ging men met de *seïtchas* beginnen. Ik kende de Russische seïtchas en praatte dus wat met mijn buurman, den *gorodovoï* (politieagent). Ik zeide hem dat ik Franschman ben, en hij antwoordde dat hij eene Française had willen trouwen, en verzoekt of ik hem Fransch wilde leeren. De Russische woorden, die hij mij ter vertaling noemde, zegt hij in het Fransch na, en dit wekte zoo zijn lachlust op, dat alle toeschouwers meelachten.

Bij het verlaten van het zaaltje kwam mij een kind tegemoet. Hij had mij Fransch hooren spreken; ik was dus een vreemdeling, en in die kwaliteit zou ik waarschijnlijk de stad niet kennen. Hij zou ze mij laten zien en hij wist waar men mooie tapijten en wapenen verkocht. Hij is gekleed in een rood chemisette en zwarte broek, die aan de knieën sluit. Zijn schoenen zijn zoo groot dat er zeker twee voeten van het kind in kunnen. Zij zijn bovendien zeer stuk ook, maar het kind heeft er geen hinder van, want hij loopt zoo hard dat ik hem niet volgen kan. Uit vrees mij uit het oog te verliezen, houdt hij mij aan de mouw van mijn jas vast. Eindelijk een steilte, die in een punt uitloopt, bijna onbeklimbaar. 'Waarbrengt ge mij heen? 't Is een straat die doodloopt.'

De jongen heeft me alleen laten klauteren en ik ben plotseling verlaten; maar spoedig komt hij weer buiten adem aanloopen en in plaats van mij te laten rondslenteren, brengt hij mij op een door hem bepaalde plaats.

Oh, ik ben er al. De kwajongen is vooruitgeloopen om de kooplieden te waarschuwen dat er een Franschman in aantocht is.

'Mossié, mossié, - siouplète,' klinkt het van alle kanten. 'Tapijten! wapenen! byouterieën!' maar ik houd mij doof tot er opeens klinkt: '*Vive la France!*' Dat pakt.

De man, die dien kreet geuit heeft, welke zoo zoet klinkt als men van zijn vaderland verwijderd is, zit op een tapijt, geleund tegen tapijten in een tapijtwinkel. Ik kan den lust niet weerstaan en koop een kleed.

Vervolgens zetten wij onzen tocht voort en komen aan een kerk (St. David), als een witte duif gelegen op de helling van den berg, die Tiflis begrenst. Bij de kerk is volgens mijn jeugdigen gids een bron, waar vrouwen uit gaan drinken, die graag kinderen willen hebben.

Een klein kerkhof met platte steenen, bezaaid met inscripties in het Armenisch, omringt de kerk. Ik wandel rond en stuit op twee verliefden, die voor een grot gezeten zijn, waar zich het graf bevindt van Griboudow, den beroemden schrijver van ‘Malheur d' avoir trop d' esprit’.

Ik kom niet erg in verrukking over de monumenten in Tiflis; zij hebben slechts een betrekkelijke waarde. Er is niets over van het oude Tiflis, in 469 gesticht door koning Vokhang Gourgoulan, dan een stuk van een ouden muur. Op dat tijdstip was het, als men de Armenische overleveringen kan gelooven, een prachtige stad, beroemd om haar waterwerken, haar tuinen en haar huizen met platte daken.

Voor dien dag staakte ik mijn wandeling en was den volgenden dag getuige van een vermakelijke scène. Twee Armeniërs waren aan het vechten. De een was erg dronken,

WATERDRAAGSTERS TE TIFLIS.

de ander was het in mindere mate. De twist had plaats in de voornaamste straat die naar den bazaar voert, een straat aan beide zijden ingenomen door kooplieden in comestibles, vleesch, bloemen, vruchten enz. Door het helsche geschreeuw van de twee dronkaards was het onmogelijk om na te gaan waarover zij twistten. Zij huilden, vloekten, bedreigden elkaar en scholden, maar raakten elkaar niet aan. Het publiek deed hen allerlei vragen. Daar kwam een politieagent tusschenbeiden. Hij beproefde er achter te komen wat er gaande was, maar slaagde er niet in, en stelde zich tevreden met te zeggen:

‘Gaat slapen, jullie bent dronken!’

De beide beschonkenen werden verontwaardigd.

‘Wat, wij dronken?’

Zij maakten het teeken des kruises, gingen op één been staan en zweerden bij al wat heilig is, dat het laster was; een hunner ging zelfs zoo ver van den gorodovoï toe te roepen:

‘Jij bent dronken.’

Maar toen veranderde het schouwspel. De menigte, die op een afstand had staan kijken, barstte op dit gezegde in lachen uit. De gorodovoï, in zijn eigenliefde getroffen, greep de scheede van zijn sabel en begon op de lachers in te slaan. Men had de algemeene verwarring moeten zien: in een oogwenk was de straat als schoongeveegd, evenals een vlucht musschen door een steen opgejaagd.

De gorodovoï, wiens woede nog niet voldoende gezakt was, bemerkte toen, dat de uitstallingen voor de winkels de voorgeschreven ruimte op straat overschreden.

In plaats van het gewone proces-verbaal op te maken, schopte hij woest om zich heen, wierp tonnen en mandjes omver, de gedroogde visch in de modder, en zakken sinaasappelen en vruchten op den grond. Hij ging als een razende te keer, alles vernielende en brekende. Maar niemand dacht er aan zijn koopwaren of zijn lijf te verdedigen, en er waren toch zeker een twintigtal ferme kerels, tot aan de tanden gewapend.

Deze regels had ik neergeschreven toen ik toevallig een Armeniër, een vriend van mij, ontmoette.

‘Gij moet niet denken, dat ze laf zijn,’ sprak mijn vriend, ‘en met hun twintig zouden ze ook wel den gorodovoï te lijf zijn gegaan, als zij hun wapens maar hadden. Maar zij dragen niets dan hun scheeden, hun wapens zelve zijn bij de Joden (lombard?).’

Ik kon niet nalaten hartelijk te lachen.

Maar toch had ik eigenlijk niet moeten lachen, want - het spijt mij, dat ik deze regelen er mee moet besluiten - de bewoners van Tiflis zijn weinig ordelievend en geven zich veel aan dronkenschap over. Ik heb gezien, dat een kerel van vijf uur 's avonds tot den anderen ochtend vier uur zeven en twintig flesschen wijn, waaronder vijf flesschen champagne, verzwolg. Hij stond waggelend van de tafel op, maar was niet dronken, liet een paard zadelen, draafde twee uur rond, nam toen een bad en ging tegen twaalf uur kalm dejeuneeren. Op welk uur zou zoo iemand werken, en op welk uur werken al die anderen, mannen met goud en wapenen versierd, die zonder ophouden naar de flesch grijpen? Het land is de vruchtbaarheid zelve; in de handen van een Franschman zou het zeker een der graanschuren van Azië worden. Maar waartoe zou dat dienen? Zij houden er meer van onder den blauwen hemel en langs de snelvlietende wateren hun voortdurenden dorst te lesschen en - te slapen.

Zoo'n oude tante!

'Dus, dat is afgesproken, Eduard. Zondag over acht dagen kom je bij ons in O. kermis houden. 't Is een schande, zoo weinig we je te zien krijgen! Nu, adieu! Ja, ik zal veel groeten doen aan mijn man, kus je mama nog eens voor me, hoor! O, voor ik het vergeet, mijne tante komt ook juist logeeren als jij er bent, een aardig mensch, die zal je wel bevallen. Dag Ed, wat zijn die dagen toch omgevlogen.'

'Dag Ellie, goeie reis!'

De conducteur sloeg het portier dicht en mevrouw Ellie Boomberg wuifde nog eens met den zakdoek haar schoonbroer toe.

Ze was een paar dagen op bezoek geweest bij hare schoonmoeder, en het aardige jonge vrouwtje had het heele huis, dat soms wat somber kon zijn, opgevroolijkt door haar prettig gesnap.

Ze was nog heel jong, pas 19 jaar, en nu sinds 4 maanden getrouwd met Philippe Boomberg, een jong arts, die zich pas te O. had gevestigd.

Eduard bleef op het perron achter en wandelde langzaam de stad in. Hij dacht over de laatste woorden van zijne schoonzuster na.

'Hare tante komt ook logeeren en dat moet voor mij zoo'n prettig vooruitzicht heeten! Nu, Ellie had ook wel met de kermisdagen een ander logeetje kunnen vragen dan een oude tante! Foei, wat zal dat vervelend zijn, zoo'n oud mensch altijd over den vloer. Misschien eene oude jongejuffrouw nog wel! Bah! als ik haar niet zoo vast had beloofd te komen, zou ik toch zien er iets op te vinden, om mijne reis uit te stellen.

En dat zegt ze nu juist op het nippertje. Waarom kan ze nu zoo'n oude tante niet op een anderen tijd vragen, dan juist met de kermis? Bah, hoe vervelend!'

Zoo mopperend begaf Eduard zich naar zijn kantoor, nadat hij op zijn horloge gezien had, dat het al over tweeën was.

Eduard Boomberg was een knappe, jonge advocaat van vijf-en-twintig jaar. Veel praktijk had hij niet, maar dat was ook niet noodig, want zijn vader had hem en zijn eenigen broeder een prachtig fortuin nagelaten.

De jonge advocaat woonde bij zijne moeder in, aan wie hij zeer gehecht was. Mevrouw Boomberg's liefste wensch was echter, dat haar Eduard zich een aardig, jong vrouwtje zou kiezen. Ze zou het heerlijk vinden, zoo'n jong huishoudentje in de buurt. Haar oudste zoon woonde zoo veraf en kon zoo zelden van zijn praktijk weg.

Eduard had echter tot dusver nog niet veel lust getoond om den liefsten wensch zijner moeder te vervullen. 'Ik heb nog tijd genoeg, mamaatje,' antwoordde hij steeds op mevrouws duidelijke wenken, 'ik ben nog jong en ik wil eene vrouw hebben zoo lief en goed als mijn moedertje, en die is moeilijk te vinden,' en mevrouw Boomberg, ofschoon gevleid met het complimentje, moest zuchtend haar geliefkoosd onderwerp laten rusten.

Acht dagen later begaf Eduard zich op reis naar O. Het was een prachtige dag weer en hij zou zich werkelijk op zijn kermisreisje verheugd hebben, zoo niet de gedachte aan Ellie's tante hem iets of wat onpleizierig gestemd had. 'Bah! zoo'n oude draak,' dacht hij, terwijl hij in de coupé zat te wachten op het vertrek van den trein.

‘Gisteren schreef Ellie er alweer over; dat mensch schijnt haar nauw aan het hart te liggen.’ Opeens werd hij in zijne overpeinzingen gestoord door eene heldere stem, die hij tot den conducteur hoorde zeggen: ‘Maar is er dan geen enkele damescoupé?’

‘Neen juffrouw, alles is bezet; ga u hier maar in, niet rooken, daar zit maar één heer. Maar haast u wat, de trein gaat vertrekken.’

Het portier van Eduard's coupé werd opengeslagen en eene jonge dame steeg in. Het was eene elegante, slanke verschijning in een eenvoudig maar lief zomerjaponnetje. Een coquet, lichtblauw hoedje stond op het lokkige, bruine haar. Mooi was ze juist niet, vond Eduard, die haar nauwkeurig opnam, maar haar frisch, blozend gezichtje straalde van levenslust en gezondheid.

Ze zag er nu juist niet uit, om bang te zijn met eenen heer in een coupé te zitten!....

Hij zegende het toeval, dat alle damescoupé's bezet waren.

Daar wriemelde ze aan het leer van het portierraam. Eduard dadelijk bij de hand met een beleefd: ‘Mag ik u even helpen?’ Het meisje keek hem vriendelijk met hare guitige, donkere oogen aan. ‘O, dank u; hè, hoe heerlijk,’ vervolgde ze, toen de frissche lucht binnenstroomde, ‘het is vandaag ook zoo verbazend warm.’

‘Vreeselijk, vooral als men een verre reis moet doen, zooals ik, heelemaal naar O.,’ haastte Eduard zich te antwoorden, blij dat het gesprek aangeknoopt was.

‘Dat is een heel eind,’ zei de jonge dame. ‘Ik moet naar Z, dat is maar een paar stations ver.’

‘Dan is het reizen nogal uit te houden, zelfs al heeft men geen damescoupé,’ zeide Eduard ondeugend.

Het meisje bloosde even. ‘Zoo, u moet naar O.? Dat is een aardig stadje, daar ben ik heel goed bekend en ga er de volgende week ook voor een tijdje logeeren.’

‘Kijk, hoe aardig, dan zal ik er u misschien wel ontmoeten. Ik ga er kermis houden. Kent u misschien de familie van Dr. Boomberg ook, juffrouw?’

‘O ja, heel goed zelfs.’

‘Hoe toevallig, dan zal ik u zeker wel eens treffen. Prettiger dan die oude tante,’ voegde Eduard er onwillekeurig bij.

‘Wat blieft u, zei u iets van uw tante?’ vroeg het meisje.

‘Ach, ik zei het onwillekeurig. U moet weten,’ en Eduard deed zijne bevallige reisgenoote een heel verhaal over de tante van zijne schoonzuster, die juist gevraagd werd, als hij eens prettig kermis wilde houden.

‘Zoo'n ouwe draak!’ besloot hij zijn tamelijk lang verhaal, ‘waarom moet ze nu juist met de kermis komen?’

De vreemde had met een spottend lachje opmerkzaam toegeluisterd; ze had blijkbaar pret in de geschiedenis. ‘Kent u ze, of hebt u ze nooit gezien?’

‘Nooit! ik wist niet eens dat ze bestond!'t Is stellig eene oude vrijster, die mijne schoonzuster te vriend moet houden ter wille van de erfenis. En met zoo'n heks kan ik nu kermis houden!’

‘Wie weet, misschien valt ze nog wel mee,’ zei het meisje lachend. ‘Maar hier ben ik te Z. Adieu, mijnheer, en een prettige kermis!’

Met een vlug sprongetje was ze op het perron van het kleine station, waar ze door een bejaard heer afgehaald werd. Eduard oogde de bevallige verschijning zoolang hij kon na. ‘Wat een aardig, knap meisje,’ zei hij bij zichzelven. ‘Hoe dom, dat ik haar naam niet gevraagd heb, zij weet natuurlijk den mijne, want ik vertelde dat Dr. Boomberg mijn broer was. Enfin, ik zal ze te O. wel ontmoeten.’

Eduard werd allerhartelijkst te O. door zijn broer en schoonzuster ontvangen. De tante was nog nergens te zien. Na een heerlijk en gezellig dineetje zaten ze op hun gemak in den tuin een kopje thee te drinken, toen de meid een brief bracht.

‘O, van tante Helene,’ zei Annie, terwijl ze hem openbrak. ‘Ze schrijft zeker wanneer ze komt.’

‘Ach neen, maar!!’ riep ze eensklaps uit terwijl ze aan het lezen was.

‘Wat is er, vrouwtje?’ vroeg Dr. Boomberg.

‘O, niets bizonders,’ stotterde Ellie, terwijl ze een kleur kreeg en zich op de lippen beet. ‘Overmorgen komt ze met den trein van 1.20,’ vervolgde ze tot haar man.

‘Dat doet me pleizier, 't zal een heele vroolijkheid zijn! Eduard, 't is....’

‘Kom broertje,’ onderbrak mevrouw haastig haar man, ‘nu moet je eens je kamer gaan bezichtigen en zien of ik niet goed voor je gezorgd heb. Hier man, lees jij den brief onderwijl,’ en voort liep ze het huis in, terwijl Eduard haar volgde.

Zijn kamer was allerkeurigst ingericht en hij had geen woorden genoeg om Ellie zijn dank te betuigen voor de vriendelijke zorg, waarmee ze alles had ingericht.

‘Nu, pak je goed maar eens uit, dan ga ik voor een glaasje wijn zorgen,’ en ze liet hem alleen.

Eduard kon uit het raam in den tuin zien; hij zag het jonge paar samen zitten fluisteren en zijn anders zoo ernstige broer schaterde van het lachen.

‘Waar hebben ze zoo'n pret over?’ dacht hij. ‘'t Is toch aardig zoo'n lief vrouwtje te hebben als mijn broer heeft. Nu, wie weet, misschien zie ik mijn lieve reisgenoote van dezen morgen wel terug,’ en een vroolijk deuntje fluitend pakte hij zijne koffers uit en begaf zich toen weer naar beneden.

Eindelijk brak de Dinsdag aan; de gevreesde dag waarop de tante ten tooneele zou verschijnen. ‘Nu is het met de pret gedaan,’ dacht Eduard; hij was met een boek in de warande gaan zitten, terwijl Ellie de nieuwe logée ging afhalen.

‘En ik zal nog wel moeten oppassen,’ zei hij bij zichzelven, ‘dat ik niets laat merken, want Ellie en Philippe schijnen vreeselijk met hunne tante ingenomen; ze heeft zeker veel geld!’

Daar hoort hij opeens een helderen lach in de gang.

Ellie treedt binnen. ‘Ed, mag ik je tante Helene voorstellen?’ Eduard kijkt op en ziet de jonge dame voor zich staan die hij in den spoortrein ontmoet heeft, de dame van zijne droomen.

‘Mijnheer Boomberg, juffrouw Helene van Hoven,’ zegt Ellie nog eens.

Eduard buigt; hij is te verbluft om een woord te kunnen zeggen. Hij schaamt zich de oogen uit het hoofd. Was zij dus de tante! Groote goden! en hij heeft haar een heel verhaal opgedischt in den trein over ‘die ouwe draak’ die zijne heele kermispret zou vergallen. ‘Wat voor namen heb ik haar al niet gegeven?’ Hij weet niet hoe zich te houden.

Het jonge meisje echter was heel op haar gemak. ‘O, Ellie,’ zei ze, ‘je behoeft ons niet voor te stellen. Ik heb al kennis gemaakt met mijnheer Boomberg, eergisteren, toen ik naar mijne vriendin te Z. ging.’

Ellie kon zich onmogelijk langer goed houden.

‘O, Eduard, wat ben je er ingeloopen, jongen! Ach, Helene, tantetje, kijk zijn gezicht eens; erbarm je toch over hem en zeg, dat je hem de allerliefste namen, die hij je gegeven heeft, niet kwalijk neemt.’

Eduard had zich ondertusschen gevat. ‘Wie kon nu ook denken,’ riep hij uit, zijn open gelaat naar de jonge dame keerende, ‘dat mijne bevallige reisgenoote een en dezelfde persoon als de tante van mijne schoonzuster kon zijn. Hoe zit dat in elkaar, Ellie, verklaar dat wonder eens?’

‘Wel,’ vertelde Ellie, ‘tante Helene scheelt maar 5 jaar met mij. Zij is 24 en ik ben 19. Bij grootma thuis zijn vele kinderen. Tante Helene is hare jongste dochter, mijne mama de oudste. Ze verschillen 20 jaar in leeftijd, maar tante Helene is toch deugdelijk mijn tante.’

‘Ja,’ viel de jonge dame in met hare heldere stem, ‘en Ellie heeft geen zusters zooals je weet, dus hebben we altijd meer als zusters dan als tante en nicht omgegaan; ik vond het echter altijd zoo aardig, dat ik al zoo jong tante was, dat ik nooit wilde, dat Ellie mij anders dan ‘tante Helene’ noemde, en dat is altijd zoo gebleven.

‘Ziet u, mijnheer Boomberg, zoo is de geschiedenis, en toen ik u zoo over die vermeende “oude tante” hoorde uitvaren in de coupé, heb ik direct na mijn aankomst te Z. een langen brief aan Ellie geschreven om haar te waarschuwen dat ze zich niet zou verspreken en zeggen dat ik nog jong was, want ik had zoo'n pret in het geval. O, 't is om te gieren! Hoe noemde u me ook weer? Ouwe heks, en tang en draak! Ooo!’ En het vroolijke meisje viel schaterlachend in een stoel.

Haar lachlust werkte aanstekelijk. Spoedig gierden ook Ellie en Eduard het uit, en toen de dokter binnenkwam vond hij algemeene vroolijkheid.

‘Goddank, dat de grap uit is,’ riep hij lachend. ‘Ik kon me bijna niet meer goed houden en was gedurig bang dat ik me zou verspreken. Maar Ed, kon jij dan Helene heelemaal niet?’

‘“Tante” moet je zeggen,’ onderbrak Helene, quasi ernstig met den vinger dreigend.

‘Dat zou je wel willen, kleintje, ik ben nog één jaar ouder dan jij. Maar Ed, wist jij dan heelemaal niets van dat tanteschap?’

‘Totaal niet! Ik heb ook de juffrouw vóór deze week nooit ontmoet. Maar weet je, in jouw engagementstijd maakte ik immers die buitenlandsche reis.’

‘Ja,’ riep Helene, ‘en op de bruiloft ben ik niet geweest, toen was ik een beetje ongesteld. Maar ik wist wel, dat u bestond en ook dat u kwam logeeren.’

‘Ja, ja,’ riep de dokter plagend, ‘en je verheugde je al op een cavalier met de kermis.’

‘Maar nu zal ik wel gauw weg moeten gaan, want anders heeft mijnheer Boomberg niets aan zijn kermis, niet waar mijnheer, zoo'n gerimpelde ouwe feeks, bah!’

‘Ik hoop integendeel dat u lang hier zult blijven, want u moet weten dat ik al verlangend heb uitgezien naar het wederzien van mijne reisgenoote. U hadt immers verteld, dat u ook te O. kwam,’ antwoordde Eduard met een veelzeggenden blik.

‘Ziezoo, nu is alles in orde. Nu gaan we koffie drinken, 't is laat geworden. Kom tantetje, van avond gaan we kermis houden,’ en de vroolijke Ellie danste de warande uit.

‘U hebt het me toch heusch niet kwalijk genomen, juffrouw Van Hoven?’ vroeg Eduard zacht.

‘Wel neen, ik heb er me dol mee geamuseerd; hier, mijn hand er op,’ en ze reikte Eduard hare mollige rechter, die hij juist een paar seconden langer dan noodig was, vasthield.

De kermisdagen vlogen om. Eduard amuseerde zich uitstekend, waartoe de lieve logée niet weinig bijdroeg. Iederen dag steeg zijne bewondering voor het lieve, ongekunstelde meisje, en ook zij scheen behagen te scheppen in het gezelschap van den jongen advocaat.

En het verwonderde Ellie en Philippe niets, toen Eduard zich na eenige dagen als ‘hun aanstaande oom’ voorstelde.

M.

Prins Hohenlohe.
Met portret.

Eindelijk heeft keizer Wilhelm er dan in toegestemd den ouden, een-en-tachtigjarigen Rijkskanselier prins Hohenlohe diens meermalen aangevraagd ontslag te verleenen.

Twee redenen zijn er, die hem genoodzaakt zullen hebben, aan keizer Wilhelm dit te vragen, en wel zijn ouderdom en de Chineesche quaestie. Reeds meermalen had de rijkskanselier in de laatste jaren zich uit het politieke leven willen terugtrekken; zijn naaste bloedverwanten hebben hem dik-

wijls dringend verzocht zich te sparen en zich geheel aan zijn familie te wijden.

Maar zijn ijver en het vertrouwen, dat de keizer in hem stelde, hebben hem er steeds afgehouden; trouwens verscheidene wetsontwerpen, voornamelijk de ‘Militärstrafprocess-ordnung’ en de vlootquaestie, die op afdoening wachtten, lieten zijn vertrek niet toe. Na den gelukkigen afloop dier voorstellen braken toen plotseling de Chineesche onlusten uit, en ook nu weer kon hij dus, niettegenstaande hij reeds een groot huis ‘Unter den Linden’ gehuurd had om daar zijn rust te genieten, zijn ontslag niet nemen, daar anders

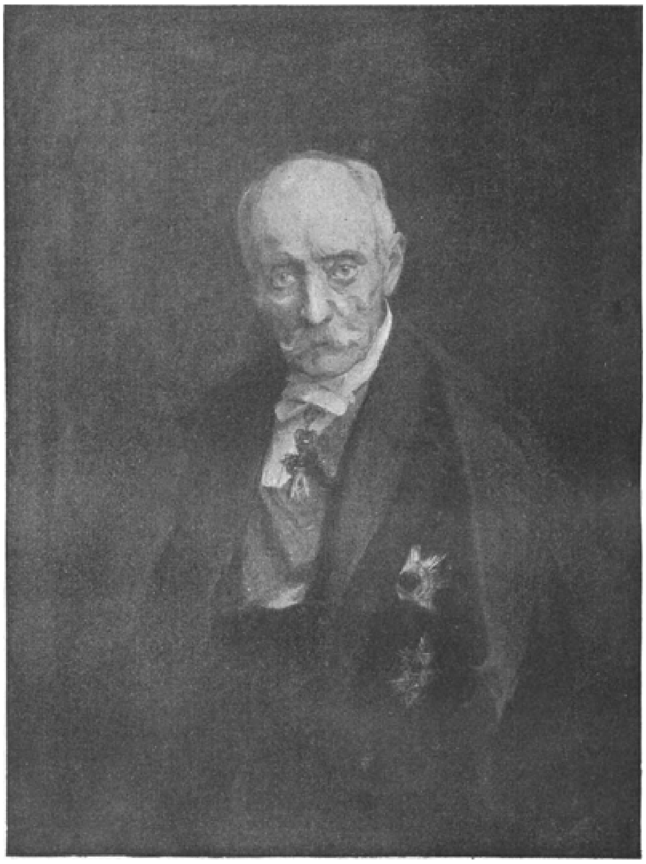

DE AFGETREDEN RIJKSKANSELIER VAN DUITSCHLAND, PRINS HOHENLOHE.

licht de indruk teweeggebracht zou zijn, dat de kanselier zich niet kon verzoenen met de door Duitschland gevoerde politiek.

Nu echter is, daar de Chineesche quaestie waarschijnlijk spoedig haar oplossing zal naderen, dit bezwaar uit den weg geruimd, en kan de grijze man zijn rust gaan genieten. Doch ook de Chineesche quaestie zelf zal, niettegenstaande haar spoedige oplossing, wel medegewerkt hebben om den prins er toe te brengen zijn ontslag te vragen. Immers in den Rijksdag, die tegen 14 November bijeengeroepen is, zou hij heel wat te hooren hebben gekregen over de houding der regeering, in de Chineesche aangelegenheden.

Vele bladen toch van allerlei richting hebben het uitgesproken, dat zij zich niet vereenigen konden met het feit, dat alles maar geschiedde buiten het Parlement om, en drongen aan op bijeenroeping daarvan. Al deze aanvallen werden gericht tegen de ministers, maar dat de keizer er mede bedoeld werd, begreep een ieder.

Eindelijk kwam dan Hohenlohe met de verklaring, dat hij bereid was den Rijksdag alle mogelijke inlichtingen te verstrekken en de redenen op te geven, die het bijeenroepen van het Parlement verhinderd hadden. En nu de Rijksdag dan op het punt staat bijéén te komen, is de verantwoordelijke man weg; zijn opvolger is niet aansprakelijk. Zou de keizer zelf in de bres springen?

Hohenlohe's opvolger, staatssecretaris graaf Bernhard von Bülow, is maar even in de vijftig, dus een man in de kracht van zijn leven. Hij is een goed orateur, een handig diplomaat en een gunsteling van den keizer.

Wegens zijn verdiensten bij de onderhandelingen over het Samoa-tractaat werd hij door den keizer in den gravenstand verheven.